

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

فهرستنگی

ناهی

کوردی- کوردی- فارسی

محمد ناهید

شماره ۲۰۱۱

پۆدابه زانلانی جورمها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى اقْرَأ الثَّقَافِي)

لتعمیل انواع الکتب راجع: (مُنْتَدَى اقْرَأ الثَّقَافِي)

پهراي دانلود کتایههائی مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى اقْرَأ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

فد رهنکی
ناهیید

فد رهنگی
ناهیید
کوردی - کوردی - فارسی
محمد دناهیید

- * ناوی کتیب: فره‌نگی ناهید
- * نویسنه: محمەد ناهید
- * به‌رگ و سه‌ره‌رشتیاری هونه‌ری: عوسمان پیردلود .
- * وێنه‌ی به‌رگ: نامق
- * بلاوکروله‌ی شه‌کایمیای کوردی، ژماره‌(۱۲۲).
- * چاپخانه‌ی حاجی هاشم – هه‌ولێر.
- * تیراژ: ۷۵۰ دانه .
- * له‌ به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گه‌شتی کتیبخانه گه‌شتیه‌کان ژماره‌ی سپاردنی(۸۹۶)ی سالی ۲۰۱۱ی پێدرلوه .

نووسینی ئەم بەرھەمە پیشکەش دەکەم بە ڕۆحی ئوستادی بی‌ۆه‌کی
نیگارگەری و موسیقای کوردی (فەیزولڵا خانی ناھید) باوکی دڵسۆز و
مامۆستا و ئاریکارم لە بوارەکانی سەغڵەتی تەنیاپی و ژيانمدا.

به‌ناوی خودای دلوقان

(ژیانم به‌کورتی)

سالی ۱۹۳۹ز (۱۳۱۸هه) هاتمه‌دونیا و ناویاننام موحه‌ممه‌ده، له عه‌شیره‌ی فه‌یزولل‌ابه‌گیم سه‌ر به‌شاری سه‌قز، نگارکی‌شان و تارژندنن ههر له سه‌ره‌تای مندالیمه‌وه له خرمه‌ت فه‌یزولل‌اخانی ناهید (باوکم) که نیگارکی‌ش و موسیقاریکی به‌ناوبانگ و به‌توانا بوو فی‌ربووم.

سالی ۱۹۶۱ز (ز) زانستگای نیزامیم له تاران ته‌واوکرد و هاتمه‌پیزی ئه‌رت‌ه‌ش و له‌تاران مامه‌وه و به‌هووی خرمایه‌تی و دوستانه‌تی له‌گه‌ل دوکتور هاشمی شیرازیدا، هاتوچوی مالیانم ده‌کرد و ههرله‌وی زورجار به‌خرمه‌ت ژینال‌ئی‌حسان نووری پاشا (هه‌لو‌ی ئارارات) ده‌گه‌بشتم که به‌زانایی و پوویژی شیرینی، درگای دونیاییکی نویی بو ئاواله‌کردم، هه‌تا پوژیک فسوسیکی- کوردی‌هاوشاریم به‌م چاوپیکه‌وتنه‌ی زانی و بووبه‌هووی هه‌لداشتتم له‌تارانه‌وه بو‌شاری‌خوی و پاش‌پنج‌سال گه‌رامه‌وه بو‌تاران.

خرمایه‌تیکی دوورم له‌گه‌ل ماموستا موحه‌ممه‌دی قازی نووسه‌ر و وه‌رگی‌ی به‌ناوبانگ هه‌- بوو، پاش دیداریک به‌هووی زانیی گورانی و تارژندنن ئه‌و هه‌له‌م بو‌په‌خسا که زور به‌ساناهی پێگه‌م بکه‌وته‌ کوپ و مه‌جلیسی شه‌وانه‌ی ئه‌دیب و شاعیر و نووسه‌ر و هونه‌روه‌رانی به‌توانای ئه‌و سه‌رده‌مه که له‌گه‌ل ماموستا قازی و دوکتور شیرازی ده‌وره‌میوانیان هه‌بوو، سی‌سال له‌- کوپ‌ی شه‌وانه‌یاندا به‌شداریم کرد که باندو‌ریکی گرینگی له‌ سه‌ر ژیانم دانا، ئه‌وه‌یش منه‌تباری موسیقام ده‌نا ئه‌فسه‌ریکی لاو له‌کوی و کوپ‌ی وها له‌کوی؟

جاریک ماموستا مه‌زه‌هری خالقی پێگای که‌وته‌ ئه‌و کوپ‌ه و له‌هه‌کاته‌دا له‌پادیوئیران ئیشی‌ده‌کرد پاش ئاشنا بوون به‌یارماندا که چه‌ند ئاوازیک له‌ پادیو (به‌شی) کوردیی تاران تو‌مار بکه‌م؛ که بوو به‌هووی به‌رده‌وامیم له‌کاری موسیقا و له‌پاش بیست‌سال چه‌ند به‌ره‌مه‌می موسیقام تو‌مارکرد.

به‌لام ئستران‌بێژیکی پروفیشینال نه‌بوومه و هه‌رگیز بو‌هیچ پێشنیار و موانسه‌به‌ییک، یان له‌هیچ کوپ‌یکی غه‌یری خومالیانه‌دا به‌شداریم نه‌کردوه و کاری موسیقاییم له‌رادیو و ته‌له‌- فزیو و پرکردنه‌وی شریت تپه‌رنه‌بووه. بو‌جاری دووهم (به‌پو‌رتی ههر ئه‌و سیخو‌ره‌) سه‌باره‌- ت به‌ کوپ‌ی شه‌وانه‌مان، هه‌مديسان هه‌له‌وه‌دا بووم و هه‌لیانداشتمه‌وه بو‌شاری‌خوی و له‌تاران دووربان خستمه‌وه، که تا دوو سال پاش سه‌رکه‌وتنی شو‌رشی گه‌لانی ئیران له‌پاریزگای ئازربایجان مامه‌وه، به‌راوه‌ژووی چاو‌ه‌روانی ئه‌وانه‌ی پێیان وابوو له‌شاری‌خوی زوو جارز ده‌یم و واز له‌کاری عه‌سکه‌ری دینم، (به‌هووی ئیشه‌که‌مه‌وه) به‌سانایی توانیم له‌گه‌ل زو‌ربه‌ی جه‌-

ماومری ئەو شارە دوستانەتیکی وەها پێکبێنم کە لەسەرەتای شوێن و دواتریش جەماوەری شاری خۆی و هاوکارەکانم، پێکخراوەی بەرپرسایەتی منیان بێمژەپەت پاراست کە ئیستاش لەبەرچاومە و منەتباریانم.

سالی ٧٩ ز. پەلای سەرگوردیم و مرگرت و بوومە بەرپرسی تەداروکاتی مەراغە و مەهاباد و سالی ٨١ ز. کارکەنار بووم و هاتەوه سەقز و لە پال کاری فەرەهنگی و ئەدەبیدا و انەیی تە-
رپاچی و تار و نیگار کێشی و فێرکاریی دروستکردنی کەرەستەیی موسیقاییشم دانا کە ئەمڕۆ شاگردەکانم زۆربەیان مامۆستان و خاومنی و انەیی فێرکارین و زۆر جێی شانازیمن، دلشادم کە ئەیانپێشت پەنجەبەخساریم.

پاش کارکەناریم لە گەڵ مامۆستان عەزیز شاروخ، حەمەجەزا، پەشید فەیزنیزاد، ماملی، ئەحمەدی قازی و نووسەرانی گوواری سروە و هەزار، هیمن، ئەحمەدەهەردی و سووتاو و زۆربەیی مامۆستانانی ئەدیب و هونەرورە پێوەندیم هەبوو، کە هەموویان هەقی ئوستادیان بە-
سەر مەوه هەیه و بیرموری شیرینی کات و ساتیک کە لە خزمەتیاندا بووم لە لاپەرەیی کدا ناگونجی، ئەگەر عومر مەودا بدا بە تێڕۆتەسەلی لەو باسە دەدویم و پێشکەشی دەکەم. ئێستە-
ش بەر دەوامم لە سەرنووسینی وشەدان (ناتەواویەکانی هەنبانەبۆرینە) دیارە کە وشەدان لە-
گەڵ فەرەهنگدا تەو فیری هەیه بەلام چبکەم مامۆستا هەزار ناوی فەرەهنگی لێناوه، ئەم وشە-
دانهش ناتەواویی هەنبانەبۆرینەیه، منیش هەر بەو شیوە ناوی فەرەهنگ لە سەر ڕوو پەرە کەیی
داده نیم.

ز. ٢٠١٠ ز. نووسەر.

چۆنیەتی دەستیڤیکى ئەم وشەدانه:

سالى ۱۹۷۲ ز. پيش ئەوەی ئەلفوڤي کوردی بزانی، دەستم کرد بە کوکردنەوێ وشە، سەرەتا بەرپۆنووێ فارسی دەمنووسی، بەلام دواى ناسینی الفوڤي کوردی هەموویانم گوێی و پاش ئەوەی کە هەنبانە پۆرینەم وەدەست کەوت، بو دووپات نەکردنەوێ و پراگرتنی پۆزی هەنبانە پۆرینە و پيشگري له زياده سەرفی پارەى کپباران، وشەکانی هەنبانە پۆرینەم لى دە- رهاویشت، کە هیوادارم لە پال هەنبانە پۆرینەدا بتواییت بەرەو تەواوترکردنی فەرەهنگی زمانی کوردی هەنگاوێک هەلپینیت پاش ئەوەش فەرەهنگی مامۆستا (گیو. مو کریانی) م گەیشته دەست و زۆرم کە لک لیۆمەرگرت. بەلام زۆر وشەم بو پوون نە کرایەوێ و نەمتوانی بەگشتی واتاکانیان لە ناوچەکاندا لە جەماوەر بیرسەم، بريا زووتر بەدەستم گەییایا، چونکا زۆربەى وشە- کانى ئەم وشەدانه له زمانى خەلکى ناوچەکان وەرگیراون کە دەبووا سى کەس لەسەرى داکوکی بکەن.

وشەى بیانی کە لە ئاخفتن دا زۆر لە سەر زاری جەماوەرن، یان ناوێ یان کوژی پيشەى و فە نین (دەستەواژە) ئامپتەى ئەم وشەدانهن، بەلام هەندى وشەى بیانی کە زیاتر لەبەلأفوک و گوواریەکاندا بەر چاو دەکەون ئەگەرچی کوردی نین بەلام بە پۆیستم زانى بە جودا لەزبەر وشەکانى هەر پیتیکدا وشە بیانییەکانیش بنووسم.

زانستگای کوردستان لە سالى ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵ ز. دا لیپرا بو دانانی فەرەهنگیکى سى جلدی (هاوتای وشەى فارسی بە کوردی) و منیش بەشیوەى کاتى و بى موقاییلە ماوەى شەش مانگیک بەشداریم کردن و بووبەهوێ ئەوێ کە هەست بە پۆیستییکی زیاتری ئەم وشەدانه- بکەم. ئیشکردنم لە بوارەکانى جوړبه جوړى وەک: تەرپراخى ، موسیقا و ئاواز ، نگارکیشان ، وینەگەرى ، وچیکردنى تار و سیتار و (نەجارى و موعەرەق و ناسککاری) و ئەکتەرى سینما و دموام کردن لە ئەرتهشدا، هوکاريک بوون کە ئەو وشە و کوژانە کە پۆهنديان بەو ئیشانەوێ هەيە، بە تیرادیوى شروقه یان بکەم و حەوجەم بە پرسین نەبیت.

کەندوکۆسپى ژيان و تەنیابالى و بى هاوالى لەم بوارە دژوارەدا نەبوونە لەمپەر و دلساردیم بەلام ئەرخیانەم ناوبەناو هەلە و گرتوگیريان پیکهیناوە بەتایبەت لەبارى پۆنوووسەوێ، هیوادارم بە دلفراوانیەوێ بیپهژرین و هەلەکانى سەرپراست بکەنەوێ و ئاریکار بن بو پيشکەوتى زمانە شیرینە کەمان (کە ناسنامەى هەرمیلەتیک زمانەکیەتى و هونەرەکەى). سەرکەوتووین

(فهره‌نگ و نووسراوه‌ی مامۆستایانیک که له‌م وشه‌دانه‌دا که‌لکیان لی‌وه‌رگیراوه)

هه‌زار هه‌نبانه بو‌رینه
گیو موکریانى فهره‌نگى کوردستان.
شیخ موحه ممه‌دی‌خال فهره‌نگى‌خال.
ئىبراهیم ئەحمەد کویره‌وه‌رى.
هیمن تاریک و پروون، ناله‌ی جودایی
په‌حمان زه بی‌حی قامووسى کوردی.
فه‌تاح ئەمیری هاواره‌به‌ره، میرزا
ئەحمەد بە‌حری فهره‌نگى بالنده.
حه‌مه‌ی هه‌مه‌باقى گوله‌کانى دۆزه‌خ، ئەفسانه‌ی ئەدونیس، کیشه‌ی کورد
حه‌سەن سە‌لاح سو‌ران شیعر، په‌خشان، نو‌سراوه‌(سایتى ئىنتېرنېت).
هیدی ئاوینه‌ی خه‌یال، ئاوینه‌ی شکاو
عەبدول‌ا په‌شیو بیتی شکاو، شه‌ونیه‌ خه‌وتان پیوه‌ نه‌بینم، پشت له‌ نه‌وا و پروو له‌ کپ‌یوه
مارف عومه‌رگول خو‌رى زیندان.
په‌حیم لوقمانى زامستان (شیعر).
مه‌لا خه‌لیل مشه‌ختى فهره‌نگا مه‌رگ و زی
ئەمیر ئەمینى فهره‌نگى‌گیا.
ئىبراهیم ئەحمەد ی فهره‌نگى کینایه.
عه‌لى سه‌درى فهره‌نگى ته‌وفیق (فه‌رانسه، کوردی).
عەبدول‌ا حە‌سەن‌زاده گول چینه‌وه
نوورى کاراکو‌یون فهره‌نگى ته‌گو‌چى (کوردی، تورکی)
مه‌وله‌وى تاوه‌گو‌زى دیوانى مه‌وله‌وى.
حه‌مه‌ئەمین ئەحمەد فهره‌نگى یاد (ئینگلیسى، ئاره‌وى، کوردی).
فایه‌ق بیکه‌س دیوانى شیعر.
شیرکو بیکه‌س کاوه‌ی ئاسنگه‌ر، ته‌ون، کو‌چ (شیعر، پرو‌زه)
ئەمیر ئەمینى فهره‌نگى ئارام (ئینگلیزى، کوردی، فارسى).
سو‌اره‌ی ئی‌لخانیزاده خه‌وه‌به‌ردینه.
نادر نیرومه‌ند(بو‌ران) جه‌غه‌تووى فرمی‌سک.

ئەحمەدى خانى مەم وزىن.
 عەبدوللا سەمەدى دەفتەرى دەسنووس.
 عەلى سەلىمى داوەتى گول، شىعر.
 سەجاد جەھانفەرد ناوناىمەى كوردى
 ئەمىن گەردىگەلانى دەفتەرى دەسنووس
 مەجىد قوردوى مىلان فەرەھەنگى كوردى، فارسى.
 دوكتور جەمشىد درەخشان و ئىبراھىم ئولفون فەرەھەنگى توركى، فارسى
 فەرەھەنگى پتر لە ۲۰۰ ژمارە گوڤارى سروە. زياتر لە ۱۲۰ ژمارە گوڤارى مەھاباد.
 ژمارەيىكى زوركتيى كوردى و پوليكويى زانستگاكان.
 جگە لەوانەش گەران، پشكنين و پرسين لە جەماوەرى شار و گوندى كوردەواری لە-
 كرماشانەو هەتا هەورامان و ماكو و ئەرزەروم و هەولێر و سلیمانی كە زۆربەى وشەكانى-
 گرتووەتە بەر.
 تېيىنى : ئەگەر وشەيىك جگەلە واتای نووسراو لەهەنبانە بۆرينەدا، واتايىكى ديكەى هە-
 بێت نيشانەى (+) م بۆ داناوە و حەولم داوە لە نووسینەوێ واتاكانى هەنبانە بۆرينە خو بپارێزم.

(کور تکراره‌ی هندی وشه)

هه‌ندی وشه‌ی زمانه‌کانی ئاره‌وی، فارسی، ئینگلیزی، فهره‌نسی، ئیتالیایی، تورکی، هه‌ر به‌و فونئیتیک و ماناوه له کوردیشدا هه‌یه، له به‌ر ئه‌وه په‌یداکردنی په‌چه‌له‌کی ئه‌و وشانه کاریکی جیاوازه، بی ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر په‌گه‌ز و بنه‌مای وشه‌کان بدویم یان بلیم تاییه‌ت به‌ کام زمانه، ئاماژه‌م پیکردووه که له‌و زمانانه‌شدا ده‌لێن وه‌ک :

فد؛ کور تکراره‌ی فارسیش ده‌لی

تد؛ کور تکراره‌ی تورکیش ده‌لی.

فرد؛ کور تکراره‌ی فهره‌نسه‌یش ده‌لی

ئیتا د؛ کور تکراره‌ی ئیتالیاییش ده‌لی

اند؛ کور تکراره‌ی ئینگلیزیش ده‌لی

روس د؛ کور تکراره‌ی پرووسییش ده‌لی.

کور تکراره‌ی ناوی هه‌ندی له فهره‌هنگه‌کان و حاله‌تی وشه له‌بوا‌ری ده‌ستووری زمانه‌وانیییه‌وه و نیشانی بیویستی تر.

(ب)..... بریتی له

ف.هن.... فهره‌هنگی هه‌نبانه‌ بو‌رینه.

ف.مشه.... فهره‌هنگا مه‌رگ و ژی، مشه‌ختی.

ف.گیا.... فهره‌هنگی گیاشناسی.

ف.ب..... فهره‌هنگی بالنده.

ف.مان..... فهره‌هنگی مان

[ناو،ت].....ناوی تیکه‌لاو.

[ناو،بک].....ناوی بکه‌ر.

[ناو،به‌ر].....ناوی به‌رکار.

[چاوگه‌ت].....چاوگه‌ی تیکه‌لاو.

< به‌روانه‌ بو

+ جگه له واتای هه‌نبانه‌ بو‌رینه

رېښ و سوپاس

ته گهر چی له سهره تاي نوو سيندا تهنيا بال و بي هاوال بووم، به نام له بواري کاردا هم ماموستايانه هاندرم بوون و دلگه رميان کردم و به پيداچوونه و راستکردنه وي چه وتيه کاني زور خويان ماندوو کرد، به پيوستي ده زانم رېښ و سپاسي خوم آراسته ي تهو عزيزانه بکه م.

۱. کاک حه سمن سه لاج سوران، به داخه وه پيش چاپ بووني هم کتبه چوه بهر په حمه - تي خودا . ۲. کاک ففتاح هميري ۳. کاک مسته فا ئيلخاني زاده . ۴. کاک په حيم لوقماني . ۵. کاک جهانگير هاشمي . ۶. کاک ئيرج ناهيد . ۷. ته ندازيار کاک لوقمان فهيزولابه گي . ۸. کاک که يوان مهنسووري که (تهرکي سه ره رشتي کاري کامپوته ري) وه نه ستو گرت.

سوپاس بو هاو کاراني به شي کامپوتهر که تهرکي پيت چنينيان وه نه ستو گرت.
(۱) ياي فرووغ ناهيد (پيتي تا) و ويرا ستاري (۲). ياي، زينهب عه بدوللايي: (به شيک له پيتي ب). (۳). ياي، ثاره زوو مهنسووري خويندکاري زماني ئينگليزي له زانستگاي سنه که له بواري پيتچني و ويرا ستاريه وه ثاريکاريکي زوري کردم. (۴). ياي، هانا موحه مده دي قه سريان که به دلسوزيه وه تهرکي پيت چيني ۱۲ پيتي گرته نه ستو. (۵) نيما پهروي زي (به شي به جيماي پيتي ب) و ويرا ستاري (۵). ياي، گه شين زه که ري اي به شيک له پيتي (پ)

پيوسته له به ريزان (۱) ياي فه ريبا ناهيد دو کتوري (کار دوژ) (۲) مامستا نامو (ئوستادي زانستگا) وي اي حه ميده يوسفی (ديزايير) وهونه رهنه ند. (۴) ياي ستاره زوهره (سيت) (۵) ياي کولسووم عوسمان پوور (شاعير). که به دلسوزيه وه به تنگي هم کاره وه بوون يان به ته له فون يان ناردني کتيب و فرههنگ، ثاريکاريان کردووم سپاس بکه م.

(شپوهی دانانی ږیزی پټه کان)

نهمرو شپوهی ږیزه نندی پټ له نووسینی فهرهنگدا گوږاوه که بو ی هه یه راستیش بیټ، به لام هم وشه دانه ناتهواوی هه بنانه بوړینه یه و هه له سهر نهو شپوازه نووسیومه له بهر نه وهی- که سانی که هه بنانه بوړینه یان هه یه، هه له وجیگادا وشه ی پیوستان بدوزنه وه. هم وشه دانه به پی ۲۸ پټی ژیره وه نووسراوه نه ک به پی دهنګ.

ا. ا. ب. پ. ت. ج. چ. ح. خ. د. (ر. پ.) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ. (ل. ل.) م. ن. (و. و.) (ه. هی) (ی. ی)

همزه ته غه به سهر چوار پټی (ا، و، ه، ی) وه دهنشی.

له (نا) وه هتا (ی) به شپوهی ژیره وه نووسراون،

۱. نا.. نو. نه. ئی. ئی. ئی. ده بیته پټی (ب)

۲ پټی (ب). باب. ب. پ. بت. به. بی. بی. ده بیته (پ).

۳. پا. پ. پ. پ. پو. به. بی. پی. ده بیته پټی (ت)

۴. تا. تب. تت. ته. تی. تی. ده بیته پټی (ج).

۵. جا. جب. جپ. جت. جج. جج. جج. جه. جی. جی. ده بیته پټی (چ)

۶. چا. چب. چت. چج. چج. چج. چه. چی. چی. ده بیته پټی (خ).

۷. هه روا بهو ږموته تاده گانه نون... ح. خ. د. (ر. پ.) ز. ژ. س. ش. ع. غ. ف. ق. ک. گ.

(ل. ل.) م. ده بیته (ن). نان. ب. ن. پ. نت. نل. نن. نونوو. نه. نی. ده بیته پټی (و. و)

۸. واوب. وپ. وت. ول. ون. وو. وه. وهه. وهی. وی. ویی. ده بیته پټی (ه. ی)

۹. ها. هب. هپ. هل. هم. هن. هو. هوا. هون. هوو. هه. هی. ده بیته پټی (ی. ی).

۱۰. یا. یب. یپ. یت. یین. یو. یون. یو. یه. یی. و. یی. و. یی. ییه. یی. یی.

بو نمونه وشه ی (بووهیشک) له پیس وشه ی (بوهارتن) دایه. پټی (ر. پ.) ، (ل. ل.) ،

(و. و) هه رسیکیان یه کن، به لام به دوا یه کدا بین، وه ک پټی سهر به خو به کار ده برین.

پټی (ی- ی) وه ک واو هه رچند جار به دوا یه کدا بین هه موو جار سهر به خو. برواننه-

به نندی ۱۰ پټی (ی) وه ک دوو پټی سهر به خو وایه که به دوا یه کدا هات بیټ. (پیوستانه

بیدرکینم که کامیو ته ریش هه ربهو ږموته پټه کان ده چنټ

تیینی: له ته شدیددا هه ردو پټ دهنه پیټیک وه ک: شقه نه ږا، به لام له وشه ی وه ک:

به، پټی (ب) دوو جار ده وتریت، هه لبت ته شدید نه گه ر وه ک دوو پټی سهر به خو ش

بنووسرین هه رده بی، (وه ک چینی کامیو ته ر) که به ږوا ی من دروستره و نه وه له گرفتو گیریه

سهره کیه کان نین هه رچند چاوه ږوانی چاره سهر کر دنیشی هه ی.

(سه بارهت به نيشانه و پړنووس)

ته گهر سى دلهم ههبا ههركام دارمال تهژى له زاراوه ييك له سى زاراوه كانى كوردى، ههركام ده كړنه يه ك با ليك هه لنه برين (۱)
له سى زاراوه جوانه، له سى گوله بونخوشه، گولواييك بگيريت داخوم چ بون و بهرامه ييكى ده ييت؟

بو هممو ميلله تى دنيا له بارى فهن و هونهر و پيشكه و ته وه، له يه ك گه يشتن به يه ك- گه يشتنه.

پړنووسى كوردى له زور بهى پړنووسه كانى دنيا له پيشتره هوكاره كه شى ته وه يه كه پاش نه- وان ده ستمان پيكر دووه و له هه له كانى ته وان خو مان پاراستوه، به لام چهنه خال له پړنووسماندا هه يه ته گهر چاره سهر بگري تهنانهت بو زمانه كانى ديكه ش كه به تهم تالف و بيه دنووسرين، جيگه ي ته لفقوبى (قونيتيك) ده گريته وه، خاله كانيش تهمانهن.
۱. به يى ده ستورى په ژر يندراوى ههركام زمانيك ده ي ساكار ترين ياسا بو زبان هه ليز دريت، به لام ئالوزى ده بينريت، بو نمونه دنووسن (بياويك، دانه ييك) ته گهر ييتى (ك) جيا بكه ينه وه ده ييت.

(بياوى، دانه يى) به هو ي ييتى پيش (ك) كه دهن گداره يان بيده ننگه بو چى بيكه ينه بانىك و دووه وه؟ بو چى بنووسين (بياويك، دانه يه ك)

بو پاراستنى ساكارى زمان چاك وايه ههردووكيان وه كوو يه ك بنووسرين و يه كلايى بيته وه (وهك زاراوه ي كورمانجى) مه به ست ته وه يه هممو يان (ييك يان يه ك) بن ديسان، (دهره جه ييك) و اتا يه ك دهره جه، (سو باكه دهره جه يى) + ك = دهره جه ييك زياد كه يان (دهره جه ييكيان دا به ته فسه ريك) به لام (دهره جه يه ك پياوه، يا هه ناره كه م دهره جه يه- كه) روونه چهنه جيا وازن. ههركام لىو بن زاراوه دا، به دانه ده يه ك ده لىن دانه ده مييك.

۲. وشه ي وهك: بوون (چا وگه)، بوون (پابوورو)، بوون (پابووردووى دوور)، (بووگن)، بوون، و اتا، بن، (كارى تهمرى) بى نيشانه يه.

۳. شنك، دنگ، منگ، سنگ، مانگا، نهو (ن ك) ي كه مينگه يين و له ناو كه پودا دهوترين بى- نيشانه يه.

۴. (ت و دالى) سوواو، وهك: بم؟ هرى، و اتا بمده رى. ده؟ كوژم و اتا ده تكوژم، بى نيشانه يه. دوو نوون كه حاله تى ته شديدى ئاره ويى هه يه وهك: باز ننه و اتا دوپاو، به ننه و اتا به نى، كه له- ههندي زاراوه دا ههردوو (نون) مينگه يين، بى نيشانه يه. تهم شيوه ئاخافتنه له فارسى سهنگله جى ده چيت كه جيا وازه له فارسى ده رى، دياره تهم جوړه ويژه له ههركام زمانى كدا گه نجينه ييكى پر به- هايه.

(۱) له شيريكى ماموستا شيركو بيكهس

سو پاس و پیزانین

دوستی زور خوشه ویست و له میژینه م پروفیسور د. مارف عومر گول له زانستگای سلیمانی، پاش دیتنی بهرهمه که، پخوش بوونی خوئی دهربری و دواي پښموونی پیوست ئه که که ی به ماموستا عه بدولا زنگنه سپارد له هه ولیر و نهویش بهرچ سووکی و دلسوزیکی زیاتر له- چاوه پروانیه وه به تهنگی کاره که وه بوو، تهنا ته خوئی هات و به ئاکادیمیای زمانی کوردی ناساندم. به پیوستی ده زانم سو پاسی بی پرانه وهی خوم پیشکشی ئه به پیزانه بکه م.

ئاکادیمیای زمانی کوردی پرووگهی ئه ویندارانی زمانه وانی

کاریکی هه ره پرپایه خ که له دوورگهی هیمنی هه ریمی کوردستاندا کراوه دامه زرانی ئاکادیمیای زمانی کوردیه له هه ولیر، که له داهاتوودا گرینگی خوئی زیاتر دهنوینیت،

له پهنای پارکیکی به دیمه ندا کوشکیکی جوان و پازاوه، له ناو هه ساریکی ته ژێ له گول و پرووه کدا، به وینه ی به هه شتیکی خه یالاولی، دهرکه ی له سه رپشته و بووه ته پرووگهی ئه ویندارانی زمانه وانی و فره هه نگ و نه ده بی کورده واری.

به ریره کانی هه ر کام سه مبول و تا پوی خزمه ت گوزارین به زمان و که له تووره که مان. کاتیکی چووم بو چایی کتیبه که م، له هه لسه و که وتیان گه شامه وه و تهنا ته لادیکی هه ستم به نامویی نه کرد و خوم به میوان نه زانی.

له سه ر ویستی خویان له درکاندنێ ناوی ئازیزانی بهرپرس خوم پاراست، ده یشزانم که نه به- گو یه و نه به قه له م ناتوانم ئه و جو ره که دلخوازمه حقی پیوستی ئه و مه به سته به یان بکه م. ته نیا ده لیم، هیوادارم له م یوا ره پیرۆزه دا، سه رکه و تووبن و سو پاس و پیزانینمیان ئاراسته ده که م. نووسه ر.

هممان باسکیشی سهر نیرن که داره دریژه
گهوره کهی که رهسته‌ی شیوپرین؛ واتا:
مووری دریژ و بلیند

(به‌لگه‌ی ۳) له بن‌زاراوه‌ی ئه‌رده‌لانییدا بو
ریژنان له برا و خوشکی گهوره ده‌لین ئلبرا یا
ئلاجی، دیاره ئا کورتکراوه‌ی ئاغایش هه‌یه
به‌لام بو وشه‌ی ئلاجی به کار ناهینریت و
ئاشکرایه به‌واتای: (گهوره باجی؛ براگه‌وره
و کاکه‌یه).

(به‌لگه‌ی ۴) وشه‌کانی ئاریژ به‌واتای: ته‌پو‌لکی
به‌رز و ئاراوه‌ند به‌واتای: بلیند به‌رز، و ئاری
به‌واتای: به‌رز، بلیند؛ له زمانی کوردیدا هه‌یه
که باندۆری (ئا) به واتای گهوره به‌رز، بلیند،
له سهریان دیاره. (به‌لگه‌ی ۵) ئلجا: جه‌دد و
ئلجا: گهوره باوکان.

(به‌لگه‌ی ۶) ئلدا: خوشکی گهوره؛ داده‌ی
گهوره (بزرگ، محترم، بلند)

++ئا: (۱) کورتکراوه‌ی ئاغا؛ ئا په‌حیم: ئاغا
په‌حیم. (مخفف آقا) (۲) پیشگر: بو دنده‌دان و
هاندان؛ ئاده‌ی: داده‌ی؛ ئاپرو: داپرو؛ (تحریک
برای انجام کاری) (۳) پیشگر: به‌واتای:
مه‌که؛ ئاده‌نگ: داده‌نگ؛ دهن‌گ: مه‌که؛
بی‌ده‌نگ‌به: قوروقه‌پ. (به معنای نفی کاری)
(۴) پیشگر: بو پرسکردن، ئاخو و ئاخوم؛
ئایا: تو‌بلی. (گویی) (۵) نیشانه‌ی کوم‌کردن
له زاراوه‌ی کورمانجیدا: مروفا؛ سوارا؛ واتا:

هممه‌، له ئەلف و بی‌ی کوردیدا فو‌نیمیک
سهر به‌خونیه و فو‌نیمیک یاریده‌ده‌ره زیاتر به
سهر چواریتی (ئەلف؛ واو؛ هی، یی) وه یان به
ده‌گمەن به‌پیتی دیکه‌وه ده‌لکی و دهنگی
پیکدینی که‌هاوتای (ئەلف مه‌ددی یان ئەلفه)
له رینووسی فارسیدا، به به‌روای هیندی له
تویژمرانی زمانی کوردی هممه‌ کوردی نییه و
جیگه‌ی (ه) ی گرت‌سووه‌ته‌وه، وه‌ک: ئاتر و
ئاوماڵ و ئاوشان که له پیشدا: هاتر و هاوماڵ
و هاوشان بوون، هه‌روها له به‌ینی وشه‌ی
لیکدرلادا زورجار هممه‌ نامینی وه‌ک: مال-
ئاوایی؛ ناوئاخن؛ بارئاش؛ که‌بوونه‌ته: مالاوایی
و ناواخن و بارئاش و زوروشه‌ی تر. (هممه‌)

+ئا به‌هوی شه‌ش به‌لگه‌ی ژیره‌وه بو‌ی -
هه‌یه واتای گهوره؛ گرینگ؛ به‌ریژ؛ به‌رز؛
به‌پرومه‌ت؛ به‌نرخ؛ بدات. (به‌لگه‌ی ۱)
ئاهورنا که له ئاو‌یستاه و هرگپر دراوه‌ته سهر
زمانی پاله‌وی. (ئا-هور- ئا) واتا (گه‌وره
خوری بلیند) یا (به‌رزه‌ نووری به‌ریژ) که
نووریکی به‌رز و جیگه‌ی ریژ و حورمه‌ت
بووه؛ (ب) خودا له ئایینی زمرده‌شتدا. (به‌لگه‌-
ی ۲) موور واتا کوته‌داری که‌رتکراو؛ داره‌که
موور مووریکه؛ داره‌که له‌ت له‌ت بکه؛
بی‌سهرمه؛ له وشه‌کانی وه‌ک ئه‌موور و نیر و
ئاره‌ق و نیل و ئقیله و ماقیله‌دا که هه‌ر سیکیان
به‌واتای ئاراقن، ئاموور و ئاره‌ق و ئاقیله

پاوه کان؛ سواره کان. (علامت جمع)

٦٦: پاشگریکه دهچه سپی به پاش پیشه ی
کار (فیمل) ه وه و دهیکا به (سیفه تی فاعیلی)
وهک: خور؛ زانا؛ بینا. (پسوند)

٦٧: ناو [ناو زورداری؛ مله وپی. (زور گوئی)

٦٨: ناووش: (ف. مشه) هیشتا؛ هیژ. (تاکنون)

٦٩: نائه مه سه: نائه مه یه؛ خویه تی به تیز
وتانه یشه وه دهوتریت. (این است)

٧٠: نائیت: [بهند] له ناو یستایشدا نائیت هاتووه، واتا:

ئیستا؛ ئهلعان؛ نهو. (الان)

٧١: نائیش: [ناو] کار؛ شول؛ که سب؛ ئیش؛

تیکوشان؛ خه بات. (کار؛ شغل)

٧٢: نائیل: [ناو] مندال؛ زارو. (بچه)

٧٣: نابا: گه وره باو کانی پیشو؛ جهددی گه وره.
(اعلی جد)

٧٤: ناباجی: [ناو، ت] تذ: خوشکی گه وره؛

باجیی گه وره؛ پوور. (خواهر بزرگ، عمه)

٧٥: ناباد: [ناوه لئاو] لئاو؛ ناوه دان؛ پاشگر، به واتای

(ناوی یک) ناوه دان که روه (آباد)

٧٦: نابادی: فد: [ناو] (١) نامه ی چه پهر خانه. (نامه

پستی) (٢) ناوه دانی. (آبادی)

٧٧: نابان: [ناو] فد: ناوی مانگی دووه می

پائیزی سالی هه تاوی. (آبان)

٧٨: نابرو بردنه سهر لقی دار: (ب) پيسوا کردن و

له قاودانی نه هیئی که سیک. (رسوا کردن)

٧٩: نابروو به که سیکه وه نه هیشتن: نابروو بردن؛

پيسوا کردن بیوون به هوئی نابروو چوونی

که سیک. (آبرو بردن رسوا کردن)

٨٠: نابروو دار: فد: [ناوه لئاو] به شه رف؛

نابروو مه ند. (باشرف؛ آبرومند)

٨١: نابروو کرینه وه: [چاوه، ت] کاریک که له

پيسوا بوونی که سیک بهرگری بکا. (آبروی-

کسی را خربیدن)

٨٢: نابروو مه ندانه: فد: شه رافه تمه ندانه؛ به-

شیوازی نابروو مه ند. (شرافتمندانه؛ آبرومندانه)

٨٣: نابسال: فد: ته ره سال. (سال پر بارش)

٨٤: تابشار: فد: [ناوی تیکه لئاو] زیاتر سیه مه مین

زه ره ی توپی والیاله که به نه ییم ده دریت

به زه مینی حه رفدا.

(آبشار؛ اسپک)

٨٥: تابشو: [ناو، ت] دیکو ریک که ناوی پینا بیته

خوار زیاتر ده ستکرده له بینادا. (دکور منزل که

از آن آب سرازیر شود)

٨٦: نابله: [ناو، ت] (ف. مشه) هاو له؛ ناو له؛

خوریک. (آله)

٨٧: نابله کوت: [ناو، یک] (ف. مشه) هاو له کوت؛

خوریک قوت. (آله کوب)

٨٨: نابنوس: [ناو، ت] فد: فرد؛ اند:

سه خته داریکی ره نگ قاوه یی توخه. (آبنوس)

٨٩: نابنوسی ره نگ: فد: ره نگ یی قاوه یی توخ.

(آبنوسی رنگ)

٩٠: نابوریناس: [ناو، یک] پسپو پی زانستی

نابووری، ئیکو نو میست. (اقتصاددان)

٩١: نابوه ت: [ناو] ثم وشه یه هه ورامیه و له-

ناو یستایشدا هاتووه: ناوات؛ تاره ووو. (آرزو)

٩٢: ناییده: [ناو] (١) بینای گه وره؛ کو شک. (قصر)

(٢) تاپو؛ کو ته ل. (مجسمه)

٩٣: ناپا: [ناو] خوشکی تاپو؛ پوور. (عمه)

٩٤: ناپارتی: [ناوه لئاو] تذ: فد: ناپاردی بی حه یا؛

هه لگیرو؛ ره دوو که وتوو؛ (به تور کی ناپاردی-

واتا: بردی، هه‌لیگرت؛ له‌چاوه‌ی نا‌پارماخ).
(آپارتی)

ئاپاندیسیت: [ناو]فد؛ فرد؛ اند؛ نازاری
په‌نمین و چلک‌کردنی پ‌یخو‌له‌کویره.
(آپاندیسیت)

ئاپته‌پ: [ناو، ئاو، له‌ناو] شیت؛ دیوانه. (دیوانه)
ئاپته‌پ‌ی: [ناو، به‌ره‌می چاوه‌گه] شپتی؛
شه‌یدایی. (دیوانگی)

ئاپ‌ژین: ئاو پ‌ژین. (آب پاشیدن)
+ ئاپوره: (۱) [ئاوه‌ل‌ئاوه‌ناوت] مرو‌قی سووک
و بی‌بایه‌خ، بو‌ره‌پی‌او. (انسان بی‌ارزش) (۲)
ده‌ربه‌ده‌ر؛ مشه‌خت؛ شتی بی‌بایه‌خ و چرووک.
(دربدر)

ئاپوژن: [ناوت] ماموژن. (زن عمو)
ئاپی: [ناو] برای‌باب؛ ئاپو؛ مامه؛ مام. (عمو)
ئاپی‌مووس: [ناوت] یاری‌یکه. (اسم یک
بازی است)

ئاپیس: [ناو] هیند؛ فد؛ (۱) ناوی گای
موباره‌کی هیندیه‌کان که ده‌یان‌په‌رست؛ ناوی
گاییک که بو‌جه‌ماوه‌ریک له‌هیندوستان
موباره‌که. (۲) مه‌یمونی که شیوه‌ی نینسان
ده‌دا. (آپیس)

ئاتاشه: [ناوت] فد؛ فرد؛ نه‌ندامی بالو‌یزخانه.
(عضو سفارت)
ئاتر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ له‌پیشینه‌دا هاتر بووه.
(آتش)

ئاتره‌ش: [ناو] ئاگادار و زپ‌ه‌وانی ئاور له
ئایینی زمه‌ده‌شتدا. (نگهبان آتش در آئین
زردشت)
ئاتل: نا‌په‌وا. (ناروا)

ئاتلای: [ناو] مو‌له‌ت. (مهلت)
ئاتل و باتل: [بەند] عاتل و باتل؛ بی‌کار؛ ماتل؛
فیرو؛ بی‌سوود. (عاطل و باطل)
ئاتولیه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) کارگای
هونه‌ری. (۲) کارگای و نو‌م‌ایشگای هونه‌ری؛
ئاتلیه. (آتلیه)

ئاتو به‌ده‌ست‌دان: به‌لگه‌یان بی‌هیزی له
به‌ران‌بهر حه‌ریف‌دا نیشان‌دان و هه‌ستی
سه‌رکه‌وتوویی به‌حه‌ریف‌دان بو‌یانوو گرتن.
(آتو به‌دست کسی دادن)

ئاتوم؛ نه‌توم. [ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ نه‌توم،
بچوو‌کت‌ترین به‌شی هه‌رماکیک، گه‌ردیله. (اتم)
+ ئاتوون؛ قات و ق‌ری. (قحطی)

ئاته‌شمار: [ناوت] ماریک که په‌نگی سووری
ئاته‌شیه. (مار آتشی رنگ)
ئاته‌شه: [ناو]فد؛ ئاته‌شه‌ک؛ (۱) ئاوره؛

زه‌رده‌برین. (زرده‌زخم) (۲) سووزاک.
(سوزاک)

ئاته‌شه‌ک: [ناو] نه‌خو‌شینی سووزاک.
(سوزاک)

+ ئاته‌گ: [ناو] (۱) ئاته‌کی‌زین؛ ئه‌و ته‌خته
چه‌رمه‌که ده‌که‌ویته ژپ‌ر پانی
سوار. (چرم زیر ران سوارکار) (۲)

گوشتی لات‌ه‌پ‌افه‌ی حه‌یوانی سه‌ر به‌راو.
(گوشت دنده) (۳) دلو‌ینی که‌وا؛ شاقه‌ل.
(دامن؛ تریج‌قبا)

ئاتیل: [ناو] ته‌وقه‌یی‌که ده‌یکه‌نه مل‌بو‌ که‌متر
جول‌انه‌وه‌ی گه‌ردن له‌کاتی‌ک‌دا ئازاریکی
پی‌گه‌یشتی‌یت. (له‌پ‌زیک‌دا) (آت‌ل)
ئاتیوانن: [چاوه‌گه‌ت] تاوان‌دنه‌وه؛ ئاتیواندن.

(ذوب کردن)

ناج: [ناو] فد: (۱) ناژ؛ ددانه؛ قورنج قورنج؛ زبری به رده ناش، زبری و ددانه ی بره ند. (۲) ددانه ی ژیر لاستیکی سه یاره. (ددانه)

ناجکاری: فد: [به ره می چاوه] دروست- کردنی ددانه به به رد یا ناسن، بیراز کردن؛ قورنج قورنج کردن؛ گرنج گرنج کردن. (ددانه ددانه کردن)

ناجو: [ناوه لئاو] رهق؛ سه خت و سفت. (سفت) ناجو: [ناو] واتا خشت و که ره پووچی- سووره وه بوو. تبیینی: خشتی ناجو له خاکی تاییه ت که هه مان خاکی چیکردنی جه په یه، دروست ده کریت (خاکی پوس) گله سووره ی تاییه ته، به قالب لیدانه که ی ده لین خشت پیژی یا خشت برین و به سوور کردنه وه که ی ده لین ناجو په زی؛ وه ک: (ناشپه زی و چاپه زی)، و به کووره که ی ده لین کووره ی ناجو په زی؛ وه ک: کووره ی قسل و گه چ په زی. (آجر)

ناجو په زی: [ناوی تیکه لای بک] فد: که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده یکاته ناجو. (آجر پز)

ناجو په زی: [به ره می چاوه] فد: (۱) کاری که سیک که خشت سوور ده کاته وه و ده یکاته ناجو. (۲) ب کووره ی سووره وه کردنی ناجو. (آجر پیزی)

ناجو پیژ: [ناو، ب] خشت بر بو ناجو. (خشت زن)

ناجو پیژی: [به ره می چاوه] کاری خشت پیژان بو ناجو. (خشت آجر زنی)

ناجو رچن: [ناو، ب] (۱) که سیک که دیوار به ناجو هه لده ستینی و دروستیده کا. (۲) که سیک که خشتی ناجو له ناو کووره دا به شیوه ی تاییه ت ده چنی بو سووره وه کردن. (آجر چین)

ناجو ره رش: [ناو، ت] فد: جیگاییک که به ناجو داپوشراییت، وه ک: شه قامی به ناجو پروو کیش کراو. (آجر فرش)

ناجو کار: [ناو، بک] فد: که سیک که به ناجو به نینایی ده کا. (آجر کار)

ناجو کاری: فد: (۱) [به ره می چاوه] بیناییک که به ناجو دروستکراوه؛ دیواری ناجو کاری. (۲) [به ره می چاوه] کاری به نیناییک که به ناجو دیوار دروست ده کات؛ به نینایی به ناجو. (آجر کاری)

ناجو ری: [ناوه لئاو] فد: (۱) له ناجو دروستکراو. (۲) [ناو] په نگی خشت یا هیرباری سووره وه کراو. (آجر)

ناجو ری نه سفه نجی: [ناوی تیکه لائو] فد: ناجو ری کونکون و سووک؛ ناجو ری کفهل. (آجر اسفنجی)

ناجو ری پاشکار: [ناو، ت] ناجو ری لای ژووره وه. (ناوه وه) له دیواردا. (آجر توکار)

ناجو ری پیشکار: [ناو، ت] ناجو ری لای دهره وه (پووی دهره وه) له دیواردا (آجر روکار) ناجو ری خه تایی: [ناوی تیکه لائو] فد: ناجو ری تهواو ۲۰ × ۲۰ سانتیم بو ناجو ره رش خیابان له قه دیمدا. (آجر ختایی)

ناجو ری فشاری: [ناو، ت] فد: ناجو ری نه زور باش بو دانانی سفت کاری. (آجر فشاری)

ئاجورى كاشى: [ناوت، فند: ئاجورىك كه
 يەك پرووى كاشى.بى. (آجر كاشى)
 ئاجورى نوما: [ناوت، فند: ئاجورىكى لووسى
 جوان يا نه خشه دار بو داپوشىنى نوماى بينا.
 كه ۳ يا ۵ سانيم بارستاي ههيه و به قەد
 نيوەئاجور يا كەمتر پانايى ههيه و به
 دريژايەتى ئاجورى ناسايە. (آجرنما)
 ئاجورى نه سووج: فند، [ناوت، ئاجورى كه له
 خاكى نه سووج چى بووبى. (آجرنسوز)
 ئاجەك: [ئاوەلناو] پزڤد: چكوس، دەست
 قووچاو؛ بەئيرهى؛ بهرچاوتەنگ، قە-
 لس. (خسيس)
 ئاجى كەباب: [ناوت، فند: فند: ناوى
 لووله كەبايىكه كه له بهر ئيسيوەت و بيبارى
 زور تامى تالە، زياتر بو گوپىنى تامى شيرىنى
 گوشتى و شترە و جورىك خاپاندنى موشتە-
 رىيە، له هەندى كەبايخانە كاندا. (آجى كباب)
 ئاجيل خورى: فند: (۱) [ناو] دەفرى ئاجيل-
 تىكردن. (ظرف آجيل خورى) ۲. كارى
 خواردنى ئاجيل. (چەرەز). (خوردن آجيل)
 ئاجيل فروش: [ناوت، چەرەز فروش. (آجيل
 فروش)
 ئاجيە: [ناو] دەورى كلاس وگيوە. (گيوە)
 ئاجار: [ناو] كليل، كليل. (سوئج.
 كليل) (۲) كەرەستەى توند و شلكردى
 پىچ و موره و جەر. (آچار)
 ئاچار ئالين: [ناوت، فند: ئاچارىكى شەش
 گوشەيه بو توند و شلكرنەوەى جەرپى ئالين
 كه سەرى جەرەكه چاللىكى شەش گوشەيه و
 ئاچار دەچى

بەسەرى جەرەكه دا. (آچار آلن)
 ئاچار بو كس: [ناوت، فند: چەند ئەندازە سەرە
 ئاچارى پىنگە كه تەنيا دەسكىيان ههيه و
 به سەرە ئاچارە كان دەخوا. (آچار بو كس)
 ئاچار تەخت: [ناوت، فند: ئاسنىكى لاپانە
 هەر سەرىكى به زمارەيىك پىچ دەخوا و
 شەش گوشەيه و سەرى شەش گوشى پىچ
 دەچيە نيوەو. (آچار تەخت)
 ئاچار شىلاقى: فند: [ناوت، جورىك لووله گر
 كه دەمەكهى ميزان دەكرى و به هيزى كه
 بەسەريدا ديئ چاكر لووله دەكرى؛ زياتر بو
 لوولهى قەوى بەتاييەت بو كردنە و بەستە-
 وەى فيلتىرى پونى سەيارە. (آچار شلاقى)
 ئاچار پىنگ: [ناوت، فند: ئاچارىكى ناوچالى
 شەش گوشەيه كه پىچ دەكه ويە نيو. (ب)
 تاييەت بو جەرپى سەر پىنگى تەگەرى
 سەيارە. (آچار رىنگ)
 ئاچار فەرمانسە: [ناوت، فند: ئاچارى
 جەرپە كردنەو و جەرپە توند كردن كه دەمەكهى
 (زور تا كه م) ميزان دەكرى؛ (ب) كه سىك
 كه هەموو كاريك بزائيت و ئەنجامى بدا و دا
 نەمىنيەت له كردنى هيج كاريكدا؛ (كابرا لهو
 پىكخراوهدا ئاچار فەرمانسەيه) (آچار فەرمانسە)
 ئاچار قوفلى: [ناوى تىكەلەو] فند: ئاچارىكه
 ئەندازەكهى ميزان دەكرى و دواى گرتنى
 پىچ قوفل دەييت. (آچار قفلى)
 ئاچار كيشى: فند: [بەرەهەمى چاوگە]
 توند كردنەوەى بەينا بەينى جەرگەلى سەيارە
 و هەر كەرەستەى جەرپە دار بو ئەرەخەيان بوون
 لەوەى كه شل نەبوونەتەو. (سفت كردن

پیچهای ماشین. آچار کشی)

ناچمه ز: [تاوه لئاو] تد؛ فدنهم وشه یه له تور
کيه وه هاتوو واتا؛ نه کراوه؛ بهستراو. (۱) هه ر
گرئی، که نه کرېته وه. (۲) هه ر پښکاييک
به سترابي و نه کرېته وه. (۳) حاله تی له
شه تره نجدا که موړه ييک (داشيک) نه توانيت
بگويزرېته وه له بهر نه وه له راستی شادايه و
بهری شای گرتوو. (آچمز)

ناچی: [بهند] په ری چی؛ بوچی؛ نه
پاچی. (برای چه)

ناحیل: [ناو] تهمنی بهینی جه حیلی و
پیری (میانسال)

ناحیلی: [ناو] زبانی نیوه پاستی (بهینی)
جه حیلی و پیری. (میان سالی)

ناخال: [ناو] ناخال؛ نا شغال؛ کلیشی و
پسی. (ا شغال)

ناخاندن: [چا وگه، ت] ناخینه وه په ستاوتن و
پر کردن. (پر کردن)

ناخاوتن: [چا وگه، ت] ناخافتن؛ قسه کردن.
(حرف زدن)

+ ناخایوک: [ناو] جوړیک سه قهر. (نوعی باز)
ناخایه تی: ناغایه تی. (آقای)

ناخپول: [ناو، ت] (۱) قور شیلان بو هه وړ.
(گل را آماده کردن برای سفالگری و بنایی)

(۲) خو له پوتی؛ یاری به خو ل. (خاک بازی) (۳)
قور مبان. (گل اندود کردن پشت بام)

ناختفی: [تاوه لئاو] ته ووا که چهل. (به کلی
کچل)

ناخته: [تاوه لئاو] (۱) ته خته؛ یه خته؛ گون -
دهر هینراو؛ خه ساو. (اخته)

ناخچه واش: [ناو] گیاییکی خوارده مه نییه.
(آخچه واش)

ناخر جار: دوايين جار. (آخرین مرتبه)

ناخر چوپ: دواډلوپ. (آخرین قطره)

+ ناخر خیر: [تاوه لئاو، ت] عاقیبه ت به خیر؛

هه ر کاریک ده رنه نجامی به خیر و خوشی
بگات. (عاقبت به خیر)

ناخر ده ست: [بهند] (۱) دهستی ناخر؛ دوايين
کایه له قوماردا. (آخرین دست)

(۲) [ناو] ناخر و عاقیبه ت؛ سه رنه نجام.
(آخر دست)

+ ناخر زه مان: [ناو، ت] فد: (ب) دونیا
ناخر بوون. (آخر زمان)

+ ناخر شه پ: [تاوه لئاو، ت] (۱) که سیک که
له پوژانی دوايي زياندا خیر نه دیو بیت. (آخر
شر) (۲) [بهند] ناخر شه پ، دواهمین کی شه.
(آخرین جنگ)

ناخرو عاقیبه ت: سه رنه نجام، ناکام؛
ناخرو عاقیبه ت خیر بی. (آخر و عاقبت)

ناخر هه ناسه: دووا هه ناسه. (ب) مردن. (آخر
نفس)

ناخری: (ب) هه ر؛ ناخری راست پی نه وتین؛
هه رچی پیم گوتی ناخری به قسه ت نه کردم؛

[تاوه لئاو] دووا همین؛ له ناکامدا. (سرانجام)

ناخری کار: برانه وه؛ ته ووا بوون؛ عاقیبه ت؛
ته ووا بوونی کار. (آخر کار؛ عاقبت)

ناخرین: [تاوه لئاو] فد: دواهمین (آخرین)

ناخرین جار: جاری ناخر؛ دواهمین که رت.
(آخرین بار)

ناخرین قیমে ت: [ناو، ت] له و قیمه ته که متر

نايفروشم؛ لهو قيمه ته زياتر نايكړم، ناخرين
قسه ي موعامه له. (آخرين قيمت)

ناخفت: [پاښور د يوې ناخافتن] قسه ي كرد،
گوتی. (حرف زد)

+ ناخفتن: [چاوگه] (۱) ناخه فتن، قسه كردن.
(حرف زدن) (۲) کرانه وهی برين؛
دمدانه وهی برين؛ دهمکرده وهی برين.
(باز شدن زخم)

ناخفين: [چاوگه] (۱) دهمکرده وهی خونچه ي
گول. (باز شدن غنچه) (۲) قسه كردن. (حرف
زدن)

ناخ کولان: [چاوگه، ت] عه رز هه لکو لين .
(کندن زمين)

ناخگه: [ناو، ت] ناويلکه؛ قه يران؛ گيانه لآ؛
تمنگانه. (دم مرگ؛ تنگنا)

ناخل: [ناو] فد؛ تد؛ ناخله، (۱) خه رمانه ي
مانگ. (هاله ماه) (۲) جیی داگردنی مه پ و
مالآت، جوړیک تهويله ي مه پ و مالآت، هوّل.
(اغل)

+ ناخله: [ناو] (۱) قه لاغه ته پاله؛ کوښکه لانی
ته پاله. (ديوار تاپاله) (۲) قه يران. (قيران) (۳)
خه رمانه. (هاله) (۴)
پاپوکه. (چنبره)

ناخله دان: [چاوگه، ت] (۱) پاپوکه خواردن.
(چنبره) (۲) کوږبه ستن به ده وردا و کوږبونه وه
له دموری شتيک. (حلقه زدن دور چيزی)

ناخ له وه: [ناو] ناخسبات؛ کاتی سه رده-
رهيتانی گيا و له وه له زير خاک؛ نيوهی
ناخري په شه مه (نيمه آخرا سفند)

ناخله وی: [ناو] تد؛ ياغله وی، قابله مهی

سهر باز که له تاوه ده چی. (ياغله وی)
ناخليشينک: [ناو] تاوه؛ ياغلاوی. (تابه؛ ياغله-
وی)

+ ناخن: (۱) [پاشگر] واکه سيک که ده
ناخنيته وه. (تپاننده) (۲) شاه و هه ناسه
هه لکيش. (کسی که آه می کشد) (۳)
پاشگر: دهرپوش و سه رپوش؛ گونجه ناخن؛
روچن ناخن. (دريوش. پوشاننده)

ناخنه با: ناخنه بات؛ < ناخ له وه پ.
ناخ و نوخ: (۱) [دمنگه ناو] دهرپړنی بيژاری. (۲)
ناز و قه مزه. (آخ و اوخ)

ناخ و نوخ ليبرين: [چاوگه، ت] (ب) له زمان
خستن به ليدان و دارکاری. (از ناله انداختن)
ناخ و نوخ: [دمنگه ناو] دمنگيکه بو ده

رېړنی ئيش ونازار و هه روه ها که يف خوښی.
(آخ، آخيش)

ناخ و تف: به ده ننگ و سه داوه تف و به لغم
فريدان. (اڅ و تف)

ناخوتن: [چاوگه، ناخوتن؛ دووان؛ قسه كردن.
(حرف زدن)

ناخوپاو: [ناو] گولاو؛ ناخوپي ناو تيدا
خواردنه وهی ناژل. (آبشخور)

ناخوپه رز: [تاوه لئاو] (ب) به فيز؛ لووت به رز و
زياده خواز. (زياده طلب)

ناخوپه چور: [تاوه لئاو] (ب) ساماندار و
خوش بږيوو؛ تيروته سه ل. (کنايه از پولدار)

ناخوپ چی: [ناو] مه يته ر؛ ناگاداری کاری تهويله
و ناخوپ. (مهتر)

ناخوره: [ناو] ناخرگه؛ ميشوله کوپړه. (پشه
ريز)

ناخوم: [نامرازت] ناخو؛ داخو؛ ثایا؛ توپیژی.
 (توگویی؛ آيا)
 ناخوهوهند: [ناوهلناو+ناو] هونه رهنه؛ زانا له-
 هونه ردا. (هنرمند)
 ناخوین: [چاوگه] چاک بوونه وهی برین؛
 گوشته زوون هیئانه وهی برین. (التیام زخم)
 ناخه: [ناو] ناغا. (آقا)
 ناخه رهش: [ناوت] خوئی رهش؛ بوول؛
 خوله میس (خاکستر)
 ناخه فته: [ناوبک] ویزه؛ قسه کهر. (گوینده)
 ناخه فتیار: [ناو، ویزه؛ کهسیک که له کوپ و
 مه جلیسدا قسه ده کات یان له لایهن کوپیکه
 وه قسه ده کات. (سخن گو)
 ناخه لیو کوتایی: [ناوت] ناخر و نوخری
 کار. (آخرهای کار)
 ناخیرهت: [ناو] (ب) قیامهت. (قیامت)
 ناخیزا: [رابوردو] ناخیزی کرد؛ هه لسا؛
 رابوو. (بلندشد)
 ناخیزگه: [ناو] جیی رایه پرین و سه ره لددانی
 کهسیک یان بیر و باوه پرکی نوی. (مکان
 پیدایش. خاستگاه)
 ناخیفتن: [چاوگه] پواندن. (رویاندن)
 ناخیقینی: کولانه وهی برین. (به درد آوردن و
 دستکاری زخم)
 ناخیوتن: [چاوگه] گیرانی نه سب بو و شک
 بوونه وهی عاره قی له شی؛ ته راتین. (گرداندن
 اسب)
 ناخیوه: [ناوبک] بیژه. (گوینده)
 + ئادا: (۱) [ناو] له زبانه کانی پروگرام
 نووسینی کامپیوتهر. (زبان برنامه نویسی)

کامپیوتر. (۲) خوشکی گه وره. (خواهر
 بزرگ)
 ئادبتور: [ناو] فند؛ له کوردیدا ئه م وشه یه
 نیسه، که رهسته ی گوپینی کاره یای دوو
 ته رفه به یه ک ته رفه به و لتائیکی
 که مترموه. (آدابور)
 ئادابور سووم: [ناوت] کوئی داب و ده ستور؛
 دابونه ریت. (آداب و رسوم)
 + ئادار: [ناو] شوینه وار. (جای بودن؛ نشانه)
 ئادار به سه ر پاداره وه نه مان: (ب) ویران بوون،
 ژیر و ژور بوون؛ خاپور بوون. (ویران شدن)
 + ئاداروک: [ناو] جه ئنی سالی نوی مانگی
 خاکه لیوه؛ نه موروزی دابی کو. (عید نوروز
 قدیمی)
 ئاداش: [ناو] ئابرا؛ برای گه وره؛ ئاوال؛
 دوست؛ هاوالی هاومه پامی پامیاری
 وحیزبی؛ منگه له ئارکاداش ویولداشی
 تورکیه وه هاتبیت که هه به مانایه یه
 (آقاداتاش. رفیق)
 ئاداک: ئادا؛ دوورگه؛ په لپییک وشکی له ناو
 زمریدا؛ (جزیره)
 ئادامس: [ناو] فند؛ بنیشتی فه رهنگی. (آدامس؛
 سقر فرنگی)
 ئادانی: به موفابوون؛ به که لک بوون؛ به سوود
 بوون. (پرسودی)
 ئادریس: [ناو] فند؛ شوین، نیشانی؛
 دیاری کردنی جیگاییک به وته یان نووسین.
 (آدرس)
 ئادگار: [ناو] روخسار؛ پوته راک؛ قه لافهت؛
 سیما؛ به ژن و بالآ. (شمایل)

ئادو: [ناو] خوښی؛ که یف؛ شادی (شادی)
 +ئادوډه: [ناو] (۱) بزارچن؛ بیلکه کان. (بیلچه
 وجین) نیره ژمن؛ داری بهینی دوو لولپ له
 مهشکه دا. (چوب بین دو دسته مشک)
 + ئاده: [ناو] تده (۱) دوورگه، به شی له
 وشکایی نه زور گه وړه که ده وړانده وړه که ی
 ئاوم. (جزیره) (۲) جیناو بو مبینه. (ضمیر برای
 ماده) (۳) بزار. (وجین) (۴) تله (تله)
 ئادمر: [ناو] نازره، ناگر، ئاور، ئاهیر (آذر. آتش)
 ئادمر بهر زین: [ناو] ت نازمر بهر زین، ناوی په -
 ره سته گه ییکی زه رده شتیانه. (نام
 پرستشگاهی است در دین زردشت.
 ئاده نگ: بیده نگه، داده نگ، قور و قه پ.
 (ساکت شو)
 ئاده ی: داده ی، وشه ی هاندان (ها، زودباش)
 + ئادی: [بهند] ته ی، نه دی، به ی،
 نه ری. (بله)
 ئادینه: [ناو] کولکه زپړینه، که سکه سوور،
 کولکه پنه گینه، په لکه پنه گینه، نه ستوونه زیر -
 ینه، که سکسو سوور (قوس و قزح، رنگین کمان)
 + ئار: [ناو] (۱) یه که ی نه ندازه بو پیوانی
 زه وی و پانایی بهر انبه به ۱۰۰ میکاب. (آر.
 برابر ۱۰۰ متر مربع) (۲) پاشگر: دیدار،
 کرپار، گرفتار، کردار، جووتیار. (پسوند)
 + ئارا: فته تده [پاشگر] رازینه ر، چه من ئارا،
 مه جلیس ئار اتد: به ین (پسوند: آرا، میانه)
 ئاراد: حاله تی تامه زرویی و خولیای جنسی له
 همندی چه خیلاندا (میل جنسی شدید در بعضی
 جوانان)
 ئارارات: ناگر هات؛ ناگر وهشان؛ گر کان؛

ناوی کیوی ئاگریداغ یان ئوغریداغ (آارات)
 ئاراس: (۱) نه سر؛ فرمیسک (اشک) (۲) ناوی
 چومیکه له سنووری ئیران و دهوله تی نازه -
 ربایچاندا (رود ارس)
 ئاراستن: (۱) خسته پشت گو ی. (پشت گوش
 انداختن) (۲) [چاوگه] خه ملاندن. (آراستن)
 + ئاراسته: فته (۱) [ئاوه لئاو] ناو، بهر
 رازاوه؛ دهق دراو، پوشته، ئارایش کراو، رازاوه،
 ته پوشت. (آراسته) (۲) بهر ورو
 ناردن؛ تیگرتن. (روبه کسی پر تکردن)
 + ئاراف: [ناو] نیر و ئاموور، ئارهق و نیل،
 ئاقیله و ماقیله، ئاکیله و ماکیله، ئیرهق و
 نیل (خیش)
 ئاراک: [ناو] ئاورگه، ئاته شگا (آتشکده)
 + ئارام: [ئاوه لئاو] و [ناو] [بهند] فته
 (۱) له چاوگه ی (ره م) ی ئاویستایه وه هاتووه
 به واتای پشوو ده کردن و هسانه وه و
 بیهن وه دان (۲) کر؛ نه سپایی؛ هی دی؛ هیمن؛
 هیواش؛ زیر؛ ئوقره؛ بی جووله؛ ئاسووده؛
 له سه رخو؛ بیده نگ؛ ستار؛ شینه یی؛ نه سپه که
 ئارامه: شه وور نییه. (آرام) (۳) ناوی دهریای
 بهرینی ئارام، له باکووره وه تا باشووری گو ی
 زه وی (دریای آرام) (۴) ناوه بو پیوان. (نام
 مردانه)
 ئارام بوون: [چاوگه] ت، هیواش بوون؛ بی -
 جووله بوون؛ هی دی بوون؛ ئوقره گرتن؛
 کر بوون؛ له سه رخو بوون؛ دامر کان؛
 داسه کنین؛ هیو بوون. (آرام شنن)
 ئارام بوونه وه: [چاوگه] ت، داسه کنین دوا ی
 توپه یی. هیمنایه تی دوا ی ئاارامی؛ زیر

بوونهوهی منډال له گریان؛ هه دادان. (آرام
گرفتن)

نارام گرتن: [چاوگه، ت] توقره گرتن،

داسه کښن؛ هیور بوون؛ هه دادان، ژیر بوونهوه؛

سرموتن؛ دامرکان. (آرام گرفتن)

نارام لی هه لگرتن: [چاوگه، ت] زور بو هینان؛

هه راسان کردن؛ بی توقره کردن؛ تهنگ پی-

هه لچنین. (بی قرار کردن)

نارامند: (۱) نارامنه؛ فقهیر؛ بی نهوا.

(نیازمند) (۲) [ناوه لئاو] تاراکي واتا بهین؛

مهند واتا ماو؛ نارامند واتا تیماوا؛ که سیک

که له کاریکا دابمینی؛ دهسه وسان. (وامانده؛

درمانده)

نارامی: [ناو] (۱) نه سپایی. (۲) حاله تی

هیمنی؛ هیواشی؛ هیوری؛ پیله نگی؛

له سه رخوی. (۳) نیوی قهومیکی میژوی.

(۴) لقی له زیانگه لی سامی له روژ هه لاتی

ناوه پاست. (آرامی)

+ تاران: (۱) هان، (تحریک) (۲) ورد کردن؛

هارین. (خورد کردن؛ سودن) (۳) [ناوه لئاو]

تووپه. (عصبانی) (۴) [ناو] گهرمه سیر؛ نالان.

(گرمسیر)

نارانبجا: [ناو] شوینی گهرمین؛ ناوی پیشوی

که رکوک. (نام قبلی کرکوک)

ناراندن: [چاوگه، ت] (۱) هارین؛ ورد کردن.

(خرد کردن. پودر کردن) (۲) کولاندنه وه. (به

درد آوردن و دستکاری زخم) (۳) هاندان.

(تحریک کردن)

نارا و قارا: [ناو، ت] نارام و قه رار؛ توقره؛

حه جمان. (آرام و قرار)

ناربابا: [ناو] کیویکه له باشووری شاری

بانه. (کوه آربابا؛

ناربه شک: [ناو، ت] چه خماخ؛ گیله نگیده ن که

به هاتن و چوونیک فیشه ک ده خاته بهر

خانی تفهنگ. (چقماق)

نارتاخ: نهو که سه یه به نه هینی شتی له

جیگاییک دهریینی. (کسی که یواشکی

چیزی را از جایی درآورد)

نارتروز: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ نه خوشینی بهینی

جومگه و ئیسکه کانی بهرپهی پشت و سووانی

کر کرکه کی بهینی دوو ئیسک. (آرتروز)

نارتزیه ن: [ناو] اند؛ فد؛ فرد؛ بهرانبه ری نه م

وشه یه له کوریدیدا نییه. بیري زور قوول؛ بیري

نارتزیه ن؛ بیري قوول تا مابهینی دوو تووی

سه ختی زهوی که ناوه که ی هه لده قولی و

نیازی به مو تو پومپ نییه. (آرتزین)

نارتوون: [ناو، ت] تاته شخان؛ دوژه. (آتش

خانه؛ جهنم)

نارج: [ناو] جوریک قامیشی گهرمه سیر.

حه یزه ران. (خیزران)

نارچهن: [ناو] چنناکه. (چانه)

نارخته: [ناو] سهنگ سواربوون له خه ودا؛

موته که؛ نارختک؛ موته؛ به خته ک.

(بختک؛ کابوس)

نارخچن: [ناوی تیکه لئاو] ناره قچن؛ کلاوی ژیر

میژه ر. (عرق چین)

نارداف: [ناوه لئاو] فیله باز؛ گزیکار؛ گزه ون؛

داوباز. (حیله گر)

ناردییز: [ناو] (۱) هیله ک. (الک) (۲) [ناوی

بکه ر] که سیک که نارد له هیله ک ده دا. (آرد

الک کن)

نارد تهقاندنه وه: [چاوگه ت، نارد بیژتن، (آرد الک کردن)

ناردن: [چاوگه هیئان؛ هاوردن؛ ئینان؛ هانین. (آوردن)

نارده مال: [ناوی تیکه لآو] بیلی ناردمالین لهئاشدا، (آردوب)

ناردوو: [ناوت] (۱) ناوردوو، (گیاه نرم برای شعله ور کردن و گیراندن آتش) (۲) سووته مهنی وه ک دار و چیلکه وچه ویل و ته پآله، (سوخت)

+ ناردمبا: [ناوت] نارده و، تراوی ناردی جو و ئاو بو دهباغی، (آرد جو آبکی برای دباغی)

ناردهباره: [ناوت] مزى یاریده دان له بارکردنی باره ئاشدا که ئاشه وان له ئاش- هیری دهستیئیی، (مزد بار کردن بار آرد)

نارده برنج: [ناوت] هاڤاوهی برنج، (آرد برنج) نارده توو: [ناوت] تووشیرینی کوتراو، (آرد توت، توت کوبیده)

نارده ساوار: [ناوت] پییرخه نیله؛ ورده ساوار، (بلغور آسیاب شده)

ناردهشان: نارداویژ، (آردی که از کناره سنگ آسیاب می ریزد)

نارده شیله: [ناوت] تراوی نارد و ئاو، (مخلوط آرد و آب آبکی)

+ نارده ل: [ناو] (۱) سه ربازی که ته سب دهبا بو بالآده ستی، (۲) پاسه وان؛ یاساول، (آردل) نارده لئووک: [ناوت] ناردی زور ورد که له ناو

قوولکه ی ئاشدا ده میئیته وه، (گرد آردمانده در گودال آسیاب)

نارده لئین: [ناوی تیکه لآو] ناریدیژ؛ هیله ک، (الک)

نارده نوک: [ناوت، هاڤاوهی نوک، (آردنخود) ناردی ته قیاوه: [ناوبه ر] ناردی بیژراوه؛ ناردی هیله ک کراو، (آرد الک شده)

ناردی هه شته رخان: [ناوی تیکه لآو] ناردی تاییه ت بوڤروس تکردنی تو شه و شیرینیات که سپوسه کهی ته و او گیرایی، (آردی سیوس)

نارزان: [ناو] نارده برپوش؛ ناردی- ساوار، (آرد بلغور)

نارزه: نازه؛ نهو؛ جیناوی سیهم که سی می، (او، برای ماده)

نارزه ن: [ناو] نارگوشک؛ چهنه؛ چهناکه؛ چهناوه؛ نه رزین؛ چهناکه؛ نارزینگ، (آرواره)

نارزی: [ناو] سه رمایه ی تاییه ت، (سرمایه) نارزی: [جیناوا] ئازی؛ نه وان؛ بو نییر و می، (آنها برای نروماده)

نارزینج: [ناو] نارووک؛ ناریک؛ میچ، (سقف) نارزین: ئازین؛ ئاو به ردانه وه سه ر مه زرا یا زهوی به شینه یی و سه لیه، (هدایت آب به مزرعه)

نار شام: ناوی باوه گه وره ی داریووشی هه- خامه نشی، (اسم پدر بزرگ داریوش هخامنشی)

نارشتی: [ناو] تیر؛ تیری په یکاندار، (تیر پیکاندار)

نار شه: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ کهمانی

ویلوون و کهمانچه و ویلوونسیل لیدان.
(آرشه)

+ نارقان: [ناو] بارئاش. [بار برای آسیاب]
+ نارگوون: [ناو] تهنور. (تنور)

نارماز: [ناو] (۱) گزمووله. (تیلخه خاکی) (۲)
جهنجه‌پی ئاو هه‌لکیشان له بیر؛ جهنجه‌پی
کاریزه‌لکهن که خوئی بیر پی دهر دینن.
(چرخ چاه)

نارمانج‌خواز: [ئاوه‌لئاو + ناو، بک] هوگری به
ئامانج گه‌یشتن. (آرمان گرا)

نارمانج‌خوازی: [به‌ره‌می‌چاوگه]
تاییه‌تمه‌ندی نارمانج‌خواز. (آرمان‌گرایی)
نارمین: نه‌هون؛ هیمن؛ رام کراو؛ رام بوو.
(رام شده)

نارن: [ناو] ئیسقانی شه‌ویله‌ک. (آرواره)
ناروار: [ناو] وشتری یه‌کساله. (شتر یک
ساله)

ناروان گرسکرن: [چاوگه‌ت] بارئاش لی‌کردن؛
ناروان هاپن؛ دانه‌ویله‌ هوو‌کردن
(ورد کردن) (آرد آسیاب کردن)

ناروانلوک: [ناو، ت] لوک؛ وشتری نی‌ری
چوارساله. (شترنر چهار ساله)
+ ناروانه: [ناو] ئاردا؛ ئار. (آرد)

+ ناروانه: [ناو] وشتری میوی چوارساله.
(شتر ماده چهار ساله)

ناروان هوو‌کردن: [چاوگه‌ت] بارئاش
لی‌کردن. (بار گندم را آسیاب کردن)

نارایی: [پاشگر] پازینه‌ری؛ وه‌ک: سفره‌نارایی؛
سه‌فحه‌نارایی؛ مه‌جلیس‌نارایی. (پیواژه؛
آرایی)

ناروده: [ئاوه‌لئاو + ژنی مالانگه‌پ؛ تیوه‌تلاو.
(بدکاره)

ناروک: [ناو] کفته‌ی به برپیش و گوشت
چیکراو. (کوخته با بلغور و گوشت)
ناروگوپ: [ناو، ت] ئال‌وگوپ؛ گوپ‌نه‌وه.
(تعویض)

نارونه: له ئاو‌یستادا (ئه‌وارونه) هه‌یه‌به-
واتای: لا‌پی؛ له‌فارسیدا (وارونه) هه‌یه‌به-
واتای سه‌بره‌ره‌خوار یا به‌راوه‌ژوو؛ بو‌یه‌یه-
له‌گه‌ل نارونه؛ به‌واتای لا‌پی و که‌چ پموی له
پیشه‌یک بن. (وارونه)

ناروو: [ناو] (۱) هاروی؛ خه‌یار. (خیار)
(۲) ئاسمانه‌ی دهم؛ مه‌ل‌اشوو. (کام)

+ نارووشک: [ناو] باویشک؛ بایشک؛
باووشک، دهم‌کردنه‌وه خو‌نه‌خواز له‌کاتی
بی‌تاقه‌تی و خمو‌آلوویدا. (خمیازه)

ناروشه: [ئاوه‌لئاو] (۱) بزوز؛ سه‌ربزیو؛ ناتارام؛
بی‌ئوقره. (نا آرام) (۲) [ناو] ناروشه؛ شه‌ویله‌ک؛
لا‌جانگ. (آرواره)

نارووک: [ناو] ئاریک؛ (۱) میج. (سقف) (۲)

[ناو] کفته‌ی برپیش و گوشت. (شامی کباب)
نارویس: [ناو] وریس؛ گوریس. (طناب
ضخیم از مو)

ناروین: [ناو] تاقیکردنه‌وه؛ نه‌زموون؛
ئیمتیحان. (آزمون)

ناره: [ناو] ئارد. (آرد)

نارهایی: [ناو] (۱) ژانکی هه‌میشه‌یی له
له‌شدا. (آزار) (۲) تووشی دهر ديسه‌ری هاتن.
(دچار درد شدن)

ناره‌بانه: [ناو] نه‌پابه؛ گاری. (ارابه)

+ ناره زوو: [ناو] تاسه؛ بیر؛ دل بوچوون؛ قین؛
 قیان؛ حنز. (آرزو)
 ناره زوو به دل مان: (ب) نامورادی. (ناکامی)
 ناره زوو به گوپ بردن: به نامورادی مردن. (آرزو
 به گور بردن)
 ناره زوو کردن: [چاوگه ی تیکه لاو] نیشتی کردن؛
 ناره زووی گه یشتن به دلخواز؛ مه یل و
 تامه زرویی کردن. (آرزو کردن)
 ناره زوو هاته دی: به راه ورده بوونی ناره زوو؛
 به ناره زوو گه یشتن. (اجابت آرزو)
 ناره زووی خا: خه یالی خا؛ ناره زووی بیهووده.
 (آرزوی محال)
 ناره زووی دوور دریژ: ناره زووی دریژ خایه ن
 و دژوار. (آرزوی دور و دراز)
 ناره سه: نافه رین. (آفرین)
 ناره ش: [ناو] ناره قه. (عرق تن)
 + ناره ق: [ناو] ناموور؛ ثاقيله؛ باسکیش؛
 ئیره قه؛ ناموور؛ ئیله قه؛ نه مبور؛
 ثاقيله. (قطعه دراز خیش)
 ناره ق پیکر کردن: [چاوگه هت] (ب) هیلاک-
 کردن؛ (۲) خه جالته کردن. (کنایه از خسته یا
 شرمندگی کردن)
 ناره ق جوش: [ناو] ناره ق سووت؛ زیپکه ی
 ورد به هو ی تاو لیدان و ناره ق کردنی پیستی
 له شه وه. (عرق سوز؛ جوش زدن بعلت عرق
 سوز شدن)
 ناره قچن: [ناو] (۱) به پروله داریکه
 ده یکن به نیو کونی لووتی که ل یان و شتردا
 بو تارام کردنه وه و پاکیشانی. (مه ارشتر) (۲)
 کلاوی ژیرمندیل. (شب کلاه)

ناره ق چنیاو: [ناو، بهر] [ناو، لئاو] (۱) که سیک
 ناره قی وشک بوو بیته وه. (خشک شدن عرق)
 (۲) (ب) له کارده رها توو. (کار آزموده)
 ناره ق خور: [ناو، لئاو، بیک] که سیک که ناره ق
 ده خواته وه؛ مه ی خور. (عرق خور)
 ناره ق خوری: [ناو] کاری ناره ق خور؛ مه ی-
 نو شی. (عرق خوری)
 + ناره ق ده ران: [چاوگه هت] ناره ق کردن؛
 (۱) له گه رمادا یا به هیلاک بوون. (۲) له شهرم
 و خه جالته دا عاره قی شهرم
 ده ران. (عرق کردن)
 ناره ق پزاندن: [چاوگه هت] (ب) زه حمه تی زور
 له پیناوی کاریکا کی شان. (۲) ناره ق پشتن به
 هو ی هیلاکیه وه. (عرق ریختن)
 ناره ق سووت: [ناو] ناره ق سووز؛
 سووتانه وه ی پیست به هو ی ناره قی زور
 کردن به تایبته له ژیر باغل و به یینی پان،
 له ئینسانی قه له ودا؛ یاسووتانی به یینی پای
 مندال له بی شکده به هو ی میز کردن به
 خویدا؛ (عرق سوز)
 ناره ق سه گی: [ناو] فذ: (ب) ناره قی-
 کشمیش یا ناره قی ده ست سازی هه رزان-
 بایی. (عرق سگی)
 ناره ق فروش: [ناو] مه ی فروش. (می
 فروش)
 ناره ق کی شان: [چاوگه هت] ناره ق گرتن له
 هه لمی، کولاندنی هه ندی گیا یا له میوه ی
 گه پاره یا نیشاسته ییک که بووه به گو لو کوز و
 پاشان به نه لکول. (عرق گیری)
 ناره ق کی شی: [به ره می چاوگه] کاری

ئارمق دەرھېنان و ئارمق گرتن. (عرق كىشى)

ئارمق گرتن: [چاۋگەت] ئارمق كېشان. (عرق گرتن)

+ ئارەقگىر: [ناۋەت] (۱) ژېر كراس. (زېر پىراھن) (۲) جلى ژېر زىن. (نەمد زىن) (۳) كارى كەسپك كە ئارمق دروست دەكا. (كسى كە عرق درست مى كند)

ئارمقى جاترە: [ناۋەت] ئارمقى كە لە نەعنای كېۋى دەگىرېت و بو زگىئىشە باشە. (عرق نەنا)

ئارمقى دار: [ناۋەت] ئارمقى چىۋ؛ ئارمقى كە ئەسەندەستىك و ئەلكول مېتېلىكى تېدايە و ژەراۋىيە و كەمى پارافىن و نەفتالېن و فېنولى تېدايە؛ خواردنى دەبىئە ھۈى مەرگ يان كۆيرى. (الكل چوب)

ئارمقى پەشوشىن دەردان: [چاۋگەت] (ب) زور ھىلاك بوون. (كنايە ازخستكى بىيار)

ئارمقى پەشوشىن پەشتن: [چاۋگەت] ئارمقى پەشوشىن كەردن؛ يا دەردان (ب) زور ھىلاك بوون. (كنايە ازخستكى بىيار)

ئارمقى شاتەرە: [ناۋەت] ئارمقى كە لە شاتەرە دەگىرى و دەۋاى ھەندى نەخوشىنە. (عرق شاتەرە)

ئارمەگوز: [ناۋەت] ئارمەگوز؛ ئال وگوز. (تەۋىض)

ئارمەمووك: [ناۋەت] گامېشى نەنېر نەمىۋ. (گامېش نەنر و نە مادە)

ئارمەت: [ناۋەت] دارپۇر. (رىختە گر) ئارمە: [ناۋەت] عەرەب. (عرب)

ئارمۇى: عەرەبى. (عربى)

+ ئارى: [ئاۋەلناۋ] گەۋرە؛ بەختىار؛ مەزن. (بىزرى)

+ ئارىا: [ناۋەت] (۱) بەشى سەرە كىيى مېلۇدىيىكى ئوپېرايە. (قىسمەت آھنگىن اپرا) (۲) دەنگى تاكە كەسى ئاۋاز لە ئوپېرا دا. (ئاۋاز تەك نەفرە اپرا) (۳) مەلەبەندى ئاگر (جاگىگە آتش) (۴) نە- تەۋەى نىشتەجى بىۋى كۆچەرى سېى يېستەكانى ھېند و ئورۋاپى لە پەناى كېۋى ئارارات (ئاگرېداغ) و باكوورى ئېراند. (ئزاد آريا) ئارىايى: [ئاۋەلناۋ + ناۋەت] تېرەكە

پەيۋەندىان بە نىژادى ئارىاۋە ھەيە. (آريايى) + ئارىخ: [ناۋەت] دارتار؛ دارىكى درېزە لە ئەرەبە دا. (چوب بلند ارابه)

+ ئارىز: [ناۋەت] (۱) تەپ؛ تەپۈلكى بەرز.

(تېە) (۲) بەرېز؛ گەۋرە؛ مەزن. (بلند مرتبه)

ئارىش: [ناۋەت] ھوش. (ھوش)

ئارىشەن: (۱) [ناۋەت] لە ئاۋىستادا ھاتوۋە، ئارى؛ ئاگر + شەن: ژيان [ئاۋەت] زىان (آتش و گرمى زندگى) (۲) [ئاۋەت] بەھوش؛ بەۋرە. (باهش)

ئارىك، ئارووك؛ مېچ. (سقف)

ئارىكارى كەردن: [چاۋگەت] كۆمەك كەردن. (كەمك كەردن)

ئارىكارى بىستەن: [چاۋگەت] كۆمەك خواستەن. (كەمك خواستەن)

ئارپىن: ھارپىن. (خرد كەردن)

ئارىن دار: [ناۋەت] ئالۋودار؛ دەستەكى

خانۋو. (تېر چوبى سقف)

ئارىنگ: [ناۋەت] مەلەش؛ مەلەزە؛ ئاسمانەى دەم.

(سقف دهان)

نارینهک: [ناو] تاگاداری. (آگاهی)

+ ناز: [ناوه] ناو + ناو (۱) هیژ؛ وزه؛ ساغ؛

قهوهت. (قبرت) (۲) پاست و دروست؛ ساده؛

گورج و گول. (درستکار) (۳) [ناوه] ناو [دژوار؛

چه توون؛ سهخت. (سخت؛ دشوار)

ناز: [ناو] ف. مشه: (۱) تهماح (۲) زیکیه

دهموچاو؛ جوانه زمه. (۱. آ. ۲. جوش جوانی -

سروصورت)

+ نازا: [ناوه] ناو [دلیر؛ گه پناس؛ خورت؛

به جور نهت؛ شیردل؛ خوشمیر؛ گوستاخ؛

به جهرگ؛ چاف سوور؛ سهله حشور؛

جهنگاور؛ بیباک؛ بهزات؛ نه گید؛ میرخاس؛

په ند؛ به جور بوزه؛ مهرد؛ دل قایم؛ لیها توو؛

خیرا؛ ژیهاتی؛ زرینگ؛ گورج و گول له کاردا؛

شوجاع. (تترس. شجاع. جنگاور؛ سلحشور؛

بیباک.) (۲) [ناو] له (نه عزای) ناره ویه هاتوه -

ته نیو زمانی کوردی واتا؛ نه ندام؛ هندیجار -

واتای گشت، هممو، دهدا وهک؛ نازای نه -

ندامم دیشی؛ هممو نه ندامم دیشی. (اعضا؛

همه) (۳) ساغ؛ بی عیب؛ دژی پووج؛ گوژی

نازا. (سالم؛ بی عیب)

+ نازاجه وت: [ناوت] تو یخلی ژیره وهی به پروو.

(پوسته داخلی بلوط)

+ نازاد: [ناو، ناوه] ناو؛ فد: (۱) سیفه تی

سهول؛ (سهولی نازاد) فهزای نازادی

پامیاری؛ سنوری نازاد، دوو کاژیر وه ختم

نازاده؛ له غم نازادم، شوغلی نازاد؛ هه وای -

نازاد؛ سهری ته نافه که نازاده؛ چوونه ناو نه و

هوله بو هه موو که س نازاده؛ له زیندان نازاد

کرا؛ گهر دنم نازاد که؛ نیوی پیاوانه؛ نازاده ری.

(آزاد) (۲) په ها؛ ویل؛ به ره لا؛ سه ربه خو. (ب)

نافرته تی که خو ی دانه پو شی

وشهرم نه کات له پروو داپوشین. (آزاد)

- نازاد بیر: [ناو] شیوه ی بیر کردنه وه دوور له

باوه پی سونته تی یان به رچاوته نگی. (آزاد

فکری؛ آزاد اندیشی)

- نازاد فکر: فد: [ناوه] ناو نازاد بیر. (آزاد

اندیش)

نازاد فکری: [ناو] نازاد بیر. (آزاد اندیشی)

نازاده: فد: (۱) [ناوه] ناو؛ دوور له ههر

په یوهندی و سه رشوپیه ک له بهر انبه ره هره

جوړ ملهوپیکدا. (۲) دوور له ته سک بینسی؛

خاوهن په وشتیکی جوامیرانه. (آزاده) (۳) سه -

ربهسته. (آزاداست)

نازادی خوازی: [به ره همی چاوه] (۱) ویستی

که سانیک که ناو ته خوازان ژیر چه پوکه ی هیچ

ملهوپیک نه بن. (۲) ویستی نازادی -

خواز. (آزادخواهی)

نازادی کاتی: له زیندان بهردانی بهندی بو

ماوه ییکی دیاریکراو. (آزادی موقت)

نازادی مال و مهسکه ن: فد: مافی

هه لیزاردنی مال و خانوو، هه رهوها مافی

به رگری له وه ژوور که وتنی که سانی دیکه.

(حق انتخاب خانه ومسکن داشتن)

+ نازار: فد: [ناو] (۱) نهشکه نجه؛ دهر؛ ژان؛

نیش؛ پهنج؛ تالو؛ کویره وه ری؛ عه زیته.

(آزار) (۲) نه خو شی. (مرض)

نازاردهر: [ناوه] ناو + ناوبک [فد: (۱)

داوخوازی نازار پیگه یاننن؛ سادیست.

(آزارگر؛ سادیست) (۲) ئەشكەنجە گەر.

(شكنجە گر)

ئازارمباریکە: [ناو،] سیل. (سل)

ئازارەمریشک: [ناو،] ت دەر دەمریشک.

(مرض مرغ مانند نیو کاسل)

ئازاسەر: [ئاو،] ئاوا سەر بەست و ئازاد؛

هەرزان. (آزاد؛ ارزان)

+ ئازایەتی: [ناو،] بەرھەمی چاوە گە یە جەرگی؛

خورتی؛ بی ترسی؛ جوامیری؛ چاقسووری؛

پەکیشی؛ زاتداری؛ خیرایی؛ گورج و گولی

لە کاردا؛ لێھاتوویی. (دلیری؛ شجاعت)

ئازتەک: زبان و ئەندامگەلی قەومی

سوور پیستانی میکزیکی. (زبان و اعضای

قوم سرخ پوست مکزیکی)

ئازرگان: شاری ئەرزنجان. (ارزنجان)

ئازرەنگ: [ناو] (۱) چەخماخە؛ بەرقی

هەورە تریشقە. (آرخش) (۲) رەگی ئاورین؛

شولەیی دریزی ئاور. (رگە آتش)

ئازمەند: [ئاو،] ئاوا ف. مشە: تەمە عکار؛

تەماحکار (آزمند)

ئازنج: [ناو] خانووی بەردی یە کفاتی.

(خانه یک طبقه سنگی)

+ ئازوبەزە: [ناو،] ت دەین؛ ئازوبەزەت وەئە-

ستۆم؛ دەینت وەئەستۆم. (دین. گناہ)

ئازوگوێز: [ناو،] ئازوگوێز؛ گوێزەوہ؛

گوازتنەوہ لە جیگایێک بۆ جیگایێکی تر.

(نقل مکان.)

ئازوہەر: [ئاو،] ئاوا تەماحکار؛ زگبرسی؛

چاوبرسی؛ موحتاج. (آزمند)

ئازە: [جیناو] ئەو بۆ می. (او برای جنس مادہ)

ئازەر: فە: [ناو] (۱) ئاور ئاگر. (آتش) (۲)

ئاوی سیھەم مانگی پاییزی سالی

ھەتاوی. (آذر ماہ) (۳) ئاوە بو ژنان. (نامی

زنانه)

ئازەربایجان: فە: تە: [ناو] دوو ھەریمی

پوژ ئاوی باکوور لە ئێران کە کورد و

تورک نشینە. (آذربایجان)

ئازەر مە: [ئاو،] ئاوا لاو؛ جەحیل؛ گەنج؛ عازە-

و. (جوان)

ئازەرھۆشەنگ: لەقەمی ئەوھلین پیغەمبەری

پارسێە کەنە کەناوی (مەھاباد، مەتاباد) بوو.

(لقب اولین پیغمبر پارسیان است بنام مهاباد)

ئازەری: فە: تە: (۱) [ئاو،] ئاوا

پیوھەندیدار بە ئازەربایجانەوہ. (آذر

بایجانی) (۳) ئازەربایجانی؛ جەماوەریکی کە-

ونارا بوون کە لە ناوچەیی ئازربایجان نیشتە-

جی بوون و زمانیان ئازەری بوو لە زەمانی

مەغولدا زمانیان تیکەل زەمانی ئورال ئالتایی

بوو و زەمانی تورکیکی لی

پەیدا بوو. (آذربایجانی)

ئازەرین: فە: (۱) لە سەخلە تابوون؛ لە

ئازاردابوون، (۲) [ئاو،] ئاوا ئاورین. (آذرین)

ئازەو: [ئاو،] ئاوا عازەو؛ عازەب؛ جەحیل.

(جوان)

ئازین: [ناو] دەستوور؛ شیوہ. (متد؛ شیوہ)

+ ئازال: [ناو] (۱) ئاشغال. (آشغال) (۲) شتی

بە کەلک نەھاتوو و جیگر. (اسباب بی

ارزش)

ئازک: [ناو] ئازنگ؛ بادامە کیویە. (بادام

کوهی)

ناژ کردن: ناژنکردن.

ناژنکردن: [چاوگه، ت] (۱) ناژین کردن. (آب
بستن به مزرعه) (۲) بیرازکردنی بهردیان هر
شت. (آجکاری)

ناژنگ: [ناو] ناژک؛ بادامی کیوی. (بادام
کوهی)

ناژنه: [ناو] (۱) بنچکیکی پرساقه ته بو
ناخینی سه ر پوچن. (پته پرشاخ و برگ) (۲)
چیلکه ییکه ییخی ددانی بی پاک ده کهنه وه.
(خلال دندان)

(۳) توژی پهرو یا خوری که زستانان له
سهرکونی پوچن دایده نین. (گلوله ای از
پارچه برای سرپوش درب روزنه پشت بام)
+ ناژنین: ناژن کردن؛ ناژن چاوگه ی
کورتکراوه ی (ناژنین) م. (خلاندن؛ خلال کردن)
ناژولان: [ناو؛ یک] (۱) لیخوپین. (رانسن) (۲)
لیخوپ. (راننده)

ناژوتن: [چاوگه] (۱) پادان؛ بلاو
بوونه وه ی ناژهل به دهشت و سه حرادا.
(بخش کردن) (۲) ناژوو تن؛ لیخوپین؛ ژهنلن.
(رانسن و تکان دادن)

ناژوتی: زمویی کیلراو؛ شیوکراو. (زمین
شخم زده)

ناژودان: (۱) هه لکوتانه سه ر. (حمله بردن)
(۲) شهو له وه پی ناژهل له کیو (درشب چرانسن
گله در صحرا)

ناژه لدار: [ئاوه لئاو، ناو] خاو من
ناژه ل؛ حه یواندار. (گله دار)

ناژیرو: فند (۱) [ناو] هوشیار که ر؛ دهنگی
خه به ردار کردنه وه ی جه ماوه ر وه ک؛ ناژیرو

(خه تهر؛ نامبولانس؛ ناورکوز) (صدای آژیر)
(۲) [ناو] ناوی که رهسته ی هوشیار که ر و
ناگاده ر له مه ترسی. (آژیر) (۳) [ئاوه لئاو] زیر؛
زیره ک؛ تیگه یشتوو؛ عه قلدار. (عافل. فهمیم)
+ ناژین: به شینه یی ناو کردنه ناو زموی.
(آبیاری کردن)

+ ناسا: (۱) نه و وه خته؛ نه و کاته، نه و سا.
(آنوقت) (۲) ناش. (آسیاب) (۳) پاشگر: وه ک؛
مینا. (مانند)

+ ناسار: [ناو] نه م وشه یه کو ی (نه سه ر) ی
فارسییه به واتای باندور به لام وه کوو (موفره -
د) له کوردیدا که متر به کار دیت و به شیوه -
ی (کو) له ناره وی و فارسییه وه وهر گیراوه به
واتای شوینه وار و جی په نجه؛ کارگه لی هونه -
ری که ده خولقییت یان له پاش که سیک به -
جی ده مین ی؛ ناسه وار. (آثار)

ناساره: [ناو] نه ستیره. (ستاره)
ناساره زله [ناوت، نه ستیره ی پوژ. (ستاره
صبحگاهی)

ناسامی: فند [ناو + ئاوه لئاو] (۱) خه لکی
ناسام له هیند. (اهل آسام) (۲) لقی له
زبانی هیند و نوروپایی. (زبان هند و اروپایی)
ناسان بوون: [چاوگه، ت] ناسانی؛ ساکار بوون؛
هیسان بوون؛ ساناهی. (آسان بودن)
ناسان بژیو: [ئاوه لئاو + ناو یک] خاو من زبانی
ساکار و ساده. (دارای زندگی ساده)

ناسانتی: زبان و نه ندامانی قه ومیکی
نه فریقایی په شو پستال. (زبان و اعضای
جماعتی از نژاد سیاه پوستان آفریقایی)
ناسانسور؛ فند؛ فرد: [ناو] نامیری کاره بایی بو

سهرکه وتن و چوونه خواره وه له خانووی
 بلینددا. (آسانسور)
 ئاسانسورچی: [ناو] بهرپرسی ئاسانسور.
 مسئول آسانسور
 ئاسانی: [بهره‌مه‌می چاوه‌گه] سانه‌هی؛
 سانه‌هی، هاسانی؛ بارسووکی؛ بی
 گيروگرفتی. (آسانی)
 ئاساوبه‌تال: کناش به‌تال. (آسیاب خلوت)
 ئاسایش: [ناو] فند: پیک‌خراوی بهرپرسی
 هیمنی له هه‌ریمی کوردستانی عێراقی
 فیدرال. ئاسایشست: هیمنی؛ په‌مه‌تی؛
 ئاسوده‌یی. (آسایش)
 ئاسایش‌خواز: [ناو] بیک فند: ئاسوده‌خواز؛
 په‌مه‌ت ته‌له‌و؛ ئاسایش‌خواز؛ هیمنی
 خواز. (آسایش طلب)
 ئاسپرین: [ناو] اند؛ فند؛ فرد؛ تند: (۱) ده
 زمانیکی نازار به‌ر و نازار شکین. (۲)
 تیژاوی (ئه‌سید) سالیلیک. (آسپرین)
 ئاست: (۱) ناغا؛ جه‌ناب؛ ئه‌میر. (جناب) (۲)
 حاست؛ حاس؛ حان؛ حاند؛ پووبه‌روو؛ من له
 ئاستی تو‌هیچ نیم؛ من له چاو تو (له‌حان تو)
 هیچ نیم. (مقابل)
 ئاستانگ: [ناو] ئاسته‌نگ؛ زه‌حه‌مه‌ت؛
 ده‌ردیسه‌ر؛ ته‌نگ و چه‌له‌مه؛ له ته‌نگی و
 ته‌نگانه‌دا بوون. (گرفتاری)
 ئاسته: [ناو] تو‌مار. (طومار)
 + ئاسته‌پ: [ناو] هه‌وه‌ل په‌نگی ژیرسازی تابلو
 بو نیگارکیشی. (رنگ آستر)
 ئاسته‌پ‌کیشان: فند: [چاوه‌گه‌ت] (۱) په‌نگ
 پیاساوینی هه‌وه‌ل ده‌ست له ژیر په‌نگی

ئه‌سلیدا. (آستر کشیدن) (۲) ژیرسازی. (زیر
 سازی)
 ئاسته‌پ‌کیشی: [ناو] به‌ره‌مه‌می چاوه‌گه‌ [کاری-
 ئاسته‌پ‌کیشان. (آستر کشی)
 ئاسته‌م‌بین: [ناو] هه‌وربین؛ زه‌په‌بین؛ گه‌ردبین.
 (ذره بین)
 ئاسته‌ی جیا: به‌جی هیشتن؛ لیگه‌پان؛ ده‌ست
 لی‌هه‌ل‌گرتن. (جاگذاشتن)
 ئاسفالت: [ناو] ئیسفالت؛ قیرتاو. (آسفالت)
 ئاسکاریس: [ناو] کرمی په‌یخوله. (آسکاریس)
 ئاسکانی: [ناو] جوړیک هه‌له‌په‌پین.
 (نوعی رقص)
 + ئاسکول: (۱) تیوی ئافره‌تانه (نام زنانه) (۲)
 ئاسکی چکوله؛ ئاسکوله. (آهوی کوچک)
 ئاسکه‌زێپینه: [ناو] ئاسکوله‌ی چیکراو له
 زه‌نگیانه. (آهوی بافته شده از منجوق)
 ئاسکه‌که‌تیره: [ناو]ت] ئاسکی می که شاخی
 هه‌بیت. (آهوی ماده شاخدار)
 ئاسکه‌نیر: [ناو] ئاسکی نیر، ئاهووی نیر.
 (آهوی نر)
 ئاسکی تاتار: [ناو]ت] ئاسکی موشکی. (آهوی
 مشک)
 ئاسکی‌خه‌تایی: [ناو] ئاسکی موشک‌دار؛
 ئاسکی مه‌له‌بندی خه‌تاوخته‌ن. (آهوی ختا)
 ئاسکی موشکی: [ناو] ئاسکی که له ژیر
 زگیدا کیسه‌ییکی پر له عه‌تری بوون خوشی
 هه‌یه. (آهوی تاتار؛ آهوی مشکین)
 ئاسکی می: مامز. (آهوی ماده)
 ئاسم: [ناو] نه‌خوشینی نه‌فه‌س ته‌نگی؛ نازاری
 ته‌نگه‌نه‌فه‌سی. (آسم)

ئاسمان جل: [ئاوہلناو] لات و بیکاره و فقیر و بیمال؛ ئاسمان لیفی زهوین دوشه که (لات و بیکاره و بیسامان)

ئاسمان پروخان: [چاوگهت] بو پرو داویکی سیر و سهمه دهلین (آسمان خراب شدن) ئاسمان قلیش: [ناو] بینای زوربه رز. (آسمان خراش)

ئاسمان کوله که ی دهوی: بو کاری زور سیر و سهمه یا دروی زور زل وه ک نهوه وایی که ئاسمان بروخنی دهلین. (حیران ماندن)

+ ئاسمانی: [ئاوہلناو] عاسمانی، ههرچی گریدراو به ئاسمانه وه هبی، کئیسی ئاسمانی؛ نمدای ئاسمانی (آسمانی)

ئاسمی: [ئاوہلناو] توشی نازاری ئاسم هاتوو. (آسمی)

ئاسنبر: [ناوبک] ههر شت که بتوانی ئاسن بیرپت؛ مشاری ئاسنبر. (آهنبر)

ئاسنرفین: [ناو] ئاسن کیش. (مغنطیس)

ئاسنرفینی کاره بایی: [ناو] میله ئاسنی به ناوی تهوهره؛ که به دهورییدا به سیمی تاییهت سیمپچی کراییت و جهره یانی کاره با له سیمه که دا نهو ئاسنه ده کاته ئاسن رفین.

(آهنربای الکتریکی)

ئاسن کوت: [ناوت] ئاسنگهر. (آهنگر)

ئاسنگهری غد: (۱) [ناو، بهرهمی چاوگه] کاری ئاسنگهر. (آهنگری) (۲) [ناو] کارگای ئاسنگهری؛ ئاسنگه خانه. (کارگاه آهنگری)

ئاسنوکه: [ناوت] پارچه ئاسنی بچووکه (آهن - کوچک)

ئاسنه لان: [ناو] کانی ئاسن؛ زه وینی که ئاسنی

زور بیئت. (معدن آهن)

ئاسنی سارد کوتان: (ب) ئیشی بی موفا کردن؛ ئیشی بی که لک کردن. (آهن سرد کوبید)

ئاسنی گالوانیزه: [ناو] ئاسنی که پروکیش کرایی به پوچ (فافون) و زهنگ ناهینیت. (آهن - گالوانیزه)

+ ئاسو: ناوه بو پیلوان. (اسم مردانه)

ئاسوری: [ئاوہلناو + ناو] پیوهنیدار به ئاسوریهوه؛ قهومیکی سامی نیزادن که له پروژهلای ناوه پاست ده ژین؛ خهت و زمان و نهندامانی نهو قهومه. (شاخه قوم سامی؛ خط و زبان و افراد آن قوم)

ئاسوگا: [ناوت] جیی ته ماشا کردن؛ کهل و بهرزایی پهراویزی عاسمان؛ بهرچاو؛ جیگای مانگ دوزینه وه له نهو هل و ئاخری مانگی -

پهمه زاندا له دهم

ئاسو. (دیدگاه)

ئاسون: [ئاوہلناو] ئاسان. (آسان)

ئاسووده حال: [ئاوہلناو، ت] خاوهنی

ژیاتیکی ئاسووده؛ خاوهن حاله تی هیمنی و بی گیر و گرفتگی؛ له ئارامشدا. (آسوده حال)

ئاسووده خه یال: [ئاوہلناو] (۱) خاترجه م؛ نهرخه یان؛ دلنیا. (مطمئن) (۲) بی خه م.

(آسوده خاطر)

ئاسووده کردن: [چاوگه، ت] له گیر و گرفتگی یان له نازار نه جاندان؛ هیمن کردن (آسوده کردن)

ئاسووده گهری: فد: [ناو، بهرهمی چاوگه] حاله تی، له پهحه تی و ئاسایشدا بوون؛ له ئارامیدا بوون. (آسودگی)

ناسو وگه: [ناوت، تـه پو لکه و ناسو گه ی
 په پړاو زی عاسمان. (تپه. افق)
 ناسوو: [ناو] روښنایی؛ ناسو سو ما پړووناکۍ.
 (روښنایی)
 ناسوپنه: [ناو] سورانی؛ فه قبیانه. (سرآستین
 بلند)
 ناسه پ: < ناسته پ. (آستر)
 ناسه پ لیف: [ناوت] ناسته پ لپفه؛ پروه لیفه.
 (آستر لحاف)
 ناسه لآبون: [چا وگه، ت] به دیهاتن؛ په یدابوون؛
 خویا بوون. (پدید آمدن)
 ناسه نهره ی: داهیشتن؛ پوهیشتن؛ شو پ
 کردنه موه. (اویزان کردن)
 ناسه وان: ناسه وان. (آسیابان)
 ناسی: عد: (۱) [ناو+ ناوه لآناو] زمانی تاقمی
 له خه لکی قه وقاس. (زبان عده ای در
 قفقاز) (۲) وهرمز؛ ناسی بوون؛ حالته تی به ته-
 نگ هاتن؛ به ته نگ هاتن. (عاصی)
 ناسیاو ته سپی: [ناوت] ناشی که به و لآخ
 ده گه پت. (آسیابی که با الاغ می چرخد)
 ناسیاو بازی: [ناو] ناسه به ته ندره؛
 (گه مه ییکی مندا لآنه). (آسیاب بازی)
 ناسیایی: [ناوه لآناو+ ناو] په یوه نندیدار به
 ناسیاوه؛ خه لکی ناسیا. (اهل آسیا)
 ناسی بوون: [چا وگه، ت] [عاسی بوون؛ حاسی-
 بوون. (۱) حاسی یه ک هاتن؛ تووش یه ک-
 بوون. (بر خورد ناگهانی) (۲) به ته نگ هاتن؛
 وهرمز بوون. (عاصی شدن) (۳) سهر بز یوی و
 که له وه کیشی و نافه رمانی کردن. (نافرمانی-
 کردن)

+ ناسیده: [ناو] کووکی. (کوکو)
 ناسیو: [ناو] ناسیو؛ زهره؛ سده مه. (صدمه)
 ناسیو دیتن: [چا وگه، ت] سده مه دیتن؛ زهره
 پیگه یشتن؛ تووشی خه سار بوون؛ زهره ی
 مالی و له شی پیگه یشتن. (آسیب دیدن)
 ناسیو لیدان: [چا وگه، ت] چزه لیدان؛ زهره
 پیگه یاندن. (آسیب زدن)
 ناسیو ناسی: [ناو، بهر ه می چا وگه] زانیاری
 به راوهردی زهره و زانی که لهش له زام یا
 له نه خوشی پیی ده گا و هوکاره کانی. (آسیب
 شناسی)
 + ناشاخه: [ناو] تند ناشاخه؛ لای خواروو؛ شتی
 په ست؛ نه می؛ له تور کییه وه هاتووه. (پائین)
 ناشاردن: [چا وگه، ت] داشاردن؛
 حه شار دان. (پنهان کردن)
 ناشاریا: [ناو، بهر] شار دراوه؛ پیوار بووگ؛
 داشاریا و. (پنهان)
 ناشام به خیر؛ شهبه خیر؛ له ناخشام به خیر؛ یان
 ناغشام به خیری تور کییه وه هاتووه واتا:
 نیوار هیکی درمگ به خیر. (شب بخیر)
 ناشباز: [ناو بیک] ناشپه ز. (آشپز)
 + ناشبه تال: (۱) هاوار کردنی ناسه وان بو
 مشت هری (ب) ناش دانی نیبه وهرن بو ناش
 لی کردن. (مشتی صدازدن آسیابان) (۲)
 نه ندامی حیز به که بلا و ه یان کرد و به جاریک
 ناشبه تالیا نکرد؛ ده ستیان لهو کاره هه لگرت.
 (از هم پاشیدن)
 + ناشپه زی: فد: [ناو بهر ه می
 چا وگه] زانیاری له چیشت لیان؛ هه روه ها؛
 هونه ری ناشپه زی؛ وانه ی ناشپه زی؛

پیشه‌ی ناشپه‌زی؛ له هیندی ناوچه ده‌لین
ناشپه‌زی که لام وایه هه‌له‌یه چونکا ناش یا
چیشته وه‌ک نان له قالب نادریت یان پان
ناکریته‌وه و ناپیژیت. (آشپزی)

ناشکرده‌وه: [چاوگه‌ت] پیک‌خستن و پیک
هینانه‌وه‌ی دوو یا چند کهس که نیوانیان
ناخوش بووبی. (آشتی دادن)

ناشتیخوازی: [ناوبیک] فند: (۱) مه‌یل

به ناشتی؛ مه‌یل به ناشتوونه‌وه؛ مه‌یل به
ناشت کرده‌وه. (۲) ویستنی سولج و مه‌سله-
ت و هیمنایه‌تی. (آشتی طلبی)

ناش چیکردن: [چاوگه‌ت] (۱) چیشته
دروستکردن. (آش درست کردن) (۲) ناسیاو
چاک کردن؛ ناسیاو دروستکردن یا
دروستکردنه‌وه. (آسیاب درست کردن)

ناشخال: [ناو] زبل؛ (ب) ییاوی‌ناکارخراپ؛
شتی خراپ و بی‌که‌لک. (آشغال)
ناشخالدان: [ناو] زبلدان. (زباله دان)

ناشخالی: [ناو] فند؛ کارگه‌ری شاره‌داری که
پروانه زبلی مالان به سه‌یاره یا عه‌پابه دمه‌اته
ده‌روه‌ی شار. (آشغالی)

ناش خوژی: فند: [ناو] (۱) ده‌فری گه‌وره‌ی
ناش تیگردن. (۲) کاسه یا پیشده‌ستیکی ناو
چاله بو‌ناش و گرار و چیشته ناوه‌کی
خواردن. (کاسه آش خوری)

ناش خوژی: [ناو] کاری خواردنی ناش و گرار.
(آشخوری)

ناشدار: (۱) شو‌دار؛ نه‌دار. (مرطوب) (۲)

ده‌قدار؛ ناهار لی‌دراو. (آهار دار)

ناشدول: ناش‌به‌تال. (خالی بودن آسیاب)

ناشدوله: (۱) ناش‌به‌تال کردن. (۲) ناش چوله.
(آسیاب خالی است)

ناشقانی: [ناوبه‌ره‌می‌چاوگه] ناشه‌وانی.
(آسیابانی)

ناشقورت: (۱) [ناوه‌لناو] بی‌تین؛ لاواز. (ناتوان؛
لاغر) (۲) گه‌رمای که‌م. (کم حرارت)

+ ناشقه: [ناو] گولی لا‌ولاو. (نیلوفر)
+ ناشک: [ناو] جیقه‌ل‌دان؛ جیکه‌ل‌دان. (چینه
دان)

ناشکه‌را: [ناوه‌لناو] ناشک‌را. (آشکار)
ناشگه: [ناو] چیشته‌خانه. (آشپزخانه. غذا
خوری)

ناش گه‌ران: (ب) کارکردنی ناش. کارکردن-
(آسیاب)

ناشگه‌پین: [ناوبیک] ناسیاوان؛ ناشه‌وان.
(آسیابان)

ناشم: خواردنه‌وه؛ وه‌خواردن. (آشامیدن)
ناشماست: فند: [ناو] تیکه‌لی ماست و

برنجی‌کوللو؛ چیشته تاییه‌ت بو‌نه‌خوش.
(آش ماست)

ناشمال: [ناوه‌لناو] ت (ب) مروقی‌ماستاو‌کهر و
چاپلووس؛ جامه‌لووسکی که‌ر؛ خولته‌که‌ر.
(خایه‌مال)

ناش منال‌که‌ل: [ناو] چیشته‌قوله؛ چه‌ندجو‌ر
چیشته که‌ مندلان تیکه‌لی ده‌که‌ن و
دابه‌شی‌ده‌که‌ن وه‌ک چیشته مجی‌ور.
(مخلوط چندغذا توسط بچه‌ها و تقسیم آن)

+ ناشنا: [ناوه‌لناو] فند: به‌کاریک زانین و
سه‌ره‌ر کردن له‌کاریک؛ به‌له‌د. (آشنا)
ناشنا گرتن: [چاوگه‌ت] [دوست-

په‌یدا کردن (دوست یابی)

ناشانه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) دامه‌زرانی ناش.
(آسیاب درست کردن) (۲) (ب) ئازاوه
دروست کردن. (آشوب به پا کردن)

ناشناور و شننا: [ناوت] دوست و ناسیاو.
(آشنایان)

ناشانیانه: [ئاوه‌لناوت+ به‌ند] (۱) ناسیاوانه؛
له‌رووی به‌له‌دیه وه. (۲) دوستانه؛ وهک
ناسیاو. (آشنا آسا)

+ ناشنایه‌تی: [ناو، به‌ره‌ه‌می
چاوگه] سه‌رده‌ر کردن له کردنی کاریک؛
تیگه‌یشتن له کاریک؛ به‌له‌دی. (شناخت و
مهارت)

ناشو: [ناو] چلکی برین. (چرک‌زخم)
ناش‌وماش: (۱) [ناو] گهمه‌ی دهنگ له خو
برینی مندالان. (یک نوع بازی کودکانه) (۲)
وته‌ی قسه‌برینه‌وه‌ی مندالان له باتی
هیچمان له هیچ؛ بی‌حساب. (بی حساب)
ناشوو: [ئاوه‌لناو] بیس و چه‌پهل. (آلوده)
ناشووت: [ناو] کللیله به‌فر؛ ههره‌س؛
پنوو. (بهمن)

ناشووری: [ناو+ ئاوه‌لناو] (۱) خه‌لکی ناشوور.
(مردم آشوری) (۲) جه‌ماوه‌ریک له نیژادی
سامی که له به‌ینی دوو چۆماندا ده‌ژین. (عهده
ای از سامی‌ها در بین النهرین) (۳) شیوه‌ی
نووسینیان. (خط آشوری) (۴) زمانیان. (زبان
آشوری)

ناش‌وه‌ستایی: [ناوبه‌ره‌ه‌می چاوگه]
وه‌ستایه‌تی ناش. کاری چیکردن و
چیکردنه‌وه‌ی ناش. (مهارت در

آسیاب درست کردن یا تعمیر کردن)

ناشه‌ف: [ئاوه‌لناو، به‌ر] شیواو؛ شله‌زاو؛ تیگ-
چوو؛ ئالۆز؛ شیویاگ؛ ناشوفته؛ ناشیو. (آشفته)
ناشه‌قان: [ناو] ناشه‌وان. (آسیابان)

ناشه‌وپاشه: [ئاوه‌لناوت] ئالۆز؛ شیواو؛ تیگه‌لاو؛
خه‌وی ناشه‌وپاشه؛ خه‌وی تیگه‌ل پیگه‌ل.
(پیشانی)

ناشی: [ناو] (ته‌قلیت؛ لاسایی؛ دهمه
لاسکی) ی کویرانه و بی‌سه‌رنجدان.
(تقلید کور کورانه)

ناشی: [ناو] کوئۆلی؛ جیی‌په‌حم‌پوون؛ مال-
ویرانی؛ کویره‌وه‌ری. (بدبختی)
ناشی‌ئاو: [ناوت] ناشی‌که به ئاو بگه‌ریت.
(آسیاب آبی)

ناشی‌با: [ناوت] ناشی‌که به با بگه‌پیت؛
شو‌به‌نانن به خول‌خواردنی زور توند، وهک
ناشی‌با ده‌خوئیته‌وه. (آسیاب‌بادی)

ناشی‌بی‌ئاو نانه‌وه: (ب) کاری بی‌سوود و
بی‌قازانج کردن. (کار بی‌هوده)
ناشی‌پیده‌گه‌پیت: (ب) ههرشت که زور بی،
ئه‌وه‌نده زوره ناشی‌پیده‌گه‌پیت. (کنایه از هر
چیز زیاد)

ناشیت: [ناو] ههره‌س؛ به‌لأ، موسیبه‌ت.
(بلا؛ مصیبت)

ناشیتتی: [ناوبه‌ره‌ه‌می چاوگه] ناشیتتی؛
هیمنی؛ ناسایش؛ حاله‌تی ناشتی و نیوان-
خۆشی. (آسایش)

ناشی‌جندو‌کان: [ناوت] زفره‌ک؛ گیزاو.
(گرداب)

+ ناشیف: [ناو] په‌ریشانی. (آشفته‌گی)

ناشی کاره‌با: ناشیک که به هی‌زی کاره‌با
 ده‌گه‌پَیت. (آسیاب برقی)
 ناشی ماتوڤ: [ناوِت] ناشی مه‌کینه. (آسیاب
 موتور)
 ناشین: [ناو] (۱) قونیر؛ دومه‌ل. (دمل) (۲) ناخ
 هه‌لکیشان. (آه کشیدن)
 ناشی و لاغی: [ناوِت] ناشیک که به‌ته‌سب یا
 کهر ده‌گه‌پَیت. (آسیاب اسبی)
 + ناغا: [ناو] (۱) ناغه؛ گه‌وره؛ سه‌یی؛ سه‌یید.
 (آقا) (۲) ناشی دامه که بگاته ته‌وسه‌ری
 ته‌خته دامه ده‌بیته ناغا. (آقا در بازی دامه) (۳)
 شوان به ساحییی ران ده‌لی. (آقا)
 ناغابانی: [ناوِت] ناغهمبانو. (نوعی دستار)
 ناغادی: [ناوِت] گه‌وره و خاوه‌نی دی. (مالک
 قریه)
 ناغازاده: [ناوِت] (۱) وشه‌ی ئیحتیرام
 بو کوپی که سیک؛ دوینی ناغازادم دی واتا
 کوپه که تم دی. (برای احترام آقا زاده) (۲)
 کوپی ناغا. (پسر آقا) (۳) بو پرسیار له جیاتی
 کوپی تویه ده‌لی نه‌وه ناغازاده‌یه یانی کوپی
 تویه. (آقازاده)
 ناغاوات: کوپی ناغا؛ ناگاهل؛ که سیک که له
 هوژی ناغایه. (آقایان)
 ناغاوبانو: [ناوِت] ناغا و خانم؛ زن و
 می‌رد. (خانم و آقا)
 ناغایانه: (۱) [تاوه‌لناو] وه‌ک ناغا؛ ناغا ناسا.
 (آقا مانند) (۲) [ناو] به‌شی ناغا له داهاتی
 په‌عیه‌ت له قه‌دیما. (قسمت)
 اربابی از حاصل زارع (۳) کاریک که له ناغا
 دموه‌شیتته‌وه. (مانند آقا. آقا آسا)

ناغایه‌تی: (ب) (۱) [ناوبه‌ره‌مه‌می چاو‌گه]
 گه‌وره‌یی؛ خاوه‌ن په‌وشتی ناغایانه. (۲) کاری
 ناغا؛ ملک‌داری؛ خانیه‌تی. (آقای)
 ناغایی: (۱) [تاوه‌لناو] گریدراو به‌ناغاوه؛ مالی-
 ناغایی. (۲) [ناو، به‌ره‌مه‌می چاو‌گه]
 جینتیمه‌نی؛ خاوه‌نی که سایه‌تی؛ گه‌وره‌یی؛
 ملک‌داری. (آقای)
 ناغچیاوش [ناو] تند ناغجه‌واش. (نام گیاهی-
 است)
 ناغریداغ: تند [ناو] ئوغریداغ؛ وشه
 تورکیه: کیوی‌دز؛ ناگریداغ؛ کیوی ناغری
 (ناگری) له سنووری ئیران و تورکیا. (آارات)
 ناغلأغ: سه‌ریه‌تال؛ سه‌رئاواله. (روبار)
 ناغه‌برا: [ناوِت] (۱) ریزان له برای
 گه‌وره؛ ناغابرا. (آقا داداش) (۲) ناوه بوپیاوان.
 (نامی مردانه)
 ناغه‌لان: [ناوِت] هه‌وارگه. (جای اسکان بیلاق-
 نشین)
 نافار: [تاوه‌لناو] به‌رانبه‌ر. (روبرو)
 نافاقه: [ناو] شادمانی. (شادمانی)
 نافاندن: تاواندنه‌وه؛ تاتیواندن. (ذوب کردن)
 نافتمات: [ناو] روس‌د؛ فد: (۱) جوړیک
 موسه‌لسه‌لی خوکار. (اسلحه خودکار) (۲)
 ناوی که ره‌سته‌ی خوکارکردنی کاره‌بای
 سه‌یاره. (وسیله خودکار کردن برق ماشین؛
 اقامات)
 نافتاوله‌گهن: [ناوِت] که ره‌سته‌ی ده‌ست
 شتن؛ زیاتر پیش نان خواردن و دوا‌ی نان
 خواردن له قه‌دیم دا. (آفتابه لگن)
 نافتاوه‌دار: [ناوِت] خزمه‌تکاری ئه‌فتاوه

هه لږ بڼه ده ست شتن له دیوه خان.

(آفتابه دار)

ثافتاوه دز: [ناو، ت] دزی ثافتاوه. (ب) دزی
گه نده خوړ وگه نده لدز؛ دزی که شتی بی-
قابیلته ده دزی. (آفتابه دزد)

ثافتوش: خوښه لهور تاندن؛ خوښووش
کاریک کردن؛ گه یشتنه یه ک. (دخالت)
ثافر: [ناو] (۱) ژه ک. (آغوز) (۲) جیگه ی ناو
خواردنی ناژهل؛ ناخوړ. (آبشخور. آخور)
ثافراد: [ناو] ثافره ت. (زن)
ثافراز: [ناو] بلیندی؛ هه وراز؛ سه ره و ژووری.
(فراز)

ثافرانده: [ناو؛ بک و بهر] دروست کړاو؛
دروستکمر. (خلق؛ خالق)
ثافراندی: [ناو بک و بهر] (۱) ثافه ریده؛
دروستکړاو. (آفریده) (۲) دروستیکرد؛
خولقاندی. (خلق کرد)

ثافریتن: ناوړ شتن. (آب ریختن)
ثافریقا: [ناو] یه کۍ له پینج قوړ نه ی وشکی
دوینا. (آفریقا)
ثافریقایی: [ناو] لئاو+ناو (۱) خه لک ثافریقا.
(آفریقایی) (۲) گریدراو به ثافریقاوه.
(آفریقایی)

ثافریکان: دیارده زبانیک که هوله نډیه کان له
ثافریقا کردیانه باو. (آفریکان)
ثافرینه: [ناو بک] چیکهر؛ دروستکمر. (خالق)
ثافزیل: [ناو] هه سټیل؛ ته سټیر. (استخر)
ثافسارک: [ناو] سه رداو؛ ژیرزه مینی له بینا دا
بو سارد کردنی ناو. (سرداب)
ثافساید: فد: [ناو] تاوانیکۍ وه رزشی له

فووتبالدا (توپی پا) وانا پاس دان
به کایه که ریک که له پیش کایه که رانی
حریف و نزیکر به ده روازه بی. (آفساید)

ثافه ته: [ناو] بلفه ته. (طاعون)
ثافگیر: زماو. گول. (آبگیر)
ثافه جان: [ناو] لئاو ت [شه ی تان و نا تارام و
شلوق. نا آرام]

ثافه روژ: بی به ش و بی به هره؛ بیبار. (بی-
نصیب)
ثافه ریده کار: [ناو، ت] فد: یه زدان؛ داهینه ر؛
خودا. (آفریدگار)

+ ثافه رین: فد: وشه ی ته عریف؛ وه ک ده ست
خوش؛ چاکت کرد. (آفرین)
ثافیده: [ناو] لئاو یا قز؛ پاک؛ خاوین. (تمیز)
ثافیر: [ناو] ته شتی ناو خواردنه وه ی ناژهل.
(آبشخور)

+ ثافیش: [ناو] فرد؛ فد: ئیتیلایه بو
هه لئاو اسین و ناگاداری؛ زیاتر به وینه وه؛
دهسته واژه ی سینه مایی (ته کتهری حازر به کار
و ناماده بو فیلم هه لگرتن. (آفیش)
+ ثاڤا: ناو؛ گوم بوون و له ناو چوونه خوار؛
نقوم بوون له ناو. (غروب کردن)
ثاڤا ترش: سرکه. (سرکه)

ثاڤاتی گه پرای: [چاوگه، ت] ناو تی زاو؛ ناو
تی گه ریاو؛ میوه ی دمه وه گه یشتن.
(آبدار شدن میوه)
ثاڤاتیوه ردان: [چاوگه، ت] ناو تیوه ردان. (آب
کشیدن)

+ ثاڤار: [ناو] سنوور؛ بهرانیهر. (مرز؛ برابر)
ثاڤاره: [ناو] لئاو (۱) ناو اړه؛ سه رگه ردان.

(آواره) (۲) [ناو] گولچن؛ نهو که سانه له تاو
فه قیری له جاردا گوله گهنم ده چنه وه. (گل
گندم چین)

ثاقرهش: [ناو] نه خوشینی چاوه. (آب سیاه)
+ ثاقاری: [ثاوه لئاو] دهر به دهر؛ ثاواره؛
سه رگه ردان. (آواره)
ثاگرن: [چاوه، ت] ثاوه دانگردن. (آباد
کردن)

ثاگاهر: [ناوبک] ثاوه دانگهر. (آباد گر)
ثاقانسن: [چاوه، ت] تاواندنه وه؛ ثاتیوانسن؛
قالکردن. (خوب کردن)
ثاقانی: [ناو] (۱) ثاوه نیا؛ ره پسته. (آبسته) (۲)
ثاوه دانی (آبادی)
+ ثاقاهی: به و جور؛ به وی ثاواهی: به و
جور. (اینطور)

ثاقاهی کاری: [بهره می چاوه] به تنای؛
ثاوه دان کردن. (بنایی، آباد کردن)
ثاقبر: [ناو] (۱) به ند؛ (سد) (۲) [ناوبک]
که سیک که ریگای ثاو ده به سستیت یا ثاو
له جوگه داده بریت بو شوینیکی دی؛ (۳) [ناو]
جوریک نه خوشینی حه یوانی ورده یه. (کسی
که راه آب را می بندد یا بجای دیگر هدایت
می کند؛ نوعی مرض بز و گوسفند)

+ ثاقه نگ: [ناو] پونگاو؛ په نگاو. (آبی که
جلوی آن گرفته شده و جمع شده)
+ ثاقخیز: [ناو] جیگای کوپوونه وهی ثاوی
جوگه و پوباری ههر هه ریمی؛ زنه؛ ثاوی که
هیواش دهر و؛ جوگه له ییک که بنه که ی زینخ
بی. (آبخیز)

ثاقخیزداری: [ناو] (۱) فهننی که لک

وه مرگرتن له ثاوی ثاوخیز. (۲) به رگری له
شور دنه وهی خاک به هوئی سیلاوه وه.
(آبخیزداری)

ثاقدا: [ناو] (۱) جور؛ داریکه. (نوعی درخت)
(۲) هه ودا. تال؛ داو. (رشته)

ثاقدار: [ثاوه لئاو] ثاودار؛ وهک میوهی
ثاوگرتووی خوش و به تام؛ ولاتی که خاوهن
ثاوی زوری. (آبدار)

ثاقدان: (۱) [ثاوه لئاو] ثاوه دان. (آباد) (۲) ثاودان.
(آبدان. آبیاری کردن)

ثاقدایی: [ناوبه ر] ثاودایی؛ ثاودراو. (آبیاری
شده)

ثاقدپ: [ناو] ثاودپ؛ کهنده لآن. (آب کند)
ثاقدپ که: [ناو] ثاودپ که؛ ثاودپ. (آب کند)
ثاقده: [ناو] ثاقد؛ هه ودا؛ تال؛ داو. (رشته)

ثاقده س: [ناوت] ثاوده ست؛ مهبال. (مستراح)
ثاقده ستخانه: [ناوت] ثاوده ستخانه. (مستراح)
ثاقده لیک: [ناوت] لیکه ده؛ ثاوی ده.
(آبدهان)

ثاقدهم: [ناوت] ثاقده لیک؛ لیک. (آب دهان)
ثاقدیر: [ناوبک] که سیک که کاری ثاوداشتنه
و ثاو دها به پروهک. (آبیار)

ثاقر: [ناو] ته شتی ثاو تیدا خواردنه وهی نازل.
(تشت آبشخور گله)

ثاقر: [ناو] ثاور؛ ثاگر؛ ناهیر؛ ثار. (آتش)
ثاقرار: هه وراز. (سربالا)

ثاقرانسن: [چاوه] ثاقرانسن؛ داهینان؛
هینانه دی. (آفریدن)

ثاقرانده: [ناوبک] داهینه ر؛ ثاقرانده.
(آفریننده)

ثاف پُتن: [چاوه گهت] تاو پُستن. (آب ریختن)
 ثاف پُژانندن: [چاوه گهت] (۱) تاو پُژانندن؛ چوونه
 سهر تاوی. (آب ریختن. دست به آب) (۲)
 (ب) کردن به باو؛ سهرمه شوق دادن؛ گهوره
 تاو دهر پُژیت چکوله پای لیده خا. (بدعت
 گذاری)

ثاقر میش: [ناو] تاو مووش؛ تاو ریشم؛
 هه وریشم. (ا بریشم)

ثاقر پُ: [ناوت] (۱) پاشاو؛ زیاده تاوی تاژین -
 کراو که له زهوی دهر ده چی. (آب زیادی که
 در موقع آبیاری از زمین خارج می شود) (۲)
 تاوهر پُ: لیژیایی سهر بان و زهوی که تاوی پیا
 ده چیته خواره مو. (آبریز.) جیگای تاو
 پیاویشتن و دهر چوون؛ گونجه. (مجرای آب)
 (۴) سنووری دوو لیژیایی کیو یا دیره گ. (خط
 الراس)

ثاقر وو: [ناوت] تاو پروو؛ تاو پروو؛ شهره ف. (آبرو)
 ثاقر وو بهر: [ناو، یک] تاو پروو بهره. (آبرو ریز)
 ثاقر وو دار: [تاو ه لئاوت] تاو پروو دار؛ به تاو پروو.
 (آبرو دار)

ثاقر وو مه ند: [تاو ه لئاوت] فد تاو پروو مه ند؛
 به تاو پروو. (آبرو مند)

+ ثاقر پُژ: [ناو] تاو پُژ؛ تاوی خو پُژ؛ تاو گه؛
 سهر او؛ تاو ده ستخانه؛ توالیت. (آبشار؛ توالیت)
 ثاقر پُژن: [ناو] دژاو؛ لیژ. (سرازیری رودخانه؛
 زمین سرازیر)

ثاقر وونک: [ناو] ته لئه زوونه. (سگک)

ثاقر ه لک: [ناو] (۱) گیلّاس؛ گیلّاس.

(گیلاس) (۲) کیسه تاو یک له ناو له شی
 مرو قدا په یدا ده بی. (کیسه آبی که در بدن

بوجود می آید)

ثاقری: زهناو؛ تاو مزی؛ زونگ. (باطلاق)

ثاقر پُژ: تاوی ز پُژ؛ تاو دانه وه به ز پُژ. (آب طلا)

ثاقر یف: تاو دانه وه به ز پُژ. (آب نقره کاری)

ثاقر زیل: [ناو] تاو ه ه ک؛ هموز؛ ته ستیر.

(حوض)

ثاقریمک: [ناو] (۱) تاو زونه ک؛ تاو وونه.

(سگک) (۲) لوتهر؛ مه ته لوک؛ هه له یین؛

قه و سه له. (متل)

ثاقر ه نی: [ناو] مه له وانی. (شنا)

ثاقرسارک: [ناو] سارداو؛ جیگه ی سارد بو

فینک کردنی تاو. (سرداب)

ثاقر سیر: [ناو] شور باوی سیر؛ تاوی سیر؛

سیر تاو. (آب سیر. آتش سیر)

+ ثاقر سین: [چاوه گهت] تیگه یشتن؛ حالییوون.

(درک کردن)

ثاقر شورک: [ناو] خوراک یکی فقیرانه. (خوراک

فقیرانه)

+ ثاقر سیله: [ناو] سیله ی تری و میوه. (افشرد

میوه)

ثاقر کیش: (۱) [تاو ه لئاو] تاو کیش؛ (ب)

خواردنی چهر و سویر. (۲) [ناوت] کاری تاو

کیشانه؛ کاری که سیک که تاو ده با بو

جیگاییک. (آبکش)

ثاقر گوشت: [ناوت] شور باوی گوشت؛ گوشتاو.

(آبگوشت)

ثاقر کون: تاو سمانی؛ شینی کال. (رنگ آسمانی)

ثاقر کردان: [ناو] که و چکی زور گه و ره بو تاو

هه لگو پُژتن. (آبگردان)

ثاقر گینه: [ناو] مسینه ی تاو؛ شووشه ی

گه وره ی جیئی ناو. (آبگینه)
 ئاقلدانک: [ناو] پهره ول؛ ناوالمندال. (جفت زانو)
 ئافور: [ناو] نیریه کیوی. (بز کوهی نر)
 ئافوک: [ناو] کووله که: کوودی. (کدو حلوایی)
 ئافی: [ناو] ناو. (آب)
 + ئافی: شینی کال؛ ئاوی؛ پهنگی ئاسمانی.
 (آبی آسمانی)
 + ئافیار: [ناو] بهرهمی چاوگه [ئاویاری؛ په-
 وتی ئاودان. (آبیاری)
 ئافیزه: [ناو] زهرده قوړه؛ جوړیک مارمیلکی
 گه وره که به هوئی گوپړینی جیگای ژیانی
 پهنگ ده گوپړت و پهنگی دهوروبه ری به
 خویموه ده گړت. (نوعی سوسمار)
 ئافیزه: [ناو] لئاو پاک؛ خاوین؛ پاقر. (پاک)
 ئافیستا: [ناو] کتیبه پیروژه که ی-
 زه پدهشت. (لوستا)
 ئافین: [ناو] نامیان؛ داری لی چه قابی. (زمین
 درخت کاری شده)
 ئافینک: [ناو] خونا ف؛ شه ونم؛ ئاونگ؛
 خوناوه. (شینم)
 + ئافار: [ناو] زه وییک که داری لی چه قابیت.
 (زمین درختکاری شده)
 ئاقاق: [ناو] داریکی جهنگه لییه آقاقیا. (آقاقیا)
 ئاقاقیا: [ناو] فد؛ نه قاقی؛ داریکی
 جهنگه لییه. (آقاقیا)
 ئاقلانه: [ناو] لئاو به نندت؛ فد؛ له پرووی
 نه قله وه؛ وه که سیکی تیگه یشتوو؛ زیرانه.
 (عاقلانه)
 ئاقل بوون: [چاوگه، ت] (۱) زانا بوون؛

زیر بوون؛ بوونه دارای نه قل. (۲) (ب)
 تمبیی بوون؛ وای لیدا بو عومریک ئاقل بوو.
 (عقل شدن)
 ئاقل کردن: [چاوگه، ت] (۱) ته ممی کردن؛
 وای لیدا بو بابی ئاقل کرد. (کنایه از تنبیه کردن)
 (۲) فیری عقل و فام کردن. (عقل کردن)
 ئاقلی: [ناو] بهرهمی چاوگه [تیگه یشتووی؛
 عاقلیت کرد نه چووی دمنه په شیمان
 دموپوه وه. (عاقلی)
 ئاقووبات: [ناو] لئاو پاریز کار؛ خو پاریز. (پرهیز
 کار)
 ئاقیله: [ناو] ئاموور؛ ئارهق؛ یارهق؛ ئاکیل
 به شیک له که رهسته ی جووت؛ باسکیش؛
 باسکه مژانه. (قسمتی از خیش) ئاقیله و ماقیله:
 [ناوت] ئاموور و نیر؛ یارهق و نیل؛ ئاکیله و
 ماکیله؛ ئارهق و نیل؛ ئاراف؛ ئاقیله و ماقیله.
 (خیش)
 ئاک: [ناو] (۱) ناوی پیوانه؛ کورتکراوه ی
 ئاکو. (نام مردانه مختصر شده ئاکو) (۲)
 کورتکراوه ی ئاکبه نند. (مخفف آکبدن)
 ئاکاردئون: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] کارمون؛
 گه پده مه شکه؛ جوړیک ئامرازی موسیقاییه.
 (آکاردئون)
 ئاکاردئونتی: فد؛ حاله تی شتیک، که وه ک
 گه پده مه شکه دریژ و کورت بیته وه.
 (آکاردئونتی)
 ئاکازو: [ناو] سه خته داریکی گهرمه سیریه که
 داره که ی خوشرهنگ و جوانه له سه نعه تی
 دارتاشیدا به کار دهریت. (آکازو)
 ئاکاسیا: [ناو] سه خته داریکی جهنگه لییه له

گه رمه سیر ده پوئیت؛ میوه که ی گری گریه
ولقه کانی بو سه و ته چیکردن به کاردیت.
(اکاسیا)

ناکان: (۱) جهماو مریکن له ئه فریقای رۆژ
هه لآت. (قوم اکان در آفریقا) (۲) هه ریه ک له
ئهندامانی ئه و جهماو هه. (افراد آن قوم)
(۳) زبانی ئه و جهماو هه. (زبان آن قوم)
ئاکاو: [ئاوه لئاو] زرینگ؛ زیره ک؛ چابوک.
(زبروز رنگ)

ناکبه ند: [ناو + ئاوه لئاو] اند؛ فذ: (۱) ئه و
به سته به ندیه که له فابریکا ده کړیت. (۲) (ب)
تازمبوون و کاری نه کردووی،
که ره سته ییک. (اکبند)
ئاکړولیک: [ناو] جوړیک په نگي وینه کیشی
که به ئاو شل ده یینه ووه بو وینه کیشی له سه ر
قوماش. (اکرلیک)

ئاکسان: [ناو] فذ؛ اند؛ فرد: (کوژ، ده سته وازه ی
مۆسیقایه) لیدانی نوئیکی تاییه ت له ناکاو و
پیداگری له سه ر ئه و نوته له ئور کیستردا.
(اکسان)

ئاکله: [ناو] فذ (۱) سفلیس؛ شانکر؛ ئاکيله. (۲)
سفلیسی. (۳) (ب) به ژنی بی حه یای زمان
دریژ ده لئین؛ جوینه. (۴) له چهندجی به
گولیش ده لئین. (سفلیسی)

ئاکو: [ناو] (۱) ناوی تیره و هوژیکی گه
وره ی کورده. (نام قبيله ایست) (۲) کیوی -
گه وره. (کوه بلند) (۳) ناوه بو پیاوان. (نامی
مردانه)

ئاکو: (ف. مان). له وشه ی (ئاک) وه گیراوه
واتا: که سیک که به شهرم و خو پاریزییه ووه

ده ناخفی (آنکه باشرم و احتیاط سخن بگوید)
+ ئاکواریوم: [ناو] فرد به دماند: ده فری شووشه بو
پاگرتنی جان هه مری ئاوه زی. (اکواریوم)

+ ئاکورد: [ناو] اند؛ فرد؛ فذ: کوژی مۆسیقایه؛
چهند نوئی مۆسیقای هه و فپیکانس که
پیکه وه لیدرین. (اکورد)

ئاکولاد: [ناو] فرد؛ فذ: چه له مه؛ وه ک دوو
ئه بروی په یوه سی به رانه ر به یه ک که چهند
په رانتیز ده گریته به ر و جیا یان ده کاته وه؛ بو
جیا کردنه وه ی وشه گهل و په سته گهل به کار
دی؛ وه ک {} (اکولاد)

ئاکوپان: تیره ییکن له نزیکي په واندوز
نیشته جین. (اکوپان)

ئاکوپی: [بهند] په مه کی؛ گو تره؛ بی -
سه رنجدان؛ چه که ردا سی. قه زاو قورته کی.
(الکی؛ شانس؛ بدون تخمین)

ئاکه: [ئاوه لئاو] خراب؛ نا په سه ن. (بدل)
ئاکینجه: [ئاوه لئاو] جیگر؛ ساکین؛ نیشته جی؛
ئاکنجه. (مقیم)

ئاکینجه بوون: [چاو گه ت] جیگر بوون؛ سا
کین بوون؛ نیشته جی بوون. (مقیم شدن)

ئاگادار بوون: [چاو گه ت] خه به ردار بوون؛
هوشیار بوون. (آگاه شدن)

ئاگادار کردن: [چاو گه ت] ئاگاد کردن؛ خه به ر
پیدان؛ تیگه یاندن؛ هوشیار کردنه وه.
(خبردار کردن؛ فهماندن)

ئاگاداری: [ناو به ره مه می چاو گه] ئانگه شه؛
پاگه یاندن؛ هوشیاری. (آگاهی؛ هوشیاری)

ئاگاداری تیلفیزیونی. رادیوئی. سینه مائی.
پاگه یاندن بو نیشان دانی چۆنیه تی (مه به

ست) یا مه تاع و شتومهک به خه لک؛ له -
 رادیو و تیلیفزیون و سینه مادا. (پیام بازرگانی)
 ناگاداری دیواری: ناگاداریک که له کووچه و
 بازار به دیوار موه ده چه سپی. (آگهی دیواری)
 ناگادهر: [ناوبک] خه بهر گه یین؛ هوشیار کهر.
 (آگاه کننده؛ خبر دهنده)
 ناگاکردن: [چاوگه، ت] وه خه بهر هیئان. پی را
 گه یانن؛ جا چادان؛ وشیار کردن. (آگاه کردن)
 ناگال: [ناو] ته گال؛ عه گال. (عغال)
 ناگاله خو بران: [چاوگه، ت] بیهوش بوون؛
 هوش له سه ره پهرین؛ حه یران بوون. (بیهوش -
 شدن؛ حیران شدن)
 ناگا لی بوون: [چاوگه، ت] (۱) هوش پیوه بوون؛
 زیر چاو دهیری خستن. (نگهبانی)
 (۲) خه بهر لی بوون. (آگاهی داشتن)
 ناگا لی هه بوون: [چاوگه، ت] (ب) ناگا لی بوون؛
 به خیو کردن؛ په روه رده کردن. (سرپرستی
 کردن. نگهداری کردن)
 ناگایانه: [ناوه و ناو] بهند؛ فد؛ له پرووی
 زانسته وه؛ شاره زایانه؛ ناگادارانه؛ به مانقه ست؛
 به دانسته. (از روی آگاهی؛ عمدی)
 ناگایی: [ناو، بهر هه می چاوگه] فد: (۱)
 ناگاداری؛ هوشیاری. (اطلاع) (۲) [ناو] به شی له
 نیداره ی پولیس له تیران. (اداره آگاهی)
 ناگای له مه حمووی بی زه واد نییه؛ بو ئینسانی
 بی خه بهر و گیز به کاردی. (برای انسان بی
 خبر و نا آگاه گویند)
 ناگایی: [ناو، بهر هه می چاوگه] (۱) پسپوری
 له کاریکدا؛ شاره زایی. (۲) تیگه یشتن؛ زانایی.
 (۳) خه بهر داری؛ هوشیاری. (آگاهی)

ناگرباراندن: [چاوگه، ت] (ب) گولله باراندن.
 (گلوله باراندن)
 ناگربارانه: (۱) (ب) پشیوی و ناژاوهیه؛
 (هرج و مرج است) (۲) هه وای حه ریره و
 ناگر بارانه؛ ناوی گورانییکه. (آهنگی است)
 ناگرباز: [ناوه و ناو] + ناوبک [یاریکه به ناو.
 (آتش باز)
 + ناگریر: [ناو، ت] (۱) ته و او کوژاننده وهی ناو
 و ناو تیژانده هیشتن. (آتش
 خاموش کردن) (۲) (ب) کوژانه وهی شه و
 ناشووب. (خواباندن آشوب یا سرکوب
 آشوبگران)
 + ناگریر: [چاوگه، ت] (۱) ماکی کیمیاوی
 که زوو ناوری تیبه ریبت وه ک پیژین. (ماده
 محترقه) (۲) چیلکه و چه ویلی وشک که
 زوو ناوری تیبه ریبت. (خاشاک
 خشک) (۳) که سی که ناو راده گوژی و ده بیا
 بو شوینیکی تر. (کسیکه آتش میبرد)
 ناگریر که: [ناو، ت] (۱) بلوق؛ پورگ.
 (تاو) (۲) ناگریر. (آماده آتش گرفتن.
 محترقه)
 ناگریر س: [ناو] ویستانی ته قه و شه پ. (آتش
 بس)
 ناگرپاریژ: نگابانی ناو؛ پاریزه ری ناو؛ که سی
 که ناگای له ناو ره. (آتشبان)
 ناگریره ستی: [ناو، بهر هه می چاوگه] ناو به
 موباره ک زانین و په رستی. (آتش پرستی)
 ناگر پیوه نان: (۱) [چاوگه، ت] ناو تیختن و
 ناو دان. (آتش زدن) (۲) داخ کردن به ناو.
 (داغ کردن با آتش)

ناگر تیچوو: [ئاوہ لئاو + ناو، به رایی نوقره.

(آتش به جان) (۲) ئاور تی کھوتوو. (آتش در چیزی افتادن)

ناگر تیچووون: [چاوگه، تایی نوقره بوون؛ (ب) ئیرهیی و حه سادەت کردن. (کنایه از حسادت) ئاگرخان: [ناو] ئاتە شخان؛ ئاگر دانی سه ماوهر و حه مام؛ توون. (آتشخان)

ناگر خوش: [ئاوہ لئاو] مال خوش؛ میهره بان؛ میوان نهواز؛ شیرین زمان؛ پروو خوش؛ گالته چی. (مهمان نواز، شیرین زبان)

+ ئاگر دان ئاگردان: [چاوگه، ت] (۱) ته قاندنی چهک؛ ئاور دان. (شلیک اسلحه) (۲) [ناو، ت] مەنقەلی گەورەیی جیگەیی ئاور. (منقل) (۳) [ناو] کوانوو؛ کوچک ئاور. (شومینه) (۴) [چاوگه، ت] ئاور تیبه ردان. (آتش زدن)

ئاگردانگ: [ناو] کوچک ئاور؛ ئاور دان؛ جیی ئاور. (آتشدان)

ئاگردوو: [ناو] (۱) ئاور دوو. (آتش روشن کن) (۲) دار و چیلکهیی سووتە مەنی ئاور بهر. (چوب یا اشیاء سوختنی)

ئاگر دەمین: (۱) [ناو،] دەمەیی مسگەری. (دم مسگری) (۲) [ناو، بیک] ئەو کەسە کە ئەو دەمە دە دەمین. (دەمە کار. دمنده به آتش) (۳) [ناو، بیک] کەسێ کە به فوو یا داوینی کراس یا به هه رشت با له ئاور دەدا. (کسی در آتش می دمد)

ئاگر سەننن: [چاوگه، ت] یه ره سه نندنی ئاور. (آتش گرفتن)

ئاگر فە کوژتن: ئاور کوژاندنەوه. (آتش خاموش کردن)

ئاگر فە کوژین: [ناو، بیک] (۱) ئەو کەسە ئاور دە کوژینیتە وه. (آتش خاموشکن) (۲) [ناو] کەرە-ستەیی ئاگر کوژاندنە وه. (کپسول آتشنشانی) ئاگر فەمر: [ناو،] ئاگر کوژینه وه. (آتش-خاموشکن)

ئاگر فەمراندن: [چاوگه، ت] ئاور کوژاندنە وه. (آتش خاموش کردن) ئاگر فێخ: [ئاوہ لئاو + ناو، بیک] شو فێ؛ ئازوو تکار. (راننده)

ئاگر فێخستن: [چاوگه، ت] ئاور کردنەوه؛ ئاگر بهردانەوه. (آتش روشن کردن) ئاگر کردنەوه: [چاوگه، ت] (۱) ئاور کردنەوه؛ ئاگر فێخستن. ئاگر هە لایسان: (آتش بپاکردن) (۲) (ب) شە پەهە لایسان. (آشوب بپاکردن)

ئاگر کوژ: [ناو، بیک] ئاگر ته مری؛ ئاور کوژین. (آتش خاموش کن)

ئاگر کوژانەوه: [چاوگه، ت] (۱) ئاور کوژانەوه. (خاموش کردن آتش) (۲) (ب) شەر و گێچەل دامرکان. (آرام کردن آشوب) ئاگر کەوتنەوه: [چاوگه، ت] (۱) ئاگر بهر بوونە وه. (آتش سوزی) (۲) فیتنه بهر یا بوون. (فتنه بپاشدن)

ئاگر کیش: [ناو، ت] خاکه ندازی ناو تە نوور؛ مەسی؛ ئاور کیشی ئاسنگەری. (خاک انداز) ئاگر گم: [ناو، بهر] (۱) ئاور گرتوو. (آتش گرفته) (۲) [ئاوہ لئاو] مرو فی زور به هه وه س. (انسان شهوانی)

+ ئاگر گرتن: [چاوگه، ت] ئاور گرتن؛ هه لبوون. (ب) توو به بوون؛ بی نوقره بوون. (آتش گرفتن)

خشمگین شدن)

ناگر گرووشک: [ناوت، آئیسقانی چهناکه.
(فک)

ناگر گره: [ناو] دهسته چيله؛ ناگر گیره؛ پووش و
پلاش که دهسووتی و خه لئووزی نییه؛
گروپفیکه. (افروزه)

ناگر گهرم: [تاوه لئاو] پرژدبوون له سهر کاریک؛
ژن یا پیلوی زور به هه وهه س. (با حرارت؛
شهوانی)

ناگر گهش که رموه: [ناو، بک] (۱) تاو له مه.
(آتش گردان) (۲) کهسی که ناو خوشدهکا و
دهیگه شینیته وه (کسیکه آتش شعله ور میکند)

ناگر گه شهو کهر: < ناگر گهشکه رموه.

ناگر له مالا هه له نه بوون: (ب) فه قیر و بی
نهوا؛ بی خورد و خوراکي ئاسایی. (اجاق
روشن نشدن؛ کنایه از بی سامانی)

ناگر لیبارین: [چاو گهت] (۱) توو په بوون.

(خشمگین شدن) (۲) (ب) به لا به سهر دا هاتن.
(مصیبت و بلا باریدن)

ناگر لیوونه وه: [چاو گهت] (۱) پریشکه
هاویشن. (اخگر پرانن) (۲) (ب) زور توو په
و هق هه لساو. (خیلی خیلی عصبانی)

ناگر مه لووچک: [ناو] ئایله مه مند؛ خه زایی.
(سار ملخ خوار)

ناگر مه لیج: [ناو] پيشوئی؛ گاوانی. (سار)

ناگر ناک: توو په. [تاوه لئاو] (خشمگین)

ناگر نانه وه: [چاو گهت] ناگر کردنه وه؛

(ب) ئاشووب دروست کردن. (آتش

بیا کردن؛ آشوب بیا کردن)

ناگر واج: [ناو] ناگردان؛ کوانوو. (اجاق.

شومینه)

+ ناگر وک: (۱) (ب) مروقی ئاشووب گیر. (فتنه
انگیز) (۲) شه راییکه له زهر حات بدا وشکی-

دهکا؛ سه بوون. (باد سبون)

+ ناگر وک: [ناو] (۱) (ب) ئاوره؛ زهرده برین.
(نوعی زخم دست و پا و صورت) (۲) ئاوری
چکوله ی مندالان. (آتش کوچک بچه ها)

ناگر وه ربوون: [چاو گهت] ناگر که وتنه وه؛
سووتمان؛ ناگر که وتنه ناو شتی؛ (ناگر
له مالت وهه بی). (آتش روشن کردن. آتش

در چیزی افتادن)

+ ناگره: [ناو] ناگر وک؛ ئاوره؛ زهرده برین.
(زرد زخم)

+ ناگره: [ناو] گیای سهره تان؛ له جنسی
که له یه و دریز ده بی و له گیای تر ده ئالی و
وشکی دهکا. (نوعی گیاه انگل)

+ ناگری: (۱) ئاوری؛ ئاورین. (آتشین)

(۲) چپای ناغری داغ له کوردستانی
تورکیا (کوه آزارات) (۳) مروقی به هه وهه س.
(شهوانی)

ناگری بی ئامان: [ناوت] ئاوری که
به ره لستی نه کریت؛ (ب) به لا و دهر دیسه ری
گه وهه. (آتش بی امان)

ناگری داغ: تد؛ فد: [ناو] ئوغری داغ؛ دوو
کیوی سنووری ئیران وتورکیا؛ کیوی دز.
(وشه له تورکییه وهه هاتوو). (آغری داغ)

ناگری قوورهت: [ناوت] ناگری قودرهت؛ (ب)
به لای خودایی؛ (ب) شوبه اندنی پیلوی زور
نازا له شهردا بو گوشتنی دوزمن. (بلای

آسمانی)

+ ناگرين: [ئاوه لئاوت] ئاورين؛ ئاور ئاسا؛
(ب) مروقي زور به كار و ئازا. (آتئين). (۲)
به پرمنگي ئاور؛ چه كي ئاگرين؛ فرميسك و
شيئري ئاگرين، سووتينه. (آتشي رنگ؛
سوزاننده)

ئاگري نه ورؤز: [ناو] ئاورتيك كه روژي ئه وه لي
سال ده كړي ته وه و نه ريټكي كوڼي
كورده واريه؛ و له زماني كاوه وه ماوه. (آتش
نوروز)

ئاگووتی: ناوی گیانداريکه که له
نهمريکاي باشور ده ژي به قه ده كه رويشكي
دهبي. (اگوټي)

ئاگوست: فد؛ اند؛ فرد؛ ناوی مانگی
هه شتمی سالی زايینی. (اگوست)

ئاگوول: [ناو] فيل؛ گزي؛ گزه. (نيرنگ)
ئاگوول باز: [ئاوه لئاو] فيله باز؛ تله كه باز. (حقه
باز)

ئاگه: (۱) کاتي تهنگانه و سه خله تي
نه خوشي. (شدت مرض) (۲) نهوي؛ نه وجي؛
نه وجيگه. (انجا)

ئاگينجه: [ناو] پوليس؛ پاسه بان. (پليس)
+ ئال: [ناو] روخ؛ کن؛ لا؛ رهخ؛ پال.

(پيش؛ بفلدست)

+ ئال: [ناو] (۱) ئالا؛ عه له م؛ په رجه م؛ دره وش؛
به نديز؛ به يره ق؛ به يراق. (پرچم) (۲) پرمنگي
سووري ئاچنخ. (قرمز خيلي روشن؛ صورتی)

ئالتوت: هه ركام له كه ساني خه لكي ئاداكانی
ئالتوشن له ئالاسكا و زبانيان كه نزیکه
به زباني ئيسکيموکان. (ئالتوت)

+ ئالا: ناوی شاری کاولبووی مه می ئالا.

(خرايه های شهرمه می ئالا)

+ ئالا: [ناو] (۱) تيپيكي پيشمه رگه ي ۴۰۰۰
كه سي؛ ئالايي؛ به نديز؛ تاقمي عه سكه ري
عوسماني كه له سي هه ننگ پي كه تاييت.
(يك تيب سرباز ترك) (۲) ئالا و واليا؛

پرمنگاوره ننگ. (رنگارنگ)

ئالاجيق: فد؛ تند: [ناو] (ف.مشه) هه رزيل؛ كه-
پروك؛ له زاراهوي سورانيدا (چارداخ) ي پي ده-
لین. (الاجيق)

ئالا دار: [ناو] په رجه م هه لگر. (پرچمدار)

ئالادين: فد؛ [ناو] عه لادين؛ جوړتيك

چراي ئاشپهزي. (علاء الدين)

ئالاستن: [چاوه] [لستنه وه؛ زبان پياهيان

. (ليسيلن)

ئالاف: [ناو] ئامراز؛ ئاموور ونير. (وسيله خيش)

ئالاکه ت: [ناو] بزارچن. (بيلچه وجين)

ئالاکه ر: [ناو] بک بزارکه ر. (وجين کار)

ئالامود: [ناو]، مودی پوژ. (مد روز)

ئالامه تاوی: [ئاوه لئاو] هه لامة تدار. (زکامی)

ئالان: (۱) گهرمين؛ گهرمه سير. (قشلاق)

(۲) قه وميكي ئيراني كه له قه وقاس

ده ژين. (قوم ايراني ساكن قفقاز)

(۳) هه ريه ك له نه نداماني نه وقه ومه. (۴)

زبانيان. (اعضا و زبان آن قوم)

ئالان: [ناو] شه و چه ره. (شب چره)

+ ئالان: [چاوه] (۱) پيچان به دموري

شتيكا؛ ئالوسكان. (پيچ)

ئالاندن: [چاوه]، [ت] (۱) پيچاندن؛

ئالوسكاندن؛ پيچ پيدان؛ باداني دوو يا چه ند

شت به يه كه ومه. (پيچين) (۲) هالاندن؛ پيچ-

دان؛ به دهوری شتیکدا پیچاندن. (۳) ناراسته -
کردن؛ تیهه لکردن؛ به ردیکی تی نالاند. (پرت
کردن. پیچاندن) (۴) کهنوی ههنگ نالوژاو
گشت خوین له سهرو چاوی من نالاند؛
وروژان. (جمع شدن دور چیزی؛ مانند حمله

دسته جمعی زنبور)

نالانن: [چاوگه، ت] نالاندن. (پیچیدن)

نالاو: [ناو] نالاف؛ نامراز؛ که رهسته. (وسایل)
نالاو: [رابور دووی نالان] (۱) تی نالاو؛ هالاو؛
پیچراو؛ نالوژاو. (پیچیده) (۲) هالای ناگر؛
هورم و گهرمای ناو. (شراره و گرمای آتش)
نالو و وال؛ [ناوه لساو] نال و وال؛ نالاهی؛
رهنگاو و مگ. (رنگارنگ.)

نالایی: تند [ناو] دهسته ییک عهسکه ره که

پیکهاتی له سی ههنگ له نه رته شی

تورکیا. (تیپ در ارتش ترکیه)

نالبانیایی: [ناوه لساو + ناو] (۱) زبانی هیند و
نوروپایی که خه لکی نالبانی قسه ی -
پیده که ن. (زبان آلبانیایی) (۲) خه لکی نالبانی؛
نه ره نهووت. (آلبانیایی)

نال بردنه وه: [چاوگه، ت] پیران کردن و له هوش

چوونی مندل. (غش کردن)

نالبوم: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] (۱)

دهفته ریکی مقهبا بو راگرتنی وینه یا پاره ی
قه دیمی یا تهمر یا قه وان. (۲) هه رشت له
ناو نه وه دهفته رهدا رابگیریت. (۳) چند کاست
له ناو دهفته ریکی جه عبه ناسادا؛ (نالبومی
کاسیتی عهزیز شاروخ) (البوم)

نالبویاغ: [ناو، ت] سوورای پروومه تی
ژنان. (سرخاب)

+ نال بوونه وه: [چاوگه، ت] چیر بوونه وه ی
ددان؛ بو ی هه یه هال بوونه وه دروستتربی.
(چونکا هال یانی قوره)؛ نال بوونه وه: ددان
کول بوون به ترشی. (دندان کندش از ترشی)

نالیه: [ناو] قومید؛ هیوا. (امید)

نالتاخ: [ناو] نارتاخ؛ نهو که سهیه که به نه هینی
شتی له جیگا ییک ده رده خا. (کسی که
دزدکی چیزی را بیرون آورد)

+ نالتو: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] دهنگی زبلی ژنانه
له ناوازی کوژدا. (صدای زیر زنانه در کر)

نال خورمایی: نالی توخ. (زرشکی)

نالدار: (۱) [ناوه لساو] نالوودار. (کسی که لوزه
دارد) (۲) ناله لگر؛ نالادار. (پرچمدار)

نالووز کردن: [چاوگه، ت] نالووز کاری؛

روکیش کردن شی به زیر یا زیو. (آب

طلا یا نقره کاری)

نالزایمیر: [ناو] نه خوشینی فه راموشی و چکوله
بوونه وه ی میشک که مروف زیاتر دوا ی
تهمه نی جه خیلی تووشی ده بی و عیلاجی
دزواره. (الزایمیر)

نالفبرین: [چاوگه، ت] گیا دوورین و
کوگردنه وه ی ساقه تی گیا و گهنم و جو
بو تفاق؛ وه ک نالف خستن (جمع آوری

علوفه)

نالفچار: [ناو] له وه ره گه. (چراگاه)

نالقان: پیوه بوون و گیر خواردن؛ تی نالان
(گیر افتادن؛ پیچیدن)

نالقاندن: [چاوگه، ت] تیک نالاندن؛ پیوه کردن.

(پیچیدن)

+ نالقه: [ناو] (۱) په پکه؛ جه غز؛ چه مبه ره؛

قهف؛ چه‌مهره؛ پاپوکه؛ ناخله؛ خه‌له‌ک. (۲)
 نه‌نگوستیله‌ی هاوسه‌رداری. (۳) قولفه؛ بازنه؛
 جه‌غز؛ هر شت به وینه‌ی جه‌غز
 چه‌مایته‌وه. (۴) ده‌ستگرتن به‌دهوره؛
 کو‌په‌ستن له‌دهوری شتی؛ چه‌مهره (حلقه)
 نالقه‌ناخیه؛ گری‌کوپره؛ به‌نی‌تیک‌هالاو. (گره
 کوره)

نالقه‌نالقه؛ قولفه قولفه. (حلقه حلقه)
 نالقه‌به‌گوش؛ [ناوه‌لناوت] نالقه‌له‌گوی؛
 به‌نی؛ کوپله؛ به‌نده؛ به‌زپر‌کرداو. (ب‌له)
 زپرئه‌میری که‌سیکدا بوون؛ ناماده‌ی-
 خدمت‌له‌هه‌ووامیدا زور‌باوم (حلقه‌به‌گوش)
 نالقه‌پیکان؛ [چاوه‌ت] قه‌ف‌خواردن؛
 پاپوکه‌خواردن. (چنبه)
 نالقه‌تیز؛ [ناو]‌گیای خو‌زیلک؛ شیر‌کتک.
 (گیاهیست)

نالقه‌داغ؛ [ناوت]‌جو‌ریک داغ پیا‌نان و‌دیاری
 کردنی نازل. (داغ کردن حیوانات برای
 نشانه)
 نالقه‌دان؛ [چاوه‌ت] (۱) کو‌بوونه‌وه و
 به‌دهوری شتی‌کا هالان. (۲) پاپوکه‌خواردن؛
 چه‌مهره‌دان. (حلقه
 زدن)

نالقه‌دوو‌گمه؛ [ناو]‌کونی جی‌گیای داخستنی
 دوو‌گمه‌ی لی‌یاس (جاتکمه)
 نالقه‌پیزودو‌ولایی؛ [ناوت] نالقه‌ی سه‌ر
 زنجیر‌یکی چو‌که له‌قولفه‌ی دوو‌ولایی
 ده‌خریت و ده‌رکه‌ی پی‌داده‌خن. (چفت و
 بست در)
 نالقین؛ [چاوه‌ت] (۱) ناو‌یزان؛ دار‌دکری؛

هه‌لو‌اسراو؛ (آویزان) (۲) گالته؛ شوخی کردن؛
 گالته‌کردن. (شوخی کردن)
 نالکاندن؛ [چاوه‌ت]‌ناو‌زکردن؛ تیک-
 هالاندن. (درهم پیچیدن)
 نالکاو؛ [ر‌ایور‌دووی نالکان]‌شی‌واو؛ شله‌زاو؛
 ناو‌زبووگ (پیریشان؛ سردرگم)

نالکو‌میتز؛ [ناوت]‌ناو‌کول‌پی‌و؛ که‌ره‌سته‌ی
 دیاری‌کردنی ر‌اده‌ی نالکو‌لی ناو‌تراوی نالکو‌ل
 و ناوی هه‌لمه‌تکین. (اکل سنج)
 نالنگار؛ کو‌بوونه‌وه له‌خوار‌دنیک. (جمع شدن
 دور یک خوراک)

ناو‌چنای؛ [چاوه‌ت]‌هه‌لو‌اسراو؛ دار‌دکری؛
 دالقان. (آویزان شده)
 ناو‌زان؛ [چاوه‌ت]‌تیک‌چوون؛ تیک‌هالان؛
 شی‌وان. (آشوب شدن. سر در گم)

ناو‌ز‌کاوی؛ [ناوبه‌ره‌می چاوه‌ت]‌به‌شی‌وی؛
 شی‌واوی. (ب) ناو‌زان و تیک‌چوونی ده‌ست‌وور
 و یاسای کار. (سر در گمی)

ناو‌زی؛ [ناوبه‌ره‌می چاوه‌ت]‌(۱) شه‌ر و
 پشیوه؛ شی‌واوی؛ سه‌رده‌رگومی و شه‌ره‌یی.
 (آشوب) (۲) حاله‌تی هه‌ودای
 تیکه‌لو‌بوو (سردرگم) (۳) شو‌قره‌لی‌پران و
 سه‌ر‌لی‌شی‌واوی (بی‌آرام و قرار)

ناو‌شاوی؛ [ناوه‌لناو؛ به‌ر]‌(۱) خار‌شت‌داری؛
 مرو‌قی خو‌رو‌شاوی. (۲) ناگر‌گه‌رم؛
 به‌خو‌رو‌ش. (خار‌شدار)
 ناو‌شدار؛ [ناوه‌لناوت]‌به‌خو‌روو؛ خو‌روو‌دار؛
 به‌خو‌رو‌ش. (خار‌شدار)

نالوق؛ [ناو]‌بادامه؛ لووی له‌وزه‌ته‌ین. (گره
 لوزه)

تالوگوڙ: [ناوت] گواستنه وه لیره بو نه وی.

(جایجایی چیزی)

تالوو: [ناو] (۱) تالک؛ تالگ؛ تالنگ. (لوزه) (۲)

وهک خربوونه وهی بن ههنگل بهبوتهی

برینداری پهنجه یا مووچی دهسته وه (غده)

تالوو بوخارا: [ناو] جوړیک هه لووچه. (آلو

بخارا)

تالووچ: [ناو] هه لووچه. (آلوچه)

+ تالوودار: که سی که قورگی پهنمی.

(باد کردن لوزه)

تالووز: < تالووس. (غم و اندوه)

تالووس: [ناو] تالووز؛ خه م و که سه ر (غم -

واندوه)

تالووشه: [ناو] نیسکی لای سه ره وهی

شهیلکه. (فک بالا)

تالوکه وتن: [چاوه] ت، یه نمینی گرو فیه ری -

گهروو. (آماس لوزه)

+ تالولوه: (۱) [ناو] کوله که؛ ویستون؛

هه ستوون؛ نه ستونده ک. (ستون) (۲) کولانی

تهنگه بهر. (کوچه تنگ) (۳) [ناوه] [ناو] مروقی

سووک و چروک. (آدم بی آبرو)

تالوینی: [ناو] قه یسی (شلانه) ی چه قاله

خوشه. (زرد آلبوی که هسته اش تلخ نباشد)

+ تاله ییژ: [ناوی چاوه] (۱) داییژتن

به قوماشی تهنک. (الک کردن با پارچه

توری) (۲) زور ورد بووو؛ وهک توژی ئارد.

(مانند گرد آرد)

+ تالته: [ناو] که رهسته ی تاییه ت له دارتاشی

و گه چکاری دیواری مالدا. (آلت)

تالته تکاری: [ناو، بهر هه می چاوه] گه چکاری -

دیوار به (تالته)، (که رهسته ی تاییه ت). (گج

بری دیوار بوسیله آلت)

تالته تی: (۱) شتی تالته لیدراو. (۲) وه ک تالته.

(۳) (ب) تووړه و قه لس؛ تالته تی مه زاج.

(فلفلای. فلفلای مزاج)

تالته دین: [ناوه] [ناو] تووړه. (خشمگین)

تالته کو که ریخنه: [ناو] شه روال به کوک. (گیاهی

است بسیار ملین. پامچال)

تالته کو که مشکانه: [ناو] تالته کوکی که دارای

بنیکی خره و له مشک ده کا. (پامچال پاکوتاه)

تالته که: [ناو] نه خوشینی چاو؛ ته راخوم. (تراخم)

تالیاو: تالیاگ؛ تاللو؛ هاللو؛ پیچراو. (پیچیده)

تالیز: [ناو] ته لیز؛ هه لیز؛ مه شکه. (مشک)

تالیسک: [ناو] لیسک؛ تاسنیکی که وچک -

تاسای تیژه بو هه لکولینی کووپی تار و که -

وچک. (لیسه)

تالیسکه: [ناو] زوقم؛ خووس؛ که ره سیسه؛

گزنیزه. (بز)

تالیشت: [ناو] خوروو؛ تالوش. (خارش)

تالیف: فد: [ناو] گیاییکه پونه که ی ده گرن و

له وینه گه ریدا که لکی هه یه. (آلیف)

تالیقووک: [ناو] هه لاکووک؛ تالته کوک. (نوعی

گیاه خورنی ملین؛ پامچال)

تالیقولینگ: [ناو] تالی پلینگ؛ زیوان خوړه.

(حشره ای است)

تالیوور: [ناوه] [ناو] تالیگر؛ تالیهر؛ هه وادار؛

لایهنگر. (طرفدار)

تامات: هاتنت. (آمدنت)

تاماده که رده ی: [چاوه] ت، تاماده کردن؛

ساز کردن؛ ته یار کردن (اماده کردن)

نامارد: (۱) قه و میکی که و نارا که له په خی
 زمریای خه زه ردا نیشته جی بوون (بووگن)؛
 ته پی مارلیک به جیماوی شارستانیته تی نه و
 قه و مه یه. (۲) هه ریه له نه ندامانی نه و قه و مه.
 (آمارد)

ناماس: [ناو] فند په نمین؛ باکردن؛ ماسین؛
 هه لَمسان؛ هه لَماسین. (آماس)
 ناماسان: [چاوگه] هه لَمسان؛ په نمان.
 (آماس کردن)

ناماسیان: [چاوگه، ت] ناماسان؛ په نمان؛
 هه لَمسان؛ په نمین؛ هه لَماسین. (آماس و باد
 کردن)

ناماسیاو: [رابر دووی ماسین] په نمایو؛ ماسیو؛
 هه لَمساو؛ په میاگ. (آماس کرده)

+ نامان: (۱) ناوی ژنانه. (نامی زنانه) (۲)
 فرسه ت؛ وشه ی په نا و هیمنی ویستن؛
 ده خیل. (مهلت خواستن) (۳) نامان له دهس
 تو؛ هاوار له دهس تو. (امان ازدست تو) (۴)
 هاته وه؛ هاته وه. (آمد بر گشت)

نامان نامان: له تهنگانه و که سه ردا ده و تریت؛
 نه لته مان؛ په نا و هیمنی ویستن. (امان امان)
 نامانگوری: [ناو] جوړیک مه قامه. (آهنگی است)
 نامان و زامان: [ناو، ت] به هیچ کلوجی؛
 به نامان و زامان دانا که وی. (به هیچ وجه)

نامان و شیان: [ناو، ت] هاتن و روښتن؛
 هاتن و چوون؛ (ب) هاتوچو. (آمد و رفت)
 نامانه وه؛ هاته وه؛ زفرین. (مراجعت)

ناماو چووه: [ناو، ت] که تن؛ وه ژوور که وتن؛
 چوونه ناو وه؛ چوونه ژوور وه. (داخل شدن)
 ناماوه؛ هاته وه. (برگشت)

نامای بهر: دهر که وتن؛ هاته دهر. (بیرون آمدن)
 ناماینه؛ هاته وه بو سیه هم که سی مینه ی
 تاک. (آمده برای سوم شخص غایب ماده)
 نامبازد: [ناو، ت] نامباز؛ دهسته ویه خه بوون.
 (حمله)

نامبایی: [ناو] دوستانه تی؛ برابه تی؛ هامرایی؛
 هاوشانی. (همراهی؛ دوستی)

+ نامبولاس: [ناو] فند؛ اند؛ فرد سه یاره ی
 تایه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
 مهیت. (آمبولانس)

+ نامبولی: فند؛ فرد؛ اند؛ [ناو] ربی خوین له ناو
 ده مارا گیران، که به هو ی ده لمه بوونی خوین
 به (هه و یا گازی نیو دهمار) پیکدی.
 (آمبولی)

نامبور: [ناو] نه مبور؛ نامور؛ ئیرقه؛ یاره ق؛
 باسکیش؛ ئیله قه؛ ئاقیله؛ ئاره ق؛ ئاکیله. (بلند
 ترین چوب خیش)

نامبیز: [ناو] نامیز؛ باوه ش. (بغل)
 نامپلی فایر: اند؛ فند؛ [ناو] که رهسته ی به
 قوه و تکردنی هیزی کارمبا. (آمپلی فایر)

نامپول: فند؛ فرد؛ اند؛ [ناو] شووشه ی چکوله -
 ی سه ربه ستراو، که تراوی دهرمانی تیدایه یا
 به شریقنه ده کریته ناو له ش یا
 ده خوریته وه. (۲) تیکه لاوی گهردی دهرمان و
 ناوی خالیس که به شریقنه ده کریته ناو له ش.
 (آمپول)

نامپول وه شاندن: [چاوگه، ت] دهرزی لیدان؛
 نامپول لیدان. (آمپول زدن)

نامپول وه شین: [ناو، بک] ته زیری قاتچی؛
 دهرزی وه شین؛ که سیک که کاری نامپول -

وہشانندنہ. (امپول زن)

ٹامپوولی خوراکى: [ناو] ٹامپوولی کہ تايہ تی
خواردنہوہیہ. (امپول خوراکى)

ٹامپوولی زير پيست: [ناو] ٹامپوولی کہ لہ
زير پيست دا دہوہ شينريت. (امپول زیر
پوستى)

ٹامپوولی نيودہمار: [ناو] ٹامپوولی نيورہگ;
ٹامپوولی کہ بہ شرينقہ دہ کريتہ نيو ورید
(سوورہ دہمار) کہ لہ دلہوہ خوینی تازه دہبا
بو تہواوی لہش؛ ہہروا ٹامپوولی
ماسولکہ. (امپول وریدی)

ٹامپير: [ناو] يہ کہ ییوانی تہزووی کارہبا.
(امپر)

ٹامپير ميتر: فد؛ اند: [ناو، ت] ٹامپير پيو؛
کہ رہستہی دیار یکردنی پادہی زہبر و
قووتی رہتبوونی کارہبا لہ سیمیکدا.
(امپر متر)

ٹامتا: [تاوہ لئاو] هاوتا؛ هاوشان؛ هاوولف.
(ہمتا)

ٹامتایی: [ناو] هاوتایی؛ هاوشانی؛ هاوسہنگی؛
بہرانبہری؛ هاوزور و قہوتہ. (ہمتایی)

ٹامر: [ناو] فہرماندہر؛ کہسی کہ فہرمان دہدا؛
وہک؛ ٹامرہیز. (فرماندہ)

ٹامرای: [ناو] هاوپری؛ هاوالیہ تی. (ہمراہی)
ٹامریکایی: [ناو، تاوہ لئاو] ہہر کہس خہ لکی
قورنہی ٹہمريکا یا دہولہ تی ٹہمريکا بی؛
ہہر شت گریدراو بہ ٹہمريکاومبی؛ وہک
پوتینی ٹہمريکایی. (امریکایی)

ٹامزہ: [ناو] دہمنہ؛ موڈنہ. (چوب سیکار)
ٹامسای: [ناو] هاوسییہ تی؛ جیناری.

(ہمسایگی)

ٹامسہر: [ناو] هاوسہر؛ هاوژیانی زن یا
میرد. (ہمسر)

ٹامسی: [تاوہ لئاو] جینار؛ هاوسی؛ دراوسی.
(ہمسایہ)

ٹامشو کردن: [چاوگہ، ت] ٹاموشو کردن؛
ها توچو کردن. (رفت و آمد کردن)

ٹاملکان: دامالران. (جداشدن، مانند پوست)
ٹاملکانن: [چاوگہ، ت] دامالینی ہہر شتی وہک
کہول. (پوست کنندن)

ٹاموژ: [پیشگر] واتا ٹاموژ؛ ٹاموژ گاری؛
ٹاموژاری. (آموز)

ٹاموژاری: [ناو، ت] ٹاموژ گاری. (نصیحت
کردن)

ٹاموژگا: [ناو] آفیرگہ. (آموزشگاہ)
ٹاموودی: [ناو] دیلان؛ شایی لوغان؛

ہہلہرین. (رقص)
+ ٹاموور: [ناو] (۱) یارہق؛ باسکیش؛ ئاقیلہ؛

داری گہورہی نیر و ٹاموور؛ ئارہق؛ ئیرقہ؛
ئیلہقہ؛ ئاکیلہ. (چوب بلند خیش) (۲) مووری

گہورہ؛ لہ تی گہورہی کوتہ دار. (قطعہ بلند
چوب)

ٹامووری پڑد: ٹامووری کہ زور لہ عہرز
دہچہقی. (خیشی کہ زیاد در زمین فرو رود)

ٹامووری مال: ٹامووریک کہ کم لہ عہرز
بچہقی. (خیشی کہ کم در زمین فرو رود)

ٹامی: (۱) کورتکراوہی ٹامان. (خلاصہ
آمان) (۲) هاتن. (آمدن) (۳) ہہمیان؛

ہہوین. (مایہ ماست و پنیر...) (۴)
کورتکراوہی ٹامین. (تلخیص آمنہ)

نامیانی هەو مەنجەل^۱ شیرە: (ب) زۆر فیلە باز
و ئاواتەچی. (کنایە از حقەباز و پشت هەم
انداز)

نامیئە بوون: [چاوگەت، ئاویئە بوون؛ تیکە لاو-
بوون. (آمیخته شدن)

نامیئە کردن: [چاوگەت، ئاویئە کردن؛
تیک لاو کردن. (مخلوط کردن)

+ نامیئەن: [ناو] (۱) سالد؛ سالاد؛ سە لاتە؛
زە لاتە. (سالاد) (۲) [ئاو و لئاو] نامیئە؛ هەوین؛
نامیان. (مایە)

نامیئە نکردن: [چاوگەت، تیک لاو؛ تیکەل-
کردنی شتیکی باش لە گەل شتی خراپتر هەر
لەو جنسە بو چاکتر بوونی. (مخلوط کردن)

نامین: (۱) داوای دو عا قە بوول بوون. (۲)
هەریە ک لە بەدی هاتو هەکانی ناموئیاک لە
شیمیدا. (۳) ناوە بو زان؛ کور تکر او هە
(نامینە) یە. (آمین)

نامیئە: هاتن؛ بو گەلی نیرینە. (آمدن، برای-
مذکر)

+ نان: پاشگر بو گەل (کو بەستن). شاران،
بزنان، کیوان؛ لە کورمانجی ژوو روودا دەبیئە
(۱) سوارا؛ سواران؛ هەسپا؛ هەسپان، ئە سب
گەل. (بیشوند برای جمع بستن)

نانا شتایی: [ناو] ناستایی؛ لە خورینی؛ بە رقیان
نە خوار دویی. (ناشتایی)

نانام: [ناو] ئە نام؛ ئە ندام؛ لەش. (اندام)

ناناناس: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) داریکی گە-
رمە سیریه. (درختی گرمسیری) (۲) میوه ی
ئەو دارە، کە دەخوئیت. (آناناس)

نانا هیتا: وشە ئاویستایە بە واتای ئیلا هە ی

ئەوین و باران؛ هەمان ئافرودیتی یونانیە (۲)
پەرەستشگە ییکە لە شاری کەنگاوەر لە
ئێران. (آناهیتا خدای عشق و باران؛ معبدیست
در کنگاور)

نانا هید: (۱) ناوی ئە سترە ییکە (نام ستارە-
ایست) (۲) بە باوهری یارسانە کان ناوی
فریشتە ی ئاو (نام فرشته آب)

نانتی بیوتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] دە رمانی
نە خو شین گەلی چلکی؛ دزی هوورک. (آنتی
بیوتیک)

نانتی تووروس: [ناو] ناوی کوئینە ی ولاتی
هە کارییه. (اسم ایالت حکاری در قدیم)

نانتیک: فد؛ فرد؛ اند: [ئاو و لئاو] ئە تیکە؛
ئە تتیقە. (ب) شتی زۆر چاک و باش و نایاب.
(۱) شتی کە و نارا و دیرینە ی زۆر بە قیمەت.
(۲) (ب) بە قیمەت. (آنتیک)

نانتین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] (۱) نامیری
و هەر گرتنی شە پۆل گەلی (فریکانس)
ئیلیکترۆ مانیە تیک (میغنا تیس) و هە ک نانتینی
رادیو و تە لە ویزیۆن. (۲) شاخە ک گەلی
قولا نچە. (آنتن)

نانجاخ: [بەند] ئە و دەم؛ ئە و جار. (این دفعه)
نانند: [پاشگر] بو کرداری تیهەر؛ ئاورە کە ی
تە مراند؛ دارە کە ی سوتاند؛ بە نە کە ی قرتاند.
(پسوند فاعلی در گذشته)

+ ناندان تە: فرد؛ فد: [ناو] زە رب و پیتمی
هیواش لە موسیقادا لە بەینی ئالیکرتو و
ناداجیو دا. (آندانتە)

+ ناندو سکوپ: فرد؛ فد: [ناو] کە رە ستە ی
پشکینی چال و چۆلی دەروونی لەش کە بە

گلویی تاییهت ناوزک وناخی لهش روښن
 دهکا و دهیخته پیښ چاو به کهلک وهرگرتن
 له دوورین. (جوړیک کامیرا). (آندوسکوپ)
 ټانژین: فرد فند [ناو] نه خوشینی سووتانه وه و
 پهنمینی ناوډهم و گهرو و ههست به گوشار
 و تمنگی نهفس کردن، (آنژین)
 ټانژین سهدری: فند [ناو] گیرانی دل بو
 ماوه پیکي کهم به هوئی نه گه یشتی خوینه وه
 به دل. (آنژین صدري)
 ټانفلو ټانزا: فرد فند [ناو] نه خوشینی چلکی
 (عقونی) گیروداری ویروس که ده بیته هوئی
 ته بی زور؛ زوکام و سوورمه بوونی لووت و
 گهرو و ټیشی لهش. (آنفلو ټانزا)
 ټانفلو ټانزای بالنده: [ناوت] نه خوشینی (گیر و
 دار) که مروف له مریشک و ټینسانه وه
 ده بگریټ. (آنفلو ټانزای مرغی)
 ټانفلو ټانزای به رازی: [ناوت] نه خوشینی
 گیروداری (ویروس) که مروف له به راز و
 ټینسانه وه تووشی ده بی. (آنفلو ټانزای خوکی)
 ټانک: [ناو] شت؛ چت؛ وانیک؛ هین. (شیء)
 ټانکوو: یان؛ ټان؛ یانی. (یعنی؛ یا لیکه)
 ټانگ: [ناو] شت؛ چت؛ ټانک. (شیء)
 ټانگره بوون: [چاوگه، ت] به گژداچوون؛
 دهسته ویه خه بوون؛ ټامبازبوون. (عصبانی
 شلن)
 ټانگزابوون: [چاوگه، ت] تووړبوون؛ به گژدا
 چوون. (عصبانی شلن)
 ټانگلو ساکسون: [ناو] (۱) نیژادی خه لکی
 ټینگلیزی که له ټانگله کان و ساکسونه کان
 پیکهاتووه. (۲) جه ماوه ری ټینگلیزی زبان که

له بریتانیا و نامریکا و به شی له کانادا و
 ټوسټرالیا ده ژین. (آنگلوساکسون)
 ټانگلیکان: [ناو] مه زه پیکه. (آنگلیکان)
 ټانگو: [به ند] یانی؛ دنا؛ نه ینا؛ ټیتر؛
 ټیدی. (یعنی؛ وگرته)
 ټانگور: [ناو] دوست؛ هاوال؛
 هاوړی. (دوستویار)
 ټان وټین: [ناو] ناز و نیوناز؛ نازونووز؛ دل به ری؛
 عیشوه گه ری. (عشوه. ناز)
 ټانورین: ناوی ویتامینی ب ۱. (آنورین)
 ټانوفیل: ناوی میسوه له مالارپا؛ میسوه له پیک
 که ده بیته هوئی نه خوشینی نو به تی. (آنوفل)
 + ټانه: (۱) [پاشگر] به ناو مووه ده چه سپی و ده-
 یانکا به ټاو له ناو یان به ند؛ وهک
 ټه حمه قانه: ټه حمه ق ټاسا، و ههرومه ها،
 ټاغا یانه و مهردانه. (پسوند؛ مانند) (۲) هه ر
 چه ند وه ختی تاییهت؛ سالانه؛ مانگانه؛ پوژانه.
 (دوره های زمانی خاص) (۳) پاره دان بابه تی
 کار یا شوغلی. شاگردانه؛ جه ژنانه؛
 مالیکانه. (پول دادن بابت کار یا مناسبتی) (۴)
 من؛ ټه من؛ ټه ز. (من)
 ټانه ت: ناوی جوړیک گیایه؛ به ری ټه و گیایه.
 (نام گیاهی است و تخم گیاه)
 ټانه شا: [جینا] ټه وه یان. (آن یکی)
 ټانه می: فرد فندانک [ناو] ناوی نه خوشینی
 کهم خوینی، دهسته وازه ی پزیشکیه (آنمی)
 ټانه نه: هوته وه تا؛ ټا هوته وه. (آن است)
 ټانه هی: (۱) ده ستوور؛ ټیجازه دان. (دستور)
 (۲) ودم. (یمن)
 ټانیسک: [ناو] (۱) ټانیسک. (آرنج) (۲)

هه‌نيسك، هه‌نيسكى دواى گريان.
(سكسكه)
ئانيسون: [ناو] گياڤي كه به‌ره‌كه‌ى ناوى ئالەت
يا ئانيسونه. (گياه فلفل سياه)
+ ئانيشك: [ناو] ئانيسك؛ (پشت ئانيسك
پشت ئه‌نيسك) هه‌ره‌ژنى؛ به‌مرگ؛ ئه‌نيزگ.
(آرنج)
+ ئانيشكه: [ناو] په‌رده‌ى به‌ر ده‌رگاي حه‌سار.
(پرده‌ جلوى در حياط)
ئانين جى: به‌جى هينان. (جاوردن)
ئانين هه‌ف: [چاوگه‌ت] چه‌ماندنه‌وه و
ويكه‌هينان. (خم كردن و به‌مرساندن دوسر
چيزى)
ئاو ئازين كردن: [چاوگه‌ت] ئاوبه‌ردانه‌وه ناو
زه‌وى‌وزار. (آب دادن مزرعه)
ئاو ئاهه‌كه‌ت: فد: [ناوت] تراويكه‌ بو له به‌ين-
بردننى مووى كه‌ول؛ ئاهه‌ك و ئاو. (آب آهك)
ئاو ئوكسيژنه: [ناوت] تراويكى بپه‌نگه‌ بو له
به‌ين‌بردننى ميكروپ (ه‌وورك) دژى چلكه و
بو كال‌كردنه‌وه‌ى په‌نگى موو به‌كار
ديت. (آب اكسيژنه)
ئاو ئه‌سيد: [ناوت] تيزاو (ئه‌سيدى) تاواوه له
ئاودا؛ وه‌ك ئاوى باترى سه‌ياره. (آب اسيد)
ئاو ئه‌نباز: [ناوت] عه‌مارى ئاو؛ عه‌ماراو. (آب
انبار)
ئاو ئه‌نگوور: [ناوت] ئاوى تىرى؛ (ب)
شه‌پاب. (آب انگور)
+ ئاو: (١) [ناو] ده‌نگ؛ (خوش‌ئاو؛ خوش
ئاهه‌نگ: خوش‌ئاواز. (٢) [او] (٢) بيچم؛ شكلى؛
(به‌وى ئاواهى: به‌و جوړه). (شكل)

ئاوات هاتنه‌دى: به‌هياو گه‌يشتن. (آرزو
برآورده شدن)
+ ئاواره: (١) [ناو] گه‌وه‌ره؛ جه‌واهيريكه.
(گوهر) (٢) [ئاو] ئاوسه‌رگه‌ردان‌بوون به
دواى كاريكدا؛ (بو گرتنى پاسپورت دوو
مانگه ئاواره‌م به ئيداره‌كاندا). (آواره) (٣)
[ناو] ئافاره؛ گولچن؛ كه‌سانى كه له چاره
گه‌نم‌دا گولى په‌پيو كو ده‌كه‌نه‌وه له به‌ر
ناچارى و فه‌قيرى. (خوشه چين)
+ ئاواز: [ناو] (١) به‌شى له موسيقاي كوردى،
مه‌قام. (٢) ئاهه‌نگ. (٣) ده‌نگى بالنده. (آواز)
ئاواز خوڤندن: [چاوگه‌ت] گوراني گوتن؛ ده‌نگ
هه‌لبه‌رينى مه‌ل. (آواز خواندن)
ئاوازي كوژ: [ناوت] ئاوازيك كه چه‌ند كه‌س
به يه كه‌وه ده‌يلين. (آواز كر) ئاواسازى: [به-
ره‌مه‌ى چاوگه‌ت] كار و ره‌وتى به‌نه‌ناى؛
مى‌عمارى؛ مال‌كردنه‌وه؛ ئاوه‌دان كردن. (خانه
سازى)
ئاواله‌كردن: [چاوگه‌ت] كردنه‌وه؛ باز‌كردنه‌وه؛
وه‌ك. ده‌رگا خسته‌سه‌ر پشت؛ لا‌بردننى
سه‌رى مه‌نجه‌ل و ده‌فر؛ سه‌ربه‌تال‌كردن.
(باز كردن؛ خالي‌كردن)
ئاوان: [ئاو] ئاوه‌لناو ده‌وشت گه‌نيو؛ فيتته‌گه‌ر؛
فيتته‌كار؛ ئاشووب‌گيژ. (فتته‌گر؛ خرابكار)
ئاواناس: [ناو] كه‌سيك كه‌كارى ئاواناسيه،
ده‌نگ‌ناس (آواشناس)
ئاواتاسى: [ناو] به‌ره‌مه‌ى چاوگه‌ت زانست و
عيلمى فوئه‌تيك؛ عيلمى ده‌نگ‌ناسى
(فوئه‌تيك) زانستى ده‌نگ‌ناسى له هه‌ر
زاراوه‌ييكدا. (فوتيتك)

ئاواندولە: [ناو] بەردی گۆلوان؛ چالی جیی
ئاوی سەر تاشە بەرد؛ دۆلە: سوینە: دەفری
هیرباری جیگای هەویرشیلان؛ دۆلە ی پر لە
ئاوی سەر تاشە بەرد. (جای جمع شدن آب
روی تخته سنگ)

ئاوانە: (۱) [ناو] نرخى ئاو؛ پوولی ئاو؛ ئاو
بەها. (آب بها) (۲) بەوجۆرە نە؛ بەوشیوە نە.
(اینطور نه)

ئاوانیگاری: فە: [ناو، ت] نووسینی وشە گەلی
زیانیك بە ئەلفو بیی ئاوی، (فۆنە تیک)
(آوانگاری)

ئاوای: [ئاو، ئەو، ئاوا] ئاو ئیکە وتوی تەر. (آلوده
به آب)

+ ئاوی: (۱) گریدراو بە دەنگی پیتەکانە-
وهریا، لە قسە کردن دا؛ فۆنە تیک. (آوایی)
(۲) دی؛ گوند. (آبادی) (۳) ئاوەدانى، (جای-
آباد)

ئاوباب: [ناو] هاوباب؛ دوو برا، لە یەک-
باوک، (برادر تاتنی ازیک پدر)

ئاوباریکە: [ناو، ت] زە ئاوی کەم؛ جۆگە ی
باریک؛ (ب) رزق و روزی کەم و دایمی وەک:
مەعاشی کەمی کار کەناری. (آب باریکه)

+ ئاوپ: [ناو] (۱) شەلە گە (۲) نووکی تیژی
پاکلە ی پرد. (آب بر)

ئاویربوون: [چاوەگە، ت] ئاژە لیک کە تووشی
ئازاری ئاو بەر بووی. (حیوان دچار نوعی
مرض شدن)

ئاو بردن: (۱) هەر شت کە ئاو دايمالی و بیبا.
(۲) ئاو بو جیگاییک بردن. (آب بردن)
ئاو بوون: [چاوەگە، ت] (۱) قال بوون؛

تاوانەوێ کائزا و سەهۆل و بوونە ئاو؛
ئاتیوان. (خوب شدن یخ) (۲) (ب)
شەرمە زار بوون؛ تەریق بوون؛ عارەق دەردان
لە خەجالەت دا. (آب شدن از شرم)
ئاوبە ئاو چوون: (۱) بو تووک لیکردن.

(نوعی نفرین) (ب) چوونی کە گەپانەوێ
نەبی. (رفتن بی مراجعت)

ئاو بە ئاوارکردن: [چاوەگە، ت] کوژانەوێ
ئاو؛ (ب) تووڕە یی کە سیک بەسەر چوون.
خاموش کردنی شەر و کیشە. (آب روی آتش
ریختن)

ئاو بە ئاو کەوتن: [چاوەگە، ت] (۱) گۆڕینی ئاو
و هەوا بە هوێ سەفەرەو. (تغییر آب و هوا
در سفر) (۲) نەخۆشی بە هوێ ئاو و هەوا
گۆڕینەو. (دو هوا شدن)

ئاو بەیژنگ کیشان: (ب) کاری بیهوودە
کردن. (با الک آب کشیدن، کنایه از کار
بیهوده کردن)

ئاوبە دەمە: [ناو] چیشتی قبوولی کە هیشتا
ئاوی نەچنراییت. (نوعی آش که آبش هنوز
بخار نشده باشد)

+ ئاوبەر: [ناو] (۱) هەنگی کیوی پاش ئاو
خواردنەو هەلەفەرپ بو سەرشانە ی ناو
کەندوو هەکیان و راو کەران جیگاکە یان بەو
چەشنە دەدۆزەو. (زنبور سیراب) (۲) [ئاو-
لناو] (ب) چیشتی ئاو بەر و سویر و ئاو کیش.
(خوراک شور)

ئاو بەردان: (۱) [چاوەگە، ت] گونجە کردنەو.
(راه آب باز کردن) (۲) شیرى ئاو کردنەو. آب-
باز کردن)

ټاو بهردانهوه: [چاوگه،ت]دوو باره ټاو بهردان؛
ټاو بهر هودان؛ ټاوبهردان و سهره و خوار ټاو
پژانندن يا ټاژين كردن. (آب را باز كردن)
ټاو بهرمودان: [چاوگه،ت]ټاو بهردان؛ ټاو
بهردانهوه. (آب جاري كردن)

ټاو به ستن: [چاوگه،ت] (١) گونجه ي ټه سټير
ټاخنين. (بستن راه آب استخر)

(٢) شير ي ټاو به ستن. (شير آب رابستن) (٣)
ټاو به سه هول بوون له سهرمادا. (بخ بستن
آب از سرما)

ټاوبه ن: [ټاو] (١) دمريجه ي كردنه وه و
به ستن ي ټاوي ټه سټير؛ گونجه. (دريچه بستن
آب استخر) (٢) ټاوبه ند؛ ټيسقا. (بند آمدن -
ميزراه)

+ ټاوبه ند: [ټاو] ټاوبه ن؛ ديواړي بهرگري ټاو؛
سه د (سد)

ټاوبه ندی: [ټاو] (١) گرتنی کون و درز له
لووله و ده فردا. (٢) ټارام کار پيکړدنې
که ره سته ي سوپايدار يو جيکه وتن و باسټر
جووت بووني سوپا په کان. (آب بندي)

ټاو بينه و دهس بشوره: (ب) ته و او بووني
ټيش؛ خاتيمه ي شت ياکاري هاتن؛ هيچي تر؛
ته و او. (کنايه از اتمام کار يا هر چيز)

ټاوپاچ: [ټاوبک + ټاو] ټاو پاش (١) که سيک -
که ټاو پاشي ده کا. (٢) که ره سته ي ټاوپاشي (آب
پاش)

ټاوپاشي: [ټاوبه ره مه ي چاوگه] (١) ټاودان به
ټاوپاش. (٢) ټاو به سهر زهوي يا باغچه دا
پژانندن. (آبپاشي)

ټاوپرژانندن: [چاوگه،ت] ټاوپرستن و پرژانندنې

ټاو به سهر شټيکدا. (آب پاشي)

ټاوپرژين: [ټاو + ټاوبک] (١) که سيک که ټاوده -
پرژيني يان جيگاييک ټاوپرژين ده کا. (٢) په -
وتي ټاو به سهر زهوي يا خولداکړن يو
ټه وه ي له گسگ داندا توژ نه کات. (٣)

[ټاو] ياري شه پر ټاو. (آب پاشي)
ټاوپرژيني: [ټاو] که مه ي شه پر ټاو. (بازي آب
پاشيدن روی همدیگر)

ټاوپرژيني دل کړدن: (ب) زور خوشحال
کړدن؛ دل فينک کړدنه وه نه وه. (کنايه از
خيلي شاد کردن)

ټاوپرژين: [ټاوبک + ټاو] ټاوپرژين؛ شه پر ټاو؛
ټاو به يه کداکړن له سهرچوم و دهراوان يو
ياري. (همدیگر را آب پاشی کردن)

ټاوپرژين: [ټاو] ټاوپاش. (آب پاش)
+ ټاوپر: [ټاو] کاتي شيله به ستنې ده غل.
(وقتی غلات شیره می بندد)

ټاو په ز: [ټاوه ټاو] کولو له ټاو. (آب پز)
ټاوپه ننگ: < په نگاؤ؛ پونگاؤ. (برگشتن و راکد
شدن آب)

ټاو پيادان: [چاوگه،ت] ټاو تيوهردان؛
ټاو کيشاني دهفري شور او؛ به دوا ټاو
شووشتن. (آب کشيدن ظرف، آخرين آب
کشي وشستن)

ټاو پياکړدن: [چاوگه،ت] (١) ټاو له که سيک
پرژانندن؛ (٢) ټاو تيوهردان. (٣)

ټاو به سهر شټيک دا کړدن. (آب ريختن و
پاشيدن)
ټاوپيای: [ټاو] مه ني؛ ټاوي بنيادهم؛
شاوات. (آبمنی)

ټاو تال: (ب) عارمق و شه ږاب. (آب تلخ)
 ټاو تال و سول: [ټاوت] ټاوی تال و سوږی
 خواروتهوه: (ب) پهنج و عهزایی ږوژگاری-
 چه شتوه؛ به مروقی شه زموون و هرگرتوو
 دهلین. (سرد و گرم چشیده)
 ټاو تراش کردن: [چاوگهت] کراندنی هه نندی
 میوه بو هاتنه دهرموهی ټاو؛ وهک کراندنی
 ټاو له تی شووتی. (آب تراشی)
 ټاو ترسی: [ټاو] حاله تی، له ټاو ترسان به هووی
 کیشانی به نگ یا هاریهوه. (آب ترسی)
 ټاو ته لا: [ټاو] ټاوی زیر. (آب طلا)
 ټاو تی کردن: [چاوگهت] (۱) پر کردن ده فر له
 ټاو. (پر کردن ظرف از آب) (۲) ټاو ږژاندنی
 کاتی جووت بوون. (آب منی ریختن در
 جماع)
 ټاو تیگه ږیای: [ټاوه لټاو] (۱) ټاو تیگه ږاو؛ ټاو
 گرتنی دلای لوی تازه بالق؛ ټاو گرتنی میوه،
 ټال و بول بوونی میوه. (آبدار شدن)
 ټاو تیومردان: [چاوگهت] ټاو پیدان؛ دوا
 ټاو کیشان پاش شتن. (آب کشیدن)
 ټاو جو سازی: [ټاوت] (۱) کاری دروست کردن
 ټاو جو. (کار درست کردن آبیجو) (۲) کارگای
 دروست کردن ټاو جو (بیهره). (کارخانه
 آبیجو سازی)
 ټاو جه: [ټاو] هیومرژن؛ ټاو جا. (جاری)
 ټاو جه ږ: [ټاوت] نشوست کردن ټاوی زهریا به
 هووی گه ږانی زهوی به رانبهر به مانگ؛
 نیستاو؛ دزی به رازو. (جذر)
 + ټاو چاوسه نندن: [چاوگهت] ټاوی چاو سه نندن
 ږام کردن به هووی ترساندنهوه؛ بو ږام کردنی

ورج به پیدانی خواردنی سوږ و ټاو پینه دان
 لاواز و ږامیان ده کرد. (آب چشم گرفتن)
 + ټاو چین: (۱) ټاوه چوپ کردن. (آب گرفتن)
 (۲) ټاوی پولا گرتن به گهرمای زور بو نهرم
 بوونهوه. (آب کشیدن) (۳) ټاوی میوه گرتن.
 (آب میوه گرفتن)
 ټاو چوون: [ټاو] (۱) چوونه ټاو؛ قوماشی که به
 شوږدن کورت بیته وه. (آب رفتن) (۲) (ب)
 له ږ و لاواز بوون. (لاغر شدن)
 ټاو چوونه ژیر بیست: (ب) قه له و بوون. جوان
 بوون. (کنایه از چاق شدن)
 ټاو خاکی: [ټاو] انه فند پاپوړیک که له وشکی
 و به حرده که لکی لی و مر ده گیریت؛
 هاویر کرافت. (هاور کرافت؛ آب خاکی)
 + ټاو خانه: [ټاوت] کاسه ی چکوله ی ژیر
 لانه کی مندل. (آبریز گاه گهواره)
 ټاو خواردن: (۱) [چاوگهت] کاری ټاو
 خواردنهوه. (آب خوردن) (۲) خهرج زور
 هه لگرتنی کاریک؛ بو من زور ټاوی
 خواردنهوه؛ خهرجی زور بوو. (گران تمام شد)
 (۳) زور ټاسان ټاسانه وهک ټاوی خواردن
 وایه. (مانند آب خوردن) (۴) ټاوی تاییه ت
 بو خواردنهوه؛ شه ربه بییک ټاو خواردنه به پی.
 (آب نوشیدنی)
 + ټاو خواردنهوه: (۱) [چاوگهت] خواردنه وهی
 ټاو. (۲) واتای قوول بو قسه ی پهق؛ شه م
 قسه زور ټاو ده خواتهوه؛ زور بهری دریزه. (۳)
 ټاسانیی کار (وهک ټاو خواردنهوه ټاسانه). (۴)
 خهرجی زور هه لگرتن. (آب خوردن)
 ټاو خواز: [ټاوه لټاو] (۱) ټاو کیش. (ب)

خوارده مهنی سویر. (خوردنی آب کش) (۲)
شت یا که سیک، که پیوستی به ناو هه یه؛
توونی؛ تینوو. (تشنه)

ناوخورگه: [ناوت] جیگای ناو خواردنی نازال.
(آبشخور)

+ ناوخوره: [ناو] ئاسنیکی باریکه له له غاودا
که دهچته نیو زاری ته سب؛ ده ماری دار.
(آبخوره؛ آوند)

ناوخورهی ناوکیش: [ناوت] ده ماری دار و گیا
که شیلهی پهروه ده له گه لاهو ده بات بو
ساقه و نه دماي دار. (آوند آبی)

ناوخورهی چپوی: [ناوت] ده ماری دار و گیا
که له پشه وه ناو و ماکی پیوست ده گه یه-
نی به گه لای دار و گیا. (آوند چوبی)

ناوخری: [ناو] تاواوهی خوی له ناودا. (آبنمک)
+ ناودار: [ناوه لئاو + ناو] (۱) ته پ و پر له ناو (۲)
(ب) جه واهیر و تیخی جه وه هرداری
خوشمگ و به بریقه. (آبدار)

ناو داخستن: [چاوگه، ت] (۱) له شیله گه وه
به ری ناو بهردان. (۲) ناو بهردانه وه سه
مهزرا. (هدایت آب به مزرعه)

+ ناو دادان: ناو هاتنه دهر له زیرگوزه و دهفر؛
ناو لی تکان؛ ناو ده لاندن؛ عهرزی بووش که
زوو ناو هه لده مژیت. (نشت آب)

ناودارخانه: [ناو] قاوه خانه ی تاییه تی؛ جای
خانه ی تاییه تی. (آبدارخانه)

ئاودارچی: [ناو] به پیوه به ری ئاودارخانه.
قاوه چی. (آبدارچی)

ئاوداری: [ناو] ئاقداری؛ حاله تی شتی ئاودار.
(آبداری)

ئاوداگرتن: [چاوگه، ت] بوون به زیر ئاوه وه؛ ناو
به سهردا کشان؛ ئاوی لافاو هه موو
مهزراکه ی داگرتوو. (آب همه جا را گرفتن)
+ ئاودان: [چاوگه، ت] به که ره سته ی کاره بایی
و تیزاو زیر یا زیر یا هه رچی به سهرکانزاییک
داکیشان. (آبکاری)

+ ئاودانه وه: [چاوگه، ت] (۱) تیخی سووره وه
بوو خسته ناو ناو یارون بو ره ق بوون. (۲)
پوکیش کردنی کانزا به زیر یا زیر. (آب
دانن)

+ ئاودانه وه: [چاوگه، ت] (۱) وه ک ناو دهر دانی
ماس: [۲] ره حه تبوون. (آب دانن)
ئاوددان: [ئاوه لئاو] ئاودندان؛ هاوته مهن. (هم-
سن و سال)

ئاودل: [ناو] نه ول؛ کور تکراره ی ناوی
عه بدول؛ عه ودل. (عبدل)

+ ئاودهردان: [چاوگه، ت] (۱) عاره قه کردن.
(عرق کردن) (۲) ناو هاتنه دهر له هه ر شت
به هو ی گوشتین یا گه رم کردن. (آب پس
دانن) (۳) ئاوی چال یا سهوز خالی-
کردن. (تخلیه آب چاه یا حوض)

ئاوده رمانی: [ناو] عیلاجی نه خوشی به
خواردنه وه ی ناوی زور. (آب درمانی)
ئاوده مستخانه: [ناو] مسته راج. (مستراح)

ئاوده لئین: [ئاوه لئاو ناو] (۱) هه ر شت که ناوی
لی بتکیته دهر وه. (هه ر چیزی که آب آن
نشت کند) (۲) درزی دهفر. (شکاف
ظرف) (۳) کونی زور وردی دهفر. (سوراخ
بسیار کوچک)

ئاوده م: [ناو] (۱) هاو نشین؛ هاوده م؛ دوست؛

هاوال. (همنشين و همدم) (۲) ليک. (آب دهان)

ټاو دهمانن: ټاو له زهويه که ټاژين که با تهواو بیده مینې؛ ټاو مژینی زهوی؛ ټاوچه شتن.

(آبیاری کامل، جذب آب)

ټاودهنگی: [ټاو،] ټاودهنگی؛ ټاوبیری؛ ټوستانه تی؛ نزیکي و ټاوده می؛ ټاوالی؛ ټاو قسه یی. (هم دلی. هم آوایی)

ټاو دیان: [ټاوه لټاو] ټاوته مهن. (همسال)

ټاودیده: (ب) بار ټاوتو؛ وه ک پوټا ټاودیده بوون. (بار آمده) (۲) ټاو دیده: ته پووک. (خیس شده) (۳) ټاو لیکه وتوو.

(آب پاشیده شده) (۴) [ټاو] ټاو چاو؛ ټاوی چاو؛ فرمیسک؛ ټه سرین. (آب دینه)

ټاوپ: [ټاو] ټو خسار؛ ټوو. (رخسار)

ټاوپدانه وه: [چاوگه، ت] ټوو ټیکردن؛ لا لیکردنه وه. (برگشتن و نظاره کردن) ټاوپ؛ [ټاو] ټاوپې؛ ټاوباوه؛ ټاوعه قیده؛ ټاوبیر؛ ټاومه رام. (همراه؛ همفکر)

ټاوپایی: [ټاو، بهرهمی چاوگه] ټاوپایی؛ ټاوپایی؛ ټاوبیری؛ ټاو ټه ندیشی. (همراهی و همفکری)

ټاورباران: [ټاوت] (ب) تیر ټه ندازی زور توند.

(ب) گهرمای زوری ټوژ. (آتش باران)

ټاورباز: ټاگر باز؛ که سیک که به ټاور یاری ده کا. (آتش باز)

ټاورپر کردن: [چاوگه، ت] ټاوزه وهی ټاور به تهواوی. (بکلی خاموش کردن آتش)

ټاور به پشت دهسته وه نان: (ب) ټوټه کردن له دووپا تکر دنه وهی کاریک؛ ده ست داخ کردن بو

نه کردنی کاریک. (پشت دست داغ کردن)

ټاور بهردانه وه: [چاوگه، ت] ټاگر بهردانه وه؛ کردنه وهی ټاور و ټاگر ټیبهردان. (روشن کردن آتش)

ټاور ټیبهربوون: [چاوگه، ت] (۱) گرم کردن. (آتش گرفتن) (۲) (ب) ټوکره لی پړان. (بی قراری)

ټاور ټیبهردان: [چاوگه، ت] گرم ټیخستن و ټاور دان. (آتش زدن)

ټاورچه رخان: [ټاو] ټاولمه. (آتش گردان)

ټاورخان: [ټاو] ټاگرخان؛ ټارتوون. (آتشخان)

ټاوردن: [کار] ټاوردن؛ ټینان؛ ټانین. (آوردن)

ټاورده مین: [ټاو+ ټاوی بک] (۱) مه شکه ی مسگه ری. (دمه مسگری) (۲) ټاور دهمین که سیک که بهو مه شکه ټاور ده دهمینې. (کسی که مشک را بکار می برد) (۳) ټاور گهشین. (کسی که آتش را گیرا می کند)

ټاورده یویاگی: به جی ټینانه وه؛ به جی ټاوردن؛ به جی ټانین. (به جا آوردن)

ټاو پړان: (۱) پړانی ټاو. (۲) ټوو تکان. (آب-ریختن)

ټاو پړانن: [چاوگه، ت] (۱) بهردانه وهی ټاو؛ ټاو فرپړدانی یه کسمی می. (آب ریختن) (۲) (ب) باو کردنی کاریک؛ گه وره ټاو ده ریژی و چکوله پای لیده خات. (مذکر دن)

ټاور ژیرکا: [ټاوت] (ب) نهرمه بره؛ که سیک که به نه هینی کاری خو ی ده کات. (آب زیر کاه؛ حيله باز)

ټاور ژین: [ټاوبک] ټه وهی که ټاو ده-

پڙي: (آبريز)

ٽاور شائن: [چاوگه، ت] ٽاو پڙاندن. (آب ريختن)

ٽاور ڪردنه وه: [چاوگه، ت] (۱) ٽاور هه لڪردن؛ چيڪردن و ته يار ڪردني ٽاور؛ ٽاور فيڻستن. (آتش افروزي) (۲) (ب) فيتنه و شه هه لايسان. (فتنه و آشوب بر پا ڪردن)

ٽاور كهوتنه جهسته: [چاوگه، ت] بي ٽارام و بي ٽوڦره ببون؛ حه جمان ليپران؛ بي هه دا ببون؛ بيٺه رار ببون؛ نيگه ران ببون. (آتش به جان افتادن)

ٽاور كهوتنه گيان: [چاوگه، ت] (ب) حه جمان ليپران؛ سرموت نهمان. (آرام و قرار نداشتن) ٽاورگه: [ناو] جيڳاي ٽاور. (جاي آتش) ٽاور گهر دان: [ناو] ٽاولمه؛ ٽوپيڪي له سيم چنراو ٽاوڇالھ، ده سڪيڪي زنجيري ههيه بو زوخال گه شانده وه. (آتش چرخان)

ٽاور گهرم: [ٽاوھ ٽساو] (۱) پڙ ببون له سهر ڪاريڪ. (مصر و مصمم) (۲) مروقي زور به هه وهس. (آتشي مزاج)

ٽاور له چاوبارين: [چاوگه، ت] (ب) زور توو پهبون. (غضبناڪ شدن)

ٽاور له کاي ڪون به ربون: (ب) مروقي به سالآچوو که خهريڪي دلداري بيت. (ڪنايه از عشق پيري)

ٽاور وچکه: [ناو] ٽاگروچکه؛ ٽاوري مندالان. (آتش بچه ها)

ٽاور وکه: ٽاوري چڪوله. (آتش کوچک)

ٽاور ووبردن: [چاوگه، ت] ٽاوپرووبردن؛ پيسوا ڪردن؛ ٽاو به خراپه زړاندن؛ سوو کايه تي

به سهر هيٺان شهقلي ڪچيني به ٺاوهوا شڪاندن. (آبرو بردن)

ٽاور وو چوواندن: [چاوگه، ت] ٽاوپروو بردن. (آبرو بردن)

ٽاوپروو چوگ: [ٽاوھ ٽساو] پيسوا؛ به دنوا؛ ٽاوپروو چوو؛ ٽاو زړاو؛ ٽاوپروو تڪاو؛ ٽاوپروو نه ماگ؛ له بواي ده ستووري زمانه وه [ٽاوي- بهر ڪاره] به ٽام به واتا ٽاوھ ٽساو. (آبرو رفته)

ٽاوپروو دار: [ٽاوھ ٽساو] ٽاوپروو منند؛ به ٽاوپروو؛ به حهيا؛ (آبرو مند)

ٽاوپروو داري: [ٽاو] (۱) ٽاوپروو داري؛ به ٽاوپرووي؛ ڙياني شهرافته تمه ندانه و به سهر به رزي. (۲) (ب) بهرگري له ٽاوپروو چوون؛ قسه خوار دنه وه و لاي بيگانه نه در ڪاندي هه ندي نهيني که بو ي ههيه بيته هو ي سهر شوپي؛ (ب) به زلله پرومته سوور پراگرتن. (آبرو داري)

+ ٽاوره: [ٽاوي] (۱) ٽافه تي هه ور بردني زهر حاتي نوک. (آفت نخود) (۲) زهر ده زه خم؛ زهر ده برين. (زرد زخم)

ٽاور هنگ: [ٽاو] جوړيک پهنگي وينه گهري که به ٽاو ده گير يته وه. (آبرنگ)

ٽاور پڙ: [ٽاو] (۱) ٽافگه. (آبشار) (۲) ٽاوبېک [ٽاوي ريڙ، که سيک که ٽاو ده پڙي. (آبريز)

ٽاوري ڙيرکا: [ٽاويت] (ب) نه رمه پره؛ حيله باز؛ نهو که سه به نه هيني ڪاري خو ي ده کا. (آتش زير کا؛ آب زير کا)

ٽاور پڙگه: [ٽاو] ٽافگه. (آبشار)

ٽاوپر يش بون: (۱) ده سته ويه خه بون؛ به گڙ يه ڪتردا چوون؛ ٽيک گيران. (دعوا و مرافعه-

کردن) (۲) هاو ته مهن بوون (هم سن)
 ئاوريشم باف: [ناوبک] که سيک که کاری
 چينی قوماشی ئاوريشمه. (ابريشم باف)
 ئاوريشم بافی: [چاوگهت] (۱) کاری ئاوريشم
 باف. (۲) [ناو] کارگای چينی قوماشی
 ئاوريشمی. (ابريشم بافی)
 ئاوريشم چن: [ناوبک] گولنوزی به ئاوريشم
 دهکا؛ کاری چين به ئاوريشم. (ابريشم دوز)
 ئاوريشم چين: [چاوگهت] گولنوزی به
 ئاوريشم. (ابريشم دوزی)
 ئاوريشمی: [ئاوه لئاو] هه وریشمین؛ له جنسی
 ئاوريشم. (ابريشمی)
 ئاوریل: [ناو] ئايریل؛ مانگی چواره می سالی
 زاینی. (آوریل)
 ئاورپیی: [ناوبه ره ه می چاوگه]
 هاورپیی؛ براهی تی؛ کومه ک و یاری؛ ئاریکاری؛
 یارمه تی. هاومه پامی. (همراهی)
 ئاوا: (۱) هاوال؛ هاو ته مهن؛ (۲) ئاواچاوم؛
 چاوم پرپوو له ئاو؛ زا؛ راپووردووی (زاینه)
 به هه موو ماناییکه وه. زونگبوو؛ ئاوی تیزا.
 (همسن؛ پراشکشن چشم)
 ئاوازینه چاو؛ چاو له نه سرین پرپوون؛ ئاو له
 چاوا قه تیس بوون (جمع شتن اشکدرچشم)
 ئاوازینه ده م؛ به هووی دیتنی خوړاکیکی
 خوشه وه؛ ئاو له زارگه ران؛ (ب) تامه زرو بوون.
 (دهان آب افتادن)
 ئاوزه نگی ته قین: [بهندت] (ب) به خیرایی؛ له
 تاودانی و لاخ و چاره وا؛ چوارنال؛ تاودانی
 نه سب؛ پکيف کوت. (اشاره به چهار نعل
 تاختن)

ئاوزه نگی دار: [ئاوه لئاو] به پیی نهو
 که سانه ده لاین که ژیر پایان چاله (کف پای-
 کسانیکه گود باشد)
 ئاوزه نگی کوت: [بهندت] پکيف کوت؛ (ب)
 چوارنال و به غار لیخو پینی نه سب. (چهار
 نعل)
 ئاوزه نگی لیدان: [چاوگهت] لیخو پینی و لاغی
 به زین و بهرگ به پکيف تی کوتان. (رکاب
 زدن)
 + ئاوزیاگ: [ئاوه لئاو] تیگه یشتوو؛ عاقل؛
 به ئاو مز؛ ژیر. (عاقل)
 ئاوزینه: [ناو] ئافزوونه؛ ئالقه زوونه. (سگک)
 ئاوزینی: [ناو] هاوشانی؛ هاوالی؛ هاو ته مهنی؛
 هاوسه نگی. (هم شان)
 + ئاوس: [ئاوه لئاو] هاوس؛ دوو گیان؛ زگپر؛
 تلدار؛ تولدار؛ به زگ؛ زگدار؛ به تیشت. (آبستن)
 ئاوساندن: [چاوگهت] هه لماندن؛ په نماندن؛
 نه ستوو کردن؛ ماساندن؛ وه رماندن.
 (پر یاد کردن)
 ئاوسال؛ ته پ سال. (آبسال)
 ئاوسانه: (۱) [ناو] نه و سانه؛ نه فسانه؛ چیروک؛
 حه کایهت. (افسانه. قصه) (۲) وه ک ئاوس؛
 ئاوس ئاسا؛ (بسان آبستن)
 ئاو سه رکه فتن: [چاوگهت] سه رکه و تنی ئاو؛
 ئاو به سه ردا گه ران و داگرتنی زه وی یا
 جیگاییک؛ ئاو به سه ر جیگاییکدا
 کشان. (بالا آمدن آب)
 ئاوسه رکه م: [ئاوه لئاو] هه زار؛ ده ستکورت؛
 فه قیر؛ بی نه و؛ هه ژیر. هاوسه رکه م؛
 که مده ست؛ زار؛ ئاتاچ؛ موحتاج؛ که متر له

ماله جيران و دراوسى. (محتاج)

ئاوسى: [ئاوه لئاو + ناو] جيران؛ جينار؛ دراوسى.
(همسايه)

ئاوشار: [ناو] تافكه. (اَبشار)

ئاوشانى: [ناو] هاو كووفى؛ ئاو كووفى؛
هاوشانى؛ هاوسهنگى؛ بهرانبهرى. (هم شانى)
ئاوشور: [ناو] ئاو شوران؛ ناوى چومى له
كرماشان. (رودخانه آبشوران)
ئاوشه: [ناو] شهونم؛ ئاونگ؛ خوو؛ خوناوه؛
(شبنم)

ئاوفريدان: [چاوهگهت] ئاوفريدانى مابين له
وهختى جووت خوازيدا. (ب) وهك جوين به
ئافرهتى سووك دهوترا. (آب ريختن ماديان
در حال فحل)

+ ئاوقا: [ناو]، (۱) تووش؛ دووچار؛ ئهه
نه خوشينه ئاوقا بووه. (دامنگير) (۲)
هيرش: (پوژ باشم نه كرد له كولم و ليوى،
ئاوقايى دههه بوو سهبرى گهستم) «توورى»
(حمله)

ئاوقا كردن: [چاوهگهت] (۱) ئاراسته كردن؛
بوختن؛ بهرد و گولله و دار تيگرتن.

(چيزى را رو به كسى انداختن) (۲)
تووش كردن؛ ههلامهتى گرت، ئاوقاي (تووشى)
منيشى كرد. (مبتلا كردن) (۳) هاندان بو شه
يان هيرش پى بردن؛ سهگه كهى ئاوقا كرد.
(وادار به حمله)

ئاوقوره گرتن: [چاوهگهت] (۱) ئاو له قوره گرتن
به گوشين (گوشين) يا به ئاو
ميوه گيرى. (آبغوره گرفتن) (۲) فرميسك
وهراندن. (اشك ريختن)

ئاوقهه: [ئاوه لئاو] هاوقهه؛ بهقهه؛ هاوئه نذازم.
(هم قد)

ئاوقهه را: [ئاوه لئاو] بهقهه يهك؛ هاوتا؛ هاوپايه؛
هاوسهنگ؛ هاوشان. (همتا)

+ ئاو كردن: [چاوهگهت] (۱) تاواندنه وه؛ قال-
كردن؛ ئاتيواندن. (خوب كردن) (۲) (ب)
فروشى مالى خراپ و له سهردهست ماو؛
فروشتن؛ له بازار شته كانم ئاو كرد. (فروختن)
ئاو كردنه ژير: (ب) جيگاي كه سيك ليژ كردن و
بهره بهره دهركردنى له شوينيك. (كنايه از
بيرون كردن)

ئاوكولتگ: [ناوت] ئاوى كولتوو؛ ئاوى داخ؛
ئاوى كه داخ كرابت. (آب داخ)
ئاوكووف: [ئاوه لئاو] هاوشان؛ هاوته راز. (هم-
شان)

ئاوكه: [ناو] جوړيك ترى. (نوعى انگور)
ئاوكيشان: [چاوهگهت] (۱) ئاو هه لگرتن و
بردن بو شوينيكى تر. (آب از جايى به جايى
بردن) (۲) ئاو دزىنى برين. (آب آوردن زخم)
(۳) ئاوى جيگاييك يا ههوزيك دهردان. (آب
حوض يا چاه كشيدن) (۴) ئاو تيوهردان پاش
شتن. (آب كشيدن) به جوگه يان بوڤرى
ئاوكيشان بو شوينيك. (به وسيله جوى يا لوله
آبكشيدن)

+ ئاو كيشى: [ناو؛ بهرهمى چاوهگه] ئاو تيوه-
ردانى پاش شتن. (آبكشى)

ئاوگر: [ناو] (۱) جيگه ي چال. (جاي)
پست (۲) زهوينى بهر سيلاو. (زمين در
مسير سيل) < ئاوگير

+ ئاوگرتن: [چاوهگهت] (۱) كارى ئاو كيشان

له میوه به گوشین یان ناو میوه گیری. (آب میوه گرفتن) (۲) ئال و بول بوونی میوه. (میوه نزدیک به رسیدن و آب گرفتن میوه) (۳) (ب) نه وهلی لویه تی و دل ناو گرتن. (کنایه از اوایل جوانی) (۴) گونجهی نه ستیر بهستن له لایهن که سیکه وه که نوره ناویه تی. (بستن آب استخر) (۵) له قه دیمدا پاشه که وت کردن ناو؛ عهباراو پر کردن له ناو. (پر کردن آب انبار)

ئاوگه رم: (۱) گراو؛ کانیای گهرم. (چشمه آب گرم) (۲) ئاوی داخ و کولتاوو. (آب داخ) ئاوگه رمکه ر: [ئاو، بک] نه وهی ئاوگه رم ده کا؛ که ره سته ی گهرم کردن ناو؛ دیئو تیرم. (آب گرمکن)

ئاوگه ز: [ناوت] چرزان ته ره کال له باردا. (زده دار و خراب شلن میوه)

ئاوگه له: ئاوالی که بجیته ناو هه ر میگه لیک، ههست به نامویی نه کات. (بزوگوسفندیکه داخل هر گله ای بشود ئاوگه لی نازاد: [ناو] نهو به حرانه که له ژیر بانووی ده سه لاتی دمو له تگه لیک تاییه تدان. (آبهای آزاد)

ئاو لک: [ناو] توقله ی ناو دهست و پی به هو ی کاری زور پیکردن. (ناول) ئاو لووت: [ناوت] ئاوی که پو؛ ئاوی لووت. (آبماغ)

ئاو له ناشی دوژمن کردن: (ب) به سوودی دوژمن کار کردن. (به سود دشمن کار کردن) ئاو له ناشی که سیک کردن: (ب) کو مه ک پیکردن؛ کردن کاریک که به رژه وه ندیی که - سیک تری تیدایی. آب به آسیاب کسی ریختن)

ئاو له ئاواندا کوتان: (ب) کاری بی سوود کردن؛ (آب درهاون کوبیدن)

ئاو له ئاوه رو ده ر کردن: (۱) (ب) زور بی حه یایی کردن. (بی حیایی) (۲) له حه د به ده ر؛ له سنووری شهرم و حه یا ده ر چوون. (از حد گذشتن)

ئاو له بهر رویشتن: (۱) ئاو لیچوون؛ ئاو ده - لاندن. (نشت) (۲) سه ر پیزی نه ستیری لیپا ولیپ پر له ناو. (سر ریز)

ئاو له جی مال ده ره یان: (ب) مالی که سی خاپوور کردن؛ به لای زور به سه ر هیان؛ نابووت کردن (ئاو له جی مال نان). (خانه کسی را ویران کردن)

ئاو له چاوانه لیل بوون: ئاو له سه ر چاوه لیل - بوون؛ (۱) (ب) ناله باری کاریک له بنه ره تدا. (۲) (ب) سه ر چاوه و نه ساسی کاریک له لایهن گه وه ره ترین مه قامه وه گه نده ل - بوون. (آب از چشمه گل آلود بودن)

ئاو له دهس نه تکان: (ب) کاری مروقی پزد و خه سیس. (خسیس)

ئاو له پروو: [ئاوه لئاو] گرو ی؛ که سیک که دهمو چاوی چال و چو لی هاو له ی پیوه دیاره. (آبله رو)

ئاو له فه رمنگی: [ناو] دوا پله ی نه خوشینی هاله، سفلیس. (سفلیس)

ئاو له مورغان: [ناو] نه خوشینی ده ر کردن زیکه ی سوور سوور؛ وشه ییکی فارسییه و هه ر به و ناوه یش له کوردی دا ده و تریت. (آبله مرغان)

ئاو له کوتان: [چاوه هت] سیرومی هاو له له

سه‌رپیست دانان و دهرزی نازن کردن
و کراندنی به نه‌شتهر بو به‌رگری له هاو له.
(آبله‌کوبی)

ناو له‌کونه‌می‌روله کردن: (ب) هه‌ژاندنی
جه‌ماور و پشیوه دروست کردن: وه‌ک چیلکه
له‌کونی هه‌نگه‌ژاله پوک کردن. (شورانندن
مردم)

ناوله‌گایانه: [ناو] خورو‌که‌ی گا؛ هاو له‌ییک که
له‌سه‌رگوانی مانگا په‌یدا ده‌یی. (آبله‌گای)
ناو له‌گیلفان (گیرفان) وه‌ردان: (ب) گیلفان
خالیکردن و پاره‌تیا نه‌هیشتن. (کنایه از
جیب خالی کردن)

ناو له‌لج هاتنه‌خوار: (۱) لیک‌چاندن. (۲) (ب)
زور به‌تامه‌زررو و به‌هوه‌س که‌وتن بو
خواردنه‌منه‌ییک. (آب از لب سرازیر شدن)
ناو له‌مشته‌تکان: (ب) پژدی؛ چکووسی؛
خه‌سیسی؛ ده‌ست‌قوو‌چاوی؛ چاو‌چنوک‌ی.
(کنایه از خسیس)

ناو لیل کردن: [چاو‌گه‌ت] (ب) نازاوه
دروست کردن. (آب را گل آلود کردن)
ناو لیل نه‌کردن: [چاو‌گه‌ت] (ب) نه‌رخه‌یان
بوون و جیی‌باوه‌پ؛ به‌یه‌قین؛ نه‌ونده‌پیاوی
چاکه‌ناو لیل ناکات. (کنایه از جای اعتماد
واطمینان)

ناو لیمو: [ناو] ناوی لیمو؛ (ب) ناوی
لیمو ترش. (آب لیمو)

ناو مژین: [چاو‌گه‌ت] ناو هه‌لمژین؛ کوتال ناو
هه‌لده‌مژئ؛ زه‌وی ناوی هه‌لمژی؛ ناوی نه‌و
هه‌ناره‌بمژه. (جذب آب؛ پارچه‌یازمین که آب
جذب کند)

+ ناو مل: [ناو له‌ناو] هاو جووت؛ لفی‌گاجووت؛
هاونیر؛ وه‌ک دوو نه‌سپی دروشکه (جفت
حیوان برای کشیدن ارابه و درشکه)
ناو میوه: < ناوی میوه.

ناو میوه‌گر: [ناو بک و ناو] (۱) کاری که‌سیک
که‌ناوی میوه ده‌گریت. (۲) [ناو] که‌ره‌سته‌ی
ناوی میوه‌گرتن (آب میوه‌گیر)

ناونگ و ده‌سته: [ناو] ناوان و ده‌سته؛ که‌ره
سته‌ی کوتان و ورد کردن. (هاون و دسته)
ناونگه: [ناو] (۱) ناونگ؛ شه‌ونم. (شینم)
(۲) ناونگی ژیر ده‌سته بو کوتانی شتی
ناشپه‌زخانه (مدبه‌ق). (هاون)

ناونگی: [ناو] (۱) ناونگ؛ تری‌توپیگ؛ میلاق.
(انگور آویزان شده با طناب) (۲) شه‌ونم. (شینم)
ناونوما: [ناو، ت] (۱) تافگه‌ی ده‌ستکرد. (آب
نما) (۲) چاوانه‌ی کاریز. (دهانه‌کاریز)
ناونه‌بات: [ناو،] شه‌کروکه؛ جو‌ریک‌نوقول.
(آبنبات)

ناونه‌بات چی‌وی: [ناو، ت] ناونه‌باتی که
کلکیکی چووکه‌ی چی‌وی پی‌ویه و مندال
ده‌ی مژن. مژمژوکه. (آب نبات چوبی)
ناونه‌باتی ترش و شیرین: [ناو، ت] ناونه‌باتی
مه‌یخوش؛ ناونه‌باتی که‌هه‌ندی ماک‌ی ترشی
لیدراوه (آب نبات میخوش)

ناو نه‌باتی کی‌شدار: [ناو، ت] ناونه‌باتیک که
به‌ددان دا ده‌چه‌سپی و کی‌شی‌دی. (آب نبات
کشی)

ناو نه‌چوونه‌ناو جو‌گه‌ییک: (ب) ناسازگاری؛
ییک نه‌هاتن. (آب توی یک جوی نرفتن.
کنایه از عدم توافق)

ناونه دیده: [ناو] شتی که ناوی لینه که وتییت؛
 ناهه کی ناو نه دیده؛ قوماشی ناونه دیده؛ ناو
 نه دیتوو؛ ناو لینه که وتوو. (آب ندیده)
 ناو وئالف: [ناوت] (۱) (ب) پوزی و نیعمه ت؛
 مال و دارایی. (روزی) (۲) ناو و گیا. (آب و
 گیاه)
 ناو و خاک: [ناوت] سه رزمین؛ (ب) وه تهن؛
 نیستمان. (آب و خاک)
 ناو و رنگ: [ناوت] (ب) دیمه نی جوانی ته پ و
 تازه ی پوخسار. (آب و رنگ)
 ناو و ش: [ناو] باوهش؛ نامیز. (آغوش)
 + ناو و گل: [ناوت] (۱) حه ری و قور. (گل و
 شل) (۲) (ب) کورپه کان له ناو و گل
 دهرهاتوون و گه وره بوون (بووگن) و له خه م
 په خسیون. (بزرگ شدن بچه) (۳) نه سه ق،
 من له م شاره حه قی ناو و گل م هیه. (حق آب
 و گل داشتن) (۴) جیگه ی مردن و ناشتن و
 خاک به قسمت بوون، ناو و گل هه لی گرم
 هینامی بو ئیره. (خاک قسمت شدن)
 ناو هاویژ: [ناوبک] فواره؛ ناو هوپ شان. (فواره)
 ناو و چوپ: [ناوت] (۱) چوپراندنی ناو له شتی
 ته پ تا دوا دلوپ. (۲) تکان و ته و او بوونی
 ناوی شتی ته پ. (آب چلاندن)
 ناو و چوپر بوون: [چاوگه ت] چوپرای هاتن؛ دوا
 دلوپ تکانی ناوی شتی ته پ. (ریختن آخرین -
 قطره آب از چیز تر)
 ناو و چوپ کردن: [چاوگه ت] ناو چین و چوپرای
 پی هینانی ناو له شتی ته پ به هه لواسین یا
 گووشین. (آب گرفتن)
 ناو و چه ما: [ناو] ناوی چاو؛ فرمیسک؛ روندک؛

نه سرین. (آب چشم)
 + ناو و خانه: [ناو] ناو خانه؛ ده فریکی بچوک
 به بن بیسکه ی منداله وه بو تیچونی میزی
 مندل. (جای پیش آب بچه در گهواره)
 ناو و دانکه ر: [ناو، بک] ناواکه ر؛ که سی که
 کاری ناو و دان کردنه. (آبادگر)
 ناو و ر: (۱) هاوهر؛ [پاشگر] ناو ناوهر؛ دارای ناو؛
 جه نگاوهر؛ شه پانی؛ دلاوهر؛ پپردل؛ (پسوند
 آور) (۲) که سی که ده هیئی؛ (نان ناوهر؛ نان -
 هاوهر، نان هیئر) (آورنده)
 + ناو و پ: [ناوت] به رزترین جیگه ی کیو و
 ته پولک که ناوی باران نیوه ی به و لاو نیوه ی
 به م لادا بیته خوار؛ سه رووی دیره گ. (خط
 الراس) (۲) لیژیایی سهربان پروو به پلووسک.
 (آبریز) (۳) جیگای دامه زرانندی پلووسک.
 (آبریز) (۴) گونجه ی پیکای ناو پیا رویشتن
 له حه وز یا نه ستیردا. (آبراهه)
 ناو و پوگه: [ناو] ناو و پو. (آبراهه)
 ناو و زوو کردنه وه: [چاوگه ت] هه لگی رانه وه.
 سه ره و نخوون کردنه وه (برگرداندن و پشت و)
 رو کردن
 ناو و زی: [ناو و لناو] گیانداری ناوی. (آبری)
 ناو و سستی: [ناو] مووچیچی قولی کراس؛
 جو ریک سورانی؛ مه چه کپیچ؛ نه نگوچک؛
 فقهییانه. (دنباله آستین)
 + ناو و سوو: [ناو و لناو، به ر] (۱) ناو و سوو؛
 جلکی که له ناو دا سووایی واتا زورمایته وه؛
 چلک مه رده (مرده). (چرکی که جذب شده)
 (۲) (ب) پروو دامالو. (بی حیا)
 + ناو و شکینه: [ناو] شیله گه (جای تغییر مسیر)

(آب)

+ ناوه‌شی: [ناو] بارپزه؛ میوه‌ی له دار که وتوو
(وه‌ریو). (میوه نارس از درخت افتاده)

+ ناوه‌کول: [ناو] (ب) ناخو‌شی؛ بیدره‌تانی؛
لیقه‌وماوی؛ رۆژمه‌رشی. (سیه روزی)

ناوه‌کی‌بوون: < ناوه‌کی‌که‌وتن

ناوه‌کی‌که‌وتن: [چاو‌گه‌ت] تاو‌اره و
سه‌ر‌گه‌ردان‌بوون له غور‌به‌ت. (آواره در
غربت)

ناوه‌گل: [ناو] گلاو؛ پیس؛ سپلۆت. (نجس)

ناوه‌گل‌کردن: [چاو‌گه‌ت] چه‌وت ناو (چه‌وتاو)
کردنی شتی گلاو به گله‌سووره و ناو؛ چه‌وت
ناو‌کردن. (نجسی در کردن)

ناوه‌گی: [ناو] تاوایی؛ دی؛ گوند. (آبادی.
قریه)

+ ناوه‌ل: [ناو] ته‌و گیاهه پیش به‌هار له دهم
جو‌گه‌ده‌پوی. (اولین رویش گیاه لب جوی
آب در بهار)

ناوه‌لچنه: [ناوبک] ناو‌هه‌لچنه؛ کاغه‌زی
جه‌وه‌هر‌کیش. (جوهر خشک کن)

ناوه‌ل‌ووانه: [ناوه‌ل‌ناو] لفه‌دووانه. (دوقلو)

ناوه‌ل‌کار: به‌ند، (له‌زانستی ده‌ستووری
زیاندا). (قید)

ناوه‌لمندال: [ناو] په‌په‌ول؛ پزدان. (پرده
پوششی جنین هنگام تولد؛ جفت)

ناوه‌ند: [ناو] (۱) ناوه‌نگ؛ ناو‌نگ؛ به‌ند و
پیسمانی میلاق. (اونگ) (۲) به‌ل‌گه و بو‌پ‌هان؛
چه‌جه‌ت. (دلیل؛ برهان) (۳) دوو جو‌ر په‌گه له
ساقه‌تی پرووه‌کدا. (آوند)

ناوه‌ندی‌ئاو‌کیش: [ناو‌ت] ناو‌خوره‌ی

ئاو‌کیش، لووله‌ییکی باریکه‌له‌ئەندامی‌گیا و
داردا که‌شیره‌ی په‌روه‌رده له گه‌لاوه‌ده‌با بو
ئەندام‌گه‌لی پرووه‌ک. (آوند‌آبکش)

ئاوه‌ندی‌چیوی: [ناو‌ت] ناو‌نیرک، لووله‌ی
باریکی‌ناو ئەندامی پرووه‌ک که‌ماک‌گه‌لی
پیو‌ستی ژیان له پشه‌وه‌ده‌گه‌یینیته‌گه-
لای‌پرووه‌ک. (آوند‌چوبی)

ئاوه‌ن و ده‌سته: [ناو] که‌ره‌سته‌ی کوتانی شتی
پیو‌ستی ئاشپه‌ز‌خانه. (هاون و دسته)

ئاوه‌ن و په‌وه‌ن: [ناو‌ت] ها‌تو‌چوی زۆر؛ (ب)
مالی که‌میوانی زۆری بو‌بی. (آمد و رفت
زیاد)

ئاوه‌ن‌ووس: [ناو] داری ئاب‌ن‌ووس. (آبنوس)
ئاوه‌نه: [ناو] ئاو‌ینه؛ قودیک. (آئینه؛ جام)

+ ناوه‌نیا: [ناو] کو‌پی هاوس‌هر له می‌ردی
پیش‌ووی. (بسرهم‌سر از شوهر قبلی)

ئاو‌هۆر‌شان: [ناو] ئاو‌هاو‌یز؛ فوواره. (فوارة)
ئاو‌هه‌لچن: [ناوبک] ئاو‌چن؛ وشک‌که‌ره‌وه؛
ئاو‌هه‌لمز. (خشک کن)

ئاو‌هه‌ل‌گو‌یزان: [چاو‌گه‌ت] (۱) ئاو‌له‌چه‌وز
یان بیر ده‌ره‌ئینان. (۲) ئاو‌له‌ده‌فریا‌هه‌ر‌شت
هه‌ل‌ینجان. (آب کشیدن)

ئاو‌یاری‌بارانی: [ناو] ئاو‌داشتن به‌لووله
(بو‌پی) و پ‌ر‌شاندنی به‌ته‌و‌زم به‌سه‌ر‌مه‌زرا‌دا
به‌شیوه‌ی باران. (آبیاری بارانی)

ئاو‌یاری‌دلۆپه‌یی: [ناو‌ت] ئاو‌کردنه‌بن‌هه‌ر
دار و بن‌چ‌ک‌یک به‌بو‌پی و لووله‌به‌شیوه‌ی
دلۆپه. (آبیاری قطره‌ای)

ئاو‌ی‌باتری: [ناو‌ت] تراوی تیز‌اوی
سولفوریک. ئیلیک‌ترو‌لیتی‌باتری‌ته‌پ. (آب

باطری)

ثاوی بی له غاو خوار د نه وه: (ب) بار هاتن به مه یلی خو؛ که سیک که سهرگری و بهرگری لینه کرایت. (کنایه زندگي بدلون سختگیری)

ثاوی پاک: [ناوت،] ناویک که شتی پیسی تیدا نه بیټ؛ ثاوی پاکي به ده ستدا کردن: (ب) هومید له که سیک برین. (آب پاک)

ثاوی پاکي: (۱) دوا هه مین ثاوی ناو تیوه ردان و ناو کیسانی شتی شور او. (۲) ثاوی پاکي کړد به ده ستیدا (ب) نه رخه یانی کړد و یه کجاری ناهومیدی کړد: (آب پاکي)

ثاوی پرز: [ناو] تافگه: سوو لاف: (سوو) تور کییه وانا: ناو. (آبشار)

ثاوی پیروزه یی: [ناوت،] له ټیکه ل کردنی پهنگی شینی زور ناخچ و سهو زی ناخچ و سبی، یان له سبی و شین و زهر د پیکدی. (آبی فیروزه ای)

ثاوی تاجنو: ناو دده لینی. (آب نشت میکند) ثاوی تال: [ناوت،] ثاوی که تال بی: (ب) شهراب و عارهق. (آب تلخ)

ثاوی تال و سویر خوار د نه وه: (ب) پهنج و عه زاب کیشان: تالی و سویری ژبان چه شتن. (رنج و عذاب کشیدن)

ثاویتن سهر: [چاوگه،] به سهر هینان؛ به سهر دا سه پاندن؛ به سهر دا ساخ کردنه وه. (بسر آوردن)

ثاوی توبه: [ناوت،] ثاوی که به نیه تی توبه به سهر دا ده کړت؛ بو ژنی خراپه کار که توبه بکا ده گو تریت (له هندی مه زه بیدا). (آب توبه) + ناویته: (۱) ناویته؛ نامیته؛ ټیکه ل او.

(امیخته) (۲) نالین؛ فه غان؛ کالین؛ (نال و فغان) (۳) مه ساسه ی پاش نه قیزه ی شیف بر ین. بیلچه کوچک انتهای چوب دست شخم زنی) ثاوی ته به پروک: [ناوت،] ثاوی که له سهر بیر و چاکه وه هاتیټ. (آب تبرک)

ثاوی ته لا: [ناوت،] ثاوی زیر؛ دپوشینی کانزاییک به ته لا، به توواوه ی ته لا له تیز اودا و که لک و هر گرتن له کاره با. (آب طلا)

ثاوی چاوگرتن: [چاوگه،] (۱) (ب) ترساندن. (زهر چشم یا نسق گرفتن) (۲) ورج به مندالی (پاکولی) به پیدانی خوراکی سویر و ناو کیش و تونی پارکتی، ثاوی چاوی ده چنرا و رام دمبوو. (آب چشم گرفتن)

ثاوی چلاو: [ناوت،] ثاوی وشکه پلاو؛ ثاوی - برنجی نیوه کول که به سه له دا ده کړی بو چلاو یا پلاو. (آب چلو)

ثاوی چیشت: [ناوت،] به شتی تراوی چیشت؛ ثاوی خورش. (آب آبگوشت و خورش) ثاوی چیشت زیاد کردن: (ب) ته عارفی (خولکی) خومالیانه؛ نه هار و هره بو مالی نیمه ثاوی ناوگوشته که زیاد ده که ین. (آب آبگوشت را زیاد کردن)

ثاوی چه وز کیشی: (۱) کاری که سیک که ثاوی چهوز دهر ده دا. (۲) کاری دهر دانی ثاوی چهوز: (آب حوضی؛ آب حوض کشی)

ثاوی چه یات: [ناوت،] ثاوی ژبان؛ (ته فسانه ی ژبانی نه به دی) (ب) عارهق و شهراب. (آب حیات)

ثاوی خالیس: [ناوت،] (۱) هه لماو؛ ثاوی که له هه لمی ناو به دلوپ گیرایی؛ ثاوی

هه لمه تکین. (آب مقطر) (۲) ئاوی باران و بهفر، ئاوی که هیچ شتیکی تیدا نه توابیته وه. (آب برف تمیز)

ئاوی خواردن ئاوی تایبته بو خواردنه وه؛ (ب) ئاسانی کار. (آب خوردن)

ئاوی خوش له گهرونه چوونه خوار (ب) دائیمه له پهنج و عهزابدوون؛ ئاسایش و ئاسوودهیی به خووه نه دین. (آب خوش از گلو پائین نرفتن)

ئاوی دهریا به خشین: (ب) ته عاروف (خولک) به سه ر ئاوی حه مامه وه کردن؛ شتی که مالی غهیر بیته و بیه خشریت. (آب دریا بخشیدن)

ئاویر: [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهیر. (آتش) ئاویرگا: [ناو] جیی ئاگر؛ ئاته شگا. (جای آتش؛ آتشگاه)

ئاوی پهوان: [ناو] ئاوی که له رویشته دایی وه ک ئاوی چوم یا جوگه؛ (ب) بی گری و گول (دهرسه که م وه ک ئاوی پهوان له بهره) (آب جاری؛ درس را روان بودن)

ئاوی زار: [ناو] ئافدم؛ پینگاوی دهم؛ لیک؛ ئافده لیک. (آب دهن)

ئاویزان بوون: [چاوگه، ت] (۱) شوپ بوون؛ حاله تی شوپ بوونه وه؛ هه لواسران؛ دارداکری. (آویزان بودن) (۲) پووبه پروو پاره وستان و له - ئامیز گرتن (وه ره پری ئاویزانته بيم) «فولکلور» (مقابل شدن و درآغوش گرفتن)

ئاویژتن: [چاوگه] هاویژتن؛ هافیتن؛ تیگرتن؛ خستن؛ فڕیدان؛ په رت کردن. (انداختن)

+ ئاویژه: [ناو] ئافیژه؛ دهنگدانه وه وه گه پانه وه ی

دهنگ؛ گه پانه وه ی تیشک. (انعکاس) + ئاویژه: [ناو] (۱) جوړیک تروژی (نوعی خیار چنبر) (۲) ئاوه نیا به راو په پسته. (زمین آبی)

ئاویژیار: [ناو، بک] هاویژه؛ هاویژه؛ نه وه که سه - یه که فڕیده دا و تی هه لده کا. (کسی که می اندازد)

ئاوی ژیرزه مینی: ئاوی که له ژیر توژی زه ویدا قه تیس مایی. (آب زیر زمینی)

ئاوی سارد به سه ردا کردن: (ب) واق و پرمان؛ داچله کان. له وه خه به ره وه ک ئاوی ساردم به - سه ردا بکه ن وام لیتهات. (آب سرد روی سر کسی ریختن)

ئاوی سپی: [ناو] ئاوی مرواری؛ ماشاو. (آب مروارید)

ئاوی سووک: [ناو] ئاوی خوش نوش، ئاویک که خوی و ماکی کانهزایی که م - تیدا بیته. (آب سبک)

ئاوی سویر: [ناو] ئاوی خوی تیگراو. (آب شور) ئاوی سهنگین: [ناو] (۱) ئاوی خه نی کراو

(پیتیندراو) به دو ترپوم بو به کارهینان له پیناکتوری نه تومیدا. (۲) ئاوی که خویی - کانهزایی زوړی. (آب سنگین)

ئاوی سیا: [ناو] ئاوی په ش؛ نه خوشینی سفت بوونی ئاوی ناو گوئی چاو که هاو پیه له گه ل ئیشی زوردا. (آب سیاه)

ئاویش: [ناو] دهرمان؛ دهوا. (دوا) ئاوی شیرین: (۱) شه کراو؛ شه ربه ت. (۲) (ب) ئاوی که وه ک ئاوی دهریا سویر نه بیته. (۳)

ئاوی سووک بو خواردنه وه. (آب شیرین)

ټاوی عیماله: [ناوټ] ټاوی سابوون یان
 تراوی دهرمانی که ده کریتته ناو عیماله وه؛ (ب)
 رانه وهستان و هاتن و چوونی زور؛ وهک
 ټاوی عیماله ههر دیت و دهچی. (آب عماله)
 ټلوی کوږ: [ناوټ] ټاوی شهرعی له ئیسلامدا
 میکائیک پان و میتریک بهرزایی بییت؛ یهک
 ملیون سی سی. (آب کر)
 ټاوی کولتوو: [ناوټ] ټاویک که ده کولی؛
 کولتوو؛ ټاوی داخ. ټاوی ۱۰۰ دهره جه ی
 سانتیگراد گرم. (آب جوش)
 ټاوی که لله ته زین: [ناو] (ب) ټاوی زور سارد؛
 سهوللو. (کنایه از آب خیلی سرد)
 ټاوی گرم: [ناوټ] (۱) ټاوی به تین. (۲)
 چاوانه ی ټاویک که نزیکه له کانگای گوگرد
 که به گرمی له عهرز هه لده قولی؛ ټاوی -
 گرمی کانزایی؛ گراو. (آب گرم)
 ټاوی گوی دادان: ناموزگاری کردن؛ موجباری
 کردن. (نصیحت کردن)
 ټاوی لوله کیشی: ټاوی که به بوږی بو مالان
 دهچی. (آب لوله کشی)
 ټاوی موزاف: [ناو] له دینی ئیسلامدا [ټاویک که
 پاکه به لام بو شت پیشتن به که لک ناییت
 وهک ټاوی میوه یا گوللو. (آب مضاف)
 ټاوی میوه: [ناوټ] ټاویک که له میوه ده -
 گیریت و به ناوی میوه که یه وه دهناسریت؛
 وهک ټاوی (هه نار؛ شووتی؛ گرکه؛ گیزه؛
 سیو؛ پرته قال؛ نارنج؛ لیمو و...) (آب میوه)
 ټاوینه: [ناو] نامرازیکه له مه کینه ی دروماندا.
 (قطعه ای در چرخ خیاطی)
 + ټاوینه دار: [ناو] (۱) که سییک که ټاوینه ی

هه یه؛ (۲) که سییک که ټاوینه پرووه پرووی
 بووک یا که سییک راده گریت. (آینه دار)
 ټاوینه کاری: [ناو] به ره می چاوگه
 [رازاندنه وی دیوار یا قوماش به کوته ټاوینه.
 (آینه کاری)
 ټاوینه ی بالاپوان: [ناوټ] ټاوینه ی بالانوین؛
 ټاوینه ی به قعد بالای ئینسان که ته و اوقده
 بنوینی. (آینه قدی)
 ټاوینه ی قه ددی: [ناوټ] ټاوینه ی بالاپوان.
 (آینه قدی)
 ټاوینه ی کووږ: [ناوټ] ټاوینه ییک که ههر
 شت گه وره نیشاندده؛ دژی ټاوینه ی چال.
 (آینه محدب)
 ټاوینه ی ناوچال: [ناوټ] موقه عهر؛
 ټاوینه ییک که وینه چکوله تر نیشاندده. (آینه
 مقعر)
 + ټاویه: (۱) [ټاوه ټاوا] زمینی به راو. (زمین
 آبی) (۲) [ټاوا] سواخ. (گچکاری؛ گل -
 اندود) (۳) [ټاوا] هاویه؛ که ره سته ی له حیم -
 کردن؛ چه کوشیکه دهم باریک که به ټاور یا
 کاره با گرمی ده که ن بو له حیمکاری.
 (هویه)
 ټاویه دان: [چاوگه]، [سواخدان. (گچ یا گل
 اندود)
 ټاویه و: [ناو] بیره؛ ټاوچو؛ ټاوی جیه. (آبجو)
 ټاوی پرووس: فد [ناو] (ده سته واژه ی
 وینه کیشیه) پهنگی ټاوی بیپرلین؛ شینی
 توخ. (آبی پروس)
 + ټاوی ژه نگاری: [ناو] له تیکه لاور کردن
 پهنگی شینی توخ و قاوه یی توخ و (سهوزی

تَوَخ) یا زهردی که م پیک دیت. (ابی زنگاری)

ناه: نان؛ ده میکی کورت؛ هه ناسه؛ شاهیکی مابوو بمریت؛ که میکی مابوو بمریت. (لحظه)

+ ناه: [بمندا به لی؛ وایه. (ها؛ بله)

ناهار: [ناو] فد؛ تند جوریک کول؛ تراویکه له نیشاسته و که تیره و جیهی گوله هیرو که پیش له ئوتوو کردن له پارچه و ملیوانی کراسی ددهن بو شهق و رهق بوون. (آهار)

ناهاردار: [ناوه لئاو] فد؛ ناهار لیدراو. (آهار دار)

ناهار لیدان: [چاوگه، ت] لیدان یا ساوینی ناهار به سهر شتیک یان کوتالیکدا. (آهار زدن)

ناهای: فد؛ نه های؛ وشه ی بانگ کردن؛ هو ی؛ هی؛ ناهای له گهل تومه. (آی؛ هان)

ناه تیدا نه مان: [چاوگه، ت] (۱) له که لک- که وتن؛ به رگه نه گرتووی؛ پرتوو کیاگ؛ ناهی تیدا نه ماوه به کار ناییت. (رمق نماندن) (۲)

بی هیز بوون. (ناتوان شدن)

ناهرمه لووچ: [ناو، ت] ناینمه ل؛ عایله مه ن؛ خه زایی. (نوعی پرنده)

ناه کی شای: [چاوگه، ت] ناهه لکی شان. (آه کشیدن)

ناه کی شته ی: [چاوگه، ت] ناهه ه لکی شان. (آه کشیدن)

ناه له بیساتانه مان. (ب) مروقی فه قیر که وتوو. (آه در بساط نماندن)

ناهن: [ناو] ناههن؛ ناسن. (آهن)

+ تاهو: (۱) هه یهو. (او هو ی) (۲) ئیش. نازار؛ نه خوشینی گیرودار. (درد) (۳) تاهوو؛ عه یب و نهنگ؛ خراپ؛ ناپه سه ند. (عیب)

تاهون: [ناوه لئاو، به مند] نه هوهن؛ نارام؛ هی دی. (آرام)

تاهونزا: [ناوی چاوگه] دو عا لی کردن به کپوزان و پارانهوه؛ تاهونزوله. (نفرین کردن)

تاهوو: (۱) هاهوو؛ زور دوروه؛ زور له میزه؛ (خیلی وقت است) (۲) [ناو] عه یب. (عیب)

تاهوورا مه زدا: [ناو، ت] له ناو یستاه وه گیر دراوه ته سهر په هله وی، واتا به رزه نووری گه وره؛ [تا؛ به رز، گه وره، به پیز، + هوور؛ خو، ر. (ب) خودا له ئایینی زهرده شتدا. (اهورامزدا)

تاهوه ناسه: [ناوی، ت] (ب) تاهونزوله، (تاهوه ناسه م داوینت بگری). (آه و نفرین)

تاهووی خوته ن: [ناو، ت] ناسکی چوو که ی کیوه کانی خوته ن؛ تاهووی موشک؛ تاهووی- ناوچه کانی (سیبریا و هیمالیا و کوره و ساخالین) که له ناوکیان عه تریک ده گیریت به ناوی موشک. (آهو ی ختن)

تاهه کی: [ناوه لئاو] فد؛ (۱) له تاهه ک هه لکی شراو؛ تاهه کاوی؛ یا ههر شتی پیوه ندیدار به تاهه که وه. (۲) زهویک که تاهه کی زور بی. (۳) ناوی کاریز و کانی که دارای تاهه ک بیت؛ ناوی سه نگین بو خوار دنه وه. (آهکی)

تاهه کی زیندو: [ناو، ت] تاهه کی ناو نه دیتوو؛ تاهه کی نه پشکو وتوو. (آهک زنده)

تاهه کی مردوو: [ناو، ت] تاهه کی پشکو وتوو. تاهه کی ناو لیکه وتوو که زور بمینیته وه و تاماوه ییک بی شیونین. (آهک مرده)

تاهه نگ دار: [ناوه لئاو] دارای تاهه نگ؛ دهنگی

موسیقایی؛ خاوهنسی پرېتم و میلودی
 موسیقایی. (آهنگ دار)
 ټاههنگ سازی: [ناوبه ره همی چا وگه]
 دروستکردنی میلودی و ټاههنگی تازه.
 (آهنگ سازی)
 ټاههنگ گرتن: [چا وگه، ت] به زم ساز کردن و
 کوکړدنه وهی خه لک بو شایی و هه لپه رکی
 و کوږ و مه جلیسی به زم وشادی. (جشن
 گرفتن)
 ټاههنگ گپ: [ناوبک] که سیک که به زم
 خوش ده کات و گهرمی دها به شایی: (ب)
 گورانی بیژی هه لپه رکی. (مطرب)
 ټاههنگی شاد: [ناوت] ټاههنگی هه لپه پرین و
 دارای پرېتم (زه رب ټاههنگی) توند؛ (ب) بن
 بزیوکه. (آهنگ شاد)
 ټاههنگی عازیه تی: [ناوت] ټاههنگی ماته م؛
 دارای پرېتمی هی دی و خه م هی نه ر؛ وهک
 چه مری و کوته ل گپران. (آهنگ عزا)
 ټاههنگی موسیقا: [ناوت] نه زمی موسیقا؛
 میلودی و ټاههنگ به شیوه موسیقایی.
 (آهنگ موسیقی)
 ټاهه لکیشان: [چا وگه، ت] ناخ هه لکیشان؛
 ټاهی چه سهرت و که سهر و خه م هه لکیشان.
 (آه کشیدن)
 ټاهیه ته: [ټاوه لټاوبه ند] خراب؛ کریت؛ بهد. (بد)
 ټاهی سارد: [ناوی چا وگه] هه ناسه ی سارد؛
 ټاهی خه مباری، ټاهی ناهومی دی و پروزه
 ره شی. (آه سرد)
 ټاهین: (۱) ټاه کیشان؛ نالین. (آه کشیدن) (۲)
 ټاسن. (آهن)

+ ټای: [دهنگه ناو] (۱) هه ی؛ ټای بالټ
 نه گه پرېته ټای بمریت. (ای) (۲) تماشا که؛ بو
 سه رسوورمان؛ ټای له و دنیا بیوه فایه.
 (آی) (۳) که سهر؛ ټای حیف بو ټهو کوږه.
 (آخ) (۴) هاوار؛ ټای ده ستم شکا مه یگوو شه.
 (آخ و درد) (۵) بو گه وره یا عه جایب بوون؛
 ټای له و لوو ته چه ن زله، ټای له و درو.
 (وای)
 + ټای ټای: [دهنگه ناو] (۱) ناوی جوړیک
 گورانیه. (اسم آهنگی است) (۲) وشه ی
 به رهن گاری؛ وا مه که ټای ټای. (دیهه)
 (۳) [به ند] پیشاندانی سه رسوورمان، تماشا که؛
 ټای ټای له و کابرا ټه وه شیت بووی؛ ټای
 ټای خو هیشتا وهری نه که وتووه (تماشاکن)
 ټایرو؛ [ټامراز] ټه یرو؛ ټه یه رو؛ زنان بو
 ده رپرینی هاوار له ته نگانه دا ده یلین. (ای
 وای)
 ټایره قولته: [ناوت] ټاورو چکه ی مندالان.
 (آتش اندک)
 ټای. سی: [ناو] اکومیکي بجووک له
 ټه ندامانی ئیلیکترونیکی که له سهر تیغه ییکی
 بجووکي نیوه هادی (نیوه گه یین، نیوه په سانا)
 ی کاره بایی دابه ستراییت له نیو که ره سته ی
 کارمباییدا وهک رادیو و تهلفزیون. (آی سی)
 ټایسین: [چا وگه] ټایسان؛ گپران؛ به شو له وه
 سووتان؛ پی بوون. (سوختن با شعله)
 + ټای. سی. یو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ به شیکی
 خه سته خانه بو ناگالیوونی تاییه تی نه خوش و
 نیجازه ی نزدیک بوونه وه یا دیداری که سو-
 کارنه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)

نایشوکی: [ناو] چه‌شنه گورانیکه. (اسم-
آهنگیست)

نایشه‌وان: [ناوت] ناشه‌وان. (آسیابان)
نایفت: [ناو] وشه‌یککی ناویستاییه: هومید؛
هیوا؛ قازانج. (امید؛ سود؛ منفعت)
نایله‌مهل: [ناو] خه‌زایی؛ نایله‌مه‌ن. (پرند
ملخ خوار)

+ نایله‌مه‌ن: [ئاوه‌لناو] (۱) عایله‌مه‌ند؛
عه‌یالوار؛ دارای زن و منالی زور. (عایله‌مند)
(۲) [ناو] خه‌زایی. (پرند ای است)

ناینه: [ناو] (۱) داهاتوو؛ نایهنده؛ ناتی. (آینده)
ناینه‌گهل: [جیناوا] که‌سانی که له داهاتوو دا
دین؛ داهاتوو‌گهل. (آیندگان)

ناینوو: [ناو] (۱) ناوی قه‌ومیکی سپی پیست
که له باکووری ژاپون ده‌زین. (قومی در
ژاپن) (۲) ههریک له نندامانی نهو قه‌ومه.
(اعضای آن قوم) (۳) زبانیان. (زبان آن قوم)
نای وای؛ فد؛ نند [دنگه‌ناو] هه‌ی هه‌وار؛ نه‌ی
ه‌وار؛ نه‌ی داد. (ای داد)

+ نایه: [ناو] (۱) رسته‌یککی ته‌واوی قورعانی؛
کورتکراوه‌ی نایه‌ت. (آیه) (۲) پوور. (عمه) (۳)
سوود؛ قازانج؛ له‌گهل مایه به‌کار دم‌بریت؛
نایه‌ومایه. (سود و منفعت)

نایه‌تهل کورسی: [ناو] چند نایه‌تیک که
له سووره‌ی ته‌لبه‌قه‌ره‌دایه. (آیت الکرسی)
نایه‌خته: [ئاوه‌لناو] پرووت و بی‌برگ؛ زیاتر
بو دهرکیشانی شیر و خنجیر له کالان
ده‌وتریت. (آخته)

نایه‌رگا: [ناو] ناورگه؛ ناورگا. (آتشگاه)
نایه‌ره: [ناو] پیوانه‌ی دیاریکراو؛ نه‌ندازه؛

عه‌یاره. (پیمانه)

نایه‌خ: (۱) [ناو] په‌هن‌دی ئاوده‌س.
(فاضلاب) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌نایه‌خ. (بی
ارزش) (۳) جیا کردنه‌وه‌ی خراب له چاک.
(جداکردن و کنار گذاشتن بدازخوب)

نایه‌ندوره‌وه‌ند: [ناوت] هاموو شو؛ هات‌و‌چو؛
هه‌لس و که‌وتی زور. (آمد و رفت زیاد)

نایه‌و: [نامراز] هه‌ی هو؛ نه‌ی هو؛ له کاتی
توو‌ره بووندا ده‌گوتریت؛ ده‌نگدانی ته‌سپ له
سه‌ر ئاخو؛ یانی ته‌نیشت؛ یان ئارام‌به.
(زکیسه. برو کنار)

نایه‌و نایه‌و: [نامراز] خه‌یه‌حه‌ی. (به به همراه
نیشخند)

نایی: [جیناوا] نه‌وان؛ (نایی واتا؛ نه‌وان وتیان).
(آنها)

نایی: [پاشگر] به‌دوای ناو و ئاوه‌لناومه‌ده-
لکیت و ناویکی دیکه (به‌ره‌همی‌چا‌و‌گه‌ی
لی‌دروست‌ده‌بی و هک؛ به‌رد (به‌رداری)
پان (پانایی) (پیواژه)

ناییسه: [ئاوه‌لناو] (۱) یاییسه؛ نه‌زوک؛
نه‌ستیور؛ (یائسه) (۲) [به‌ند] ته‌لعان؛ ئیستا.
(اینک)

+ ئایین: [ناو] (۱) ده‌ستووری دین و
مه‌زه‌ب؛ (۲) یاسا؛ په‌سم؛ ئایینی به‌په‌وه
بردنی جه‌ژن و زهماوه‌ند. (آئین)

ئایین و په‌ومن: [ناوت] نایه‌ن و په‌ومن؛ (ب)
میوانی زور هاتن؛ هات‌و‌چوی زور. (رفت و آمد
زیاد)

نایینه: [ناو] ئاوپنه؛ ویده‌چی (ئاو وینه)
بووییت. (آینه)

ثايننه بنی: [ناو] تاوینه بهندی. (آینه بندی)
 ثايننه داری له شاری کوپران: (ب) هونه
 نواندن به که سانی که لیی حالی نابن. (آینه
 داری در شهر کوران)
 ئای. یو. دی: [ناو] که رهسته ییکی چکوله که
 له نیو له شسی ژاندا دادهنریت بو شه وهی
 ئاوس نه بن. (آی. یو. دی)
 ئج: [نامرازی دهنگ] وشه یی دهنگدان. (از ادات
 صدا)
 ئزمړی: [ناو] نه زمه پری؛ جوړیک تری. (نوعی
 انگور)
 ئسترانه: [ناو] جوړیک لاک؛ جوړیک-
 ئسترانی دلناری. (نوعی آواز)
 ئشک: [ناو] په ی؛ دووسه ری ماسوولکه ی
 بهله ک که به پاژنه وه چه سپاوه له کروژ
 کروژه نه رمتره و په نگی سپیه له چه ق ده کا
 له پشت پاژنه دایه. (پی پشت پاشنه)
 نه شکیل: [ناو] دهسه لات؛ هیژ؛ توانایی.
 (توانایی)
 ئلؤل: [ناو] هه لؤل؛ بوش؛ ناو خالی. (تو خالی)
 ئله: [ناو] هه لؤل. (عقاب)
 ئلهو [ناو] هه لؤل. (عقاب)
 ئلهه: دهبا؛ بیسه؛ جا؛ لیگه پری. (بگذار)
 ئلیمی: [ناو] شالی ملیچ. (شال گردن)
 ئوب: (۱) < هوبه؛ چند په شمال له په نای
 یه کدا. (جمع چند چادر) (۲) هوب (هوب)
 فه رمانی پاره ستاندنی ماشین (سه یاره) که
 شاگرد به شو قیپ ده لی، له نیستوی
 ئینگلیزیه وه هاتووه. (هپ)
 ئوبژنک: [ناو] بیژنک. (غربال)

ئوبلیسک: [ناو] فرد؛ فد؛ مایل؛ به رانه به
 ۱۶۰۹ میتر. (مایل)
 ئوبنه: [ناو] گری دار؛ قووندر. (گره چوب؛
 اوبنه)
 ئوبوا: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ که رهسته ییکی
 موسیقایی ئوروییه له زورنا ده کا. (ابوا)
 ئوبهر: [ناو] بهرگه لیفه؛ پووی لیفه. (رویه-
 بالای لحاف)
 ئوبه ری: [ناو] لیفه یی چکوله. (لحاف کوچک)
 ئوپال: [ناو] عاقیقی مه شهوور به عاقیقی
 سلیمانی. (عقیق سلیمانی)
 ئوپپا: [ناو] (۱) جوړیک شانوگه ری هاوړی
 له گه ل موسیقا دا. (۲) هو لی به جی هیئانی نه و
 کاره. (اپرا)
 ئوتومیل: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ماشین؛
 سه یاره؛ (باری، سواری، شکاری) (اتومیل)
 ئوتوو: [ناو] اتد؛ فد؛ که رهسته یی سافکردنی
 قوماش و لیباس؛ ئوتووی؛ ربه رقی،
 زوو خالی، بوخار ("هه لم") { (اتو)
 ئوتووچی: [ناو] تند؛ فد؛ ئوتوو کیش. (اتو کش)
 ئوتوو کراو: [ناو] بهر لیباس و قوماشی ساف و
 سوف کراو؛ ئوتوو کیشراو. (اتو شده)
 ئوتوو کردن: [چاوه، ت] کاری ئوتوو لیدان؛
 ئوتوو کیشان. (اتو کردن)
 ئوتوو کیش: [ناو، بک] که سیک که پیشه یی
 ئوتوو کردن و ئوتوو لیدانه. (اتو کش)
 ئوتوو کیشی: فد؛ [ناو، بهرهمی چاوه] پموتی
 ئوتوو کیشان. (۱) کاری ئوتوو کردن
 لیباس. (۲) دووکان یا جیگای ئوتوو کردن. (اتو
 کشی)

نوتی: تند [ناو] نوتوو. (اتو)

نوجاخ: [ناو] تند؛ فند؛ کوانوو؛ وه جاخ. (اجاق)
نوجاخکویر: [ئاوه لئاو] (ب) که سیك که
مندالی نیړینه ی نییه؛ وه جاخکویر. (اجاق
کور)

+ نوخ: [ئامراز] (۱) ناخ؛ نوف. (آخ برای درد و
ناخوشی) (۲) نوخه ی؛ نوخه یش. (آخیش
برای خوشی)

نوخاپووس: [ناو] یونان د؛ اند؛ فرد؛ فند؛
ههشت پای ده ریایی. (اختاپوس)
نوخچی: [ناو بک] (۱) تیرهاویژ. (تیر انداز)
(۲) تفنگچی. (تفنگچی)

نوخرا: [ناو] (۱) خاکیکه نوکسیدی ئاسنی هه-
یه. (۲) پهنگی قاوه یی زور ناچخ (ناجوری یا
زهردی مه یله و سوور؛ پهنگی نوخرا). (اخری)
نوخزن هاتن: کول و کو ی دل دامرکان؛
نوقره گرتن. (دل آرام گرفتن)

نوخین: [چاوه] خهم خوری. (غم خوری)
نودوکلون: [ناو] فرد؛ اند؛ فند تراوی عه تر
گه لی جوړا و جوړ که ئالکول داره. (ادکلن)
نورارتوریو: [ناو] ئاوازیکی چهند به شی له
موسیقای روژ ئاوایدا که بیژره کان بی شانو
گه ری ده یلین. (اورارتوریو)

نورارتویی: [ئاوه لئاو] (۱) خه لکی
مهمله که تی له میژینه ی نورارتو، له داوینی
کیوی ئاراراته وه تا زهریای وان. (۲) زبانی
ئوه قه ومه. (۳) پیوه نندیدار به نورارتوووه.
(اورارتویی)

نورال ئالتانی: [ناو] زیانگه لی که ونارای تورکی
و مه غوولی. (زلفهای ترکی و مغولی)

نورانیوم: [ناو] فرد؛ فند؛ اند؛ تند کانزایی که
دارای رادیو نه کتیوه؛ بومی ئاتوم نه نجامی
شکاندنی ئاتومی نورانیومه. (اورانیوم)

نورانووس: [ناو] فرد؛ فند؛ حه وه تمین
نه ستیره ی نزدیک به گو ی زهوی. (اورانوس)
نورتز: (۱) هه لپه ره. (برقص) (۲) [ناو]
قنچه که سلاو؛ سیتکه سه لام. (سند سه لام؛ گلمزه)
نورتزبان: [چاوه] ت، هه لپه رین؛ هه لپه رکی.
(رقصیدن)

نورتویید: [ناو] فرد؛ فند؛ اند؛ دوکتوری
نه شته رکاری ئیسک به ندی و شکسته به ندی.
(ارتوپد)

نورتودوکس: [ناو] فرد؛ فند؛ اند؛ (۱) لقی له
دینی مه سیحیه ت. (۲) که سیك که شوپگری
کلیسای نورتودوکس و ئایینی کوئی
مه سیحیه ته. (ارتودوکس)

نورتودوسی: فرد؛ فند؛ اند؛ [ناو] کاری-
پیکوپی ک کردنی ددانی خوار و خپچ
یان پچ و ناله بار. (ارتدوسی)

+ نوردوو: [ناو] تند؛ فند؛ (۱) سپا؛ هوردوو. (۲)
زبانی هیند و ئیرانی که له هیندوستان و
پاکستان و نه افغانستان قسه ی پیده که ن. (۳)
تاقمیک خه لک که بو ماوه ییک له جیگاییکدا
کو ببنه وه و بمیننه وه. (۱ و ۲ اردو)

نوردوکیشی: [ناو] له شکه رکیشی. (الشکر
کشی)

نوردوگا: [ناو] فند؛ نوردوو به؛ جیگای مانه وه ی
نوردوو؛ نوردوو گای؛ (۱) فی کاری (۲) وه-
رزشی (۳) کاری ئیجباری (۴) ئاواره گه ل (۵)
به نابه ران (۶) پی شاهه نگی (۷) خویند کاران (۸)

دیل گەل (۹) ھاوینی (۱۰) نیزامی (۱۱)
 جەنگی (۱۲) ئوردوگای خووگرتووان بە
 تریاک و هیرویین بو تەرک کردن و
 مالیجه بوون. (اردوگاه)
 ئۆردەک: [ناو] فەد؛ تەد: پەلەوهریکی ئاویە،
 چکۆلەر تەلە قاز. (اردک)
 ئوردیبه هیشت: فەد: [ناو] دووهمین مانگ لە
 سالی هەتاوی. (اردیبهشت)
 ئورز: [کاری ئەمری] هەلسە؛ هەستە. (باشو)
 ئورشیان: [لەچاوەگی ئورشین] دل تیکچوون؛
 ئورتیکچوون؛ دل بەیە کداهاتن؛ پشانهو؛ فە-
 رشیان. (دل آشوب شدن)
 ئورفە: شاریکی کوردنشین، نزیک بە دیار
 بەکر. (شهر اورفه)
 ئورکیستر: [ناو] فەد؛ اند: گروپیکی موسیقا
 زان کە پیکهوه ئاهەنگی لێدەن. (ارکستر)
 ئورکیستراسیون: فەد؛ (۱) سازبەندی و
 تەنزیمی یەک ئاهەنگ بو چەند
 کەرەستە ی جوړاو جوړ. (۲) هونەری
 دروستکردنی ئاهەنگ بو ئور کیستر
 (ارکستراسیون)
 ئورکیسترسەمفونیک: فەد؛ [ناو، ت]
 گروپیکی زووری سازژەن کە لە لێدانی هەر
 ئاهەنگیدا چەند نەفەر بو ژەندنی یەک جوړ
 ساز تەرخان بکرین. (ارکستر سمفونیک)
 ئورکیستری فیلامونیک: فەد؛
 ئورکیستریک کە ئەندامی ئەنجومەنی
 فیلامونیک (کوپی موسیقارانان و شوپگرانی
 موسیقا) بی. (ارکستر فیلامونیک)
 ئورکیستری مەجلیسی: فەد؛ [ناو، ت] گروپی

بچوو کی چەندکەسی ساز ژەن. (ارکستر
 مجلسی)
 ئورگ: [ناو] فەد؛ فەد: کەرەستە ییکی
 موسیقاییە. (ارگ)
 ئورگیلان: [چاوەگە،] وەرگەپان؛ فەگەپان؛
 گەپانەو؛ وەرچەر خان؛ زەفریان.
 (برگشتن؛ بازگشتن)
 ئورمی: ورمی؛ شاریکە لە ئازەربایجانی روژ
 ئاوا کە کورد و تورک نشینە. (ارومیه)
 ئورناک: [ناو] نمونە. سەنبول. (نمونه، الگو)
 ئورنج: ھاوسەری زەردەشت پیغمبەر
 (همسر زرتشت پیغمبر)
 ئوروسی: [ناو] روس؛ فە: عوروسی؛ جوړیک
 پەنجیرە ی قەدیمی بە چاوانە و شووشە ی
 چکۆلە و پەنگینەو کە بە شیوەی کەشەوی
 هەلەدەدرایەو یان دادەدرایەو. (اروسی)
 ئوزالید: [ناو] فەد؛ جوړیک کوپیە گرتن لە وێنە
 و خەریتە لە سەر کاغەزی هەستۆک (بە
 هوێ هەلمی ئامونیاکەو). (ازالید)
 ئوزنگ: [ناو] زرائی؛ ئەژنو؛ ژنو. (زانو)
 ئوزۆر: [ناو] ئازار. (آزار)
 ئوزوون: [ناو] فەد؛ گازیکە لە قاتی
 سەرمووی هەوای دمووری گوێ زمویدا. (ازن)
 ئوزەر: (ف. یاد) [ئاو، لئاو] بە ناوبانگ؛ مەزن؛
 شکۆدار؛ دەمراست. (شکوهمند)
 ئوزیزە: دوینی. (دیروز)
 + ئوستاد: [ناو + ئاوەلئاو] فەد؛ (۱) ماموستا؛
 ناوی بالاترین مەقامی مودەپرسی زانستگا.
 (۲) سەر کارگەری کارنامەد و کارزان؛ ئوستاد
 کار: (۳) سوا؛ سواکار؛ وەستا؛ کارزان؛ کارامە.

(استاد)

ئوستاندار: [ناو] فد: پاريزگار. والي؛ بهر پرس
وسهر کردهي ههريم. (استاندار)

ئوستانداري: فد: [ناو] (۱) بيناييک که
ئوستاندار نيشي تيدا دهکا. (۲) شوئي
ئوستاندار. (استانداري)

ئوسترياليي: [ئاوهلناو + ناو] (۱) خه لکی
ئوسترياليا. (۲) گريدراو به ئوستريالياوه.
(استرياليي)

ئوسقوف: [ناو] مهقاميک له کليسادا بانتر له
که شيش. (اسقف)

ئوسلوواک: [ئاوهلناو + ناو] خه لکی ئوسلوواکی؛
قهومي ئوسلوواکی و زبانيان. (اسلواکی)

ئوش: تلت [ئامراز، دهنگه ناو] هوش و هيش؛
که کورتکراوهي هيشهک يا نيشه که به
تورکی يانی کهر، دهنگي بو پراوهستاني کهر.
(صدای برای ايستانداز)

ئوشت: [دهنگه ناو] ئوش؛ هوش؛ هوشش.
(هش)

ئووشن: دهبيژن؛ ئيژن؛ دهلين. (ميگويند)
ئوغري: قد: له زماني تورکيه وههاتوو
(۱) بوکوي دهچی؛ سهفه بهخير. (کجا
ميروي) (۲) سه خيّر چی؛ خيّر له پيتا
بيت. (سفر بخير)

ئوغلانه کهم لهبي لهبي: کبابي بابي ۲
ئوغلېگ: گونديکه له تازه رايجاني ئيران که
زياتر له قهديما زورناژن و دههول کوت-
بوون و مهيموون و ورچيان پادهگرت و به
ديهاتي کوردستاندا دهگهپان و به زميان
دهگيم. (قریه ای است)

ئوفالمي: [ناو] فرد: فد: ناوي نه خوشيني

پهمني گوي چاو. (اقتالمی)

ئوفسييت: فرد: فد: (۱) چاپي ئوفسييت؛ (۲)
جوريک مه کينه چاپ که له زينگ و کاغهز
که لک وهرده گرييت. (افست)

ئوفلاز: [ئاوهلناو] له بهردلان؛
خوشه ويست. (عزيز)

ئوکاليتول: [ناو] عه تريکه له داري ئوکا
لييتووس ده گيري. (عطر درخت اکاليتوس)
ئوکاليتووس: [ناو] داریکی جهنگه ليه،
به تاييهت له ئوسترياليا زوره. (اکاليتوس)
+ ئوگر: [ئاوهلناو] (۱) هوگر؛ لايهنگر.

(هوادر) (۲) دهسته مو؛ نارام گرتوو؛ گيروده بوو؛
تونکه؛ ئوقره گرتوو. (رام شده)

ئول: [ناو] بوي هيه له يولي تورکيه وههاتي
واتا پي، پييازگه، پيگا، بواري ديني. ثابين.
(راه)

ئوله ميپاد: [ناو] فد: فرد: (۱) وهرزشگه لي
جيهاني که ههر چوار سال جاريک له
مه مله که تيکدا به پيوه ده چييت. (۲) ههر جوړه
کي به رکي جيهاني له بواري زانستي و
ليها تووي و وهرزشيه وه. (المپياد)
ئوله ميپک: [ناو] گريدراو به ئوله ميپاده وه.
(المپيک)

ئولي: [بهند] زوور؛ ناوه وهي وه تاغ. (داخل
اتاق)

ئومه وي: عد: فد: پيوه نديدار به ئومه ويانه وه
که دوو زنجيره له فهرمانده وياني
مه مله که ته کاني ئيسلامي بوون له شام و
ئهندلووس. (اموي)

نه توانم : ده توانم. (به جای می در علامت مضارع)

نه تاوا: تاوا؛ بهوشیوه: بهوجوره؛ بوی تاواهی. (اینطوری)

نه بابوژ: [ناو] جهرده؛ ریگر؛ تهریده. (راهزن)

نه بابوژی: [ناو] جهردهیی؛ دزی؛ ریگری. (دزدی؛ راهزنی)

نه بال: وشهییکه بو وه پالدانی قسه ی خراپ؛ نهو خرایه ی نه بال مهده؛ چه سپاندن؛ وه پالدان. (نسبت دادن و چسپاندن)

نه بجهده: ناوی چوار پیتی نهلف و ییی عهره بییه؛ (نهلف، ب، ج، د) (ب) هر پیتی نه بجهده له نهلفو ییدا ژماره ییکی دیاری کراوی هه یه. (ابجد)

نه بدال: [ناو، تاوه لئاو] عد؛ فد: (۱) سهوداسهر؛ دهرویش؛ (۲) نهودال؛ عهدال. (درویش)
نه بدالان: [ناو] ریوایه ته حهوت سواره ی عهدالان که بی موقابيله یاریده ری هه ژارانی سهر گوی زهوی بوون. (ابدالان)

نه برپوه یوهس: [تاوه لئاو] دوو برو که له یه ک جیا نه بوونه ته وه و پیکه وه لکابن. (ابرو پیوست)

نه برپوه یتانی: [تاوه لئاو] (ب) نه بروی باریک. (ابروی باریک)

نه بروکه وانی: [تاو بهر ههمی چاوگه] نه بروی - چه ماوه. (ابرو کماتی)

نه برو ناسک کردن: [چاوگه، ت] (ب) ناز کردن. (ناز کردن)

نه برو هه لته کلندن: [چاوگه، ت] وه لآمی سهلبی دانه وه به هیمای برو. (ابرو بالا انداختن)

نه برو هه لگرتن: [چاوگه، ت] (ب) تارایشی
نه برو به هه لکه ندن و لا بردی مووی زیادیی
سهر و ژیری نه برو. (آرایش ابرو)
+ نه برهش: [تاوه لئاو] هه برهش؛ زور تینوو. (تشنه)

+ نه برهش: [ناو] فد: (۱) نه سپی شین بوره ی گول گول. (ابرش) (۲) مینینه ییک که له پاش زانی ژه کی نه بییت بو بیچوه که ی؛ ییزه ک. (زائوی بی شیر)
نه بلوقه: < تابلوقه. (محاصره)

نه بله رهنج: که سیک که له بهر بی عه قلی رهنج به خه ساره. (رنج به بادر فته)
نه بله مهرنچ: زیاده رموی. < نه بله رهنج. نه بووا: مهشیا؛ نه شیا؛ ده بوو؛ دموو اییت. (میایست)
نه بوو ته یاره: [ناو] ماشینی سی چه رخه؛ (ب) سه یاره ی زور شر و شهویق و کوژ. (ابو طیاره)

نه بوو عه تا: [ناو] عد؛ فد: (۱) ناوی گوشه ییک (کوپله ییک) کی موسیقا که له ده زگای شوور دایه. (۲) باوکی عه تا. (ابو عطا)

نه بوولله ول: ناوی په یکه ره ییک له میسر؛ (ب) ترس هینه ر. (ابوالهول)

نه بووید: [ناو] موریا نه؛ نه سپی. (شپش)
نه به نووس: [ناو] داری ثابنووس؛ داریکی زور به ناویه و جوان بو دار تاشی و نه چاری که رهنگی قاوهیی زور توخه. (آبنوس)

نه بی: ده بی؛ نه بی بروی؛ ده بی بروی؛ ناخر وائیه بی؛ ناخر واده بی. (باید؛ میشود)
نه بیال: [ناو] جاش؛ جاجم؛ په توو. (رخت خواب -

پنج؛ پتو)

نه پند: جوړه گه نيمیکه. (نوعی گندم)

نه پراخ: [ناو] يونان د: تڼک ياپراخ؛ دولمه. (دلمه)

نه پلوک: گیای هه په لوک. (گیاهی است)

نه پهر تر: [ناو] لئاو به بند؛ زیاتر؛ ته غمر.

(بیشتر)

نه پیون: [ناو] بووه ته نه فیونی نارووی و

گوږ دروا. پینووسی نارووی (پ) ی نییه

(افیون)

نه ت: (۱) [پیشگر] نیشانه ی داهاتوو، به

جیگای (ده ت): نه ت کوژم؛ ده ت کوژم. (علامت

مضارع) (۲) نات؛ خوشکی گه وره؛ داده.

(خواهر بزرگ)

نه تابه ک: فد؛ تذ: [ناو] (۱) له تاتا بیوکی

تور کیه وه هاتوو؛ واتا: باوه گه وره؛ (ب) ناوی

چهند تیره ی فەرمانږه و بوون وه ک:

نه تابه کانی موسل، نه تابه کانی فارس. (سلسله

ای از فرمانروایان) (۲) له قه بی و مزیر له

میژینه دا؛ نه تابه کی نه عزم؛ سه روک وه زیر.

(لقب وزیر؛ اتابک)

نه تانی: (۱) [جیناو] نه وه تانی. (اینست) (۲)

نه توانی؛ له چاو گه ی تانین (توانین) (میتواند)

نه ترهش: [ناو] (۱) زنده ق؛ زراو؛ زاور.

(کیسه صفرا) (۲) جور نه ت؛ زات. (جړت)

(۳) فریشته ی ناگاداری ناو له نایینی زه ږده-

شتدا. (فرشته نگهبان آب)

نه تک لیږدن: [چاو گه ت] نابرو و برن؛

نه تک کردن؛ سووک کردن. (آبرو بردن)

نه تفک: [ناو] هیښووی چکوله؛ بولی چکوله.

(خوشه کوچک)

+ نه تله س: [ناو] فد؛ (۱) کتییی خه ریته ی

جو غرافیا. (۲) جوړیک ماشینی خاک

هه لکهن. (۳) ناوی زمربایکی به رینه،

نوقیانووسی (به حری) نه تله س (۴) جوړیک

قوماش. (اطلس)

+ نه تله سی: فد؛ (۱) [ناو] گولیکی که م

بالایه؛ (۲) [ناو] لئاو به رنگی گولی

نه تله س. (۳) [ناو] جوړیک قوماشی ساف و

بريقه دار. (اطلسی)

نه توران: (۱) زیر دهبوون؛ ده توران. (قهر

میکردند) (۲) زړه دشتی. (زرد دشتی)

نه توږم: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ چوو کترین به شی

هه رشت که له لیک تر پون و نو تر پون پیک

هاتوو. (اتم)

نه تو می: [ناو] لئاو پیوه نیدار به نه تو مه وه؛

بو می نه تو می؛ نیرو گای نه تو می. (امی)

نه توون: [ناو] نار توون؛ دوژه. (جهنم)

نه تهر: [ناو] (۱) نیشانه؛ جی شوین؛ ناسه وار؛

هه تهر. (نشانه) (۲) هه تهر؛ هیزی دیتن؛ هه تا

چاو هه تهر ده کا ده شته. (کارایی دید)

+ نه ته ک: [ناو] پالوینه؛ پالیو. (صافی)

+ نه ته م: ته نین؛ تهونچنین. (باقتن)

نه تی: [نامراز] بانگ کردن باجی، خوشکی

گه وره؛ (صد اکردن خواهر بزرگ)

نه جبانن: [چاو گه ت] عه جبانن په سهند

کردن؛ بهر گم کردن. (پسند کردن)

نه جکاندن: [چاو گه ت] (۱) پرو و کاندن؛

نابووت کردن؛ له نیو برن؛ چو واندن. (از بین

بردن) (۲) قم تیخستن. (کشتار جمعی) (۳)

ته فرو توونا کردن. (تار و مار کردن)

نه جووړی: (۱) [له چاوگه ی (جووړان)] قسه ی
له دهمدا ټيکده چي، زمانی به هه له ده چي.
(ټیق می زند) (۲) ده دوړیت به (سووکایه تیه-
وه). (می بازد)

نه جووړی: [ناو] جوړیک خه یار؛ هاروی.
(نوعی خیار)

+ نه جهل: غډ: فډ: [ناو] وهختی مهرگ (اجل)
نه جهل هاتن: وهختی مهرگ هاتن: بزن
نه جهلی بیت نانی شوان ده خوات (په ند). (اجل
رسیدن)

نه جیلوک: بهرگ گوړین. (تعویض لباس)
نه حمه دومه محمود کردن: به قهر زوقوله زیان؛
ژیانی ده ساوده س (ده ستاوده ست)؛ له
که سیک قهرز وهرگرتن و به که سیکی تر
دانه وه؛ (ب) ده ست و گوپیړی. (احمد و
محمود کردن؛ کنایه، با نسیه زندگي کردن)
نه حمه قانه: [په ند] فډ: له پرووی بی عه قلیه وه؛
[ناوه لئاو] وهک نه حمه ق. (احمقانه)

نه حمه قی: فډ: [ناو، بهرهمی چاوگه] که وجی؛
نه قامی: بی عه قلی؛ که مژه یی. (احمقی)
+ نه حوالپرسی: [ناو بهرهمی چاوگه] (۱)
پرس و جو له حالی که سیک کردن. (۲) ره-
وتی سهردان له نه خوش و لیپرسین. (۳) (ب)
چاک وخوخی کردن. (احوالپرسی)

نه حیا: غډ: فډ: (۱) بوژاننده وه؛ زیندو
کردنه وه. (زنده کردن) (۲) شهو بیداری؛ شهو
نخوونی؛ (ب) شهو که لی ۱۹ تا ۲۱ ی مانگی
په مه زان، به تاییه ت له مه زه بهی شیعه دا.
(شب بیداری)

نه خ: (۱) وشه ی دهنکه. (کلمه صداست)

(۲) پیس به زبانی مندالنه (پلشت بچگانه)
نه خباری: غډ: فډ: [ناو] مه که بیکی فیهی
شیعه یه که بو حه دیس و خه بهر زیاتر له
ده لیلی کرده وه یی پیز داده نی؛ دزی
نوسوولی. (اخباری)

نه خت و چار: [ناو، ت] هه ول و ته قه لای زور.
(تقلای زیاد)

+ نه خته: (۱) [ناوه لئاو] یه خته؛ گون دهرهاتوو؛
خه ساو. (۲) (ب) پیاوی خوپیړی و بی جهرگ.
(۳) [ناو] یه خته؛ ده سه کی داری که له که نار
ئاودا ده یچه قینن بو شین بوون. (اخته)

نه خته ر: [ناو] فډ: (۱) هه ساره. (ستاره. اختر)
(۲) ناوی گولیکه. (نام گلی است) (۳) [ناوه بو
ژنان. (نامی زنانه)

نه خته رژمار: [ناو] هه ساره ناس؛ هه ساره ژمار؛
نه ستیره ژمار. (منجم)

نه خته رسوئی: [ناوه لئاو] نه ستیره
سوئی؛ (ب) به دبه خت؛ بی تیقبال؛ پوژره ش؛
بی شانس (بی اقبال).

نه خرمب: [ناو] له قهره؛ دوو پشک؛ دوماره-
کول (عقرب)

+ نه خشال: [ناو] نه شغال؛ ناشغال؛
زبل (اشغال)

نه خله خ: [ناو] فډ: سوخمه؛ سیخمه؛
کولونجه ی بیقول که قوشه و گو یا زیوهری
پیوه لکیند راییت. (دووراییت). (اخلخ)

نه خم کردن: فډ: [چاوگه، ت] پروو ترش-
کردن (اخم کردن)

نه خموته خم: فډ: [ناو، ت] پروو گرزی له گه ل
قسه ی توند و تیزدا. (اخم و تخم)

نهغ و تف: [ناوټ] ناخ و تف. (اخ تف)
 نهغيار: نهغيار. (۱) [ناو] بېگانه؛ غه يرگه ل.
 (اغيار) (۲) هوښيار (هوښيار)
 نهغياوان: [ناو] شه قام. (خيابان)
 نهغيه: [ناو] قد؛ ميخ ته ويله؛ ميخ زنجيري
 ته ويله؛ کول ميخي به ستنه وهی هه وساري
 نهسپ و حه يواني به رزه. (ميخ طويله)
 + نه دا: [له چاوگه ی دان] ده دا؛ که سيک که
 شتيک به که سيک نه دا؛ نان ده دا، پاره ده دا،
 جوين ده دا. (می دهد)
 نه دا: (ناو) (ف. ما) (۱) ناز و قه مزه (۲) دايک؛
 دالک (۱) کرشمه ۲. (مادر)
 نه دا دهره ينان: [چاوگه، ت] ده مه لاسکی.
 کرڼه وه؛ لاسايی کرڼه وه خو له جيی
 که سيک نيشاندان؛ تعقلیت و گالته کردن.
 (ادا در آوردن)
 نه دا و نه توار: [ناوټ] عده قد: (۱) ټوپن
 دهره ينان؛ کرڼه وهی شانو گهر يانه بو شوخی و
 پیکه نين. (۲) په فتاری ناپه سهند و ناشيرين.
 (ادا و اطوار)
 نه داوه کردن: [چاوگه، ت] (۱) دوو پات -
 کرڼه وهی قسه. (بازگویی سخن) (۲) دانه وه؛
 قهرز دانه وه؛ قهر بوو کرڼه وه. (ادا کردن)
 + نه دمبيات: [ناوټ] قد: (ثات) پموتی (کو) ی
 نارمويه، (۱) نيشان دانی هونه ری هر
 ميله تيک له پړژه کی که لام و ويژه دا. (۲)
 کوئی نوسراوه گه لی که ناوهر وکیان له لايه ن
 ميله تگه لی جوړاو جوړموه په سهند کرابی.
 (ادبيات)
 نه دمبياتی کلاسيک: قد: نه دمبياتی که ونارا؛

ههروه ها شيری کلاسيک: شيری کوټ؛
 دارای وه زن و قافيه. (ادبيات کلاسيک)
 نه دی: مند ألان ده لين؛ دايکه؛ دايه. (مادر)
 نه دی نه دی: به لی به لی. (بله بله)
 نه پ: [به ند] بو؛ به خاتر؛ له بهر؛ بوچی. (چرا)
 نه پابه: [ناو] قد؛ نار ه بانه؛ عه ر بانه؛ گاری؛
 گاریه؛ عه ر بانه. (ارابه)
 نه پابه ی دهستی: [ناو] (۱) فهرغون. (فرغون)
 (۲) نه پابه ی ده ستروش. (ارابه دستی)
 نه پابه ی جهنگی: قد: [تلو] ده بابه؛ تانگ (تانگ)
 نه پابه ی که لی: [ناو] نه پابه ی دوو ته گهره که
 جوو تيک که ل گامپش پايده کيشن، زياتر بو
 کولوش کيشان به کاری دينن. (ارابه بزرگ
 دو چرخ)
 نه پاچووی: بوچی. (برای چه)
 نه رارات: < نارارات. (ارارات)
 + نه رامنه: قد: (۱) [ناو] کوئی نه رمنی.
 (جمع ارمنی) (۲) [تاوه لئاو] لانه واز و ه هزار؛
 له وانه يه له تور کييه وه هاتی. (نارامه -
 نه) (نارامنه؛ له ناودا گیر خوار دوو؛
 دهسته وسان. (فقير؛ وامانده)
 نه رانه: [ناو] خه زيم؛ لوو ته وانه. (زینت دماغ)
 نه راومند: [تاوه لئاو] نار او مند؛ بلیند؛ به رز. (بلند)
 نه ربابانه: [تاوه لئاو] (۱) ناغايانه؛ وه که نه رباب.
 (ارباب اسا) (۲) [ناو] به هره ی مالیکانه. (بهره
 مالکانه)
 نه رباب و په عيه تی: [ناوټ] په و تيکی ژيانی
 کوټمه لايه تی بوو که نه رباب خاوه نی زهوی و
 زار بوو (ارباب ورعیتی)
 نه ربای عيلم: قد: [ناو] خاوه نی زانباری؛ (ب)

زانایان؛ زانیاران. (ارباب علم)

نهربایی قه‌لهم: فند: [ناو] (ب) نووسهر؛ قه‌لهم به ده‌ست. (ارباب قلم)

نهربووش: [ناو] ته‌سپی شیئی سوور هوول. (کرنک؛ سرخ رو)

ته‌رپه: [ناو] رپه؛ به‌رانبه‌ر به ۲/۵ کیلو دانه‌ویل؛ رپه: به‌رانبه‌ری شه‌ش مشتی هه‌ردوو ده‌ست دانه‌ویل. (۲/۵ کیلو غله)

ته‌ریزه: [ناو] باوه‌شین؛ باره‌وشه. (بادبزین)

ته‌رتک: [ناو] ته‌تک؛ سوو‌کایه‌تی. (توهین)

ته‌رتش: [ناو] سوپا. هیژی عه‌سکه‌ری له ده‌وله‌تیکدا. (ارتش)

ته‌رتشه‌بوود: فند: [ناو] بانترین ده‌ره‌جه‌ی نیزامی له ئیراندا له رابوو‌ردوودا. (ارتشبد)

ته‌رتشه‌سالاری: میلیتاریسم؛ حکومتی ته‌رتشیگه‌ل. (ارتش سالاری)

ته‌رتشه‌شی: [تاوه‌لناو + ناو] (۱) پیوه‌ندی‌دار به ته‌رتشه‌وه؛ پوئینی ته‌رتشه‌شی؛ فرو‌که‌ی

ته‌رتشه‌شی؛ سه‌یاره‌ی ته‌رتشه‌شی. (۲) که‌سیک- که له ته‌رتشه‌دا (ده‌وام) شول ده‌کا. (ارتشی)

ته‌رجووم: [ناو] ته‌رجوو؛ تکا؛ پاپانه‌وه؛ داخواز؛ داو‌خواز. (خواهش)

ته‌رخ: چال؛ قوولکه. (چاله)

ته‌رخاندن: [چاو‌گه‌ت] ماندوو‌کردن. (خسته کردن)

+ ته‌رخه‌وان سوور: [ناو، ت] (ب) ته‌وه‌لی به‌هار کاتی‌ک باران قو‌راو له‌گه‌ل خویندا ده‌ریژته

ناو چووم و په‌نگی سوور ده‌کات. (اول بهار)

ته‌رخه‌وان سووری به‌هار: (ب) کاتی که چووم هه‌ره‌تی ناو زو‌ریه‌تی. (موسم بهار که

رودخانه گل آلودو پرآب است)

ته‌رخین: ماندوو بوون. (خسته شدن)

ته‌رده بیژ: [ناو] ته‌ردناس؛ زه‌وی‌ناس؛ خاک ناس. (خاکشناس)

ته‌رده‌شیر: (۱) رق و قینی شیر؛ مه‌ل‌بهند و سه‌رزه‌مینی شیر. (خشم شیر. سرزمین شیر)

(۲) ناوی ته‌وه‌لین شای ساسانی که له‌هوژی کوردان بووه. (اولین شاه ساسانی که

کردبووه) (۳) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه) (۴) نه‌رپه‌ی شیر؛ ته‌رین (نمره شیر) (۵) ته‌رد

واتا قسه‌راسه‌ت؛ شیر‌ی‌راسه‌ت و دروست. (حقیقت گو)

ته‌رده‌ک: [ناو] و‌لاخی یه‌ده‌ک که سواری به دوا‌ی خویندا ده‌یک‌شی. (اسب یدک)

ته‌رده‌ل: به‌جهرگ؛ دلدار و نه‌ترس به‌جهرگ؛ (شجاع)

ته‌رده‌لان: (۱) کو‌ی ته‌رده‌ل؛ دلیران؛ (دلیران) (۲) بن‌زاراوه‌ی سنه و ده‌ر‌و‌زی. (لهجه

سندجی) (۳) نه‌ه‌ مال‌ه‌ی ته‌رده‌لان که حوکماتی سنه‌یان به‌ده‌ست بوو. (خانواده

امیران اردلان در سندج)

ته‌رده‌وان: چاو‌دیری زه‌وی؛ (نگهبان زمین)

ته‌رده‌یژ: [ناو، ت] بوومه‌له‌رزه. (زلزله)

ته‌رپا: [ناو] مشار؛ ته‌رپه. (اره)

ته‌رپه‌ته‌ر: [ناو، ت] زه‌پینی که‌ر؛ عه‌ر عه‌ر؛ سه‌پینی که‌ر؛ سه‌په‌سه‌ر؛ (عرعر)

+ ته‌رز: [ناو] پوولی بیانی. (ارز)

ته‌رزان جان: [تاوه‌لناو] هه‌رزان فروش؛ دژی گران فروش. (ارزان فروش)

ته‌رزان فروش: فند: (۱) [تاوه‌لناو] ته‌رزان جان؛

کهسیک که شت هه‌رزان ده‌فروشی. (۲)
فروشی مال یا ملکی هه‌رزاتر له قیمة‌تی
خوی؛ ماله کهم هه‌رزان فروش کرد. (ارزان
فروش)

هه‌رزان‌فروشی: فند: [ناوه‌به‌همی چاوگه]
هه‌رزان‌جانی؛ دزی گران‌فروشی. (ارزان
فروشی)

هه‌رزان‌قیمة‌ت: فند: [ناوه‌لناو + ناو] کهم
قیمة‌ت؛ کهم‌به‌ها؛ کهم‌نرخ. (ارزان قیمة‌ت)

هه‌رزانی: [ناو] هه‌رزانی؛ دزی گرانی. (ب)
فرلوانی و نیعمه‌ت. (ارزانی)

هه‌رزرووم: فند: تد: باژپ‌یکی کورد نشینه
له‌تورکیا. (ارزرووم)

هه‌رزناس: [ناو، ت] هه‌ردیژ. (زمین شناس)
هه‌رزنج: [ناو] ئاتیشک؛ ئانیسک. (آرنج)

هه‌رزو: ناوه بو ژنان. (اسم دخترانه)
هه‌رزمنجان: شاریکی کوردانه له‌تورکیا.

(ارزنجان)
هه‌رزیل: [ناو] هه‌رزال. (سکویی در اتاق یا
چادر)

هه‌رژن: [ناو] داریکی بییه‌ره. (نام درختی
است)

هه‌رژه‌نگ: (۱) ناوی دیوی شانامه. (دیو
شاهنامه) (۲) شه‌یتان. (شیطان) (۳) کتییی

وینه‌ی مانی پیغه‌مبه‌ر. (کتاب نقاشی
مانی) (۴) ترس؛ وه‌حشه‌ت؛ خوف. (وحشت)

هه‌رژه‌نگی دیو: (۱) ناوی دیویکی هه‌فسانه‌ییه.
(ارژنگ دیو) (۲) پیای

زبه‌لاحی پیده‌شوبه‌ینن. (گنده‌بک)
هه‌رس: [ناو] هه‌رس؛ هه‌سرین؛ هه‌سر؛ رۆندک؛

فرمیسک. (اشک)

هه‌رسیم: [ناو] مه‌سه؛ قه‌لانگ؛ مه‌سی؛ شیشی
سه‌رته‌نوو. (میله روی تنور)

هه‌رشه‌ک: [ناوه‌لناو] هه‌سوود؛ به‌خیل؛
چکووس. (بخیل)

هه‌رغه‌ن: ناوی شاریکی کوردانه له‌تورکیا.
(ارغن)

هه‌رغه‌نوو: [ناو] عد؛ فند؛ یونان؛ جوړیک
ئوړگی چووکه‌یه. (ارغنون)

هه‌رغه‌وان: [ناو] هه‌رخه‌وان. (ارغوان)
هه‌رغه‌وانی سوور: [ناو] په‌نگی هه‌رخه‌وانی

مه‌یله‌و سوور؛ له‌ئامیته‌ کردنی په‌نگی شینی
که‌م و سووری زووتر و سپی پیکدی.

(ارغوانی قرمز)
هه‌رفای: [چاوگه] په‌فاندن؛ په‌اندن. (ربودن)

+ هه‌رکان: عد؛ فند: (۱) ناوه بو پیوان، زیاتر
له‌کوردستانی تورکیا. (۲) پینج ریخه‌راوه‌ی

پادگانی نیزامی (روکی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵) که
هه‌ر یه‌ک هه‌رکی تاییه‌تیان له‌سه‌رشانه.

(ارکان)
هه‌رک: ئامرازی سه‌ر سوورمه‌نه. (کلمه‌ای
برای تعجب)

هه‌رکدار: [ناوه‌لناو] که‌سیک که‌کار و
ده‌ردیسه‌ری زوړ بیت. (کار مشکل داشتن)

هه‌رکه: (۱) کاری‌گرینگ. (کاربزرگ) (۲)
ئاگردان. کوانوو. شو‌مینه. (شومینه)

+ هه‌رگ: [ناو] باره‌گای شاهان. (ارگ)
هه‌رمان: [ناوه‌لناو] به‌په‌حم؛ دلوفان. (مهربان)

هه‌رمان: [چاوگه‌ت] رووخان؛ تیک‌ته‌پین؛
پمان؛ که‌وتن؛ په‌میان. (خراب‌شدن دیوار یا

خانه)

ئه ره موود: [ناو] ئه مروود؛ هه رمی؛ هه مرو.
(گلابی)

ئه رمهن: [ناو] هه رمهن. (ارمن)

ئه رمهنستان: وڵاتی هه رمهنستان. (ارمنستان)

ئه رمه نی: [ناو] (۱) هه رمه نی؛ لقى له نیژادی
هیند و ئوروپایی. (ارمنی) (۲) ئه ندامی ئه و
قهومه. (ارامنه) (۳) زبانیان. (زبان ارمنی)

ئه رمین: [ناو] ئه ستیره ی قبیله؛ ئه ستیره ییک
که لای باشوورمه هه لدی. (ستاره جنوبی)

ئه رن: [ناو] (۱) ئه رد؛ نه پره. (نهره) (۲)
قین؛ پک؛ کین. (کینه)

ئه رناف: [ناو] پق؛ کین؛ قین. (کینه)

ئه رناف لیچوون: [چاوگه] پق نیشتنه وه؛
ئارام بوون. (آرام شدن) ئه رناندن: [چاوگه]-
ت [زوویژر کردن؛ چروساندنه وه؛ چهوساندنه وه؛
ئازاردان؛ پق هه لساندن. (آزار دادن؛ عصبانی-
کردن)

ئه رناویت: [ناو] ئه رنه ووت؛ ئه لبانی؛ ئالبانیایی؛
(کشور آلبانی؛ آلبانیایی)

ئه رنه بووت: [ناو] جوړیک مه یموون که
شیوه ی ئینسان ده. (میمون)

ئه رنه مووته: [ناو] تبلا ناوه پراست؛ قامکی
نیوه پراست؛ هه لمه قووته. (انگشت وسطی)

ئه رنین: [چاوگه] اتوو په بوون؛ ئازار کێشان؛
ئه رنن. (عصبانی شدن)

ئه رو: [ئامراز] هه رو؛ ئامرازی بانگ کردنی
پیاوانه؛ ئه ری؛ هه ری. (صدا کردن مرد)

ئه روه ند: [ناو] (۱) حیلە؛ فیل و فهره ج.
(حیلە) (۲) چۆمی ئه روه ند له باشووری ئێران.

(اروند رود)

ئه ره جی: شیوه؛ لیچوون؛ لیگردن؛ ویچوون؛
وهک؛ شیوه دان. (شیبه؛ پنداشتن)

ئه ره جیا: ده تزانسی؛ ده تگوت؛ وهک؛ شیوه.
(شبهه؛ پنداری)

ئه ره جیای: [چاوگه] وازانین؛ پی و ابوون.
(پنداشتن.)

ئه ره ق: [ناو] (۱) عاره ق؛ مه ی. (می) (۲) خو؛
ئاره قه. (عرق تن)

+ ئه ره قگیر: (۱) [ناو، بک] که سیك که
هه لمه تکین ده کا. (عرق تقطیر کن) (۲) [ناو]
ژیر کراس. (زیر پیراهن) (۳) [ناو] نه ره زین.
(نمد زین)

ئه ره کوته ی: [چاوگه] که وتن. (افتادن)

ئه ره مدارى: [چاوگه] پراوه ستان. (ایستادن)

ئه ره مه رزیای: [چاوگه] ئه ره مه رزای؛
دامه زراندن؛ سه قامگرتن. (جایگیر کردن)

ئه ره مه نه ی: له کار که وتن و پراوه ستان.
ئارامه ندی؛ ئارامه نه ی؛ دهسته وسانی؛ تیامان.
(ایستادن؛ < ئه رامه نه

ئه ره نیای: [چاوگه] دانان. (گذاشتن)

ئه ره نیشته ی: [چاوگه] دانیشتن. (نشستن)

ئه ره وده: [ناو، بهر] ئاروینکراو؛ تاقیکراو؛ جه-
پابندی. (آزمایش شده)

ئه ره وسته ی: [چاوگه] (۱) داخستن؛ پیوه دان؛
بهستن. (بستن) (۲) پان کردنه وه ی فەرش و
لباد. (پهن کردن)

+ ئه ری: [دامرازی] بانگ کردن؛ هه ری
ئامرازی بانگ کردنی ژنان، بو پیاوان ده لئین
ئه رو. (صدا کردن زن)

نه ریز: [ئاوه لئاو] بهرین؛ پان و پوړ؛ له عهریزی
 نارمویه وه هاتووه. (عریض)
 نه ریفان: [ناو] مه لېه ندى ئیره وان؛ له پېشدا
 کورد نشین بووه ئیستا پیته ختی نه رمه نستانه.
 (ایروان)
 نه رین: (۱) نه رپه. (نعره ۲) نه اندازه کردن و
 پیاوړه کول. (اندازه ای برای متر کردن
 پارچه)
 نه رینی: [به بند] جوابی به لې؛ نه ری. (جواب آری)
 نه ری و نه ری: به لې و نه خیر؛ (ب) دوو شک
 بوون؛ دوو دل بوون. (آره و نه)
 نه ز: [ئاوه لئاو] ئاز؛ خیرا. (شجاع)
 نه زانی: (۱) ده زانی. (۲) ده سته واژه وه ک،
 پرسینی قیمه تی بزن، وه لام بزن: ده زانی و اتا
 چوښه تی و بارو دوخی بزن قیمه تی دیاریده-
 کا. (۱) میداند. ۲. کنایی، وضعیت)
 نه زایی: [ناو، بهر هه می چاوگه] ئازایی.
 (شجاعت)
 نه زبه: [ناو] که پسوول. (کپسول)
 نه زبه ر: [ناو] به می شک سپاردن؛ له بهر؛ حیفز
 کردن؛ دهرسه که م نه زبه ر کرد؛ دهرسه که م
 له بهر کرد. (حفظ)
 نه زبی کیویه: [ناو] نه عنای کیوی. (نعنای
 کوهی)
 نه زیله: [ناو] نه عنا؛ جاتره. (نعنا)
 نه زبیه: [ناو] نه زیله؛ نه عنای کیوی. (نعنا)
 نه زپه ر ه ست: [ئاوه لئاو] خو وېست؛ خو خواز؛
 خو په سهند. (خود خواه)
 نه ز دین زه ری: [ناو] (۱) جوړیک هه لپه پ کی.
 (نوعی رقص ۲) جوړیک قوماش. (نوعی پارچه)

نه ززا: [ناو] دایکه؛ دایه. (مادر)
 نه زاته: [ئاوه لئاو] نه زوگ؛ قسر؛ نه ستیور؛
 ستیور. (نازا)
 نه زواتاته: [ناو، ت] دایک و باب. (پدر و مادر)
 نه ززی: [ناو] دایک و باب. (پدر و مادر)
 نه زغه نی: شاریکی کوردانه نریکی دیار به کر.
 (شهری نزدیک دیار بکر)
 نه زمان: [ناو] زمان؛ ئاسمان؛ زبان. (زبان.
 آسمان)
 نه زمان تال: [ئاوه لئاو] قسه ناخوش؛ زمان پیس.
 (بد زبان)
 نه زمان تیژ: [ئاوه لئاو] زمان تال؛ زمان دریژ.
 (بد زبان)
 نه زموو: [ناو، ئاروین؛ تاقیکردنه وه. (آزمون)
 نه زمه پ: کیویکه له پال شاری سلیمانیدا.
 (نام کوهیست در کنار سلیمانیه)
 نه زمین: (۱) [ناو] زموی. (زمین) (۲)
 [چاوگه] تام تاقیکردنه وه. چه شتن؛ چیژ کردن؛
 چیشتن. (چشیدن)
 نه زه لیا: ده ئالا؛ ده پچرا. (می پیچید)
 نه زی: [نامراز] (۱) چما؛ داخو؛ تو بلی.
 (تو گوئی) (۲) [جیناو] من؛ نه من؛ (من)
 (۳) ده زی؛ مندالی ده بی. (می زاید)
 نه زینج: [جیناو] (۱) منیش. (منهم) (۲) له و. (از
 او)
 نه زینج: [جیناو] نه ز ری؛ منیش. (منهم)
 نه زیمانندن: [چاوگه، ت] عه زیمانندن؛ پر ز لینان
 و میوانی کردن؛ حورمه ت گرتن؛ خزمه ت
 کردن. (تکریم)
 نه زیه تکردن: [چاوگه، ت] عه زیه ت دان؛ پهنج و

نازار پیځه یاندن؛ نه شکه نجه دان. (اذیت کردن)

نه زیهت کیښان: [چاوگه، ت]زه حمهت قبول کردن؛ په نچ و نازار کیښان. (زحمت کشیدن)

نه ز: له. (از)

نه ژده: [ناو] (۱) گولله ی نه سلحه ی ژیر ده ریایه. (اژدر زیر دریایی) (۲) هه ژدیه؛ هه زیا؛ هه زیا؛ هه فی. (اژدها)

(۳) سه ره به یداخ. (سر پرچم) (۴) ناوه بو پیوان. (نام مردانه)

نه ژده رنه ناز: [ناوبک] (۱) پاپو یا ژیر ده ریایی، که خاومنی که ره سته ی نه ژده رخته. (۲) نه سلحه ییک که نه ژده ر دمخا. (اژدر افکن)

نه ژگل: [ناو] (۱) هه ژگل؛ چروچیلکه؛ درک ودال. (خار و خاشاک) (ب) (۲) ناکار ناشیرین؛ خوږی؛ ناشخال. (بی ارزش و بیکار)

نه ژمار: [پاشگر، ناوی بک] شمیر؛ که سی که ده ژمیریت؛ نه ژمیر. (شمار)

نه ژماره: [ناو، ژماره؛ رقمه. (شماره) نه ژماردن: [چاوگه، ت] (۱) ژمارای؛ شماردن؛ بژاردن. (شمارش) (۲) بو تاوان دانه وه؛ تاوان بژاردن. (غرامت دادن)

نه ژمهت: [ناو] حیه یهت؛ هه ژمهت؛ حه جمهت؛ تاو. (هیبت؛ ترس)

نه ژمیر: [ناوبک] ژمیر؛ کاری ژماردن؛ که س یان که ره سته ییک که ژماره ده کا. (شمار) نه ژمیراو: [ناو، بهر، ژمیراو؛ به حساب هاتوو؛

(ب) پویته پیدراو. (شمرده شده)

نه ژناس: [ناو، ناو، لئاو] نه شناس؛ شناس؛ ناسیاو؛ ناسراو؛ ناس کری. (آشنا)

نه ژنو پی دادان: [چاوگه، ت] شکست پی- دان؛ کول پی دان؛ نه ژنوپیدان: به نه ژنو پیداکوتان. (شکست دادن؛ بازانو ضربه زدن)

نه ژنو دادان: [چاوگه، ت] (۱) له سه ر چوک دانیشتن. (نشستن بر روی زانو) (۲) کول دان و تیک شکان. (شکست خوردن) (۳) چوک دادان؛ نه ژنو دانانه نه رز. (زانو خم کردن)

نه ژنوشکان: [چاوگه، ت] (ب) به لای گه وره به سه ر هاتن. (مصیبت بزرگ نازل شدن) نه ژنوشل بوون: [چاوگه، ت] (ب) هیلاک بوون به هو ی راهوستان یا گه رانی زوره وه. (کنایه از خسته شدن)

نه ژنهوا: [ناو، لئاو] گوی رایه ل؛ شنهوا؛ ژنهوا؛ گوی دمر؛ بیسه ر؛ به لیه له گوش. (شنوا) نه ژنه وتن: [چاوگه، ت] شنهفتن؛ بیستن؛ نه ژنهفتن. (شنیدن)

نه ژهسری: [ناو] نیوه شهو؛ به ینی نیوه شهو و به ری به یان. (نیمه شب)

نه ژی: (۱) دینی؛ ده شی. (می ارزد) (۲) زیندوو. (زنده) (۳) مار. (مار)

نه س: [کار، کردار] هه یه؛ هه س؛ گه وره س؛ گه وره یه. (است)

نه سان: [ناوبک] کپیار؛ نه ستین. (خریدار) نه سپا: [ناو] ماهین؛ مایین؛ له ناو یستادا نه سپ و نه سپا بوئیر ومیی نه سپ هاتوو. (مادیان) (۲) نه سپه کان. (اسبها)

نه سپاب کیښی: [ناو، ت] (۱) (ب) مال-

گوښتنه وه. (خانه عوض کردن) (۲) کښانی
 سامان و کله وېله مال یا (کومی که رسته)
 له جیگه ییکه وه بو جیگه ییکه تر. (اسبابکشی)
 نه سپار: شیو کردن زهوی به پیمهړه؛
 که سپیک که ده سپیریت یا راده سپیریت.
 (شخمزدن زمین با بیل؛ کسی که می سپارد)
 نه سپاو خه جاله ت: هوئی شهرمه زاری؛ نه و
 دوستم بوو به نه سپاو خه جاله تم، بوو به
 هوئی شهرمه زاریم. (اسباب خجالت)
 نه سپاو زه حمه ت: نه سپایی زه حمه ت؛ (ب)
 بوونه هوئی زه حمه ت. (اسباب زحمت)
 نه سپاو سه فهر: [ناوت] که ل وېل و تو شه ی
 پښگا. (اسباب سفر)
 نه سپاو کار: که رسته و نه سپایی کار؛ نامرازی
 کار جیبه جی کردن. (اسباب کار)
 نه سپ تودان: [چا وگه ت] (ب) بال به نه سپ
 گر تنه وه؛ غاردانی نه سپ به پ کیف کوت و
 خوارنال. (اسب تاختن)
 نه سپرزه: [ناو] که په ک؛ سپوس. (سپوس)
 نه سپ پره س: مه یدان، میدان) که نه سپه پړز.
 نه سپ سواری: (۱) سواری نه سپ بوون.
 (سواری) (۲) نه سپی سواری؛ نه سپی تاییه تی
 سواری. (اسب سواری)
 نه سپ گوړپنه وه به که ر: (ب) مامه له ی بی
 قازانچ کردن. (معامله بی سود)
 + نه سپهر: [ناو] متال. سپهر. (سپر)
 نه سپهرده: [ناوی بهر] سپارده. (سپرده)
 نه سپهرده کردن: [چا وگه ت] سپاردن؛ (ب)
 به خاک سپاردنی مردوو. (سپردن؛ دفن
 کردن)

نه سپهره دار: [ناو] دارای نه سپهره؛ بیلاسنی که
 له خوار دهسکه که یه وه جیگای پای-
 هیه. (دارای جای پا در بیل آهن)
 نه سپهره م: [ناو] پښخانه؛ پړون. (ریحان)
 نه سپه پړیز: [ناو] مه یدانه نه سپیک؛ نه سپ پره س؛
 ماوه ییک که نه سپ به یه ک غاریگاتی.
 (میدانی برای رسیدن بایک ایلغار)
 نه سپه زن: [ناو] زنی بالابه رز و شوخ. (زن قد
 بلند و ملنگ)
 + نه سپه ک: [ناو] پشه وه ی سه یاره ی ۱۸
 ته گهری باری (که فی) که پاشی سه یاره ی
 پیوه ده به ستری. (اسپک)
 نه سپه مار: [ناو] توله مار. (مار باریک)
 نه سپه نه ک: [ناو] نه سپه ک؛ نه خو شینی
 که و ته یی؛ گرانه تا. (تیفوس)
 نه سپ هه لگرتن: [چا وگه ت] سواری که
 نه سپی سه رکیش ده پړقینیت و سوار بوئی
 ناو یستیته وه. (اسب برداشتن)
 + نه سپی: [ناو] سپی؛ جانه وه ریکه که له شی
 نینسان (به هوئی پیس و پوخلیه وه) هه لی دینی
 دوو جوړه (۱) نه سپی سه ر که پ منگی پره شه و
 نایته هوئی گیرویی و پړگو یزانی نه خو شینی
 نه سپه ک. (۲) نه سپی له ش که پ منگی سپیه و
 هووړگی نه سپه ک له که سپکه وه بو که سپکی
 تر راده گو یزی و ده یته هوئی بلابوونه وه
 وپهره سه ندنی (ثیبیدی می) تیفووس یا نه-
 سپه ک. (شیش)
 نه سپی ثاوی: [ناو] جانه وه ریکه گیاخوړی
 ده ست و پی کورتی ثاوییه له که رگه دهن
 ده کات، به لام شاخی نییه. (اسب آبی)

ئەسپى ئەبلەق: [ناو] ئەسپى دوو پەنگ گە
 پەلەى گەورەى سى و پەش يان سى و
 سوور لەشى داپوشىيى. (اسب ابلق)
 ئەسپى بارى: [ناو] ئەسپى تايبەت بو بار
 كيشان. (يابو)

ئەسپى بوخار: [ناو] فەدە يەكەى پىوهرەى هيز
 لە مەكىنە كاندا بەرانبەر بە ۷۴۷/۸ وات.
 (اسب بخار)

ئەسپى بۆرە: [ناو] ئەسپىك گە پەنگى بۆر يىت.
 (اسب نيله)

ئەسپى بەدەم كىف: [ناو] ئەسپىك گە سواربۇونى
 ناخۆشە و بەد ئاۋزەنگىيە: ئەسپى سەر قورس
 و نافەرمان. (اسب بد ركاب)

ئەسپى تەعلیم (تالیم) دراۋ: ئەسپىك گە
 چاك بارهاتوۋە و فیزی سواری (دائن) كراۋە;
 (ب) خوش پەوت. (اسب تعلیم دیده)

ئەسپى چەپ: [ناو] ئەسپىك گە لاقىكى
 سى و سى لاقى پەش يىت. (اسب چپ)
 ئەسپى چەپەر خانە: ئەسپى پۇستخانە. (اسب
 چاپار)

ئەسپى چەخمۇر: [ناو] ئەسپىك گە پەشىنەى
 چاۋىكى پەش و ھى چاۋەكەى دىكەى
 قاۋەىى يا پۇشتىرىي. (اسب چخمور)
 ئەسپى خوشبەز: [ناو] ئەسپى بەكار و ئازا گە
 درەنگ ھىلاک و ماندوۋ بى. (اسب با
 استقامت)

ئەسپى خوش پەوت: ئەسپى گە بى جىفەر ك و
 ھەلبەز و دابەزە و سواربۇونى خوشە و سوار
 ھىلاک ناكات. (اسب خوش قدم)

ئەسپى خەزال: ئەسپى گە پەنگى ۋەك

پەنگى ئاسك بى. (اسبى گە رەنگش مانەند
 رەنگ آھو باشد)

ئەسپىدار: [ناو] اسپدار; چنار. (اسب دار)
 ئەسپى دوۋرەگ: ئەسپى گە لە دوۋ نىژاد بى.
 (اسب دو رگە)

ئەسپى راست: ئەسپى گە لاقىكى پەش و
 سى لاقى سىيىت. (اسب راست)

ئەسپى دراۋ: [ناۋى بەر] اسپار دراۋ; شتى گە
 درايتە دەستى گە سىك; سفارش كراۋ;
 ئەۋكۈرە بە تۆ ئەسپى دراۋە ئاگات لىي بى.
 (سپردە شدە)

ئەسپى پەسەن: (۱) (ب) ئەسپى چاك و
 كەچىل. (۲) داراي پەسەنى ناسراۋ; ۋەك
 ئەسپى عەرەبى; يا ئەسپى ئارىيەن گە
 نىژادى ئەسپى كورده } ئەسپى ئارىيەن
 ھەقى بەشدارىشى لە كىيەركى كانى جىھانىدا
 نىيە، (بەداخە ۋە ھۆكەى نازانم) } (اسب
 اصیل)

ئەسپى پەۋەك: ئەۋ ئەسپەى گە لەغاۋى
 بەرىت دەتارى و ھەلدەيت. (اسب فرارى;
 اسب رموك)

ئەسپى زىنكراۋ: (۱) ئەسپى گە زىن كرايت.
 (اسب زین کرده) (۲) (ب) ئامادە بوۋونى گە -
 سىك بو كوردنى كاريك; حازر بەدە ست.
 (آماده)

ئەسپى سىپى: ئەسپى يەك دەست سىپى پەنگ;
 سىپىك. (اسب خنگ)

ئەسپى سرك: ئەسپى ترسەنوگ و سل.
 (اسب رموك و ناآرام)

ئەسپى سواری: ئەسپى تايبەت بو سوار

بوون. (اسب سواری)

ئەسپى سوورخون: ئەسپى سوورى ئاچخ بە
پەلەى سىپى و چكۆلە چكۆلەو. (اسب قرمز
با گلەى سفید)

ئەسپى سەرکیش: ئەسپى نافەرمان؛ ئەسپىك
كە بەزەحمەت بۆ سوار دەوێستیتەو و بە
مەیلی خۆى سەر پیوەدەنى و دەروا. (اسب
سرکش)

ئەسپى سەمەند: ئەسپىك كە رەنگى زەردى
كال بى؛ رەنگى ئەسپىك كە سوهراب كوپى
رۆستەم سواری بوو. (اسب سمند)

ئەسپى سەمەندى يال وکلک شورلو: ئەسپى
يەزیدى؛ رەنگى ئەسپى يەزیدى كوپى
موعاوێه كە رەنگى زەردى كال بوو و يال و
کلکى سىپى بوو. (سمند يال و دهم شسته)

ئەسپى شا: لە شەترەنجدا ئەسپىك كە
زىكرە بە شا. (اسب شاه)

ئەسپى شەروور: ئەسپى چەمووش و بى ئوقرە
و تووش و گازگر و جووتە وەشێن و بە-
هەلبەز و دابەز. (اسب چموش)

ئەسپى شى: ئەسپىك كە هەموو لەشى رەنگى
خورمایی ئاچخ بى. (اسب كرنك يا كرنند)

ئەسپى شىن بۆر: ئەسپى بۆرەى رەنگ
مەیلەوشین. (اسب ابرش)

ئەسپى عەرەبى: لە رەسەنى ئەسپى ئارىەن
(نیزادى ئەسپى كورد) كە لە قەدىمەو لە
عەرەبستان تەریبەت كراو و رَاهاتوو و
ئەلەان بە ناوى ئەسپى تازى یا عەرەبى
دەناسریت و ئەسپىكى بە تاقەت و تابستە و
كورتەبالا و دیمەن جوانە. (اسب عربى)

ئەسپى فایتوون: ئەسپى دروشكە. (اسب
درشكه)

ئەسپى قەرەبۆرە: ئەسپى رەش بۆرە؛ ئەسپى
شین بۆر كە گول گول خالى شینی توخی
تیدابى. (اسب نیله ابرش)

ئەسپى قەرەكویت: رەش كویت؛ ئەسپى
كویتی مەیلەو تارىك، كە رەشاییە كەى لە
دامپنەو تە نزیك سەرىشتى دە وامى هەبى.
(اسبقره كهر)

ئەسپى كویت: بەغەیری رەنگى بۆرە و
شین بۆرە و سىپى و رەش و سەمەند هەر
ئەسپى كە يال و کلکى مەیلەو رەشى توخ
یا رەش بیى، كویتە بەلام واباو، بە تاییەت
هەر بە شى توخ دەوتریت. (اسب كهر)

ئەسپى كویتی دامپن تارىك: ئەسپى كویت كە
رەنگى دەست و پای پروو بە خوارووە بەرە
بەرە رەشتر بیى. (لە هەر رەنگى بۆ ئەسپ
پەسندترە. (اسب كهر دست و پاسياه)

ئەسپى كیپەركى: ئەسپى گریو؛ (ئەسپى
پەرش؛ (ئەسپى پەرىن و بازدان). (۲) ئەسپى
(كوورس) و توندەرە بە تاییەت لە غارى تیز و
تونددا بۆ (گریو غار) گریو و لاخ. (اسب
مسابقه)

ئەسپى موراڤ: سواری ئەسپى موراڤ بوون (ب)
شانس و هات پرووى كەردبیتە كەسپىك؛
كامرەواى؛ ژيانى خووش و بەدل و رۆزگار
بەدل چەرخان. (اسب مراد)

ئەسپى مەرى: ئەسپىك كە رەوتى رۆیشتى
شیوێه رۆیشتى مەرى دەدا و زۆر نەرم و
خووش دەروات. (اسب قدم تند)

ئەسپى نەگىراو: (۱) ئەسپى رام نەگراو؛ تۆپ.
 (اسب رام نشده) (۲) ئەسپى كە فېرى سوارى
 نەگرايىت. (اسب رام نشده) (۳) ئەسپى
 ۋەحشى و ئازاد؛ ئەسپى كۆۋى كە نەگىرابى.
 (اسب و حشى)

ئەسپى ۋەزىر: ئەسپى كە لە شەترەنجدا نىزىكى
 ۋەزىرە. (اسب وزير)

ئەسپى ۋېرغە: ئەسپى كە پەۋتى ۋېرغەيە و
 نوقسانى و نەخۇشىنى شان و مل زياتر لە
 ئەسپى ۋېرغەدا دەبىنرېت. (اسب يورغه)

ئەسپى يۇرتمە: ئەسپىك كە بەپەۋتى
 گورگەلوق دەپوا؛ ئەسپى قۇرتە. (اسب
 يورتمە) < يۇرتە، يۇرغە

ئەسپى بىرنىج: جۇرېك ئەسپىيە لە بىرنىج دەدا.
 (شېش بىرنىج)

ئەسپى گامېش: [ناو] جۇرېك ئەسپى پەش و
 گەۋرەيە لە جنسى ئەسپى سەر لە لەشى
 گامېش پەيدادەيىت. (شېش گامېش)

ئەسپى گەنم: جانەۋەرىك كە گەنمى كۆن
 ھەلېدىنى. (شېش گندم)

ئەسپى مامىر: جۇرېك سېيى وردى باريكە لە
 لەشى پەلەۋەردا پەيدادەيىت. (شېش پىرنە)

ئەسپى مېرىشك و بىزن: جۇرېك ئەسپى
 شىنە؛ شىنكە. (شېش بىز و مرغ)

ئەسپى يەكەناس: ئەۋ ئەسپىيە كە تەنيا بە
 يەك كەس، (خاۋەنەكەي) پەكېف دەدا.
 (اسب يكران)

ئەستار: [ناو] ئەستەر؛ ئاستەر. (آستر)

ئەستارە: [ناو] ئەستېرە؛ ھەسارە. (ستاره)

ئەستان: [ناو] بەردەسماتە؛ ھەسان؛ ھەستان؛

بەردى تېژكردنى تېخ. (فسان)

ئەستان: [ناو] جستان؛ جسان؛ زستان؛ زسان؛
 زمسان. (زمستان)

ئەستىر: [ناو] (۱) ھېستىر، ئېستىر. (استر) (۲)
 دېروو. (خار)

ئەستىراۋ: [ناو] بەر سېراۋ؛ پاكەۋەكراۋ؛
 سېراۋ. (سترده)

+ ئەستىران: [چاۋگە] سېرىن؛ ئەستىرىن؛ پاك
 كىرئەۋە (ستردن)

+ ئەستىرى: [ناو] دارىكى دېكاۋىيە دوو بالاپاۋ
 بەرز دەيىتەۋە. (درختيست خار دار)

ئەستىرى زەردكە: [ناو] دېرۋەزەردە. (نوعى خار)
 ئەستىرىشك: [ناو] سىرىش؛ لە ھارپىنى بىنەگىيى

خۇزە دروستدەكېت. (سرىش)
 ئەستۈبەند: [ناو] (۱) تەۋقەي مل؛ ملوانكە.

ملۋىنىك. (گردن بند) (۲) < ئاتىل. (آتىل)
 ئەستۈكورد: [ناو] ملەقۇچە؛ ملەقۇۋتە؛

قۇجەملە. (گردن پرندە)
 ئەستۈوركان: [ناو] ت، پىسى ئەستۈور؛ دژى

بارىكان. (رىس ضخيم)
 ئەستۈۋنەزېرىنە: [ناو] ئەسۋۋنەزېرىنە؛

كۆلكەزېرىنە؛ كەسكەسۋور؛ پەلكەزېرىنە؛
 ئەستۈۋنەزېرىنە؛ كۆلەكەزېرىنە؛ دۋاي باران

كە خۇر لە ھەلمى چىرى ئاسمان دەدا بەھۋى
 شكانەۋەي تىشكى خۇر ھەۋت پەنگ

دروستدەيى كە دەيىتە كەۋانىكى ھەۋ پەنگ
 لە ئاسماندا. (رنگين كمان. قوس و قزح)

ئەستۈورى: [ناو] قەۋايەتى؛ بارستا. (كلفتى)
 ئەستەر: [ناو] ئاستەر؛ بەرە؛ بەر. (آستر)

ئەستەرك: جۇرېك ھەرزالى چۈرپايەيە.

(نوعی سکو در دهات با چهار پایه)

نه‌سته‌ره: [ناو]ئه‌ستیره؛ (۱) گوئی ناسمانی که به‌روالته له مانگ چکوله ترن و شهوانه له ناسماندا ده‌دروشه‌ینه‌وه. (۲) نه‌ستیره‌ی په‌نج-په‌ر و هه‌شت په‌ر: ده‌ره‌جه‌ی نه‌فسه‌ر له نه‌رته‌شی ئیراندا. (۳) هه‌ر شتی په‌نج په‌ر دروستکراو به‌شکلی نه‌ستیره. (۴) نه‌که‌ری پایه‌به‌رز و ئورناک و نموونه‌کار: نه‌ستیره‌ی سینه‌ما. (ستاره)

نه‌سته‌موولی: [ناو] (۱) جوړیک پلاو به‌قیمه و ییره‌لماسی و ته‌ماته‌وه. (نوعی پلوبا قیمه‌و سیب‌زمینی و گوجه‌فرنگی)

(۲) ده‌فری قوږ کیشان له به‌نناییدا. (ظرف-جایجایی گل) (۳) [ئاوه‌لناو] په‌یوه‌ندی‌دار به‌ئه-سته‌مووله‌وه؛ خه‌لکی نه‌سته‌موول. (اهل استانبول)

نه‌ستیره‌شه‌له: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکی کزه له کلکه‌ی خه‌وتو‌لوانان هه‌لدیت. (نام‌ستاره‌ایست) نه‌ستیره‌ی قبیله: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکه له‌باشووری ناسمان و ږوو به‌قبیله هه‌لدیت. (ستاره‌ای رو به‌قبله)

نه‌ستیره‌ی کاروانکوژه: [ناو]ناوی نه‌ستیره‌ییکه. (نام ستاره‌ای است)

نه‌ستیره‌ی کلک‌دار: [ناو]ئه‌ستیره‌ییکه که‌ده‌خوشی؛ ستیرابدوږ. (ستاره‌دنباله‌دار). نه‌ستیلک: [ناو]ئه‌ستیلک. (میله‌آهن‌روی-تنور)

نه‌ستیم: < نه‌ستیلک. (آهن روی‌تنور)

نه‌ستیلک: [ناو] (۱) کارده‌کی‌پان بو پاک کردنه‌وه و ږینی هه‌ویری قه‌راخ سوینه.

(کاردک پهن) (۲) ناسنیکی دریزه به‌سه‌ر ته‌نووردا پرایده‌کیشن بو ږاگرتی مه‌نجه‌ل. (آهنی دراز که روی تنور می‌گذارند)

نه‌سراز: [ناو]تریاک. (تریاک)

نه‌سرازکیش: [ئاوه‌لناو + ناو]تریاک؛ تریاک کیش. (تریاک)

نه‌سروچلک: [ناو]که‌له‌شاخی روئی دروینه‌وانان. (روغندان از شاخ)

نه‌سرولک: [ناو]که‌له‌شاخی روئ؛ نه‌سروچلک. (روغندان از شاخ گاو)

نه‌سره‌موک: [ناو]گلیرکه؛ گزنیزه؛ دهنکه به‌فری وشک و ورد و خر که له ته‌رزه‌ی چووک ده‌کا. (دانه گرد و کوچک برف. بژ)

نه‌سرین: [چاوگه]سرین؛ پاک‌کردنه‌وه به‌ده‌ستمال یا شتی تر. (ستردن)

+ نه‌سکل: [ناو]ئیسکی‌ږان. (استخوان ران)

نه‌سکوند: [ناو] (۱) حالته‌ی ږاوه‌ستانی

جگ (قاب) له‌سه‌ر که‌له. (حالت ایستادن شتالنگ روی کله) (۲) به‌رزایی. (بلندی)

نه‌سکوه: له‌کوینه؛ ها له‌کوی. (کجاست)

نه‌سکه: [به‌ند]ئه‌وکاته؛ نه‌و وخته. (آنوقت)

نه‌سکه‌رله‌تی: [ناو]جوړیک قوماشی چاک له قه‌دیمدا بو جل و به‌رگی پیاوان. (نوعی پارچه مرغوب مردانه قدیمی)

نه‌سکه‌ری: (۱) عه‌سکه‌ری. (سربازی) (۲)

جوړیک تری بی‌ناوک. (انگور عسکری) (۳)

پیوه‌ندی‌دار به‌عه‌سکه‌رموه. (نظامی)

+ نه‌سکه‌له: [ناو]داربه‌ست؛ چپوه‌ست؛ بو سواخذانی دیواری به‌رز دروستی ده‌که‌ن.

(داربست)

تاوان له سهرکه سیک نیسپات نه بیټ بیتاوانه.
(اصل برائت)

تهسلپه: تهجدام هر خه لکی سه قز بوون
(بووون بووون) و منیش تهسلپه تم هر
سه قزییه. (اصلیت)

تهسمبلی: [ناو] زبانی پروگرام نوووسینی
کامپیوټر. (زبان برنامه نویسی کامپیوتر)
تهسواران: [ناو] قد: گورهای هیزی
عهسکه ریی تهسپسوار یا ژاندارمه ی
تهسپسوار، له سی دهسته ی ۲۷ کهسی
پیکدهات؛ له رابووردودا. (اسواران)
تهسوور: [ناو] سهوزهوات؛ گیا وگری
خواردمه نی. (سبزی خوردن)

تهسوون: [ناو] چیلکه و داری دمرگی
قه فزی دارین که دمرگی ر که ده کاته دوو
که رت و کهوی پیداناجیت (فرنده ی نیو قه فز-
زی پیدا ناچی). (شاخه درخت قفس چوبی)

تهسوهن: تهسپهن؛ تهسپهنده ر (اسپند)
تهسه: [بهند] هرده بی؛ تهمه سه؛ تهمه یه. (باید
شود؛ این است)

تهسه: [ناو] قد: (۱) پینجه مین مانگی
سالی مانگی بهرانبهر به مانگی مورداد له
سالی هه تاویدا. (مرداد) (۲) ناوه بو پیاوان.
(نامی مردانه)

تهسهل: [ناو] (۱) تهسپ. (اسب) (۲) هو؛ مایه؛
بوئه. (بخاطر)
تهسه ی: [چاوگه] سهندن؛ کپرن.
(گرفتن؛ خریدن)

تهسیتون: [ناو] ناوی تراویکی بیرهنگ، بو لا
بردن و تاوانه وهی لکی که زنان له

تهسکهنج: [ناو] تهسکهنجه. (شکنجه)
تهسکه وسهره: [ناو] که وچکه قوله. (نوزاد
قورباغه)

+ تهسل: [ناو] عند قد: (۱) عسل؛ بنه ما؛
ماک؛ بنه رت؛ په گه ز؛ بناغه؛ تهساس؛
په سهن؛ په چه له ک؛ نیزاد؛ بنه چه قه؛
بنه چه ک. (۲) دهستوری په ژیردلو وه ک:
تهسلی ته ره شمیدوس له هیندسه دا. (۳)
دزی به دهل؛ وینه ی ناسنامه به کارناپیت
تهسلی ناسنامه که پیویسته، تهو یا قووته
تهسله یا به ده له. (۴) بنه ما؛ تهساس؛
گرینگترین؛ وه ک: تهسلی کار زاویه له شایه
که دا. (۵) سهره تا؛ بناغه؛ من له تهسلدا پیم
خوش نه بوو تهوکاره سهربرگیت. (اصل)

تهسلان: تده عه قد: (۱) ناوه بو پیاو؛ (اسم
مردانه) (۲) تهو وشه یه نارهویه: شیر. (شیر
درنده)

تهسلی: [ناوه ناو] (۱) پیوه نندار به عهسله وه؛
بنه رته تی؛ بنچینه یی؛ سهره کی (اصلی) (۲)
گرینگ؛ بنه مایی؛ تهساسی؛ دزی فهرعی و
شاخ و بهرگ؛ لقی تهسلی چند شاخه ی لی-
جیا بووه ته وه. (اصلی؛ مهم) (۳) راستی و
سهره کی و بونیادی؛ شولی تهسلیت چیه؟
قهسی تهسلیت چیه؟ (اصلی)

تهسلی به قای ماک و ووزم: ماک و ووزه دوو
بنه مان که هه تا هه تایه هر ده مین و
نافه وتین؛ جیگوړ کی ده کهن و ده بنه یه کمر
به لام له به یین ناچن؛ (تهسلی په ژیر دراو له
کیمیا دا). (اصل بقای ماده وانرژی)
تهسلی بیتاوانی: بنه مای بیسووچی؛ تا کاتیک

ناخوونيانى (نانووخ) ددهمن. (استون)
 نه سېخ: [ئاوه لئاو] است؛ ميزان؛ دروست؛
 خه بهرى نه سېخه هه به: خه بهرى راسته هه-
 به. (دقيقاً)

نه سير و عه بير: فد: [ناوت] مائل بوون و
 گرفتار بوون و دهسته و سان بوون به ديار
 شت يا كه سيكه وه. (اسير)

له شپا: [ئاوه لئاو] به رزتر؛ چاكر. (بهتر و بلند
 تر)

نه شتر: [ناو] شه تل بو چه قاندين. (نشا)

نه شتوور: [ناو] و شتر؛ هي شتر. (شتر)

نه شته با: [ئاوه لئاو، جيئاو به ند] هيچ؛ هيچ
 شتيك. (هيچى)

نه شرمه: [ناو بهر] لووت بر او؛ كه پوپر او. (دماغ
 بريده)

نه شرمه: غد؛ فد: وشه ثاره وييه، (۱)
 شه ريفترين؛ به ريز ترين؛ ماقول ترين.

(الشرف) (۲) ناوه بو بياوان و ژنان. (نام زنانه و
 مردانه)

نه شقونج: [ناو] نه سكوند. (بلندى)

+ نه شقه مه: [ناو] ورك؛ نه شكه مه؛
 نه شكه مبه؛ گه ده. (شكبه)

نه شقه مه ماساى: [چاوگه، ت، زگ]-
 ماسيان ياد كردن شكم)

+ نه شك: [ناو] (۱) نه سرين؛ فرميسك.
 (اشك) (۲) له كارى سهنگ چينيدا به بهردى

چكوله ده لئن كه ده بخه نه به ينى درزى دوو.
 بهردى گه وړه بو قايم بوون. (سنگ كوچك

بين درز دو سنگ بزرگ) (۳) چهرمى شور
 بووى ژير زگى گا؛ كيړه ول (پوست زير شكم

گاو) (۴) جوړيك قوماش كه له ته موورووى
 بېړه نكي شه و قدارى پيوه لكاييت له شيوه
 دلوپه ي فرميسك؛ (نوعى پارچه) (۵) پرېره
 شووشه ي چلچرا؛ ئاوپزه كه به شكلى دلوپه
 ئاو يا دهنكه فرميسك بى. (اوپزه لوستر) (۶)
 مروقى دهست ولاق كورت. (دست و پا كوتاه)
 نه شكاف: [ناو] گه نجه؛ دولابى؛ كومودى
 ديوارى. (گنجه)

نه شكاني، يائه شكانيان: [ناو] تايفه ييك له شا و
 دهسه لاندانى ئيرانى بوون. (اشكانيان)

نه شكه پوز: نه شكه بووس؛ ناوى قاره مانىكى
 شانامه يه. (اشكبوس)

نه شكه ر: [ئاوه لئاو] نه شكه ره؛ ناشكرا؛ ديار؛
 خوويا؛ بهرچاو. (اشكار)

نه شكه فته: [ئاوه لئاو] گيل؛ حول؛ نه زان؛ بى
 ئاوه ز؛ نه قام. (نفهم)

نه شكه نجه: [ناو] ئازار؛ رنج. (شكنجه)

نه شكه نه: [ناو] مزراويلكه؛ مزروكه (اشكنه)

نه شكه و: [ناو] ته به كى دارينى هه وير؛ ته شتى
 دارين بو راگر تى هه وير يان نان. (طبق

چوبى جاي خمير)

نه شكيم ك: [ناو] شلكينه (غذائى يا تخم مرغ و
 روغن وارد)

+ نه شكيل: [ناو] (۱) شكيل؛ دهسه لات؛
 توانايى. (توانايى) (۲) فه رمان. (فرمان) (۳)

داريك كه ده خريته پشت دهر كه بو داخستنى
 دهر كه. (چوب پشت در) (۴) ئازار دان و

ريسوا كردن. (رسوا كردن) (۵) قولفه و
 ئالقه ي پرده شمال (حلق چادر) (۶) سه مه ندوك

كردنى گيانله به رانى چواربى و به ستنى

دهست و پيان به شيوهی راست و چهپ.
(دست و پا بستن حیوانات) (۷) به ستنه وهی -
سپلوت یا زنجیری به ستنه وهی سهگ.
(قلاده)

نه شکیلکه: [ناو] شلکینه. (خوراکی باروغن و
تخم مرغ وارد)
نه شکیلوک: [ناو] توکل؛ توخل؛ تیکول.
(پوسته)

نه شم: [ناو] که ری شین په نگ؛ که ری (شین -
که وه). (الاغ کبود تیره رنگ)

نه شناسای: [چاوگه] ناسین. (شناختن)

نه شناسنای: [چاوگه] تانساندن. (شناساندن)

نه شنه: [ناو] گوژ؛ گیوژ. (زالزالک)

نه شنیا: [له چاوگه] شینان [ده شنایه وه؛

ده شنیاوه؛ وه ک: له رینه وهی په رچه م و گیا

به دهم باوه. (دراحتراز بود)

نه شه دوو: کور تکراره وی نه شه دوو بیللا.

(مخفف اشهد باله)

نه شه دو مه شه: بو تاریف کردنه؛ (ب)

نای لهو کاره چهن باشه. (به به)

نه شی: (۱) ده ژیت؛ دینیت. (می ارزد) (۲)

دهبی؛ مه شیو؛ نه شی وابی؛ دهبی وابی. (باید)

نه شیا: [بهند] (۱) نه ژیا؛ ده یهینا. (می ارزید)

(۲) مه شیا؛ ده بوو؛ نه شیا و ابو وایه. (می

بایست)

نه شیف: [ناو] بزار؛ گژو گیای زیادی ناو

زه رجات. (وجین، علف هرز)

نه فتهو: [ناو] پوز؛ خور. (خورشید)

نه فته و بهر: [ناو] (۱) چه تر. (چتر) (۲) سه یوان.

(سایه بان)

نه فتیار: [ناو] که متیار. (کفتار)

نه فچکاندن: [چاوگه] ت جیق دهر هینان؛

تلیقاننده وه. (له کردن)

نه فچکین: [چاوگه] تلیقیان؛ تلیقان؛ جیق -

دهر هاتن. (له شدن)

نه فراسیاو: (۱) نه فراسیاب؛ پال هوانی توورانی

که دژی روسته م شهر ی کرده. (افراسیاب)

(۲) ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)

نه فراندن: [چاوگه] ت تافرانن؛ خولقانن؛

دروست کردن. (خلق کردن)

نه فریقا: قورنه ی تافریقا؛ که رتی له پینج

که رتی وشکایی گو ی زموی. (قاره آفریقا)

نه فریقائی: خه لکی تافریقا. (آفریقای)

نه فیری: [ناو] هیلم؛ چه سپی دار تاشی؛ که له

پیست و خوین و ماسی چیده بیت. (سریشم)

نه ففسار: [ناو] فد: له ناو یستادا (نه ئیوسار)

هاتووه، هموسار؛ هه ففسار. (افسار)

نه ففسان: [ناو] هه سان؛ به رده سان؛

سان. (فسان)

نه ففسانه: [ناو] فد: (۱) ناوه بو ژن. (نام زنانه)

(۲) حه کایه ت؛ سه رگوزه شته ی ده ستردی

خه یالی و دوور له راستی؛ چیروکی خه یالی.

(افسانه)

نه ففسانه ساز: فد: [ناو] بک (۱) که سیک که

چیروک سازده کا. (۲) (ب) درو و بوختان ساز.

(افسانه ساز)

نه ففسانه یی: [ناو] فد: (۱) له باوه ردا

نه گونجاو؛ (۲) گری دراو به نه ففسانه وه؛

قاره مان ی نه ففسانه یی. (افسانه یی)

+ نه فسوونگهر: [ناو] ل ناوی بک، ناوی بک، فد:

جادوېز؛ سيجريز؛ چاوبهس؛ (ب)
عيشوه گهر. (افسونگر)
+ نهفسره: فد [ناو] (۱) خاوهن مه قام و
پايه ي عسكه رى له سيتوانيار بهره و ژور؛
(افسر) (۲) ناوه يو ژنان. (نام زنانه) (۳) كلاو و
تانجى پادشايان. (افسر. ديهم)
نهفسه رى: [ناو] فد (۱) كار و شولى
نهفسه رى. (۲) [ناوه لئاو] پيوه نديدار
به نهفسه روه؛ وه ك زانستگاي نهفسه رى،
به رگى نهفسه رى. (افسرى)
نهفسه رى جوز: فد (ب) سيتوان و
سهران. (افسر جزء)
نهفسه رى چينشين: نهفسه ريک كه له
نه بوونى ثامر (فهرمانده) دا بريكارى به
رپوه برنى كاروبارى پادگان ده بى يو ماوه ي
۲۴ كازير. (افسر جانشين)
نهفسه رى ستاد: فد؛ (۱) نهفسه ريک كه
زانستگاي شه رى (جهنگى) دييت. (۲)
نهفسه ريک كه له رپخراوى ستاد دا شول
ده كات. (افسر ستاد)
نهفشار: [ناو] (۱) خانه ي پينجه مى تهخته نهد.
(افشار) (۲) مه ته قه ي هه و شار. (منطقه
افشار) (۳) مه قامى ئاوازي نهفشار له
موسيقادا. (دستگاه افشارى در
موسيقى) (۴) ته ورم؛ زور (فشار)
نهفشار بو هينان: زور بو هينان؛ ته نگ پيهه
لچنين. (فشار آوردن)
نهفشارى: [ناو] فد: مه قام و دمزگاييكي
موسيقاييه. (افشارى)
نهفشين: سهر دار و ثامريكي موعته سه م

خه ليفه ي عه بياسى بووه؛ ناوه يو پياوان.
(نام سردار سپاه معتصم خليفه عباسى. اسم
مردانه)
نهفشين: ف. مان. سنووره وان؛ ناوه يو
پياوان. (مرز دار؛ نام مردانه)
نهفغان: [ناو] فد: خه لكى نهفغانستان. (افغان)
نهفغانستان: فد: ولاتى نهفغانستان.
(افغانستان)
نهفغانى: [ئاوه لئاو] ناو] فد (۱) يه كه ي پوولى
نهفغانستان. (واحد پول افغانستان) (۲) خه لكى
نهفغانستان. (مردم افغانستان)
نهفوايى: [ئاوه لئاو] به ند] ده مى؛ قسه ي -
نهفوايى: وته ي خه لك؛ وته ييكي بى به لكه و
نه سه لمينراو. (افوايى)
نهفهرورژ: [ناو] (۱) ثافهرورژ؛ بيجه يا؛ بيشهرم.
(بى حيا) (۲) وه لائراو؛ به جيماو؛ بيه ش؛ بى -
وه رى. (طرد)
نهف: [جيناو] نه و؛ قى؛ نهو يو نيرينه؛ قى؛
نهو يو مى. (او)
نهفان: [جيناو] نه وان. (انها)
نهفچه ند: [به ند] هينده؛ نه ونه؛ نه وه نده؛ نهف
قاس. (آنقدر؛ اينقدر)
نهفدين: [ناو] تو له. (تلافى)
نهفرا: [ئاوه لئاو] بليند؛ به رز. (بلند)
نهفراز: [ناو] هه وراز؛ بليندى؛ نهفرا ته پ؛
سهره و ژوورى كه ل. (سر بالايى)
نهفمراختن: [چاوگه ت] پيا هه لكوتن؛
تاريف كردن؛ به شاخ و بالداهاتن و خويندن.
(تعريف كردن)
نهفراندين: [چاوگه ت] ثامراندين؛ دروست كردن؛

چیکردن؛ نافهریده کردن؛ خولقاندن. (آفریدن)
نه فرست؛ [ناو] هه فرست؛ جوړه داریکه. (اسم
درختیست)

نه فرۆ؛ [ناوه] ناویناو، بهند؛ نه وړۆ؛ نه مړۆ؛ ئیرۆ؛
هه فرۆ؛ (ب) له ئهم زمانه دا. (امروز؛ امروزه)
نه فمگ؛ بهوله ونه؛ به وړه نگه؛ به و جوړه.
(اینطوری)

نه فشی؛ [ناو] ده و ره دیواری کورتی ناژال
تیکردن. (حیاط جای گوسفندان)
نه فشین؛ [چاوگه] وشکیوونی شیرینی ناژال.
(خشک شدن شیر حیوانات)

نه فقّا؛ [بهند] نه فقّاس؛ نه وهنده؛ نه ونه؛ هینده؛
هیند. (اینقدر)

نه فک؛ [ناو] میتکه؛ قیتکه. (چوچوله)
نه فۆر؛ [ناو] ئیریه کیوی. (بزکوهی نر)
نه فّه؛ (۱) < نه وه به هه موو ماناییکه وه. (نه وه
هه لگړه، هه نه وه به تنیا). (آنرا؛ او؛ آن) (۲)
نه وه بو ناړۆی؟؛ نه ری بو ناړۆی؟؛ به س بو
ناړۆی؟. (دیگر؛ چرا؛ پس)

نه فّه فه؛ نه وتا؛ نه وها. (اینست)
نه فّه نده؛ [بهند] نه وهنده؛ نه ونه؛ نه ف چه ند؛
نه فقّاس. (آنقدر؛ اینقدر)
نه فّه نده؛ [بهند] نه فّه نده؛ نه وه نده هی.

(اینقدر)
نه فّی؛ [جینا] نه وی؛ نه وهی. (نه وهی و له
دواوه وهیه؛ نه وهی نه یخو په شیمان دمیته وه؛
نه وهی نه یخو په شیمانه) (کسیکه)
نه فّیری؛ [بهند، جینا] نه فّیره؛ فّیری نه فّیرانه؛
نه فّیره. (اینجا)

نه فّیها؛ نه وتا؛ نه وها. (اینجاست)

نه فّیهانی؛ ناوه تانی؛ نه وه های. (اینهاش)
نه فّاقیا؛ [ناو] نه فّاقی؛ جوړیک داره. (آقایا)
نه فّجه م؛ [ناو] شه پۆل؛ پیل. (موج)
نه فّره با؛ فد؛ له قوربی نارمویه وه هاتووه،
قهوم و خیش؛ نزیکانی دهو و بهر. (اقربا)
نه فّقی؛ [ناو] خنجیری بچووک. (خنجر
کوچک)

نه قل بر کردن؛ [چاوگه، ت] تیگه یشتن؛ له
عقل نزیك؛ نه قل پی شکان. (فهمیدن)
نه قل پی شکان؛ [چاوگه، ت] سهرنده کردن
له کاریک؛ لیژانین؛ تیگه یشتن له کاریک؛
کوپه که گه و ره بووه عقلی به چاکه و خراپه
ده شکیت. (فهمیدن)

نه قل تیگچوون؛ [چاوگه، ت] گوږانی عقل؛
خه ره فان؛ شیوانی هه ستی تیگه یشتن. (ب)
شیت بوون؛ خه ره فان؛ عقل له ده س دان.
(زایل شدن عقل)

نه قل گه بین؛ [چاوگه، ت] عه قلم نایگاتی پی م
وايه درو یه؛ تیگه یشتن؛ عقل
بر کردن. (عقل رسیدن)

نه قل له چاوا بوون؛ (ب) هواله ت بین. (کنایه
از ظاهر بین)

نه قیق؛ [ناو] ئاقیق؛ عه قیق؛ ئاقیق. (عقیق)
نه کبهر؛ عد؛ فد؛ ناوی پیاو. (نام مردانه)

نه کتهر؛ [ناو] کوژی سینهماییه. (ثارتیست؛
هونه ریشهی شانۆ گه ری و سینهما. (اکتور)
نه کتیول؛ [ناو] پوماد؛ (جوړیک وازلین) بو
درگا کردنی دمه ل. (اکتیول)

نه کلیل؛ [ناو] گه ردیکه رهنگی کانه زای زیم و
زیوی به بریقه ی هیه له گه ل روئی ثالیف

تیکه لیده کهن: بۆ پەنگ کردن. (اکلیل)
 ئە کلێل کاری: پەنگ کردن به ئە کلێل. (اکلیل کاری)
 ئە کوان: ناوی ئە کوانی دێو له شانامەدا. (نام دیوافسانە)
 ئە کوودەک: ناخ و داخ بۆ لە دەس چوو. (افسوس و دریغ)
 ئە کەدی: ناوی قەومێکە لە نێژادی سامی کە ۲۰۰۰ سال پێش لەدایک بوونی مەسیح لە بەینی دوو چۆماندا دەژیان. (اکدی)
 ئە کید: [ئاوێلناو] عەد: (۱) ئە گید: مەزن؛ بەرپوومەت؛ گەورە و پەش سەپی. (بزرگان قوم)
 ئە گال: [ناو] عەگال؛ بە تیکە جوان و با دراو ئارموان لە گەل چەفیه لە سەری دەبەستن. (عگال)
 ئە گرەنە: (۱) ئێرەنا، لێرەنا. (اینجا نه)
 (۲) لە گرەنە: لە ئێرەن؛ لە ئە گرەنە: لێرە نەن. (اینجا هستند)
 ئە گرەیی: خەلکی ئە گرە: خەلکی ئێرە. (اینجایی)
 ئە گومر: وشە یێکی ئاویستاییە (گەئوو، گیوو) واتا گەورە؛ (بزرگ)
 ئە گە: [بەند] هەگە: ئە گەر؛ هەرگا. (اگر)
 ئە گەربو: [بەندەت] ئە گەر بێتوو. (اگر بشود؛ احتمال دارد)
 ئە گەرە: [بەندەت] فەد: ئە گەرنا؛ ئەینا؛ ئە گینا؛ دەنا. (اگر نه؛ ورنه)
 ئە گەر و ئە گەر: (ب) کاری کە دەر ئە نجامی مەعلووم نییە. (پا در هوا)
 ئە گەریک هەیه: بۆی هەیه؛ شایەد؛ پێی

تێدەچی: (احتمال دارد)
 ئە گید: [ئاوێلناو] (۱) گەورە ی ئێل. (بزرگ)
 (۲) ئازا؛ شوجاع؛ نەبەز. (شجاع) (۳)
 پیاوماقوول؛ بە پوومەت. (محترم)
 ئە گینە: [بەند] ئە گەرنا؛ ئە گینا؛ دەنا؛ ئەینا. (اگر نه)
 ئە لایەختە کی: عەد؛ فەد: [ناو] هەلکەوت؛ شانسێ؛ خو و بەختی؛ پەمەکی؛ تیریکم-هاویشت ئە لایەختە کی لە ئامانج کەوت؛ قەزاو قور تەکی؛ قەزاو قوورەتی؛ ئاکوویی. (شانسی)
 ئە لاجگر: ئە لاجگرد؛ شارێکی کوردنشینە. (نام شهری است)
 ئە لاجووقە: [ناو] اکایە ی حەقلی مەقوول. (الاکلنگ)
 ئە لالەت: [ناو] ئاقم؛ دەستە؛ کۆمەل. (دسته)
 ئە لاوە یسی: [ناو] مەقامیکی کۆنی کوردییە. (دستگاه الله ویسی)
 ئە لانی: [ناو] ئالبانی؛ ناوی ولایتیکە نزیکێ دوور گە ی بەلەکان؛ ئە پناوایت؛ ئە پەنووت؛ (آلبانی)
 ئە لێت: عەد؛ فەد: [بەند] پاسەن؛ هەلەت؛ هەر وایە؛ بێگومان. (البته)
 ئە لێتە: [بەند] پاسەن؛ هەلەت؛ هەر وایە؛ هەلەتە: واسە. (البته)
 ئە لێکی: [ناو] مەنجەل؛ قازان؛ بەروش. (دیگ)
 ئە لێپەر: [ئاوێلناو] ریاکار؛ دووروو؛ زەر قیاز؛ فێلەباز؛ (ریاکار)
 ئە لپە شک: [ناو] یەردی یاشور؛ بەردەپی.

(سنگ پا)

نه لحه و نارينه: [ناو] گورانيکي چه له پايه.

(اسم آهنگي است)

نه لف له بي نه کړدنه وه: به قه ولي قانچ

قول به قول خاليوون. (ب) بيسه واد؛ نه قام؛

هر له بر نه کړدنه وه. (الف از ب نشاختن)

نه لفوبيي بريل: [ناو] نه لفوبيي تايبه تي کوپر

که پيته کاني به رزه و به ده ست پياهيان

ده خوږنرېته وه. (الفباي بريل)

نه لفوبيي موپس: [ناو] هه ريک له دوو

دهسته عه لامه تي دريز و کورت بو ناردني

په يامي دوور به ده نگی بوقي دريز و کورت؛

يان به نوور يان شه وقي ماوه کورت و دريز.

(الفباي مورس)

نه لق: [ناو] هه لق؛ گه روو؛ قوپرگ؛ قوپروو؛

گه لوو. (حلق)

+ نه لق اويز: (۱) نالقه ريزي ده رکه؛ زريزه و

زنجيري ده رکه داخستن. (زنجیر چفت

در) (۲) له سيداره دان. (حلق اويز)

نه لقايي: [ناو] ده روازه ي گه وره ي گولميخي

پان ليدراو. (دروازه بزرگ)

نه لقه به گوي: [ناو] نالقه ي غولامي له

گوي؛ به ني؛ به نده؛ (ب) حازر و ناماده

بو نه نجامي هه کاریک. (حلقه به گوش)

نه لقه پيکان: [چاوگه ت] وهک په پکه خواردني

مار؛ خو تيک تالاندن؛ چه ميره خواردن؛ پاپوکه

خواردني مار. (جنبره کردن)

نه لقه دان: [چاوگه ت] ده وره دان؛ بيچ خواردن

به ده ور خودا؛ وهک پاپوکه خواردني مار. (حلقه

شدن)

نه لقه دوو گمه: [ناو] جيگاي دوو گمه داخستن؛

کوني جيگاي دوو گمه؛ قولفه ي دوو گمه

(قوپچه) داخستن. (جادگمه)

نه لقه پرېز: [ناو ت] زنجيري داخستني

ده رکه. (چفت)

نه لقه پرېز و دوو لايي: [ناو ت] نالقه و زنجيري

داخستني ده رکه که دوو لايي ده چي به

ناويدا. (چفت و بست در)

نه لقه مچي: [ناو] نه لقه قه مچي؛

نه نگوستيله ييکه له باتي نقيم نه شره في يا

کانزاييک له باري قه مچ به سه ريده وه

دابه سترابي؛ قه مچ و اتا پرخي چکوله و پاني

قه مچان؛ نه ل تورکيه و اتا ده ست، په نجه.

(نوعي انگشتر)

نه لکاي: (۱) ده لکاي؛ ده چه سپاي. (می

چسپيدی) (۲) [ناو بهر] لکاو؛ چه سپاو؛

نووساو. (چسپيده)

نه لکول: [ناو] تراويکي ثاوريره که دوو جوړه:

(۱) خوراکی، ئيتانول يان ئيتيلیک. (۲)

غه يري خوراکی ميتانول، ميتيلیک، که

زه که ريای پرازي پاويزي کرد. (الکل)

نه لکو ميتر: [ناو] نه لکو ليو؛ که ره سته ي

نه ندازه گرنتي پراده ي نه لکو لي له ناوي

هه لمه تکيندا. (الکل متر)

نه لکولي: [ناو] لئاو (۱) هه رشت که تالووده

به نه لکولي بي؛ نه لکولي. (آغشته به الکل) (۲)

که سيک که بو ماوه ييکي زور خووي به

خواردنه وه ي نالکول گر تبيت. (الکلي) (۳)

نو شابه ي (خواردنه وه ي) نالکول دار؛ نو شابه ي

نالکولي. (الکل دار)

ئه‌ل‌وو: [ناو] هه‌ل‌ووژه؛ ئالوو؛ ئالووچه. (ألوجه)
 ئه‌لمان: [ناو] دمه‌له‌تی ئالمان؛ ئالمانیا. (المان)
 ئه‌لمانی: [ئاوه‌ل‌ناو + ناو] (۱) میله‌ت و زبانی
 ئالمانی. (مردم و زبان آلمانی) (۲)
 گریدراو به ئالمانه‌وه. (آلمانی)
 + ئه‌لماس: [ناو] که‌ربوونی خالیس؛ پروژه؛
 جه‌واهیریکه‌ بو شووشه‌ برینه‌وه، یا له
 جه‌واهیر سازیدا به‌کار دیت. (الماس)
 ئه‌لماس نیشان: [ئاوه‌ل‌ناو] دابه‌ستراوی
 ده‌نکه‌گه‌لی ئه‌لماس له‌ سه‌ر شتی بو جوانی.
 (الماس نشان)
 + ئه‌لماسه: فند: [ناو] جوړیک تیغه‌ی ئامرازی
 جوړبه‌جوړ و ده‌می برغووی که‌ربو‌نداری
 سه‌خت و زوړ په‌ق و به‌ده‌وامه‌ که‌ له
 به‌ردبیرین و ئاسنگه‌ری و نه‌چاریدا به‌کار
 دیت. (الماسه)
 ئه‌لمه‌دین: [ناو] (۱) پارچه‌ی ئارمووش؛
 قوماشی هه‌ویشمی. (پارچه‌ ابریشمی) (۲) دار
 ده‌ست. (چوب‌دست)
 ئه‌لند: [به‌ند، ناو] به‌ره‌به‌یان؛ سبه‌ی سال‌حان؛
 سوای سال‌حان. (صبح‌دم)
 ئه‌لو: اند؛ فند: سل‌اوی ته‌له‌فوونی؛ هیل‌وی
 ئینگیزی. (الو)
 ئه‌لوته‌لو: [ناو] عه‌له‌شیش؛ بو‌قله‌موونه؛
 بو‌قله‌مووته. (بو‌قلمون)
 ئه‌ل‌واتی: [ناو] به‌ره‌مه‌می‌چاوگه‌] عد؛ فند:
 ئه‌ل‌واتی؛ کاری ئه‌ل‌وات؛ هه‌زه‌گی و عه‌ییاشی
 و به‌په‌لایی و خو‌پیه‌تی و شه‌و گه‌ردی و
 شه‌لاتی. (الواتی)
 ئه‌ل‌وار: فند: [ناو] (۱) مووری داری درێزی

چوار پ‌ال‌وکراو. (۲) کوته‌داری بر‌اوه‌ به‌مووری
 درێز؛ ئال‌ودار. (الوار)
 ئه‌له‌وه‌دا [ناو] مال‌اوا‌یی؛ خودا‌حافیزی. (خدا
 حافظی)
 ئه‌له‌وه‌ن: (۱) ناوی چو‌میکه‌ له‌ قه‌سری
 شیرینه‌وه‌ به‌رمو‌ خانه‌قین ده‌روا (نام رودخانه-
 ایست) (۲) ناوی کیو‌یکه‌ له‌ نزیک‌ی هه‌مه‌دان.
 (کو‌ه‌ الوند)
 ئه‌له: [ناو] ئه‌لو؛ هه‌لو. (عقاب)
 ئه‌له‌ها: (۱) که‌له‌که‌له؛ ئاره‌زوو. (آرزو) (۲)
 ناوی خودا به‌ زمان‌ی عیبری. (اله‌ا)
 ئه‌له‌زیز: [ناو] ئه‌له‌زیز؛ شار‌یکی کوردن‌شین‌ی
 تورکییه‌. (نام شهری است)
 ئه‌له‌فه: [ناو] ئه‌شکیل؛ قول‌فه‌ی خ‌یوه‌ت. (حلقه-
 چادر)
 ئه‌له‌ک: [ناو] هیل‌ه‌ک. (الک)
 ئه‌له‌گا: < ئیو‌رگه؛ بو‌سه؛ په‌ناگا. (پناهگاه)
 ئه‌له‌م: [ناو] عد؛ فند: عه‌له‌م؛ ده‌رد و په‌نج؛
 ئازار؛ نه‌خو‌شی؛ ئه‌و ده‌رمانه‌ بخ‌و عه‌له‌مت
 (ئه‌له‌مت) تیدا نام‌ینی. (الم)
 ئه‌له‌مووت: ناوی قه‌ل‌اییک له‌ نزیک‌ی شاری
 قه‌زوینی ئیران که‌ حه‌سه‌نی سه‌ب‌باح سه‌رو‌کی
 فیرقه‌ی ئیسماعیلیه‌کان دروست‌یکرد (الموت)
 ئه‌لی: ده‌لی؛ نه‌وشی؛ ده‌بی‌زی؛ ده‌بی‌ژه؛ ما‌چو
 (می گوید)
 ئه‌لی‌وو‌ردو: [ناو] شو‌ربای دان‌دار؛ دان‌وله؛
 شو‌ربای دان‌ه‌وی‌له. (آش بنش‌ن‌دار)
 ئه‌لیف: [ناو] گیای‌یکه‌ پ‌و‌نی ئه‌لیفی ل‌ینه‌گیر‌یت
 و له‌و‌ینه‌کی‌شانی په‌نگ و په‌وه‌ندا که‌ل‌کی
 ل‌یوه‌ده‌گیر‌یت. (الیف)

ئه‌لیک: [ناو] کولمه؛ پرومهت. (لپ)

ئه‌لیمی: [ناو] شالگهردن؛ ملیج. (شال گردن)
ئه‌لیی: [به‌ند] ئه‌وشی؛ ده‌بیژی؛ ئیژی؛ ده‌لیی؛
ماچی؛ وه‌کوو؛ ئه‌لیی مانگه ئه‌ونه جوانه.
(گوئی)

+ ئه‌م: (۱) [پیشگر] ئامرازی که‌سی یه‌که‌م
بو پابوردووی به‌رده‌وام؛ ئه‌مخوارد؛ ئه‌مه‌پاری؛
ئه‌مشت؛ ئه‌منووسی. (پیشوند. ۲) به‌جیگای
ده‌م؛ ئه‌مخوارد؛ ده‌مخوارد؛ ئه‌منووسی.
ده‌منووسی. (می در مضارع)

ئه‌مه‌رات: عد؛ فد؛ کووی ئه‌مه‌ره‌ت؛ کووی
ئه‌مه‌رنشین؛ ئه‌و و لاتانه که جیی فه‌رمانه‌وایی
ئه‌مه‌رن. (امارات)

ئه‌مه‌راو: [ناو] هه‌مه‌راو؛ عه‌مه‌راو؛ جیگای ئاو
تیکردن و پاشه‌که‌وتکردنی ئاو له‌قه‌دیم دا.
(انبار آب)

ئه‌مه‌رداری: [ناو] (۱) فه‌ن و زانستی به‌پێوه
بردنی کاری ئه‌مه‌بار و ئه‌مه‌بارکردن. (۲)
شۆلی به‌پێوه‌بردنی ئه‌مه‌بار. (۳) کرپی عه
مه‌بارکردنی باری هاتوو له‌پوخته‌خانه یا گاراج
که ئه‌مه‌باری ده‌که‌ن تا خاوه‌نه‌که‌ی بی‌ت و
بی‌باته‌وه. (انبار داری)

ئه‌مه‌رقه‌رسینی: سه‌رحیسانی پیته‌وای ئه‌مه‌ار
بوون؛ ژماردنی که‌لوپه‌لی عه‌مه‌بار و پیک‌گر
تینان له‌گه‌ل ده‌فته‌ری ئه‌مه‌باردا.
(انبارگردانی).

ئه‌مه‌اری: [ناو] عه‌مه‌باری؛ ئه‌مه‌باری؛ (ب)
شوینیکی بچووک له‌مالدا وه‌ک خه‌له‌وته‌ی؛
مه‌کووی ئامرازی زیادی و که‌لوپه‌لی مال.
(انباری) < ئه‌نباری

ئه‌مه‌اری ئالف: کایه‌ن؛ شوینی عه‌مه‌ارکردنی
کاو وینجه و سه‌وزالف. (انبار علوفه)
ئه‌مه‌اری دانه‌ویل: که‌نوو یان شوینی ئه‌مه‌ار
کردنی ده‌غلودان. (انبار غله)

+ ئه‌مان: [ناو] فرسه‌ت؛ ده‌رفه‌ت؛ مو‌له‌ت؛
به‌لام؛ ئه‌مما؛ ده‌خیل. (فرست؛ اما)
ئه‌مان پیدان: [چاوگه‌ت] په‌نا به‌که‌سیک دان
و پاراستنی له‌ناهیمنی و مه‌ترسی؛ فورسه‌ت
پیدان. (امان دادن)

ئه‌مان پینه‌دان: [چلوگه‌ت] په‌نا پینه‌دان؛
ده‌رفه‌ت نه‌دان؛ برست و فورسه‌ت لێسه‌ندن؛
به‌سه‌ردا نه‌چوون و لینه‌بووردن؛ هه‌ر سه‌ری
له‌سه‌نگه‌ر ده‌رکه‌وت ئه‌مانی پینه‌دا
تفه‌نگیگی تیگرت. (امان ندادن)

ئه‌مان خواستن: [چاوگه‌ت] (۱) په‌نا به‌که‌سیک
بردن بو پارێزران له‌ناهیمنی و شه‌پو
کیشه‌و خه‌ته‌ر. (۲) داوای هه‌ل و مه‌رج و
فورسه‌ت و هیمنایه‌تی کردن.

(امان خواستن)
ئه‌مان لێپهرین: [چاوگه‌ت] ته‌نگ پیه‌هه
لچینین؛ زور بو هینان؛ هه‌راسان کردن. (امان
بریدن)

ئه‌ماننامه: فد: [ناو] نووسراوه‌ییکێ په‌سه‌می
یان ده‌وله‌تی، بریتی له‌وه‌که‌ گیان و مالی
خاوه‌ن ئه‌ماننامه‌ بپارێزری‌ت. (امان نامه)

ئه‌مانه‌تخواز: [ناو] که‌سی که‌داوای شتی ده‌کا
به‌ئه‌مانه‌ت که‌دوایی پیداته‌وه. (امانت خواه)
ئه‌مانه‌تخوازی: [ناو، به‌ره‌مه‌می چاوگه‌] کاری
خواستن و داوا کردن شتی بو ماوه‌ییک.
(امانت خواهی)

نه مانه تدار: [ئاوه لئاو] [ناوت] فند: (۱) که سیک
که نه مانه تی پی سیږدراوه. (۲) که سیک که
جیی باوه پی جه ماوه ره؛ نه مین؛ (ب) نه مین
و دروستکار. (امانت دار)

نه مانه تدار: فند: [ناوبه ره می چاوگه]
ده ستپاکی و چاک پ اگر تنی نه مانه تی خه لک؛
نه مینی. (امانت داری)

نه مانه فروشی: [ناوبه ره می چاوگه]
دووکانی فروشتی که لوبه لی خه لک؛ (ب)
دووکانی فروشتی که لوبه لی کار کردو
(کون). (سمساری)

نه مانه تی: (۱) [ئاوه لئاو] مالی نه مانه؛ شتی
وهر گیراو به نه مانه. (۲) بو ماوه ییک؛
بوکاتییک؛ بو ماوه ییک به نه مانه تی لیره
ماومه تهو سی مانگی تر ده پوم. (امانتی)

نه مانه تی پوستی: [ناوت] شتی که به
پوست دا دیت یان ده نیردریت؛ به سته ی
پوستی. (امانت پستی)

نه مبا: (۱) [ئاوه لئاو] همه مبا؛ هاوشان. (هم
شان) (۲) ده مبا؛ له گه ل خوی ده مبا. (همراه
خود می برد)

نه مبا یی: [ناو] همه مبا یی؛ هاوقه دی؛ هاوقه -
رای؛ همه مشانی؛ هاوقه دری. (هم شانی)

نه مپوپ: [ناو] جوړیک گاز بو گرتنی شت یان
در کیسانی بزمار له تخته و شتی تر وه ک
گاز نه مپوپ؛ نه مپوپ ده ستی؛ ده مباریک. پلاس.
(انبر)

نه مجا: [بند] نه مجار؛ نه و جار. (ایندفعه)
نه مجاره: [ناوبه بند] نه م ده فعه؛ نه م که په ته.
(اینبار)

نه مدهس به ودهس نه زانین: (ب) کاری
په نامه کی کردن به ته په ده ستی. (کار سری
کردن)
نه مدهس و نه ودهس کردن: خو خافلانیدن.
(دست دست کردن)

نه مدیو نه ویدیو کردن: (۱) شانه و شان کردن له
پاکشانا. (غلطیدن در دراز کشیدن) (۲)
سه ریښان بو هه موو و تاغ و ژووریک.
(سرک کشیدن) (۳) هاتوچوی له سنوور
په رینه وه. (آمد و رفت پیای از مرز) (۴)
کونکردن به گوله و ده رچوونی له لاییکی
دیکه وه؛ نه م دیو نه و دیو سمین. (سوراخ
شدن سرتاسری بدن با گوله)

نه مرار: [ناو] نامراز؛ که ره سته. (وسيله)
نه مرار: [ناو] نامراز؛ هامراز؛ هاوقسه؛
هاونشین؛ همراز. (همراز)
+ نه مرو: [ئاوه لئاو، بهند] نیرو؛ (ب) له م
پوژگاره دا؛ نیستا؛ نه مرو چه قوکیشی باوی
نه ماوه. (امروزه)

نه مرو که: [بهند] نه مرو که؛ له و
پوژگاره دا؛ نیمرو که؛ نیمرو. (امروز)
نه مرو تیا: [ناوت] له (نه مرو نه هی) ی فارسیه وه
هاتووه، نه مرو و نه هی؛ له نه مرو نیای
که سیکا بوون: له ژیر فهران و گوپ اډیری
که سیکا بوون. (تحت امر)

نه مرو و سبه ی: [بهند] (۱) (ب) له م پوژانه دا؛
به م زووانه؛ نه مرو و سبه ی دیته وه. (۲) نه مرو
نا سبه ی؛ ده ستاوده ست پیکردن؛
ماتلکردن. (امروز و فردا)

نه مرو و سبه ی پیکردن: خافلانیدن و

دواختنی کاریک. (امروز و فردا)
ئه مپوینی: [ئاوه لئاو] ئیمپوژی؛ موادی ئه مپو؛
بابه تی ئه مپو؛ پیوه نیدار به کاتی ئیستاه.
(امروزی)

ئه مری خیر: کاری خیر؛ (ب) هاو سه ر
ماره کردن: زه ماوهندی زن هیئان و
شوو کردن. (امر خیر)

ئه مریکا: ئامریکا: ناوی قور نهی ئه مریکا له -
ناوی (ئامه ریکو و یسپوچی) هاو آلیکی
کریستوف کلومب وه گیراوه له و کاته دا که
قور نهی ئه مریکیان پاویژ کرد و ناویان لینا.
(قاره آمریکا)

ئه مسا: [به ند] ئیسه؛ ئیسا؛ ئیسه؛ ئیسته. (حالا)
ئه م شاخ و ئه و شاخ کردن: (ب) قسه ی
دژ به یه ک کردن: قسه گوپین؛ پارا بوون. (از
این شاخه به آن شاخه پرین)

ئه مشاسپه ند: ناوی هه ریه ک له حه و ت
فریشته کانی دینی زه رده شت که هه ر کام به ر
پرس یان پاسپاره دی به رپوه بردنی کاریکن
به ئیراده ی ئاهورا مه زدا. (امشاسپند)
ئه مشه وانه: [به ند، ناوت] ئه م چه ند شه وه.
(این شیها)

ئه مشه وگین: [ئاوه لئاو] هی ئیمشه و؛
ئه مشه وین: پیوه نیدار به ئه مشه وه وه؛ شامی
ئه مشه و گین: شامی ئه مشه و. (امشب)
ئه ملا: [جیناو] دژی ئه و لا؛ لای نزیکتر؛ لایه -
نی نزیکتر. (اینطرف)

ئه ملا و ئه و لا: [جیناو] (۱) شانه و شان؛ به م -
لاو ئه و لا دا خووی ده له نگینی. (۲) لای ئه م
ئه و چوون بو ئه تجمامی کاریک. (۳) جیگای

جورا و جور؛ له م لا و ئه و لا باسی چاکه ی تو
ده که ن. (این ور و آنور)

ئه مملک: [ناو] به رخی ساوا. (نوزاد بره)
ئه مملکن: [ناو] به رخی که ته مه نه ی له دوو
مانگ که متری. (بره تا دو ماهه)

ئه ممانیختستن: [چاوگه ت] ته گه رتیختستن؛
(ب) به هانه هیئانه وه؛ بروو بیانوو تاشین. (اما
و اگر)

ئه من وئه مان: [ئاوه لئاو] فد ئارام و دوور له
ترس و خوف و ئازاوه و شه پروشور؛ له -
هیئانه تیدا. (امن و امان)

ئه منه: (۱) [به ند] ئه منه؛ ئه منه ند؛ ئه وه نه د؛
هیئنه د. (۲) ئارامه؛ هیئمه. (اینقدر؛ آرم است)

ئه منه سووره که: [ناو] ریخراوی
(ئیستیخبارات) و زیندان و شویی ئه شکه -
نجه ی سه ربه رژی می مله وری به عس بوو له
شاری سلیمانی که له سه ره تایی شوپشدا بو
گرتی ئه و شویته خوینی لاوانی کورد عه -
رزی سوور کرد. (سازمان امنیت رژیم صدام
در شهر سلیمانیه)

ئه منیه: [ناو] ژاندارمه ی قه دیم. (امنیه)
ئه موئو: ئیشاره به خه لکی نادیار؛ ته و او ی
ماله که ت دا به ئه م و ئه و. (این و آن)
ئه مووس: [ناو] ئه نگوس؛ قامک؛ تبل؛ کلک.
(انگشت)

ئه مووستیله: [ناو] ئه نگوستیله؛ کلکه وانه.
(انگشت)

ئه مهاری: زبانی زور به ی خه لکی ئیتیویی که
له ره چه له کی زیانگه لی سامیه. (امهاری)
ئه مه چه و: ئه مه چی بوو؛ ئه وه شته چی بوو؛

ئەمەچەو ھەموو پۆزیک دئیت. (این چیه)

ئەمەهای: ئەمەتا؛ ئەمە لیڤەیه (اینست)

ئەمەک حەرەم: [ئاوئەلناو] (ب) ییوئەفا؛

بی ناخوون؛ سېلە. (بیوفا)

ئەمیان: (۱) [جیناو] ئەمەیان (این یکی)

(۲) [ئاو] کیسە ی پوول؛ ھەمیان؛ ھە-

مانە (کیسە چرمی)

ئەمیر: [ئاو] عەد؛ فد: (۱) پەلە لە سەر

ھەنگی بەرەو ژوورتر لە ئەر تەشدا (لە سوپای

ئیراندا). (۲) ناوہ بو پیاوان. (۳) سەر کردە.

(امیر)

ئەمیرزادە: [ئاو] عەد. فد. کوپی ئەمیر؛ لە بنە-

مالە ی ئەمیر. (امیرزادە)

ئەمیرە: عەد؛ فد: لە قەبە ی ژنیک کە لە

بنەمالە ی پاشا و ئەمیر بوو. (امیرە)

+ ئەمین: [ئاو] [ئاوئەلناو] (۱) ھەریەک لە

ئەندامانی کوپی ئومەنا. (امنا) (۲) کە سیک کە

دادگا ھەلیدە بژیریت بو ئاگالیوونی مالی

ھەتیو یا کە سیک تر کە پیوستی بە ئەمین

ھەیە. (امین) (۳) ناوہ بو پیاوان. (نام مردانە)

ئەمین بوون: [چاوگەت] (۱) ئەر خەیان؛

ئەر خایەن؛ لەو شوینە ئەمین نیم: متمانە ی

پیناکەم: جیگای مە ترسیە. (امین بودن) (۲)

جیی باوہ پ بوون؛ دەست و چاو پاک بوون؛

دەست و چاو پاک. (امین بودن)

ئەمیندار: [ئاوئەلناو ی یک + ناو ی یک] فد:

کارگێڕ و سەرکاری ئاغا بو بە پێوە بردنی کار و

خەرمان ھەلگرتن؛ دەست و چاو پاک و

جیگای متمانە. (امین دار)

ئەمینداری: [ئاو بەرھەمی چاوگە] فد: (۱)

دەست و چاو پاک؛ (۲) کاری ئەمیندار. (۳)

شوولی سەرکاری و خەرمان ھەلگرتن لە

گوندا. (امینداری)

ئەمینکردنەو: [چاوگەت] ترس پەواندنەو،

بروون ئەو دزانە ئەمین کەنەو: ((ئارام کردنە

و، ئەر خایەنیاں کەن))؛ گرتەو ی بارگینی

بەرپەلا بوو. (مطمئن کردن؛ آرام کردن)

ئەن: [بەند] چەندە؛ چەند؛ ھەندی؛ ھیند؛

(چقدر)

ئەناب: [ئاو] شیلە؛ ددانی ییشەو ی پەشەو لاخ

ئەگەر پکەوئیت نیشانە ی ئەوہیە تەمەنی لە

چوار سال بەرەو ژوورە. (دندان جوانی گاو)

+ ئەناز: (۱) پاشگەر: توورپەر؛ ھاویژ؛ تیر

ئەنداز: تیرئەناز، فەرپەدر. (۲) پاشگەر؛

پانکەرەو؛ پاخەر؛ داخەر؛ پانکردنەو ی

فەرش و پاخستنی بو پای ئەنداز؛ پا

ئەنداز؛ پایەناز. (انداز)

ئەناشتا: [ئاو] (۱) سبەینان پێش بەر قلیان

خواردن؛ لە خوڕینی. (ناشتا) (۲) ناشتایی؛

چاشت؛ خواردنی بە یانی؛ سبجانە؛ بەر قلیان.

(ناشتایی)

ئەنام گیان: [ئاو] ئازای پیکھینەری لەش؛ ئازای

ئەنام؛ ئازای ئەندام. (اعضای بدن)

ئەنبارداری: [ئاو] عەمارداری: (۱) پێشە ی

ئاگاداری لە ھەمار و سەر حیسابی شتی ھەمار

کراو بوون. (۲) کرپی پراگرتی ھەر شت کە

لە ھەمارا پراگیری. (۳) زانستی ھەمار کردن

و بە پێوە بردنی کاری ھەمار. (انبار داری)

ئەنبار کردن: [چاوگەت] عەمار کردن؛ دانان لە

ئەنباردا. (لە پوانگە ی زانستییەو: کوکردنەو

و هه لچنين و ډاگرتن و پاراستنی هه -
 رکا لاييک له هه مارا. (انبار کردن)
 نه مېاري: [ناو+ئاوه لئاو] (۱) عه مېاري؛
 وه تاغيکی بچووک بو دانانی که ل و پهل له
 مالدا؛ هه ماري. (انباری) (۲) هه رشت ډاگير او
 له هه ماردا؛ هه ميوه يان خوارده مهنی که
 شياوی هه مار کردن ييت؛ پيازی هه ماري؛
 ييره لماسی نه مېاري. (انباری)
 نه مېاري تارد؛ که نوو؛ شويني عه مېار کردنی
 تارد. (انبار آرد)
 نه بنان: [ناو] هه مېانه؛ هه مانه؛ هه وانته؛ هه فانه؛
 هه وان؛ هومبان؛ هه فان؛ هه بنانه؛ کيسه له
 پستی خوشکراوی ورده خه يوان. (هميان)
 نه مېوې: [ناو] مقاش؛ نه مېوې؛ پوولووگر؛
 نامرازی دوو شاخه ی کانزايی بو گرتنی
 سکل و پوولووی تاور. (انبر)
 نه مېوړه ستی: [ناو] پلاس؛ جوړيک گازی دم
 پانه؛ بو بزمار دهره ينان و قرتاندنی سيم؛ له
 کاری سيمکيشی کاره بادا له نه وعيکی که
 ده سکه که ی ږو کيشی لاستيکيه که لک
 و ه رده گرن. (انبر دست)
 نه مېوړه نی: [ئاوه لئاو] ماددی؛ سه ربه ماک؛
 (دژی پړونی). (مادی)
 نه مېه: [ناو] هيڼد؛ فد عه مېه؛ (۱) داريکه
 هه ميشه سهوز له شويني که رمدا ده ږوی؛ (۲)
 ميوه ی نهو داره. (انبه)
 نه متاری: [ناو] کهوا. (لباس بالا تنه)
 نه نتويه هت: [ناو بهر] گومان ليکړلو؛ جيی
 شک. (جای شک و شبهه)
 نه نته ر: [ناو] عه نته ر؛ جوړيک مه يموون.

(عنتر)
 نه نجام يوون: [چاوگه، ت] به گانامه ی؛
 جيیه جي يوون؛ ته و او بوونی کار؛ هاتنه کرن.
 (انجام شدن)
 نه نجام دان: [چاوگه، ت] جيیه جي کردن؛
 پيکه ينان؛ پيک ثنائين؛ ته و او کردنی کار؛ به گا
 تارده ی؛ قه داندن. (انجام شدن)
 نه نجوجه: [ناو] نه نجووجه ک؛ ناوکی هه رمی
 به برژاوی، که ده يترو کيڼن. (تخم گلابی
 بوداده)
 نه نجومه ن تارا: [ئاوه لئاو] مه جلیس تارا؛
 که سيک که کوړ و مه جلیس ده ډازيڼي ته وه و
 که رمی ده کا. (مجلس آرا)
 نه نجومه نی نه ده بی: کوړی شاعيران و
 نوو سهران و ويژه وانان. (انجمن ادبی)
 نه نجومه نی به پړويه به ری: ليژنه ی هه لسو وړ-
 اندن و کار ډاډه پانندن. (انجمن اداره کردن)
 نه نجومه نی شار: کوړی شوړای شار و بهر-
 پرسانی شاره داری: شاره وانی. (انجمن شهر)
 نه نجومه نی لادی: کوړی نه ندامانی شوړای
 گوند. (انجمن ده)
 نه نجومه نی مال و مه دره سه: کوړ له گهل
 بهر پرسانی مه دره سه دا. (انجمن گرتنی)
 دايک وبابی منداله مه دره سه خانه و مدرسه)
 نه نجه نه نجه: نه نجن نه نجن؛ له ت
 له ت؛ کوت کوت. (تکه تکه)
 نه نجير: [ناو] هه نجير. (انجير)
 نه نجير باوا: [ناو] مهوز. (موز)
 نه نداز: [پاشگر] (۱) تووړه ده؛ هاويز؛ فرېده ر؛
 (۲) ډاخه ر؛ داخه ر؛ پانکه رموه،

وهك: پائەنداز. (پسوند)

+ ئەندازە: [ناو] ئەندازە: قاس؛ ھېند؛ رادە؛
میزان؛ ھەد؛ قەد؛ قەرا؛ پەپەپر؛ نەزىاد نەكەم؛
نەشل نەتوند. (اندازه)

ئەندازەبوون: [چاۋگەت] كەوشەكانى من
ئەندازەى پاى تۆن؛ بە قەدبوون؛ پەپەپر بوون؛
بەقەرaboون. (اندازه بوون)

ئەندازە پاگرتن: [چاۋگەت] (ب) زىادە پەوى
نەكردن؛ رادە پاگرتن؛ لە ھەد نە چوونە دەر.
(اندازه نگهداشتن)

ئەندازەكردن: تاقي كردنەوى جل و بەرگ
وكەوش بو ئەندازەبوون؛ سەر راستكردنى
زۆر و كەمى؛ ئەندازەگرتن. (پرو؛ اندازه كردن)
ئەندازەگر: [ناۋىك] فد: كەسيك كە شتيك
دەپيويت و سەنگيني (كيش) يان دريژايى و
پانايى ديارى دەكات يان بە قەد دەگريت يا
پيك دەگريت. (اندازه گیر)

ئەندازەگرتن: [چاۋگەت] بەقەدگرتن؛
بەراۋەردى شتيك لەگەل شتيكى تردا؛
پيگگرتن؛ پيوان و كيشان و گەزكردن.
(اندازه گرفتن)

ئەندۆك: [ناو] دارى بەينى دوو لۆلەپ؛ ناو
دۆك؛ نيرەژن؛ دارى نيو مەشكە؛
داردۆزەنگ. (چوب زبانه دار بالاي مشك)

ئەندونيزايى: [ئاۋەلناو + ناو] (۱) خەلكى
ئەندونيزى. (مردم اندونزى) زبانيان (زبان آنها)
ئەندەرلەناو؛ ژناقدا؛ ھۆندۆر؛ جەدئەندەر جەد؛
پشتا و پشت. (اندر)

+ ئەندەروون: [ناو] فد: ناخى ھەر
شت؛ ناو. (اندرون)

ئەندەروونى: [ناو] ئەندەروون؛ ھۆندۆر؛ ژوورى
مالەۋە؛ خانووى تايبەت بو خيژانى مال؛ دژى
بيروونى. (اندرونى)

ئەندەك: [بەند] فد: (ف. مشه). ھەنەك؛
ھيىديك؛ ھەندەك؛ تۆزى؛ كەمى؛ نەختى.
(اندك. كم)

ئەندەكو: [ناو] ويىنجە. (يونجه)
ئىراندن: [لە چاۋگەى ئەنرېن] تووپەكردن و
قەلس كردن. (عصبانى كردن)

ئەنەرۆك: [ئاۋەلناو] جنگز؛ تووپەرە؛ قە-
لس. (عصبانى)
ئەنرېشە: [ناو] ھەندريشە؛ جورپك-
گيايە. (نوعى گياه)

ئەنرېن: [چاۋگە] تووپەرە و زوپر بوون. (عصبانى
شدن)

ئەنەزەلوک: [ناو] كۆلەپ؛ كۆخت؛ كۆخ؛
خانوچكەى خراب. (كلبه)
ئەنفىيە: [ناو] فد: تيكەلۆيک لە ئەجزا و

ھەندى گيا بو ھەلمزىن و سەرخوش بوون؛
بەرنووتى؛ لە تور كىيەۋە ھاتوۋە؛ بەرنى ئەوتى
واتا گياى لووت: گياى ھەلمزىن. (انفيه)

ئەنفىيەدان: [ناو] قوتوو يان كىسەى ئەنفىيە
تيكردن. (انفيه دان)

ئەنگ: [ناو] رووپەريكى نووسراو كە
نووسراۋەكەى كون كرابى، و دروشم و
نیشانەى فابريكاي لە سەر جەبە (جەبە) و
تەليسى كالآ پى دەنەخشيىن. (انگ)

ئەنگاۋ: [ناو] ھەنگاۋ. (قدم)
ئەنگر: [ئاۋەلناو] سل؛ تووپەرە؛ قوشقى؛ زىز؛
تۆراۋ. (عصبانى)

نهنگ لیدان: [چاوگه،ت] (۱) مۆر و نیشان دانان له سهر بهسته و جعبه و تهلیسی پر له کالّا. (۲) تۆمهت لیدان؛ ناوخته سهر کهسیک. (انگ زدن)

نه نگوتکه: [ناو] (۱) جوړیک تری. (نوعی انگور) (۲) گونگ؛ نهنگوتک. (چونه) نهنگۆر: [ناو] تام؛ چیژه. (طعم)

نهنگووس پیدان: [چاوگه،ت] قامک پیدانان؛ له جیاتی واژو به سهری قامک مۆر به به لگه دانان. په نجه مۆر کردن. (انگشت زدن) (ب) په ژراندن.

نهنگوست تیخستن: [چاوگه،ت] (ب) شیواندن و ئاژاوه نانهوه؛ خوئییه لقورتانیدن؛ (ب) دهست له کاری وهردان. (آشوب بپا کردن)

نهنگوسته گهوره: [ناو] که له نهمووست؛ تبلا مهزن؛ تلیا مهزن؛ قامکه گهوره؛ بهرانی؛ قامکی ههره قهویی دهست ویا. (انگشت شصت)

نهنگوستیله یی کاسه؛ ئالقهی په نجه؛ نهنگوستیله یی نقیم. (انگشت بی نگیل)

نهنگوستیله یی درومانی؛ نهنگوسانه؛ قووچکه؛ کلکه وانه یی درومانی؛ سهرتلیک؛ هنگوستۆک. (انگستانه)

نهنگوست: [ناو] فند قامک؛ نهنگووس؛ تل؛ تیل؛ کلک. (انگشت)

نهنگوشت نیشان: [ئاوه ناو] نهنگوشتنوما. (انگشت نما)

نهنگوشته ری: فند [ناو] نهنگوستیله؛ کلکه- وانه. (انگشت)

نهنگووس گه زین: (ب) په ژوان بوونه وه؛ له حه سره تدا قامک بردن به دهما و گاز لیگرتن. (انگشت گزیدن)

نهنگووس له سهر دانان: (۱) دهست له سهر شتیک دانان و دیاریکردنی شتی دلخواز. (۲) هیما به کاریا باسیک کردن و دیاریکردنی خالیک له باسیکدا. (انگشت روی چیزی گذاشتن)

نهنگووس نیگاری: [چاوگه،ت] (۱) وینه هه لگرتن له هیلی سهر قامک بو دوزینه وهی خاوه نه که ی. (۲) وینه هه لگرتن له جی شوینی سهر په نجه بو دوزینه وهی دز و خراپه کار. (انگشت نگاری)

نهنگووسه براتووته له: تبلی په نای قامکه تووته له. (انگشت چهارم)

نهنگووسه ناوگین: [ناو] تبلی ناوه راست؛ زه نه قووته؛ بهرزه ملی؛ تلیا ناوین. (انگشت وسط)

نهنگووسی؛ قامکیک. (ب) که میک. (یک انگشت)

نهنگووسی ئیشاره: نهنگووسی شاده؛ دوشاو مژه. (انگشت سبابه)

نهنگه بین: [ناو] فند: (۱) ههنگوین. (عسل) (۲) شیرهی گه زنه نگه بین. (گز انگیل)

نهنگه چهری: بیچه یا بی شهرم. (بیشرم) نهنگیر: [ناو] تری. ههنگور. (انگور)

نه نوّش؛ نوّش؛ (ب) نوّشی گیانت بی به گیانت- خوّش و گه وارابی. (نوّش)

نه نوخته: [ناو] یاشه که وت. (اندوخته) نه نوخته کار: [ناو] بک [پاشه که وت کار.

(اندوخته گر)

نه نووخته کردن: [چاوگه هت]

پاشه که وتکردن. (اندوخته کردن)

نه نیشه: [ناو] (۱) بیر؛ هوش؛ فکر؛

خیال. (اندیشه) (۲) ترس؛ خوف. (ترس)

نه نی گهش: [ئاوه لئاو] (۱) پروو خوش، (۲)

جوان؛ قه شهنگ؛ خوشکوک؛ نیوچاو

کراوه. (پشاش؛ زیبا)

+ نه نیماتوپ: فند: [ناو، بک] که سیک که فیلمی

کارتون (نیمه یشین) دروست ده کات.

(انیماتور)

+ نه نیمه یشین: [ناو] اند؛ فند: فیلمیک که به

وینه گرتنی په یتا په یتا و له سهریه ک له شتی

بیگیان وه ک بوو که چینی و وینه ی

نیگار کیشی چیده بی. (کارتون)

نه نین: داد و هاوار و پوپو. (داد و هوار)

نه واره: [ئاوه لئاو] ئاواره؛ نه راکیل؛ دهر به دهر؛

سهر گهر دان؛ بیته نوا؛ دهر وه دهر؛ تهره؛

هه لوه دا؛ په رمواز. (آواره)

نه واره یی: [به ره همی چاوگه] آواره یی؛

دهر به دهری؛ بی نه وایی؛ بیجیگه و پیگه یی.

(آواره ای)

نه وازین: [ناو] وازن؛ زریان. (بادیکه از شمال -

میوزد)

نه وباش: [ناو] عد؛ فند نه لوات؛ هه تیومه تیو؛

به ره لا؛ نه لوچه لو؛ لات و لووت؛ بیسه روپا؛

ویلگه رد؛ رووته و پووته؛ ههرزه؛ گه دمو گوده؛

سووک و چرووک؛ شه لاتان و شه فروش.

(اوباش)

نه وباشی: فند: [به ره همی چاوگه] په وشتی

نه وباش؛ کاری نه وباش؛ شه لاتی؛

شه فروش؛ شه لاتانی. (اوباشی)

نه وباشیگه ری: [ناو به ره همی چاوگه] لاتی؛

نه لواتی؛ نه لواتی؛ ویلگه ردی. (اوباشگری)

نه به ری: [ناو] لیفه ی بچووک. (لحاف

کوچک)

نه وپه: [ناو] هه وسهر؛ نه وهر؛ نه پهایه ت.

(نهایت)

+ نه وت: [ناو] اند؛ فرد؛ فند: (۱) ثاوت؛ توپ

چوونه دهر له سنووری کایه ی ولیبال و

فووتبال و باسکیتبالدا. (۲) وه دهر نان؛ چوونه دهر

یان له کایه یان له کیبه رکی قرت (قت) بوون.

(اوت)

نه وتا: [ئاوه لئاو] هاوتا؛ هاوته ندازه. (همتا)

نه وتو: [به نندت] وا؛ وه ها؛ شیاوی

باس؛ کاریکی نه وتوی نه کرد؛ کاریکی گرینگ و

شیاو و به رچاوی نه کرد؛ به چه شنیک؛ به -

جوړیک. (مهم؛ شایان گفتن؛ به نوعی)

نه وت نه وت: وه رموه. (عوعو)

نه وتین: [چاوگه] ورمین. (عوعو کردن)

نه وجاریش؛ نه مجاریش؛ هه میسانه که؛ هه -

مدیسان. (دوباره)

نه وجن: [ناو] جوړیک سه خته داره. (نوعی

درخت)

نهو دنیا: دنیای پاشمه رگ؛ ناخیره ت؛ (آن

جهان) (۲) دنیاییک که تیداین؛ نهو دنیا

چهند بیوه فایه؛ نهو دنیا چهند بیوه فایه. (این -

جهان)

نهو دم: [به نندت] نهو وهخت؛ نهو کات.

(آنوقت)

نه وراف: [ناو] هه وریک که بارانیکی که می
 پیوهی. (ابر کم باران)
 نه وراقچی: [ناو] که سیک که که رهسته ی کوڼ
 و نه وراقی ده فروشیت. (اوراقچی)
 نه وراقسی: [ناو] (۱) (ب) شهق-
 وشپ. (۲) لیک هه لوه شاهه؛ له به ریه ک
 ده رها توو. (۳) شیاوی لیک هه لوه شانندن.
 (۴) [ناو] دووکانی فروشتنی که رهسته گه لی
 هه لوه شاهه. (اوراقی)
 نه ورام: [ناو] پروایی؛ سازگاری؛ دروستی.
 (سازش)
 نه ورت رشکی: [ناو] هه وره تریشقه. (رعد وبرق؛
 آسمان قرمبه)
 نه وروکه: [به ند] نه مپروکه؛ نیمرو؛ نه م
 روژ گاره؛ (امروزه)
 نه وروو: [ناو] مه لاشو. (سق)
 نه وره مه زدا: < ناهورا مه زدا. (اهورا مزدا)
 نه ورنک: [ناو] (۱) ته ختی شایه تی؛ شکو.
 (اورنگ) (۲) [ناو] تیگه یشتن؛ فامین.
 (فهمیدن)
 نه وریشم: [ناو] تار مووش؛ هه وریشم. (ابریشم)
 نه وزه ل: له ناومز به واتای عه قله وه وه-
 رگیراوه. فره زان؛ زانا؛ (به یومندی به نه فره لی
 تاره ویه وه نییه) (دانا)
 نه وشان: [ناو] [ناو] هاوشان. (هم شان)
 نه وشین: < نه فشین.
 نه وشو: ئیشه ف؛ نه مشه و؛ شه ویک که
 تییداین. (امشب)
 نه ووقاس: [به ند] نه وه نه ده؛ هینده؛ نه و نه ندازه.
 (انقدر)

نه ووقه: [ناو] [ناو] [ناو] [ناو]؛ شالو؛ هیرش؛
 توووشبون. (حمه؛ بر خورد)
 نه ووقه دیوون: ناو قه دیوون؛ هاو نه ندازه؛
 هاوشان. (هم قد)
 + نه وک: کابرا؛ هین؛ وانیک؛ یارو. (یارو؛ چیز)
 نه وکات: نه وسا؛ نه و هخت. (آنوقت)
 نه وکردنه وه: [چاوگه] ت کردنه وه؛ ناو لاکردن؛
 درانه نه و که واتا دمر گاهه بکه وه. (باز کردن)
 نه وکی: [جینا و ناو] نه وک؛ کابرا؛ یارو؛
 وانیک؛ هین. (یارو؛ چیز)
 نه وگار: [ناو] [ناو] به ریشان؛ په شیو؛ دل په خه م؛
 زگار؛ کز. (مغموم)
 نه ولاد: [ناو] عد؛ فد؛ زاروک؛ مندال؛ فرزند ی
 کوپ وکچ؛ عه ولاد. (اولاد)
 نه ولولا: [جینا و] نه ملاو نه ولا؛ نه یلاو نوولا.
 (اینطرف و آنطرف)
 نه وولعو: [ناو] [ناو] سیلاو؛ له هی. (سیلاب)
 نه ووله یی: [ناو] خاتر جه می؛ نه رخیامنی
 دل نیایی؛ پروایی؛ متمانیه؛ جیی نیحتیار.
 (اطمینان)
 نه ونه: (۱) قی قاس؛ هینده؛ نه ونه ده؛ (اینقدر)
 (۲) نه وکه سه نه. (او نه)
 نه و هخته: [به ند] نه وکاته؛ نه و
 زه مانه؛ نه و ده مه. (آنوقت)
 + نه وه: [ناو] شه ونم؛ خوناوه. (شبیم)
 نه وه نامای: [چاوگه] ت هاتنه وه؛ گه رانه وه.
 (برگشتن)
 نه وئیس: دوزره وه. (پیدا کننده)
 نه وه ئیسته ی: ئیسته ی وه؛ دوزینه وه. (پیدا
 کردن)

ئەوھپرای: [چاۋگەت، لە بۆاردان، پەرىنەوھ.
گەزشتن]

+ ئەوھتا: [جېناۋ] ئېھى؛ ئەقەقە؛ قاقايە؛ ھا؛
ھانى؛ ئەمەسا؛ ئەمەتا؛ ئەتا؛ ئاتانى؛
ئىنە؛ ئەوھتانى؛ خۆپەتى. (اينھاش؛ خودشە)
ئەوھتاۋاي: [چاۋگەت، قالدېوون؛ تاوانەوھ؛
ئاتىۋان؛ تۈنەوھ (دوب شدن)]

ئەوھتانى؛ ئەوھتا؛ ئەوھتېھى؛ قەيە؛ ئەيەسە؛
يەسە؛ ئەوھسە؛ خۆپەتى؛ خۆپەسى. (اين
است)

ئەوھتاھى؛ خۆپەسى؛ ئەوھتېھى؛ خۆپەتى.
(خودش است)

ئەوھتى؛ ئەوھتى تۆم دېوھ ھېچ كەسم
ۋەمبىر نايە؛ لەۋكاتەوھ. لەوھتى. (از آنوقت)

ئەوھتېھى؛ ئەوھتانى؛ خۆپەسى. (اينست)
ئەوھسەيى؛ (۱) ھەسانەوھ. (استراحت)

(۲) ھەپەسان. (زيان بند آمدن)

ئەوھكان؛ ھىنەكان؛ ئەۋانىدى؛ شتەكانى تر.
(ديگران؛ چيزها)

ئەوھگۆرىيى؛ (ب) ئەوھ دەردىيى؛ دەبىرو
دەي ھەقى خۆپەتى؛ مافى خۆپەتى. (حقش
ھمىن بود)

ئەوھندە؛ ئەو ھېندە؛ ئەۋنە. (آنقدر)

ئەوھندەيى؛ [بەند] ھېندەيى؛ ئەۋنەيى؛ بەقەد.
(آن قدر؛ ھر چقدر)

ئەۋمەھا؛ (۱) ئاۋا؛ ۋا. (اينطور) (۲) [جېناۋ]
ئەۋمەھا؛ ئەۋمەتا؛ ئەۋمەھايى؛ ئەۋمەتانى. (اينست)

ئەۋمەيە؛ ئەۋمەسە؛ خۆپەتى. (خودش است)

+ ئەۋيى؛ [جېناۋى تاكى مى] ئەۋيى گوتە من؛
ئەۋ زەنە بە مىنى گوت. (او برای زن)

ئەۋيىستايى؛ (۱) زىيانى كە ئاۋيىستايى
پېنۋوسراۋە. (۲) پېۋەندىدار بە ئاۋيىستا كىيى
دىنى زەردەشتەوھ. (اوستايى)

ئەۋيىستى؛ [بەند] ئىستا؛ ئىستە؛ ئىسە. (حالا)
ئەۋيىستىكە؛ [بەند] ئىستاكە؛ ئىستەكە. (حالا؛
حالاكە)

ئەۋيىسك؛ ناۋى بالەندەيىكە (نام پرندە ايست)

ئەۋيىشان؛ [جېناۋ] ئەۋان. (ايشان)

ئەۋيى كە؛ (۱) ئەۋيى دىكە؛ ئەۋيىدى؛ ئەۋيى تر.
(آن يكى) (۲) ئەۋكەسە. ھەركەسىك؛
ئەۋيى كە نەيىت بەشى دەخورىت. (ھەركسى)
ئەۋيىندەر؛ [بەند] ئەۋيىندەر؛ ئەۋيى؛ ئەۋجىگا.
(آنجا)

ئەۋيىندەرى؛ [بەند] ئەۋيى؛ ئەۋيىندەرى؛
ئەۋجىگايە. (آنجا)

ئەۋيىھا؛ ھۆ ئەۋە. (آنست)

ئەۋھالى؛ [ناۋ] فد؛ جەماۋەرى دانىشتۋويى
جىگايىك؛ ((ئەۋ شاھى ماھى مىسرە ئەۋھالى
لە رىي سىجۋود)) «ئالى» (اھالى)

ئەۋھامى مىسر؛ [ناۋ] فد؛ سى ھىرەمى بە
ناۋبانگى مىسر. (اھرام مصر)

+ ئەھل؛ [ئاۋەلناۋ] منالە كەي زۆر زىر و
ئەھلە؛ ئارام؛ زىر. (آرام)

ئەھل و عەيال؛ [ناۋ] فد؛ (ب) زن و مندال؛
خاۋخىزان؛ عال و عەيال. (اھل و عيال)

ئەھلى؛ [ئاۋەلناۋ] فد؛ رام؛ دەستەمو؛ كەۋيى.
(اھلى)

ئەھلى بەقىيە؛ [ناۋت] (ئەھلى باقىيە. (ب)
خەيات. (اھل بخيه)

ئەھلى تەسەنون؛ فد؛ [ناۋت] (ب) سۈننى

مهزهه ب. (اهل تسنن)

ئه هلی ته شه یوَع: فد: [ناوت] (ب) شیعه

مهزهه ب. (اهل تشیع)

ئه هلی ته قوا: فد: [ناوت] (ب) ته وهی له

کاری دژی دین خوئی ده پاریزیت. (اهل

تقوی)

ئه هلی حال: فد: [ناوت] (۱) ئه هلی زکر و

عیرفان و سو فیگه ری. (۲) (ب) باحال: خوش

گوزهران: خوش رابویر (اهل حال)

ئه هلی حه ق: فد: [ناوت] (۱) لایه نگری

عه دالته و حه ق و راستی. (۲) په یه وهی

دینی حه ق. (اهل حق)

ئه هلی دل: فد: [ناوت] (ب) خوشبار له

هه لسو که وتدا: که سیک که به دلی خوئی

ده ژی: زیاتر بو خوش رابواردن و دلداری به

هه موو ماناییکه وه: خاوه ن دل: ئه هلی که یف.

(اهل دل)

ئه هلی عیبادت: فد: [ناوت] (ب) که سیک که

ئه رکی دینی خوئی به پیه ده بات. (اهل

عبادت)

ئه هلی قه لهم: فد: [ناوت] (ب) نووسه ر:

ئه دیب: قه لهم به ده ست. (اهل قلم)

ئه هلی قه ناعت: فد: [ناوت] (بو) ئه هلی

قه ناعت له پلانو خوشتره داندوک) شیخ

ره زان. رازی و ده ست پیوه گر. (اهل قناعت)

ئه هلی کتیب: فد: [ناوت] (۱) (ب)

په یه وانی په رتووی تاسمانی. (۲) هوگری

موتالا و کتیب خویندنه وه. (اهل کتاب)

ئه هلی مه نقه ل: فد: [ناوت] (ب) تلیاکی:

تریاکی: ئه هلی بافوور: ئه سرار کیش: بافووری:

وافووری. (اهل منقل)

ئه هلی نه زهر: [ناوت] (خواه ن پا. (ب) پسپو

له کاریکدا. (اهل نظر)

ئه هلی وه فا: (ب) وه فادار: ئه مه کدار: باوه فا.

(اهل وفا)

ئه هووره: ئاهورا. (اهورا)

ئه هووره مه زد: [ناو] (۱) ئاهورامه زدا. (۲)

پوو ناکی به رزی گه وره: خودا له ئایینی زه-

پده شتدا. (اهورا مزدا)

ئه هووه ن: [ئاوه لئاو] ئارام: له سه رخو: زیر:

هیور (آرام)

ئه هه ک: [ناو] ئاهه ک: قسل: ئه ها ک. (آهک)

ئه ی ئه ی: ئای ئای: وشه ی سه رسوو مانه:

ئانای ئه وه شیت بوو گی. (آی آی)

ئه یا: [ناو] ئایه: دایه: دایک. (مادر)

ئه یته: هه یته: [ناو] پولیس: ژاندارمه.

(ژاندارم پولیس)

ئه ی چه: ئه ی چی: ئه دی چی. (پس چی)

ئه ی چی: ئه دی چی: ئه ی چه. (پس چه)

ئه یدز: اند: فد: [ناو] نه خوشینی له کار

که وتنی هیزی به رگری و چاره سه ری له

له شدا که ده بیته هوئی چاک نه بوونه وهی

برین و نه خوشینگه لی تر، له کاری سه ر

جیی له گه ل نه خوشینداری ئه یدزیدا تووشی

مروف ده بیست یان له ریگای خوینی

ئه یدزیه وه تووشی مروف ده بیست. (ایدز)

ئه یدزی: [ئاوه لئاو] دوو چاری ئه یدز هاتوو.

(ایدزی)

ئه یدمر: [بهند] ئیره: ئیستا. (اینجا: حالا)

ئه یدی: [ئامراز] نه دی: ئه یتیر: ئه تر: ئیدی:

تهیدی به سمه: ئیتر به سمه. (دیگر)

تهیره: [بهند] ئیره؛ ته گره؛ قیری. (اینجا)

تهیرو: < تهیرو. (ای داد)

تهیزه: [ناو] خود؛ یه زدان؛ پهروه ردگار.

(ایزد)

تهیزه دی: [ناو] ئیزه دی؛ خودایی؛ خودا

په رست. (ایزدی)

ته یزه ن: [بهند] فد؛ له (ته یزه ن) ی فارسی

ومر گیراوه، دیسان؛ دووباره؛ ههم دیسان؛

همیسان. (ایضا؛ دوباره)

ته یزی: ده ییزی؛ ده لئی؛ چما؛ وایزانم. (ب)

واده زانی؛ وایزانم. (می گویی؛ گوئی)

ته ی سووتام برزام: ناوی گه مه ییکی مندالانه.

(نام بازی است)

ته یقه ز: [ناو] ئاماده. (آماده)

ته یقه زاندن: [چاو گه ت] ئاماده کردن؛

ته یار کردن. (آماده کردن)

ته یقه زین: [ناو] ئاماده یی؛ ته یاری؛ حازری.

(آمادگی)

ته یلا: ته ملا؛ ئیلا؛ لای نزیکتر؛ دژی ئوولا

و ته ولا. (اینطرف)

ته یلو: بو بانگ کردنی کو مه لئی پیاو؛ گه لو.

(برای صدا کردن جمعی مرد)

ته یلی: بو بانگ کردنی کو مه لیک زن. (برای -

صدا کردن جمعی زن)

ته ین: [ناو] هه ین؛ هه ینی؛ جوعمه. (جمعه)

ته ینا: [بهند] ته گینا؛ ته گه رنا؛ دمننا. (اگر نه)

ته ینوو: هه ینی. < ته ین. (جمعه)

+ ته یه: [بهند] (۱) ئایا؛ داخو؛ داخوم؛ داخوا.

(آیا) (۲) ئه مه؛ یه؛ ته فه. (این)

ته ینی: [ناو] ته وینی؛ ته قینی؛ حه زلیکه ری؛

خوشه ویستی؛ میهره بانی. (عشق)

ئیبلیس: [ناو] یوان د؛ عد؛ فد؛ وشه ی یوانی

دیابولوس؛ واتا دوو زمان؛ دروژن؛ شه یتان؛

(ب) شه یتان. (شیطان)

ئیتالائی: (۱) پیوه مندیدار به ئیتالیاوه.

(۲) خه لکی ئیتالیا و زمانیان. (ایتالیایی)

ئیتانول: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ جهوه هری شه پاب؛

ئه لکولی خوراک؛ له هه لمه تکین کردنی

(ته قتیری) شه پاب به ده ست دیت. (اتانول)

ئیتراک: [ناو] ئه تره ش؛ زراو؛ زمندeq؛

زراور. (کیسه صفر؛ زهره)

ئیتقات: [ناو] ئیتقاد؛ له ئعتقادی ئاره ویه وه

هاتووه؛ باوه؛ عه قیده؛ ئیمان؛ برهوا. (اعتقاد)

ئیتوان: [ناو] ئه یتوان؛ جوو تیار. (شخم زن)

+ ئیتود: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] ده سته واژه ی

نیگار گه ربیه، موتالای سهره تایی؛ گه لاله ی

ته پراخی سهره تایی؛ مه شق له بابه ت

نیگار کیشیه وه. (اتود)

ئیتون: [ناو] کویر. (کور)

ئیتوون: [ناو] دوزه؛ جهه نم. (جهنم)

ئیتیر: [ناو] تراویکی بیره نگه و هه لچوک؛ بو

پیوه کردن و هه لمزینی ده بیته هو ی له سهر

خو چوون و بیهووشی. (اتر)

ئیحاره دار: [ناو] فد؛ که سیک که شتیک بو

ماوه ییک به ئیحاره ده گریت. (اجاره دار)

ئیحاره داری: [ناو] فد؛ بارو دوخ و کاری

ئیحاره دار. (اجاره داری)

ئیحاره نامه: [ناو] فدنوو و سرواه ی شهرت و

شرووتی ههر شتی ئیحاره یی. (اجاره نامه)

ئىجارە نشىن: [ناو] فد: دانىشتوو لە مالى
بە كرىگىراودا؛ تىيىنى: ئىجارە و كرى پەر بە پەر
يەك نىن باغ و يىستان زياتر بە ئىجارە
دە گىرئىت نە بە كرى، پياو بە كرى دە گىرئىت
نە بە ئىجارە. (اجارە نشىن)

ئىجارە يى: [ئاو لەناو] فد: (۱) دانراو بو
ئىجارە. (۲) ئىجارە كراو (اجارە اى)

+ ئىجازە: [ناو] فد: لىگە پان؛ بوار ئىزن؛
(وەك: ئىجازە ي مەرەخەسى، ئىجازە ي
رۆيشتن، ئىجازە ي دانىشتن). (اجازە)

ئىجازە نامە: [ناو] فد: نووسراو ي ئىزن پىدان؛
پەروانە؛ جەواز؛ پەوادىد؛ وىزا. (اجازە نامە)

ئىجبارى: [ئاو لەناو + ناو] فد: ئەم وشە يە
ئارە و يىيە: لە ڤووى ناچار يە وە؛ لە ڤووى
ناعىلا جىيە وە؛ (ب) دوو سال ئىجبارى
(سەربازى) خزمەتى وە زىفە ي عەسكەرى.
(اجبارى)

ئىجيارو ەرى: [ناو] تىشكى خورە تاو؛ تىرئىز؛
(اشعە خورشيد)

ئىچك: [ناو] دارئىكى سەر بە قولاپە لە سەر
گورىسى دەبەستن. (حلقە چوبى كە بە سەر
طناب مى بندند)

ئىچ قەلا: [ناو] قوچ قەلا؛ لە توور كىيە وە
هاتوو، ناوى سى قەلا بە دەم يە كە وە كە
مىرى پەواندوز درووستىكردو. (سە قلە)

ئىحتىياجى: دەستكورتى؛ پىويستى؛ ئاتاجى؛
ناتەواوى؛ حەوجە يى. (محتاجى)

ئىختىيار: [ناو] عد: فد: (۱) جىيى باو ە.
قسە كەت جىيى ئىختىيارە. (۲) كەسايەتى
مالى؛ بە ئىختىيارى تو بانگ قەرزى پىدام.

(۳) پارە ي تەرخان كراو لە دەولەتدا؛
ئىختىيارى دەزگاي كارمە چەندە يە؛ (۴)
پەواج؛ پەر؛ ماو ە؛ ئىختىيارى پاسپورتە كەم
سەبە يىنى تەواو دەيىت. (۵) بەرپىزى و
كەسايەتى؛ پياويكى بە ئىختىيارە. (اعتبار)

ئىختىياردار: فد: (۱) بەلگە يىك كە ماو ە
بە سەرنە چوو يىت. (۲) [ئاو لەناو] جىيى باو ە.
(۳) موختەبەر و داراي كەسايەتى و رىز.
(اعتباردار)

ئىختىيارى بانكى: بە پىي فو ەمگەلى بانكى و
شيو ە موعاملەلى موشتەرى، بانك ڤادە ي
باو ە پىكراوى بە كەس يان شەرىكە يىك
ديارى دەكا. (اعتبار بانكى)

ئىختىيارم: [ناو] عد: فد: رىز؛ حورمەت.
(احترام)

ئىختىنا: [ناو] حالەتى بە جىساب هينان؛ لا
لىكر دىنە وە؛ بە راخو ەدان؛ ئاوپ لىدانە وە. (اعتنا)
ئىحسان: [ناو] عد: فد: (۱) ناو ە بو پياوان.
(نام مردانه) (۲) ئىسحان؛ خىر و چاكە.
(احسان)

ئىحيا كرىنە وە؛ وشە ئارە و يىيە و زور جار لە
ديوانى مەولە ويدا هاتوو ە؛ ئەحيا كرىنە وە؛
بوژاندنە وە؛ زىندوو كرىنە وە؛ هينانە وە حال؛
(احيا كردن)

+ ئىختىيار: [ناو] عد: فد: تەد: (۱)
دە سەلات؛ سەرپشكە بوون. (۲) هوش؛ بى-
ئىختىيار كە و تن؛ بىهوش كە و تن. (اختيار)

ئىختىياردار: [ئاو لەناو] خامەن؛ بە دەست بوون؛
دە سەلاتدار؛ باوكم ئىختىياردارمە هەرچى بلى
وا دەكەم. (اختياردار)

ئېخندان: [ناو] (۱) يەعدان؛ جېگای لیباس و شتوو مەك. (صندوق) (۲) جېگای سەھۆل. (يخندان).

ئېخندان: [چاۋگەت، چۆك پىدادان و خەواندنى وشتى؛ لە توركى را هاتوو؛ يخندان. (خواباندن شتر)

ئېخسىرى: [ناو] دىلى؛ كۆيلەتى؛ زىندانى؛ بەندى. (اسارت)

ئېخە: [ئامرازى دەنگ] بۆ دەنگ دانى مەپ و بزن. (صدایی برای دور کردن بز و گوسفند)

ئېخە: [ناو] يەخە؛ يېخە؛ بەرۆك. (يقه)

ئېخە و بەرك: [ناوت] يەخە و بەرۆك؛ سىنگ و بەرۆك. (يقه و سرسینه لباس)

ئېخە و بەرۆك: [ناوت] يەخە و بەر سىنگ؛ سىنگ و بەرۆك. (يقه و سینه)

ئىدارە جاتى: [ناو] كە سىك كە لە ئىدارە دا ئىش دەكات. (اداره اى)

ئىدارى: [ئاۋەلناو] فد: (۱) كارى ئىدارى، سەيارەى ئىدارى؛ كە سىك كە لە ئىدارە دا دەوام دەكات؛ (۲) پەيوەندىدار بە ئىدارە وە.

(ادارى)

ئىدز: [ناو] ئە خوشىنى لە كار كە وتنى هېزى بەرگرى لە وىرووس و ھوروك كە دەبېتە ھۆى چاك نەبوونە ھۆى زام لە لەشدا. (ايدز)

ئىدزى: [ئاۋەلناو] كە سىك كە نە خوشىنى ئىدزى ھەيە. (ايدزى)

ئىدوون: [بەند ناو] ھەنووكە؛ ئەلمان؛ ئىستە؛ نەھۆ. (حالا)

ئىدەك: [ناو] يەدەك، ئامرازى پەچاۋگىراو بۆ جېگۆپ كى لە گەل ئامرازى پەك كە وتوودا.

(يدك)

ئىدەك: [ناو] يەدەك؛ چارەۋىيى زىادى بەدۋاى سوارەو ھە بۆ جېگۆپ كى و ھىلاك

نەبوونى ئەسپى ژىر پ كېف. (يدك)

ئىدەن: ئەمەسە؛ ئەمەيە. (اين است)

+ ئىرادە: [ناو] ھىزى زال بەسەر دەرووندا. (اراده)

ئىرادە كردن: [چاۋگەت، ھىمەت كردن و لە خوېران؛ عەزم جەزم كردن بۆ كردنى كارىك. (اراده كردن)

ئىرانى: [ناو + ئاۋەلناو] خەلكى ئىران؛ پەيوەندىدار بە ئىرانە وە. (ايرانى)

ئىرج: بە ھادار؛ بەنخ؛ (بالرزش)

ئىردانە: [بەند ئىرانە. (اينجا)

ئىردەك: [ناو] ئىدەك؛ يەدەك. (يدك)

ئىرش: [ناو] ھىرش؛ پەلامار. (حمله)

ئىرشت: [ناو] ھىرش؛ ھەلمەت. (يورش)

ئىرگا: [ناو] ئاگرگا؛ ھىرگا. (آتشگاه)

ئىرلەندى: [ناو + ئاۋەلناو] (۱) زبانى سەلتى. (۲) خەلكى ئىرلەند؛ پەيوەندىدار بە ئىرلەندە وە. (ايرلندى)

ئىرنگە: [بەند ئەلمان؛ ئىستا. (حالا)

ئىروكووشن: [ناو، بىك] ئاور كووزىن. (آتش خاموش كن)

ئىرەتى: [ئاۋەلناو] بېتىن؛ بېھىز؛ خۆنەگر. (بى استحكام)

ئىرەل: [ناو] (ئىرەلماسى)؛ لە توور كىيە وە ھاتوو، (بىر زەوى + ئالما؛ سىو) يارەلماسى؛ سىوك؛ يرەلماسى؛ كارتول؛ كارتوبى؛ پەتاتە؛ سىف زەمىنى؛ سىب زەمىنى؛ كارتىنە؛

هیره لماسی؛ کرتوپل؛ پوتیه؛ کارتینک؛
 کرتوپل؛ په تیه. (سیب زمینی)
 ئیره وان: ناوی پیتهختی ئهرمه نستان. (شهر
 ایروان)
 + ئیره یی: (۱) خه لکی ئیره. (اهل اینجا)
 (۲) [ناو، بهرهمی چاوگه] به خیلی؛ به غیلی؛
 به خیلی. (حسادت)
 ئیریس [ناو] سه روکی فه له کان. (رهبر
 عیسویها)
 ئیز [ناو] تد؛ فد؛ شوین؛ جیبا. (رد)
 ئیز: [جیناو] ئهمه. (این)
 ئیزافه: [ناو] فد؛ ئهم وشه یه فارسییه به لام
 زور باوه، زیاده کردن؛ زور کردن؛ زورتر له
 پیویست؛ لیباسی ئیزافی، نانی ئیزافی،
 عه لاوه؛ زیادتی؛ ئیزافه له حقه که ی خوی
 ده تمه نم پیدا؛ زیاتر له ئه ندازه ی دیاری
 کراو: ئیزافه بار؛ دوو به ئیزافه ی سی ده کاته
 پینج. (اضافه)
 ئیزافه کار: [ناو] کاری زیاتر له ماوه ی دیاری
 کراو. (له ئیدارات باوه). (اضافه کار)
 ئیزافه کاری: [ناو] (۱) کارکردنی زیاتر له
 پاده ی دیاری کراو. (۲) پاره ییک که بابته ی
 ئیزافه کار وهرده گیریت. (اضافه کاری)
 ئیزافه کردن: [چاوگه، ت] خسته سهر؛
 زیاده کردنه سهر؛ له ماتماتیکدا دوو په قه م یا
 زیاتر کووم کردنه سهریه ک؛ عه لاوه کردن.
 (اضافه کردن)
 ئیزدان: به زدان. (یزدان)
 ئیزدی: [ئاوه لئاو] په یره وی دینی ئیزدی؛
 ئیزه دی؛ یه زیدی به هه له و تراوه. (ایزدی)

ئیزدین سهری: [ناو] جوریک بووزوو. (نوعی
 بافته از پشم بز مرغز)
 ئیزگومکردن: [چاوگه، ت] شوین گومکردن.
 (رد گم کردن)
 ئیزگه: [ناو] شوینی ویستان؛ ئیزگه؛ ئیستگا؛
 ویستگه. (ایستگاه)
 ئیزمک: [ناو] بیرو؛ نه خوشینیکی پیستییه.
 (اگزما)
 ئیزن خواستن: داوای ئیجازه کردن؛ داوای
 ئیجازه ی پرویشن و خودا حافیزی کردن
 له کاتی دهرکهوتن له کوپیکدا. (اجازه گرفتن)
 ئیزن دان: [چاوگه، ت] ئیجازه دان؛ (ب)
 مه ره خهس کردن؛ ئیختیار پیدان. (اجازه
 دادن)
 ئیزه: [ناو] ئیزه؛ خودا. (خدا)
 ئیزه دی [ئاوه لئاو]: (۱) خودایی. (۲) سهر به
 دینی ئیزه دی که به هه له به یه زیدی
 به ناوبانگن؛ چونکا زور له پیش یه زید دا ئه و
 ئائینه هه بووه. (ایزدی)
 ئیزهن: [جیناو] ئهمه سه. (اینست)
 ئیزیره: [ناو] به ند [دوینی]. (دیروز)
 ئیزینگ وان: [ناو] ئیزینگ فان؛ داربر و دار
 کوکه رموه. (همه چوب جمع کن)
 ئیزهن: [ناو] چاچکه؛ بنیشت؛ به نووشت؛
 به نیشت. (سقر)
 ئیساکوونی: [به ند] ئیستاکوونی؛ ئه ویستاکه.
 (الان)
 ئیساولا: [به ند] له ئیستا به ولاره؛ له مه و دووا.
 (منبعد)
 ئیسپات کردن: [چاوگه، ت] عد؛ فد؛ دهرخستن

و سه‌لماندنی پاستی و دروستی مه‌به‌ستی به
سه‌نهد و به‌لگه‌وه؛ چه‌سپاندن؛ سه‌لماندن؛
(بادلیل قبولاندن)

نیسپاگیتی: [ناو] ایتالیایی؛ فرد؛ اند؛ فد؛
خوراکی که له هه‌رشته فه‌ره‌نگی دروست
دهیی. (اسپاگتی)

نیسپانیائی: [ئاوه‌لناو+ئاو] (۱) پیوه‌ندیدار
به نیسپانیاوه. (۲) خه‌لکی نیسپانیا و
زمانیان. (اسپانیایی)

نیسپانیولی: [ئاوه‌لناو+ئاو] نیسپانیایی؛ خه‌لک
و زبانی دانیش‌توانی نیسپانیا. (اسپانیایی)

نیسپراتۆ: [ناو] زمانیکی ساکار که سالی
۱۹۱۷ (ز) له لایه‌ن (دوکتۆر زامینه‌وف) ی
له‌هیستاتییه‌وه دروست کرا، که له ساکارترین
وشه‌ی زمانگه‌لی دنیا ییک‌هاتووه. (اسپراتۆ)
نیسپیرم: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیڕینه که له‌گه‌ل
ئوول‌دا ده‌گوروی و له مند‌الداندا مند‌ال
(ئاوه‌لمه) دروست ده‌کات. (اسپیرم)

نیسپیرماتۆزۆئید: [ناو] فرد؛ فد؛ تووی نیڕینه؛
نیسپیرم. (اسپیرماتۆزۆئید)

نیست: [ناو] فد؛ (۱) فه‌رمان بو وێستان؛
پاوه‌سته. (ایست) (۲) له کار که‌وتن؛ وێستان؛
نیستی‌قه‌لبی: پراوێستانی دل. (ایستادن؛ از کار
افتادن)

نیستادیۆم: [ناو] اند؛ فد؛ سالۆن (هوولی)
وهرزشی. (استادیوم)

نیستارت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ (ب)
ده‌ست ییک. (۲) سلف (کلیل) ی هه‌لکردنی
هه‌ر جوړ مه‌کینه یان موټۆر و سه‌یاره؛ سوپیج
لێلان. (۳) که‌ره‌سته‌ییک له سه‌یاره‌دا. (۴)

هیندلی (قه‌دیمی). (استارت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
ئاویژان له میچی نه‌شکه‌وتدا له به‌ردی
نه‌رمی ئاهه‌کی که به هووی دلۆپه‌کردن
پیکدی. (استالاگیت)

نیستالاگیت: [ناو] فرد؛ فد؛ نه‌ستوونی
به‌ردی ئاهه‌کی (له‌قسل) که له دلۆپه‌ی ئاو
له ته‌ختی عه‌رز ی نه‌شکه‌وت دا چیده‌بی.
(استالاگیت)

نیستامبولی: [ناو+ئاوه‌لناو] (۱) خه‌لکی
نیستانبولی تورکیا. (۲) ده‌فری قورکیشان له
به‌تنایدا. (۳) پیوه‌ندیدار به نیستانبوله‌وه. (۴)
جوړیک هیره‌لماسی چکۆله و دریز و مه‌یله‌و
سپی ره‌نگ. (استانبولی)

نیستانبولی‌پلاو: [ناو] خوراکیک که به برنج و
ته‌ماته و قیچه‌ی گوشت و هیره‌لماسی چی-
ده‌ییت. (استانبولی‌پلو)

نیستاندارد: [ناو] اند؛ فد؛ (۱) دیاریکردنی
نموونه‌ی (سه‌نعات و هه‌رجوړ به‌ره‌م) که
له دنیا یان له کیشه‌ریکدا به‌دی دی بو
په‌ژراندنی گشتی. (۲) مه‌تاعیک که له‌گه‌ل‌ئوه
نموونه‌دا یه‌ک بگریته‌وه. (۳) سازمان یان
مه‌رزینگی به‌ر پرسی ئه‌و کاره. (استاندارد)
نیستردار: [ناو] هیسه‌ره‌وان؛ خاوه‌ن هیستر.
(چاروادر)

نیستره‌گایله: [ناو] نیستری بابئه‌سپ
(بالانی). (استری که ماحرش الاغ باشد)

نیستگا: [ناو] فد؛ (۱) نیزگه؛ نیستگه. (۲) جیی
تایه‌تی وێستانی سه‌یاره و قه‌تار. (۳)
ساختمانی فه‌نی بو‌گه‌یانندی هه‌ندی

خرمه‌ت. ئیستگای رادیو؛ ئیستگای کاره‌با.
 (۴) جیی پاره‌ستانی سپارده بو کاری
 تاییه‌ت. ئیستگای بازپرسی. (ایستگاه)
 ئیستوپ: فد؛ اند. له‌کوردستانی باشوور به
 تورمزی سه‌پاره ده‌لین (استوپ؛ ترمز)
 ئیستوپا: ناوی زیاره‌تگای بووداییه‌کانه که
 زیاتر له بیچمی نیوه‌گو چیده‌بی. (استوپا)
 ئیسته‌پل: [ناو] فد؛ ته‌ویله‌ی ئەسپ و هیسر.
 (اصطبل)
 ئیسته‌نسیل: [ناو] اند؛ فد؛ جوریک‌کاغه‌ز.
 (استنسیل)
 ئیسته‌یو: دۆزینه‌وه. (پیدا کردن)
 ئیسته‌یو نه‌وه‌شی: [چاوگه‌ت] په‌یداکردنی
 چه‌شنی نه‌خو‌شی؛ شناسینی نه‌خو‌شی؛
 ناسینی چلوانیه‌تی نه‌خو‌شی. (تشخیص
 بیماری)
 ئیسته‌یه‌وه: [ناو] بک [په‌یدا‌که‌ر؛ دۆزه‌روه‌وه.
 (پیداکننده)
 ئیستیبدا: [ناو] ئوتوکراسی؛ حکومه‌تی
 مله‌په‌رانه و په‌چاو نه‌گرتنی ویستی خه‌لک و
 جه‌ماوه‌ر؛ دژی دیموکرات. (استبداد)
 ئیستیعاره: [ناو] عد؛ فد؛ ده‌سته‌واژه‌ی
 شیعریه. خاله‌تی دانانی وشه‌یی‌ک له
 په‌سته‌یی‌کدا که واتا و بو‌چوونیکی دیکه ده
 داته ده‌ست؛ ئیستیعاره‌ی نزیک وه‌ک: که‌وان
 و نه‌برۆ یان بالآ و سه‌ول؛ ئیستیعاره‌ی دوور
 وه‌ک: کچی به‌یانی و پوژ؛ چاوم له‌ دیمه‌نی
 کچی به‌یانیه، «سوارمه‌یلخانی زاده».
 (استعاره)
 ئیستی‌قه‌لبی: [ناو] پاره‌ستانی دل. (ایست

قلبی)
 ئیستیلاح: [ناو] عد؛ فد؛ کوژ؛ ده‌سته‌واژه؛ (۱)
 وشه‌یی‌ک یا په‌سته‌یی‌که که‌له‌ناو هه‌ر گروپ یا
 سینفیکی تاییه‌تدا واتاییکی تاییه‌تی هه‌یه؛
 وه‌ک ئیستیلاحی بازارپی، ئیستیلاحی
 پزیشکی، (اصطلاح) (۲) به‌ئیستیلاح توبه‌ی-
 کردوه. (به اصطلاح)
 ئیستیوار: [ناو] فد؛ ده‌ره‌جه‌ی نیزامی ئیران؛
 بالآتر له‌گرووه‌یان. (استوار)
 ئیستیوایی: [ناوه‌لناو] فد؛ نه‌و سه‌ره‌زه‌وینانه‌ی
 که‌ نزیکی هیلئ ئیستیوان. (استوایی)
 ئیسه‌حالی خوینی: [ناو]ت، زه‌حیری به‌خوین و
 لیمان و زگ ئیشه‌وه؛ زه‌حیری باسیلی.
 (اسه‌هال خونی)
 ئیسره‌حه‌ت: پشوودان؛ ئیسره‌حه‌ت؛ بیهن
 وه‌دان؛ ئاسووده‌یی. (استراحت)
 ئیسراییلی: [ناو] +ئاوه‌لناو [خه‌لکی ئیسراییل؛
 پیوه‌ندیدار به‌ ئیسرایيله‌وه. (اسرائیلی)
 ئیسفالت: [ناو] (۱) قیرتاو؛ به‌ تیکه‌لأوه‌ی قیر و
 زیخی‌داخ، پو‌شاندنی شه‌قام یان سه‌ریان. (۲)
 جاده‌یی‌ک که‌ قیرتاو کرابی. (آسفالت)
 ئیسفالتی داخ: ئیسفالتی که‌ تا ۱۶۰ ده‌ره‌جه‌ی
 سانتیگراد گهرم ده‌کریت. (آسفالت داخ)
 ئیسفالتی سارد: ئیسفالتی که‌ به‌ گهرمای
 که‌م و زیخی گه‌وره‌تر چیده‌کریت. (آسفا
 لت‌سرد)
 ئیسفالتی گهرم: ئیسفالتی‌ک که‌ تا
 ۱۰۰ ده‌ره‌جه‌ی سانتیگراد گهرم ده‌کریت.
 (آسفالت گرم)
 ئیسفه‌ند: [ناو] مانگی ناخری سالی هه‌تاوی.

ئیسفه نچ: [ناو] گیانله بهر یکی گیا ئاسایه؛ بی بزوه و جولیه له زیر ئاوی ده ریادا ده زی و لاشه ده بیته کوگایکی گه و ره له جنسی وهک بهردی نهرم که جوړاوجوره و ئاهه کی و سیلیسی و شاخی هیه و له بهرده پاشوره دهکا. (اسفنج)

ئیسفه هان: (۱) شاریکی ئیران. (شهر اصفهان) (۲) ئیسفه هان یا به یاتی ئیسفه هان؛ مهقامیکی موسیقیه که هندی له پسیو پرنی موسیقا ده لاین له مهقامی شووردایه و هه ندیکیش بیان وایه سهربه خویه. (مقام اصفهان)

ئیسقانی: [ئاوه لئاو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسقانه وه؛ وهک: ئازاره باریکه ی ئیسقانی. (۲) له جنسی ئیسقان. (استخوانی)

ئیسقانی که شکه ک: [ناوت] ئیسقانی کاسه ی ئهژنو؛ ئیسقانی سه زرانی؛ که شک ئهژنو؛ (کشک زانو)

ئیسقای: [ئاوه لئاو] که سیک که نه خوشینی ئیسقای هه بی. (استقای)

ئیسکاتیف: [ناو] جوړیک روئی گیاییه له گهل روئی به زره کدا تیکه لای ده که نه بو زووتر وشک بوونه وهی په نگی نیگار کیشی. (اسکاتیف)

ئیسکاچ: [ئاوه لئاو-ئاو] (۱) پیوه ندیدار به ئیسکاتله ندموه؛ (۲) جوړیک چه سپ. (۳) جوړیک قاپ و قاچاخ شور. (اسکاچ)

ئیسکاندیناوی: [ناو] بریتیه له ولاته کانی سوئید و نورویژ و دانیمارک و ئیسله ند و

ئیسکله: [ناو] (۱) سه کو و شه پۆل شکین و بار ئه نداز له په راوی ده ریادا. (۲) له نگره رگای پاپوژ. (اسکله)

ئیسکوئک: [ناو] هه نیسک. (حالت شبیه سسکه بعد از گریه)

ئیسکوئو: [ناو] یه که ی پاره ی مه مله که تی پورته قال. (واحد پول پرتغال)

ئیسکووک: [ناو] که وچی داری کلک دریز. (قاشق چوبی دراز)

ئیسکه یت: فد؛ اند: [ناو] که وشیکی چه رخدار یا ساف بو روشتن یان خلیسکان به سه ر ئیسفالت یا سه ر سه هول یان به سه ر زهوی سافدا. (اسکیت)

ئیسکه یتی سه ر سه هول؛ پاتیناز؛ خلیسکین له سه ر سه هول به له پی کردنی که وشی تاییه ت. (پاتیناز)

ئیسکی: [ناو] (۱) وهرزشی خلیسکین و روشتن به سه ر به فردا به که وشی تاییه ت، که له ته خته ی دریز و باریک چیده بیته. (۲) ناوی ئهو کایه وهرزشیه. (اسکی)

ئیسکی باز: [ناو] که سیک که ئیسکی- ده کات. (اسکی باز)

ئیسکی سه رئاو: جوړیک ئیسکی، به ده ست گرتن به ته نافی دوا ی قایقه وه و به که وشی پانی تاییه ته وه به سه ر ئاودا خلیسکان. (اسکی روی آب)

ئیسکیمو: [ناو] فد؛ (۱) قه ومیکی دانیش تووی باکوری کانادا و ئالاسکا و گروئینلند و خوړ هه لاتی سبیری. (۲) هه ریه ک له ئه ندامانی

ئەو قەومە؛ (۳) چەشنى بەستەنى. (اسكىمۇ)
ئىسلآخ: [ناو] لە ئارەبىيەو هاتوو و لە
كورديشدا جى كەوتوو: (۱) بەرھەمى پاست
کردنەوى چەوتى يا هەلە: وەك: ئىسلآخى
نووسراو. (۲) كارىك كە دەبىتە چاك تر بوونى
حالتى هەر شت وەك ئىسلآخى نيزادى
حەيوانات. (۳) كارى سەر و پىش پىكوپىك
کردن يا تاشين يا كورت كوردنەوى سەر.
(اصلاح)

ئىسلآخى سەر: قرتانندن و پىكوپىك كوردنى
قزەسەر. (اصلاح سەر)

ئىسلآو: [ناو] چەند دەستە لە زبەنگەلى هيند و
ئوروپايى وەك زبەنى ئوكراينى، رووسى،
سىرب، كوروات، ئوسلەواكى، چىك،
ئوسلونى، لەهستانى و نيزادى جەماوهرى
ئەو ولاتانە و بولغارستان و مولداوى. (اسلاو)
ئىسلاید: [ناو] وىنە لە سەرفىلم بو نیشاندان
بە پىزىكتوپ. (اسلايد)

ئىسماعىلىيە: [ناو] تىرەيىك لە مەزھەبى
شىعە، كە ئىسماعىلى كوپى ئىمام جەغفەر بە
ئىمامى ئاخىر دەزانن. (اسماعىلىيە)

ئىسم لەسەر كەسى دانان: لە قەب لە
سەر كەسىك دانان وەك: فاتى گاخور و
مەجىد سەرەگا (اسم روى كسى گداشتن)

ئىسم و پەسم: [ناوت] قەد: ناوبانگ: شۆرەت:
ناودارى. (اسم و رسم)

ئىسم و پەسمدار: [ئاو] بە ناوبانگ:
مەشهور: ناو دەر كوردو: بە ناو و دەنگ.
(اسم و رسم دار)

ئىسمەن: [بەند] (۱) لە پرووى ناوەو: ئىسمەن

دەيناسم خويىم نەديو. (۲) بەقسە: لە
روالەتدا: ئىسمەن نو كەريەتى: بە زاهير، لە
روالەتدا نو كەريەتى. (اسما)

ئىسمى شەو: [ناو] دركاندى پەمىزى شەو بو
هاتوچو و عەلامەتى خويى بوون: بە تايبەت
لە عەسكەريدا. (اسم شب) ئىسمى فاميل: عەد:
شۆرەت: ناوى گەورە (شەهت)

ئىسنومبىل: اند: قەد: [ناو] ماشينى بە فرماينى
جادە و شەقام: سەيارەى سەر بەفر:
(اسنومبيل)

ئىسوئى: [ناو] ئىسيو: ئالەت (فلل سياه)
ئىسو: بانەگر: پەنابا. (پناهگاہى كە از باد در
امان باشد)

ئىسە: [بەند] ئىستە: ئىستا. (حالا)
ئىسەرەم: [بەند] تە ئىستەرەم: دەمە وىت:
دەبى: وشەى پى داگرتن: حەتمەن و
پىويست: لە ئىستەرەمى تور كىپەو هاتوو
بە واتاى: دەخوام. (بايد)

ئىسەنى: [بەند] ئىستاكە. (هم اكنون)
ئىشارە: [ناو] قەد: هيمما و ئاشيرە تەكرەن بە
دەس و چاو يا هەر شتى تر: بە نووسين يا
قسەى ناراستەوخو، سوو كە ئامازە پىكردن.
(اشارە)

ئىشارەت: [ناو] هيمما: ئامازە: ئاشيرەت: (دەمى)
تو نەينى شەو لە نيوى دەم، خودا بىيرىت
ئىشارەت بە چەم) (اشارت)

ئىشارەت كەردن: [چاوگەت] بە هيمما و ئامازە
تىگەياندن: بە قامك نیشاندان و ئامازە
كەردن: سوو كە ناوبردى لە قسە يا نامەدا.
(اشارە كەردن)

نیشازراف: [ناو] فازاره باریکه: سیل (سل)

+ نیشان: (۱) جیناو نه وان. (آنها) (۲) ژان؛ گل؛ ژان کردن. (درد کشیدن)

نیشانن: [چاوهگه] ت و نه نیش هینان؛ وه ژان-هینان. (به درد آوردن)

نیش به دهست: [ناوه لئاو] کار به دهست؛

که سیک که له سهر کاریکه. (کار به دست)

نیشپیل: فرد؛ فد [ناو] خشپیل: ته لیکى دوو توکراو که دووای به ستنی پیچ و مورهی (تاییه تی کوندار) لهو کونهی پروده کهن بو نهوهی شل نه بیته وه په رچی دهده نه وه؛ له کوردمواریدا بووه به خشپیل. (اشپیل)

نیشپیل: فد: [ناو] گه رای ناوسکی ماسی. (اشپل)

نیشتی کردن: [چاوهگه] ت [ناره] زوو کردن؛ دل-پیوه بوون. (اشتها کردن)

نیشتیاکو پیر بوونه وه: له نیشتیاکه و تن؛ به سهر چوونی مه یلی خواردن. (اشتها کور شدن)

نیشتیالی بوون: [چاوهگه] ت [دل] به خوراک یان شتیکه و موبوون؛ تامه زرویی؛ مه یل لیوون. (اشتها داشتن)

نیشتیانه بردن: [چاوهگه] ت [ب] تیر خواردن و دل نه بردن؛ ناره زووی خواردنیک چوونه بهس؛ چه ز به خواردنیک نه کردن. (میل نداشتن)

نیشتیاهه لسان: [چاوهگه] ت [په] یدا بوونی مه یل و هه وهس بو خواردنی خوراکیک یان کردنی کاریک. (هوس کردن)
نیشتیها: [ناو] نیشتیها. (اشتها)

نیشدار: [ناوه لئاو] ژان دار؛ صاحب نیش. (درد دار)

نیشدار: [ناوه لئاو] که سیک که دارای کاریکه؛ شو لدار. (دارای کار)

نیشکاو هاتن: برانه وهی ناو. (ب) ههر شت که دووایی بی. (قطع شدن)

+ نیشک کردن: [چاوهگه] ت [۱] وشک کردن؛ ناو لیچنین. (۲) پیگی ناو برین. (۳) کانیه که نیشکی کردوه؛ ناوی لینایت؛ ته و او بوونی ناوی کان؛ (خشک کردن)

نیشک و برینگ: [ناوه لئاو] وشک و برینگ؛ هیچ ته رای تیادا نه بوون. (خشک خشک)
نیشکه به نند: وشکه سهرما. (سرماى سخت بدون برف و باران)

نیشکه په: [ناو] ت [ر] هه ت بوونی بی-نزیکیه تی ژن و میردی؛ زیاتر بو چه یوانات به کاردمبریت. (انزال بی جماع)

نیشکه جاو: [ناو] ت [نیشکه] جوو؛ نانی وشکی خواردن؛ نانی بی پیخور خواردن. (نان خالی خوردن)

نیشکه چن: [ناو] دیواری به ردی بی مه لات و قور؛ دیواری به به ردهه لچنراو. (دیوار سنگی بدون ملات)

نیشکه شیو: [ناو] نیشکه شوو؛ (ب) هه لگه رانده وهی لیباس به دیوی تازه تریدا. (برگرداندن لباس بر رویه تازه تر)

نیشکه مه له: [ناو] (ب) حمام چوونی به لهش پاکى. (حمام بدون جماع)

+ نیشک هه لاتن: [چاوهگه] ت [ر] هه ق بوونه وه و له سهرما وشک هه لاتن. (از سرما یخ بستن)

+ نیشکیل: [ناو] (۱) دهسه لات؛ حوکم؛ فرمان. (حکم) (۲) به دهست و پا به ستنه وهی و لآخی به رزه و هر چوارپی دیکه. (دست و پا بستن اسب و استر)

نیشکیل کردن: [چاوه، ت] ده سته بند و پابه ندرکنی و لآخی به رزه (پابند و دستبند زدن چهارپایان)

نیش لیّهاتن: کار له دهس هاتن. (توانائی کار)
نیش لیّهاتوو: [ئاوه لئاو] کار لیّهاتوو؛ که سیک که توانائی کردنی کاری هه یه؛ (ب) کارزان؛ پسپور؛ کار ئازمووده؛ سهرده رچوو. (کارآمد)
نیشن: ده لّین؛ نووشن؛ ده بیژن؛ ئیژن. (می گویند)

ئیشوو: [ناو] هیشو؛ بۆل. (خوشه)
ئیشه ف: [ناو] به بند نه وشو؛ نه مشه؛ نه مشو؛ ئیمشه و. (امشب)

ئیشی: ئووشی؛ ده لّیی؛ ئیژی. (میگویی)
ئیتیداییه: له کوردستانی باشوور به واتای (ئاساییه) به کار ده بریت. (عادی)

ئیمدامی: فذ: (۱) [ئاوه لئاو] ئیمدام کراو. (۲) مه حکووم بووه به ئیمدام و چاوه پّیی به- رپوه چوونی حوکمه. (۳) (ب) زور بوی هه یه مه حکووم به ئیمدام بکریّت. (اعدامی)
ئیف ئیف: [ناو] که ره سته ی دمر که که ره وهی کاره بایی. (آیفون)

ئیفاده فروشتن: به خو نازین و ده عیه و دهمار به خه لک نیشاندان؛ لووت به رزی نوواندن. (افاده فروختن)

ئیفاهه: [ناو] فایده؛ موف؛ حاله تی چاکتر کردنه وه؛ دهرمانه که ئیفاهه ی نییه؛ و اتا

که لکی نییه. (افاقه)

ئیفاهه کردن: [چاوه، ت] به له شت و موف بوون؛ به که لک بوون؛ به هره دان. (افاقه کردن)

ئیف: [ناو] (۱) زایه بووگ؛ ئیفت لیّدر کردن؛ دهر هاویشتنی خهوش و خال؛ (۲) که مکردنی- کیشی دانه ویله له ههماردا به هوئی وشک بوونه وه؛ (۳) خهوش و ناراستی و درو له گیرانه وهی باسیکدا، قسه کانی گشتی وانیه ئیفتی زوره. (۳) سووکی و که سری شان؛ (ئهو) کاره بو تو ئیفتی هه یه (افت)

+ ئیفتیخار: له قه می عه بدولا خانی ناهید، نووسهر و ئوستادی تار و نیگار کیشی کورد که بو ئه وه لّین جار له سالی ۱۲۹۲ هه) تاری- شیرازی هینایه کوردستان (گوندی سلیمان کندی له ناوچه ی سه قز). (لقب استاد عبدالله ناهید)

ئیفدار: دوز مندار؛ غه نیمدار. (دشمن دار)
ئیفنوّه: [ئاوه لئاو] ساغ و سه لیم؛ له ش ساغ. (تندرست)

ئیفهر: [ناو] وانیک؛ هین؛ شت. (چیز)
ئیفدانه وه: (۱) سهر رپّزی ئه سستیر؛ حیق کردنه وه. (سرریز استخر) (۲) (ب) جه ماوه ریکی زور که له جیگاییکه وه دهر که ون. (یکباره جمعیت زیاد بره افتادن)
(۳) هه لهینانه وهی خو راک. (استفراغ)
ئیکبیر: [ئاوه لئاو] هاویر؛ یه ک هه لو یست. (همفکر)

ئیکران: فذ: (۱) که به کران. (۲) [ناو] په رده ی سپی سینه ماکان که و ینه ی فیلمیان ده

کهوټه سر؛ (ب) نیشاندانی فیلم له سینه
ماکان؛ هیشتافیلمه کهمان ټیګران نه بووه.
(اګران)

ټیکس: [ناو] (۱) ناوی پیتیکی ته لفو بیی
فهرانسه و ټینگلیزی. (ایکس) (۲) (ب) ټهو
پټه دروشمی بهر پیوار و نادیاره؛ تیشکی
ټیکس: تیشکی نادیار. (مجهول)

ټیګو: فرد؛ فد؛ [ناو] (۱) ټاوټزه و زایه له ی
ده نگ (۲) < ټهو تو؛ شایانی یاس. (اګو؛ قابل؛
مهم)

ټیګی: [ناو] یه کیه تی؛ یه کیتی. (اتحاد)

+ ټیګره: [به ند] ټه گره؛ ټیره. (اینجا)

ټیګروز: اند؛ فرد؛ فد؛ تد؛ [ناو] بوړی جیی
دهر چوونی دوو که لی سه یاره؛ جیی دهر چوونی
دوو که لی مو توپ. (اګروز)

ټیګلوو: [ناو] سپیه یا مالی له بهر چیګراوی
ټیسکیموکانی ټالاسکا. (ایګلو)

ټیګو: فد؛ فرد؛ [ناو] (۱) کانګای نه وتی ژیر
زه وی. (۲) ږمه نندی ټاوو ږوی پیساوی شار.
(اګو)

ټیګه: (۱) ټه مدانه؛ ټی گله. (این یکی) (۲)
ټیستا. (حالا)

ټیلا: ټه ملا. (این طرف)

ټیلاغا: [ناو] ناوی له وږه ږه ییکه له ماردین.
(نام علفچریست در ماردین)

ټیلامی: [ټلوه ټلواو] (۱) په یوه نندیدار به
ټیلامه وه. (۲) خه لکی ټیلام (شاریکه له ټیران).
(۳) خه ت و زمانی قهومی که ونارای ټیلام.
(ایلامی)

ټیلاوټولا: [جیناو] ټه ملاوټه ولا (اینطرف و

آنطرف)

ټیلا هه: ناوی یه کی له خوداکانی میوینه له
ټائینه که ونارا کاندا. (الاهه)

ټیلاهی: عد؛ فد؛ خودای من؛ خودایا؛ یاخودا؛
(الاهی)

ټیلچی: تد؛ فد؛ [ناو] (۱) سه فیر؛ بالوټیز. (۲)
دهسته ی خوازینیکه ر. (ایلچی)

ټیلخان: تد؛ فد؛ (۱) سه روک عیل. (۲) له تایفه
و هوژی ټیلخانانی مه غوول. (۳) خاتوونی
عیل؛ خانمی عیل. (ایلخان)

ټیلخی: [ناو] (۱) ږموه ټه سپ. (۲) جیګای
ږاګرتی ټه سپ. (۳) (ب) بیسه روبه ر و بی
ټه دهب له هه لسو که و تدا. (ایلخی)

ټیلدرم بیلدرم: تد؛ فد؛ [ناو] به هه ږه شه و
گوږه شه وه قسه کردن؛ هارت و پورت. (الدرم
بلدرم)

ټیلغار: تد؛ فد؛ [ناو] ږویشن به ږکیف کو
ږوو به دوژمن له شه ږدا و کوشتن و بهرین و
تالان و ږو. (ایلغار)

ټیلیم: [ناو] (۱) هیلم؛ چه سپی دارتاشی.
(سریشم) (۲) چیاییکه که بو کوردان ږیز داره
له جزیر و بو تان. (کوھی است که برای
کردها مقدس است)

ټیلمه: [ناو] هیلمه؛ گریی فهرش. (گره فرش)
ټیلنج: [ناو] هیلنج؛ دل به یه کاهاتن؛

حاله تی ږشانه وه. (دل آشوب شدن)

ټیلوک: [ناو] هه لو. (عقاب)

ټیلهقه: [ناو] ټاموور؛ ټارهق؛ ټاقیله؛ باسکیش؛
ټیره قه. (چوب دراز خیش)

ټیلپان: [ناو] هیلانه. (آشیانه)

سه‌یاره. (آپارات)

ئاپاراتچی: فد؛ فنا [ناو] که‌سیکه له سه‌ر

ئامیری ئاپارات کارده‌کا. (آپاراتچی)

ئاپارتمان: فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ شو‌قه؛ بینای

چهند قاتی بی‌حه‌سار زیاتر هه‌رقات

ملکی که‌سیک بی‌ت؛ یا سه‌ربه‌خوبی‌ت.

(ساختمان چند طبقه مستقل)

ئاپارتمانسازی: [ناو] کار و په‌وتی دروست-

کردنی ئاپارتمان. (آپارتمان سازی)

ئاپارتمان نشینی: فد؛ [ناو] نیشته‌جی‌بوون و

ژیان له ئاپارتماندا. (آپارتمان نشینی)

ئاپارتاید: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] جیاوازی‌نیزادی؛

په‌گه‌ز په‌ره‌ستی. (آپارتاید)

ئاتو: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) به‌لگی

سه‌رکه‌وتوو له قوماردا. (۲) هوی په‌لپو

به‌هانه. (ئاتو)

ئاته‌ش: [ناو] فد؛ ئاور؛ ئاگر. (آتش)

ئاته‌شبار: [ناو، ت] فد؛ (۱) گورخانه‌ی توپخانه

که‌سی ده‌سته‌ی ۲۷ که‌سییه له ئه‌رتەش

(سوپا) دا. (واحد توپخانه) (۲) یه‌که‌ی توپی

شه‌ر؛ مه‌ترهلۆس. (توپ)

+ ئاته‌شبار: [ناو، ت] و [ئاوه‌لناو، ت] فد؛

ئاورپاره؛ سکلی ئاور (ب) زیر و زرينگ؛ زيت و

وريا؛ هاروهاج؛ نه‌سه‌ره‌وت؛ کار له‌ده‌س‌هاتوو.

(آتش پاره)

ئاته‌شبه‌ره‌ست: [ناو، بک] فد؛ ئاور په‌رست؛ (ب)

گاور، زه‌په‌ده‌شتی. (آتش پرست)

چهند وشه‌ی بیانی که له گووار و بلاقوکه‌کاندا

به‌رچاو ده‌که‌ون یان له‌په‌یقیندا به‌کارده‌برین،

ئه‌گه‌رچی کوردی نین، به‌لام به‌پیوستم

زانی چهند لاپه‌په‌یان بو‌ته‌رخان بکه‌م

ئاپار: [ناو] تیزاوی سولفیتی قورقوشم؛ تاواوه‌ی

تیزاوی سولفوریک و قورقوشم. (سولفیت

سرب)

ئاپازوور: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] سه‌ره‌پۆشی بو‌ که‌م

(مولایم) کردنی نووری چرا؛ به‌تایبەت شه‌وقی

گولۆپی کاره‌با. (آپازور)

ئاب نه‌بات: ئاو نه‌بات: [ناو، ت] فد؛ جوړیک -

شیرینی. (آب نبات)

ئابوتاب: [ناو، ت] فد؛ پازاندنه‌وه له

قسه‌گیرانه‌وه دا، لق و پوپ زیادکردن

له‌گیرانه‌وه‌ی قسه‌یی‌کدا. (آب و تاب)

ئابی: [ناو] فد؛ (ف. گیو) (۱) په‌نگی ئاسمانی.

(آبی آسمانی) (۲) [ئاوه‌لناو] ئاوی؛ هه‌ر

شتی که‌ په‌یوه‌ندی به‌ ئاوه‌وه‌ بی؛ حه‌یوانی -

ئاوی؛ زه‌وی ئاوی؛ ئاوه‌زی. (آبی)

ئابیایی: [ناو، ت] فد؛ (۱) کاری دۆزینه‌وه‌ی

ئاو له ژیر عه‌رز. (ردیایی آب زیر زمینی) (۲)

کاری قومارباژیک که‌ بانکی په‌بووه و هه‌ر

کایه‌ په‌رده‌وام ده‌کا. (کارقمار باژیکه‌ بانکش

پر شده و ادامه می دهد. آبیایی)

ئاپارات: روسد؛ فد؛ تد؛ [ناو] (۱) ئامرازی

نیشاناندانی فیلمی سینه‌مای. (۲) ئامرازی

گه‌رم‌کردن و په‌نچه‌رگرتنی تیوی ته‌گه‌ری

تاتهش چه رخان: [ناوت] تاتهش گهردان،
 تاولمه. (آتش گردان)
 تاته شدن: [ناوت] فد: جیی ناو؛ کوچک ناو؛
 کوانوو؛ مه نقل؛ ناوردان؛ کوانگ؛ کووره؛
 کووری؛ مه نقل؛ وه جاخ؛ نوجاق. (آتشدان؛
 آتش زدن)
 تاته شکیش: [ناوت] خاک نه نداز؛ خاکه ندازی
 بچووک که دمه کهی کمی نوشتاوه ته وه
 بو نزدیک کردنه وهی سکل له کووره دا؛
 خاکه ناز. (آتش کش)
 تاتهش گهردان: [ناوت] فد: تاولمه. (آتش
 گردان)
 تاته شگیر: فد: [تاوه لئاوت] شتیک که زوو
 ناو بگریت. (مواد محترقه) (۲) [ناوی تیکه-
 لئو] مقاش. (منقاش)
 تاته شی مه زاج: [تاوه لئاوت] فد: (ب) حاله تی
 که سیک که زوو توره ده بیت. (آتشی مزاج)
 ناداب: [ناو] عد: فد: (۱) زوو خاو؛ کییم.
 (خونابه) (۲) کوئی نه ده ب؛ ناداو؛ په سم گهل؛
 داب و نه ریت؛ کوئی یاسا و پی و په سم و
 نه ریت؛ داب. (آداب)
 ناداب زانین: [چاوگهت] تاگابوون له چوئیه تی
 په سم و یاسا و داب و نه ریت. (آداب دانی)
 نادابی موعاشیرهت: عد؛ فد: په سم گه لی
 هه لس و کهوت، داب و نه ریت و یاسا گه لی باو
 له کومه لئا. (آداب معاشرت)
 نادمیرال: فد: عد: [ناو] دهره جهی ژینرالی
 هیزی دهریایی. (درجه نظامی نیروی دریایی)
 نادهم کوژ: [تاوه لئاو] (ف مشه) مرووف کوژ،
 قاتل. (قاتل)

نادینه: عد: فد: [ناو] هینی؛ جومعه. (جمعه)
 نارام به خش: [تاوه لئاو] فد: (۱) داسراکین؛
 هیډیکه ر؛ سوکناییده ر؛ دامرکین؛ هیورکه ر؛
 سره وینه ر. (۲ب) [ناوی تیکه لاو] دهرمانی
 ئیش بهر. (آرام بخش)
 نارام په ز: [ناوت] فد: مه نجه لی (کاره بایی)
 که زور به شینه یی (به تینی کهم) چیشیت
 ده کولینی. (آرام پز)
 نارامش: [ناو] فد: (۱) هیمنایه تی و نه بوونی
 زه نازه نا و شهر و شوپ. (۲) سوکنایی؛ هیمنی.
 (آرامش)
 نارامگا: [ناوت] فد: (۱) گومه ز و باره گای
 سه رگوپ. (گنبد) (۲) گلکو، قه بر؛ گوپ؛ مه زار.
 (قبر) (۳) جیی حه سانه وه. (جای آرام گرفتن)
 نارامگای سه ربازی ون: فد: نارامگای
 سه ربازی نه ناسراو؛ مه زاریک که بو پیز گرتن
 و به یادی ته واوی شه هیدانی شه پیک
 دروست ده کړیت؛ گوپی سه ربازی ون.
 (آرامگاه سرباز گمنام)
 نارایش گهر: [ناوبک] فد: شانه کار؛ خه ملین؛
 جوانکهر. (آرایشگر)
 نارایش گهری: فد: [بهره می چاوگه] کاری
 نارایش گهر؛ شانه کاری. (آرایشگری)
 نارایشی جهنگی: فد: دابه شکردن و
 جیگیرکردن و چینی هیزه کان له مهیدانی
 شه ردا. (آرایش جنگی)
 نارایی: [پاشگر] پازینه ری؛ وهک: سفره نارایی؛
 سه فحه نارایی؛ مه جلیس نارایی. (پیوازه ؛
 آرای)
 ناریتست: فرد؛ فد: اند: [ناو] شانوکار؛

کایه که ری سینه‌ما و شانۆ؛ نه‌کته‌ر. (آرتیست)
نارتیست‌بازی: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو]کاری
سه‌یرو سه‌مه‌ره کردن بو خۆن‌واندن. (آرتیست
بازی)

نارشیکت: فد؛ اند؛ [ناو] نه‌ندازیاری پلان-
کیشی (نه‌خشه کیشی) بیناسازی (آرشیکت)
نارشیو: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] کو به‌لگه؛ جیگای
پاگرتن و ناگاداریکردن له به‌لگه و نوسراوه و
گوڤار. (آرشیو. بایگانی)
ناره‌ق‌گیری: [به‌ره‌می‌چاوه‌گه] ناره‌ق‌کیشی.
(عرق‌گیری)

نازارگه‌ری: فد؛ [ناو]کاری نازارگه‌ر؛ سادیسم،
نه‌شکه‌نجه‌گه‌ری. (آزارگری. سادیسم)
نازمایش‌فد: [ناو]ناروین؛ نه‌زموون؛
تاقیکاری؛ جه‌پانلن؛ له (ف. مشه) یشدا
هاتووه. (آزمایش)
نازمایشگا: [ناو] فد؛ تاقیگه؛ نه‌زموونگا.
(آزمایشگاه)

نازمایشگه‌ر: [ناو]یک؛ فد؛ تاقیکار؛
نه‌زموونکار؛ (امتحان‌کننده. آزمایش‌کننده)
نازمایشی: فد؛ بو تاقیکاری؛ بو نازمایش؛
نه‌وه‌ل فرینی فروکه نازما ییشیه. (آزمایشی)
نازموون: فد؛ [ناو]نه‌زموون؛ ناروین؛
تاقیکاری؛ ته‌جروبه؛ له‌وکاره نه‌زموونم
وه‌رگرت. (تجربه)

ناسایشگا: [ناو] فد؛ جیگای ناسوده‌یی و
خه‌وتن و ئیسرا‌حه‌ت؛ وه‌ک ناسایشگای
(به‌سالا چووان؛ قوتابیان؛ ئیقلیجه‌کان؛
موعتاده‌کان؛ نه‌خۆشه‌کان له (ف. مشه) یشدا
هاتووه (آسایشگاه)

ناسیستان: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] (۱) دووای
ته‌واو کردنی زانستگای پزیشکی کارکردن و
فیر بوون به‌کرده‌وه له به‌رده‌ستی ئوستاد
دا. (۲) ومرده‌ست؛ به‌رده‌ست؛ کومه‌ک؛
یاریده‌ده‌رر. (آسیستان)

ناشام: فد؛ پاشگر؛ هه‌ل‌ووش؛ وه‌ک خوین
ناشام. (پیواژه: مانند خون آشام)
ناشپه‌زبایی: تد؛ فد؛ [ناو]سه‌رناشپه‌ز؛
سه‌رکرده‌ی ناشپه‌زگه‌ل؛ باش له‌تورکیه‌وه
هاتووه به‌واتای سه‌ر؛ بایی: سه‌رکرده. (سر
آشپز. آشپز بایی)

ناشپه‌زخانه‌ی ئوین: اند؛ فد؛ [ناو]
ناشپه‌زخانه‌ی ئاواله‌ی مو‌دی تازه که له
لاییکه‌وه دیواری نییه و زو‌رت‌ر پروو به‌سالتو
میهمانی ئاواله‌یه. (آشپزخانه‌ی این)
ناشووب: [ناو] فد؛ ئازاوه؛ شه‌ر و کیشه؛
ئالوزی؛ پشیوم. (آشوب)

ناشووب‌گیر: [ناو]یک-ئاوه‌ل‌ناو؛ ناشووب‌گه‌ر؛
که‌سیک که ناشووب به‌ریا ده‌کا؛ خوم‌شیوین؛
ئازاوه‌چی؛ پشیوه‌چی؛ شه‌ره‌له‌خه‌رین.
(آشوبگر)

ناشووب‌گه‌ر: [ئاوه‌ل‌ناو]ت؛ فد؛ ئازاوه‌چی؛
پشیوین؛ گیره‌شیوین؛ تیک‌ده‌ر؛ شه‌ره‌له‌خه‌رین؛
خوم‌شیوین. (آشوبگر)

ناشووب‌گه‌ری: فد؛ [ناو]به‌ره‌می‌چاوه‌گه‌کاری
ناشووب‌نانه‌وه؛ پشیوه و ئازاوه‌دروستکردن؛
شه‌ر‌دروستکردن. (آشوبگری)

ناشووب‌گیران: [چاوه‌گه‌ت] کیشه‌نانه‌وه و
شه‌ره‌له‌الیسان؛ ئازاوه‌دروستکردن؛
شه‌ره‌له‌خه‌رین‌اندن. (آشوب‌بیا کردن)

ناشووبنا نهوه: [چاگه، ت] کيشه
هه لایساندن، شه پروستکردن، ناژوه
به ریا کردن. آشوب بیا کردن

ناشوفته: [ناوه لئاو] (وشه فارسیه به لام زور
له سر زمانانه) ناشفته: شیواو؛ شله ژاو؛ تیگ-
چوو؛ ناووز؛ شیویاگ؛ هه لشیواو. (آشفته)
ناشوفته بازار: [ناو] که س له که س؛ شیواو؛ شلوق
و بلوق. (آشفته بازار)

ناشوفته حال: [ناوه لئاو] فد: حال شیواو؛ شهرزه
و شله ژاو؛ په شیو حال. (آشفته حال)
ناشوفته خه یال: [ناوه لئاو] فد: فکر شله ژاو؛
فکر په ریشان؛ خه یال بلوو. (آشفته خیال)
ناشوفته دل: [ناوه لئاو] فد: دل نیگه ران؛ دل-
په شیو؛ دل په ریشان. (آشفته دل)
ناشوفته یی: [ناو] شپره زه یی؛ بی سهر و بهری؛
شیواوی؛ په ریشانی. (آشفته گی)

ناشیان: [ناو] فد: له مه موزیندا هاتووه:
ناشیانه؛ هیلانه؛ هیلوون. (آشیانه)
ناشی پرشته: [ناو، ت] ناشی هه رسته؛ ناشیک که
به دانه ویله و سهوزی و هه رسته فه پهنگی
چی دهییت و که شکی ساوراو له گهل نه عنا
داخی به سهردا ده که ن. (آش رشته)

ناشی شوله قه له مکار: [ناو] (۱) ناشی
شله قه له مکار. (۲) (ب) شوبه اندن به کاری
ناووز و تیگهل پیگهل؛ هه شتی دهره هم و
به ره هم. (کار شلوع بلوغ)

(۳) ناوی چیشتیکی تراوه به هه رسته
فه پهنگی و دانه ویله و سهوزی چی دهییت.
(آش شله قلم کار)

نافتابروو: فد: [ناوه لئاو] وه تاغی پروو به پروژ؛

جیگاییک که تاو بیگریت. (آفتابگیر)

+ ناftامات: روس د. فد. [ناو] (۱) جوریک
موسه لسه لی خودکار. (نه سله حه ی خودکار)
(۲) ناوی که ره سته ی خودکار کردنی کاره بای
سه یاره. (وسيله)

خودکار کردن برق ماشین. آftامات)
ناftاو: [ناو] خور؛ پروژ؛ هه تاft؛ هه تاو ناوه
بوژنان؛ له (ناftاب) ی فارسی وهر گیراوه.
(آftاب)

ناftاو په: [ناو، ت] پروژ په: (غروب)
ناftاوی: [ناوه لئاو] (۱) پروژی بی هه ور؛ خوره-
تاو. (آftابی) (۲) ناشکرا؛ ناftاوی بوون؛ خو
دهر خستن؛ دهر که وتن. (واضح)

ناftت: فد، عد: [ناو] (۱) به لای؛ وهی؛
نه خوشی. (۲) میمل. (آفت)
ناftتی ناسمانی: فد: به لای ناسمانی؛ وه ک:
بووم هه لرزه؛ قه که و تنه نیو مالت
وشکه سالی. (آفت آسمانی)

ناftتی روچ: فد: میملی روچ، به لای گیان.
(آفت روح)

ناftتی عه نیاز: نهو جان هه وهرانه ن که شتی
عه نیاز کراو له بهین دهبه ن وه ک؛ مشک؛ کرم؛
سپی؛ موریا نه. (آفت انبار)

ناftتی گهنم: وه ک؛ هه وبردن؛ سن؛ ژهنگ؛
بیبارانی بو دیم؛ سپیی گهنم؛ کولله؛ نهو
شانه که گهنم له بهین دهبه ن. (آفت گندم)

ناftتی گیایی: فد میملی گیایی؛ به لای له
بهین بردنی باغ و زهرحات وه ک؛ سن؛
کولله؛ ژهنگ؛ کرم؛ بزار. (آفت گیاهی)

ناftیش: فرد؛ فد: [ناو] تیتیلایه بو هه لواسین

و ناگاداری؛ زیاتر به وینهوه؛ دهسته‌واژه‌ی
سینه‌مایی (ته‌کهری‌حازر به‌کار و ناماده بو
فیلم به‌رداری. (آفیش)

ناکاردئونی: [ئاوه‌لناو] فد: حاله‌تی شتی که
وه‌ک گه‌پره‌مه‌شکه دریز و کورت بیته‌وه.
(اکاردئونی)

ناکادیمی: [ناو] فرد: فد: جیگای فی‌ربوونی
فن یا زانستی به‌کرده‌وه و خویندن، له
ناوی باخی و مرگیراوه له یونان که
ئه‌فلاتون دهرسی (وانه) ی فه‌لسه‌فه‌ی تپدا
گوتووه‌ته‌وه؛ کوپی زانیاری؛ نه‌نجومه‌نی
عیلمی. (اکادمی)

ناکادیمیک: [ئاوه‌لناو] فرد: فد: اند:
زانستگای؛ (ب) خویندنی زانستگای.
(تحصیل دانشگاهی)

+ ئاکتور: فرد: اند: فد: [ناو] کاپه‌کهری پیاو له
شانو و فیلمی سینه‌ماییدا. (اکتور)

ئاکتورپس: [ناو] زنی شانو‌گهر؛ ته‌کهری
ژن. (زن بازیگر)

ئاکیف: اند: فد: پرکار؛ له‌کار؛ به‌کار؛ کارا؛
له‌حه‌ره‌که‌تدا. (فعال)

ئاکسان: فد: اند: فر: لیدانی نو‌تیکی تاییه‌ت
له‌ناکاو و پی‌داگری له‌سه‌ر ته‌و نو‌ته‌له
نور کیستردا. (اکسان)

ئاکواریوم: فرد: فد: اند: ده‌فری شووشه بو
راگرتی جانه‌وه‌ری ئاوه‌زی. (اکواریوم)

ئاکور: اند: فرد: فد: [ناو] چه‌ند نو‌تی موسیقایی
هاو فریکانس که پیکه‌وه لی‌درین. (اکورد)

ئاکولاد: فرد: فد: [ناو] وه‌ک دوو شه‌بروی
په‌یوه‌سی به‌رانبه‌ر به‌یه‌ک که چه‌ند به‌رانتیز

ده‌گریته به‌ر و جیایان ده‌کاته‌وه؛ بو‌جیا
کردنه‌وه‌ی وشه‌گهل و په‌سته‌گهل به‌کار
دیت، وه‌ک: {} (اکولاد)

ئاگراندیسمان: فد: فرد: اند: [ناو] (۱) گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (۲) کاری گه‌وره کردنه‌وه‌ی
وینه. (۳) (ب) گه‌وره نیشان دانی پرو‌داویک
له‌گی‌راندنه‌وه‌دا. (۴) کهره‌سته‌ی گه‌وره
کردنه‌وه‌ی وینه. (اگراندیسمان)

ئاگنوستیسیسم: فد: اند: [ناو] مه‌که‌بی
نه‌زانین گهری. (اگنوستیسیزم)

+ ئالایش: فد: [ناو] ئالایش؛ ئالوده‌یی؛ خوو
وخده‌ی ناپه‌سه‌ند؛ خه‌وش؛ تیکه‌لای.
(آلایش)

ئالترناتیف: [ئاوه‌لناو] اند: فرد: فد: جی‌نشین؛
عه‌وه‌ز؛ یاکه‌گر؛ جیگر؛ په‌سندکراو و به‌رگه‌م
کراو بو‌دانانه‌جی. (آلترناتیو)

ئالتو: فرد: اند: فد: [ناو] ده‌نگی زیلی ژنانه له
ئاوازی کو‌پدا. (صدای زیر زنانه در کر)

ئالومینیوم: [ناو] فافون. (آلومینیوم)
ئالومینیومی: [ئاوه‌لناو] هه‌رچی له‌فافون
چیکرابی؛ وه‌ک ده‌فری ئالومینیومی.
(آلومینیومی)

+ ئالوده: [ئاوه‌لناو] فد: شت تیوه‌چوو؛ تیکه‌لاو
به‌شتی پیس بوو؛ گیرۆده‌بوو؛ تووشبوو به‌-
خراپه؛ خوو پیگرتوو. (آلوده)

ئالوده‌یی: [ناو] به‌ره‌می چاو‌گه‌ (۱)
گیرۆده‌بووی؛ حاله‌تی تیوه‌تلیاوی. (۲) شتی
پیس تی‌چوووی؛ پیسبووی. (آلودگی)

ئالیرزی: فد: اند: [ناو] (۱) هه‌سته‌مه‌نی؛
هه‌ستوکی؛ هه‌ساسیه‌ت؛ خورووی له‌ش به

هوئی بون پیوه کردن یا خواردنی شتیکه وه؛
(۲) بزوتنی ههستی خوشه ویستی یارق
لیوون به دیتنی که سیک یا ناو بردنی یان به
بیستنی بابه تیک یا قسه بیکی به دل یا نابه دل.
(الژی)

ناماتوژ: [ناوه ناو] اند؛ فرد؛ فد: کاریک بو
سه رگرمی و سه رقالی. کاریکی هونه ری یا
وه رزمی یا هه رچی که بو بژیو نه بی و
نه بیته پیشه و شوئی سه ره کی دزی
پروفیشینال. (اماتور)

ناماده کراو: [راپور دووی ناماده کردن
[ساز کراو؛ ته یار کراو؛ حازر کراو. (آماده شده)
ناماده کردن: [چاوه ت، ساز کردن؛ حازر
کردن. (آماده کردن)

ناماده کریاک: ناماده کراو؛ ساز کراو؛ ته یار
و حازر کراو. (آماده شده)

ناماده کهر: [ناوبک] ته و که سه یه که کار
یاشتیک سازده کات و ته دارو کی کاریک
دهینی. (آماده میکند)

ناماده بی: [ناو] ته یاری؛ پیک و پیک؛ سازی.
(آمادگی)

نامار: [ناو] سه رزمیری له هه رشت؛ بژاردنی
جه ماوه؛ ناماری نه خوشی؛ ناماری مال و
مه سکه ن. (آمار)

نامارگر: فد [ناوبک] که سی که کاری
نامارگرتن ده کا؛ که سیک که کاری سه ر
حیساب کردن؛ سه رزمیر. (آمار گیر)

نامارگرتن: [چاوه ت، نامارگری؛ کاری
نامارگرتن. (آمارگیری)

ناما و ره فت: [ناوت] نامه دو ره فت؛ هاتوچو.

(ب) هه لس و که وت و نزیکا یه تی. (آمد و
رفت)

نامبولاس: فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] سه یاره ی
تایبه تی راگو یزانی نه خوش و بریندار و
مهیت. (امبولانس)

نامبولی: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] ری خوین له ناو
ده مارا گیران، که به هوئی ده له مه بوونی
خوین به (هه و یا گازی نیو ده مار) پیکدی.
(امبولی)

نامفی تیاتر: اند؛ فرد؛ فد؛ [ناو] هوئی
شانو گهری. (امفی تئاتر)

ناناتومی: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] زانستی له ش-
ناسی؛ زانستی شرو فیه کردنی له شی
گیاندارانی موغره دار به تایبه ت ئیسی له شی
ئینسان (دهسته وازه ی پزشکی و ته پراحیه له
نیگار کیشیدا. (اناتومی)

نانار شیسیم: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] تانارش؛
مه کته بی پشیوه خوازی. (هرج و مرج طلبی)
نانار شیسیت: [ناو] نه ناو] پشیوه خواز.
(انار شیسیت)

+ نانالیز: فرد؛ فد؛ [ناو] اشیکاری؛ جه پانندن و
که ند و کاو؛ پشکین و به دوا دا گه پان و
لیکدانه وه ی پاژ گه لی هه رشت؛ به شی له
زانستی ماتماتیک و کیمیا. (آنالیز)

نانتراکت: فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] زه مان ی پشوودان
له به ینی دوو په رده ی شانو گهری یا
سینه ماد؛ یا له به ینی دوو پروگرامی
نور کیستری موسیقادا. (آنتراکت؛ فاصله بین
دو پرده نمایش یا دو برنامه موسیقی)

نانتی بیوتیک: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] ده رمانی

نه خوشین گه لی چلکی؛ دژی هوورک. (آنتی بیوتیک)

ثانتیم: [ئاوه لئاو] فرد؛ فذ؛ نهنتیم؛ گیانی گیانی؛ هاوپی و هاوالی نزدیک و گه رموگوپ. (انتیم)
ثاندانته: فرد؛ فذ؛ [ناو] زهر ب و پرتمی
هیواش له موسیقادا له بهینی ئالیگرتو و ناداجیودا. (آندانته)

ثاندوسکوپ: فرد؛ فذ؛ [ناو] که رهسته ی پشکنینی چال و چولی دهروونی له ش که به گلویی تایهت ناوزک و ناخی له ش روشن دهکات و دهیخاته پیش چاو به که لک وهر گرتن له دووربین. (جوری ک کامیرا).
(آندوسکوپ)

ثاندوسکوپ: فرد؛ فذ؛ [ناو] کاری موعاینه به دهز گای ثاندوسکوپ. (آندوسکوپ)
ثانزیوگرافی: [ناو] به که رهسته ی ثانزیوگراف رهگ و دهمار پشکنین، بو دهخستنی گیر و گرفت له ناو دهماردا. (آنزیو گرافی)
ثانوپمال: فرد، فذ، اند؛ [ئاوه لئاو] غهیری نورمال؛ خیلافی قاعیده؛ خیلافی یاسا.
(آنرمال)

ثانهمی: فرد؛ فذ؛ اند؛ ناوی نه خوشینی که م خوینی. (آنمی)

+ ثانی: (۱) [ئاوه لئاو] فهوری؛ له ئانیکدا؛ بی- ماتی؛ زور زوو. (آنی) (۲) [ناو] نهنیه؛ هه نیه؛ نیوچاوان. (پیشانی) (۳) ئیدی؛ دنا؛ نه دی؛ نهینا. (اگر نه) (۴) نه مه؛ بو که سیکی میوینه و نزدیک. (این) (۵) نه مانه. (اینها)

+ ثاوانس: فرد، فذ، اند؛ [ناو] قان؛ کو مه ک؛ چاو پوخی له ههله؛ ئیمتیار پیدان. (اوانس)

+ ثاو برده: [ناو، بهر، ثاو بر دوو؛ شتی که

ثاو پای مالیی و بردیتی. (آب برده)

ثاوری هيجران: ثاوری دووری. آتش هيجران
+ ثاوگیر: [ناویت] (۱) گول و نه سستی
گه وره؛ ههریمی که چال و نهوی بی. (۲) ههر
شوینی ثاوی تیدا کو بیته وه. (۳) کاری
که سیک که له شتیک ثاو بگریست. (۴)
که سیک که نه سستیر بو نوبه ثاوی ثاو داشتن
ده گریته وه. (آبگیری)

ثاوگیری: [ناو، بهر ههمی چاوگه] کاری ثاوی
میوه گرتن؛ کاری ثاو گرتن؛ سه ندنی (چینی)
ثاوی پولا بو نهرم بوونه وه؛ پرکردنی (خه-
زینه) ی ثاوی حمام و عهباراو. (آبگیری)
ثاهه که په زی: [ناو، بهر ههمی چاوگه] فذ؛ (۱)
کاری دروست کردنی ثاهه ک. (آهک پزی)
(۲) [ناو] کووره ی ثاهه که په زی، (کووره ی
قسل په زی) (کوهره آهک پزی)

ثای. سی. یو: فرد؛ فذ؛ اند؛ [ناو] به شیکی
خهسته خانه بو ئاگالیوونی تایهتی نه خوش و
نیجازه ی نزدیک بوونه وه یان دیداری که سو-
کار نه دان بو چوونه ژووره وه. (آی. سی. یو)
ثای. کی. یو: اند؛ فذ؛ [ناو] پاده به هره وهری
هوخی؛ (ثای. کی. یو) له سه ره وهیه به
هو شه. (آی. کی. یو)

ثوپیر اتور: [ناو، بیک] فرد؛ فذ؛ که سیک که به
که رهسته ی وهک مه کینه ی حیساب یا چاپ
یا ههر که رهسته ی ماشینی کار ده کا. (اپراتور)
ثوتوباند: [ناو] المان د؛ فذ؛ اند؛ فرد؛
ثوتوبان؛ دوو جاده ی پان ویه ک لایه نه له
پال یه کدا. (اتوبان)

ئۆتۈكرات: [ئاۋەلناۋ-ئاۋ] دىكتاتور؛ خود رايى، (استبداد)

ئۆتۈكراسى: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] (۱) جورىك ئىستىباد دۋى دىمۈكراسى- (۲) كارى كەسىك كە ھەر جور پىخوش بى بىزى: (اتو كراسى)

ئۆتۈمات: [ئاۋەلناۋ] (كور تىكراۋەى ئۆتۈماتىك) ھەر دەستگايىك كە خو به خو كاردەكا؛ خودكارى؛ ۋەك ئاقتامات كە چە- شنى موسەلسەلى خوكارە. (اتوماتىك)

ئۆتۈماتىك: روس د؛ فرد؛ فذ: اند: [ئاۋەلناۋ] دەزگاي خوكار؛ خۇبوزىن. (اتوماتىك)

ئۆتۈسرويس: فذ: [ناۋ] جىگاي راگە يشتن بە كارى سەيارە ۋەك: شورىن يان گوپىنى رۈنى مۆتۈر و ئاچار كىشى سەيارە. (اتو سرويس)

ماشىن شورى. (۲) ھەلەى باۋە، بە ئوتۈوشۈى: [ناۋت] فذ: (۱) كارگەى لىياس شورىن و ئوتۈكىشان و شوپى شورىن و ئوتۈوى لىياس دەلن ئوتۈوشۈى، لە جياتى ئوتۈ بوخار يان ئوتۈكىشى. (اتو شۈى)

ئورۇانس: فرد؛ فذ: [ناۋ] بەشىك لە نەخۇشخانە كان كە بى ماتلى دەرمانى نەخۇشگەلى جىي مەترسى ۋەك تەسادوفى و برىندارى جىي مەترسى دەكا. (اورۇانس)

ئوستادى رانوما: مامۇستاي رېنۈين؛

مامۇستاي زانستگا كە يارىدە دەرى ئەۋ كەسانەن كە پايدان نامە (تىز) ى دۋاى تەۋاكردىنى زانستگا دىنۈوسن. (استادراھنما) ئوسلووب: فذ: فرد؛ اند: [ناۋ] ئوسلووب؛ شىۋە-

ى كار؛ تەرىقە؛ پەۋشى كار. (اسلوب)

ئوسۈۈلى دىن: عد؛ فذ: [ناۋت] قاعىدە ۋە رەسمى پەزراۋى دىن؛ لە سۈنىى دا؛ تەۋحىد، نبۈۋەت، مەعاد و لە شىعەدا عەدل و ئىمامەتى لى زياد بوۋە. (اصول دىن)

ئوكازيۈن: فرد؛ فذ: [ناۋ] ھەل و فورسەت بو كرىنى كارىكى بەمۇفا و پىرسوود يا كارىكى زور بەدل. (اكازيۈن)

ئوكىت: فرد؛ فذ: [ناۋ] بەشى لە مۇسىقا كە بە ھەشت دەنگ يا ھەشت كەرەستەى جوراۋ جورى مۇسىقايى لىدەدرىت. (اكت)

ئولتىماتوم: فرد؛ فذ: [ناۋ] ھوا قسە؛ ئاخىر برىار پىۋتن؛ دۋايىن ھەپەشە. (اولتىماتوم)

ئولگوۋ: فذ: [ناۋ] ئىمۈنە؛ ئورناك؛ سە رەمە شق؛ كىردارى كەسىك كىردنە وىنە و سە رەمە شق. شىكل و وىنەىك كە لە پۈۋىەۋە درۈست بىكەن يان بىكىشەۋە. (الگو)

ئولمىت: [ناۋ] فرد؛ فذ: ھىلكەۋېۈن كە تەماتەى تىكرابى. (املت)

ئومەرا: عد؛ فذ: [كۈى ئەمىر] ۋشە ئارەۋىە و لى كوردىشداۋاۋە؛ ئامرگەل؛

ئەمىران؛ كەسانىك كە فەرمان دەدەن؛ سەرۈك گەل. (امرا)

ئۇنىفۇرم: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] (۱) لىياسى يەك پەنگ و يەكسان بو گروۋپىك؛ ۋەك

ئۇنىفۇرمى عەسگەرى. (۲) لىياسى تايبەت بو ناساندنى شۈلى كەسىك ۋەك ئۇنىفۇرمى

خزمەتكارى ھۈئىل و كابارە و ھتد. (يونىفۇرم) ئوۋېرتور: فرد؛ فذ: اند: [ناۋ] ئاھەنگى پىش

دەست پىكردىنى ئۇپىرا؛ يان ئاھەنگى پىش

دهست پیکردنی ټاههنگی عهسلی. (اورتور)
 نهحه: عد؛ فد: (۱) [ټلوهلناو]تهنیا؛ یهکدانه.
 (یکه و تنها) (۲) نلوه بو پیاو. (نام مردانه)
 نهختهرناسی: [ناوبه، رههمی چاوگه] زانستی
 نوجوم؛ نهستیړه ناسی. (ستاره شناسی)
 نهدهب پهروه: فد: [ټلوهلناو]لایهنگری
 نهدهب؛ خزمهټکاری نهدهبیات. (ادب پرور)
 نهدیپ: [ناو] عد؛ فد: (۱) شارهزای نهدهبیات.
 (ادیب) (۲) شاعیر؛ نوسهر. (شاعر. نویسنده)
 (۳) ویزهوان. (سخنور)
 نهدهبیانه: [ټلوهلناو]نهدیپ ټاسا؛ وهک نهدیپ؛
 شاعیرانه. (ادیبانه)
 نهرج: ف. مشه) فد: مهزناټی؛ حورمهټ؛ پریز؛
 گهورهیی؛ بلیندپایهیی. (ارج)
 نهرج مهنډ: (ف. مشه) فد: [ټلوهلناو]بهحورمهټ؛
 ریژدار (ارجمند)
 نهساسنامه: فد: [ناو]کوی قانون و
 دهستووریک که بو بهریوهچوونی شهريکه یان
 حیژییک دیاری دهکړیت. (اساسنامه)
 نهسالهټ: عد؛ فد: [ناو] (ټهم وشهیه نارمویه)
 حالهټی عهسل بوون. (۲) (ب) نهجابهټ؛
 نهسالهټی عهشیرهټی: نهسالهټی
 خانهوادهیی. (اصالت)
 نهسل ونهسهب: عد؛ فد: [ناو]ټیل وټهبار؛ باو
 بابیر؛ خانهواده و عهشیره و تایفه؛ بنهچه؛
 پهچهټهک؛ نیژاد؛ پهگهز؛ ټابونهجداد؛ جهد و
 ټابا. (اصل و نسب)
 نهسلهحه: [ناو] فد: له (سلاح)ی نارمویهوه
 هاتووه، چهک؛ ټامرازی ټاو و شهپ؛ له زمانی
 کوریدیدا جی کهوتوووه. (اسلحه)

نهسلهحهخانه: [ناو] فد: جبهخانه؛ جیگای
 ټاگرتی نهسلهحه به تاییهټ له پادگانی
 نیزامیدا. (اسلحه خانه)
 نهسلهحهدار: [ناو] فد: (۱) بهرپرسی
 نهسلهحهخانه. (۲) چهکدار. (اسلحه دار)
 نهسلهحه دانانه عهرز: چهک دانانه عهرز؛ (ب)
 دهس له شهپ هه لگرتن. (اسلحه زمین
 گذاشتن)
 نهسلهحهسازی: فد: [ناو] (۱) کاری-
 دروستکردنی چهک. (۲) فابریکای نهسلهحه
 چیکردن. (اسلحه سازی)
 نهسلهحه کیشان: [چاوگهټ] (۱) له
 جیکاییکه وه چهک بردن بو جیگاییکی تر.
 (جابهجایی اسلحه) (۲) خنجیر و شیر و
 دهمانچه دهرکیشان یان هه لکیشان له کالان
 و بهرگ؛ ټایهختهکردنی نهسلهحه بو هه په شه
 یا کوشتن. (اسلحه کشیدن)
 نهسلهحه هه لگرتن: [چاوگهټ] (۱) (ب)
 ته یاربوون بو شهپ؛ خوټاماده کردن بو شهپ.
 (۲) (ب) یاخیوون و چهک هه لگرتن بو
 بهرمنگاری. (اسلحه برداشتن)
 نهسلهحه ی خوکار: [ناوټ] موسه لسهل؛
 چه کی که به تیر نه ندازی دووباره ټاماده ی تیر
 نه ندازی ده بیټه وه؛ وهک ته ماتیر. (اسلحه
 خودکار)
 نهسلهحه ی ټاو: چه کی ټاو؛ (ب) زیاتر تفهنگی
 دوولوولی ساجمه هاویژ؛ چه کی ټاومنیچیر.
 (اسلحه شکاری)
 نهسلهحه ی سارد: [ناوټ] چه کی که تهقه مهنی
 تیډا به کار نه بری وهک شمشیر و کارد و

خنجیر. (اسلحه سرد)

ئه سله حه ی سه نگین: فد: [ناوت] چه کی که
ته قه مهنی زوری تیدا به کار ده بریت: گولله ی
گه وره یه و خویشی زور قورسه؛ وه ک: توپ،
مه تره لوئس، یا موسه لسه لی سه نگین. (اسلحه
سنگین)

ئه سله حه ی که مه ری: [ناوت] ده مانچه.
(اسلحه کمری)

ئه سله حه ی گهرم: فد: [ناو] چه کی گهرم. چه-
کیک که ته قه مهنی تیدا به کار بریت.
(اسلحه گرم)

ئه سیر گرتن: [چاوگه، ت] دیل گرتن؛
یه خسیر گرتن. (اسیر گرفتن) که سیر جهنگی
ئه سیری جهنگی: فد: دیلی که له سه نگر یا
له شهر دا بگیریت؛ که به پی یاسای ژنیف
دهبی ره فتاریکی تاییه تی له گه لدا بکریت.
(اسیر جنگی) ئه شکم دو پریده: [ئاوه لئاو]
سک دپاو؛ زک دپاو؛ گه ده دپاو. (ب) زور خوړ.
(شکم دریده)

ئه شکی تیمساح: [ناوت] فرمیسکی به درو؛
گریانی به پریایی؛ وه ک: کوشتنی که سیک و
گریان و شیوه نکردن بو. (اشک تمساح)

ئه شکی خه سره ت: فرمیسکی که به هو ی
ناکامی و په شیمانیه وه بی ت: گریان بو
خو شه ویستی له دهس چوو. (اشک حسرت)

ئه شکی شه م: فد: (ب) تکه ی مو م که
وهختی سووتان لیی ده تکیت. (اشک شمع)

ئه فسووس: فد: [ناو] ئامراز داخ؛ مه خابه ن؛
دریغا؛ حه یف داخ و داخ بو له دهس چوو.
(افسوس)

ئه فسوونگه ری: [ناو، به ره می چاوگه، ناو]
فد: سیحربازی؛ چاو به سی جادوو گه ری؛ (ب)
عیشوه گه ری. (افسونگری)

ئه قسات: فد: له ئارمویه وه هاتووه، کو ی-
قیست؛ دابه شکردنی قهرز (مانگانه یان
سالانه) به چه ندکهرت. (اقساط)

ئه کسیر: [ناو] (۱) ئیکسیر؛ نایاب. (۲) ماکیکی
ئه فسانه یی که پیان وابوو بنه مای هه ر
شتیک ده گو پت وه ک: ماکی کیمیایی که
مس بکات به زپ. (اکسیر)

ئه کشین: [ئاوه لئاو، ناو] اند؛ فد: پر شه و
شو پ؛ پرله جوش و خوروش؛ پر جم و جول؛
زیاتر بو فیلمی سینمایی پرله کی شه و هه للا
به کار دینریت. (اکشن)

ئه لباقی: عد؛ فد: [ناو] لباقی؛ ئه وه ی ماوه ته وه؛
له ده تمه ن چوار تمه نم خه ر جکرد، شه ش
تمه ن ئه لباقیه که ی ماوه. (الباقی)

ئه لکو لیزم: فد؛ اند؛ فرد: [ناو] ئه لکو لیزم؛
رهوت و کاری عاده تگرتن به خو اردنه وه ی
ئه لکو ل. (الکلیسم)

ئه مپی ر سیو نیست: فرد؛ فد: [ئاوه لئاو] شو پگری
ئه مپی ر سیو نیست؛ سه ر به ئه مپی ر سیو نیست.
(امپرسیونیست)

ئه مپی ر سیو نیست: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] رپیازیکی
هونه ری و ئه ده ییه که شو پگریانی
(هه وادارانی) ویستیان ده برین و نیشان دانی
به ته واوی و گشتی هونه ره که یه بی ئه وه
سه رنج بده نه ورده کاری و په راپیزی
هونه ره که. (امپرسیونیسم)

ئه مپی ر یالیست: [ئاوه لئاو] خاوه نی دهم و ده زگا

و ږه وشتی ته میړ یا لیسم. (امپریالیست)

ته میړ یا لیستی: [ناوه/لناو] فرد؛ فد؛ ږهوت و شیوه ی کاری ته میړ یا لیستی؛ ګرځدراو به ته میړ یا لیستی وه. (امپریالیستی)

ته میړ یا لیسم: [ناو/دوااین قوناغی پیښه ووتی نیزامی سه رمایه داری به شیوه ی په یدا بوونی ته ک قورغ گه لی مه زن و ده سه لاتدارانی مالی و نارندی سه رمایه بو ولتانی ژیر فرمان و چه وساندنه وه و ګیرو ګرفتی دروستکردن بو زالبوون به سه ریاندا. (امپریالیسم) ته مریه: [ناو] فد؛ (۱) ده ستوور و فهرمانی بالاده ست به نوو سراوه بو ریخراوی ژیر ده ست. (۲) نوو سراوه ی ده ستووری گشتی. (امریه)

ته نټیرن: اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] ته لمبه ییک که کاری خویندنی پرشته ی پزیشکیه و پاش ته واو کردنی زانستگا له خهسته خانه کان بو ماوه ییک له بهر دهستی پزیشکی ئوستاددا کار ده کات. (انترن)

ته نټیر ناسیونال: فرد؛ فد؛ [ناو] جیهانی؛ ږیک خراوه ی حیزبی یا شوللی له سه رانسه ری دونیادا؛ وه ک ته نټیر ناسیونالی کریکاران: ته نټیر ناسیونال سوسیالیسم. (انتر ناسیونال) ته نټیر ناسیونالیست: [ناوه/لناو] فرد؛ فد؛ هه وادار و هو ګری ته نټیر ناسیونالیسم. (انتر ناسیونالیست)

ته نټیر ناسیونالیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] بړوا به یه کیه تی و بهرزه وندی گشتی له ناو ته واوی میله تګه لی دونیادا بو ګروییک یا چینیک یا سینفیک له جیهاندا؛ وه ک ته نټیر

ناسیونالیسمی کریکاران. (انتر ناسیونالیسم)

ته ندیکاتور: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ده فته ری سه بتی نامه ی (نیداری یا ږیک خراوه ییک) که بو نه و نیداره دیت یا به ږی ده کریت بو جیګاییکی تر و لیدانی ژماره و کات و نوو سینی کورته ی نامه که له ده فته ره که دا. (اندیکاتور)

ته نیماتور: فد؛ [ناو] که سیک که فیلمی کارتون (ته نیمه یشین) دروست ده کات. (انیماتور) ته نیمه یشین: اند؛ فد؛ [ناو] فیلمیک که به وینه ګرتنی په یتا په یتا و له سه ریبه ک له شتی بیګیان وه ک بوو که چینیی و وینه ی نیګار کیشی چیده بی. (کارتون)

ته وراق: [ناو] عد؛ فد؛ (۱) کو ی وهره ق و په ږه. (اوراق) (۲) (ب) هه لوه شاهه؛ له به ریبه ک ده رها تووی که ره سه ته گه لی وه ک سه یاره و موټو ږ و هتد. (ورقه ورقه)

ئی ټوسین: [ناو] دوو هه مین خول له خولی سیه همی زهوی شناسی. (اټوسین) ئیپسیلون: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] (۱) پینجه مین پیتی ته لفوبیی یونانی. (حرف پنجم الفبای یونانی) (۲) نزیک به هیج. (ب) هیج. (اپسیلون؛ یک سر سوزن)

ئیپول: [ناو] بالشته کیکی بچووک که ده- خریته ژیر شانی کوټ. (اپل)

ئیپیکورنایینی: [ناو] ږیاز یکی فه لسه فی یونانی که نامانجی ژبان له خوشی و نارامشی رو حیدا ده زانی. (ایپیکور آینی ئیپیکوری: [ناوه/لناو] فد؛ اند؛ مه که به یی نایینی عه یش خوازی. (مکتب وائین عشرت

(طلبی)

ئېيگورىسم: فەد؛ اند: [ناو] ھەوا دارى
مەكتەبى ئېيگور ئايىنى. (ايجورىسم)
ئۆتۈد: اند؛ فرد؛ فەد: [ناو] مۇتاللى سەرەتايى؛
گەللە: تەرپراخى سەرەتايى؛ مەشق لە بابەت
نىگار كېشىھو. (اتود)

ئېتىكىت: فرد؛ فەد؛ اند: [ناو] (۱) بەلگى
چوۋكى قىمەت نووسىن و بەسەر كەل-
ۋەلەھو چەسپاندن لە فرۆشگا و بازاردا. (۲)
كارتى نووسراۋى ناۋى ھەر كەس كە
لە سەرسىنگى درايىت. (۳) (اتىكت) (۴) كە-
سايەتى؛ (شخصيت)

ئىختيار كىردن: [چاۋگەت] ھەلبۇزاردن و بە
ساحىب بوون. (اختيار كىردن)
ئىختيارى: [بەند] فەد؛ بەمە يلى خو؛ بە
ئىرادەى خو؛ (اختيارى)

ئىرادەت: فەد: [ناو] بو تەعاروف بە گەورەتر دە-
وترىت، سەرسپىرى و دوستى و ئيمان و
باۋەر بە كەسك ھەبوون. (ارادت)

ئىستىتېز: اند؛ فەد: [ناو] جورىك رەخسى
رۆژ ئاۋايى كە رەقس كەرى ژن لە كاتى-
رەخسىندا تىكە تىكە لىياسە كانى دادەكەنى تا
تەۋاۋ رەۋوت دەيىتەھو. (استىتېز)

ئىستىرس: اند؛ فەد: [ناو] زەبرى رۇخى؛
تەۋزىمىرۇخى. (استرس)

ئىستىرل: [ئاۋەلناو] فرد؛ فەد: (۱) ھالەتى
بىمىكرۇبى. (۲) نەزوك. (استىرل)

ئىستىداد: [ناو] زۆرەملى؛ ئۆتۈكراسى؛
ھۆكۈمەتى خود سەرئانە و رەچاۋ نەگرتى
ۋىستى خەلك و جەماۋەر؛ دژى دىمۇكرات.

(استبداد)

ئىستىدادى: [ئاۋەلناو] زۆرەملانە؛
ملھورانە؛ (استبدادى)

ئىستىرلىزە: فرد؛ فەد: [ئاۋەلناو] ئىستىرل كىراۋ؛
مىكرۇب كۆزراۋ؛ پاقر كراۋ. (استىرلىزە)

ئىستىرلىۋفونىك: اند؛ فەد: [ناو] [ئاۋە-
لناو] كەرەستەى تۆمار كىردن و بىلاۋ كىردنى
دەنگ بەشۋەيىك كە دەنگە جىاۋازەكان
ھەر كام لە بلىند گوۋىكەھو بىلاۋبىنەھو؛ رەۋتى
تۆمار كىردن بە شۋەى ئىستىرلىۋفونىك.
(استىرلىۋ فونىك)

ئىستىسمار: عد؛ فەد: [ناو] قازانچ ۋەرگرتن لە
زەحمەتى دىتران؛ بەھرەۋەرگرتن لە
بەرھەمى كارى دىتران. (استىسمار)

ئىستىعمار: عد؛ فەد: [ناو] داگىر كىردنى
سەرزەمىنىك لەلايەن ھىزى بىيانىيەھو بو
بەھرە و قازانچ ۋەرگرتى ئابۋورى و
كەلەپۋورى و ھىزى ئىنسانى بەناۋى
لايەنگرى و پشتىۋانىيەھو. (استىعمار)

ئىسكادران: ئىتاد؛ اند؛ فرد؛ فەد: [ناو] ھىزى
ھەۋايى و دەريايى ۋەرەزى بەرانبەر بە ۳ تا
۶ پاپورى جەنگى. ۳ تا ۶ فرۆكەى جەنگى.
۳ تا ۶ دەبابە. (اسكادران)

ئىسكلىت: فرد؛ فەد: [ناو] (۱) ئىسكان بەندى
لەش. (۲) رىزەك؛ چوۋارچىۋە؛ قاپوۋ و
گەللە. (اسكلت)

ئىسكورت: فرد؛ اند؛ فەد: [ناو] (۱) بەدرەقە
(رەۋانە كىردن) و ئاگادارى و بەرىكردن؛ چەند
فرۆكە ئىسكورتى ئەۋ پاپورەن؛ (۲)
موراقەبەى چەند يايەك كەس لە كەسكى

تر. (۳) ناوی ټهو چمند کهسه (اسکورت)

ټیشارپ: فرد؛ فند: [ناو] قوماشیکی سی ټوښه-
یه که وهک کوټوانه ژنان دهیدن به شانیندا
به تاییهت له ټوروپا. (اشارپ)

ټیشانتیون: فرد؛ فند: اند: [ناو] نمونه‌ی مه‌تاع
یا دهرمانیک که به خوږایی دهریت به
موشته‌ری یا خه‌لک بو ناساندنی زیاتر و
کرپنی ټهو شته. (اشانتیون)

ټیشیل: فرد؛ فند: اند: [ناو] راده و میزان؛ پله و
پایه‌ی مووچه و حقوقی ټیداری. (اشل)

ټیعتیاد: عد؛ فند: [ناو] (۱) عاده‌تگرتوو. (۲)
خووگرتن و گیروډه‌بوون به کردنی کاریک.
(۳) به هوئی کردن یا خواردن یان هه‌لمژین
دووچار و گیروډه‌بوون که تهرک کردنی
دژواریت وهک ټیعتیاد به ټالکوول و سیفار و
تریاک و.... (اعتیاد)

ټیفتیخار کردن: [چاوگه‌ت] نازین؛ شانازی-
کردن. (افتخار کردن)

ټیفتیخاری: [ناو+ټاوه‌لناو] (۱) به لگه یان
بروانامه‌ی پیشکه‌شی بو شانازی، به بی
ټیپه‌کردنی بواری پیویست وهک: دیپلومی-
ټیفتیخاری. (۲) به شداری کردن له کاریکدا
به بی‌موقابیله یان به‌شداربوون له کوږیکدا
به بی‌موقابیله: ټه‌ندامی ټیفتیخاری. ۳. کوډمه‌ک-
کردن و به شداری کردن بو به‌پویه‌بردنی
کاریک به بی‌موقابیله: ټه‌کته‌ری ټیفتیخاری؛
کاری هونه‌ری و خزمه‌تی به‌لاشکردن.
(افتخاری)

+ ټیفلیج: [ټاوه‌لناو] حاله‌تی گوچی؛ گوچ‌بوون
یا ده‌ست‌ویی کارنه‌کردن و بی‌جووله بوونی

هیندی ټه‌ندامی له‌ش. (افلیج)

ټیفلیجی: [ناو] حاله‌تی ټیفلیج بوون؛ جاری
وایش هه‌یه زگماکیه. (افلیجی)
ټیکسپیر سیو نیست: [ټاوه‌لناو] هه‌واداری
ټیکسپیر سیو نیسم. (ا کسپر سیو نیست)
ټیکسپیر سیو نیسم: [ناو] شیوازیکه له هونه‌ردا
که زیاتر گرینگی به حاله‌تگه‌لی هه‌ستی و
روچی ددها. (اکسپر سیو نیسم)

ټیکسیر: یونان؛ عد؛ فند: [ناو] ماک یان
گه‌وه‌ریک که پیان واپوو چوینیته و مکی
ههر شت ده‌گوږیت یان ته‌ولو‌تریان ده‌کات؛
وهک ټیکسیری جه‌وانی که پیری بکاته‌وه
لاو یا مس بکاته ټالتوون؛ (ب) شوپهاندن به
ههر شت که به دژواری وه‌ده‌ست بکه‌ویت.
(اکسیر)

ټیکوسیستم: فرد؛ فند: اند: [ناو] زیان و جیی
ژیانی هه‌موو گیانداریک. (اکوسیستم)

ټیکوولوژی: فرد؛ فند: اند: [ناو] زانستی ناسینی
زه‌وی و جیی ژیانی گیانله‌به‌ران. (اکولوژی)
ټیکوولوژیست: فرد؛ فند: اند: [ناو] که‌سیک که
کاری ټیکوولوژی. (اکولوژیست)

ټیکوولوژیکی: [ټاوه‌لناو] فرد؛ فند: اند: تیگه-
یشتوویی له جیواری ژیان. (زیست محیطی؛
اکولوژی)

ټیکونومی: فرد؛ اند: فند: [ناو] ټابوور. (اکنونومی؛
اقتصاد)

ټیکونومیک: [ټاوه‌لناو] فرد؛ فند: اند: ټابووری.
(اکنونیک؛ اقتصادی)

ټیکونومیست: فرد؛ فند: اند: [ناو] ټابوور زان؛
ټابوورناس. (اکنونومیست؛ اقتصاددان)

ئیگزىستانسىيالىست: [ئاۋەلناۋ] ھۆگرى
 ئیگزىستانسىيالىسىم. (اگزىستانسىيالىست)
 ئیگزىستانسىيالىسىم: فرد؛ ئند؛ فد: [ئاۋەلناۋ] مە-
 كتهىكى چەرخى بېستەمە لە ئورۇپا سەرى
 ھەلدە، كە بېرواى واىە ئىنسان لە ھەلس و
 كەوت و نىزىكايەتى و مەرگدا حالەتتىكى
 سەرەستى ھەيە و خۆى ژيانى خۆى
 ديارىدە كات. (اگزىستانسالىزم)
 ئىگۈ: فد؛ فرد: [ناۋ] (۱) كانگای نەوتى ژىر
 زەوى. (۲) پەھەندى ئاۋە پۈى پىساۋى شار.
 (اگو)
 ئىلوتەبار: فد: [ناۋت] تايىفە بە گشتى. (اىلو
 تبار)
 ئىلىكتىرىك: فرد؛ فد: [ناۋ] ئەلە تىرىك؛ ئەلەم
 تىرىك؛ كارمبا. (الكتىرىك)
 ئىلىكتىرىكى: فرد؛ فد: (۱) دووكانى فروشتى
 كەرەستەى كارەبايى. (مغازە الكتىرىكى) (۲)
 كەسىك كە پىشەى دروستكردنەۋەى
 كەرەستەى كارەبايى. (برق كار) (۳)
 كەرەستەگەلى كە بە كارەبا ئىش دەكەن
 ۋەك سەماۋەر ، رادىو، ئوتوۋى كارەبايى.
 (الكتىرىكى)
 ئىمپراترىس: فرد؛ ئند؛ فد: [ناۋ] (۱) ژنى كە

فەرمانپەرۋاى ئىمپراتورىيە. (۲) ژن و ھاۋ
 سەرى ئىمپراتور. (امپراترىس)
 ئىمپراتور: فرد؛ ئند؛ شای چەند
 مەملەكەت. (امپراتور)
 ئىمپراتورى: (۱) مەقامى ئىمپراتور. (۲) چەند
 مەملەكەت كە لە ژىر حوكماتى يەك
 ئىمپراتوردايىت. (امپراتورى)
 ئىمپىرىيىسى: [ئاۋەلناۋ] پەيوەندىدار بە
 ئىمپىرىيىسىستەۋە. (امپىرىيىسىست)
 ئىمپىرىيىسىم: [ناۋ] ئەمپىرىيىسىم؛
 پىيازىكى ھونەرە كە شوپىرگىنى بېروايان
 بە نىشاندىنى ناۋەرۋىكى ھونەرەكەيە و بايەخ
 بە وردەكارى و پەراۋىز نادەن. (امپىرىيىسىم)
 ئىمپىرىيال: [ناۋ] قوشە (سكە) ى كۆننەى
 پارەى پووسيا. (امپىرىيال)
 ئىمپىرىيالىست: [ئاۋەلناۋ] پەيوەندىدار و خاۋەنى
 دەزگای ئىمپىرىيالىسىم. (امپىرىيالىست)
 ئىمتىياز: فد. (۱) سەربوون؛ پىشتىربوونى
 ژمارەى سەرکەۋتن لە ھەر سىروپىسى
 والىيالدا. (۳) ئىجازەى دامەزرانى بىكەيا
 پىكىخراۋىك لە لايەن دەۋلەتەۋە؛ خاۋنى -
 ئىمتىيازى پۈژنامە؛ قان پىدان؛ مافى تايىبەت.
 (امتياز)

نه مړويه: بابه تی نه مړويه؛ موده. (پدر؛ مديباب)
 بابا پياره: [ناو] باوه پياره. (پدر خوانده)
 بابادهم: [ناو] حه زره تی ئادهم. (آدم؛ شوهر حوا)
 بابا گوړ گوړ: [ناو] باوه گوړ گوړ مه زاری چا کيکه؛
 ناوی ناوچه ييکه له هه ريمی کوردستانی-
 عيراق. (له سهر سينگه نه وتاييه کهي
 باوه گوړ گوړ، نزيک تا فگهي به ره وژووری
 زيړيني گر (په شيو) (اسم پير و نام منطقه
 ايست)

بابان: [ناو] (۱) مير سليمان که مير نشيني بابانی
 له سليمانی دامه زرانده، له گهل تايفه ی فه يزو
 لابه گی (به گزاده) دا که له به يني ديوانده ره و
 سا بلاغدا ده زين له نه ته موهی فقی نه حمه دی
 داره شمانه؛ «ميژووی نه ده بی کورد،
 نوو سيني عه لادين سه ججادی، ل ۲۲۸ و
 گه شتی ريچ بو کوردستان ل ۲۹۷ و-
 رگير «محهمه دحه مهابقی» و شه جهره نامه ی-
 ئیلی فه يزو لابه گی، نوو سيني «حه سهن سه لاح
 سوران» (بابان) (۲) باوان. (خانه پدری) (۳)
 بنه ماله ييکی ده سه لاتدار بوون له سته و
 سليمانی ئيماره تی بابانيان لهو ناوچه دامه
 زرانده. «ميژووی نه ده بی کورد». (بابان)
 بابان تاوا: مال هباب ناوه دان (ب) ئافره تی که
 خاوهندی که سوکاره؛ مال بات ناوه دان؛ بابانت
 ناوه دان بی. (کسی که خانه پدری دارد)
 بابانوييل: [ناو] پيره پياويک به کلأوی گولينگدار

(ب) واتا به؛ بچاوان: به چاوان؛ بچاره کی:
 به چارپکی؛ بته نی؛ به ته نی. (ب)
 + با: [ناو] (۱) ههوا؛ دهمار؛ فيز؛ خو
 هه لمساندن؛ لووت به رزی؛ خو به زل زانين؛
 باي که لله؛ باي که پو. (باد) (۲) ده سپيک و
 نه وهل؛ له باي به يانيه وه هاتووم: له نه وهل
 به يانيه وه هاتووم؛ له گهل؛ به؛ باوجودی؛ با
 نه حاله؛ (با اين حال)
 + با: [پيشگر] خامن؛ با نه ده ب؛ با
 فهره ننگ. (پيشوند؛ دارای)
 بائورد: [ناو] با ئاور؛ باهاورد؛ رپوايه ته که
 قه يسه ره شت کووپه خه زين به باری پاپوړ
 ده کات که له شه پيکدا که له گهل
 خه سروه په رويز بوويه تی دووری بختاوه له-
 مه يدانی شه پ، به لام با ده پرينی
 به روه له شکری خه سروه، وشه ی باد ئاورد،
 يا باهاورد يا بائورد له ويرا بووه ته باو. (باد
 آورده)
 بائورده: داهاتی بی رهنج و هه ولدان.
 (باد آورده)
 بائه م: بائه مه؛ به نه م؛ به م؛ بائه م حاله؛ به م
 حاله وه. (با اين)
 بائه مه: [به ند] نه گهر چی؛ له گهل نه مه دا؛ بائه
 مه که نه خو شبووم هاتم: نه گهر چی که
 نه خو ش بووم هاتم. (با وجود)
 + باب: [ناو] باب؛ باو؛ ره واج؛ مود؛ بابی

و چه کمه و جلو به رگی نا تاساییه وه که هه -
 موو سالیک له شهوی له دایک بوونی عیسا
 مه سیحدا دیاری بو مندالان دها. (بابا نوئل)
 بابان ویران: [ئاوه لئاو بهر] بابانکور؛ مالی دایک
 و باب ویران؛ بریتی له ژنی بی که س و کار و
 تغیا که وتوو. (کنایه از بی کس و کار شدن)
 بابانه: [ئاوه لئاو] (۱) وه ک باب. (مانند پدر) (۲)
 بلوینی. (پدری)
 بابانی: جوړیک قوماشی به نرخه به ناوی
 عه شیرهی بابانه وه ناوی لئیراوه؛ هه رشت
 پیومندی به بابانه وه بی. (نوعی پارچه)
 باب برا: [ئاو] زپر؛ هاو باب. (برادر ناتنی)
 باب ده ست: [ئاوه لئاو] وه رشکست؛
 به رشکست، نابووت؛ موفلیس؛ مافینگی.
 (ورشکسته)
 بابردوو: [ئاوه لئاو بهر] (۱) هه رشتی سووک
 که با پفاند بیی. (اشیاء سبک باد برده) (۲)
 (ب) هه رشتی سووکی بووده له. (اشیاء
 سبک) (۳) (ب) له ناو چوو؛ له ده ست چوو،
 مه چو به دواي کلاوی بابردودا. «فولکلور»
 (از بین رفته)
 بابری: < بابردوو.
 بابزمن: [ئاو] باویشک. (خمیازه)
 بابک: [ئاو] په چه له ک؛ بهر باب. (ریشه؛ نژاد)
 باب کوشتی: [ئاو، بک] باب کوشتوو. (پدر کشته؛
 قاتل پدر)
 باب لمعه: عد؛ فد: [ئاو] درگای گه ده؛
 جیگاییک که ریخوله به گه ده وه لکاوه. (باب -
 المعه)
 بابلوسک: [ئاو] (ف. گیو) ده وران؛ سه رده م؛

سه ده. (دوران؛ عصر. سده)
 بابله کانی: [ئاو] جوړی سه ما و هه لپه کی
 کوردی. (نوعی رقص کردی)
 بابلیسوک: [ئاو] الووتی فیل؛ گیزه لوو که.
 (خرطوم. گردباد)
 + بابو: بوئ هه لگرتن؛ بوئ گیران؛ سه گ و
 تانجی که به بابو نیچیر ده دوزنه وه. (پیدا
 کردن به وسیله بو کشیدن)
 بابور: [ئاو] ده ره لینگهی هه لپیچراو (ورمالیدن
 پاچه)
 بابوره: [ئاو] تیکه ی دریزی پیچراو؛ بابوله.
 (لقمه بزرگ و دراز؛ ساندویچ)
 بابونک: [ئاو] بابونه؛ گولی به بیوون. (بابونه)
 بابوون: [ئاو] جوړیک عه تهره. (بابون)
 بابوهیز: بابویر؛ درزو که لینی دیوار؛ بادروخ.
 (منفذ باد)
 بابه لباب: (ب) جه دئه نده رجه د؛ زور له میژینه؛
 چه ندین پشت. (پدر درپدر)
 بابه راخ: ناوی شوپشگیر و شاعیری کورد له
 ئیلی داسنی که به فه رمانی خه لیفه
 مه نسوری عه بیاسی کوژرا. (بابرا.)
 بابه رو: باو که رو؛ له وه ختی مردنی باب دا یان
 له وه ختی کاره ساتی دلته زین دا ده یلین. (بابام
 وای)
 بابه ژنی: [ئاو] زپدایک. (زن پدر)
 بابه قووره ت: [ئاوه لئاو] چله نوک؛ مروقی
 بسته بالای تمه ن زور. (کوتوله)
 بابه ک: ناوی باوه گه وپه ی نه رده شیر
 بابه کان بووه. (پدر بزرگ اردشیر بابکان)
 بابه کی خوره مدین: ناوی شوپشگیری ده ورانی

خه لیفه‌ی عه‌بیاسی (موعته‌سه‌م) بووه، که
 سه‌رکرده‌ی خوهره‌م دینان و خه‌لکی مه‌حالی
 خه‌لخالی نازه‌ربایجان‌بووه، که دهرته‌نجام
 خه‌لیفه‌ی عه‌بیاسی کوشتی. (بابک خرم‌دین)
 + بابله‌لی: [ناو، ت] باوه‌لی؛ پی‌اوی پیری نایینی
 وه‌ک بابه وه‌لی؛ پی‌اوی خوا. (بابا ولی)
 بابله‌لیج: [ناو] قامکی نه‌نگوستیله‌ براتووته‌له.
 (انگشت چهارم دست)
 بابله‌لیچک: [ناو] به‌سه‌ره‌اتی سالانه. (وقایع
 سالانه؛ سالنامه)
 بابله‌لیسک: [ناو] بابلیسک؛ گیزه‌لوکه؛ باگه‌پ؛
 گهرده‌لول؛ شایی جندوکان. (گردباد)
 بابله‌لیشک: [ناو] بو‌ری گه‌لوو؛ لووله‌ی گه‌روو؛
 قو‌قو‌راچکه. (مری)
 با به‌پیر؛ با بو‌یر. < بابوه‌پیر. (منفذ باد)
 بابی: [ناو] په‌یره‌وانی نایینی میرزا عه‌لی
 شیرازی، معروف به باب. (بابی)
 بابی: (۱) بلایی؛ بیلا بابی. (بگزار بیاید) (۲)
 باوکه. (بابا)
 بابی بابی: [ناو] (۱) باوه‌گه‌وره‌ی نه‌و. (پدر
 بزرگ او) (۲) گه‌مه‌ی مندالانه؛ نو‌غلانه‌که‌م
 له‌بی له‌بی سه‌رسووری من له‌مالی کی. واته:
 کو‌ره‌که‌م له‌وی له‌وی سه‌ر سو‌ری من (سه‌ر
 سو‌ر؛ شارواه) له‌مالی کی؟ هیما به‌کام مال
 ده‌که‌م؟ نو‌غلان: مندال، وشه‌ییکی تورکییه.
 (بازی کودکان)
 بابیت: [ناو] تیکه‌لاوی قورقوشم و قالایی که
 زور په‌قه و ناسوی یا تاغانی مو‌تو‌پی لی چی
 ده‌که‌ن. (بابیت)
 بابیتی: ۱. باوکی؛ ۲. بابیه‌ت. (پدری)

بابی‌چاویش: [ناو] پیری خیفزان و غه‌ییزان.
 (پیر غیب‌گو)
 بابی‌خیفزان: [ناو] (۱) پیری غه‌ییزان؛ ناوی
 پیری بووه له‌نایینی نیه‌دیاند. (۲) پله‌ییکی-
 بالآ له‌نایینی زهرده‌شت‌دا. (پیرغیگو)
 بابیزو‌ک: [ناو] لافاو؛ سیلاو؛ له‌هی. (سیلاب)
 بابیستانه: [ناو] حه‌قلی مه‌قو. (الاکلنگ)
 بابی‌کو‌چه‌ک: [ناو] پله‌ییکی خوارتر له‌بابی
 خیفزان له‌لای نیه‌دیان. (یک درجه کمتر از
 پیر غیب‌گو)
 بابیه‌ت: (۱) بابیه؛ په‌یازگه‌ی به‌هاییه‌کان
 (بابی) (۲) باوکی. (پدری)
 بابالو: فند [ناو] (ب) جلی ناسک و کون-
 کون؛ فیلتیری هه‌وای سه‌یاره. (لباس نازک.
 فیلتر)
 بابزوو: [ناو] نه‌و به‌فره‌که‌ با بیمالی و له‌لا‌پا
 لان سو‌وانه‌ی پی‌یکا؛ کلپه‌به‌فر؛
 نه‌وو. (بهمن)
 بابشکیو: [ناو] قنچه‌که‌ سلاو. < بویتان (گل
 مزه. سنده‌سلام)
 بابووسکه: [ناو] بابووسکه؛ خو‌له‌میش؛
 سو‌وتکی کاغز و خو‌لی جگه‌ره و په‌رو.
 (خاکستر کاغذ و پارچه)
 بابووشکه: [ناو] چیلکه و کای‌نه‌رم که‌ با
 هه‌لیده‌گریت؛ بابرده‌له. (خرده‌خاشاک)
 بابه‌پ: [ناو] ره‌ونج؛ دوا‌ی هیلاک‌بوون-
 وعاره‌فکردن له‌به‌ربا دانیشن و تووشی بابه‌پ
 (ره‌ونج) بو‌وون. (سرماخوردگی از جلو باد
 نشستن بعد از عرق کردن)
 بابیچک: [ناو] سو‌ور هه‌لدانی با؛ بو‌ران؛

بادهف: بابلیسوک؛ گیزه لووکه. (طوفان)
 باپیچهک: (۱) شه ته کدان. (محکم طناب پیچ
 کردن) (۲) ژان و پیچی که به هوئی-
 باکرده وه، له ناو زگدا هه ست ده کریت.
 (نفخ) (۳) با پیچه کی نان؛ تیروک. (وردنه)
 باپیران: باوک و باپیر گهل. (پدران)
 باپیره گه وره: [ناوت] بلوکی باپیر. (پدر پدر
 بزرگ)
 باپشتیوان: پشتیواندار؛ پاپشتدار. (پاښتیان
 باپشی: [ناو] پزشکی جاو. (دکتر چشم)
 باپیکردن: [چاوگهت] مووش پیکردن؛
 سک ماساندن و سک پهناندن.
 (حرص کسی رادر آوردن. باد کردن
 به چیزی)
 باپلیک: [ناو] گهرده لولول؛ باگه پ؛
 گیزه با؛ گیزه؛ شایی جندوکان؛ گه په پیچ؛
 گیزه لووکه؛ باگروکه؛ باگه پروک؛ باگه روکه.
 (گردباد)
 با پیو: [ناو] که ره سته ی نه ندازه گرتنی توندیی
 و ته وژمی با. (بادسنج)
 باپیوان: [ناو] باپیقان؛ هه تیوچه؛ هه تیم-
 چهره ک؛ هه تیم. (یتیمچه).
 بات: بری؛ له باتی. (بجای)
 باتانی: [ناو] جاش؛ جاجم؛ به تانی؛ په توو.
 (جاجیم)
 باتری ته پ: [ناوت] عه مباری کاره با که له
 ده فریکئی (ٹیلکترولیز) و دوو ٹیلیکترود
 پیکدی. (باطری تر)
 باتری ساز: [ناوبک] کاری دروستکردن یان شارژ
 کردن یا چاک کردنه وه ی باتریه. (باطری ساز)

باتری سازی: [ناو] (۱) کاری که سیک که ناوی
 باتری سه یاره ده گوریت یان شارژ (پر) ی
 ده کاته وه یان له کاروباری که ره سته ی
 کاره بایی سه یاره دا ئیش ده کا. (۲) شوینی
 کردنی نه وکاره. (باتری سازی)
 باتری وشک: [ناو] قووه؛ قهوه؛ قووه ی
 چراقوه. (باطری خشک)
 باتری هه تاوی: [ناو] قووه (بیلی) هه تاوی که
 به خور شارژ ده بیته وه. (باطری خورشیدی)
 باتسی: [ناو] جه ژنیکی له بیر چووی ئیزه دیانه
 نژیک به کاتی جه ژنی کریسمه س به پړوه
 ده چوو. (باتسی)
 باتک: [ناو] ناو گهردان؛ که وچکی گه وره ی
 ناو هه لگویتن. (آبگردان)
 باتلاغی: [ناو] حاله تی زه وینیکی که
 باتلاغی؛ حاله تی زه وینیکی که قور او بیست و
 مروفتی هه ل جه قیت. (باتلاقی)
 باتمان: [ناو] قورسای ۲۶ کیلو. (باتمان)
 + باتوو: [ناو] عه شیره تیکه له بووتاندا.
 (عشیره باتو)
 با توو به ند: [ناوت] نامرازی به ستنی باتوو
 به تایهت بو که سیک که قور پیست. (خایه بند)
 باتوودان: [ناو] هه ویج؛ پیستی گون.
 (پوسته خایه)
 باتوون: فرد؛ فند: [ناو] (۱) شوشکه؛ شیر ی
 کورت. (۲) باتوم؛ قولله دار یان لاستیکی
 دهستی پاسه بان و پولیسی قه دیم. (باتوون)
 باتوونی کاره بایی: [ناو] میله ی کاره بایی بو
 نه شکه نجه ی به ندی. (باتون برقی)
 باته: پال تو؛ جه مته؛ کن تو؛ لای تو؛ بال ته.

(نزدتو)

باته ریهت: [ئاوه لئاو] بائه ده ب؛ خاوه ن
نزاگهت؛ خاوه ن ته ریهت. (باتریت)
باته گیر: [ئاوه لئاو] به تگیر؛ کارزان؛ به مشوور.
(باتدیر)

+ باتیدان: [چاوه گهت] باتیکردن به ناسووس
یان به قه له مه فوو کردنه ناو لاشه ی تازه ل بو
جیا بوونه وه ی پیست له گوشت و باشتر
کهول بوون. (باد کردن)
باتیسک: [ناو] خوشکی شوو؛ دش. بالذ.
(خواهر شوهر)

باتیکردن: [چاوه گهت] (۱) فوتیکردن؛
پر کردن له با. (۲) (ب) دنه دان؛ شووتی وه بن
هه نگل نان؛ هان دان (باد کردن و هندوانه زیر
بغل گذاشتن، ترغیب)

باج خوازی: <باج؛ به زوره ملی پاره یان
شتیک ویستن. (باج خواهی)
+ باجگر: [[ئاوه لئاو + ناو، بک] له پابووردوودا
پیایوی لات و زوردار به زور باجیان له خه لک-
ده ستاند. (باجگیر)

باج لیگرتن: (ب) ناخوونه ک له ئه مانه ت یان
له شتی که سیک دان. (کنایه ناخونک زدن)
باجووا: [ناو] باجی به باجی؛ ژنی که ژن به ژنی
پیکراییت. (زن گرفتن تواتری)
باجووج: [ئاوه لئاو] شوخی باز؛ گالته چی.
(شوخی)

باجه: [ناو] بوتکه؛ گیشه؛ ده ککه؛ وه تاغه ک؛
وه تاغیکه بچوو ک بو فروشی
بلیتی (پسووله) ی سینه ما یان فروشی
ورده واله. (باجه. گیشه)

باجه لان: ناوی خیل و مه لیه ندیکه له نزیک
خانه قین. (سرزمین باجلان)
باجه لاتی: خه لکی باجه لان. (اهل باجلان)
باجه ی بانگ: شوینی پاره سپاردن و پاره وه-
رگرتن له بانگ. (باجه بانگ)
باجه ی بلیت: وه تاغی چکوله ی فروشتنی
بلیت (پسووله). (باجه بلیت)
باجه ی ته له فوون: [ناوت] کیوسکی ته له فوون له
ته له فوون خانه یان سه رشه قام. (باجه تلفن)
باجه ی پووست: [ناوت] شوینی نامه
پووست کردن له ئیداره ی پووست. (باجه پست)
+ باجی: [ناو] پله ی حه و نوته ی موسیقا.
(اندازه گام موسیقی)
+ باجی: [ناو] زپدایک له هه ندی بن زارواه-
دا. (نامادری)
باجی پی: [ناوت] کریی ده رباز بوون له پینگا یان
توتوبان. (عوارض)
باجی سمیل: [ناوت] باجی مله پوری و
لاتیگه ری و سمیل قهویه تی که له قه دیمدا
له خه لکی بینهوا ده ستینرا. (باج سیل)
باجی سه ربار: [ناو] پیتاکی سه ربارانه. (باج
سربار)
باجوو: [وته] حه رف) کاری ئه مری بلی؛ باجه؛
بیژه؛ بووشه (بگو)
باجه: [کاری ئه مری] باجوو؛ بیژه؛ بلی. (بگو)
باجک: [ناو] (دیمله) دانه ویله ییکه له هه رزن
گه ورت، ساقه ته که ی ده که ن به گسک.
(دانه ایست ازازرن بزرگتر)
باحال: فده [ئاوه لئاو] (۱) سه ر زیندوو. (زیر و
زرنگ) (۲) خاوه ن ئاکاری له به ردلان.

(باحال) (۳) له سه رحال؛ به که یف. (سرزنده. سرحال)
 باخېم: [ئاوه لئاو] [ناوی بک] هه رهس کار؛
 ته کمیشی باغ ده کات یان داری باخ دمېرته-
 وه. (هرس کننده باغ)
 باخېرېن: [چاوگه، ت] (۱) ته کمیشی باغ.
 (۲) برېنی باغ؛ ههرسی باغ. (برین باغ)
 باخت: فذ: [چاوگه ی کور تکر او] له کور دیدا
 هم وشه یه به ده گمن به ته نیا دمو تریت و له-
 گهل کار (فیعل) ی کردندا دمو تریت: په وتی
 دانان؛ دوپان؛ باختکردن؛ به ختکردن؛ له ده-
 ستدان؛ دوپاندن؛ (مصدر مرخم باختن)
 باخته ر: له ئاو یستادا به مانای (باکوور) هاتووه.
 فذ: [ناو] (ف. مشه) پروژ ئاو؛ خوړنشین؛ (باختر)
 باخچه وان: [ناو] ئاگاداری باغچه یه.
 (باغچه بان)
 باخچه ی مندالان: [ناو] جیگه ی ئاگالیوونی
 مندالان، پېش له تمه منی چوونه مه درسه؛
 پارکی مندالان. (کودکستان؛ پارک کودک)
 باخدار: [ئاوه لئاو] پیشه ی باخداریه؛ خاوه-
 باخ؛ باخی هه یه. (باغدار)
 باخستن: باکه وتن؛ باکه ی خست.
 (باخوا بیدن)
 باخله: [ناو] عه ماره شه تل؛ دوو کانه شه تل؛
 که رته زه وییک که تووی پیداده چینن بو
 شه تل؛ خه زانه. (انبار نشاء)
 باخوا: [ئاوه لئاو] (دیندار؛ خواناس؛ پیاو خاس.
 (باخدا)
 + باخواردن: (۱) هه لختنی جلی شور دراو بو
 وشک بوونه وه. (با دخوردن) (۲) پیچ خواردن؛

خول خواردن. (پیچ خوردن)
 + باخوش: [ئاوه لئاو] له بار؛ باوخوش.
 (خوشدست)
 باخوشه: [ناو] که وچک یا دار یکی پان بو
 شیوانندی دوکولیو. (قاشق بهم زدن آش)
 باخوه: [کاری نه مری] باخفه؛ قسه بکه؛ (حرف
 بزن)
 + باخه: [ناو] باغه؛ ته زیجی باغه؛ جنسی
 جوړیک مووروو. (باغه)
 باخه خواز: [ناو] سوا لکه ر ی باخه گنم و جو.
 (سائل باقه غلات)
 باخه فتن: [چاوگه، ت] یا که وتن؛ ویستانه وه ی
 با؛ (ب) له به ین چوونی لووت به رزی؛ له فیز
 و ثیفاده و ته که بور که وتن؛ باکت خه فت؛
 ئارام بوویه وه؟. (باد خوابیدن)
 باخه لېر: [ناو، بک] باغه لېر؛ گیرفان بر. (جیب
 بر)
 باخه له: [ناو] باغه ل؛ بن باغه ل؛ گیرفان. (بغل؛
 جیب)
 باخه وان: [ناو، ت] ئاگاداری باخ؛ نهوی که کاری
 په روه رده کردنی گیاو گول و داره له باخ دا.
 (باغبان)
 باخه وانی: (۱) زانستی کاری باخه وانی. (علم
 باغبانی) (۲) په وتی چاندن و په روه رده کردنی
 گول و دار و گیا له باخدا. (باغبانی) (۳) کاری
 باخه وان. (کار باغبان)
 باخی وه حش: [ناو] جیگای پراگرتنی حه یوان-
 گهل بو پیشاندان به خه لک. (باغ وحش)
 باخی: [ناو] که وره ی فله. (بزرگ عیسوی ها)
 باخیر: [ناو بک] خه به ره یین؛ به رسه ف-

هين. (خبررسان)

باخيره: [ناو] باكر و قه: بوزان؛ با و كرپوه
پيکه وه؛ بادهف. (بوران)

باخي گولان: [ناو] گولزار؛ گولستان؛ باخي پرم
له گول. (گلستان)

+ باد: [ناو] با؛ ههوا؛ (بهوه ي بادي هه وايه ده لين
کورته بالايه). (ب) ته که بور؛ فيز؛ ليووت
به رزی. (باد)

+ باد: ببي؛ زينده باد: بزی. (باد)

بادناورده: (۱) < باثاورده؛ شتيک که با له-
گه ل خوی بيهيئت. (۲) [تاوه لئاو] (ب) مالی
بی تيکوشان هاتنه ده ست. < باثاومرد (باد
آورده)

بادابادا: [ناو] گورانبيکه له تيران بو زلاو و
بووکی ده لين. (بادابادا مبارک بادا)

باداروک: [ناو] ده سريله ي سه ري مندالی ساوا؛
گوله سه ر. (دستمال کوچک نوزاد؛ گل سر)
باداری؛ واداری؛ تووشی نه خوشيني په نماني
چوک و جومگه (جومگه) ی له ش هاتوو
(رماتيسم)

باداريتي: [به ره همی چاوه] دوو چاری
په نماني له ش بوون. (دچار اماس بودن)

بادام زميني: [ناو] به ري داريکه توخلیکی
قهوی و کفله هی هیه و له ناوکی فه ندوق
ده کا و که ميک دريژ تره و ده خوريئت. (بادام
زمینی)

بادام هيندي: [ناو] به ري داريکه که له هيند
ده رويت؛ ده خوريئت و تيکه لاوی ناچيل (چه-
ره ز) ی ده که ن. (بادام هندي)

بادامي: [تاوه لئاو] (ب) له وينه ي بادام؛ وه-

ک: چاوبادامي؛ هه ر شت به بادامه وه پيوندی
هه بی. (بادامي)

بادامي تال: [ناوت] باداميک که تامی تالو و پرون
بادامي ليده گرن. (بادام تلخ)

بادامي کاغه زی: پسته به هيف؛ بادامي توخل
ناسک. (بادام کاغذی)

بادامي کيوي: بادامه کيويله. (بادام وحشی)

بادايي: [پا بور دووی بادان] هه ستوو؛ گرزيوو؛
بادراو. (ريسيده)

باده بان: [ناو] جوړی په رده له قوماشيکی قايم
که به ده که لی پاپوره وه قايم ده کريت و به
هيژی با پاپور ده خاته ری. (بادبان)

بادرموش: [ناو] کون و که لینی خانو؛ بادرز؛
بابوير؛ (درز در و ديوار خانه)

بادروخ: [ناو] بادرز؛ باده لين؛ بادرموش؛ بابوير.
(منفذ باد)

بادرم نگیوو: [ناو] بادره شکبو؛ بادره نجبو؛
بادرم نگیوو؛ گيايیکه عاره قيکی بوئخوشي
ليده گيريئت. (بادرنج بو.)

بادريزه: [ناو] پاريزه. (ميوه باد انداخته)

بادريسه: [ناو] (۱) سه لکه ته شی. سه ره دووخ.
(سردوک) (۲) فر فروکه؛ فر فره ي مندا لان.
(فر فره) (۳) ده وار. (چادر) (۴) کومانچ؛
هه وره بان. (کماج)

بادک: عه شيره تيکه له ولاتي بوتان.
(عشيره ايست)

بادکيش: [ناو] باکesh؛ که له شاخ. (بادکش)
+ باد: (۱) مه ی؛ (می) (۲) باي بده، کرزی بکه.
(بريس. بيپچان)

(۳) گشته، کرزه. (ريسيده شده) ۴. هه وايه (باد

هواست): (وهره ساقی به کول^۱ بینه دلی که یلم به هوئی باده، به جامی^۲ مهی خه لآتم که و سه- ری تونگه م له بو^۳ باده، شهرابی^۴ ثالی یا قووتی بده دمستم فه لک باده، تهپ و توژی خه یالات وخفه تباریم وه بهر بادم) «حه سه سن سه لاج سورن» (می؛ بیج؛ ریس زیاد؛ باد؛ بادهواست.) باده چی: [ناوه لئاو] مه ی فروش؛ مه یخانه دار. (میفروش)

باده: [ناو] (۱) شتیک که بای لیده رچی. (دارای منفذ باد) (۲) کرزده کا و بایده دا. (ریسنده) (۳) جه مبادمر. (بیج کوشتی) + بادم چوون: [چاوگه، ت، یه نجه ری؛ ته گهر یان توپ کون بوون؛ (ب) با نیشتنه وه و له لووت به رزی که وتن؛ (ب) له فیز و ته که بور که متن. (پنجر)

باده ف: [ناو] باده وه؛ بوژان؛ با و به فر بارین یکه وه؛ بای توند که به فر رامالی^۱. (طوفان) باده ک: [ناو] آچار؛ بیج کوشتی؛ جه په باده ر. (بیج کوشتی) باده مه ک: [ناو] لووی ژیریست؛ گروقه ر. (غده)

باده نوشی: [ناو] مهی خوار دنه وه. (باده نوشی) بادیان: [ناو] بادیانه؛ رازیانه. (رازیانه) بادیله: [ناو] جامی بجووک؛ ده فری چکو له. (ظرف کوچک)

بادین: [ناو] (۱) گوئیکی گه وره یه له به ینی موسل^۲ و همو لیردا. (دراچه ای نزدیک هولیر) بادیناوا: ناوی گوندیکه له نزیک کیوی قهندیل. (اسم دهی است)

بادینی: [ناوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی

بادینان. پیونه یدار به بادینه وه. (زبان و اهل بادینان)

بادی هه فا: [ناوه لئاو] له خوده رچوو. (متکبر) + بار: [پاشگر] بوئی هه یه له وشه ی جو بار و پو باردا واتای (یوار) بدا و له پیشدا جو بار و پو بار بو بیتن. (پسونده بار)

+ بار: [ناو] (۱) ئیزنی چوونه باره گای سولتان و گه وران. (۲) باری کاره بایی. (۳) پیشخوانی مه ی فروش. (۴) گنجه ی تاییه ت بو دانانی مهی. (۵) که رمت. (ده بار، سه دبار). ده فعه، پات. (۶) ره ستورانی تاییه ت بو پیاله - فروشی و خوار دنه وه؛ جیگای دانانی خوار دنه وهی جو راو جو ر. (بار)

بارئاسیواو: [ناو] باره ئاش. (بار آسیاب) باره ئاش لیگردن: [چاوگه، ت، یار بو ئاش بردن و به ئارد کردن (بردن بار به آسیاب و آسیاب کردن). (ب) چمه دریزی. (کنایه و راجی) بارئه ناز: [ناو] (۱) باره ناز؛ جیگای باردا گرتن. (۲) شوینی بار لیدان و باردا گرتن له ئیسکله ی به ندمر. (بار انداز)

باراخودی: (فمشه). (ب) بهش یان پشکا خودی؛ زه کات. (زکات) باراف: عه شیره تیکی کورد له دیار بکر. (اسم عشیره ایست)

بارام: (۱) به هرام ناوی پیاوان. (نام مردانه) (۲) ناوی نه ستیره ی میرخ. (سیاره میرخ) + باران: [پاشگر] به ناوه وه ده لکی واتای رژاندنه خوار دها وه ک، توپ باران، بهرد باران، گولباران. (پیواژه؛ باریدن)

باران بارین: [چاوگه، ت، هاتنه خواره وهی

باران. (باران باریدن)

باران پیوی: [ناو] لقی له زانستی بووم ناسی که له چلونایه تی و راده ی باران له شوینگهل و و مرزگه لی جوراوجور ددهویت. (باران سنجی)
+ باران دادان: [چاوگه ت] هر شت یان میچ یان په شمالی که ناوی باران دابد. (نشت - باران بداخل چادر)

بارانندن: [چاوگه ت] کاتیک مریشکیکی جووچکه له بهر جووچه له کانی له خووی دوور ده کاتهوه به هووی گهوره بوونیا نهوه. (وقتی مرغ جوجه هایشرا از خود دور میکند)

باران دیده: < بالان دیده

باران کوت: [ناو] سفت بوون و کوترا نی

جیگاییک به باران. (باران کوب)

بارانگر: [ناو] هر شوینیک که باران بیگریتهوه.

(باران گیر)

باران لیدان: [چاوگه ت] (۱) له بهر باراندا

مانهوه و ته ربوون. (۲) باران له هر شتیک

بکهووی. (باران خوردن)

بارانه: (۱) کری یار. (کرایه بار) (۲) ههوا

و گورانییکه. (اسم ترانه ایست)

بارانه ی سهر به قه پوچکه: کلاو به سهر؛ بارانی

به خو پرهم و دمنک گه وره. (باران تند)

بارانه ی سهر به کلاوه: ریژنه بارانی

تونند؛ کلاو به سهر؛ شهسته بارانی به ته وژم.

(باران تند)

بارانه ی ورد: نهرمه باران. (باران نم نم)

بارانه ی وه شت: په هیله باران؛ بارانی به خو پرهم و

دمنک گه وره. (باران شدت)

+ بارانی: (۱) [ناو] [ناو] هر شت پیوندی به

بارانهوه بی؛ هه وری بارانی؛ هه وای بارانی.

(۲) [ناو] جووی بالته ی ناسک که باران

ناده لینی (دای نادا) (بارانی)

بارانی به له: به بارانی ده لین که به شه ندازه ی

پیویست بو شین بوونی دهغل بیاریت. (باران

کافی برای روئیدن غلات)

بارانی توند: شهسته باران. (باران تند)

بارانی دهستگرد: بارانی که به گوپانی په موی

هه ور ده بیاریتن. (باران مصنوعی)

بارانی ناوه خت: بارانی بیواده که زهره له

کشت و کال ده دا. (باران بیموقع)

بارباج: [ناو] بجای که له هه رکول و هه

باریک دهستیریت. (بارانه)

باربارانی: [ناو] باره خوینی؛ کول کولینی.

(بازی نوجوانان)

باربارکی: [ناو] کول کولینی. (بازی نوجوانان)

باربه: [ناو] (۱) بار بهر؛ بارگینی باری. (۲)

کول بهر؛ بار بهر. (باربر)

باربه ری: [ناو] (۱) کولکیشی. (۲) بنکه ی

پا گو یزانی باری خه لک بهمز؛ بونگی

(نوو سینگه ی بار به ری. (باربری)

باربه ژن: [ناو] ته لیسمی هه لواسراو

(ئاو یزاکرا) و به له ش دا. (طلسم آویزان بر

بدن)

+ باربه ستن: [چاوگه ت] (۱) پیچانه وه و

به ستنی بار. (ستن بار) (۲) (ب) به پوول و

پاره گه بین و جیی خو قایم کردن له ژیاندا.

(به آلا ف و تولوف رسیلن)

+ باربه نند: [ناو] (۱) هر شت که باری پی

به ستن. (۲) تهرک یا شوینی بار له سهر دانان

له سه رسه ياره‌ی سواری. (۳) که سیک که بار
 دهستی. (باربند)
 باربه‌نیش که رده‌ن: باری پیچاوه‌ته‌وه؛ بار
 بهندی کردوه. (بار بندی کرده)
 باربه‌ها: [ناو]نپشک؛ ته‌وکچه که براکه‌ی
 دایناوه ژنه‌ژنی پی‌بکات؛ په‌سمیکی کون و
 کریت بوو له‌فقدیمدا (خواه‌ری که برادرش
 برای عوض کردن با دختری دیگر و عروسی
 در نظر می‌گرفته)
 بارپیچ: [ناو، بک و بهر (۱) که سیک که بار
 ده‌پیچته‌وه. (۲) شتیک که له باربه‌وه
 ده‌پیچن. (بار پیچ)
 بارچه‌وتی: [ناو]به‌ره‌می‌چاوه‌[بارکه-
 چی (لاری)؛ (ب) نا‌استی و نه‌گونج‌اوی.
 (بارکجی)
 + بارخانه: [ناو] (ب) سمت‌وساتان؛ سمت و
 بارخانه. (کنایه از باسن بزرگ)
 باردا: [ناو]چومیکه له سوری‌ا. (رود باردا)
 + باردار: [ناو] (۱) ناوس. (۲) [ناو] زمانی
 باردار و ته‌م‌گرتوو یان (به‌لغ‌گرتوو). (باردار)
 باردان: [چاوه‌ت] گرژکردن؛ بادان؛ پستن.
 (پیچ دادن)
 بارزانی: له‌قه‌می‌ه‌زهرتی ما‌پ‌شال‌مسته‌فا
 بارزانی‌خه‌بات‌گپری نه‌م‌ری کورد. (لقب
 حضرت زین‌العابدین مصطفی بارزانی).
 بارزه: [ناو]جیوه‌ی‌دار. (صمغ درخت)
 باری‌ژیان: (۱) قورسایو بارگرانی ژیان. (۲)
 چونه‌تی ژیان؛ په‌وتی ژیان (طرزو شیوه
 زندگی)
 بارسا: [ناو]بارست؛ بارستا؛ قیلله‌ت. (ضخامت)

بارسفک: [ناو]لناو [که‌م‌بار؛ بارسووک؛
 (ب) بی‌خه‌م؛ بی‌په‌روش. (سبک بار؛ بی‌غم)
 بارسووک: [ناو]ت [که‌م بوونی که لویه‌لی مال؛
 (ب) بی‌تهرکی. (سبک بار)
 بارقه: [ناو] بوژان؛ په‌شه‌با. (بوران)
 باروفت: [ناو] زه‌وییک که با خوله‌که‌ی
 بردی‌با و بوژان، باره‌ش. (بارفت؛ بوران)
 بارفیکس: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] که ره‌سته‌ی-
 وهرژی ژیمناستیک. (بارفیکس)
 بارقورس: [ناو]لناو [بارگران؛ (ب) وه‌ژیر
 مه‌ینه‌ت که وتوو. (بارسنگین)
 بارقوول: [ناو]لناو [خو‌راگر؛ به‌پشوو بی‌هن
 دریژ. (مقاوم)
 + بارکردن: [چاوه‌ت] (۱) بارلیدن.
 (بارزدن) (۲) (ب) مال پو‌یشتن له جیگاییکه‌وه
 بو جیگاییکه‌ی‌تر؛ مه‌پو‌بارمه-
 که. (کوچکردن) (۳) (ب) قسه‌ی ناخوش
 خسته‌سهر. (۳) بارکردن)
 بارکوله: [ناو]باری چکوله. (بار کوچک)
 بارکیشی: [ناو]به‌ره‌می‌چاوه‌[
 (۱) بارکیشان؛ هم‌الی. (حمالی) (۲)
 باره‌له‌سه‌نگاندن و به‌قه‌پان یان به
 ترازوکیشان. (توزین کردن بار) (۳) کاری
 که سیک که ته‌و نیشه‌ده‌کا. (بار کشی)
 بارگر: [ناو]حه‌ماله بو نه‌پو‌وخانی دیوار. (چوب
 حماله دیوار)
 + بارگه‌چی: [ناو] (۱) کاروانچی. (کاروانی)
 (۲) ژنی کاره‌که‌ر که له‌گه‌ل بووک ده‌چی بو
 مالی زاوا و بو‌ماوه‌ییک ده‌مینته‌وه. (کلفت
 که‌با عروس میرود و می‌ماند)

بارلیدان: [چاوه‌ت، باربارکردن؛ بار خسته
 سهر باره‌بهر. (بار زدن)
 بارنج: رنج به‌با. (رنج به‌باد)
 + بارنه‌بردن: [چاوه‌ت] (ب) یاخیوون؛
 سهرکیشی؛ که‌له‌وه‌کیشی؛ نافهرمانی؛
 ژیربارنه‌چوون. (بار نبردن. زیر بار نرفتن)
 بارنه‌وه‌ری: [ناو] (ب) بارنه‌بردن و کو‌لنه‌دان.
 (نافرمانی)
 بارووسه‌رزمانی: [ناو] باری‌سهرزبان. (بار
 زبان)
 باروک: [ناو] شیوازیکی موسیقای ثورووییه.
 (باروک)
 باروبنه: [ناو] مال‌کوچ؛ بارگه‌وبنه. (باروبنه)
 باروزکا: [ناو] بارنه‌نداز؛ باره‌ناز. (بارانداز)
 باروشه‌ی کاره‌بایی: په‌نکه؛ باوه‌شین
 کاره‌بایی. (پنکه)
 بارووم: بم‌هینی. (بیاردم)
 باروون: [ناو] له‌قیمی پیای گه‌وره له‌نورپا؛
 عینوانی پیای گه‌وره‌ی ئه‌ر مهنی. (بارون)
 باروو: [ناو] (۱) بوج و باروو؛ دیواری به‌رز.
 (برج و بارو) (۲) بارووت. بارووت. (باروت)
 (۳) باربوو؛ یارمه‌تی زهرمر لیکه‌وتوو. (کمک
 به‌خسارت دیده)
 بارووت پیژ: [ناو] بیک‌بارووت چیکهر. (باروت
 ساز)
 بارووتخانه: [ناو] (۱) جیگای دروستکردنی
 بارووت. (کارخانه‌باروت) (۲) عه‌مباری
 بارووت. (انبار باروت)
 بارووت‌ساز: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت ساز)
 بارووت‌کهر: [ناو] بارووت چیکهر. (باروت‌ساز)

بارووته: [ئاوه‌لناو] خو‌پری؛ له‌ش‌گران؛
 ته‌مه‌ل. (تبل)
 بارووتی: بارووتی. [ناو+ئاوه‌لناو] (۱) ناوی
 جو‌ریک جای وشک و ورده. (جای باروتی)
 (۲) ههر شت پیوندی به‌بارووته‌وه‌ه‌بی‌ت.
 (باروتی)
 بارووتی بی‌خو‌که‌ل: [ناو]ت، جو‌ریک بارووت
 که‌له‌کاتی سوتاندندا دوو‌که‌لی‌نییه. (باروت‌بی-
 خود)
 بارووتی په‌ش: قهره‌بارووت؛ بارووتی ئا
 سایی. (باروت سیاه)
 بارووتی لو‌که: [ناو] بارووتی په‌موو؛ ماکیکی
 لو‌که‌ئاسایه که‌زوو ئاورده‌گری‌ت (باروت‌پنبه)
 باروود: تد: [ناو] بارووت. (باروت)
 بارووف: [ناو] گزه‌با. (باد تند)
 باروون: [ناو] له‌قیمی پیای مووسایی.
 (بارون)
 باره: [ناو] واره؛ بابه‌ت؛ له‌باره‌ی کی‌وه‌قسه
 ده‌که‌ن. (باره)
 باره‌او‌ردن: [چاوه‌ت] (۱) بار ئانین؛
 هاوردنی بار. (آوردن بار) (۲) باره‌او‌ردن؛
 هاوردن وهر؛ په‌عه‌مه‌ل‌هینان. (بار آوردن)
 باره‌بی: (۱) [ناو]ت، کو‌لیک داربی؛ باریک
 داربی. (یک بار چوب بید) (۲) باربوو؛ باره‌بوو؛
 کو‌مه‌کی مالی (کمک مالی)
 باره‌بی‌کردن: [چاوه‌ت] باربوو‌کردن؛
 کو‌کردنه‌وه‌ی کو‌مه‌کی مالی بو‌که‌سیک.
 (جمع کردن کمک مالی برای کسی)
 باره‌خوی: (۱) باره‌خویی بار‌کرو. (۲) جه‌والی
 پر له‌خوی. (بار نمک) (۳) گه‌مه‌ییکه؛ بار

بارانی. (اسم بازی)

باره دار: (۱) [ناؤ] داری له بار به سترو؛ کوٚلیک دار. (بار هیزم) (۲) [ئاوه لئاو] ئاوس؛ تولدار؛ زکپ. (آبستن. حامله) (۳) باره- دار؛ بهردار؛ بههره دار. (بهره دار)

باره سیاو: [ناو] باره ماش. (بار آسیاب)

باره سیاوهار: [ناوی] بک [یاراش] لیکه. (کسی که بار را آسیاب میکند)

باره که: [ناو] مریشکی بار؛ باروکه. (جوجه مرغ یکساله)

باره له گرتن: [چاوگه مت] (۱) کوٚل هه له گرتن. (بار بردن) (۲) (ب) ژیرباری زیان چوون و پهنج و زه حمهت کیشان. (زحمت کشیدن) (۳) ژیر بار چوون. (زیر بار رفتن)

باره هنگ: [ناو] تووی گیای پکیشه بو قوڅه باشه. (بارهنگ)

باره ینان: [چاوگه مت] (۱) په روه رده کردن. (بار آوردن) (۲) بار ینان. (وهک) له بانه وه، باریکی ینا بو سه قز. (حمل بار)

+ باری: (۱) هه رشت تاییهت به بار کیشی- بیٚت وهک ته سپی باری. (باری) (۲) هاتنه خواره وهی له سهریهک له پابووردودا؛ وهک: باران باری. (باریدن) (۳) یه که ی گوشار به رانه به ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰ پاسکال له فیزیک دا. (باری) (۴) کورتکراوه ی باری تعالا؛ (تا کهس نه لی به کوردی نه کړوه مه دخی باری) «حقیقی». (باری)

باری: (۱) دمستاو دهمستکردن؛ باری به هه حال، هه ر چوٚنیک بیٚت. (۲) یهک بار؛ یهک کوٚل (۳) یهک جار؛ یهک که پټ.

(باری)

باریتون: [ناو] دهنگی (پیاوانه) له بهینی باس و تینوردا له موسیقادا. (باریتن)

باری تهعالا: خوی گهورم. (باریتعالی)

بارینوڅ: [ناو] بارودوڅ. (وضع، موقعیت)

بارپیزان: گه لاپیزان؛ بریتی له پاییزی درهنگ. (برگریزان)

بارپسه دوڅ: [ناو] سه لکه ته شی؛ سهره ته شی. (سردوک)

باری سهرزمان: [ناو] به لئی سهرزمان. باروسه- رزمانی. (بار زبان)

باری سهربار: [ناو] تاو بار. (ب) موزاحیم؛ باری که له سهر کوٚل و باری سهرشان داده نریت (بار سربار)

باری سهرشان: [ناو] (۱) وه زیفه؛ ئه رکی سه- رشان. (وظیفه) (۲) سهر بار بوون؛ زحمهت و دهر دیسه ر. (سربار شدن)

باری عام: [ناو] آتیزنی به عام چوونه باره گای گهوران. (بار عام)

باری کاره بایی: [ناو] پاده و ئه ندازه ی هیزی کارمبا که له خه زینه یا (ژنراتور) وهرده گیریت. (بار برقی)

باریکایی: [ناؤ] شوینی هه ره باریکی هه رشت. (جای باریک هر چیز)

باریکبیر: [ئاوه لئاو] ورد بین؛ بیرتیز. (باریک بین)

باریکبیری: [ناو] چوٚنه تی بهوردی تی فکرین؛ بیرتیزی. (باریک بینی)

باریکبین: [ئاوه لئاو] وردبین؛ زورسه رنج دهر. (باریکبین)

باریک‌بینی: [ناو] وردبینی؛ چوڼیه تی وردبین
 بوون. (باریک بینی)
 باریکه‌پ: [ناو] تووله‌پې؛ پښگای ته‌نگه‌به‌ر؛
 پښگای ته‌سک. (راه‌باریکه)
 باری‌لیو: [ناو] به‌لنی سه‌رلیو؛ لیوی بارگرتوو
 (لیو به‌بار و تازیه بارم) (قشر روی لب)
 بارین: پاشگر؛ هاتنه‌خوار. خو‌لبارین: گولله-
 بارین، باران بارین. (باریدن)
 بارپن: [چاوگه] باره؛ باراندنی نا‌زال. (بع بع
 کردن)
 باریه: [ناو] بو‌ریا؛ حه‌سیر؛ پرایه‌خی له جه‌گن
 چی‌بوو. (بوریا)
 + باز: (۱) ته‌سپی نیوچاوان‌سپی. (اسب
 پیشانی سفید) (۲) باز. (ف گیو) دیسان؛ هم؛
 دووباره؛ ژی. (باز)
 + بازپ: پو‌ژی، یاکاتیکی دیاریکراو له مانک
 یا حه‌وتوودا بو‌کپن و فروشتنی مآلات و
 نا‌زال له شوپنیکي دیاریکراودا؛ وه‌ک بازپ
 قمبراخه‌ندی. (بازار)
 بازارپه‌سند: [ناو] ناو+ناو قاییلی فروش؛
 موشته‌ری په‌سند. (بازار پسند)
 بازارچه: [ناو] گوزر و شوپنیک که چند
 دووکانی تپدايیت. (بازارچه) + بازارچه‌رمی:
 [به‌رهمی‌چاوگه] تاریفی زور و به‌درو بو
 فروشتنی شتیک یان خوشیرین کردن. (بازار
 گرمی)
 بازارپ: [ناو] ناو (۱) کاری‌بازاری؛ کاری‌هو-
 نه‌ری بو فروش و په‌چاو نه‌کردنی ورده‌کاری
 له هونه‌ره‌که‌دا. (۲) [ناو] نه‌وه‌ی له‌بازاردا
 موعامه‌له ده‌کا یا دووکانی‌هیه. (۳) (ب) کار

یا شتی بیایه‌خ و سه‌رسه‌ری. (بازاری)
 بازاری نازاد: کپن و فروشتنی بی‌گرفتوگیری
 و به‌بی‌کوپون؛ بازارپک که زیادی و که‌می
 قیمه‌ت به هو‌ی زور و که‌می کالآ یان زور و
 که‌می پیداو‌یستی موشته‌ری
 ده‌گو‌پردیت. (بازار آزاد)
 بازاری بوورس: شوپنی سه‌ودا و موعامه‌له‌ی
 وه‌ک جه‌واهیرات و نه‌وت؛ هند. (بورس)
 بازاری جیهانی: بازارپک که جنسگه‌لی له
 لایه‌ن ده‌وله‌تگه‌لی جوراوجور بو‌کپن و
 فروشتن دایین‌یکریت. (بازار جهانی)
 بازاری روز: پو‌ژگه‌لی دیاریکراو بو‌کپن و
 فروشتن له شوپنیکي تاییه‌تدا. (بازار روز)
 بازاری زپ‌پینگه‌ران: شوپنیک یا راسته
 بازارپک که زوربه‌ی دووکانه‌کان زپ‌پینگه‌ر
 بن؛ هه‌روها بازاری ناسنگه‌ران و مسکه‌ران
 و قوماشفروشان و ته‌نه‌که‌سازان. (بازار
 زرگران)
 بازاری سیا: [ناو]ت پشه‌بازار؛ موعامه‌له‌ی
 پیدا و یستی به‌گراتر لمرخ و به‌دزیی یاساوه.
 (بازار سیاه)
 بازاری شام: (ب) جیگای زورشلوق و تیکه‌ل
 و پیکه‌لی پیده‌شو‌به‌پنن. (بازار شام)
 بازارپ‌شکیني: کاری فروشتنی کالآپک زور به
 هه‌رزان یابه‌نرخي که‌م بو زهره‌ر لیدان له‌و
 که‌سانه که‌مله (په‌قابه‌ت) ده‌که‌ن و له
 مه‌یدان ده‌رکردنیان. (بازار شکني)
 بازاری عومده‌فروشی: شوپنی که ورده
 فروشه‌کان سه‌رجه‌م شتی لی‌ده‌کپن و به
 ورده‌فروشی به‌گراتر ده‌یفروشنه‌وم. (بازار

بازاری کار: پاکیشانی هییزی کاری نینسان
له لایهن داخوازانی نهو هیزه وه له کومه لدا؛
همموو پوژ ژماره ییک خه لک ده چنه
نیوبازاری کارموه، شوّل پهیدا ده کهن. (بازار
کار)

بازاری گهرم: (ب) بهرمو. (بازار گرم)

بازاری مانگانه: بازارپیک که مانگی جاریک
له پوژیک دیاریکرودا پیکدی؛ ههروهه
بازاری سالتهو حهفته یی. (بازار ماهانه)

بازاری ناوخو: بازارپیشاندان و موعامه له ی
کالا له ناوخوی ولاتدا. (بازار داخلی)

بازارپه یبون: بی بازارپ؛ بازار که سادی؛ بازارپ
چول وهول و بی موشته ری؛ دژی بازارتیزی و
بازار گهرمی. (بازار کساد)

بازبردن: [چاوگه، ت] پهرین؛ به سهر شتیکندا
بازدان. (پرسن)

بازبهر: (۱. ف. مهر). جیی دهر بازبون؛ شوینی
دهر بازبون. (۲) بازار دهر. (راه گریز ۲. پرش کننده)
بازبهند: [ناو] بازووبه‌ند؛ قول به‌ند؛
بازبیه‌ند. (بازوبند)

بازد: [ناو] باز. (پرش)

بازدایی: [ناو، بک] دهر چوو؛ هه لاتوو. (فرار
کرده)

بازدبازوکی: [ناو، ت] بازبازین؛ کایه ی
بازدان. (پرش)

بازد دان: [چاوگه، ت] باز دان. (پرش کردن)

+ بازدی: [ناو] بازدید؛ دیدنی دانه‌وم. (بازدید)
بازراقه: [ناو] بازرقه؛ بازراقه دان؛ له پر
دهر پهرین. (جهش)

بازقه بان: [ناو] باشقه بان؛ تیژمار. (نوعی مار)

+ بازگ: [ناو] بازوو؛ بال. (بازو)

بازگو: دووباره وتنه وهی قسه ییک؛ گپانه وه-
ی قسه ییک. دووپاتکردن. (بازگو)

بازمه له: [ناو] باسکه مه له. (شنای کراال)

بازنگ: [ناو] بازند؛ خپخال؛ بازنه. (النگو)

بازنگه: [ناو، لئاو] (پیتی گ منگه) بازننه؛
دوپاو. (بازنده)

بازننه: [ناو، بهر] بازنده؛ دوپاو له قوماردا؛
بوپردراو له زورانبازی و وهرزش دا. (بازنده)

بازنۆکه: [ناو] بهربازن بو دانه که وتنی بازنه؛
بازنه ی چووک. (النگوی کوچک)

بازنه گاسن: [ناو، ت] ئالقه ی ئاسن که ده خرپته
سهرگاسنی دردار. (حلقه گاو آهن)

بازو: ناوی سترانیکی کوردیه. (نام ترانه ایست)
بازوپاز: [ناو] جوژیک زکر له ئایینی زه‌رده-
شتدا. (نوعی ستایش درئاین زردشت)

+ بازوژ: [ناو] ره شه‌با؛ بای زورتوند. (باد
شدید)

بازو له: [ناو] باسک؛ (زیاتر بو باسک و قولی
قهوی) دهوتریت، نه گهرچی (له) نیشانه ی

چوو ککرده وهیه. (بازو)

+ بازوو: [ناو] نهو چاره ویی که ئالقه ییک ی
باریکی سپی له خوارچو که کانیه وه ییت؛ نه گهر

ههر له دهست یاپاییکی داییت، (چه په). < نه-
سپی چه پ. < نه سپی راست. (اسبی که در

پایین بخلق حلقه هایی سفید رنگ دارد)

+ بازووبه‌ند: فند [ناو] (۱) ئالقه ی بو جوانی
له قول به‌ستن. (۲) نوشته له قول کردن وه ک

گولشه به‌ند و تیغ به‌ند. (۳) بازووبه‌ندی

پال‌ه‌وانی. (۴) بازووبه‌ندی پ‌ه‌ش له‌عه‌زادا. (۵)
 بازوو به‌ندی کاپیتانی والیال یافووتیال. (۶)
 بازووبه‌ندی به‌رپرسی، وه‌ک بازووبه‌ندی
 دیزبان. (۷) بازووبه‌ندی هیلالی
 ته‌حه‌مر. (بازوبند)

بازووکا: فذ: [ناو] چه‌کی شه‌ر دژی تانگ و
 زری‌پوش که لووله‌کی زیاتر له‌ میت‌ریک
 دریژی همیه و به‌شان هه‌لده‌گیریت. (بازووکا)
 بازووی باره‌لگری نویل: له‌ خالی
 پال‌گه‌ی نویله‌وه‌یه تا‌ئه‌و جیگا که هیزی باره-
 که ده‌که‌وئته سهر نویل، که ههمیشه که‌متره
 له‌بازووی زور‌پینده‌ر. (بازوی اهرم)

بازووی زور‌پینده‌ر: ماوه‌ی خالی زور هینه‌ر تا
 پال‌گه‌ی نویل، که ههمیشه زور‌تره له‌ بازووی
 باره‌لگر: (له‌ فیزیک‌دا). (بازوی محرک)
 بازوه‌ن: [ناو] بازووبه‌ند؛ قول‌بند. (بازوبند)
 بازوی: < بازوو: ته‌سپی که‌ چند نالقه‌ی
 سپی له‌ لاقه‌کانیداییت؛ (اسبی که‌ در پایین
 بخلق پاهاحلقه‌ی سفیدرنگ دارد)
 بازووی درگا: [ناو] لاشییان. (چوبهای دو
 طرف چهار چوب در)

+ بازه: [ناو] (۱) مه‌یت؛ جه‌نازه. (جنازه) (۲)
 ته‌سپی نیوچاوسپی. (اسب پیشانی سفید)
 + بازه: به‌له‌ک؛ ناوه بو سه‌گی به‌له‌گ؛ (بو‌ره
 نه‌بی بازه‌بی، دانه‌یک ته‌ر و تازه‌بی)
 (فولکلور). (سگ‌دورنگ)
 بازه‌م: (۱) به‌هیله: لیم‌گه‌پی. (بگذا ر) (۲)
 دیسان؛ دووباره. (بازهم)
 بازه‌ند: [ناو] هه‌چه‌که‌بند؛ خر‌خال بازنه. (النگو)
 بازه‌وان: [ناو] که‌سیک که‌ خزمه‌تی باز ده‌کا و

له‌ راودا باز به‌رده‌داته نیجیر. (بازبان)
 بازه‌ی: (۱) [ناو] له‌ناو + به‌ند] بر‌پوه؛ هه‌ندی؛
 بازی؛ به‌عزی؛ بر‌یک؛ (بعضی) (۲) دیسان.
 (بازهم) (۳) لیگه‌پی. (ولش‌کن)

بازی: فذ: [ناو] (۱) کایه؛ گالته؛ یاری؛ قوما‌ر؛
 پاشگر؛ کایه‌که‌ری؛ ته‌خته‌بازی، قوما‌ر بازی،
 تو‌پ‌نا بازی، سیا بازی؛ که‌له‌شیربازی،
 کو‌تربازی. (بازی) (۲) وه‌ردینه‌ی گونگ پان-
 کردنه‌وه؛ تیروک. (غلطک‌پهن کردن‌خمیر)
 بازی‌سپی: [ناو] شاباز. (شه‌باز)

بازیگه‌ر: فذ: [ناو] یک‌کایه‌که‌ر؛ نه‌که‌ری
 شانو؛ ناکتوری سینهما و شانو. (بازیگر)
 بازیلیک: [ناو] جو‌ریک مارمیلک که‌ به‌ پا له
 سهر ناو هه‌ل‌دیت. (بازیلیک)
 بازی هه‌وایی: [ناو] به‌رزه‌حواییله؛ به‌رزه
 حوایی. کو‌لاره. (بادبادک)

باز: ف. مشه. باز؛ واتا: دیسان. (باز)
 با‌زارسازی: با‌زیرسازی. (شهر سازی)
 با‌زارگیر: له‌ کوردستانی خوره‌ه‌ل‌ات؛
 شاره‌داری؛ له‌ کوردستانی ته‌ودیو؛ شاره‌وانی.
 (شهرداری)

با‌زارپوک: [ناو] شاروچکه. (شه‌رک)
 + با‌ژه‌له: [ناو] مو‌روویک که‌ ده‌یساونه‌وه بو
 ده‌رمانی نه‌خوشینی با‌ژه‌له. (نوعی خرزه)
 با‌ژه‌ن: [ناو] (۱) باوه‌شین. (بادبزن) (۲) نی‌ریه
 کیوی. (بز کوهی)

با‌ژنه: [ناو] پا‌ژنه؛ پانی؛ پاشنه؛ با‌ژنو. (پاشنه)
 با‌زیرگیر: [ناو] یک‌شاره‌دار؛ له‌ ئیران؛
 شاره‌وان؛ له‌ کوردستانی عیراق (شهرداری)
 شه‌ربانی

+ باس: فرد؛ فڏ؛ لند: [ناو] (۱) دهنګی ګر له سازی ټور کيستر و ټوپیرادا؛ دهنګی ګر (بهه) له کوبله موزیکېدا، دهنګی نیږ و پیاوانه. (باس) (۲) خه بهر؛ به حس (ب) نریک که وټن؛ کارم به سه ریه وه نییه باسی ناکه م؛ لیښاده م توخنی ناکه موم. نایدوینم. (کاریش ندارم) باسارک: [ناو] کولږ؛ کولږی ټاوی و گازی. (کولر آبی و گازی) باسیږ: [ناو] حه کایه تبیږ؛ چیرو کیږ. (داستان ګو) باس پرس: فڏ؛ [ناوی بک] باس کول؛ توږه ر له باس؛ باسوخواسکه ر. (باز پرس) باسترغه: [ناو] ټاودانی چه ټووک بو چه که ره- کردن. (آب دادن چلتوک) باستووق: [ناو] باسلخ؛ باسووق. (باسلق) باسخوون: [ناو] په لاماری له پم و بی خه بهر له شهر دا به شهو. (شیخون) باسریږ: [ناو] پرو پاګه نده چی؛ پیکلام چی؛ بالګاشه چی. (تبلیغات چی) باس زان: [ناو] میږووزان. (تاریخ دان) باسقول: [ناو] له پم ټابلوقه دان. (محاصره ناګهانی) + باسک: تیره یکن که دانیش تووی باسکن له باکووری نیسپانیا؛ هر کام له کهسانی ټهو عه شیرته و زمانیان. (باسک) باسکانه: دوو بهر کی؛ دوو قولی بوون؛ بهه- ره بهر کانی دوو فیرقه یی. (انشقاق و مخالفت دودسته ای) باسک بهند: [ناو] قول بهند؛ بازو بهند. (بازوبند) باسکراو: [جیناو] نیو براو؛ باس لیکراو؛ لیډواو.

(نامبرده) + باسکلاو: [ناو] ناوی مه لیکه (اسم پرنده ایست) باسکو: [ناو] آرتاندنی بالی بالنده. (قیچی کردن بال پرنده) باسکو باسکو: بال لیډانی فرنده؛ باله پم زی باله فری. (بال زدن پرنده) باسکول: [ناو] (۱) قه پانی هره گه وره بو کیشانی باری قورس. (باسکول) (۲) باس کول؛ قه کولر له باس؛ توږه ر له باس. (باز پرس) باسکه باسکانی: دوو بهر کی؛ دهسته به ندی؛ دوو قولی؛ دوو دهسته یی (دسته بندی) باسکه دار: [ناو] دهسته ک؛ داری دارم (تیرک) باسکه مزانه: [ناو] باسکیش (بازوی دراز خیش) باسکهو باسک: [ناو] ټم یال و ټهو یال. (از این تپه به آن تپه) باسکیتبال: لند؛ فڏ؛ فرد: [ناو] وه رزشیکه له بهینی دوو دهسته یی په نج نه فهریدا که تیډه کوشن توپیک بخه نه نیو توپیکي هه- لواسراوه وه. (بسکیتبال) باسکی سیفار: [ناو] موډنه؛ دهمنه. (چوب سیگار) باسلوق: [ناو] جوړیک شیرینی نهرم و کیش- داره. (باسلق) + باس نه کردن: [چاوگه ت] کار به سه رموه نه بوون. و مره من باست ناکه م؛ کارم به سه رته وه نییه. (کار به کسی نداشتن)

+ باس و خواص: [ناوت] لپیرسینه وه؛ حساب و کیتاب لی کیشانه وه و پرسینه وه له خه رج کردن یا له چوئیه تی کاریک. (پرسیدن از خرج و دخل. حسابرسی؛ باز خواست) باسوون: [ناو] سازیکی نیزامیه که به فوو لیده دریت وه کوو کلارینیت وایه. (باسون) باسه ری: [ناو] بای که لله؛ به هه وایی؛ لووت به رزی. (مغزور) باسه واد: [ئاوه لئاو] (۱) سه واددار؛ خوینده وار؛ خوئنه وار؛ خوئنده فان؛ خاوه نی توانایی خویندنه وه. (باسود) (۲) (ب) زانا. (دانا) باسی: [ناو] لاسایی؛ دمه لاسکی. (تقلید؛ ادا) باسی کرن: [چاوگه] تاده مه لاسکی کردن؛ لاسایی کردن. (تقلید کردن؛ ادا درآوردن) + باش: تدا: [پیشگر و پاشگر] وه ک باش مه لئا و به ننا باشی؛ سه روک؛ سه رده سته؛ نه فوری - سه روو؛ که سی یه که م له یاریدا؛ باش مه لئا؛ سه روه سته؛ (دژی قره). (سر) - باشتی: (ف. مشه) میرات. (ماترک متوفی) باش روژ؛ روژ باش؛ روژ به خیر. (روز بخیر) باشقه: [ئاوه لئاو] سه روو؛ زوور؛ سه رباشقه؛ هه لبرآرده؛ له هه موو چاکتر؛ سه رتوئپ؛ هه لکه وته؛ له (باشقا) ی تور کییه وه هاتوو واتا بان سه ر. (لایق؛ تک؛ بالا؛ برگزیده) باشقیر: خیلکی تورکن که له ئاسیای نیوه راست نیشته جین؛ هه ر کام له نه ندامانی نه و خیله. (باشقیر) باشکو؛ فد: (ف. مشه) شکودار؛ ریزدار؛ گه وره. (باشکوه) باشکین: [ناوبک] ریزیک دار که بهر با

بگریت؛ هو یان دهرمانی لابردنی بای سک. (بادشکن) باشگا: فد: [ناو] یانه. نادى؛ کلوب؛ ناوی جیگاییکه که چند که سی هاو بیروپا یا هاو شول ئیسی کو دهنه وه بو رباوردن و سه رگرمی؛ وه ک باشگای ورزه شی، باشگای نهفسران، باشگای ماموستایان. (باشگاه) باشمه: [ناو] باسمه؛ شه قلی خه رمان؛ مووری قوماش رهنگاندن. (باسمه) باش مه لئا: [ناو] باش (تورکیه: سه ر). که سی نه وه له یاریدا؛ سه روه سته. (نفر اول بازی) + باش وپوش: [ئاوه لئاو] چاک و پوشته؛ پوشته و به رداخ؛ خوش گوزهران. (خوش گزان) باشوو: [ناو] بالنده ییکه له واشه گه وره تره و زوو که وی دهمیت. (نوعی شاهین) باش و هستا: [ناو] سه روه سته. (استاد کار) باشه باش؛ چاکه چاک؛ (ب) هه مووی دروسته. (درسته) باشه فار: ئیفار باش؛ ئیواره باش. (ئیواره به خیر) باشی: (۱) چاکى (خوبى) (۲) پاشگر؛ سه رده سته؛ لوئی باشی، به ننا باشی، چاپه زباشی، (باشی) باشیق: [ناو] باشوو؛ بالنده ییکه له سه قر گه وره تره و زوو که وی دهمی. (نوعی شاهین) باشیلا: [ئاوه لئاو] باش (تورکیه: سه ر). سه رگه ردان. (سرگردان) باشیله: [ناو] باش؛ تورکی، له؛ نیشانه ی بچوو ک کردنه وه؛ ده ستمالی بچوو کی سه ر؛ سه ربوشی چکوله؛ به رهه لبینه و کولوانه ی چوو ک. (روسی کوچک. پیشبند؛ رودوشی)

باشیم: [ناو]باشتی؛ میرات. (ماترک)
 باشیمگیر: [ناو]باشتی گر؛ کوتگر؛ بهش بهر؛
 (سهیم در ماترک)
 باعاندن: [چاوهگهت]بالاندن؛ باراندن. (نالہ
 گوسفند و بز)
 باعہ باع: [دمنگناو] باعہی له سہریہ کی کار
 وناژہل. (بعبع)
 + باعیس: فذ: [ناو]بایس؛ بوونہ عیلہ تی-
 کاریک؛ هو. (ب) بوونہ هو؛ خودا باعیس و
 بانیہ کہی مال ویران کات. (سبب؛ علت)
 باغار: [ناو] به پرتاو. (چهار نعل)
 باغبین: [ناو] گیای دریزی باخہ بہستن.
 (گیامبلند مخصوص بستن باقہ)
 باغچہی ساوایان: (ب) شوینیک بو ناگا-
 لیوونی منداآن له تمہنی کہ متر له حوت
 سآیدا. (کودکستان)
 باغدار: فذ: [تاوہ لناو + ناو]خواہنی باغ؛
 دارای باغ. (باغدار)
 باغداری: فذ: [ناو]کاری باغدار؛ کاری توانین
 و زانینی بہ ریوہ بردنی باغ.
 (باغداری)
 باغربودن: [چاوهگهت] گہورہ بوون گہورہ-
 بوون؛ له خوگوړان؛ له خوڈہر چوون؛ غورور
 پھیدا کردن. (مغرور شدن)
 باغستان: فذ: [ناو]دارستان؛ زیاتر بو داری
 بہر. (باغستان)
 باغہوانی: [بہرہمی چاوهگه] باخہوانی؛ کاری
 سہرپرہ شتی کردنی باغ. (باغبانی)
 باغہوبہس: [ناو]باغبین. (گیاہدراز مخصوص
 بستن یکدستہ گیاہ)

باغی میلی: [ناو]ت پارکی میلی؛ باغی کہ
 دہولہت سہرپرہ رشتی دہ کات بو گہشت و لہ-
 ناودا گہ پرائی خہ لک. (باغ ملی)
 باغی میللت: [ناو]ت باغی میلی؛ پارکی میلی.
 (باغ ملت)
 باغی وەحش: [ناو]جیگای پراگرتنی حہیوانی
 جوړہ جوړ بو نیشانندان بہ خہ لک. (باغ وحش)
 باف: چن؛ [پیشگر] وەک؛ قالیبا، جاجم باف،
 بہرماآباف. (باف)
 بافالو: اند [ناو] بووفالو؛ گامیشی وەحشی. (بو
 فالو)
 بافپوک: [ناو]افرندہ. (پرنده)
 + بافرہ: [تاوہ لناو] بادیبہوا. (مغرور)
 بافل: [ناو]تافگ؛ تاف. (آبشار)
 بافوور: فذ: [ناو]وافوو؛ حوققہ و دہستہ کہی
 بو تریاک کیشان. (وافور)
 بافووری: [تاوہ لناو] فذ: (وافووری؛ (ب)
 تریاک؛ نہ سرارکیش. (تریاک)
 بافہ دہنگ: [تاوہ لناو] بافیش کہر؛ خوہہ-
 لکیش. (خود پسند)
 بافہ دہنگی: [ناو]خوہہ لکیشی؛ تاریف کردن له
 خو. (خود پسندی)
 بافی فذ: [پاشگر]چنین؛ قالیبا، جاجم بافی؛
 بہرماآبافی. (بافی)
 بافین: [چاوهگه]چنین؛ گورہوی بافین؛
 گورہوی چینین؛ کامو بافین؛ کامو چینین؛
 (بافتن)
 باف ماری: [ناو] زرباب. (ناپدري)
 بافی: [کاری نەمری] بہاوی؛ بہافی؛ بخہ؛
 باوی. (بیانداز)

باقیزه: [کاری نه مری] بهاویزه؛ فریده؛ فریده.
(بنزاز)

+ باقینی؛ باقیتی؛ باوکییتی. (پدري)

باق: [ناو] (۱) موچ؛ قولایه؛ گری دهست و پا.

(مچ) (۲) سه لکه سیر و پیاز. (غده سیر و پیاز)

باقباق: [دنگه ناو] باقه باق؛ دنگی ریوی و
چه قل. (واق واق)

باقر: (۱) دهفري مسینه که قالایه که ی
سیورایی و سوورایی مسه که دهرکه و تبیت.
(ظرف مسی قلع رفته)

(۲) پروو دامالو. (بی آزم) (۳) [ناو] زهنگی-
مس. (زنگ مس)

باقسمات: [ناو] ایسکویت. (ایسکویت)

+ باقل: چما؛ له پرووی عه قلوه؛ پهنگه؛
وادیاره؛ باقل نه یزانییت؛ پهنگه نه یزانییت؛
باقل تو نازانی من خه لکی سابلغم؛ چما به نه
قل. (عقلا؛ شاید)

باقلا قاتق: [ناو] خواردنیکی زورمه شهوری
باکووری ئیرانه. (با قلا قاتق)

باقلاوا: [ناو] (۱) تیگو شینی رو و دوشاو.
(نوعی غذا است) (۲) جوریک شیرینیات.
(نوعی شیرینی) (۳) ناوی گوندیکه له باکووری
شاری سنه پهنگه باقرناو بوویت. (نام دهی-
است.)

باقلک: [ناو] باقله؛ باقله. (باقلا)

باقله پلاو: [ناو] پلاو به باقله و گوشته وه.
(باقلا پلو)

باقله کیوی: [ناو] بوقلی؛ جوریک باقله ی ورد.
(باقلا ی وحشی)

باقله وا: باقلاوا؛ جوریک شیرینیاته چوار گوشه

ده پیرن و بادام و پسته ی تیده خهن. (باقلوا)
باقوته: [ناو] سه لکی پیازچه؛ نیرتکی پیاز و
سیر. (غده ریشه پیاز و سیر)

باقوشه: [ناو] میوه ی نه گه یو؛ بارپزه؛ باکوچه؛
(میوه نارس؛ زیردرختی)

باقوله: [ناو] باقوره؛ کودله ی بهراز؛ به چکه ی
بهراز. (بیچه ی گراز)

باقوور: [ناو] اکته مهر و نان. (رمة گوسفند)
باق وه س: [ناوی یک] باق وه؛ باقه وه س؛ (۱)
که سیک که باخه دبه ستیت. (کسی
که دسته گیاه را می بندد) (۲) [ناو] باقبین؛ باغه-
بین؛ (گیاه دراز مخصوص بستن؛ باقه)

باقویی: [ناو] به له باقه؛ دهر دیک ی نازاله.
(ناخوشی بزو گوسفند)

باقه باق: [دنگه ناو] دنگی ریوی و بز و کار.
(واق واق)

باقه بزه: [ناو] به له باقه؛ نه خوشینی کوتوپری
نازال. (مرض گوسفند و بز)

+ باک: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] عه مباری بینزین له
سه یاردها. (باک بنزین)

+ باکردن: [چاوه ت] (۱) په نمان. (۲) سک-
ماسین؛ توپه و قه لس بوون. (۳) فیز کردن.
(باد کردن). (۴) [کنایه] شتی فروشی به سهر
دهسته وه مان و نه فروشان. (باد کردن)

باکرن: باکردن. (باد کردن)

باکردنه قولایه: بی جی تاریف کردن و هاندان
و دنه دان بو نه نجامی کاریک؛ شوتی و مین
هه نگل دان (تعریف و تحریک به انجام
کاری)

باکردگ: [ناو] بهر [باکردو]؛ په نمانو. (باد کرده)

< باکردوو

باکردوو: (۱) [ناو] پهنماو. (۲) [ناو] (ب)
شتی فروشی که به سه رده سستی فروشیاره وه
مایته وه و نه فروشیت. (باد کرده)

باکروقه: [ناو] بۆرن؛ به فربارین به باوه. (بوران)
باکوت: [ناو] جیگایی که بای زور تیده که ویت.
(جایی که باد زیاد به آن میوزد)

باکوزک: [ناو] باکووسک؛ کز مبا. (باد خیلی
سرد)

+ باکەش: [ناو] لولله ی سو به
(بوغاری، کووره) (لوله بخاری)

+ باکەش گرتن: [چاوگەت] که له شاخ گرتن
بی نه شتم لیدن. (بادکش گرفتن)

باکەشه: [ناو] [ناو] (۱) که شه دار. (۲) (ب)
عه قل دار؛ هزر دار. (باکله)

باکیره: [ناو] [ناو] کچی که مبی هه یه. (باکره)

+ باگا: [ناو] [ناو] ناگدار؛ به خه بهر؛ نه نوو ستوو؛
هو شیار. (اگاه)

باگار: [ناو] باغار؛ غاردانی ته سپ
به پرتاو چهار نعل)

باگر: جیگایی که زور بای تی بکه ویت. (در
مسیر باد)

باگرتن: (۱) بای ناو بوپی پر له تراو گرتن له
به نه ته قین. (۲) سه یاره ییک به توندی
به لا ما هات لیینه دام، به لام باکه ی گرتمی
وه ری چه ر خاندن، سور اندمیه وه. (بالیدن، با
گرتن). (باد گرفتن)

باگردان گیر: [ناو] یک که سیک که بانگردین
ده گیریت له سه ربان. (بام غلطان کار)
باگو: [ناو] وه لام. (جواب)

باگو: [ناو] (۱) باگوپک؛ ثاریکاری؛ زیاره؛ هه-
رهوز. (همیاری) (۲) تابوونه؛ به شداری کردن؛
نه ندانم بوون. (آبونه)

باگوهر: [ناو] مشار. (اره)

باگه پین: [ناو] بانگردین. (بام غلطان)

باگهف: (ف گیو) خشتیک که ته واو سوور نه
بوو یته وه. (خشت نیمیز)

باگیر: < باگر؛ شوینیک که با ده یگریته؛ سه ر
دایوشی کون کونی سه ر قلیاناوی. (جای باد
گیر؛ در پوش قلیان)

باگی یادی: (ف. مشه) مانگی یادی خودا.
(ب) مانگی رهمه زان (ماه رمضان)

بال: [ناو] (۱) سه رنج؛ بالکیش؛ سه رنج
راکیش؛ (توجه) (۲) رهنگی خول. (رنگ
خاک) (۳) بال، له (تور کیه وه هاتو وه اتا هه-
نگوین) (عسل)

+ بالآ: [ناو] [ناو] به رز؛ سه ره وه؛ زوور؛
قیمه تی ئالتوون بالآیه؛ زور زیاده. (بالا)

بالآ بلند: [ناو] [ناو] به ژن به رز. (قد بلند)

بالآ بلندی: [ناو] بالآ به رزی. (بالا بلندی)

بالآ بهر: [ناو] مه کینه ی باری قورس
هه لینان. (بالا بر)

بالآ بهر: [ناو] که ره سته ی بر دنه سه ره وه ی
باری زور قورس؛ ئاسانسور. (بالا بر؛ آسانسور)
+ بالآ به ژن: [ناو] [ناو] به ژن بلندی؛ بالآ به رز. (قد
بلند)

+ بالآ پوش: [ناو] [ناو] هه رشت ته واوی له ش
دایوشی؛ «سفیده ی کفن بالآ پوشم بی»
(فولکلور) (بالا پوش)

بالآته: [ناو] گیایی که به ره که ی له ناو گو له

که یدیا دیاربیت؛ وه کوو تووی گوله به پوژمه.
(گلی که تخمه در داخل گلبرگش پیدا باشد)
بالا خوه دان: [چاوه گهت] سه رنج دان.
(توجه کردن)

بالا دار: [ناو] داری سه روه وی دارته ون. (چوب
بالا در قالی بافی)

بالا سه ر: بانی سه ر؛ (۱) ژورور ناسمان؛
(۲) سه ر به رشت؛ چاودیر؛ ژنیکی ته لاق
دراوی بی بالا سه ر؛ ژنیکی ته لاق دراوی بی -
سه ر به رشت. (بالا سر)

بالا شیرین: [تاوه لئاو] (ب) به ژن جوان. (خوش
قد و بالا)

بالا عه پهر: [تاوه لئاو] (ب) قهو بلیند؛ بالا به رز؛
قد بلیند. (قد بلند)

بالا فروان: [ناو] بالا فروان؛ فرو و گهوان. (خلبان)
بالا فس: [تاوه لئاو] کورته بالا. (کوتاه قد)

بالا ف خوش: سیحه تی ناوی گهرم؛ حمام
کردنت خوش. (صحت حمام)

بالا فگه: [ناو] سه رده شوژگه؛ گهرماو؛
گهرماف. (حمام)

بالا فیک: [ناو] ورده مپویش؛ ساواری ورد؛
سافاری هوو؛ سماییلوک. (ریزه بلغور)

بالا کورت: [تاوه لئاو] کورته بالا؛
کو تا بالا؛ قوله بنه. (کوتاه قد)

بالا لایکا: فد؛ اند؛ ناوی که ره سته ییکی
موسیقایه. (بالا لایکا)

+ بالان: [ناو] بالان. (۱) ته له گورگ. (تله وی
گرم) (۲) دالانی هه وایی؛ شوینی دیاری -

کراوی هات و چووی فرو که. (دالان هوایی)
(۳) پاره وی نیو بینا. (دهلیز؛ راهرو)

بالانن: [چاوه گهت] بارانن. (صدای بز)
بالاندیده: [ناوت] ته له دیتوو؛ وه ک؛ داودوز
(ب) به نه زموون؛ (کنایی، باتجربه)
بالانه وی: [تاوه لئاو] کورته بالا؛ کوله بنه.
(کوتاه قد)

بالا و داوین: [ناوت] سه ر و خواری کراسی -
ژنامه. (بالا و دامن)

بالباز: (۱) بال نه به ستراو. (باز و آزاد) (۲)
بالوین. (سفیر)

بالبالی: [ناو] هومایی؛ مه پهر شا. (چلوار)
بالبالو که: [ناو] تازی لکه؛ تانجی کیویله؛
تانجی قولانج؛ خوشتر خوا. (آخوندک)

+ بالبه سته: [ناو] بهر؛ که سیک که دهستی
به ستراو؛ (ب) که سیک که هیچ کاریکی
بی نه کریت. (دست بسته)

بال به سه ردا کیشان: [چاوه گهت] (۱)
خسته نه ژیر باندر؛ داگیر کردن.

(غصب کردن) (۲) بال به سه راگرتن؛ میهره بانی
و ناگاداری و به خپو کردن؛ هه روه ها

خسته نه ژیر بال؛ چاوه دیری و دهست دانه بالا.
(مهربانی و نگهداری)

بال به سه راگرتن: [چاوه گهت] (۱) چاوه دیری
و به خپو کردن و ناگا لیبون. (۲) دهست به

سه ردا گرتن. (غصب کردن)
بال پووش: [ناو] قواوخی سه ربالی قالونچه و

خالخالو که و شتی تر. (بال پوش)
بالتان: [تاوه لئاو] (ف. مشه) نارام؛ هییدی؛ ژیر.

(آرام)
بالتو: [ناو] بالتو؛ پالتاو؛ بالته. (پالتو)
بالتوز: تذ [ناو] بالدز؛ دش؛ خوشکی میرد.

(خواهر شوهر)

+ بالته: [ناو] (۱) بالته؛ بالاپوش. (پالتو) (۲)
تهور؛ بیور. (تبر) (۳) بال ته؛ لای تو؛ کن
تو. (نزد تو) (۴) جه نجه ری گیره کردن.
(خرمنکوب)

+ بالدار: [تاوت] بالنده؛ هه رمه لیک که بالی
هه بیئت (بفریئت یا نه فریئت) (ب) بالنده.
(بالدار)

بالداسوکه: [ناو] تهیره کویره. (پرنده ایست)
بالدریز: [ئاوه لئاو] (ب) به پشوو؛ پشوو دریز؛
به تاقهت؛ به سه بر. (صبور)

بالدوز: تذ [ناو] بالتوز؛ خوشک (خوشک) ی
میرد؛ دش؛ بالدز. (خواهر شوهر)

بال دهرهینان: [چاوگه ت] (۱) به چکه مهل
که خه ری که په لی بال دهرینی. (۲) له
خوشیان له وانه بوو بال دهرینیم. (۳)

قول له بندا دهرهینان. (بال در آوردن)
بال راکیش: [ئاوه لئاو] زهین راکیش؛ سه رنج
راکیش؛ بالکیش. (مورد توجه؛ جذاب)

بال راکیش: [ناو] قول راکیش؛ (ب) چاوساگی
مروقی کویر. (راهبرانسان نابینا)

بالش: [ناو] سه رینی چکوله. (بالش)
بالشتهک: [ناو] (۱) بالشی چوک. (۲) جیگای
ساجمه ی بولبرینگ. (بالشتک)

بال شکان: [چاوگه ت] (۱) ئیسقانی بال و
قول شکان (۲) (ب) بی هیز بوون؛ بی یاوه
بوون. (بال شکسن)

بالفر: [ناو] فر وکه. (هوایما)
بالفر شکین: [ناوبک] فر وکه شکین.
(هوایمای جنگی)

بال فشکردنه وه: [چاوگه ت] بال فشه وکردن.
(۱) با کردنه خو و خو به پالنه وان زانین. (۲)
باله شوپی؛ شوپونه وهی بالی مریشکی
نه خوش. (بال آویزان کردن)

بالقه دان: بال لیدان. (بال زدن)
بال قرتاندن: [چاوگه ت] (۱) قول برین. (قطع
کردن) (۲) بال کردن؛ باسکو کردن. (قیچی
کردن)

بال کردن: [چاوگه ت] باسکو کردن؛ شاپه ر
قرتاندن بو هه لنه فرین. (بال قیچی کردن)
بالکو: [ناو] (۱) تارمه ی به ر په نجه ره. (۲) <
بالکون. (بالکن)

بالکوک: [ناو] به لگه؛ قهباله؛ ئیور. (سند)
بالکیش نامه: [ناو] نامه ی دادگا بو ناگاهی.
(اخطاریه)

بالگاش: [ناو] اشاتو شوت؛ ری کلام. پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالگاشه: [ناو] بالگاش؛ بالگاشه؛ ری کلام؛ پرو
پاگانده. (تبلیغات)

بالگی: [ناو] بالگه؛ بالین؛ بالین؛ سه رین؛
بالیف؛ بالیفک؛ بالیک؛ بالینگ؛ بالنج. (بالش)
بالگیف: [ناو] بالش. (بالشت)

بالموم: [ناو] بالمه می؛ بالمومی؛ له تورکیه وه
هاتووه واتا مومی ههنگوین؛ هیژای وتنه که
موم واتا شهم و موم (میو) به لام شهم واتای
میوی ههنگوین نادا و ماکیکی پاترولیه.
(موم)

بالنده ی کهوی: بالنده ی دهسه موم. (پرنده رام)
بالنگی: [ناو] سه رینی ژیرپی. (بالش زیر پا)
بالوپال: پرواجی؛ فره راوانی. (فراوانی)

بالوپهږ: [ناوت] (۱) بال وپهږ؛ په پوبال. (بال و
 پر) (۲) (ب) قودرته؛ ده ست پروښتن؛ له بال
 و پهږ کهوتن؛ له ده سه لات کهوتن (قدرت)
 بالور: [ناو] بالوز. (سفیر)
 + بالوره: [ناو] دنگ هه لښان و نا هه نگیکی
 ږیتمیک (چه له پایي) گوتن و به سه رپه نجه له
 گهروو دان. (نوعی ترانه)
 بالوفک: [ناو] بالنجی چوک. (بالشتک)
 بالول: [ناو] بوږی؛ لوله. (لوله)
 + بالون: [ناو] اتونگی نازمایشگای کیمی.
 (بالن)
 بالون: [ناو] (۱) گیانله بهر یکی زور گه وړه ی
 ده ریایی (که شیر به به چکه ی دده) له پرون و
 گوشتی که لک و ه رده گیریت؛ نه هنگ؛ (بالن.
 نهنگ) توره که ی زور گه وړه ی پر له گازی
 سووک یا گه رما که ده که وپته حمو (بالن)
 بالووری: [ناو] مه پمه رشا؛ هومایی؛ بالبالی.
 (چلوار)
 بالووک: [ناو] بالووک. (زگیل)
 بالووکره ش: [ناو] خال. (خال روی پوست)
 بالووکي: [ناو] بالووک. (زگیل)
 + باله: [ناو] لئاو گه وچ؛ حول. (گیج)
 باله: [ناو] یالی ماسی. (باله ی پشت، باله ی
 سک، باله ی کلک، باله ی سینګ). (باله ماهی)
 + باله: [ناو] جوریک په قس و هه لپه رینه
 له نور وپا و نه مریکا. (رقص باله)
 بال هاورده نه وه؛ شاپهږ دهر هیانه وه. (بال در
 آوردن دوباره)
 باله بال: [دهنګه ناو] باره بار. (صدای احشام)
 + باله بان: [ناو] بالابان؛ شه پوری

زور گه وړه؛ که پنه، دارای کونی جیګه قاصکه و
 به پیک کوک ده کریت (وهک زورنا). (بالبان)
 باله خانه ی تاوسانی؛ کوڅکی هاوینی. (ویلا)
 باله شنه: [ناو] بالشت. (بالش)
 باله فږ که: [ناوت] باله فږی؛ باسکو باسکو. (پسر
 زدن پرنده وقت اسارت)
 باله فرتی: [ناوت] باله فرتی په له وهر له کاتی
 سهر پرین دا. (بال زدن پرندموقت سر بریدن)
 باله کره: [ناوت] بیله کرې. (بیل رابه زمین
 کشیدن برای جمع اشغال)
 باله وان: [ناو] باله بان. (بالبان)
 + باله و بال: گولله باله و بال سمیویه تی؛ (نه مدیو
 نه و دیو کردنی گولله) (سوراخ شدن بدن با
 گلوله)
 باله ی سه رسه هول: [ناو] په قسی باله که له
 سهر سه هول ده کریت. (باله روی بخ)
 بالیت: [ناو] په قسی باله. (بالت)
 بالیدان: (۱) حاله تیک که با له شتی یدا؛ باره-
 وشه کردن. (۲) با کردنه ناو ته گهر یا توپ یا
 تیوپ یا شتی تر. (باد زدن)
 بالیف: [ناو] کیسه ییک که پری ده کهن له پهل
 یا شتی نه رم و بهرگی ده گرن بو له ژیر سهر
 نان؛ سهرین. (متکا)
 بالیفک: [ناو] سهرینی گچکه. (بالشتک)
 بالیک: [ناو] بالووک. (زگیل)
 بالینه: [ناو] بالینه؛ جه غزیکی بچوکی له
 قوماش (عه گال ناسا) په له کاتیکا مه نجه ل
 یان ته بهق له سهر سهر داده نریت له به یینی
 سهر و باره که دا دای ده نی. (بالشتک زیر
 باری که روی سهر حمل شود)

+ بالینه: [ناو] (۱) ژیر نیر. (بالشتک گردن گاو
در موقع شخم) (۲) کورتانی حمالی. (پالان
حمالی)

بالینهک: [ناو] بالون؛ کیسه‌ی زه لامي پر له
گاز یا گهرما که به حوادا ده‌چی. (بالون)
بام: [ناو] [ناو] رَه‌شتاله؛ نه‌سمهر؛ سه‌وزه‌پروو.
(اسمر)

+ بام: بیم؛ بیم؛ من بام بولای تو فیدات بام؟
من بیم بولای تو فیدات بیم؟ (بیایم، بشوم)

بامال: جیگای به‌رزایی که با به‌فره‌کی یان
خوله‌که‌ی بامالی. (برف‌روبی شده‌با باد)

بامبو: فذ: [ناو] قامیشی هیندی. (بامبو)
بامجانا ره‌ش: [ناو] باده‌مجان. (بادمجان)

بامجانا سوور: [ناو] اتماته. (گوجه‌فرنگی)
بامخه‌لتان: [ناو] (ف. مشه) بانغه‌لتان؛ بانگلین؛

باگردین؛ بانگوش؛ بانگوش؛ باگور دین؛
بانگلان؛ مهنده‌پروونه؛ تپانه؛ لوغ؛ گردل؛

باگوردان؛ بانگلیر بان تلیر. (بام غلطان)
با مرنی: [ناو] بای مردنی (ب) تاعوون. (تاعون)

با مره: [ناو] بنه‌بان؛ قوونه‌بان. (کنج بام)
بامشت: [ناو] باگر. (بادگیر)

بامهن: بیمهن؛ کورتکراوه‌ی ناوی به‌همهن.
(خلاصه‌شده اسم بهمن)

+ بامیه: [ناو] (۱) شیرینیاتی تاییه‌تی مانگی
په‌مه‌زان؛ زولیا و بامیه. (بامیه) (۲) داهاتیکی
بیستانییه و له‌شاری بامیانی ته‌فغانستانه‌وه
هاتووم. (بامیه)

بان: وان: [پاشگر] به‌واتای چاودیر؛ نگهبان؛
زیره‌وان؛ باغبان؛ باغه‌وان. (بیواژه، بان)

+ بان: کورتکراوه‌ی باند. (باند)

بان: [ناو] جوریک داره له هیند که له
به‌ره‌که‌ی پونیک‌ی یون خوش ده‌گرن (بان)
+ بان: بوواین؛ بیونایه. (می بودند)

بانان: [ناو] یانوما. (باندما)
بانبز: [ناو] (ف. گیو) بزنه‌کیوی. (بز کوهی)

+ بان پوشین: [چاوگه‌ت] (۱) سه‌رنانه‌وه و
شاردنه‌وه‌ی مه‌به‌ستیک؛ دیزه‌به‌ده‌رخونه. (۲)

سه‌ری به‌تالی دهر فانه‌وه؛ سه‌ری پوش به‌سه‌ر
ههر شتیکدا دان. (سر پوشیدن)

بان تلیر: [ناو] باگردین. (بام غلطان)
بانتوو: [ناو] (۱) جه‌ماوه‌ریکی زور له‌خه‌لکی

ره‌ش پوستالی ته‌فریقای ناوه‌پاست و
باشووری ته‌فریقا. (۲) زبانیان. (بانتو)

بانجو بانزو: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکی موسیقاییه له
گیتار بچوو کتره. (بانجو)

+ بانجیل: [ناو] (۱) تارمه؛ بالکونی به‌ریه-
نجیره؛ ته‌خته‌بندی به‌ریه‌نجیره. (بالکن)

جلوپنجره (۲) کو مانج؛ بانیجه. (کماج)
بان چاو: (ب) به‌سه‌ر چاو؛ به‌لی باش‌روی چشم.

بان چه‌وک: (ف. گیو) سه‌ر لانه‌که (روی گهواره)
بانخانی: [ناو] سه‌ریان؛ بانخانوو. (پشت‌بام)

باندان: [چاوگه‌ت] شارده‌وه؛ بان پوشین؛ بان
نانه‌وه؛ سه‌رنانه‌وه. (پوشش. قایم کردن)

باندیچی: [ناو] پیچانی برین یا جیگای
کوتراو یان ههر شت به‌تغزیف. (بانداز)

باندیرول: [ناو] آگاه‌زی چه‌سب‌داری وه‌ک ته-
مر بو لکاندن به‌سه‌ر شوشه (بتری) ئالکول

یاهر به‌ره‌همی‌کی ده‌وله‌تی‌دا؛
یاباندی (شریتی‌بان) دریز بو‌سه‌ر به‌سته‌به-

ندی له‌فابریکادا. (باندرول)

باندېړولدار: [ناو+ئاوه+ناو] (۱) دارای باندېړول.
 (۲) بریتی له نه کراوه؛ تازه و کارنه کړدو؛
 ټاکه‌ند. (اکېند؛ باندېړول دار)
 باندوړ: [ناو] (۱) هه‌ریمی ده‌سه‌آلت‌دارای.
 (قلمرو) (۲) ته‌سهر دانان؛ کار‌دانه‌وه؛ شوین-
 دانان. (نقش و ایز بجاکذاشتن؛ عمل‌کرد).
 باندوور: [ناو] نیر؛ نیله؛ نیری‌ک که نامووری
 پیوه ده به‌ستړیت. (دنباله یوغ)
 باندەر: [ناو] باندۀف؛ باده‌وه؛ باده‌ف. (طوفان)
 باندۀو: [ناو] باده‌وه؛ بوړان. (بوران)
 بانزو: [ناو] بانجو؛ که ره‌سته یی‌کی موسیقایه.
 (بانجو)
 + بانسهر: سهر‌سهر؛ ته‌وقی سهر (ب) له
 جیاتی بان‌چاو؛ به‌لی. (بالای سر، روی سر)
 بانکداری: (۱) [به‌رهمی چاوه] په‌وتی
 به‌ریومه‌بردنی بانک؛ (۲) خاوه‌نی بانک بوون.
 (۳) شولی نیداره‌کردنی (به‌ریومه‌بردنی) بانک.
 (بانکداری)
 بانکوت: (۱) شیلان و کوتانه‌وه‌ی بان بو‌به‌ر
 گری له دلویه. (۲) بانک‌گیر. (پشت بامرا
 سفت‌کردن و کویدن)
 بان کوتانه‌وه: [چاوه‌ت] بانکوت‌کردن.
 (کویدن پشت‌بام)
 بانکۀ: [ناو] بو‌شکه‌ی چکوله. (بشکه کوچک)
 بانک به گویداخویندن: (ب) ناوانان؛ ناو له -
 سهر دانانی منالی موسولمان. (اسم گذاری)
 بانک‌دان: [چاوه‌ت] بانک‌گوتن. (اذان
 گفتن)
 بانک‌دەر: [ناوی‌یک] که سی‌ک که بانک‌ده‌دا؛
 بانک‌ویژ؛ (اذان گو)

بانگژابوون: گرزبوون؛ ټانگژابوون؛ هیرش‌بردن
 بو‌یه‌ک. (عصبانی شدن)
 + بانک‌کردن: [چاوه‌ت] (۱) لی‌گېړانه‌وه؛
 بانگېشتن؛ ده‌عوت‌کردن. (دعوت‌کردن) (۲)
 قوماری بانک‌کردن. (بازی‌کردن قماربانک)
 (۳) قاو‌کردن؛ هه‌را لی‌کردن. (صدازدن)
 بانک‌کەر: [ناوی‌یک] چاپ‌چی؛ هاوار‌کەر؛
 که‌سی‌ک که بانک‌ده‌کا. (به هموو ماناییک-
 وه) (چارچی)
 بانگلور: [ناو] بانگردین. (بام غلطان)
 بانک لی‌کردن: [چاوه‌ت] هه‌را لی‌کردن؛ قاو
 لی‌کردن. (صدازدن؛ فرا خواندن)
 بانک مه‌ل: ټاوازی بالنده. (آواز پرنده)
 بانگولۀ: [ناو] میتولکه. (نوزاد شپش)
 بانگوویر: [ناو] شانه و شهنه‌ی کو‌کردنه‌وه‌ی
 کلو و به‌ردی نیو شیناوه‌رد (شن کش)
 بانگه: [ناو] (۱) مناره‌ی جیی بانکوتن. (مناره)
 (۲) سیی تازه له رشک دهره‌اتوو؛ میتولکه.
 (نوزاد شپش)
 بانگه‌پا: [ناو] بانگلین. (بام غلطان)
 بانگه‌بانگ: [ناو] هاوار‌هاوار. (هوار هوار)
 + بانگه‌شه: [ناو] پیکلام؛ بانگاش؛
 پرووپاگانده؛ (تبلیغات) (تهم وشه‌یه به جار‌دان
 و بانگه‌واز نزدیک‌تره، بالگه‌شه و بالگاشه
 کوردیتر و نزدیک‌تره به (ری‌کلام) چوونکی بال،
 واتا: سهرنج یاسرنج. (تبلیغات)
 + بانگه‌واز: [ناو] بریتی له راگه‌یاندنی
 خه‌به‌ریک؛ یان بو راگه‌یاندنی شتی گوم بوو
 به خه‌لک؛ جار‌دان. (جارزدن)
 بانگی‌شیوان: [ناو] (۱) بانگی‌مه‌غریب. (اذان -

مغرب) (۲ب) وهختی خوراوی درهنگ؛
 ئیواره‌ی درهنگ. (وقت غروب)
 بانه‌ک: [ئاوه‌لناو] خوین‌شیرین؛ ئیسک
 سووک؛ قسه‌خوش؛ بامه‌زم (بانمک)
 بانناو: [ناو] بانه‌ناو؛ قورمه‌بان. (گل اندود کردن
 بام)
 بانوانک: [ناو] بانبانک؛ رزق؛ جوریک مشکی
 گهورم (نوعی موش)
 بانوانه: [بهند] خاتونانه؛ خانمانه. (خانمانه)
 + بانوک: [ناوی بک] له‌چاوگه‌ی (باناندن):
 قبول‌کردن؛ به‌بزن و مه‌پیک ده‌لین که
 شیر به‌بیچوو ده‌دن، و ده‌باینن. (حیوانی
 که به‌نوزاد شیر می‌دهد)
 بانوما: [ناوت] که‌ره‌سته‌ی پیشانده‌ری شوینی
 هاتن و ته‌وزمی‌با. (یادنما)
 بانوو: [ناو] (۱) خانمی‌مال؛ خاتوون. ۲. سه‌ر
 دیره‌گی‌به‌رز. (بانو. تپه)
 بانووان: [ناو] به‌ردفه‌پش؛ سه‌نگفه‌پش.
 (سنگفرش)
 بانووچکه: [ناو] بانیژه؛ بانی‌چووکه؛ کو‌مانج؛
 هه‌وره‌بان. (کماج)
 بانهار: [ناو] سه‌ره‌وه‌ی ژیره‌هار؛ له‌ئاش
 وده‌ستاردا. (سنگ روی آسیاب)
 بانه‌سه‌ره: [ناوت] زنجیری به‌ندکردنی
 لاره‌پیچ به‌سه‌ره‌وه. (زنجیر محکم کردن
 دستار زنانه)
 بانه‌ک: [ناو] خوو؛ خده؛ ره‌وشت؛ ره‌فتار. (خو؛
 عادت)
 + بانه‌وبان: [ناو] جه‌حیل^۲ که‌زور به‌بانانه‌وه
 بگه‌ریت؛ کاتی^۲ به‌فر زوربی و کولان پریت له

به‌فر به‌سه‌ر به‌فردا له‌و بان بو‌ئه‌و بان چوون.
 (جوانی که‌زیاد پشت بام‌ها را گز کند؛ از
 روی بامی به‌روی بام دیگر رفتن)
 بان‌هه‌لبان: [ناو] باله‌خانه‌ی چه‌ند قاتی.
 (ساختمان بلند)
 بانیجه: [ناو] کو‌مانج؛ بانیژه. (کماج)
 + بانیژه: [ناو] کو‌مانج؛ بانیجه؛ شوینی به
 پلیکان پروشتن بو‌سه‌ریان. (کماج)
 با نیشته‌وه: (۱) نیشته‌وه‌ی ئاماس؛ ته‌واو
 بوونی په‌نمین؛ (ازبین‌رفتن آماس) (۲)
 ویستانی با؛ (قطع‌شدن باد) له‌فیز و لووت-
 به‌رزی که‌وتن. (نخوت و باد خوابیدن)
 با نیک و دوو هه‌وا: (ب) قسه‌یا کاری دژ
 به‌یه‌ک له‌یه‌ک کاتدا. (یک بام و دوهاو)
 + بانین: [چاوگه] ناوجییی؛ بوونه‌هوی ئاشت
 بوونه‌وه؛ بوونه‌هوی پیککه‌وتن و یه‌کترین
 په‌ژراندن. (میانجی؛ آشتی‌دادن)
 بانیو: [ناو] گه‌رماو؛ هه‌مام؛ شو‌رگه. (حمام)
 + باو: (۱) له‌گه‌ل به‌ند دا دی‌ت؛ به‌ندوباو؛
 ئستران. (آواز) (۲) مو‌د؛ تازه‌ئه‌و لییاسه‌باوی
 نه‌ماوه. (مد)
 باوانه: [ناو] نیره‌چوله‌که؛
 نیره‌پاساری. گنجشک‌نر)
 باوبازان: [ناوت] بو‌زان. (بوران)
 باوبرا: [ناو] باوک‌برا؛ زپ برای باوکی. (برادر نا
 تنی)
 باوخوش: [ئاوه‌لناو] خوش‌باو؛ هه‌ل‌خوش.
 (خوش دست)
 باوره: [کاری ئه‌مری] بی‌نه؛ بی‌هینه. (بی‌اور)
 + باوسه‌ندن: [چاوگه‌ت] بوونه‌مو‌د

لهجه ماوهر دا؛ په ره سه ندن. (مد شنن)
 باوشكاندن: [چاوگه، ت] باویشك هاتن. (حالت
 دهن دره)
 باوشكين: [چاوگه] باویشك هاتن. (دهن دره -
 كردن)
 باوكبر: [ناو] زړبر؛ باببرا. (برادر ناتنی)
 باوگوپی: [ناو] ډاوږ كاری؛ ډاویشكاری.
 (مشاوره)
 باوگهره: (ف. گيو) بابه گه وره. (بابابزرگ)
 باولی: [ناو] صندوق دهسته داری كه ل و په ل؛
 يغدان. (صندوق دسته دار)
 باو و نه ریت: [ناو، ت] داب و ده ستور؛ داب و
 نه ریت؛ ږی و شوین. (رسم و رسوم)
 باووین: [ناو] (ف. مشه) نار هزوو؛ هو میډ (امید)
 باوه: (۱) باوكه؛ بابه. (پدر) (۲) موده؛ بابه ته.
 (مد) (۳) كه ردو؛ ډیر او. (كرت)
 باوه جوا؛ بائمه؛ بائه محاله؛ جوداله موه. (بالین
 وجود)
 باوه خوله: [ناو، ت] باوه خولی. (بازی
 نوجوانان چرخیدن)
 باوه خوون: [ناو] پوهه وهل چار كه بووك ده -
 چیت هوه مالی بابی؛ باوه خوون. (اولین مهمانی
 رفتن عروس به خانه پدری)
 باوه ریكردن: [چاوگه، ت] كار یا قسه ی
 كه سی به راست زانین و بر وا پیکردن. (باور
 كردن)
 باوه پیښان: [چاوگه، ت] باوه پیکردن. (۱)
 باوې به كه سیک كردن. (۲) كاری كه سیک كه
 باوه به قسه ییك بكا. (باور كردن)
 باوه ډار: [ناو، ت] باوه ډار؛ باوه مه مند. (دارای

باور)
 باوه ډه رمانی: [ناو، ت] مالیجه به هو ی زیاد
 كردنی باوه و یمان و عه قیده وه. (باور
 درمانی)
 باوه ډگران: [ناو، ت] ډیر باوه؛ گران باوه؛
 سهخت باووم. (دیر باور)
 باوه ډگرانی: ډیر باوه ږی؛ گران باوه ږی (دیر
 باوری)
 باوه ډگومان: [ناو، ت] دووډل؛ دوو شك. (دو
 دل)
 باوه ډمه مند: [ناو، ت] باوه ډ كړی؛ به باوه ږ.
 (باور مند)
 باوه ږو: [كار، ت] ډمیری؛ بیهینه؛ باومره. (بیاور)
 باوه ږوك: [ناو] ډر و انامه. (ویزا)
 باوه رهك: (ف. گيو) بای سهخت. (بادسخت)
 باوه زیرك: [ناو] (ف. گيو) چزووی دوو پشك و
 هه نكه ژاله و ټیتر. (نیش عقرب و سایر
 گزندگان)
 باوه ژو: [ناو، ت] ناوړه؛ سهرگه ردان. (آواره)
 باوه سیر: [ناو] بیو سیری. (بواسیر)
 باوه ش پیداكردن: [چاوگه، ت] له باخه ل گرتن؛
 له ټامیز گرتن؛ له زور انبازیدا مه چه كه له كه -
 مهر قایم كردن. (بغل كردن)
 باوه شان: [چاوگه، ت] باوه شین كهر. باوه شین -
 كردن با لیدان. (بادزدن)
 باوه شی: [ناو] هه لو. (عقاب)
 باوه شین: [ناو] باوه شین. (باد بزن)
 باوه كو: [بهنډ] ته گهر چی؛ هه رچه ند. (اگر چه)
 باوه له: [ناو] باوه لی؛ چه مه دان؛
 یغه ان. (صندوق)

باوموه: [ناو] بایهوه؛ بادهوه. (بوران)

باوی: [ئاوه لئاو] روماتیزمی؛ باداری.
(روماتیزمی)

باویزه: [ناو] با و پیچی ناوزگ؛ بایچهک.
(نفخ)

باویژدان: [ئاوه لئاو] دارای ویژدان. (با وجدان)
باویژه: [کاری نهمری] بیخه؛ بیهاویژه. (بینداز)
باویشه: [ناو] (۱) بارپژه. (میوهی باد
ریخته) (۲) کاتی لارمسییهری ئیواران.
(هنگام عصر دیر وقت)

باوین: بهره لست دروستکردن به گل. (با گل
جلو گرفتن جایی)

باوی نوی: مودی تازه؛ نهموویی. (مد نو)
باوینی: باوکیینی؛ شتی ماله باب؛ شتی باوک.
(پدري)

باهاوردن: [چاوگه، ت] (۱) باهینان؛ باکردن؛
پهنمین؛ ماسین. (اماس کردن) (۲) حاله تی
شتیک که با بیهینی. (چیزی که باد با خود
بیاورد)

باهر: [ناو] بایر؛ باهر؛ چۆل. (باير)
+باهۆ: [ناو] موور و ته لوار بو کاری نه چاری؛
ته خته ی قهوی و دریژ؛ دار و کاریته ی
قهوی. (چوب الوار)

باهۆبهند: [ناو] قۆلبهند؛ بازوبهند. (بازو بند)
باهۆس: [ناو] باهۆز؛ په شه بای سهخت؛ توفان.
(طوفان)

باهۆش: [ئاوه لئاو] وریا؛ زیرهک. (باهوش)
باهۆل: [ناو] باهۆس؛ باهۆز؛ بای-
سهخت. (بادسخت)

باهۆل: [ناو] (ف.مشه) چاتته؛ تۆربه؛ جانتک.

(ساک)

باهینک: [ناو] (ف.مشه) روماتیسم؛ هینک،
دروستیره. ک باداری. (روماتیسم)
بایا: بیواییت؛ خۆزگه دونیا به دلێ من بایا. (می
بود)

بای به هاری: [ناوت] بای دهمه و
نه ورۆز. (بادبهار)

بای به یانی: [ناوت] بای سه رسبج. (باد
صبح)

بایت: [ناو] چکۆله ترین گروپی بیره وه ری له
کامپیوتېر دا. (بایت)

بای جومگه: [ناوت] روماتیزم. (روما تیزم)
بای دارئاوس: بای واده که له و کاته دا دار چرو
دهکا. (باد وقت بهار)

+ بایده: (۱) [کار نهمری] کرژیکه؛ گرژی
بکه؛ بای بده. (بیچ و بریس) (۲) [ناو] باییه؛
چهرخی؛ دهفری چووکه ی کانزا. (کاسه فلزی)
بای روژئاوا: [ناوت] بای بیرین. (باد عصر)
بای زریان: [ناوت] بایکی ساردی پاییزانه
له لای باکووره وه دیت. (باد سرد موسم
پاییز)

بای زه مهن: [ناوت] بای توند بیا
سهخت. (بادسخت)

بای سه با: [ناوت] شنه بای سه حهر. (باد صبا)
بای سه بوون: [ناوت] بای زور گهرم که باغ و
بیستان وشک دهکا و ده پیروکیینی. (بادسام)
بای سه حهر: [ناوت] شنه بای به یانی. (باد
سحر)

بای سه سه: [ناوت] بای زور توند. (باد
سرسر)

بای سهوا: [ناوت] بای سهبا. (باد صبا)
 بای شمال: [ناوت] بای باکوور (باد شمال)
 بايق: [ناو] بهقا. (باور)
 بای که پو: [ناوت] (ب) فیز و غورور؛ لووت
 بهرزی (باد دماغ؛ باد غیب)
 بای که لته: [ناوت] (ب) غورور؛ خه یالاتی -
 سیاسی (امیاری). (کنایه. غرور)
 بای گه لوو: [ناو] قرقینه. (اروغ)
 بایلوو: بالوئز؛ بالیوز (سفیر)
 باینجان سیاوه: [ناو] یاده مجانی -
 رهش. (باد مجان)
 باینه: [ناو] بایه قووش؛ کوند مبوو. (بوف)
 بای نهرم: نهرمبا؛ شنه؛ سروه. (نسیم)
 بای واده: [ناو] بای به هاری؛ (به فری به فرانباره
 بی بای واده قهت ناچیته وه). «فولکلور»
 (باد بهاری)
 بای وشک: [ناو] وشکه بای ساردبادی باران -
 (وسرد)
 بایه خدار: [ناو] له ناو؛ به پیز؛ به نرخ، به قیمت.
 (بارزش)
 بایه دهس: [ناو] له ناو؛ هه له خهرج؛ دهس بلاو.
 (ولخرج)
 بایه ز: [ناو] به یار؛ بائر، جووره؛ به تال؛ خالی.
 (بایر)
 بایه ف: [ناو] دهوه نپکه بو سوتاندن. (بته ایست
 برای بر افروختن)
 بایه کوش: [ناو] له ناو؛ وه جاخ کویر؛ دو عاکردن
 له ژن که وه جاخ کویر بیت؛ واته منال
 سه رکوشته نه چیت. (اجاق کور؛ بچه دار
 نشدن)

بایه وان: [ناو] یاده بان؛ باد هوان له پاپوری
 بایی دا (بادبان)
 بایی بیرین: [ناوت] زریان؛ بای پوژانه؛ بای
 ئیواران. (باد روزانه)
 بایی تووری: (ب) بیبایه خبوون؛ نرخ به قهده
 نرخ تووریکه. (کنایه از بی ارزشی)
 بایید: [ناو] له گهن؛ تهشت. (لگن)
 بایی زهر: [ناو] زهر دووی. (یرقان)
 باییس: (۱) [بهند] گهره که؛ ده بی واییت.
 (بایستی) (۲) [ناو] هو؛ باعیس. (سبب. علت)
 بایی کوور: [ناوت] بای شمال (باد شمال)
 بایی گور: [ناوت] بای توند. (باد سخت)
 باییه وا: [ناو] له ناو؛ بادیهه وا؛ به فیز؛ لووت بهرز
 (متکبر)
 باییهه وایی: [ناو] به رهه می چاوه [پموتی
 باییهه وابوون. (حالت متکبر شدن)
 بده بستین: [ناوت] تالاش ویرش؛ گوپینه وه له
 مو عامه له دا. (بده بستان). له (ف. مشه) یش دا به
 واتای گوفت وگو؛ هاتووه
 بدهرم: بدهرمی؛ پیم بده. (بدهمن)
 بدیکار: < بدیکار
 بدیکار: (ف. مشه) دهیندار؛ قهرزدار. (بدهکار)
 بران: (۱) له دایک و بابیکن. (برادرند) (۲) ههر
 دوو به سه بازی بران؛ بریان. (برندندان)
 بران: (۱) [پاپور دووی چاوه گی برین بو که -
 سی سییه می کو] قرتیان؛ بران؛ له -
 تیانکردن. (بریدنشان) (۲) له یه ک بران؛
 دابران و جیاموونه وه. (جدا شدند) (۳)
 [پاشگر] باران بران. (پسوند)
 براندوک: [ناو] براندوخ؛ دروین هوان. (دروگر)

برایی کانونوی: پاییزه‌برا.

بردنه‌سەر: (۱) داسه پاندن و جی که و تنی قسه و مهبه‌ست: ئاخری قسه‌ی خو‌ی برده‌سەر. (سختن بکرسی نشاندن) (۲) حه‌وانه‌وه و ژیان و ته‌واو کردن: چون له‌گه‌ل ته‌و بی‌ته‌مه- که ده‌تووانی رۆژگار بیه‌یته‌سەر؛ واده‌ی زیندانه‌که‌ی برده‌سەر (بسر بردن) (۳) که- سایه‌تی پیدان: ته‌و منده‌ی تاریف کرد و بردیه سەر گه‌باندیه عاسمان. (شخصیت بالا بردن) (۴) باره‌که زۆرسووک بوو به‌ئاسانی بردیه سەر سه‌یاره‌که (بالا بردن)

برسیاتی: [ناو به‌ره‌می چاوگه] برسییتی؛ برسی‌بوون (گرسنگی)

برکدان: خستن؛ فڕ پدان؛ هاو‌یشتن (نداختن) برمه: [ناو] دیزه‌ی چیشته تیدا کولاندن. (دیزی)

بره‌وا: (۱) بچیت؛ (۲) به‌روانه؛ تماشاکه. سه‌یرکه.

(۳) باوه‌ر. (برود؛ تماشاکن؛ باور)

به‌روانه: تماشاکه. < به‌روا. (نگاه‌کن)

برووکیای: [چاوگه‌ت] برووسکیان

بروووسکیان؛ ترووسکانه‌وه؛ دره‌وشانه‌وه.

(درخشیدن) (۲) وه‌ک: چاو داگرتن؛

چاو قرتاندن. (چشمک زدن)

بریان: (۱) [ئاوه‌لناو] برژی‌او؛ برژاو.

(بریان) (۲) بران، رابووردووی (بردن) بو‌که-

سی سه‌یه‌می کو. (بردنشان)

برپتک: [ناو] (۱) شه‌قه‌مشار؛ مشاری دوو ده-

ستک. (اره دونفره) (۲) برینگ. (دو کارد)

برپن: گوڤه‌ی با؛ خوڤه‌ی ئاو؛ قوڤه‌ی زک.

(صدای آب و باد و نفخ)

برینه: [ناو] ژانی مندال‌بوون. (درد زایمان)

+ بژ: [ناو] داسوو؛ بژژی سه‌ری گو‌له‌ گه‌نم و جو؛ کاکو‌لی گه‌نمه‌شامی (کاکل ذرت. کاکل گندم)

بژارپ: [ناو] ناوی‌یک [بژارچن؛ ئالاچن؛ بژار لیپرین؛ بژارپم کرد؛ بژارم لیپری. (بیلچه‌و جین؛ تمام و جین کردن)

بژارتوو: [ناو به‌ر] ژمارده؛ بژارده؛ ژماره‌کراو؛ بژیردراو؛ هه‌ل‌بژیردراو (شماره شده. پاکشده. برگزیده)

بژارتی [ناو به‌ر] (۱) برژاو؛ برژی‌اک. (۲) بژیردراو. دانه‌وی‌له‌ی پاک‌کراو. (۳) ژماره-کراو. هه‌ل‌بژیردراو. (بریان شده؛ پاکشده؛ شماره شده. انتخاب شده)

+ بژاره: [ناو] په‌روبال پیک‌وی‌یک کردنی فڕنده به‌ده‌ننوکی خو‌ی. (مرتب کردن پرها با نوک)

+ بژانک: [ناو] که‌ره‌سته‌ی ئارایشی ژنان. (وسيله‌آرایش زنان)

بژاندن: ئیشتیا و هه‌وه‌سکردن. دل‌پیه‌بوون. (هوس کردن)

بژن: ژن دار. (زندان. متاهل)

بژنین: [چاوگه] هه‌ل‌بژاردن؛ به‌رگه‌م کردن. (انتخاب)

بژون: (۱) جوان‌خاس. (جوان) (۲) وره؛ توانا. (توانایی)

بژوولک: [ناو] برژوول؛ مژوول. (مژه)

بژوون: (۱) پوشته‌وپه‌رداخ؛ ته‌پووش. (شیک پوش)

(۲) نازا؛ جوامیر؛ گورجوگول. (جسور)

+ بژوین: [ناو] لئاو خاوین؛ ته‌میس. (تمیز)

بژه: [ناو] (۱) ههنگوینیک که پاش پینه وهی
 که ندوو بو ژيواری ههنگ ده مینته وه. (عسل
 جاماندهر کنو) (۲) زورزان و عه یار. (عیار)
 + بژی: (۱) ئیشکایی؛ به پی. (بر) (۲) په شی.
 (سیاهی) (۳) زیندوو به؛ بژیته؛ زیندوو بیت؛
 زیندوو بیت. (زنده باش؛ زنده باشی؛ زنده باشد)
 + بژیان: ئاره زوو کردن. ئیشتیا کردن. (آرزو)
 بژیتر: (۱) [ناو] بزار. (علف هرز) (۲) بزار
 کردن. (وجین) (۳) [ناو] [ناو] زیره؛ وریا.
 (زیرک هوشیار)
 بژیردراو: [پاوردووی چاوگهی بژاردن، ناو،
 بهر] (۱) ژماره کراو. (۲) [ناو] بهر؛ بژیرو؛ ده غلی
 پاک کراو. (شماره شده؛ غله پاک شده)
 بژی په ش: [ناو] داسوو؛ گولی گهنم و جو.
 (سنبله گندم و جو)
 بژیلیک: [ناو] برژول. (مژه)
 بژی و مه مره: (ب) ژيانی زور ساکار و
 فقیرانه؛ خوراکي کهم. (بخور نمیر)
 بسات: فد؛ [ناو] بیسات؛ شتومه کی پیو یست بو
 پڅستنی کاری میوانی یان زه ماوه ند؛ دام و
 ده زگا؛ (ره بیبی بیسات شیوی) شتومه کی سهر
 عاره بانهی چه رچی. (بساط)
 بساز: (۱) چیکهر؛ دروست ده کا. (ساز
 نده) (۲) دژی ناسازگار؛ که سییک که
 ده حاویته وه و ده سازیت. (سازشکار)
 بسام: (۱) [ناو] [ناو] به سام؛ سامدار؛
 به هه بیته. (باهیت) (۲) [ناو] جاری گهنم و
 جو. (جای گندم درو شده)
 بسانیمه وه: بم سینهرموه. (پسم بگیر)
 بستام: فد؛ مهرجان. (مهرجان)

+ بستوکه: [ناو] مه سی؛ ئهستیولک؛ پارچه
 ئاسنی سهرته نوور. (آهن روی تنور)
 + بسته: [ناو] [ناو] به فیز؛ به ههوا؛ لوت به رز.
 (متکبر)
 بسته: [ناو] [ناو] برؤ له لایهن منه وه بسته به؛
 چیت پی خوشه ییکه؛ ئازاد؛ سهر به ست. (آزاد)
 بستین: [ناو] یک؛ بستینه ر. وه ده گری؛
 وه رگر. (بستان) ۲. کپیار. (خریدار)
 + بسک: [ناو] کولانهی مریشک؛ باله خانه؛
 کوشک. (لانهمرغ. کاخ)
 بسکو: [ناو] مافووره. (فرش)
 بسکوکه: [ناو] له زانه؛ بسکوله. (زیور زانه)
 بسکه بسک: مشقه مشق. (۱) به خوشیه وه
 هاتن و چوونی تازه لاو به دمو رو به ری -
 کیژاندا. (۲) ئیری به دمو ر بزندا مرقاندن کاتی به
 ته گه بوون. (گشتن شاکبدر بز)
 بسکه گیا: [ناو] قولی گیا. (یک دسته گیاه)
 بسمارک: [ناو] بزماره ی دست وپا؛ میخه که.
 (میخچه)
 + بسه: پسته. (پسته)
 بسه رخوه: (ف. گیو) [ناو] [ناو] ئازا؛ جه سوور؛
 سهر به ست. (جسور؛ مستقل و آزاد)
 بسه رکه تن: (۱) سهر کهوتن؛ پیروز بوون.
 (پیروزی) (۲) که و تنه سهر؛ وهک؛ که و تنه
 سهرئاو. (بالا ماندن) (۳) وهک؛ له پلیکان
 سهر کهوتن. (بالا رفتن)
 بسه روه هاتی: [ناو] سهر به هوری؛
 به سهر هات؛ سهر گوره شته. (سرگذشت)
 بسیلاک: [ناو] بسیلاک؛ لمدار؛ زیخه لمان؛
 زه وینیک که لم و زیخی زور بیت. (شنزار)

بشرین: [ناو]بزه؛ لیوکه‌ن. (لبخند)
 + بشکانن: [چاوگه‌ت]پشکنین؛ پشکانندن.
 (جستجو)
 + بشکفاندن: [چاوگه‌ت]تروکاندن؛ له‌یه‌ک-
 کردنه‌وه؛ کاردوژه‌ی گوئیز. (شکستن یا در
 آوردن مغز گردو یا تخمه)
 بشکفین: [چاوگه]سه‌رسووږمان. (تعجب)
 بشکوفت: [ناو]یشکوژ؛ قوږچه؛ دووگمه.
 (دگمه)
 بشکول: برژول. (مژه)
 + بشیونه: (۱) [ناو]بک [بشیوین؛ که‌سیک که
 ده‌شیوینیت. (به‌هم زن) (۲) فەرمانی شیوانن.
 نه‌و دوخوا بشیونه (بیشیوینته) با نه‌برووسقییت.
 (مخلوط کن)
 + بغور: [ناو]لناو [زور خور. (شکمو)
 بف: [ناو]لناو [ترکزه. توکز. خه‌ته‌ر؛ مه-
 ترسی. (وه‌ک) تابلوی‌ناگاداری له‌مه‌ترسی له-
 سه‌ر شه‌قام: نیشانه‌ی بقه) (خطر)
 بفار: [ناو]اوار. (گذار)
 بفوک: [ناو]جه‌غزیکی‌تور‌داری چووک بو
 ماسی‌گرتن. (انبرک و تور کوچک دسته‌دار
 ماهی گرفتن)
 بقه: (۱) [ناو]لناو [خه‌ته‌ر؛ (۲) جیی‌مه‌ترسی؛
 وه‌ک: تابلوی عه‌لامه‌تی خه‌ته‌ر له‌سه‌ر جاده.
 ترکزه. توکز. (خطر؛ علامت خطر)
 بقلیقوک: [ناو]بلفی‌ناو. (حباب آب)
 بقه: (ف. گیو) پلته. (قرزدن)
 بقه‌بق: فلته‌فلت؛ پلته‌پلت، بلمه‌بلم.
 (پاوه‌گوئی؛ قرقر)
 بکار: فد [ناو] (بی‌کار) دهنگی‌نو‌تیک له

حاله‌تی سروشتیدا؛ دهنگی‌ئه‌سلیی‌نو‌ت که
 بیمول یان سوری یان کوږون یان دیز نه‌بییت
 له‌موسیقادا. (بکار)
 بکارنانین: [چاوگه‌ت]به‌کاره‌ینان. (به‌کار
 بردن)
 بکم: [ناو]لناو + ناو‌بک [کم‌یار؛ بسین.
 (خریدار)
 بکو: [ناو]بسکو؛ مافووره. (فرش)
 بکوژبکوژ: [ناو]ت [کوشتو کوشتاری زور.
 (بکش بکش)
 بکوژوبیر: [ناو]ت [کوشتار و سه‌ر‌یرین. (ب)
 زمبر و زهنگ خستنه‌سه‌ر. (بکش و ببر)
 بکه‌ر: (۱) کار‌که‌ر. (۲) بیکه. (۳) (ئه‌وه‌ی
 کاریکی لی‌پووده‌دا). ئه‌وه‌ی کاریک ده‌کا؛
 (فاعیل) (۱) گننده. ۲. بکن. ۳. فاعل.)
 بکیشو: بکیشی؛ به‌هم‌مو‌ماناوم. (بکشد)
 بکیقوک: [ناو]بلفی‌ناو. (حباب آب)
 بکیلگه: [ناو] زه‌وی کیلراو؛ کیلگه. زمین-
 شخم‌زده)
 بگاردان: بواردان؛ ږینگادان؛ بفاردان. (گذار
 داشتن؛ با گذار)
 بگرای‌بگر: [ناو]ت [گرتنی له‌سه‌ریه‌ک. (بگیر
 بگیر)
 بگر‌بگر: [ناو]ت [هه‌راوه‌ریا؛
 قالمه‌قالم؛ بگرای‌بگر. (دادو هوار بگیری‌بگیر)
 + بگردن: [چاوگه]بووردن؛ ږابووردن؛
 دابگردن؛ بگردن له‌م کووجیه‌باریکه‌و سه‌خته.
 (گنر کردن)
 بگه‌ږ: [ناو]لناو + ناو [ئه‌وه‌ی ده‌گه‌ږی؛ خول-
 خور. (چرخان؛ سیاح؛ دوار)

دی. (غرغرو)
 بلن: [ئاوہلناو] بلیند؛ بهرز (بلند)
 بلنایی: [ناو] بلیندایی؛ بهرزی. (بلندا)
 بلنداهی: [ناو] بلیندی؛ بهرزی. (بلندی)
 بلندبوون: [چاوگه، ت] (۱) وهحهوا کهوتن؛
 بهرزبوون؛ پهنگزین. (بلند شدن). (۲) [ناو] بلند
 بوون؛ بهرز بوون؛ بهرزی. (مرتفع بودن)
 بلندیتی: [ناو] بهرهمی چاوگه [حاله تی بلیند
 بوون. (حالت بلندبودن)
 بلندین: [ناو] سهردهرانه؛ ئاسانه. (آستانه)
 بلنگو: [ناو] بلیندگو؛ بهرز مواج. (بلند گو)
 بلو: [کاری ئهمری له چاوگهی لوین نپویشتن]
 برۆ؛ بچۆ؛ هه پ. (برو)
 بلوار: فرد؛ فد؛ [ناو] شه قامی بهرین و پان که
 بوویته دوو کهرتی یهک لایه نه بو هاتن و
 چوونی سه یاره. (بلوار)
 بلودان نزور کولان و بلق هه لدانی تراویک له
 سه ر ئاور و هه لچوونی. (سر رفتن مایع در
 حال جوش)
 بلور: [ناو] بللور؛ مینا؛ پیووک؛ هه ر شت که
 له بلوور چیبوویت. (بلور)
 بلوور: [ناو] (۱) بلوور؛ بلویر. (سازبست) (۲)
 لوله ی نیولانکی مندالان.
 (لوله های در داخل گهواره) (۳) شوشه؛
 کریستال؛ پیووک. (بلور؛ کریستال)
 بلوور سازی: [ناو] (۱) کارخانه ی
 بلور چیکردن؛ (۲) کاری بلور چیکردن. (۳)
 کاری بلور ساز. (بلور سازی)
 بلورقان: [ناو] بلویرژمن. (نی زن)
 + بلووری: (۱) [ناو] هومایی؛ بالالی؛ شاخ بزی؛

مه پمه پشا. (چلوار) (۲) [ئاوہلناو] بلوورین؛
 هه ر شتی چی کراو له بلوور. (بلوورین)
 بلووک: [ناو] میگهل. (رمه گوسفند)
 بلووک: [ناو] (۱) چهند مال له بیناییکدا، له ناو
 (شوقه یان آپارتمانیکدا) چی بوویت. (بلوک)
 (۲) ئاچووری له چیمه تنو چی بوو. (بلوک-
 مصالح ساختمانی)
 بلووک: [ناو] (۱) کووی چهند مهمله که تی
 یهک گرتوو دارای پپووموشتیکی نزیک
 به یهک؛ وهک (بلوکی غه رب) (بلوک) (۲)
 چووری خشتی گه وره یه له چیمه تنو چی کراو.
 (بلوک ساختمان)
 بلووکه: [ناو] فش؛ بوش؛ وهک به فمه بلوکه.
 (نرم و متخلخل)
 بلوول ژمن: [ناو] بلویرچی؛ بلویرژمن (نی زن)
 بلویربیج: [ناو] بلوولک بیج؛ پارچه په روپیکه له
 بلوول ده بیجریت. (پارچه)
 ای که دور لوله داخل گهوارمی پیچند)
 بله: (۱) [وته، کاری ئهمری] واجه؛ بیی؛ بییژه؛
 بوویش؛ بووشه؛ بلی بییژه؛ (بگو) (۲) [ناو] شل
 و نه رمه؛ نهو شووتیه بله. (میوه ی
 زیاده رسیده)
 بله خش: [ناو] جه واهیر. (جواهر)
 بله زنده ر: [ئاوہلناو] پیای زل و له نده هوور.
 (لندهور)
 بله گاز: [ئاوہلناو + ناو] (ف. گیو) به له نگاز؛
 بیچاره؛ داماو. (بیچاره)
 بله وحه ز: [ئاوہلناو] بله زنده ر؛ له نده هوور.
 (لندهور)
 بله وه ز: [ئاوہلناو] زالم؛ مله ور. (مستبد)

بله وهس: [ئاوه ئناو] هوه سباز؛ هوه س دار؛
 بهمه وهس؛ که لکه له باز. (بلهوس)
 بلی: [به ند] جگه؛ بیجگه؛ جیا له وه (غیراز)
 بلی: [به ره می چاوگه] حاله تی زور گه یشتن و
 نهرم بوونی میوه (حالت زیاد رسیدن و نرم
 شدن میوه)
 بلی: [وتهی ئه مری] بیژه؛ وچه؛ بووشه؛ بیژه؛
 بله. (بگو)
 بلیارد: [ناو] بلیارد؛ یاری دوو که سبی سه رمیزه
 که به چو بلیارد له چهند گو دده دن و
 ده یخمه نیو کونیکی دیاریکراو. (بلیارد)
 بلیاق: [ناو] گلینه ی چاو. (مردمک)
 بلیان: [چاوگه] پیگه بین؛ زانین؛ پیگه بین.
 (دانستن)
 بلیتچی: [ناو] بلیت فروش؛ چه موه ز. (بلیط
 فروش. گیرنده بلیط)
 بلیسکه: [ناو] بلیسه؛ وه ک فیچقه ی خوین و
 بلیسه ی ئاور. (فوران. شراره)
 بلیسه بلیس: [ناو] ت [نیله نیل؛ کله کلب.
 گرپه گرپ. (زبانه آتش پشت سر هم)
 بلیسه دار: [ئاوه ئناو، آگر دار] آتش زبانه دار
 بلیک: [ناو] کړنوم (بارش برف)
 بلیمانه: [ناو] لیمان؛ خهستیکی کیش داره
 له گل مندال بووندا له زئی میوینه دیت. (مایع
 غلیظ که همراه بچه از رحم زانو بیرون می آید)
 بلیمه تیه تی: [ناو] به ره می چاوگه] په وتی
 بلیمه تی و زور زانی و زور زیره کی؛ هه لکه و
 تووی و پسپوړی. (نابنغه)
 بلین: [وتهی ئه مری] ئیوه بلین؛ بیژن؛ ئه وان
 بلین: بووشن. (شماها بگویند، آنها بگویند)

بلیندایی: [ناو] به رزایی؛ تروپک. (هه رکه سیک
 بهرز ئه فزی زوو ئه مری، بای بلیندایی سه ر و
 دل ده گری) «ماموستا هه ژار». (بلندا)
 بلیند پایه: [ئاوه ئناو] بلند پایه؛ پایه بهرز. (بلند
 پایه)
 بلینه ییز: [ناو] بلندگو؛ بلینه ییز بهرز مواج.
 (بلندگو)
 بلیوار: [ناو] یه که ی پاره ی وینیز و ئیلا. (بلیوار)
 بلین: [وته] ئیمه ییزین، بوشین. (بگویم)
 بن بهست: [ناو] کولانیک که سه ریکی
 گیرایی. (بن بست)
 بن بیف: [ناو] خانووی ژیرعه رز. (خانه زیر
 زمین)
 بنپال: [به ند] ته نیست؛ لا؛ کن؛ نک؛ په ناده-
 ست. (کنار؛ جنب)
 بنپزوو: [ناو] قوشقون؛ پالوینی بن کلکی و لآخی
 سواری. (پاردم)
 بنتان: [ناو] ئیله ک؛ سوخمه؛ سیخمه. (یلک)
 بنک: گه لای خواره وه ی ساقه تی تووتن.
 (برگهای پایین ساقه تووتن)
 بن که ن: (۱) بن که ند؛ له ریشه وه هه لکیشان؛
 له بیخ ده ره ئینان. (از بیخ در آوردن) (۲) (ب)
 بنه بر؛ دواها توو. (به خاو و خیزانه وه له و شاره
 بن که ن بوون و هیچ که سیان نه ما).
 (به یکبار ه رفتن از جایی)
 بن درپایی: (۱) قه رزداری؛ موفلیسی
 (ورشکستگی) (۲) هه ر ده فر و هه بنانه ییک
 که بنه که ی درپاییت. (ته پاره) (۳) (ب) کچی
 بن پزاو. (بی بکارتی)
 بندیان: [ناو] (۱) په چه له ک فله؛ بنه فله

(عیسوی) (۲) ژیرددان. (زیر دندان)

بښه: [ناو] بڼه پټ؛ بڼاغه. (اساس)

بواچه: [وتهی ته مری (حرف)] بیژه؛ بلی؛
بووښه؛ وچه. (بگو)

بوټانی: [تاوه لټاو] پیوه نندیدار به ولات و
زمانی بوټانه وه. (بوټانی)

بوچه: [ناو] پاره‌ی تهرخان کړاو بو مه به
ستیک. (ف. مشه) پودجه؛ مه سرف. (بودجه)

بوخوا: [ناو] بوټی ناخوښی وهک بوټی ماسی
یا گوشتی کال (بوټی بد گوشت و ماهی خام)

بوخه: [تاوه لټاو] گای دمه؛ بوغه؛ ملقه وی.
(گاو گردن کلفت)

بوډله: [تاوه لټاو] نه زان؛ گهوج؛ حوّل؛ گیژ.
(گیج؛ نفهم)

بوړه: بومره؛ بخو. (بخور)

بوړه: [ناو] پښتني ته سپی پښت بوزر (اسب
نيله)

بوړه بوزر: [دمنگه ناو] دمنگی که پښتني له سه-
ریه ک؛ گریان و گابوړ؛ (صدای کرنا؛ صدای-

گریه با صدای بلند)

بوړه خزم: [ناو] خزمی دور؛ خزمایه تی به-
بوټه‌ی ژن و ژن خواسته وه. (خزمی دوری

ژن یا میړد) (اقوام دور. اقوام سببی دور از طرف
زن یا شوهر)

بوړه ژان: [ناو] بهره ژان؛ دهسپیکي ژانی-
مندال بوون؛ ژانه دروژنه (درد کاذب قبل از

زایمان)

بوړه مروټ: < بوړه پیاو

بوړی لاستیکي: لوله‌ی لاستیکي؛ شيله-
نگ. (شیلنگ)

بوړیوه: [کاری ته مری بو دووه هم که سی

تاک] بوړه وه؛ وه ره وه. (برگرد)

بوړیزان: [ناو] بوړیزان؛ که پښتني؛
شه پیوور ژمن. (شیوورچی)

بوزه: [ناو] بز. (بز)

بوټولی هه لڼه سان: (ب) پروتوقوت؛ بیخه یته
ته نوور بوټولی ناییت. (کنایی بلخت و عور)

بولبوله: [ناو] لوله‌ی ته نگی توټگی تراو
تیکردن. (لوله تنگ تنگ)

بوټچی: [ناو] تاجی؛ تازی؛ تانجی. (سگ تازی)
بوټسو: [ناو] بوټسو (بوټی سوختن پارچه)

بوو: (۱) بوټ. بو. (۲) پښتني بوون، کی
له وی بوو؛ (بود)

بوواج: [وته] کاری ته مری بو چاوه گی
وتن [بیژه؛ بلی؛ بووښه؛ باچه؛ نیشانه‌ی ده-

رخستی کاریکه، بوواج بزاتم بو نه هاتی؟
(بگو)

بوواجو: ده لیم؛ تیژم؛ نوو شم. (میگویم)

+ بووان: بخوینه. (بخوان)

بووبایه: (۱) بیوبایه؛ بیا؛ بیوایت؛ (۲) که ره که
بووبایه؛ بو بایه، بوټیگرتووه. (می شد؛

بوگرفته)

بووبایی: بیوایی؛ بیوایت. (می شد)

بوو بووچک: [ناو] پوپه‌ی فرنده. (تاج پښتگان)
بوو بهرامه: [ناو] بوټی پښتني پښتني و خوش بوټ

خوښی. (خوشبویی)

بوویش: [ناو] شوټنی زبه ندی دیم؛ گیا
جاری دیم. (گیاهزار دیم)

بووچار: [ناوی] که سی که کاری بوو
چاره. (بوچار)

بوو جاړی: [ناو] (۱) کاری پاک کړنه وه ی
دانه ویله به بیژنګی ګه وړه، به باکړنی یان
به ده ست یان به ګه رسته ی موتوړی و
مه کینه. (۲) ناوی ټهو مه کینه. (بوجاری)
بوو چکه و بوون: چکو له بونه وه: (ب) له
ده ستدانی حورمه ت؛ (بی په ستبوون). (کوچک
شدن)

بوو خاک: (ف. ګیو) فوو کړدن و ده ماندن
(فوت کړدن)

بوو خیر: [ناو] هیڅوی چو وکه ی تر یی نه ګه یو
(قوړه) (خوښه نرسیده انګور)

بوو دایي: [تاوه لټاو + ناو] په پړه وی دینی بوودا.
(بودایي)

بوو داییه ت: [ناو] بوو دایسم؛ دینیکه که بوودا
له هیند دایمه رزاند؛ (دایمه زراند). (بودائیت)
بووده له: [تاوه لټاو] پیاوی چکو له و نابووته.
(انسان خیلی کوتاه قد) ګیژو حوّل. (ګیج و
منګ)

بوور: [ناو] بوار. (ګدار)

+ بوور: (ف. ګیو) (۱) جوړه عه رهبانه ییکه.
(نوعی ارايه) (۲) بیور. (تبر)

بوورا: (۱) ټیپه پړی؛ (بوورد؛ رابورد؛ رابرد).
(گذشت) (۲) برای ژن. (برادر زن)

بوورانن: (۱) کاری به خشین و چاولی پوښین
(له چاوګه ی بووردن). (بخشیدن) ګوزه رانندن؛
بهورانن؛ پږت (رهد) کړدن (ګذرانندن)

بووراهي: (۱) [به رهمی چاوګه] بوړایي؛
حاله تی بوړبوون (۲) [ناو] اشته ی بوړ که له
دوور موه جوان دیاری نه کا؛ تارمایی. (کبودی)
بوووردن: [چاوګه] (۱) پږت بوون؛ رابګرډن؛

به وړدن؛ رابووردن. (۲) له ګوناح
خوښبون؛ بووردن. (گذشت کړدن)
بوورژان: [چاوګه ت] ومنه وز؛ خه وه نوو چکه؛
پینکی (چرت)

بوورژانه وه: [چاوګه ت] چاو چوونه خه و؛ له
منه وزه وه چوون. (چرت زدن)

بووروو: [ناو] سووته کی ټاور که له ګه ل ګرو
دوو که لدا به حه وادا ده چی. (اشیاء
سوخته سبک که همراه دود به هوا می رود)
بووره ډیر: [ناوت] زه ویی بووره که ټاو بدری
بو نه رم بوونه وه و کیلان. (آب دادن زمین بایر)
بووری: وهره؛ بیرو؛ بی. (بیا)

بووریان: حاله تی بووردن. [له چاوګه ی
بووردن] (۱) ټهوان پږت بوون و پوښتن،
بووریان؛ ده ربا بوون؛ ګوزه ریان؛ پږت بوون.
(رد شدن) (۲) له ګوناح خوښ بوون؛ بووردن.
(گذشت کړدن)

بوورین: [چاوګه] (۱) ټیپه پړین؛ به وړتن؛
رابطووردن؛ لټوه بووردن.. (گذشتن) (۲)
به خشین؛ لټیووردن.. (گذشتن)

بووزو: دابخات؛ رابخات؛ فہرش بووزو؛ فہرش
رابخات. (بګسترد)

بووزوو چریشکرډن: (ب) کاری سهره سهری و
ناپوخته کړدن؛ سهره مه بندی. (کار سرسری
کړدن)

بووزه: بهاوی؛ بخه باوړزه. (بینداز)

بووزه له: [ناو] پارچه قوماشیک که له کاتی
مه شکه ژندندا سنگو باسکی کابان
داده پوښیت. (نوعی پیشبند)
بووزی: [ناو] بووزو. (شال دستباف)

بووژان: (۱) گیای بیژان (۲) قه‌زیان؛ ژيانه-
 وه. ۳-خه‌وه‌نووچکسه؛ وه‌نه‌هوز.
 (بومادران؛ احيا، چرت‌زدن)
 بووژانده‌وه: [چاوگه‌ت] ژيانده‌وه؛ قه‌زيانندن؛
 زيندو کردنه‌وه. (احيا کردن)
 بووس: [ناو] هه‌لم و بوُق؛ هالالوی گهرما؛
 تینی گهرما. (هورم گرما و بخار)
 بووسان: [چاوگه] خه‌وتن؛ نووستن؛ پازان.
 (خوابیدن)
 بووک‌وزاوا: [ناو، ت] گولاله؛ گوله میلاقه. (گل
 لاله)
 بووکیئی: [ئاوه‌لناو + ناو] بووکی؛ پیوه‌مند یدار
 به بووکه‌وه؛ جلو به‌رگی بووکیئی؛ که‌وشی
 بووکیئی. (عروسی)
 بوولدان: [ناو] خو‌لهمیشدان (جای خاکستر)
 بووم‌ریج: ئوس‌تر‌الیا؛ قذ: [ناو] ته‌خته یان
 کانزاییکی پانه که ده‌هاو‌یز‌ری‌ت، ده‌وریک
 ده‌داتنه‌وه و به خول‌خواردن ده‌گه ریتنه‌وه
 بولای هاو‌یزه‌ره‌که‌ی (بوم‌ریج)
 بووتاق: [ناو] هه‌وره‌تریشفه‌ییک که له‌عه-
 رزده‌دا. (برق رعد که‌بزمین بر‌خورد‌کند)
 بووه‌ره: (۱) [کاری ئه‌م‌ری، له‌چاوگه‌ی
 واردن] بخو. (بخور) (۲) [کاری ئه‌م‌ری] وه‌ره؛
 بی. (بیا)
 بووه‌یشک: [ناو] گو‌یز؛ بلج. (زالالک)
 بوهارتن: [له‌چاوگه‌ی به‌ورین] به‌وردن؛
 تییه‌رین؛ په‌تبوون؛ پ‌بگردن. (گذشتن)
 بوه‌توم: [ناو] بوختان؛ تومه‌ت. (تهمت)
 بوهره‌ی: [کاری ئه‌م‌ری] باوه‌ره‌ی؛ بیینه؛
 بییه‌نه. (بیاورش)

بوهری: [کاری ئه‌م‌ری] بیخو. (بخور)
 بوهرنه‌مووت: بو‌مچه‌وه. (بوگند)
 بوی ئاواهی: به‌وشکله؛ به‌وجوره؛ به‌و چه‌شنه.
 (اینطور)
 بو‌یاخکار: [ناو، بیک] بو‌یاخچی. په‌نگ کار.
 (واکسی. رنگ کار)
 بویتان: [ناو] بویتک؛ قنجکه‌سه‌لام؛ سیتکه
 سه‌لام؛ باپشکیو. (گل مژه. سنده سلام)
 بو‌ی دی: (۱) چاکی بو‌دی شانس‌ی هه‌یه (له
 قوماردا). (برایش می آید) (۲) سفارشی کرده
 ، منیش دامن‌اوه خو‌ی بو‌ی دی-
 ده‌یا. (می‌آید برایش) (۳) بو‌نی لی‌دی؛ بو‌گه-
 نه. (بویش می‌آید) وا‌ه‌سه‌ست ده‌که‌م؛ بو‌ی دی
 بقه‌ومیت؛ وا‌دیاره بقه‌ومیت. (حس میکنم)
 بو‌یری: [ناو، به‌ره‌می چاوگه] به‌جهرگی؛ نه-
 ترسی؛ جه‌ساره‌ت. (جسارت)
 بو‌یزه: [کاری ئه‌م‌ری] (۱) بی‌یزه؛ بی‌زه؛
 بلی؛ بو‌اچه. (بگو)
 بو‌یک‌ر‌د‌گه: (۱) بو‌یک‌ر‌د‌وه؛ بو‌نی کرد‌گه.
 (گن‌دیده‌است) (۲) هه‌ستی کرد‌وه. بو‌بر‌ده
 است (۳) (من بوم نه‌نجام نه‌داوه‌وه‌بو‌ی-
 کرد‌وه؛ نه‌بو‌ی کرد‌گه) (برایش انجام داده)
 بو‌ینووت: بدینم؛ بتینم. (بینم)
 بو‌یه: له‌کوردستانی باشووربه‌په‌نگ ده‌لین
 (رنگ)
 بو‌یه‌مه: [ناو] می‌زه‌ری گولینگ‌دار. (دستار
 منگوله‌دار)
 بو‌ی‌هه‌نگه‌ل: بو‌ی ژیر‌باخه‌ل؛ بو‌کلیشه.
 (بوی زیر‌بغل)
 بو‌یه‌ی نینوک: په‌نگی ناووخ په‌نگ کردن؛

ره‌نگی نینوگ: (لاک ناخن)

بوئی: بهو هوئی؛ له‌به‌ر نه‌وه؛ پوکی: نه‌پا.
(باین‌علت)

به‌ئاپرو: [ئاوه‌لناو] ئا‌پرو‌دار؛ به‌پروومه‌ت. (با آبرو)
به‌ئاخری خه‌ت گه‌یشتن: (۱) تا دوا‌یی
کاریک‌چوون. (۲) هیوا لی‌پران و نزیک
به‌مردن. (به‌آخر خط رسیدن)

به‌ئامانج: [ئاوه‌لناو] خاوه‌ن مه‌پام؛ به‌هیوا‌ی-
گه‌یشتن به‌مه‌پام؛ (ه‌دق‌مند)

به‌ئاره‌زوو: (۱) [ئاوه‌لناو] به‌هیوا؛ ئا‌وا‌تخ‌وا‌ز؛
به‌هیشی؛ به‌هه‌ویا؛ ئاره‌زوومه‌ند؛ تامه‌زرو؛
ئومی‌ده‌وار؛ (۲) به‌ئیش‌تیا؛ به‌ته‌وا‌وی؛
تیره‌وته‌سه‌ل؛ به‌ئاره‌زووی دل‌ته‌ماشام کرد. (با
آرزو)

به‌ئاره‌زووی دل: به‌ئیش‌تیا‌ی دل؛ تا پاده‌ی
پین‌خوش‌بوون؛ به‌ئاره‌زووی دل سه‌یرم کرد. (تا
دل بخواهد)

به‌ئازموون: [ئاوه‌لناو] فد؛ به‌ته‌جروبه؛
ئه‌زموون وهر‌گرتوو. (ب) مروقی دونیادیده.
(دنیا دید)

به‌ئازین: به‌ده‌ستوو. (۲) (ب) خاوه‌نی ری و
شوینی تایبه‌ت بو ئه‌نجامی کاریک (دارای-
سیک)

به‌ئاسته‌م و دووبه‌لا؛ [به‌ندت] نه‌ندازه‌ییکی
زو‌ر که‌م؛ به‌حال و دووبه‌لا؛ به‌عاسته‌م و دووبه‌لا
(خیلی کم)

به‌ئاکار: [ئاوه‌لناو] (۱) به‌کردار؛
په‌فتار‌چاک. (۲) (ب). ماقوول؛ ساحییی-
که‌سایه‌تی و مه‌زنی. (نیک کردار)

به‌ئاگاه‌هینان: [چاوگه‌ت] پوشیار کردن؛ بی‌داره‌و

کردن؛ له‌خه‌وه‌له‌ساندن؛ له‌خه‌و خه‌به-
ر کردنه‌وه. (آگاه کردن، بیدار کردن)

به‌ئالست: [ئاوه‌لناو] خوروو دار؛ ئالوشاوی.
(ب) زور نیر‌خواز یا می‌خواز؛ به‌خوروو.
(حشری)

به‌ئالیقه‌دان: [چاوگه‌ت] تر‌خاندن؛ هه‌له‌سه
نگاندن. (برآورد کردن)

به‌ئامانه‌ت: به‌ئه‌مانه‌ت؛ سپاردن بو چه‌ند
وه‌خت. (ب) بو ئاگالی‌بوون و چاوه‌دیری-
لی‌کردن؛ ئه‌وته‌نگه به‌ئامانه‌ت لای‌تو
داده‌نیم پوم راگه‌ر؛ (ب) بوکاتیکی دیاری‌کراو،
بو ماوه‌یی‌ک به‌ئه‌مانه‌ت لی‌ره‌ ماومه‌ته‌وه چه‌ند
پوژی‌تر دهر‌وم. (بطور امانت؛ موقتی)

به‌ئا‌وا‌چوون: [چاوگه‌ت] (۱) نو‌قوم‌بوون له
ئا‌وا. (به‌آب رفتن) (۲) (ب) له‌ده‌ست دان و
گوم‌بوون؛ سه‌رتی‌دا‌چوون. (از دست دادن)
به‌ئاو و ئاورا دان؛ پسک؛ هه‌ول‌دانی بی
مه‌ترسی؛ بی‌ترس خو‌خسته‌خه‌ته‌ر. (به‌آب
واتش زدن)

به‌ئاوه‌دانسی نه‌زانین: (ب) به‌چ حساب
نه‌کردن؛ پو‌یته پینه‌دان؛ به‌هیچ نه‌گرتن.
(بحساب نیاوردن)

به‌ئا‌هه‌نگ: [ئاوه‌لناو] (۱) خاوه‌نی ئاهه‌نگ و
ئا‌وا‌ز؛ ئاهه‌نگ‌دار. (۲) به‌پی‌ی زه‌رب، یان
(ریتمی) ئاهه‌نگی، جوولانه‌وه؛ (به‌هه‌وا‌ی
ریتمی خاوی و کرزی). (آهنگین؛ باضرب)
به‌ئجان‌دن: [چاوگه‌ت] هاندان. (تیر کردن)
به‌ئجین: [چاوگه‌ت] سو‌وپه‌یی دامر‌کان. (آرام-
کردن)

به‌ئوک: [ئاوه‌لناو] ناشیرین (زشت)

به‌ئه‌دهب: [تاوه‌لناو] به‌نزاکه‌ت؛ به‌عه‌دهب؛
به‌عه‌ومب؛ ژیر، (بادب)

به‌ئه‌رک: (۱) بارقورس؛ به‌زحه‌مت، (بار
سنگین) (۲) به‌ئه‌رکی خوزانین؛ به‌وم‌زیفه‌ی-
خو‌زانین، (بوظیفه) (۳) که‌سیک که‌زه‌حه‌متی-
زوربی بوکه‌سیکی‌تر، (زحه‌مت‌دار)

به‌ئه‌ژماره: به‌بژارده؛ به‌ده‌سه‌نده، (باحساب و
شماره)

به‌ئه‌م؛ به‌م؛ به‌ئیمه، (به‌این؛ بما) به‌ئه‌مانه:
به‌مانه؛ به‌م‌شته‌نه؛ من به‌ئه‌مانه‌پازی
ناهم، (بااین‌چیزها) (۲) له‌ده‌ست ته‌وان‌دا نییه
به‌ئه‌مانه (پیش‌اینه‌است)

به‌ئه‌مه‌دا؛ به‌مه‌دا؛ به‌ئه‌مه‌دا دیاره، له‌رووی
ئه‌مه‌وم (ازروی‌این؛ ازاین) (۲) به‌ئه‌مه‌دا مه‌رو:
به‌م‌جیگادا مه‌رو، (از اینجا)

به‌ئه‌و؛ به‌و؛ به‌ئه‌و نییه؛ له‌ده‌سه‌لاتی ته‌ودا
نییه؛ به‌ئه‌ونه‌بی‌ناکریت، (پیش‌او؛ در‌دست‌او)
(۲) به‌ئه‌وه؛ لای ته‌وه، لای من نییه، (پیش‌او)
(۳) به‌ئه‌وه چت لی‌نا‌ییت؛ به‌ئه‌و‌شته، به-
و‌شته، (با‌آن)

به‌ئه‌وانه: (۱) به‌وانه؛ به‌وانه، به‌ئیمه نییه؛ لای
ئیمه نییه، (پیش‌انه‌است) (۲) به‌ئه‌وانه
ئه‌سه‌که‌ناگیردریت؛ به‌وکه‌سانه (بااین
افراد) (۳) به‌و‌شته‌نه؛ به‌وانه‌ناکه‌و‌یت، به‌وانه
نام‌ریت، (به‌آن‌چیزها)

به‌ئه‌وجوره؛ به‌وی‌ئاواهی؛ به‌وی‌په‌نگی؛ بوی-
په‌نگی؛ به‌وجوره، (این‌طور)

به‌ئیس‌راحه‌ت: (۱) به‌ئیس‌راحه‌ت و خه‌وتن له
جیدا چاک ده‌بیته‌وه، (۲) به‌شینه‌یی؛ به-
کاوه‌خو؛ به‌ئیس‌راحه‌ت کاره‌که‌ده‌وام بده

زور په‌له‌مه‌که، (با‌استراحت؛ به‌کندی)

به‌ئیش‌تیا: (۱) دارای مه‌یلی خواردن، (با
اشتها) (۲) ته‌واو؛ به‌ئه‌ندازه‌ی پیوست؛
بیلا‌مه‌زرا که‌به‌ئیش‌تیا بخووسیت، (باندازه
کافی) (۳) به‌ئیش‌تیا تو‌نییه؛ به‌مه‌یلی تو
نییه، (به‌دلخواه)

به‌ئیمان: [تاوه‌لناو] (۱) خاوه‌نی باوه‌م و ئیتقاد،
(۲) (ب)، مروقی راست و دروست، (با ایمان)
به‌بادان: [چاوگه‌ت] له‌ده‌س دان؛ به‌فیرو
چوون، له‌ناو بردن (ب) خه‌رمان به‌ده‌م‌باوه
دان؛ (به‌باد دادن)

به‌با دریاگ: [ئاوبه‌ر] (۱) به‌با دراو؛ ته‌و‌شته‌ی
دراوه به‌ده‌م باوه؛ (به‌باد‌داده‌شده) (۲) به-
فیروله‌ده‌س چوو، (بیاد رفته)

به‌باره: (۱) بارکراوه، له‌ژیر بار‌دایه؛ (بارگیری
شده) (۲) به‌سه‌مه‌ر؛ به‌به‌ره (۳) به‌سه‌مه-
ره؛ به‌به‌ره‌یه (به‌ره‌دار؛ با‌به‌ره‌است)

به‌باریک‌داخستن: [چاوگه‌ت] به‌لاییک‌دا
خستن؛ (ب) کارپ‌انه‌وه؛ بیخه به‌باریک‌دا یا
چاک یا خراب؛ یه‌کلایی کردنه‌وه‌ی کاری،
(کنایی، تکلیف روشن کردن)

به‌باسک و باهو؛ [تاوه‌لناو] به‌هیز؛ زه‌لام و
شان و قول‌قه‌وی، (گردن کلفت)
به‌باق؛ بادراو؛ کرژ، (رسیده‌شده)

به‌باکردن: [چاوگه‌ت] شت به‌ده‌م باوه دان
بو پاک بوونه‌وه؛ (ب) شه‌ن‌کردن ولاتیل و
خه‌رمان به‌باکردن، (با باد تمیز کردن بنشن
از گاه)

به‌بال‌بران: [چاوگه‌ت] (۱) لی‌کالینه‌وه؛ به-
نسیب بوون؛ ته‌و کاره‌بابه‌تی تو‌یه‌به‌بالای

تو پراوه. (شایان) (۲) به نه ندازه بوون؛ نه و
کهوا هر ده لئی به بالای تو پراوه. (به اندازه
بودن)

به بالآ دا هه لگوتن: [چاوکه، ت] تاریف له
که سیک کردن؛ به شان و بالدا هه لگوتن؛
پهسن کردن. (از کسی تعریف کردن)
به بای بال؛ به باوی بال؛ له سه ره خو کار کردن؛
به کاوه خو؛ به هه وای شان. (بدون
عجله و آرامی کار کردن)

به بای فنه نا چوون: (ب) نابووت بوون؛
فهوتان؛ (ب) ته فرو توونا بوون. (به باد فنا
رفتن)

به بر: فد: [ناو] به مور؛ درنده ییکه خهت
خهت. (بیر)

به بر: (۱) [ناو] به زا کون؛ به بر پشت.
(کاربر) (۳) بی پیوانه و دیاری کردن؛ دروینه
به بر هه لگرتن. (کنترات تخمینی)
به بلی به بان؛ به بله به بان؛ (ب) مندالی ساوا.
(نوزاد)

به بوق و که پنا: به هه را و هوریا. (ب)
به بالگاهه؛ به پیکلام و بانگه شهی زور.
(بوق و کرنا)

به بوون: (۱) بوئدار؛ (ههروه ک پچانه به بوونی)
(بودار) (۲) به هووی بوئهوه: به بوئکردن؛
تانجی به بوون که رویشکه کهی دوزیهوه.
(بودار)

به به: [ناو] (۱) بیبیلله ی چاو؛ بیلبلله؛
په شکینه ی چاو. (مردمک چشم) (۲) مندالی
ساوا. (نوزاد)

به به ران: [ناو] به ران مه پری به ران خواز. (گوسفند

جفتخواه)

به به رموه بوون: [چاوکه، ت] (۱) ژنی که منالی
ساوای به به رموه یه، به باوشیه و یه. (۲) هه-
بوونی کات و زه مان و شتی تر (شهو زوری
به به رموه یه). (کاره که زوری به به رموه یه)؛
یان زوری به دهمه و یه؛ زوری ماوه ته-
واویت. (۳) دموام؛ به پکه که زوری به به رموه
نه ماوه، کوئه. (مهلت داشتن؛ جاداشتن؛
ماندن؛ دوام)

به به ز: [ناو] به نه فنهس؛ بیهن دریز؛ به زدار؛
(ب) قهلهو. (پرنفس. چاق)

به به غه: [ناو] به رخه به به؛ چه رمی شوپ بووی
ژیرملی گا یا هه رگیانله به ریک. (غیغب)

به به له: [ناو] (۱) به به له؛ مندالی ساوا. (۲)
کناچه ی چاو؛ کناچه ی چه می؛ بیوک. که چکا
چاقی؛ بیبیلله ی چاو؛ (مردمک چشم)

به به رانین: [چاوکه، ت] بیرهیانه وه؛ یاد
کردن؛ تاسه کردن. (یاداوری. بیاد آوردن)
به پا: (۱) [ناو] نازا و گورج و گول

له پگا رویشتندا؛ به له پا؛ خیرا و خوش
پهوت. (سریع) (۲) [ناو] به سه ر دیم نه ک به پا؛
شعق به پا ده وه شیند پیت. (با پا)

+ به پشت: [ناو] به غل و دانی پر و بی
خالیا یه تی. (پر پشت)

به پیچ و قه میج: (۱) به خوبادان و خو
هه ل سووران. (باقرواطوار) (۲) چو مه که به
پیچ و قه میچه وه له شیوه کاندایه وات. (پیچ
و تاب) (۳) (ب) ناز و غه مزه؛ فیل و ته له که.
(ادا؛ حيله)

به ت: [ناو] به نه زموون؛ بی ته جروبه. (بی-

تجربه)

به تات: [ناو] درو؛ ریا. (ریا)

به تاز: (ف. گیو) (۱) به دبه خت؛ شووم. (بد بخت) (۲) چه تال؛ بینایی چاو. (دید چشم)
به تارافک: [چاو که ت] نقوم بوونی پاپور و گهمی له ناودا؛ به ژیر ناوه وه بوون. (غرق شدن)

+ به تاره: [ناو] گولنگ؛ مهنگوله. (منگوله)

به تاک: (۱) [ناوه لئاو] به تال؛ ناواله. (تهی؛ باز)

(۲) به تاق؛ دژی به جووت. (مفرد)

به تالپا: [ناوه لئاو] ویلگهرد؛ بیکار. (ولگرد)

به تال کردن: [چاو که ت] (۱) خالی کردن.

(خالی کردن) (۲) باطل کردن؛ پووج کردن.

(فسخ؛ باطل کردن)

به تالوو که: به پهله؛ به لفر. (با عجله)

به تال و هه تال: [ناوه لئاو] خالی و خوت؛ بیکار و

بی بار. (کاملاً خالی. بی کاره)

به تالیون: [ناو] یه ک تیپ سهربازی هزار که-

سی له ئه رته شی تور کیدا. (یک تیپ سرباز

در ترکیه)

به تان: [ناو] آستهر. (آستر)

به تانه: [ناو] تیکه لوی میل و روئی به زره ک

بو شوشه پهنجیره دابهستن و پرکردنه وهی

درز و قلیشی تهخته ی دار. (بتونه)

به تانه کاری: [ناو] کاری تیپه لساوینی به تانه به

سهر درز و برینی تهخته و شتی دیکه دا.

(بتونه کاری)

به تاو: به پرتاو. (۱) به تالوو که؛ به پهله؛ به لفر.

(با عجله) (۲) به خوږ. (باتابش آفتاب)

به تاوار: [ناو] عاقیبهت و دهر نه نجام. (عاقبت)

به تخوو: [ناوه لئاو] بهد رموشت. (بد خو)

به ترییر: [ناو] به سر پیړ. (پس پر پروز)

به ترییرار: [ناو] به سر پیړار. (پس پیړار)

به ترمه: (ف. مشه) به ترومه؛ په ترومه؛ په یوه ند

لیدانی دار. (پیونزدن درخت)

به ترمه یی: [ناوه لئاو] په ترومه؛ به ترومه؛ تیکه ل

له چهند وشه یا چهند شت؛ دژی ساکار.

(مرکب)

به تری: [ناو] چاو ئیشه. (چشم درد)

به تفه: [ناوه لئاو] به دفعه. (زشت)

به تکه به ش: [ناو] قوربه شه؛ چاله که.

(گورکن)

به تالاندن: [چلو که ت] ماندوو کردن؛ هیلاک-

کردن؛ له بهین بردن. (خسته کردن؛ ازین

بردن)

به تله: [ناو] ته پکه؛ داومووسک؛ ته له. (دام

به تلی پروژ: چهند کاتی له پروژ قسمتی از روز)

+ به تلین: [چاو گه] (۱) تیا چوون؛ به تلین؛

به تلان؛ (از بین رفتن) (۲) هیلاک بوون؛

شه که ت بوون. (خسته شدن)

به توره: [ناوه لئاو] (۱) به شیواز. (به راه. بطریق)

(۲) خاومنی تیگه یشتن؛ زانا؛ به نه دهب. (دانش.

با ادب)

به تووم: [ناو] (۱) جوړیک سابوونه له روئی

فستق ده گیری. (نوعی صابون) (۲) [ناوه-

لئاو] خاومنی توو؛ به ناوک. (دارای تخم)

به توون: (۱) به جه هه ندم. (به جهنم)

(۲) [ناوه لئاو] خوږی؛ مروقی بی عار؛ مروقی

بی فمه ک و خوږی و په ست. (انسان

لابالی)

به تونوه: [ناو] (۱) به تانه. (بتونه) (۲) جوړی
 گول؛ باتونونه. (گل بابونه)
 به تهریبه ت: [ئاوه لئاو] (۱) به نه ده ب؛ ژیر. (با
 ادب) (۲) تهریبه ت کړاو؛ په عه مه ل هاتوو. (با
 تربیت)
 به ته ک: [ناو] کوږ کوږ. که ږ مواله؛ به دبه ده. (با
 قرقره؛ باغرقره)
 به ته گه: [ئاوه لئاو] به ته گ؛ بزنی نیرخواز.
 (حالت جفت خواهی نر)
 به ته ما: [ئاوه لئاو] چاومړوان؛ به هیوا. (منتظر)
 به تیشت: [ئاوه لئاو] تاوس؛ تولدار؛ زگېږ.
 (آبستن)
 به جا: (۱) به جی؛ به وه خت؛ به جا:
 (۲) [ناو] له جیاتی؛ دووباره کړنه وه؛ حاله تی له
 ینگ پونگدا نه گهر توپ له تور بکه ویت و
 نه چیته دهره وه، دووباره سرویس لیده درېته-
 وه (بجا)
 به جا: [ناو] حاله تی مانه وه؛ مانه وه له جیگای
 خوی؛ به رهنده به جا: (ب) له یاریدا دوږاو
 لاده چی و یاری که ریکی تر له گه ل به رهنده دا
 یاری ده کا. (بجا)
 به جه ناین: [چاوگه ت] به جی هینان؛
 نه داوه کړدن. (بجا آوردن)
 به جه م: [ئاوه لئاو] به بند؛ پته و؛ توند؛ خوږاگر.
 (محکم)
 به جیگه: (۱) له جیاتی؛ له باتی. (بجای) (۲)
 به وه خت؛ په سه ند. (بجا)
 به جیماو: [ناو، بهر] (۱) که له پوور؛ میرات.
 (ماترک) (۲) دواکه وتوو؛ وه پاش که وتوو. (۳)
 (روښتن و ماله که یان لی به جیماوه). (بجا)

مانده)
 به جی هاوردن: [چاوگه ت] (۱) به جی هینان؛
 جیبه جی کړدن؛ نه دا کړدن. (۲) ناسینه وه؛
 (بمبوروه به جیم نه هینايت): نه مناسیت (بجا
 آوردن)
 به چاودا دانه وه: [چاوگه ت] چاکی له گه ل-
 که سیک کړدن و باس کړدن لای خوی؛
 کولینه وه (ب) به ږوودا دانه وه. (بروی کسی
 آوردن)
 به چاومه کړدن: [چاوگه ت] چاو پیدا
 هه له هینان؛ به چاو پیکان؛ به چاوی پیس پیکان.
 (چشم زخم)
 به چکوو: [به ند] به شکم؛ به شکوو؛ به لکوو؛
 به لکم؛ به لکی؛ به لکین. (شاید)
 به چکه دانان: تره کین؛ زایینی گیانله به ری
 وه ک سه گ و پشيله و جر و جووله و مر. (بچه
 گذاشتن)
 به چکه دهوله مهنه ند: [ئاوه لئاو + ناو] منالی ماله
 دهوله مهنه ند؛ مندالی مالی ساماندار. (ب) ده ست-
 بلاو؛ به هیممه ت؛ دلئاوا. (بچه دارا)
 به چکه سوالکهر: [ناو] مناله فه قیر و سوالکهر
 (ب) [ئاوه لئاو] چاوچنو ک. (بچه گدا)
 به چوکدا هاتن: [چاوگه ت] کول دان؛ به زین؛
 خوږانه گرتن؛ چوک دانانه سه رعه رز.
 (شکست خوردن؛ زانو زمین گذاشتن)
 به چه خستن: [چاوگه ت] به رفریدانی ئاژهل.
 (بچه انداختن)
 به چه خوږ: نهو گیانله به ره وا به چکه ی خوی
 ده خوا. (جانوریکه بچه خود را میخورد)
 به چه سرکه: [ناو] جوړیک که ږووی سر

خوارده مهنی؛ میښووله ییک که سرکه هه
لیدینی؛ میښووله ییک که میوه ی کوڼ وگه نیو
هه لیدینیټ. (فارچ روی خوراک. پشه سرکه.)
به حال و دوو به لاء: [ئاوه لئاو] به ئاسته م؛ زور کم؛
به حاسته م و دوو به لاء. (خیلی کم)
به حث: [ئاوه لئاو] گیز؛ ور؛ گیز. (گیز)
به حری: [ئاوه لئاو] (۱) پیوندیدار به به حر
موه. (بحری) (۲) زه ریایی؛ دهریایی. (ریایی)
به حسی سهر؛ باسی سهر؛ قسه یا کاری پر-
مه ترسی که سهر به مبا ده د؛ توکز؛ بغه.
(خطرناک)
به حشینک: [ناو] (۱) هه ناری نه گه یشتوو. (انار
نارس) (۲) (ب) به حهوت ئاو شوریا گه سهو؛
بی شهرم وحه یا؛ حه یا تکاو؛ بی نابروو؛ حه یا
نه ماو. (کنایه از بی حیایی)
به حه ق: (۱) بهمز (۲) له حه قیقه تدا؛ به راستی؛
به حه ق پیای چاکه. (در مقابل مزد؛ به حق)
به خ: فیز؛ ثیفاده؛ فیز کردن به سهر که سیکدا.
(به خ مه که به خ ده که ی). «فولکلور» (فخر؛
افاده)
به خاو که وتن: [چاوگه، ت] به جه مام که وتن به
هو ی شه که مت بوونی زوره وه له ناو
(ماسوله) و خوند ا زهریک په یداده بی که
ماسوولکه ره ق ده کا و دیشیت، به و حال ته ده-
لین به خاو که وتن. (کوفتگی بعلت خستگی)
به خپور: [ناو] به غپور؛ له دوو وشه ییک
هاتووه، به خ: خود؛ پوور؛ کوپ؛ واتا کوپی
خود؛ به فه خفوری پادشای چین و تراوه.
(به عقیده چینی ها پسر خدا) به خت:
[ناو] (۱) ته و کچه چوووه مالی به خت؛ به ختی-

کرایه وه شووی کرد. (ب) شوو کردن؛
(بخت) (۲) له حه رام گیران و دوراندنی مال و
پاره یه؛ له ئاو پستادا به خته به واتای شانس
هاتووه؛ له فارسی و کوردیشدا ههر به ومانا
به کار دهریت، له پیشدا باختی (فارسی) بووه
که چاوگه ی کورتکراوی (باختن) به واتای
دوراندن. (شانس؛ دور ریختن مال)
به ختان: هات؛ ئامه و؛ ئامه د. (آمد) به تیز و
تانه وه دژواتایه (نه هاتی)
به خت بلیند: [ئاوه لئاو] به خته وهر. (بخت بلند)
به خت تاقیکردنه وه؛ تالا گرتنه وه. (ده چمه
سهری سولتانی شوو دادی نا ییمه وه، به ختی
خوم و لیو ئالی به تاقی ده که مه وه. (ب) به رد
به کیلی قه بری زیاره تگاهو چه سپاندن
بو تاقیکردنه وه ی به خت و شانس. (بخت
آزمایش کردن)
به خت چوونه به س: به خت به ستران؛ دژی
به خت کرانه و؛ به دبه ختی و نه هامه تی. (بخت
بسته)
به خت خه وتوو: [ئاوه لئاو] به دتالا؛ به دشانس؛
به دبه خت؛ بی ثیقبال. (بخت خفته)
به خت کرانه وه: [چاوگه، ت] به خت پروو
تیکردن؛ (ب) شوو کردن. (بخت باز شدن)
به خت که نوک: [ئاوه لئاو] به خته وهر؛
خوشبه خت؛ (ب) لیو که ن لیدانی شانس به
پرووی که سیکدا؛ بزه هاتنه سهر لیوی به خت.
(خوشبخت)
به خت که نوکی: به خته وهری؛ نه وه ی شانس و
ثیقبال بزه ی له سهر لیوه. (خوشبختی)
به خت له درگادان: پروو هینانی ثیقبال؛ شانس

پروو تیگردن؛ خوشبه ختی به رهو پرووهاتن.
 (بخت در کسی را کوبیدن)
 بهخت و نیوچاو: [ناوت،] شانس و بهخت و
 نیقبال. (لانیوچاوی نهو خانه دانه له هی چونه
 پیتی بر او) «سوار نیلخانیزاده». (شانس)
 بهخت و هر گه پرو: [تاوه لئاو] بهخت و هر سوو پرو؛
 بهخت هه لگه پرو. (ب) نه هاتی و نه دامه ت
 پروو تیگردن. (بخت برگشته)
 بهخت و هر کری: [تاوه لئاو] شانس دار؛ بهخت -
 کراوه؛ بهخته و هر. (شانس دار)
 بهخت نه مه نه: [تاوه لئاو] بهخت نه مه نه؛ بی -
 بهخت؛ بهد بهخت؛ شانس نه ماو. (بد بخت)
 بهخته باران: [ناوت،] مانگی دوو هه می به هار؛
 بهخته واران؛ بارانی کاتی به هاران که له
 جیگاییک ده باری و له جیگاییک ناباری.
 (باران بهاری شانس در منطقه محدود)
 بهخته به ران: [ناوت،] به رخی دوو ساله که
 دایده نین بو داشت تا بیته به ران. (نگهداری
 برده و ساله برای قوچ شدن)
 بهخته ک: [ناو] موته که؛ کابووس؛ سه نگ -
 سواریوون؛ به هوئی ته زینی له ش له خه ودا؛
 ههستی خنکان له خه ودا؛ (بختک)
 بهخته واران: [ناوت،] بهخته باران. (بخت باران)
 بهخت یاری کردن: [چاوگه، ت] باش هاتن؛
 بهخت به پیری هه هاتن؛ بهخت له گه ل بوون؛
 شانس پروو تیگردن. (بخت یاری کردن)
 بهختی به ستراو: بهختی نووستوو؛ شانس
 گریدراو؛ به کچی ده لین خوازینی که ری
 نه بییت. (بخت بسته)
 بهختی نووستوو؛ نهو هی دایمه تیده شکی و

سه ر ناکه وی و هر خرا به دیته ریگای؛ به -
 دبهخت. بهد نیقبال. (بخت خوابیده)
 بهخته و هر ی: [به ره هه می چاوگه]
 بهختیاری؛ کامه رانی. (بختیاری)
 بهخچه: [ناو] باخچه. (باغچه)
 به خشانندن: [چاوگه، ت] (۱) به خشین. (۲)
 عه تا کردن. (۳) به شکردن. (بخشیدن)
 به خشراو: [ناو، بهر] (۱) لیسووردا؛ عافوو کراو.
 (عفو شده) (۲) شتی که در اییت به که سیک
 یان به خشرابی. (چیزی که بخشیده شده)
 به خودا شکانه وه: [چاوگه، ت] خه جاله ت بوون؛
 شه ر مه زار بوون؛ ته ریق بوون وه.
 (شرمنده شدن)
 به خودان کردن: [چاوگه، ت] بارهینان؛
 به روه رده کردن؛ خوبه ساحیب کردن.
 (پرو رده کردن)
 به خو پراگه یشتن: [چاوگه، ت] خه ریکی خو
 بوون؛ خو جوان کردن. (ب) چاک زیان؛
 خزمه تی خو کردن. (بخود رسیدن)
 به خو پرهم: به ته وژم هاتنه خواره وی چوم و
 سیلاو؛ بارانی توند و به خو پ. (سرعت آب
 سیلاب ورود خانه در حال پائین آمدن)
 به خو وه بوون: قه لهو بوون؛ زه لام و زه به لاح -
 بوون (چاقبودن؛ تنومندبودن)
 به خو یه وه: (۱) له خو یه وه؛ له خو پ. (خود بخود)
 (۲) له گه ل خویدا؛ (به خو یه وه شه ش
 نه فهرن). (با خودش)
 به خه بهر: [تاوه لئاو] ناگادار؛ خه به ردار؛
 نه خه و توو؛ هو شیار. (با خبر)
 به خیرچی: سه ر خیرچی؛ (ب) بر و به

سلامت. (ب) خودات له گهل. (خیر پیش)

به خیر هاتی: (۱) وه لامي به خیر هاتی
که سیک که دیته ناو کوپ یان سلاو ده کا. (۲)
خوش هاتی: له کاتی خودا حافیزیدا. (خوش
آمدی)

به خیر بهت: خیری له گهل بی؛ به خیره وه. (خیر
باشد)

به خیلی: [ناو به ره می چاوگه] چکووسی؛
به غیلی؛ وه چم ته نگی؛ به رچاوته نگی؛
پژدی؛ چرووکی؛ چاوچنوکي؛ ئیره یی.
(حسودی)

به خیو: [ناو] دژی بی خیو؛ خاومن دار (۲) به -
خیو کردن: به خاومن کردن؛ په روه رده کردن.
(صاحبدار؛ سرپرستی کردن)

به خیو بوون: [چاوگه ت] به پچوون؛ گوزه -
ران کردن. (اداره شدن؛ پرورش شدن) به -
خیو کار: [ناو بک] به خیو کهر؛ به پیره؛
په روه رده کهر؛ که سیک که به خیو ده کات.
(سرپرست؛ پرورش دهنده)

به دئادگار: [ناو لئاو] ناشیرین؛ ناهه ز؛ دزیو؛
خوین تال؛ به دغه پ. (زشت)

به دئاکار: [ناو لئاو] کردار خراب؛ کار خراب؛
که سیک که کرده وی خراپه؛ ئاکار خراب. (بد
عمل)

به دئاهه نگ: [ناو لئاو] (۱) ده نگ ناخوش؛
ئاهه نگ ناخوش. (۲) ریم و زهری ناپه سه ند
له موسیقادا. (بد آهنگ)

به دئوتوو: [ناو لئاو] کووتال و جل و بهرگی که
ئوتوو (ئوتوو) هه لئه گری. (بداتو)

به دئوغر: [ناو لئاو] به دیومن. شووم؛

ناموباره ک. (شوم)

به دئه حوال: [ناو لئاو] فد: (۱) حال خراب. (۲)
ناساغ و ده ستکورت؛ زیان تال؛ ژیوار ناخوش.
(بد احوال)

به دئه سل: [ناو لئاو] فد: ناپه سه ن؛ خرابه (بد
اصل)

به دئه نجام: [ناو لئاو] فد: عاقیبه ت خراب؛
دواپوژ رهش؛ عاقیبه ت شه پ. (بد انجام)
به دئی خلاق: [ناو لئاو] به دخوو؛ به دغه پ؛
به دکردار؛ په فتار خرابه (بد اخلاق)
به دئی قبال: [ناو لئاو] به خت رهش؛ به دشانس؛
بیبه خت. (بد اقبال)

به دارفه کرن: [چاوگه ت] (۱) دارداکری، هه -
لواسین؛ ئاو یزان کردن به دیوار یان داردا.
(آویزان کردن) (۲) له سپداره دان. (دار زدن)

به داری نه حله تاچوون: رازی نه بوون به هیچ
کلوجی؛ پاچه قانندن له مه بهستی.
(به هیچ وجه راضی نشدن. لج کردن)

به دانسته: (۱) له روی ئه قله وه. (۲) به
ئاگاداری به وه. (۳) به ئانقه س؛ ده س ئه نقه س. (از
روی عقل؛ با آگاهی؛ عمدی)

به د بدی: [ناو لئاو] (۱) که سیک که خراب
ده دا یان ده داته وه. (۲) (ب) قه رز کوپ. (بد
بده)

به دبسین: [ناو لئاو] زور پژد له سه ر
سه ندنه وه ی قه رز. (بدبستان)

به دبو: [ناو لئاو] بوگه ن؛ بو دپن. (بد بو)
به دب ختانه: فد: له به ختی خراپه وه (ب)
به داخه وه؛ مه خابه ن؛ له شانس خراپه وه.
(متأسفانه)

به دبه ختی: [ناو، بهرهمی چاوه] (ب) چاره رده شی؛ خاک به سهری؛ قور به سهری؛ کولولی؛ به له نگازی؛ پوژه رده شی؛ نه هامه تی؛ نه دامه تی؛ دامای؛ هه زاری؛ به دچاره یی؛ سیابه ختی. (بدبختی)

به دبیز: [ئاوه لئاو] خراپه ویز؛ قسه ناخوش؛ زبان ناخوش؛ قسه تال. (بدگو)

به دپه سهن: [ئاوه لئاو] بی سه لیه له بهر گهم- کردن دا؛ گهن په سهند؛ شتی خراب په سهنه کهر. (بد پسند)

به دیوز: [ئاوه لئاو] خوبه زل زان؛ پوزو فیزی- بیجی. (متکبر)

به دتوخم: [ئاوه لئاو] (۱) نا په سهن. (۲) نیره ی گیانداریک که به چکه یا مندالی چاکی لی- نه که ویته وه. (بد تخم)

به دچاپ: فند نوو سراوه ییک که چاپه که ی باش نه بییت؛ که ره سته ی چاپ که باش چاپ نه کات. (بد چاپ)

به دچاو: [ئاوه لئاو] چاوپیس. (چشم شور) به دحال: فند: [ئاوه لئاو] (۱) به د ژیاوار. (۲) حال نه دار، نه خوش. (بد حال)

به دحساب: فند: [ئاوه لئاو] خوو گرتوو به به دحسابی؛ حیساب کویر؛ قه رز کویر؛ (ب) مالی خه لک خوور (بد حساب)

به دخواز: [ئاوه لئاو] خراپه ناره زوو ده کابو خه لکی تر. (ب) دوژمن. (بد خواه) به دخوراک: [ئاوه لئاو] (۱) خوو گرتن به خوار ده منی خراب. (۲) هه موو خوراک ی نه خواردن و قیزوبیز کردن. (بد خوراک)

به دخوو کردن: [چاوه گهت] نازه ل یا مرووف

فیری خوو و خده ی خراب کردن؛ پموشتی- خراب فیر کردن. (بد خو کردن) به دخووی: [ناو بهرهمی چاوه] کاری به دخوو؛ به دپه فتاری؛ به دپه موشتی؛ پلمه رووی؛ لاساری؛ نه گونجاوی؛ ناوچاو گرژی. (بدخویی)

به دخت: خهت ناخوش؛ خهت ناشیرین؛ دزی خوش خهت. (بد خط)

به دخه: [ئاوه لئاو] (۱) که سیک که درهنگ- خه ی لی ده که وی؛ (۲) که سیک که له خه و پاچه نی؛ تیر خه وی لی نه که ویته وه و به دخه ویی؛ خه و زراو. (بد خواب)

به دخه یال: [ئاوه لئاو] خه یال خراب. (ب) دل- پیس؛ به دگومان. (بد خیال)

به دده ست: [ئاوه لئاو] (۱) دهشت خراب؛ (ده- شت، هه وه لین پاره ییکه که دوو کاندار له موشته ری وهری ده گری) هه رگا له دهستی که سیک وهری بگریت که ودمی خراب بییت - ده لین به د دهسته یان به د دهشته. (۲) ده ست- قورس بو لیدان یا قهرز لی وهر گرتن. (بد دست)

به ددیمه ن: [ئاوه لئاو] روالهت ناشیرین. (بد منظر)

به در: فند: [ناو] دیار بوونی باز نه ی ته وای مانگ له شهوی چواره ده همدا. (بلر)

به درپا: [ئاوه لئاو] (۱) خاومنی بیرو باوه ری خراب. (۲) که سیک که ریگای خراپی- گرتیته بهر. (۳) لاری؛ ریگای خراب (۴) جیگاییک که ریگا که ی سه خله ته. (بد راه) به درایی: [ناو، بهرهمی چاوه] (۱) به ریگه ی-

خرابدا پروښتن؛ (۲) خاوه نى بير وړاى -
 خراب. (۳) لار پيى كردن. (بدهاى)
 به درك: [ئاوه لئاو] رڼ هه ستوو؛ كه لله رڼه؛
 سهر سهخت؛ كينه يى. (كينه يى. سر سخت)
 به دروځسته نوډه: [چاوگه، ت] درو به وړودا
 دانه وه؛ دهر خستنى درو؛ راستى وتنى قسه ي
 دروژن. (نماياندن دروغ)
 به دروژ: [ئاوه لئاو] كه سيك كه به وړوژ خراب و
 تووړه يوه به شو چاكره. (بد روز)
 به دره فتارى: [ناو بهرهمى چاوگه] نيشاندانى -
 كرده وى دزيو؛ كرده وه خرابى و ټاكار خرابى
 له گهل څه لك. (بدرفتارى)
 به دره گ: [ئاوه لئاو] له شى كه سيك دهمارى
 ديار نه بښت و به زحمت دهمارى يو دهرزى
 وه شانندن په ديدابښت (بلوژرته وه). (بدرگ)
 به دره ننگ: [ئاوه لئاو] رهنګ ناشيرين؛ ناحه ز. (بد
 رنگ)
 به دره ننگ خستن: [چاوگه، ت] وه دره ننگ -
 خستن؛ كار راگرتن يو ماوه ييك؛ خستنه
 دوواوه ي نه نجامى كاريك. (به تا خير انداختن)
 به دره موش: [ئاوه لئاو] به دكردار؛ به دره فتار؛
 به دخوو. (بد روش)
 به دره وشتى: [بهرهمى چاوگه] كار و په وتى
 به دره موش؛ به دخووي؛ ټاكار خرابى؛
 به دره فتارى. (بد روشي)
 به درى يوون: [چاوگه، ت] لار پي يوون؛
 په موش خراب يوون. (بدهاى شندن)
 به دزمان: [ئاوه لئاو] جنيو فروش؛ زمان پيس،
 به دبيز؛ زمان شپ؛ دهم شپ. (بد زبان)
 به دسروش: [ئاوه لئاو] به دزات؛ به دثه سل؛

به دخوو. (بدهرشت)
 به دشانس: فد: [ئاوه لئاو] به دثيقبال؛ بخت په -
 ش. (بد بخت)
 به دشه و: [ئاوه لئاو] كه سيك كه به شه و
 په فتارى خراب بيت و به وړوژ چاكر بښت
 (كسى كه شب ها بد اخلاق باشد)
 به دشيوه: [ئاوه لئاو] ناشيرين؛ به دقيافه؛
 ټيسك گران؛ دزيو. (بد قيافه)
 به دغه پ: [ئاوه لئاو] شووم؛ بى ودم ناشيرين؛
 ناحه ز؛ ټيسك گران. (بد يمن)
 به دغه رجام: فد: (ف. مشه) پاشه وړوژ خراب؛
 ټاخر شه پ. (بدرجام)
 به دقومار: [ئاوه لئاو] له قوماردا -
 گزمو؛ كايه شيوين؛ (بد قمار)
 به دقه دهم: [ئاوه لئاو] قه دهم شه پ؛ كه سيك كه
 نه ها مه تى بښت، بجيته هه رجي دهيته هو ي
 شه پ و ناخوشى؛ قه دهم شه پ. (بد قدم)
 به دقهواره: [ئاوه لئاو] قه لافه ت ناشيرين؛
 قه دوبا لا ناشيرين. (۲) زه ويك كه نارپك و
 ناله بار و نارپزه بى يو دروست كردنى خانوو.
 (بد قواره)
 به دكاره: فد: [ناو] ژنى خرابه كار؛ ژنى كرده وه
 خراب. (بد كاره؛ فاحشه)
 به دكردار: فد: [ئاوه لئاو] كرده وه ناشيرين؛
 كار ناشيرين؛ به دره موش. (بد كردار)
 به دگل: [ئاوه لئاو] به دگل؛ (ف. مشه) په دخاك؛
 ناشيرين و كرښت و نارپك (بد گل)
 به دگوشت: [ئاوه لئاو] (۱) خوښتال؛
 ناشيرين. (۲) كه سيك كه برينى دره ننگ
 ساړيژ ده بښت. (بد گوشت)

به دگومان: [ئاوه لئاو] به دین؛ دل ییس؛
 دووشک؛ دل چه پهل. (بد گمان)
 به دگوز: [ئاوه لئاو] په وشت خراب و تووړه؛
 بیانوو گر. (بد ادا)
 به دگویی: [ناو، بهرهمی چاوه] به دیږزی؛
 به دزبانې؛ خراپه یږزی؛ خراپه ی که سیک
 گوتن. (بد گوئی)
 به دل: [به ند] (۱) په سه ند (به دل مه). (پسند) (۲)
 [ئاوه لئاو] به جهرگ؛ (به جورته)؛ بویر.
 (باجرت)
 به دل وداو: [به ندت] به داوخوازیکی له دل هوه؛
 (ب) داخوازیک له کانگای دل هوه؛ به ټیشتیای-
 دل. (از ته دل)
 به دل وگیان: [به ند] به دل وداو؛ به گیان و دل
 داوخواز کردن: داوخواز کردن له ناخی دل هوه.
 (از جان و دل)
 به دل ه غاوی: [ناو، بهرهمی چاوه] سهر بادانی
 ته سپله کاتی له غاو کردن؛ که له وه کیشی؛
 سهر یچی؛ نا فرمانی (نافرمانی)
 به دل هوه گرتن: [چاوه، ت] له دلدا مانی
 باندوړی کرده وه یان قسه ی ناخوش و له بیر
 نه بر دنه وه ی. (بدل گرفتن)
 به دل هوه نووسان: (۱) گوشین به سینگه وه؛
 پی خوش بوونی خوراک و خواردنه وه، نوشی
 گیان کردن؛ (نهت هیشت نانه کهم
 به دل هوه بنووسی، لیت کردم به زه هری مار)
 (به سینه چسپانیدن؛ نوش جان کردن)
 به دم و عامه له: [ئاوه لئاو] له موعامه له دا چیر و
 بیانوو گر؛ سهر سهخت له مامه له کردن. (بد
 معامله)

به دمه زه: به دمه ززه. [ئاوه لئاو] تام ناخوش؛
 مه زه خراب؛ تام ناخوش. (بد مزه)
 به دمه زه ب: به دمه سه سو: خاوه نی دین و
 ټایین و مه زه به بی ناشایست و دزی دینی
 جه ماوه؛ زیاتر بو جوینه (ب) بی دین؛ بی-
 ټوول. (بد مذهب)
 به دمه ست: [ئاوه لئاو] ټاکار خراب له کاتی
 مه ستیدا؛ ټاگا له خوېر ټان له کاتی مه ستی دا. (بد
 مست)
 به دمه سه ب: به دمه زه ب؛ بو جوینه.
 (بد مذهب)
 به دمه وه دان: [چاوه، ت] (۱) پروو پیدان؛ به
 دمه وه دان. (۲) شل کردن؛ گوریسه که شوړ
 که ره وه و کهم کهم بیده به دمه میوه. (۳) ماوه
 پیدان بو کردنی کاری. (۴) شتی خسته
 سهر شتیکی تر له جنسی خوئی؛ باغچه که ده
 دمه ده دم سه ساره که. (رودان؛
 به سرانداختن؛ میدان دادن. شل کردن)
 به دمیگتون: فد؛ [ناو] وه رز شیکه که به ټراکیت
 و توپی په ټار ده کریت. (بد میتون)
 به دناو کردن: [چاوه، ت] ناو به خراپه زړاندن؛
 ناوی په کی به خراپه خسته سهر زمانان. (بد
 نام کردن)
 به دنوما: [ئاوه لئاو] روالهت ناشیرین. (بدنما)
 به د نیژاد: [ئاوه لئاو] به د په سن؛ به دته سل؛
 به د توخم؛ به د په گز. (بد نژاد)
 به دنییه ت: [ئاوه لئاو] ټاره زوی خراپه ده-
 کا؛ به دخواز؛ به دنیهاد؛ نییه ت خراب؛ ده روون-
 خراب. (بدنیت)
 به دوا دا چوون: [چاوه، ت] (۱) چوون

به‌شوندا بو بانگکردن. (رفتن به‌دنبال کسی)
 (۲) له پشت‌سهرهوه روښتن. (پشت سر
 رفتن) (۳) پښکا و ټاکاری که سږیک هه لږگرتن؛
 (دنباله‌رو) (۴) وه شوین کاریک که‌وتن.
 (پیگیر بودن)

به‌دواداناردن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌دوادا
 هه‌ناردن؛ ناردنی که سږیک بو بانگ‌کردنی
 که سږیکی تر. (دنبال فرستادن) (۲) دوا به‌دوای
 که سږیک، په‌وانه‌کردنی که سږیکی تر. (پشت سر
 کسی روانه‌کردن)

به‌دواداهاتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ربوونه‌وه یا
 شل بوونه‌وه‌ی بار له سهرپشتی باره‌به‌ر بو
 پشته‌وه. (افتادن بار از عقب ستور) (۲)
 که سږیک که هاتوه به‌شوین که سږیک‌دا که بیاتوه.
 (دنبال آمدن) (۳) له پشت‌سهر که سږیکه‌وه
 روښتن. (پشت سر آمدن) (۴) چه‌مینوه یان
 که‌وتن به‌پشتا. (ب) نوشوست هیئان.
 (به‌پشت افتادن؛ تنزل)

به‌دوور زانین: کاری که دوور له چاوهروانی
 بیت؛ دوور له خه‌یال؛ دوور له چاوهروانی؛
 دوور له باوه؛ (دور از انتظار)

به‌ده‌ره‌تان: (۱) به‌موله‌ت؛ فورسه‌ت پیدمر.
 (دارای مهلت) (۲) [ئاوه‌لئاو] به‌رئاواله؛ به‌رنه-
 گیراو؛ پان و به‌رین. (جلوباز؛ وسیع؛ گسترده)
 به‌ده‌ره‌ک: (ب) به‌توون؛ به‌جه‌ه‌ندم.
 (به‌جهنم)

به‌ده‌ست‌وورد: [ئاوه‌لئاو] (ب) له‌کاردا خیرا؛-
 کارامه؛ ده‌ست‌سفک؛ زیره‌ک. (سریع درکار)
 به‌ده‌سته‌وام: به‌هه‌روه‌ه؛ به‌گه‌ل‌کردن و به
 دسته‌واو؛ به‌کومه‌کی که قه‌ره‌بوو بکریته‌وه

هه‌ره‌وه جو‌ره‌کومه‌که؛ قه‌رزوی کومه‌ک به-
 کومه‌ک. (کمک متقابل)

به‌ده‌سته‌وه‌بوون: [چاوگه‌ت] (۱) شتی که له
 ناو ده‌ست دایه. (۲) نزیکی ته‌واو‌بوونی-
 کاریک؛ به‌ده‌سته‌وه‌یه ته‌واو‌بییت، خه‌ریکه
 ته‌واو ده‌بییت. (۳) که‌ره‌سته‌ییک که‌دایم له‌به‌ر
 ده‌ست‌دا ئاماده‌بییت. (۴) که سږیک که‌دایم بو
 ئه‌نجام دانی کار و بار له به‌رده‌ست‌دابییت. (۵)
 خه‌ریک‌بوون به‌ده‌سپیکی کاریک؛ کاریکم
 به‌ده‌سته‌وه‌یه. (در دست بودن)

به‌ده‌م ئاوه‌وه دان: [چاوگه‌ت] (۱) شتیک
 خسته‌نه ناو ئاو‌یک که ده‌پوا. (به‌آب جاری
 انداختن) (۲) (ب) به‌فیرو له ده‌ست‌دان. (از
 دست دادن)

به‌ده‌م‌باوه‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) سپاردن به‌با؛
 به‌بادان؛ توزه‌که‌ی دابه‌دم باوه. (۲)
 به‌و‌لخه‌رجی سامانه‌که‌ی خو‌ی‌دا به‌ده‌م باوه؛
 (ب) له ناو‌بردن. (به‌دست باد سپردن)

به‌ده‌م دادان: [چاوگه‌ت] (۱) قسه‌لی‌پرینه‌وه
 و بیده‌نگ‌کردن؛ له‌ده‌م راکیشان و لیدان.
 (ساکت کردن) (۲) وه‌لامی په‌ق دانه‌وه.
 (تودهن زدن)

به‌ده‌م‌دا دانه‌وه: [چاوگه‌ت] به‌رپه‌رچ‌دانه‌وه‌ی
 قسه. (حرف کسی را قطع کردن)

به‌ده‌م‌دانان: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ده‌م‌دا
 چه‌سپاندن؛ ئاوره‌که‌ی به‌ده‌م‌دا نا، جزاندنی به
 ده‌میا؛ (۲) رشانه‌وه. (۳) (ب) شیوه‌دان؛ ئه و
 منداله‌چه‌ند له بابی ده‌چی ده‌لیی به‌ده‌م
 دایناره. (گذاشتن روی دهان؛ با دهان
 گذاشتن)

به دهمدها تانه وه: [چاوهگهت] جوابه جه نگی؛
 شه ره دهن دوو کی. (جوابگویی)
 به دهم ریگاو: له حال و له کاتی ریگه
 رویشتن دا؛ به دهم ریگاو گورانی ده لی.
 (ضمن راه)
 به دهم که سیکه وه چوون: [چاوهگهت] (۱ب)
 به فریای که سیک که وتن؛ چوون بو تاریکاری
 که سیک؛ (ب) به دهم وهاواری که سیکه وه
 چوون؛ (۲) پیشوازی کردن. (به کمک کسی
 شتافتن؛ به پیشواز رفتن)
 به دهم وه بوون: [چاوهگهت] (۱) شتیک که
 به دهم وه یه؛ سیوه که ی به دهم وه یه. (دردهان
 بودن) (۲) بوونی کات و مولهت؛ زورم به
 دهم وه نییه پیربوومه. (مهلت) (۳) به به ره وه
 بوون؛ به رین بوون. (وسعت) (۴) له
 به رده ستدابوون و به دهم و پشتدا هاتن
 و خزمهت کردن. (خدمت کردن) (۵) نه و به ره
 زوری به دهم وه نه ماوه ده درپیت؛ واتا به رگی
 نه ماوه. (استحکام)
 به دهم وه دان: [چاوهگهت] (۱) به دهمه -
 وه کردن خوراک. (دهن گذاشتن) (۲) روو
 پیدان و روودار کردن. (رو دادن) (۳) ورده
 ورده شل کردن تمنا. (شل کردن طناب)
 (۴) نه و قوماشه کورته بده به دهم له تیکی
 ترموه. (اضافه کردن)
 به دهم وه روین: [چاوهگهت] (۱) هه لکه وتن
 و به سه ره وه روین؛ سه رنگردان. (سکندری
 خوردن) (۲) نه و دیواره به روخینی زیاتری
 به دهم وه نه روات و نه یداته دهمی. (بیشتر
 شدن؛ اضافه شدن)

به دهم وه هاتن: [چاوهگهت] (۱) لاییک له
 دیواره که به روخینی نه و لکه ی تریشی
 به دهم وه دی. (اضافه شدن و همراه) (۲)
 به فریای که سیکه وه هاتن. (۳) پیشوازی -
 لی کردن. (به کمک آمدن؛ به پیشواز رفتن)
 به دهم یه که وه بوون: [چاوهگهت] (۱)
 به هاواری یه ک که یشتن. (به داد هم رسیدن)
 (۲) پیکه وه چه سپاو؛ یه کپارچه. (یکپارچه)
 به دهم ورا هاتن: [چاوهگهت] (۱)
 خولانه وه و گهران به دهوری شتیکدا. (دور
 چیزی گشتن) (۲) له ده ورگه ران و خو به
 قوربان کردن؛ (قربان صدقه رفتن) (۳) (ب)
 خزمهت کردن و ناگالیبون و خه ملاندن و
 جوان به خیو کردن. (خدمت کردن)
 به دهم هن: [ناوه لئاو] دلاوا؛ ده سپاو؛ ده هنده
 و به هیمهت. (بخشنده)
 به دیار مه بوون: [چاوهگهت] (۱) به دیار و
 بوون؛ شتی که دیار بیت؛ له به رچاو؛
 دیار بوون؛ خوبوون؛ (مرئی؛ پیدا بودن) (۲)
 به لاه و دانیشتن؛ ناگا لیوون. (نگهداری)
 به دیار مه دانیشتن: (۱) [چاوهگهت] (ب)
 چاوه روانی بو بی که یشتن و هاوسه ری، تاگه -
 رانه وه و یه ک دیتن؛ وه ک، چاوه روانی -
 کچیک و شوو نه کردنی تا گهرانه وه ی ده -
 زگیرانه که ی له دوور و لاتان. (در انتظار
 نشستن) (۲) ناگا لیوونی نه خوش.
 (پرستاری)
 + بهر: (۱) به؛ دلشاده ر؛ دلشاده؛ (۲) له پ؛
 به ری ده ست؛ له پی ده ست. (باش؛ کف دست)
 + بهر: [ناو] ده ره وه؛ بهر که رده ی؛ دمر کردنه -

دەرمووه؛ ئامای بەر: هاتە دەرمووه؛ (بیرون).

+ بەر: [ناو] (١) ئەو پاناییە کە پالە لە دروینەدا دیاریی دەکا بوو دوورینەوه < پالە. (انتخاب عرض درو) (٢) دوورینەوه یە کە کەرت و بی و جان گرتن (درو یک عرض معین در یک بار) (مەودا؛ ماوه؛ بەری تەنگانە کورتە. (چشم انداز؛ مدت)

بەر: [ناو] قەراغ؛ کەنار؛ لێو؛ لێوار. (کنار)

بەرئاش: [چاوگەت] پەراو؛ قەراغ زەریا. (کنار دریا ساحل)

بەرئاقیتن: [چاوگەت] بەرخستن؛ بەر فریدان؛ منداڵ لەبارچوون. (سقط شدن بچه) بەرئاگر: [چاوگەت] (١) کۆلەوهژ. (چوب آتش بهم زن) (٢) بەر ئاگر؛ پیشەوه و ڕوو بە ئاور. (روبه روی آتش) بەرئانین: [چاوگەت] (١) پیشکەش کردن (پیشکشی) (٢) بەرهینان؛ سەمەرەینان. (بهرمدادن) بەرئاو: گیای قنولێ؛ بوو چلکی سی باشە. (منداب)

بەرئاوێلە: [ئاوێلناو] پیش بەتال؛ بەرنە گیراو؛ بەر فراوان. (وسیع)

بەرئەندام: [ناو] خو دیاری کردن بوو دەنگ - دان و بەرگەم بوون. (کاندیدا)

بەرئەندامی: کاری خو دیاری کردن بوو هەلبژاردن و دەنگدان و بەرگەم بوون. (کاندیدایی)

بەر: [ناو] بێلا؛ با. (بگنار)

بەرابرەیتیی: [ناو] بەرەهەمی چاوگە [بەرانبەری؛ ڕووبەر ڕوو ویستان؛ رموتی ملانی و بەرەنگاری و هاوھێزی. (حالت برابری و

(رقابت)

+ بەرات: (١) تاجری نامە یێکی دەنووسی بوو تاجریکی دی کە پارە ی دیاریکراو لە نامە کەدا بدا بە ساحیبی نامە کە (لە قەدیم دا) ئەمڕو بانگ هەر بەو شیوە ئیش دەکا و بەو نامە ی بانکییە دەلین (بەرات) (٢) جەژنی بەرات. (٣) مووچە (موچە) ی کریکار و نوکەر و پەنجبەر. (برات)

بەرات: (ف. مشه) بەلگە؛ ئاوەند؛ دەلیل؛ رەزا- یەتنامە ی گەوران (رضایتنامه بزرگان)

+ بەرات: [ناو] بەلگە یێکە کە لە سۆنگە یەوه کەسیک لە کەسیکی تری دەوێت کە لە کاتیکی دیاریکراودا پارە یێک بدا بە کەسیک یان شوێنیک. (برات)

بەرات کیش: [ناوی بک] بەرات نووس؛ کەسیک کە دەروەستە پارە ی بەرات لە کاتی دیاریکراودا بدا بە بەرات گر. (براتکش)

بەرات گر: [ناوی بک] (١) کەسیک کە پارە ی - بەراتە کە لە وادە ی دیاریکراودا لە برات کیش و مرده گری. (برات گیر)

بەرارو: دەرینیت؛ دەر کیشیت. (دربیاورد) بەرەرەوی: [بەند] پەراگوزەری؛ بەهەلکەوت؛ لەناکاو. (اتفاقی)

+ بەرازە: [ناو] (١) تەختە داری کورت و قەوی لە بەینی کۆلە کە و کاریتەدا؛ سەرکۆلە کە؛ تانج کۆلە کە. (٢) ئاغزوونە؛ ئافزوونە. (١) سەر ستون. ٢. سگک)

بەرازی می: مألوس. (خوک ماده) بەرازی نیز: یە کانە. (گراز)

به‌راژو: [ئاوه‌لئاو] به‌ره‌وژوور؛ سه‌ره‌وژوور. (سر بالا)

به‌راژویی: [ناو] سه‌رموژووری. (سر بالایی)
به‌راست: (۱) به‌لای راست‌دا. (بطرف راست)
(۲) به‌راستی و بی‌درو. (براستی) به‌راش:
[ناو] جوړیک چیشک‌یه. (نوعی گنجشک)
به‌راشو: [ناو] به‌رشو؛ جل و به‌رگی‌ک که بو
شووشتن داده‌نریت. (رخت برای شستن.
رخت چرک)

به‌راشه: [ناو] جوړیک بالنده‌یه. (نوعی پرنده)
به‌راف: په‌راو؛ قه‌راغ زه‌ریا. (کناردریا/ساحل)
به‌رافیتن: [چاوگه‌ت] به‌رهاوژتن؛ به‌رخستن؛
به‌ر فزیدن. (انداختن جنین)
به‌رافیک: [ناو] به‌رهافیژک؛ زیره‌وشان.
(زرافشان)

به‌راکردن: به‌غار؛ به‌ه‌ل‌اتن. (با دوییدن)
به‌راگر: (۱) به‌رتاگر. (۲) کوئل‌ه‌وژ.

(۱) جلو‌آتش. (۲) چوب به‌مزدن آتش‌تنور)
به‌رامبه‌ری کردن: (۱) وه‌ک یه‌ک‌هاتنه‌وه و
یه‌کسانی. (یکسان بودن) (۲) به‌ریه‌ره‌ک‌انی
کردن؛ و نه‌به‌زین. (رقابت)

به‌رامپیل: [ناو، ت] (۱) به‌رانپیل؛ به‌ره‌ه‌لیننه.
(پیش‌بند) (۲) [چاوگه‌ت] به‌رانبه‌ری کردن؛
به‌رامبه‌ره‌کی. (۳) به‌رانپ. (برابری و رقابت؛
پیش افتادن و دور زدن)

به‌ران‌یازی: [ناو] شه‌ره‌به‌ران. (جنگ قوچ)
به‌رانبه‌ریوون: (۱) روو به‌رووی یه‌ک بوون.
(۲) هاوتابوون؛ هاو‌کیش بوون؛ هاو‌نه‌ندازه-
بوون؛ هاو‌قه‌دبوون. (۳) (به‌ران به‌ر
بوون) (ب) کاتی به‌ران به‌ردان بو‌نیو می‌گه‌ل.

(روبه‌روی هم بودن؛ برابر بودن؛ زه‌اکردن)
قوچ به‌میان‌گله)

به‌ران به‌ردان: (۱) به‌ران کردنه‌نیو می‌گه‌ل.
(تگه‌را با گله‌همراه کردن)
(۲) به‌رانبه‌ر دان. حاله‌تی به‌یه‌ک‌گرتن؛
هه‌ل‌سه‌نگانندن؛ پی‌ک‌گرتن؛ روو به‌روو دانان
(مقابله)

به‌رانبه‌ری‌نه‌کردن: به‌رگه‌ی شتیک نه‌گرتن؛
نه‌واندن؛ کوئل‌دان؛ به‌زین؛ هیژ پی‌نه‌شکان؛
هاوسه‌نگ نه‌بوون؛ هاوشان نه‌بوون.
(مقاومت نکردن. برابری نکردن)

به‌ران‌پوژ: پوژ به‌ران؛ لووت به‌ران؛ که‌پوی
کوو‌ری دهر په‌ریو. (دماغ عقابی) به‌رانکی:
[ناو] به‌رانه‌ک؛ تلیامه‌زن؛ قامکه‌گه‌وره.
(انگشت شست)

به‌رانه‌جه‌نگی: (۱) به‌رانی تاییه‌ت بو
شه‌ر. (قوچ جنگی) (۲) شه‌ره‌به‌ران. (جنگ
قوچ)

به‌رانه‌ک: [ناو] قامکه‌گه‌وره‌ی ده‌ست؛ تلیا
مه‌زن. (انگشت شست)

+ به‌رانی: به‌سه‌ر له‌یه‌ک دانی‌که‌ل و
حه‌یواناتی دیکه؛ کشانه‌وه دواوه بو‌خو به
یه‌ک‌دادان. (ها‌ره‌ی گو و دوو قرانی، لیک
ده‌کشانو به‌رانی) (فولکلور). (شاخ به‌شاخ)

به‌رانی‌خودادان: (ب) په‌شیمان بوون و داخ و
حه‌سره‌ت دهر برین بو‌له‌ده‌س چوو به‌ده‌ست
به‌سه‌ر راندا دان. (کنایه‌ی اظهار تأسف و
بادست به‌زانو کوبیدن)

به‌راوان: [ناوی‌یک] یار‌یزمر؛ چاودیر. (محافظ)
به‌راوه‌به‌ر: [ناوی‌یک] پی‌هر؛ به‌پ‌یوه‌به‌ر.

(مدیر)

بهراوهرد: (۱) هه لسه نگاندن له گو تره. (برآورد)
(۲) هاتنه دی؛ ئاواته که م بهراوهرد بوو.
(رسیدن به آرزو) (۳) بهراوهردن؛ دهرهینان؛
پیشهش بهراورد؛ پیشه‌ی دهرهینا. (درآوردن)
بهراوئیز: [ناوی یک بهرهاوئیز؛ بهرفرپندهر؛
نازملی که بهرده‌خا. (بچه‌انداز)

بهراوئیز: [ئاوه‌لناو] خاوه‌ن راوئیز؛ به‌ته‌گیری. (با
تلبیر)

بهراوئیزتن: [چاوگه‌ت] به‌رخستن؛

له‌بارچوون؛ بهر هراوئیزتن. (بچه‌انداختن و
سقط شدن)

بهراوئیزتوو: له بارچوو؛ بهرهاوئیزتوو؛ به-
رخستوو. (بچه‌انداخته)

بهراویله‌که: [ناو] به‌رگایله‌که؛ به‌رگایله؛
جوړیک چوله‌که یه که کاتی شیو برینی زهوی
له‌تزیکی جوتیار کرم له‌زهوینی تازه شیو برپاو
هه‌لده‌گری و دهی چنپته‌وه. (اسم
پرنده‌ایست)

به‌راهک: به‌راهی؛ به‌رای. (دیدگاه)

به‌رایسی: (۱) په‌ژراندن و فتوا دان؛ دل‌م-
قه‌بوول‌ناکا؛ دل‌م‌به‌رای‌نادا. (قلبا قبول کردن)
(۲) سه‌رده‌لیل؛ سه‌رکاروان؛ پیشه‌نگی کاروان؛
پیشه‌وه‌ی رانه‌مه‌ر؛ به‌رفراوانی. (پیشرو
کاروان؛ وسعت) (۳) قوچه‌قانی؛ به‌رده‌هاوئیزک؛
به‌ره‌قانی؛ به‌ره‌قان. (فلاخن)

به‌راییل: < به‌رای. ۱ و ۲.

به‌ربات: [تلاوه‌لناو] به‌رباد. (برباد)

به‌رباد بوون: [چاوگه‌ت] ته‌فر و توه‌نا بوون؛
لناو چوون؛ به‌فیر و چوون (برباد رفتن)

به‌ریچاف: له‌به‌رچاو؛ دیار؛ به‌رچاو؛
خویا. (جلوچشم)

+ به‌ربار: (۱) به‌رپرس. (مستول) (۲) گوی‌له-
مست. (گوش‌بفرمان) به‌رباران: (۱) له
ژیرباران‌دا. (زیر باران) (۲) چه‌تر؛ سه‌یوان.
(چتر)

به‌رباری: [(۱) به‌رپرسی. (مستول) (۲) گوی-
رایه‌لی؛ گوی‌له‌مستی. (شنوا)

به‌ربای‌گویی‌که‌وتن: [چاوگه‌ت]
سووسه‌کردنی ده‌نگوباسی؛ هه‌ست-
کردن. (حس کردن؛ باد به‌گوش رساندن)
به‌ربایی: ئاشکرا بوون؛ خه‌به‌ری‌پوداویک که
بلاو بییته‌وه. (برملا)

به‌ریچاف: [ناو] سه‌رکار؛ (ئه‌میندار) (۱) ئه‌و
که‌سه‌را ده‌ی مافی ئاغا، یا ده‌ولت له‌مالی
کاسب و پهنجه‌ران دیاری ده‌کا. (ممیز) (۲)
دیار؛ خویا. (پیدا) (۳) گرینگ؛ له‌به‌رچاو.
(چشمگیر)

به‌ریچان: ئه‌وه‌ی که په‌فتار و ئاکاری له‌خه
لک نه‌چی. (آنورمال؛ دارای رفتار غیر عادی)
به‌ریخوار: (۱) سه‌ره‌و ژیر؛ پوو به‌خواره‌وه.
(سراشیب؛ روبه‌پایین)

+ به‌ربر: [ئاوه‌لناو+ناو] (۱) به‌ربه‌ند؛ به‌رلی-
به‌رینه‌وه. (سد؛ مانع) (۲) به‌رانپ دانه‌وه،
پیش‌که‌وتن و ده‌ور دانه‌وه له‌پښگادا.
(دورزدن) (۳) که‌سیک که به‌رانپ ده‌داته‌وه یا
پیش به‌کاریان که‌سیک ده‌گری. (حالت
پیشی گرفتن) (۴)

هه‌رشت که به‌رد ده‌پښت؛ که‌سیک که به‌رد
ده‌پښته‌وه. (سنگ بر)

به ربړ پنه وه: [چا وگه، ت] پيش يي گرتن؛ نه هيشتن و نيځازه نه دلن؛ به رهه لست دانان له بهر پيدا. (جلوگيري)

به ربړ وور: سهر موژوور. (سربالا)

به ربړ ژير: (۱) بهرده له لېزار دن له دانه ويله و زهوى؛ نيسكه كه به ربړ ژير بكه. (سنگ- جدا كردن) (۲) [ناوت] به ربړ ژير؛ بهر موخوار؛ سهر موخوار. (سراشيب) (۳) بهرد هه لېژير. (كسى كه سنگ جدا مى كند)

به ربړسك: [ناو] نه گريجه؛ قزى لاسه ر. (گيس طرفين صورت)

به ربړ لآو: [ناو] لآو پيش ناواله؛ پان وبهرين؛ به- رنه گيراو. (وسيع)

به ربړور: كه سيك كه تووشى گيچه لى بووه و لى پزگار نابيت. (گرفتار مخمضه لا علاج)

به ربړوار: [ناوت] (۱) به ربړوار؛ سالى قسربوونى نازل. (يكسال نازايى) (۲) بهر بوار؛ له سهر پرې؛ له سهر بوار و بهر گه. (گذرگاه)

به ربړووز: [ناو] چوغه؛ چوخه؛ له بووزو وچي كراو. (لباسى از شال دستباف محلى)

به ربړووق: [ناو] لآو ژنى به دكار و خو فروش؛ جننه؛ جوته. (جنده)

به ربړوكانه: خه لآتى زاوا بو شاييگير له كاتى گيشتنى بووك دا. (خلعت داماد به مطرب)

به ربړونه وه: [چا وگه، ت] (۱) ديسان به ربړوون؛ (دوباره رها شدن) (۲) كه وتنه خوار؛ خلار بوونه وه له سهر وه. (افتادن) (۳) تاو ربړوونه- وه. (سرايت)

به ربړه ت: [ناو] امارازيكي موسيقايه؛ عوود. (بربط؛ عود)

+ به ربړه پ: [ناو] قه وميكي دوا كه وتوو له شارسانيه ت له باكوورى نه فريقا. (ب) وه حشى و بى قهرهنگ. (بربر)

به ربړه وژگ: [ناوت] به ربړه پوچكه؛ شوينى- بهر هه تاو؛ خوړگر. (روبه افتاب)

بهر بهروو: [ناو] بهر بهروك. (يقه)

به ربړه لآ: [ناو] لآو پيش نه گيراو؛ بهر ناواله. (ب) بى خاومن. (آزاد. بيمانع)

به ربړه رى: [ناو] (۱) دوژمنايه تى. (دشمنى) (۲) چاولي كهرى. (هم چشمى)

به ربړه پى: [ناو] جوړى كوليره ي دريژ و قهوى. (نان بربرى)

به ربړه زه: تالان كردنى مالى دوژمنان. (غارت مال دشمنان)

به ربړه سهر: به ربړه ژوورقه؛ بهر وهيان؛ سهره و ژوور. (روبه بالا)

به ربړه سكر دن: [چا وگه، ت] (۱) پيشگرتن؛ به ربړه ست كردن. (مانع شدن) (۲)

هه لكيشانى بهن له زاخاودا بو مانه وه و بهرده وامى پهنگ. (نخ را در مواد فرو كردن)

براي دوام رنگ) به ربړه گوار: [ناو] ناژه ليك كه گوشتيكي زيادى وهك گولنيك له بهر ملي دايه. (گوسفندى)

كه گردنش گوشتى گوشواره مانند دارد) به ربړه لآ كردن: [چا وگه، ت] به لآگير كردن؛ به

قوربان كردن. (قربان و صدقه رفتن)

به ربړه بند: [ناوت] (۱) سده؛ بهنداو؛ له مپهر؛ تاو بهند؛ (سد) (۲) ژير چمنه؛ خشلى ژير

چهنكه ي ژنان. (زيور زنانه)

به په نه پيوان: پويته پينه دان؛ بايه خ پينه دان؛

به چ نه گرتن. (اهمیت ندادن)
 بهر به هه ف: [بهند + ئاوه لئاو] به رانبهر؛
 پرو به پروو. (روبرو)
 بهر به یار: [ناو] بووره؛ وه ک چاندنی گهنم له
 زهویی نه کئیلراودا. (زمین شخم نشده)
 بهر بیژ: [ناو] شوان. (چوپان)
 بهر بیژ: (۱) [ناو] پیش وتار و سه ره کی؛
 (دیباچه) (۲) [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ فره ویژ؛ چهنه
 دریز؛ دریز دادې؛ پر بیژ. (پر حرف) (۳) [ناوی -
 بک] مزگینی ده؛ موژده هینه ر. (مژده آور.)
 بهر بیست: سه ره تای لاوی؛ تمهن له بیست
 سال که متر. له هاوتای (تین ئیجیر) ی
 ئینگیزی وه گیراوه. (کمتر از بیست سالگی)
 بهر بینده: [ناو] بهر بین؛ بهن که له وه. (نخ چنبر
 گاو)
 بهر پابوون: [چاوگه ت] پروو دان؛ قه ومان؛
 دروست بوون؛ ساز بوون. (شه پ بهر پابوو؛ شه پ
 هه لسا؛ شه پ هه لایسا. (برپا شدن)
 بهر پال: [ناو] قه دپال؛ داوینی کیو. (دامنه ی کوه)
 بهر پان: [ئاوه لئاو] بهرین؛ دوو بهر؛ قوماشی که
 بهری زوړ پان بیت. (برپهن)
 بهر پشت: [ناو] کورتانی سه ر پشتی کوْل
 هه لگر. (پالان حمالی)
 بهر پر سییه تی: خاله تی ده روه ست بوون. (ب)
 پهوتی سه رو گایه تی. (حالت مسئولیت)
 بهر پیشین: [چاوگه ت] بهر پیشین؛ توو چاندن؛
 توو وه شانندن. توف هاوینتا په ریزی. (تخم
 پاشی)
 بهر پوز؛ بهر لووت؛ بهرانبهر؛ بهر ده م. (در برابر؛
 جلو دماغ)

بهر په رچ دانه وه: [چاوگه ت] (۱) قسه لی پین و
 جواب دانه وه. (صحبت قطع کردن) (۲)
 بهرانبهر ووم. (راهد کردن)
 بهر پیش کرن: [چاوگه ت] پیشکه شکر دن.
 (پیشکش کردن)
 بهر پین: [ناو] پاشقول؛ پی وه بهر پی دان.
 (لنگ)
 بهر پیوار: [ئاوه لئاو] گوم؛ نادیار؛ بزر. (گم)
 بهر تا؛ بهر تات: [ناو ت] گهنه تا؛ سوو که ته ب و
 له رزی پیش نوبه تی. (پیش تب)
 بهر تاسه: [ئاوه لئاو] به تاسه؛ ئاره زوودار.
 (آرزومند)
 بهر تاشت: [ناو ت] بهر چاشت؛ بهر تیش ت؛
 بهر چا؛ بهر قهنده؛ نانی به یانی؛ بهر قلیان؛
 ناشتایی. (صبحانه)
 بهر تر: [بهند] پیشتر؛ له مه و بهر؛ بهر له ئیستا.
 (قبلا؛ پیشتر)
 بهر تل: [ناو] مته؛ میته؛ میچکه؛ هه ر شت که
 له هه لمتیندا داده کری بو یاری میشین.
 (نشانه برای تیله بازی)
 بهر ته ر: [بهند] بهر تر؛ پیشتر؛ له مه و بهر. (قبلا)
 بهر ته سک: [ئاوه لئاو] که م پانایی؛ بهر ته نگ -
 ؛ کوْلانی بهر ته سک؛ باریک؛ قوماشی
 بهر ته سک: که م بهر. (کم عرض)
 بهر ته ق: بارتقا؛ به قه د؛ هینده ی؛ نه ونده ی.
 (اینقدر)
 بهر ته لان: (۱) بهر تاشه بهر دان، (تل)
 بهر زایی. (بهر واتا؛ سا، ژیر، بن، پال؛ په نا).
 په نای به رد. (سایه؛ پناه سنگ) (۲) بهر
 په وه زی بهرز؛ بهر به ردی قیت و قووچی

بهرچینک: [ناو] بهرچیغ؛ نه ستونده کی چیغی -
 مهر و مآلات. (دیرک چادر)
 بهرچاو تاریک بوون: [چاوگهت] (۱) (ب) زور
 توورپه بوون و ناگا له خو بران له توورپه یی دا.
 (خیلی عصبانی شدن) (۲) هیچ نه دیتن له
 بهر بیستنی خه بهری ناخوش و دلته زین.
 (جلو چشم تاریک شدن)
 بهرچاوتیر: [ناوه لئاو] دل ئاوا؛ دهست و دل باز؛
 دژی چکووس. (مستغنی)
 بهرچاوتیری: [ناو بهرهمی چاوگه] دل فراوانی؛
 دل ئاوا یی. (استغنا)
 بهرچاو و دهم کهوتن: (ب) به چاوی پیسه وه-
 بوون؛ پیگران به چاوی پیس. (چشم زخم
 خوردن)
 بهرچچاک: [ناو تریان؛ بهرچنوگ؛ بهرچن؛
 بهرچنه؛ قه رتالهی میوه چنین. (سبد
 میوه چیدن)
 بهرچو: کاریکی دژوار که هه موو کهس بو ی
 نه کری. (کار سختی که از همه بر نیاید)
 بهرچوکنان: [چاوگهت] ژیرچوکنان؛
 زهوت کردن؛ داگیر کردن. (غضب کردن)
 بهرچوله مه: [ناو] بهر چیله؛ پیستی شوپوه
 بووی ژیر ملی گا. (پوست زیر گردن گاو)
 + بهرچه پ: [ناوه لئاو + ناوت] میمل؛ دژ.
 (آفت)
 + بهرچه ق: [ناو] دهسته خنجیر و
 شمشیر؛ مشتووک. (دسته خنجر و شمشیر)
 بهرچهنگ: بهر دهست. (جلو دست)
 بهرچیت: که پرده؛ پرده یی جیا کردنه وه ی
 خانوو یان په شمال که پیاوان له ژنان

سه رکیوان. (پای دیواره ی سنگی)
 بهرتهنگ: [ناوه لئاو] (۱) تهسک؛ بهرتهسک؛
 کوئلانی بهرتهنگ: کوئلانی باریک. (تنگ)
 (۲) [ناو] بهر تهنگه؛ قایشی ژیرسینگی ولاخ
 کاتیک که زین ده کریت. (تنگه زین)
 بهرته ونانه: [ناو] گورانی تاییهت له کاتی
 تهون کردندا. (آواز مخصوص فرش
 بافتن)
 بهررتیل خواردن: [چاوگهت] پشوهت
 وهرگرتن. (رشوه گرفتن)
 بهررتیلخو: [ناوبک] وهلیقه تخو:ر؛
 پشوهت تخو:ر. (مرتشی)
 بهررتیل کردن: [چاوگهت] (ب) پاره و مال لی-
 کیشانه وه؛ موفته خووری و له سه رسکی
 کهسیک له وهرپان. (سر کیسه کردن)
 بهرجا: [بهند] بیجگه له؛ جگه؛ جگه له؛ با
 بمینی. (بجز؛ بمعاند)
 + بهرجل: [ناوه لئاو] بهرچاوتهنگ. (تنگ نظر)
 بهرجلانه کی: [ناو] جولاتی؛ هه لور تک.
 (تابیازی)
 بهرجلییتی: بهرچاوتهنگی؛ پرژدی؛ چکووسی.
 (تنگ نظری)
 بهرجهسته: [ناوه لئاو] (۱) هه لکه وته؛ مومتاز.
 (۲) قوت؛ بهرز؛ زو پ. (برجسته)
 بهرجه و منگ: [ناو] بهرجه وهن؛ پوانگه؛ دیمهن؛
 بهرچاو. (منظره)
 بهرجی: [بهند] بهرجی؛ بهرجا؛ بیجگه له؛
 جگه له؛ بابوهستی. (بمعاند؛ بجز)
 بهرجیس: [ناو] ناوی ئه ستیره ی موشته ری.
 (ستاره مشتری)

جیاده کاته وه. (حائل؛ پرده میان چادر)

به رچیچک: [ناو] نژگه ره. (سکسکه)

به رخور: [بهند] لمبه رانبهر و له خزمه تا؛

له خزمه ت دا؛ له حوزووردا؛ له پرووبه روودا.

(درحضور)

به رحه ق: [ئاوه لئاو] حه ق به ده ست؛ حه قدار؛ له

سه رحه ق؛ حه ق؛ پراست. (برحق)

به رحه لینگ: [ناو] بوته؛ بوته ی به ردین؛

ده فری تاوندنه وه ی کانزا. (بوته)

به رخ ناھو: [ناو] کار مامز. (بره آھو)

به رخدان: [ناو] پزدان. منالذانی مه. (رحم-

گوسفند)

به رختن: [چاوه ت] (۱) وه پیش خستن

بو ریز لیگرتن. (جلو انداختن) (۲) نان خستنه

به ر سه گ. (نان پرت کردن جلو سگ) (۳)

به رهاویشتنی تولدار. (بچه انداختن)

به رختن: [ناو] نه خوشینی به رختن،

تایه تی ئازآله که بو ئینسانیش گیروی هه یه

به ناوی (یاوی مالت)؛ ناوی عیلمیه که ی (پرو

سلوز) م. (تب مالت)

به رخ خنکینه: [ناو] گیاییکی (نووسه ک و

چه سپانه) له میرگدا ده روی. (نوعی

گیاه چسپناک)

به رخواز: [ئاوه لئاو] پیش چهوت؛ زهوی-

لاره ولار و ناپیک؛ قوماشی که لار بپر دری.

(کج)

به رخواردن: (۱) تووش بوون؛ گه یشتنه یه ک.

(بهم رسیدن) (۲) گران هاتن؛ پیم بهری

خوارد (برخوردن) (۳) به رخواردن؛ له سه مهر و

(بهر) خواردن. (از بهره خوردن)

به رخواه دان: سرنج دان؛ تماشا کردن؛ پروو

تیکردن؛ به رخواه دان. (نظر کردن)

به رخواه: به رخور؛ (۱) که لک؛ سوود؛ مفا.

(مفید) (۲) له سه مه رخور؛ به ره هم خور.

داهات خور. (از بهره خور) (۳) گران هاتن؛ قسه

یا هه رشت که ده پیته هو ی سو کایه تی و

ته وهین (برخواردن). (برخوردن) (۴) به ر پروژ.

(رو به آفتاب)

به رچه به ران: [ناوت] کاو پ به ران؛ کاو پی نیر.

(برمنر)

به رچه فچ: موته که؛ به رچه فچ؛ سه نگ

سوار بوون له خهودا. (کابووس)

به رچه که م: (۱) به رچه که ی من. (۲) شو

به اندنی مندا ل یا کیژوله به به رخ. (هه ی لاوه

لاوه به رچه که م لاوه). فولکلور. (بره کوچک)

به رچه له وان: [ناوت] شوانی به رچه ل. (چوپان-

بره)

به رچه می: [ناوت] و مرما؛ به رخی می.

(برمهاده)

به رچه نیر: [ناوت] و مره نیر؛ به رچه به ران.

(برمنر)

به رچه ساوا: [ناوت] نه ملک؛ به رخی تازه زاو.

(برمنوزاد)

به ردا سی: [ناو] ده غلیک کاتی دروینه ی

هاتیبت. (مزرعه غلات رسیدم برای درو)

به ر داس نه که وتن: ده غلی که م بالآ که به

داس نه درو یته وم. (دم داس نیافتادن)

+ به ردان: (۱) وهختی ده ست لیک به ردان و

جیا بوونه وه. (جدا شدن) (۲) ئازاد کردن. (رها

کردن) (۳) به ر دان؛ سه مهر و فایده دان. (بهره

دادن) (۴) و بهر دان؛ داره که ی بهرده؛
و بهرده با نه کهوئت. (حایل کردن) (۵) و-
بهردان: کردن به ژیرسه یاره وه. (زیر گرفتن)
بهردانک: بهردامین؛ دانگ: دانک: دامین،
خواروو؛ دانگی چیا؛ داوئنی چیا. (دامنه)

+ بهردانه وه: [چاوگه، ت] (۱) با له کونیکه وه
به تال کردن؛ بای ته گهری سه یاره که ی
بهرداوه. (خالی کردن) (۲) خلار کردن وه ی له
سهر بو خوار؛ توپه که ی بهرداوه: خلاری
کرده وه؛ کهوتنه خوار؛ بهربوونه وه؛ ناوله شیله-
گه داخستن و بهردانه وه. (پائین
انداختن) (۳) بون بهردانه وه؛ بلاو کردن وه .
(پخش کردن)

بهرداوه تی: [ناو] گورانی داوه ت. (آواز عروسی)
بهردایی: [ناو] (۱) بهرده لسان؛
پرله بهرد. (سنگلاخ) (۲) بهربووک؛ رها بوو؛
بهرده لایووک؛ بهرداو؛ ویل کراو. (رها شده)
بهرد باران: [ناو] بهرد به سهردا بارانندن؛
سهنکه سار؛ چه شنی سزای شهر عیبه.
(سنگسار)

+ بهردبیر: [ناو] (۱) ههر شت توانای
برینی بهردی هه ییت. (۲) که ره سته ی
بهردبیرین. (۳) که سیک که کاری بهرد برینه.
(سنگ بر)

بهردبیری: (۱) [ناو] کاری بهرد برین و بهردبیر.
(۲) توانایی برینی بهرد. (۳) کارخانه ی
برینی بهرد (۴) مه ته و که ره سته ی بهردبیری؛
مه ته ی بهرد برین. (سنگ بری)

بهرد بژیر: (۱) نه ونیسکه بهرد بژیر که؛
بهرده که ی جیا که وه. (جدا کردن سنگ)

(۲) زمویه که ی بهردبژیر کرده و پاک
کرده ته وه له بهرد. (چین سنگ زمین) (۳)
کاری بهرد بژیر کردن. (کار جدا کردن سنگ)
بهرد بهردانی: [ناو] (۱) قه مچین؛ بازه لئین.
(بازی با سنگ: یک قول دو قول)

(۲) بهرد به سهر بهردم وه بهند نه بوون؛
هیچ به سهر هیچه وه نه مان. (ب) ویرانبوون؛
کاول بوون. (سنگ روی سنگ بند نبودن)
بهردتاواندنه وه: (ب) که سیک توانای خواردنی
هموو خوراکیکی بییت و گرفتی پی نه کا.
(سنگ هضم کردن)

بهردخسته بهرپا: چه ت خسته کاری به-
رگری له نه نجامی کاری؛ به ره لست
دروست کردن بو نه نجامی کاریک. (سنگ
جلو پا انداختن)

بهرد دپ: [ناو] جل و بهرگی که بو پیشگیری
له درانی لیاسی چاک له بهرده کریت؛ جل و
بهردگی کار. (لباس کار)

بهرد پژ: [ناو] سهنگ فهرش؛ داپوشینی زه وی
یا شقام به بهرد؛ بانوان. (سنگ فرش)

بهردبژیر کردن: [چاوگه، ت] جیگاییک به بهرد
داپوشین وه ک سهنگ فهرش. (سنگ فرش
کردن)

بهردشکین: [ناو] (۱) پیک یا
ههر شت که بهرد بشکینی. (۲) که سیک که
بهرد ده شکینی. (۳) (ب) که سیک که بهرد
پیک ده کات بو کاری ساختومان سازی.
(سنگ شکن)

بهرد کردنه ناو: (ب) روجم و بهزه یی راکیشان
به لای خودا. (کنایی، رحم و شفقت کسی را

برانگیختن)

به رد کولاندن: [چاوگه، ت] (ب) کاری بی سوود
و موفا کردن. (کنایی، کار بیهوده)

+ به ردل: تیکه ییکم له و بیسکویته خوارد
به ردلی گرم: له نیشیتیا کهوتم. (رفع
گر سنگی)

به ردلک: [تاوه لئاو] ئوفلاز؛ نازمین؛ خوشه-
ویست. (محبوب)

به رد له نه ژنو دان: [چاوگه، ت] (ب)
په شیمانی له کار و کردموه. (سنگ به زانو زدن)
به رد له سه مردانان: [چاوگه، ت] (ب)
دیزه به دهر خونه؛ شاردنوه و له بیر بردنوه و
باس نه کردنی مه به ستیک. (سرپوش
گذاشتن)

به رد لیبارین: [چاوگه، ت] (ب) تووشی به لا و
موسیبهت بوون؛ به رد باران بوون؛ (کی
ته فرهی داوی به ردی لیباری) (فولکلور).
(دچار مصیبت شدن سنگسار شدن)

به ردوش: (۱) ته کان دان. هه ژاندن. (تکان
دادن) (۲) به رهه لینه. (پیشبند)

به ردوولافی: [ناو] هه واو به سته ییکه، ژنان له
به ر خویانهوه، له کاتی خوری پستن و رایه خ
چیکرندا ده یلین؛ به شیوهی به رته ونانه.
(آهنگی است)

+ به ردولیان: [ناو] به رئاوی که له دو لیانی
ناشه وه دیت و له ژیر په پهی ناشه وه دهر ژ-
یته دهر موه. (آبیکه از آسیاب بیرون میر یزد)

به ردوئه سی: [ناو، ت] نه سستی و به رد
به ردوچه خماخ. (قطعه آهن و سنگ آتش زنه)
به ردوو: [ناو، ت] به ر دووگ؛ شوینی بی

مووی ژیر دووگ. (زیر دنبه)

به ردووک: [ناو، ت] نه و جیگا له دووگ که به
پانی مه په وه دهنوو سی و مووی نییه. (جای
بی موی دنبه)

به رد: (۱) نه و تاپو به رد، ئاسن نییه؛ (سنگ
است) (۲) شو به اندن به به رد؛ په قه ده لیی
به رد. (مانند سنگ است) (۳) په های که؛
به ریده. (ده پرو به روکم به رد). (رها کردن)
(۴) بیده ده می؛ وه به ریده؛ چاره که شیو که
بووره یشی به رد و اتا وه به ریده. (اضافه کن)
(۵) داره که به ری زوره کوله که ی به رد،
کوله که ی وه به رد؛ (حایل کردن) (۶) کویله؛
خولام. (برده)

به رده ئاش: [ناو، ت] به رد ئاسیاو؛ به ردیکی
سهخت و په قه و (سیلیسیه) دهی تاشن و ده-
یکه ن به هاره بو هارینی دانه و یله؛ هاره ی
ئاش. (سنگ آسیاب)
به رده بیل: [ناو] مه پی سی سآله. (گوسفند سه-
ساله)

به رده خوی: [ناو] (۱) به ردیکه پان که خوی
ده که ن به سه ریدا بو ئاژال. (سنگ نمک
پاشیدن برای حیوانات) (۲) به ردی خویلین؛
به ردی خوی که له (سو دیوم و کولور) چی
بووه؛ خویی مه عدن (کانگا) که وه ک به رد
وایه. (سنگ نمک)

به رده خوین: به ردی خوین: [ناو] جوریک
به رده. (حجرالدم. سنگ خون)

به رده رکانه: [ناو] پاره ییک که له زاوا
وه رده گیری تا در گای مالی بووکی لی یکه
نه وه. (پول گرفتن از داماد جلو خانه عروس).

به رده زوورک: [ناو] به رده زووره؛ به رده زبره؛
به ردیکه له هه سان زبرتره بو تیزکردنی
دهمه تیخ. (سنگ خارا)
به رده سپيله: [ناو] به رده چه رمه له. (سنگ
سفید)

به رده ستک: [ناو] دسته که وشه؛ دهسته ندوو؛
دهسته مشت؛ جیگای دهست پیوه گرتن له
سه رباسکیش له شیو بهرین دا. (جای دست
گرفتن در خیش)

به رده سماته: [ناو] به رده ماته؛ به ردی
جه هه ندم؛ هه سان؛ به ردی تیخ تیزکردن.
(فسان)

به رده سمباده: [ناو] به رده چخماخ که به قالب
و چه سب ده بیته تهخته به ردیکی ناسک و
به جه غر ده بیرنه وه بو سه ر مه کینه ی
سومباده بو ساوینی کاتزا و شتی دی. (سنگ
سمباده)

به رده سووری: تیره ییکی کوردن له ئیران، له
مه حالی به رده سوور. (اسم طایفه ایست)
به رده سه بر: [ناو] به ردیکی شه فسانه یی
که قسه ی بو ده گیرنه وه هه تا ده-
قه لشی. (سنگ صبور)

به رده فر کی: [ناو] (۱) به ردخستن بو نیشانه یان
بویه کترین؛ به رد هاویشتنی زور. (بهیم سنگ
اندازی کردن) (۲) به رد فر پدانی له سه ریه ک.
(سنگ اندازی پیایی)

به رده فروشی: [ناو] به ره ره می چاوکه [کاری
فروشتنی کوپله. (برده فروشی)
به رده ف: [ناو] ده م است؛ نوینه ر؛ قسه زان.
(سخنگو؛ نماینده)

به رده فک: (۱) هاوده م؛ هاو راز. (همدم) (۲)
مونه؛ مودنه؛ ده منه. (چوب سیگار) (۳) له لایه-
ن که سیکی ترموه ناخافتن و دووان. (سخنگو
بجای کسی) (۴) سه ربار؛ موزاحیم. (مزاحم)

به رده فکر: [ناو] قلیاندار. (قلیاندار)
به رده قسل: [ناوت] به ردیک که له ناو ناوری
به تین دا ده بیته قسل؛ به رده ئاهه ک. (سنگ
آهک)

به رده کو له که: [ناوت] به ردی پانی ژیر
کو له که؛ به ردی ژیر ویستون. (سنگ زیر
ستون)

به رده گونجه: [ناوت] به ردیکی کونه ده یکه نه
گونجه ی حه وز و ئه ستیر. (سنگ آبرفت)
به رده گیج: [ناوت] به ردی که به گهرما پیدان
له کووره دا ده بیته گه چ (گیج). (سنگ گیج)
به رده مانگ: [ناو] جو ریک به ردی به-
نرخه. (سنگ قمر. حجر القمر)

به رده مو ره: [ناو] خشتیکی چکو لانه یه که له
مه زه به ی شیعه دا وا ره سمه بو موباره کی له
سوجه ی نو یژدا نیو چاوان ده نینه سه ری.
(مهر نماز)

به رده موو که: [ناو] ده مامک؛ نیقاب؛ ده مو کانه؛
دهم کانه؛ ده م و لووت پیچ. (صورتک نیقاب)
به رده مه پر مه: [ناو] (۱) به ردیکی جوان و
ره نگا وره نگ بو نو مای بینا به که لک دی. (۲)
به ردی که هه لماتی لی چی ده که ن. (سنگ
مرمر)

به رده ننگ: [ناوی به ر] بیسه ر؛ گو یگر.
(مخاطب)
به رده نما: [ناو] به رده نو یژ. (سنگ نماز)

به‌رده‌نوس: [ناو] (۱) له‌وحی به‌ردین.
 (۲) نوسراوه‌ی سه‌ره‌رد. (سنگ نوشته)
 به‌رده‌وام: [بەند] بپیرانه‌وه؛ همیشه؛ دایم؛
 بپیرانه‌وه. (مدام)
 به‌رده‌لکه‌ن: [ناوی بک] که‌سیک که له‌کان
 (مه‌عه‌ن) به‌رد هه‌لده‌که‌نی؛ به‌رده‌لقه‌ن.
 (کسی که کارش در آوردن سنگ از کان
 است)
 به‌رده‌یی: [به‌ره‌همی چاوگه] حاله‌تی
 به‌رده‌بوون؛ کوپله‌تی؛ خولامی. (بردگی)
 به‌ردی‌پا: [ناو] سه‌نگی‌پا؛ به‌ردیکی
 (سیلیسیه) په‌ش و ناو کفه‌له‌ بو شو‌ردنی زیر
 پی به‌کاری دین له‌گه‌رماودا. (سنگپا)
 به‌ردی‌ترازو: [ناو] سه‌نگی‌ترازو؛ به‌ردی ثایه‌ره
 بو کیشان. (سنگ ترازو)
 به‌ردی‌چه‌خماخ: [ناو] به‌ردیکی په‌قه‌له
 جنسی سیلیس که له‌یه‌ک بدرین ئاوریان
 لیده‌بیته‌وه و بو چیکردنی کاغه‌ز په‌رداخ
 که‌لکی‌لی و مرده‌گرن؛ به‌رده‌سی. (سنگ
 چخماخ)
 به‌ردی سارد و گه‌رم وه‌به‌ر پی‌هاتن: (ب)
 تووشی به‌لا و موسیبه‌ت هاتن؛ (کنایی، دچار
 مصیبت و بلا شدن)
 به‌ردی سه‌رمه‌لو: کاتی‌گیا و درک و دال
 نووروا ده‌یکه‌نه مه‌لو و به‌ردیکی له‌سه‌ر
 داده‌نین که با نه‌ییا؛ (ب) ئاماژه‌یه‌ بو به‌لینی
 سه‌رزاره‌کی؛ به‌وه‌قه‌راره‌ ده‌لین که
 خوازیبینیکی سه‌رزاره‌کی له‌کچی‌یکری
 وجوابی نه‌رینیکی سه‌رزاره‌کی وه‌رگیراییست.
 (پیمان معامله‌نامحکم و آبکی)

به‌ردی قه‌بر: [ناو] (۱) به‌ردیک که له‌سه‌ر
 گوریچه‌ی قه‌بر داده‌نریست؛ به‌ردی-
 نه‌لحه‌د. (سنگ‌الحد) (۲) کیل. (سنگ-
 گور) به‌ردی کفته: [ناو] له‌پا بوور دوودا به‌ردی
 بوو که‌گوشتیان له‌سه‌ر ده‌کوتا بو که‌بابی
 لول و کفته. (سنگ گوشت کوب)
 به‌ردی کومری: [ناو] به‌ردی په‌ژی؛
 سه‌نگه‌زوخال؛ (کومور) تورکیه. (ذغال سنگ)
 به‌ردی گورچیله: [ناو] به‌ردی که له‌ناو
 گورچیلدا چیده‌ییت و ئیمروژه به‌تیشکی
 له‌یزیر چاره‌سه‌ری ده‌که‌ن. (سنگ کلیه)
 به‌ردی گنج: [ناو] به‌رده‌گه‌ج؛ به‌ردیک که له
 ناو کووره‌ی گه‌رمدا دا ده‌بیته‌گه‌ج. (سنگ
 گج)
 به‌ردیک: [ئاوه‌لناو] هاو‌نرخ؛ هاوتا؛ هاوشان.
 (هم‌شان)
 به‌ردیلی: [ناو] (۱) زن به‌ژن. (زن درمقابل
 زن) (۲) گوپنه‌وه‌ی شت به‌شت. (معامله‌ی
 تهاتری)
 به‌ردی مه‌حه‌ک: [ناو] به‌ردیکی په‌ق و په‌شه
 که له‌تیزاودا ناتوووته‌وه و بو دیاری کردنی
 راه‌ی زیری خالیس له‌لیره‌یا شتی زیرین‌دا
 به‌کاردی. (سنگ محک)
 به‌ردی مه‌سانه: [ناو] به‌ردیک که له‌به‌ر
 میزه‌لدان‌دا دروست‌ده‌ییت و زور به‌ئیش و
 ئازاره، جارجار ده‌خزی و له‌گه‌ل میزدا
 دیته‌ده‌ر و جاریش هه‌یه‌که به‌ده‌رمان‌یا
 نه‌شته‌رکاری یا تیشکی له‌یزیر مالیجه‌ده‌ییت.
 (سنگ مثانه)
 به‌ر رادن: (۱) [چاوگه‌ت] به‌ر پیش مالین‌یا

پاک کردنهوه به گسک یا به بیل پادان. (جلو جاروب کردن) (۲) کایه و یاری. (بازی کردن) (۳) دَوَپَاندن له کایه‌دا. (باختن)

به‌رپه‌تختستن: وه گیرخستن. (گیرآوردن)
+ به‌رزاخوږ: [تاوه‌لناو] ولاغی که به ئالفی خوش فیر بوو بیت و ئالفی ناخوش نه‌خوات. (ب) ئینسانی به‌فیز. (اسب و استری که عادت به علف خوش خوراک گرفته؛ متکبر)

+ به‌رزان: (۱) به‌رزه‌کان؛ (بلندیها) (۲) بارزان؛ مه‌لَبه‌ندیکه له به‌ین زیار و پمواندزا که عه‌شیره‌ی بارزان له و مه‌لَبه‌نده‌دان (سرزمین و عشیره بارزان)

به‌رزاو: [ناو] به‌راو؛ زه‌ناو. (زمین آبی)
به‌رزاو: [ناو] هاتنه سهره‌وه‌ی ئاوی زه‌ریا به هووی باروئوخی مانگه‌وه؛ دزی (نیشتاو یا ئاوچه‌پ). (مد)

به‌رزپه‌پین: [چاوگه‌ت] (۱) هه‌لخستنه‌وه؛ زوَر خو‌حه‌وادان. (پریدن بلند) (ب) (۲) حاله‌تی لووت- به‌رزی و به هیوای گه‌یشتن به پله‌وپایه‌ی به‌رز. (بلند پروازی) (۳) هه‌لفرینی مه‌ل به ئا سمان‌دا و زوَر بلیند بوونه‌وه‌ی. (پرواز بلند)

به‌رزگ: [ناوت] (۱) خوارووی زگ. (پائین شکم) (۲) پیستی ژیر زگی حه‌یوان. (پوسته- زیرشکم حیوانات)

به‌رزواج: [ناو] به‌رزوئیز؛ بلیندگو؛ توندییژ. (بلندگو)

به‌رزوخه: [ناو] به‌رزوئله؛ مناره. (مناره)

به‌رزوئله: [ناو] به‌رزوخه؛ مناره. (مناره)

به‌رزه‌بلیسه: [ناو] (۱) ئاوریک که بلیسه‌ی زوَر به حه‌وادا بجی. (آتش شعله‌بلند) (۲)

[تاوه‌لناو] چنه‌باز؛ زوَر بلی؛ هه‌له‌وم (حراف) به‌رزهبوون: [چاوگه‌ت] گومبوون؛ بزپبوون؛ زایه‌بوون. (گم شدن)

به‌رزهبی: ته‌واو راستبوونه‌وه و له به‌ر هه- لسان. (تمام قد جلو پای کسی بلند شدن)
+ به‌رزه‌حه‌یوان: [ناوت] ولاغی به‌رزه؛ یه‌ک- سم؛ نه‌سب، ئیستر، و که‌ر. (مال سواری و باری)

به‌رزه‌خ: [ناو] (۱) به‌رزه‌ق؛ ماوه‌ی سنووری جه‌هه‌ندم تا به به‌هه‌شت گه‌یشتن. (برزخ) (۲) [تاوه‌لناو] تووپره. (عصبانی)

به‌رزه‌فت کردن: [چاوگه‌ت] سه‌رپیکا لیگرتن؛ پییش پی‌گرتن. (جلوگیری کردن)

به‌رزه‌فر: [تاوه‌لناو] (ب) بیر له کاری گه‌وره ده‌کاته‌وه و هیوای کردنی کاری گه‌وره‌ی له دل‌دایه. (بلند پرواز) (۲) فرنده‌ییک که زوَر بلیند هه‌له‌مه‌فریت. (بلندپرواز)

به‌رزه‌قانی: [ناو] قوچه‌قانی؛ قه‌لماشک. (فلاخن)

به‌رزه‌کرن: [چاوگه‌ت] به‌رزه‌کردن؛ بز کردن؛ گومکردن؛ دَوَپَاندن؛ زایه‌کردن. (گم کردن)

به‌رزه‌کول: پرکردنی ده‌فر له شتی وه‌ک دانه‌ویله، زیاتر له دارمال به شیوه‌ییک که له سهره‌وه قیت بیته‌وه. (زیادپر کردن غله‌در ظرف)

به‌رزه‌که‌وه: [ناوت] لقی داری به لق و پوپ بو چیکردنی په‌رژین؛ لقی به‌رزی سه‌وز. (چوب با شاخه‌و برگ)

به‌رزه‌لنگ: [ناوت] زه‌نگوله‌گیا؛ گیاییکه دزی کرمی په‌خوئله و ته‌وژمی‌خوینه. (یوشن؛

ورک: درمنه)

به‌رزه‌وکردن: [چاوگه‌ت]ه‌لگرتن و له‌عهرز
برین؛ به‌رزکردنه‌وه. (ب) ژن و کچ
ه‌لگرتن (سازکردن). (بلند کردن)

به‌رزه‌یی: [به‌ند] به‌دزیه‌وه؛ شاراو؛ نادیار؛
په‌نامه‌کی. (پنهانی)

به‌رزیه: [ناو] ئاته‌ک؛ شاقه‌ل. (تریج؛ تریز).
به‌رزیکان: ناوی ده‌سه‌ل‌ت‌داری کوردی
شاره‌زوور که ناومنده‌کی دینوه‌بوو (نام
امارت شهر زور با مرکزیت دینور)

به‌رزین: [ناو] (۱) قه‌لتاخ؛ قالتاخ؛ قه‌ریوز؛
قه‌لپوز. (قالتاغ) (۲) جوانووی ئاماده‌ی گرتن
که وختی زین‌کردنی هاتبیت. (اسب سه‌ساله)
(۳) نهرمه‌زین؛ خلورت. (نمد زین)

به‌رژوور: [ناوت] سه‌رموژوور؛ به‌رمو ژوور؛
سه‌رمو ژووری. (سربالایی)

به‌رژهند: [ناو] به‌رژه‌وه‌ند؛ په‌چاوگرتن و به-
راوه‌ردی چه‌خش و به‌هره و داهات و سوود و
قازانج و ده‌رفه‌تی به‌موف. (صلاح
و مصلحت)

به‌رژه‌وه‌ند: [ناو] به‌رژهند؛ په‌چاوگرتنی
(چه‌خش و به‌هره و قازانج و ده‌رفه‌ت و موف
و هه‌ل و پیکه‌وتی‌خیر). (برآورد مصلحت و
منفعت)

به‌رژه‌وه‌ندی: چه‌خشی؛ به‌رژه‌ندی؛ موفایی-
خودیتن؛ په‌چاوکردنی قازانج. (درراستی-
مصلحت بودن)

به‌رژه‌وه‌ندی په‌رست: سوود په‌رست؛ قازانج
په‌رست. (مصلحت پرست)

به‌رژیر: [ناوت] سه‌رمو‌خوار؛ به‌رمو ژیر.

(سراشیب)

به‌رستک: [ناو] به‌رستو؛ به‌رییخه؛ به‌ریه‌خه؛
(جلوبقه)

به‌رستوک: [ناو] به‌رسکوور؛ به‌روک.
(جلوسینه)

به‌رسفکه: [ناو] هه‌یوان. (ایوان)

به‌رسکوور: [ناو] به‌رمل. (یقه)

به‌رسم: [ناو] گه‌لای دار؛ له‌ئاویستایش دا‌هه-
ربه‌و مانایه‌هاتووه. (برگ درخت)

به‌رسمیل‌کردن: [چاوگه‌ت] سمیل-
کور‌تکردنه‌وه. (ب) رووکه‌م‌کردنه‌وه؛ ئازار و
زه‌ره‌ر پیگه‌یاندن. (کنایی؛ ضرر زدن؛ روکم-
کردن)

به‌رسووج: [ناو] به‌رتاوان؛ توم‌ه‌ت لیدراو؛
تاوانبار. (متهم)

به‌رسوورکه: [ناو] قالدونچه؛ سوورکه؛ (سوسک
قرمز)

به‌رسیجکه: [ناو] زن‌گهره. (سکسکه)

به‌رسیسانی: [ناو] ئامارازی مشتومال‌کردن.
(وسائل مشت و مال)

به‌رسیلک: [ناو] تهن‌دوور؛ تهن‌دووری
به‌رد. (تندرستی)

به‌رش: [ناو] به‌نگ. (بنگ)

به‌رشکسته: [تاوه‌ل‌ناو] نابووت؛ وه‌رشکسته؛
ما‌فینگ. (ورشکسته)

به‌رشو: ده‌رچیت. (فرارکند؛ بیرون شود)
به‌رشو: [ناو] به‌رشو؛ جلی‌که‌له‌کاتی شیو
وکول‌دا ده‌یکه‌نه‌به‌ر. (لباس تعویضی برای
کارشتشو)

به‌رشه: [کاری] ئه‌مری بو‌دووه‌م‌که‌سی

تاک[دهرچو؛ دهرکهوه. (دررو)

به رشه نوټم: [ناو] [دهر هاویشتن] جیا کر دنه وه و
جیا ږاگرتنی گیاندارۍ نه خوښ دوور و جیاواز
له ساخ (له بهر نه وه ی گیروده ی نه خوښی-
نهمب). (قرنطینه)

به رشیا: [بهووری له چاوه ی به رشین]
دهر هات: ده کهوت. (بیرون آمد)
به رشیان: [چاوه] [دهر هاتن: دهر که-
وتن. (بیرون آمدن)]

به رشیف: [ناو] [عه سروژه. (عصرانه)]
به رشین: [چاوه] [چوونه دهر: دهر چوون؛
چه حد به رشیه ن: له حد دهر چووه. (بیرون
شدن)]

به رغه به به: [ناوت] [ف. گیو] به رغه به به.
(غغب)
به رغه موټ: [ناوت] [جوړیک میوه یه. (میوه
ایست)]

به رفرمان: فرمان بهر؛ تاماده بو به جی هیانی
فرمان. (حاضر به فرمان)
به رفره: [ناو] [ناو] زور؛ گه لیک؛ زهحف؛
به رمشه؛ به رفران؛ به ریان. (زیاد؛ وسیع)
به رفمال: [ناو] به فرمال؛ ومورمال؛ ومروهه؛
به رفهلو. (پاروی برف روبی)

+ به رفکه: [ناو] (۱) تهو بارستا سه هوټه که
دیواره ی یه خچال (سه لاجه) له ناووه
ده یگری. (۲) مه غشوش بوون و خهت خهت
بوونی شاشه ی تله ویزبون له کاتی روشن
بووندا. (۳) په لوی سپیایی (خوی) دهر دانی دیوار
به هو ی ته په شووه. (برفک)
به رفته نه: [ناو] هره سه به فر؛ شکانی کلپه

به فر. (بهمن)

به رفی مالک: [ناو] بیلی به فرمالین؛ وهروهه.
(پاروی برف روبی)

به رفان: شوان. (چوپان)
به رفانه ک: [ناو] به ره له بیته؛ به روانکه ی
مندال؛ به رفانک. (پیش بند)

به رفه: (۱) قه؛ دوو تو نووستانه وه. (تا؛ لایه)
(۲) به ربه؛ پرویه. (روبه) (۳) به روهه؛ پیش؛
پیشمه وه. (روبه جلو)
به رفه کری: [ناو] [اوه ناو] [اوه ناو]؛ به رئاواله؛
به رکرلوه. (گشاد)

+ به رق: فد؛ [ناو] (۱) کاره با؛ (سی فاز، دوو فاز،
یه ک تهره فه، دوو تهره فه، ساکین) (۲)
دروشانه وه؛ بریقه؛ شوق. (برق)
به رقتین: [چاوه] [قه لشین؛ له ت بوون.
(قطع شدن)]

به ررق خستن: [چاوه] [ت] (۱) بریقه دان؛
به ررق خستنی ههور؛ ههوره تریشقه لیدان. (برق)
رعدو برق (۲) ساوین ولووس کردن و
بریقه دار کردن. (ب) زور خاوین کردنه وه ی
سامانی مال. (برق انداختن)

به ررق گر: فد؛ [ناو] [بک] [تریشفه گر؛
برووسکه گر؛ میله یک له کانزا له سه رخانوو
ده چه قیت و به سیمیک به عه رزموه ده ی-
لکینن که باری کاره بایی بو عه رز
ږاگو یزیت، هه روهه زنجیریکه له لوری و
تریلی نهوت کیشدا له پاشه وه له عه رز
ده خشی بو ږاگو یزانی باری کاره بایی بو عه رز.
(برق گیر)

به ررق گرتن: [چاوه] [ت] کاره با که کیانله به-

ریک ده گریټ به هوئی ههوره تریشقه یان
 كهوتن له سیمگه‌لی کارمبا. (برق گرفتن)
 به‌رق لیډان: (۱) دره‌و شانوه؛ بریقه خستن؛
 بریقه دان. (۲) به به‌رق سه‌ری كه‌چهل
 مالیجه‌کردن (کارمبا) (۳) به‌ر بروسکه‌ی
 هه‌وره‌تریشفه كهوتن. (۴) بروسکه‌دانی
 هه‌وره‌تریشفه. (برق زدن)
 به‌رقه‌پ: [ناوه‌لناو] به‌رقه‌پ؛ داری پوووا؛
 پرم‌توو‌کیاگ و نزیک به‌ ق‌رپ بوون. (پوسیده)
 به‌رقه‌د: [ناو] (۱) ناوقه‌د؛ (کمر) (۲) قه‌دپال.
 (کمر کش کوه)
 به‌رقه‌دیڤر: [ناوی‌بک] پارێزمر. (محافظ)
 به‌رقه‌م: [ناو] جوړیک په‌نگی‌سوور. (رنگیست-
 سرخ)
 به‌رک: [ناو] به‌ره‌ی بچووک. (گلیم کوچک)
 + به‌رکار: (۱) نه‌وه‌ی کاریک به‌ سه‌ریدا دیت
 (دژی کریار و بکه‌ر) (مفعول) (۲) دانیشن له
 پای کاریک وه‌ک جو‌لایی و قالی چین.
 (پای کار) (۳) به‌رده‌ست. (وردست)
 به‌رکردن: [چاوگه‌ت] (۱) جل پو‌شین؛
 له‌به‌رکردن. (پوشیلن) (۲) به‌ می‌شک سپاردنی
 نوو سراوه؛ نه‌ز به‌رکردن: له‌به‌رکردن. (حفظ
 کردن)
 به‌رکرده‌ی: [چاوگه‌ت] دهرکردن. (بیرون کردن)
 به‌رکزه: [ناو] هاورده؛ دژی ده‌رکزه. کالای
 توجاری که دیته ناو ولایتیک. (واردات)
 + به‌رکوت: [ناو] له‌ روی نیازوه به‌شیک-
 کم کلوش گیره ده‌گریټ بو‌نه‌وه‌ی
 گه‌نمه‌که‌ی زوو بگه‌یی‌نن به‌شاش یا زوو
 بی‌فروشن. (قسمت کم. غله‌کوبیدن)

به‌رکوپ: [ناو] جیقه‌ل‌دان؛ قیسک. کول (چینه-
 دان)
 به‌رکوز: [ناو]ت جیگای تفاق پیدانی نازل له
 زستان‌دا. (جای علف دادن به‌گوسفندان)
 + به‌رکوزه: [ناو]ت قه‌یتانی بو‌ داخستن
 یه‌خه‌ی کراس به‌گریډان؛ به‌ن یه‌خه. (بند یقه)
 به‌رکو‌سته: [ناو] به‌رکو‌سه‌ر؛ بن‌دیوار؛ پای-
 دیوار؛ سای‌دیوار. (پای دیوار)
 به‌رکو‌سه‌چ: [ناو] پی‌اوی بی‌پیش؛ پی‌اوی
 کو‌سه؛ پی‌اوی‌پیش ته‌نک یا بی‌پیش. (کو‌سه)
 به‌رکو‌شک: [ناو]ت به‌رباله‌خانه؛ به‌ره‌یه‌یوانی
 باله‌خانه. (بالکن)
 به‌رکو‌ف: [ناو]ت پنا به‌رد؛ پال به‌ردی که په‌نا
 و په‌سیوبیت. (دریانه‌سنگ)
 به‌رکول: [ناو] آشتی نه‌رم بو‌ سه‌رپشت که بار
 نازاری نه‌دا. (روپشتی زیر بار)
 + به‌رکول کردن: [چاوگه‌ت] (ب) خواردنی
 که‌می‌ک خو‌راک پیش نه‌هار و شام؛ زور
 برسیم نییه به‌رکولیکم کردوه. (چند
 لقمه‌خوردن قبل از حاضر شدن غذا)
 به‌رکه: (۱) [ناو] چوار به‌رکه‌ی قورسی؛ چوار
 لاشانی قورسی که زستانان دایان دمنّا. (بغل
 کرسی؛ اطراف کرسی) (۲) لابه‌کوهه. (تو
 گیانی کاکه‌ت به‌رکه به‌م لاهه). «فولکلور»
 (برگرد و نگاه‌کن)
 به‌رکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] دهرکردن. (بیرون
 کردن)
 به‌رکه‌شو‌ک: [ناو] که‌شه‌فی چکولانه. (سینی-
 کوچک)
 به‌رکه‌فتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌رکه‌وتن؛

به رخستی نازل. (بچه انداختن، افتادن)
 (۲) بهر کهوتن؛ له پیش که سیکه وه روښتن.
 (جلو افتادن) (۳) بهش پیران له بهش-
 کردن دا. (قسمت شدن) (۴) پیکران؛
 نهنگیوران؛ وه بهر گولله کهفتن. (اصابت
 کردن) (۵) دابران؛ هه وشه که مان بهر خیابان
 کهوت. (جزو شدن)

بهر کهف؛ هه؛ ده رفهت؛ (فرصت)

بهر که نار؛ (۱) قهره نه کهوتوو؛ له که نارموه؛ له
 ره خه وه؛ (برکنار) (۲) جیا؛ بیجگه؛ بهرجا؛
 به رچی؛ (بجز) (۳) ده رکراو له کار؛ لا براو؛
 وه لا تراو. (رانده شده) (۴) خانه نشین؛ کار که نار.
 (باز نشسته)

بهر که ناری؛ (۱) دوور که وتویی؛ (فاصله گرفتن)
 (۲) حاله تی وه لا نراوی و لا براوی و
 ده رکراوی. (رانده شده) (۳) تیکه لی جه ماوه
 نه بوون و له پهراویز دابوون. (گوشه گیری و
 برکناری)

بهر که وانسن؛ پیکان؛ له نیشانه دان. (زدن
 به هدف)

+ بهر کهوتن؛ [چاوگهت] (۱) بهردا خستن؛ له
 بار چوونی مندا. (جنین انداختن) (۲)
 ماله کهم وه بهر خیابان کهوت. (جزو شدن)
 (۳) بهش پی گه یشتن. (قسمت) [۴] وه پش
 کهوتن. (جلو انداختن)

بهر کیش؛ [ناوبیک + ناو] بهر د کیش. (۱) که سیک
 که بهرد ده کیشی. (سنگ کش) (۲) خه ره کی.
 (وسیله حمل سنگ).

بهر کیشک؛ [ناوت] که شهوی میز؛ چه کهمه جه.
 (کشوی میز)

+ بهرگ؛ [ناو] بهلگ؛ وه رمق؛ لا په ره. (برگ)
 + بهرگ؛ [ناو] وو کیش؛ وه که بهرگی
 دوشه ک و لیفه و دمانچه و کتیب و سهرین
 و بالش و پشتی و زین و نووشته و کیلانی
 خنجیر..... (روکش؛ برگ)

بهرگ پیداکرتن؛ [چاوگهت] بهرگی لیفه و
 دوشه ک و کتیب دوورین... پیداکرتن؛
 بهرگ گرتن؛ (برگ گرفتن)

بهرگ؛ پیش (گ) کورته بزوینه؛ [ناوه ناوی بهر]
 بهرگین؛ پیشوو؛ له مه و پیش. پیوه ندیدار به
 پاپور دووموه. (قبلاً)

+ بهرگاز؛ [ناو] خلیف و قوونووی میش
 ههنگوین. (کندوی عسل)

بهرگر؛ [ناوبیک + ناو] (۱) نه هیل؛ بهر بهند؛
 پیش پیگر؛ بهر بهست؛ کوسپ. (مانع) (۲) به-
 دهوام؛ بهر که گر. (مقاوم) (۳) داری ناوته ون
 بو پاست پاره ستان؛ بهر گرد. (چوب
 دستگاه قالیبافی)

بهرگ تیگر؛ [ناوی یک] (۱) که سیک که بهرگ
 ده گری بهرووی شتیکدا. (برگگیر)

بهرگ ساز؛ [ناوی یک] خه یات؛ پروکیش ساز.
 که سیک که بهرگ دروست ده کا. (خیاط؛ جلد
 دوز)

بهرگ گر؛ [ناوی یک] بهرگ پیگر. (برگگیر)
 بهرگواره؛ [ناو] زنگه ته تری. (خوشه انگور)

بهرگ روز؛ [ناو] بهر روز؛ چوخه؛ چوخه. (لباسی
 که دستباف و از پشم ریسیده درست شده)

بهرگوه ک؛ [ناوت] (۱) گوشه ته له فون؛
 بیستوک. (گوشی) (۲) گوی پش. (گوش
 پوش)

به رگوي که وتن: [چاوه،ت] (ب) بيستن، به-
 سووسه بيستن. (شنیدن)
 + به رگه: [ناو] (۱) به لگه؛ سه نه د. (سند) (۲)
 وهرقه. (ورقه) (۳) تا بشت و توانا و قايمي و
 خو راگري؛ له توانا دابوون و پي وه ستان؛
 (توان) (۴) زمانه چکوله؛ (زبان کوچک) (۵)
 ناسو؛ ديمهن؛ به رگه. (منظره)
 به رگه شت: [ناوي چاوه] (۱) زفرين؛
 گه پانه وه؛ (برگشت) (۲) په شيمان بوونه وه.
 (شيمان) (۳) [ناو] له موسيقا دا دوو هيلی
 نه ستوونيه به دوو خاله وه له سهر پنج هيلی
 نوټ به واتای نهويه تا نه وچيگايه، نوټه کان
 دوويات بينه وه. (دوخط برگشت)
 به رگه گرتن: [چاوه،ت] (۱) وهرقه گرتن؛
 به رگه وهرگرتن؛ زياتر بوئي جازه نامه ی هات-
 وچو يا نيزنی مهره خه سی له سه ربا زخانه.
 (برگه گرفتن) (۲) خو راگري له کاريک دا؛
 دهوام هيټان. (دوام آوردن)
 به رگه گر: [ناوه ناو] (۱) به دهوام؛ خو راگر.
 (بادوام. مقاوم) (۲) [ناوي بک] که سيک که
 به رگه (به لگه) وهرده گري. (کسی
 که ورقه (برگه) بگيرد)
 به رگه گري: به دهوامی؛ خو راگري؛ راهه ستاوی.
 (دوام آوردن)
 به رگي: (۱) بنا گوي. (بنا گوش) (۲) يه ک
 به رگ. (یک برگ)
 + به رگير: (۱) به ره له ست؛ کوټسپ؛ پيش
 پيگر؛ به رگر؛ ري به ست؛ نه هيل. (مانع) (۲)
 به رگه گر؛ خو راگر. (مقاوم) (۳) حاله تی
 وده ده ستختن؛ بهرچنگ؛ وه گير هيټان؛

هيچم به رگير نه که وت. (گير
 انداختن؛ بچنگ آوردن)
 به رگين: (۱) [ناو] برگ دار. (جلد دار) (۲) [بمند]
 پيشوو. (قبلي)
 به رگيو: ناو، بک [به ره له ست؛ کوټسپ؛ له مپهر؛
 به رگر؛ گلده ره وه؛ (مانع)
 به رلوعه: [ناوت] بهر چيله؛ به رخه به به. (غيب)
 به رليکه: [ناوت] بهر سينگه ی مندالان. (پيش
 بند بچه ها)
 به رمال به سهر ناوا گه پان: (ب) پياو چاکي و
 دينداري. (تعريف برای خوبی و دينداری)
 به رمالان: [ناو] پيش مالان؛ خوار مالان زياتر
 له ديها تدا دمو تری. (جلو روستا يا شهر)
 به رمالک: [ناو] (۱) به ور مالک؛ وه ور مالک.
 به فرمال؛ وهره ره. (بيل برف روب) (۲)
 به ره له بينه. (پيش بند) (۳) جاجم و جاش و
 مهوجی چکوله. (رختخواب پيچ)
 به رمالووسکه: [ناوت] خه وشوخال و کوټه لی
 خوار مالووسکه له خه رمانی ده غلدا. (خاشاک
 پائين ماسوله خرمن)
 به رماما: (۱) هه لسا؛ به رزبو وه وه. (بلند شد؛
 ايستاد) (۲) [ناو] ياریده دهر و به رده ستي
 ماما؛ ژنيک که کوټه کی دوکټوري ژنان
 ده کات له مندال بوونی ناوسدا. (وردست ماما)
 به رماوه خوړ: [ناو، بک] پاشخوان خوړ؛ (ب)
 نوکه ره. (پسمانده خور)
 به رماوه خوړی: [ناو] پاشخوان خوړی. (ب)
 نوکه ری و چلکاوخوړی. (خوردن مانده از
 خوراک سفره)
 به رمل: [ناو] يه خه؛ نهو خوريه که بو جوانی

له بهرملی مه‌پدا دهمیخته‌وه و نایپر نه‌وه.
 (یققه؛ موی یقه‌گوسفند)
 به‌رمووره: به‌رموور؛ [ناوت، (۱) ملوانکه، (۲)
 موورو یا قاشی گه‌وره‌ی خوار ملوانکه؛ پای
 ملوانکه. (بائین گردنبد)
 به‌رمیت: [ناو] میو؛ مؤم. (موم)
 به‌رمیز: [ناو] که‌میله. (گال)
 به‌رمیشک: [ناوت، جوړیک قه‌زوان؛ جوړیک
 وه‌نه‌ته‌ق. (چاتالاقوش)
 به‌رمیله: [ناو] به‌رمیل؛ بو‌شکه. (بشکه)
 به‌رمین: شتی‌خواهانی زوړیبت؛ به‌برمو؛
 به‌بازار؛ به‌رمواج. (خواهان و رواج داشتن)
 به‌رناخ: [ئاوه‌لناو] فیلباز؛ زرینگ؛ باهو‌ش؛
 شه‌یتان و سه‌ربزئو؛ مه‌ردوپند؛ که‌له‌کباز.
 (حقه‌باز؛ زرنگ)
 + به‌رناف: [ناو] هه‌وه‌لی شیو و دهره. (اول
 دره)
 به‌رناقان: [چاو‌گه، ت] نامیته‌کردن؛ تی‌که‌لاو
 کردن. (مخلوط کردن)
 به‌رنامه نووسین: [چاو‌گه، ت] (۱) داپشتنی
 به‌رنامه و جیا کردنه‌وه‌ی کاتی دهرسی
 هه‌ریه‌ک له‌وانه‌کانی مه‌درسه و
 دیاریکردنی ماموستای هه‌ر ساتی، که
 مودیری مه‌درسه ده‌ی نووسیت. (۲) نویسی
 پروگرام بو‌نه‌نجامی‌کاری که‌پله به‌پله
 دیاری ده‌کړیت. (برنامه‌نوشتن)
 به‌رنانه‌وه: بنی بیستان و دار بو‌ش کردن و
 خو‌ل دانه‌پالی. (خاک زیر به‌ریختن)
 به‌رناو: ناوی گه‌وره؛ له‌قه‌م؛ له‌قه‌ب؛ به‌رناف؛
 شو‌ره‌ت؛ (شهرت)

به‌رندیز: [ناو] مه‌پی سی‌سآله. (گوسفندسه-
 ساله)
 به‌رننه: (۱) [ئاوه‌لناو] به‌رنده؛ سه‌رکه‌وتوو.
 سه‌رکه‌وتوو له‌قومار و یاری‌دا. (۲)
 که‌سیک که‌جایزه (خه‌لات) به‌ناویه‌وه دهردی.
 (۳) سه‌رکه‌وتوو له‌کیبه‌رکیدا. (۴) که‌سیک که
 شتیک دمه‌اته‌وه. (برنده)
 به‌رنووت: [ناو] وشه‌ییکی تورکیه؛ (برنو،
 برنی: لوت) ئه‌نفیه، که‌به‌لووت هه‌لی‌ده-
 مژن؛ تو‌زی تووتن که‌پشمه‌دینی. (گرد توتون)
 به‌رنه‌گر: (۱) داریک که‌به‌ر نه‌هینی. (بی
 بر) (۲) که‌سیک که‌به‌ر هه‌لستی له‌کاریک
 نه‌کات و به‌رنگاری نه‌ییت. (حالت مانع
 نشدن)
 به‌رنیا: [ناو] به‌رنیان؛ ده‌مه‌زه‌رده؛ زی‌تر بو
 گاسنه. (تعمیر‌گاواهن و داس)
 به‌رنیر: [ناوت، (۱) گاییک که‌نیری له‌سه‌ر
 مله. (گاو شخم زن) (۲) جوانه‌گاییک که
 وه‌ختی جووت‌کردنی هات‌ییت. (گاو‌آماده‌ی
 شخم‌زنی)
 + به‌رو: (۱) به‌رموه؛ پیشه‌وه. (جلو) (۲)
 دهره‌وه. (بیرون) (۳) بیات. (ببرد) (۴) له‌به‌رویه؛
 له‌به‌رموه‌یه. (جلواست)
 به‌رو‌ئینک: [ناو] هه‌نیه‌هه‌لگرتن؛ مووی
 زیادیی ئه‌برو و ناو‌چاوان دهر‌کیشان. (ابرو
 برداشتن)
 + به‌روار: (۱) می‌زوی مانگ و سال؛ تاریخ.
 (تاریخ) (۲) ریکه‌وتی‌کات. (مصادف) (۳)
 ئه‌ندازه‌ی پانایی زموی. (مساحت)
 به‌روارک: [ناو] قه‌رتاله؛ قه‌رتاله‌ی میوه‌چنین؛

تریان؛ بهرچن. (سبد کوچک)

بهروازی: [ئاوه‌لناو] (۱) ئاوه‌زوو؛ پیچه‌وانه.

(برعکس) (۲) بهروازی وی‌یه‌کی: بهو باری-

ئهوه‌دا؛ بهوباری دیکه‌دا. (برعکس این)

بهروباو: (۱) بهره‌جووت؛ داهاتی‌جووت وگا.

(حاصل کشت و زرع) (۲) کاره‌سات؛ گیچه‌ل.

(آشفتگی)

به‌روخوار: [ئاوه‌لناو،] به‌ره‌وخوار؛ سه‌ره‌وخوار؛

سه‌ره‌ولیز؛ (سراشیب)

به‌روپوو: (۱) پ‌واله‌ت؛ سه‌ر و سیما؛ خو‌ش

به‌روپوو: پ‌واله‌ت جوان؛ پشت و پوو. (سرو

سیما؛ پشت ورو) (۲) به‌ره و پوو؛ حاله‌تی

پوو‌به‌پوو بوون. (دروتر رو)

به‌پوژ: (۱) پ‌وژانه؛ حیساب به پ‌وژانه (روزانه)

(۲) پ‌وه‌پوژ؛ به‌ریه‌روچکه. (روبه‌خورشید) (۳)

ناوی قه‌دیمی بانه؛ (اسم قدیم شهر بانه) (۴)

له‌کاتی پ‌وژدا. (در روز)

به‌پوژه: (۱) به‌پیی پ‌وژه، پ‌وژانه باروخ‌ده-

گو‌پردی؛ وه‌ک، قیমে‌تی ئالتوون به‌پوژه؛ ده-

سته‌واژه‌ی بازاپیه. (روزانه) (۲) به‌پ‌وژایه، به-

شه‌وانییه. (در روزاست)

به‌روک به‌ردان: [چاوگه‌ت] واز له‌که‌سیک

هینان؛ لی گه‌پان. (دست از کسی برداشتن)

به‌روک‌گرتن: [چاوگه‌ت] یه‌خه‌ی که‌سی گرتن

و شه‌پ‌یفروشتن. (یقه‌کسی را گرفتن)

+ به‌روو: [ئاوه‌لناوی به‌ر] (۱) رابووردوو؛

به‌وری؛ پیشوو؛ به‌رگین. (گذشته) (۲) [ناو]

سینه و به‌روک. (سینه‌و پستان)

به‌روودا که‌وتن: [چاوگه‌ت] (۱) به‌روودا که-

وتن؛ به‌سه‌را که‌وتن. (سرزده دیدن مسئله یا

کاری) (۲) شهرم له‌پرووی که‌سیک‌داکردن.

(شرم کردن) (۳) له‌سه‌ر سک پالکه‌وتن.

(روی شکم افتادن) (۴) سه‌ره‌نگری بوون و

به‌دمه‌وه‌که‌وتن. (روبه‌جلو افتادن)

به‌پ‌ووله‌خوژ: [ناوت] به‌پ‌ووله‌خوژ؛ هه‌ر شت

که‌پیو‌یستی بی به‌پ‌وله‌ی تیو‌ه‌بجی؛ جیگای

به‌پ‌ووله؛ وه‌ک: کونی شیله‌یه که به‌پ‌ووله‌ی

تی‌ده‌خری بو توندکردنی باسکیش. (سوراخی-

در وسایل و ماشین آلات که لازم باشد پیم یا

میله کوچکی در آن فرو کنند،)

به‌روون: بیه‌م؛ بیوه‌م؛ بوهم؛ به‌رم. (بیرم)

به‌روونکار: [ناوی چاوگه‌] به‌ره‌نگار؛ ئاست؛

هه‌مه‌هر. (مقابل و سد راه)

به‌پ‌ووه‌کووپه: [ناوت] جو‌ری به‌پ‌وو که له

کووپه‌له‌ده‌کا. (نوعی دانه‌بلوط)

به‌روه: دهره‌وه؛ پوو به؛ به‌ر به؛ به‌روه با؛ پوو

به با؛ به‌ران‌به‌ر به با. (بیرون‌روبرو)

به‌روه‌مه‌ر: که‌م‌که‌م؛ نه‌خته نه‌خته؛ به‌ره به‌ره.

(کم کم)

به‌روه‌دان: [چاوگه‌ت] به‌ره‌فه‌دان؛ به‌ردان؛

په‌هاکردن؛ به‌ره‌لا کردن؛ به‌ره‌ودان؛ ئاوبه‌روه-

دان؛ ئاوبه‌ردانه وه. (آزاد کردن)

به‌روه‌ده: [ئاوه‌لناو] به‌ره‌ئاوه‌له؛ به‌ربلاو. (وسیع)

به‌روه‌ست: به‌رگه؛ تابشت؛ ده‌وام؛

تاقه‌ت. (دوام)

به‌روه‌ستن: [چاوگه‌ت] به‌رگه‌گرتن؛ ده‌وام-

هینان؛ له‌باراندا بوون. (با دوام)

به‌روه‌سیل: [ناوت] (۱) ئاووردان؛ ئاگردان؛

کووانوو. (آتش‌دان) (۲) به‌ریه‌سیل؛ خواردنیکی

کورد‌ه‌وارییه زیاتر به گوشتی گیسک و

ماسټ چی ډهییټ. (نوعی غذا)

بهروه شین: [ناوت] ټهو توووه یه که پیش
کیلان دموه شیت به عه رزدا. (تخم قبل از
شخم)

بهروهنن: بهرخستن؛ لهبارچوون؛
بهروهاو پښتن. (سقط شدن)
بهروهنه: [ناوبک] بهرها ویزتوو؛ بهرخستوو.
(بچه سقط کرده)

بهروی: [ناو] بهروک. (سرسینه)

+ بهره: (۱) ئاستهر؛ وهک، بهره لیفه؛ (آستر)
(۲) فرمان بو بردن؛ ئهم پاره بهره بو بانک.
(ببر) (۳) دزی هوړته له جووت کردن دا.
(ندا به گاوۍ که شخم می کند)

+ بهره: [ناوت] دهسته؛ دوبه ره کی له جه بهه ی
شهړدا. (دو دسته یی)

بهره: [ناوت] قایشی بهر سینگه ی زین و به-
رگ؛ (تسمه زین در جلوسینه)

بهروهاو پښته کردن: [چاوگه ت] (۱) زووتر له
موټه ت. (قبل از موعد) (۲) پیش خستن. (جلو
انداختن)

بهره باب: [ناوت] ټه وه ی باب؛ تایفه ی باب؛
په چه له ک. (طایفه پدری)

به ره پو: [ناوت] به ره؛ گلیم؛ مافووره ی
بیټووک؛ بهر؛ له ی. (گلیم)

به ره پاش: بهر موپاش؛ پروو به دواوه؛ بو
دواوه (روبه عقب)

به ره پیش: (۱) بهر موپیش؛ بو بهر موه. (۲) بییه
پیشه موه. (روبه جلو؛ ببر جلو)

به ره جو: [ناوت] (۱) بهر جووتی جو. (حاصل
جو) (۲) چند کهرت زهوی که له بهر

جوگه له ییکداین و لهو جوگه یه ټاو بدرین.
(چند قطعه زمین که از یکجوب آبیاری شوند)
به ره دار: (۱) بهر دار؛ مهودای بهینی دوو
کارپته له خانوو دا. (فاصله بین دو بالار)
(۲) بهر دار؛ سه موری دار. (بر درخت) (۳)
به ره دار. (بهره دار)

به ره دووڅ: [ناوت] بهر دووگ؛ پیستی بنی
دووگی مهر. (پوست بیخ دنبه گوسفند)

به ره دی: [ناوت] (۱) زهویی خوارووی دی و
نزیك به دی. (زمین پائین دمو نزدیک) (۲)
(ب) دی بهر؛ خواره وه ی گوند. (جلو ده)

بهر مړه ت: [ناوت] بهر هگه؛ سهر پرېگه و
شوینی پابوور دن؛ بهر هگه ی پرېوی له راودا
دیره گاو دیره گه. (مسیر راه)

بهر مز: [ناو] بهر مزا؛ ټهو گیایه که به زولفی
جوانان ده ی شو بهینن. (اسم گیاه پر
سیاوشان)

به ره زفر: [ناوت] بهر ده زووره؛ بهر ده زبره؛ به-
ردی تیژ کردنی دمه ته یخ؛ جوړیک بهر ده-
پاشور. (نوعی سنگ خارا)

به ره زوونه: [ناوت] ټاغزونه. (سگک)
به ره زیف: بهر مزفر.

به ره سته: [ناوت] بهر ده نه سته؛ بهر ده سته.
(سنگ آتش زنه)

به ره شکون: بو ی هه یه بهر نه شکوه وت بی؛
بهردی گه و ره ی سییه ردار بو دانیشن. (سنگ
بزرگ سایه دار)

به ره شور: [ناو] بهر ده شور؛ نیسکه شور. (جدا
کردن شن و ماسه از حبوبات با آب)
به ره شوړکه: جوو له وه ریکه وه ک قولانچه.

(سوسک)

به‌ره‌فی: [ناو] مه‌جلیس؛ کوږ. (مجلس)

+ به‌ره‌ک: [ناو] (۱) به‌روک. (سرو سینه) (۲)

ټه‌ستیره‌ی سیوه‌یل. (ستاره‌سپیل)

به‌ره‌کونار: [ناو] به‌ری کونار؛ به‌ری شیلان.

(میوه‌نسترن کوهی)

به‌ره‌که: [ناو] نو به‌ره. (نوبر)

به‌ره‌که به‌ره‌ک: وتووېژ؛ گوډوگوډ. (گفتگو)

به‌ره‌که‌ت: [ناو] (۱) موباره‌کی؛ پیت. (برکت)

((۲) (ب) دوشینی مهر و مالات؛ به‌ره‌که‌ت‌ت

کردن؛ واتا دوشین؟ ده‌سته‌واژه بوړېز گرتن

له‌مه‌رو مالات. (برکت؛ دوشیدن حیوان)

به‌ره‌ل‌بوون: [چاوگه‌ت] (۱) په‌هابوون؛ ویل-

بوون. (آزاد شده) (۲) باغی یان زه‌وییک که

قه‌ده‌غه نه‌کرایت یان بی‌خواه‌ن بیت. (باغ یا

زمینی که صاحب نداشته‌باشد)

به‌ره‌لا کریاک: [ټاوه‌ل‌ناوی به‌ره‌ + ناو به‌ره‌] به‌ره‌لا

بوو؛ به‌ره‌لاکراو. (آزاد شده)

به‌ره‌لایی: [ناو ناو به‌ره‌همی چاوگه‌ت] (۱)

ټازادی؛ سه‌ره‌به‌ستی؛ ره‌های؛ ره‌های؛ ویلی.

(آزادی) (۲) بی‌کاری؛ بی‌کار سووړانه‌وه.

(ولگردی)

به‌ره‌م: [ناو] عمبار؛ عمباری تغه‌نگ. (انبار)

به‌ره‌مه‌شکانه: [ناو] (۱) به‌خشینی که‌ره‌ی

نه‌وه‌لین مه‌شکه‌ی سال. (بخشیدن اولین

که‌ره‌ی مشک) (۲) داهات و به‌ره‌همی که‌ره‌ی

یه‌ک جاری مه‌شکه ژه‌ندن. (فرآورده یکبار

مشک)

به‌ره‌نان: [ناو، ټه‌نان کردن] یه‌ک که‌ولی

په‌له‌گونک. (پختن یکسری چونه حاضر شده)

به‌ره‌نگ: (۱) خاوه‌ن په‌نگ. (رنگذار)

(۲) به‌ره‌رینگ. (آسادگی گوسفند برای پشم

چینی) (۳) وه‌ک: به‌ره‌نگی سووړ

دایپوشه. (بوسيله رنگ)

به‌ره‌نیا: [ناو] بیراز. (آجدار کردن سنگ آسیاب)

به‌ره‌و: (۱) پیښ؛ پیښه‌وه؛ بی‌به‌ره‌و؛ وه‌ره

پیښه‌وه. (جلو) (۲) پروبه؛ به‌ره‌و خوشی

چوون: پروو به خوشی چوون؛ به‌ره‌و خوشی

چوون. (روبه)

به‌ره‌وان: [ناو] به‌ره‌قان؛ نیوېزیکار؛ ناو جیبیکه‌ر.

(میانجیگر) به‌ره‌وان: [ټاوه‌ل‌ناو] لایه‌نگر؛

هه‌وادار.

(مدافع)

به‌ره‌وانی: [به‌ره‌همی چاوگه‌ت] په‌وتی

لایه‌نگری؛ پاراستن؛ به‌ره‌فانی (دفاع)

به‌ره‌موېر دانه‌وه: [چاوگه‌ت] به‌ره‌انېر دانه‌وه.

(در حالت دویدن پیچیدن جلوی کسی)

به‌ره‌و بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) به‌ره‌بوونه‌وه؛

ټیبه‌ره‌بوون؛ ټاور ټیبه‌ره‌بوون. (افتادن؛

گرفتن) (۲) په‌ژانندی ټاوه‌کی؛ ټاوه‌که به‌ره‌و

بوو: قلم بووموه (ریختن) (۳) به‌ره‌دانه‌وه و

که‌وته‌خوار؛ څلار بوونه‌وه له لیژی؛ که‌وته‌

خوارموه (قل خوردن؛ افتادن)

به‌ره‌و پیښ: به‌ره‌به‌پیښ؛ بوپیښه‌وه؛ پروو

به‌پیښه‌وه. (روبه‌جلو)

به‌ره‌و پیښه‌وه چوون: (۱) پیښ چوونی‌کار.

(پیشرفت) (۲) بوپیښه‌وه په‌پیوان. (جلو رفتن)

به‌ره‌موپیل: [ناو، ټ] به‌ره‌ویر؛ پیښواز. (پیشواز)

به‌ره‌مودان: به‌ره‌دانه‌وه؛ به‌روه‌دان. (۱) بوڼ

بلاو کردنه‌وه؛ بوڼ به‌ره‌ودان. (پخش کردن)

(۲) ناوی ئەستېر بەرەودان؛ بەردانەوه؛ قەلم-
کردنەوه. (آب استخر را باز کردن)
بەرەودوویی: پو و لە تەواو بوون؛ پوو لە
تەواوی؛ نزیک بە دوا یی هاتن.
(روبه اتمام)

بەرەهە فکار [ناو بیک] کوو کەر؛ خەر کەرەوه.
ئامادە کار. (جمع کننده)
بەرەهە وا: [ئاو لەناو] بی کە لک؛ فیرۆ؛ بی فایده؛
بی سوود؛ بەرباد؛ بەربات. (برهوا)
بەرەهە وا: [ئاو لەناو] بی موفا؛ بی مانا؛ بی واتا.
(بی معنی)

بەرەهەووت: [ئاو لەناو] فەد؛ بیابانی چۆل و قاقەر
و چۆل و هوول. (برهوت)
بەرەهە لدا: [ئاو لەناو] (۱) ئازاد؛ بەرە لدا. (آزاد)
(۲) (ب) خوێری و بیکارە. (بیکاره)

بەرە یی خو نە خستە ژیر کەس؛ ئیجازە بە
کەسیک نەدان بو خاپانن و مال خواردن؛
خو نە خستە ژیر باری منە تی کەسیک.
(اجازه سوء استفاده کردن بکسی ندادن)

بەرە یی کار: [ناو] بەرەهە می کار؛ سە مەری کار.
(بهره کار)

بەری: (۱) وە لەناو. (بری) (۲) بیبەری:
بیومری؛ بیبەش. نافە روژ. (محروم؛ بی
قسمت) (۳) بەروو؛ بەرگ؛ پیشوو؛ لە پیش.
(قبلاً)

+ بەری: [ناو] (۱) پیشی؛ پیشەوه؛ وەرە بەری:
واتا وەرە پیشەوه. (جلو)

بە پێخستن: بە پێکردن [چاوگەت] (۱) (ب)
کاری کەسیک جیجی کردن. (۲) پارە بە-
کارگەر دان پاش تەواو بوونی کار و بەری

خستیان: (۳) بەرپا کردن؛ میوانداری بی کە م
و کوپری سازدان؛ بە پێوە بردن. (۴) ناردنی-
کەسیک بو جیگایک؛ بەری کردن
(راه انداختن) بەری خوەدان: [چاوگەت] پوو
تیکردن؛ سەرەنجنان؛ تەماشای کردن؛ زەین
پێدان. (نگاه کردن)

بەری دەست: [ناو، ت] لە پی دەست؛ ناو لە پی
دەس؛ (کف دست)
بەرپیز: [ئاو لەناو] بەروو مەت؛ بەقەدر؛
بە حورمەت؛ ماقول؛ سەنگین و گران.
(محترم)

بەرپیش: [ناو] نە خویشینی ئازە لە. (مرض-
بزوگوسفند)

بەرپیشە وە بەستن: [چاوگەت] خستە مل؛
بەسەردا سە پاننن. (بەریش بستن)
بەریگ: [ناو] تیر؛ گوڵە. (تیر؛ گلوله)
بەریمایا؛ بنچینە یی؛ پەچە لە کی؛ نیزادی،
(نژادی)

بەرینە: (۱) پیشینە؛ میژینە. (قدیمی) (۲)
پانە؛ مەودای زۆرە. (پهن است)

بەرینی: (۱) پانایی. (عرض) (۲) پیشویی (قبلی)
بەریوارە: [ناو، ت] بەرئێوارە، دوا یی نیوەرۆ؛
کاتی لارە سیبەر؛ زەرەدی خوراوا. (عصر)
بەرپێوە بەر: [ناو، بیک] (۱) بەرپەرس. (۲)
مودیر؛ پابەر. (مسئول) (اداره کننده)

+ بەرپێوە چوون: [ناو، ت] (۱) بەخیو بوون؛
بەرپێ چوون. (اداره شدن) (۲) بەرپێگادا پویشن.
(راه رفتن)

بەریمەمی: [ناو] گیای کووزە لە؛ فیتامین (ئا و
ئی) زۆرو، خواردنی بو ژنی تۆلدار باش نییە

جارنا منڊال لماردهبا. (بولاغ اوتی؛ شاهي
 آبی؛ علف چشمه)
 + بهزا: (۱) [رابوور دووی بهزین] بهزی؛
 شکستی خوارد. (شکست خورد) (۲) [تاوه لئاو]
 نهو شته یا نهو کهسه که زور شکست دهخوا.
 (شکست خور) (۳) [تاوه لئاو] خوشبهز؛ نهسی
 بهنهفهس. (راهوار)
 بهزبته: [تاوه لئاو] بههیهته؛ بهسام؛ بهتوانا؛
 (باقدرت)
 + بهزاخ: [تاوه لئاو] بهکار؛ نازا؛ بهدهستویرد؛
 خوشمیر؛ جوامیر. (کاری. کارا)
 بهزافته: [تاوه لئاو] بهزبته؛ بههیهته؛ بهسام؛
 (باهییت)
 بهزافیت: [تاوه لئاو] تاووبک [ثیرادگر] نه خنه گر؛
 عهتهبگر. (عیب جو)
 بهزاندن: (۱) [چاوهگهت] بوژدان؛ شکست
 دان. (شکست دادن) (۲) [پاشگر] له گهل
 (ههل) و (دا دا دی، ههل به زاندن، دابزاندن،
 جهانندن، پیاده کردن) (۳) غاریی کردن.
 (دواندن)
 بهزاوا بوون: [چاوهگهت] (۱) ژن هینان. (۲)
 چوونه پرده له گهل تازه بووک بو نهو هل جار
 و دهست تیکه لاو کردن. (داماد شدن)
 بهزداخ: [تاوت] به پیوداخرندن؛ داخرندن
 قلیشی دهست و پا به دووک بو نهرم بوون و
 چا کهوه بوون. (پهداغ)
 بهزدار: [تاوه لئاو] (ب) قهلهو. (کنایه. چاق)
 بهزدوک: [ناو] جیگای بازدان؛ پلیکانی تایهت
 له تخته جیگای خو هاویشته ناو نهستیر بو
 مهله و کیهرکی. (جای پریدن. پله پرش)

بهزرهک: [ناو] گیاییکه پونه که ی دهگرن و له
 نهقاشی (وینه کیشی) پهنگ و پهوغه نندا
 کهلکی ههیه. (بزرک)
 بهزک: (۱) [ناو] قوماریکه به په په ده کری.
 (نوعی قمار) (۲) [تاوه لئاو] تاوس. (آبستن)
 بهزکه: [ناو] بهزهک؛ پازاندنهوه؛ تارایشته؛
 جوان کردن و خهملاندن. (بزرک؛ آرایش)
 بهزکه کهر: [ناوی بک] خهملین؛ پازین؛
 جوانکهک؛ شانه کار. (آرایشگر)
 بهزل: بهرانبه؛ ههقههر. (برابر)
 بهزمان: (۱) [تاوه لئاو] به قسه؛ قسهزان؛
 به ده موپل؛ (۲) به زبان؛ ههر به زمان پازیان-
 دهکا. (سروزیان دار؛ بازبان)
 بهزم پیگرتن: [چاوهگهت] تاووپه بوون و شلتاخ
 کردن به سه رکه سیکا؛ (ب) سه ر خستنه سه-
 رکه سیک و گالته پیگردن. (از کسی عصبانی
 شدن و دری وری گفتن؛ سربسر گذاشتن)
 بهزمیگ: [ناو] (۱) بزمنزه؛ جوړیک مارمیلک.
 (بزمجه) (۲) معج؛ گهنه. (کنه)
 بهزمشک: [تاوه لئاو] به ده موپل؛ به زبان.
 (حراف)
 بهزمگه: [تاوت] به زمگا؛ جیگای به زموپه زم.
 (بزمگاه)
 بهزم گیران: (۱) کیشه ساز کردن. (ناشوب
 درست کردن) (۲) شای و زهماوند به پیه-
 بردن. (بزم درست کردن)
 بهزموپه زم: [تاوت] (۱) شادی و زهماوند. (۲)
 (ب) شادی و شادمانی کردن به ههراوهور
 یاوه. (بزن بکوب)
 بهزوک: (۱) [تاوه لئاو] خوشبهز. (اسب راهوار)

[ناو]سه یاره. (ماشین)

به زوگه وان: [ناو]شوفیږ؛ ناژوان. (راننده)

به زهک: [ناو]بایی زهر؛ زهر دووویی (مرض
یرقان) < به زکه

به زه وزو: زور سک و زا که به زاوزوو؛ حاله تی
مندال بوونی زور. (ماده ای که زیاد بزیاید)

به زه ویاچوون: [چاوگه، ت] (۱) پوچوون به -
زه ویدا (۲) (ب) خه حاله ت بوونی زور. (بزمین
فرورفتن)

به زه وی پیاها تن: (به زهی) [چاوگه، ت] په حم
و دل سوو تاندن بو هر شت؛ به زهی
پیاها تن (دلسوزی)

به زه ویدا دان: [چاوگه، ت] به عمر زدا دان؛
(ب) شکست دان؛ نکوول پی هینان. (بزمین
زدن)

به زه ویدا کوتان: [چاوگه، ت] به عمر زدا دان؛
به زه وی دا دان. (ب) شکست پی دان. (بزمین
زدن)

به زه یی دار: [ئاوه لئاو] به په حم؛ میهره بان؛
دلسوز. (دارای رحم؛ دلسوز)

به زیاد کردن: [چاوگه، ت] (۱) (ب) کو
کردنه وی سفره وخوان پاش نان خواردن.
(۲) (ب) شکور کردن؛ سپاس کردن. (جمع -
کردن سفره)

به زیاغ: [ناوی بهر] به زیو؛ شکست خواردوو؛
پوږ خواردوو؛ به زاو. (شکست خورده)

به زین: [له چاوگه ی به زین] به زین؛
پوږ خواردن. (شکست خوردن)

به زپیک و زا کون: [ئاوه لئاو] میږ خاس و
کارامه؛ به دیسیلین و نه زمونیزام؛ ریگوپیکی

و لیها تووی له کاردا؛ به زابته؛ به سام. (بانظم و
کار آمد)

به زی چاو: [ناو، ت] چه وری و گوشتی زیادی
له سهر سپینه ی چاو؛ وه دینه؛ ناخوونه ک.
(ناخنک)

به زیو: [ئاو بهر] پوږ خواردوو؛ شکاو له زور اندا؛
تیشکاو له شه و کیبه ریځدا. (مغلوب)
به ژناق: [ناو، ت] وشکاو ی؛ زینده موری که له
وشکایی و تاودا ده زی. (ذو حیاتین)

به ژاف: [ناو] زه وینی دیمی و بی ئاو. (زمین
دیم)

به ژاقیت: [ئاوه لئاو + ناو] به ژاقیت؛ په خنه گر؛
عه تمب گر؛ به میانوو؛ به په لپ. (بهانه گیر؛
رخنه گیر)

به ژانه وه بوون: [چاوگه، ت] (ب) ژنیک که له
حالی مندال بوونایه و ژان و تیشی هه یه؛ به
تیش و تازار موه بوون. (در حال درد زایمان
بودن)

به ژگی: نا کوکی؛ ناته بایی؛ ناژاوه. (نابسامانی)
به ژمنیر: [ئاوه لئاو] خاومن شکو. (باشکوه)
به ژمیر: ژمیراو؛ به ژمارده؛ به حیساب هیئراو؛
شیاو؛ شایان. (به حساب آوردن)

به ژن شووش: [ئاوه لئاو] ناتله نگ زراو؛
قه دباریک؛ به له باریکه؛ (باریک اندام؛ کمر
باریک)

به ژن کورت: [ئاوه لئاو] کورته بنه؛ کورته بال؛
کوله بنه. (کوتاه قد)

به ژن وبال: [ناو، ت] به ژن وبال. (قد وبالا)
به ژنه دار: [ناو] تهنه ی دار؛ کوتهره؛ ساقه ته -
ههره قهویه که ی دار. (تنه درخت)

به ژن هورت: [ئاوه لئاو] به ژن کورت؛ کورته بالا؛
کوله مېنه. (کوتاهقد)

به ژوک: [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ پریژ. (پرچانه)
به زهک کهوتن: [ناوت، نه خوښی مندالی ساوا
به هووی زوړ خواردنی ژه کهوه. (مریضی
بچه بعلت اغوز زیاد خوردن)

به ژه وړند: [ئاوه لئاو + ناو] په سهند؛ بهرگم؛
هه لېژارده. (پسند؛ ممتاز)

به ژی: (۱) دیمۍ. (دیمی) (۲) ئیش و
نازاریک که به له شدا بل او دهیته وه. (درد
پخش شده در بدن)

به ژیرادان: (۱) بهرز کردنه وه. (بلند کردن)
(۲) حاشا لیکردن. (حاشا کردن)

به ژیر لچه وه کردن: کبه ژیر لیوه وه کردن:
(ب) نه درکاندنی نه هیڼی که سی؛ چاوپوښی -
کردن و شاردنه وهی هه له؛ دیزه به ده رځونه
کردن. (کنایه؛ چشم پوشی کردن)

+ به س: (۱) [پاشگر] که سیک که دبه سستی؛
چاوبه س؛ باغه به س. (اسم فاعل بستن) (۲)
کیفایه ت؛ ته واو؛ به سمه ئیدی نامه وهی.
(کافی) (۳) (ته نیا؛ قوتار) به س من ده چم؛
تویت و به س. (فقط) (۴) به ست؛ قفل و
به س. (بست)

به سالآچوو: [ئاوه لئاو] پیر؛ به تهمهن؛ زوړ هان.
(پیر)

به سالدا چوون: [چاوگه ت] پیر بوون؛
گه پشته سنوری پیری؛ تهمهن زوړ بوون.
(پیر شدن)

به س پیژ: [ئاوه لئاو] زوړ بلی؛ چهنه باز. (حراف)
+ به ست: [ناو + ناوی بک] (۱) جیگای

داخستنی درگا به نالقهریزو دوو لایی. (جای
قفل (۲) هه رچی که دوو شت پیکه وه به ند
بکا. (بست) (۳) به شی جاریک کیشانی تریاک
که به سهر وافوریه وه ده چه سپینن. (چسپ)

به ست: [ناو] وهی؛ سهر وا؛ ئیلهام؛
گه پشته به مبه به ستی له خه یالدا؛ خه یالی.
(الهام)

به ست: [پاشگر] دربه ست؛ مالی دهر به ست؛
سه یاره ی دهر به ست؛ چپو به ست؛ دار به ست؛
(بست)

به ست: رابووردووی به ستن؛ دهر که که ی به -
ست. (ماضی به ستن)

+ به ست: [ناو] (۱) دهشت. (دشت) (۲)
به ستین. (مرز دو مزرعه)

به ستام: [ناو] (۱) شاری به ستام له ئیران.
(شهر بسطام) (۲) ناوی خالی نه رده شیري
بابه کان. (دائی اردشیر بابکان)

به ست دانیشن: کاری دانیشن و په نا بردنی
گوناجاران به مرقه د یان جیگایکی
موبارک بو خو پاراستن له سزادان، ریوايه ته
که ده ست و پایان به مزاره کهوه به ستوه ته وه
(بست نشستن)

به ست لی رابوون: گه پشته به هه سستیکی
دهرونی له بهر پیواره وه؛ له نادیاره وه به دلدا
هاتن؛ سهر وا هاتن. (الهام. سروش)

+ به ستن: [چاوگه] گریدان؛ دانانی قه رار و
په یمان و شهرت؛ شهرت به ستن؛ په یمان -
به ستن (بستن)

به ستن: [چاوگه] بهیستن؛ بیستن؛ شنه فتن.
(شنیدن)

به ستن به پشه وه: [چاوهگهت، اشتی داسه پاندن
به سهر دا؛ به کول دا دانی تو مهت. (بریش
به ستن)

به ستوو: [ئاوه لئاو] (۱) به ستراو؛ مه یو.
(به سته شده) (۲) ته زیو؛ پچیاو؛ پچیاگ؛
سرپووک؛ چوو؛ دهستم له سهر مادا به-
ستوو به تی. (چائیده)

به ستوورک: [ئاو] به رستوورک؛ ملیوان و
یه خه ی کراس. (یقه پیرهن)

+ به سته: گورانی و ئاههنگ که خاومنی زه-
رب و پیمه (جیاوازه له مقام) به سته (ته-
پانه) ی فارسیه گورانی که که جاران له
بهینی مه قامیکدا ئیجرا ده کرا و ئه مرؤ
له کوردستاندا پیش یا دوا ی مقام (به سته)
دهوتریت خو ی مقام نییه، به لام ههر له سهر
رهوتی موسیقایی ئه وه مقامه دا
دهوتریت، (په رده) و حاله تی نوته کانیشیان یه-
کیکه. (ترانه)

+ به سته: بی ترس؛ بی پاک؛ ئازاد؛
به سته (بیباک)

+ به سته: هیل ی بهینی دوو مه زرا؛ هیل ی
دیاری کردنی سنوور. که به سه. (مرز)

به سته به بند: [ئاو ی بک] به سته پیچ؛ کاری
به سته پیچی ده کا. (به سته بند)

به سته به ندی: رهوتی دهسته کردن و پیچانه وه
و به ستن؛ به سته به سته کردن؛ پریسکه و
پیا که دروست کردن؛ شت خسته ناو قوتوو و
سهر چه سپاندن و پیچانه وهی. (به سته بندی)

به سته کار: [ئاو بک] به سته دانهر؛ به ند
پیکه خر؛ هه وادانه؛ ئاههنگ ساز. (ترانه ساز)

به سته کاری: به سته دانان؛ به ند پیکه خستن؛
رهوتی هه وادانان؛ ئاههنگ سازی. (ساختن
ترانه)

به سته له: [ئاو، ت] به سته لوک؛ به سته له ک. (بخ
به سته)

به سته م: [ئاو] تهستی و به رد (سنگ
چخماخ)

به سته وانی: میز گیران. (به سته شدن میز راه)
+ به سته: (۱) [ئاو] چاو تیری؛ به قنیات.
(قانعی) (۲) [ئاو] پاره که وی یک که فی ری پاو
ده کریت. (کبک تعلیمی برای شکار)

+ به سته: (۱) چاو تیری. (قانعی) (۲)
کووله که. (کلو) (۳) تهر م. (جنازه) (۴)
[پاور دووی به ستن] دای خست؛ زه ندی
گریدا. (بست)

به ستیار: بی ستیار؛ [ئاو بک] گو پ اده؛ بی سهر؛
به ستیار. (شنونده) ئاو ت

+ به سته: [ئاو] (۱) زمینه؛ بواری
هونه ری. (زمینه) (۲) خودود؛ مه رز. سنووری
بهینی دوو مه زرا. (مرز)

به س پروین: که به ست چوون، په نابردن؛
به ست دانیشن، هانا بردن. (بست نشستن)

به سکتیبال: [ئاو] یاری دوو دهسته ی پنج
نهفه ری له زموی تاییه تدا. (بسکتیبال)

به سکتیبال یست: [ئاو لئاو + ئاو] که سیک که
کایه ی به سکتیبال ده کا. (بسکتیبال یست)
به سلامه ت: بی مزه پت؛ بی وهی؛ به ساغی؛
جوابی خودا حافی زی؛ به دوعا. (سلامت)

به سلامه تی: به له ش ساغی؛ به خیریته؛
توسلامه ت بیت؛ ته عاروفی پیش خوار دنه وی-

مه‌ی. (بسلامتی)

به سلک: [ناو + ناوه‌لناو] (۱) سه‌هول. (یخ)

(۲) به‌سته‌نی؛ دۆنلرمه. (بستنی) (۳)

سه‌هول‌بەندان. (یخبندان)

به‌سلکه: به‌سلک: به‌سته‌له‌ک. (یخزده)

به‌سله‌مه: (مه‌له‌ماخ‌ی) تور‌کییه‌وه‌ها‌تووه.

دابه‌ستراو؛ دابه‌سته؛ ته‌غەر بو

دابه‌ستنی ئا‌ز‌اله که بو قه‌له‌و بوون دابه‌سته

ده‌کری. (بسته‌شده؛ پروار)

به‌سمین: [ناوت] لیوکه‌ن؛ بزه؛ که‌نین.

(لبخند)

به‌سه: [ناو] (۱) به‌سته. (بسته) (۲) خودوودی

به‌ینی دوو مه‌زرا؛ به‌ستین. (مرز) (۳) قه‌راری

تاییه‌تی له قوماردا هه‌ر‌که‌س ئه‌و

ده‌سته‌ی (عوین) برده‌وه‌ئو پاره‌هی

خو‌یه‌تی. (بسته‌در قمار)

+ به‌سه: (۱) کیفایه‌ته؛ ئه‌یت‌رنا؛ ئه‌وهم به‌سه.

(کافی است) (۲) به‌سته؛ به‌سراو؛ داخراو.

(بسته)

به‌سه‌ختی: [بەند] به‌د‌ژواری؛ به‌چه‌توونی؛

به‌سه‌خله‌ت. (بسختی)

به‌سه‌ر: (۱) [ئاوه‌ل‌ناو] حازر؛ ئاماده؛

خه‌رمانه‌که‌م به‌سه‌ره. (آماده) (۲) به‌فری به‌-

ستوو؛ به‌فره‌به‌سه‌ره‌ناچه‌قم. (یخ بسته)

به‌سه‌راچوون: [چاوگه‌ت] چوون به‌سه‌ر

که‌سیک‌دا له‌کاتی کردنی کاریک‌دا. (مچ

گرفتن)

به‌سه‌راکه‌وتن: [چاوگه‌ت] (۱) دۆزینه‌وه.

(پیداکردن) (۲) که‌وتن به‌سه‌رشتیک‌دا. (افتادن

روی چیزێ) (۳) به‌سه‌رمیرات‌دا که‌وتن؛

به‌ده‌ست‌هینانی مالی موفت. (مالی بدست

افتادن)

+ به‌سه‌راهاتن: [چاوگه‌ت] پرووداو‌یک به‌

سه‌ردا قه‌ومان؛ ناخ چیم به‌سه‌رهات. (به‌سر

آمدن)

به‌سه‌بردن: [چاوگه‌ت] ارباواردن؛ زیان؛

زینگانی کردن؛ ته‌واو کردن. (بسر بردن)

به‌سه‌رپاییکه‌وه: سووکه سه‌ردان؛ چوون بو

ماوه‌ییکی کوورت. (کنایه. یک لحظه رفتن و

سرزدن)

به‌سه‌ره‌پرین: [چاوگه‌ت] (۱) ئه‌سب سواری

مایین بوون. (جفتگیری اسب) (۲) پیاوی که به‌

سه‌ر ژنه‌وه‌بگیری. (کسی که بازنی گرفته

شود)

به‌سه‌رچوو: (۱) (ب) رو‌یشت و لی‌بووه‌وه؛ له

سه‌ر لاچوو؛ ته‌واو بوو. (گذشت) (۲) به‌سه‌رچوو؛

فریوی خوارد؛ به‌سه‌ه‌وچوو؛ به‌هه‌له‌چوو.

(قریب خوردن)

به‌سه‌رخ‌ولانه‌وه: ئه‌وه‌نده‌سهرم دیشی به‌سه‌ر

ده‌خو‌لیمه‌وه. (باسر چرخیدن)

به‌سه‌ردا‌پرین: [چاوگه‌ت] داسه‌پاندن به‌زور؛

کچی‌خوی به‌سه‌رش‌و‌ر‌ش‌دا بری؛ خوی بری به‌

ملیا (تحمیل کردن)

به‌سه‌ردادان: [چاوگه‌ت] (۱) له‌سه‌ری که‌سیک

راکیشان و لی‌دان. (توی سرزدن) (۲) خو

داسه‌پاندن و به‌میوان بوون به‌ناوه‌خت و له‌

ناکاو. آوار کسی شدن) (۳) مه‌ده به‌سه‌ر

ماله‌که‌یدا قه‌لب و چرووکی مه‌که. (توی

سرمال زدن) (۴) هیرش‌بو‌بردن؛ هه‌ل‌کو‌تانه‌-

سه‌ر. (حمله کردن)

به سهردا دانهوه: [چاوگه،ت]شتی وهرگپړاو یا
کرډلو که به دلیان نه بی و بیبه نه وه بو
ساحیی پېشووی (پس دادن)

به سهردا قیزانندن: [چاوگه،ت] هه پره شه و
تووپه بوون و سهرکونه به دهنکی بهرز؛ به
سهردا گورانندن؛ نه رانندن به سهردا. (هوار
کشیدن بر سر کسی)

به سهردا کردن: [چاوگه،ت] (۱) شتی له به -
رکړدن به سهر جلوبه رگیکی ترډا؛ شتی کردن
به سهر شتیکی ترډا؛ (به تن کردن لباس بر روی -
لباس دیگر) (۲) به سهردا پړانندن. (ریختن
بروی)

به سهردا هاتن: [چاوگه،ت] له پېر؛ ناکاو؛
نشیکه؛ به سهردا که وتن؛ کاریک به سهردا که -
ومان. (ناگهانی)

به سهردا هاتن: [چاوگه،ت] (۱) سهرکونه کردن
سرزنش کردن (۲) بیروکه یان هه وه سی
کاریک که وتنه می شک. [به مغز خطور کردن]
به سهرزگه وه چوون: مردنی زن به دهم منډال
بوونه وه. (سرزا رفتن)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] اړه وان کردنی پیچ و
موړه. (رولان کردن پیچ و مهره)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] بهرز پوښتنی گولله؛
(سر کردن گلوله)

به سهر کردن: [چاوگه،ت] اژماردن؛ سهرحساب
بوون. (حساب کردن). (۲) سهرلیدان؛ هه وال
پرسین؛ نه حوال پرسین. (ملاقات رفتن)

به سهر کردنه وه: [چاوگه،ت] سهرلیدان؛
لپیرسین؛ لی توژینه وه. (بازدید پرسیدن
احوال)

به سهرگپړان: سهرلی شیوانندن و پارگرتنی
کاری که سی. (دست بسر)
به سهرروبه ر: [ناوه لئو] پیک و پوخت و پاراو؛
مالیکی به سهرروبه ر و موړه تبه؛ به نه زم و
نیزام. (منظم)

به سهرروبه روه: (۱) به یه کجاری.
(یکجا؛ با سرور) (۲) به خویوه و به سه مه ره که -
یوه. (باسرور)

به سهرروبه روه تیاچوون: (ب) دواپی هاتنی
بنه مال؛ قرتی که وتنی بنه مال ییک؛ له به یین -
چوونی گیان و مال به یه کجاری. (از بین رفتن
جان و مال)

به سهر و زمان: [ناوه لئو] زیره ک و وریا و
قسه زان و خوړیک خهر. (زیرکوزبان باز)

به سهرهاتن: [چاوگه،ت] (۱) وه ختی شتی
ته و او بوون؛ وه ک به سهر چوونی ماوه.
(به اتمام رسیدن) (۲) (به سهر هاتن) تو ئیشاره
بکه به سهر دیم نه ک به پا. (با کله آمدن)
(۳) قهومان؛ نازانی چه به سهرهات. (پیش -
آمد؛ بسر آمدن)

به سهره و روین: [چاوگه،ت] سهره نگری بوون.
(باسر بجلو رفتن؛ سکندری)

به سهره هف: [ناو] (۱) سه له م. (پیش خرید)
(۲) به سهریه که وه؛ سهرجه م. (کلی؛ سرجمع)

به سه زمانی: [ناو] (ب) لیقه و ماوی؛ هه ژاری؛
به سه زمانی؛ بی سه روزمانی. (حالت زبان
بسته بودن)

به سی: [ناو] گوژه؛ جه ره. (کوزه) که سیک که له
به سه ت دابیټ؛ په نا بردوو؛ به سه تنشین؛ هانا
بردوو؛ له به سه ت دانیش توو. (به ستی)

بهسی: ناوی ئافره تانه. (اسم زنانه)
 + بهسیان: (۱) بهسی دانه؛ بهسی کهس؛
 شه په که یه ک به سیان بوو. (سه تایی)
 (۲) [چاوگه،ت] بهستن؛ به سران؛ داخران.
 (بستن) (۳) به سیان کرد؛ ته واویان کرد. (تمام
 کردند) (۴) [پاوردووی بهستن] دوو کانه کان
 بهسیان؛ داخریان؛ دایان خست. (بسته شدند)
 [چاوگه،ت] به سران؛ داخران؛ بهستن. (بستن)
 بهسی که: بی پرهوه؛ ته واوی که. (بس کن)
 بهش پراو: [ناوی بهر] بیبهش؛ بیوه ری؛
 ئافه روژ. (بی بهره؛ عاق)
 به شبه ش کردن؛ [چاوگه،ت] [پشک پشک کردن؛
 پاژ پاژ کردن؛ پارپار کردن. (قسمت قسمت
 کردن)
 بهشت: [ناو] کاربته ی خانوو. (بالار)
 بهش چوونهوه سهر بهشان: نزاو دوعای
 مهرگ بو کهسی خواستن که پیش نهوه
 بهشت پی بپریت و میرات وهر بگری، خوټ
 بمری و بهشه کهت میراتبه ره کانی تر بیبهن؛
 یا نه وهی هه ته میراتبه ر بیبا. (آرزوی مرگ
 خواستن برای کسی)
 بهش خواردن: [چاوگه،ت] (۱) خواردنی
 مالی که بهر کهسیک که وتووو. (۲) به ناحق
 مال یا حقی که سیک داگیر کردن. (سهم
 خوردن)
 بهش خوران: [چاوگه،ت] بی بههره بوون؛
 نهوه ی درهنگ بجی بهشی ده خوری؛ ماف
 خوران. (سهم خوردن)
 بهش خوراو: [ناوی بهر] کهسیک مالی
 خوراییت یان لی داگیر کراییت؛ (زولم لیکراو،

ماف خوراو). (بی بهره شدن؛ مظلوم واقع-
 شدن و خورده شدن سهم)
 بهش خوراوی: [ناو] بیبهشی؛ قسمهت
 خوراوی؛ (ب) زولم لیکراوی. (بی بهره ای)
 به شداره کی: ئه ندام بوون؛ به شداری؛
 شهریکی؛ هه قپایی (عضوشدن)
 به شداری: [ناو] هاوکاری؛ به شداره کی؛
 شهریکی؛ هه قپایی. (عضویت؛ همکاری)
 به شداری کردن: [چاوگه،ت] [شهریک-
 بوون؛ هاوکاری کردن؛ ئه ندام بوون همکاری
 کردن)
 به ششاندن: [چاوگه،ت] [دابین کردن؛ قایل-
 کردن؛ پازیکردن. (رازی کردن)
 به شقم: [بهند،ت] [به شقم؛ به شکوو؛ به لکوو؛
 ته قاو؛ هاتوو؛ به شکم؛ ویده چی؛ بو ی هه یه؛
 دوورنییه؛ شایده. (بلکه)
 بهش کریاو: [ناوی بهر] [به شکریاگ؛ بهش-
 کراو. (قسمت شده)
 + به شکو: (۱) [ئاوه لئاو] خواهن شکو؛
 به ژمنیر؛ گه وره. (شکوهمند) (۲) به شکو؛ به
 شکوه له گه ل دوو دلیدا. (باترید) (۳)
 [ناو] بهش کو. شهریکه؛ شیر کهت. (شرکت)
 به شگه: [بهند،ت] به شگه؛ به شکوو؛ شایده؛
 به شکم؛ بو ی هه یه؛ به لکوو. (شاید)
 به شلانه: [ناو] فه قیی فله یان. (فقیه عیسوی)
 به شو: [ئاوه لئاو] شیدار؛ شو دار. (نمدار؛ دارای
 ترشح)
 به شو نا رویین: [چاوگه،ت] به دوا دا رویشتن؛
 به شوینا چوون؛ کهوتنه دوا. (دنبال کردن)
 به شهرتی چه قو: فروشتنی میوه ی وه ک

شووتی بهو مهرچه له تی بکا نه گهر چاک
 نه بوو نه یکرپټ. (به شرط چاقو)
 به شهر دوست: [ئاوه لئاو] مروځ دوست؛
 ټینساندوست. (انسان دوست)
 به شهر دوستانه به شیوه ی به شهر دوستی؛
 کومه کی به شهر دوستانه ی گروپی موسیقا بو
 نه خوځځانه ی به سالچووان. (بشر دوستانه)
 به شهر دوستی: [به رهمی چاوه] حاله تی
 خوش ویستنې مروځ و دلسوژی و هاوډه رده ی
 بو خه لک. (بشر دوستی)
 به شهر وه کری: [ئاوه لئاو] پروو خوش. (خوش
 رو)
 به شهر ی: [ئاوه لئاو] (۱) گریدراو به
 ټینسانه وه. (۲) ټینسانی. (بشری انسانی)
 به شن: [ناو] قه لافه ت؛ هه یکه ل؛ له ش؛
 نه ندام؛ دیمه ن. (جسم هیکل)
 به شن خوش: [ئاوه لئاو] دلگر؛ دیمه ن جوان؛
 دلرځین. (دلگیر)
 به شهنی: به دهنی؛ له شی؛ په یکه ری. (بدنی)
 به شه وکردن: [چاوه ت] (۱) به ش کردنه وه؛
 دابه ش کردن. قسمت کردن (۲) به شه و
 کار کردن سهخته؛ به شه و کاری کردن
 سهخته. (شب کار کردن) (۳) (ب) خه وتن؛
 دره نگ وه خته با بیکه یین به شه و؛ واتا
 بخه وین. (کنایه خوابیدن)
 به شینه یی: [به نندت] به ئارامی؛ له سه ره خوئی؛
 بی له زو به ز. (آرام)
 به شینی خواردن: [چاوه ت] (ب) فروځستنې
 حاصلات پیش نه وه ی بگا؛ پیش فروځشی
 حاصلات له بهر ده س ته نگی. (فروختن)

حاصل کشاورزی قبل از رسیدن)
 به عاسته م و دوو به لئا: [به نندت] به ئاسته م؛
 زور که م؛ به هیواشی. (خیلی کم)
 به عام: [به نندت] گشت؛ گشت پیکه وه؛
 به کوهمل؛ هه موو. (همگی)
 به عجی: [ئاوه لئاو] ترسه نوک. (ترسو)
 به عه ج: [ناو] ترس؛ خوف. (ترس و بیم)
 به عه رز نه که وتن: [چاوه ت] (ب)
 کالاییک که به سه رده سته وه بیکرن و له
 عه رزدا نه میینه وه؛ پیو یستی هه مووان.
 (کنایه کالایی که روی دست ببرندش)
 به عیجین: تووړه بوون؛ په ق هه لسان. توقین
 له ترسیکی زور. (عصبانی شدن. ترسیدن)
 به عیف ته پ: [ناو] بادامی ته پ؛ چوله بادام؛
 (چقال بادام)
 به غدا: [ناو] به غداد؛ له وشه ی ئاو یستایی
 (به غوداته) واتا (خودای زانا) وه هاتووه.
 (بغداد)
 به غیلی پی برن: [چاوه ت] ټیره یی پی-
 کردن؛ هه سوودی پی کردن. (حسودی
 کردن)
 به فغاچوون: [چاوه ت] تووړه بوون و شه پ
 پی فروځستن؛ به گژداچوون. (گلاویز شدن)
 به فراو: [ناو]ت به فراف؛ (۱) ئاوی به فری
 تواوه. (برف آب شده). (۲) (ب) ئاوی سارد؛
 سه هو لئاو؛ ئاوی فره چاییک. (کنایه آب یخ)
 + به فرمال: [ناو] بک] نه و که سه به فر ده مالی.
 (کسی که بر فروبی می کند)
 به فر نیشتن: به فر که و تنه زموی؛ داپوشرانی
 زموی به بهر بارین. (برف نشستن)

به فروپشو: [ناوټ] شلیوه. (برف و باران بهام)

به فرو دوشاو: [ناوټ] زیاتر به فري دانار دانار له گه ډ دوشاودا ټيکه لى ده که ن بو خواردن. (برف و شیره)

به فرمه به سر: [ناوټ] به فري که به ستوويه تی و پای تی ناچه قى. (برف يخزده که پاداران فرو نرود)

به فرمه خوړه: [ناوټ] به فري بلوکه و که م که به سه سر به فردا بيارى زووتر ده تيو و ټيټه وه (برف برف خورک)

به فره شينه: [ناو] کاسه لکه شينه؛ کاسه له شينکه. (مرغ زنبور خوار)

به فرمه بار: [ناو] به فرانبار. (دى ماه)

به فري پيرى: [ناوټ] (ب) سپى بوونى موى سه ر. (برف پيرى)

به فريک: [ناو] سه هوډان؛ به فردان؛ جيگای به فرو سه هوډ. به فر مال. (يخدان. پاروى برف روبیدن)

به فرينه: (۱) [ناو] به سته نى؛ ډوندرمه. (بستنى)

(۲) [ناو له ناو] هر شت گرځندراو به به فرموه. (هرچيزى وابسته به برف)

+ به فشک: [ناو] باريکايى ده ست و لاق. خوارموه لوى لوى پى و مه چک؛ مووچى ده ست و پى. (مچ دست و پا)

به فر: [ناو] (۱) ته ور؛ بيوړ؛ بيقر؛ بيقر. (تير) (۲) به ور؛ به بر. (ببر)

به فر: [ناو له ناو] دروژن؛ ناوانته چى. (دروغ گو)

به فرا: [به مند] به هه فرا؛ پيکه وه. (بهام)

+ به قل: هاوپايه؛ هاوشان. (هم شان)

+ به قا: [ناو] فند: (۱) دهوام؛ باقى بوون؛ حاله تی ماندنه وه؛ سه رت سلامت، به قاي عومرى تو بيت. (باقى) (۲) پروا؛ به قات پينا که م؛ باومړت- پينا که م. (باور)

به قالى: [ناو] دوکانى نازوڅه فروشى؛ کارى- نازوڅه فروشى. (بقالى)

به قانامه: [ناوټ] باومه پنامه؛ پروانامه (اعتبار نامه)

به قبه قى: [ناو] گوزه له ى دم چکو له، کاتى که ناوه که ى برېږى دهنگى بلقه بلقى ليوه دى. (کوزه دهان تنگ)

به قم: (۱) ږهنگ هه لکه ږاو؛ ږهنگ پروو سقاو. (رنگ باختن) (۲) به قوم کون و که لى نى ديوار سوواخذان؛ ده رگا سوواخذان؛ به قوم گرتن؛ ويران کردن. (ويران کردن)

به قه ستي: له قه ستي؛ به شوخى وگالته. (از سر شوخى) ۲. به قه ستي؛ به دانسته؛ ده سئ منقه س؛ فيانى؛ خوازه کى؛ له پرووى ويسته وه. (از قصد)

به قه و: به قه د؛ به قه ى. (باندازه)

+ به قه م: [ناو] گهنم و جو ى گه يشتوو بو دروښنه. (گندم و جو رسیده)

به ک: اند؛ فند: [ناو] باريکه رى دواوه له فوتبال دا له (توپى پا) دا. (بک)

+ به کار: (۱) [ناو له ناو] به که لک. (بدرد خور) (۲) حازر به کار؛ له کارا بوون؛ به کار دى؛ به که لک دى. (آماده کار) (۳)

[ناو له ناو] نازا؛ خيرا. (کارى)

به کارنانين: [چاوگه، ت] به کاره نينان. (بکار گرفتن)

به کاری: [ناو] خیرایی؛ نازایی؛ زور کار کره.
(کاری)

به کاسه هاوسی ژیان: (ب) به سووال و سهدهقه و له سایه کی کوّمه کی خه لکه وه ژیان. (کنایی باگدایی زندگی کردن) به-کتاش: (ف.مشه)(۱) نازناوی خزمه تکاری میران. (۲) ناوی عارفیکه. (۱) نام خدمتکارامیران؛ ۲ نام عارفی است

به کر: [ئاوه لئاو] کاتی له سه ر هیلکه کر کهوتنی بالنده. (کرچ بودن)

به کری گرتن: [چاوگه ت] وه رگرتنی هه ر شت بو پاره راندنی ئیش و کار له به رانه ر پاره دا بو ماوه ی دیاریکراو. (کرایه گرفتن)

به کری گیراو: [ناوی بهر] (۱) هه ر شت بو ماوه ئیک له به رانه ر پاره دا به کری گیراییت. (کرایه) (۲) ئه وه ی که به پاره خزمه تی که سیک یا ریڅخراوی یا کوّمه لیک بکا. (اجیر) (۳) (ب) جاسووس و نیشتمان فروش. (کنایه جاسوس)

به کلک گوئز شکاندن: (ب) زور به که یف و خوشحال. (بادم گردوشکستن)

به کو: [به ند] به کوّمه ل؛ به عام؛ تیڅم ایی. (دستجمعی)

به کوّمه ل: [به ند] به کو؛ به عام؛ به تیڅم ایی؛ به گهل. (دستجمعی)

به کونا کردن: [چاوگه ت] (۱) (ب) به زاندن. (۲) به کونا کردن نیچیر له کاتی پودا. (کنایی شکست دادن؛ توی سوراخ راندن شکار)

به کیودا دان: [چاوگه ت] (۱) (ب) یاخی بوون.

(یساغی شدن) (۲) (ب) شیّت بوون.
(دیوانه شدن)

به کیودا کردن: [چاوگه ت] (ب) به شیّت زانین؛ له وانه بوو بیکه ن به کیودا؛ چه پله لیکوتان و پيسوا کردن. (دیوانه پنداشتن)

+ به گ: ناوی خودای هه خامه نشیان. (خدا در زمان هخامنشیان)

+ به گا: [ئاوه لئاو] به جی؛ به جا؛ رهوا. (بجا)

به گانه: [ئاوه لئاو] ئاغانه؛ وه کوو به گ. (بیگ آسا)

به گرتن دان: [چاوگه ت] بوونه هوّی گرتن. (سبب بازداشت کسی شدن)

به گزاده: [ناوت] دوو هوّزی گهوره ی کوردن. (۱) تایفه ی فیزیولا به گی که له گه-وره هوّزه کانی کوردستانی ئیران و له بهینی (دیوانده ره هه تا بوکان) نیشته جین. (۲) عه شیره ی ناوداری به گزاده له ناوچه ی تهرگه وه و مهرگه وه پن. (دو طایفه بزرگ کرد)

به گشتی: [به ند] (۱) به بادراوی؛ به گرژی. (بساریس زیاد) (۲) به گشتی؛ به-هه مووان. تیڅم؛ به ته وای؛ ته فم (همگی؛ بتمامی)

به گلک: له (به گلخ به گلیک) ی تورکیه وه هاتووه، به گییه تی و به گییتی. (حالت بیگ-بوون)

به گوپ: [ئاوه لئاو] (۱) به هیژ؛ به تین. (زوردار)

به گوپه گوپ: به گوپاندن و هه رلو هورای زور. (نمره زن زیاد)

به گوشت: [ئاوه لئاو] (۱) قه له و. (چاق) (۲)

زهوینی نه رمانی بی بهرد؛ گوشته زهوی. (زمین نرم و بلون سنگ)

به گوشه ی چاو روانین: (۱) (ب) ناز کردن؛ به ناز و مه روانین. (۲) به تو و په ییه وه روانین. (با گوشه چشم نگاه کردن)

+ به گون: (ئاوه لئاو) (۱) (ب) پیای جه سوور و به جهرگ. (۲) نه خه ساو؛ زیاتر بو مالت دمو تریت. (خایه دار)

به گوی؛ گوی پاهل؛ قسه وه رگر؛ دژی بی- گوی. (حرف شنو)

به گویچکه دهاوردن؛ < به گوی دا هوردن.

به گوی دهاوردن: [چاو گهت] تیگه یاندن و به گویدا دان و ئیشاره یی کردن؛ به گویچکه دا خویندن. (نصیحت کردن. حالی کردن)

به گویره: له وشه ی (گویرماخ) ی تور کیسه وه هاتوو: (واتا؛ دیتن) له بوار؛ به هه لسه نگاندن؛ به به راوهرد؛ به دیتن؛ له پیک؛ به پیی. (بر طبق؛ بنابه نظر)

به گهرووی شیر داچوون: (ب) بویر و نازا بوون. (تو دهن شیر رفتن)

به گه م: به که لک؛ به دهر دخور؛ به کاره اتوو؛ گرینگ. (بدر بخور)

به گیان گه بیشتن؛ له دهست نارمه تی تهواو عاسی بوون؛ ئیتر به گیانم گه ییه ناتوانم قه بوولی که م؛ تاقت تهواو بوون. (بجان رسیدن)

به گییتی؛ حاله تی به گه بوون. (بیگی)

به ل: (۱) ماسین؛ ئاووسان؛ هه لمسان؛ په نمان؛ (باد کردن) (۲) بزنی گوی لول. (بز گوش لوله ای)

به لادا: (۱) به ته ره فیکدا (یه کی له چووار ته رف). (۲) کراسه که ی کرد به لادا کراس- کردنی (ژنان) به بهر پشتویندا. (یک طرف)

به لاشه: (۱) [ناو] جوړیک قوماشی هه رزان و خراپه. (۲) به خوړاییه. (نوعی یارچه؛ مفت است)

به لافکه ر: [ناوی بک] په خشکه ر؛ بلاو که ر. (ناشر)

به لافی: (۱) بلاوی؛ پرش و بلاوی (پراکنده گی). (۲) هه راشی؛ شاشی؛ وه ک؛ قوماشی هه راش و زیر چندراو، یان مه زرای داچیندرای که م توو. (فاصله داری؛ کم پشتی)

به لاکیش: [ناو، بک] دهر دکیش؛ زه جرکیش؛ مه ی نه ت کیش. (بلاکش)

به لالووی: [ناو] بلا لوک. (آلبالو)

+ به لام: (۱) به لاییک که دیته خوار بو من؛ به لام لیت دا؛ قه زاو به لای من له تو که وی (۲) وه لی؛ ئه ممما؛ به لان؛ لی. (بلایم؛ ولی؛ اما)

+ به لان: [ئاوه لئاو] وه ک؛ پیای توند و تول و نازا و چه له نگ. (چابک)

به لآو: (۱) [ئاوه لئاو] بلاو؛ پرژاو؛ به لاف؛ بلاو؛ پر اگه نده. (۲) به لات؛ به لای تو (به لآو له من). (۱) پراکنده؛ بلایت)

به لآو کردن: [چاو گهت] بلاو کردن؛ په خش- کردن. (پخش کردن)

به لآوه: (۱) [به ند] له پیشتا. من به لآوه گه ی شتم؛ من له پیشتا گیه شتم. (قبلا) (۲) توم به لآوه یه؛ تو نزیک منی، ناگاداری منی. (پیش نزد. کنار)

به لای خود اتاشین: [چاو گهت] (ب) قازانج و

به رژه مهندي خو ره چاوگرتن. (نفع خود را در نظر گرفتن)
 به لبله لاسينگ: [ناو] په په پړوک. (پروانه)
 به لبله له شوانی: [ناو] جوړيک گيای خوړاکیه. (نوعی گیاه خورندنی)
 به لبله ليتانگ: [ناو] په پووله. (پروانه)
 به لبله نی: [ناو] په لپينه؛ دؤراخ. (نوعی گیاه)
 به لچهم: [ناو] که لآ؛ بهرگ؛ وه لگی دار. (برگ درخت)
 به لځ کوچک: [ناو] خه نه گورگه؛ گله وهز؛ خه نه تیلکه؛ قریزه بهرد؛ کریزه بهرد؛ گه نمه بهردیله؛ بیرو بهرتک؛ خه نمه بهردیله. (گل سنگ)
 به لشانندن: [چاوگه ت] هاندان بو دهسته و یه خه بوون و پیکدا هه لپړانندن؛ ناوفا کردن. (تیر کردن)
 به لغوبو: [ناو ت] پیس و بوگن؛ چلکن و بوڼ ناخوښ. (چرکین و بوگندو)
 به لغه: [ناو] به لځ؛ به لځ؛ دوو که ل و په شایی که له سهر شووشه ی چرا نه وتی دهنیشی؛ به لئی حموز؛ قورم. (بلغ؛ دوده)
 به لئی: [ناو] سهره تایی چینی به په و مافووره. (ابتدای بافتن قالی)
 به لفاندن: [چاوگه ت] خلا فانندن؛ فیل و ته له که لی کردن؛ خاپاندن. (گول زدن)
 به لاف: [ناوی بک] خلا فینه ر؛ خاپینه ر. (گول زدن)
 به لفاندن: [چاوگه ت] بلقاندن؛ دهنگی - هه لقو لینی ناو؛ بلق دان؛ بلقه ی ناوی که له زهوی هه لده قولی. (صدای آب که از چشمه جوشد)

به لقتانندن: [چاوگه ت] قه له شانندن؛ قه لآشتن. (شکافتن)
 به لقه تین: [چاوگه] قه له شان؛ قه له شیان. (شکافتن)
 + به لگ: [ناو] بهرگ؛ که لآ؛ وه لگ. (برگ)
 به لگ چاو: [ناو] پیلووی چاو. (پلک چشم)
 + به لگه: [ناو] ومره قه؛ په ره. (ورقه)
 به لگی لووت: [ناو ت] په په ی لووت. (پره دماغ)
 به لمه پریشه: [ناو] لئاو [ب] پریشی پانی تیگ - ئالاو. (ریش پهن آشفته)
 به لوتنه ک: [ناو] پیک؛ پیق؛ پیکسی زوپنا؛ فیه منه. (زبانه سر سرنا)
 به لوق: تروسکه دار؛ به بریقه. (درخشنده)
 به لولو: [ناو] (۱) به پروو. (۲) دارگه زو. (درخت گز علفی؛ بلوط)
 به لووچ: [ناو] خه لکی به لووچستان. (بلوچ).
 به لووچکه: [ناو] (۱) به لووچه؛ به پرووله؛ خره داری چکوله و کورت که ده چی به نیو دوو داری کونکراودا بو توند کردن وه ک به پرووله ی بهینی دهند و پاشباره له نامووردا، هه روا له کانزایش چی ده ییت. (۲) به پرووله ی - بیستان. (بیم؛ میله مخروطی)
 به لووچی: [ناو] لئاو + ناو] زمان و خه لکی به لووچستان؛ گریئراو به قهومی به لووچه وه. (بلوچی)
 به لووهر: [گوزمه] گوزمه. (کوزه)
 به لوهشین: [ناو] ته خوشینی گولی. (جذام)
 به له: [ناو] مه پی گوپیچکه دریژ و لوول. (گوسفند گوش دراز و پیچیده)
 به له بور: [ناو] مه پی پهنگ بوری گوی (پاست)

و دریز) (گوسفند رنگ کبود)

به لهبوز: [ناو] (ب) گورگ. (کنایه از گرگ)

به لهبهش: [ناو] بزنی پرهشی نیوچاوان سپی. (بز
سیاه پیشانی سفید)

به لهه پا: [ئاوه لئاو] گور جوگول و نازا له
پویشتندا. (سریع در راه رفتن)

به له توور که: [ناو] نه خوشینی به له فیهره.
(ناخوشی حیوانات)

به له دی: [ناو به ره می چاوگه] شاره زایی.
(بلدی)

به له زوواد: [ناو] تاغزونه؛ تاغز وونه. (سگک)

به له سوور: [ناو] که له کیوی ئامال سوور. (بز
کوهی رنگ مایل به قرمز)

+ به له سه: [ناو بهر] گوئلکی به له سه بووه؛
تاراهه، به لام بو ئینسان هر (به لهزه) به کارده
بری. (فراری؛ باعجله)

+ به له شین: [ناو] بز نه کیوی ئامال شین
(بز کوهی رنگ مایل به کبود)

+ به له ک: [ناو] گیای به له ک. (گیاه مجو؛
شیرین بیان)

به له ک: [ئاوه لئاو] له حه یوانگه لدا دوور هنگ؛
گوئلگولی؛ پلینگ پلینگ. پلنگ و (خال خالی
گهوره). (خال خال)

به له ک چاو: [ئاوه لئاو] خاوه نی چاوی پان که
په شکینه که ی زور پهش و سپینه که ی زور
سپی بیت. (چشم قرنیه سیاه و سفیده چشم
خیلی سفید باشد)

به له کناجی: [ئاوه لئاو] به زنانی؛ ئاریله؛ پیای
ژنانیله. (مرد با اخلاق زنانه).

به له کی: (۱) [ناو] خال خال بوونی به فیری

کیوان؛ کازو واژ (خال خال شدن برف
کوهستان) (۲) [ناو] نه خو شینی دوو پهنگ-
بوونی پیست. (مرض برص)

به له گ: (۱) [ناو] سه رمایه. (سرمایه) (۳)
شیوه ی بهرگ پوشین. (شیوه پوشیدن لباس)

به له گهور: [ئاوه لئاو] (ب) به دبخت؛ (به ختی
به له گهوره، به شهو سایه قهیه و به پوز
هوره). (بدبختی)

به له مرک: [ناو] ئانیسک؛ ئانیسک. (آرنج)
به له مکیش: [ناو] یک پاپوپی موتوپی بو
کیشانی پاپوپی بی موتوپی. (یدک کش)

به له میسکه: [ناو] شوپراوه ی که می تراو.
(ریزش کم مایعات)

به له نذیر بر: [ناو] کاتی برینه وه ی خوری له
کاوپه می دوو ساله (بره دو ساله که وقت
پشم چیدنش رسیده باشد)

به له نگازی: [ناو به ره می چاوگه] هه ژاری؛
نه داری؛ لیقه و ماوی؛ بینه وایی؛ ده سه و سانی.
(بیچارگی)

به له لوا: [به ند] له پیشدا. (قبلا)
به له و بوون: [چاوگه] ت به له دبوون؛ زانین؛
شاره زایی. (بلد بودن)

به لی: [ئاوه لئاو] ئاشکرا؛ له بهر چاو؛ دیار؛ خویا.
(آشکار)

به لی بور: ئارامی؛ حاله تی هی دی بوون؛ هیمنی.
(آرامی)

به لی تانک: [ناو] په پووله. (پروانه)
به لی ته: [ناو] ئاوی گورانییکه. (اسم آهنگی است)

به لینا: ماسی گهوره. (ماهی بزرگ)
به لینی: [ناو] ت آقه ولی ئه رینی؛ په یمان؛ سوژ؛

نه هاتی گهرچی پیتد ابووم به لینی. «هیمن»
 (بیمن؛ قول)
 بهمانه: که به ثمانه. (باینها)
 بهمبا: [ناو] بومبا؛ بومب؛ بوم. (بمب)
 بهمبوو: [ناو] چوریک قامیشی هیندی. (بامبو)
 بهمجوره: ثاوا. بهم چهشنه. (اینطور)
 به مز: به کری؛ به پاره. (به کرایه)
 بهمزدهر: [ناوبک] به کری دهر. (کرایه دهند)
 بهمزدان: [چاوهگهت] به موزد دان؛ به کری
 دان. (کرایه دادن)
 بهموی مابوو: به موو به ندبوو؛ که میکی مابوو؛
 بهموی مابوو بکهوی. (نزدیک بود)
 بهمینوه: به گریان و فینگه فینگه وه؛ به
 مینگه مینگه وه. (همراه صدای گریه)
 بهن: [< بهند ۱و۲] (۱) بهند؛ پیوندهی؛
 بهستراو؛ (سیامه ند به داره به نیکه وه بهن-
 بوو)؛ (۲) گل: دوو روزه منت بهن کردووه بو
 ناهیلی پروم. (مانع؛ معطل) (ب) مائل کردن.
 (۳) ریسمان؛ ریسراوی خوری و موو،
 (ریسمان) (۴) وهن؛ داره وهن؛ داره بهن.
 (درخت ون) به ناحق؛ فد: دوور له حهق و
 ماف؛ دوور له حه قیقهت؛ دوور له راستی
 و دروستی. (بناحق)
 بهنارومی: [ناو] گیای تاوئی؛ گزنیز. (گشنیز)
 بهناشرمه: [ناو] ملوانکه ی پیاوانه. (گردنبند
 مردانه)
 + بهناف: (۱) [ناو] بناو؛ بناوچ؛ داریکی قورسه
 لهناو ثاودا ده که ویت بهن ثاو. (درخت زبان
 گنجشک) (۲) [ثاوه لئاو] بهناو و دمنگ؛ ناو
 دار. (نامدار)

بهناغ: [ناو] بناغه؛ بنچینه؛ تهساس. (اساس)
 + بهنان: [ثاوه لئاو] (ب) به خشنده؛
 دلفراوان؛ دهس بلاو؛ نان بدی. (بخشنده)
 بهنان هات و بهناو چوو: (ب) بیسه و شوین
 بوون؛ گوم بوون. (کنایه گم شدن)
 بهناویانگ: [ثاوه لئاو] به نیویانگ؛ ناودار؛
 بهناو و دمنگ. (مشهور)
 بهناو کردن: ناوی که سیک له سه رشتی دانان؛
 ماله کم به ناو کوره که موه کرد؛ به ناویه وه
 تاپوم کرد. (بنام کردن)
 بهن پرچ: [ناوت] بهنی زولف پی بهستن. بهن
 جهله. بهن به لکه. (بند گیس)
 بهن پیلاو: بهن کهوش. (بند کفش)
 بهن تهنک: قایشی تهنک. (بند تفنگ)
 بهن تهرک: بهن سامورته. (بند ترک؛ فتراک)
 بهن ته زینج: به نیک که ته زینجی پی
 دهه ونه وه. (بند تسبیح)
 بهنجهله: [ناو] (۱) بهنی جهله پیوه کردن و
 هوئینه وه. (بند ردیف کردن و نخ کردن
 چیزی) (۲) بهنی زولف بهستن؛ (بند زلف)
 + بهند: [ناو] (۱) بهن؛ ته ناف؛ هه ودا؛ پت؛
 (طناب) (۲) بهندی سه عات؛ بهندی کهوش؛
 [پاشگر و پیشگر: بهند که له وه، گهردن-
 بهند، روو بهند؛ (۳) پابند؛ گیر خوار دوو؛
 (سه بارهت به توو له م شاره به ندن)] (پایبند) (۴)
 [ناو] بهینی دوو ثاجور له بینا سازیدا؛ به
 ندکیشی؛ به نکیشی؛ سواخ دانی بهینی دوو
 ریزه ثاجور له دیواردا. (بند) (۵) جومگه. (بند)
 (۶) [ناو] بهر به ست؛ بهند؛ به نداو. (سد) (۷)
 زیندان. (زندانی) (۸) گریی ساقه تی گهنم و

قامیش. (بند) (۹) تهنافی هه‌لواسراوی
 ئاسویی بو به‌ندبازی و تهنافبازی. (۱۰) سه‌د؛
 ئاوبه‌ند. (۱۱) وێستانه‌وه؛ خوێن به‌ند
 هاتن (بند) (۱۲) به‌ند له‌ پروانگه‌ی ده‌ستووری
 زمانه‌وانییه‌وه، قه‌ید. (قید)

+ به‌ند: ماتل؛ گرفتار؛ که‌سیک که‌ له‌
 زیندان (له‌به‌ندابی) وه‌ک به‌ندکراو. (گرفتار؛
 تاخیر؛)

به‌ند: [ناو] به‌شیکی تاییه‌ت له‌ زیندان وه‌ک:
 به‌ندی‌چوار؛ (بند)

+ به‌ندان: (۱) [پاشگر] به‌سترن، پرێگابه‌ندان،
 پرێ به‌ندان، پێوه‌به‌ستن، وه‌ک خه‌نه‌به‌ندان،
 جه‌مدین: سه‌هول به‌ندان. (به‌ستن) (۲) کوێ به‌-
 ند؛ گورانی و ستران. (به‌ندان ده‌لیم به‌ زاری)
 (فولکلور). (ترانه‌)

به‌ندار: [ئاوه‌لناو،] بو‌ندار؛ خاوه‌نی به‌ن.
 (بودار؛ بێنددار)

به‌نداو: [ناو] گۆل؛ ئه‌ستێر؛ سه‌د. (استخر)
 به‌ندباز: [ناوی بک] تهنافبازی سیرک؛ ئه‌وه‌ی
 له‌ سه‌ر تهنافی هه‌لبه‌ستراو یاری ده‌کا.
 (بندباز)

به‌ندبێ: به‌ن بێ؛ (ب) تیغ؛ تیغه؛ چه‌قۆ. (تیغه)
 به‌ندییژ: [ناوی بک] گورانی ییژ؛ ئه‌سترن ییژ.
 (آواز خوان)

به‌ندییژی: [ناو] شایه‌ری؛ گورانی ییژی. (آواز
 خوانی)

به‌ندپساندن: < په‌ت برین > په‌ت بێ.
 به‌ندخستن: به‌ن خستن؛ پروومه‌ت هه‌لگرتن.
 (بند انداختن)

به‌ن دخوه‌ دان: [چاوه‌ت،] یه‌و له‌ خودان؛

گولۆ له‌ خو دان؛ عه‌تر له‌ خو دان. (بخود عطر
 زدن)

به‌ندکران: زیندانی کران؛ گیران؛ گیران
 (۲) (زندانی شدن) (۲) ماتل کران. (معطل
 شدن)

به‌ندکردن: [چاوه‌ت،] (۱) ماتل کردن؛ گل-
 دانه‌وه؛ به‌رگری له‌ پو‌یشن. (معطل کردن)
 (۲) زیندانی کردن؛ گرتن. (زندانی کردن)

به‌ندکی دوو هه‌مبانی: به‌ندی دوو هه‌مانه؛
 (ب) مرو‌فی به‌کارنه‌هاتوو. (بی کفایت)

به‌ندگیرانه‌وه؛ گورانی سه‌ندنه‌وه. (تکرار
 کردن آواز خواننده‌ دیگه‌ر در مراسم)

به‌ندگیس: [ناو] (ف. گیو) به‌ن پرج. (بند زلف)
 به‌ندوبه‌س: [ناو] زیاتر بو‌ په‌یمانی نه‌ینی و
 به‌دزی به‌کاردی. (ب) ساخت و پاخت. (بند و
 بست)

به‌ندوبه‌ستچی: [ئاوه‌لناو + ناو، بک] کاری-
 که‌سیک که‌ به‌ند و به‌ست ده‌کا. (ب)

ده‌ست و گوپی. (بند و بستچی)
 به‌ن دوشک: [ناو] به‌ن به‌خه. (بند یقه)

به‌نده: (۱) به‌نی؛ کوپله؛ واتا: من، به
 ته‌وازه‌وه؛ (۲) گیره؛ گیراوه؛ ده‌ستم به‌نده.
 (غلام؛ بنده؛ بند است)

به‌نده‌ری: [ئاوه‌لناو] فد: هه‌ر شت پێوه‌ندی به
 به‌نده‌روه بی؛ گورانی به‌نده‌ری؛ په‌قه‌سی
 به‌نده‌ری. (بندری)

به‌نده‌فان: [ناو] به‌ندوان؛ زیندانه‌وان؛ زێره‌وان
 (زندانبان)

به‌نده‌ک: [ناو] لنگه‌بار. (یک لنگه‌بار)
 به‌نده‌ک: [ناو] به‌ز و چه‌ورایی سه‌ر لاته-

ٲاهى ٲاژال. (چربى روى دنده وشكم حيوان.
 بهنده مان: [ٲاوه ٲناو] مه حٲه ل مان و له سه ر
 وٲستان؛ چاوورٲى. (منتظر)
 بهنده مانى: [ٲناو] چاوهر وانى. چاوهر وارى. (انتظار)
 بهن ده مٲٲن: [ٲناو] به نى به ستنى ده مٲٲنى
 كاگٲره. (نخ بستن دهان بند كاو)
 + به نده وار: [ٲاوه ٲناو] (١) چاوهرٲى؛ به هيو اى
 كه سٲك بوون. (منتظر) (٢) زيندانى؛ دٲلى؛
 بهندى. (زندانى) (٣) وه ك كوٲله. (غلام آسا)
 به ندهه لگرتن: [چاوگه ت] (١) جوگه كٲشان
 له ل اى ژوورمه وى چوم يان له چاوانه وه بو
 سه ر مه ز را. (جوى آب كشيدن) (٢) ٲروومه ت
 هه لگرتن به بهن. (بند انداختن)
 بهنده هوٲن: [ٲاوت] به نه خوٲن، هوچه نه؛
 دوخين؛ بهن شه رواٲ. (بند شلوار)
 به نده يى: [ٲاوبه ره مى چاوگه] به نده گى؛
 خولامى؛ حالته ي بهنده بوون. (بندگى)
 + به ندى: [ٲاشگر] (١) ٲاگٲراو؛ زاوا به ندى؛
 (٢) ده سته كردن، به ش كردن، جيره به ندى؛
 ده سته به ندى؛ (٣) جى كه وٲن؛ ٲاوبه ندى
 موٲوٲ. (٤) كون گرتن؛ ٲاوبه ندى. (بندى)
 به نديخانه وان: [ٲاوت] زيندانه وان؛ ٲاسه وانى
 به نديخانه. (زندانبان)
 به ندى دل ٲچران: [چاوگه ت] به ندى دل ٲريان.
 (ب) دل ٲاوه وٲن له خه به رٲكى جه رگٲر يان
 ٲاچله كانى زور. (بند دل ٲاره شدن)
 به نديره: < به ندير.
 به ندى گواره: [ٲناو] زريزه يان قه يتانى كه
 گواره ي قورسى ٲيٲا هه لدمواسرٲت كه گوى
 ٲاژار نه ٲا. (بند گوشواره)

به نديٲل: (١) ٲياسكه؛ بوخچه ي چكوٲله.
 (بقچه كوچك) (٢) له گهل (بار) ٲا دى.
 باروبه نديٲل: كه لوٲه لى كه ٲٲچراوه ته وه بو
 بار كردن. (بار و بنديٲل)
 به ندى مار كرنى؛ ٲه يمانى ژن ماره كردن.
 (عقدنكاح)
 به ندى ناوك: [ٲناو] نه و لووله كه بژيو
 ده گه يٲٲٲته ٲاوه لمه كاتى له مندالٲدانايه.
 (بند ناف)
 به نديوار: ٲه يوه نند؛ به نديوارى؛ ٲيوه ندى،
 نزىكى. (بستگى)
 به نزنوٲن: [ٲناو] ناوى عيلمى روٲن ٲاډامى ٲال.
 (بنزنوٲن)
 به نزين: [ٲناو] يٲٲزين؛ ٲراوٲكى ٲاوربه ره كه له
 زوربه ي سه يارمه وه كٲنه ٲاوه كارى ديٲن بو
 سوو ٲلندن له موٲوٲر ٲانډا (بنزين)
 به نزين: [ٲناو] باوٲشك. (خميازه)
 بهن ساماته: [ٲناو] بهن سامورته؛ بهن ته ركه.
 (فٲراك)
 بهن سه عات: [ٲناوت] به ندى كاٲرزمير؛ قايش يا
 زنجير يا ده سبه ندى كاٲرزمير. (بند ساعت)
 به نشٲوگ: [ٲناو] بنٲشٲوگ؛ ٲاره بهن؛ ٲاره
 قه زوان؛ ٲارينٲشٲ. (درخت ون)
 بهن شه وال: [ٲناوت] بهن شه رواٲ؛ دوخين؛
 هوچه نه. (بند شلوار)
 بهن قاده: [ٲناوت] بهن كه له وه. (بند چنبره)
 بهن كاله: [ٲناوت] به نٲك كه كاله ي له ٲاډا ٲى
 ٲوند ده كهن. (بند كاله)
 بهن كلاوه: [ٲناوت] بهن كه له وه. (بند
 چنبره كاو)

بهن که له مه: [ناوت] بهن که له وه. (بند
چنبره گاو)
بهن که وش: [ناوت] قه يتانی قوندهره؛ بهنی
که وش. (بند کفش)
بهنکه ی شاخ: [ناو] گری شاخی نازل
(گره شاخ)
بهنکی خستوک: [ناوت] گری پووچکه.
(گره کور)
بهنگالی: [ناوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی
بهنگال. (بهنگالی)
بهنگبوون: [چاوگه ت] (۱) بهندبوون. (بند
شدن) (۲) بیهوش بوون و مهنگبوون.
(معطل شدن. بیهوش شدن)
بهنگ کیش: [ناوه لئاو + ناوبک] خووگرتوو به
کیشانی بهنگ، فیری کیشانی بهنگه یا
بهنگ ده کیشی. (بهنگی)
بهنگوله: [ناو] میتولکه. (نوزاد پشی)
بهنگه ژ: [ناو] پوخسار؛ دیم؛ دم و چاو.
(صورت)
بهنگه ی شاخ: [ناو] بهنکه ی شاخ؛ گری شاخی
نازل. (گره شاخ حیوانات)
بهنگه ی ناخوون: [ناو] جومگه ی قامک؛ به-
که مین گری سهر قامک (بند سر انگشت)
+ بهنگین: (۱) هاوار کردن؛ گازی کردن؛
بانگ کردن. (هاوار) (۲) ناوی هاوالی مه، له-
کتیی مه و زیندا. (دوست مم)
+ بهنگین: [ناوه لئاو] عاشق. (عاشق)
بهن مووتاوین: [ناو] مووی یادراو؛ بهندروو.
(بند دوختن جوال)
بهننه: [ناو] کویله؛ بهنی؛ بهنده؛ [جیناو] به-

پژموه له جیانی من ده گوتری. (بنده؛ غلام)
بهنوش: [ناو] گیای ومنه وشه؛ (دزی یاوه).
(بنفشه)
بهنوک: [ناو] گولاو؛ خاوهن یون؛ بوندار.
(گلاب؛ بودار)
بهنوکه: [ناو] داره بهن؛ داره بنوک؛ بهنیشتوک؛
دارقه زوان. (درخت ون)
بهنولیدان: عه تر لیدان. (عطر زدن)
بهنوش: [ناو] بنیشت؛ چاچکه. (سقز)
بهنووکه: [ناو] بهنووکه؛ داره بهن. (درخت
ون)
بهن هاتن: [چاوگه ت] ویستانه وه ویستانه وه؛
دوایی هاتن؛ خوینی لوتم بهر ببوو بهن هات،
یا بهند بوو. برپاوه. (بند آمدن).
بهنه فش: [ناو] بهنه وش. (بنفش)
بهنه ک: [بهند] بشوو ییک؛ ده میک؛ به
ینیک؛ هه ناسه ییک. (نفسی؛ دمی)
بهنه وش: [ناو] بهنه فش؛ پهنگی (سوور و
شین) ی تیکه لئاو. (بنفش)
بهن هه لکردن: [چاوگه ت] بهن کووه کردن و
به گولوله کردن. (کلاف کردن ریمان)
بهن هه لگرتن: [چاوگه ت] (۱) جوگه کیشان
بو تاو پیدا چوون. (جوی آب کشیدن) (۲)
مووی دهموچاو بهر پیمان هه لکیشان.
(بند انداختن)
بهنی زاوا: [ناو] زاوا ریوی؛ زاوا بهندی. (داماد
سر خانه)
بهنیو: [ناوه لئاو] به ناو؛ به ناوبانگ؛ نیودار.
(مشهور)
بهنیوان: [ناو] زیندانه وان؛ بهنده فان.

(زندانبان)

به نیو بانگ: [ئاوه لئاو] ناسراو؛ نیودار. (مشهور)

به ن یه خه: [ناو] بهر کوژم. (بنديقه)

بهو: (۱) [ئاوه لئاو] بهد؛ خراپ. (بد) (۲) بهئمو.

(باو) (۳) ومره (بیا)

بهوا: [ناو] بووا؛ بابه؛ باب؛ باوه؛ باوک؛ باوکه.

(بابا)

بهوا: (۱) [ئاوه لئاو] به بیا؛ (دیْل) ماسه گی

نیِر خواز. (وقت جفت گیری سگ ماده) (۲)

بهوا؛ به ئمو؛ بهئمو؛ بهوا بوْم نیِرِه.

(وسيله او)

بهوار: [ناو] چه وتی؛ چه فتی؛ خواری. (کجی)

بهواسی: [ناو] بیوه سیری. (بواسیر)

به ویو دانه: (ب) بهو ره وشته؛ بهو پیوانه؛ بهو

پیومه ره؛ بهو ره وته. (از روی این معیار)

بهو جو ره؛ بهو جووره؛ بهو چه شنه؛ بهوی

ئاواهی. (آنطور)

+ بهور: [ناو] یوار؛ گوزهر. (گذار)

بهور: (۱) [ئاوه لئاو] بهوج؛ گهوج؛ گیل.

(احمق) (۲) [ناو] بهبر. (بیر)

بهو روو: [ناو] بووروو که له گه ل شو له ی ئاوردا

سهرده که ویئت؛ سوو که بوول. (خاکستر

که به هوا بلند شود)

بهوره وه: [کاری ئهمری] بگه پئوه؛ ومره وه. (باز

گرد)

بهورین: [چاوگه] رابووردن. (گذشتن)

بهوز: [ناو] بهقز؛ زقیرک؛ جوړی زهر گه ته و

زمرده وائله. (نوعی زنبور)

بهوست: [ناو] بست؛ بنگووست. (وجب)

بهوشت: [ناو] بههشت. (بهشت)

بهوش مل: پشتمل. (پشت گردن)

به وناوی: [ناو، بهرهمی چاوگه] به دناوی. (بد

نامی)

بهوون نیشته یه ره: زه حیری خوینی. (اسهال

خونی)

بهوه: (۱) لای ئموه به من نییه. (پیش

اوست) (۲) خراوه؛ بهده؛ خراپه. (بد است) (۳)

بهئموه؛ بهو شته؛ بهوه بادی هه وایه ده لئین

کورته بالایه. (با این)

به وهی که م: (ب) سویند بهو که سه. (قسم

به او)

بهوی ئاواهی: بهوته رزه؛ بهوشیوه؛ ئاوا؛ بهو

جو ره. (با آن شکل)

بهوی پهنگی: بهورپهنکه؛ (ب) بهو ته رزه؛ بهو

جو ره. (آنطور)

به هادار: [ئاوه لئاو] فد؛ نرخ دار؛ به نرخ؛

بهقیمهت. (بهادر)

+ به هاران: فد: (۱) هه موو به هاریک. (۲)

وه رزی به هار. (بهاران خوشه زمیران).

(۳) ئاوی شارو چکه ییکه له شاری سنه.

(بهاران)

به هاربه ن: [ناو] به هاربه ند؛ تهویله ی سهر به-

تال^۲ بویه ستنه وهی چاره وی له هه واخو شیدا.

(طویله سر گشاد)

به هار خه و: [ناو] وه تاغی^۲ (زووری) له قاتی

سهره وهی باله خانه دا که دهوری نه گیری^۲ یا

لاییکی نه گیری^۲. (بهار خواب)

به هار خیر: سهره تای شینایی گیای به هار.

(اولین سبزه بهاری)

به هار نارنج: فد: [ناو] په په ی گولی نارنج؛

غونچه‌ی گولی نارنج که له عه ترسازى و
 موره‌با چيک‌رندا به که لکه. (بهار نارنج)
 + به‌هاره: [ناو] (۱) ناوى سترائيکه. (اسم
 آهنگى است) (۲) گه‌نمى به‌هاره به‌هاروو؛
 به‌هاره کيل. (گندم بهاره)
 به‌هاره‌کانى: [ناو] کانیه دروژنه؛ کوپره‌کانى که
 هاوینان وشک ده‌کا. (چشمه‌ای که فقط بهار
 آب دارد)
 به‌هاری‌سازدى: فد: ناوى سکه‌ی زيرى
 ئيران. (بهار آزادى)
 به‌هاز: [ئاوه‌لناو] به‌هيز؛ زوردار. (باقدردت)
 به‌هاى: فد: [ناو] په‌يره‌وى دینى به‌هاى.
 (به‌هاى)
 به‌هاى‌گه‌رى: فد: به‌هايه‌ت. (بهائى‌گرى)
 به‌هايه‌ت: فد: [ناو] دینى که
 سالى (۱۱۹۶ کوچى) حوسه‌ينعه‌لى نوورى واته
 به‌هاتولا هيناي وئيدى‌عای وابوو که هه‌ر نه‌و
 که‌سه‌یه که عه‌لى موحه‌ممه‌دى باب موزده‌ی
 هاتنى داوه. (بهائيت)
 به‌هتاندن: [چاوگه‌ت] ترساندن؛ گيژ کردن؛
 وړ کردن. (ترساندن)
 + به‌هتین: [چاوگه‌ت] ترسان؛ واق وړمان.
 (بوخت)
 به‌هچین: [چاوگه‌ت] به‌هچین. (۱) تووړه‌بوون. (۲)
 توران؛ وه‌ره‌زوون؛ هيلاک‌بوون. (قهر
 کردن؛ خسته کردن)
 + به‌هه‌ر: تد: فد: [ناو] سووت؛ سوود؛ نزوول؛
 رپيا؛ (۱) سوودى بانگى. (۲) به‌هه‌ر و سوودى
 پولوى به‌رپيا و نزوول دراو. (به‌ره)
 به‌هه‌ره‌چه: [ناو] سمه‌ره؛ داهات. (درآمد)

به‌هه‌ره‌ک: [ناو] به‌ش؛ پشک. (سهم)
 + به‌هه‌ره‌مه: [ناو] (۱) درپيل؛ برغوو. (۲)
 سه‌رى درپيل، مه‌ته؛ به‌هه‌ره‌مه‌ی تاييه‌ت به
 ديوار و ناسن و چيو. (دريل. مه‌ت)
 به‌هه‌ره‌وه‌ر: فد: [ئاوه‌لناو] به‌هه‌ره‌مه‌ند؛ به‌هه‌ره
 بروو؛ به‌هه‌ره وه‌رگرتوو. (به‌ره‌ور)
 به‌هه‌ره‌وه‌رى: [ناو] حاله‌تى به‌هه‌ره وه‌رگرتووى؛
 به‌هه‌ره‌مه‌ندى. (به‌ره‌ورى)
 به‌هه‌من: [ناو] (۱) ناوى مانگى يازده‌هه‌مى
 سالى هه‌تاوى. (۲) وه‌هه‌من؛ يه‌کى له
 نه‌مشاسپه‌ندان. (۳) کليله‌به‌فر؛ ره‌نياه‌فر؛
 ړنوو. (۴) ناوى پياوانه. (به‌من) (۵) بير و خه-
 يال چاک؛ (تیک اندیش)
 به‌هه‌ناف: ناوچاک؛ ناوه بو پياوان. (به‌نام)
 به‌هه‌وره: [ئاوه‌لناو] خاوه‌ن ئيراده؛ به‌وره. (با
 اراده)
 به‌هه‌وش‌هاتنه‌وه: [چاوگه‌ت] هه‌وش به
 به‌ردا هاتنه‌وه؛ دژى به‌هه‌وشى؛ وشيار بوونه‌وه؛
 ئاگادار بوونه. (به‌هوش آمدن)
 به‌هه‌وک: [ناو] به‌هه‌ی؛ بى؛ به‌ی. (به)
 به‌هه‌وورد: [ئاوه‌لناو] بليمه‌ت؛ به‌سه‌ليقه. (با
 سليقه)
 به‌هه‌ست‌ويسته‌وه خواردن: خواردن به‌ناوک
 و پسته‌وه؛ خواردن (به‌هه‌سته و پسته‌وه)؛
 (ب) خواردن به‌يه‌کجارى. (يکجا بلعیدن)
 + به‌هه‌شت: فد: [ناو] له ئاو پستادا وه‌هه‌شت
 هاتوو و اتا جه‌ننه‌ت؛ (ب) گولزار و جيگای
 خوش و به‌ديمه‌نى پى‌ده‌شوپه‌ين. (بهشت)
 به‌هه‌ف: [به‌ند] پيکه‌وه. (با هم)
 به‌هه‌ف شابوون: [چاوگه‌ت] به‌يه‌ک گه‌يشتنى

دوو خوشه‌ویست و دلدار؛ به‌دیتنی یه‌ک شاد بوون. (بیدار هم شاد شدن)
 به‌هه‌لم: (۱) به‌هه‌لم و بوغ. (دارای بخار) (۲)
 [ئاوه‌لناو] به‌هه‌لمه‌ت؛ خیرا. (تیز چنگ)
 به‌هی: [ناو] (۱) ماته‌م؛ تازی‌ه‌تی؛ ره‌شپو‌شی؛ پرسه. (عز؛ تعزیه) (۲) ژاکاو؛ چرمسی. (پژمرده).
 به‌هی‌پوش: [ئاوه‌لناو] ره‌شپو‌ش؛ عازیه‌تبار. (سیاه‌پوش)
 به‌هیسانی: به‌ئاسانی. (به‌آسانی)
 به‌هیف‌ته‌ر: [ناو] چووله‌بادام؛ ته‌ره‌بادام. (چاقاله‌بادام).
 به‌هین: (۱) هه‌لبه‌ز و دابه‌ز. (جست و خیز)
 (۲) به‌هین؛ به‌وانیک؛ به‌شت. (به‌چیز)
 چرمسین؛ سیس‌بوون؛ ژاکان. (پژمردن)
 به‌هیندگرتن: گرینگی‌پیدان؛ به‌گرینگ‌زانین؛ پو‌یته‌پیدان. (اهمیت‌دادن)
 به‌ی: به‌یی (۱) به‌دی؛ به‌لی؛ با. (آری)
 (۲) بی؛ (به‌قوربان‌کهرده‌ی ناله‌ی رهنگ نه‌ی، چیش‌مه‌بو‌ته‌ره‌ی وه‌ی په‌ی من‌ته‌ر نه‌ی). «مه‌وله‌وی» (بیایی)
 به‌ی: (۱) به؛ به‌و؛ به‌ی جیلوه‌ی جه‌لایته‌وه؛ به‌و جیلوه‌ی جه‌لایته‌وه. (۲) به‌ی؛ ته‌توانی کتییی به‌ی به‌من؟ (بله‌ی)
 (۳) وه‌ره؛ بی (بیا) (۴) به‌ی. (به)
 به‌یا: [ئاوه‌لناو] بی‌فایده. (بی‌فایده)
 + به‌یات: [ئاوه‌لناو] (۱) کو‌ن؛ ماوه‌وه‌ک؛ نانی به‌یات. (بیات) (۲) [ناو] ناوی چهند مه‌قام (ده‌ستگاه) ی ئیرانی له‌موسیقادا وه‌ک به‌یاتی‌زنه‌ند (تورک)، به‌یاتی‌ئیسفه‌هان،

به‌یاتی‌کورد، (کورد به‌یات). (نام چن‌دده‌ستگاه موسیقی ایرانی)
 به‌یاتی‌کورد: [ناو] ناوی مه‌قامیکه له‌موسیقای ئیراندا. (کورد به‌یات) (ده‌ستگاه‌بیات کرد)
 به‌یارب: [ناوی‌بک] بووره‌کیل. (کسی که زمین‌بایر را شخم می‌کند).
 به‌یاز: [ناو] (۱) ده‌فته‌ری شیعر. (دفتر شعر) (۲) داشی دو‌مینه‌ی سپی (بی‌خال). (طرف سفید مهره‌دو مینه)
 به‌یان به‌ری‌بوون: [چاوگه‌ت] روژ بوونه‌وه. (آمدن سحر؛ صبح‌شدن)
 به‌یانیان: [ناو، ت] (۱) سبه‌ینان. (۲) به‌ند[همه‌وو به‌یانیک. (صبح‌ها، هر روز صبح) به‌یانی‌باش؛ به‌یانی به‌خیر. (صبح بخیر)
 به‌یانی‌دا: روژ بووه‌وه؛ به‌یان به‌ری‌وو (له‌دوگمه‌ی سینه‌ی دوینی نو‌ژی شیوان، به‌یانی‌دا سیده‌ی باغی شیوان) «ئالی» (سحر شد)
 به‌یایی‌کردن: [چاوگه‌ت] یادکردن. (یاد کردن)
 به‌یتار: [ناو] به‌یتال؛ دوکتوری‌ئاوه‌ل. (دامپزشک)
 به‌یتاک: [ناو] چوله‌که. (گنجشک)
 به‌یتال: [ناو] به‌یتار. (دامپزشک)
 به‌یتک: (۱) چوله‌که. (گنجشک) (۲) شتی بی‌سود و بی‌کە‌لک. (اشیاء بی‌فایده)
 به‌یتوباو: [ناو، ت] (ب) ده‌نگو داخستن؛ قسه‌هه‌لبه‌ستن؛ تو‌مه‌ت و درو و ده‌له‌سه؛ به‌یتو بالوره‌[برای کسی حرف در‌ستکردن]
 + به‌یته‌شه: (۱) [ئاوه‌لناو] سه‌رکیش؛ وه‌ک‌ته‌سپی سه‌رکیش؛ قاتری که بو سواری و بارلینان رانه‌وه‌ستی. (اسب و قاطر سرکش)

(۲) دهمه هراش و بیچه یا. (زن زبان دراز و بد دهن) (۳) بی چاو و ږوو. (ناسپاس و بی چشم و رو)

بهیتی بله: (ب) دریژه پیدان؛ نه برانه وهی ږووداو یان قسه. (کنایه مانند خون سیاوش)
بهیتی به شکر دنی ټاو: له هه ورامانی کوڼدا بهوتنی بهیت ټاویان به ش ده کرد؛ په نگه له جیاتی کاتر میږ بوو بیټ. (آهنگ سهمیه بندی آب)

بهیدانه: [ناو] ناوکی به هی به بر ژاوه کهی ده لټن: نه نجووجه ک یان به یجووجه ک. (دانه به)

بهیدمالی: [ناو] داره نجیریک که بهری ټه وه لی بوهری و چند دهنکی پیوه بمینی. (درخت انجیر که میوه اش ریخته باشد)

بهیر: [ناو] به هره؛ سمهر. (بهره)
به یستار: [ناو بیک] بیسه ر؛ شنهوا؛ گویدهر. (شناو)

به یستوک: [ناو] به یستوک؛ که ره سته ی بیستنی دهنک وه ک گوشتی ته له فون. (اسباب صوتی و گوشتی تلفن)

به لیسه: [ناو] سه هول؛ یه خ؛ چلووره. (یخ؛ دنگاله)

به یقر: به یقر؛ [به ند] به یه که وه؛ پیکه وه. (با هم)

به یه ک پیان: [به ند] به یه ک جیان؛ به یه کجاری؛ ټیکر؛ پیکر؛ به یه کړ؛ به یه که وه؛ پیکه وه. (با هم)

به یه کړ؛ [به ند] به جاری؛ ټیکر؛ به یه که وه. پیکه وه؛ به یه کجار. (با هم)

به یکه یشتن: (۱) پی گه یشتن. (باور سیدن) (۲) به هی گه بین. (رسیدن به)

بهینه: [کاری ټه مری له چاو گهی هاوردن] بینه؛ باوه رو؛ بیرا؛ (بیار)

+ بهین: [ناو] په یمان؛ (من دوور و تو دوور بهینی به یه ستین) (فولکلور) بهینه ت. (پیمان) له هه ندی جی به (دوور) مانا کړاوه به لام له م شیعره دا واتای عه د و په یمان ده دا.

بهینه شه: < به یته شه؛ بی چاو و ږوو. (بی چشم و رو)

بهینی: به نییک؛ ماوه نییک؛ مه ودا نییک؛ په یمانی. (مدتی؛ عهدی؛ پیمانی)

به یو: بیټ. (بیاید)
به یواستن: پیو یستی؛ زهروری؛ خوازه. (ضروری)

به یه خه داکیشان: کړنه هی خو؛ وه ک: مندالی بیانی کړنه مندالی خو مال خود کردن + به یه کهو دان: (۱) پیکه وه نان؛ دانه

دهم یه ک: به یه چسپانندن (۲) داخستن؛ پیوه دان و جووت کړدنی دهر که. (بستن)
به ی هه لکه پټان: [چاو گه ت] پیا هه لکه پان؛ پیا هه لچوون. (بالا رفتن از)

به یی: [ناو] (۱) به دی؛ به لی (بلی) (۲) خرابی؛ خرابی؛ به دی؛ به وی. (بدی)

به ییجه: [ناو] په یژه؛ نیر دیوان؛ په ییجه. (نردبان)

به یین: ژاکانندن؛ وشک کردن. (خشک کردن) + بی: بی؛ بووی. (باش؛ باشی)

بی ټاږووی: [ناو] بی ټاږووی؛ چروو کی؛ ټاږو نو نمان؛ ټاږو و تګاوی؛ ږو سیایی؛ به د

ناوی؛ ناو به خراپه زړاوی؛ پړسوايي. (بی
 آبرویی)
 بی‌نار: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌عەیب؛ < بی‌مار. (بی
 عیب) (۲) که‌سیک که‌عەیبە‌ی لاتییه (ب)
 بی‌شەرم؛ که‌سیک که ئەزموونی له‌ عەیبە
 وەر نه‌گرتوو و تەممی‌نەبووه و عەیبە‌ی پی-
 عەیب نییه. < بی‌عار (بی‌عار)
 بی‌ئازار: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌درد و
 په‌نج؛ ساغ (سلامت) (۲) ئەوه‌ی که عەزیه‌ت
 و ئازاری به‌ که‌س ناگا. (بی‌آزار)
 بی‌ثاف: [ئاوه‌لناو] بی‌ثاو؛ وشک؛ هەر شت که
 ئاوی نه‌ییت. (بی‌آب).
 بی‌ثامان: [ئاوه‌لناو] بی‌دەرفەت، بی‌مۆلەت.
 (بی‌امان)
 بی‌ثاوی: [ناو] باغه‌که له‌ به‌ر بی‌ثاوی و شک
 بووه؛ (ب) وشکه‌سالی؛ که‌م‌ثاوی. (بی‌آبی)
 بی‌تایین: [ئاوه‌لناو] بی‌دین؛ خودانه‌ناس. (بی
 آئین)
 بی‌ئەدەب: [ئاوه‌لناو] فد؛ فیری نزاکەت
 نه‌کراو؛ بی‌نزاکەت؛ بی‌ثاکار. (بی‌ادب)
 بی‌ئەدەبانه؛ به‌شیوه‌ی دوور له‌ نه‌ریت و
 نزاکەت. (بی‌ادبانه)
 بی‌ئەدەبی: [ناو] بی‌عەدەبی؛ بی‌نزاکەتی؛
 کاری نه‌گونجاو کردن؛ (ب) بی‌تیحترامی-
 کردن. (بی‌ادبی)
 بی‌ئەندازە: [ئاوه‌لناو + ناو] بی‌حەد؛ له
 ئەندازە‌به‌دەر؛ بی‌ئەژمار؛ له‌ حەد‌به‌دەر؛ بی‌شو.
 (بی‌اندازه)
 بی‌تیح‌تیار: [ئاوه‌لناو] (۱) جیی‌باوه‌پ‌نه‌بوون؛
 بی‌پ‌یز. (۲) بی‌برەو؛ له‌ ه‌وا‌ج‌که‌وتوو؛ بی‌که‌لک

که‌وتن و کات به‌سه‌رچوون؛ بلیته‌که‌م دوینی
 تیح‌تیار‌ی ته‌واو بوو. (بی‌اعتبار)
 بی‌ئیساف: [ئاوه‌لناو] دوور له‌ راستی و
 دروستی؛ که‌سیک که‌خاوه‌نی کرده‌وه‌ی په‌وا
 نییه؛ له‌ عەسل‌دا وشە ئاره‌ویه و له‌ سه‌ر
 زبانی خەل‌کیش وه‌ک کوردیی لی‌هاتوو. (بی
 انصاف)
 بی‌ئیسافی: [ناوت] ناحەقی؛ حەق‌کوژی؛ بی-
 عەدالەتی؛ بی‌مروەتی؛ کرده‌وه‌ی نا‌په‌وا. (بی
 انصافی)
 بی‌ئیشتیا: [ئاوه‌لناو] بی‌مه‌یل؛ بی‌مه‌گیز؛
 حالەتی دل‌نەبردن. (بی‌اشتها)
 بی‌ئیشتیایی: [ناو] بی‌مه‌یلی؛ دل‌پێوه‌نه‌بوون؛
 حالەتی دل‌نەبردن و حەز له‌ خوراک نه‌کردن.
 (بی‌اشتیایی)
 بی‌ئیمان: [ئاوه‌لناو] بی‌باوم؛ کافر؛ بی‌دین؛
 بی‌عاقیده و ب‌روا. (بی‌ایمان)
 بیابان‌گەرد: [ئاوه‌لناو] فد؛ بیابان‌گەرد؛ چۆل-
 گەرد. حالەتی کوچه‌ری‌بوون له‌ دەشت و
 بیاباندا. (بیابانگرد)
 بیابان‌گیل: [ئاوه‌لناو] بیابان‌گەرد؛ چۆل‌گە-
 رد. (صحراگرد)
 بیابان‌نشینی: [ناو] چۆل‌نشینی؛ سه‌حرانشینی؛
 زیان‌له‌ چۆل و سه‌حرادا. (بیابان‌نشین)
 بیانگە: بیانگ؛ بینک؛ په‌لپ؛ به‌هانه (بهانه)
 بیانی: [ناو] (۱) بیگانە. (بیگانە) (۲) بیانوو؛
 بیانک. (بهانه) (۳) به‌یانی؛ سبج؛ سب‌حا؛
 سبه‌ینی؛ شه‌وه‌کی. (صبح. فردا)
 بیوانی: [ئاوه‌لناو] سه‌حرایی؛ پیوندیدار به
 بیوانه‌وه؛ (غ‌وولی‌بیوانی). (ب) دوور له

شارسانییته؛ وه حشی و ئاداب نه زان.
 (بیابانی)
 بیاوه: [کاری ئه مری] بگه؛ وهرموه. (برس).
 بیاوه شه ره: [کاری ئه مری] رابخه؛ به ره و
 رابخه رابخه. (یهن کن؛ بگستران)
 بیاوه م: [کاری ئه مری] بمگه ری، بمگه یه؛
 ییم بگه. (بهن برس)
 بیایی: [ناو] (ف. گیو) سه هوول به ستنی ئاو؛
 سه هوول به ستن. (یخ بستن)
 + بییا: (۱) بییوایه. (میداشت) (۲) جیگه ی
 بی؛ گلینه ی خوم ده هیئمه خزمه تت بو
 تیکه تا بییا. «(ماموستا هیمن» (جا داشته
 باشد) (۳) لیگه ری له گه ل خوی بییا. (ببرد؛
 ببردش)
 + بی یار: (۱) [ناوت] که سیک که باری نییه.
 (بلون بار) (۲ ب). [ئاوه لئاو] ناله بار؛ به دئه دا.
 (ناراست) (۳) بی سه مه ر؛ بی به ر. (بی به ره)
 بی بارانی: [ناو] باران نه بارین؛ (ب)
 وشکه سالی. (بی بارانی)
 بیباکی: [ناو] پلویری؛ نازایی؛ بویری؛ دلیری
 (بیباکی)
 بیبال: (ف. گیو) بی ده ست؛ دستکورت؛ بی
 هاوال؛ بی که س؛ فرنده ی بال قرتاو.
 (یکس، بی دت، بیبال)
 بی باوک: [ئاوه لئاو] (۱) هه تیو؛ سیوی؛ باب
 مردوو. (یتیم) (۲) (ب) بیژوو؛ زول؛ حه رام زا؛
 حه رام زاده. (حرامزاده)
 بی باومر: [ئاوه لئاو] بی ئیتقات؛ بی عه قیده؛
 رهش بین؛ ئه وه ی باومر ی به که س یا به
 شتی نه ی. (بی باور)

بی پرائه وه: [به ند] بی پسانه وه؛ له سه ریه ک و
 بی به ین که وتن. (لایق قطع)
 بی پرشت: [ئاوه لئاو] (۱) کول. (کند) (۲)
 زهوی یا هه ر شتی که حاسلی چاکی نه ییت.
 (بی حاصل) (۳) نه بوونی توانایی و زافته و
 برپایی له کار و فه رماندا. (بی قاطعیت)
 بی پروا: < بی باومر. (بی باور)
 بیبکه: (ف. گیو) بیبیله ی چاو. (قرنیه چشم)
 بی بنیات: < بی بونیاد.
 بی بنگه: [ئاوه لئاو] بی پرشه؛ بی عه سل و
 نه سه ب؛ بی ره چه له ک. (بی ریشه)
 بی بو: [ئاوه لئاو] بی بو؛ بی بوو؛ بی بچن؛ بی-
 بیهن. (بی بو)
 بیبوک: (ف. گیو) بیبیله. (مردمک)
 بی بوار له ئاودان: (ب) بی تاقیکردنه وه ی پرگای
 چاره سه ری، کاریک کردن. (بی گذار به آب
 زدن)
 بی بوونیات: [ئاوه لئاو] بی ئه ساس؛ بی پایه؛
 بی پرشه؛ (ب) دروئین. (بی اساس)
 بی به رقی: (۱) بی بریقه و تریفه. (۲) بی-
 کاره بایی. (بی درخشندگی؛ بی برقی)
 بی به ندوبار: [ئاوه لئاو] بی پرشووین؛ بی-
 ده روه سستی؛ قه فان؛ به ره لا؛ بیعار. (بیند و بار)
 + بی بی: [ناو] (۱) خانم؛ خاتوون. (بی بی) (۲)
 پوور. (عمه)
 بی بیجان خانم: [ناو] هاوالی پاله وان که چه ل له
 به زمی چادر هه لدانی ده سته ی لوتیان له
 رابوو ردوودا. (عروسک لوتیه ی عروسک
 گردان)
 بی بی چهو: [ناو] بیبیله ی چاو؛ گلینه ی چاو.

(قرینه چشم)

بی بی مه تو: [ناو] تووتی. (طوطی)

بی بین: [ناو] بی بین؛ پشتوین. (شال کمر)

بی بین: [ناو] [ناو] بی بین؛ بی سه بر؛ بی-

پشوو؛ بین تنگ؛ بی بون. (بی بو؛ بی صبر)

بی یار: [ناو] [ناو] بی به ش؛ بی یشک؛ بی وه ری؛

بی نسیب؛ نافه روزه. (بی سهم)

بی یال: [ناو] [ناو] تنیابال؛ بی به نا؛ بی ساوهر؛

بی یال پشت. (بی پناه)

بی یال پشت: [ناو] [ناو] بی لایه نگر؛ بی پناه؛-

لانهواز و بیکهس. (بدون حامی)

بی پشتوپنا: [ناو] [ناو] لانهواز؛ بی یال پشت؛

بیکهس. (بی پشت و پناه)

بی به پروون: [چاوگهت، (۱)] هر شت که

په ری وهری بیت. (بی پر) (۲) (ب) په پوه رین

و فیز نیستنه وه. (از آفاده افتادن)

بی به رداخی: بی زه وقی؛ شیواوی؛ (دل نه

گه رده لوول بی به رداخیه ن) (مهوله وی). (بی

نشاطی)

بی به رده: (۱) [ناو] [ناو] قسه ی راست و

په وان و به ناشکرا؛ ریک و په وان. (بی پرده)

(۲) هر شت په رده ی نه بی. (۳) (ب) پزاو.

(بی پرده)

بی به رگ: (ف. گیو) به تالووک؛ به له ز؛ به

په له. (با عجله)

بی به روا: [ناو] [ناو] فند. (ف. گیو) بیترس؛

بی پاک؛ جه سوور. (بی پروا)

بی به روایی: فند [ناو] پاویری؛ گوستاخی؛

پریلاسی؛ بویری؛ به جه رگی؛ نه ترسی. (بی

پروایی)

بی به روبال: [ناو] بی به لوپو؛ (ب) [ناو] [ناو]

بینهوا؛ هه ژار و بی قودرته؛ (ب) بی-

یاریده دهر و ته نیا بال. (بینوا)

بی به ره: (۱) بی وه ره ق؛ بی به رگ؛ بی لاپه رم.

(بی برگ) (۲) (ف. گیو) به فیرو؛ به خوایی؛

موفته. (مفت)

بی به نا: [ناو] [ناو] بیکهس؛ بی یال پشت؛ بی-

یاریده دهر. (بی پناه)

بی بیر: (۱) جوړی جوین. (۲) بی گه وره و

پیری ده ستگیر. (بی پیر)

بی بیژن: بی ده ست و پا وه شانندن؛ ئارام؛ له

سهره خو؛ هیدی. (آرام)

بی یشگر: بی به ره له ست؛ بی کو سب؛ ئازاد؛

سهره ست. (آزاد؛ بدون مانع)

بی پیش و دووا: [ناو] [ناو] بی سه روبن؛ بی-

به رودوا. (بی سروه)

بی پیشه: (۱) [ناو] [ناو] بی شول؛ بی یش؛

بیکار. (بیکار) (۲) [ناو] په لینه (گیاه خرفه)

بی پیشه: [ناو] (ب) گوشتنه رمه ی بی-

ئیسقان. (بدون استخوان)

بی بیله که رنه بی بیله که ره: (ف. گیو) مارمیلک.

مارمیلکه. (مارمولک)

+ بی بیوان: (۱) به بی بیوانه؛ له گو تره؛ له بر.

(با تخمین) (۲) به بی ته ندازه گرتن. (بی

اندازه گرفتن)

بی تا: (۱) [ناو] خه و منو و چکه؛ چورت؛ چورتم.

نقرو سک؛ پونژین؛ به پونژین. (چرت) (۲) [ناو]-

[ناو] بیوه ک؛ بی لنگه؛ بی هاوتا. (بی همتا)

بی تاقه ت: [ناو] [ناو] بی تاب؛ بی توانا و

تابشت؛ بی تاو؛ بی حه وسه له. (بی طاقت)

بیٚتان: [ئاوہلناو] ئاشکرا. (اشکارا)

بیٚتان ویو: [ئاوہلناو] (ب) بیٚعہ سل و نہ سہب؛
بیٚراہیل و یو. (بی اصل و
نسب؛ بی تارو پود)

+ بیٚتاو: (۱) [ئاوہلناو] بیٚتین و گہرما. (بی
حرارت) (۲) یہ کسی تہپ، کہ نہ توانی بہ
توندی غار بکات. (اسب کندرو) (۳) بیٚ-
خورہ تاو؛ پوڑی بیٚخور. (ابری) (۴) [ئاوہلناو]
بیٚنوقرہ: بیٚتارام؛ بیٚتاب. (نا آرام بیتاب)
بیٚتاوی: [ناو] بیٚتابی؛ بیٚتاقہ تی؛ بیٚتارامی؛
بیٚنوقرہیی؛ نیگہ رانی. (بیٚارامی)
بیٚترس: [ئاوہلناو] بیٚواہیمہ؛ بیٚباک؛ بیٚ-
پہروا. (بیباک)

بیٚتک: [ناو] چو لہ کہ. (گنجشک)

بیٚتلشا: (ف. گیو) ولّاخ. (الاغ)

بیٚستن: [چاوغہ] (۱) بیٚرتن؛ بیٚزان؛ داییزان.
(غربال کردن) (۲) گوتن؛ وتن. (گفتن)
+ بیٚتو: (۱) بیٚتہ؛ دونیم ناوی بہ بیٚتو
(فولکلور) (بی تو) (۲) بیٚتو؛ بیٚتہوہ؛ بگہ پٚتہوہ؛
تہ گہر کاکہ مہیتو؛ تہ گہر کاکہ مگہ پٚتہوہ.
(بیاید؛ گرد)

بیٚتوافہ: [ئاوہلناو] بیٚتہ فاوہ ت؛ بیٚجیاواز؛
بیٚتہ وفیر؛ وہ کوویہ ک. (بی تفاوت)
بیٚتوافہ تی: [ناو] (۱) حالہ تی یہ کسان بوون؛
بیٚفہرق و جودایی. (۲) پوٚتہ پٚنہ دان؛ لہ لا
گرینگ نہ بوون؛ بیٚمشووری؛ کہ متہرخہ-
می. (بی تفاوتی)

بیٚتور: [ئاوہلناو] (ف. گیو) بیٚکار؛
دہستہوسان. (بیکار)
بیٚتورہ: [ئاوہلناو] بیٚتہ دہب؛ بیٚپوشوین. (بی

(ادب)

بیٚتوک: [ئاوہلناو] (۱) بیٚتوخل. (بی پوسہ) نہ-
رمونیان. (کنائی نرم و نازک)
بیٚتون: فد [ناو] تیٚکہ لاوی زینخ و چیمہ نتو
وناو؛ سمینت. (بتون)

بیٚتوون ئارمہ: فد؛ اند: [ناو] میلہ ی ئاسن
(ئارماتوپ) لہ ناو چیمہ نتو دا بو موحکہ می کہ
لہ بیناسازی دا بہ کاردی. (بتن آرمہ)
بیٚتون پری: پٚر کردنہ وہی بنچینہ ی دیوار بہ
بیٚتون؛ داکردن و فہرش کردنی شہقام و
سہربان بہ بیٚتون (بتن ریزی)

بیٚتونکاری: [ناو] سواخذان بہ بیٚتون یان
بیٚتون پری؛ کاری بیناسازی بہ بیٚتون. (بتن
کاری)

بیٚتو نہ بیٚت: بیٚو نہ بیٚ؛ ہہر؛ ئیسہ رہم؛
بیٚو نہ بیٚ لہ لای تہوہ؛ حہ تمہن لہ لای تہوہ.
(باشد و نباشد)

بیٚتون: [ئاوہلناو] ہہر شت لہ بیٚتون چی-
کرایٚت (بتنی)

+ بیٚتوو: (۱) بیٚتوو؛ تووی نییہ؛ تہمسال
رہحیم نان و تووی نییہ. (بی تخم؛ بی بذر)
(۲) [بہند] ہاتوو بیٚ؛ تہ گہر بہ راست
بگہری؛ تہ گہر بیٚتوو خودا بیکا... (اگر بشود)
+ بیٚتووک: (۱) [ئاوہلناو] لہ پو لئاواز. (لاغر)
(۲) بیٚگلہیی؛ بیٚدوعاوتزا. (بدون گلہ) (۳)
[ئاوہلناو] پروت و رہجال. (ندار) (۴) [ئاوہلناو]
مروٹ یان ہہر شت کہ مووی پیوہ نہ بیٚ.
(بیمو)

بیٚتہ جروبہ: [ئاوہلناو] (۱) بیٚتہ زموون؛
کہ سیٚک کہ تہ جروبہ ی کہم بیٚ. (۲) بیٚ-

جربانندن و تاقی کاری (۳) (ب) بی‌ئاوهز و
 دونیا نه دیتوو. (بی تجربه)
 بی‌تهریهت: [ئاوه‌لناو] فیری ته‌ریهت نه‌کړاو؛
 (ب) دوور له زانستی نه‌دهب و په‌سمی
 کوښه‌لا یه‌تی؛ بارنه‌هاتوو؛ بی‌نه‌دهب. (بی
 تربیت)
 بی‌ته‌رش: [ئاوه‌لناو] (ف. گيو) به‌دخوو؛
 به‌دپه‌فتار؛ که‌مته‌رخه‌م. (بد اخلاق)
 بیته‌قروتیز؛ بیته‌وس‌وتیز؛ بی‌توانج. (بی کنایه و
 طعنه)
 بی‌تین: [ئاوه‌لناو] ۱) سارد؛ بی‌گه‌رما
 . (بی‌حرارت) ۲) بی‌هیژ؛ بی‌توانا؛ بی‌تابشت؛
 چله‌کی؛ ئیره‌تی. (ناتوان)
 + بیج: [ناو] په‌نگی بیژ: په‌نگی چیره‌یی
 مه‌یله‌وکه‌وه. (بژ)
 + بیجا: ۱) [ناو] بیجی‌وړی. ۲) (ب) غه‌له‌ت؛
 بیجای‌کرد: غه‌له‌تی‌کرد. ۳) ناب‌ه‌جی؛ بی‌
 جیگا؛ نه‌له‌جیگه‌ی خویدا. (بیجا)
 بیجاده: [ناو] یاقوتی‌سوور. (بیجاده)
 بیجا‌کردن: [چاو‌گه‌ت] غه‌له‌ت‌کردن؛ شه‌که-
 رخ‌واردن؛ (بیجا‌کردن)
 بیجامه: [ناو] بیژامه؛ بیژامه؛ بیجامه. (لیباسی
 ته‌نایی و خه‌وتن)
 بیج‌بیجان‌خانم: [ناو] جوړیک شانو‌گه‌ری‌بوو له
 ناو چادرکی چکو‌له‌دا. (نوعی خیمه‌شب‌بازی)
 بی‌جقه: [ئاوه‌لناو] بی‌نیشان و نه‌خس؛
 ساکار، ساده. (ساده)
 بیجه‌ک: [ناو] کاغه‌زی فاکتور؛ سیاهه و
 لیسته‌ی کړننې که‌ل‌وپه‌ل و نه‌شیا که
 فروشیار ده‌یدا به‌مشته‌ری. (فاکتور خرید)

بیجی: < بی‌جیگه.

بی‌جیازی: ۱) بی‌جیایی؛ بی‌جیالو‌زی. (بی جدا
 یی) ۲) بووکی که‌جیازی نه‌بیټ. (بی جهاز)
 بی‌جیگه: ۱) بی‌جی‌وړی؛ بی‌شوینی مانه‌وه.
 (بی مکان) ۲) قه‌رزی که‌بو‌دانه‌وه‌ی سامانی
 له‌جیگایدا نه‌بی؛ (بیجا) ۳) که‌م(که-
 سر)هینانی‌پاره له‌لایه‌ن سندووق‌دار یا
 حیساب‌دارم‌وه؛ سندووق‌داره که‌هه‌زارتمه‌ن‌بی-
 جیه. (کم آوردن) ۴) (ب) جیگه‌ی ته‌نگ و
 که‌م. (جانتگی)

بیچاره‌یی: [ناو] به‌رهم‌می‌چاو‌گه] ۱) بی
 ده‌ره‌تانی. ۲) (ب) چاره‌په‌شی؛ به‌دبه‌ختی؛
 نه‌داری؛ فه‌قیری؛ هه‌ژاری؛ دست‌کورتی.
 (بیچارگی)
 بی‌چال‌و‌چول: ساف و بی‌گری؛ (ب) بی-
 ده‌ست نه‌نداز. (صاف؛ بی دست انداز)
 بی‌چاوسوور: [ئاوه‌لناو] بی‌داشدار؛ بی-
 سه‌ره‌رشت؛ بی‌چاو‌دیز. (بی سرپرست)
 بی‌چاوه‌پروان: ۱) له‌ئینتیزاردانه‌بوون. ۲)
 که‌سیک که‌به‌هیوای وهرگرتنی حق یا پاره
 یا پاداش نییه؛ دوور له‌چاوه‌پروانی و ئینتزار و
 هیوا. (بی انتظار؛ بی‌توقع)

بی‌چاوه‌پروانی: ۱) بی‌هیوای پاداش و حق
 و مز. (بی توقع) ۲) به‌هیوای هاتنی
 که‌سیک نه‌بوون. (نا منتظر) ۳) بی-
 ئینتیزاری. (بی چشم‌انتظاری)
 بی‌چرته: [ئاوه‌لناو] بی‌چریه؛ بی‌چرکه؛ بی-
 تریه؛ بی‌ده‌نگ؛ بی‌خوست. (بی صدا)
 بی‌چرکه: [ئاوه‌لناو] ۱) بی‌حه‌ره‌که‌ت؛ بی-
 جووله؛ بی‌جووله. (بی حرکت) ۲) بی‌ده‌نگ و

نارام و بی‌خوست. (بی صدا)

بیچروچاو: [ئاوه‌لناو] (۱) چاو مژوموژ؛ چاوکز.
(دید ضعیف) (۲) بی‌ئمه‌ک؛ نمه‌کنه‌ناس.
(ناسپاس)

بیچک: [ئاوه‌لناو] بووچک؛ چکو له. (کوچک)
بی‌چنه: بی‌به‌لگه؛ بی‌ده‌لیل؛ بی‌هو؛ له‌خوړ؛
بی‌سه‌به‌ب و عیله‌ت. (بی دلیل)
+ بی‌چوون: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌وه‌ک؛ بی‌وینه.
(بیچون) (۲) بی‌چوون؛ به‌بی‌رویشن. (بدون رفتن)

بیچووه‌مامز: [ناو،ت] کارمامز؛ کارژیله؛
کارژیله‌ی‌ئاووو. (آهو بره)
بیچووه‌ولن: [ناو] شوانی‌به‌رغهل؛ به‌رخه‌وان؛
کاره‌وان؛ بیچ‌فان. (نگهدار بره‌ها)
بی‌چهن‌وچوون: بی‌چهن‌وچوون؛ بی‌له‌سه‌ر
رویشن و چهنه‌لیدان؛ بی‌شهرت‌وشرووت و
به‌هانه‌هینانه‌وم. (بی چند و چون)
بی‌چیک: [ئاوه‌لناو] خوړ؛ گیز. (گیج)
بیچ: [ناو] مامه‌له؛ بیچ؛ موعامه‌له. (ب) پارهی
پیشه‌کی له موعامه‌له‌دا؛ چه‌شنیک بارمته له
سات و سه‌موا دا (بیچ)

بی‌حال: [ئاوه‌لناو] (۱) له‌هوښ‌جوو. (۲) شه-
که‌ت؛ ماندو؛ هیلاک. (۳) تنبه‌ل و بی‌کاره؛
سست و خاو. (۴) بی‌حال و چه‌وسه‌له. (۵)
حال‌نه‌دار؛ نه‌خوښ. (بیحال)

بی‌حال‌بوون: [چاوگه‌ت، دل‌بوورندنه‌وه؛
له‌هوښ‌جوون؛ له‌حالی‌نه‌خوښی و هیلاکه‌تدا
بوون. (بیحال شدن)

(بیحد)

بی‌خورمه‌ت: [ئاوه‌لناو] بی‌ریز؛ سوو‌کوچروک.
(بیحرمت)

بی‌چه‌لاب: له‌کایه‌ی میشین یان یاری تردا
و شه‌ییکه واتا، حیساب‌نییه؛ هه‌له‌یه، قه‌بوول-
نییه. (قبول نیست)

بی‌چه‌مدی: [ناو] غه‌یری ئیرادی؛ بی‌ئاگا
لیبون؛ نه‌له‌رووی قه‌سته‌وه؛ ویده‌چی له‌و شه-
ی (عه‌مدی) ئاره‌وی یافارسییه‌وه هاتبی. (غیر عمد)

بی‌چه‌و: [ئاوه‌لناو] بی‌حه‌د؛ بی‌ئه‌ندازه؛ له
ئه‌ندازه به‌ده‌ر؛ بی‌خودود. (بیحد)
بی‌چه‌وسه‌له: [ئاوه‌لناو] بی‌تابشت؛ بی‌تاقه‌ت.
جارز. (بی حوصله)

بی‌چه‌یا: [ئاوه‌لناو] بی‌ئاوړوو؛ چه‌یاتکاو؛ ړوو
دامال‌او؛ بی‌شهرم. (ب) شه‌پرانسی و
شه‌پروښ. (بی حیا)

بی‌حیساب: [ئاوه‌لناو] (۱) له‌ژماره‌به‌ده‌ر؛ بی
هه‌ژمار؛ (ب) له‌ئه‌ندازه‌به‌ده‌ر. (بیشمار) (۲)
پاک له‌پاک. (پی حساب)

بی‌حیسابی: [ناو،ت] (۱) (ب) غه‌در؛ زولم؛ نا
حیسابی. (ظلم) (۲) حاله‌تی له‌به‌ین‌چوون یا
پاک‌کردنی چه‌ساب و کیتاب؛ حاله‌تی نه‌مانی
قه‌رز و قوله. (بی حسابی)

بی‌خیل: [ئاوه‌لناو] (۱) خه‌سته؛ بی‌حال؛
نه‌خوښ. (۲) ناتوهان؛ بی‌هیز. (بیحال)

+ بیخ: [ناو] (۱) بیخ‌دیوار؛ بن‌دیوار. (۲) کونجی
لای‌خواروو؛ له‌بیخ‌ماله‌که‌دا دانیشتم. (بیخ)
(۳) بن؛ بیخ‌ه‌وزه‌که‌پره له‌قوړ؛ چیشته‌که
بیخی‌گرتووه. (بیخ) (۴) ریشه، گیزه‌لوو‌که

گیاکه ی له بیخه وه دهر کیشا. (ریشه)
 بی خال: (۱) [ئاوه لئاو] بی نیشانه؛ بی نوخته؛
 ساده و ساکار. (۲) بی خالو. (بیخال؛ بی نقطه؛
 بدون دانی)
 بی خواخیزان: [ئاوه لئاو] بی زن و مندا؛
 سهلت. (بی زن و بچه)
 بی خامن: [ئاوه لئاو] بی ساحیب؛ (ب)
 به ره لالا؛ وهک باغی به ره لالا. (بی صاحب.
 ول)

بیخ بهستن: (۱) پشه داکوتان. (محکم شدن
 ریشه) (۲) بیخ گرتنی چشت، له تاوه و تیانه دا.
 (بیخ گرفتن)

بیخه پیدا کردن: به دریزه کیشانی کاری؛ لق و
 پوپ لی بوونه وه و دژوار بوونی کاری؛ کاره که
 بیخی پهیدا کردوه بهم زووانه ته واونابی.
 (بیخ پیدا کردن)

بیخ دیان: بن دیان؛ پووک؛ پشه ی ددان. (بیخ
 دندان)

بیخ دیوار: فد؛ پای دیوار؛ بن دیوار. (بیخ دیوار)
 بیخ پش: فد: (۱) بن پش. (۲) مالی قه لب
 بیخی پشی ساحیبی؛ داسه پاو؛ مانه وه
 به پشه وه؛ به پشه وه بوو. (ب) به سه ر
 دهسته وه مان. (بیخ ریش)

بیخ گرتن: [چاوگه ت] (۱) سووتان یا لکانی
 چیشت به مبنی تیانه و تاوه دا. (۲) نیشتنی
 خلته ی تراو. (بیخ گرفتن)

بی خلته: ساف؛ تراوی روشن؛ بی لیته؛ تراوی
 پروون. (ساف)

بیخ مل: [ناوت] بنامل؛ ژیرمل؛ بینه قاقا.
 (بیخ گلو)

بیخ ناخوون: [ناوت] ژیر ناخوون؛ بنی ناخوون.
 (بیخ ناخن)

بی خو: (۱) [ئاوه لئاو] نابه جی؛ بی خود؛ بی-
 خوی کرد؛ غه له تی کرد، بیجای-
 کرد. (غلط) (۲) [به ند] بی هو؛ بی جیهه ت؛ له
 خورایی؛ قسه ی مو فت؛ بی ده لیل. (بی خود) (۳)
 (ب) [ئاوه لئاو] بی هو ش؛ بی حال؛ له حال-
 چوون؛ دل بوور دنه وه. (بی حال)

بیخو بن: [ناوت] بنج و بناوان؛ بنه پرت؛ پشه
 و دهمار؛ بنچینه. (بیخ و بن)
 بیخو بناوان: [ناوت] پشه و په گه ز؛ بنه ما؛
 بنچینه؛ وهک: سه ره تا و چاو گه ی-
 خه به ریک. (بیخو بن)

بیخ و بنج: [ناوت] بنج و بناوان؛ په گ و
 پشه. (بیخ و بن)
 بی خودان: (۱) [ئاوه لئاو] بی ساحیب؛ بی خبو.
 (۲) بی خوان: خودایان نیسه. (بی صاحب؛
 بیخ دایند)

+ بی خولک: [ئاوه لئاو] (ب) ساردوسر؛ بی-
 ته عاروف. (ئیواره دیتم به جه لاله وه خولکی
 نه کردم. بیمه ماله وه). (فولکلور) (بی تعارف)
 بی خه: [ئاوه لئاو] (۱) حاله تی که سیک که
 خه وی زپاوه و خه وی لینا که وی؛ خه و
 لینه که وتن. (۲) که سیک که مهر که ز
 (ناوه ندی) خه وی شیواوه و قهت خه وی
 لینا که وی. (هو که یشی زهر به له سه ر که وتنه).
 (بی خواب)

بی خه وش: [ئاوه لئاو] خالیس؛ بی تیکه لای؛
 بی گهر د؛ پاک؛ بی عیب. (بیغش. ناب)
 بی خه وی: [ناو] (۱) که سیک که خه وی زپاوه

و خه‌وی لَیناکه‌وی. (بیخوابی) (۲)
شه‌ونو‌خوونی. (۳) (ب) که‌م خه‌وی. (کم-
خوابی)

بی‌خه‌یال: [ئاوه‌لناو] (۱) که‌سیک که‌ فکر و
خه‌یالی نییه؛ ئاسوده‌خه‌یال. (۲) سست و
مشوور نه‌خور و لاقه‌ید و که‌مته‌رخه‌م. (بی‌
خیال)

بی‌خه‌یالی: [ناو] (۱) بی‌خه‌م و خه‌یال‌بوون.
(۲) که‌مته‌رخه‌می؛ هیچ شت به‌ گرینگ
نه‌گرتن. (۳) بی‌مشووری. (بی‌خیالی)

بی‌خَیِر: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود؛ بی‌که‌لک؛ بی‌
قازانج؛ بی‌مَوْفا. (ب) بی‌بُو و بی‌خاسیه‌ت. (بی‌
خیر)

بی‌خَیِر به‌ره‌که‌ت: [ئاوه‌لناو] بی‌سوود و
قازانج؛ بی‌که‌لک. (ب) بی‌به‌رگه‌گری و بی‌
دهوامی و بی‌به‌ره‌که‌تی مال و سامان. (ب)
خَیِر نه‌دانه‌وه. (بی‌خَیِر و برکت)

بی‌خَیَو: ^کبی‌خودان
+ بی‌دا: [ناو] بی‌دا؛ زولم؛ دوور له‌دادگه‌ری؛ دوور
له‌عه‌دالته. (بی‌داد)

بی‌داخ: (۱) [ناو] به‌یداخ؛ ئالّا؛ په‌رچه‌م؛ به‌یره‌ق؛
به‌ندَیِر. (په‌رچم) (۲) [ئاوه‌لناو] بی‌ده‌رد و
که‌سه‌ر؛ بی‌داخ و ده‌رد. (بی‌غم)

+ بی‌داد: [ناو] (۱) بی‌دا؛ زولم؛ ناعه‌دالته‌تی؛ بی‌
عه‌دالته‌ت. (ب) بی‌عه‌دالته‌تی. (بی‌داد) (۲)
گوشه‌یی‌که‌له‌(ده‌ستگا) مه‌قامی هومایوندا.
(گوشه‌ای در دستگاه همایون)

+ بی‌داد: [ئاوه‌لناو] (ب) بی‌عه‌د؛ بی‌سنوور؛
بی‌ژمار؛ جه‌ماوه‌ریکی بی‌داد پراوه-
ستا‌بوون. (بی‌حد)

+ بی‌دار: (۱) بی‌دار؛ شوینی که‌داری لی‌نه‌بی و
پووته‌ن بی‌. (بی‌درخت) (۲) [ئاوه‌لناو] به‌خه‌به‌ر؛
هو‌شیار. (بی‌دار)

بی‌دار‌خه‌و: (۱) سوو‌که‌خه‌و؛ وه‌نه‌وز. (۲)
حاله‌تی به‌ینی به‌خه‌به‌ری و نووستوویی. (۳)
حاله‌تی که‌سانی که‌له‌خه‌ودا هه‌لده‌ستن و
ده‌پُون به‌پَیدا. (بی‌دار خواب)

بی‌دارو‌دره‌خت: زه‌وییک که‌پرووه‌کی تَیدانه‌بی.
پووته‌ن. (بی‌دار و درخت) بی‌دارو‌مال: [ئاوه-
لناو] بی‌سه‌روسامان؛ هه‌ژار؛ بی‌مال و

دارایی. (بی‌سرو سامان؛ بی‌نا)
بی‌دالده: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌پشتیوان؛ بی‌
په‌نا. (۲) بی‌پناوان. (بی‌پناه؛ بی‌خانه‌دار).

بی‌دانه: (۱) [ئاوه‌لناو] بی‌ناوک؛ بی‌ده‌نک؛
بی‌توَم. (بی‌هسته) (۲) [ناو] جو‌ریک‌ترَیه
که‌ده‌نکی نییه. (انگور بی‌دانه) (۳) [ناو] ناوکی
بی‌ده‌نکی به‌هی. (دانه‌به)

بی‌داوی: [ئاوه‌لناو] له‌پران نه‌هاتوو. بی‌دوایی.
بی‌ته‌واو بوون. (بی‌پایان)

بی‌دایی: [ناو] بی‌دای؛ هاوار له‌زولم و بی‌
ئینسافی و بی‌عه‌دالته‌تی و بی‌دایی. (بی‌دای)
بی‌ددان: [ئاوه‌لناو] که‌ل؛ ته‌واو دیان که‌وتوو؛
بوونه‌وه‌ری بی‌دیان یا بی‌مینای دیان وه‌ک
ئارمادیلو یان میلووره‌خۆره. (بی‌دندان)

بی‌دل: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌جه‌رگ؛ ترسه‌نو‌ک.
(تر سو) (۲) : دل‌مردوو؛ بی‌هه‌وه‌س و ئاره-
زووی دل‌داری؛ بی‌دل‌وده‌ماخ و خه‌مبار.
(دل‌مرد)

بی‌دلخه: ناوی هه‌فته‌ی دووه‌مه‌می ئاخ‌ر
مانگی زستان. (نام هفته‌دوم اسفند ماه)

بیدمشک: [ناو] جوړی ږووه کی بون خوښه
 که له شیرینی سازیدا که لکی هه یه،
 عاره قه که یشی ده گرن. (بید مشک)
 بی دوا: بی پاش؛ بی دوا؛ بی نه نجام؛ دوا ږاو.
 (بی انجام)
 بیدوړ: (ف. گیو) [ئاوه لئاو] (۱) به هیز؛
 به قووه و. (زورمند) (۲) به پړیز؛ پړیزدار.
 (محترم)
 بی دو، ژمند: (۱) هه لپه رین بی دوټ.
 (رقصیدن بدون دختر) (۲) به هه موو
 شت و هه موو بارودوخی رازیوون. (کنایه بهر
 چیز راضی بودن)
 بی دوندان: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) (ب) و جاخ-
 کوپر؛ نه زوک؛ شوین ږاو. (اټر. اجاق کور)
 بی دونه: (ف. گیو) منډال له دووا به جی
 نه ماو. (بی فرزند)
 بی دوو: [ئاوه لئاو] (۱) بی دوو که ل؛ (۲) (ب)
 بی که لک بی خاسیه ت؛ بی خیر. (بی دود؛ بی-
 خاصیت)
 بیده: فد: (۱) [ناو] فسوواره ی ئاوده س
 فهرنگی. (۲) [کاری شمیری] بیده به نه-
 و بیده ری. (۱ و آید بیده)
 بی دهراف: بی دهراف؛ بی دهر فته؛ بی موله ت.
 (بی فرصت)
 بی دهر د: [ئاوه لئاو] (۱) بی غم؛ بی ږنج؛ بی
 نازار. (بیدرد). (۲) سست و بی خه یال و بی-
 مشوور؛ که مته رخم. (بی درد)
 بی دهر دی: [ناو] بی ژانی؛ حاله تی بی ږنج-
 بوون؛ بی په روښی؛ بی هه سستی له ئاستی
 ږوودلوی دل ته زیندا؛ (ب) بی ږه گی؛ بی-

دهماری؛ بی خه یالی. (بیدردی)
 بی دهر دیسه ر: [ئاوه لئاو] بی گرفتاری؛ بی-
 نه رک؛ بی کیشه؛ بی گرفتو گیری؛ بیسه ریښه.
 (بیدرد سر)
 بی دهر مان: [ئاوه لئاو] (۱) بی عیلاج؛ له عیلاج
 نه هاتوو؛ له چار نه هاتوو. (۲) ب. دهر دی که
 چاره و دهر مانی نیه. (بیدرمان)
 + بی ده س: (۱) ب. [ئاوه لئاو] بی ده سه لات. (بی
 قدرت) (۲) دستی نیه. (بیدست)
 بیده سته ر: ف اند؛ ناوی سه گی ئاوی.
 (بیدستر؛ سگ آبی)
 بیده سنو یز: که سیک که ده سنو یزی شکابی یان
 ده ستو یزی نه میټ. (بی وضو)
 بیده سوپا: [ئاوه لئاو] بیده ستوپا؛ (ب)
 سروسه پول؛ ده سهوسان؛ بیده سه لات؛
 کارلینه هاتوو. (بی دست و پا)
 بیده سه لات: [ئاوه لئاو] حاله تی ده ست
 نه ږویشتن و کارلینه هاتووی؛ بی قودره تی.
 (بی تسلط)
 + بی ده م: (۱) خاوه خاو ده کا له خوار دنا؛ (۲)
 [ئاوه لئاو] تانجییک که له وهختی ږاودا درمنگ
 نچیر هه لده گری و ده مسارده. (کم و یواش
 خوردن؛ تازی که در گرفتن شکار فرزند نباشد).
 بی دهموز مان: [ئاوه لئاو] سروسه پول و
 قسه نه زان؛ که م قسه. (بی سرو زبان)
 بی ده می: [ناو] (۱) حاله تی حه یوانی که
 خاوه خاو ده خوا یا که م ده خوا؛ ده مساردی.
 (حالت حیوانی که کم غذاست یا یواش غذا
 می خورد) (۲) قسه نه زانی؛ بی ده موپلی. (کم
 حرفی. ناصیح)

بیدہ نگ کردن: [چاوگه،ت] رازی کردن بؤ
 ندر کاندنی نه هیئی و قسه نه گیرانه وه؛
 خاموش کردن وه ک: رادیو که بیدنه نگ که؛
 به ستنی دهم و دهنک لیبرین؛
 دهم کو تکر دن. (ساکت کردن)

بیدهنگی: [ناو] (۱) حاله تی دهنک لیوه نه هاتن
 په نه مووسی. (بی صدایی) (۲) ماتی و پیش
 خوار دنه وه؛ نارامی. (خاموشی و افسردگی) (۳)
 باسی نه هیئی نه کردن؛ بیدهنگی لیهینان.
 (خاموشی)

بی دهمام: (۱) [ناوه لئاو] شتی که قایم نه بی؛
 بهر که نه گر. (دژی پته و) (۲) [ناوه لئاو] بی-
 داوی؛ بی نوایی؛ ناپایه دار. (زولمی زالم بی-
 دهمامه). (بی دوام)

+ بیر: [ناو] زموی وشک و باییر. (زمین-
 خشک و بایر)

+ بیرا: [کاری نهمری] بیرا؛ بیرانه؛ بیهینه؛
 باوه ره. (بیاور)

بی پ: [ناوه لئاو] بی ثابین؛ بی عه قیده؛ بی-
 پموشت؛ بی نه زمر؛ بی پیکه. (بی عقیده؛ بیراه)
 بیراخ: [ناو] پرچم؛ ئالا؛ به یداخ؛ به ندیر؛
 بهیره ق (پرچم)

+ بیرازتن: په ندیلدان بؤ له بهین چوونی
 تهره شوئی و زوئگی له زمو یدا. (زه کشی)
 بیرافک: [ناو] سهول بیلی به له م؛ بیلاوک.
 (یارو)

بیراق: [ناو] بهیره ق؛ ئالا؛ < به ندیر. (پرچم)
 بیراهی: له فکردا؛ له بیر کردنه وه؛ له نه-
 ندیشه دا. (دراندیشه بودن)

بیرایی: [ناو] لاپیی؛ که چ رموی. (گمراهی)

بیربر: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) زیره ک؛ وشیار.
 (هوشیار)

بیربروک: [ناو] کرمیکی فوسفور په به شه و
 دهره وش؛ گول نه ستره. (کرم شب تاب)

بیرته سکی: [ناو] می شک و شک؛ مزی
 هسکی؛ (ب) نه زانی. (تنگ نظری نادانی)
 بیرتیز: [ئاوه لئاو] بیر قوول؛ زانا؛ زیره ک؛
 وشیار. (اندیشمند)

بیردوش: [ناو] بیر دوش؛ سه تلی دوشینی
 مالات؛ بیر. (سطل شیر دوشی؛ شیردوش)
 بیرقوول: [ئاوه لئاو] تیکه یشتوو؛ عقلدار؛ به فکر.
 (اندیشمند)

بیر کردن: [چاوگه،ت] (۱) فکر کردن له کاری.
 (تفکر) (۲) تاسه کردن؛ تامه زرووی دیتن؛
 (مشقاق دیدار) (۳) ههروه ها له بیر کردن؛ فه-
 راموش کردن. (فراموش کردن)

بیر کردنه وه: [چاوگه،ت] فکر کردنه وه؛ به دل
 ورد بوونه وه له مبه سستی. (اندیشیدن. تفکر)
 بیر کووپ: [ئاوه لئاو] بیر قوول؛ بیرتیز؛ به ئاوه ز.
 (با هوش اندیشمند)

بیر کووت: زیدی شاعیری پوشنبیر عه بدولا
 په شیو. (اسم دهی دست)

بیر که ز: [ناو، بک] (۱) فکرده کاته وه. (فکور)
 (۲) بیر هه لکن. (چاه کن)

بیر که فتن: [چاوگه،ت] (۱) بیر که وتن؛
 بیر که وتنه وه؛ هاتنه وه یاد. (یاد آمدن) (۲)
 که وتنه وه یاد. وه بیر خو هینان. (بیاد آوردن)
 بیر که وتنه وه؛ هاتنه وه یاد. (یاد آمدن)

بیرگ: شوینی بیر کردن؛ بیرگه. (جای جمع
 شدن گلبرای دوشیدن)

بیرگه: [ناو] (ب) میَشک. (نفر)

بیرگه ش: [ئاوه لئاو] پوَشنبیر؛ تیکه یشتوو؛
پیشکه وتوووی هزری؛ دزی دواکه وته.
(روشنگر)

بیرم: (۱) [له چاوغه ی هیئان] یینم؛ بهینم
(بیاورم) (۲) [ناو] بهنداڤ؛ بهندلو.
(سد) بیرمشک: [ناو] بیدمشک؛ داریکه له بی
ده چی؛ عاره قی بیدمشکی لیده گیری.
(بیدمشک)

بیرموک: [ناو] داری قه زوانی که به ره که ی
ورده؛ به نه وشووک. (درخت ون ریزدانه)

بیرنامه: [ناو] یادنامه. (یادنامه)
بیروبه رتک: [ناو] خه نه گورگه؛ خه نه تیلکه؛
قریز به رده؛ گه نه به ردیله؛ به لځ کوچک؛
گله وه زه؛ خه نه به ردیله؛ به لځه کوچک؛
کرپزه به رد. (گل سنگ)

بیرو: [کاری نمیری] (۱) وه ره؛ بی. (بیا) (۲)
وه ره وه؛ بیرومه. (برگرد)

بیروپا: [ناو، ت] (۱) پرس و مه سله حه ت (۲)
ناقیده و بوچوون؛ نه ندیشه و پا. (اندیشه
ونظر)

بیرورد: [ئاوه لئاو] بیرهووپ؛ وردبین؛ زور
سه رنج دهر. (اندیشمند)

بیپووزی: [ئاوه لئاو] (ب) که م رزق؛ که م-
ده رامه؛ چوله که پووزی. (بی روزی)

+ بیروڤ: [ناو] تووکی به رزگ. (موی زهار)
بیروکه: خه یالی به میَشکداهاتن؛ گه لاله ی نه-
ندیشه یی و فکری. (خیال)

بیرووت: به یرووت؛ پتته ختی لوبنان.
(پایتخت لبنان)

بیرووک: [ناو] به رک؛ گیرفان. (جیب)

بیپوومه ت: [ئاوه لئاو] بی ئاپروو؛ بی بایه خ؛
بی پیز. (بی آبرو)

بییره: (۱) بییهینه. (بیاور) (۲) په وتی بییری کردن؛
پانه بییره. (کارشیردوشی در جای مخصوص)

بیرهاتن: و میره اته مه. (یاد افتادن)
بییره یا: [ناو، ت] به پیل شه ن کردن و خه رمان
به باکردن؛ بیله با. (بایبل خرمن راباد دادن)

تییینی: (ل) هه ندی جار دمبیه (ر) وه ک بیل؛
بیر، مال؛ مار

بیرمیره: [ناو، ت] وازوازی؛ پارایی. (وه ک
مه په کیوی بیره بیره خووم). (فولکلور) (فرار
کردن و واپس نگرستن آهو؛ حالت تردید)

بییره حم: [ئاوه لئاو] دل په ق؛ بی به زه (بیرحم)
بییره دا؛ به ئیره دا؛ ویقه؛ قیره پا؛ قیره دا.
(ازاینجا)

بییره زا: [ئاوه لئاو] (۱) په زاگران؛ ناشیرین.
(زشت) (۲ ب): دپنده و بی نه مان؛ نه و سه گه
زور بی په زایه ئاوقه ی هه موو که س ده بی.
(درنده خو)

بییره و: [ک بیرو] (۱) وه ره؛ بی. (بیا) (۲) وه ره وه؛
بگه پووه. (برگرد و بیا)

بیپه واج: فد؛ [ئاوه لئاو] بی پره و؛ قه لب.
(بیرواج)

بیپه واجی: [ناو، به ره می چاوغه] که سادی؛
بی پره وی. (بیرواجی) بیره وخه ز: [ناو، بک]
ئه وکه سه وه بیر ده خاته مه؛ به یادهینه ز؛
بیرخه ره وه. (بیاد آورنده)

بیره وکردن: [چاوغه، ت] بیر کردنه وه؛ فکر
کردنه وه؛ چوونه نیو فکر مه (فکر کردن)

بیږه ونه ق: [ئاوه لئاو] (۱) بیږه واج. (۲) بی-
شه وق. (۳) سیس؛ ژاکاو. (بی رونق) بیره وهر؛
[ئاوه لئاو] خاومنی بیر و هوښ. (هوشمند)
+ بیره وهری: [ناو] له بیرماو؛ به یاد ماو؛
سه رگوره شته و پروداوی قه دیم؛ خاتره.
(خاطره)

بیره له نندن: [چاوه گهت] بیر هه لکه نندن؛
چالو چیگردن. (چاه کنی)

بیږیا: [ئاوه لئاو] بیږی؛ راست؛ موخلیس؛
بیږی؛ بیږو؛ بیږیل سه میمی؛ دوستی
بیږیا: دوستی گیانی. (بیریا)

بیږی بیږی: فد؛ اند؛ فرد؛ ناوی نه خوشینیکی
ماسوولکه و پوکه به هووی که م بوونی
ویتامین بی وه تووشی ئینسان ده بی. (بری
بری)

بیږیږی: [ناو به ره می چاوه گه] پیسوایی؛ بی-
حورمه تی بی حرمتی)

بیږیش: (۱) [ئاوه لئاو] کوڤه؛ لووسکه؛ بی-
تووک. (کوسه) (۲) پش تاشراو. (بی ریش)
بیږی کرن: (۱) [ناو] دوشین له بیږگه. (۲)
مهږهینه وه بو بیږی. (گوسفندان را در جای
مخصوص دوشیدن بردن)

بیږیک: [ناو] بهرک؛ گیرفان. (جیب)
بیږ: [ناو] ئیشتیا؛ (۱) ته گهر بیږ له بیږاریه وه
هاتی بی واتای ئیشتیا نادا. (۲) ته گهر وه نه-
بیټوو واتای ئیشتیا بدا ده بی قیزیش به واتای
ئیشتیایی دما (قیزو بیږ) ده بیته دوو وشه ی دژ
مانای لیگردلو، یاخو (قیز) یش ده بی واتای
ئیشتیا بدا، که ږه نگه ته مه له راستیه وه
نزیکتربی چوونکی ده لاین: قیزم دما: بیږم

دما، به لام لیږه دا جیڭای (قیزو بیږ) بریک لیږ
ده بی. بروانینه قیزو بیږ له فهره هه نگه گانی
دیکه دا، که واتای دل هه لشیوان دهدا.
بیږاری: [ناو] (۱) هه راسانی؛ چارزی؛ وه ره
زی. (۲) بیږاری؛ بیږه می. (بیږاری؛
بیدهانی)

بیږال: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) ترسه نوک؛ بیږزاو؛
بیږزاو. (ترسو)

بیږراف: [ئاوه لئاو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛ بی-
زاله؛ دژی دل قاییم. (ترسو)

+ بیږزاو: [ناو بیک و بهر] (۱) له
به رچاوکه وتوو بی؛ له خواردنی قیز هه-
لشیوانه وه (زده شده) (۲) مه لی توږاو
له هیالنه؛ له هیالنه بیږزاو. (پرنده از آشیان
فراری) (۳) [ئاوه لئاو] بیږزاو؛ ترسه نوک؛
بیږال. (ترسو)

بیږمان: (۱) زمانی نییه؛ (۲) [ئاوه لئاو] لال؛
(ب) خاموښ؛ بیږسه. (ب) بیږه موپل. (بی
زبان)

بیږبو کردن: [چاوه گهت] قیزو بیږ کردن.
(احساس اشمئزاز بکسی دست دادن)

بیږوک: [ناو] بیږبو؛ نهو ژنه که حه یزده بیټ؛
(ژنه ک کو مه هان ده بهت). (زنی که حیض
می شود)

بیږوک: ژن له کاتی ئاوس بووندا تا مندا ل
بوونی. (زن آبستن تاروز وضع حمل)

+ بیږه: [ناو] (۱) بیږگ؛ بیږوو؛ مه گیرانی.
(ویار) (۲) جوږیک دراوی بیږخه. (نوعی پول
بی ارزش)

بیږه: [ناو] سیراج؛ سیریز؛ ژازی. (کتخ. شیراز)

بیژهاتن: [چاوگه، ت] قیزهاتن؛ دل‌هه لگرتن؛
چون بیژت هات ئه و شته بخوی؛
(مشمئز نشدن از دین یا خوردن چیزی)
بیژه حمه‌ت: (۱) بی‌ته‌رک و دهر دیسه‌ری؛
(۲) وشه بی‌که بو ئیجازه گرتن یا پ‌گه دان؛
(ب) زه حمه‌ت نه‌بی. (بی زحمت)
بیژه‌ر: [ناو] جو‌ری داری؛ بیژه‌رد. (نوعی بید)
بی‌زه‌وق: [تاوه‌لناو] (۱) بی‌شوق؛ سیس؛
ژاکاو؛ بی‌که یف. (۲) بی‌سه‌لیقه؛ که‌چ
سه‌لیقه. (بینوق)
بی‌زه‌ره: (ف. گیو) رزیو؛ پیس؛
قیزه‌له‌شیوین؛ چلگن؛ چه‌په‌ل؛ بیژه‌ینه‌ر.
(فاسد؛ چرکین)
بی‌زیان: (۱) < بی‌زران. (۲) بی‌زیان؛ بی‌زه‌ره.
۲ (بی زیان)
بی‌زما: بی‌زما؛ لیاسی ناسکی تاییه‌ت بو‌ناو
مال و خه‌وتن. (بی‌زما)
بی‌ژان: (۱) گیای شابه‌نگ؛ بو‌ژان؛ (بومادران)
(۲) دابی‌ژان؛ گولله بارانی به‌تونندی و کون
کون کردنی نامانج؛ (تیرباراندن) (۳)
ته‌قاندنه‌وه به‌هیله‌ک؛ بی‌ژانه‌وه و دابی‌ژان.
(الک کردن)
بی‌ژاندن: [چاوگه، ت] (۱) دابی‌ژاندن؛ و به‌رگولله
دان به‌موسه‌له‌سه‌ل یا به‌تیرنه‌ندازی له
سهریه‌ک. (گلوله باران) (۲) به‌هیله‌کدا کردن.
(الک کردن)
بی‌ژانه‌سیاوه: [ناو] گیای بو‌ژانه‌سیاوه؛ په‌شه
شابه‌نگ؛ بو‌ژانه‌ی کیوی. (برنجاسف)
+ بی‌ژین: [له‌چاوگه‌ی بی‌ژتن] (۱) بلیین؛
بووشین؛ بی‌ژین؛ له‌بیژه و بی‌ژتن؛ گوتن و

وتن. (• بگوئیم. گفتن)
بی‌ژگه: [وته] جگه؛ جیا له‌وه؛ بی‌جگه؛ به‌جگه؛
ژبلی؛ بلی (بجز)
بی‌ژلک: [ناو] بی‌ژلک؛ بی‌ژوو؛ ویده‌چی (لک)
له‌[لخ] وه هاتنی و تورکی بیت. (حرامزاده)
بی‌ژمونه: [ناو] بی‌ژک؛ بی‌ژوو؛ بی‌ژلک؛ بی‌ژی؛
زول؛ هه‌رامزا؛ هه‌رامزاو؛ هه‌رامزاد. (حرامزاده)
+ بی‌ژن: (۱) [تاوه‌لناو] بی‌ژه‌ژن. (زن بی‌وه) (۲)
[تاوه‌لناو] بی‌ژن؛ پی‌او‌ی که‌ژنی نییه.
(سه‌لت). (بی زن) (۳) [وته] بلین؛ بی‌ژن؛
بووشن. (بگویند)
بی‌ژنده: [ناو، یک] بی‌ژه‌ر؛ قسه‌که‌ر. (گوینده)
بی‌ژنی: [ناو] په‌به‌نی؛ سه‌لتی؛ حاله‌تی پی‌او‌ی
بی‌هاوسهر. (مجردی. بی زنی)
بی‌ژو: [تاوه‌لناو] زو‌ربلی؛ پر‌بی‌ژ. (وراج)
بی‌ژوک: [ناو] (ف. گیو) (۱) جیگای کو‌بوونه‌وه
بو‌ئاخافتن. (جای تجمع برای حرف زدن) (۲)
[تاوه‌لناو] بی‌ژوک چه‌نه‌باز؛ زو‌رو‌ی‌ژ؛ فرمو‌ی‌ژ.
(حراف)
بی‌ژوکه: [ناو] (۱) زوله‌ک؛ دنکه‌گه‌رمه‌شانی
نه‌توقیو له‌بر‌ژاندندا. (دانه‌ذرت نشکفته در
چسفیل). (۲) به‌مندالی نه‌سره‌وت و شه-
یتان و هاروه‌هاج؛ دملین. (بچه‌نا‌آرام) (۳)
دانه‌ویله‌ی نه‌کول. (دانه‌بنشن دیر پخت)
(۴) دنکه‌دانه‌ویله‌ی نه‌کولیو له‌ناو گرار و
چیشتا. (دانه‌بنشن نه‌پخته) (۵) دنکه‌میوه‌ی
نه‌گه‌یشتوی ناو کو‌گای میوه‌ی گه‌ییو. (دانه
میوه نرسیده در انبوه میوه).
+ بی‌ژه: (۱) [کار، ثمری] بلی؛ بی‌ژه؛ بووشه.
(بگو) (۲) وته؛ قسه. (سخن)

بیژمر: [ناوبک] ویژمر؛ قسه کهر. (سخنگو)
 بیژی: [ناو] بیژوو؛ غهیری عهسل؛ شاخه ولقی
 زیادیی دار؛ زوله کی بریشکه. (حرامزادم)
 بیژیار: [ناوبک] ویژهر. (گوینده)
 بیژیتی: [ناوبه ره می چاوگه] زولی؛ حه رام-
 زایی؛ به فیلی. (حرامزادگی)
 بیسات: [ناو] بسات؛ نه سپایی سه سفره ی
 زماوه ند و میوانی؛ بیساتی سه ماوه؛ وه ک
 ئیسکان و نالبه کی و قوری و کسه ف...
 سفره یا گاریه ی ورده واله فروشی که نار
 شه قام. (بسات)
 بیسات شیواندن: [چاوگه ت] (ب) کاری
 که سیک تیکدان؛ بیسات تیکدان؛ (ب)
 مه جلیس شیواندن. (بساط بهم زدن)
 بیسار: فد؛ فیسار؛ جیناوی که سی گوم
 (نادیار)؛ له گهل فلاندا دی؛ فلان و بیسار؛ فلان-
 و فیسار. (بیسار)
 بی سام: [ئاوه لئاو] بی ترس؛ بی واهیمه؛
 ترس هینه رنیه؛ بی زافته. (بدون واهمه؛ بی-
 ابهت)
 بی سامانی: [ناو] بی سامان بوون؛ فه قیری و
 هه زاری و بی نه نوایی. (بیسامانی)
 بیسانچی: [ئاوه لئاو-ئاو] بیستانه وان؛ بیستان
 ده چینی و ناگای له بیستانه. (بوستانچی)
 بیستانچایی: ند. [ناو] چای به تورکی؛ چوم،
 بیستانی بهر چوم؛ بیستانی ناوی؛ بیستانی بهراو
 که له چوم ناویدری. (بوستان لبرودخانه)
 بیسترو؛ اند؛ فد [ناو] جیگای خوراک و نوشابه
 فروشتنی هه رزان بایی که له هیتندی
 کیشومر (ولات) دا تایبهت به چینی هه ژارانه.

(بیسترو)
 بیستوک: [ناو] که رهسته ی یاریده دهری
 گوئی گرانه بو باشتربستن. (سمعک)
 بیستوک: ثامیری دنگ هیهر و دنگ بهر له
 ته له یفووندا. (گوشی)
 بیستوون: (۱) به غستوون؛ به غستان،
 ولاتی خودایان و گهوران؛ (سرزمین خدایان)
 بی کوله که؛ (بدون ستون) (۳) کیوکه له
 کرماشان. (کوهیست در کرمانشاه)
 بیسته: [کاری نه مری له چاوگه ی
 ویستان] بیسه؛ بویسته؛ راههسته. (بایست)
 بیستیار: (۱) بیسه؛ گوینگر؛ گویداته پین؛
 گوهدار. (شنونده) (۲) (ب) سیخور؛ فسوس.
 (جاسوس)
 بیستیک: [ناو] نه ستیولک؛ ئاسنی سه
 ته نوور. (تکه آهنی روی تنور که دیگ رانگه
 میدارد)
 بیسته مین: [ئاوه لئاو] له پله و پایه ی
 بیسته مدا؛ له ژماره ی بیسته مدا. (بیستمین)
 بیسک: [ناو] ثان؛ دهمیکی کورت. (آن)
 بیسکادن: ثانیکی تر؛ تاوئیکی تر. (لحظه دیگر)
 بیسکار: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) جنیو فروش؛
 نازار دهر. (بد دهن؛ آزارنده)
 بیسکاری: [ناو] (ف. گیو) بیسکانی؛ جنیو فروشی؛
 نازار دهری. (نا سزا)
 بیسکانی: بیسکاری.
 بیسکویت: فد؛ [ناو] جوژی توشه له ئارد و
 شه کر. (بیسکویت)
 بی سمهت: [ئاوه لئاو] بی سمهت؛ بی ترس؛
 بی ئیحتیات. (بی احتیاط)

بی سوو: نه مانی هیژی دیتن: کهم سوو. (کم سو و بی فروغ)
 بی سووا: (۱) [ناو] بی سو: بوسه؛ په بهت؛ کوله.
 (کمین) (۲) [بهند] بی سووا؛ بی گومان؛ بی شک. (بی گمان)
 بی سوود: [ئاوه لئاو + ناو] بی موفا؛ بی قازانج؛ بی سوود؛ بی قازانج؛ بی پریا؛ بی بهره. (بی سوود)
 بیسه: [کاری نهمری له چاوگه ی ویستان بیسه؛ بوهسته؛ پوهسته. (بایست)
 بی سه بر: [ئاوه لئاو] بی موله؛ نا تارام؛ به له ز؛ بی تاقفت. (بی صبر)
 + بی سه ر: [ئاوه لئاو] هر شت که سه ری نه بی؛ بی که لک؛ بز؛ بی شوین. (بی سرگم)
 + بی سه روبن: [ئاوه لئاو] (۱) زور دوور و دریژ؛ بی هول و ناخر. (بی سروه) (۲) تیکه ل پیکه ل. (بی سرو تهو آشفته)
 + بی سه ر و زمان: [ئاوه لئاو] (۱) نه خوشی که له زمان که وتبی. (مریض از حرف زدن عاجز. (۲) بی دهمویل وقسه نه زان. (بی سرو زبان)
 بی سه روسامان: فد: (۱) [ئاوه لئاو] بی سه روبه ره و شیواو؛ ئالوز. (۲) بیدار و مال و بی نه نوا؛ بی مال و هاوسه ر. (بی سه روسامان)
 + بی سه ر و سه دا: (۱) [ئاوه لئاو] بی دهنک؛ بی هه راو هوریا. (بی سه ر صدا) (۲) جیگای خه لوه ت و بی دهنک؛ نه مه و تاغه زور بی سه ر و سه دایه. (دنج) (۳) کردنی کاری به په نامه کی و به هیواشی و بی دهنگی. (بی سر و صدا)
 بی سه ره: [ئاوه لئاو] بی خاوه ن؛ ئالوز.

(بی صاحب. بینظم)
 بی سه ره تا: [ئاوه لئاو] نه زه لی؛ بی چاوگه؛ بی چاوانه و بی سه ر چاو. (بی ابتدا)
 بی سه لیه: [ئاوه لئاو] (۱) بی زه وق. (بی ذوق) (۲) تینه گه ییو و بی عقل. (بی شعور)
 بی سه مه ر: [ئاوه لئاو] بی موفا؛ بی به هره؛ بی سوود؛ بی بهر. (بی بهره)
 بی سه واد: [ئاوه لئاو] نه خوینده وار؛ که سیک نه توانیت بنووسیت و بخوینیت هوه. (ب) که سیک که له باری زانستیه وه زور پر بار نه بی. (بی سواد)
 بی سه وادی: [ناو] نه وانی؛ بی سیواتی؛ نه خوینده واری؛ (ب) کهم ناگای له باری زانسته وه. (بی سوادی)
 بی سیره ت: [ئاوه لئاو] (۱) بی ته خلاق؛ بی ناکار. (بی اخلاق) (۲) نابرو و چوو؛ بی بن کراو به ناره وا؛ بن پژاو. (بی سیرت)
 بی سیک: [ناو] له زمانگه لی پروگرام نوو سینی کامپیو تیر. (از زبان های برنامه نویسی کامپیوتر)
 بی سیم چی: [ناو] له سه ری سیم (بی ته ل) کارده کا؛ بی سیم هه لگر له ته رته شدا. (بی سیم چی)
 + بی ش: [ئاوه لئاو] بهند؛ زیاد؛ که موبیش؛ کهم تا بیش؛ کهم تا زور. (بیش)
 بی شاتوشووت: بی هه راو هوریا و شیته شیت؛ (ب) [ناوت] بی پیکلام؛ بی ته بلیغات؛ بی بانگه شه؛ بی بالگاشه؛ بی پروپاگاندا. (بی تبلیغات)
 بی شاخ: کو ل؛ هه ر حه یوانی شاخدار یک (وه)

ک بزَن) که شاخی نمیبِت. (بی شاخ)
 بیشتر: فد: [ئاوه لئاو + بهند] بیشتر؛ زیاتر؛
 فیشتهر. (بیشتر)
 بیشک: (۱) [ئاو] لانکه؛ بیشکه (گهواره)
 (۲) [بهند] بی شک؛ بی گومان. (بی شک)
 بی شکست: [ئاوه لئاو] (۱) کؤل نه ده؛ بی
 نکوول. (۲) ساغ؛ نه شکاو. (بی شکست)
 بی شوخی: راسته قینه؛ بی گالتیه؛ (ب) بو
 پرسکردنه، به راسته؟ شوخی ناکه ی. (جدی؟)
 بی شوو: [ئاوه لئاو] (۱) بیشو؛ بیژمار؛ بی داد؛
 بی حده؛ (بیشمار) (۲) [ئاو] بی میرد؛ (بیوه زن).
 (بی شوهر)
 بی شهرت: بی مهرج؛ بی دانانی مهرج؛ هیچ
 شهرتی له بهین دانه بی. (ب) [ئاوه لئاو]
 شهرت شکین و بیوه فا. (بی شرط؛ بی وفا)
 بی شه رت وشو: [ئاوه لئاو] بی شهرت وشوین؛
 بی یوه فا؛ بی قهول؛ بی قهول وقه رار؛ بی به لنین.
 (بیوفا)
 بی شه رتوو شوین: کبی شهرت وشو.
 بی شهرتی: [ئاو] شهرت نه بردنه سهر؛ شهرت
 به جی نه هینان؛ بیوفایی به قه رار و په یمان.
 (بی شرطی)
 بی شهرعی: کاری دوور له تاین وشهرع؛
 کاری خیلاف؛ کاری خراپ وغهیری
 شهرعی. (بی شرعی)
 بی شهریک: [ئاوه لئاو] بی هاوبه ش؛ (ب) ته
 نیا؛ ب. (خوای بی شهریک) (بی شریک)
 بیشهنگ: (۱) [ئاوه لئاو] گرینوک؛ که سیک که
 زور بگری یا زوو دهستبکا به گریان؛ (۲) بی-
 شهنگ شوپه بی

(همیشه گریان؛ بیدمجنون)
 بی شه هامهت: [ئاوه لئاو] بی جه رگ؛ بی
 جگه ر؛ قزه؛ ترسه نوک؛ بی غیرهت؛ بی زاله
 (بی شهامت)
 بیشی: بیشه؛ میسه. (بیشه)
 بی شیل: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) ناشیرین؛
 ناپوخت. (زشت)
 بی شیلوه پیله: [ئاوه لئاو] بی ده غه لی و فیلبازی؛
 پاک و ساده. «گو قاری مه باد ۱۱۲» (بی شیل-
 پیله)
 + بیعار: فد: بوی هه یه له وشه ی (بیعار)
 فارسییه وه هاتبی عار و اتا عه یب و نهنگ
 له فارسییدا ثم دژواتایه هه یه. (بیعار)
 بی عاره ق ده رچوون: [چاوه گهت] (ب) بی-
 دیتی تازار و عه زیته ده ر بازبوون؛ (ب) له
 سزای تاوان ده ر بازبوون. (معادل مفت در
 رفتن)
 بی عورزه: [ئاوه لئاو] بی لیاقهت؛ سووک و
 چروک؛ نالایق؛ (ب) کار لینه هاتوو. (بی عرضه)
 بی عوز روبه هانه: بی لامو جوومی؛ بی پربوینوو.
 (بی عذر و بهانه)
 بی عه جمان: [ئاوه لئاو] بی حه جمان؛ نه سهرت؛
 بی نو قره؛ بی تارام و قه رار. (نا آرام)
 بی عه جه له: به کاوه خو؛ به تارامی؛ بی له زوبه ز.
 (بی عجله)
 بی عه مهل: [ئاوه لئاو] بی حه مهل. (۱) بی
 کرده وه. (۲) (ب) کابرا پیاویکی بی عه مهله؛
 هیچ کاریکی خراپ ناکا. (بی عمل)
 بی عه یب: [ئاوه لئاو] ساغ؛ دروست؛ بی تیراد؛
 بی تاهوو؛ (بی عیب)

بی غهرمز: [ئاوه لئاو] بی کینه؛ بی بوغز؛
 راست و پوه وان؛ (ب) بی لایه نگرې یان دوزمنی؛
 بی نه زهر له قهزاوت کردندا. (بیغرض)
 بی غم: [ئاوه لئاو] غمی نییه؛ که مته رخه م.
 (ب) نه رخیه نه به، بی غم به؛ خه مت نه بی؛
 نیگه ران مهبه. (بی غم)
 بی غیرت: [ئاوه لئاو] نامووس فروش؛ (ب)
 نیشتمان فروش؛ ناپساو؛ خو پړی؛ بی پړه گ.
 (ب) ترسه نوک؛ قزه؛ بی شه هامت. (بی
 غیرت)
 بی فرمان: [ئاوه لئاو] بیکار؛ نیش و فرمان پی-
 نه سپیر دراو؛ [ناو] بی فرمان؛ سه یاره بییک که
 رو لی نه بی یان؛ رو له که ی خه لاسی (بو شى)
 بی بی یان خراب بی. (بیکار؛ بی فرمان)
 بی قه پ: [ئاوه لئاو] به دفعه ر؛ ناشیرین؛ ودم
 خراب؛ شووم. (شوم و بدیمن)
 بی قه رهنگ: [ئاوه لئاو] بی که لتوور؛ بی
 نه ده ب. (ب) دوا که وتوو؛ ناداب نه زان؛ دوور له
 شارستانیته. (بی فرهنگ)
 بی قه هیئت: [ئاوه لئاو] بی شهرم؛ بی نابروو؛ بی-
 حه یا. (بی آبرو)
 بیقان: (۱) هین؛ وانیک؛ نهو کی. (چیز)
 بیقل: [ناو] بیقل؛ که پو؛ لووت. (بینی)
 بی قابیله ت: [ئاوه لئاو] سووک و چروک؛
 نالایه ق؛ ناقابیل؛ بی پړیز. (بیقابلیت نالایق)
 بیقاچ: (۱) دوور له په ژراندنی عه قل غه یری
 مه تتیقی؛ دوور له په سندی عه قل. (غیر
 منتقی) (۲) که سیک که پای نییه؛ بی پا. (بی پا)
 بیقاعیده: (۱) دوور له رسم و رسووم؛
 (۲) بیسه ره موبه ره. (۳) عه یب، ئیراد؛

بیقاعیده نییه من بچم بولای نه و دوسته ت؛
 وانا عه یب نییه؟ (بی قاعده دوزار رسم و
 رسوم)
 + بیقام: [ناو] حه وز یا گولی به قه د بالا پیاوی
 قوول بی؛ حه وزیا گومی په ی نه دا. (حوض یا
 استخر، در حلود دومتر گود)
 بی قانونی: (۱) [ناو] کهس له کهسی، بیسه ره و
 به ره یی. (۲) زولم؛ غدر؛ نا حه قی؛ دوور
 له یاسا. (بیقانونی؛ ظلم)
 بیقولاخ: [کنای] بیسه روشوین؛ له تور کیسه وه
 هاتوو قولاخ و اتا گوی؛ و باو بوو نه گه ر
 مه پړیک گورگ زگی درپیا، شوان
 گو پچکه کانې ده هیناوه بو نیشانه ی نه وه که
 گوم نه بووه؛ بیسوراخ؛ وندا؛ بزر. (کنایه گم
 شدن)
 بی قه در: [ئاوه لئاو] سووک و چروک؛ بی پړیز؛
 بی حورمه ت. (بی ارزش)
 بی قه راری: [ناو] (۱) ناارامی؛ بی ئوقره یی. (۲)
 زهوت نه بوون و به ندنه بوون له جیگاییکه.
 (۳) نیگه رانی. (بیقاری)
 بیقهواره: [ئاوه لئاو] ناقولا؛ ناشیرین؛ له
 نه ندازه و قهواره دا نه بوون؛ زهوی یان شتی
 پان که دارای که چ و کوو پی بی یان چوار
 گوشه نه بی و لار و خچ بیت. (بیقواره)
 بی قیمة ت: [دژ و اتا] (۱) بی به ها هه رزان؛
 چروک؛ بی نه رزش؛ ناقابیل. (۲) به خو پای بی
 قیمة ت بو تو. (۳) (دژ و اتا) زور به قیمة ت
 له قیمة ت نه هاتوو. (بی قیمة ت)
 + بیکاری: [ناو] به ره می چاوه [۱] پموتی
 نه بوونی کار. (۲) به تالی و کاتی پشوودان و

سهر پهرژین؛ (۳) له سهر کار دهر کران و بیکار
مانه وه. (بیکاری)
بیکاری وهرزی: که سانی که شوله که یان وایه
که چهند مانگ له سالد کاریان نه بی؛ وهک:
فه لاو درویننه وان که زستانان بیکارن.
(بیکاری فصلی)
بی کتج: پروت و بی لیاس؛ بی جل و بهرگ.
(بی لباس)
+ بیکوانه: [ناو] بنیشت؛ جاکچه؛ شیلای
قهزوان. (سقز)
بی کول: < بیکول.
بی کول: [ئاوه لئاو] بی که سهر؛ بی دهر؛
بی آزار؛ ئاسوده. (آسوده)
بی کول: [ناو] کوله بی؛ بی زمر؛ بی زهر؛
بنجه بی که له میشه دا سهوز ده بی. (بته بید
کوتاه)
بی که س و کار: [ئاوه لئاو] بی فه کوفامیل؛ بی-
قهوم و خیش. (بیکس و کار)
بی که سی: [ناو] (۱) بی خزم و که سی؛
ته نیابالی. (۲) بی هاوده می؛ بی هاوالی؛
ته نیایی. (بیکسی)
بی که لک: [ئاوه لئاو] بی که لک؛ بی سوود؛ به کار
نه هاتوو. (بدردنخور).
بی که لله: [ئاوه لئاو] (ب) بی نیحتیات و سه پر
رو؛ که لله رهق؛ (ب) بی مه غز؛ بی عه قل. (بی
کله)
بی که موزیاد: (۱) به اندازه؛ نه که م نه زیاد.
(۲) (ب) ته و او و که مال. (بی کم و زیاد)
بی که م و که سر: [ئاوه لئاو] ته و او که مال؛ بی
که مایه سی؛ بی که م و کووری. (بی کم و کسر)

بی که یف: بی حال؛ بی شه وق؛ په شیو؛ خه مبار؛
نه خو ش. (غمگین)
بی کیر: [ئاوه لئاو] (ک) پلآوده وتری؛
به کار نه هاتوو؛ بی که لک. (بدردنخور)
+ بیگ: [ناو] پیاده ی شه ترمنج.
(پیاده شطرنج)
بیگا: [ناو + بهند] بیگاف؛ ناوخت. درهنگ وه-
خت. (بیگاه)
+ بیگافی: [ناو] (۱) ناوه ختی؛ درهنگ وه ختی.
(ناوختی) (۲) زور مملی. (زور گوئی)
بیگانه خوازی: [ناو بهر هه می چاوگه]
(ب) نیشتمان فروشی؛ فسوسی بو
بیگانه کردن؛ کاری بی شه رهی و دوور له
نیشتمان پهروه ری کردن بو بیگانه.
(بیگانه خواهی)
بیگانه بی: [ناو] (۱) حاله تی خزم نه بوون و
دوور له خزمایه تی. (۲) نه ناسراوی و غه ری بی؛
نامویی؛ غه واره یی؛ ناس نه کری. (بیگانگی)
بی گری: [ئاوه لئاو] راست و پره وان؛ (ب) بی
قورت و خواری؛ سه ولی بی گری؛ سه ولی
راست و بی که چ و کووری؛ (ب) بی فیل (بی
گره)
بیگله بی: له وه ختی به پی کردن میواندا ده لین
واتا: هیوا دارم میوانداریمان جیی گله یی و
گازنده نه بووبی. (بی گلایه) بیگو؛ [ناو] بوژو.
(علف بو گرفته)
بیگومان: [بهند] بی شک؛ نه رخنه یان. (بی
گمان)
بی گوناج: [ئاوه لئاو] بی سووچ؛ بیتاوان. (بیگناه)
بیگه ف: [ئاوه لئاو] گهوج؛ سهر سه ری. (احمق)

بیلا: [ناو] ناخ؛ خوَل؛ خاک. (خاک).

بیلا: (۱) دوو نهوَم. (دوطبقه) (۲) باران نه گر؛ په سیو. (جائیکه باران نخورد) (۳) لی گه پری؛ لئی گه پری. (بگذار)

بیلاته شبی: (ب) دوور له پرووت؛ ته شبیهاتی نه بی؛ دوور له شوبهاندن. (بلا تشبیه)

بیلاسن: [ناو] بیلی ئاسنی؛ پیهمره. (بیل آهن)
بیلاسنی نه سپه ره دار: [ناو، ت] پیهمره پیک که نه سپه ره ی خراوته سهر بو جیگای پا. (بیل آهن نه سپه ردار)

بیلامانی: (۱) دوور له مانای شارواه. (بدون معنی دیگر) (۲) بیلامانبع؛ بی بهرگری و عیب و عار. (بلامانع) (۳) (ب) دوور له پرووت؛ بیلاته شبی. (دور از حضور)

بیلا نه: [کاری] نه مری [لیگه پری؛ بلا. (بگذار)
بیلا نیسبته: [بهند] به لا نیسبته؛ (ب) دوور بی له نیسبته به تو؛ بی پیوهندی له گهل تو دا. (بلا نسبت)

بیلا یه ن: [ئاوه لئاو] حاله تی بی هوگری. (بی طرف)

بیلا یه نی: [ناو] حاله تی که سیک که له حوکم کردند لایه نی هیچکس نه گری. (بی طرفی)

بیلته کرن: [چاوگه، ت] ته کمیش؛ بوش کردن و شی کردنه وهی بنی دار. (بیل زدن و نرم کردن زیر درختان)

بیلشا: (ف. گیو) لوی گیژ و خوَل و بی میشک و گهوج. (خول)

بیلکاری: [ناو] (۱) به بیل کار کردن (۲) زهوی شیو کردن به بیل. (۳) پیهمره کاری. (بیل

کاری)

بیلوته: [ناو] داوه تی بی دو (دوت)؛ (داوه تی فقهیان) (جشن و سماع فقه ها)

بیلوژه: جوړیک هه رمی. (نوعی گلابی)

بی لوک: پویشتنی ئارام و بی لوقه کردن. (را ه رفتن آرام)

بی لوت: (۱) بی ده ماخ؛ سه یاره پیک که مو تو پره که ی له پاشه و مبی و پیشه که ی ساف- بی. (۲) نوکه بیلوته: نوکه سیلکه (بیدماغ) بیله: [ناو] جوړی بیلاوی ژنان بوو له قه دیم- دا. (نوعی کفش قدیمی)

بیله با: [ناو] شهن کردنی جه غزی دانه ویله به بیل. (باد دادن گندم و خرمن با بیل)

بیله کو: [ناو، ت] بوول؛ خو له میش. (خاکستر)
بی له نجی: [ناو] خوین گه رمی؛ بی مان گرتن؛ ته با. (خون گرم)

بیله وار: [ناو] مه حالیکه له نازر بایجانی پروژ هه لاتا له ئیران. (بیله وار)

بیلیارد: اند؛ فد: [ناو] (۱) جوړیک یاریه به چهند گووی دارین و داره دهستی ده کری (۲) کورسی (میزی) نه ویاریه. (بیلیارد)

+ بی لیته: [ئاوه لئاو] ساف؛ بی قوپ و لیته؛ تراوی بی خه وش و خال؛ تراوی بن نه گرتوو. (ساف و بی ته نشین)

بیلی میکانیکی: [ناو، ت] جوړیک مه کینه بو هه لکه ندنی زهوی که بیلیکی گه وره ی به سه روه یه. (بیل مکانیکی)

بیلیون: فداند؛ فرد: [ناو] له تامریکا هه زار ملیون و له ئینگلیس یه کمیلیون- ملیون. (بلیون)

بی ماتی: [بەند] فەرەن؛ بی مەحتەلی؛ بی
 ڤاوستان. (بی معطلی)
 بیمار: [ئاوہلناو] نہ خوش؛ ناساز؛ نہ ساخ؛
 خەستە؛ (بیمار)
 بیمار یفت: [ئاوہلناو] لە فارسییەوہ ہاتووہ
 بە لام واتاکە ی گوڤدراوہ بی مە عریفەت. (ب)
 ئەمەک نہناس؛ بی ڤاوەت ی؛ بی جوامیری؛
 (بیمەرفت)
 بی ماف: [ئاوہلناو] بی بە ھەرە؛ بی بەش؛ بی
 حەق. (بی بەرە)
 بی ماک: (۱) نیری کە ھیلکە گونی نہ بی.
 (نری خایە) (۲) کار و بەرخی بی دایک.
 (بزغالو برەبی مادر)
 بی مال: [ئاوہلناو] (۱) بی خانەولانە؛ کەسیک
 مالی نہ بی. (۲) فەقیروی بی ئەنوا. (۱) بی خانە. ۲
 فقیروی چیز)
 بی مانا: [ئاوہلناو] بی مەعنا؛ بی واتا؛ قسە ی پەر
 و پووچ و بی مانا. (بیمەنی)
 بی مایە: [ئاوہلناو] (۱) بی ڤوول و پارە. (۲)
 زوورشل و تراو. (۳) (ب) بی سەواد؛ بی زانست.
 (بیمایە)
 بی مەحەلی: [ناو] بی تەوہ جوی؛ بە چ نہ زانین؛
 ریز لی نہ گرتن؛ بە چ نہ گرتن؛ خو
 تینە گە یاندن؛ پوینە پینە دان. (بیمحلی)
 بی مروس: [ئاوہلناو] (ف. گیو) غەمگین؛ ڤوو
 تال؛ مەر و مووچ؛ مەر و موچ. (غمگین؛ روترش)
 + بی مریس: [ئاوہلناو] (ف. گیو) بی ئیشتیا.
 (بی اشتها)
 بی مزە ڤەت: [ئاوہلناو] ساغ و سەلامەت؛ بیوہ ی
 (بیضرر).

بی مشوار: [ئاوہلناو] (۱) بی ودم؛ بی-
 فریشک. (بیدیمن) (۲) نا پایە دار. (ناپایدار)
 بی مشوور: [ئاوہلناو] بی تە گبیر و بی سە لێقە لە
 بە ڤوہ بردنی کاریکدا. (بی تدبیر)
 بی مشووری: [ناو، ت] بی تە کبیری بە تەنگی
 کاریکوہ نہ بوون؛ حالەتی لێنە هاتووی لە
 سەر پەرەشتی کردنی کار یان پێخراو یکدا. (بی
 تدبیری)
 بی موخ: [ئاوہلناو] بی کەللە؛ بی میشک. (ب)
 ئەوہ ی کردموہ ی لە ڤووی عەقڵوہ نیہ
 (بیمخ)
 بی مول: [ناو] نشانە بیکە لە نووت نووسیدا کە
 دەنگی نوٹی ئەسلی نیو پەرە دەھینیتە
 خواروہ. (بمل)
 بی موو: (۱) [ئاوہلناو] ھەوێز؛ سەرتاس؛ بی-
 تووک؛ (۲) ھەر شت کە مووی نہ بی. (۳)
 لووسکە و موو دەر نە هاتوو. (۴) موو تاشراو.
 (بیمو)
 بیمە: فد: [ناو] مەختە؛ بە لام لە سەر زمانی
 خەلک ھەر بیمە دەوتری و لە کەسم نہ
 بیستووہ کە بلایت مەختە ئەگەر چی وشە
 کوردیە کە ی مەختە یە. (بیمە)
 بیمەزە: [ئاوہلناو] بی تام؛ بی چیژ؛ ھەروہا.
 قسە ی بی مەزە؛ شوخیی بیمەزە و بی نمەک
 و بیتام. (بیمزە)
 بی مەزە یی: [ناو] بی تامی؛ کار و قسە ی بی
 نمەک و بیتام کردن. (بیمزگی)
 بی مە غز: [ئاوہلناو] (۱) بی میشک. (۲) بی-
 ناوہ ڤوک. (۳) ڤووک؛ پووچەل. (۴) (ب) بی-
 ناوہز. (بی مغز)

بی‌مه‌یلی: [ناو] پی‌خوش‌نه‌بوون؛ بی‌
عه‌لاقی‌یی؛ سارد و سری؛ بی‌فیشتیایی. (بی‌
میلی).

بی‌میر: [ناو] بی‌شوو؛ بی‌میرد. (بی‌شوهر).
بی‌میزی: (ف. گیو) گه‌وره‌یی؛ پانی. (بزرگی؛
وسعت).

بی‌میهری: [ناو] بی‌موحیه‌تی؛ نه‌بوونی
میهره‌بانی و خوشه‌ویستی؛ بی‌مه‌یلی. (بی‌
مهری)

+ بین: [ناو] بین‌خواردنه‌وی زوپ‌ناژن و
شمشال‌ژهن. (عمل دم و بازدم در حین

زدن نی) (۲) پیران کردن و توند خولاته‌وی
مه‌زهرق و شیلّاق. (بسیار بسرعت
چرخیدن) (۳) [یاشگر] واتا بینا (ناوی‌کرداری-
ده‌به‌خشی) نه‌وی که ده‌بینی وه‌ک دوور بین،
نزیك بین، هووپ‌بین. (بین) (۴) بینه‌قاقا.
قوپ‌گ. قوپ‌وو. (خرخره)

+ بینا: (۱) [ناو] ساختومان. (۲) [ناو] قه‌رار؛
به‌نا. مه‌گه‌ر بینا له‌سه‌ر نه‌وو تو‌بچی.
(بنا) (۳) [ئاوه‌لناو] که‌سی که ده‌بینی. (بینا)

بینافسوک: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) غه‌مگین؛
خه‌مناک؛ به‌په‌روش. (غمگین)
بیناف: [ئاوه‌لناو] بی‌ناو؛ ناوندیار؛ بی‌ناوک؛ بی‌
ناوکه. (بی‌نام؛ بی‌هسته)

بی‌نامووس: [ئاوه‌لناو] نایاو؛ بی‌غیره‌ت؛ <
بی‌شهره‌ف. (بیشرف)

بیناندن: [جاوگه‌ت] بار بار کردن و به‌ستن.
(بستن)

بیناندنه‌وه: [جاوگه‌ت] (۱) دوزینه‌وه؛ دیتنه‌وه.
(۲) به‌ستنه‌وه. (پیدا کردن. بستن)

بینانه‌وه: به‌ستنه‌وه. (بستن)

بی‌ناوکه: [ئاوه‌لناو] بی‌ناوک؛ بی‌ناوه
روک؛ بو‌ش؛ بادامی بی‌ناوکه؛ بادامی بی‌مه‌غز.
(بی‌مغز و تهی)

بینای: به‌ستن؛ به‌سه‌هولبوون؛ یه‌خ به‌ستنی
ثاو. (بخ بستن)

بین‌بین: [به‌ند] به‌ین به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛
ناوبه‌ناو؛ جار‌جار. (هراز‌گاهی؛ گاه‌گاه)

بین‌ته‌نگ: [ئاوه‌لناو] بی‌هن‌ته‌نگ؛ پشووسوار؛
بی‌تاقه‌ت. (بی‌صبر)

بین‌خواردنه‌وه: [ناو] شمشال‌یا زوپ‌نا ژهن
به‌یه‌کنه‌ففس و بی‌پ‌رانه‌وه و بی‌پشوودان.
(یک‌نفس در نی‌دمیدن)

بین‌دریژ: [ئاوه‌لناو] پشوو دریژ؛ به‌تاقه‌ت؛
خوپ‌اگر؛ بی‌هن دریژ. (صبور)

بیندن: به‌ستن. (بستن)
بینترین: [چاوگه] پشیمین. (عطسه‌کردن)

+ بینشک: (۱) باویشک. (۲) وه‌نه‌وز؛ پو‌نژین؛
خه‌وه‌نووچکه. (خواب‌آلودگی زیاد)

بین‌فهره: [ئاوه‌لناو] به‌تابشت؛ به‌تاقه‌ت؛
به‌سه‌بر. بین‌دریژ؛ بی‌هن دریژ؛ بی‌هن‌فهره؛ به-
پشوو. (صبور)

بین‌فهدان: بی‌هن‌فهدان؛ وچان‌گرتن؛ هیلاکی
ده‌رکردن؛ هسه‌سانه‌وه. (خستگی در کردن)

+ بینگ: [ناو] (۱) به‌رقوپ‌وو؛ به‌ربین. (جلو‌گلو)
(۲) هه‌ناسه؛ بین؛ بی‌هن. (نفس)

بین‌گرتن: [جاوگه‌ت] (۱) پیران‌گرتن و توند
س—وو‌رانه‌وه. (س—ربیع چرخیدن)

(۲) بین‌خواردنه‌وی زوپ‌ناژهن. (یک‌نفس
سرنا زدن) (۳) به‌ر بینه‌قاقای که‌سیک‌گرتن.

(بقه کسی را گرفتن)

بینه: [کاری نه مری] باره؛ باوه رو؛ بیره؛ باوره؛

بیرا؛ بیرانه؛ بیینه. (بیار)

بینهر: [ناوبک] (۱) تماشاچی. (۲) نه وهی که

دهینی. (بیننده)

بی نه سیو: [ئاوه لئاو] بی یار به ش بر او بی به ش؛

ثافه روز. (بی نصیب)

+ بینی: [پاشگر] حاله تی دیتن؛ جیهان بینی،

تالا بینی، خوشبینی، به دینی. (بیواژه. بینی)

+ بی نیازی: [ناو] (ب) تیرو ته سه لی؛

دهوله مه ند؛ هیچ نه خوازی؛ بی حه وجه بی. (بی

نیازی)

بی نشان: [ئاوه لئاو] (۱) یه کنده ست و بی خال.

(۲) بی شوین. (۳) بی میدال. (۴) گوم بوو؛

سهره لگرتوو؛ بیسه روشوین. (بی نشان)

بینین: چاوینکه وتن؛ دیتن؛ به ستن؛ جه

مدین؛ به سه هول بوون. (دین؛ بستن)

بینینه وه: [چاوگه ت] دوزینه وه؛ دیتنه وه. (پیدا

کردن)

بی نیوبر: [بهند] په یتا په یتا؛ له سهریه ک؛ بی-

پسانه وم. (بدون وقفه)

بینیه: [کاری نه مری له چاوگه ی هینان]

بیینه؛ نهو شته بینه؛ باوه ره ی؛ بیرانییه.

بیرای. (بیاورش)

بیو: [ناو] بیفت؛ فورسه ت؛ دهره فته؛ بیف.

(فرست)

بیواده: [بهند] بیگاف؛ بی وه خت؛ ناوه خت؛ (ب)

درنگ وه خت. (بیموقع)

+ بی وار: [ئاوه لئاو] (۱) بی شوین. (بینشان) (۲)

وه جاخ کویر. (اجاق کور)

بی واری: [ناو] بی شوینی؛ وه جاخ کویری. (بی

نشانی. اجاق کوری)

بی واز: [ئاوه لئاو] بی حه وسه له؛ حال نه دار؛ بی-

تاقه ت؛ بی حال؛ جارس؛ جاپز؛ بیزار.

(بیحال) بیمال و سامان؛ هه زار؛ ژیان-

ناخوش. (بیوضع)

بی واسیته: [ئاوه لئاو + به ند] بی پیوه نده ر؛ بی-

ده لال؛ بی نیوجییی که ر؛ بی نیوبر؛ راسته وخو.

(بیواسطه)

بی وجود: [ئاوه لئاو] بی وجود؛ شتیک که

بوونی نییه. (ب) بی که سایه تی؛ بی قه در؛ بی-

بایه خ. (بیوجود)

بی وچان: [بهند] بی حه سانه وه؛ بی پاره وستان؛

له سهریه ک و په یتا په یتا. (بی وقفه)

بیوکه: [ناو] (۱) موریانه ی خوری و به ن. (۲)

مورکه. (موریانه پشم)

بیوله ت: [ئاوه لئاو] نه گبه ت؛ نه هامه ت؛

ندامه ت؛ جوړی جوین؛ شووم. (بی یمن)

بیوم؛ بووم؛ بووگم. (بوده ام)

بی ونه بی؛ بی ونه بی؛ بیت ونه بیت؛ له

هر حالدا. (باشد و نباشد)

+ بی وه خت؛ تد؛ فد: [بهند] ناوه خت؛ زیاتر

بو دره نگ وه خت؛ به م پیواره بیوه خته هاتی؟

(بیوقت)

بیوه سیری؛ مایه سیری؛ باواسیر؛ واسی.

(بواسیر)

بی وه فا: [ئاوه لئاو] بی به قا؛ بی قه ول وقه رار؛ بی

شهرت وشو. (بیوفا)

بی وه ک: [ئاوه لئاو] بی هاوتا؛ دایکا بی وه کا

من؛ دایکی بی وینه ی من. (بی همتا)

بی ویری: [ناو] (۱) بیقری؛ بی دهره تی. (بی

مجال) (۲) نه خوش که وتوووی بی عیلاج و

چاره. (مریض لاعلاج)

بی ویزدان: [ئاوه لئاو] ویزدان خه وتوو؛

که سیک که ویزدانی نییه. (بی وجدان)

بی های: [ناو] بی ناگایی؛ ناگا له خو نه بوون.

(نا آگاهی)

بیّهش: [ئاوه لئاو] بیّهوش. (بیّهوش)

بیّهن: [ناو] (۱) نه فەس؛ هه ناسه. (نفس) (۲)
بوون. (بو)

بیهن: (۱) بوون؛ بووه؛ بووگه. (۲) بووگن؛ (بوده؛
بودهاند)

بیهناخوه بهردان: هه سانه وه؛ پشوودان. (تنفس
استراحت)

بیهنام: ناوه بو پیاوان؛ ناوچاک؛ خوشناو.
(بهنام)

بیهن پیکه تن: [چاوگه ت] بونگرتن؛ بوگه ن-
بوون. (بوگرفتن)

بیهندار: [ئاوه لئاو] بوندار. (بودار)

+ بیهن دان: [چاوگه ت] (۱) پشوودان؛
هه سانه وه. (استراحت) (۲) بوون دان؛ حاله تی
هه رشت که بوئی لی دی. (بو دادن)

بیهنژین: [چاوگه] پشمین. (عطسه کردن.)

بیهنشک: [ناو] پشمه. (عطسه)

بیهن شه دان: [چاوگه ت] پشوودان.
(استراحت)

بیهن لی چکاندن: [چاوگه ت] نه فەس لی-
برین. (نفس قطع کردن)

بیهن لی چکین: نه فەس تهنگ بوون. (نفس
تهنگ شدن)

بیهووده: فد: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) بی سوود؛
به فیرو بی موفا. (بیهووه)

بیهورک: [ناو] بهی؛ بی؛ بهی. (به)

بیهو شکردن: [چاوگه ت] له سه رهوش بردن؛
له هو شکردن؛ زیاتر بو نه شتهر کاری.

(بیهو شکردن)

بیهو شکه وتن: [چاوگه ت] بی هو شبوون؛ له-
سه رخو چوون. (بیهو ش شدن)

بیهو شی: [ناو] (۱) حاله تی له سه رخو چوون و

هووش له دهست دان. (۲) بی هو شی؛ کهم بیر
و هو شی؛ فه راموش کاری؛ گیزی. (بیهووش)
بی هونه ر: [ئاوه لئاو] نه وهی هیچ هونه ریکی
نییه؛ (ب) بو ره پیاگ و بی جه وهه ر. (بی
هنر)

بیهوی و نه یهوی: بشی و نه قشی. (ب)
مه جیوره؛ ناچاره. (خواهی نخواهی)

بی هه تک: [ئاوه لئاو] بی شه رم؛ بیحه یا؛
پروودار. (بیحیا)

بی هه ست: [ئاوه لئاو] بی خوست؛ بی خشه؛
بی دهنگ و ئارام؛ بی حیس. (یواش؛ بیحس)

بی هه قبه ر: [ئاوه لئاو] بی هه متا؛ بی-
هاوشان. (بی همتا)

بی هه مبه ر: [ئاوه لئاو] بی به رابه ر؛ بی هاوتا؛
بی هه قبه ر؛ بی ره قیب؛ بی هاو ته راز. (بی
همتا)

بی هه میانی: [ناو] بی هاوشانی؛ بی هه قبه ری؛
بی به انبه ری. (بی همتایی)

بی هه مدی: [ناو] بی جه مدی؛ غه یری ئیرادی؛
به ده ست خو نه بوون؛ بی ناگایی. (غیر عمدی)

بی هه نا قی: [ناو] ترسه نوکی؛ بی جه رگی؛
بی زراقی. (ترسویی)

بی هیقی: [ناو] نا هو می دی؛ نا هو می د؛ نا همی؛
بی هیوا؛ بی هیوایی. (نا امید. نا امیدی)

بی یار و یاور: [ئاوه لئاو] بی دو ست و رفیق؛ بی-
پشت گر و یاریده دهر. (بی یار و یاور)

بی یاوهر: [ئاوه لئاو] بی یاریده دهر؛ بی ئاریکار؛
بی هاوال و پال پشت. (بی یاور)

بی ی کو: بی نه وهی. (بدون اینکه)

بی یومن: [ئاوه لئاو] بی و دم؛ به د قه ده م؛ بی-
یوم؛ نامو باره ک. (بی یمن)

پیتی (ب) بهشی وشه‌ی بیانی

بهنگی په‌رومه‌ده ده‌کا بو‌شه‌وه‌ی به‌ژی‌ری و
سلامه‌تی بگه‌پنه‌وه ناو جه‌ماوه‌ر و ژبانی
ئاسایی؛ دیسان په‌رومه‌ده‌کردن. (بازپرور)
بازپه‌رو‌ری: فغل [ناو] کار و په‌وتی گه‌پاندنه‌وه‌ی
ژی‌ری یان له‌ش ساغی و راهینانی (گیروده
بووان به‌ماک‌گه‌لی س‌پ‌که‌ر) به‌ره‌و ژبانیکی
ئاسایی. (بازپروری)

بازجو: [ناوبک] یاسوخواسکه‌ر؛ که‌سی‌یک-
که‌کاری لی‌پرسینه‌وه‌ی سه‌ره‌تاییه له‌لایه‌ن
پیک‌خراوی ئینزییات (شاره‌بانی) یه‌وه بو
دروست‌کردن و ته‌کمیلی په‌روه‌نده‌ی تۆمه‌ت
لیدراو؛ پرسکه‌ری دادگا و به‌رپرسی
حکوممه‌ت. (بازجو)

بازخ‌رید: فغل [ناو] که‌سی‌یک که‌چهند سال له-
پیک‌خراو پکدا شول ده‌کا و له‌سه‌ر شه‌و کاره
بی‌کاری ده‌که‌ن و یه‌کجی بابه‌تی شه‌و سالانه
که‌خزمه‌تی کردوه پاره‌ییکی ده‌ده‌نی. (باز
خ‌رید)

بازداشت: فغل [ناو] زیندانی کردنی کاتی
(موه‌قه‌ت) ی تۆمه‌ت لیدراو هه‌تا په‌رون
بوونه‌وه‌ی تۆمه‌ته‌که له‌لایه‌ن دادگاوه.
(بازداشت)

بازداشتی: [ناو، به‌ر] شه‌وه‌ی بازداشت-
کراوه. (بازداشتی)

بازدید: [ناو] دیدنه‌ی دانه‌وه؛ کاری بازپرسی له
پیک‌خراوی بو‌ئاگاداری له‌چلونا‌یه‌تی
کاروباری شه‌و پیک‌خراوه. (بازدید)

بادی‌گارد: فغل [ناو] پارێزهری گیانی که
سیک له‌به‌رانبه‌ر کوشتن یا هه‌ر چه‌شنه‌هه-
لمه‌تیکدا. (بادی‌گارد)

باته‌جروبه: [ئاوه‌لناو] به‌شه‌زموون. (ب)
دونیا‌دیده. (بات‌جربه)

باربکیو: فغل [ناو] که‌باب‌برژینیکی
مودی‌په‌ژه. (باربکیو)

باردار کردن: [چاو‌گه‌ت] تاوس‌کردنی
گیانه‌به‌ر؛ په‌وتی به‌ره‌مه‌دارکردنی په‌روک.
(باردار کردن)

بارداری: [ناو] تۆل‌په‌ری؛ تۆل‌داری؛ ز‌گ‌په‌ری؛
تاوسی؛ دوو‌گیانی. (بارداری)

باجه: [ناو] بو‌تکه؛ گیشه؛ ده‌ککه؛ وه‌تا‌غه‌ک؛
وه‌تا‌غی‌کی بچوو‌ک بو‌فروشی بلیتی سینه‌ما
یا فروشی وردمه‌اله. (باجه. گیشه)
باداباد: هه‌رچی دم‌بی بابیی. (باداباد)

بادگیر: [ناو] (۱) هه‌وره‌بان ئاسا له‌سه‌ر
سه‌ریان چی‌ده‌کری و بو‌ناو مال هه‌وای
سارد دینی له‌هاوینان دا. (۲) کراسی ناسکی
بان‌ه‌بو‌یر که‌به‌سه‌ر لیاسدا له‌به‌ر ده‌کری.
(بادگیر)

بازپرس: [ناو] داد‌په‌سی‌یک که‌کاری لی‌پرسین له
تۆمه‌ت لیدراو و شاهیدانه بو‌په‌رون کردنه‌وه‌ی
چۆنیه‌تی گوناخ و حوکم دهر کردن له‌و
باره‌وه. (بازپرس)

بازپه‌روه: فغل [ناوبک] (۱) به‌خیو‌که‌ری باز.
(۲) کاری که‌سی‌یک که‌به‌ندی و تریاکی و

بازرهس: فذ: [ناوی یک] پشکینه؛ نهوهی
 بازرهسی دهکا. (بازرس)
 بازرهسی: فذ: [ناو] (۱) پشکین؛ سه ننگ-
 وسوژن کردن. (۲) لیکوئینهوه و
 توژیینهوهی کاروباری ریخخراوی. (۳)
 توژیینهوه له چلونایه تی پروداویک؛ سه رلیدان
 و سه رنجدان له کاری ریخخراو یا کاریکی
 دی. (بازرسی)
 بازسازی: فذ: [ناو] (۱) دروستکردنهوهی شتی
 تیکدراو. (۲) تیکدان و له سه ره نووی
 دروستکردنهوه. (باز سازی)
 + بازگهشت: فذ: [ناو] گه پانهوه له سه فەر؛
 زفریان. (بازگشت)
 بازگهشتی: فذ: [ناو] (۱) که سییک که
 بازگهشت بووه و په شیمان بووه ته وه. (۲)
 کالاییک که بازرگان به دلنییه و دهینیریتیه وه
 بو فابریکا (کارخانه). کالای بازگهشتی: کالای
 بهرگهشتی. (بازگشتی؛ برگشتی)
 بازنشوست: [ناو] کارکه نار؛ خانه نشین.
 (بازنشست)
 بازنشوسته یی: [ناو] (۱) کارکه ناری. (۲)
 مووچه ی نه وکاره؛ مووچه ی بازنشوسته یی
 (بازنشستگی)
 باستان: فذ: [ناو] له میژینه؛ که ونارا.
 (باستان)
 باستان ناس: [ناو] کوئینه ناس. (باستان شناس)
 باستان ناسی: فذ: [ناو] کاری کوئینه ناس؛
 کوئینه ناسی. (باستان شناسی)
 باستانی: فذ: [ناو] له هره شتی زورکوون؛
 ههر شت پیومندی بیی به باستانه وه.

(باستانی)

باستانی کار: فذ: [ناو] وه رزشکاری
 زورخانه. (باستانی کار)
 باسمه یی: [ناو] بهر شهل کراو؛ موژکراو؛
 قوماشی موژلیدراو. (ب) کاری سه ره سری
 و بی سه رنجدان. (باسمه ای)
 باسه ن: فذ: که فله؛ به رزایی که مهر له
 پشته وه؛ سمت؛ نه ندازه ی دهوری نه ندان له
 خوارکه مهره وه، (دهسته واژه زیاتر له جل-
 درووندا). (باسن)
 + بافت: فذ: چن؛ چنراو؛ کاری چنن؛ بافتی
 شاره که کوئنه یه؛ نه و بهرده به ردی مسه،
 بافته که ی په گره گاویه؛ کومیک یاخته ی
 یه کسان بو نه نجای کاری زیان له له شدا؛
 بافتی کروژ کروژه. (بافت)
 + بافته: فذ: [ناو] بهر چنراو. (بافته)
 بافته نی: فذ: [ناو] ههر شت به شیش یا قو
 لآپ یا مه کینه له بهن یا کاموا بچنری.
 (بافتنی)
 بالانس: فذ؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) میزان بوون؛ له
 وه رزشی ژیمناستیکدا له سه رده ست
 راویستان و یا سه رمه و قولانج لیدانی لاتیل.
 (بالانس) (۲) تراز؛ میزان سوو پانی ته گهر؛
 هاوسه ننگ بوون؛ ته راز بوون؛ (بالانس)
 بالانس کردن: هاوسه ننگ کردن؛ ته گهری که
 والّه دهکا بالانس نییه. (بالانس)
 بالرین: اند؛ فرد؛ فذ: [ناو] پیاو له ره قسی
 بالهدا. (مرد رقصنده باله)
 بالرینا: اند؛ فرد؛ فذ: [ناو] زن له ره قسی
 بالهدا. (زن رقصنده باله)

بالشویست: فد؛ روس: پرموتی بالشویک
 بوون. (بالشویست)
 بالشویسم: فد؛ روس: [ناو] بالشویسم؛
 مہرامی بالشویکی ہہوا داری حوکومہ تی
 میللی. (بالشویسم)
 بالشویک: فد روس: [ناوہ لئاو] بالشویک؛
 فراکسیونی حیزبی سوسیال دیموکراتی
 شوروی قہدیم. (بالشویک).
 بالکون: فد: [ناو] (۱) قاتی سہرہوہی سالونی
 سینہما. (۲) ہہیوانی بہر پہنجیرہ؛ تارمہ.
 (بالکن)
 بالیستیک: فد؛ اند: دارای سیفہ تی بالستیکی.
 (بالستیک)
 بالیستیکی: فد؛ اند: [ناو] مووشہ کی بالستیک
 دارای تایہ تمندی ناراستہ کردن بومہودا
 ییکی دوور. (بالستیکی)
 بامہزہ: [ناوہ لئاو] (۱) شتی تام دار و
 خوش. (۲) (ب) نینسانی قسہ خوش و
 مہجلس نارا و بانمہک. (بامزہ)
 باند: [ناو] (۱) پارچہ قوماشی باریک و دریز؛
 تہنزیف: باندی برین پیچان؛ باندی قز
 بہستن؛ پوبانی قز پیچان؛ (۲) دہستہ و
 گروپ و ہک: باندی تروریستی. (۳) جادہی -
 پان؛ ٹوٹو باند؛ باندی فرودگا. (باند پارچہ.
 دہستہ: باند فرودگاہ)
 باند: [ناو] شہ پول (فریکانس)؛ (ب) شہ پول
 لہ کہرہستہی و ہک رادیو و بیتل دا شہ پولی
 کورت و بلیند و ناوہندی؛ رادیو کہم دوو
 باندہ. (باند)
 بانداز: [ناو] پیچانی برین بہ باند؛ باندپیچی.

(باند پیچی)
 باندبازی: [بہرہمہمی چاوگہ] پرموتی دہستہ
 و گروپ ساز کردن بو ٹہ نجامی کاری؛ دہستہ
 و گروپ بازی. (باندبازی)
 بایگان: [ناوی بک] (ف. مشہ) ٹہوکہ سہی
 کاری بایگانی دہکا. (بایگان)
 بایہگان: [ناوبک] کہسیک کہ نامہ یا
 بہ لگہ گہل دہستہ بندی دہکا و پایدہ گری.
 (بایگان)
 بایہگانی: [ناو] ٹہوچیہ بایہگان کاری
 ہہ لگرتن و دہستہ بندی بہ لگہ و نامہی
 لی دہکا. کاری بایہگان ٹارشیو. (بایگانی)
 بلوف: اند؛ فد؛ تند: [ناو] توپوتہ شہری بی
 ناوہروک؛ توپوتہ شہری بہ درو؛ توپ لیدانی
 خاپنہر لہ قوماردا. (بلوف)
 بلوندور: اند؛ فرد؛ فد: [ناوبک] تراوٹیکہ لہ
 موو دہدری بو ٹہوہ پہنگی موو بلوند بکا
 (کالی بکاتہوہ) (بلوندور)
 بلووز: فد؛ فرد: [ناو] جوری کراس؛ کراسی
 ٹہستور؛ بولیز؛ (بلوز) (بلوز)
 بلوکہ: اند؛ فد؛ داگیر کردن و دہس بہ سہر
 پارہی دہولہ ٹیکدا گرتن لہ لایہن
 دولہ ٹیکی دیکہوہ. (بلوکہ)
 بورژوا: [ناو] ٹہندام یان ہہواداری
 بورژوازی. (بورژوا)
 بورژوازی: [ناو] بورژوازی؛ شارستانیگہلی کہ
 سہرمایہ و ٹامیرگہلی بہرہم ہینانیان بہدہ -
 ستہوہیہ (لہ ولاتگہلی سہرمایہ -
 داریدا. (بورژوازی)
 بورس: فرد؛ فد: [ناو] شوینی یہ کر دیتنی

بازرگانان بو موعامه له ی کالایک. (بوس)
 بورسی خویندکاری: [ناوت] فخرانه ییک
 یان پاره ییک که بو خویندن به
 خویندکاریک ده دری (زیاتر له لایه ن دمو له-
 تهوه).

بوروکرات: فرد؛ فد: [ئاوه لئاو] هوگری داموده-
 زگای مه رزینگه یی؛ مه رزینگه-
 وان. (بوروکرات)

بوروکراسی: فرد؛ فد: [ناو] یاسای
 مه رزینگه یی؛ (ب) نامه بازی؛ کاغه بازی.
 (بوروکراسی)

به ئیجرا دانان: [چاوگه ت] (۱) بردنی چه ک
 بو بانک و له بانگوه بو دادگا بو ئیجرا.
 (به اجرا گذاشتن) (۲) به پویه بردن. (اجرا
 کردن)

به تالته: فد؛ عد: [ناو] وهخت به فیرو دان؛
 بی کار سووړانه وه. (بطالت)

به ته رتیب: فد: (۱) پز کردن و ریز به ندی؛ له
 چوو که وه بو گه وره یا به و باردا. (۲) [ئاوه لئاو]
 به نه زم؛ موره تب. (به ترتیب؛ منظم)

به خش: فد: (۱) په خش؛ بلاء. (۲) پاشگر؛ به-
 خشنده؛ وه ک: نارام به خش، ره هایی به خش.
 (بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) شاری گه وره که به
 چند به شی دیاریکراو دابهش کراوه و هه ر
 به شه به خشداریکی هه به و به خشداره کان ژیر
 دهستی فه رمانداریکن. (۲) چه ند گوند له
 ناوچه ییکدا که گوندیک ده بیته ناوه ندی
 به خش و به خشدار و به خشداری تیدایه.
 (بخش)

به خش: فد: [ناو] (۱) به ش؛ (۲) به شی له
 ریخ خراوی؛ (۳) به خش تاییه ت، به خش
 دمو له تی، به خش کاردوژه ی
 نه خوشخانه (جراحی)؛ (۳) چه ند گوند که
 به خشداریکی هه به. (۴) کاری دابهش کردن له
 ماتماتیکدا. (۵) به خش کریکارنشینی
 شار. (۶) به خش حیسابداری تیداره ی کاره یا.
 (بخش)

به خشدار: مقامی هه ره گه وره له به خشد؛
 به رپرس و به پویه به ری شاروچکه یا به شیکی
 دیاریکراو له شارد بئاوی به خش. (بخشدار)
 به خشداری: [ناو] (۱) کاری به خشدار. (۲)
 هه ریمی که له ژیر باندوژی به خشدار دایه.
 (۳) شاروچکه داری. (۴) جیگای کار تیدا
 کردن به خشدار. (بخشداری)

به خش کردن: [چاوگه ت] یاز کردن (بخش
 کردن)

به خشنامه: فد: [ناو] ناردنی ده ستووراتی
 گشتی بو تیدارات و ریخ خراوه کلنی ژیر ده ست
 به نووسین (بخشنامه)

به دئه خته ر: فد: [ئاوه لئاو] به دئیقبال؛
 به دشانس؛ ناوچاو پرش. (بد اختر)
 به دئه خم: فد: [ئاوه لئاو] خوینتال؛ پرووترش؛
 په ز اگران؛ ناوچاوتال؛ ئیسک گران؛ مه و موچ؛
 ناوچاو گرژ؛ گرژومون. (بد اخم)

به دئه ندام: [ئاوه لئاو] فد: قیافه ناشیرین؛
 له ش خنج و خوار. (بد اندام).

به دئه ندیش: [ئاوه لئاو] نییه ت خراب؛
 بیرچه په ل؛ فکر چهوت؛ بیرچه وت؛ گومان-
 رهش؛ دل پیس؛ (بد اندیش)

به دئه نیشی: [ناو، به ره می]

چاوه [به دئه نیشی؛ فکر چه وتی؛ کاری
به دئه نیش؛ دل پیسی؛ کاری
که سیکه فکری خراب له سهری دایه. (بد

اندیشی)

به دجنس: [ئاوه لئاو] فد: نا په سه ن؛ جنس -
خراب؛ به دزات. (بدجنس)

به دجنسی: [ناو، به ره می چاوه] فد:
نا په سه نی؛ به دپه سه نی؛ به دزاتی؛ خرابی. (بد
جنسی)

به رخورد: (۱) لیکه کومتن؛ له یه ک کهوتی دوو
شت. (۲) چو نیه تی هه لئس وکه وت. (۳) تووش
بوون؛ به یه ک که یشتنی دوو نه فهر له پهر. (۴)
به ره ه لست و دژ راوستان؛ بهر خور دی
پوئیس له گهل خراپه کاردا (نوع به رخورد.
برخورد)

به رقه راز: فد: [ئاوه لئاو] راوه ستاو؛ پابه رجا؛
ماندگار؛ دامه زراو؛ به رده وام. (برقرار)

به رقراری: فد: [ناو] جیگر تووی؛ راوه ستاوی؛
به رده وامی؛ دامه زراوی. (برقراری)

به رگوزیده: فد: [ئاوه لئاو] هه لبر زردراو؛
به رگه م کراو؛ په سه ن کراو؛ مومتاز. (برگزیده)

+ به رگه شته: فد: [ئاوه لئاو] سه رنخوون؛
سه روبن بوو؛ سه رنگوون هه لگه راوه؛ ههله -

وگه پیاگ؛ وهر گه راو؛ به راوه ژوو؛ (برگشته)

+ به رگه شتی: فد: (۱) که سی که به رگه شت
بووه. (۲) [ئاوه لئاو] کالاییک که تاجری

کر پار به دلی نییه ده نییر ته وه بو
کو مپانیاییک که لئی کر بوه. (اجناس برگشتی)
به نامه پژی: [ناو] دا رشتنی پی وشوینی

ته نجامی کاریک؛ به نامه چنینه. (برنامه
ریزی).

به شماره ت: فد: عد: [ناو] موژده؛ مزگانی؛
(مژدگانی)

به فرخو: فد: [ناو] چوری که ره سته ی به فر
مالی شه قام و جاده یه. (ماشین برف روب)

به کالوریوس: فرد: [ناو] لیسانس (لیسانس)
به که هه ند: اند: فد: [ناو] زهر به به پشت

پاکیت لیدان له یاری پینگ پونگدا (یکه ند)
به لادیده: [ئاوه لئاو + ناو، بهر] به لادیه؛

موسیبه ت دیده؛ به لآ به سه ر هاتوو. (بلا
دیده)

به لغم می مه زاج: [ئاوه لئاو] مروقی به شینه یی و
ناو چاو تال و گرژو مؤن. (بلغمی مزاج)

به نده رگاه: [ناو] ته سه که له؛ جیگای بار گیری و
بار خالی کردنی پاپو. (اسکله)

به نده گه ری: [ناو] نو که ری؛ کوپله تی.
(بندگی)

به نده گی: [ناو] کوپله تی. (ب) حاله تی چوو کایه -
تی. (بندگی)

به نده نه وازی: [ناو] (ب) ژیر ده ست نه وازی؛
میهر مانی له گهل ژیر ده ست. (بند نه وازی)

به هره بهرداری: فد: [ناو] په وتی به ده ست
هیئانی حاصل و مه نه عه ت؛ که لک وهر گرتن

له داهات. (به ره برداری)

به یانگه ر: فد: [ناو] بک روشن که ره وه ی
مه به ستی؛ واده رده که وی؛ وادیاره؛

قسه کانی بابم به یانگه ری ته وه بوو که کهوشم
بو ناکر پت. (بیانگر)
به یانییه: فد: [ناو] به یاننامه؛ راگه یانندن به

نووسراوه. (بیانیه)

بهین شه که راو بوون: (ب) بهین ټیکچوون؛
له یه ک زیزبوون یا توران. (میانه شکر آب)
بی ټه سل ونه سه ب: فد: [ټاوه ټناو] بی ټخانه واده و
بی ټیل و ته بار؛ بی ټنه چه ک و ټه چه له ک؛ بی
ټنه چه ک؛ (ب) نا ټه سه ن. (بی اصل و نصب)
بی ټوخار: (له فارسیه وه هاتووه) (۱) بی
هه ټم. (بی بخار) (۲) [ټاوه ټناو] (ب) بی ټا ټته و
زا کو ټ؛ خو ټپی و بی ټخاسیه ت. (بی بخار)
بی ټ ترتیب: [ټاوه ټناو] نا ټیک شیواو؛ بی
سه روه بهر؛ بی ټه زمونیزام. (بی ترتیب)

بی ټداری: [ټاوه بهر همی چاوه گه] به خه به ری؛
ټاگاداری. (ب) هو ټیاری. (بی ټداری)
+ بی ټده ماخ: [ټاوه ټناو] (۱) بی ټه یف. (بی حال)
(۲) بی ټووت؛ وه ک سه یاره ی بی ټده ماخ که
مو ټوره که ی له دواوه یه. (بی دماغ)
بی ټراهه: [ټاوت] بی ټر ټگه؛ کویره ټی؛ لا ټپی
سه خل ټه؛ (بی راهه)

بی ټ شعور: فد: ند: [ټاوه ټناو] بی ټاوه ز؛ بی
عه قل؛ نه فام. بی ټه ست؛ گه هوج؛ ټینه گه
یشوو. (بی شعور)

بی ټفته ک: فد: [ټاوه ټیکه گوشتی سورمه وه کراو
له گوشتی چه رخ نه کراو. (بی ټفتک)
بی ټگوش: [ټاوه ټناو] بی ټگوی ټقه سه نه بیس.
(حرف نشو)

بی ټلن: فرد؛ اند؛ فد: [ټاوه] (۱) ته راز نامه؛
به راوه رد و سیای گرتن له کاری یه ک یان
چه ند ټیکخراوی. (۲) حیسابی کارکردی
مو عامه له و خه رج و درامه ت و قازانچ و زهره
له کاتیکی دیار یکراوی ټیکخراوی ټکدا.

(بی ټلن)

بی ټموبالات: [ټاوه ټناو] بی ټه ندوبار؛ بی
ته وه جوه؛ بی ټه یه د. که م ته رخه م. (بی
مبالات)

بی ټمولاچه زه: [ټاوه ټناو] به ند [بی ټمه لاهه زه؛
ټه چاوه نه کردنی داب و ده ستووری
سه لمیندراو له کو ټمه لدا؛ بی ټ سرنج؛ بی
ټاوه ټدانه وه و تماشا کردن؛ بی ټموبالات؛ بی
ټووه دریا یستی؛ به بی ټه رمی حوزوور. (بی
ملاحظه)

بی ټمه کراو: (۱) مه خته کراو؛ مه خته بوونی گیان
یا مال له لای بی ټمه گهر. (۲) هه ر شت که
بی ټمه کراوه؛ وه ک مال و سه یاره سوو.
(بی ټمه گزار)

بی ټمه گهر: فد: [ټاوه ټیک] که س یا ټیکخراوی ټکه
که بی ټمه ده کا له به ران بهر وه رگرتنی پاره ی
دیاری کراودا، که له بی ټمه کراوی ده سینئ.
(بی ټمه گهر)

بی ټمه نامه: [ټاوه] مه خته نامه؛ قه رار دادیکی
نوسراوه له به ینی بی ټمه گهر و بی ټمه کراودا که
شه رت و شرو تی هه ردوولایه نی ټیدا
نوسرایئ. (بی ټمه نامه)

بی ټمه ی ټیجباری: مه خته ی ټیجباری جو ټیک
بی ټمه که بو ټگرو ټیک له شو لگه ل ټیویسته
وه ک بی ټمه ی که سی دووه م بو خاوه ن
سه یاره یا بی ټمه ی موسافیر. (بی ټمه اجباری)

بی ټمه ی بار به ری: بو ټه رخیه ن بوون له
زه ره ری زور نه کردن، کالای توچار ی یا هه ر
باریکی تر، به ټی قیমে ت بی ټمه ده کری.
(بی ټمه باربری)

بیمه‌ی (مخته‌ی) بیکاری؛ بیمه‌یک بو
 قهره‌بووی روزه‌کانی بیکاری؛ هه‌روه‌ها
 بیمه‌ی کارگه‌ری و کارمه‌ندی و دزی و
 سوتمان و بیمه‌ی سه‌یاره و بیمه‌ی عومر و
 بیمه‌ی دمو و دهرمان. (بیمه‌بیکاری)
 بی‌نه‌زم: فد: [تاوه‌لناو] بی‌نیزام؛ بی‌ته‌رتیب
 (بی‌نظم)
 بیوگرافی: فرد؛ فد: [ناو] نویسنی به‌سه‌ره‌ات
 و نه‌حوالات. (بیوگرافی)
 بیولوژی: فرد؛ اند: فد: [ناو] زیان‌ناسی.
 (بیولوژی)

بیولوژیست: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] ژینه‌ور ناس؛
 زینه‌وه‌رناس. (بیولوژیست)
 بیهداری: فد: [ناو] پیک‌خراویکی پزشکیه
 دهره‌هستی ساغی و سلّامه‌تی جه‌ماوه‌ره.
 (به‌داری)
 بیهداشت: فد: [ناو] باش راگرتن؛ ری‌وپه-
 وشت و کارگه‌لی که بو پاراستنی سلّامه‌تی و
 ساغی جه‌ماوه‌ر پیویسته. (به‌داشت)
 بیهداشتی رۆحی: فد: [ناو]ت بیهداشتی
 په‌وانی؛ پیشگرتن و پاراستن و مالیجه‌ی
 نه‌خوشینگه‌لی رۆحی. (به‌داشت روانی)

په رده ی پای مراوی و قاز. (پای پرده دار)
 پابه رجا: [ئاوه لئاو] پاومر جا؛ پابه رجي. (پا بر جا)
 پابه رجي: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ پاوه رجي؛
 پاوه ستاو؛ بهر قه رار له سهر شوینی خو؛ خوږاگر؛
 چيگر؛ دهوامدار. (پا بر جا)
 پابه ري: [ناو] شهر وال؛ شوال؛ ده رپی. (شلوار
 زیر)
 پابه س: < پا به ست.

پابه سته: (۱) [ناو بهر] پی به ستراو. (پابسته) (۲)
 [ئاوه لئاو] گيروده؛ گير خوار دوو؛ پابه سته ی
 ئه و دوو کانه م ناتوانم بو شوینی بچم. (پایبند)
 پابه ستي: [ناو] پموتی پابه ست بوون؛
 گرفتاری؛ گيروده یی؛ گير خوار دووی به ده ست
 ئيشيکه وه. (پایبندی)
 پا به عه رزا کوتان: (۱) له قه به عه رزدا دان
 (زمین لگد زدن) (۲) (ب) قین گرتن و تووږه-
 بوون (عصبانی شدن)
 پا به عه رز نه که وتن: (ب) له خوشی و به
 ده ماخیدا پا به زه وی نه که وتن؛ زیاتر به
 گه یشتنی خه به ری خوش. (روی پا بند
 نبودن)

پابه مانگ: [ئاوه لئاو] ژنی تۆلدار له مانگی
 ئاخري دوو گیانیډا؛ (ب) له و مانگه دا
 ده زی. (پا به ماه)
 پابه ند: [ئاوه لئاو] (۱) ده روه ست؛ ده روه س.
 (متمهد) (۲) گيروده؛ ده سته بهر

پا: [ناو] یه که ی نه ندازه گرتنی
 دريژایی، پیوه ريکی ئورووپییه به رانه به ۰۴۸/
 ۳۰ سانتیمتر (فوت)
 پا نه وشار: [ناو] ته خته ی ژيريی جولاً.
 (تخته زیر پای جولاً)
 پابازی: فلت [ناو] گه مه کردن به پا (ب)
 گه مه کردنی دوو دلدار به پا، وه ک ده سبازی.
 (پابازی)

پا برین: [چاو گه ت] (۱) پاقر تانیدن یا
 بریندار کردن و برینی پا. (پا بریدن) (ب)
 دوو ريکردن و نه چوون بو شوینی؛ سهر
 لینه دان؛ تو خوا پام لی مبه ر زیاتر سهر م بده؛
 پات لیږه بېره قه ت مه یی. (پا بریدن)
 پابلقه: [ناو] قادر مه؛ نیر دیوان؛ پیلیکان
 نه ردیوان؛ په یژه؛ په ینجه پا پليکان؛ (نردبان)
 پا بوچ: [ئاوه لئاو + ناو] پیبهنډ؛ پابه ند. (پایبند)
 پا بو س: [ناو بیک] پا ماچ که ر. (پا بوس)
 پا بو سی: [ناو] پا ماچ کردن (ب) بوخزمه ت
 پیای زور گه وړه چوون. (پا بوسی)
 پا به پا: به یه ک پموت له گه ل که سیکا
 رو یشتن، شان به شان. (قدم به قدم؛ پا به پای
 کسی رفتن؛ شانه به شانه)

پا به پا: [ناو] پا و پا؛ پاوه پا؛ لنگه به لنگه
 که وش کردنه پا. (لنگه به لنگه)
 پابه په رده: [ئاوه لئاو] په نجه ییک که به یینی
 قامکه کان، به په رده پیکه وه لکابن وه ک

(پایبند) (۳) [ناو] هر شت که پای پی به-
ستن (وسيله پابستن) (۴) [ناو] پاوهند؛ به-
ستنه وه به پا (پاباستن)

پابه‌نی: [ناو] پابه‌ندی؛ بارودوخی پابه‌ندبوون.
(پایبندی)

پابه‌وی: [ناو] جیازی وموی؛ جیازی
بووک (جهاز)

پا به به کاهاتن: (۱) لاق تیکه‌الان. (پا بهم
پیچیدن) (۲) حالته‌ی وره به‌ردان له رویشتنند
(پا بهم پیچیدن)

پاییل: [ناو] پیمه‌ره؛ بیلاسن؛ مه‌پیل. (بیل
آهن)

پاپ: [ناو] (۱) پی‌اوای گه‌وره‌ی نایینی
مه‌سیحی گه‌وره‌تر له که‌شیش. (پاپ) (۲)
ناوی جورنگ موسیقای روز ناوایی و
نووروپییه (موسیقی پاپ)

پاپره‌گ: [ناو] به‌پره‌گ؛ گیای کولیره مارانه؛
سه‌وکا ماری. (اسم گیاهی)

پا پورنمای: (۱) پا پیدانان؛ ژیرپاخستن؛
پاشیل کردن؛ تلیقاندنوه به‌پا؛ پا له‌سر دانان.
(زیر پا انداختن) (۲) (ب) ماف پی‌نه‌دان؛
حاشا کردن و پیش‌لکردنی ماف. (زیر
پا گذاشتن)

پاپوش: [ناو] (۱) هر شت که لای
خوارووی له‌ش داده‌پوشی؛ که‌وش، پاتول،
دم‌پی، گوره‌وی، به تاییه‌ت به قونده‌ره
ده‌لین (پاپوش. کفش) (۲) پیلان؛ داو؛ (ب) له
مه‌خمه‌سه خستن (پاپوش)

پاپوش دروستکردن: [چاوگه‌ت] (۱) پا پوش
چنین؛ که‌وش دوورین. (کفش دوختن) (۲)

گیچه‌ل ساز کردن؛ به‌ناپ‌مو توووشی
مه‌خمه‌سه کردن؛ پیلان نانوه و له
دم‌ردیسه‌رخستن. (پاپوش دوختن)

پاپوکه: [ناو] تالق‌ه‌دان؛ چه‌مه‌ره؛ خو
کوکرده‌نوه و قهف خواردنی مار. (چمبره‌زدن)
پاپه‌جانی: [ناو] پیلاوی چووک‌ه‌ی مندا لان.
(کفش کودکان)

پاپه‌جینه: [ناو] به‌یژه؛ پاپه‌ینجه؛ پییه‌لیسک؛
نیردیوان. (نردبان)

پاپه‌پ: [تاوه‌لناو] فرنده‌ییک که تا سه‌ریه‌نجه‌ی
په‌لی لی‌پوابی؛ وه‌ک کوتری پاپه‌ر. (پاپر)
پاپه‌ست: [تاوه‌لناو] پیخوست؛ پی‌په‌ستکراو؛
له ژیر پی‌نراو؛ پاپه‌ست بوو؛ به‌ری‌خراو.
(لگد کوب؛ پایمال)

پاپه‌ستی: [ناو] حالته‌ی ژیرپا خراوی و
پیخوست بوون. (پایمالی)

پاپه‌ل: (۱) [ناو] لقه‌کانی خوارووی دار و گیا.
(برگ ساقه پائین گیاه) (۲) [تاوه‌لناو] پاپه‌پ؛
فرنده‌ی پا به په‌ر. (برنده‌پر پا)

پاپه‌نچ: [ناو] سیخوپ؛ جوری ژووژووی تیر
هاویژ. (نوعی خارپشت)

پاپه‌ی: (۱) به‌دوای مه‌به‌ستی‌کدا رویشتن؛
پاداگرتن و سووربوون له‌سر داوخوازی. (۲)
سوراخ‌گرتن و حه‌ول و ته‌قه‌لا بو دوزینه‌وه‌ی
که‌سیک یان شتیک. (بیگیر)

پایاده: [ناو، ت] پیاده؛ سوارنییه؛ (ب) به پیاده
رویشتن. (پیاده)

پایچ: [ناو، ت] مووزیچ؛ به‌له‌ک پیچ؛ هر
شت که به دموری پا دا پیچ بخوا. (پا پیچ)
پایچ‌بوون: به‌پای که‌سیکا پیچان و پیلان

گېړان و بهانه پيگرتن؛ بهدوای چزه ليدان و
نازاري که سيکه وه بوون؛ به پادا نالان. (پا پيچ
شدن)

پاپيرووس: ناوی گياييکه که يه که مجار
کاغيزيان لي دروست کردوه. (پاپيروس)
پا پيژ: [ناوبهر] دهوی به پا پيژراو؛ گهمره.
(سرگين پا خورده وسفت شده)

پاپيلکه: [ناو] قادرمه؛ نيرديوان؛ پاپليکان
نهرديوان؛ په يژه؛ په ينجه. : پاپليکان؛
(نردبان)

پاپيو: [ناو] نه اندازه گرتن به هه نگاو؛ به پا
پيوان. (با پا متر کردن)

پاپيون: [ناو] جوړيک قهره ويته له شکلي
په هووله، به لام وهک بوين باخ شوړ ناپيته وه.
(پاپيون)

پات: (۱) حاله تيکه له شتره نجدا، به رابه
بوونی بي (برنده وه و دوړاندن). (پات)(۲)
پات؛ جار؛ دوو پات؛ دوو باره؛ تیکرار.
(مرتب)(۳) هه وير. (خمير)

پاتار: [ناو] (۱) له هه ندي شوين (ل) ده بي
به (ر) يا به (غ) پاتال؛ نازملی وهک مهر و بزن
و گا؛ پاتاغ؛ پاتال؛ پرو پاتال. (حيوانات اهلي)
(۲) له کارکه وتوو؛ پيرو پاتال (پيرو پاتال).

پاتاغ: < پاتال.

پاتاک: < پاتال.

پاتان: [ناو] جه ماوه ريکی سپی پيستی
نيشته جيی نه فغانستان و پاکستان. (پاتان)

پاتاو: [ناو] (۱) پوو پيچ؛ موو پيچ؛ مووچ پيچ.
(موچ پيچ (۲) کاله. (پاتاو)

پاترو تسک: (۱) [ئاوه لئاو] رزيو.

(پوسیده)(۲) [ناو] پرزول؛ تیتول؛ بزگور.
(رشته باريک پارچه کهنه)

پاتلاخ: [ناو] باتلاخ؛ زهوينی زونگ و شله قور؛
زه لکاو؛ زونگاو. (باتلاق)

پاتن: پات؛ هه وير؛ هه وير پاتن؛ هه وير پيژان؛
هه وير پانکرده وه و له بيچمی نان
دروستکردن؛ (ب) نان کردن. نان پيژان.
(خمير را بشکل چونه درآوردن)

پاتور پاتوز: [ئاوه لئاو] (۱) پترو پترو؛ پيشال-
پيشال؛ پرزول پرزول. (تکه تکه)(۲) شر و
کون کون و له کارکه وتوو. (سوراخ سوراخ)
پاتوره: [ناو] دهنکی به فر؛ کولووی به فر؛
(دانه برف)

پاتوره: دیاری؛ خه لات؛ (سوقات؛ خلعت)
پاتوس: [ناو] پاتوز؛ کو مابین؛ مه کینه ی
دروینه. (کمباین)

پاتوق: [ناو] جیگای رابواردنی کاتی پشوودان
و بيکاری؛ پاتوقی من مهيدانی هه لويه هه
وهخت پيت خوش بوو لهوی ده مبینی؛ مه کو
(پاتوق)

پاتولی: [ناو] پاتول؛ دمه قوپان. (تنبان)
پاتووک: [ئاوه لئاو] پتروکاو؛ پرتووکاو؛
شر و کوئه. (پوسیده)
پاتهر و خ: < پاتال.
پاتهر و ک: پاتال.

پاتی: (۱) چيشتی له ناو پاتيدا کولواو؛ کولواو؛
نيوه سووت. (آماده شده در پاتیل)(۲) له گهل
قاتيدا دی، قاتی پاتی؛ تيکه ل پيکه ل. (قاتی
پاتی)

پاتیل: (۱) [ناو] مه نجه لی گچکه؛ تيانهی

چکوله (دیگ کوچک) (۲) [ناو] سوینه ی دار؛
جیگای پات شیلان؛ جیگای ههویر شیلان.
(پاتیل خمیر) (۳) [ئاوه لئاو] زور مهست؛
ره شه مهست؛ قهرمهست. (سیاهمست)

پاتیل بوون؛ سیاهمهست بوون؛ زور سهر
خوش بوون؛ قهرمهست بوون و ئاگا له
خونه مان. (پاتیل بودن)

پاتیلوک؛ [ناو] گوشتی پاتی؛ که بابی پل.
(کباب)

پاتینان؛ که وتنه ناوکاری؛ تیوه تلیان له کاری؛
زیاتر بوکاری خراب دوتری. تیکه وتوووه؛
پای تیناوه. (افتادن توی کاری)

پاجا؛ یه کسه؛ یه کجاری؛ تیکم؛ به جاری.
(یکجا)

پاجوربوون؛ [چاوه، ت] له پاده ی پیوستدا
حه ریفی یاری هه بوون. (پا
جور بودن)

پاجور کردن؛ [چاوه، ت] پهیدا کردنی هه ریفی
یاری له پاده ی پیوستدا. (پا جور کردن)
پاجووت کردن؛ [چاوه، ت] پا چه سپاندن
(چه سپ لیدان) ی پله ی خوارتر بو پله ی بانتر
له سه ربازی (عه سکه ری) دا؛ (ب) مردن.
(پاچسپاندن؛ کنایه از مردن)

پاجه؛ [ناو] (۱) باجه؛ پهنجیره؛ پهنجهره.
(پنجره) (۲) دهر بیجیه ی چکوله ی پسووله
فروشتن له سینه ما. (۳) دوکانچه؛ بوئکه.
(باجه)

پاجه چی؛ پهنجیره ساز. (پنجره ساز)
پاجی؛ [ناو] جی پا؛ پاجی؛ شوین پی؛ رچه.
(جای پا)

پاچرا؛ (۱) [ئاوه لئاو] (ب) مروقی زور
کورته بالآ. چله نوک؛ باوه عه مره؛ باوه قووره ت.
(کوتوله) (۲) [ناو] پاره ییک که قومار باز به
ساحیبی قومار خانه ی دها. (شتیل)

پاچفه زان؛ پاچقان؛ وه رگیر. (مترجم)
پاچک؛ [ناو] (۱) پی؛ پا؛ قاچ؛ قول؛ لینگ.
(پا. لینگ) (۲) پهرووی لهت و شر؛ پهرووی
دهستگره؛ دهستگره ی ناشپه زخانه.
(دستگیره آشپزخانه) (۳) پاچکه؛ پایه ی چرپا و
کورسی. (پایه)

پاچکه؛ (۱) له بن رانه وه هه تابه نجه ی-
پی. (از بین ران تابه نجه ی پا) (۲) پایه ی کورسی و
چرپا و قهره ویله. (پایه میز) (۳) دهره لینگ.
(پاچه)

پاچکه به ده مابردن؛ وه ک قولاپه بردن به ده-
ما؛ لی توورپه بوون به شیشه شیت و شاتوشووته-
وه، شوپهاندن به سهگ. (پاچه کسی
را گاز گرفتن)

پاچکه هه لمالیاگ؛ [ئاوه لئاو] دهره لینگ هه-
لما لراو؛ (ب) بی حه یا و پروو دامالراو. (پاچه
ورمالیده)

پاچه به نند؛ [ناو] (۱) دهره لینگ به نند؛ پاچکه-
به نند؛ (۲) به نی دهره لینگ پی به نستن. (پاچه بند)
پاچه سپاندن؛ [چاوه، ت] چه سپ لیدان و
سلاوی سه رباز و عه سکه ر بو بالآ دهست.
(پاچسپاندن)

پاچین؛ (۱) [پاشگر] قرتاندن؛ هه لپاچین،
داپاچین. (پسوند چیدن) (۲) [ناو] نه وه لین
چینی خواره وه ی دیوار. (پاچین دیوار) (۳) [ناو]
لیوار و دامینی خواره وه ی کراسی ژنانه.

(پاچین)

پاچینه‌وه: (هه‌ل پاچین و برینه‌وه‌ی خوری له
ئاژهل): برینه‌وه. (پشم چینی)

پاخ: [ناو] ترس؛ سام؛ باک؛ هه‌راس. (ترس؛
بیم)

پاخاف: [ئاوه‌ل‌ناو] گوێقول‌اخ و ترساو؛ له
سه‌ره‌ه‌ست؛ به‌ترسه‌وه. (گوش بزنگ و
بیمناک)

پاخاو‌کردنه‌وه: [چاوگه‌ت] په‌وتی‌پوێشتن
هی‌واش‌کردنه‌وه. (آرام‌تر راه‌رفتن)

پاخستن: [چاوگه‌ت] له‌پاکه‌وتن؛ هی‌زی
پوێشتن لی‌پراڤ به‌هوی تازار و هیلاکی زۆره-
وه؛ (ب) حاله‌تی نه‌خۆشی که نه‌توانی‌هه-
ل‌سێته‌سه‌ریا. (ازیا‌افتادن)

پاخلیس‌کان: [چاوگه‌ت] (١) پاخزان.
(لغزین) (٢) (ب) تووشی هه‌له و لا‌پی‌بوون.
(اشتبا‌ه‌کردن)

پاخ‌واردن: [چاوگه‌ت] (ب) کار‌کردنی
ژێر‌پ‌خه‌ر، وه‌ک ماف‌وو‌ره، زیاتر بو کۆن‌بوون و
هه‌نارد، (دەر‌کزه) کردن واتا ناردن بو و‌لاتی
دەر‌موه بو فروش (هه‌لبه‌ت له به‌ر نه‌وه
مالیاتی شتی کار‌کرده که‌م‌تره). (پا‌خوردن)

پاخو‌پ: [ناو] پاشاخو‌پ (پاش‌ئاخو‌پ). چیلکه و
چه‌ویلی به‌رم‌او‌ه‌ی له‌وم‌پ له‌ئاخو‌پدا.
(پسمانده‌آخو‌ر)

پاخمند: [ناو] یاکمند؛ یاقووت. (یاقوت)

پاداشت خراوی: [ناو] (١) سزا؛ قهرم‌بووی

ئاکاری خراپه‌کردنه‌وه؛ خراو هاتنه‌پ‌ی. (٢)
هه‌روا پاداش خاسی؛ چاکه هاتنه‌پ‌ی و
قهره‌بووی چاکی‌کردنه‌وه. (پاداش بدی و

(خوبی)

پاداف: [ناو] (١) پاداو؛ ته‌پکه؛ داو مووسک.
(دام) (٢) که‌وی بنه‌(کبک داخل
کمینگاه‌شکار)

پادان: [چاوگه‌ت] پاکه‌وتن؛ هه‌ل‌په‌خسین؛
لوان؛ نه‌گه‌ر پابدا بو‌م به‌هار‌دیم؛ واتا نه‌گر بو‌م
بلوی به‌هار‌دیم. (پا‌افتادن)

پادای: [چاوگه‌ت] پالیدان؛ پا له‌پ‌کیفی
که‌رم‌اشین (بایسیکل) و مردان؛ رکیف لیدان
له‌سواری اسبدا؛ پا جوولانه‌وه له مه‌له‌دا. (پا
زدن)

پادزه: [بە‌مند] پی‌دزه؛ بی‌ده‌نگ هه‌نگاو
هه‌ل‌گرتن؛ بی‌چرپه‌پوێشتن. (پاو‌رچین)

پادگان: فە: [ناو] یاگه‌ی‌سپا؛ سه‌رباز‌خانه؛
شوینی فیر‌بوونی کاری عه‌سکه‌ری؛ جیگای
ژیانی سه‌رباز‌گه‌ل. (پادگان)

پاده‌ره‌وا: [ئاوه‌ل‌ناو] (ب) کاری‌که
دەر‌ئه‌نجامی دیارنیه‌ دروست‌ببی‌یاخه‌یر،
موعامه‌له که‌مان بو‌ی هه‌یه پیکنه‌یی‌ت
هیشتا پا دهره‌ه‌ویه؛ ته‌قوله‌قه. (پادره‌وا)

پاده‌ری: فە: [ناو] رایه‌خیکه له به‌ر در‌گای
ژوو‌ری‌پاده‌خری. (پا‌دری)
پاده‌م: [ناو] دهمه‌ی ئاسکه‌ری.

(دمه‌آهنگری)

پا‌پ‌ابلوم: [ناو] جو‌ریک‌دمه‌مانچه‌یه‌(پا‌پ‌ابلوم)
پارازو؛ پاریزه‌ر و ئیش‌کچی؛ چاو‌ه‌دیر.
(نگه‌بان)

پاراستن: [چاوگه‌ت] چاو‌ه‌دیری؛ مه‌لاحه‌زه‌کردن
و به‌زه‌یی پیا‌هاتن له لیداندا، ده‌ست پاراستن
واتا په‌چاو‌گرتنی ده‌ست و پی‌شکان یا

کویرِ سوون له کاتی دارکاری و کوله ک
 لیداندا. (در نظر گرفتن و پر هیز کردن)
 پاراف: فرد؛ فند [ناو] پیش واژوو؛ پیش نیمزا؛
 نیمزای پیش نووس. (پاراف)
 پارافین: [ناو] جوریک روڼ که له نهوت به
 دهستدی له قه‌دیم‌ا ده‌یاند له سهر و قز بو
 جوانی؛ دوو جوړه (تراو و هق) (پارافین)
 پاراگراف: فرد؛ فند [ناو] به‌شی له نووسراوه
 که له باب‌ه‌تی ده‌دوی و به ده‌ستپیکي
 دپړیکي تر بابت ده‌گوږی و له به‌شی پیشوو
 دادمبریت. (پاراگراف)
 پارالیل: [ناو] که ره‌سته‌ییکي وهرزسی
 ژیمناستیکه که له دوو میله پیکه‌اتوو که له
 راستی یه کدان و ههرکام به دوو پایه له سهر
 عهرز دابه‌سترون (پارالیل)
 پاراندن: < دملاندن. (نشت)
 پاراوی: [ناو] به‌ره‌می‌چاوگه [۱] حاله‌تی
 پاراووون؛ تیرتاوی؛ ږوه‌کی تاودار و ته‌ږ و
 تازه و به نه‌شه. (سیراب و شاداب) (۲) بی-
 نیازی و ژبان خوش‌پاښوږی؛ (نه‌وانه‌ی
 که [پاراوی] ی ناوون بژان). «سواره‌ی ټیلخانی
 زاده». (متنعم بودن)
 پارچ: [ناو] سوراخی؛ توڼگی ناو؛ توڼگه.
 (پارچ)
 پارچمک: [ناو] که وشي ده‌مپایی؛ سه‌رپایی؛
 مداس. (دمپایی)
 پارچه: فند [ناو] (۱) قوماش. (۲) له‌ت؛ کوت.
 (۳) یه‌که‌ی قه‌واره بو ژماردنی ملک و زموی؛
 سی پارچه‌ تاوایی؛ دوو پارچه زموی. (پارچه)
 پارچه‌پارچه: فند [ناو] که رت که رت؛ له‌ت

له‌ت؛ پاژ پاژ؛ پل پل. (پارچه‌پارچه)
 پارچه‌پارچه‌کردن: [چاوگه‌ت] پل پل‌کردنی
 گوشت یا ههر شت تیکه تیکه‌کردن؛
 به‌لقه‌تین؛ به‌لقه‌تانندی زور.
 (پارچه‌پارچه‌کردن)
 پارچه‌چی: (۱) [ناو] ناوانته‌چی؛ دروژن؛
 لاف‌لیدم؛ خو‌ه‌لک‌یش. (لاف
 زن) (۲) [ناو] به‌زاز؛ پارچه‌فروش؛ کووتال و
 قوماش فروش. (بزاز)
 پارچه‌فروش: فند [ناو] کووتال و قوماش-
 فروش؛ به‌زاز. (بزاز)
 پارچه‌فروشی: فند [ناو] به‌ره‌می‌چاوگه
 جیگای فروشتنی قوماش؛ دووکانی قوماش
 فروشتن. (پارچه‌فروشی)
 پارخان: [ناو] په‌راسوو. (دنده)
 پارخووان: [ناو] سمت؛ که‌فهل. (کپل)
 پارزنین: [چاوگه] پالاوتن؛ پالاقتن. (پالایش)
 پارزونک: [ناو] کولوانه؛ چاروکه‌ی ژنان.
 (رودوشی زنانه)
 پارس: [ناو] (۱) هوژیکي که ونارای تاریایی
 که له‌ههریمی فارس (باشووری تیران) دا
 ده‌ژین؛ (۲) چه‌په؛ وهره؛ دمنگی سه‌گ. (۳)
 سه‌رزه‌وینی هوژی پارس. (۴) هه‌زار و
 گه‌دا. (پارس)
 پارستن: [چاوگه] به‌شکردن؛ جیاکردنه‌وه؛
 جیاوه‌کردنی به‌ش؛ پارقه‌کرن. (قسمت
 کردن)
 پارسکرن: [چاوگه‌ت] سوال‌کردن؛ گه‌دایی-
 کردن؛ وهرپینی سه‌گ. (گدایی) پارسکه‌ر؛
 [ناو] بیک سوال‌که‌ر؛ گه‌دا. (گدا)

پارسون: [ناو] پاززون؛ پالۆینه؛ پالۆ. (پالا؛ صافی پالونه)

پارسه‌نگ خسته‌پال: [چاوه‌ت، (ب) ناوینتکه و قسه‌ی سووک بو که سیک دروستکردن و دانه پال؛ ناو زه‌اندن له خورایی له‌قه‌می کریت خسته‌پال. (بکسی- نسبت‌بدادن)

پارسه‌نگ گرتنه‌وه: [چاوه‌ت] قورسایی ده‌فری خالی دیاریکردن بو‌کیشانی هه‌ر شت که بکریته ناو ده‌فر و بکیشری؛ سه‌ر راستکردنی دوو تای ترازوو. (تعیین وزن- ظرف محتوی شیئ توزینی؛ پارسنگ)

پارسی: فند: [ئاوه‌لناو + ناو] (۱) خه‌لکی ولاتی پارس؛ زمانی پارسی یا فورسی. (۲) ئەندامانی هوژی پارس. (۳) زه‌رده‌شتیه‌گانی دانیشتووێ هیند. (پارسی)

پارقه‌کرن: [چاوه‌ت] به‌شکردن؛ قیسمه‌ت- کردن؛ دابه‌شکردن. (قسمت کردن)

پارک: فرد؛ فند: [ناو] (۱) سه‌یرانگای خاوه‌ن دار و دره‌خت و گول و زیاتر جیگای یاری کردنی مندالان به‌که‌ره‌سته‌گه‌لی که له سه‌یرانگا که‌دا دامه‌زراوه. (۲) شوینی ڤاگرتنی تاییه‌ت به‌سه‌یاره له شه‌قامدا؛ (ب) گاراجی سه‌یاره زیاتر له قاتی یه‌که‌م یا ژیر زویدا؛ به‌ده‌گه‌من له بینای گه‌وره‌دا له قاتی دووه‌هم و یا زیاتر چی‌ده‌کری. (پارک)

پارکار: اند؛ فند: [ناو] ناوی جوړیک بالته‌ی کلّاو داری قه‌وی و درێژه؛ زیاتر تاییه‌ت به‌ئه- ندامه‌کانی عه‌سکه‌رییه. (پارکا)

پارک‌کردن: [چاوه‌ت] (۱) فه‌ننی فیڕ بوونی

ڤاگرتنی سه‌یاره له شو‌فی‌ریدا. (۲) ڤاگرتنی سه‌یاره له شوینی دیاریکراودا. (پارک کردن) پارکیت: فرد؛ فند: [ناو] چۆفه‌ڤشی تاییه‌ت بو ناو مال که له ته‌خته و چۆی ناسک چیکراوه. (پارکیت)

پارکی جه‌نگه‌لی: [ناوت] (۱) لێڤه‌واری تاییه‌تی سه‌یرانگا. (۲) لێڤه‌واری پاوان کراو، (قورخ) بو ژبانی گیان له‌به‌رانی وه‌حشی و کیوی. (پارکی جنگلی)

پارکی‌شار: [ناوت] پارکی‌گشتی سه‌یرانگای- گشتی زیاتر له ناو شاره‌کاندا. (پارک شهر) پارکی‌گشتی: پارکی‌شار. (پارک شهر) پارکی‌موتۆڤی: [ناوت] شوینی له پادگاندا که که‌ره‌سته‌گه‌لی وه‌ک سه‌یاره و ده‌بابه‌ی لی پارک ده‌که‌ن. (پارک موتوری)

پارکی‌میلی: [ناوت] (۱) شوینی بو پاراستنی گیان له‌به‌رانی نایاب. (پارک‌میلی) (۲) (ب) پارکی‌شار. (پارک شهر)

پارگین: [ئاوه‌لناو] پێوندیدار به‌پاره‌که‌وه. (پارینه)

پارلمان: فند: [فرد؛ فند: [ناو] په‌رله‌مان شوینی کو بوونه‌وه‌ی نوینه‌ران بو کاری تاییه‌ت و ده‌ستووردانان. (پارلمان)

پارلمانی: [ئاوه‌لناو] په‌رله‌مانی؛ گرێدراو به‌په‌رله‌مانه‌وه. (پارلمانی)

پاروا: بیستانی که دره‌نگ ده‌گا. (بوستان دیر رس)

پاروینکه: [ناو] جوگه‌له‌ی ده‌وری چیغ و چادر و خپوت بو به‌رگری له ناوی باران. (جوی- دورچادر)

پاروو: [ناو] (۱) بیل؛ بیللی داری؛ وهروهه؛
به فرمال. (پارو) (۲) سهول؛ چپوی گهمی به-
پیوه برن؛ بیللی گهمی ئازووتن. (پارو)
پاروو کیشان؛ < پاروولیدان.

پاروگرتن: [چاوگه،ت] تیکه گرتن بو خواردن.
(لقمه گرفتن)

پاروولیدان: [چاوگه،ت] (۱) بیل لیدان؛ به بیل
پاک کردنه وهی شوینی؛ بیل مال. (بیل زدن)
(۲) به پاروو به فری سهربان خستنه خواره وه و
سهربان مالین به وهروهه. (برف روبی) (۳)
گهمی ئازووتن به سهول؛ سهول لیدان. (پارو
زدن)

پارووی: [ناو] سهول؛ پارووی گهمی. (پارو)
پاره خشت: [ناو] له ته خشت؛ تیکه بیک خشت؛
خشتی شکاو؛ دهسته واژهی به ننا بیه،
واتا؛ نیوه خشت. (پاره خشت)

پاره خوړ: [ئاوه لئاو] به رتیل خوړ؛ له ئاو پستادا
هه به وواتا هاتوو؛ (رشوه خوړ)
پاره س: [ناو] (۱) بوار. (گذار) (۲) جیگای پی
له قه راخ بیردا، وه ک پلیکانی چووک بو پا
دانان له سه و خوار کردن له بیردا. (پله های
دیوار چاه)

پاره کردن: [چاوگه،ت] دراندن؛ هه لدرین؛
دادین؛ کو تکردن؛ له تکردن؛ بچراندن؛
بچکراندن؛ (میره وحت زولفه وکمه بایش جه-
رگی پارهی نالییه) «تالی» (پاره کردن)

پاره که: (۱) [ناو] سالی رابووردوو؛ له
ئاو پستادا هه (پاره که) هاتوو.
(پار سال) (۲) [کاری ئه مری] بدرینه؛
بدره؛ (جه رگم به خنجیر پاره که) (پاره کن) (۳)

[ناوی ناسکری] درپاوه که: درپاوه که. (آن پاره
معلوم) (۴) [ناوی ناسکری] درپاوه که: پووله که.
(آن پول، اسم معرفه)

پارمگا: [ناو] پی میو؛ نهو داره که دهیده نه بهر
ته رزی میو. (ستون نگاهدارنده تاک)

پارهو: [ناو] پیاده پهو؛ که ناری شه قام تاییه ت
بو پیاسه. (پیاده رو)

پاریا: [ئاوه لئاو] خراب؛ که نهفت؛ کریت. (بد)
پاریزتن: [چاوگه] پاراستن؛ چاوه دیری؛
پارازتن. (نگهداری)

پاریز کهر: [ئاوبک] ئه وهی که پاریز ده کا و
خو دوور داده گری له هه رشت که به خراپی
بزانی؛ خو بویر. (پرهیز کننده)

پاریز که ردهی: [چاوگه،ت] پاریز کردن؛
پاریز گاری. (حفاظت)

پاری زل: [ئاوه لئاو] (۱) (ب) به رتیل خوړی
ته ماحکار؛ زالم. (رشوه خور ظالم) (۲) پارو زل؛
تیکه قه وی (ب) زوړ خوړ. (لقمه بزرگ؛ شکمو)
پاریف: [ناو] گوشتی برژاو. (گوشت برشته)

پاریک: < پاروو.
پارین: [ئاوه لئاو] پارگین؛ پیوه نیدار به
پاره که وه. (پارینه)

پارینه: [ناو] پاروته؛ مریشکی دوو ساله. (مرغ-
دو ساله)

+ باز: [ئاوه لئاو] (ف. مشه) ناسک؛ نه رم و
نین. (نازک)

پازاچ: [ناو] (ف. مشه) دایبرک؛ ماما. (ماما)
پازار: [ناو] پازار؛ دزی زار؛ دزی زه حر.
(یادزهر)

پازهن: [ناو] نیریه کیوی. (بز کوهی نر)

پاژمله: پاش مله؛ پشت سهر. (پشت سر)
 پاژنه: [ناو] (۱) به شی دوواوهی پا له ژیر
 قولابه دا. (۲) نالچه؛ وه ک نالچهی کهوش. (۳)
 ریسمه؛ گریژنه؛ پاژنهی درگا. (۴) تهختهی
 ژیرهوی قوناخی تفهنگ. (پاشنه قنداق)
 پاژنه بهرز: [ناوت] کهوشی نالچه بهرز.
 (پاشنه بلند)
 پاژنه تیگرته وه: [چاوگهت] گوپینی پاژنهی
 کهوش. (تعویض پاشنه)
 پاژنه میشووله: [ناوت] کهوشی نالچه بووچک
 که تایبعت بهژنانه. (کفش پاشنه کوچک)
 + پاژنه هه لکیشان: [چاوگهت] (ب) قول
 هه لمالین و خو ته یارکردن و ناماده
 بوون. (پاشنه ورمالیدن)
 پاژنهی درگا هه لکیشان: [چاوگهت] درگا له
 ریسمه بردن. (ب) هاتی په یتا په یتای
 که سیک. (پاشنه دراز جا در آوردن)
 پاژه: [ناو] سه روییک. سه رویی. (کله پاچه)
 پاژه: [ناو] کوله که؛ نه ستون؛ ویستون؛ راگر.
 (ستون)
 پاژمهش: [ناو] گه لای تازه دهرهاتووی
 دارگویز. (اولین برگ از تزهی درخت گردو
 درآمده)
 پاس: [ناو] (۱) خستنی توپ بو هاوال له یاری
 توپی پا و باسکیٹ بال و والیبال و ههند بالدا.
 (۲) نیشک؛ کیشک. (۳) په تکردن و تهواو کردن
 و دهرچوون له نه زموونی دهرسی؛ نه ده بییاتم
 پاسکرد. (۴) هیشتا چه که کم پاس نه کردوه
 و اتا پاره که یم نه خستوه ته بانک. (۵)
 ناگادار کردن و وه پینی سهگ. (پاس)

+ پاسادان: [چاوگهت] عافوو کردن؛
 به خشین؛ لیووردن؛ گوزه شتکردن؛
 چاوپوشیکردن؛ داپوشینی هه له و عیب.
 (گذشت و چشم پوشی)
 + پاسار: [ناو] که سهر؛ خه؛ خهفته؛ کولوکو.
 (غم و اندوه)
 پاساردان: کولی دل دهر کردن؛ غهشی دل
 دهر کردن؛ غهشی دل رشتن. (دق دل خالی
 کردن)
 پاساودان: پیشگری له بهدناوی به پاکانه؛
 حولدان بو شارندهوی تاوانی که سیک.
 (جلوگیری از بدنامی کسی)
 پاسدان: [چاوگهت] (۱) کیشک دان.
 (پاسداری) (۲) خستنی توپ له یاری توپیندا
 بو هاوال. (پاس دادن) (۳) شت یا که سیک
 له سهر خو دامالین و هه واله ی که سیک
 ترکردن. (پاس دادن)
 پاستوپ: [ناو] لویی پاستوپ زنانای فهره نسی
 که میکروبی پاور کرد و کاری میکروب
 کوژی (پاستوریزه کردن) به ناوی نه وه وهیه.
 (پاستور)
 پاستوریزه: فک فرد؛ اند؛ [ناو] هه رماکی
 که میکروب (ههورک) و باکتیریه کانی به
 شیوهی پاستوپیزاسیون له به ین چووبی؛
 وه ک شیر ی پاستوپیزه. (پاستوریزه)
 پاستوپیزاسیون: فک؛ اند؛ فرد؛ [ناو] کاری له
 به ین بردنی (ههورک و باکتیری)
 له خوارده مهنیه کاند به شیوهی گهرما پیدان بو
 ماوهی دیاریکراو و تیکنیکی تایبعت.
 (پاستوریزاسیون)

پاستیل: فرد؛ فند [ناو] جوړیک ته باشیر به
ږمگ گهلی جوړاو جوړ که له وینه کیشیدا
که لکی لی و مرده گرن. (پاستیل)

پاست بوون: [چاوگه، ت] نهو قسم بیست
هه ردو پام سست بوو، نه ژنوم شکا؛ هیزی
پانه مان.. (پا سست شدن).

پاسکاری: [ناو] له سهریه ک و په یتا په یتا
پاس به یه کدان له یاری توپی پادا.
(پاسکاری) (ب) نازاردانی که سیک له
نیداره ییکی حکومه تیدا و جیهه جی نه کردنی
کاره که ی و ناردنی بولای هم و نه و.
(پاسکاری)

پاسکال: (۱) ناوی زانای ټینگلیسی که
دانه ری یاسای پاسکاله. (۲) یه که ی پیوهره ی
ته وژم، بهر انبه به یه ک نیوتون له سهر
میکاییک (۳) یه کی له زمان گهلی پروگرام
نووسینی کامپیوټر. (پاسکال)

پاس کردن: [چاوگه، ت] (۱) حاله تی سه گی که
دوهه ری. (پاس کردن) (۲) توپ خستن بو
هاوال یاری یا پاسکردنی توپ بو سهر توپی
والیال بو نیسپه ک لیدان. (پاس دادن) (۳)
پاره ی چه ک له بانگ هاویشن بو بهرگری
له گه رانه وه ی چه ک. (پاس کردن) (۴) له
سهر خودامالین و به که سیکی دیکه حه واله
دان وه ک پاسکردن له م نیداره وه بو نه و
نیداره. (پاس کردن) (۵) وه پینی سه گ له
بیگانه. (پاس کردن)

پاسوور: [ناو] جوړیک یاری به په ره ی
په راتو. (پاسور)
پاسووکوون: [چاوگه، ت] ده لین له ده سټیکی

کاریکدا نه گهر که سیک پای سووک بیت و
رابورې به سهر کاره که دا زوو ته و او ده بی، له
ده سټیکی ته ون کردندا مندا لیکي خوین
شیرین بانگ ده کن که بی به سهر کاره که دا.
(پاسک بودن)

پاسه زانای: [چاوگه، ت] پی و ابوون؛ وا لی-
حالی بوون؛ وا زانین. (پنداشتن)

پاسه ن: به و جوړه سه؛ واسه؛
وایه. (اینطور است)

پاسه ننگ: [ناو] پارسه ننگ. (پارسنگ)
پاسه مه بو: وانابی؛ وانیه به و جوړه نابی.
(اینطوری نمی شود)

پاسه وانه: [ناو] خه رچی ټیشکچی؛ پاره ییک که
به جه زایه رچی دهری. (هزینه پاسداری)
پاسه یچه: وایچه؛ وایشه؛ ناوایشه؛ (پاسه یچه
نییه تو وینیت وه چه م)؛ وایش نییه تو به چاو
دیت. (اینطور هم)

پاسیاوان: [ناو] پاسه وان؛ زیره وان؛ زیره وان.
(پاسبان)

پاسین: [چاوگه] په سند کردن؛ تاریف کردن؛ بیا
هه ل خویندن. (تعریف و تمجید کردن)
پاشار: پاشار؛ دهره قهت؛ مشوور. (مقابله؛
بفکر بودن)

پاشا فر: پاشا خوږ.
پاشام: (۱) پادشای من. (شاه من) (۲) [ناو]
پارشو. (سحری)

پاشاو: [ناو] (۱) پانوا؛ ناویک که له کاتی ناو
داشتنی زمو ی دا به فیرو ده چی و له خوار
زمویه که وه دهره ده چی؛ (قوونوا) (پساب
آبیاری) (۲) پاشماوه ی ناوی خوراره له

شهر به دا. (پس مانده آب در لیوان)

پاشای: (۱) [چاوگه] شانای؛ پاشین؛ پرژاندن.
(پاشیدن) (۲) [پابوردوی پاشین] پرژاندی؛
پاشاندی. (پاشید)

پاشایه تی: [ناوبه ره می چاوگه] حاله تی پاشا
بوون؛ شایه تی؛ میرایه تی. (پادشاهی)

پاشایی: (۱) [ناو] جوریک تری. (نوعی انگور)
(۲) [به ره می چاوگه] سولتانی؛ پادشایی؛
شایی. (پادشاهی)

پاشایی کسردن: [چاوگه، ت] (۱)
خوونکاریکردن؛ کار و رهوتی سولتانی.
(پادشاهی کردن)

پاشباره: داریکه له باسکیش (ناموور) چه قیوه
و دهسته که وشه ی له سهره. (پایه ی
دستگیره خیش)

پاشبه: < پاشه بهر.

پاشبین: < پاشه پروژ بین.

پاشپاریز: [ناوبک] یاساولی که ناگای له
دواوه ی له شکره؛ پاشدار؛ دواپاریز (نگهبان.
عقبه لشکر)

پاشتر: دواوتر. (عقبتر، بعدا)

پاشتن: [چاوگه] لوولدان و گریدان و هه لبه-
ستنی پشوه ی شده و میزه ر. (اویز
عمامه بستن)

پاشخستن: [چاوگه، ت] (۱) دواوخستن؛
وه پاش خستن؛ (عقب انداختن) (۲) سپلوت
پاکشاندن به عه رزدا. (به زمین خواباندن
سگ)

پاشخور [ناو] پاشاخوپ. (علف مانده در آخور)
پاشدر: (۱) سه گی که بیده نگ له دواوه گاز

ده گری. (سگی که پنهانی حمله میکند) (۲) (ب)
مروقی که به نه هینی زهره ر و زیان
ده گه ینیّت. (کسی که در خفا ضرر میزند)
پاشدوو: [ناوبک] له پاشمله غه ییبه ده کا .
(پشت سر غیبت میکند)

پاشپروژ: [ناو] دواپروژ؛ داهاتوو؛ پاشه پروژ.
(آینده)

پاشرویی: [ناو] زفرین و گه پانه وه؛ به دواوا
گه پانه وه؛ به پاشداگه پانه وه؛ پاشقه چوون.
(برگشتن)

پاشقه دان: (۱) خو خسته دواوه. (خود را
عقب انداختن) (۲) کشانه وه؛ گه پانه وه. (عقب
کشیدن)

پاشقه لیدان: [چاوگه، ت] هه لچه رخانندن؛
فه زفراندن. (برگرداندن)

پاشقاوه توون: [ناو] نان خواردنی به ینی (نانی
به یانی و نیمه پروقاوه توون و فراوین. (غذای
بین صبحانه و نهار)

+ پاشقول: [ناو] تاخرین قروش یا قهره یوول
یا میته یان دراوی که به قومار باز ده مینیت؛
و به قه ولی قومار بازان له قولیدا
دایشاردوو؛ که قانی پاشقول یان قانی
دواقولی پیده لین. (آخرین دینار قمار)
پاشکری: [ناو] دواکری؛ پاشماوه ی کری که
دوا ی گه یشتنی بار یا موسافیر ده دری به
شوفیر. (پسکرایه)

پاشگر: [ناو] ورده وشه و واژو که به دوا ی
وشه دا دی و واتای وشه که ده گو پیت وه ک
(پاشی) له وشه گه لی ناوپاشی، ژارپاشی، وتوم
پاشیدا. (پسوند)

پاشکه مه: [ناو] پاشکوم؛ خواره وهی قه فی
گوچان. (پاین خم عصا)
پاش که وتن: [چاوگه، ت] (۱) به جی مان له
رپگا رویشتندا؛ وه پاشکه وتن. (۲) دواکه وتن
له ژیان یا دهرس خویندندا. (عقب ماندن)
(۳) پاشکه وتن؛ پالکه وتنی سه گ و تانجی.
(خوابیدن سگ)
پاشکی: دهره نجام؛ له پاشان؛ دووایی؛
نه و جار؛ نه وسا. (بعدا)
پاشگو: [ناو، بک] پاشدوو؛ قسه ی پشتمله؛
قسه ی پشته سهر. (غیت)
پاشگوتن: [چاوگه، ت] پاشگوئی کردن؛ قسه
له پشت سهر کردن. دوا قسه، دوا گوتن.
(غیت کردن. آخرین حرف)
پاشماگ: [ناو] میرات؛ که له پوور؛ به جیماو.
(بجامانده)
پاشماگ گر: [ناو، ت] میرات بهر؛ میراس -
گر. (سهم گیر ازمال بجا مانده مرده)
پاشماوه خور: [ناو، بک] بهر ماوه خور. (ب)
چلکاو خور؛ نوکهر. (پس مانده خور)
پاشمه لالا: [ناو] دوا ی مه لالا؛ دوا ی
باشمه لالا؛ که سی دووه هم له یاریدا. (نفر دوم
در بازی)
پاشمیر: [ناو، بک] پشتگر له شه ردا؛ یاریده دهر
له شه رو کیشه دا. (کسی که در جنگ به کسی
کمک می کند)
پاشمیر: [ناو، بک] بهر گری دواوه له یاری
تویی پادا. (دفاع عقب)
پاشنوژ: (۱) دوا ی نوژ. (پس از نماز) (۲)
(ب) دوا ی نیوه رو. (بعد از ظهر) (۴) پاش -

نیقرو؛ پاش نیوه رو؛ دوانیمه رو. (بعد از ظهر)
پاش ویش: بهرودوا؛ سه روین؛ دووشت که
جیگای سهری به کیکیان له دواوه بی و
جیگای دواوه ی له یشه وهی. (سروته)
پاشور: [ناو] (۱) پا دهشوا. (کسی که پا شوید)
(۲) ههر شت و ههر که رهسته که پای
پیده شو. (وسایل پا شستن)
(۳) (ب) بهر دیک ی ره شی کفه له (به رده
پاشور) (سنگ پا) (۴) شوینیکه له قهراخ
هوز بو دسنوژ گرتن و پا شور دن. (پاشوره)
(۵) پاشوره کردن بو فینک بوونه وه یا بو
مالیجه ی نه خوشی. (پاشویه)
پاشوره کردن: [چاوگه، ت] پا شتن؛ پی
شووشتن؛ پاشوره به گه لا بی یا دهرمانوی تر
بو له بهین بردنی یاو؛ پا شور دن بو فینک -
کردن هوم. (پا شویه)
پاشه روژ بین: [ئاوه لئاو] دوور نه ندیش
نایه ندمین. (آینده نگر)
پاشه سهر: [ناو، ت] پشته سهر؛ پشته سهره
، جوړی خشی ژانه که له دواوه ی لاره پیچی
ده دن. (نوعی زیور زنانه)
پاشه کشه: < پاشه کشی. [ناو] (۱) گه پانه وه
به دوا دا؛ پاشه کشه. (عقب -
نشینی) (۲) (ب) به شیمانی؛ پاشگه زبوون.
(پشیمان شدن)
پاشه لپس: [ئاوه لئاو] (ب) رابوور دوو خراب؛
رابوور دووی خراب و گه ندهل. (بد سابقه)
پاشه نگ: [ناو] یاشدار؛ پاشمیر. (عقب دار)
پاشه وانه: [ناو] که ندووی زیادی که دهنری به
پاش که ندووی سهره کییه وه بو شانه به ستنی

ههنگ. (کندوی یدک.

کندوی دوم)

پاشه و پاش: پشتا و پشت: (ب) بی پوو
وه رگپران و سووران ههنگاونان بو دواوه.
(عقب عقب)

پاشی: (۱) له دواپی؛ له پاشان. (بعد)

پاشی: [پاشگر] واتا: پرشان؛ وهشان؛
توو پاشی، ناو پاشی، خوی پاشی. (بیواژه)
(۳) [رابوردوی پاشین] پاشاندی؛ بلاوی
کرده وه. (پاشید)

پاشیل: [ناو] (۱) پاشل؛ قافیهی شیعر.
(قافیه شعر) (۲) پوو و پاژنه پی. (ساق پا)
(۳) فلان کهس پاشیلکی ته په؛ واته:
رابوردوی خراپه. (سابقه)

پاشین: (۱) لاق شین؛ پا بهر هنگی شین. (پا
آبی) (۲) [چاوه] پرژاندن؛ پرژان.
(پاشیدن) (۳) [ئاوه لئاو] دوا هه مین. ناخرین.
(واپسین)

پاشینه: [ناوبک] هه رشت که ده پرژینی یا
ده پاشینی؛ پرژینه. (پاشنده)

پاقزی: [ناو] ته میسی؛ ته میزی و
پاکی. (پاکی)

پاقلوک: [ناو] ئیسکی قه له مه؛ ئیسقانی
لوولاک؛ ئیسکی دریزی ده ست ویی. (قلم دست
و پا)

پاقله کیوی: [ناو] بولکه؛ جوریک پاقله ی
ده ست. (با قلاهی وحشی)

پاقله مارانه: [ناو] پاقله کیوی؛ بولکه مارانه.
(با قلاهی کوهی)

پا قلیزه: [ناو] گوژی که پیسته شینه که ی

دانه مالرابی. (گردو با پوست سبز)

پاقلیس: پاقر کردن؛ پاک کردن؛ ته میس کردن؛
ده قری خوراک پاش ته و او کردنی خوراک به-
نان لسته وه. (پاک کردن)

پاقورس بوون: [چاوه] دزی پاسووک -
بون. (پا سنگین بودن)

پاقولاخ: [ناو] سمول. (سم بر زمین کوبیدن)
پاکاسه: [ناو] له یاری رامیدا که سیک
که دهستی نه وه لی بر دووه ته وه پای کاسه یه و
نه گهر دهستی دووه میس بهر ته وه کاسه یش
دهبا ته وه. (پای کاسه)

پاکایی: [ناو، بهرهمی چاوه] (۱) جیگاییکی
پاک له چاو ده و رانده وری؛ (۲) نه وهنده پیسه
هه رچه ند ده شیوم پاکایی ناییت؛ واتا پاک
بوونه وه؛ حاله تی به پاکی -
گه یشتن. (ثایی، پاشگریکه وه ک ته -
پایی بوشکایی، ساردایی). (حالت پاک شدن)
پاکاو کردن: [چاوه] (۱) پاک کردن وه؛

بزار کردن؛ کار و ره وتی ته میس کردن
شوینی له گه مار و پیسی و خراپی؛ جه پانندن
و ناوین کاری و ناسینی نه ندامانی ناپه سهند
و وه ده رانایان له ریک خراوییک. (۲) پاک -
کردنه وه؛ له بین بردنی به لگه گه لی قاچاخ و
کتیب و... که دهنه هوی گرفتاری و
گیر که وتن؛ پاک کردن وه. (پاک سازی)

پاکدامان: فد: [ئاوه لئاو] پاکداوین؛ ده هه من
پاک: (ب) بی گوناخ. (پاک دامان)

پاکداو: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ پاریز کار؛ دلوین -
پاک. (پاک دامن)

پاکداوین: [ئاوه لئاو] پاکدامین؛ پاکداو. (پاک

دامن)

پاکدل: [ئاوہلناو] بی فروفیل؛ ساکار؛ دلپاک؛
بی غمرهز. (پاکدل)

پاکرن: [ئاوہلناو + ناوبک] (۱) دروینہ وانیک
کہ لہ بنہوہ دەستی دەگری و بنبر
دەیدوریتەوہ و گول ناخا. (پاک درو کتندە)
(۲) (ب) بە سەر چاک و خراب یا جوان و
ناشیریندا نەچوون. (ب) یا لہ خوارندە گوی
نەداتە خویش و ناخویش و ھەموو شت بخوا و
لە سەرسفرە ھیچ بەجی نەھیلی.
(ھەمەچیز پسند)

پاک پەشت: [ئاوہلناو] خوشخوو؛ پاک پەفتار؛
پاک کردار. (پاک روش)

پاکژ: [ئاوہلناو] پاکژ؛ پاک. (پاک)

پاک کردن: [چاوغەت] (۱) قەرز دانەوہ و
قەرز پاک کردن. (تسویە حساب) (۲) توپکەل
لێکردنەوہی میوہ و دار و پیست دامالینی
لاشە ئاژەل. (۳) ئاوہ پرووت کردن یا موو لہ
پیست کردنەوہ. (پوست کندن) (۴) پاکژ کردن؛
تەمیس کردن. (پاک کردن)

پاکنووسی: [ناو] نووسینی دووبارە لہ پرووی
پیش نووسەوہ؛ نووسین لہ پرووی
چلکنووسەوہ. (پاکنووسی)

پاکنیزاد: فد: [ئاوہلناو] پاکنیزات؛
(ب) نەسلزادە. (پاکنژاد)

پاکنیهاد: [ئاوہلناو] دل و دەروون پاک؛
پاک سروشت؛ (ب) ئەوہی بو ھەمووان ئاواتە
خوازی چاکە دەکا. (پاک نھاد)

پاکوپاراو: [ئاوہلناو] پاکوپاریاو؛ تەرۆتازە؛
پاقژ؛ خاوین. (تمیز و تر و تازە)

پاکوپاریاو: [ئاوہلناو] پاکوپاراو؛ تەرۆتازە و
ئاودار؛ (تمیز؛ تر و تازە)

پاکوتکی: (۱) بە پا شیلان. (لگد کردن)

(۲) پا بەعەرزدە کوتان و سمکۆل کردن. (سم
بزمین سائیدن و کوبیدن)

پاکۆل: [ناو] (۱) بەچکە ی ورج.
(بچەخرس) (۲) سمکۆل. (سم بزمین
سائیدن)

پاکۆل: (۱) کورتتر بوونی پا لہ ژوو رووی لەش.
(پاکوتاہ) (۲) پایە کورت؛ ھەر شتی پایە
داری کورت. (پایە کوتاہ)

پاکە: (۱) [کاری ئەمری] برنجە کە پاکە؛
پاکی پکە. (پاککن) (۲) تەمیزە؛ بی خەوشە.
(پاک است)

پاکەتی: (۱) لہ بیچمی پاکەت. (۲) (ب)
جوینی پاکەتی جوینی سەر بەستە. (قسە پی-
وتن) لہ تووی نزاکەتدا. (۳) لہ ناو پاکەتدا؛
ماستی پاکەتی، شیر ی پاکەتی، (پاکی)

پاکەتی پۆستی: [ناو،ت] (۱) پاکەتی کە لہ
ئیدارە ی پۆستەوہ دی. (۲) پاکەتی کە نامە ی
تێدەنن. (پاکت پستی)

پاکەرەشیلە: [ناو] گیلای (یاوز) بو درگا کردنی
دومەل کەلکی ھەبە. (اسفرزە)

پاکەمتار: [ناو] پاکەمتیار؛ گیاخەر وو.
(گیاخو روو). بو نەخویشینی گال (گەرۆلی) کە
زۆر دەخوری باشە. (خر نوب)

پاکەند: [ناو] پاخەند؛ پاکەند؛ یاقووت.
(یاقوت)

پاکەوپاک: [ئاوہلناو] پاک لہ پاک؛ بیحساب.
(بیحساب)

پاکه و تن: [چاوگه، ت] هه ل په خسان پیکهاتنی
ده رفه ت و هه لومه رج؛ لوان؛ ریکه و تن. (پا
افتادن)

پاکه و کردن: [چاوگه، ت] (۱) پاک کردنه وه و
دهستمال^۲ کیشان. (دستمال کشیدن) (۲)
گسک دانی مال^۳ و بهر دمرکه. (آب و جارو)
(۳) دهر دانی خهوش و خال^۴ له چال^۵ یا خهوز.
(پاک کردن) (۴) له بزار پاک کردنه وهی
دموری دار و باخچه. (وجین کردن) (۵)
هه ژگه لی دار قرتاندن. (هرس) (۶) شتن و
ته میس کردن و خاوین کردن. (شستن و تمیز
کردن)

پاکه و کریاک: [ناو، بهر] دهستمال کیشراو و پا
قز کراو: ته میس کراو. (پاک شده)

پاکي: (۱) [ناو، بهر] ده می چاوگه [ته میسی؛
پاکیتنی. (تمیزی) (۲) [بهند] سهر تاپای؛
گشتی؛ هه مووی؛ ته واوی. (پاکي با بیبا) و اتا:
هه مووی با بیبا. (همه ماش)

پاکیتنی: [بهره می چاوگه] روه تی ته میسی؛
خاوینی. (پاکي)

پاکیشان: [چاوگه، ت] پای که سیک کیشانه
ناو کاری؛ (ب) له کاریکه وه تلاندن و توووشی
کیشه کردن. (پاکشیدن)

پاکیشانه دواوه: دهست هه لگرتن له کاری؛ واز
له کاری هینان و خو کیشانه دواوه له کاری. (پا
بیرون کشیدن)

پاکر: (۱) پاکیر؛ گرفتار؛ پابه ند؛ دووچار؛ هووی
پیش نه چوونی کار؛ دهست وینگر. (دست و پا
گیر)

پاگران: [ناوه لئاو] (۱) ناوس؛ (۲) پیقورس؛

دزی پاسووک. (پا سنگین)

پاگرتن: [چاوگه، ت] (۱) مندالی که فیری
رینگار و یشتن بیسی. (۲) کهوشی که له
شوینیکدا نازاری پا بدا له بهر تهنگی؛
کهوشه که م پام ده گری. (پا زدن) (۳) کاری-
گرتنی پا له زورانبازیدا. (زیر گرفتن)
پاگودا: ناوی بهرسته گه ییکی روژ هه لاتی
دووره. (پاگودا)

پاگوشادانه: [ناو] پیشکه شیکه، به میوانی
دهدري که بو هه وه لین جار به میوانی
هاتووه. < پاکردنه وه. (پیشکش مهمان)
پاگهرد: فند: [ناو] جیگاییک بو دموردانه وه یا
وهرچه رخان له رینگه ی پلکانی بینای
چهندقاتیدا. (پاگرد)

پاگیر: (۱) هر شت بیینه له میهر و بهرگر؛
گیروده. (۲) حاله تی دل بهستن به شتی یان
که سیک که بهرگری بکا له رویشتن و بهجی
هیشتنی جیگاییک. (۳) هووی گرفتاری و ده-
ردیسه ری و ناره حه تی. (پاگیر)

پاگیربوون: [چاوگه، ت] (۱) تیوه تلان به تاوانی
که سیکی دیکه وه. (پاگیر) (۲) پابه ند بوون؛
حاله تی دل بهستن به شتیکه وه؛ گیروده بوون.
(پاگیر شدن) (۳) حاله تی گیر خواردویی له
تهنگ و چه له مه ییکدا یا له سووچیک
(گوناجیک) دا. (پاگیر شدن؛ گیر افتادن)

پاگیره: [ناو] خهرمانی که به پا ورد ده کری.
(خرمن کوبی با پا)

+ پال: (۱) [ناو] سیستمیکی نیشاندانی رهنگ
له ته له ویزیوئی رهنگیدا؛ هاوتای سیکام.
(پال) (۲) (ب) حه مه خوشکی نه حه مدی له

پال^۱ دایه واتا زنبیه تی. (کنایه همسری) (۳)
 (ب) ته جاوه؛ پیوایان کرده پالی واتا
 نه تکیان کرد. (کنایه هم خوابگی)
 پالاردانان: [چاوگه ت] (۱) (ب) هه له کردن؛
 لاپیکردن: کاری خراب کردن؛ کاری
 نااناسایی کردن. (۲) (ب) له نه مری گه وره تر و
 بالآده ست دهر چوون. (پا کج گذاشتن)
 پالادروو: [ئاوه لئاو + ناوبک] پیلادروو؛
 کهوش دروو. (کفش دوز)
 پالاندروو: [ئاوه لئاو + ناوبک] کورتان دروو؛
 کوپان دروو. (پالاندوز)
 پالاندن: [چاوگه ت] پالآوتن؛ پالآوتن؛ پالافتن.
 (پالودن)
 پالانقه جه ری: [ناو] کورتانی قه جه ری؛ جوړی
 کوپان که له زه ماننی قاجارپا دروست کراوه.
 (پالان قجری)
 پالوشک: [ناو] جیگه ی پیلآو؛
 کهوشکن. (کفش کن)
 پال^۱ به پال: [به ند] شان به شانی یه که وه
 بوون؛ له تمیشت یه کدا. (شان به شان)
 پال^۱ پیوه نه ر: [ناوبک] (۱) پالنه ر؛ نه وه ی که
 پال^۱ به شتی که وه دهنی. (فشار دهنده) (۲) (ب)
 هانده ر. (محرك)
 پالئاو: [ناو] پالته؛ پالپوشی شوړ. (پالتو)
 پالچم: [ناو] په لچم؛ گزره له گه لای دار
 تاییه ت بو خوراکی بزن. (برگ درخت خشک
 خوراک بز)
 پال^۱ خریاگ: [ناو به ر] پال^۱ خراو؛ راکیشراو.
 (خوابانده شده)
 + پال^۱ خستن: [چاوگه ت] (ب) خه وانندن و

دریژ کردن له سهر عهرز. (خواباندن)
 پال^۱ دانه پال: شان به شانی یه که وه نان بو
 نه نجامی کاری. (ب) کو^۱مه ککردن؛
 تاریکاری؛ گه له کو^۱مه کی. (کمک کردن)
 پال^۱ دای: هه ل^۱سپاردن؛ هه لی سپارد. (تکیه دادن؛
 تکیه داد)
 پال^۱ دراو: [ر^۱بور دووی پال^۱ دان] هه ل^۱سپارده؛
 هه ل^۱سپاردراو؛ هه ر شت که پالی دایته وه.
 (تکیه داده)
 پال^۱ دیوار: [ناو ت] پای دیوار؛ په نای دیوار.
 (جنب دیوار)
 پال^۱س: [ناو] یه که ی دیار یکردنی خه رج و
 پاره ی ته له فون و موبایل. (پالس)
 پال^۱ سه نگ: [ناو] پارسه نگ که بو^۱ قهره بووی
 تای ترازوی سووک له سهری داده نری. (پار
 سنگ)
 پال^۱ کورسی: [ناو ت] پال^۱ قورسی؛ نزیک قورسی؛
 به رکه ی قورسی. (جنب کرسی)
 پال^۱ که و تنگ: [ر^۱بور دووی پال^۱ که و تن] پال^۱ که و توو؛
 راکشاو؛ دریژ بوو. (دراز شده)
 پال^۱ که و تن: [چاوگه ت] دریژ بوون؛ راکشان.
 (دراز کشیدن)
 پالگان: [ناو] پالگانه؛ پال^۱ کون. (بالکن)
 پال^۱ که: [ناو] جیگای پال^۱ پیوه دان؛ پالنج؛
 پشتی؛ پالپشت. (پشتی)
 پال^۱ لیدانه وه: [چاوگه ت] پال^۱ دانه وه و
 یشووده رکردن؛ بیهن وه دان دوا ی نه نجامی -
 کاری؛ (ب) ناسووده بوون؛ دلنیا بوون؛ نه ر
 خایه ن بوون. (تکیه دادن. آسوده شدن)
 پالنگان: پلینگان؛ گوندیکی دیمنه جواونه له

رؤژ تاوای باشوری شاری سنه. (پالنگان)
 پال نه گه ران: [چاوگه ت] بال نه گه ران؛ پالت
 نه گه پیت؛ (ب) خودا ده وامت نه د؛ جوړیک
 تووک لی کردن؛ هیوای خراپ خواستن بو
 که سیک (له) گهر پکه ویت (خواستاریدی
 برای کسی)

پالوش: [تاوه لئاو] پرش؛ تیکهل. (مخلوط)
 پالونه: [ناو] پالونه؛ که فگیر؛ کهوگیری کون
 کون. (گفگیر)

پالووته: [ناو] (۱) گهل؛ گهله دروینه و گهله
 جووت. (۲) بیگار به گهل؛ کاری بی مز به گهل.
 (بیگار جمعی)

پالوو دان: [چاوگه ت] (۱) به ته نیسته وه
 پالکموتن؛ پاله و دان؛ پال وه دان؛ پالقه دان؛
 پالدا نموه. (تکیه دادن) (۲) که ژووی ژیرسکی
 باره بهر و تنگهی زین بهستن. (تنگ زین
 بستن)

پالووف: [ناو] (۱) لات ه رافه؛ ته نیشت. (پهلو
 (۲) تنگه و پالووی ژیر سکی و لاخ؛ پالوو.
 (تنگ زین)

پاله: [ناو] (۱) وشه ییکی تاو یستاییه و اتا شار،
 پاله وان؛ چاو دیری شار. (۲) به ههله باوه که
 به هه موو دروینه وانی ده لین پاله، به لام پاله
 نه و دروینه وانه یه که له هاوالانی به کارتره و
 خه تی دروینه دیاری ده کا له پاله وه،
 و دروینه و انانی تر له خوار ده ستیه وه دروینه
 ده که ن. (دروگر ممتاز)

پا له به ره در پتر کردن: [کنایی] پای زیادی
 داکیشان؛ (ب) پروو داری و زیاد مرمویی؛ له
 نه ندازه به دهر کردن؛ تمماج و ویستی زورتر

له نه ندازه؛ (ب) به ته مای نه نجامی کاری که
 له وزه دا نه بی. (پا را از گلیم دراز کردن)
 پاله په سیو: [ناو] (۱) گهمهی پال له یه که وه-
 نان زیاتر له پال دیواردا؛ پاله په سستی؛ شانه-
 چرکی. (بازی هول دادن با فشار) (۲) به زور
 ناخنینه وه؛ پاله په ستو. (با فشار آکندن)

پا له په ی دان: [چاوگه ت] پا قاو یژ؛ له-
 رو یشتندا پانیسه له قولایه ی پاکه و تن.
 (پاشنه زدن به قوزک پا موقع را رفتن)

پا له په بین دان: [چاوگه ت] (ب) بی کاری و بی
 باری؛ گه ران و سوورانه و بی موفا. (بیکار)
 پا له حه ق خستن: [چاوگه ت] پا له سه ر حه ق-
 دانان؛ ماف و راستی پامال کردن؛ حه ق وه
 شاردن؛ حه ق کوژی. (حق را زیر پا گذاشتن)
 پا له ژیر ده رچوون: [چاوگه ت] (ب) هه-
 لخلیسکان؛ (بالغزیدن)

پا له سه ر دانان: [چاوگه ت] پا لینیان؛ پا
 لینیان؛ به ژیر پاوه کردن (ب) شاردنه و ی مه
 به سستی. (لگد کردن)

پا له سه ر لیوی قه بریوون: (ب) سه ر له گو یی
 قه بر له رزین؛ پیری زور هان؛ به یه کی ده لین که
 عومری که مابی و زور پیر بوو بی. (پا لب-
 گور بودن)

پاله قوچه: [ناو] سه ر مه و قولات؛
 سه ر مه قولانج. (محل)

پاله قه: [ناو ت] (۱) له قه لینان؛ به ژیر بی به
 سه رشتیکدا دان، نه گهر به سه ر په نجه ی پای
 (شوق) ه. (۲) بو و لاخ نه گهر به یه ک پای
 له قه و پاش له قیه و نه گهر به هه ر دوو پا
 بی جوو ته یه. (لگد)

پالَه کی: قد: [ناو] دوو سندوقی دارین که بهینی تهخته کانی هه راشه (بالوه) و له سهر باره بهر دایده بهستن بو کیشانی بهرد و خشت. سهره کهیشی به تاله. (پالکی)
 پالَه میز: [ئاوه لئاو] ئاخوه وهند؛ هونه رهنه ند؛ زیره ک؛ وریا؛ زانا. (هنرمند. دانا)
 پالنگ بوون: [چاوگهت] (۱) شه لبوون. (شل شلن) (۲) بارچهوت بوون. (بدیاری) ۳. که م بوونی پای یاری (پالنگ بودن درباری)
 + پالَه وان: (ناو) (۱) وشه ییکی ئاو یستاییه؛ شاره وان؛ چاودیری شار. (۲) نه کهری ئه وهل له سینه مادا. (آرتیست)
 پالَه وان که چهل: [ناو] ئاوالی بیجیجان خانم له بهزمی لوتیاندا که له ناو چادر یکی چوو کدا به ریوه ده چوو. (پهلوان کچل)
 پالَه وان ه: [ناو] پالَوانه؛ بالئاسووکه؛ تهیره کویره؛ تهیره حه وایله. (پرستوی سیاه)
 پالَه وی: (ناو) (۱) پیوه نندیدار به پالَه ویه وه، کلّاوی پالَه وی، زمانی کوئی پالَه وی، (۲) بنه ماله ی شای ئیران له ده ورانی قاجار هه تا دامه زرانی کو ماری ئیسلامی. (پهلوی)
 پالی: زمانی ئه ده بی و دینی تاقمی له بووداییه کانی هیند. (پالی)
 پالی برین: [چاوگهت] هاتوچو نه کردن؛ سهر لی نه دان؛ نه حوال نه پرسین. (پا از کسی بریدن)
 پالیدان: [چاوگهت] (۱) به پا له شتیک دان. (۲) پا جولاندنمه له پا مه له دا. (۳) پکیفی دووچه رخه سووراندن به پا. (۴) به رکیف له نه نیشتی نه سب کوتان. (۵) ناسووسی پایی

لیدان و با کردنه ناو توپ و تیوپ. (پا زدن)
 به تلمبه باد پازدن)
 پالینان: [چاوگهت] (۱) پانیان به سهرشتیکدا. (پا گذاشتن) (۲) راستی وتن؛ درکاندن نهینی و سووچ و گوناح؛ دان پیلدانان. (اعتراف)
 پالیو: [ناوبک] نه وهی که ده پالیوی؛ ئامرازی پالوتن؛ (پالا)
 پالیوگا: [ناو] (۱) (ب) پالایشگاه؛ فابریکای پالوتنی پاترول (نهوت) و گاز و. (ب) فابریکای پالوتن و جیاکردنه وهی ماگه لی که له نهوت به ده ستدی. (پالایشگاه نفت) (۲) جیگه ی پالوتن. (جای-پالایش)
 پامال: [ئاوه لئاو] خسته زیر پی؛ پیشیل؛ پایه مال؛ له زیر پی دا ورد کردن؛ پتیوار. (پامال)
 پام ناچی: (ب) قهت ناچم؛ ههر گیز ناچم؛ پای تی نانییم. (پا نمی گذارم)
 پاموره: [ناو] (۱) پاماو؛ لووسکردنی گهچ له گهچکاریدا به قوماش یالوکه ی ته (صاف کردن گچ با پنبه تر) (۲) پاموره؛ پیمووره؛ پاوانه له موورووی هوئراوه. (زینتمچ پا)
 پاموزه: [ناو] پامز؛ حهقه ییلاو. (حق القدم)
 پاموره جوانی: گورانییه کی کوئه که به ریز میسباح دیوان، (ئه دب) به شیعی (نوسره تی- جوانی) دای ناوه و بوئی هیه که سانیکدی که مه به ستیان نوسرهت نه بهو کردوو یانه به پاموره جوانی چونکا هه ردوو یه ک (میلودی) و یه ک (ناههنگ) و گورانیین. (اسم ترانه ای

است)

پامه‌س: [ناو] وتار؛ گوفتار؛ نوسراوه‌ی وتار.
(مقاله)

پا مهنه‌ری: [ناو] (۱) لاواندنه‌وه‌ی مردوو له
بوارى قسه‌ی ناخونددا له لایه‌ن دانیش‌توانی
دهوری مهنه‌روه. (۲) (ب) وته‌ی که‌سیک
به شی‌او زاین و سه‌لماندنی به خه‌لکی‌تر
به‌وتنی به‌لی و نه‌ری یا قسه و که‌لام
هاویشتن له بوارى قسه‌که‌دا. (پا منبری)

پامه‌نقه‌لی: [ناو] جوړیک ناوازی ئیرانی له را
بووردوودا تاییه‌ت بوو به نه‌سرار کیشانی
دهوری مهنقه‌ل که له‌بوارى هونه‌رییه‌وه
بایه‌خیکی نه‌و تو‌ی نه‌بوو، به‌لام به‌شیعره‌کانی
زیاتر بایه‌خ دهدرا. (پامنقلی)

پاناڤ: [تاوه‌ل‌ناو] پانتاو؛ پاناو؛ زه‌وینی ته‌خت؛
دهشتایی. (میدان؛ په‌نایی زمین)
پا نان به‌چه‌رگدا: (ب) زات‌کردن؛ نه‌ترسان؛
ویران؛ خو خستنه مه‌ترسی و خه‌ته‌ر.
(پاروی جگر‌گذاشتن)

پا نانه جیپا: (۱) که‌سیک‌کردن به نمونه بو
ژیان و حه‌ول دان بو نه‌وه‌ی وه‌ک نه‌و ژیان
به‌رنه‌ سه‌ر و جیگای نه‌و پر بکه‌نه‌وه. (پا
جای پای کسی گذاشتن) (۲) لاسایی
کردنه‌وه؛ ده‌مه‌لا‌سکی‌کردن و وه‌ک که‌سیک
خو‌نیشاندن. (تقلید در آوردن)

پا نانه‌ناو؛ چوونه‌ناو؛ چوونه تی‌وی؛ پام‌ناوه‌ته
هفتا سال. (پا گذاشتن)

پاناوک: [ناو] نه‌و جیگا که چوم پان و ته‌نک
ده‌ییته‌وه؛ ته‌نکاو؛ زیاتر بو بوارى چوم
ده‌موتری. (گدار)

پان‌بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) خو پان‌کردنه‌وه
و خه‌وتن له عه‌رزدا. (۲) خو شل‌کردنی می‌وینه
بو جووت‌بوون و خو پال‌خستن. (پهن شدن)
پانتومیم: [ناو] لال‌بازی؛ نیشاندان و
گیرانه‌وه‌ی مه‌به‌ستی به جوولانه‌وی هه‌موو
نازای له‌ش جگه له زبان جار و بار
موسیقایشی له‌گه‌لدایه. (پانتومیم)

پانجاچی: [ناو] پانجاچن؛ گیاجن؛ گیای
خواردمه‌منی هه‌لکه‌ن. (سبزی جمع کن)
پانچ: اند؛ فد: [ناو] نامرازی که ناگاداری دهدا
به‌که‌ره‌سته‌گه‌لی کاره‌بایی و کامپیوتیری، به
کون‌کون‌کردنی شریتی کاغه‌زگه‌لیک. (پانچ)
پاندا: فرد؛ فد: اند: [ناو] گیانله‌به‌ریکی ورج
ناسای چکوله‌یه زیاتر به ره‌نگی به‌له‌کی
سپی و ره‌ش، ده‌وری چاوشی ره‌شه. (پاندا)
پانک: [ناو] مه‌ل‌شوو؛ مه‌ل‌اشک. (سقف دهان)
پانک: اند؛ فد: [ناو] تا‌قمی له لاوه‌کانی روژ
ناوایی که دژ به بیر و باوه‌ری کو‌مه‌ل‌گیانن.
(پانک)

+ پانکه: [ناو] جووجه؛ غه‌ریب سنجان؛
ته‌خته پی‌تی. کپه‌نکه. (ساس)
پانکی: [ناو] شوپگرانی پانک؛ که‌سانی‌که
وه‌ک پانک لی‌باس له به‌ر ده‌که‌ن و سه‌ر و
قزبان به شی‌وه‌ی نه‌وان ده‌پازینه‌وه. (پانکی)
پانگ: [ناو] قولانچ؛ در‌ی‌ایی به‌ئاندازه‌ی
کردنه‌وه‌ی قامکی گه‌وره و شاده له بست
که‌متر. (باز)

پانگولهن: [ناو] مروچه خو‌ر و میلووره خو‌ر،
گیانله‌به‌ریکه به‌قهد پر‌وییک ده‌بی و لووتی
وه‌ک (بابلیس‌وک) خور‌توومی فیل وایه.

(پانگولن)

پانگهه: [ناو] پشتیر؛ هۆل؛ تهویل؛ گهوپ؛
پشتیر؛ ههمار؛ عهنباری گهنم و خهله.
(طویل؛ انبار)

پان وپوژ: [ئاوهلناو] (۱) مه کانی پان و به رین.
(مکان وسیع) (۲) مروقی ته زه ی ناوشان
پان؛ تیک سمرای قهوی و قولی ناوشان پان.
(گردن گلفت؛ شانه پهن)

پانوپاما؛ اند؛ فند: [ناو] وشه ی اینگیلزی واتا:
دیمه ن؛ جیهان نوما؛ به سینه ماییک ده لێن که
وهک (سینه پاما) به چهند پروژیکتور فیلم
ده خاته سه ره ده دی سینه ما و وینه کان پان
و به رینن. (پانوراما)

پانوله: [ئاوهلناو] قول و پان؛ تیک سمرای
کوله بنه؛ قوله بنه ی قهلهو. (چاق و قد کوتاه)
پانوما: [ئاوهلناو] گورموی ناسک که پا
ده نوینی وهک کایزه، له توپیکی ناسک چی.
بوو. (پانما)

پانهسته: [ناو] بیست؛ پوس. (یوست)
پا نیان به گیانا: (ب) زات کردن؛ جورته ت-
کردن؛ خوخته خه ته ره. (از جان گذشتن)
پا نیانه پیش: (ب) ناماده بوون؛ حازر بوون؛
پیشقه دم بوون و داخوازی بو کردنی کاری.
(داوطلب)

پا نیانه جیبا: به رچه ی که سیکا روپشتن
حهول دان بو گرته وهی جیگای که سیک له
جماوهردا؛ (ب) لاسایی کردنه وه که سیک
به نموونه و نورناگ کردن. (پا جای پای
کسی گناشتن)
پانیه فه رشی: [ناو] کهوشی سه رایایی ناومال؛

دهمپایی ناومال. (دهمپایی مخصوص منزل)
پانیه کیش: [ناو] پازنه کیش؛ پازنه هه لکیش؛
کوته کازاییکی بچووکه له که وچک ده کا بو
هه لکیشانی پشت پازنه ی کهوش.
(پاشنه کش)

پاواندار: (۱) ئیشکچی و چاودیری قورغ و
پاوان. (نگهبان محوطه حفاظت شده) (۲) هه-
رجیگاییک که ئیشکچی بو دانرابی. (دارای
نگهبان)

پا و پا: تابه تا کهوش کردنه پا. (لنگه به لنگه)
پا و پاکردن: [چاوهگهت] خو خافاندن؛ شک
و گومان و دوودلی کردن؛ ماتل کردنی کار.
(تردید و دو دلی)

پاوپووز: [ناوت] پی و بهله ک؛ (پاوپووز ده لئی
زیره پیومنه ی تیکراوه) فولکلور. (ساق پا)
پاودان: [ناوت] بارو دوخ؛ دوخ؛ حالت.
(موقعیت)

پاوقه ده مپرهش: [ئاوهلناو] بی و دم؛ به دهقه ده م؛
بی یومن؛ شووم؛ پاش گوپز تنه وهی بووک
ئه گهر روو داوییکی خراپ له مالی زاوا
بقهومی ده لێن بووک پاوقه ده می ره شه. (بد
قدم)

پاوند؛ اند؛ فند: [ناو] (۱) یه که ی کیشانه ی
ئه مریکایی و ئوروپی به رانه ره به ۴۵۴ گرام.
(۲) یه که ی پاره ی باوی ئینگلیز. (پاوند)
پاوه پا: لنگه کهوشی پای راست له پای چپ
کردن و لنگه کهوشی پای چپ له پای راست
کردن. (لنگه به لنگه)

پاومر؛ پا به ری؛ به ریگه وه؛ که سیک که
خه ریکه بکه وپته ری بو سه فهر. (پا براه)

پا و مرمانگ: < پا به مانگ:

پاوهره: [ناو] پا وهری؛ پی وهره؛ دهری؛ ناوه
لکراس؛ پاتول؛ شهروال؛ شوال؛ (زیر شلوار)
پاوهرجایی؛ پاورجیی؛ بهردموامی؛ پراوهستا
وی. (پابر جایی)

پاوهرجی: [تاوه لئاو] پراوهستاو؛ پابهرجی؛ پتهو؛
قاییم؛ بهردموام؛ پایه دار؛ پاوهرجی. (پابر جا)
پاوهریو: [ناو] پیخه سوو؛ پاوهریو؛ پاخه
سوو. (ینگه)

پاویر: (۱) [تاوه لئاو] نه ترس؛ به جور نه ت.
(ترس) (۲) [ناو] دوزینه وه و په یداکردن و
ناساندن بو هه وه لین جار. (کشف کردن) (۳)
پالپشت؛ لایه نگر. (تکیه گاه)

پا هه لکه وتن: [چاوگه ت] (۱) سهرمنگردان؛
شتی و بهر پا که وتن؛ سهرسم دانی ته سب؛
سهرمنگری. (سکندری) (۲) (ب) هه له کردن.
(اشتباه کردن)

پای ئیمان: تو ئیمان؛ ههروها؛ پای شه را
فه ت، پای پیاوه تیت، پای مهر دانه گیت، پای
دوستیمان. (به حساب ایمان)
پایتوون: [ناو] فایتوون؛ دروشکه؛ گالیسکه.
(درشکه)

پایزه: (۱) ناوی به یتیکی کوردیه. (نام آواز
کردی) (۲) هه رمیوه یتیک که درهنگ بگا.
(میوه پاییزی) (۳) [تاوه لئاو] پیوندیدار به پایزه-
وه. (منصوب به پاییز)

پایزه بر: [ناو] سه باره ت به ده سته که وتی
حاصلات له کاتی پاییزدا سهرلیدان و په یدا
بوون؛ (ب) دوستی نانی؛ به که سیکیش ده لین
که درهنگ درهنگ ده بیندری. (دوستی به

خاطر نفع مادی؛ کنایه از دیر ملاقات کردن)

پای زیادی داکیشان: [چاوگه ت] (۱)
زیاده رموی؛ پرو داری زیاده له هه د. (۲)
ویستی زیاده له نه ندازه. (۳) ده ست دانه کاریک
که له وزه دا نه یت. (پا از گلیم دراز کردن)

پای سیداره: [ناو] (۱) له به ریه تی سیداره دا
پاگیراو بو له سیداره دان. (۲) به ندیک که
زور بووی هیه له سیداره بیری. (۳)
به ندیک که مه حکوم بووه به مهرگ و له
زینداندان ماتلی به پراوه بردنی حوکه مه. (پای
اعدام)

پای که سیکنووسین: [چاوگه ت] (ب)
خه تابار کردن و تاوان خستنه سهر که سیکنو
گوناحه که ی پای من نییه پای خوته؛ خودا به
پای منی نه نووسی. (پای کسی نوشتن)
پای من نییه: (۱) لاقی من نییه. (۲) پای من-
نییه (ب) پیوندیی به مننه وه نییه؛ به حیسابی
من نییه. (پای من نیست)

پای ویزدانت: (ب) تو و ویزدانت؛ بیعی -
ویزدانت؛ تو بیت و ویزدانت؛ بیجی ویزدانت؛
بو سویند دانه. (ترا وجدانت)

پایه: [ناو] (۱) ستوون؛ ویستوون؛ پاگر؛
کو له که؛ (پایه) (۲) بنچینه؛ بنه پت؛ هیم؛
بنه ما. (پایه) (۳) پاچکه؛ پایه ی-
کورسی؛ پاچکه ی کورسی. (پایه) (۴) دهره جه؛
پله و پایه. (پایه) (۵) پییه، ده ست نییه. (پا
است) (۶) نه ندانه؛ ته ویش پایه؛ پاییکی
یاریه. (پاست)

پایه بلیند: [تاوه لئاو] (۱) پایه بلن؛ پایه به رز. (۲)
هر شتیک خاومندی پاچکه ی دریژ بیت. (۳)

مهزن؛ پړېزار؛ خاوهن پله و پایه. (پایه بلند؛ بلندپایه)

پایه به رزی: [ناو] (ب) شان و شکوډاری؛ گهوره یی و مه زنی؛ پایه وه ری. (پایه بلندی)

پایه دار: [ئاوه لئاو] (۱) پنه پندار؛ هر شتی که پاچکه ی بی؛ خاوهنی پله و پایه و دهره جه و مه قام. (پایه دار؛ مقام دار) (۲) راه ستاو؛ بی ناوی؛ دمواسدار؛ بهر قرار؛ جیگرتوو؛ بهر دموام؛ بی ناوی. (پایدار)

پایه پړی: [ناو] (۱) بناغه دانان؛ بنه پرت دانان. (پایه ریزی) (۲) دار شتی پایه ی دیوار (خنده ک دار شتن). (پایه ریزی)

پای یاری: [ناو] هریه که له نندامانی یاری؛ پای کایه؛ هاوکایه. (پای بازی)

پاییزی: [ئاوه لئاو] سهر به پاییز؛ پیونده دیدار به پاییزه وه؛ سهرمای پاییزی، بارانی پاییزی. (پاییزی)

پت: [ناو] (۱) تبل؛ تلی؛ قامک، نه نگووس؛ کلک؛ نه نگوست. (انگشت) (۲) [ئاوه لئاو] ژیکه له؛ خشپله و جوان؛ نازدار. (قشنگ کوچولو) (۳) سووری توخ؛ پل؛ شوتیه که وهک پتی خوین وایه واتا زور سووره. (قرمز تیره)

+ پتپوک: [ئاوه لئاو] خال خال؛ نوخته نوخته؛ پینپوک. (نقطه نقطه)

پتدان: چل دان. (نبض زدن)

پترووکاو: [ئاوه لئاو] پترووکاو؛ دازاو له بهر کوئی؛ پوواو؛ پرتووکیاگ. (پوده)

پتری: (۱) زوری؛ پرانی؛ زورتری؛ فیشته ری. (بیشتر) (۲) پتری؛ خراب هیئان له یاری و قوماردا. (بطر آوردن) پتک: [ناو] (۱) پت؛

قامک؛ تبل؛ تل؛ کلک. (انگشت) (۲) شهمچه؛ شقارته؛ گوگرد. (کبریت)

پتکو: [ئاوه لئاو] خشپیلانه؛ جوان؛ ناتله نگ- زراوی ژیکه له. (کمر باریک و قشنگ)

پتکه: [ناو] پرتکه؛ پتروکه. (تکه)

پتوپیزاگ: [ناو، ت] بوخچه؛ پیاسکه؛ پریسکه. (بقچه)

پتوورکاو: [ئاوه لئاو] پترووکاو؛ پوواو؛ دازاو؛ زور کوون و دافه تراو. (پوده)

پتوون: [ئاوه لئاو] ته واو؛ یه کجی؛ «گو فاری مهاباد ۱۱۲» (بکلی)

پته: [ناو] (۱) پلله؛ چه قه نه. (بشکن) (۲) پته لیدان؛ چه قه نه لیدان. (بشکن)

زدن: (۳) پلټوک؛ په له پیتکه. (تلنگر)

پتیوار: [ئاوه لئاو] پامال؛ تهنه و توونا؛ کاول. (پایمال)

پیچ: چک؛ توز؛ که موکه. (کمی اندکی)

پیچیچ: (۱) همویره که م پیچیچه واتا هه ویره که م ترشاهه و زور هه لآتووه. (ور آمدن زیاد خمیر) (۲) سرت ه سرت. پیچ پیچ. (پیچ پیچ)

پچرانه وه: (۱) دووباره پچران. (باز پاره شدن)

(۲) پچران؛ ته زبیحه که مت پچرانه وه واتا پچراندت. (قطع شدن)

پچراوه: (۱) [پاور دووی دووری پچران] له- میزه پچراوه ته وه (قبلا پاره شده) (۲) پچریاو؛ کون بووگه و پچراوه: (پچراو، پچریاگ) (۳) دیسان پچرایه وه. (پاره شده است؛ پاره شد؛ پاره شده)

+ پچر پچر: (ب) له ت کردن و پانندن هه رکه س بو خوی؛ که س له که س؛ بر قین

پرفین. هه رکەس فریا کهوت بهشی خووی
 پچری. (معادل بخور بخور)
 + پچرینهوه: [چاوگەت] (۱) پچرانەوه.
 (پارەشدن) (۲) (ب) کێشانەوهی مال و پارە
 له کەسیک؛ وهک: رفانن. یان دەس کهوتنی
 شتی. (کنایی، سرکیسه کردن)
 پچوژ: (۱) خاترخازی، به‌دو‌عایی؛ خودا
 حافیزی. (خداحافظی) (۲) ژنی په‌ست و
 بی‌ئابروو. (زن بی شرم)
 پچوو کاهی: [ناوبه‌ره‌می چاوگە] چکۆله‌یی؛
 چووی؛ مندالی؛ پچووی. (کوچکی)
 + پچوو ککردنهوه: [چاوگەت] (ب) سووک و
 چرووک کردن له‌لای خه‌لک به‌روو شکینی‌یا
 بایه‌خ پینه‌دان و پوخته‌پینه‌دان؛ پی‌په-
 ستکردن (چکۆله‌کردنهوه) (کوچک کردن)
 پچه‌پان: پچکران؛ پچران. پسان. پڕچیان.
 (پارەشدن)
 پچه‌پانسن: [چاوگەت] پساندن؛ چرانندن؛
 پچرانندن؛ پچکرانندن. (پارەکردن)
 پچه‌پچه‌پ: (۱) پچر پچر؛ تیکه‌تیکه؛ کوک
 کوک. (پارە‌پارە) (۲) برفین برفین. (ب)
 کەس له‌کەس؛ هه‌رکەس بو‌خو‌رفانندن.
 (معادل بخور بخور)
 پچی: (۱) برۆ؛ بچه. (برود) (۲) کەمی؛
 چکی؛ توژی. (کمی)
 + پچین: (۱) [داهاتی] (چوون) بو‌کو‌[ب‌روین.
 (برویم) (۲) [چاوگەت] تیه‌ل‌دان؛ شەق لێدان.
 (تیا زدن)
 پچین: [ناو، بک] وه‌شین؛ کەسی که‌توو
 ده‌چینی؛ توو وه‌شین. (پاشنده)

پخیخ: (۱) [ناو] هه‌لگ‌لوفین و ختیکه‌دانی
 مندالان. (غلغلک) (۲) بو‌دنگ‌دانی نا‌زال. (پخ)
 پخ: (۳) هیمما بو‌سه‌رپین. (پخ پخ و هو‌پخ؛
 [دەنگە‌ناو] پرخه‌ی زو‌ر به‌هیز؛ پرخو‌هو‌پخ.
 (خرناسه‌بلند و زیاد)
 پخه‌پخ: [ناو، ت] پرخه‌پخ. (خرناسه‌زیاد)
 پخین: [چاوگە] پرخانندن. (خرناسه‌کشیدن)
 پدی: [ناو] پدوو. پدوو. پوو. گوشتی بن‌ددان.
 (لغه)
 + پڕ: [ناو، ل‌ناو] دژی ته‌نک؛ تووی زو‌ر
 به‌زه‌ویدا کردن؛ چر؛ چناره‌کان زو‌ر پڕن؛ زو‌ر
 له‌بال یه‌ک‌دان. (تنگ هم)
 پڕئیش: زو‌ر به‌ئازار. (دردناک)
 پڕاکریت: [ناو] هه‌موو زمانه‌کۆنه‌کانی هیند
 جگه‌له‌سانسکریت. (پراکریت)
 پڕانی: گشتی؛ زو‌ری؛ به‌پڕانی؛ به‌گشتی؛
 به‌ته‌واوی. (تمامی)
 پڕاو: [ناو، ل‌ناو] (۱) پڕتاو؛ چۆمی که‌ ئاوی زو‌ر
 بی. (پڕ آب) (۲) ئاودار. (آبدار)
 پڕبوون: [چاوگەت] (۱) لیاو‌لیپ بوون؛ ته‌ژی
 بوون. (۲) ب‌لاو بوونه‌وه‌ی قسه‌له‌شاردا.
 دا‌که‌وتنی قسه‌په‌شار. (پڕشدن)
 + پڕبوونه‌وه: [چاوگەت] وه‌ک: تو‌ز و خو‌ل
 چوونه‌چاو؛ چال پڕبوونه‌وه. (جیزی درچشم-
 افتادن) پڕشدن
 + پڕه‌پڕ: [ناو، ل‌ناو] به‌مند؛ به‌اندازه‌بوون؛
 به‌قه‌د؛ نه‌زیاد نه‌که‌م؛ ئه‌و پچ‌ه‌په‌پری
 مو‌ره‌که‌یه: (تواو به‌ئەندازە‌یه‌تی) : ته‌واو فیتی
 خو‌یه‌تی؛ (کیپ: فیت؛ به‌اندازه‌بودن)
 پڕه‌پییست: به‌ئەندازە: ته‌واو پڕه‌پڕ. (به‌اندازه)

+ پریاکردن: [چاوگه،ت] قهپ گرتنی
 سهگ: نچیرگرتنی سلۆت. (گاز گرفتن
 سگ)
 پرییچ: [ئاوهلناو] جاده که پرییچ و پلووچه؛
 پرییچ و قه‌مچ. (ب) مروقی فیلبازی ناراست.
 (پرییچ؛ کنایه از آدم خيله‌باز)
 پرتاندن: [چاوگه‌ت] له ژیر لیوه‌وه بۆلاندن.
 (غرولند)
 پرتاندن: [چاوگه،ت] یه‌پتاندن؛ په‌پتاوتن؛
 قرتاندن؛ دراندن. (قطع کردن؛ پاره کردن)
 پرته: [ناو] (۱) پرته و بۆله. (۲) پرتک؛ کوتی
 چکۆله؛ پرتک. (غرولند؛ تکه)
 پرتهم: ته‌می زور؛ مژی چپ. (مه‌غلیظ)
 پرچه‌کۆل: [ناو] گۆیژه‌کیوی؛ گۆیژه‌که‌ژی؛
 بلچه‌کیفی. (دژی شه‌که‌رمز و به‌ردی
 گورچيله‌یه. (زالزالک کوهی)
 پرخۆر: [ئاوهلناو] (ف.مشه) خۆرا؛ زۆر خۆر. (پر
 خور)
 پرخۆری: [ناوت] (۱) زۆر خۆری (۲) نه‌خۆشینی
 ئازال که‌زاوریان ده‌ماسی؛ ئاورده‌ل؛ کۆله‌ش؛
 زاله‌ماسه؛ ئاو دور دل؛ ماخته؛ (مرض
 کیسه‌صفرای حیوانات)
 + پرخه: هیمایه بۆ خه‌و لیکه‌وتن و خه‌وی
 خۆش؛ (گیانه له پرخه‌ی خه‌وی خام‌دا، (پی-
 بنی‌به‌سهر هه‌ردوو چاو‌دا) له‌پرخی
 خه‌ودایه‌له‌خه‌ونیکی گراندايه. (کنایه از خواب
 رفتن)
 پرخه‌ته‌ر: [ئاوهلناو] پر مه‌ترسی؛ به‌. (پر خطر)
 + پردان: (۱) پرییداکردن؛ له‌پرگرتن. (گرفتن)
 (۲) [ئاوهلناو] گه‌نمه که پر دانه؛ دان‌ی زۆره.

(پردانه)
 پردل: [ئاوهلناو] ئازا؛ میرخاس؛ جوامیر؛
 به‌زات؛ نه‌ترس؛ به‌جورئەت. (پردل)
 پردۆکه: [ناو] (۱) پرده‌له؛ پردی چکۆله. (پل
 کوچک) (۲) دوو ته‌خته داره له که‌ره‌سته‌ی
 جهنجه‌پدا. (دو قطعه‌چوب خرمنکوب)
 پردوو: [ناو] په‌ردوو؛ کورته‌داره‌کانی به‌ینی
 ده‌سته‌ک و هه‌ل‌اش له سه‌ربانی خانوودا.
 (پردوو)
 پردووخیاک: [ئاوهلناو] هه‌ل‌په‌رووزاو؛
 هه‌ل‌په‌رووزیاگ؛ (پشم و موی سوخته)
 پردووخیان: [چاوگه] هه‌ل‌په‌رووزان. (سوختن-
 پشم و مو)
 پرده‌باز: [ناو] پردی پیداپویشتن؛ به‌رده‌باز؛
 چند به‌رد که له‌ناو ته‌نکاوی ئاودا به‌ریز
 داده‌نری بۆ پا نانه‌سهر و په‌پینه‌وه. (پل‌از
 روی سنگ پریدن و رفتن به‌طرف دیگر آب
 یارودخانه)
 + پرده‌له: پردۆکه. (پل کوچک)
 پردی ئاسنی: [ناوت] پردی چی‌بوو له ئاسن؛
 هه‌ر وه‌ها پردی خستی، پردی به‌ردین،
 پردی دارین. (پل آهنی)
 پردی پیاده‌په‌و: پردی تاییه‌ت به‌په‌پینه‌وه‌ی
 پیاده. (پل عابر پیاده)
 پردی پشت‌سهر شکاندن: (ب) هومیدی
 گه‌پانه‌وه به‌رین. (ب) پیوه‌ندی له‌گه‌ل
 رابوو‌ردوودا قرتاندن؛ ریگای گه‌پانه‌وه
 تیکدان. (پل را پشت سر خراب کردن)
 پردی ته‌نافی: [ناو] پردی هه‌ل‌واسراو؛ پردی-
 که به‌ته‌ناف یا به‌کابل (چهند رشته‌سیم)

بادراو) کیشرای و ناوه که ی ته خته پوئش
کرای زیاتر بو سه رچومی بی سوار. (پل
اویزان طنابی)

پردی قه تار: [ناوت،] پردی تاییه تبه قه تار که
هیلی ناسنی به سهردا کیشراوه بو رابووردنی
قه تار. (پل قطار) پردی کهوانی: [ناو] پردی که
هیلالی و کوو دروستکرای. (پل قوسی)

پردی هه وایی: [ناو] (۱ب) هات وچوی فروکه
له بهین دوو شویندا. (۲) پردی بهرز له
سهرجاده بو په پینه ووم. (پل هوایی)

پر پروو: [ئاوه لئاو] پروودار؛ پرووه لماراو؛
بی شهرم؛ دیلاس. (پررو)

پر پرووی: [ناو به ره می چاوکه] پرووداری؛
بی شه رمی؛ ساوازی؛ سه وازه کریاوه یی؛ بی -
حه یایی؛ پرو هه لماراوی. (پرروی)

پر پرنگ: [ئاوه لئاو] پرنگی توخ؛
پرنگی خهس و خول وه ک: چای پر پرنگ: (ب)
پرنگی دزی ناچخ. (پررنگ)

پر زوله: [ناو] پر زوله؛ پر پوله. (زواله)
پرزه: نه فهس؛ تا قهت؛ فورسه ت؛ برست هیز؛
تین؛ هه ست؛ پرزه ی پریم؛ له هیزی خستم.
(توان؛ فرصت)

پرزه برین: [چاوگه ت،] ده سه وسانکردن؛
به یده سکردن؛ هیچ بو نه هیشتنه وه؛ مال -
ویرانکردن؛ برست لیبرین؛ له توانا خستن.
(توان بریدن)

پرزه کورت: [ئاوه لئاو] بیهن ته نگ؛ بی تا قهت و
توانا. (ناشکیبا)

پرژ: [ناو] په؛ لقی ورد و باریکی دار؛ پرژوبال
واتا په روبال. (پر؛ ساقه نازک بالای درخت)

پرژوبلاو: [ئاوه لئاو] پرشوبلاو؛ په خش و
بلاو. (پخش ویلا)

پرژه: [ناو] (۱) پرشه؛ پرشه؛ ورده ی هه رشت
که بهرشی و بلاو بیته ووم. (۲) پرشکه؛ وه ک
پرشکه ی ئاو؛ پرشکه ی خومپاره؛ پرشکه ی
ئاور. (پشنگ؛ ترکش)

پرساں پرساں: [بهند] به پرس کردن له م و
لهو. (پرساں پرساں)

پرس ییکراو: پرس لیکراوه؛ پرس و پا لی -
خوازاراو؛ (ب) نیجازه لی وه رگیراو. (پرسش از
او شده)

پرس ییکردن: [چاوگه ت،] بیروپا لیخواستن.
(ب) نیجازه خواستن؛ بی پرس ی باو کم شوو
ناکه م. (عقیده و اجازه خواستن از کسی)

پرسکار: [ناو؛ یک] پرسکهر؛ پرسیار (پرسنده)
پرس کردن: [چاوگه ت،] پرسکرن؛ پرسین.
(پرسیدن) < پرسیار

پرسکهر: [ناو؛ یک] پرسکار؛ پرسیار؛ پرس -
ده کا و ده پرس ی. (پرسنده)

پرسوجو: [ناوت،] پرسین و گه پران له
مه به ست؛ پرسین و جو یا بوون. (پرسوجو)

پرس ورا: [ناوت،] پرسکردن و پا و بوچوونی
پرسلیکراو زانین؛ پرس و مه سله حه ت؛ ثاقیده
و پا له باره ی کاریکه وه پرسین؛ پرسین و
ریی چاره ویستن له که سی. (مشورت؛ عقیده
ورای خواستن)

پرسه خه سوو: [ناو] (ب) نه حوالپرسی نه
به راستی؛ لیبرسینی سهرزازه کی. (احوال
پرسی سرسری)

پرسه دار: [ئاوه لئاو] عازیه تبار؛ مردوو لی مردوو؛

عزادار؛ سه ره خوشی دار. (عزادار)

پرسهک: نیشانه‌ی پرس له پاش پسته داداده-
نریت وهک؟ (علامت سوال)

پرسه که ره [ناوبک] که سانی که ده چن بو
سه ره خوشی. (کسانیکه به عزاداری میروند)

پرسی: (۱) [پاشگر] ره وتی پرسین؛
نه حوالا پرسى، جولو پرسى. (۲) پرسیکرد؛
[رېاووردوى پرسین]. (پرسید)

+ پرسیار: [ناوبک] پرسکار؛ پرسکه ر. (سوال
کننده). (به لام به هه له به پرس دهوتری
پرسیار، پرسیار واتا که سیک که پرس دهکات
وهک جووتیار، کرپار .

پرسیار پیچ: کاری که سیک که به پرس کردنی
جوړاو جوړ به تایهت له کاتی بازجویی
پولیسدا سه رله گومانلیکړاو ده شیوینی؛ به
پرس لیکردنی زور، تمگ بی هه لچنین و زور
بو هینان؛ حاله تی که سیک که کهوتوه ته بهر
ته ورمی پرس لیکردنی پرسکه ر. (سوال پیچ)
پرسیار وکی: به پرس؛ زور پرسکه ر؛ که سی که
زور پرس دهکا. (خیلی سوال کننده)

پرسیاری: [ناوبه ره همی چاوگه] پرسته ی
پرسینه وه له لایه ن پرسیار موه؛ وهرقه ی
پرسیاری: وهرقه ی نه زموون وهرگرتن
به پرس کردن. (پرسی)

پرشان: [چاوگه] پرژان. (پاشیدن)
پرشاندن: [چاوگه] پرژاندن.
(پاشیدن)

پرشکه: < پرژه؛ پرشه؛ پرشه.
پرشه پرس: [ناوت] پرشه ی له سه ریه ک.
(پاشیدن پشت سرهم)

پرشه لیکه وتن: [چاوگه] ت. (۱) تراو به که
سیکا پرژان؛ کهوتنه بهر پرسکه. (با آب تر
شدن) (۲) (ب) تلوان و خراپه ی که سی
داوینگیر بوون؛ به دنلو بوون به هو ی
که سیک دیکه وه. (بدنام شدن)

پرشهنگ: (۱) زور شوخ و شهنگ. (خیلی
قشنگ) (۲) چریسکه؛ پزیک؛ پرسنگ؛
پزوسک؛ پزووسکه. پرشه. (شراره) (۳)
پرشنگ؛ تیروز؛ تیشکی پوز. (تابش آفتاب)
پرشینه ر: [ناوبک] پرژینه ر. (پاشنده)
پرق: تریقه؛ قاقا؛ پرقه ی پیکه نین: تریقه ی
پیکه نین. (قهقهه)

پرقووره ت: [ناوه لئاو] به هیز؛ به قووه ت؛
زوردار. (بر قدرت)
پرقین: (۱) له تریقه و قاقای پیکه نین دان.
(قاه قاه خندیدن) (۲) قرقینه. (اروغ)
پرک: (۱) پردی چکوله؛ پردوکه؛ پرده له. (پل
کوچک) (۲) خلته؛ تلته. (درد)
پرکاندن: [چاوگه] ت. [تروکاندن] چاو. (پلک
زدن)

+ پرکردن: (۱) [چاوگه] ت. [لیپا و لیپ کردن؛
ته زی کردن. (۲) پرکردنی ددانی هه لول. (۳)
قاو داخستن؛ قوو داخستن له ناو شارد،
شاره که ی پر کردوه له باسی من و تو. (۴) به
قسه هه لفریواندن و قسه بو کردن و هاندان
بوکاری؛ پرپان کردوه ته وه. (۵) نه وارپکی
پر کردوه؛ شریپکی پر کردوه ته وه. (پر کردن)
پرکردنه وه: [چاوگه] ت. (۱) داگرتنه وه ی
تفهنگی ره شوکی. (پر کردن) (۲)
پرکردنه وه ی چال و چول. (پر کردن) (۳)

پرتە؛ شەرشیتال؛ جلوبەرگی شەپ. (آت و
 آشغال؛ وسایل زنانه لباس فرسوده)
 پروتستان؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] مەزەب و
 شوپگرانی مەزەبی پروتستان، لقى له دینی
 مەسیحیەت. (پروتستان)
 پروتیز؛ [ناو] (کوژی پزشکی) کاری
 دانانەجیی ئەندامگەلی لەش وەک دەستی
 ددانی دەستکرد. (پروتز)
 پروژە؛ [ناو] بەخ شان(نر)
 پروستات؛ [ناو] لوو یا گروڤەریکی کەللە
 قەندی ئاسای چکۆلەیه لە ژێر میزەلدانی
 مروڤدا. (پروستات)
 پروفسور؛ فەغرد؛ اند؛ [ناو] لێزان؛ مروڤی زانا
 و بلیمەت؛ بالتر لە دەرجەى دوکۆرا لە
 بواری زانستییەوه. (پروفیسور)
 پروڤانس؛ [ناو] زمانی تاقمی لە خەلکی
 فەرانسە، نیشتەجیی پروڤانس. (پرووانس)
 پروڤە؛ [ناو] تەمرین؛ مەشق؛ ڕاهیان.
 (تمرین).
 پروگرام؛ اند؛ فد؛ [ناو] بەرنامە؛ ڕێنامە؛ پێڤه؛
 ڕێج؛ پێڤه و بو جییه جی کردنی کاری. (برنامە)
 لەزمانی کوردیدا جی کەوتوو. (برنامە)
 پروم؛ [ناو] لووتکەى چیا؛ لووتکە. (قله)
 پروناف؛ [ناو] جیناو؛ پیتی کە هیمایه بو ناو.
 (ضمیر دستوری)
 پرونیو؛ [ناو] جیناو؛ پروناو؛ پروناف؛ پیتی کە
 هیمایه بو ناو؛ (ضمیر دستوری) پرووزکاندن؛
 [چاوگەت] پرووسکاندن؛ پرووسقاندن؛
 بچراندن؛ بچکرانندن؛ قرتانندن؛ لەتکردن.
 (قطع کردن)

پرووزە؛ [ناو] ورده سووتای کاغەز و موو.
 (خاکستر ریز کاغذ و مو)
 پرووزە بابردن؛ (ب) بوون بە قەقنەس؛
 سووتان؛ ئاور تیپەریبوون و بوون بە سووتوو.
 (آتش گرفتن و خاکستر به هواررفتن)
 پرووزیاگ؛ [ئاو/لناو] هەلپرووزاو. (مانند موی
 سوخته شده)
 + پرووسقان؛ [چاوگە] پرووسقان بچران؛
 قرتان؛ (گیاکە بەرپشەوه دەر نه هات لە دەستم
 دا هەلپرووسقا؛ قرتا؛ (قطع شدن)
 هەلپرووسقان؛ هەلپچران؛ شیر و دوکولیو
 پرووسقان؛ بریان. (حالت بریدن شیر)
 + پرووسقیان؛ [چاوگە] (۱) پرووسقان؛ بریانی
 شیر و دوکولیو؛ خراپ بوونی شیر و دوکولیو؛
 (بریدن شیر) (۲) بچریان؛ قرتیان؛ قرتان؛
 بریان؛ لەت بوون؛ کەرت بوون. (قطع شدن) (۳)
 پەنگی پروخسار پەڕپن. (رنگ باختن)
 پرووش؛ [ناو] پورز؛ زویی سەرته ختە وەک
 ورده تۆلش؛ پزۆل؛ کۆلک و مووی سەر
 قوماش؛ کەواکەم پرووشی هەلداوه. (پرز)
 پرووکان؛ [چاوگە] (۱) پسانی گیانداران بە
 هووی هیلاکی زۆرەوه. (مردن از خستگی)
 (۲) مردن بە هووی گەرمای زۆرەوه. (هلاک-
 شدن از گرما)
 پرووکاندن؛ [چاوگەت] وەک ترووکاندنی-
 چاو(پلکردن)
 پرووکاندن؛ [چاوگەت] اکوشتن بەماندوو
 کردنی زۆر یان گەرمای زۆر؛ پساندن؛ (کشتن
 با خستگی و گرما)
 پرووکە؛ [ناو] ترووکە؛ پرووشە؛ بەفر بارین بە

دهنکی ورد و تارام. (بارش برف آرام و ریز)
 پروهش: [ئاوه ئاوا] زور خوش؛ خوشبەز؛
 خوشپرو؛ به پروهت؛ ئەسپی پروهش؛ ئەسپی
 تالیم دراوی به کار. (خوش. خوش قدم)
 پرمەلمە: [ناو] جوړیک ملوانکە ی تمنگ و پرم
 بەمل و چەسپی مل. (نوعی گردنبد تنگ)
 پرمهنگ: [ناو] پرمهنگ؛ وشە دان. (لغتنامە)
 پری: تەزیتی؛ حالەتی پریوون. (پری)
 پریانکردگەسەو: (۱) ئەوان ددانیان کولۆر بوو
 پریانکردووەتەو؛ ئەوان چالە خالیە کەیان
 پرمکردگەسەو. (پرم کردەاند) (۲) هانیان داو؛
 فیزیان کردو؛ بەراست یا درو می‌شکیان
 پرمکردووەتەو کە کاری بکا؛ پریان
 کردووەتەو. کپرمکردنەو. (پرم کردەاند)
 + پریزە: (۱) پەریز؛ زموینی کە
 دوروابیتەو (دوروابیتەو) و دەغل و گیای تیدا
 نەمای؛ چارەگەنم و جو. (مزرعه درو شده) (۲)
 پمبەت؛ حەشارگە. (کمین) (۳) بەدزە چوون
 بو نچیر. (پاورچین نزدیک شدن به شکار)
 پریس؛ فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] (۱) مەنگەنە؛
 ئامرازی گووشینە پال یە ک بە گوشاری زور.
 (پرس) (۲) جوړیک هالتیر لیدان (بە-
 رزکردنەو) بی هەلخستەو، لە رابوووردو؛
 یا پریسی سەرسینگ. (پرس)
 پریسکە: [ناو] نەردیوان. (نردبان)
 پریقوھو؛ [دەنگەناو] پریقوھو؛ تریقوھو؛
 پریقوھو؛ پریکە پریک؛ پریکوھو؛ پیکە-
 نین بە دەنگی بەرز و حیلکە حیلک؛ لە قاقای
 پیکەنین دان. (قامەخندیدن)
 پریمووس: [ناو] پەرمیز؛ جوړیک چرای

ئاشپەزیە. (پریموس)
 پرینت؛ اند؛ فد؛ [ناو] چاپ؛ لە چاپدراو.
 (ب) کاری چاپکردن بە ئامیری پرینتەر.
 (پرینت)
 پرینتەر؛ اند؛ فد؛ [ناوبک] چاپگەر؛ کەرەستە ی
 چاپ (چاپگر؛ پرینتەر) لە زمانی کوردیدا جی-
 کەوتوو.
 پرینگان؛ [چاوگە] سەلمین؛ ترسان؛
 پارێزکردن و نزیک نەکەوتن. (ترسیدن و
 دوری کردن)
 پرینگاندنەو؛ [چاوگەت] داچلەکاندن؛
 ترساندن؛ سەلماندنەو و ترساندن و
 پادانەدوو. (ترسانین)
 پرینگانەو؛ [چاوگەت] سەلمینەو؛ کوکردن؛
 مەترسیکردن؛ هەلبەزینەو لە ترسان؛
 داچلەکان؛ سەلکردن. (ب) خو لە قەرەندەن؛
 دووری لی کردن. (جاخوردن. ترسیدن و
 نزدیک نشدن)
 (پز)؛ کورتکراوی وشە ی (پیش لە زاینی)
 حەزەرتی عیسا مەسیح. (قبل از میلاد. ق. م)
 پز؛ (۱) منداڵ لە تۆلداندا؛ ئاولەمە؛
 ئاوەلمە (جنین) (۲) بلیند؛ گەورە؛ بەرز. (بلند)
 (۳) دومەل؛ برین (دمل؛ زخم) (۴) پس؛ کوپ؛
 پزمام؛ پسمام؛ کوپمام. (پسر)
 پزبزوک؛ جگەرە؛ سیفار؛ سگار (سیگار)
 پزدوک؛ [ناو] گروڤەر یا گوشتی زیادی یا
 زیبکە ی گەورە بە سەر پستی لەشەو.
 (گوشت زیادی روی پوست بدن)
 پزرووک؛ [ناو] بارانی بەخوهرەم؛ بارانی زور و
 توند. (بشدت باران باریدن)

پزگور: [ناو] پيشالی جلکی دپلو؛ بزگور.
(بزگور)
پزماری: [ناو] بزماره؛ میخه که (میخچه)
پزمام: پسمام؛ کوری مام (پسر عمو)
پزوو: [ناو] نه خوشینی کلاوردهش؛ مشه؛
سیه پرده شه؛ میشه پزگ؛ سیه زینه؛ سی دهرده؛
هه نووه کوته؛ که تاییه ت به نازلله، ناوه
عیلمیه که ی (پنوسونی) یه. (پنوسونی)
+ پزوو: [ناو] (۱) جیگای تییه لکیشانی
دوخین (نیفه) (۲) به قره بلو که یی که با
ده بهینی و به رده رکه ده گری. (بز. برف
باد آورده) (۳) جیگه ی به ن تییه لکیشانی
جه مسه ری سه رین (نیفه) (۴) جور ی
نه خوشینی مه که چلمن ده بی ت و مووشه ی
دی و ناله مو مری. (مرض گوسفند) (۵)
گیاییکه ده یکن به په تیکه وه ده یکه نه ملی
مه بو شیفای نه خوشینی پزوو. (گردنبند
گوسفند برای بهبودی مرض)
پزیشکی قانونی: [ناو] ت پزیشکی به رگه م
کرلوی دادگا که چونیه تی بریندار بوون یا
کوژرانی مروف به دادگا راده گه یینیت.
(پزیشکی قانونی)
پزیشکی مآلات: [ناو] ت پزیشکی تاییه ت بو
ناژهل. (دام پزشک)
پژا: [رابوردووی پژان] (۱) کول؛ پشا؛ کولیا
(پخته شد) (۲) پرژا؛ بلاو بووه وه؛ پرشیا؛ پرشا
(پاشید)
پژانسن: [چاوگه ت] پژانسن (بو تراو)؛
پرشانسن (پاشیدن)
پژل: [ناو] (۱) هه زگه ل؛ (خار و خاشاک) (۲)

پژ و لکی باریکی سه ره وی دار. (شاخه نازک
درخت)
پژمان: [ناوه لئاو] (۱) دل سارد؛ پژمان؛
په شیمان؛ پاشگه ز (پشیمان) (۲) [ناو] ناوه بو
پیاو (اسم مردانه)
پژماندن: [چاوگه ت] پژماندن؛ پنژین؛
بیهنژین. (عطسه کردن)
پژمل: [ناو] پشت گهر دن. (پس گردن)
پژمل یان: (۱) پشتمل یان (پس گردن
پهن) (۲) (ب) به تیزه وه به مروقی ته ژه و
خویری دموتری ت. (کنایه تن لش)
پژمین: [چاوگه] پژمین؛ بیهنژین؛ پژمای
(عطسه)
+ پژنچه: [ناو] (۱) شانه ی
جولایی (شانه بافندگی) (۲) قاشاو؛ پنه ک
(قشو) پژونی: [ناوه لئاو] واتایی؛
مه عنه وی؛ پیومندیدار به بیر و هه سته وه؛ دژی
دونیایی و ماددی: دژی نه بوژمنی. (معنوی)
پژی: < پژل.
پژیاو: کپیایک؛ پرس و بلاو بوو. (پاشیده)
پژین: [چاوگه] (۱) پشان؛ کولان و برژان به
گهرمای بی شوله. (پختن) (۲) پشان؛ پژان؛
وه ک خوینی لووت به ربوون؛ (مانندخون
دماغ پاشیدن)
پژین: [ناوبک] پرسین؛ پرسینه ر؛ ده پرسینی.
(پاشنده)
پسا: [رابوردووی چاوگه ی پسان] (۱) پچکر؛
قرتا؛ که رت بوو؛ پسیا؛ له ت بوو؛ پچا؛ قرمسا؛
قورمسا؛ پرووسقا. (پاره شد) (۲) نه سپه که له
غاری زوردا پسا؛ پریا. (بریدن اسب بعلت -

خستگی)

پسات: [ناو] (۱) کیسات؛ دهمودمزگا.
(پسات ۲) کهلوپهلی که له کهنار شهقام
لهسهر سفره یا تهخته، پانی ده کهنهوه بو
فروښ؛ (۳) بیساتی سهماوهر: کهلوپهلی سه-
ماوهر (پسات)

پسپسه کهله: پهزه پهزه کیفی؛ پهز پهزه کیویله؛
جوړی جالجالووکهی تووکن و بی ټازار (نوعی
عنکبوت)

پسپیری: پشبینی. (پیشبینی)

پستانه ک: فد: [ناو] (۱) مهکه مهزه؛ له
فارسییه وه هاتووه و باوم. (پستانک) (۲)
جه پریکی کونه له کهرسته ی گازیدا که گازی-
لید مده چیتسه دهره وه. (پستانک) (۳)
سهریچیکی کونه له چراتو پدا که نهوت لهو
کونه وه ده پریژته ناو توپی چرا. (پستانک
چراغ توری)

پسته ی زمینی: بادام زمینی (بادام زمینی)

پسته ی شامی: [ناو] بادام زه مینی. (بادام
زمینی)

پسته ی کیوی: [ناو] بهری داره وه؛ وه نه تهق؛
قهز که وان؛ قهزوان؛ قه سخه وان؛ قسقه وان؛
قهز که وان. (پسته کوهی. چاتلانقوش)

پستی: [ناو] یسه؛ پسته؛ له سلیمانی به پسته ده لین
فسدق یا فستق (پسته)

پسخال: [ناو] کوپه خال؛ خالو زای-
نیرینه (پسرداری)

پسدار: [ناو] پزدار؛ تولدار؛ ټاوس؛ زگپر.
(آبستن)

پسدان: [ناو] (۱) پزدان؛ پزدانک مندالان.

(زهندان) (۲) زمرف؛ دهفر. (ظرف)

پسل: [ناو] گیای چه مه ماره (ترتیزک وحشی)
پسلی: [ناو] گیادوڅه وا؛ گیادوڅوا؛ دزی کرمی
پرخو له یه. (گندنای کوهی)

پسمار: [ناو] بزمار؛ میخ (میخ)

پسماری: [ناو] بزماره؛ میخ که (میخچه)

پسولمان: مسولمان (مسلمان)

پسوله: [ناو] بهرگه؛ بهلگهی ئیجازه دان؛
پاسپورت؛ بهلگهی هاتن و چون؛ بلیت؛ ومره-
قه. (برگه بلیط)

پسه: (۱) وه ک؛ وا. (اینطور) ۲. پسته. (پسته)

پسه زنانی: [چاوگه] پاسبه زنانی؛ وازانین؛
پی واپوون؛ به خه یال؛ وادانان؛ گومان کردن
(گمان کردن)

پسه ژمنی: [ناو] ټاريله؛ ژنانیلی؛ ژنانی.
(زن آسا)

پسه یوی: [ناو] وه ک خو ی؛ عینی شت.
(شبییه)

پش: [ناو] نه خوشینی گه لای دارمیو و باخ.
(آفت برگ درخت مو و درختان)

پشاره ش: [ناو] جهرگ؛ جگهر (جگر سیاه)

پشاسیی: [ناو] سییه لاک؛ سی. (جگر سفید)

پشافتن: [چاوگه] پشاوتن؛ هه لپشاوتن؛ هه-
لگلو فین. (مجاله کردن)

پشبه ن: [ناو] (۱) پشته ند؛ دواپی؛ دووماهی.

(پشت بند) (۲) شه وژهن؛ پشت وه سی دهر که؛

پشته س؛ کو لوم. (۳) دوا به ند؛ رسته ی دوا به-

ندی گورانی. (پشت بند)

پشپشو که: [ناو] گیاکک؛ گیابوندار؛ نه شه دبو؛

ریخه داروو (علف گربه. سنبه طیب)

پشپشيان: پشليان؛ پچيچ بوون؛ هه لاتن؛ هه-
 لماسين. (ورآمدن خمير)
 پشليان: [چاوگه،ت] هه لاتن و هه لماسيني
 هه وير. ترشان؛ گه ليک پچيچ بوون. (ورآمدن
 خمير)

پشپو: [ناو] پشپو؛ جيگای ئاويزان کردنى
 بهن تهون له فهرشچيکردندا (چوبى که منخ
 فرشباقي را با آن می آویزند)
 + پشت: [ناو] پاش؛ پشتى سى روژ؛ پاشى
 سى روژ؛ هه ندی جار، واتا (سه ربان) وه،
 پشت دهست: سه ردهست؛ پشت زين: سه رزين.
 (بعد ، بالا)

پشت ئاواله: [ئاوه لئاو] [ناو،ت] هه رشت که
 پشتى به تال بيت و نه گيراييت وه که کراسى
 پشت ئاواله؛ پشت ماله که مان سه حرايه:
 پشت ئاواله يه. (پشت باز)

پشت ئيشه: [ناو،ت] ئازار و ژانى پشت و
 که مهر. (پشت درد)
 پشتبافي: [ناو] هه تيوى که بابى مرد ييت؛
 هه تيوى باوکى. (پدر مرده)

پشت بهرگ: [ناو] بهرگى ئاخري جلدی
 کتيب؛ (پشت بهرگ دژى روو بهرگه) به لام به
 هه له هه روو وشه بو سه ر جلدی کتيب به-
 کاردين (پشت جلد)

پشت به سيل: [ناو] جوړى کوليره ي سه رساج.
 (نوعى گرده که روى ساج درست شده)

پشت به يه کو دان: [چاوگه،ت] پشت به
 يه که و دان؛ پشت به يه که وه دان؛ پشت به
 پشت وه نان؛ پشت دانه پال يه که؛ پال دانه پال-
 يه که؛ (ب) پشتى يه که گرتن؛ هاوکارى-

کردن؛ کو مه کى يه که بوون (همپشتى)

پشته رده: (ب) شارواه؛ نه هيني. (پشت پرده)
 پشت يى: (۱) شه ق. (تيا) (۲) پشت يى تو
 نه ویش رو يى واتا دواي رو يشتنى تو نه ویش
 رو يى. (بعد از رفتن) (۳) پاژنه ي پا؛ پاشنه ي
 پا. (پاشنه)

پشت چاف: [ناو] پيلوو؛ به لکى چاو. (پلک
 چشم)

پشت چه بهر: [ناو،ت] (۱) پشت ده رکه ي له
 شوول چيکراو؛ (پشت در طنيد ه شده از شاخه
 درخت) (۲) پشت سه نگه ر؛ پشت بو سه. < چه-
 بهر. (پشت سنگر)

پشت چه مانه وه: [چاوگه،ت] (۱) پشت چه-
 مينه وه (ب) کو ر نو ش بردن و دانه وين (خم
 شدن) (۲) له بهر بار قورسى يا ژيانى سه خت
 و دژوار يا روو دواي دلته زين کو م بوونه-
 وه. (پشت خم کردن) (۳) کو م بوون به هو ي
 پشت شکان ياپيري به وه (پشت خم شدن)

پشت چه مين: [چاوگه،ت] (۱) پشت کو و روون؛
 پشت چه مينه وه له بهر پيرى. (۲) پشت کو م
 بوون له ژير بارى قورس يا بارى ناله بارى
 ژيان يا پشت شکاندا. (پشت خم شدن)

پشت حوچک: [ئاوه لئاو] پشت کو و ر؛ پشت-
 کو م؛ پشت خوار؛ پشت چه ماوه؛ پشت قو ف.
 (کوژ پشت)

+ پشت دانه وه: [چاوگه،ت] پال دانه وه. (لم
 دادن)

پشت دهست: [ناو] نه و ديو ي به رى دهست؛
 بان دهست. (پشت دست)

پشت دهست داغ کردن: [چاوگه،ت] (۱)

ٿاور نان به پشت دهسته وه. (آتش گذاشتن به پشت دست) (۲) (ب) توبه له دووباره كرده وهی كاری. (پشت دست داغ- كردن)

پشت دهست گه زین: [چاوه، ت] دهر بر پنی په شیمانی؛ وه ك به بهرد له نه ژنو دان. (پشت دست گزیدن)

پشتر است: [ئاوه لئاو] پشت گهرم؛ پشتیواندار؛ به پشته فان؛ دلگهرم؛ نه رخیه ن؛ دلنیا؛ خاترجه م. (دلگرم؛ مطمئن)

پشتر است بوون: [چاوه، ت] دلنیا بوون؛ خاترجه م بوون؛ نه رخیه یان بوون؛ مومانه كردن. (مطمئن بودن)

پشت راست كرده وه: [چاوه، ت] (ب) دووای هاتنی به لاو نكولی هینان دوو باره گه پانه وه سهر دوخی پیشوو؛ پار نابووت بوو (به رشكست) نه مسال پشتی راست كرده وه. (بعد از ورشكستگی بحال اول بازگشتن)

پشتر استی: [ئاوه به ره می چاوه] خاترجه می؛ دلنیا یی؛ نه رخیه یانی. (مطمئنی؛ اطمینان)

پشت زین: [ناو، ت] (۱) دواوه ی زین؛ جیی تهر ك (عقب زین) (۲) (ب) سهر زین؛ دانیشه پشت زین و به غار چوو. (روی زین)

پشت سارد: [ئاوه لئاو] مه یل به كاری نه مان؛ ناهومید بوون له كاری؛ بی هیوا؛ دل سارد. (دل سرد)

پشت سهر: [ناو] (۱) دواوه ی سهر؛ پشتمل. (عقب سر) (۲) پاشمله (در غیاب؛ پشت سر)

پشت سهریه ك: (۱) [به ند] په یتا په یتا؛ به دووای یه كدا. (پشت سر هم) (۲) له پشت

سهریه كه وه بهر یز راوه ستان (پشت سر هم) پشت شكندنن: [چاوه، ت] (۱) (ب) به لای زورگه وره به سهر دا هینان. (پشت شكستن) (۲) شكاندنی پشتی كه سی. (پشت شكستن) پشت شكین: [ناو، بك] (ب) موسیه تی گه وره؛ كه س یان شتیک، كه پشت بشكینیت. (پشت شكن)

پشت قایم: [ئاوه لئاو] (۱) دارای پشتیوانی به قودره ت: (۲) نه رخیان بوون له لایه نگیری و هوگری كه سی؛ پشتر است؛ پشت گهرم؛ پشت- نه ستوور. (دارای پشتیبان)

پشتكوم: [ئاوه لئاو] پشتقوف؛ پشتكوور؛ پشت خوار؛ پشت خوچك (كوژ پشت) پشتكوول: [ناو] پشكه ل (پشكل) پشتكووز: < پشتكوم.

پشتگر: [ئاوه لئاو] لایه نگر؛ هه وادار؛ داشدار؛ یاریده دهر؛ كومه ك. (حامی)

+ پشتگرتن: [چاوه، ت] (۱) كه وتنه دوا ی كاری و دهست هه لنه گرتن؛ پشتی كار ه كه م گرت تا دروستم نه كرد لیی نه گه رام (پشت گرفتن) (۲) پشتیوانی كردن (حمایت كردن) پشتگری: [ناو] پشته فانی؛ هوگری؛ یارمه تی؛ كومه ك كردن؛ پشتیوانی؛ لایه نگیری. (حمایت)

پشت گو هافیتن: < پشتگوی خستن.

+ پشتگوی خستن: [چاوه، ت] پو یته پیته دان؛ له بیر خو بر دنه وه. (پشت گوش انداختن)

پشت گهرم: [ئاوه لئاو] (۱) دلگهرم؛ به هیوا؛ به- دل و داو خه ریکی كاری بوون. (پشتگرم. جدی)

(۲) نهرخایهن له کوټه کی پشټیوان (پشت گرم)

پشټگرمی: فذ: [ناوېهره می چاوگه]

(۱) حاله تی دلگه رم بوون له کردنی کاریکدا؛ هیواداری به کردنی کاری. (پشتگرمی) (۲) به هوئی هه واداری که سیکه وه دل قایم بوون (اتکابه پشټیبانی حامی)

پشت له نه ردی: ژنکا پشت له نه ردی: (ب) ژنی ماره کراو (عقد کرده)

پشت له رزین: [چاوگه ت] (ب) توقین و له ترسا دل به لاهه نه مان؛ (ب) هه ست به مه ترسی گه وره و ترسانی زور کردن. (پشت لوزین)

پشت له عه رزدان: [چاوگه ت] (۱) له زوران بازی دا له عه رزدانی پشټی هه ریف. (۲) (ب) شکست پی هینان له هه ربواریکی دیکه وه. (پشت به خاک مالیدن)

پشټماز: [ناو] پشټه مازه؛ پشټمازه؛ موغه ره ی پشټ: بربره ی پشټ. (پشت مازه) پشټماکی: [ناو] هه تیوی دایک مردوو. (مادر مرده)

پشټماله: [ناو] پاشماله؛ ژیرماله (سرایدار) پشټ میز نشین: [ناو له ناو] (ب) موچه خوړی ده ولت: یه خه سپی؛ کار به ده سټی پرېکخرای دمو له تی. (پشت میز نشین)

پشټو: [ناو] (۱) ده مانچه (طیانچه) (۲) دواوه؛ پشټه وه. (عقب)

پشټو پروو: [ناو له ناو] پیچه وانه؛ به روپشت؛ به راوه زوو؛ به روازی؛ هه لگه راوه؛ هه له وگه پایگ. (برعکس)

پشټوو: [ناو] زمانی په شټوو؛ که له پاکستان و نه افغانستان پی ده دوین. (زبان پشټو) پشټ وه رگیران: [چاوگه ت] (۱) له شه پدا هه - لائن، و پشټکردنه دوزمن. (پشټکردن - بدشمن) (۲) پروو وه رگیران و بایه خ پی نه دان؛ پشټ تیگردن. (پشت کردن و اهمیت ندادن)

+ پشته: [ناو] (۱) پشټ دیرو؛ پشته ی که ردوو؛ بلیندایی به ینی دوو که ردوو. (پشته) (۲) دووایین بیره کانی کاریز و هه وراز و به رزاییه کانی پشټیه وه ی. (زمین های مرتفع پشټ چاههای کاریز) (۳) هه وراز؛ ته پ؛ ته بولکه؛ زمونی به رز و قوت. (ته)

+ پشته سهر: [ناو] پاشه سهر؛ (۱) خشلی که له پاش لاره پیچه وه قایم ده کری؛ پشته سهره. (زیور پشټ سر زنان) (۲) له نه بوونی که سیکدا باس کردنی؛ پاشمله. (غیبت) پشته فان: [ناو] پشټیوان؛ پالپشت؛ هوگر؛ هه وادار؛ لایمنگر. (پشټیان)

پشته مال: [ناو] هه وله؛ خاوی (حوله) پشته مله: [ناو] پشته سهر؛ پاژمله؛ پا شمله؛ وه ک: قسه کردن له باره ی که سیکه وه که خوئی له وی نه بی. (پشت سر؛ در غیاب؛ غیبت)

پشته و پروو: [ناو] (۱) پشته و قه پال (تاق باز) پشته و سوور: [ناو له ناو] پشټ ته ستوور؛ خاترجه م و دل قایم؛ نهرخایهن (مطمئن) پشته هه ف؛ به یه که وه؛ له گه ل یه کدا؛ ته فی هه ف؛ پشټ به پشټ. (با هم) پشټیکیش: کول هه لگر؛ کولکیش؛ باربر؛

همال. (باربر)

پشدان: [چاوهگهت] بیهن وه دان؛ پشوودان؛
ههناسه کیشان؛ هیلاکی ده رکردن (نفس
تازه کردن؛ نفس کشیدن)

پشدری: [ناو + ناوه/ناو] (۱) خه لکی پشدر
(اهل پشدر) (۲) پیوندیدار به پشدره وه
(وابسته به پشدر) (۳) [ناو] پارچه و قوماشی که
له سهر شوشه ی پهنجیره داده به ستری له
بهینی پهرده و پهنجیره دا. (پشت دری)

پشقه ل: [ناو/اقشیل؛ کشبه ل؛ پشقل؛ پشکه ل؛
پشقل؛ بوشکول؛ کوشیل؛ بشکول (پشکل)
+ پشک: [ناو] (۱) دمو؛ پشکیل؛ قورعه.
(پشک) (۲) بهش؛ سه هم؛ قیسمهت
(سه هم) (۳) گوپکه ی دار؛ چرو. (تزه درخت)

پشکاندن: [چاوهگهت] (۱) هه موو کونج و
قوزنی گه پان و پشکین. (وارسی کردن) (۲)
پشماندن؛ پژمین؛ پشمین؛ پنژین؛ پشکین.
(عطسه کردن)

پشکاوتن: [چاوهگهت] هه لوه شانندی چندراو
یان تهقه لی دووراو. (شکافتن)

پشک خستن: [چاوهگهت] دمو کردن؛
قورعه کیشان. (پشک انداختن)

+ پشکو: [ناو] چرو و گوپکه ی دار.
(تزه درخت)

پشکو دان: (۱) [ناوت] ناوردان؛ مه نقه ل
(آتش دان) (۲) [چاوهگهت] پشکو دان؛ پشکو
ده رکردنی دار؛ و خونچه و گوپکه ده رکردن؛
پشکو دمر دان. (درخت در حال غنچه دادن)

پشکوژه: [ناو] پشکو؛ چرو ی دار (تزه درخت)
پشکو ف: [ناو] خونچه؛ خونچه له حاله تی

دهم کردنه وه دا. (غنچه در حال باز شدن)

+ پشکول: [ناو] (۱) داری داخستنی پشت
دهر که بو خاتر جه می؛ نه شکیل نه شکیل؛
پالپشتی دهر که. (چوب پشت در برای
اطمینان. کلون) (۲) < پشکه ل.

+ پشکول: [ناو] (۱) بشکول؛ قور؛ قورایوی.
(گل آلود) (۲) پاشه کشی؛ خوندینه وه. (عقب
نشستن؛ فلنگ بستن)

+ پشکووتن: [چاوهگهت] (۱) دهم کردنه وه ی
گوپکه ی دار و گول. (۲) خیف بوون؛ ورد بوون،
کرانه وه ی بهردی قسل که ناوی لی بکه وی.
(۳) هه لتو قینی گهرمه شانی له وه ختی
برزاندند. (۴) (ب) که یف خوش بوون؛
پروو گهش بوون؛ پروو گه شانوه. (شکفتن)

پشکووزا مه مکا: [ناوت] دوگمه ی مه مک؛
گو ی مه مک؛ گوپکه ی مه مک. (نک پستان)
پشک هاو پشتن: [چاوهگهت] دمو کردن؛
قورعه خستن؛ قورعه کیشان. (قرعه کشی)

پشکه گول: [ناو] گیاییکه (بلویر) یشی پی
ده لین. (بادبیز)

+ پشکیلان: [ناو] (۱) رویشتنی زاوا و برا زاوا
بو مالی بووک له شهوی شهو گه ردا. (رفتن
داماد و دوستانش بمنزل عروس در شب قبل
از عروسی) (۲) گورموی بازی. (جوراب بازی)
پشکین: [چاوهگهت] پشمین؛ پنژین؛ بیهنژین؛
ده لین یه ک جار سه بره، دوو جار جه خته و
چاکی هینا. (عطسه کردن) پشور: [ناو]
نه حلهت. (لعنت)

پشوره می: [ناوه/ناو] نه حله تی. (لعنتی)
پشوودار: < پشوودریژ.

پشوو دان: [چاوه، ت] بیهن وه دان؛ هیلاکی -
دهر کردن؛ حه سانه وه؛ وچانگرتن. (خستگی
در کردن)

پشوو دریز: [ئاوه، لئاو] خوړاگر؛ بهنه فه س؛
به رگه گر؛ پشوو دار؛ به تاقه ت؛ به سه بر؛ دلفره؛
مهند؛ له سه ره خو. (صبور و مقاوم)

پشيله خستنه ده ری: جوړی هه ره شه بو
ته مبی کردن، له رابووردو دا جوړی ته مبی -
کردن؛ زیاتر بو ژنان بوو. (نوعی تنبیه در
گذشته گربه به تنبان انداختن)
پشیونی: < پشیوینی.

+ پف: (۱) [ئاوه، لئاو] کفهل؛ پفهل؛ فش؛ دزی
پتهو؛ تووری کفهل و اتا تووری
قانگ. (متخلخل) (۲) [ناو] سیپه لاک؛ پشاسپی؛
سی. (ریه)

+ پفدان: [چاوه، ت] [ب] سگ ماساندن و
تووړه کردن. (کنایه عصبانی کردن)

+ پف کردن: [چاوه، ت] (۱) فوو کردن له
گری چرا بو کوژاندنه وهی. (۲) خوښ کردنی
ناور؛ به فوو توژ لابریدن له سه رشتی. (قوت
کردن) (۳) باکردن؛ پهنمین؛ هه لمسان؛
ماسین. (باد کردن؛ پف کردن)

پف کردن به سه ره گه وه ره که یدا: (ب)
ناشاره زایی له کاریکدا وه ک فوو کردن به
سه ری گه وه ری زوړ نادا. (کنایه. نا وارد بودن
در کار)

پفکه: [ناو] پفله ک؛ بلوق؛ توقله؛ ناوړگ.
(تاوول)

پفله: [ناو] پفکه. بلوق. پفله ک. توقله. (تاوول)
پفله: (ب) کیشانی تریاک؛ وافوور؛ نه هلی

پفله یه و اتا تریاکییه. (اهل وافور)

پف له خو له میښ کردن؛ پف له خو له مړ کردن؛
(ب) کاری بیسوود و بیهووده. (کنایه کار
بیهووده کردن)

پفله که: < پفله.

پفلیان: [چاوه] پشلیان؛ وه ک هه لاتنی
هه ویر؛ ماسین؛ باکردن؛ پهنمین. (باد کردن)

پفیان: [چاوه، ت] (۱) تووړه بوون؛ بایان -
کرد؛ سکیان ماسی. (عصبانی شدند) (۲)
باکردن؛ تووړه بوون. (عصا نیت)

پفه ک: [ناو] پوفه ک؛ جوړیک خو اردنه بو
مندالان له هیره لماسی و هیلکه و خو ی به
شکلی به رووله ی کفهل دروست ده کریت
(پفک)

پفیو: [ئاوه، لئاو] په ست؛ بی غیره ت؛ بو ی هه یه
هه ر (پفیوز) ی فارسی بی به و اتای بی غیره ت
به لام له ته سل دا به کسی ده لین که له کوړی
مه ی خو اردنه وه دا ته نیا مه زه و خوړاک
ده خوا. (پفیوز)

پثوک: [ناو] (۱) بالون؛ کیسه ی زوړ گه وه
که به گازیکی سوو کتر له هه و، یان به گه رما
هه لده ماسی و به بار و موسافیره وه ده چی
به حه وادا. (بالون؛ بالن) (۲) کیسه ی پرله با له
ناوژگی ماسیدا. (کیسه هوار شکم ماهی)

پکه نه: (۱) پیپکه نه. (بخند) (۲) هه لکه نه؛ نهو
جیگا پکه نه؛ چالی که. (بکن. گودکن) (۳)
لییاسه کانت پکه نه؛ دایکه نه. (بکن)

پکیټ: [ئاوه، لئاو] راوه ستاو؛ قایم؛ پتهو
(محکم)

پکیش: [ناو، بک] نه وه ی که ده کیښی؛ بکیش

(به ههمو ماناییکهوه) (بکش)

پکیشه: [کاری نهمری] پکیشه: (۱) هه ناسه
پکیشه: سیگار پکیشه. (بکش) (۲) وینه
پکیشه: ره سم پکیشه: عه کس و وینه
هه لگره: بگره. (بگیر) (۳) نه قاشی پکیشه:
هیلی پکیشه. (بکش) (۴) له دهس روزگار
تالی پکیشه. (از دست روزگار بکش) (۵) نه و
نه رابه پکیشه: رایکیشه. (بکش) (۶) به ترازوو
برنجه که پکیشه. (توزین کن) (۷) ته نافه که
پکیشه: ته نافه که له و به ره یوانه هه لخه:
بیگیره. (بکش)

پلاتین: [ناو] پلاتین: ئالتوونی سپی؛ زیری
سپی. (پلاتین)

پلاره قسه: [ناوت] تانوت؛ قسه ی ناخوش،
زیاتر له تو ی نزا که تدا؛ توانج؛ ته شه؛ تهوس؛
قسه ی به تیکول. (متلک)

پلاژ: فرد؛ فد: [ناو] له کوردیشدا بوه، چیخ و
چادر یامال و خانووی دروستکراو له په پای
دهریادا. (پلاژ)

پلاژداری: [ناو] (۱) کهسی که پلاژی
هه یه. (۲) کاری به پریومبردنی پلاژ. (پلاژ
داری)

+ پلاس: [ناو] گاز نه نیور؛ جوړی گازی
دهمپانه. (انبردست)

پلاس ناخو: [ئاوه لئاو] (ب) ژنیک که شهرمی
گهورمیت (کنایه فرج گشاد)

پلاستیر: اند؛ فد: [ناو] چه سپی موشه مایی بو
چاره سه رکردنی ئیش و نازار. (پلاستر)

پلاستیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یه کی له
به ره مه کانی پولیمیری که به گهرما پیدان

نهرم دهیته وه و بیچی دلخوازی پیده دری.
(پلاستیک)

پلاستیکی: [ئاوه لئاو] هه رشت له پلاستیک
بی؛ پیوه نندیدار به پلاستیکه وه. (پلاستیکی)
پلاسما: [ناو] بهشی تراوی خوین که له ئاو و
ماگه لای کانزایی و پرۆتوئین پیکهاتووم
(پلاسما)

پلاف: [ناو] پلاف؛ پلاو؛ چلاوی که ناوکیش-
ده کری و نانی له ژیردا داده نین بو بنکم و
پیش ده مکیشان پرونی به سه مردا ده کری؛
ههروه ها، هه رسته پلاو، لوویا پلاو،
نیستامبولی پلاو، بلالوک پلاو، شیرین پلاو،
پلاو پرویش، پلاو بامیه، پاقله پلاو، سهوزی-
پلاو، زرشک پلاو؛ پلاو گوشت، پلاو و خورش.
(پلو)

پلاک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) قه واره ی جیا
کراوی زهوی. (۲) قاشی ملوانکه ی کانزایی
که ناو و ژماره ی له سه ر نووسراوه و سه ر یازان
دهیکه نه مل له بهر بیسه روشوین نه بوونی
تهرم له شه پردا. (۳) قه می نوسراو له سه ر
دهر که ی خانووبه ره. (۴) ژماره ییک که پاش
له دایکبوونی مندا ل له نه خوشخانه دهیکه نه
دهستی بو نه گوپان. (پلاک) (۵) پرژه کی
ره قه می سه یاره. (شماره ماشین)

پلاکت: فرد؛ اند؛ فد: گرده ی خوین که زه-
ر په گه لیک ی لاپانی زور وردن، له گرسانه وه و
ده لمه بوون و مهینی

خویندا بانلوریان هه یه و به هووپرین
دهمینرین. (پلاکت)

پلان: اند؛ فد: [ناو] (۱) گه لاله؛ نه خشه ی

خانوو؛ به نامه و پروگرامی به پیوه بردن.
 (پلان)(۲) پیلان؛ ته شقه له و دو لآب. (کلک) (۳)
 فیلم هه لگرتن له دیمه نیک بی برانه وه له
 کاری سینه مادا (پلان)
 پلانکتون: [ناو] گیاندارانی وردیله ی ناو زه ریا
 که به شیکی زور له خوراکي ناوه زیان پیک-
 دینن. (پلانکتون)
 پلاو پرویش: [ناو] پلا فساوار؛ پلاوی که
 له ساوار چی دهی. (پلو بلفور)
 پلاو پارزن: [ناو] پلاو پالیو؛ سه له یا ده فری کون-
 کون بو دارشتنی پلاو (پالاوتنی پلاو)
 (ابکش پلو)
 پلاو پارین: < پلاو پارزن.
 پلاو په ز: [ناو] (۱) پلاو لینه؛ ده فری پلاو تیدا
 چی کردن؛ (پلوپز) (۲) [ناو بک] ناشپه زی پلاو
 لینه؛ وه ک چاپه ز و ناشپه ز. (آشپز پلو)
 پلاو په زی کاره بایی: [ناو] ده فری که به کاره با
 گهرم دهی و برنج لیدنه ی بی نه وه ی
 بیالیون، (بی دارشتن). (پلوپز برقی)
 پلاو خووری: (۱) پیوه ندیدار به پلاو خوارنده وه؛
 لیاسی پلاو خووری؛ لیاسی میوانی؛ لیاسی
 تازه و جوان. (لباس پلو خوری) (۲) [ناو]
 ده فری گه و ره ی پلاو تیکردن (دیس) (۳) (ب)
 میوانی و جه زن و بانگه یشتن بو پلاو
 خواردن. (دعوت به جشن)
 پلاو ماش: [ناو] پلاوی که له برنج و ماش
 دروست ده میت. (پلو ماش)
 پلپلی: [ناو له ناو] زور بلی؛ چنه دریز. (پر حرف)
 پلتانگ: [ناو] پم په پروک؛ په پووله. (پروانه)
 + پلته: [ناو] تلته. (۱) خلته و خول و لیلی

نیشتوو له ژیر (بن) ترلودا. (درد) (۲) پاشماوه ی
 چایی له ناو قوریدا؛ پلته چایی. (تفاله چایی)
 پلته پلته: [ناو] (۱) فلته فلته؛ قسه ی بیتام و
 بی جی فلته فلته مه که؛ و اتا قسه ی
 قورمه که. (حرف بی ربط) (۲) قسه کردنی بی-
 ددان. (صحبت کردن آدم بی دندان)
 پلته خووری: [ناو، به ره می چاوگه] پیس-
 خوراکي؛ به رماوه خووری. (بد خوراکي)
 پل ته قین: [ناو بک] پلله لیدر؛ چه قه نه لیدر.
 (بشکن زن)
 پلچاندنه وه: [چاوگه]، فلیقاندنه وه؛ پان و
 فلچ کردنه وه؛ تلیقاندنه وه. (له کردن)
 پلچی: (۱) [ناو] بلچ؛ گوپز؛ گوپز.
 (زالزالک) (۲) پلیخاوی؛ پان و فلچی.
 (له شدگی)
 پلحه تکه: [ناو له ناو] ده ستر است؛ پلله راست له
 مهر مهریندا. (هف زن در تیلمازی)
 پلخ: [ناو] فلخ؛ پلخ؛ پلخ دهره یان؛ فلخ ده-
 ره یان؛ فلیقاندنه وه. (له؛ یهن)
 پل لی ته قانندن: [چاوگه]، چه پله لی ته قانندن؛
 (ب) ناشکر کردن نه هیئی و پرسوا کردن؛ له
 قاودان. (کنایه انگشت نما کردن)
 پلم: [ناو له ناو] پلم؛ گرژ؛ موون؛ مون؛ پلمه-
 پروو؛ پرووناخوش (تند خو. بد اخم)
 پلمانن: [چاوگه]، بلمانن؛ له به رخووه
 بوله بول کردن. (غرولند کردن)
 پلمز یان: [چاوگه]، پلزیان؛ سیس بوون.
 (پزمرده)
 پلمه پروو: [ناو له ناو] پروو ترش؛ پرووناخوش و
 پروو گرژ؛ په لپگر؛ ناو چاو گرژ؛ توو په (ترش رو؛

عصبانی؛ اخمو)

پلند: [ناو] جه مسهری برهری پشت؛ بهندی
خواره وهی مؤغهری پشت. (آخرین
مهره پشت)

پلنگ پلنگ: [ناوه لئاو] گول گول؛ پنوک
پنوک؛ خال خال؛ پهله پهله ی چووک. (گل
گلی)

پلنگی: [ناوه لئاو] پلنگ ئاسا. (ب) رهنگی
وهک پلنگ؛ گول گول؛ پهله پهله. (پلنگی)
پلو: [ناو] پله؛ پایه؛ راده. (اندازه؛ مقام)

پلوخین: [چاوگه، ت] (۱) له گهل (دا) دا دی،
داپلوخین، داپلوسین، لیدان و داگرتن به شق
و دار. (له و لورده کردن) (۲) زور کولان. (له-
شدن از پختن زیاد) (۳) پیست دامالانی سوتاو
(پوست انداختن از سوختن)

پلوو پو: [ناو، ت] (۱) (ب) کهوتنه سهر
هه وای کردنی کاری؛ گل و خول خواردن به
دوای کردنی کاریکا. (به وای انجام کاری
بودن) (۲) بو نکردن و گه پان به دوای شتیکدا
زیاتر به سه گیش ده لاین که به دوای نیچیردا
بابو ده کا و ده گه پیت. (گشتن دنبال چیزی-
بو کشیدن) (۳) پهرو پو. (پره های پرند)

پلووره: [ناو] (۱) شوپراوهی ئاوی نه پساوه له
شیری سه ماور یا پلووسک یا شیر
دهستشوری. (شره) (۲) سه هوئی شوپره بوو له
پلووسک یا نه شکوهت؛ کیره کهل (دنگاله)

پلوو که بهرد: [ناو] بهردی ورد؛ بهردی چکوله؛
له تی چکوله ی بهرد. (پار هسنگ کوچک)

پل وه شانندن: [چاوگه، ت] (۱) دمست
وه شانندن؛ پهل وه شانندن. (ضربه زدن

بادست) (۲) پل ته قانندن. پله وه شانندن؛
پله لیدان. (بشکن زدن)

پلوین: [ناو] (ف. گیا) گیا گوچان؛
گیا وه گوچانه؛ سی پهری؛ سی پهر؛ بوگه ده و
میزه سووته و سووزاک باشه. (ناخنک. اکلیل
الملك)

+ پله: [ناو] دهرجه؛ پایه؛ راده؛ پله ی سارد و
گهرمی ههوا. (حک، میزان) (۲) یه که ی پیوانی-
گوشه (سووچ) له هیندسه دا؛ وهک بلین پله ی
گوشه ی ویستاو (۹۰) و جه غز (۳۶۰) پله-
یه. (درجه)

+ پله ترازیان: [چاوگه، ت] له پله م ترازیا: (ب)
له دهستم دهرچوو؛ ههله ی-
خونه ویست. (استباه غیر عمد)

پله پله: [بند] که مه که مه؛ قوناخ قوناخ؛ پایه
پایه؛ ههنگاو به ههنگاو (ب) نه نجامی کار
به تهرتیب و بهره بهره. (پله پله)

+ پله گوشت: [ناو] (۱) تیکه گوشت؛
جنچکه گوشت (تکه گوشت) (۲) (ب) مروقی
قهله و شل و نهرم. (انسان تیل و چاق)

پله مه تی: [ناو] مه تی. (۱) مه ته؛ مه ته ی
دهستی؛ مه ته ییک که به که وان ده خولیته وه.
(مه دستی) (۲) مه ته ی دهستی ئامرازیک
که که وانی نییه، به لام به بادانی دهسکه که ی
مه ته ده چهر خیت. (ده سوپریت). (مه دستی)
پله و مر: [ناو] پایه وهر؛ له مه قامدا سهر که وتوو؛
دارای پله و پایه. (پایور)

پله هه لسان: [چاوگه، ت] (ب) له پر هه ست-
کردن به مهیل و نیشتیاه، بوکردنی کاری.
(بمناگاه هوس انجام کاری کردن)

پله‌ی سهرما و گهرما: پاده‌ی ساردی و گهرمی.
 (سطح. درجه حرارت)
 پلی: [ناو] قالدومه؛ قادرمه. پلیکان؛ نیردیوان،
 نهردیوان؛ دهره‌ج. (نردبان)
 پلیان: [چاوگه‌ت] کهوتن. (افتادن)
 پلیت: پلیت؛ پسووله؛ پلیت. (بلیط)
 + پلیته: [ناو] قتیله. (۱) قتیله‌ی چرای نهوتی
 (قتیله) (۲) په‌روی بادراو (ته‌نزیف) بو‌ناو
 برینی قوول. (قتیله‌زخم)
 پلیخین: زور‌کولان؛ پلوخین؛ پلخ
 دهرهاتن، پلوخین. (له‌شدن)
 پلیسه: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) جوری دامپنی
 لیباسی ژئانه که چین له سهر چین (له‌دریژی
 دا) رادموه‌ستی. (پلیسه) (۲) په‌سهریلکه؛
 پلیسرک؛ پلیس‌گهرد؛ پلیز‌گرد؛
 په‌سلیر که په‌هستوو. (پرستو)
 پلیقان: [چاوگه] فلیقان؛ پلیشان؛ پلوخان.
 (له‌شدن)
 پلیکانی: [ناو] هه‌لووگین (الک دولک)
 پلیکانی نه‌جات: [ناو] پلیکانی چی‌کراو له
 دهره‌وه‌ی پروکاری خانووی چهند قاتی بو
 دمر‌بازبوون له کاتی ته‌نگانه و سووتمان دا.
 (پلکان اضطراری)
 پنالتی: اند؛ فد: [ناو] جوری جه‌ریمه‌ی تاوان
 له یاری وه‌رزشیدا؛ وه‌ک باس‌کیتبال، توپی
 پی، همند بال، و فووتسال. (پنالتی)
 پنینی: [ئاوه‌لناو] پنوک پنوک؛ په‌له په‌له؛
 گول‌گول، خال‌خال. (نقطه نقطه)
 پنجک: [ناو] پنجی چکوله؛ بنه‌گیای کورت؛
 ده‌وه‌ن. (بته)

+ پنج و مور له خو‌نان: خو‌گرتن؛ لووت به-
 رزی و خو‌به‌زل زانین. (تکیر نشان دادن)
 پندر بوونه‌وه: [چاوگه‌ت] وشکبوونه‌وه؛
 کزربوونه‌وه؛ ته‌واو بوونی
 زگچوون. خشکشدن؛ بندآمدن اسهال)
 پندرپوزه: [ناو] پرووه کی‌که له قه‌راخ جوگه و
 پروبار دهرپووی. (نام گیاهی است)
 پندریسک: [ناو] بالنده‌ییکی چکوله‌و هار و
 هاج و نه‌سره‌وته به‌ره‌نگی بو. (اسم
 پرنده‌ایست)
 پنده‌یسر: [ناو] دایبروشک؛ جال‌جالوکه
 (عنکبوت)
 پنر: [ناو] پندر؛ حاله‌تی چرچ‌بوونی ده‌ست و پی‌که
 زور له ناو‌ئاودا بمینتته‌وه. (آبکیس)
 پنس: [ناو] که‌روو. (کپک)
 پنک: [ناو] په‌له‌ی چووک؛ خال؛ پنت؛ په‌له‌ی
 چکوله. (نقطه. لکه)
 پنک پنک: [ئاوه‌لناو] (۱) په‌له په‌له؛ خال‌خال؛
 پنوک پنوک. (لکه لکه. خال خال) (۲) خال-
 خال بوونی به‌فری کوستان؛ کاژو واژ. (خال
 خال شدن برف)
 پنکدار: خال‌دار؛ دارای په‌له و خال. (خالدار)
 پنکه‌هه‌ور: [ناو] په‌له‌هه‌وری گچکه. (پاره ابر)
 پنگاف: < پونگاو؛ په‌نگاو.
 پنگ خواردنه‌وه: [چاوگه‌ت] (۱) پونگ
 خواردنه‌وه < پونگاو. (۲) (ب) به‌خودا
 چوون؛ بیش خواردنه‌وه؛ زوی‌ر
 دانیشتن. (غمگین نشستن)
 پنکر بوونه‌وه: < پندر بوونه‌وه.
 پنوره: [ناو] داری سهردوو فلیقانه بو‌کو

کردنه وهی دړک و گړالک. (چوبخارجم کنى)
 پنوسونى: [ناو] ناوى نه خوشينى مقاو له
 روانگه ي پزىشکيه وه. (پنوسونى)
 پنه دای: [چاوگه] پيدان (دادن)
 پنه زانای: [چاوگه،] (۱) پيزان، پيزانين؛ به-
 سوپاس بوون؛ به ته مه کبوون.
 (قدرشناسى) (۲) پى و ابوون؛ وا زانين (فکر
 کردن؛ خيال کردن)
 پنه شور: [ناو] هه رچى که شتى پينده شوون؛
 وهک سابوون؛ سپوون. (چيزى که با آن
 ميشويند)
 پنه يوان؛ [چاوگه، ت] پيگه يشتن؛ گه يين
 (رسيدن)
 + پنى: [ناو] (۱) يينه؛ پنوو. (پينه) (۲)
 په نامه کى؛ نه هيښى؛ سوږ؛ سږ. (سر. راز)
 پنى: [ناو] پنه؛ پنه که. (تخته خمير پهن
 کردن)
 پنيا: (۱) [ئاوه لئاو] په نامه کى (نهانى) (۲)
 پينه کردن (پينه کردن)
 پنى سيلين؛ فد؛ فرد؛ اند: [ناو] هه وه لئين
 دهرمانى ميکرو ب کوژ که که متر له سهد
 ساله پاوړ بووه و بو چاره سهرکردنى
 نه خوشينگه لى چلکى به کار دهرى؛ که له
 چه شنى که پروو به ده سته دى؛ جوړيک ثانتى-
 بايو تیکه. (پنى سيلين)
 + پو: [ناو] (۱) کوپرووى گه نم. (سياهه ک
 گندم) (۲) به پروو؛ نانى پو و اتا نانى به پروو.
 (بلوط)
 پوټيم سه مفونى: [ناو] پارچه موسيقاييک

که بو تور کيستر سه مفونى دروست ده کړى و به
 پوالت ده ست ويگري که متره و له سهر
 مبه ستيکى تايه تى ته دهمبى چى-
 ده کړيت. (پوټيم سه مفونى)
 + پوان: [ناو] (۱) شيلان؛ جليق؛ پوه کيکى
 دړکاويه. (نسترن کوهى) (۲) بهرى نمو داره.
 (ميومنسترن کوهى)
 پو به ده موه نه بوون: (ب) دهم هه راشى؛ بى-
 حه يايى (بى چاک دهن)
 + پوپ: [ناو] (۱) لق و پوپ؛ لقى سهرووى دار.
 (بالا ترين شاخه هاى درخت). (نووچکه ي چيا
 و دوند. (قله)
 پوپ چه رمگ: [ناو] سه رسپى؛ پوپ چه رموو.
 (موى سر سفيد)
 پوپ چه رموو: [ناو] (۱) سه رسپى؛ مروقى پيرى
 سه رسپى؛ ته غهر به پيريزن دمو تړى و به پياو
 ريش چه رموو ده لئين. (پير گيس سفيد) (۲)
 (ب) مروقى به ته زمونو دونيادیده. (گيس
 سفيد)
 پوپلين: [ناو] جوړى قوماشى ناسک بوکراسى
 پياوان و مه لافه که لکى هه يه. (پوپلين)
 پوپه شينه: [ناو] پوپه پره شه؛ جوړى نه خوشينى
 بالنده. (نوعى بيمارى ماکيان).
 پوتک: جل و به رگى شرو کوڼ. (لباس مندرس)
 + پوته: [ئاوه لئاو] بهر که تى؛ هه لېزارده؛
 پيش که وتوو. (موفق، جلو افتاده، ممتاز)
 پوته که: [ناو] لاته پاف؛ که له که (پهلو)
 پوج: [ناو] کيميا. (شيمى)
 پوج زان: [ناو] کيميا گهر؛ کيميا زان. (کيميا گر)
 + بوخت: [ئاوه لئاو] جيکه وتوو؛ رسکاو؛

بارهاتوو؛ کاری ته‌واو و ته‌میس؛ خوش کراو؛
 بی گری و گوگل. (جا افتادن؛ مرتب)
 + پوختکردن: [چاوگه‌ت] خوش کردنی قور و
 هه‌ویر و په‌نگی وینه‌کیشی. شیلان و
 تیکه‌لاو کردن و گری و گوگل لیپین؛ راهینان.
 (پخته‌کردن)
 پوختوباراو: [ئاوه‌لناو] بیکه‌م و که‌سری و بی-
 گریوگوگل؛ رسکاو؛ ته‌واو خوش و ئاماده‌کراو؛
 کاری بی‌عه‌یب. (بی‌نقص و آماده)
 پوخته‌یی: [ئاوه‌به‌ره‌می‌چاوگه] (۱) خوش-
 کراوی؛ رپک‌ویکی؛ (ب) دونیا دیتوووی؛
 له‌کار دهره‌اتوووی؛ کارزانی؛ پوخت‌وپارای؛
 له‌کل دهره‌اتوووی؛ به‌ئه‌زموونی؛ سارد و گه-
 رم چه‌شتوووی. (پختگی)
 پوختی: [ئاوه‌لناو] رپک‌ویکی؛ بیخه‌وشی؛
 ته‌میزی؛ خاوینی له‌کاردا؛ به‌ئه‌زموونی؛ په‌وتی
 پوخت‌بوون. (تمیز. مرتب. باتجربه)
 پوخته‌ره‌که‌وتن: [چاوگه‌ت] بو‌ی‌ه‌یه‌له
 (پوخته‌ی تور‌کیه‌وه‌هاتی، گه‌ندی‌کاری
 دهره‌اتن؛ گه‌نده‌لی لی‌ئاشکرابوون. گند
 درآمدن)
 پوخته‌کار: [ئاوه‌لناو] کاریس؛ ناپوخته‌کار؛ کار
 ناشیرین؛ کارنه‌زان. (کارنامرتب؛ بی‌نظم)
 پوخته‌که: [ناو] جو‌ری پووشووی نه‌باش.
 (برهو)
 پوخته‌له: [ناو] گیای که‌رکول؛ دره‌ده‌وا. (باد
 آورد؛ خار مقدس)
 پو‌تر؛ فرد؛ فد: [ناو] (۱) تو‌ز و خو‌ل ئاسا؛
 ها‌پ‌وه‌ی ورد. (۲) پو‌تر؛ جو‌ری دهرمانی
 ها‌پ‌اوه‌ بو‌ به‌رگری له‌عاره‌ق سووت‌بوون.

(۳) ها‌والی ماتیک و سو‌وراو؛ جو‌ری
 سپاو. (پودر)
 پو‌تری‌به‌رد: [ناوت] خاکه‌سه‌نگ؛ که‌له‌گه‌ل
 چیمه‌نتوی سپیدا تیکه‌ل‌ده‌بی له‌بینا‌سازیدا
 که‌لکی‌هه‌یه. (پودر سنگ)
 پو‌تری‌تالک: [ناوت] پو‌تری‌مندال؛
 پو‌تری‌که‌به‌له‌شی‌مندالی‌ساوایدا‌ده‌ساون‌بو
 ئه‌وی‌عارق‌سووت‌نه‌بی. (پودر تالک)
 پو‌تری‌مندال: پو‌تری‌تالک. (پودر تالک)
 پو‌راندن: [چاوگه‌ت] تی‌ترنجاندن؛ به‌زور
 پی‌اکردن؛ تی‌ته‌پاندن. (سپوختن؛ چپاندن)
 پو‌راو: [ئاوه‌لناو] ئاماده؛ دروست‌بوو. (مهیا)
 پو‌را‌پو‌یین: (ف. گیو) به‌پو‌را‌پو‌یین؛
 چاو‌ه‌دی‌ری؛ ئاگالی‌بوون؛ (مراقبت؛ زیر‌نظر
 داشتن)
 پو‌رت: (۱) پو‌رما؛ سه‌رو‌ق‌ز. (موی سر) (۲)
 تاریف‌کردن؛ گو‌رانی‌پیا‌هه‌ل‌خو‌یندن‌شایه‌ر؛
 به‌شاخ‌وبالدا‌خو‌یندن. (تریف‌کردن)
 پو‌رتخ: [ناو] چلکی‌یرین؛ کیم (کیم)؛
 زو‌وخاو. (چرک‌زخم)
 پو‌رت‌ره؛ فرد؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی‌نیگار‌گه-
 رییه، وینه‌ی‌سیما و سه‌رو‌چاو. (پرتره)
 پورته‌قال: (۱) [ناو] دار و میوه‌ی‌پورته‌قال.
 (۲) [ناو] مه‌مله‌که‌تی‌پورته‌قال. (۱ و ۲ پرتقال)
 پورته‌قالی: [ئاوه‌لناو] (۱) پورته‌غالی؛ خه‌لک و
 زمانی‌مه‌مله‌که‌تی‌پورته‌غال. (پرتغالی) (۲)
 په‌نگی‌پورته‌قالی؛ زهردی‌مه‌یله و نارنجی؛ له
 تیکه‌ل‌کردنی‌په‌نگی‌زهرد و سو‌وری‌که‌م
 پی‌کدی. (رنگ پرتغالی)
 پو‌رتک: [ناو] مه‌ندیل؛ سه‌رو‌پو‌تراک؛

پورخ: [ناو] پلش؛ بلخ؛ جیق. (له)

پورخاندن: [چاوگهت] تلیقاندن؛ جیق
دهرهینان. پلشانندن (له کردن)

+ پورخز: [تاوهلناو] ناقلو؛ زهلام؛ تهوهزل؛
تهمهبل؛ تهواسا؛ زهمته؛ زلخورتی تهمهبل و
سست؛ قرخه مهرمس. (شکم گنده؛ تنبل)

پورسان: [ناو] کاویژ (نخخوار)

پورسپی: [ناو] (۱) پوپسپی؛ پوپچه رمگ؛
سه رسی. پوپچه رموو. (مو سفید) (ب ۲)
پیخه سوو؛ ژنی که له گهل بووک ده چی بو
مالی زاوا بو ماوه ییک؛ پاخه سوو. (ینگه)

پورقوت: [ناو] (۱) موو قرتین؛ سه رتاش؛ سه ر
تراش. (سرتراش؛ آرایشگر) (۲) قز هه لچوو.
(موی سر بالا ایستاده)

پورگ: [ناو] (۱) لوو؛ قونیر؛ کوان؛ دومهل؛
کروقه ر. (دمل) (۲) بلوق؛ توقله ی له ش کاتی
سووتاندن. (تاوول) (۳) په نمانی برین و بن
ددان؛ کیس. (کیس) (۴) توژی برین؛
قرتماغه؛ پتروک؛ قه تماغه. (پوسته نازک روی
زخم) (۵) توخلی په رشه و برنج. (چلتوک.
شلتوک) (۶) پینه ی دهست و پی. (پینه دست
و پا)

پوره کهرده ی: [چاوگهت] پیوه کردن؛ کردن
به ناو؛ هوینه وه. (فرو کردن - رستن)

پور هه له ک: [تاوهلناو] قز لوول؛ موو پیچ پیچ؛
موو فر؛ مو قه ف قه ف؛ زیاتری رهش
پوستال پور هه له کن. (مجمد)

پورپن: (ف. گیو) پورپان؛ خه م و خه ف هت و
سکالا هه لپشتن؛ به یانی خه م و که سه ر و

دهردی دل. (درد دل کردن)

+ پوز: [ناو] فرد؛ فد: [ناو] (۱) ده عیه؛
ته که بور؛ لووت به رزی. (تکبر) (۲) پوز؛
وشه ییکی فره نسیه واتا رازاوه یی جل و
به رگ، (خو له دهق دان) ویده چی، نه و
رازاهیه بووبی به ده عیه و لووت به رزی. (پز)
+ پوز: [ناو] (۱) قه پوز؛ لووت. (پوزه) (۲)

لووته ی کیو (قله) (۳) ده مار؛ ده عیه؛
خوگرتن؛ لووت به رزی. (تکبر) (۴) پوواز؛ هوره.
(پناز) (۵) [تاوهلناو] هه راو؛ فش؛ گوشاد.
(گشاد)

پوز به ران: (۱) [ناو] قه پوز به رانی؛ لووت که -
مانی؛ لووت که وانی؛ ناوه راستی لووت
دهر به ریو. (دماغ عقابی) (۲) (ب) که یف
خوش؛ به ده عیه. (سرخوش) (۳) [تاوهلناو]
جوامیر؛ به جهرگ. (دلیر)

پوزه به ند: [ناو] ده مین؛ ده مینی ره شه ولاغی
گیره. (دهان بند)

پوزمه وانه: [ناو] ثالثه ییک که ده خرپته لووت و
لموژی گامیش و گا. (پوزه بند)
پوزمین: [ناو] ئیسکی که لله سه ر؛ کلوخی سه ر.
(جمجمه)

پوزن: [ناو] خه م؛ په روش (پژمردگی. غصه)
پوزنای: [ناو] پوشتاندن؛ داپوشتین. (پوشتاندن)
پوزنه ی: [چاوگهت] (ف. گیو) تی ته پاندن؛ تی -
ناخنین؛ پیاکردن. (فرو کردن)

+ پوس: [ناو] پوست؛ پله و پایه؛ به رپرس بوون
له مه قامیکدا یان له ریکخراو یکدا؛ پوستی
ره ئیسی؛ پوستی وه زارهت. (پست)
پوس ته ره نیای: که ول کردن پیسترین؛ پیست

دامالین. (پوست کندن)

پوسان: [چاوه] پرتوکان؛ رزین (پوسیدن)

پوس به پیشه وه لکیان: پیست به ئیسقانه وه نووسان. (ب) زور له و لاواز بوون. (پوست به استخوان چسبیدن)

پوس به مه شکه دهره یان: (۱) کهول کردن و گرته وهی پیستی لاشه به شیوه ییک که به سه ریذا دامالریت، بومه شکه. (پوست کندن برای مشک درست کردن) (۲) (ب) هه په- شه کردن، که پیستی له شت به سه رتدا داده مالم و بو مه شکه دهریدینم. (پوست کسی را قلفتی کندن)

پوسپاره: (۱) پارچه پیست. (تکه پوست) (۲) پیست دراو. (پوست پاره شده)

پوسپه نیر: [ناو] (۱) خيگه؛ خيگه ی په نیر؛ (خیک) (۲) پیاوی ز به لاهی قه له وی پی دهبوبه یین. (تشبیه آدم چاق و خیکی)

پوس پیاگرتن: [چاوه ت] پیاگرتنی پوسی دههول و دومبهک و تار و که مانچه و دایره و دهف (پوست انداختن)

پوستال: [ناو] (۱) پوس؛ پوست؛ پیست؛ کهول؛ ئیبار. (پوست) (۲) له کوردستانی باشوور به پوتینی سه ربازی ده لین پوستال. (پوتین)

پوستچی غرد: تد؛ فد؛ [ناو] یوسه چی؛ چه په ر؛ نامه گه یین. (پستچی)

پوستی ئیکسپرپس: فرد؛ تد؛ فد؛ [ناو] پوستی که به خیرایی کار نه انجام ددا؛ پوستی فهوری. (پست اکسپرس)

پوستی ئیلیکتر و نیکی: ئیمه یل؛ فرد؛ تد؛ فد؛

[ناو] جوړیک په یامنیر به نووسین له کامیو تیر پکه وه بو یه کیکی دی. (پست الکترونیکی)

پوستی دهره کی: کاری بردنی نامه و به سته ی پوستی بو دهره وهی ولات. (پست خارجی) پوستی: [ناو] (۱) لاپه په ی وینه دار بو پیکلام و چه سپاندن به دیواردا. (پوستر) (۲) وینه ی گیراو له دیمه ن یا له نه قاشی. (پوستر)

پوستی: فرد؛ ایتالیاد فد؛ [ناو] کلاوقر؛ قزی ده سترکرد. (پوستیژ)

پوستی کارمبا: [ناو، ت] بنکه و جیگه ی دابه ش کردنی هیزی کارمبا. (پست برق) پوستی هه وایی: [ناو، ت] کاری پوست به فر وکه کردن؛ هه رواها پوستی زه وینی؛ (پست هوایی)

پوس خستن: [چاوه ت] (۱) کاژخستن؛ کراژ فریدانی مار؛ پوس فریدان. (پوست انداختن) (۲) هاتنه دهره وهی په بووله له قاپووری گه را. (پوست اندازی) (۳) گوپان؛ هاتنه سه- ربارودو خیکی تر. (عوض شدن)

پوس پنیای: [چاوه ت] پیست کلاشای، خوراندن؛ پیست پنین. (خوراندن و خراشیدن پوست)

پوس فریدان: [چاوه ت] (۱) پیست فریدانی مار؛ کراژ فریدان. (۲) پیست فریدانی برین؛ پیست لی بوونه وهی برین. (پوست انداختن) (۳) (ب) گوپان؛ هاتنه سه ر حالیکه دی؛ پواله ت گوپین و رهنگ گوپین. (عوض شدن؛ پوست عوض شدن)

پوس کردن: [چاوه ت] (۱) پوست کردن؛

نامه خسته ناو سندووقی پوټ یا به
 ټنډاره ی پوټ ته حویلدان. (پست کردن)
 (۲) (ب) ده ست به سهر کردن و خافلانن و
 فریودان و ناردن بو جیگاییک. (پست کردن)
 پوټکه نن: [چاوگه ت] (۱) پیست لیگردنه وه؛
 پیست دامالین. (۲) هه په شه بو که ولکردن؛
 ده ستم پیټ بگا که ولت ده که م: پوټست
 نه که نم. (پوست کنند)

پوټکه نه: [ئاوه لئاو + بهند] (۱) پوټست دامالو؛
 پیست لیگراوه و پاک کراو. (پوست
 گرفته شده) (۲) (ب) راست و پوټکه نه: پیست
 و په رده له سهر لا براو. بیپه رده، به ناشکرا و
 بیشاردنه وه. (پوست کنده)

+ پوټشان: (۱) [ر ا ب و د و ی پوټشین]
 کردیانه بهر؛ پوټشیان؛ پوټشیان؛ (۲) نه وانه ی
 که له بهر ده که ن؛ (گول چوون پرووی نازیز
 نزاکه ت پوټشان). (مهوله وی) (پوشیده.
 پوشیدند. پوشان) (۲) لیاس پوټشان: لیاس
 پوټشین له بهر کردن. (پوشیدن) (۳) کراسی
 منداله که یان پوټشان و اتا کردیانه بهری.
 (پوشاندند)

پوټشانن: [چاوگه ت] (۱) کردن بهر؛ کردنه
 بهر که سی. (پوشاندن) (۲) داپوشینی سوږ؛
 سهری شتی داپوټشین. (پوشش دادن)
 پوټشته یی: [ناو] سازی و به که یفی؛ خاوه ن
 لیاسی ته پوتازه؛ حالته ی پوټشته بوون. (شیک
 و مرتب بودن)

پوټشراو: [ناو بهر] (۱) سهرنراوه؛ سهر به سته؛
 بهر پیوار؛ داپوټشیان؛ وه شار توو؛ شار اوه؛
 شار دراوه؛ سهر سوږ؛ سوږ؛ له نه هینیدا.

(پوشیده) (۲) له بهر کراو. (پوشیده شده)

پوشکووتن: [چاوگه] دم کردن وه ی
 گول؛ بشکفتن؛ پوشکووتن. (باز شدن شکوفه)
 پوټشای: [چاوگه] پوټشای؛ پوټشین. (پوشاندن)
 پوټشه ر: (۱) [ناو بک] که سیک که داده پوټشی؛
 داپوټش. (پوشنده) (۲) پینا پوټشه ر؛ سه ریوټش؛
 روو کیټش. (پوشش) (۳) که سی که له بهر ده کا.
 (پوشنده)

پوټشه منی: [ناو] جل و بهرگ (لباس)
 پوټشی: (۱) [ر ا ب و د و ی پوټشین] کردیه بهر.
 (پوشید) (۲) [پاشگر] پوټشانن؛ په رده پوټشی،
 چاو پوټشی، تاوان پوټشی. (پوشاندن)
 پوټشیده: [ئاوه لئاو] (ف. گیسو) داپوټشراو؛
 شار اوه (پوشیده)

پوټشین: [ناو، بک] داپوټشه ر؛ نه وه ی جل ده -
 کاته بهر که سیک. (پوشاندند)

پوټقه: [دهنگه ناو] (۱) دهنگی ته قینه وه (صدای
 انفجار) (۲) له گول ته قه دا دی، ته قه و پوټقه،
 دهنگ و سه دای بهرز. (صدای بلند انفجار)
 پوټکی، بوټی، نه پ؛ له بهر ته وه؛ پوټکی گریا؛
 بوټی گریا. (برای این)

پوټکپ: [ناو] جوړیک یاریه به په په ری (په پراتو)
 (پوکر)

پوټل یوار: [ناو، ت] راوی سهر له سبه ی نانی که و
 له سهر پریگای کانیاو؛ راوی پوله بالنده ی
 کوچه ری له بهر ده گی گه پانه وایندا له گه -
 رمین. (شکار بک و پرندگان در راه چشمه و
 گرمسیر)

پوټکه: [ناو] باقله ی کیوی؛ سی جوړه پوټکه
 خاتوونه و پوټکه گایانه ده خورین و پوټکه

مارانه ناخوری. (باقلائی کوهی)

پولوتقه: [ناو] کلکه سووتی. (۱) کلک
پاته کاندنی سه گ بهنیشانهی پهزامهندی و
خوشه ویستی. (۲) (ب) زمان لووسی و ریایی.
(تملق؛ ریا؛ چاپلوسی)

پولووس: فداند. [ناو] پولووس؛ نامرازی به ده-
وردا چهر خینی ته گهری سه یاره. (پولوس)
پولپ: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] گروقه ریکی پایه
داره که له سهر دیواره ی لووت یان گه ده یان
پرخوله گه وره یان مندالان پهیدا ده بی.
(پلیپ)

+ پولیس: فرد؛ تد؛ فد: [ناو] کوی هیزی
به رپرسی هیمنایه تی له ولایتکدا. (پلیس)
پولیش: [ناو] توژی سماته له ناو جوړیک
ماسله دا؛ بو بریقه دار کردنی پهنگی سه یاره و
شتی تر. (پولیش)

پولیش لیدان: [چاوگه، ت] روئی پولیش به
پهړو به سهر پهنگی په وغه نی وشکه وه بیودا
ساوین بو بریقه دار بوون. (پولیش زدن)
پولیکا: [ناو] نیوی توجا په تی لووله ی
پلاستیکی، تاییه ت به لووله کیشی پلاستیکه.
(پولیکا)

پولیکوی: فرد؛ فد: (۱) [ناو] نامرازی
کوپیسه گرتن. (۲) بهرهمی کوپیسه ی نه و
که رهسته یه. (پلی کی)

پولین: [چاوگه] دهسته دهسته کردن؛ پول
پول کردن؛ کوکا کوکا کردن. (که که کردن)
پومپ: فرد؛ فد: [ناو] (۱) نامرازی هه لکیشانی
ناوه کی و با؛ ترومپای کاره بایی. (پمپ) (۲) له
سه یاره دا بو پومی ناو و پومی رو زياتر

وشه ی (واتر پمپ و نویل پمپ) به کار دینن.
(پمپ آب. پمپ روغن)

پومپی با: [ناو، ت] نامرازی با کردنه ناو
ته گهری سه یاره. (پمپ باد)
پومپی بینزین: [ناو] (۱) نامرازی بینزین کردنه
ناو باکی سه یاره. (۲) ناوی جیگای فروشتنی
بینزین. (پمپ بنزین)

پومپی په نگپاشی: [ناو] که رهسته ییک که
پهنگی په وغه نی و با تیکه ل ده کا و به گوشار
دیپرنینت. (پمپ رنگ پاشی)

پونگ: [ناو] پهنگ؛ کوپوونه وه و گه پانه وه ی
تراوی به رگیراو و پاره ستاو. (جمع شدن آب
راهبسته)

پونگاو: [ناو] پهنگاو؛ ناوی به رگیراو که کو
بووینته وه و پونگی خوار دینته وه. (آب جمع
شده پشت سد یا دیوار)

پونگه پړیوی: [ناو] پنگه پړیوی؛ گیای
پونگه پړواس؛ جوړیک نه عا؛ دزی زهر دوویه
که نه خوشینی پهنمانی زاوړه. (نمناصحرایی)
پونیس: [ناو] بزماریکی کورت و باریکه و
سهری زور پانه که به پال پونه نان ده چیته
نیو ته خته و دیواری گه چی بو پراگرتنی
عه کس و کاغه ز. (پونز)

پوو: [ناو] (۱) پووک؛ گوشتی بن ددان.
(له) (۲) پهړو؛ پوو شوو؛ دهسته چيله. (که نه.
برهود)

پووار: [ناو] گیاییکه کورته بالا خوراکی نازاله.
(اسم گیاهی است)

پووتانه وه: [چاوگه، ت] (۱) پووتانه وه؛
چرووسانه وه؛ (لخت کردن) (۲) چرم سانه وه؛

لهت بوون و پچراندنه وه. (پاره کردن)
 + پووتک: [ناو] (۱) گول؛ خوږم؛ مرض خوره؛
 جذام (۲) ده سستگیره ی مدبـه ق.
 (دستگیره آشپز خانه)

پووته ل: [ناوه لئاو] پووج؛ پووک؛ ناو خالی؛ بی
 ناوه روک؛ بی ناوک؛ پوچهل. (پوچ)

پووچال: [ناو] پووشال؛ پووشولاش. (پوشال)
 پووچانه وه: [چاوگه، ت] (۱) پوو کانه وه؛
 کاغه زه که ی له ده ستیدا پووچاندموه؛ نایلون
 ناوړ ده گری ده پووچیتـه وه؛ ده پووکیـته وه؛
 له پال په ک چوون و چکوله بوون و چرچ
 بوون. (کوچک شدن و هم رفتن مچاله شدن)
 (۲) (ب) کردن به هیچ؛ پووج کردن وه. (پوچ
 کردن)

پووچه و بوون: [چاوگه، ت] پووچ بوونه وه؛ (ب)
 به هیچ بوون؛ جی نه گرتن؛ له پوژیکدا
 پاره که ی پوپووج کرد؛ پووج بووموه؛
 پووچه و بوو. (پوچ شدن)
 پووچه و کردن: [چاوگه، ت] پووچکردنه وه؛ به
 هیچ بوون. (ب) خرج کردن بی جی. (کنایه
 برباد دادن)

پووچی: [ناو، بهرهمی چاوگه] خالیایه تی؛
 پووچ بوون؛ پووچایه تی؛ پووچیتی؛ پووچه لی.
 (پوچی)

پووچی: [ناو، بهرهمی چاوگه] بی ناوه روکی؛
 په وتی بی ناوه روک بوون؛ به تالته. (پوچی)
 پوودی: [ناو] پدی؛ پدو؛ گوشتی بن ددان؛
 پووک. (گوشت بیخ دندان)

پوورنایشوکه: [ناو] پوورایشی؛ پروه کیکی
 دپ کاوی په نگ که وه یه ده پوورنه وه بو تاه و

دانگو ی بزن. (نوعی خار بیابانی)
 + پوورت: (۱) پورت. (۲) له گهل هارت دیت،
 هارتو پوورت؛ شاتوشووت؛ هارتو هورت؛
 خوږه لکیشان. (لاف و گزاف)

+ پووره: (۱) کوږ؛ پووره یاندا بوو و اتا کو
 بیونه وه؛ تموورم. (جمع شدن) (۲) فد؛ اند؛
 په منده کراو و وردکراو؛ پووره ی سیف زمینی؛
 وردکراوی دانه ویله ی نیوه کول. (پوره سیب
 زمینی) (۳) سلخه و به چکه ی میس هه نگوین
 و کولله. (جمع شدن نوزادان زنبور) (۴) پووری؛
 بانگ کردن پوور وه ک پووره ثامین. (صدا
 کردن عمه)

پووره گول: [ناو] گیای یاسه که وه؛ له باکووری
 سه قز زوره، دهرمانی کوږخیه. (یاس بنفش)
 پووره هه نگ: [ناو، ت] سلخه هه نگ. (جمع
 شدن زنبورهای عسل)

پووری: (۱) بانگ کردن پوور. (صدا کردن
 خاله و عمه) (۲) بانگ کردن زنی که پراوه بو
 پزلیان و به پوور بانگ لیکردن. (خطاب
 زنان بعنوان خاله و عمه)

پووزیچ: [ناو] (۱) گیای بناوه توږم؛ بو
 نه خوشینی باداری جومگه (پوماتیزم) و
 شه که رمز که لکی هه یه. (۲) < مووس
 پیچ. (ساق پیچ)

پوزکه: [ناو] لووتی ماسی؛ بابلیسوک، لووتی -
 فیل. (دماغ ماهی؛ خرطوم فیل)
 پوزهره: [ناوه لئاو] پوزهره؛ قز زهره؛ موو زهره.
 (مو زرد)

پووزی: [ناو] هه راوی؛ گوشادی؛ فشی.
 (گشادی)

پووژنه: [ناوبک+ناو] پوژنه؛ پوشر؛ داپوشر؛ پاکهت. (پوشاننده؛ پاکت)
 + پووشال: [ناو] (۱) پروپووشال؛ پووش و پلاش. (۲) دهمه پهندهی دارتاشی بو قهراخ کولپری ناوی. (پوشال)
 پووشالی: فد: [ئاوه+ناو] (ب) دروین؛ خوڼه گرتو؛ نهمه ییو؛ ین پووش. (پوشالی)
 پووش برنج: [ناو] (۱) پیستی چه لئووک. (پوست چلتوک) (ب) ۲) کاتی بارانبران. (ایام قطع شدن بارش باران)
 + پووشپه: [ناو] (۱) کاتی په پینی گولی گیا و وشک بوونی. (ایام خشک شدن گیاه) (۲) یه کهمین مانگی هاوین. (تیرماه)
 پووش خستن: < پووش فرپدان.
 پووشخورما: [ناو] گه لای دارخورما؛ بوقه رتاله چیکردن به که لکه. (پوش خرما)
 پووشدیان: [ناو] نازنه ی ددان؛ چیلکه ی ددان نازن. (خلال دندان)
 پووش فرپدان: [چاوگه، ت] (ب) بی مه یلی-کردن؛ له بیر بردنه وهی دوستی. (بی محبت شدن)
 پووشی: < پووشوو.
 پووشیت: فرد؛ فد: [ناو] ده ستمالی که بو جوانی له گیرفانی به رسیدگی چه پی کوتی ده نین و گوشه ییکی به دهمه وهیه (پوشت)
 + پووک: [ئاوه+ناو] کفهل؛ قانگ. (متخلخل).
 + پووک: [ناو] (۱) که په گوشه. (لونی) (۲) قابووپ؛ قاوخ؛ پووک فیشه ک؛ قابوپه فیشه ک. (پوک) (۳) جور ی به ردی کفهل و سووک بو بانه ناوی خانوبه ره. (پوک)

پووک: [ناو] پهل؛ دزی پته وی؛ کفهل. (متخلخل بودن)
 پوول به فیرودان؛ پاره خه رج کردنی به فیرو (ب) شتی بی که لک کرین. (پول بیاد دادن)
 پوول به رس: [ئاوه+ناو] پوول په ره ست؛ مال خوشه ویست. (ب) سه قیل؛ رزد؛ چکووس. (پول پرست)
 پوول به یداکردن: [چاوگه، ت] (۱) پوول دوژینه وه. (۲) (ب) کاسپی کردن؛ پوول وه-ده ست خستن؛ خاوه نی دهرامه ت بوون. (پول پیدا کردن)
 پوول رزاندن: [چاوگه، ت] (ب) له پای مه به ستیکدا پاره ی زور خه رج کردن. (پول ریختن بیای خواسته ای)
 پوول کوکړنه وه: [چاوگه، ت] (۱) کوکړنه وی پاره ییک که به سهر سووک و زلوا دا ده کری (پوولی زیره شان). (۲) (ب) پاشه کهوت کردنی پاره و نیانه سهریه کی پوول. (۳) پوول خرم کردنه وه لای نهم و نهو بو کوکه کردن به که سیکی ده ست ته نگ؛ خه رمان کردن. (پول جمع کردن)
 پوول گورپنه وه: [چاوگه، ت] (۱) پوولی درشته دان و پوولی ورده وهرگرتن یا به راوه ژووی نه وه. (پول عوض کردن) (۲) پوولی بیانی-کرپن به پوولی ناوخو؛ یا به راوه ژووی نه وه. (تبدیل پول) (۳) (ب) یه کی جه ژنانه دها به مندالی که سیک نهویش جه ژنانه دها به مندالی نهوی دی. (تعویض پول)
 پوول گیران: [چاوگه، ت] کاسپیکردن به پوولی که سیکی دیکه وه که له قازانجه که یدا

به ش دهبأ به پئی بریار. (پول به جریان انداختن؛ با پول کسی معامله کردن)
 پول له پادا دانان: [چاوگهت] بوگه یشتن به نامانج یان مه به سستیک پول ژماردن و خهر جکردن؛ ههتا عیلاجی نه خوشیه که ی- کرا پاره ییکی زورم له پادا دانا؛ تاکردم به دوکتور پول ییکی زورم له پادا دانا. (پول بالای چیزی دادن)
 پول له سهر دانان: [چاوگهت] (۱) پاره خهر جکردن له پئی دروست بوونی کاریک یا مه به سستیکدا. (در راه چیزی پول خرج کردن) (۲) بوکړینی ههر شت پاره خهر ج کردن (پول خرج کردن)
 پوئی: زن له حاله تیحه یزدا؛ ژنه ککو مه هان- دهبت (قاعدگی)
 پول و خوُل به یه کزانین: (ب) بایه خ به ما- لی دنیا نه دان. (کنایه اهمیت به پول ندان)
 پولو دلی گیفانی: گیلغان پولی (پول توجیبی)
 پول له سپی: [ناوت] له پابووردوودا قهره پولی ثیران، به تایبتهت ۲ قرانی و ۵ قرانی به شی زوری له زیو بوو، ناوی پول له سپی بوو. (پول خرد قدیم)
 + پول له کی: [ئاوه لئاو] پول دوست؛ پاره پهره ست؛ بو مالی دنیا حازر به نه نجامی کاری ناشایست بوون. (ب) کار به دهستی به رتیلخوَر. (پولکی)
 پول له ورده: [ناوت] قهره پول؛ پهره هووَر. (پول خرد)
 پولی: [ئاوه لئاو] نه نجامی کاریک یان پیدانی ههر شت به پول؛ به خو پاییه یا پول ییه؛ واتا

به پول له. (پولی)
 پولی: اند؛ فذ: [ناو] جه غریکی خولخوَر له مو تو پدا که هیزی مو تو پ به ته سمه یان زنجیر ده خاته سهر به شیکی تری مو تو پ. (پولی)
 پولی پیشه کی: [ناو] (۱) کری خانه کهت دوسه د هزار تمه نه و یهک ملیون پیشه کی. (پول پیش) (۲) بیعانه ی موعامه له؛ ده هزار تمه نه پیشه کی و مرگره نه و فهر شه راگره، مه ی فرو شه سبه یی دیم باقی پاره که دیم و فهر شه که دهم. (پیش پرداخت) (۳) نه وادیو ده کرم، سی هزار تمه نه پیشه کی ده دم باقیه که ی به قیست، مانگی دوو هزار تمه نه دهم (پیش قسط)
 پولی حه رام: [ناوت] دراوی که له ریگی ناره واه به ده ستدی؛ پولی ناره واه؛ وهک سوود؛ (سووت). (پول حرام)
 پولی حه لال: [ناوت] پاره ییک که له ریگی ره واکاسپی و رهنجی شانه وه پیدا ده بیت. (پول حلال)
 پولی خوین: [ناوت] (۱) خوین بایی؛ به های خوین؛ پاره ی تاوانی کوشتنی که سیک به میراتبهر دان. (خونبها) (۲) (ب) پولی خوینی بلی دهوی، به فروشیاری زورگران فروش ده لین (پول خون پدرش رامیخواهد)
 پولی خه و توو: پاره ییک خرابیته حیسابی بانگ؛ پاره که له بانگ خه واندوه. (پول خوابانند در بانگ) (۲) (ب) پاره ییک که نه- که ویتبته گهر؛ پاره ی راگیراوی بی موفا و بیسوود و قازانج. (پول راکد)

پوولی درشت: دژی قهره پوول؛ پاره ی زور
بهما؛ دراوی پربایه خ و ره قه م زور. (پول
درشت)

پوولی کاغه زی: [ناو] پاره ی قاقه ز؛
ته سکه ناس. (اسکناس)

پوولیکیش: [ناو] کهره سته ی تاییه ت بو
دهر کیشانی پوولی له جیگه ی خو ی له
موتور دا. (پولیکش)

پوولی نه غد: [ناو] پوول و پاره ییک که به
ده سته وه بی؛ (به قهرزی نادم به پوولی
نه غدی ده فروشم. (پول نقد)

پووه: [ناو] که په پووه؛ گیاهه تره ق؛ گیای
قامیشی که په گو شه، که به ره که ی ده کرا ناو
که چ بو نه وه دوا ی که چکاری نه قه له شی.
(لوی)

پووه دای: [چاوه، ت] (۱) پیوه دان؛ داخستن؛
دهر که داخستن. (بستن) (۲) پیوه دانی ههنگ
و مار. (نیش زدن مار)

پوه له کارگ: [ناو، ت] قارچکی دار؛ قارچکه
جنو کانه؛ قارچکه جنانه؛ پیفی؛ که وشکه وه
ده کری بو پووشوو. (غار یقون؛ قارچ سمی)

پویته: [ناو] گرنگی؛ بایه خ؛ پویته پیدان؛
حورمه ت گرتن. (اهمیت)

پوینه چه رمه: [ناو] گیای پوینه چه رموو؛
پونگه سپیه؛ پونه خوشینی گه ده و ریخوله-
باشه. (نعنا فلفلی)

په پتوول: [ناو] تلف؛ تلپ. (تفاله)

په پوو تیاخویندن: [چاوه، ت] (ب) جیگای
چول وهول؛ ویرانه. (کنایه از برهوت؛ ویرانه)
+ په پووسیمان: [ناو] (ف. ب) بوبو که ره،

پایی سلیمونی؛ پویی؛ په پووسلیمانکه؛ په-
پووسوله یمانه؛ په پووسلیمانی؛ په پووک؛ په-
پووکهره؛ هه پووک؛ دوونکول؛ دوونکل؛
سوله یمانو؛ شان به سه ر. (شان به سر؛ ههد)

+ په پووله کلک؛ پر پووله؛ په پووله؛ نه خوشینی
جهرگی نازال. (کلک)

په پهرک: [ناو] بهرده تراویلکه؛ زیخه شینه
که ده بیته هو ی خه یالی دیتی ناو له سارای
زیخه لاند. (شنی که معلول دیدن سراب است)

په تیر: [ناو له ناو] (۱) شیت؛ سه ره پو؛ شیت و
ویت؛ که م ناو هز. (دیوانه؛ بی شعور) (۲)
نافرمان؛ یاخ؛ سه رکیش. (نافرمان)

په ت پسانتن: [چاوه، ت] (ب) سه رکیشی کردن؛
نافرمانی کردن؛ که له وه کیشی کردن؛ سه-
رم پویی کردن؛ په ت برین. (نافرمانی)

+ په ته تی پیکردن: [چاوه، ت] به لا به سه ر
هیئان و عه زیه ت و نازاردان؛ ته تک کردن.
(بلایسر آوردن)

په تروکه و زامی: [ناو، ت] قه تماغه ی سه ر
برین. (قشر نازک روی زخم)

په ترول؛ فد؛ اند؛ [ناو] پاترول؛
ده سته موته کان له نه وته وه؛ وه ک؛ بینزین،
نهوت، گاز، مازووت. (فراورده های نفت)

په ترووی برین: [ناو، ت] (۱) تو یژ و قه تماغه ی
برین. (قشر زخم) (۲) گوشت زوونی برین.
(گوشت التیام زخم)

په تشان: [چاوه، ت] په تشین؛ داپزان؛ دافلیقان.
(پوسیدن)

په تکرارو: [ناو بهر] (۱) په ت له مل کراو. (طناب
بر گردن آویخته شده) (۲) زی که وانی-

کیشراوی ناماده‌ی تیر هاویشتن. (زه کشیده)
 په تکه‌ر: [ناو] (۱) خاوه‌نی تیر و که‌وان؛
 تیره‌نازی که‌وان. (تیرانداز، با کمان) (۲)
 [ناو، بک] نه‌وه‌ی که‌په‌ت ده‌کا و پرستده-
 کا. (کسیکه طناب به گردن کسی می بندد) (۳)
 په‌تچیکه‌ر. (کسیکه طناب درست می کند)

په‌ت له سهر دامالین: [چاوگه، ت] (۱)
 به‌ره‌للاکردن. (۲) هه‌وسار له‌سهر دامالین؛
 (ب) زیاتر به ته‌للق‌دانی ژنی نا‌کار خراب
 ده‌لین. (افسار از سر باز کردن)

په‌توت: [ئاوه‌لناو] پرتوو‌کاو؛ پو‌او. (پوسیده)
 په‌توئن: [ناو] پشوو؛ بیهن؛ هه‌ناسه. (نفس)
 په‌تووره: [ئاوه‌لناو] شپ و په‌تووره؛ کوئن و شپ؛
 شپ و پرتوو‌کاو. (پلدسیده)

په‌ته: [ناو] په‌ته‌ک؛ کوپوئن؛ کوپین. (کوپن)
 په‌ته‌فینگه: [ناو] قوچه‌قانی به‌ن؛ قلماسکه.
 به‌ره‌قانی؛ که‌هینک. (فلاخن)

په‌ت هه‌لخستن: [چاوگه، ت] (۱) (ب) سیداره
 ته‌یار کردن؛ سیداره ناماده‌کردن. (طناب-
 دار آماده کردن) (۲) ته‌ناف گیران؛ ته‌ناف
 هه‌ل‌به‌ستن بو هه‌لخستنی جلی شو‌راو. (نصب
 طناب)

په‌تیس: [ناو] (ف. مشه) زهره‌ر؛ خه‌سار.
 (زیان)

په‌تینه: فد: [ناو] (کوژی رهن‌گکاریه) جو‌ریک
 رهن‌گ‌کردنی تیکه‌ل پیکه‌ل؛ تاییه‌ت بو
 دیواری خانوو. (په‌تینه)

په‌چه‌خووز: [ناو] مال‌ت‌کردنه ناو جا‌ر و زه‌وی
 له به‌ر پشکه‌له‌که‌یان که‌ده‌بیته‌کووت بو
 زه‌وی. (گله‌داخل زمین‌کردن؛ برای کودگیری)

په‌چین: به‌پالیدن. (با پازدن)
 + په‌خ: [ناو] لاریک که له‌گو‌شه و پالوودا
 پیکدی؛ (۱) په‌رچ؛ وه‌ک: په‌رچدا دانه‌وه‌ی
 بزمار؛ سهر داش‌کان‌دنه‌وه. (پرچ کردن میخ)
 (۲) په‌خکردن: لا‌بردنی پالوی دار یا هه‌ر
 شت که تیژیست، گرده‌ماسی کردن؛
 کوور‌کردنی گو‌شه و پالوو. (کوژ کردن) (۳)
 لیژ‌کردنی شوینی له‌چاو دهور و پشتی؛
 مارودوو کردن؛ پشته‌ماسی کردن. (پخ)

په‌خشای: [چاوگه] په‌خشکردن؛ به‌شکردن؛
 بلآو کردن. (پخش کردن)
 په‌خشر: [ناو، بک] په‌خشکه‌ر؛ بلآو‌که‌ر.
 (پخش کننده)

په‌دمان: [ناو] په‌یمان؛ عه‌هد؛ قه‌رار؛ له
 ئاو‌یستادا (په‌تمان) هاتوو. (پیمان)
 په‌راسوو‌خوار: [ئاوه‌لناو] (ب) ده‌غل؛ دروژن؛
 قیل‌باز. (حیل‌گر)

په‌رانتو: [ناو] وه‌ره‌قی‌یاری؛ په‌ره‌ی قومار.
 (ورق‌بازی)

په‌راش: [ئاوه‌لناو] له‌ناش‌کراو؛ هه‌ر‌راوه؛
 وردوخاش. (ریز ریز)

په‌راشتی: [ناو] پشت‌وپه‌نا؛ داش‌دار؛ لایه‌نگر.
 (پشت و پناه)

په‌راش په‌راش: [ئاوه‌لناو] وردوخاش.
 (خرد خرد)

په‌راف: [ناو] په‌راو؛ قه‌راخ‌ئاو؛ که‌ناری-
 زه‌ریا. (ساحل)

په‌رانتوو: که‌په‌رانتو
 په‌راتیز: [ناو] دوو که‌وانه پرو‌به‌پرووی یه‌ک
 له‌نووسراوه‌دا که‌چهند ره‌سته ده‌گریته به‌ر بو

پروون کردنهوهی واتا و جیا کردنهوهی
سه‌بره‌خویی په‌سته‌کانی ناو که‌وانه‌کان.
(پرائتیز)

په‌رائتیز کردنهوه: [چاوگه‌ت، دانانی
که‌وانه‌ییک پروو به‌چه‌پ؛ (پرائتیز به‌ستن؛
دانانی دوهه‌مین که‌وان پروو به‌راست) (پرائتیز
باز و بسته)

په‌پړاندراو: [ناوبهر] په‌پړندراو؛ قرئتینراو؛
په‌پړیاو؛ په‌پړیو. (قطع شده)

په‌پړاندن: [چاوگه‌ت، (۱) قرتاندن؛ قرساندن؛
په‌پړاندنی لقی دار به‌داس؛ قه‌لت کردن. (قطع
کردن) (۲) خستن؛ به‌رد په‌رانی؛ خستن؛
په‌رت کردن. (پرت کردن) (۳) نامه‌په‌پړانی،
نامه‌ناردن؛ نامه‌گوپړینه‌وه. (نامه‌پړانی) (۴)
قه‌له‌م په‌پړانی؛ زینا‌حکردن (زنا‌کردن) له‌سهر
لاچوون، مه‌ستی له‌سهر په‌پړاندن. (مستی از
سر پریدن) (۵) هه‌لفړاندن؛ کوتر په‌پړانی،
بازپه‌پړانی، (کبوتر پړاندن)

(۶) نیر به‌سهر میو‌گیږان؛ په‌پړاندنی نه‌سپ
له‌مایین. (جفت‌گیری) (۷) قسه‌له‌دم
ده‌رچوون؛ به‌هه‌له‌له‌دمی په‌پی. (از دهن
در رفتن) (۸) توانج خستن؛ ته‌شهری بو‌په‌پړاند.
(متلک پړاند) (۹) پینج تیری په‌پړان،
فیشه‌که‌که‌ی په‌پړانده‌ده‌روه. (پنج تیر
په‌پړان)

+ په‌پړاو: [ناوبیک + ناو] (۱) قرتاو (قطع شده)
(۲) قه‌راخ زه‌ریا؛ قه‌راخ‌ثاو. (ساحل دریا)
۳. په‌رتووک؛ کتیب. (کتاب)

په‌پړاوپه‌پړ: [بهند] سهرانسهر؛ نه‌م‌سهر تائمو
سهر؛ نه‌م په‌پړ تا‌نه‌وپه‌پړ. (سراسر)

+ په‌پړاوپړ: [ناو] (۱) په‌ردوو؛ کورته‌داره‌کانی
به‌ینی ده‌سته‌ک و هه‌ل‌اش. (پوده) (۲) که‌ناره؛
لیوار؛ حاشیه. (حاشیه)

په‌پړبار: [ثاوه‌ل‌ناو] پړبار؛ زو‌ربه‌سه‌مه‌ر؛
پړسه‌مه‌ر؛ (پړبار)

په‌پړبه‌له‌که: [ناو] (ف. ب) تو‌ره‌مه‌ی
په‌پړبه‌له‌که، شه‌ش جو‌ر بال‌ندن، به‌ناوی په‌-
په‌له‌که، سه‌ق‌ری می‌ش خو‌ر، قجی، قجی
به‌له‌ک، قجی چاو‌پ‌مش، چوله‌که‌گره،
(په‌پړبه‌له‌که، که‌حه‌وت تیره‌ن ۱- بو‌ری
بچووک، ۲- بو‌ری که‌وره، ۳- پاشه‌ل
خه‌نه‌یی، ۴- پشت‌سوور، ۵- پشت‌شی، ۶-
سهرشی، ۷- قه‌شان) (سنگ چشم)

په‌پړتاندن: [چاوگه‌ت، پیچاندن؛ بادان؛
کرز‌کردنی به‌نی بادر او. (پیچاندن)

په‌پړپووت: [ناو] (۱) په‌پړپووت؛ جو‌ری‌مراوی-
(نوعی مرغابی) (۲) کو‌ن و شرو‌دپ؛ (که‌نه‌و
پاره) (۳) (ب) مرو‌قی بو‌وده‌له‌ی چکو‌له.
(کو‌توله‌لاغر)

په‌پړبه‌پړ: [ثاوه‌ل‌ناو] (۱) گوله‌که‌په‌پړ په‌پړپووه؛
هه‌له‌وه‌ریوه؛ کتیبه‌که‌په‌پړ په‌پړپووه؛ وه‌ره‌ق
وه‌ره‌ق بوو؛ گه‌لا گه‌لا بووه. (پړ پړ) (۲) (ب)
مردنی لایک، یان‌نازیزیک، گوله‌که‌م په‌ر
په‌ر بوو. (کنایه‌مرگ جوان)

په‌پړپه‌روچکه: [ناو، ت] ته‌شقی‌عاسمان (اوج
آسمان)

په‌پړتاف: [ناو] (۱) له‌رز و یاو؛ نو‌به‌تی. (تب) (۲)
تیریز. (اشعه‌خورشید)

+ په‌پړتاوتن: [چاوگه‌ت، قرتاندن؛ هه‌ل‌برین؛
هه‌ل‌پاچین؛ قه‌لت‌کردن. (قطع کردن)

په‌ر ته‌ف: [ناو] په‌رتاف؛ په‌ر تهو؛ تیشک؛

تیریز؛ پو‌شنایی. (پرتو؛ اشعه)

په‌رتین: [چاو‌گه] دران؛ درپان. (پاره‌شدن)

په‌رجوو: مو‌جزه؛ [ناو] پرو‌داوی سه‌یروسه‌مه‌ره
ودوو له‌ پو‌ه‌ری عه‌قل و مه‌نتیق.

«گوفاری‌مه‌باد ۱۱۲» (معجزه)

په‌رجقاندن: [چاو‌گه‌ت] هه‌لم‌ساندن؛
په‌نماندن؛ با‌پیکردن. (باد کردن)

په‌رجو: [ناو] ته‌رجو؛ مه‌هده‌ره؛ کرم‌زی؛
مو‌جیزه؛ کاری‌که‌له‌ده‌س هه‌موو‌که‌س
نایی‌ت. (معجزه)

په‌رجه: [ناو] په‌چه؛ هه‌قیز؛ هه‌ویز؛ جیی‌خه-
واندنی‌می‌گه‌ل. (جای‌خواباندن گله)

+ په‌رجه‌م: تډ: فډ: [ناو] (۱) مووی‌سه‌ره‌ه‌نیه.
(موی‌پیشانی) (۲) به‌یداخ؛ لیوا؛ به‌یاخ؛ ئال؛
به‌یداخ؛ به‌نډیر؛ دروشمی‌مه‌له‌که‌ت‌یان
هی‌زی‌عه‌سکه‌ری. (پرچم)

په‌رجه‌مندار: (ناو) [ناو] (۱) به‌یداخ هه‌لگر؛
ئال‌هه‌لگر؛ خاوه‌ن په‌رجه‌م (۲) بوونه‌رچه
شکین و پیه‌ر وه‌ک کاوه‌ی ئاسنگه‌ر که
ئال‌که‌ی پيش‌بهنده‌چه‌رمیه‌که‌ی بوو.
(پرچمدار)

په‌رجه‌می‌چه‌رمگ: [ناو، ت] په‌رجه‌می‌سپی-
نیشانه‌ی ته‌سلیم‌بوون یا کو‌ل‌دان یا
یه‌خسیر‌بوون و خو به‌ده‌سته‌وه‌دانه. (پرچم
سفید)

په‌رجه‌می‌سپی: [ناو، ت] په‌رجه‌می‌چه‌رموو.
ئال‌ای‌سپی؛ نیشانه‌ی ته‌سلیم‌بوون. (پرچم
سفید)

په‌رخاندن: [چاو‌گه‌ت] گه‌مراندن؛ نیوه‌کول

کردن. (نیم‌پخته‌کردن).

په‌رخین: [چاو‌گه] داپ‌لو‌خین؛ پیر‌بوون و له
کار که‌وتن؛ خراپ‌بوون؛ زایه‌بوون. (از کار
افتادن و پیر شدن)

+ په‌رداخ: (۱) [ناو] له‌ناو] توند و تول و پو‌شته و
پازاوه. (پرداخته) (۲) [ناو] بک [شتی‌که‌لووس
ده‌کا؛ وه‌ک، کاغه‌ز په‌رداخ. (صاف‌کن)

په‌رداخ‌کراو: [ناو] به‌ر‌اگری‌و‌گول‌لی‌پراو؛
لووس‌کراو؛ ئاماده‌کراو؛ ته‌یار. (ساخته‌و
پرداخته)

په‌رداخ‌کردن: [چاو‌گه‌ت] ته‌یار‌کردن؛
ئاماده‌کردن؛ لووس‌کردن و تیف‌تیفه‌دان.
(مه‌یا و پرداخته‌کردن)

په‌رداخ‌ی: ته‌یاری و گورجو‌گولی و ئاماده‌یی.
(آماده‌و سر‌حال‌بودن)

په‌ردال: [ناو] سو‌فار؛ په‌ری‌تیر. (پیرانته‌های
تیر)

+ په‌رده: [ناو] (ب) په‌مز و پاز؛ سو‌ر؛ سو‌ر؛ پاز؛
نه‌هینی؛ په‌رده‌دار؛ پازدار؛ په‌رده‌پو‌ش؛
سو‌رپو‌ش. < پارده. (راز)

+ په‌رده: [ناو] په‌رده‌ی‌تار؛ په‌رده‌ی‌په‌نجیره و
درگا؛ په‌رده‌ی‌گوی؛ په‌رده‌ی‌نه‌قاشی،
په‌رده‌ی‌شانو و سینه‌ما؛ په‌رده‌ی‌کچینی و
په‌رده‌ی‌پا. (پرده)

+ په‌رده: [ناو] سی‌وشه‌ی په‌ردیسی‌فارسی
و فردموس (فیردموس) ی‌ئاره‌وی و
(باردوس) ی‌هه‌رمه‌نی سه‌رجاوه‌یان و شه‌ی
(په‌نیریده‌تیزه‌ی) مادیه به‌واتای جه‌غزی
دموره‌دراو، که له‌کور‌دیدا هه‌مان پاریز و په-
رژین و پارده‌یه؛ و شه‌ی (پارازیسوس) ی

یونانی واتا پاریس هەر لهو پێشهیه که له فارسیدا بووه به پالیز و له کوردیدا بووه ته پارێز و په‌رژین، و پاره: باغ و بێستانی دهموره دراو به دیواریا قوماش؛ زۆر بو‌ی هه‌یه ووشه‌ی په‌رده نزیکایه‌تی زۆری له‌گه‌ڵ (پاره) دا هه‌بێ.

(پرده)

په‌رده به‌ستن: [چاوه‌ت، (۱) گری‌دانی په‌رده له سه‌ر ده‌سکی تار به‌گری‌ی تایه‌ت. (په‌رده‌بستن) (۲) په‌رده هه‌لبه‌ستن به‌ په‌نجیره و ده‌رکه‌دا. (اویزان کردن پرده)

په‌رده‌پو‌شی: [به‌ره‌هه‌می‌چاوه‌ت] به‌ زیر‌لجه‌وه‌کردن و چاوپو‌شی له‌ سووچ و گوناخ و ئاشکرا نه‌کردنی هه‌له‌ی که‌سیک . (په‌رده‌پو‌شی)

په‌رده په‌رده: تو‌ی تو‌ی: تو‌ی تو‌ی: تو‌ی تو‌ی: چه‌ند په‌رده دوا‌به‌دوا‌ی یه‌ک. (په‌رده‌په‌رده)

+ په‌رده‌دار: [ئاوه‌لناو] (۱) خزمه‌تکار. (۲) به‌ په‌رده‌وه: خاوه‌ن په‌رده. (۳) رازدار؛ سو‌پ‌دار. (۴) جیگای موتمان‌ه بوون بو‌ نه‌درکاندنی راز. (په‌رده‌دار)

په‌رده دامالین: [چاوه‌ت، (۱) په‌رده لێک‌رنه‌وه؛ (په‌رده‌کنسن) (۲) (ب) ئا‌برو بردن و ئاشکراکردنی نه‌هێنی (په‌رده‌دری)

په‌رده ده‌رین: [چاوه‌ت، (۱) (ب) ئا‌برو بردن و نه‌هێنی درکاندن. (رسوا کردن) (۲) لا‌بردنی په‌رده‌ی کچی‌نی. (په‌رده‌بکارت پاره‌کردن) (۳) لا‌بردنی دیواری نزاکه‌ت له‌ به‌ینی دوو که‌سدا، به‌کرده‌وه‌ی بی‌ ته‌ده‌بان‌ه. (په‌رده‌حرمت ده‌رین)

په‌رده‌کی‌شان: [چاوه‌ت، (۱) هو‌لی به‌ په‌رده

گیران دوو که‌رت‌کردن. (۲) شار‌دنه‌وه و نه‌درکاندنی نه‌هێنی؛ چاوپو‌شی له‌ هه‌له. (۳) سه‌ر دا‌پو‌شین و قوماش یا هه‌ر شت به‌ سه‌ر‌دادان. (۴) په‌رده‌ی په‌نجیره‌ لادان یا به‌ سه‌ر په‌نجه‌ره‌دا دان. (په‌رده‌پو‌شی. په‌رده‌کشیدن)

په‌رده‌لادان: [چاوه‌ت، (۱) په‌رده هه‌لدانه‌وه یا به‌لادا خستنی په‌رده له‌ به‌ر په‌نجیره و ده‌رکه. (کنار کشیدن پرده) (۲) ئاشکراکردنی نه‌هێنی. (په‌رده‌از روی چیزی برداشتن) (۳) په‌رده هه‌لدانه‌وه له‌ سه‌ر تا پو‌ یا ئاسه‌واری هونه‌ری بو‌ ته‌وه‌لین جار. (په‌رده‌برداری)

په‌رده له‌ سه‌ر‌لادان: [چاوه‌ت، (ب) نه‌هێنی ئاشکراکردن. پوون کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ستیکی نادیار؛ خویاکردن. (په‌رده‌از رو برداشتن)

په‌رده‌نشین: له‌ تو‌ی په‌رده و نیانیدا‌ژیان؛ دانیشتن له‌ سه‌ره‌په‌رده (زوور) و ده‌رنه‌که‌وتن؛ [ئاوه‌لناو] (ب) ناسک و نازداری و پاک‌ی؛ زۆر خو‌ دهرنه‌خستن. (په‌رده‌نشین)

په‌رده‌ی ئاسو‌یی: [ناوه‌ت] په‌رده‌ی کر‌کره؛ له‌ شکلی په‌رده‌ی ته‌ستونیه‌ به‌لام پا‌ژه‌کانی کازایی و باریک تهر و ئاسو‌یی داده‌به‌ستری. (په‌رده‌کر‌کره)

په‌رده‌ی ته‌ستوونی: [ناوه‌ت] جو‌ریک په‌رده‌که له‌ پا‌ژگه‌لیکی در‌ژ چ‌ی بو‌وه و به‌ شیوه‌ی ته‌ستوونی له‌ به‌ر په‌نجه‌ره‌ داده‌به‌ستری و به‌ته‌نافی‌ک به‌سه‌ر په‌نجه‌ره‌دا ده‌کشیت یان ده‌کریت‌هوه. (په‌رده‌عمودی)

په‌رده‌ی بووک و زاوا: (ب) ژووری که‌ زاوا و

بووک بوْ نه وه لَین جار له و ژووردها پیکه وه
 ده بن. (حجله)
 په رده ی پا: زوړ به ی بوونه وه رانی ئاوی بوْ
 چاکتر مه له کردن، له به یینی قامکه کاناندا
 په رده ییک هه یه. (پرده پا)
 په رده ی په نجیره: [ناوټ] قوماشی که ده دری
 به په نجیره دا بوْ دیار نه بوونی ناو مال له
 دهر موه. (پرده پنجره)
 په رده ی تار: [ناوټ] ریخو له ی با دراو (کات
 کوت) که له سهر ده سکی تار ده به ستری؛ وه-
 ک ژی که وائیکی باریک وایه. (پرده تار)
 په رده ی چلو: [ناوټ] هه ریه ک له سی توویژی
 دهر وونی چاو. (پرده چشم)
 په رده ی هه سیری: [ناوټ] جوړیک په رده له
 قامیش چنراو بوْ بهرگری له هه تاو که به
 پرووکاری دهر موه ی په نجیره دا داده به ستری.
 (پرده حصیری)
 په رده ی سینهما: [ناوټ] (۱) جیگاییک که
 وینه ی فیلم ده که وینه سهری یا قوماشی
 سپیه یا دیواری که چکاری کراوه. (۲)
 په رده ییکه ده که وینه به یینی (جیگه ی وینه ی
 فیلم که وینه سهر) و بینه رانی فیلم له هو لی
 سینهما دا. (پرده سینما)
 په رده ی شانو: [ناوټ] (۱) په رده یه که له
 به یینی نه کتیره کان و بینه راندا. (۲) به شیکه
 له شانو له ماوه ی هه لدا نه وه و دادانه وه ی نه و
 په رده دا؛ شانو که له سی په رده دا به پړ نه و چوو.
 (پرده نمایش)
 په رده ی کچینی: [ناوټ] بن؛ پو سیکي توویژ
 ئاسای ناسک له ناو شهر می کچاندا که به

هو ی زهر به و گوشار دهر پټ. (پرده بکارت)
 په رده ی گوی: [ناوټ] ته پلي گوش؛ ته پلي-
 گوی. (پرده گوش؛ پرده سماخ)
 په رده ی موسیقا: [ناوټ] ژماره ی له رانه وه ی
 (فریگانسی) هه رده نگی هه تا دوو به رانه بهر
 بوون ده بیته یه که هه نگا و (نوگاو) که له
 موسیقای خوړه لاتی ناوه راستدا دابه ش
 کراوه به ۷ پرده که هه ریه رده بش به به شی
 چوو کتر وه ک دییز و بیمول و سو ری و
 کوړون دابه ش کراوه. (پرده موسیقی)
 په رده ی نزاکه ت: [ناوټ] (۱) (ب) حورمه ت
 ږاگه تن له به یینی دوو یا چند که سدا. (ادب
 نگه داشتن) (۲) له تو ی په رده دا، مه به ست
 درکندن به هیما. (پرده ادب)
 په رده ی نه قاشی: [ناوټ] (۱) یه که ی
 ژماردنی تابلو ی وینه گه ری و نگار کی شی.
 (پرده نقاشی) (۲) قوماش یا ته خته یا هر
 شت که وینه ی له سهر ده کی شی.
 (پرده نقاشی)
 + په رزان: [چاوگه] هه ل و دهر فته
 بو کردنی کاری؛ سهر م ناپه رژی؛ فور سه تم
 نییه. (فرصت)
 په رزین هینه ر: [ناو بهر] دالده خواز؛ په ناهینه ر؛-
 نه وه ی که په نادینی. (پناهنده)
 په رزینی قایم بی: (ب) نزاکه ت له
 به یندابی؛ بی نه ده بی نه بی؛ دوور له پرووی مه-
 جلیس؛ بیلاته شبی. (کنایه دور از حضور)
 په رسار: [ناو] په رستار؛ په رسته تار؛ ناگاداری
 نه خوش؛ تیمار که ر و چاوه دیری نه خوش.
 (پرستار)

په رسوجو: [ناوت] (۱) پرسوجو: جوياوون به -
پرس کردن له م و له و. (پرسوجو) (۲) به دواډا
گهړان و جوياوون. (جستجو)

په رسوم: [ناو] په بينکه: ټمو ټارده که به
گونکه هه ویر يوه ده کهن تا به تيروک و
پنه دا نه چه سپی. (آردیکه روی چانه خمیر
میپاشند)

په پښه: [ناو] دیواری بلیندی بیستان و ږه.
(حصار بلند باغ).

په رکهم: [ناو] (۱) گلاراو: (چشم درد؛ تراخم)
(۲) فی: (صرع)

په پښان: [چاوگه، ت] (۱) په لی بال -
هه لکه نند: (پر بال چیدن) (۲) بال لیدن و
هه لفرین. (پرکشیدن)

+ په رگال: [ناو] بڼه ماله؛ مال و خیزان.
(خانواده)

په پږگ: [ټاوه، ټاوه] لاگر؛ گوشه نشین؛ خو
له خه لک و جه ماوهر دوور گرتن.
(گوشه نشین)

په پږگرتنه وه: [چاوگه، ت] (۱) بالگرته وه؛
هه لفرین. (پرواز کردن) (۲) له خوشیان
بال دهره ښان. (بال درآوردن) (پرواز کردن)
په رگی: [ناو] تپووش؛ به یه ک گه یین.
(برخورد)

په رمان: [چاوگه] په رمین؛ په رمیان؛ لی پادین
و چاوه پوانی کردن بو کردن کارۍ. (باور و
انتظار برای انجام کاری)

په رنساندن: [چاوگه، ت] نه حیا کړنه وه؛
بووژاندنه وه؛ ژياندنه وه (احيا کردن)
په رنسين: [چاوگه] بووژانه وه؛ نه -

حیا کړدن. (احيا شدن)

په پښان: [ناو] جوړۍ قوماشی ټاپمووشی
نهرم؛ هه ریر. (پرینان)

په رواربندی: [ناو] کاروړه وتی په روار دابه -
ستن؛ قه لوه و کړنه وه ی ټاژال به شیوه ی
تایبته. (پروار بندی)

په رواسه: [ناو] په راسوو. (دنده)
په روا نه کردن: [چاوگه، ت] کوته کردن؛
نه پښنگانه وه؛ نه ترسان؛ بیسه رواووون. (پروا
نکردن)

په روال پیدن: [چاوگه، ت] (ب) ژیر بالگرتن؛
ده ست ټاواله کردن بوته نجامی کارۍ؛
به ربووش کردن. (پر و بال دادن)

+ په روال دهر کردن: [چاوگه، ت] (۱) (ب)
گه وړه بوون و به خوډاهاتن. (بزرگ شدن
بچه) (۲) (ب) له کاریکنا سه رکه وتوو بوون و
ده سه لات پیدا کردن. کنایه. موفق شدن و
قوی شدن) (۳) په ل له سه ر لهش و بالی
فرپنده پوان. (پر در آوردن)

په روال دهره ښانه وه: [چاوگه، ت] (۱) (ب) به -
هیز بوونه وه؛ به ده سه لات گه یشته وه؛
(دوباره به قدرت رسیدن) (۲) فرپنده ی بال -
کراو که بال دیننه وه. (دوباره بال در آوردن
پرپنده)

په روال قرتاندن: [چاوگه، ت] (۱) بال کردنۍ
مهل بو هه لنه فرین؛ باسکو کردن. (قیچی -
کردن بال) (۲) (ب) له قودرت و ده سه لات
خستن. کنایه (از قدرت انداختن)

په روال و مریو: [ټاوه، ټاوه] (ب) هه ژار و
بیده سه لات و لاواز بوو. (کنایه ناتوان شدن)

په پړوښان: [ناو] په زوی سهرشانی منډال؛
په پړوی دهم و لووت سپړنی منډال که به
شانیدا دهی لکین. (دستمال روی شانمبچه)
په روښدار: [ناو] به پړوښ؛ خه مبار.
(غمگین)

په روښ دل: [ناو] دل به خه؛ جارز؛ دل
به په زاره؛ دل په ریشان. (دل پریش)
په پوشک: [ناو] پرشه؛ پرشکه ی ورد؛
پرووشه؛ بارانی ورد و کم. (قطرات ریز
باران)

په پړوکردن: [چاوگه، ت] پینه په پړوکردن.
(پینه کردن)

+ په روه راندن: [چاوگه، ت] (۱) بارهینان؛
تربیته کردن؛ دهغه مهل هینان. (تربیت
کردن) (۲) په روه راندنی قسه و مه به ست؛
پړکویک کردنی وشه بو سه فڼگ کردن و
شروقه کردنی بابه تی به جوانی و ته و او ی.
(پرو راندن مطلب)

+ په روه رده: فند [ناو] عاملاو؛ به خپو کړاو؛
بارهاتوو؛ قوره په روه رده؛ قوره ی دهغه مهل
هاتوو و بارهاتوو. (پرو رده)

+ په روه رده کردن: [چاوگه، ت] بارهینان؛
به خپو کردن؛ راهینان؛ په روه راندن؛ عاملاندن؛
به رهم هینان؛ دهغه مهل هینان.
(پرو رده کردن)

په روه رده که رده ی: [چاوگه، ت] پرو رده کردن؛
بارهینان؛ پیگه یاندن؛ دهغه مهل هینان؛
په نیو هینان؛ هینانه نیو. (پرو رده کردن)

+ په روه رشت: [ناو] په وتی بارهینان.
(پرو رشت)

په پړوه رین: [چاوگه، ت] (۱) په ل وهرین (پړ
ریختن) (۲) (ب) له دهسه لات کهوتن؛ له هیز
و قودره ت کهوتن و نارام بوونه وه و لاواز
بوون. (آرام شدن. ضعیف شدن)

په روه نی: [ناو] به ند؛ په سر پړ؛ سی روژ له مه و
به ر. (پس پر پروژ)

په روپز: (۱) ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) (۲)
[ناو] پیروژ؛ سهر به رز؛ سهر که تی؛
سهر که وتوو. (پیروز)

په روین: فند [ناو] (۱) نه ستیره ی
سوره ییا (پروین) (۲) ناو بو ژان. (اسم زنانه)
په ریتیر: [ناو] په ری به ستروا به بنی تیرمه و؛
سوفار؛ په دال. (پرمناوک)

په رجه ره: [ناو] کاغه زی سیفار. (کاغذ
سیگار)

په رزه یله: [ناو] میوینه ی گیا؛ پایه ی سهرلینج
و نهرم له ناو گولی گیادا که دمیتته هو ی
به رهینانی گیا و ناو سبون ی. (کلاله)

په رسته گه: [ناو] په رسته گ؛ جیگه ی عیباده ت.
جیگای په رستن. (پرستگاه)

+ په ره سلیر که: [ناو] (ف. ب) ته یر به له ک؛
پزلگرد؛ پلوز گردی؛ پلیزرگ؛ پلیسر؛ پلیسرک؛
پلیسرگ؛ پلیسری؛ پلیسگر؛ پولیسور؛
په رسته وو؛ په ره سلیر که؛ په ره سیلکه؛
په ره سیولکه؛ حاجی حاجک؛ حاجی په ش
حاجی په شک؛ حاجی په نگ؛ دومقه سک؛
دومقه س. دومقه سوک؛ حجه جک؛
حجه جک؛ که له بن میچ و به رقه دی
شاخی به رزدا به قوپ هیلانه سازده کا.
(چلچله یا پرستو)

پهرمهسه: [ناو] پَژَه: پاده؛ پله و پایه و مهرته به. (سطح؛ مرتبه)
 په په ک: [ئاوه لئاو] نیریک که زور ده په پیت.
 (نری که زیاد جماع میکند)
 په په مریشکه: [ناو] سیچقه؛ له سه رما مووی
 لهش راسته بوونه وه. (مو سیخ شدن از سرما)
 په په مووچه: [ناو] قه له مموو؛ قه له می نیگار
 کیشی. (قلم مو)
 په په میز: [ناو] پریمووس؛ چرای چیشت لنینانی
 نه وتی که به ناسووس بای تیده کری.
 (پریموس)
 + په په ناو: [ناو] کلوشی به ریای گاگیره
 هه لگیرانه وه؛ ژیر و پروو کردنی کولوش له
 پیخویی گیره دا. (زیر و رو کردن خرمن در
 وقت خرمنکوبی)
 + په په وازه: (۱) [ناو] باله وازه؛
 په رته وازه؛ به چکه می مهل که فی ری هه لفرین
 بیی. (اولسین پرواز پرنده) (۲) (ب)
 دوور که وتنه وهی کوپو کچ له مالی باب و
 هدریه ک پروو بکه نه ولاتی؛ (ب) هه لو ه دا بوون
 به ولاتاندا؛ تهره و ناواره بوون به ولاتاندا.
 (آواراه شدن در غربت)
 په په ری جه نجه ر: [ناو] تیخی جه نجه پ؛ نه و
 پارچه ناسنانه که کولوش ورد ده که ن له گیره ی
 جه نجه پ دا. (تیغه خرمنکوب) په په ری گوی؛
 [ناو] نه رمه ی گوی؛ جیگای گواره
 ناوینز کردن. (نرمه گوش)
 په په ری ماسی: [ناو] بال؛ باله ی ماسی.
 (باله ماهی)
 په ری نه ندام: فند [ئاوه لئاو] به ژن په ری. (ب)

ژنی جوان و پیکوپیک و چه له نگ و
 شو خوشه نگ و ده لال. (پری اندام)
 په په یتانک: [ناو] په په پروک؛ په پووله. (پروانه)
 په ریخان: په ری خاتوون؛ په ری خانم؛ ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 په ری ده ریایی: [ناو] فرشته ی خه یالی که
 تا که مهر نینسانه و خواره وهی ماسییه. (پری
 دریایی)
 په ری پروو: فند [ئاوه لئاو] (ف. گیو) سه روچاو
 جوان. په ری پروخسار. (پری رو)
 په ری په شک [ناو] شه یتان؛ نه هریمه ن.
 مه رنه مووک. (ابلیس)
 په ری ز: [ناو] نیردیوان؛ په یینجه. (نردبان)
 په ری زاد: فند: (۱) [ناو] کچی په ری؛ له په ری
 بوو (ب) کچی جوان. (پری زاد) (۲) ناوه بو
 ژنان. (اسم دخترانه)
 په ری سا: فند: (۱) [ئاوه لئاو] وه ک په ری؛ په ری
 ناسا؛ په ری شیوه. (پری سا) (۲) ناوی ژنانه. (اسم
 زنانه)
 + په ری ش: [ئاوه لئاو] په شیو؛ په ری شان.
 (پری ش)
 + په ری شان: (۱) بو یان. (برایشان) (۲) په ری
 شان؛ بو شان و مه قلم. (برای مقام) (۳) [ئاوه -
 لئاو] نالوز؛ دل په شیو. (پری شان) (۴) [ئاوه لئاو]
 په په اگنده؛ پرش و بلاو. (پراکنده و
 پری شان) (۵) ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) (۶)
 ناوی گوئی که له خو ره لاتی ئیران.
 (دریاچه پری شان در شرق ایران)
 په ری شان حال: [ئاوه لئاو] حال شیواو؛ که له لا؛
 ناته و او؛ ده ستکور؛ بیتاقه ت و هیز؛ زار؛

ناکوک؛ لیقه و ماو. (پریشان حال)

+ په پښ: [چاوگه] (۱) فرین؛ بالگرته وه.

(پریدن) (۲) خو هه لڅستنه وه. (پریدن) (۳)

داچله کان له خو؛ له خو په پښ: له خو

پا په پښ (پریدن) (۴) داچله کان و ترسان.

(یکه خورډن) (۵) په پښی نیر له میو.

(جفتگیری) (۶) لیواری کاسه که په ری؛ شکا.

(پریدن) (۷) هه لپه پښ نه خس. (رقص) (۸)

په ننگ بروو سکانی ده موچاو یا په ننگی

قوماش؛ په ننگ پیوه نه مان؛ په ننگ په پښ.

(رنگ پریدن) (۹) باز دان؛ به سهر جوگه دا

په پښ؛ داپه پښ. (پریدن) (۱۰) به هه لم -

بوونی تراو. (بخار شدن مایع؛ پریدن)

په پښه ر: [ناوبک] (۱) فرېدهر (پرت

کننده) (۲) نیر به سهر میو په پښ. (سوار

کننده اسب بر مادیان) (۳) ده په پښته وه؛ نه -

جات ده دا. (نجات دهنده) (۴) ده قرتینی و

سهری گیا ده په پښی. (قطع کننده)

په پښه قوروو؛ خوړاک چوونه ناو بو پښه ی

هه ناسه؛ له گه روو په پښی ناو یا خوړاک.

(به گلو پریدن)

په پښه کول: (۱) سوار پشت بوون؛ سوار بوون.

(بر پشت پریدن) (۲) (ب) زال بوون. (غالب

شدن)

+ په پښه وه: [چاوگه] ده باز بوون؛ نه جات -

بوون؛ له سهر بازی په پښه وه؛ له خه تر

په پښه وه. (گذشتن. نجات پیدا کردن)

په پښه: (۱) [پور دووی په پښ -

هه لپه پیوه ته وه؛ هه لی خستوه ته وه. (پریده.

جهیده) (۲) هه لفریوه. (پرواز کرده) (۳) ناوه -

لناو [هه لودا؛ دوور که وتوو؛ سهر گه ردان؛ ناوړه.

(سرگردان. آواره) (۴) په رداخه که لیوه که ی

په پیوه؛ واتا شکاوه له ت بووه. (پریده)

په زپهزه کیفی: [ناو] په سپه سه کیوی؛

جال جالوو که یه کی بی نازاری کور کداره (نوعی

عنکبوت)

په زدی: [ناو] میسوله؛ پیشکه؛ په خشه.

(پشه)

په زشه ن: [ناو] په سند؛ پیا هه لڅو پښن؛

په سندان و تاریف کردن، بو ی هه یه

له (په سن) ی ناو یست او هاتیی ت. (پسند؛

مدح)

په زک دانک: [ناو] هاو له ی جهرگی نازهل.

(نوعی مرض جگر حیوانات)

په زه کیفی: [ناو] مه په سوور؛

مه په کیوی (میش کوهی)

په زی قه رگاش: [ناو] په زی چاو په ش،

په زی به رازی. (میش چشم سیاه)

+ په ز: [ناو] پرز؛ لق و پوپ. (شاخه نازک

درخت)

په ژاج: [ناو] زنی یاریده ده ری تولدار له کاتی

مندال بووندا. (ماما)

په ژراندن: [چاوگه] ت قسه وه ده رگرتن؛ قبوو

لکردن؛ وه رگرتن؛ په زی ران. (پذیرفتن؛)

په ژقین: [چاوگه] ترلو به سهر موه نان و

خواردنه وه؛ هه لقور ان؛ هه لقور اندن. (هورت

کشیدن مایعات)

په ژک: [ناو] پرز؛ لقی سهر موه ی دار؛ پرز؛

په شک. (ساقه های بالای درخت)

په ژلان سوک: [ناو] موو به ر؛ داپو؛ ده رمائی

تووکبہر. (واجبی)

+ په ژم: [ناو] نالشته؛ سيخوار؛ سووخ؛
خووسار؛ خووس؛ زوقم؛ خویز؛ ته لماسه؛
سهرماوهره؛ په ژ؛ ورده سه هؤل يا دهنکه
به فري زور ورد که سبه ينان به نارامی
دېته خوار له هه وای زور ساردا. (بڅ)
په ژمینه: [ناو] په ژینه؛ که ږوو؛ که ږه کيفه.
(کپک)

په زه ل: [ناو] هه ز گه ل؛ لق و پو پي وشک؛
چرو چيلکه؛ درک و دال. (ساقه های خشک
شده)

+ په ژيک: په ژي نهرم و ناسک؛ خه لف؛ لقي
نهرم و شلي دار. (شاخه ترد و تازه درختان)
په ژينه: [ناو] په ژمينه؛ که په کيفه؛ که پروو.
(کپک)

+ پهس: فد: (۱) [قامراز] بهس؛ ئه‌دی؛ ده‌نا؛
ئیتړ؛ ئه‌ی؛ ئاخړ؛ پهس بوچی ناپړوی، پهس
بوچی وای کرد. (پس) (۲) [دهنگه‌ناو] ته‌س؛
ده‌نگ‌دانی که‌ل بو چوونه دواوه. (پس رفتن)
(۳) [ناو] پاش؛ په‌سمه‌نه؛ پاشماوه. (پسمانده)
(۴) [قاوه‌ل‌ناو] پست؛ پست (پست)

په سا په سا: په سای په س؛ په یتا په یتا؛

لہسہ ریکہ؛ گورایگور۔ (پی درپی، متوالیاً)

په ساگردن: [چا وگه ت] ټاو لپېر شانندن و
ته ړگردنی پېخوئی قور؛ نمندن؛ فیسانندن؛
خووسانندن. (خیسانندن)

پهسای پهس: یه ک له دواى یه ک په یتا په یتا؛
یه ک له سه ریه ک. (پیاپی)

+ په سبوون: پيرو نه بووگ؛ له دواوه بوون
له قوماردا دواړو؛ له پاش بوون. (عقب بودن)

+ پهستان: [له چا وگه ی په ستاوتن]
 گوشاردان؛ گوشین؛ حالتی نه وشار دانه سهر.
 (فشردن)

په ستاو: [تاو] پاسا؛ په سا؛ په ستاو دهرهينان؛
 قور گرتهوه يو خستېرېن. (خازه)
 په ستېوون: [چاوگه،ت] پيخوستېوون؛
 سه رشوړېوون. (خوار شدن)

پهست کردن: [چاوگهت] نرم کردن؛ زهلیل-
کردن؛ پایه‌ست کردن. (پست کردن)
پهست و بلیند: [تاوه‌لناو] پهس و بلیند؛
ههوراز و نشیو؛ چالوچول؛ بهرز و نرم. (پست
و بلند)

په سته که فیشه ک: [ناو] په سته کی که
 فیشه کدانی له سهر دروست کړاییت.
 (چوخه نمه دین با جای خشاب)

په‌سته‌وان: [ناو] پ‌س‌و‌له‌ی ئی‌جاز‌ه‌دان بو
هات‌و‌چ‌و. (ا‌جاز‌ه‌نامه‌ عب‌ور)

پهس چوون: [چاوگه،ت] به پاشداهاتن؛
 نكول هييان كه وتنه دواوه؛ ږووه كه مى-
 چوون: ډزى پېشړوېستن. (پس رفتن)

په سدان: [چاوگهٔت] (۱) بوږدان. (شکست دادن) (۲) په سوه دان؛ دانه وه؛ (قهرز دانه وه). (ادا کردن) (۳) پال پټوه نان و تهس دانی
 حه یوانی به رزه. (عقب راندن)

پهس سهندن: [چاوگهت] (ف. گيو) پهس-
سهن؛ لی سهندهوه؛ تهستاندهوه. (پس
گرفتن)

په سقه رهول: ۲[ناو] پاشقه رهول؛ چاودږی پاش
سپا. (نگهبان عقبه لشکر)
په سنده ردهی: ۱(۱)[چاوغه] ت به دل یوون؛

جیا کردنه وه و بهرگه م کردن. (پسند کردن)
 (۲) (ب) پهژانندن؛ له په رله ماندا یاسا که
 په سهندکرا؛ په ژېړدرا. (پذیرفته شده)
 په سکه فتن: [چا وگه، ت] وه پاش که وتن
 که وتنه دواوه. (عقب افتادن)
 په سمار: [ناو بهر] شکایه ت لیکراو. (متشاکي)
 په سن کراو: [ناو، بهر] (۱) په سهند کراو؛ په سن -
 کریاک (پسند شده) (۲) هه لېژېړاو؛
 هه لېژېړدراو؛ بهرگه م کراو. (انتخاب شده)
 په س و بلن: [ئاوه لئاو] په ست و بلیند؛
 چالوچول. (پست و بلند)
 په سهر؛ په سر؛ له پېش؛ په سه ریږی؛
 په سرپیږی؛ سی ږوژ له مه و بهر؛ په سر پیږار؛
 (پس)
 په سهند: فتن [ناو] په سندن؛ په سن؛ به دل؛
 پاشگر؛ هه لېژېړ؛ جوان په سهند، گهن په سهند،
 دېړ په سهند. (پیواژه)
 + په سیسه: [ناو] که په سیسه؛ وردیله به فری
 خړ که له سه رمای زوردا دهنک دهنک
 دهباری (پژ)
 په سیله: [ناو] په سیره؛ بهر سیله؛ قوره؛ هال.
 (غوره)
 په سیره مارانه: [ناو] بهر سیله مارانه؛ قوره
 مارانه؛ هاله مارانه. (نوعی غورمو انگور)
 په شتوو: [ناو] خومره؛ ده فری گه وره ی
 کاشی بو ترشیات و موره با ټیکردن. (خمره -
 کاشی)
 په شته په شت: [ناو، ت] خولانه وهی مروقی
 بیکاره له کو لنان. (کوچه گردی انسان بیکاره)
 په شته ویوی: [ناو + ئاوه لئاو] له دوا یه ک؛

دوا به دوا؛ درېژدار؛ ده وامدار؛ (سریال)
 په شک: [ناو] پر شه؛ پر شه ی وردی ئاو؛
 پر شک؛ پژکه؛ پریشک؛ پژگ. (پشنگ)
 په شکاپیس: [ئاوه لئاو] پر شک په یس. (ب)
 حفرامزاده. بیژوو. (حرامزاده)
 په شلاندن: [چا وگه، ت] پژاندن؛ پرژاندن؛
 پر شانندن. (پاشاندن)
 په شلین: [چا وگه] پرش و بلاو یوون؛ پاشین؛
 پرشان؛ پرژان. (پاشیدن)
 په شمه: [ناو] ږانک؛ پاتولی له بووزو چی کراو.
 (شلوار از شال پشم)
 په شمه نه: [ناو] په سمه نه؛ پاشماوه؛ پاشخوان؛
 له دوا به جیماو. (پسمانده)
 په شهنگ: پی شاههنگ؛ سه رجه له.
 (پیشاهنگ)
 په شیوان: (۱) په شیویان (پریشان شدن)
 (۲) په شیوگه ل. (پریشانان) (په شیواوه له بهر
 بهرچم په شیوان). (نالی)
 په شیوانندن: [چا وگه، ت] ئالوز کردن؛ (به هم -
 ریختن)
 په قلی: ته قلی؛ له گه ل؛ پیکه وه. (باهم).
 په قمرنج: [ناو] په قهره ج؛ دولچه. (سطل)
 په قیان: ته قیان؛ ته قین؛ تره کیان؛ په قین.
 (ترکیدن).
 په کهری: [ناو] غه مگینی؛ وه پره زی؛
 داگیراوی؛ قه لسی. (پکری)
 په لایسکه: [ناو] کرمی ناو گه لای گیا؛
 په له پیسکه. (نوعی کرم آفت گیاه)
 په لاتنه: [ئاوه لئاو] دوا که وته؛ پاشماوی عه قلی.
 (عقب مانده ی ذهنی)

په لاته: [ناو] سوال؛ دهست دريژ کړنه وه بو

يارمه تی؛ پارانه وه (خواهش و تمنا)

په لاتهمان: [ناو] (ف. گيو) مه جلیس؛ کوږ؛

جیگه ی کوږوونه وه. (انجمن)

په لار: [ناو] پلار؛ ته شه؛ تانووت؛ داره

دهست تیگرتن. (تشر زدن. پرت کردن

چویدست)

په لاف ساوار: [ناو]ت [پلاوی ساوار؛

پلاو پرویش. (پلوی بلغور).

په لاماردان: [چاوگه]ت پياهمه لپرژان و

هیرش بو بردن؛ په ل هاویشن و به دهست

گرتن؛ بوچوون و گاز گرتنی سه گ.

(حمله کردن. گرفتن)

په لاندن: [چاوگه]ت په ل بو هینان دهست -

پیدا ساوین؛ دهست لیدان؛ دهست لیخساندن.

(دست زدن؛ لمس کردن)

په لاویژ: [ناو] په وتی هه لېز و دابه زی (ده -

ستی) ته سب له قه ده م و ویرغه دا؛ نه و ته سپه

په لاویژی جوانه؛ په ل هاویژ. (رقص پای

اسب)

په لت: [ناو] په لک؛ جوړیک چنار. (نوعی

چنار)

په لت: زمان شکان؛ توانای قسه بریان.

(قدرت تکلم نماندن)

په لچفاندن: [چاوگه]ت هاړین؛ ورد کردن؛ جیق

دهر هینان. (له کردن. خرد کردن)

په لچفین: [چاوگه] فلیقاندن؛ پلیشانندن؛

ورد کردن. (له کردن؛ خرد کردن)

په لچموک: [ناو] شهمشه مه کویره. (خفاش)

په لخانن: [چاوگه]ت په لخانن؛ پلیخانندن؛

پان و فلچ کړدنه وه. (له کردن)

+ په لخور: په لخور: [ناو] جو ی کوتراو بو مه

و مالئت. (جو کوبیده شده)

+ په لخورد: [ناو] خه رمائی ته واو وردکراو و

گیره کراو. (خرمن خوب کوبیده شده)

په لڅه: [ناو] پا لڅی چووک؛ په لڅه گامیش؛

به چکه ی گامیش. (گوساله گامیش)

په ل دیز: [ناو] گه لای مه یله و تاریک و په ش؛

(وهک گه لای په شه په یحانه) په ل دیزه. (برگ

تیره)

په ل سین: [چاوگه] مه ل سین؛ وردوخاش کردن؛

هاړین. (خرد کردن؛ پودر کردن)

په ل شانندن: [چاوگه]ت پلیشانندن؛ ویران کردن.

(له کردن؛ ویران کردن)

په لک: [ناو] یی چه رمگ؛ سپیدار؛ پیسته که ی

دهرمانی زهردووییه. (درخت تبریزی؛ سپیدار)

په لکیش: [ناو]ت (۱) چاوساخی کویر؛

دهسکیشی کویر. (راهنمای کور) (۲)

پنرگرگ؛ مه قاش؛ ماشه. (انبر)

په لکین: [چاوگه] گاولکی؛ به چوار په ل

رویشن. (چهار دست و پا رفتن)

په ل لووس: [ناو] قاپ و جگی په ل؛ زور

لووسکراو. (شتالنگ خیلی ساییده شده)

په ل له ناسمان کوتان: (۱) (ب) په وتی یاخی -

بوون؛ کوئنه دهری. (تمرد) (۲) له خوبایی؛

به فیز؛ بهرزه فر. (خودخواه) (۳) (ب) نه سپی که

په لاویژی جوانه. (کنایه از رقص پای اسب در

قدم)

په ل نه ته ستره کوتان: په ل له ناسمان کوتانی

نه سپ. (رقص پای اسب در حرکت)

پهلم: [ناو] قیز؛ بیژ؛ قین؛ نفرت.

(نفرت) < قیزوبیز بو پروون بوونه‌وی دژواتا.
پهلوشه: [ناو] گیای کولوو؛ له بنه‌ک‌هی بو
سوتاندن که‌لک وهرده‌گرن. (گیاهی است
که‌ریشه‌اش سوخت زمستانی است)

پهل وەشانندن: [چاوه‌ت] (۱) ده‌ست
وه‌شانندن؛ (کسی رازدن) (۲) مه‌له‌کردن به
ده‌ست؛ (شنا کردن با دست) (۳) په‌له‌کوتی
و پهل‌کوتان. (کورمال کورمال) (۴)
په‌له‌قاژی‌کردن. (دست و پا زدن)

پهل‌هاویشتن: [چاوه‌ت] (۱) ده‌ست و پی
جوولاندنه‌وه و پهل‌فریدان له مه‌له‌دا. (شنا
کردن با دست) (۲) ده‌ست به‌رزکردنه‌وی
ئه‌سپ له په‌وتی قه‌ده‌مدا. (رقص اسب با
دست) (۳) ده‌ست دریژی؛ ته‌جاووز کردن.
(دست درازی)

په‌له‌بزووت: (۱) سه‌لکه بزووت؛ سه‌ره‌سووت؛
دار ده‌ست و تیلای سه‌ر سوووتاو. (چوب‌دست
سر سوخته) (۲) ده‌ست بزویی. (دست درازی)
په‌له‌پسیاک‌له‌حاله‌تی په‌له‌پسکی‌که‌وتوو؛
وه‌عه‌جه‌له‌که‌وتوو؛ وه‌په‌له‌که‌وتوو؛ به‌له‌زی؛
به‌تالوو‌که‌بووگ؛ به‌په‌له‌پرووزکی. (به‌عجله -
افتاده؛ شتاب‌زدگی)

په‌له‌په‌له: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) گول‌گول؛ (لکه -
لکه) (۲) خال‌خال؛ به‌هاره، کویستانان په‌له
په‌له‌بوون؛ کاژوواژ. (خال‌خال)

په‌له‌پیتکه: [ناو] (۱) نامرازی ته‌قاندنی چه‌کی
که‌رم؛ په‌له‌پیتکه‌ی تفه‌نگ. (ماشه) (۲)
پلتوک. پته. (تلنگر)

په‌له‌پیتکه وه‌شانندن: [چاوه‌ت] پلتوک

لیدان: (ب) پلاره قسه‌تیگرتن؛ ته‌شهر و تانه
و تانووت لیدان. (کنایه‌طعنه‌زدن)
په‌له‌پیسکه: میلمی‌گه‌لای دار و گیا
میشووله‌ی توی گه‌لای‌دار. (آفتبرگی‌گیاه)
په‌له‌دار: (۱) پنوک‌دار؛ خال‌دار. (خال‌دار) (۲) په‌له
دار؛ دارستانی چکوله. (باغ کوچک)

په‌له‌دار: [ناو] کوته‌دار؛ تیکه دار. (قطعه‌چوب)
په‌له‌دان: [چاوه‌ت] شه‌و بارستا
بارانه‌یه‌که‌زه‌وی ده‌خووسینی به‌ته‌ندازه‌ی
یه‌ک بست و نیو. (بارانی که‌زمین را سیراب
کند)

په‌له‌سوور: [ناو] گیای قومام؛ له کوردستاندا
زوره‌ده‌رمانی خوین به‌ستی برینه. (اذخر؛
گورگیا؛ سنبل هندی)

په‌له‌شت‌بهر: [ناوبک] په‌له‌شت شور؛ گه‌مار
لا‌بهر؛ پیسی لا‌بهر. (پلشت‌بهر)

په‌له‌فرکی: [ناو] (۱) پهل‌کوتان؛ په‌له‌کوتی؛
بال‌لیدانی مه‌لی سه‌ر‌بر‌او؛ باله‌فری. (پرپر
زدن) (۲) پهل‌فری‌دان و ده‌ست کردنه‌وه.
(مقابله)

په‌له‌که‌رگ: [ناو] داریکه به‌ناوی باوه‌شین.
(درخت بفاعج)

په‌له‌ماشی: [ناو] په‌له‌کوتی؛ کویره‌کویر
رویشتن به‌پهل‌کوتان. (کورمال)

په‌له‌هوورک: [ناو] په‌په‌ی ورد؛ په‌راتوو.
(ورق‌بازی)

په‌له‌ههور: [ناو] تیکه ههور؛ لکه ههور؛
گه‌واله ههور؛ پارچه ههور. (لکه‌ابر)

په‌لیار: [ناو] نه‌ستوونده‌ک؛ کوله‌که. (ستون)
په‌لیک: [ناو] هه‌لووک؛ هه‌لویک؛ پلیک.

(الک)

په ليکاني: [ناو] هه لووکين؛ پليکاني. (الک
دولک)

په ماو: پاماو: [ناو] ساف کردنى ديوارى
گه چکارى کړاو به لوکه ی ته. (ساف کردن
گچ کارى پاپنبه تر)

+ په مبلوکی: [ناو] که په کيفه؛ که پروو. (کپک)
په مگ: [ناو] په مموو. (پنبه)

په موخ: [ناو] (۱) په موغ؛ چيو په مه. (چوب
پنبه) (۲) دارىکى نهرمه که په موخى لى-
دروست ده کرى. (درخت چوب پنبه)

په مووچار: [ناو] جارى په موو؛ کيلگه ی په موو.
(پنبه زار)

په مووى کيوى: [ناو] په موو کيفى؛ جوړيک
په مووى نه سوچ؛ به پيشالگه لى خوشه رنگ و
نهرمه وه. (پنبه کوهى)

په مووى نه سوچ: [ناو] لوکه ی نه سوچ؛
په مه ی نه سوچ؛ لوکه یى که له بهرانبه راوردا
خوړاگره و ناسووتى. (پنبه نسوز)

+ په ن: [ناو] با؛ نه فه س؛ هه ناسه؛ په نمين:
په نمان؛ باکردن؛ په نکه؛ باوه شين؛ په نه موس:
نه فه س بگره؛ (خفه به) په نمى؛ باى کرد؛
ماسيا؛ بهم به لگانه ی سهرمه وه. بوى هه يه
پهن واتاى (با) بدا. (باد؛ نفس)

په نابه ريون: [چاوگه ت] (۱) ژيان له
مهمله که تيکى يي گانه دا به ييزنى ثمو دمو له ته
و په چاوگرتنى ياساى پيويسىتى
په نابه رى. (پناهنده بودن) (۲) له دالده ی
که سيک يان دمو له تيکد ابوون. (پنا
هنده بودن)

په نابه رى: [ناو] (۱) دالده خوازى؛ کار و په وتى
په نا بردن بو دمو له تيکى بيانى به هوى
کيشه ی سياسى يا ههرچى. (پناهنگى)

په نابه رى پاميارى: [ناو ت] که سى که به
هوى خه باتى (سياسى) و دژايه تى له گه ل
حکومه تى ولا تى خو ی و دژوار بوونى ژيانى،
په نا دهباته بهر دمو له تيکى بيانى.
(پناهنده سياسى)

په نابه رى کو مة لايه تى: [ناو] له بهر تونلوت يژى
و گيروگرتى کو مة لايه تى يان ثايينى يان
نه بوونى هيمنايه تى، په نا بردنه بهر ولا تى
بيانى. (پناهنده اجتماعى)

په نادان: [چاوگه ت] دالده دان؛ جيگاپيدان و
خستنه ژير چاوده يرى و دابين کردنى
هيمنايه تى؛ حاواندنه وه. (پناه دادن)
په نار: [ناو] چاوگه؛ سه رچاوه؛ کاريز؛ کانى.
(چشمه)

په ناسيله: [ناو] قوزينى خو خه شاردان؛ جيگای
ناديار و نه له بهر چاو. (پناگاه)

په ناگه: [ناو] (۱) قوزينى ناديار؛ په ناو په سيوو؛
په رگه؛ جيگای په ناگرتن؛ ره بهت؛ په ناگا. (۲)
< نيورگه. (پناهگاه)

په نامکردن: [چاوگه ت] په نه انکردن؛
شاردنه وه؛ ناديار کردن؛ په نام له گوپينى (په-
نهانى) فارسييه وه هاتووه به لام له رسته دا وه-
ک (په نامکردن و په نامه کى زياتر به کارده-
برى. (پنهان کردن)

په ناهيئان: [چاوگه ت] په رژين خوازى؛ هاتن
و داواى پاراستن کردن؛ هاتنه بهر دالده ی
پارپزهر. (پناه آوردن)

په پنج چاوگه ی هوښ: < په پنج چاوگه ی هه -
ست

په پنج چاوگه ی هه ست: (ف گيو) پينج
چاوگه ی هوښ؛ پينج هيږي: (۱- بيستن ۲-
بوټو نكردن ۳- هه ستي ده ست ليځ شانندن.
(په لاندن) ۴- چيژتن ۵- ديتن) (حواس -
پنج گانه)

په پنجه دري: [ناو] پينج درگايي؛ ژوور يكي هه -
راو بووه له بيناي قه ديميدا، به پينج دمرکي
دوو تاييه وه. (پنج دري)

په پنج روږي عومر: دنيا په پنج و دوو روږيکه،
نيشاره يه به پينج روږ ژيان و دوو روږي
هاتن و روږيستن. (پنج روز عمر)

په پنج گه پنج: (۱) < په پنج چاوگه ی
هه ست. (۲) ناوی کتييه کاني نيزامي
گه پنجه موي (خه مسه ی نيزامي)
يه. (خمسه نظامي)

په پنجوله: [ناو] (۱) په پنجه ی چکوله.
(پنجه کوچک) (۲) پوو کاول؛ چه موله؛
(پنجه باز دست، روبکسي گرفتن بعلامت تنفر) (۳)
په پنجه ی حه يواني درنډم (ناخن و پنجه درندگان)
په پنجوله ژهن: [ناو] گيا په پنجه؛ له کور دستاندا
زوړه و گيا (خاويني) يشي پيښه لږين. (کف
مریم)

په پنجه بوکس: فد: [ناو] جي؛ په پنجه ی کانزا که
له ده ستي ده کهن بو مشت وه شانندن له
شه ږدا. (پنجه بوکس)

په پنجه ته لايي (ب) کار جوان (پنجه طلايي)
په پنجه دال: [ناو] گياي (گول ټارام) يشي پي
ده لږين که بو خه نازيل و چاو قوولکه (بلفه ته،

تاعوون) باشه. (ماميران)

په پنجه که له: [ناو] تليامه زن؛ قامکه گه ووره؛
که له موسو؛ تيلامه زن؛ نه نگووسه گه وورم.
(انگشت شصت)

په پنجه گيا: [ناو] (ف. گيا) تاقه گول؛ گوليکي -
پر پره ږه بو زيبکي ده موچاو باشه (گل -
صد توماني)

په پنجه موږ: [ناو] قامک به ژير نوو سراهه دانان
له جياتي واوږ. (انگشت زدن)

په پنجه موږ کردن: [چاوگه ت] (۱) په ژراندن؛
قه بوول کردن. کنايه (قبول کردن؛ پذيرفتن)
(۲) قامک پيانان له باتي تيمزا (واوږ) (انگشت
زدن)

په پنجه نه خشين: [ئاوه لئاو + ناو] (۱) (ب)
که سپک که ده ست په ننگين و هونه رهندي.
(هنرمند) (۲) ټافره تي په پنجه نه خش کراو
به خه ند؛ (دوی چاو به سورمه و په پنجه
نه خشينم ده وی) (هيمن). (په پنجه نقش ونگار
دار)

په پنجه وانه: [ناو] (۱) ده ستيکشي. (دستکش)
(۲) جوړيک ده ستيکشي چه رمي که دروينه -
وانان له کاتي دروينه کردند؛ له بهر درک و
دال له ده ستیان ده کرد. (نوعی دستکش درو)
په پنجه وانه ی بوکس: [ناو، ت] ده ستيکشيکي
نهرم که له چه رم دروست ده کري و ناوه که -
ي به شتيکي نهرم ده ناخن بو کييه رکيکي
بوکس، (شه ږه مشت) (دستکش بوکس)

په پنجه هه لپيکان: [چاوگه ت] قامکي دوو
ده ست له يه ک قوفل کردن يا گريدان (ب)
مات دانيشتن. (نجه قفل کردن)

په نجه ی: [ناو] (۱) له قولا په بهره و خوار به قامکی پاوه (پنجه پا) (۲) قامکی پانگشت پا)
 په نجه ی تار: [ناو] (۱) جیگای ږاگرتنی شه ش (گوښی) پیچی کوک کردنی تار که سیمی تی ږوډه چی و ده پیچری؛ له دهسته بهره و ژووری تار. (پنجه تار) (۲) چیژنیکی کوونی ئیرانیانه (عیدباستانی ایرانیان) پیچنه ی تار.
 په منجه ک: [ئاوه لئاو] له پیچ بهش به شی (یک پنجم)
 په نجه ر: اند؛ فد: [ئاوه لئاو] (۱) حاله تی ته گهری بادهر چوو: (۲) (ب) په کهر؛ جاپز؛ دهسه وسان (پنچر)
 په نچه رگر: [ناو، بک] وهستاییک که په نچه ری لاستیکی ته گهر چاک ده کا. (پنچر گیر)
 په نچه رگرتن: [چاوه گت] کاروره وتی گرتنی - کوونی تیوی ته گهری لاستیکی. (پنچر گیری)
 په نچه ری: فد: [ناو، بهرهمی چاوه] حاله تی په نچه ربوون؛ کون بوون و بادهر چوونی ته - گهری سه یاره (پنچری)
 + په نډپیدان: [چاوه گت] کردنه په ند؛ کاری به سهردا هینان که بیته دهرسی ته ممی بوونی خو و دیتران. (بلا بسر آوردن)
 په ند وهرگرتن: [چاوه گت] (۱) له گوئی گرتنی ناموزگاری. (۲) ته ممی بوون و نه زموون وهرگرتن (پند گرفتن)
 په نزهار: [ئاوه لئاو] شله ژاو، په شوکاو. (هول؛ آشفته)
 په نس: اند؛ فد: [ناو] (۱) ماشه ی گچله، له

مووچین گهره تر. (۲) گیره (پنس)
 په نسی کاغه ز: [ناو، ت] گیره ی کاغه ز، که دهسته ییک کاغه ز ده گری. (پنس کاغذ)
 په نسی نه شته رکاری: [ناو، ت] گیره و ماشه ییک که له (کارډوژه) نه شته رکاریدا به کارډیت. (پنس جراحی)
 په نکه: هیند؛ فد: [ناو] په ن: وانا (با) په نکه باوه شین؛ واژهن؛ باژهن؛ نامرازی فینک کردنه وهی کاره بایی. (پنکه)
 په نکه ی دیواری: [ناو، ت] (۱) په نکه ییک که به دیواردا هه لډه واسریت. (پنکه دیواری) (۲) هه روا په نکه ی میچی؛ که ئاو یزان ده کری به میچه وه. (پنکه سقفی)
 په نگاندن: [چاوه گت] ږاوه ستاندن؛ ږاگرتن؛ ماتل کردن. (متوقف کردن)
 په نگرگر: [ناو] ماشه؛ مقاش؛ نامرازیکی کانزای دوو لقانه یه سکلی ئاوری پیده گرن. (منقاش)
 په نگره نه ستیره: [ناو] گول نه ستیره؛ کرمیکی بالداره له تاریکیدا ده دهره وشیته وه (کرم شب تاب)
 په نگزین: [چاوه گت] هه لډه زینه وهی هه رشت که به ته وژم به عهرزدا بدری؛ وه ک به رزه وه بوونی توپی یاری؛ هه لسانه وه. (بلند شدن)
 په نگوته ن: فد؛ فرد؛ اند: [ناو] په له وه ریکی ږهش و سپیبه و ناتوانی هه لفریت، له ناوچه ی ساردی جه مسهری باشووری گوئی زه ویدا ده زی. (پنگوئن)
 په نکه پیش: [ناو] پیش خوار دنه وه؛ قین و رک خوار دنه وه؛ بهر توو په یی گرتن. (خودخوری)

پهنگه مووس: [ناو] (۱) په نه مووسی یه ک
جاری: خهوی یه کجاری (ب) مردن. (مردن)
(۲) باکردن: پهنمین؛ ماسین. (باد کردن)
پهنگهین: (۱) بافیشکردن؛ خو هه لمان
(ب) فیز: دهمار. (تکبر) (۲) پونگ خوارنده وی
ناو. (راکد شدن و برگشتن و جمع شدن آب)
په نمای: [چاوکه] هه لمانسین؛ باکردن. (باد
کردن)
پهنمین: [چاوگه، ت] هه لمانسین؛ باکردن.
(باد کردن)
پهنوموونی: [ناو] سینه پالوو. (زاتالریه)
پهنه زانای: [چاوگه، ت] پیزانین؛ په بیی بردن.
(پی بردن)
په نه که وتهی: [چاوگه، ت] لیکالان؛ پیکه وتن؛
لی جوان بوون. (برازنده)
پهنیره: [ناو] گیای توله که؛ توله کی؛ تولک؛
قه ره توره؛ نانه حاجیله؛ په نیرو که؛ نانی حاجی -
له قلهق؛ کولیره چه وره؛ په په چه ور؛
په پکه چه ور؛ گیانانه شان؛ که له سه قز و
مه هاباد و شنو زوره. (پنیرک)
په نیره بوون: [چاوگه، ت] (۱) کاتی دانی ده غل
شیره ی تی دی و هیشتا رهق نه بووه. (نیم
رسیده دانه غله) (۲) به ردی نه رمی ناو زاور
که هیشتا رهق نه بووه؛ خواردنی شووتی له
خورینی چاره ی نهو نه خوشینه یه. (سنگ
صفرای سفت نشده)
پهنیری پاستوریزه: [ناو] پهنیری که له ده فری
سهر به سته دا هه لیده گرن وشیره که ی
پاستوریزه کراوه. (پنیر پاستوریزه)
پهنیری پیتزا: [ناو، ت] جوریک پهنیره

دهیکه نه نیو پیتزا و خوراکي جور به جور. (پنیر
پیتزا)
پهنیری خیکه: [ناو، ت] وهک پهنیری کووپه
وايه به لام دهیکه نه ناو خیکه وه (پوس پهنیر).
(پنیر خیک)
پهنیری سه لک: [ناو، ت] دواي هه وین کردنی
شیر؛ دهیگوشن و له بیچی گونکه هه ویر
خری ده که ن و هه لیده گرن له ثاوه که ی
خویدا، یا له ناو و خویدا. (پنیر خرد نشده)
پهنیری کووپه: [ناو] پهنیری جه ره؛ په نیری
سه لک ورد ده که ن و له جه ره دا به نهیم
دای ده گرنه وه و له ژیر خاکدا ده یشارنه وه تا
پاییز. (پنیر داخل کوزه کوچک سفال)
په وچی: پوکي؛ بویی؛ له به رنه وه؛ نه را؛
له به رنه مه. (برای اینکه)
په وکی: په وچی؛ پوکي؛ په وکی؛ نه را. بویی؛
له به رنه وه. (برای اینکه)
په وینه: [ناو] په وینه؛ پاوانه. (خلخال مچ پا)
+ په هتن: [چاوگه] یانکردنه وه؛ پیزان.
(پهنکردن)
په هقان: ناگاداری لاشانی له شکر؛ ئیشکچی
لاپالی له شکر. (پهلودار)
په هله وان په مبی: پالوان په موو؛ (ب)
مروقی زلی بی هونه ری ترسه نوک. (پهلوان
پمبه)
په هناوهر: فته [ثاوه، ناو] (ف. مشه) پاناتی و
فرهی. (پهناور)
+ په ی: فته [ناو] (۱) ره گوریشال و چه قی
گوشت. (۲) رشته ی هه ست پیکردن له
له شدا. (۳) دوو سهری ماسوولکه. (۴) بناغی

دیوار. (پی) (۵) بو؛ نه؛ پهی چیش؛
بوچی. (چرا)

په یاغ: [ناو] تیل؛ داردهستی قهوی. (چماق)
+ پهی پهی: [ناو] لُناو + بند [په] تاپه پتا؛ له
سهریه ک؛ پاتکردنمهوی له سهریه ک. (پی
دری)

په یجو؛ [ناو، بک] په یجو؛ شوین ه لگر؛
شوینگیر؛ په یدوژ. (پیگیر)

پهی چیش؛ بوچی؛ نه؛ راجه؛ نه؛ رای چی. (چرا)
په یخام کیان: [ناو، بک] په یغام نیږ. (پیغام
فرستنده)

په یدوژ: [ناو، بک] په یجو؛ په یجو؛ په یخواز.
(پیگیر)

پهی دیوار: [ناو، ت] خه نده کی دیوار.
(فونداسیون. خندق دیوار)

په یروون: [ناو] پیروژه. (فیروزه)
په یژو: [ناو، بک] په یجو؛ شوین ه لگر؛ شوین -
گیر. (پیگیر)

په یقاندن: [چاو، گه، ت] قسه پیگردن؛
وه قسه هینان. (بحرف آوردن)

+ په یک: [ناو] (۱) پیک؛ جوړیک
نیسکان. (۲) پرته و نیسکانه له تراو. (پیک)

+ په یکان: فند [ناو] (۱) سهره تیر؛ (۲) ناوی -
سیاره ییکی ئیرانییه. (پیکان)

په یکانه: [ناو] په یکان؛ نیشاندانی رویشتن بو
شوینی له راستای نیشانه ی ← دا سهره تیر.
(فلش)

په یکهر: [ناو] به دمن و نه دما؛ له ش؛ پهری
په یکهر، غوول په یکهر. (پیکر)

په یکهر به ندی: [ناو، ت] [کوژی] په یکهر

تاشیه) گه لاله گرتن و سه قامگیر کردنی
پازگه لی سهره تایی که مرسته ییک، یان
تا پو ییک پیش نه جامی ورده کاری.
(بیکربندی)

په یکه رتاشی: [بهره می چاو، گه] کاری
دروستکردنی تا پو؛ کوته ل تاشی. (پیکر
تراشی)

په یکهنی: [ناو] رموتی پهی کهندن؛ بن دیوار
دانه وه؛ خه نده قی دیوار دانه وه. (که له پاشان
به بهرد و چیمه تنو پری ده که نه وه) نیمرو
باوه فونداسیون پیده لین. (خندق کندن)

په یگر: [ناو] لُناو په یجو؛ په یجو؛ دهره دوا؛
شوینگر؛ دوا گه؛ به دوا د گه؛ په یدوژ؛ به دوا ی
کاریکا چوون؛ به دوا ی کاری که وتن. (پیگیر)

په یگری: [ناو، به ره می چاو، گه] کاری په یگر
بوون و به دوا د چوون و په یدوژی. (پیگیری)
په ی گیلان: [چاو، گه، ت] په یجو؛ به دوا د
گه؛ ران؛ توژینه وه؛ بو گه ران. (تحقیق)

په ی لینان: < قاب هاویزی ولاخ. (پا بهم
زدن در راه رفتن)

په ی مان: فند (۱) بو مان؛ په ریمان. (برای
ما) (۲) په ی مان؛ به دوا ماندا. (پی ما؛ دنبال
ما) (۳) په ی مان؛ قهول و قه رار. (پیمان)

په یمانه: فند [ناو] (۱) په یک؛ پیک؛ پیاله ی
شهراب خوار دنه وه. (پیمانه) (۲) کیله؛ نایره.
(پیمانه اندازه گیری)

په یمانی ناشتی: فند [ناو، ت] به لین بو
راگرتنی شهر یا ته واو کردنی حاله تسی شهر؛
په یمانی به یین خوشی. (پیمان صلح)

په یمانی دوستی: [ناو، ت] (۱) به لینی برایه تی

له بهین چهند نه فهردا. (۲) به لینی دوو یا چهند لاینه بو بهر قهرار بوونی دوستایه تی و ئار و گوڤری فهره ننگ و توجار هت و ڤامیاری و نابووری له بهینی دمو له ت گه لدا. (پیمانی دوستی)

پهیمانی عهسکه‌ری: [ناوت] به‌لینی دوو یا چهند ده‌ولت بو‌هاو کاری سه‌ریازی هه‌روها؛ پهیمانی ئابووری؛ پامیاری و فه‌ره‌نگی و کو‌مه‌لایه‌تی. (پیمان نظامی)
په‌یناو: [ناو] په‌یین تی‌که‌لاوی ئاو کردن بو‌
٦ ئاودانی شیناوهرد، چه‌شنیک کووت پیدان.
(نوعی کود دادن)

پہی نہ دان: [چاوگہ، ت] پا لہ عہرز نہ کہوتن
لہ رو باری قوولدا؛ (ب) ہوار نہ دان، (پا بہ عمق
آب نرسیلن؛ بی گدار)

+پوهوند: فد: [ناو] (۱)موتوربه؛ موتوربه.
(پیوند) (۲)گریځدانی وهک: ږایته ی تله فوڼی و
ماره برین. (ارتباط؛ عقد)

په‌یینکه: [ناو] گه‌لاوگژی دار که ده‌زی و ده‌بته‌گیاخول (کسوت). (وهک به‌روو به په‌یینکه‌ی ژیر خو‌ی ده‌زی) (فولکلور). (خاک بری)

په ټينگه: [ناو] په ټينگه؛ سه رانگو ټلک،
سه لو ټنکه (شوله؛ سرگينگاه)

+ پی: [پیشگر] پیّم نییه: به من نییه؛ پیّت
نییه: به تو نییه؛ بهو شته، پمردن: بهو شته
مردن؛ پینازین: بهو شته نازین. (پیشوند)

پیا: [ناو] په‌یا؛ پیاده؛ نه به سواری هیچ
روښتن: (پیاده)

پیا: [ناو] کور تکر اوہی پیاو؛ پیا بہ لی؛ پیا دہی:

ناوا ږوښتن؛ تيوهچوون. (گذشتن از توى چيزى)

+ پياز: فند [ناو] (۱) پيازى كه وكه ب؛ پيازى؛ زهغه ران؛ سه لكى هه رگيايك كه وهك پيواز وابى؛ (۲) بنى موو: پيازى موو. (پياز)

+ پياز پاك كړدن: [چاوگه ت] فرميسك داوه- راندن؛ (ب) گريان و دلسوزى بهرپايى (پياز پاك كړدن)

پيازچه: [ناو] پيازى چووك كه له گهل ساقه ته كه پيدا هه لږده كه ندرت بو خواردن؛ ته رپياز به سه لكه وه. (پيازچه)

پياز كه كولى: [ناو] پياز همارانه. (پياز كوهى)

پياز هگوله: [ناو] گياى پيازى ورج؛ پيازى هورچ؛ بو نه خوشينى پرخوله دوانزه گرى به كه لكه. (سورنجان. گل حضرتى)

پياسرپن: [چاوگه ت] پياساوين؛ قوپر كه د پياسرپى: قوپرى تيوه دا؛ قوپراوى كرد (آلوده كردن با گل)

پيافى: (۱) پياوه تى؛ پياوى؛ مهردى (۲) مهر- دانه گى؛ جواميرى؛ ميرخاسى. (مردانگى)

پياكه وتن: [چاوگه ت] (۱) به سهر شه ر كه دا كه وتم؛ ناگام له و ميوانيه نه بوو پياكه وتم؛ كه وتن به سهر دا. (روى چيزى اقتادن اتفاقا وارد شدن) (۲) به سهر مال و مير اتدا كه وتن. (مال و دارايى بكسى رسيلن)

پيا گه يشتن: [چاوگه ت] (۱) خوگه ياندن؛ له ناخرى شه ودا پياگه يشتم و هاتمه دا واته كه. (رسيلن) (۲) به كه سيكدا راگه يشتن و ناگام ليوون و چاوډيرى كردن. (رسيدگى) (۳) بهشى هه مووان كړدن. (بهمه رسيلن)

پيا گه يين: [چاوگه ت] (۱) چاوډيرى و ناگاليوون. (رسيدگى) (۲) بهشى هه مووان- كردن. (بهمه رسيدن) (۳) فريا كه وتن. (بموقع رسيدن)

پياگى: [ناو] پياوى؛ پياوه تى؛ جواميرى؛ (مردانگى)

پيال: [ناو] پيال. (پيال)

پيام: [ناو] په يام؛ په يغام؛ پاسپارده. (پيغام)

پيانو: نيتالياد؛ فرد؛ اند؛ فند: [ناو] پيانوو؛ جوربك كه ره سته د موسيقايه. (پيانو)

+ پيانووسان: [چاوگه ت] گرتنى نه خوشى؛ قوڅه ر ه شم پيانووسا؛ پيالكان؛ تووشه اتن؛ تووشبوون. (دامنگير شدن)

+ پياو: [ناو] زورجار و اتاى مروف به خووه ده گرى؛ (له تمومزى چر دا پياو سهرى ليده- شيوى) و اتا؛ نينسان سهرى ليده شيوى. (انسان)

پياو ما قوول: (۱) پياوى به پروومته و به حورمه ت. (مرد معقول) (۲) پيش سپى و قسه زانى گوند و شار. (ریش سفيد)

پياوى كارى نه بوون: (ب) له ده ست نه هاتن؛ شياوى كردنى كارى نه بوون. (مرد كارى نېودن)

پيا هاتن: [چاوگه ت] (۱) به توندى لومه كردن و سهر كوڼه كردن و به زم پيگپران و به سهر داهاتن؛ (سرزنش كردن) (۲) په يتا په يتا مال ليدان و پيا هاتنى تانجى له نچير. (نزديك شدن پشت سر هم تازى به شكار) پيدا هاتن؛ جوگه كه م پاك كړدوه ته وه بو ناو پيا هاتن. (گذشتن) (۴) به گزدا چوون. (حمله)

ویر خاشکردن)

+ پیا هه لکالان: [چاوگهت] توو په بوون و دوغا و نزا لی کردن. (عصبانی شدن و نفرین کردن)

پیا هه لگوتن: [چاوگهت] تاریف کردن له شایدا به گورانی و شیعر؛ په سندان؛ تاریف- کردن. (تعریف)

+ پی بران: [چاوگهت] (۱) حاله تی پاپرین له جیگاییک و سهر لینه دان؛ پی برین؛ نامووشونه کردن. (پا بریدن از جای) (۲) وه بهر کهوتن؛ پی بران. (سهم رسیدن)

پیژاردن: [چاوگهت] (۱) شماردنی شتی به که سیکي تر (۲) قهر موی زهره و زیان پی کردنه وه. (۱) وادار به شمردن؛ ۲. توان گرفتن)

پیووکي: [ناو] پیووکي؛ پاکردنه وه ی بووک بو مالی باوک؛ باوه خوون. (اولین مهمانی عروسی در منزل پدری)

پی به ده ما بردن: [چاوگهت] قولابه به- ده ما بردن؛ وهک سهگ گاز له قولابه گرتن؛ (ب) بیحه یایی و شه فروش. کنایه (پاچه گاز گرفتن)

پی به عه رزه وه به ند نه بوون: (ب) زور خوشحال و خوشک هیف له گه یشتنی خه به ریکی خوش یان روودلوویک. کنایه (پا روی زمین بند نبودن)

پیبه قوونه: [ناو] (ف. ب) جوریک بالنده ی قهراخ ناو. (پنج جورن) (۱) پی به قوونه ی سهر به کلاوه. (کشیم بزرگ) (۲) پی به قوونه- ی چووک. (کشیم کوچک) (۳) پی به قوونه ی

شاخدار. (کشیم گوش دراز) (۴) پی به قوونه ی گهردن پهش. (کشیم گردن سیاه) (۵) پی به قوونه ی گهردن سوور؛ که لاقیان زور له پاش له شیان هوه یه و له ژیر ثاودا بینه یان زوره. (کشیم گردن سرخ)

پی پاراستن: [چاوگهت] پا به سهر دا نه نان؛ (ب) هوشار بوون بو به ژیر پاوه نه کردن. (پرهیز از یادداشتن)

پی یان: پایان؛ پی زل. (پایز گوپهن) پیپرکی: [ناو] خول به سهر خودا کردنی فرنده؛ چینه کردنی مهل له خولدا؛ پیپر. (چینه کردن در خاک)

پیوک: [ناو] شووشه ی تراش؛ کریستال. (کریستال)

پی به تی: [ناو] پیخاوس؛ (ب) ناسمان لیف؛ بهر هلا؛ گده و گوده. (پا برهنه) پیپر خ: [ناو] ده لاک؛ کیسه کش. (دلاک).

پیبه ست: [ناو] پیخوست؛ پامال. (پامال) + پیست: فد: [ناو] ده فری ته نه که؛ ده فری نهوت تی کردن؛ ته نه که ی نهوت؛ چه له نگ؛ ده فری حه له بی؛ بانکه ی ته نه که. (پیست)

پیتا په ریگه؟ پیتا په ریوه؟ پیاتاپه ریوه؟ (ب) جنوکه ت پیا هه لپه ریوه؟ شیت بوو پیست؟ (دیوانه شده ای)

پی تاس: [ناو] توو کی سهر وه ریو؛ سهری بی موو؛ تاس؛ هه ویز. (طاس)

پی تاک: [ناو] پووره هه نگ؛ شانک؛ خلیف؛ قوونوو. (تجمع زنبور عسل؛ شانه؛ کندو)

پی تاک دان: [چاوگهت] یارمه تی کردن؛ نه-

رکی مالی (پوولی) ته دا کردن (کمک کردن).
 پیتانندن: [چاوه،ت] بهر که تدار کردن؛ خه نی-
 کردن؛ به پیتکردن؛ دمو له مهنه کردن؛ وه ک
 پیتانندی فورانیوم. (غنی سازی)
 پیتفی: پیوست. (لازم)
 + پیتگ: [ناو] شه نگه بی؛ شوږه بی. (بید
 مجنون)
 پیته زک: [ناو] بهر هره چال؛ یه خچال؛ کونه بهر فر.
 (یخچال) مهبه ست (سه لاجه) نییه
 پیتیک: (۱) [ناو] یه ک پیت له ته لفو بی.
 (یک حرف) (۲) توژی؛ که می. (کمی) (۳)
 یه ک چه له ننگ؛ یه ک چه له بی. (یک
 حلیی) (۴) [ئاوه لئاو] پاکږ؛ پاک؛ خاوین؛
 ته میس. (پاک؛ تمیز)
 پیجامه: [ناو] لیباسی ته نکي نیومال؛ پیژامه.
 (پیژاما)
 پیجی: (۱) [ناو] جیگه ی پی (۲) کاتیکی-
 که م چر که ییک؛ دمی. (جای پال حظه ای)
 + پیچ: (۱) [پاشگر] هر شتیک که
 تیده نالیت. موس پیچ؛ پایچ؛ مه چه ک پیچ؛
 مل پیچ؛ (پیچ) (۲) [ناو] جه پ. (پیچ)
 + پیچ: [ناو] (۱) جه پ. (پیچ) (۲) ناراست؛ خوار؛
 لار. (کج) (۳) ژان و ئیشی سک. (درد
 شکم) (۴) (ب) فرو فیل؛ زور به پیچ. (حیله) (۵)
 خول؛ سوور. (پیچ)
 پیچاف: [ناو] هه نیه؛ نیوچاوان. (پیشانی)
 پیچافک: [ناو] قوولکه ی چاو؛ کالانی چاو؛
 قایلکی چاو؛ قووته ی چه می. (حدقه)
 پیچال: [ناو] (۱) که سیک که له پای چال دایه،
 له کایه ی چالیندا. (پای چال) (۲) چالی زیر

سندان له ناسنگه ریدا. (گودزیر سندان)
 + پیچان: [چاوه،ت] (۱) پیچانندن؛
 شیوان؛ شیوانندن؛ (سه رلی شیوانندن به پرسى
 زور لی کردن؛ به لیپرسینی زور ته نگو کردن).
 (پیچانندن) (۲) تی ئالان؛ به دهوردا
 ئالانندن. (پیچیدن) (۳) لادان له ری؛ وهر سووران
 و پیچان به لای چه پ یان راستدا.
 (پیچیدن) (۴) سهری پیچ بادان. (پیچ دادن)
 + پیچانه وه: [چاوه،ت] (ب) به ستنی
 دهر که ی ریخراویک و تیکدانی بیسات؛
 پیچانه وه؛ ناثبه تال پیکردن؛ بار پیچانه وه
 (پیچیدن)
 پیچ بادر: [ناو] جه مبادهر (پیچگوشتی)
 + پی چرا: (۱) [ناو] بهر زاییک که چرای له سهر
 داد منریت؛ پایه ی چرا. (جا و
 پایه چراغ) (۲) [ئاوه لئاو] (ب) به مروقی
 کور ته بالا ده لین. (کنایی کوتول) (۳) پاره ییک
 که قومار بازان به خاومن قومارخانه ی
 ددهن. (شیتیل) (۴) پیچرا؛ پیچراوه؛ ئالیا؛
 ئالوزرا. (پیچ پیچرا؛ پینالیا).
 (پیچیده شد) (۵) توووشبوون؛ نه خوشینم
 پیا پیچرا. (دچار شدن)
 پیچک: (ف. گیا) [ناو] گیای لوووشه
 له کوردستاندا باوه دهیکه نه به دوخه و؛ دژی
 کرمی ریخو له یه. (کرمی ناسکاریس و
 کرمه ک) (والک)
 + پیچکردنه وه: [چاوه،ت] (۱) (ب)
 قسه گوړین و بادان بو سهر مهبه ستنکی
 دی. (پیچانندن صحبت) (۲) لادان به لای
 راست یا چه پ له ریگادا. (پیچیدن از راه) (۳)

جهر شلگردنه وه يا دهرهينان. (باز کردن يا
 شل کردن پیچ) (۴) میز له سهر گردنه وه.
 (پیچ و عمامه از سر باز کردن)
 پیچ و تاو: [ناوت] (۱) پیچ و باو؛ پیچ و قه منج؛
 پیچ و خول؛ ئالقه ئالقه بوونی زولف. (پیچ و
 تاب) (۲) به ناز و خو بادان به پښگادا روښتن.
 (پیچ و تاب)
 پیچوژ؛ پچوژ؛ خودا حافیزی؛ به دوآ.
 (خدا حافظ)
 پیچوقه منج؛ [ناوت] (۱) (ب) فروقیل
 (حیله) (۲) لار و له نجه. (قروغمره) (۳) پیچی
 له سهریه کی کوآن و چوم و... (پیچ در پیچ)
 پیچوواندن؛ [چاوگه مت] (۱) و پیچوواندن؛ پی-
 شوبهاندن (تشبیه کردن) (۲) له پ کردن؛ لاواز
 کردن؛ (لاغر کردن)
 + پیچوون؛ [چاوگه مت] (۱) له زیوون؛ لاواز
 بوون؛ (لاغر شدن) (۲) درمنگ کردن؛
 له میوانی زوری پیچوو؛ وه درهنگ کهوت (دیر
 کردن)
 پیچه: [ناو] گیای نهر میلی. له کئیسی (ته قویم
 لئهبان) دا هاتوو که بو دل و جورته ت
 په یدا کردن بانوری هدیه و باسی ده کا له
 شهر ی ئه سکه ندهر له ناوچه ی پیرانشاردا
 سهر بازه کانی کورد به خواردنی پیچه
 چاکتریان شهر ده کرد؛ ئه ویش هو ی مایکی
 وه ک (پیکرو توکسین) ه که جورته ت زیاد
 ده کا. (سداب)
 پیچه ک: [ناو] (۱) ههر شت که بیته هو ی
 پیچ دان وه ک پیچه کی گوریس له بار
 کردندا، پارچه داریکی کورته که گوریسی

پی تونه ده که ن. (پیچک) (۲) ههر شت که
 بیچری به دوری شتیکی تردا. (پیچک)
 پیچه ک دان؛ [چاوگه مت] شته ک دان؛ شه-
 داندن؛ پیچاندنه وه. (ب) دهست بهستن و
 پامالین و بردن. (گلوله پیچ کردن و بردن)
 پیچه نه: [ناو] ده سرازه؛ په تیکه پان بو
 پیچانه وه ی مندال له بیشکه دا. (قنناق پیچ
 گهواره)
 پیچیله: [ناو] موور گه گیا؛ موور وه گیا؛
 له عیلاجی شه کهر مزدا که لکی هدیه. (گل
 لادن)
 پیذافسین؛ [چاوگه مت] سووار بودن و جووت
 بوونی فرنده. (چسیدن پرنده)
 پیذاق؛ [ناو] ته له؛ داو؛ ته پکه. (تله؛ دام)
 + پی داگرتن؛ [چاوگه مت] (۱) شتیک له سهر
 ره فحه و بهر زایی پی هینانه خوار. (پالین
 آوردن چیزی توسط کسی) (۲) پال له سهر
 پاشباره دانان به نهیم بو زیاتر چه قینی
 گاسن. (با پافشار دادن انتهای خیش) (۳) پی
 چه قانندن و سوور بوون له سهر مه بهستی.
 (پافشاری) (۴) پیذاگرتن؛ بهرگ و مه-
 لافه (چه رچه ف) به سهر سهرین و دوشه-
 کداگرتن. (ملافه و جلد کردن)
 پیذال؛ فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] جیگای پی له سهر
 دانانی به ریپی شوقیری سهر یاره؛ پیذالی گاز،
 پیذالی تورمز، پیذالی کلاج. (پدال)
 پیذانان؛ [چاوگه مت] (۱) پی دانان؛ پی دانانه
 سهر بهر ده باز؛ ددان پیذانان؛ پالینان.
 (پا گذاشتن) راست گفتن (۲) به که سیک
 دوړاندن. (باختن) (۳) ددان ئیشه به دهوا

پیدانان ئیشی ناشکی؛ (له سهردانان) و
 بیوه چه سپاندن؛ (گذاشتن روی) (۴) گۆزه
 پی دانانه عهرز. (اجباراً کوزه اش را زمین
 گذاشتن)

پیداھینان: [چاوگه،ت] پیاساوین و لیخستن؛
 په لاندن؛ (سائیدن روی چیزی) (۲) نهو
 لقه داره ی پی داهینا: پی دانهواند. (به کسی خم
 کردن) (۳) قره سهر به شانه داهینان. (مو
 شانه کردن) (۴) شتی به که سیک هه لگرتن و
 پی هینان. (آوردن چیزی بوسیله کسی دیگر)
 (۵) موور یا تهخته برینه وه به که سیک یان
 به شتیک؛ به مشار داره که ی پی داهینا؛
 (چوب را با ارمبرینن توسط کسی، یا چیزی)

پی پازی بوون: [چاوگه،ت] پیخوشبوون؛
 په سن کردن و په ژراندن. (به چیزی راضی
 بوون)

پی پراگه یاندن: [چاوگه،ت] ناگادار کردنه وه و
 خه بهر پی گه یاندن. (خبری به کسی رساندن)
 پی پراگه یشتن: [چاوگه،ت] پی پراگه یین؛
 چاودیری کردن و خزمه ت کردن. (رسیدگی
 کردن)

پی پراگه یین: [چاوگه،ت] خه بهر پییده؛
 ناگادار کهر. (آگاه کننده)

پیران کردن: [چاوگه،ت] (۱) دل بووردنه وه.
 (بیهوش شدن) (۲) مناله که پیرانی کردوه له
 بهر گر یانی زور پهش و شین
 هه لگه پاوه (بیحال شدن) (۳) مه زره قه که
 پیرانی کردوه له جیی خووی واتوند ده خو-
 لیته وه واده زانی ویستاهه (خیلی با سرعت درجا
 چرخیدن)

پیرزال: [ناو] (۱) گیای یازفاک. (گیاهبست
 مدر) (۲) (ب) زنی زور پیری قیلماز. (پیرزال)
 پیرسیکتیف: [ناو] دهسته واژه ی نیگار گه ریه؛
 قولایی وینه نیشاندان له وینه کیشیدا.
 (پرسیکتیو)

پیرگ: [ناو] پیری؛ پیشواز؛ پیشباز. (پیشواز)
 پیرگیا: [ناو] گیای ویشن؛ بوعلیلاجی
 بیوه سیری و دومه ل باشه. (اگیر ترکی. وج)
 پیرگین: (۱) شتی پیری. (پریروزی) (۲) بهرگین؛
 تووشی به کربوون و به کردیتن. (بهمر سیدن)
 پیرماما: [ناو] پیری زنی بهرمامان؛ که کاری-
 کوومه کبه مندال بوونی ژنانیان گرتبوه نه ستو
 له هه ورامانی کوندا؛ په زاج. (مامای پیر)
 پیرو پاتال: [ناو،ت] چه یوان و زینده مالی پیرو
 لاکهفته؛ پیر و پاتال. (دامهای اهلی پیر) (۳)
 به سووک باسی کوومه لی پیر کردن؛ (پیر و
 پاتال)

پیروو: ناوی مهمله که تیکه. (کشور پرو)
 پیرووت: [تاوه لئاو + ناو] پیخاوس؛ لاق پرووت؛
 بیکهوش. (بابره نه)

پیره زال: [ناو] (۱) په نیری له ناو پوند
 سوورم وه بوو (پیر سرخ شده) (۲) (ب)
 پیری زنی زور هان. (پیر زال)

پیره ژنه: [ناو] گیای زوفا؛ زلفان؛ بو تهنگه
 نه فه سی باشه. (زوفا)

+ پیره که مو: [تاوه لئاو] (ف. مشه) به
 نه زموون. به ئاروین؛ شاره ز؛ چرپاندی. جه-
 پباندی. (باتجربه)

پیپه و: [ناو] (۱) جیگای پیپه وین. (مسیر) (۲)
 شوین که وتوو؛ به شویند اچوو. (پیرو) (۳) یاسا؛

پر وگرم؛ بهرنامه. (برنامه)

پیژه وکه: [ناو] منداَل که داره داره دهکا و
فیبری پِیگاروِیشتن ده بی. (یادگرفتن راهرفتن -
بچه).

پیرِیژنی دُورژاو: [کینایی] یا لوئی عهنته تویو.
(ب) که سی ده لَین که په ژارمو خه می زور بی له
به زهره و نه هاهمه تی گران و دهسته و نه زو
و زور خه مبار دانیشتی. (کنایه از درد و غم
زیاد از رویدادی ناگوار)

پیری موغان: [ناو] گه وره پیایو نایینی
زه رده شتی. (پیرمغان)

پیز: فرد؛ فد: ناوی یه که ی نه ندازه گرتنی
تهوژم بهرانیهر به ۱۰۰۰ پاسکال. (پیز)

پیژان: [ناوه لَناو] (ب) نه مه کناس؛ قه در
شناس. (قدر شناس؛ باوفا)

+ پیزل: [ناو] گیاه کُپال؛ بهر که ی له بیچمی
هیله که چوله که یه و دِ کاپیه گه لاپان و
ژاراپیه، دوو که لی بهر که ی بو کوشتنی
(هوورک) میکروب باشه. (تاتوره)

پیژو: [ناو] یه که ی پاره ی ولانانی؛ کوْبا،
میکزیک ئارژانتین، شیلی، کولومبیا، و
ئوروگوای. (پزو)

پیزوک: [ناو] پیشوک؛ پیفوک؛ پیزگ.
(گیاه یست پیاز دار و خوردنی)

پیژان: [چاوگه ت] پیژتن؛ پیژان؛ په هتن؛
له قالبدان؛ پانکرده وه و شکل پیدان. (پهن
کردن؛ قالب زدن)

پیژکه: [ناو] پیژک؛ پیشکه؛ میشووله. (پشه)
پیژکه: [ناو] جیگای پیژان. (جای پهن کردن و
قالب زدن)

پیژنا: [ناوه لَناو] پیشوو. (قبلی)

پیژوکی: [ناو] آگیسای پیژوک؛ پووشه ک.
(جو قاسم؛ زعفران وحشی؛ پوشک)

پیست و ئیسقان مان: (ب) زور له پولاواز
بوون. (پوست و استخوان ماندن)

پیسته: [ناو] کهول؛ پوس؛ ئیسار؛ پیستی
هه رحه یوانی که به ناوی حه یوانه که یه وه
دهناسری. (پوست)

پیسته ی خاو: کهولی خوش نه کراو. (پوست
دباغی نشده)

پیسته ی که مانچه: پیستی که به سهر
که مانچه دا ده کیشری؛ هه روها پیسته ی
(تار، زمر، (دومبه ک)، دههول، دهف، دا

یره و قانون و تار یاس). (پوست کمانچه)
پیستی ناوه لمه: [ناو] پیستی که به تاریدا
ده گرن، پیستی ناوه لمه ییکه مانگیکی مایی
بو زاین که دایده مالن و بو تار خوشی ده که ن.
(پوست بره تودلی)

پی سَری: پی سَربوون؛ پی ته زین؛ پی قه رمین؛
له دهس دانی ههستی پی. (بی حس شدن پا).
پی سَرین: [چاوگه ت] به شتی پاککرده وه؛ به -
که سیک پاککرده وه. (وسیله ی ستردن). پی
سَرین؛ پاککرده وه ی پا (ستردن و پاک کردن
پا)

پی سَور: [ناوه لَناو] پی سَول؛ (لام) به (ری)
ده گوریت له هیندی ناوچه دا وه ک (مار)
واتا (مال) پی سَول واتا، پی سور، پی که وش و
پی خاوس؛ واتا (پای که وشه) و که وشه نییه؛
پایه تی. (پایرهنه)

پی سَونه: (۱) پاسونه؛ پامراوی (ب) پا به په رده.

(پای مرغابی) (۲) پاسه‌نه؛ پاسه‌ن؛ وایه.
(اینطور است)
پیسوور: [ناو] قه‌تاره چیا؛ زنجیره‌چیا.
(سلسله‌جبال. سلسله‌کوه) (۲) جوریک یاری
په‌رانتو؛ پاسوور (پاسور)
پسه ی خاراو: [ناوت] پیسته‌ی خوش‌کراو.
(پوست دباغی شده)
+ پیشان: (۱) [چاوگه] برژان له گهرمای بی
شوله‌دا. (کفیدن) (۲) نشان؛ حاله‌تی به‌رچاو
خستن و نشان‌دان. (نشان)
+ پیشاندن: [چاوگه‌ت] (۱) برژاندن به
گهرمای بی‌گرم؛ به‌هی به‌بوولی گهرم
برژاندن. (کفیدن) (۲) ده‌نگی به‌ردانه‌وه‌ی
نه‌فه‌سی گامیش و نه‌ه‌ه‌نگ؛ پیشانندن.
(صدای نفس بیرون دادن گاو میش و نه‌نگ)
پیشاندهر: [ناوبک] نشانده‌دا؛ به‌رچاو‌خه‌ر.
(نشان‌دهنده)
پیشانی: [ناو] نیو چاوان؛ هه‌نیه (پیشانیم
هه‌وه‌س زانووش جازمه‌ن، ته‌عزیم جه‌ناب
پی‌ری لازمه‌ن). «هه‌وله‌وی» (پیشانی)
پیشباز: [ناو] پیشواز؛ به‌پیری‌هه‌وه‌چوون
(پیشواز)
پیشبرکی: [ناو] کی‌برکی؛ مله؛ ململانی.
(مسابقه)
پیشبه‌ر: [ناو] جوریک یاری په‌رانتو که هه‌ر
کسه‌س دوو ده‌ستی به‌ردموه
سه‌رکه‌وتووه. (پیشبر)
پیش به‌ره‌لا: [ئاوه‌لناو] (۱) بی‌سه‌رگری و
به‌رگری؛ به‌ره‌ره‌لا. (بیمانه و آزاد) (۲) به‌ر
ئاواله؛ به‌ره‌ره‌لا؛ پیش‌نه‌گیراو. (جلوباز)

پیشبه‌ستن: [چاوگه‌ت] به‌رگرتن؛ به‌رلیگرتن؛
ریگه‌لیگرتن؛ به‌ره‌له‌ستبوون. (جلو گرفتن)
+ پیشبه‌ند: [ناو] (۱) په‌وتی به‌ستنه‌وه‌ی
ده‌ستی چاره‌وی. (عمل بستن دست
ستور) (۲) په‌ت یا زنجیری ده‌ست پییه‌ستنی
چاره‌وه‌ی. (زنجیر دست بستن) (۳) به‌روانکه؛
به‌ره‌له‌بینه؛ به‌رانپیل پارچه قوماشیکه به‌ر
سینگ و پیشه‌وه‌ی له‌ش داده‌پوشی. سه-
دریه. (پیشبند)
پیشبه‌ر: [ناو] (۱) له‌پیشدا بازده‌دا یا ده‌په‌ریت.
(پرنده‌نفر اول). (۲) پاسووری که زور‌بوونی
په‌ره‌کانیش په‌چاو ده‌گیری. (پاسورپیشبرگ)
پیشبه‌رده: [ناو] کورته‌شانوی پیش ده‌ستیکی
شانو؛ زیاتر بی‌لادانی په‌رده‌ی شانو له
پیشه‌وه‌ی په‌رده‌دا ده‌کری. (پیش پرده)
پیش پیش: (۱) [به‌ند] پیشتر له ده‌ستیکی
کاری؛ له‌پیشدا؛ به‌له‌وا. (۲) زور پیش؛
پیشه‌کی. (پیش پیش)
پیشتر: [ئاوه‌لناو] له‌مه‌وه‌ره؛ به‌رووتر؛ به‌رت‌ر.
(پیشتر) (۲) نزدیکتر. (نزدیکتر) (۳) پیشکه‌تیت‌ر؛
پیشکه‌وتووتر. (جلوتر)
+ پیش‌خستن: [چاوگه‌ت] (۱) زووتر ده‌ست
به‌کاری کردن؛ سه‌فه‌ره‌که‌م دوو روژ پیش-
خست؛ (۲) خستنه به‌ره‌وه‌ی که‌سیک و له
پشت سه‌ریه‌وه‌ه‌ویشتن. (جلو انداختن)
پیش‌خواردنه‌وه: [چاوگه‌ت] بین (بین، بیهن)-
پاگرتن؛ مان‌گرتن؛ خو‌خواردنه‌وه؛ رک و
قین‌پاگرتن؛ په‌نگه‌پیش (خودخوری و
عصبانیت در درون نگهداشتن)
پیش‌خوراک: [ناو] خوارده‌مه‌نی سارد وه‌ک؛

زه لاتِه (سالاد) و سه وزی و خه یارماست
(دو غرمه) که پیش له خوراک خواردن ده-
خوری (پیش غذا)

+ پیشخور: (۱) [ناو] پیشدهستی؛ ده وری به
به رده ست له سه سفره. (پیشدهستی) (۲) [به-
رهمی چاوگه] حاله تی له پیش به رهم هاتن
و وهختی پیگه یشتنی داهات ده ست به
کاری فروشتنی کردن، (پیشدهستی)

پیشدا: (۱) پیشه وه؛ پیشدا که تی: پیشکه وتوو.
(۲) پابنیو پیشدا: پابی پیندا؛ (رویش) (۳) له
پیشدا وانهبوو: له به ووریدا؛ له
پابوو دوودا، (قبل از این) (۴) پیی دا؛ دای-
پی دای پیی؛ به مئویدا. (باو داد)

پیشدار: [ناو] پیره؛ پیشه نگ؛ سه رجه له.
(جلودار)

پیش زان: [ناو] زانی پیش زانی مندا ل بوون.
(پیش درد)

پیشده ست: [ناو] (ف مشه) ناماده؛ به رنه مر؛
به رده ست. (وردست)

پیش ژماره: [ناو] پهمی (پیشه وهی) ته له-
فونی هه رولات و هه رشار؛ کوْد. (کد)

پیش شهرت: پیش مهرج؛ من ناماده م
وتوو یزی له گه لدا بکه م به لام پیش شهرتم
ته وهیه ته نیا سه باره ت به داهاتوو قسه
بکه یین. (پیش شرط)

پیش فاکتور: فند: [ناو] وه رگرتنی نووسراوه-
ییک بو قیمه ت دیار یکردن؛ (پرسینی) پاده-
ی قیمه تی که لوپهل له چهند فروشیار به
نووسراوه. (پیش فاکتور)

پیشه پیشق: [دهنگه ناو] پیشکه پیشک؛ دهنگی

لووتی گامیش (صدای بینی گاو میش)
پیشه ده م: فند: [ناو] (۱) له پیش هه مواندا
ناماده بوون بو دهستیکی کاری. (۲)
چه شکین: له نووسینی چیروکی دریز
(رومان) دا ماموستا فه تاحی نه میری له بوکان
پیشه دم بووه. (پیشقدم)

پیشکم: [ناو بک] پیشخ؛ کپ یاریک که
به سه له م ده کپی؛ پیش (ناماده بوون) ی به-
رهم ده یک پیِت. (پیش خر)

پیشکوهو: [دهنگه ناو] زور پیکه نین به دهنگی
له قاقا که متر؛ تریق و هو: (زیاد خندیدن)

پیشکه فت: (۱) [پابوووی پیشکه وتن] که وته
پیشه وه؛ پیشکه وت (جلو افتاد) (۲) [چاوگه ی
کور تکرای پیشکه فتن] کار و پموتی
پیشکه وتنی کاری. (پیشرفت)

پیشکی: هاو له گرتوو؛ گوروی (تابله گرفته)
پیشکیلک: [ناو] به رای هه ر شت؛ پیشایی؛
به راهی؛ قه لاویز؛ قه ره ولی پیش له-
شکر. (جلودار؛ رهنما)

پیشگایله: [ناو] به رگایله؛ فرنده ییکی
چووک که له کاتی جووت کردند له سه ر
خه تی جووت به دوا ی کرما ده گه پی. (اسم
پرنده ای کوچک)

پیشگو: [ناو] به راوردی پروداو ده کا و له
پیش پروداند ده یدر کینیت. (پیشگو)

پیشگو تن: [چاوگه ت] (۱) سه ره تا بو کینی
نووسین. (پیش گفتار؛ دیباچه) (۲) کاری
در کاندنی پیشگو. (اظهارات پیشگو)

پی شلک: [ئاوه ناو] پی خم ک؛ پی گران؛
پاقورس. (تنبل در رام رفتن)

بی شلکرن: [چاوگه، ت] (۱) هیواشتر روښتن.
[آرامتر رفتن] (۲) پی شلکرن؛ پی فشکرن؛
پی جووړ کردن؛ لی ته ستاندن به زور. (گرفتن؛
اخ کردن)

پیشمال: [ناو] هموښه؛ هسار. حیاط)
پیشمان: [ناو] همام چوونی نه وهل جاری
ژنی زه یسان. (اول حمام زانو)
+ پیشمه رگه: [ناو] گیان فیدا؛ فیدایی؛ (ب)
سهر باز. (سرباز؛ فدایی)
پیشنیاد: [ناو] پیشنیار؛ پیشنیهاد؛ پیشنیاز.
(پیشنهاد)

پیشور: (۱) نامرزی پیشتن؛ وهک سابوون و
سپون و پیکا؛ پنه شوړ. (عامل شستن)
(۲) پی شوړ؛ که ره سته ی شووشتی پا
وهک (برده پاشور) (سنگ پا)
پیشه: فد [ناو] (۱) شول؛ شوغل؛ کار؛ پیش؛
(۲) پاشگر؛ وهک هونه رپیشه، سته م پیشه.
(پیشه)

+ پیشه: (۱) چهقاله و ناوکی په قی میوه.
(هسته) (۲) له بهر موهیه؛ له یاریدا له-
پیشه (پیش است) (۳) پیته تی؛ پیشه ن. (نزد
اوست) (۴) نیسقان (استخوان)
پیشها ت: [ناو] به سه رها ت؛ روودلو؛ هاتنه ری.
(پیشامد)

پیشه سهر: [ناو] (۱) نیسقانی که لله سهر؛ پوژم؛
پوژمین. (جمجمه) (۲) < پیشه سهره.
پیشه سهره: [ناو] خشل و گولنگی بهر موهی
لاره پیچ؛ یان خشلی سهر موهی
همنیه (زیور جلوسر
پیشه ن: بهوه؛ پیته تی؛ پیته تی؛ پیوهیه تی (هه-)

رچی بوینوون شیوهی تو پیشه ن، دل و مه-
تیه ی هسره تدا کیشه ن (پیش اوست؛
به همراه دارد)

پیشیاگ: پیشاو؛ پیشیاو. (کفیده)
پی فیروون: [چاوگه، ت] (۱)

دهسه مو کردن و پام کردن؛ به که سیک
فیروون و کاری به سهر هینان؛ (پی در پی
بسر کسی بلا آوردن) (۲) دهست هه لنه گرتن
له که س یا جیگایی؛ ژاندارمه به و گونده
فیرووه هموو روژی دی (راه جائیرا
یاد گرفتن) (۳) من به و نه سپه فیرو سوار ی
بووم؛ به و نه سپه فیرووم سوار ی بکه م (با آن
یاد گرفتن)

پی فیر کردن: [چاوگه، ت] (۱) فیرو شوینی یا
کاری کردن. (یاد دادن و آشنا کردن به جا یا
کاری) (۲) به جیگاییک یان به که سیکی تر
فیرو کردن؛ رینمونی کردن و ریگا پیشاندان.
(پای کسی را بجایی باز کردن)
پیفی: < پوهله کاری.

پیقیان: [ئاوه لئاو] پیویست؛ زهروور؛ هه-
وجه. (ضرور؛ لازم)

پیفک: [ناو] پیوانه؛ عه یاره؛ کیله؛ سهنکی
ترازوو؛ پیومره. (وزنه؛ پیمان؛ معیار)
پیقیایی: [ئاوه لئاو] پیویستی؛ زهرووری.
(ضروری)

پیک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) خالیکی په شی سهر
په په ی په رانتوی یاری. (۲) پیق؛ جیکه نه؛
جیده م له زوپ نادا. (جا دهنی سرنا) (۳) نویلی-
به رد شکین. (میله سنگ شکن) (۴) کور
تکراوه ی پیکنیک. (مختصر شده پیک)

نیک)

+ پیکان: [چاوگه] (۱) (ب) دوزینه وی واتا؛
تیکه یشتن له مبه ست؛ له ئامانج دان. (زدن)
به خال سیاه؛ درک کردن (۲) به ستن؛ سف
پیکان: سف به ستن؛ سف پیک هیان؛ سف
دروست کردن. (بستن) (۳) [پور دووی چاوگه]
پیکایان؛ نه نگاوتیان. (به هدف زدن) (۴) به-
ستیان؛ سف پیکان؛ سف هیان پیکا؛ سف هیان به-
ست (بستند)

پیکاهاتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکداهاتن؛ به
دهور یه کدا هاتن؛ نهو پوره ههنگه ئالوزاوه
هه پیکادین. (شلوخی و آشفگی) (۲)
پیکداهاتن؛ له یه ک روپوون؛ پیکدادان.
(جنگ کردن)

پیکچوواندن: [چاوگه، ت] ویچوواندن؛ به یه ک
شو بهاندن. (بهم تشبیه کردن)

پیکر: [بهند] تیکر؛ هه موو پیکهوه. (همگی)
پیکراو: [ناوبهر] (۱) نهنگاوتیه؛ نهنگیوراو.
(مورد اصابت قرار گرفته) (۲) پی کراو؛
که سیک که کاریکیان پی-
کراییت. (مجبور بکاری شده) (۳) واوا پیکراو؛
کاری خراب به سه رهاوو؛ نه تک کراو؛ نابروو
نه ماو. (بسر آمده)

+ پیکردن: [چاوگه، ت] (۱) له غاوه که به
دهمی ناکا؛ پی ناکا؛ که وشه که ت به پی
کردی؟ جه ره که به مو ره که ناکا؛ به نه ندازه ی
نییه؛ (به چیزی خوردن؛ انداز بوون) (۲)
سه گ به حوشه پیکردن. (بلابه سر
آوردن) (۳) کاری به زور به که سیک
کردن. (وادار به انجام کاری کردن) (۴) چرا و

تاگر هه لکردن؛ داگیر ساندن؛ چرا پی کردن.
(مشتعل کردن)

پیکفه: [بهند] پیکهوه؛ به یه که وه (با هم)
پیکگرتن: [چاوگه، ت] هه لسه نگاندن و
به راومردی چاکی و خراپی یا سووکی و
قورسی دوو شت پیکه وه کردن؛ به رانبهر دان.
(مقایسه)

پیکوز: [ناو] به رپا خستنی گیا و کای وشک
له ناو کوژی به رخ و بیچودا. (گیاه خشکه زیر
پای بزغاله و بره پهن کردن در آغل)
پیکو: (۱) [ناو] سمکول؛ پیکول؛ پیکول سم-
برزمین سائین] (۲) [بهند] پیکه وه؛ به یه که-
وم. (باهم)

+ پیکهاتن: [چاوگه، ت] سازدان؛ دروستبوون؛
ریککه وتن؛ نه م کاره پیکنای؛ دروستنایی.
(درست شدن؛ موافق شدن)

پیکهاتوو: (۱) [ناوبهر] دروستبوو؛ نه م شته له
سی بهش پیکهاتوو؛ له سی بهش دروست
بووه (درست شدن؛ تشکیل شدن) (۲)
موعامه له که یان پیکهاتوو؛ سازیان هاتوو؛
ریککه وتووون. (توافق کرده) (۳) ناشت
بوونه ته وه؛ پیکهاتووون (هاتگن) و ناشتیان
بوونه ته وه؛ کوک بوون (بووگن)؛ سازاون. (آشتی
کرده اند)

پیکه نوک: [ناو] جه فهنگ؛ حه نه ک؛ نوکه؛
قسه ی گالتیه؛ کو میدی؛ پیکه نین هی نه ر؛
شانوی پیکه نوک؛ شانوی کو میدی. (جوک.
کمدی)

پیکه وتن: [چاوگه، ت] (۱) پیکه فتن؛ لی-
کالانه وه؛ لی جوان بوون؛ نه و کراسه ت

پیناکه وی: لیت جوان نییه، لیت خاک آلیته وه.
 (برازنده بودن) (۲) چاک و به مو فابوون;
 سازگاری؛ نه و دمرانه م پیناکه وی;
 (سازگاری) (۳) هه ل ره خسان؛ پیکه وتن;
 پاکه وتن. (ته گهر وای پئی بکه وی بیمه وه، پیم
 خوشه. (پیش آمدن)

+ پیکه وه نان: [چاوگه ت] (ب) مال-
 کو کورنده وه؛ پاره کو کورنده وه؛ پوول فرده پیکی
 پیکه و نیگاه: پوولیکی زوری کو کورده وه ته وه؛
 پاره نیانه سهریه ک. (مال اندوختن)
 نه و کچه جیازیکی زوری پیکه وه ناوه. (فراهم
 کردن و جمع کردن)
 پیکهینان: [چاوگه ت] ساز کردن؛ دروست کردن؛
 چیکردن. (درست کردن)

پیکیاگ: < پیکراو (مورد اصابت واقع شده)
 پیکیان: (۱) [چاوگه] نه نگیوران؛ پیکران (مورد
 هدف قرار گرفتن) (۲) پیکیان؛ به ستیان؛
 سه فیان پیکا؛ (سه ف پیکیان؛ سه فیان
 به ست). (صف بستند) (۳) هوئراو؛ هوئراوه؛
 (پیکایای تای دهر د ریشه ی خه م گولنگ).
 مه وله وی. (برشته کشیده شده)

پیکیاپی: [ناو] پیکراوی؛ لیدراوی. (مورد
 هدف واقع شده).

پیکاف: [ناو] پینگاف؛ هه نگاو؛ قه ده م؛
 شه قاو. (قدم؛ گام)

پی گران: [چاوگه ت] [ناوه لئاو] (۱) < پاگران؛
 پا قوورس. (۲) قه ده م شه پ. (بنقدم) (۳) (ب)
 زنی ناوس. (کنایه زن حامله). پیگران بوون؛
 له لاد زوار؛ (۳) له لاکرانبوون: دزی لا هه-
 رزانبوون؛ (برای کسی، دشوار)

پیگرتن: [چاوگه ت] (۱) (ب) فیری

ریگا رویشتن بوون. (راهِ رفتن آموختن). (۲)
 پی گرتن؛ له زوراندای پای حریف گرتن، لاق
 گرتن. (زیر گرفتن در کشتی) (۳) دامه زران؛
 سه قامگیر بوون. (برپاشدن. پاگرفتن) (۴) مه-
 جیوور به گرتنی شتی کردن. (مجبور کردن به-
 گرفتن) (۵) به هانه پیگرتن. (بهانه گرفتن)
 پی گروک: [ناو] تله؛ داو؛ ته پکه؛ بالان؛ پاگر.
 (تله)

پیگروک: [ناو] کهره سته ی شت -
 پیگرتن. (وسیله گرفتن اشیا)
 پی گولوله: [ناوه لئاو] پا قورس؛ پی شلک؛
 پاگران له ریگا رویشتن. (تنبل در راه رفتن)
 پیگمه: فرد؛ فد: ناوی هه ندی خه لکی رهش
 پوستالی، کورته بالای پوپه له ک (سهر و قز
 لوول) ی نه فریقا. (پیگمه)

پیگه ییک: [ناوه لئاو] پیگه یشتوو؛ پیگه ییو؛
 بارهاتوو؛ گه وره بوو، گه ییو؛ گه وره بووگ.
 (بزرگ شده؛ رسیده)

پیگیه: [ناو] پاهوله؛ پاگیره؛ گیره ی به پی؛
 گیره کردن به ره شه ولاخ. (خرمنکوبی یا پا)
 پیلاف: [ناو] پیلاو؛ کهوش؛ پاپوش. (کفش)
 پیلاف چیکه ر: [ناو] [ناو، بک] که وشدروو؛
 پیلاو چیکه ر. (کفش)

پیلامز: [ناو] (۱) حقه پیلاو؛ پاره ی کهوش
 کرینی کاسبکار که خاوه ن کار دهیدا.
 (هزینه کفش) (۲) کاله درانه؛ پالامز؛ مزی
 به ریگادا رویشتن؛ کرپی ریگا. (حق القدم)
 پیلانکه ر: (ب) پاسپارده ی مالی زاوا بو مالی
 بووک پیش زه ماوه مند. (قاصد قبل از عروسی)

از خانه داماد به خانه ی عروس)
 پیل پر: [ئاوه لئاو] ده سبر؛ قولپر؛ فیله باز.
 (کلامر دار)
 پیل پیلوک: [ئاوه لئاو] پر به رزونه وی؛ شه پولداز؛
 پر شه پوئل؛ چالوچول (مواج)
 پیلچوک: [ناو] شه پوئل. (موج)
 پیلوت: [ناو] (۱) یه کهم قاتی خانوو که زیاتر
 بوگ راج و موئوځ خانه ی شوفاژ و ههمار
 به کار دی. (پیلوت) (۲) شه معه ک (مو مه ک) ی -
 که رهسته ی گازی؛ مو مه ک. (پیلوت)
 پیلووی چاو قورس بوون: (ب) خه و زاینه چاو؛
 خه و آلوو بوون؛ خه وهاتن. (خواب آلود شدن)
 پی له په یین دان: [چاوگه ت] (ب) بیکار
 سووړانه وه. کنایه (بیکار گشتن)
 پی له جی: [ئاوه لئاو] پابه رجا؛ ږاوه ستاو؛ قایم
 (مقاوم)
 پیله خوږ: [ناو] که له سمه؛ که لوو سمه؛ کرمی -
 نوک؛ هار په. (کرم آفت نخود)
 پی لیخستن: [چاوگه ت] (۱) ساوینه وه له
 زیر پندا. (له کردن زیر پا) (۲) (ب) پا
 نانه سه رگوناح و چاو پوئشی کردن. (کنایه از
 چشم پوشی) (۳) مه جبوور کردن به -
 لیخستن (مجبور به ساییدن کردن)
 پی لینان: [چاوگه ت] (۱) راستی
 قسه در کاندن؛ دان پیدانان؛ پاینانان. (اعتراف
 کردن) (۲) پځوست کردن و پا به سه ردا
 دانان (پا روی چیزی گذاشتن) (۳) به پا
 شیلان. (مشت و مال با پا) (۴) پیلینان؛
 چپشت به ناشپه ز لینان؛ ناشپه ز ی پیکردن.
 (وادار کردن به آشپزی)

پی لیداکرتن: [چاوگه ت] (۱) پی داگری کردن؛
 سوو ربوون له سه ر مه به ست و ئیسراری
 زور کردن. (یکسی اصرار کردن) (۲) قورسای
 خستنه سه ر پاشباره و دهنده له جووت
 (شیو پرین) (۳) فشار آوردن به خیش با پا (۳)
 قورسای خستنه سه ر هه ر شت به پا (ب)
 زور گازدان و پا له سه ر پیدالی گازی سه یاره -
 داگرتن. (با پافشار دادن)
 + پیم: (۱) [ناو] پیوو؛ پیف؛ چه وری ناوژگ.
 (پیه) (۲) [ئاوه لئاو] لکاو پیم؛ به پیم؛ پیم بده،
 بده پیم؛ بده پیم. (بمن) (۳) < ئیشیل. (پیم)
 پیمردن: [چاوگه ت] شه و شته که ده بیته
 هوئی مردن. (با چیزی مردن)
 پیمزک: [ناو] اکری پی؛ پامز. (حق القدم)
 پیمه له: [ناو] پامه له؛ مه له کردن به پا. (شنا با
 پا)
 پیمیرد: [ناو] عزیز پیل. (عزرائیل)
 + پیناسه: [ناو] به لگه ی ناساندن؛ سچیل؛
 ناسنامه. (مدرک شناسایی)
 پینج پالو: بیچمیک که خاوه نی پینج گوشه و
 پینج پالو بیت. (پنج ضلعی)
 پینج په ر: [ناو] له بیچمی شه ستیره ی پنج
 گوشه. (پنج پر) هه ر شت که پینج په ر ی
 هه بیت (هر چیزی دارای پنج پر)
 پینج تمه نی: [ناو] له ئیراندا نه سکه ناس بوو که
 نه مر و بووه ته قهره پوولی کانزایی پنج تومانی
 پینج چاوگه ی دل: (ف گیو) < پنج چاوگه ی
 هه ست.
 پینج چاوگه ی هوئش: (ف. گیو) < په نج
 چاوگه ی هه ست.

پنجشهمه شه: [ناو] شه وی پیش له پژی
 هه ینی. (پنجشنبه شب) شه وی جومعه. (شب-
 جمعه)

پنجشهمه: [ناو] پنجشهمه پژی دوی
 چوارشهمه و پیش هه ینی. (پنجشنبه)
 پنج فهرزه: [ناو] پنج فهرزان. (ب) پنج کاتی
 نوژ کردن. (کنایه از پنج وقت نماز در روز)
 پنج گا: مه قامیکی ئاوازی ئیرانی. (پنجگاه و
 راست پنجگاه)

پنج گوشه: [ناو] بیجمیکی پنج قوژین و
 پنج پالو. (پنج ضلعی)
 پنج گهنج: [ناو] پنج گهنجینه. (۱) ناوی
 کتیبه کانی نیزامی گهنجه وی (خه مسه وی
 نیزامی). (پنج گنج) (۲) (پنج چاوگی
 هه ست.

پنج له تیغه: له غیرفاندا له تایف یا پنج له تیغه
 نه و پنج جیگاهین که له دهر ووندا نووری
 خودایان ده که ویته سهر. ۱، دل ۲، رۆج
 ۳، سهر ۴، خه فی ۵، نه خفا. (پنج لطیفه)
 پنججوم: [ئاوه لئاو] پنججهم؛ خاوه نی پله و
 پایه ی پنج. (پنججم)

پنججه ی تار: پنج پژی هه وه لی به هار، (له
 سالی که میسه دا ده بیته شه ش رۆژ). که هه ر
 پژ له سهر مانگی حیساب ده که ن له پژ
 ژمیردا؛ تا پنج مانگی نه وه لی سال. (پنج روز
 اضافی سال از ۳۶۰ روز اول سال)
 پندقه: [ناو] کپی هه گوهین که له کهند وودا
 ده مینیه وه. (آشفال عسل در کندو) پینکی: فد:
 [ناو] پینه کی؛ پینوکی؛ خه والووی؛ خه -

وه نوو چکه بردنه وه؛ حالته تی وه نه وزدان. (خواب
 الودگی)

+ پینواندن: [چاوگه ت] (۱) پی نیشاندان
 (نشان کسی دادن) (۲) مه جیوور کردن به
 نیشاندانی شتی. (مجبور به نیشاندان) (۳) (ب)
 جه زای ئاکار دیتن؛ (ب) جه زای کاری خراب
 به سهر هینان؛ سهر که پیته دهنوینم واتا
 پیتی دهر پژم نیشانتی ددهم؛ خودا سویندی
 دروی پینواند؛ نیشانی دل. (انتقام و جزای
 بدی نشان دادن)

+ پینه: [ناو] پورگ؛ پینه ی ده ست و پی به
 هو ی کاری زور یا پیاسه ی زورم وه؛ تو یخیکی
 رهق له پاش توقله کردن له بهری ده ست یا
 قامکی پا پیکدی. (پینه)

پین هاقیز: [ناو بیک وئاوه لئاو] پین هاو یژ؛
 جووته وه شین؛ شه مپوژ. (جفتک انداز)
 پین مزان: [ئاوه لئاو] سپله؛ ناسو پاس؛ بی نه مه ک.
 (ناسپاس)

پینه هه لئه گرتن: [چاوگه ت] (۱) کووتال
 یا که وشیک، هینده ی پینه لیدراییت جیگی
 نه بیته بو پینه ی دیکه، یا زور پوواییت. (از
 بس پینه شده جای پینه نداشتن) (۲) (ب)
 که سی هینده ریسوایی ئاشکرای بارهینایی
 به هیچ کلوچی نه شاردریته وه. (کسی که اینقدر
 مرتکب جرم شده باشد که نشود آن را پوشاند)
 پی وابوون: [چاوگه ت] وازانین؛
 واهه سترکردن؛ گومان کردن؛ پنه زانای.
 (گمان کردن)

پیوار: [ئاوه لئاو] پیوار؛ ون؛ نه له بهر چاو؛ بزر؛

بهرزه. (ناپیدا و گم)

+ پیواز: سه‌لکی هه‌رگیای سه‌لکدار. (پياز)
+ پیوانی به‌رزه‌پیو: [ناو] پیوانی قه‌لاچن؛ له
دارمال زیاتر. (بیشتر از مالا مال)
پیویل‌په‌ش: (۱) [ئاوه‌لئاو] بیفه‌پ؛ نه‌حس؛ (۲)
[ناو] قاچوقول‌په‌ش. (منحوس)
پیوره: فرد؛ فد: [ناو] نه‌خوشینی چلک‌کردن و
ماسین و ئیشانی پووک. (پیوره)
پیوشوین: سالخ؛ نیشانه‌ی له جیگاییک
بوون؛ سو‌راغ. (سراغ)
پی‌وه‌به‌ر پی‌دان: [چاوگه‌ت] پاشقول‌دان.
(لنگ‌کردن)
پیوه‌تلیان: [چاوگه‌ت] تیوه‌تلان؛ تیوه‌گلان
تووش‌بوون و گیروده‌ی پروداوی‌بوون.
(درگیر شدن)
پیوه‌ته‌قیسان: [چاوگه‌ت] (ب) لی‌دان و
هه‌لشاخیان (کتک زدن؛ برخورد)
+ پیوه‌دان: [چاوگه‌ت] (۱) توپه‌له‌قور
پیوه‌دان؛ قوربه دیوار‌دادان؛ نان پیوه‌دان به
تەندووردا، چه‌سپاندنی‌نان به تەندووردا.
(چسپاندن) (۲) جزوو لی‌دانی هه‌نگ؛ مارپیوه-
دان. (نیش زدن) (۳) به‌ستن؛ داخستن؛ ژمنن؛
ده‌رکه پیوه‌دان (بستن)
پیوه‌دران: [چاوگه‌ت] داخران. (بسته‌شدن)
پیوه‌رووان: [چاوگه‌ت] (۱) جووت‌بوونی
سپلوت. (جفتگیری سگ و روباه و گرگ) (۲)
گرسان و سه‌وز بوونی لکی
پیوه‌ند (موتوربه) کراوی دار و دره‌خت. (گرفتن
پیوند)

پیوه‌ره: [ناو] (۱) داره داره کردنی مندال.
(تاتی تاتی بچه) (۲) دوبه‌ری وینجه. (آخرین
بر یونجه) (۳) کیله؛ پیوانه؛ په‌یمان-ه.
(پیمان‌ه) (۴) به‌یه‌که‌وه؛ پیکرا. (با هم)
پیوه‌ره‌بینای: [چاوگه‌ت] پیوه‌به‌ستن. (بستن
به چیزی)

+ پیوه‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) تووشی به‌لای
خراب‌کردن؛ (۲) (ب) به‌شوفاری به‌گرتن‌دان
و به داوه‌وه‌دان؛ به داوه‌وه‌کردن. (به‌دام بلا
انداختن) (۳) هه‌لبه‌ستنی مووروو؛ مووروو به
پیسمانه‌وه‌کردن. (برشته کشیدن دانه‌های
خرزه)

+ پیوه‌ن: (۱) له‌گه‌ل ده‌ست دی؛ ده‌ست و
پیوه‌ن؛ تا‌ق‌می خزمه‌تکاره‌کان؛ که‌سانی
به‌رده‌ست. (نزدیکان. خدمتکاران) (۲)
پیوه‌یه‌تی؛ بیان‌ه‌وه‌یه؛ پیش‌هن؛ (بالای ئالای
شه‌نگ سه‌د به‌لای پیوه‌ن) (مه‌وله‌وی)
(همراه‌دارد)

+ پیوه‌نان: [چاوگه‌ت] (۱) لکاندن؛
به‌یه‌که‌وه‌نان. (چسپاندن) (۲) نه‌خوشین پیوه
نوساندن؛ پیوه‌لکاندنی نه‌خوشی. (انتقال
مریضی) (۳) داخ‌کردن و داخ پیوه‌نان (داخ
کردن) (۴) تی‌گرتن؛ بو‌خستن؛ ئاراسته‌کردن؛
تیریکی پیوه‌نا. (انداختن)

+ پیوه‌ند: (۱) پیوه‌ن؛ ده‌ستو پیوه‌ند؛ خزمه‌ت-
کار گه‌ل. (خدمت‌کار) (۲) پیوه‌به-
ستراو؛ گری‌دراو. (وابسته) (۳) گورس یازنجیر بو
پابه‌سته‌وه؛ پابه‌ند. (ریسمان پابند)
+ پیوه‌نیشتن: [چاوگه‌ت] (۱) نیشته‌وه‌ی بالنده

له سه ر شتيك. (نشستن پرندمروی
چیزی) (۲) خول و خاک پیوه-
نیشن. (گرد گرفتن)
پیویست: [ناوله ناو] زهروور؛ چهوجه؛ ویست؛
(ضرور)

پی هه لکه وتن: [چاوگه، ت] پا هه لکه وتن؛
هه له نگوو تن؛ بو چاره وی، (سه رسم دان).
(سکندری) (ب) هه له کردن. (اشتباه کردن)
+ پی هه لگرتن: [چاوگه، ت] (۱) بار پی به-
رز کردنه وه. (وادار به بلند کردن بار) (۲) پاهه-
لگرتن؛ بهلهز روین (تندر رفتن)

پی هه لینان: [چاوگه، ت] (۱) پا به رز کردنه وه.
(پا بلند کردن) (۲) پی هه لینان؛ بار پی به رز
کردنه وه. (به کسی بار را بلند
کردن) (۴) پی هه لینان؛ هیلکه به مرشک کردن
به جووجه له؛ جووجه که پی هه لینان. (وادار به
جووجه در آوردن)
پی هیلان: [چاوگه، ت] لیخوش بوون؛
لیبووردن؛ گوزه شت کردن؛ به خشین و گهردن-
تازاد کردن. (گذشت کردن)
پیانه ری: [ناو] ریگای پیاده پیار و یشتنی
قهراخ شه قام. (پیاده رو)
پی ناوی: پیویست نییه؛ نایه ویست. (لازم
نیست)

چه‌تری دهر بازوون و چه‌تری پزگاری،
چه‌تریکه له قوماشی تایهت بو په‌پنه
دهره‌وه له فروکه و نارام هاتنه سهر زه‌وی.
(پارشوت. چتر نجات)

پاراوان: ایتاد؛ فرد؛ فذ: [ناو] (۱) په‌رده‌ییکی
پایه داره له کاتی دمرزی وه‌شاندن یا
موعاینه‌ی (ویزیتی) دوکتوردا له بهر ته‌ختی
نه‌خو‌ش داده‌نری بو‌ئه‌وه‌ی له چاوی
دیترا نه‌وه دیار نه‌بی. (پاراوان) (۲) جو‌ریک
پارتیشینی گچکه. (پاراوان)

پارتی: [ناو] (۱) جه‌ژن گرتن و میوانی
په‌خستن وه‌ک: گوو‌دبای پارتی، جای پارتی و
کوکتیل پارتی. (پارتی) (۲) نه‌و به‌شه
له‌کالاییک که ههر جار بو تاجر یا بو شوینی
ده‌نیر دریت. (پارتی) (۳) گرووپ؛ ده‌سته.
(دسته؛ پارتی) (۴) جه‌ماوه‌ری هو‌زی پارت.
(پارتی) (۵) لایه‌نگر؛ هو‌گر؛ پشت‌گر. (پارتی)
پارتی بازی: فذ: کاریکه‌ی نه‌ه‌وی سفارش
و سپارده‌ی نو‌ست و ناشناوه؛ که‌سکه‌سانی؛
(ب) خو‌مانه‌خو‌مانه. (پارتی بازی)

پارتی دار: [ئاوه‌ئاو] پشت‌گه‌رم بوون به‌هه‌وادار
و لایه‌نگره‌وه؛ خاوه‌ن هه‌وادار و لایه‌نگر، که
کاری بو‌ئه‌نجام ده‌دن و ده‌ی سپین.
(پارتی دار)

پارتیزان: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] چریک؛ گه‌ریلا؛
(گه‌ریلا) کو‌مه‌ل یان گرووپ و ده‌سته‌ی
شه‌په‌کزی شیوه‌ی پشیمه‌رگه و عه‌سکه‌ر..

پائه‌نداز: [چاوگه‌ت] کو‌که‌ره‌وه‌ی چهند نه‌فه‌ر
بو یاری، مه‌جلیسی یاری وه‌په‌خستن؛ که-
سیک که کاریک پائه‌ندازی ده‌کا. (پا اندازی)
پا نه‌ندازی: [ناو] پیشه‌ی پائه‌نداز؛ ده‌لالی و
یه‌ک خستنی ژن و پیاو به‌ناپه‌وا؛ کاری
پاخه‌ری پایه‌ناز. (پا اندازی)

پاتیناز: فذ؛ فرد؛ اند: [ناو] خلیسکین و
یاریکردن و په‌خسی تایهت‌کردن له سهر
سه‌هول، به‌له‌پیکردنی ئیسکه‌یت (جو‌ریک
پاپوشی تایهت). (پاتیناز)

پادره‌ختی: فذ: [ناو] بارپزه؛ میوه‌ی وه‌ریو له
پای داردا. (پا درختی)

پادمو: [ناو] شاگردی به‌رده‌ست زیاتر له
دووکان دا. (پادمو)

پارازیت: فرد؛ فذ: [ناو] (۱) لامز؛ چه‌وره؛
موزاحیم؛ وه‌ک ویرووس و کرمی
په‌خو‌ئه. (۲) ده‌نگ و شه‌پو‌لی زیادی که‌ده-
خریته سهر شه‌پو‌لی رادیویی بو خراپ‌کردن
وتیکدانی ده‌نگ. له‌بیته‌ل و تیلفیزیو‌نیشدا
ههر به‌و شیوه‌یه‌یه (پارازیت)

پارازیت خستن: [چاوگه‌ت] شه‌پو‌ل و ده‌نگی
موزاحیم خستنه سهر شه‌پو‌لی که‌ره‌سته‌گه‌لی
کاره‌بایی ده‌نگ‌به‌ر یا په‌نگ‌به‌ر وه‌ک بیته‌ل
و رادیو و ته‌له‌فیزیو‌ن و یا خشه و به‌فره‌ک
دروست کردن بو‌یان؛ (ب) به‌قسه‌په‌پنه‌ناو
قسه‌ی که‌سیک. (پارازیت انداختن)

پاراشووت: فرد؛ فذ: [ناو] چه‌تری نه‌جات؛

(پارتیزان)

پارتیشن: اند؛ فند: [ناو] دیواری باریک یان
چینی به ته خته یا قوماش که ژووریک ده-
کاته دوو کهرت. (پارتیشن) پارچه بافی:
[ناو] (۱) پارچه چینن؛ کووتال چیکردن کاری
چینی کووتال. (پارچه بافی) (۲) شوینی
چینی کووتال و قوماش. (کارگاه پارچه بافی)
پارسا: فند: [تاوه لئاو] (۱) له هیندی نائیندا:
(ته ره کدونیا). (پارسا زاهد) (ب) (۲) پاریز کار؛ له
خوا ترس؛ دیندار. (پارسا) (۳) هه زار؛ سوالکهر.
(گدا. فقیر)

پارسایی: [ناو به ره همی چاوگه] (۱) کار و
رهوتی دینداری و له خواترسی و له خراپه
پرینگانه وه. (پارسایی) (۲) هه زاری؛ گه دایی.
(گدایی)

پارکوهی: فرد؛ اند: [ناو] ئینگلیزی (وهی):
پی، جاده) جاده ی پان و بهرین که به ناو
دارستاندا تیده په ری؛ زیاتر دوو جاده ی یه ک-
لایمنه له پال به کدا (پارکوی)

پارکینگ: فند؛ فرد؛ اند: [ناو] (۱) گاراج؛ شوینی-
پارک کردن و پارگرتنی سه یاره. (پارکینگ) (۲)
نهموونی پارک کردن سه یاره بو وهر گرتنی
پسووله ی شو فیری. (پارکینگ)

پارکی وه خش: [ناو] شوینیکی پاریزراوه بو
پارگرتن و پاراستنی گیانله به ران که به
شیوه ی ناسایی تییدا بژین و پیشاندانیان به
خه لک. (پارک وحش)

پاره بوون: [چاوگه، ت] (۱) درپان؛ بچران.
(پاره شدن) قرتان؛ برپان؛ له تبوون. (قطع
شدن)

پاره پاره: فند: (۱) [تاوه لئاو] لهت لهت؛ بچر
بچر؛ تیکه تیکه؛ ونچر ونچر؛ کوت کوت. (۲)
شرو دراو؛ دراو له چمند لاهه. (پاره پاره)
پارموپوره: پارموپوره: [تاوه لئاو] لهت وپهت؛
شرو درم. (پاره پوره)

پارین زیوی: نه وه لین ده وره ی زه وین ناسی-
که ژیان لهو ده وره دا به ناو دهستی بیکرد.
(پارین زیوی)

پاساز: [ناو] پاساج؛ بینای گه وره که هه موو
ژووره کانی موزاوه و دووکان بی. (پاساز)
پاسا سروشتی: [تاوه لئاو] غه یری سروشتی؛
غه یری ته بیی. (غیر طبیعی)

پاستارخانه: [ناو] شوینی پشوودان و
ماندوویی ده رکردنی پاسه وانان و زیره وانان.
(پاسدار خانه)

پاستاری: [ناو] نگابانی؛ زیره فانی؛ چاوه دیری؛
چاودیری؛ ناگالیوون؛ ئیشکگرتن؛ کیشک
دان؛ پاریزه ری؛ ناگاداری؛ (پاسداری)

پاستاری ناشتی: [ناو، ت] (۱) هیزی پاراستنی
ناشتی سه ربه ری بیک خراوی جیهانی، زیاتر له
سنووری دوو ممله که تدا که نیوانیان ئالوز
بی. (۲) نهمدای نهو هیزه. (پاسدار آشتی)

پاستوریزاسیون: فند؛ اند؛ فرد: [ناو] کاری له به
ین بردنی هوورگ و باکتیری له خوارده مهنیه
کاندا به شیوه ی گه رما پیدان بو ماوه ی
دیاریکراو و ئیکنیکی تاییه ت.
(پاستوریزاسیون)

پاستوریزه: فرد؛ اند: [تاوه لئاو] هه رماکی
که میکروب (هوورگ) و باکتیری کانی به
شیوه ی پاستوریزاسیون له به ین چووبی،

وهک شیرى پاستوریزه. (پاستوریزه)
 پاسیفیسیم: [ناو] مه کته بیکه که چاوه پوانه،
 ناشتی جیهانی له بواری یه کسانى و خهباتى
 تیکراییهوه چاوه دیری بکری (پاسیفیسیم)
 پاسیو: فرد؛ فد؛ [ناو] نوورگیر؛ جیگه ی
 روشنایی و مرگرتنى په نجه ره بیك که بهر
 ناواله نییه. (پاسیو)
 پاکسازى: [بهره مى چاوه] (۱) خاوین
 کردنه وی شوینی له پیسی و بزار؛ ده-
 رهاوژتنی شتی پیس و خراپ. (۲) دهر کردنی
 که سانی نا شایست و نالایق له
 پیک خراوه ییکدا؛ پاکساو کردن؛ (۳)
 دوور کردنه وهی شتی قورخ و قاچاخ له
 شوینی بوئه وهی له دهست پشکنین
 نه جاتی بدا. (۴) موی خاوین کردنه وهی مال یا
 شوینی له شتی ناله بار و پیس. (پاکسازى)
 پاکون: فد؛ [ناوبک] کور تکرای پاک کوون؛
 هر شت که پاکه وه بکا. (۲) [ناو] (ب)
 مه ساحه؛ میداد پاک کون. (پاک کن)
 پاگوون: [ناو] (۱) پارچه قوماشی سه رسانی
 سه رباژ که دواى شش مانگ پیی ده دری.
 (۲) هر نهو قوماشه بو دروونی دهرجه و
 نه ستیره ی نه فسران له سه ری. (پاگون؛
 سردوشی)
 پالتوسین: ناوی خولی یه که مى دمورى
 یه که مى زمون ناسی. (پالتوسن)
 پالتولتیک: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] روزگاری
 که ونارا له پیش خول و دمورانی
 بهردینه (چه جهر) دا. (پالتولتیک)
 پالیت: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ته خته بیکی دوو

تویه بو زیر کالای عه مبارکراو؛ له کانزایش
 چی ده کری؛ ته خته بیکی پان و ناسک و
 جه غز ناسایه بو تیکه لاو کردن و دانانی
 رمنگ، له نگار کیشیدا به کاردی. (پالت)
 پان نیسلاویسم: [ناو] یه کیتی نیسلاوه کان و
 ولاتگه لی نیسلاو. (پان اسلاویسم)
 پان نیسلامیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] یه کگرتووی
 ولاته نیسلامیه کان و ههروها نیسلامه کان.
 (پان اسلامیسیم)
 پان تور کیسم: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] یه کیتی
 تور که کان و هوژ و ولاتیان. (پان تور کیسم)
 پانتوگراف: فرد؛ فد؛ نامرازی وینه کیشان.
 (پانتوگراف)
 پاتنه نیسم: فرد؛ فد؛ [ناو] ثابین و دینیک که
 هه موو وزه بیکی سروشت به خودا ده زانی.
 (پاتنه نیسم)
 پاندول: فرد؛ فد؛ [ناو] ناونگی هندی
 کاتزمیری دیواری که وهک جولانه له
 خواریه وه هاتوچو ده کا. (پاندول)
 پانسمان: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] دهرمان کردن و
 پیچانی برین؛ برین پیچان؛ کاری شتی
 برین به دهرمان و پاک کردنه وه و مه له هم
 لینان و پیچانی به تمزیف. (پانسمان)
 پانسیون: [ناو] جیگاییکی وهک میواخانه که
 له بهرانبهر و مرگرتنى پاره بیکی دیار یکرادا،
 شوینی مانه وه و خه و خوراکى که سیک
 دابین ده کا. (پانسیون)
 پان عهره بیسم: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] یه کگر
 تووی هه موو ولاتانی نارمو و هه موو نارموی.
 (پان عربیسیم)

پانکرآتین: فرد؛ فذ: [ناو] به رهه می پانکرآس
له له شد. (پانکرآتین)

پانکرآس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] له وزه لمعیده؛
ئه ندامیکی ناو لهش له ژیر گه ده دایه
(پانکرآس)

پاوه رهقی: [ناو] (۱) په پاویز؛ ژیر نووس.
(ژیر نووس). (۲) پومانی که له چهند ژماره
گوڅاردا چاپ بیټ؛ زنجیره نووسراوه له
گوڅاردا؛ نووسراوه ی سرپال له بلاو کراوه دا.
(پاورقی)

پایه نده: [ناوه لئاو] پایه دار؛ بی داوی بی له بهین
چوون؛ پایه رجی؛ پاوه ستاو. (پاینده)
پراتیک: فرد؛ فذ: [ناو] کرده وه بو فیربوون؛
مه شق کردن؛ فیربوون و کارامه یی به
کرده وه. (پراتیک. عملی)

پراگماتیک: فرد؛ فذ: [ناوه لئاو] گریډراو به
پراگماتیسمه وه. (پراگماتیک)
پراگماتیسم: [ناو] مهیل و داخواز به مه شق و
کرده وه؛ بیریکی فلهسه فی که ده لی بو
واتاکان له تو ی مه شق کردن و کرده وه دا
بگه پښ. (پراگماتیسم)

پرسیار نامه: [ناو] پرسنامه؛ په په ی کاغه زی که
له لایه ن پرسپارم وه پرسی جوړاو جوړی تیدا
نووسراوه بو وه لمانده وه، ته غه ر بو ئه زموون
یا به رگه مکړدن. (پرسنامه)

پرمنس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] پرپنس؛
شازاده بوئیر. (پرمنس)

پره نسپس: [ناو] پرهنسپس؛ کچه شازاده.
(پرمنس)

پروپاگانده: فرد؛ [ناو] پروپاگنده؛ اگه یانندن؛

اگه یینی: ریڅلام؛ بالگاشه. (تبلیغات)

پروسه: فرد؛ فذ: [ناو] په وه ند؛ بهر موت؛ رهه -
ند؛ وشه ییکی فهرنسیه و له کوردیشدا به کارد
میری. (پروسه)

پرولیتاریا: فرد؛ فرد؛ روس؛ [ناو] چینی
کریکاران. (پرولتاریا)

پرولیتیر: فرد؛ فذ؛ روسد: [ناوه لئاو] کریکار.
(پرولیتیر)

پرمنس: فرد؛ فذ؛ اند: [ناو] پرپنس.
شازاده بوئیر. (پرمنس)

پره نسپس: [ناو] پرهنسپس؛ شازاده ی میوینه.
(پرمنس)

پره نسپب: فرد؛ اند؛ فذ: [ناو] پرپنسیب؛
جیکه وتوویی کرداری؛ که سایه تی ئیخلاقی.
(پرمنسیب)

پریز: [ناو] جیکه ی دوو شاخه یان سی شاخه ی
سیمي که رهسته ی کارمبایی یان ته له فون.
(پریز)

پریزیندت: اند؛ فذ: سه رکومار؛ سه روک کومار.
(پریزیندت)

پریستیز: فرد؛ اند؛ [ناو] که سایه تی.
(پرستیز)

پسیکولوژی: فرد؛ [ناو] دهر وون ناسی؛ روح و
همان ناسی. (روان شناسی)

+ پشته ک: [ناو] (۱) سه رمه قولات؛ سه رمه
قولانج له سه رده ست؛ ته قله لیډانی فرنده.

(پشتک) (۲) پشته؛ که رت؛ که ردوو.
(کرت) (۳) له ژیمناستیک داهه لگړانه وه و

مه حله ق لیډان له سه رده ست. (پشتک)
پشته ک لیډان: [چاوگه ت] ته قله لیډانی فرنده؛

به تاييهت کوټری ته ځله باز؛ سهرمه و قولانج
لیدان؛ سهرمه قولان لیدان؛ محله ق لیډان و
خو هه لگېرانه وه. (پشتک زدن)

پلاکارت: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) قوماشی
نووسراو بو هه لواسین له یاسای تازییه یا
خو پیشاندان و بالگاش دا. (۲) کاغه زیان
مقهبا یان قوماشی نووسراو که له خو
پیشاندانا به دهستیه وه ده گرن. (پلاکارت)

پلومب: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] (۱) کاری
موړ کردن به قورقوشم، شه قل و دیاری
کردنی درگای گاله دراوی هه رشت به
قورقوشم؛ (۲) نامرازی پلومب کردن.
(پلمب)

پوټن: اند؛ فد: [ناو] ژماره ی سهرکه موټن له
یاریدا؛ له والیالدا سی پوټنی له سهریه ک
گرت؛ ره قه می نیمتیا ز. (امتیاز. پوټن)

پوټ تابل: فرد؛ فد: [ناو] تاييه تمندی هه رشت
که به دهست بگويز ریته وه؛ راډیو و ته له
فیزيونی پوټ تابل: دهستکار. (پرتابل)

پورز: [ناو] پورز: (۱) زوټ و قوتکه گه لی ورد
له سهر ریخو له (له دیوی ناوه وه) و له سهر
زمان. (۲) پرووش؛ گرنجی و قوت بوونه وه ی
سهر شتی ساف وه ک پورزی فهرش و
خاوی (هه وله) (پرز)

پورزی ریخو له: [ناو] قیتکه ی وردی دهوری
ریخو له له ناوه وه که ماگه لی پیوست له
ناو ریخو له وه دهبا بو ناو خوین و له شی
بوونه وه. (پرز روده)

پورزی زمان: [ناو] زوټ و قیتکه گه لی وردی
سهر زیان که له هه لاییکه وه دهسته ییک

له وانه هه ست به جوړیک تام ده که ن و
په یغام به می شک ده دن که تالی و سویری و
ترشی و شیرینی هه ست بکریټ. (پرز زبان)
پورس: [ناو] دهستی خوراکی خواردن له
چیشته خانه؛ دهستی که باب: پورسی که باب.
(پرس)

پورسی: دهستی؛ ژمی خوراکی یه ک که -
س؛ پورسی که باب به چهنده؛ دهستی که باب
به چهنده. (یک پرس)

پوزیسیون: فرد؛ فد: [ناو] حاله ت؛ بارودوخ؛ فورم
و حاله تریا تر له موسیقا دا. (پوزیسیون)
پوست موډیرن: (پاست موډیرن) فد: اند؛ [ناو له ناو]
پاش موډیرن؛ تازه تر له موډیرن. (پست
مدرن)

پوست موډیرن نیست: [ناو له ناو] پاش
موډیرن نیست. نویخواز تر له موډیرن نیست. (پست
مدرن نیست)

پوست موډیرن نیسم: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] پاش
نوی خوازی؛ هونه ری دوا ی موډیرن نیسم؛
نویتر له موډیرن نیسم. (پست مدرن نیسم)

پوس کولوفت: پوس کلفت: [ناو له ناو] (۱) هه ر
شت که پیستی قهوی بی. (۲) (ب)
پوودا مالو؛ هیچ پی مه نوزور نه بوو؛ به هیچ
قسه و جوینی شهرم نه کردن. (پوست کلفت)

پوسیده: فد: [ناو له ناو] پوسیاو؛ رزیو؛ دافه تراو؛
له (ف. مشه) یش دا هاتووه. (پوسیده)

پولیتیک: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] کرده وه ی درو
وده له سه له امیاریدا؛ فیله بازی له کاری
رامیاریدا؛ (ب) زرنگی و دهس و گوپی ری و درو
و ده له سه. (پولیتیک) پولیتیک لیډان:

[چاوه‌گه‌ت] فیل و فره‌ج کردن؛ کلاو کردنه-
 سهر و که‌له‌ک لیدان. (پولتیک زدن)
 پو‌لیوین؛ فرد؛ تد؛ فند [ناو] چاکه‌تی چندراو
 له‌کاموا یا بهن. (پولیور)
 پوماد؛ فرد؛ نیتالید؛ فند [ناو] مه‌له‌م؛
 مه‌له‌م؛ رو‌نی دهرمانی زام. (پماد)
 پومپاز؛ فرد؛ تد؛ فند [ناو] کاری‌هه‌لکیشانی
 تاوه‌کی به پومپ. (پمپاز)
 پوود؛ [ناو] پو؛ بهن یا داوی که له سهر رایل
 (تال) ده‌چنریت. (پود)
 پوورسان؛ [ناو] کورتکراوه‌ی پوورسانت
 نه‌ویش کورتکراوه‌ی پوورسانتاژه. <
 پوورسانتاژ. (پورسان)
 پوورسانتاژ؛ [ناو] مزی، چهن له سهدی جوړ
 کردنی موعامله؛ جوړی مزی ده‌لالی
 موعامله. (پورسانتاژ)
 پووشه؛ [ناو] جوړیک موقه‌بای ناسک و نهرم
 بو بهرگی په‌رومنده (دوسیه) (پوشه)
 پووشه‌ک؛ فند. [ناو] (۱) < پیژوکی. (۲)
 جوړی پیچراوه‌ی لوکه و قوماش له به‌ینی
 پای زارو‌کاندا دایده‌نین بو نه‌وه که پیسی
 بگریته خو‌ی. (پوشک)
 په‌راگه‌نده؛ [تاوه‌لناو] (ف. گیو) پرشوبلاو؛ پرژ؛
 به‌لاف؛ جیا جیابوو؛ په‌خشوپه‌لا؛ ئاواره؛
 په‌خش؛ له‌به‌ک پساو. (پراکنده)
 + په‌رت؛ (۱) په‌رتکردن؛ کاری‌هه‌لکیشانی و
 خستن و فریدان. (پرت) [تاوه‌لناو] (۲) شوین و
 جیگه‌ی دوور که وتوو؛ تهرت؛ جیگه‌ی دوور
 له هاتن و چوون؛ گونده‌که‌ی نیمه‌ زوړ
 به‌رت؛ په‌ره؛ چه‌په‌ک؛ ته‌ریک؛ دووره‌ده‌س.

(پرت) (۳) به‌حت و نا‌ناگا و ناحالی. (پرت)
 په‌رت بوون؛ (۱) [تاوه‌لناو] (ب) په‌رت‌بوون؛
 دووربوون له مه‌به‌ست؛ کابرا زوړپه‌رت‌ه هیچ
 حالی نابی؛ نا‌ناگا له مه‌به‌ست. (پرت-
 بودن) (۲) [چاوه‌گه‌ت] که‌وته‌ خوار له به‌رزایی؛
 هه‌ل‌دیران؛ په‌رت به‌ستن؛ په‌رت بوون؛
 فریدان (پرت شدن)
 په‌رت به‌ستن؛ [چاوه‌گه‌ت] فریدان؛ په‌رت‌م-
 به‌ست؛ فری درام؛ هه‌ل‌دیرام؛ که‌وته‌مه
 خوارمه. (پرت شدن)
 په‌رت‌دان؛ [چاوه‌گه‌ت] فریدان؛ خستن؛
 هاویشتن؛ هاویشتن. (پرت کردن. انداختن)
 په‌رت‌کردن؛ [چاوه‌گه‌ت] فریدان؛ هاویشتن؛
 فردان. توو‌دان؛ هه‌ل‌داشتن. (پرت کردن)
 په‌رت‌کریاک؛ [ناو، به‌ر] په‌رت‌بووگ؛ په‌رت‌بوو؛
 په‌رت‌کراو. (پرت شدن)
 په‌رت‌گه؛ [ناو] (په‌رت + گه) په‌رت؛ (خستن،
 فریدان)، جیگه‌ی فریدان؛ جیگه‌ی که‌وته‌نه
 خوار. (ب) جیگه‌ی به‌رز. (پرتگاه)
 په‌رت‌گه؛ [ناو] هه‌له‌مووت؛ هه‌ل‌دیر. (پرتگاه)
 په‌روه‌زن؛ فند [ناو] سووک‌ترین نه‌ندامی
 ده‌سته‌ی هالتیر لیده‌ران؛ له ده‌سته‌ی په‌ر
 وه‌زندا هالتیر لیده‌دا. (پرو وزن)
 په‌روه‌نده؛ فند [ناو] (۱) هه‌ف نفیس؛ کو‌مه‌لی
 زانیاری و به‌ل‌گه و نووسراوه له باره‌ی
 رابوور‌دووی که‌سیکه‌وه یا کاره‌ساتیکه‌وه. (۲)
 جیگای ر‌اگرتنی نه‌و به‌ل‌گانه. (پرونده)
 په‌رونده‌سازی؛ فند [ناو] (ب) پاپوش
 دروست‌کردن به به‌ل‌گه‌ی درو؛ پیلان نانه‌وه.
 (پرونده‌سازی)

په رستاری: فند: [ناو] (۱) شوئی په رستار. (۲)
کاری ناگا له نه خوښ بوون و خرڅه تی
نه خوښ کردن. (۳) پیوه نندیدار به
په رستاره وه. (پرستاری)

په رمند: [ناو] جه وهه ری سهر تیخی خنجیری
دهبان و پول. (خطوط روی تیغه خنجیر
فولادی)

په زان: فند: [پاشگر] واتا: کولان: هه لوا په زان:
خورما په زان: کاتی گه یشتنی خورما. (پیواژه:
پختن)

په زانن: [چا وگه، ت] (۱) لینان: کولانن
(پختن) (۲) (ب) نهرم کردن لایه نیکی
موعامه له: نهرم کردن که سیک به
قسه کردن و رازی کردن بو نه جامی
کاریک. (پزیدن)

په زین: [چا وگه] (۱) په زانن: (ب) نهرم کردن
که سیک به قسه و رازی کردن بو نه جامی
کاریک. (پزاندن) (۲) کولین: کولانن. (پختن)
په نندنامه: فند: [ناو] په رتو وکی که
ناوه روکی (ناوه روک) ی نووسراوه که ی قسه ی
نه ستق و پر له ناموزیاری بیت. (پندنامه)

په نهانکار: په نامکار: فند: [ناوه لئاو] ناوژیرکا:
کردموه شاراوه: نه وهی کار دوور له چاوی
جه ماور ده کا: وه شیر. (پنهان کار)

په نهانکاری: په نامکاری: فند: [په ره می
چا وگه] (۱) کاری شاردنه وهی مبه ست یا
کرده وهی. (۲) په وتی کردن کاری به ریپوار و
دوور له چاوی خه لک. (پنهان کاری)

په هلوو: [ناو] (۱) پالوو: په هلی: خالیگه:
لاته رافه: لاتنه نیشت: که له که. (پهلو) (۲)

تنگه ی زین و کورتان: پالوو. (تنگ زین)
+ په ی زه نی: فند: [ناو] کاری چهن
باوه قوورته له قه دیمدا که شهر ی شیر و
گورز باو بوو خو یان ده کرد به ناو له شکری
دوژمن دا و په گی پشت پا ژنه یان ده برین:
په ی لیدان. (پی زنی)

په یمانی: فند: (۱) موچه خوړی قه راردادی و
برپاری و غه بری په سمی: به پی برپار: (۲)
پیوندیدار به په یمانه وه. (پیمانی)

پیو سیکیف: فرد: اند: فند: [ناو] قولایی وینه
نیشانان له نیگار کشیدا. (پرسپیکو)
پیو سوناژ: فرد: فند: که سایه تی هره که له
قاره مانای که له فیلمی کدا کایه ده که ن:
(نه کتاره کانی سینهما و شانو). (پرسناژ)

پیو سوئیل: فرد: فند: [ناو] نه ندام: هم موو
کار گیرانی ریخراویک: کادر: کادیو:
(پرسنل)

پیو سوئیلی: فند: اند: [ناوه لئاو] په یوندیدار به پیو
سوئیله وه: لیاسی پیو سوئیلی (پیو سوئیل گه ل)
وینه ی پیو سوئیلی بریتیه له وینه ی ۶×۴
سانت. (پرسنلی)

پیو فیراژ: فرد: اند: فند: کونکردنی ورد و
نزدیک به یه که له که نار په ر بیت و تهر دا
بوئاسانتر له تبوون ولیوونه وه. (پیرفراژ)

پیو میهن: فرد: شاخرین خولی چه رخی
هوه ولی زهوی ناسی. (آخرین دوره از دوران
اول زمین شناسی)

پیو یکامپیرهن: فرد: فند: سهره تای میژووی
زهوین. (پیر کامبرین)

+ پیو شرفه: فند: [ناو] پاده ی چوونه پیو شوه ی -

کارپک یان کردنی کارپک؛ کاری بینا که
چهنده ی پیشرفت کردووه؟ (پیشرفت)
پیشرهوی: [ناو] (۱) کاری به رهو پیش چوون؛
له شکری دوزمن نه ییتوانی پیشرهوی بکا؛
نه ییتوانی ییتسه پیشه وه.
(پیشروی) (۲) (ف. گیو) رابه ری؛ ری نیشان دان.
(رهبری)

پیکنیک: فرد؛ فد: [ناو] (۱) کار و رهوتی
چوونه سهیران و گهشت و ههرکهس خه رجی
له عوده ی خوئی؛ (پیک، پیک)، کورتکراوه ی
پیکنیک و پیکنیکی؛ (۲) دهسته جه معی شت
یا خوژاکی کرین که ههرکهس پاره ی خوئی
بدا. (پیک نیک) (تییینی) به شه پاره ی پیک که

ههرکهس بابه تی پیکنیک دهیدا پیی ده لین
(پیک) یابهش. (پیک)

پیکنیکی: [ناو] (۱) ب) نه زبه ی گچکه ی گاز
تایبه ت بو پیکنیک چوون. (گاز پیک نیکی)
(۲) چوونه سهیران به شیوه ی پیکنیک.
(پیکنیکی)

+ پیل: فرد؛ فد: [ناو] قووه؛ باتری وشک؛
ئامرازی بو وه دهست هیئانی گه پیرانی
کاره پای یه ک لایه نه له وزه ی کیمیایی. (پیل)
پیلیوسین: فرد؛ فد: پینجه مین و تاخرین خول
له خولی سیهه می زهوین ناسی. (پلیوسین)
پیلیه تاوی: [ناو] ئامرازی که له هیزی هه تاو
هیزی کاره پایی پیک دینی. (پیل خورشیدی)

تئۆك: [ناو] تاووك؛ چادر؛ ره شمال؛ تاول؛
خیومت (خیمه)

تاب: [ناو] فد. (ف. مشه) (۱) تاو؛ توانا (تاب)
(۲) پاشگر) تریفه؛ پرووناکی (روشنی) (۳) پیچ
وتاب (پیچ وتاب)

تابان: [ناو] فد ناوی ژنانه یه (اسم زنانه)

تابر: [ناو] دوغای لهرز و یاو که به سهر
پسما نیکدا ده خویندریت و له مه چهک ده-
به ستریت (دغای تب بر) کلوب

تابر: لوبر: [ناو] پچرانی تالی تهون؛ پچرانی
لوپیک له تان (قطع رشته ای در قالیافی)

تابلو: تابلو: [ناو] فد. تد. (۱) یه که ی ژماردنی
وینه ی کیشر او (نه ققاشی) یان ره سم و
نووسراوه ی له قاپ گیر او. (۲) نووسراوه ی
سهر ته خته ی دار یا شووشه و کانزا و... که له
سهر دهر کی پیک خراوه کان هله ده واسریت
(۳) نیشانه کانی ناگادهر و راگه یین له سهر
شه قام، یان له پیک خراوه کاندای بو پینوینی
داده ندرین. (تابلو)

تابلو: [ناو] تابلو: (ب) له بهر ناااسایی
بوون، سهرنج راکیش و زهق؛ کهس یان
شتی که به زهقی نیشاندهری کار یان خو و
خده ییکه، (نهو کابرایه تابلویه) به پهنگ و
روویدا دیاره تریاکییه. (تابلو)

تابلوی پینوینی سهر شه قام: تابلوی دانراوی
سهر پیکه ی هاتوچوی سهاره بو پینموونی

و ناگادار کردن (تابلوی راهنمایی)

تابلوی شیوه کاری: (۱) تابلوی ثاماده کراو بو
نیگار کیشان. (۲) تابلوییک که نووسراوه یان
وینه ی له سهر کیشر او. (تابلوی نقاشی)
تابوشت: [ناو] تاقت؛ خو راگری (تحمل)

تابوو: [ناو] اند ههر شتی به خراب یا ههرام
له قهلم دراوی ناو کوومه لگا یان له بواری
تایینییه وم. (تابو)

تابوو: [ناو] فد شتی پیروز و که ونارا که ده-
بی پاریزیت و تیک نه دریت وهک گوپی
چاک و پیری قورغ کراوی تایینی و کوومه-
لایه تی. (چیزهای باستانی و مقدس).

تابووره: [ناو] (۱) فهوجی هه زار کهسی له
سپادا. (فوج هزار نفری سرباز) (۲) یاسا؛ ده-
ستوور. (قانون)

تابووق: [ناو] خشت؛ که ریوچ (خشت)
تایلا: [ناو] دوو پاتکردنه وهی داوخواز.
(تکرار کردن تقاضا)

تابیتی: [ناو] [ناو] تاییه تی؛ تاویه تی؛ تایوه تی.
(مخصوص)

تابیه: [ناو] مه ته ریز؛ سهنگهر. (سنگر)
تاپو: [ناو] پهیکهره. (مجسمه).

تاپیر: [ناو] فد؛ گیانداریکی گیاخوری ناوچه-
ی گهرمه سیری مالایا و سووماترایه. (تاپیر)

تات: [ناو] فد له ولاته تورک نشینه کاندای
بهو که سانه ده لاین که به زمانی فارسی ده

دوین. (تات) + < تاتی

تاتار: [ناو] فد: ته ته؛ ناوی ئیلیکی تورکی
مه غوول له نیزادی زهر دیو ستالی ئاسیای
ناوهندی. (تاتار)

تاتاله: [ناو] تاج کو له که؛ سه رکو له که.
(سرستون)

تاتک: [ناو] ئاره؛ زمانی ئاره وی؛ برای باب؛
ئاپ. (عرب؛ عربی؛ عمو)

تاتوله: [ناو] گیاییکه به ره که ی له هیلکه
ریشو لی ده کا و ده سوو تینریت دوو که له که ی
هوورک کوژه؛ گیاگو پالشی پیده لین. (تاتوره)
تاتوو: [ناو] فد: جوړیک نه سپی کور ته بالای
کلک ویال دریزه. (تاتو)

تاته نو یژ: [ناو] به ردی پان بو نو یژ له سه
کردن. (تخته سنگی که روی آن نمازمی -
گذاردن)

تاتی: [ناو] حاله تی تات بوون؛ کچی که
کروژ کروژه بهر مند الدانی گرت بیت. (حالت -
دختریکه جلوز هدا نش راغضروف گرفته باشد)
تاتیژوک [ناو] که رده لوول؛ گیزه لوو که. (گردباد)
تاج: تاز. تاز. [ناو] فد: ناوی بایره ی زو حاکه
به واتای تانجی، چونکی ئاره له بنه چه کی
نهون، فارسه کان پیمان ده لین تازی. (تاج؛
تاز)

تاج خورووز: [ناو] تانج خورووس؛ گولیکی
سووره؛ گوله مه خمه ری؛ گول قه دیفه؛ کو فکا
دیکی. (تاج خروس)

تاج و تهخت: [ناو، ت] فد: نیشانه و دروشمی
پاشایه تی. (تاج و تهخت)

تاجه گول: [ناو] تاجه گولینه؛ کلاو یان جه غزی

له گول چیکراو بو پیشواز یان ریز گرتن. (تاج
گل)

تاجی سه ر: [بو ریز گرتن] (ب) واتا: جیگات له
سه ر سه ره؛ به ریز و سه ره ره. (تاج سر)

تاجیک: [ناو] فد. < تاجی؛ خه لکی
تاجیکستان؛ رپویه ته له ره چه له کی (هوشه -

نگ) ی برای (تاج) ن (تاجیک)
تاچک: [ناو] یونچاخ؛ تاپو؛ قه واله. (یونچاخ)

تاچنای: [چاوگه] ده لاندن. (نشت کردن)
تاچیک: تاجیک: [ناو] بیگانه؛ بیانی؛ زه رده -

شتیه کان به غه یری زه رده شتیه کان یان ده -
گوت، به تاییه ت به ئاره ویان ده گوت.

(تاجیک)

تاخت: [ناو] فد: (ف. مشه) غاره نه سپ به
چوارنال. (تاخت)

تاخچه: [ناو] تاخچه؛ ره فحه. ره فه. (طاقچه)
تاخووک: [ناو] کالیسکه وعه ره بانه یقه دیمی

سه ر به فر؛ به مودی نه ورو (ئیسنو مبیل)
(گاری روی برف)

تاخه: [ناو] پاکه ت؛ به سته. (پاکت؛ بسته).
تادرگا [ناو] لنگه ی ده رکه؛ تای ده رکه

(لنگه در)

تار: [ناو] فد: (۱) نامیری موسیقایه؛ دوو تار؛
سیتار؛ سیتاری (هیندی)؛ تاری شیراز؛ تاری -

قه ققاز؛ (۲) تالی هه موو سازیکی ته -
لدار (سیمی). (تار).

تارانی: [ناو] خه لکی تاران. (تهرانی).
تاراوگه: [ناو] جیگای مروقی تاراو؛ جیی که -

سیکی هه لدا شتراو (دوو خراوه). (تبعیدگاه)
تاروون: [چاوگه] تهره بوون؛ هه تله بوون؛

تاواریبوون. (آواره شدن)

تاریبوون: [له ریشه‌ی تاریک] لیل‌بوون؛

تاریک‌بوون. (تارشدن)

تارب: [ناو] دیاری؛ سه‌وقات. (سوقات)

تارژمن: [ناوبیک] تارلیدهر. (تارزن)

تارشه: [ناو] په‌یامبه‌ره؛ چه‌پهر؛ پو‌ستچی؛ ته-

ته‌ر؛ (پستچی)

تارلیدهر: [ناوبیک] تارژمن. (تارزن)

تارمه: [ناو] نه‌رده و مه‌حجهری قه‌راخ

پلیکان؛ چیخ و چارداخی له‌شووول چیکراو،

بالکونی نه‌رده‌داری به‌ر په‌نجیره (تارمی)

تارن‌ان: [چا‌و‌گه‌ت] پاونان؛ تارنیان؛

پاونیان. (دور کردن. دنبال کردن)

تاروپو: [ناو] (ف. گیو) تان و پو. (تاروپود)

تاریک‌بیر: [ئاوه‌لناو] تاریک‌مژی؛ سیاویر؛

دژی پو‌شنبیر. (تاریک اندیش)

تاریک‌خانه: [ناو] فد: ژووری تاریک بو‌په-

عه‌مهل هینانی فیلم و (نیگاتیف). (تاریخانه)

تاریک و پروون: (۱) ناوی کتیییکی شی‌عری

مامو‌ستا هیمن. (نام‌کتاب استاد هیمن)

(۲) [ئاوه‌لناو] تاریک و لیل؛ گورگ و می‌ش؛

تاریک و پروون. (تاریک و روشن)

تارینه‌ر: [ناوبیک] ده‌تارینی؛ پاونه‌ر. (آواره-

کننده)

تازه: فد: (ب) (۱) [وته] ئیتیر؛ ئه‌یتیر؛ تازه‌پیی‌ناگه-

م: ئیتیر پیی‌ناگه‌م. (دیگر) (۲) [ئاوه‌لناو] نه‌و؛

نوی. (تازه)

تازه‌بووک: [ئاوه‌لناو] نو‌بووک؛ تازه‌وه‌وی؛

ژنی تازه شوو کردوو. (تازه‌عروس)

تازه‌جه‌وان: [ئاوه‌لناو] لاو؛ تازه‌لاو؛ (سروه

هات خونچه گولی باغی نه‌ده‌ب پشکووتن،

باخه‌وانی گه‌ره‌که، تازه‌جه‌وان، من چبکه‌م)

«مین» (نوجوان)

تازه‌زاوا: [ئاوه‌لناو + ناو] مرو‌قی که تازه ژنی-

هیناوه؛ زاوا له مانگی هه‌نگویندا. (تازه‌داماد)

تازه‌سوو: [ناو + ئاوه‌لناو] تازه‌ساو (ب) تیز.

(تازه تیز شده)

تازم‌قلا: [ئاوه‌لناو] (ف. گیو) ناشی؛ ناب‌له‌د

تازه ده‌ستی به‌کاریک کردوو؛ تازه‌کار؛

شتی تازه داهاتوو. (تازه‌کار؛ تازه مد شده)

تازمنه‌فه‌س: [ئاوه‌لناو] فد: ماندوویی دهرچوو.

پشوو دهرچوو؛ (ب) کاتی ده‌ستیکی کار؛ دژی

ماندوو. (تازمنفس)

تازه‌یی: فد: [ناو] حاله‌تی تازه‌بوون؛ نوی‌بوون؛

(ب) حاله‌تی که ره‌سته‌ی تازه، کارنه-

کردوو‌یی. (تازگی)

+ تازیه: [ناو] گه‌نمی ده‌ستاپ‌کراو؛ گه‌نمی

نیوه‌کو‌تراو. تازیمان. (گندم نیمکوب)

تازیه‌دار: [ئاوه‌لناو] عه‌زادار؛ په‌شپوش؛ تازیه-

تبار. (عزادار)

تاز: په‌شمال و ده‌واری به‌رزی په-

شمینه. (چادر بلند پشمی)

تاژانک: [ناو] تاژانک؛ شیلانق؛ قه‌مچی؛

تازیان. (شلاق)

تاژ‌للو‌ره: [ناو] تاو‌پره به‌ردی خلور‌وه‌بوو له

به‌رزاییه‌وه. (سنگ‌بزرگ که از بلندی غل

داده شود)

تاس‌وته‌به‌ق: [ناو] (ب) خشل‌وخاو؛ زیوه

ری ژنان. (زیورزان)

+ تاس: [ناو] (۱) فد: موره‌ی ته‌خته نه‌رد.

(طاس) (۲) [ئاوہلناو] ھەويز؛ مووی سەر
 وەریو. (طاس) [ناو] دەفری گەورە ی تاییەتی
 گەرماو. (طاس)
 تاس بازی: فە: مۆرە بازی؛ قومار بە مۆرە ھە-
 لڤستەن. (تاسبازی)
 تاسبی: [ناو] دۆژمنایەتی؛ نە یاری (دشمنی)
 تاس ھەلڤستەن: [چاوەگەت] تاس ھەلڤوشتن؛
 (ب) تاسبازی. (تاس انداختن)
 تاسکە تاسک: [ناو] بە ناز ولەنجە ڕوشتن؛
 (کە دەکەن تاسکە تاسک ڕەوێکتر لە
 ئاسک) (خرا مین)
 تاسگرتن: [چاوەگەت] ھالەتی تەختە بازی کە
 بتوانی مۆرە بگرت و ھەر خالی دلڤخواری
 بێت بیهێنیت. (تاسگرتن)
 تاسمە: [ناو] (۱) مەزرای چکۆلە. (۲) کاسمە؛
 بە لەچە ک (۱) مەزرا کشتکاری کوچک
 (۲) قاچ کدوی خشک شەدە (۳) سیرمە ی
 پانی قایش یان جیر، ھەلڤوڕینەری
 (پوولی) لە مەکینەدا. (تسمە)
 تاسنای: [چاوەگە] تاساندن. (نزدیک بە خفگی)
 تاسوولقە: [ناو] سوألەت؛ ئەشکە ولەت. (تکە
 کوزە سفالین)
 تاسەدار: [ئاوہلناو] ئارەزوومەند. (آرزومند)
 تاشت: [ناو] چاشت؛ بەرقلیان. (صبحانە)
 تاشتە ی: [چاوەگە] تاشین؛ تراشین. (تراشین)
 تاشەبەرد: [ناو] تراشەبەرد؛ تیشەشاخ؛ تاتە-
 تەوہن. (تختەسنگ)
 تاشە تەوہن: [ناو] تاتەبەرد. (تختەسنگ)
 تاشەوان: پسیوپی لە بەرد سەرکەوتن؛
 (صخرە نورد)

تاف: (ف. گیو) ھیرش؛ پەلامار؛ ھورووژم.
 (حملە؛ یورش)
 تافال: [ناو] سیقاندە؛ سوانە؛ سواندە؛ پاسارە.
 (اضافی لب بام)
 تافاندن: ئاتیواندن؛ تاواندەنە (خوب کردن)
 تافزەرک: [ناو] زەردە ی خورثاوا؛ دەمە
 وئیواری. (قبل از غروب)
 تافک: [ناو] ڕووناکی؛ ڕۆشنایی؛
 نوور. (روشنی)
 تافکەتن: [چاوەگەت] خورکەوتن. (طلوع
 آفتاب)
 تافە ھەیف: [ئاوہلناو + ناو] مانگە شەو؛
 ڕووناکی مانگ. (مەتاب)
 تاق تاقە: [بەند] تاقە تاقە؛ یەک یەک؛ چنارە-
 کان تاق تاقە یان ماون؛ زۆر بە یان وشک
 بوون؛ تاقوڵوق. (تک تک)
 تاقمانە جفت: [ناو] تاقمانە جووت. (بازی تاک
 یا جفت)
 تاقما [ناو] کۆنگرە ی کەوانی (ھیلالی) لە-
 دیواردا. (طاق نما)
 تاقەتکردن: [چاوەگەت] حاواندەنە ی ئاژەل
 ؛ (ب) ئالف کردنە بەرمالەت. (رسیدگی بە
 حیوانات)
 تاقەجانە: تەقەجانە: [ناو] گیرخواردنی نچیر
 لە جیی سەخلەت و بیدمەرە تاندا. (گیرافتادن
 شکار در جای دشوار)
 تاقی برو: [ناو] کەوانی برو؛ شوبھاندنی برو بە
 تاقی کەوانی. (طاق ابرو)
 تاقی پیروزی: [ناو] تاقیک کە لە سەر شەقام
 و جادە، بە ھوی جەژن گرتن یان پیزگرتن

به هوئی هاتنی که سیکه وه چی ده کریت.

(طاق نصرت)

تاقی زه: [ناو] زه کلاو؛ تاسکلاوی نه خشینزاو
به لیره و خشل. (کلاه نارایش شده باسکه
زر)

تاقیکه ردهی: [چاوه، ت] تاقیکردنه وه؛
ناروین کاری. (آزمایشکردن)

تاکانه وه: [چاوه، ت] تاکیانه وه؛ به جیهیشتن؛
تهرک کردن. تاسیانه وهی مهل له هیلانه.
(ترک کردن؛ جا گذاشتن)

تاکسی: [ناو] فرد؛ فند اند سه یاره ی
پاگویزانی مسافیر، زیاتر له ناوشارد (تاکسی)
تاکسی بار [ناو] سه یاره ی بارکیش زیاتر سه-
یاره ی چووکسی سهر به تال پیکاپ (وانیست) ی
بارکیش. (تاکسی بار)

تاکسی تهله فونی: [ناو] فند جوریک تاکسی
که به تهله فون بانگ ده کریت (تاکسی-
تلفنی)

تاکولو: [بهند] ته کولو؛ تاق ولوق؛ تاک-
وتروک؛ دریژ وکورت. (تک تک؛ بلند و کوتاه)
تاکیوی: [بهند] تا چ جیگایی؛ تا چ رادهیی.
(تاکجا)

تاکه: (۱) تاقه، جووت نییه. (تک است) (۲)
[پیشگر] تاکه که سیک: تاقه که سیک.
(یک) (۳) [بهند] تا؛ تاکو؛ هه تاکو؛ تاکه تی.
(تا)

تاکه تی: [بهند] تاوه کو؛ تاکو؛ تائه وکاته.
(تا وقتی که)

تاکه و بوون: [چاوه، ت] داپان؛ جیابوونه وه له
کو. (اشتهاق)

تاکه ی: [بهند] هه تاکه نگی؛ هه تاکه ی؟
(تاکی)

تاک ی: (۱) تو تاک ی: تو ته نیای (تنها هستی)
(۲) [ناو] ته نیایی. (تنهائی). (۳) [بهند] هه تا؛
تاکه تی؛ تاک ی تو هاتی نهو پوی ی: هه تا تو
هاتی نهو پوی. (تا)

تالش: [ناو] ناوچه یه که (ناوچه ییکه) له
باشووری ئیران. (طالش)

تال و توون: [تاوه لئاو] (۱) تال و تیژ؛ تال-
وتوند. (تلخ و تند) (۲) پق هه لساو؛ ناوچاو
گرژ. (عصبانی)

تالهبانی: ناوی به پیز مام جه لال تالهبانی
هه وه لین سهر کوکوماری کوردنیزادی دهوله تی-
عیراق، و ناوی عه شیرته که ی (اولین رئیس
جمهور کرد عراق، جلال طالبانی و نام طایفه
ایشان)

تالهبانی: ناوی خیلکی گه وره له هه ری می
کوردستانی باشوور. (طالبانی)

تالهبور: [ناو] مه پی بووری ئامالپه شی یه
کده ست، بی په له ی سپی. (رنگ گوسفند)
تالهبور به له ک: [ناو] مه پی پهنک بووری په له
سپی که جه غزی رهش یان سوور به سهر
سهریه وه بی. (رنگ گوسفند)

تالهبور به له ک: [ناو] مه پی رهش به په له ی
سپییه وه و چند جه غزی سوور به سهر سه-
ریه وه. (نوعی رنگ گوسفند)

تالهبور: [ناو] مه پی رهش که چند جه-
غزی سوور به سهریه وه بی. (رنگ گوسفند)
تالهبور: [ناو] مه پی سوور که چند جه-
غزی رهش له سهریدایی. (رنگ گوسفند)

تالە سوور به لئه كه: [ناو] مه‌رى سوور به لئه كه
 به چهند جه‌غزى ره‌شه‌وه له سهر سهرى.
 (رنگ‌گوسفند)
 تالە شين بو‌ر: [ناو] مه‌رى بو‌ره به چهند جه-
 غزى شين و سووره‌وه له سهر سهرى.
 (رنگ‌گوسفند)
 تالە شين سپى: [ناو] مه‌رى سپى به چهند
 جه‌غزى سوور و شينه‌وه له سهر سهرى.
 (رنگ‌گوسفند)
 تالە شين سوور: [ناو] مه‌رى سوور به چه-
 ند جه‌غزى شينه وه له سهر سهرى. (رنگ-
 گوسفند)
 تالە شين په‌ش: [ناو] مه‌رى په‌ش به چهند
 جه‌غزى سوور و شينه‌وه له‌سه‌ريدا. (رنگ-
 گوسفند)
 تاليتوسك: [ناو] تاليتوز؛ تانتوز؛ گياييكي بالا
 به‌رزه به گولى زهرد و گه‌وره‌وه. (نام گياهى
 است)
 تام‌وخوا: [ناو] تام‌وخوى؛ (ب) تام و له‌ززه‌ت؛
 (ب) تامى قسه؛ نه‌كه. تام و مه‌زه. (مه‌زه؛
 نمك)
 تام و خو‌پكردن: [چاوگه،ت] له چيشتى‌سهر
 ناگر چيشتن بو‌ تاقيكردنه‌وه‌ى را‌ده‌ى خوى و
 رو‌ن و نه‌دوا. (چشیدن غذای روی آتش
 از نظر نمك و روغن)
 + تان: [چيناوى لكاوى كه‌سى دووه‌هه كه-
 سى كو] وه‌ك؛ براتان، كو‌رتان، مالتان. (ضمير
 متصل دوم شخص جمع).
 تانجكو‌له كه: [ناو] كو‌ته دارى سهر نه-
 ستوون كه ده‌كه‌ويته به‌ينى كارите و

ويستوون. تاج كو‌له كه. (سرستون).
 تانج كه‌له‌شير: [ناو] پوپه‌ى كه‌له‌شير. (تاج-
 خروس)
 تانجى قولانج: [ناو] خوشترخوا؛ بالووك؛
 تاژيلو‌كه؛ كه دواى جووت بوون، ميوه ني‌ره-
 كه‌ى ده‌خوا. (آخوندك)
 تانكي‌ر: [ناو] اند؛ فد: (١) بو‌شكه و به‌رميلي
 زورگه‌وره. (٢) سه‌ياره و پا‌پو‌رى
 تراو كي‌ش، زياتر نه‌وت كي‌ش. (تانكر)
 تانگ: [ناو] ده‌باه. (تانك)
 تانگو: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] جو‌ري‌ك هه-
 لپه‌كى (ره‌خس) ى ئارام و نه‌رمى دوو كه-
 سى ئورووييه. (تانگو)
 تان‌وپو ئاوريشم: [ئاوه‌لناو] له لايهن داىك و
 بابه‌وه ئه‌سل زاده؛ (ب) به‌ر و پشت ئه‌تله‌س.
 (از دو طرف پدر و مادر، اصیل)
 + تانه: [ناو] ته‌شه‌ر؛ تيز؛ تانوت؛ قسه‌يى بو-
 سهر كو‌ته كردن؛ ته‌عنه‌ى ئاره‌ويه و
 كوردكارى بووه. (طعنه)
 تانه: [ناو] ته‌يمان؛ ديوارى به‌چه‌پهر. (ديوار
 با ساقه‌هاى باريك درخت). ف. هن لكه‌ى
 سهر چاو.
 تاوار: كه‌توار ف. ههن
 تاوان: [ناو] فد؛ دانى پاره‌ى دو‌پاو له قوماردا
 به‌حه‌ريف. (تاوان) +
 تاوانده‌ر: [ناو، بك] تاوان‌بزي‌ر؛ (به‌هه‌موو
 ماناييكه‌وه) زه‌ره‌ر بزي‌ر. (دهنده تاوان)
 تاواى: [چاوگه] تاواندنه‌وه؛ ناتىواندن. (ذوب
 كردن)
 تاوبازى: [ناو] جو‌لانى. (تابيا‌زى)

تاو- تاو: [به‌ند] دم- دم؛ جار- جار؛ چهل
چهل. (هردم؛ گاهی)
تاوتوی کردن: [چاوگه‌ت] پشکنین؛ بنج-
ویناوانی مهبه‌ستی پروون کردنه‌وه؛ شیکردنه-
وه؛ شروقه کردن. (تحقیق وبررسی)
تاودار: [ئاوه‌لناو] لار؛ تابدار؛ خوار؛ لول-
خواردوو؛ قژی تاودار؛ قژی لول. (تابدار)+
تاودان: غاردانی نه‌سپ به چوارنال؛ ته‌نگه-
تاو کردن؛ زور بو هیئان؛ به‌تایبه‌ت بو ده‌سبه-
تاو چوون. (فشار آوردن)
تاوشت: [ناو] تابشت؛ تاقه‌ت؛ هیژ؛ وزه؛
تووانایی. (توانایی)
تاوکار: [ناوبک] ریخته‌گهر؛ قالب پژی کائزا.
(کارش ریخته‌گری است)
+ تاوله: [ناو] یاری تیئسی سهر میژ؛ پینگ
پونگ. (پینگ‌پنگ)
تاوله کیفی: [ناو] گزنیژه کیویه. (گشنیز
کوهی)
تاولی: [ناو] گیای به‌ناپومی؛ گزنیژ؛ دهرمانه
بو نه‌زوکی و به‌هیژ کردنی گه‌ده و (له‌وزه-
لمیعه) و بو ده‌له‌میزی شمانه‌ی مندل.
(گشنیز)
تاووک: [ناو] چادر؛ ره‌شمال؛ تاول؛ خیوه‌ت؛
تئوک. (خیمه)
تاووک: [ناو] تایله؛ داریکی که ژیه. (درختی-
کوهی است)
تاوه‌سووت: [ئاوه‌لناو] له به‌ر خور سووتاو؛
تاوانگاز. (آفتاب‌زده)
تاوه‌لگرتن: [چاوگه‌ت] گپ‌بوون؛ گپ‌یان؛
وهک ته‌خته‌ی تهر که لار و گپ ده‌ییت. (تاب

برداشتن)

تاوه‌پ: [ناو] تاجه‌والی گه‌وره. (جوال بزرگ)
تای: [ناو] (۱) هوژی زهر دیوستالی ولاتی
تایله‌ند و دهر دوژی. (۲) زمانی سیامی و
هیندوچینی. (تای)
تایاخ: [ناو] پایوش؛ که‌وش. (کفش)
تایپ: [ناو] اند؛ فد؛ مه‌کینه‌ی نووسین (پیت
چن). کار کردن به‌و مه‌کینه. (ماشین تایپ؛
تایپ)
تایپیست: [ناو] اند؛ فر؛ فد؛ پیت چن. (تایپیست)
تاییس: ناوی ئافره‌تیکی خایین که میله‌تی
خوی فروشت و پالیدا به نه‌سکه‌نده‌ری مه-
قدوونیه‌وه. (تاییس)
تایینجه: [ناو] نیوه‌ی تاره‌شکه‌ی یه‌کسه‌ری
به دوان ده‌بنه ره‌شکه‌ییک؛ نیوه‌ی دووتایی.
(لنگه‌تورکاه‌کشی)
تاییه: [ئاوه‌لناو] دل‌مردوو؛ خو‌پاریژ. (دل‌مرده)
تیل: [ناو] قامک؛ په‌نجه؛ کلک؛ نه‌نگووس.
(انگشت)
تیلابه‌رانی: [ناو] قامکه‌گه‌وره؛ تیلامه‌زن؛
که‌له‌مووس. (انگشت شصت)
تیلاروخ: [ناو] قامکی براتووته‌له؛
براتووته. (انگشت بنصر)
تیلانچیلک: [ناو] قامکه‌تووته. (انگشت
کوچک)
تیلانیوه‌کی: [ناو] قامکی قووتی. (انگشت
وسط)
تبله‌ک‌لسه‌رنینه: تبلیکی له سه‌رنیه. (ب‌عه-
یبی نییه؛ عه‌یبی له سه‌رنیه. (بی‌عیب ولکه)
+ تراتین: (۱) هات‌وچوی شتی هه‌لواسراو،

وهك جوو لانهوهی جو لانی. (آمدورفت تاب)
(۲) ته پاتین؛ گپانی تهسب بو وشک بوونه-
وهی عارهقی له شی. (را بردن اسب برای
خشک شدن عرق تنش)

تراشه: [ناو] تولاشه‌ی دمه تیخ و پهنده‌ی
نه جاپی. (تراشه)

تراوه‌ری: [ناو] راگو یزی؛ هاتن وچوون؛
بردن و هیانی کال؛ نه‌م وشه کوردیه چووه-
ته نیو زمانی فارسی و بووه‌ته (ترابه‌ری)
(ترابری)

تریووس: [ناو] شو؛ شی؛ نم؛ شه. (نم)
تریه‌سپی: خو له‌سپی؛ ناخا سپی؛ پهنکه له
(تور بهت) ی ناره‌وی کوردکاری کراییت.
(گل سفید)

+ تر تـره: [ناو] مو تو پـسی کلیت.
(موتور سیکلیت)

ترچک: [ناو] گیا گوله‌نگ. (مارچوبه)

ترسو: [ناو له‌ناو] ترسه‌نوک؛ (ترسو)

ترسوک: [ناو] ترسو؛ ترسه‌نوک. (ترسو)

ترس هینه‌ر: [ناو له‌ناو] بوونه هو ی سام
لیکردن؛ ترس به‌دیینه‌ر. (ترس‌آور)

ترسینه‌ر: [ناو له‌ناو + ناو، بک] که‌سیک که ده-
ترسینی؛ ترس هینه‌ر؛ به‌سام. (ترسناک)

ترشکه: [ناو] ترشوکه؛ گیای خو راکی که‌و.
(ترشک)

ترشه کشمیش: [ناو] کشمیشه که‌ولی؛ سه-
رچک؛ زرشک. (زرشک)

ترشه که: < ترشکه

ترشینه: [ناو] هه‌ویر ترش. (خمیرمایه)

ترکزه: [ناو] (۱) دل نیگه‌رانی؛ گیژهن؛ توکز؛

گیچهل؛ بـقه. (ترس و نگرانی؛
پاپوش؛ خطر). (۲) ته له؛ داو؛ ته پکه. (تله؛ دام)
ترکار: [ناو] ترار؛ ده‌فری گه‌ورم. (ظرف
بزرگ)

ترگژوک: [ناو] ته‌یروک؛ ته‌رزم. (تگرگ)
ترمسک: [ناو] ترماسک؛ تیلماسک؛ زهنگه‌ته
تری؛ بو له تری. (خوشه‌انگور)

ترمه: [ناو] فد؛ تی‌رمه؛ قوماشی په‌شمینه یان
له نارمووش. (ترمه)

ترنگین: [چاوگه] زیاتر بو ده‌نگه وهک؛
ئاو یزه‌ی ده‌نگ؛ گه‌پانه‌وه‌ی ده‌نگ؛ ده-
نگدانه‌وه؛ زفرینا ده‌نگی. (طنین)

تروان: [چاوگه] چل‌دان نه‌بز؛ وهک؛ پتدانی ده
مار. (نبض)

ترواندن: [چاوگه، ت] نه‌بز لیدان؛ پت لیدان؛ چل
لیدان. (نبض زدن)

ترومبون: [ناو] نامراز یکی موسیقایه (ترومبون)
ترومپیټ: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ نامراز یکی
موسیقایه سی کلیل (کون) ی هه‌یه و به فوو
ده‌ژمندریټ. (ترومپت)

ترولاق: [ناو] ته‌پاله؛ (تاپاله)
ترووسکایی: [ناو] پرووناکی که‌م؛ به‌حاسته‌م

دیتنی چاو. (کم‌سوپی؛ دیدکم چشم)
تره‌کای ده‌لی: تره‌کینی سېلوټ. (زائیدن سگ)

تره‌وراوی: [ناو] چه‌نه‌دریزی و هه‌لیت په
لیټ قسه‌کردن. (جرت‌وپرت و روده‌درازی)

تریاتین: [ناو] ده‌رماتی که له بنیشت ده-
گیریټ، له نیگار کیشیدا بو تراو‌کردنه‌وه‌ی

په‌نگی خه‌ست که‌لکی هه‌یه و تاوینه‌ری (په
نگی پوڼ) ی نیگار گیشییه. (تریاتین)

ترييل: [ناو] دمنگ له حانديکي بهر زدا؛ ده-
 ستهواژه موسيقايه. (ترييل)
 تريشک: [ناو] تريشکه؛ تريشق؛ تيشک؛ وه-
 ک: تيشکي پوژ. (اشعه)
 تريشين: [ناو] فرد؛ فد؛ کرمي نيو له شي به-
 راز، به خواردني گوشتي بهراز بو ټينسانيش
 گيروی هه يه. (تريشين)
 تريلون: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ يه ک ميليون ميليون
 (مليون × مليون). (تريلون)
 ترينگوهور: [ناو] ترينگه ترينگ؛ خرينگوهور.
 (صدای برخورد کردن زيورالات بهم)
 ترينگه: [ناو] دمنگي ويککه وتني دهفري-
 مس. (صدای بهم خوردن کاسه های مسی)
 تزوک: [ناو] ټاوه ټاوه ژني نه توار خراب. (زن-
 بدکاره)
 تسه گورگ: [ناو] فسه گورگ؛ کارگه فسه؛
 جوړيک کارگي زهراويه. (نوعی قارچ سمی)
 (۲) < فسه گورگ
 تشپو: [ناو] (۱) زهرکه؛ پيزوکه؛ زيپک؛ زيپکه.
 (جوش پوست) گروقه و لووی ناو له شي
 گياندار. (غده)
 تشپوک: < تشپو
 تشتومشت: [ناو، ت] شتومهک؛ کهل و په ل.
 (خرت و پرت)
 تفال: [ناو] په پوييکه به به سه رگونکي هه-
 ویردا ده دريت. (روانداز چانه های خمیر)
 تفتیک: [ناو] کورک. (کرک)
 تفتيلک: [ناو] کوټره باريکه. (قمری)
 تفره: [ناو] کراژ. (پوسته؛ شوره).
 تفکر دنه وه: [چاوگه، ت] فریدانی هه ر شتی له

دهمدا. (۲) تف فریدان. (تف کردن)
 تفره مار: [ناو] کراژهمار. (پوسته مار)
 تفکه: [ناو] ټاگردانی له قوړ چيکراو؛
 کووانووی قوړينه؛ (آتشدان گلی)
 تفل: [ناو] تويز؛ توکل؛ تويخل؛ تفه. (پوسته)
 تفل: [ناو] بوئی هه يه له (تفل) ی فارسيه وه
 هاتبيت. تلف؛ مندال؛ زاروک. (بچه)
 تفه: [ناو] تفل؛ توخل؛ تويکل. (پوسته)
 تفه: [ناو] ديوار يک به موړه (قوړ) دروست
 بوويټ. (ديوار گلی)
 تفه زړی: [ناو] تووه کيو. (توت وحشی)
 + تفهنگچی: [ناو] ټاوه ټاوه (ب) دهست پاست له
 تيرهن دازيدا. (وارد در تیراندازی؛ تیرانداز خبره)
 تفهنگي په شوکی: [ناو] تفهنگيکی قه ديمي و
 سهر پر که له سهر لولوه که يه وه بارووت و
 ساچمه ی ټپده کړا و به زممه داده گيرايه وه.
 (تفنگ سرپر)
 تفهنگي ساچمه يی: [ناو] زياتر بوړاوه و فيشه
 کی ساچمه يی دهخوا. (تفنگ ساچمه زن)
 تفي سهر به ره موژوور: (ب) کار يکی کريت که-
 زبان به کريار يشی بگه يینی، و وهک تفي
 به ره و ژور بگه پټه وه بو نيو چاوی خاوه نی.
 (تف سربالا)
 تفروکه: [ناو] خهردل؛ خهردهل. (خردل)
 تفسک: ههنجيري کيو. (انجیر وحشی)
 تفل: < تفل
 تفو: [ناو] ترپ؛ توور؛ تفر. (ترپ)
 تفي: [به ند] دفي؛ نه شي؛ دمی؛ گهره ک.
 (بايد)
 تفيای: تووره بوون. (عصبانی شدن)

تک: [ناو] (۱) دک؛ دوو؛ هر تک چاوی دېشی؛
هر دوو چاوی دېشی. (دو) (۲) دلۆپ؛ دلۆپه؛
تکه. (قطره)

تک: [ناو] نوخته؛ خوش؛ خهش؛ لکه؛ عهیب
وئیراد؛ چ تک تیدا نینه؛ بی عهیب و لکه یه.
(غش؛ لکه) دلۆپ. (چکه)

تکه تک: (۱) [دنگه ناو] چرته چرت؛ وه ک ده-
نگی کاتر میز؛ (تک تک). (۲) دلۆپه -
دلۆپ. (چکه چکه)

تکه کردن: [چاوه گه، ت] هاتنه خواره وهی
دلۆپه. (چکه کردن)

تلاسان: [چاوه گه،] هه لخلیسکان. (لغزیدن)
تلیزار: [ئاوه لئاو] به قامک بزار کراو؛ دهست
چن؛ هه لئار ده؛ تلیزیر؛ (انتخاب) (۲) له
پادهی قامکی دهستیگ تینا پهریت. (ب) نایاب.
انگشت شمار

تلخه: [ناو] کو گابه فری به سه هول بووی
په له په له له سهر عهرز ماو. (کپه برفهای
بجامانده در بهار)

تلدار: [ئاوه لئاو] تولدار؛ تولدار؛ ناوس؛ تولپ؛
سکپ. (آبستن)

تلگه نی: [ئاوه لئاو] زک گه نیو؛ سک بو گه ن بو
جوینه. (شکم گندیده)

تلمسک: [ناو] تلماسک؛ زهنگه ته تری.
(تلسک)

تلنایو: [چاوه گه، ت] تلین؛ تلانه وه. (غلطیدن)
تلوفک: [ناو] (ف. گو لچینه وه) گلوفک؛ لکی
ههره سهره وهی دار. (شاخه های بالائی
درخت)

تلی: [ناو] (۱) گله؛ دانه؛ دهنگ. (دانه) (۲) تبل؛

قامک. (انگشت)

تمتم: [ناو] سماق. (سماق)

تننیک: [ئاوه لئاو] به دئه سل؛ به دنیژاد.
(بداصل)

تنگز: [ئاوه لئاو] نانگزا؛ توو ره. (عصبانی)

تنگزی: [ناو] توو ره یی. (عصبانیت)

توبه ی گورگ مهر گه (ب) دووری نه کردن و
دهست هه لئه گرتن له خده و خوو؛ توبه ی
بیاباه خ؛ توبه ی به درو. (توبه درو غین؛ توبه
گرگ)

تویز: [ناو] (۱) توبه وانه ی کونی ته ستیر و رو
چن. (دها ن بندروزن) (۲) میکوت و میگوار؛
دوق؛ کوته کی سهر بزمار پرز؛ گورز. (گرز)
تویزه گیواوه: [ناو] گیاسپون؛ دهرمانه بو زه-
ردووی. (میخک وحشی؛ چوبک؛ صابونی)
تویله گیا: [ناو] شه له مه باخی. (کلم صحرایی؛
خردل بری)

توبه که له م: [ناو] گیا گه له رم؛ کالیسیومی
زوره بو پتهو بوونی ئیسک و نه خوشینی
ئیسک به که لکه. (کلم پیچ)

توتو؛ تواتو؛ چین چین. (لایه لایه؛ قشر قشر)
+ توخماخ: [ناو] قه تماغه؛ پیست؛ توخماخی
سهرت هه لئه که نم؛ پیستی سهرت هه لئه که-
نم (پوست)

توخمه تخیل: [ئاوه لئاو] زول؛ بیژوو؛ توخمی-
حهرام؛ حهرامزا. (حرامزاده)

توپ ناوس: [ئاوه لئاو] پایه مانگ؛ هه راش
ناوس؛ نزیک به زائین. (پابماه)

توراخ: [ناو] خهسه؛ دوی خهستی ئاوچنراو
بو که شک چیکردن؛ دوراخ. (دوغ چکیده)

تۇراق: < تۇراخ.

تۇراقدان: [ناو] تامانی تۇراق. تووره که ی هه-
لواسینی تۇراخ. (ظرف دوغ چکیده)

تۇراک: [ناو] جۆری پهنیر. (نوعی پنیر)

تۇربه: [ناو] تووره که؛ تووربین؛ کیسه. (توبره)

توربچه: [ناو] تووره سووره؛ جۆریک تووری

چووکە ی پیست سووره. (تریچه نقلی)

تورتان: [ناو] مقەس؛ قەیحی؛ دویرد.

(قیچی)

تورکردن: [چاوغەت] توران؛

زیزبوون. (قهر کردن)

تورکردن: [چاوغەت] به توپ گرتن؛ رام کردن؛

خسته توپ؛ زیاتر بو کوپ و کیژ دموتریت که

مهیلی یه کترین رابکیشن. (تور کردن)

تورکمان: [ناو] تورکمن؛ تورکمنه؛ جه-

ماوهری سپی پیستی تورکه کانی ئاسیای

ناومندی. (ترکمن)

تورکی: [ناو] زمانی تورکی؛ زمانی تورکه-

کانی ئورال ئالتایی وئازهری. (ترکی)

تورکی: [تاوه لئاو] په یومندیدار به تورکه وه.

(ترکی)

تورکی ئازمیری: جه ماوهری تورکی ئازربایجان.

(ترک آذربایجانی)

تورکی لاو: (ب) تورکه کانی پاش شورشی

ئاتاتورک له تورکیا. (ترکهای پس از انقلاب

آتاترک)

تورکی ئهسته موولی: زمانی یاسایی دهوله تی

تورکیا. (زبان رسمی ترکیه)

تورمز: [ناو] روسد؛ فد؛ ئامیری پاره ستاندنی

ههر که رهسته ی ته گهردار؛ چهند جوره،

کاره بایی، پونی، پایی، دهستی، کومپرسی و

هیدرولیکی؛ له کوردستانی باشوور وشه-

ئینگلیزییه که ی دهلین، و ئیستوی پیده لین.

(ترمز)

تورمز بریان: [چاوغەت] تورمز برین؛ له

کارکه وتن و عه بیدار بوونی تورمز. (ب) خو

پی نه گیرانه وه. (ترمز بریدن)

تورنابازی: [ناو] فد؛ یاری شا و وه زیر و دز و

جه لاد. (ترنابازی)

تورؤس: [ناو] تورؤس وئانتی تورؤس، دوو

کیون له مه لهنندی کوردستانی تورکیان.

(نام دوکوه)

تورپه هات: [ناو] فد؛ تورپه هات؛ هه لیت و په-

لیت؛ قسه ی پرو پووج. فشقییات. (ترهات)

تورپی چرا: [ناو] چنراو و هه ل دووراویکی توپی

کیسه ئاسای بچووک له دهزووی نه سووج،

دهیکه به سهر پستانه کی (مه مکه) ی

چرا توپدا. (طور چراغ)

توزته کاندن: [چاوغەت] (ب) لیدان؛ کوتان و

بو تیوه شانندن. (کنایی، کتک زدن)

توزهلانینه: [بهند] توزهلانه؛ توزیکی که م؛ نه-

ختیک؛ که میک. هه ندیک. (کمی. خیلی کم)

توشکه: [ناو] کریش وهک؛ کریشی سهری

چلکن یان گه چهل. (شوره)

توشهل: [ناو] توخل؛ تیقل. (پوسته)

+ توف: [ناو] توف؛ توو؛ توو؛ توو؛ توخم. (تخم)

توف نانه وه: [چاوغەت] گیچهل به ریاکردن؛

کور تکراره ی توفان نانه وه. (شلوق کردن)

توف ئافیتن: [چاوغەت] توف چاندن؛

توو چاندن؛ توو وه شانندن (تخم پاشی)

توڤقۇ: تەرەكالى بۇ توو ڤاگيراو. (ميوه بوستانى تىخمى)

توقە: [ناو] تەوقە؛ دەستومشتاق. (بهم دست دادن)

+ توقىن: [چاوغە] زيادکردنى ئاوى كاريز و كانى؛ ژيانەوهى كويزه كانى. (پرابى كاريز؛ پرابى چشمه خشكیده)

توقىن: [چاوغە] (۱) ترسان (ترسىدن). (۲) درياني پورگ (پاره شدن تاول). (۳) ژيانەوهى كويزه كانى. (زنده شدن چشمه خشكیده) (۴) تەقىنى قومبوله. (تر كيدن نارنجك) +

توكز: [ئاوھلناو] تركزه؛ بڤه. (خطر) تولانەوه: [چاوغەت] داتولان؛ نەرمبوونى ميوه بەھوۋى زور گەيىنەوه؛ بل بوون. (نرم شدن ميوه به علت زياد رسيدن) تولپر: <تلدار

تول دان: [چاوغەت] زكدانى ديوار. (شكم دادن ديوار؛ طبلک کردن) تولدان: [ناو] مندلدان؛ (بچه دان) تولومپا: [ناو] تورومپا. (تلمبه)

+ توله: باتى؛ جياتى؛ برى؛ قەرەبوو؛ له توله قەلمىكدا كىيىپىكم پىدا. (عوض)

توله كە مارانە: [ناو] مارتوله كى؛ له كوردستان زور دەرپويت، تامى تالە و ھەندىك ماكى ژارى (ناميگدال) ى تىدايە و دەرمانىكى - ئىش بەرە. (افسنتين كير)

تومار كىردن: [چاوغەت] دەنگ خستنه سەر شريت و قەوان؛ <سەبت ضبط کردن نوار و كاست> +

تومانج: [ناو] بوختان؛ تومەت. (تھمت) توماندن: (ف.گيو) تومەت لىدان. (تھمت زدن)

توميز: [ناو] مشتەكولە. (مشت) توم قفە: [ناو] گياچەورە؛ لەميراواى بوكان و پاوه و كيۋەكانى دالاهو زورە و دەرمانە بو سينوزيت. (گل مرو)

توم گير: [ناو] گياى بالووگېر؛ گوى بەرخ؛ گولەكەى بە توپ لە پال يەكدان، دەرمانى بېرونشيت و نازارى سينگە و گەلا تووكنەكە - ى بو خنازير باشە. (گل ماهور) تومەز: <تومەيزە

تومەيزە: تومەلى؛ تومەز؛ تومەزانە. (تونگو) تون: [ناو] فد؛ اند؛ فرد؛ رادە و ريزەى دە - نگ، دەستەواژەى موسيقايە. (تن) تون: [ناو] فد؛ اند؛ كيشيكە بەرانبەر بە ھەزار كيلو. (تن)

تون: [ناو] فد؛ فرد؛ اند. گوشتى كولواوى ماسى (تون) كە لە ناو قوتووى سەربە - ستراوى تەنەكەدا راي دەگرن. (تن) تون: [ئاوھلناو] مروقى چاوبرسى و تيرنەخور. (حريص)

تون: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ ناوى جوړىك ماسيە. (نام ماهى تن)

تون: [نیشانەى ملكى بو دووھەم كەسى تاك] ھەموو عالەم گرفتارى تون. (علامت ملكى)

+ توند: [ئاوھلناو] خەست؛ دژى شل. (تند؛ سفت)

+ توند و تيز: [بەند] (۱) توند و تيز ڤابوورد؛

به له ز رابوورد. (سریع). (۲) [ئاوه لئاو] تال -
 وترش؛ زور توون. (طعم خیلی تند)
 تونده تمبیات: [ئاوه لئاو] نهوهی زوو تووږه -
 ده مییت، تمبیات له (تمبیعت) ی ئاره مییه وه
 هاتووه. (تندخو)
 توننی: [ناو] توندی؛ توونی؛ خهسی؛ تام
 تیژی قاییم. (تندی)
 تووتکان: [چاوگه، ت] (۱) پړیوایه ته کوپړیک
 چاوی به خواردنیک بکه ویت و ښستیای -
 بکات و نهیده نی تووی ده تکیټ و مندالی
 ناییټ. (عقیم شدن مرد). (۲) هه لټروو
 شکان. (چمباتمه)
 + تووتهک: [ناو] نهرمه نایه. (نوعی نی زبانه -
 دار)
 تووجی: به لا فکرن؛ پشک کرن؛ بلاو کردن؛
 پړش و بلاو کردن. (قسمت کردن)
 تووډپک: [ناو] تووټرک؛ ته مشک؛ تیمشک.
 (تمشک)
 تووډوکه: [ناو] خاکشیره که شيله؛ گیاییکه ده
 نکه که ی بو سیبه پړو (مالاړیا) به که لکه. (قدومه
 کوهی)
 تووږ: هاوېژ؛ تووږدان؛ هاوېژتن. (انداز)
 توور: [ناو] فرد؛ اندک فد؛ گه شت وسه -
 یران، زیاتر بردنی چمند که س پیکه وه بو گه -
 شت و ولات گه پان له لایه ن پړیک خراویکه وه.
 (تور) +
 تووره کیوی: [ناو] گیای توره ده میی؛ له
 مه باد، پیران شار و پاوه زور دپړوی گه
 لکه ی ده کوئینن بو دهرمانی برین و دومه ل.
 (علف خر)

تووریست: [ناو] فرد؛ اندک گه شتیار؛
 گه پړوک. (توریست)
 تووزهک: [ناو] تهره تیزه؛ تهره توږه؛ تهره توږه؛
 (تره تیزک)
 تووش: [ناو] فرد؛ (۱) له زمانی فهرانسه شدا
 به مانای تووشی یه که بوونه؛ پړو به پړووی یه که
 هاتن. (۲) چه توون و تووش وډزوار.
 (سخت) (۳) جگی زور ساوراو؛ جگی تووش.
 (شتالنگ زیاد ساییده شده) (۴) شه پانی.
 (خشن)
 تووشک: [ناو] چوښتیر؛ توښتیر؛ گیسکه
 میی له دوو ساله که متر. (بزغاله از دوساله
 کمتر)
 تووشکه له: [ناو] تووشک؛ کاوږه می که
 پای ناییټه دوو سالان. (میش در اول
 دوسالگی.)
 تووفه پړنگی: [ناو] شیلک؛ بڼه گیاییکی خزو
 که، میوه که ی سوور و ترش و شیرینه.
 (توت فرنگی)
 تووکه: [ناو] ترووکه؛ پړووشه ی به فر و باران.
 (نم نم برف و باران)
 توولی: [ناو] وشتی تووکن و به رگن دریژ.
 (شتریشم دراز)
 توولیایی: (۱) هله لیلیایی؛ هه لویه لېوون له بهر
 کولانی زور. (له شده از زیاده پختن) (۲)
 توند پړهوی: زیده پړهوی؛ زیاده پړوی. (افراط)
 + توون: [ئاوه لئاو] تووژ؛ تیژ (تامی تیژ و
 توند). (طعم، تیز و تند)
 توونکه: [ناو] تنوکه؛ دهرپی زور کورت.
 (شورت) میو ی گوشاد. (تنکه؛ شورت)

توونوتیز: [ئاوہلناو] (۱) بہ کار؛ خیرا توندوتوُل.
(کاری). (۲) توون و تیز؛ تامی زور توند و
تیز؛ تال و تیز. (طعم خیلی تند)
توونہ گیواو: [ناو] توونیلہ؛ توونہ گیا؛ تہر خون.
(ترخون)

توونہ دار: [ناو] دارچین؛ دارچینی؛ داریکہ لہ
چین و مالیزیه وه هاتووه، پیستی نہو دارہدہ-
رمانی بر و نشیت و سی و زو کامہ. (دارچین)
+ توونی: [ناو] توندی؛ تالی؛ تیزی، دژی نہ-
رمی؛ تووتنہ کہ توونہ؛ نہرم نییہ. (تندی)
توونیلہ: < توونہ گیواو

تووه قہ سپہ: [ناو] جوریک توو شیرینی دہنک
گہورہی سپی (نوعی توت سفید)
+ توئی: من نیم، توئی. نہ توئی. (تو هستی)
توئخم چوو: پیستم ساورا؛ (ب) شہ کہت
بووم؛ ماندوو بووم. (خستہ شدم)
تہ بانہ: تہ پانہ. < بانگلیر

تہ بتاندن: [چاوگہ، ت] نارام کردنہ وه؛ حہ-
جماندن؛ دلخوشی دانہ وه. (آرام کردن)
تہ بتین: [چاوگہ، ت] نارامگرتن؛ حہ جمین؛
داسراکان. (آرام گرفتن)
تہ بخالہ: [ناو] تیمسک؛ لیوہہ لڑریان.
(تبخال)

تہ بریز: [ناو] تہوریز؛ شاریکہ لہ نازربایجان
پوژہہ لاتی ئیران. (تبریز)
تہ بسی: [ناو] کھشہ فہی چایی. (سینی
کوچک)

تہ بج: [ناو] نہ خوشین بہ هوئی خواردنی
چہ و راییی زورہ وه. (مریضی از چربی
زیاد خوردن)

تہ بلہی سہر: [ناو] تہ پلی سہر؛ تہوقی سہر.
(فرق سر)

تہ بہ توڑ: [ناو] تہونی جالجالووکہ. (کارتک)
تہ پ تہ پی: [ئاوہلناو] کھسیک کہ تہنیا تہ
وقہ سہری ہہ ویزہ. (کسیکہ فقط وسط سرش
طاس است)

تہ پساندن: [چاوگہ، ت] (۱) پراختن؛ پان کردنہ-
وہ. (پھن کردن) (۲) لیدان؛ کوتان. (زدن؛
کوبیدن)

تہ پکەر: [ئاوہلناو + ناو، بک] تہ پو؛ فیلہ باز.
(حیلہ گر)

تہ پل: [ناو] دمہک؛ زہرب؛ نامیریکی
موسیقایہ. (ضرب)

تہ پلہک: [ناو] باکردنی گہچی دیوار بہ هوئی
تہرہ شوئی (نم) وه. (طبلک). (۲) زیرسیفار.
(زیرسیگاری)

تہ پلہ کردن: [چاوگہ، ت] ہملہ کردن لہ قسہ-
کردندا. (تپق زدن)

تہ پلہ کی پوژ: [ناو] گوئی پوژ. (گوی خورشید)
تہ پلہ گوینی: [ناو] ٹگوینییک کہ کہ تیرہی
لیدہ گیریت. (گون کتیرا)

تہ پ لینہ کوتان: (ب) بی زانستی لہ کاریکدا.
(سردرنیاوردن)

تہ پودول: [ناو] کیو و شیو. (ب) ہہردی پر-
کوسپ و کھندال. (زمین ناہموار)

تہ پودوو کہل: [ناو] تہمودوو کہل؛ مزودوو؛
تہم تویمان. (مہ و دود)

تہ پولولول: [ناو] تہمو مژلہ کاتی بہ فر و باران-
باریندا. (مہ ہمراہ با بارش)

تہ پولہ گیا: [ناو] گیاگزگانہ. (گیاہ طاوسی-)

(رنگ)

ته په : [دهنگه ناو] دهنګی که وټنی شتی
قورس؛ وه عهرز که وټنی شتی قورس؛ دهنګی
به دار ته کانډنی لیقه و مافووره. (صدای
افتادن اشیاء سنگین و نرم)

ته پوهوږ: [ناو] هه راوهوړیا و زرمو کوټ. (تق-
و پوق و سرو صدای بلند)

ته په سهر: [ناو] و [ئاو] لټاوه سوله لټاوه؛ بیده-
نگ؛ سته م دیتوو؛ سهر کوټ کړاو؛ سهر کوټنه-
کړاو. (مظلوم)

ته په وټه لان: هه ردی پرکه ند و کوټسپ. (زمین
ناهموار)

ته بی: [ناو] ته پلوټی؛ سستی؛ له ش گرانی.
(لشی)

ته تن: [ناو] قوپ. (گل و شل)
ته ته: [ناو] ډول و که لی ته ته به ینی هه-
ورامانی تهخت و هه ورامانی لهوږ. (گردنه و
دره ای در اورامان)

ته ته پیچ: تهخته پیچ؛ پیچانډنی دهست و پیی
شکاو به تهخته. (با تهخته بستن استخوان-
شکسته)

+ ته ته له: [ناو] ټامرازی هه وږ گهری، تهخته
یان چه رمیکه بو لووس کردنی هه وږ و
هیربار. (بزار کوزه گر)

ته ته له: [ناو] (۱) که وانه؛ لاتراسکه کردنی
گولله که له به رد بکه وی. (کمانه). (۲) هه-
لېه زینه وهی په یتا په یتای زاپ کاتی لاتیل
بو سهر ټاو ده هاو یژریت. (نان و ماس).
(کمانه)

ته حر: [ناو] ته حر؛ شیوه. (طرح)

ته خار: [ناو] ته غار؛ (ب) سی؛ ته غاریک ته-
پاله سی دانه یه، ته غاریکی چوار پووتی گهنم
سی په یه. (به سی عدد اطلاق میشود)
تهخت خاو: [ناو] قهره ویله ی له سه رنو وستن.
(تخت خواب)

تهخته: (۱) [ناو] چال و چول نیسه (ته-
خت) ه. (تخت است) (۲) [ناو] یه که ی ژماره ی
به ری قوماشی پیکه وه لکاو و (دو وراو) داوینی
کراس چوار تهخته یه. (تخته). (۳) [ناو] یه که-
ی ژماردنی جاش و به تانی و قالی، سی ته-
خته قالی. (تخته). (۴) [ناو] تهخته نه رد،
تاو له. (تخته نرد). (۵) [ئاو] لټاوه شتی پان و ته-
خت وه ک: تهخته به رد، تهخته گهمره.
(هر چیز صاف و پهن). (۶) [ناو] ته غهر بو داری
تاشراوی پان ده گو تریت. تهخته دار. (تخته-
چوب)

تهخته پیټی: [ناو] تند: غه ری ب سنجان: جووجه.
(ساس)

تهخته دامه: [ناو] تهخته پیکه خانه خانه کړاو
و ۶۴ خانهای هه یه بو یاری دامه؛ (چه لان
چابوو هه مان بوو تهخته دامه) «مین» (تخته-
داما)

تهخته سږ: [ناو] پارچه یی (لباد یان هه ور) که
نووسراوه ی تهخته سیای قوتا بخانه ی پی-
پاک ده که نه وه. (تخته پاکن)

تهخته سی لا: [ناو] سی تهخته ی ناسک که
ناوه ناوه به باری را راست و را پووتدا (بوډه-
وامی زیاتر) پیکه وه لکاون. (تخته سه لا)
تهخته شنو: [ناو] تهخته داریکی ۸۰×۸
سانتیمتر بو و هر زشی شنو کردن له سهری.

تهراکتور: [ناو] فذ؛ فرد؛ اند؛ تراکتور؛ کهره-
 ستهی شیو برین. (تراکتور)
 تهراکردن: [چاوگهت] بهردانهوه؛ خسته-
 خوارموه. (پائین انداختن)
 تهراموا: [ناو] قهتار (شمه ننه فهر) ی ناو شار.
 (تراموا)
 تهراپانه: [ناو] ترانه؛ قهشمه ری؛ گهمه. (بازی)
 تهراپوس: [ئاوهلناو] تهراپوس؛ ههردی هه-
 میشه شیدار. (زمین همیشه نمدار)
 تهراپوه ری: [ناو] هاتن وچوون؛ تراپوه ری؛
 هاتوچو کهر؛ نه م وشه کوردیه و چووه ته نیو
 زمانی فارسی و بووه به ترابه ری. (تردد؛
 ترابری)
 تهراپهل: [ئاوهلناو] پیریزنی تهراپوش. (پیرزن
 شیکپوش)
 تهراپرت: [ناو] کهستهک؛ کولوی خاک. (کلوخ)
 تهراپرتلین: [چاوگه] گیزبوون؛ شیوان. (آشفته-
 شدن)
 تهراپرجو: [ناو] پهرجو؛ کرمزی؛ مه هدمر؛ کاری
 کهس نه کردوو. (معجزه)
 تهراپرجه: [ناو] شه بیاک؛ ده لاقه. (شباک)
 تهراپرجه مه: [ناو] پاچقه؛ وه گیرانی نووسراوه
 بییک به زمانیکی تر. (ترجمه)
 تهراپرخان مه جلیس: مروقی تاییه تی دانیشتن له
 کوپ و مه جلیسدا؛ (ب) پیواماقوول. (مجلس-
 نشین)
 تهراپردهماخ: [ئاوهلناو] که یف خوش؛ به دهمماخ.
 (خوشحال)
 تهراپرهنوو: [ئاوهلناو] شتی تازه و نوی؛ خه بهر و
 باسی تازه (جدید و نو)

(تخته شنا)
 تهخته کورت: (ب) عقل سفک؛ که م
 عقل. (کنایی، کم عقل)
 تهخته نهرد: [ناو] تاوله. (تخته نرد)
 تهختی سینگ: [ناو] پانایی سهر سینگ.
 (تخت سینه)
 تهختی ناوشان: [ناو] پانایی لای ژوورموه ی
 پشت. (پهنای شانه)
 تهخر: [ناو] تهرک؛ وازلی هیئان. (ترک)
 تهخلیت: [ناو] (۱) تهقلیت؛ سواعبهت؛ گالته.
 (شوخی) (۲) لاسایی؛ دهمه لاسکی. (تقلید)
 تهخم: [ناو] شوین؛ جیگا. (مکان)
 تهخهر: [ناو] (۱) عه شیره. (۲) [بهند] تهغهر؛
 زورتر. (۱) عشیره ۲ بیشتر)
 تهدهوانه: [ئاوهلناو] جیمک؛ لفه دهوانه؛ بویموه
 (شملوبه ره کهت). (دوقلو)
 تهپرنه ناز: [ئاوهلناو] پیره میردیک خو قیت و
 قیت کهت. دلته؛ تهراپوش. (شیکپوش)
 تهپرا: به تو؛ بو تو؛ لو تو. (ترا)
 تهپراتی: [بهره می چاوگه] تهپایی؛ تهپری؛
 نمداری. (تری)
 تهپراف: [ناو] دیلاندن؛ ده لاندن. (نشت)
 تهپراج: [ئاوهلناو] (۱) مروی له یلاق و دریز.
 (آدم خیلی دراز قد) (۲) [ناو] عه لاف؛ کپ یار و
 فروشیاری دهغل به کووم. (علاف)
 تهپرازا: [ناو] شه ونم؛ خوناوه. (زاله)
 تهپراشکاری: [بهره می چاوگه] تراشکاری.
 (۱) پموتی تاشین. (۲) جیگا و کهره سته و
 کاری کانزا تاشین (له چه شنی خه-
 پراتی) (تراشکاری)

تهرسا: [ئاوه‌لناو] ديان؛ فهله؛ عيسايي؛ (له-
چهند شويني ديكه به گاوريش وتراوه).
(عيسوي)

تهرفه: [ناو] تهفره؛ خاپ؛ فريو. (فريب)
تهرقال: دوستايه‌تي له‌گه‌ل كه‌سيكي خراپ-
دا. (دوستي با آدم‌باباب)

تهرك: [ناو] (۱) دولوه‌ي زيني تهسپ، يان
دوواوه‌ي هه‌رسوارتيك. (ترک). (۲) ته‌رخ؛ ده-
ست لييه‌ردان. (ترک) (۳) بيخ؛ بن؛ ته‌ختي
زيره‌وه؛ (ته؛ كف)

ته‌ركال: [ناو] مه‌زراي ده‌غلي ناوي. (كشت
آبي)

ته‌رك‌به‌ند: [ناو] به‌ن‌سامو‌رته. (تركي‌ند)
ته‌رك‌زه: [ئاوه‌لناو] تو‌كز؛ مه‌ترسي؛ بهه. (خطر)
ته‌ركه‌خه‌م: [ئاوه‌لناو] كه‌م‌ته‌رخه‌م؛ بي‌خه‌م.
(لا‌بابالي)

+ ته‌ركه‌دونيا: [ئاوه‌لناو] دووري كردو له
خوشيه‌كاني دونيا؛ زياتر به (پاهيه‌ي)
كليسانشين ده‌لين. (تارك دنيا)
ته‌ركه‌ز: [ناو] دارته‌قله له ساقه‌تي خه‌يزمران.
(چوب چوگان از خيزران)

ته‌ركه‌زا: ته‌ركه‌زي‌د؛ جي‌هيشتني نيشتمان؛
ته‌ركه‌ديار (ترک وطن و ديار)
ته‌ركه‌ولت: له ولات ده‌رچوو؛ ئاواره؛ ته‌ركه-
ديار. (آواره غربت)

ته‌رمه‌ك: [ناو] تايه‌ي دريژ و باريكي گم‌الك
و دپك و دال. (كه‌خارم‌كعب‌شكل)
ته‌روتليس: [ئاوه‌لناو] ته‌م و خووساو. (ترو
خي‌س)

ته‌م و وشك هاو‌نيشتن: تي‌روپشك. (نوعی-)

قورعه)

ته‌رووك: [ناو] داري ته‌م زيبا؛ به‌ريكي
سووري هه‌يه بو نه‌خوشيني سي و دل به-
كه‌لكه. (طويلك)

ته‌رومنده: [ناو] تازه‌فيم‌اگه‌يشتي؛ نو‌به‌ره. (نوبر)
ته‌رومنه: [ئاوه‌لناو] پهرش و بلباو؛ ئاوارم
(پراكنده)

ته‌م‌تيزه گيويله: [ناو] كووزله. (ترتيزك آبي)
ته‌م‌زيه: [ناو] آگي‌ي ته‌روو؛ له‌كوردستان زوره
و ده‌رماني كرمي پيخو‌له‌يه. (سجده
صحرايي)

ته‌م‌شو: [ئاوه‌لناو] شي‌دار؛ نمدار؛ شه‌دار؛ ته-
م‌شوع؛ م‌توبه‌تدار. (نمدار)

ته‌ره‌فان‌دن: [چاو‌گه] ب‌رين؛ به‌لكردن؛
ق‌رتان‌دن. (قطع كردن)

ته‌ره‌فه: [ناو] سكه‌لوه‌پ‌ين؛ پله‌ندمر. (تفيلي)
ته‌ره‌ك: [ناو] تيك؛ درز؛ قه‌له‌ش. (ترک)
ته‌ره‌كان: [چاو‌گه] تره‌كيان؛ قه‌له‌شان؛ قه‌له
شين. (تركي‌دن)

ته‌م‌له‌يلان: [ناو] ني‌رتكه‌پياز. (پيازچه)
ته‌م‌مي‌مير: [ئاوه‌لناو] پياوي دل ته‌م و خو‌پ‌ازينه‌ر.
(مردی که زیاد به خودش ميرسد)

ته‌ريانه: [ناو] ساقو‌م؛ سه‌وه‌ته؛ تريان. (سبد
بزرگ)

ته‌ريب: [ناو] به‌لاف؛ ته‌رس؛ ته‌پاله؛ ته‌پاله
(تپاله)

+ ته‌ريب: [ئاوه‌لناو] دوو هيل له راستي به-
كدا، كه هه‌رگيز به يه‌گ نه‌گه‌ن مه‌گه‌رله
نيه‌ياه‌تدا، وه‌ك پ‌واله‌تي هيلی قه‌تار. (موازي
در هيندسه)

+تهريب: [ئاۋەلناۋ] تەراز؛ ھاۋتەريب؛ ھاۋشان
، ھاۋمەرام؛ ھاۋرى. (ماۋى؛ ھەمسان)
تەرىفە: [ناۋ] تەرىفە؛ نەخۋشىنى ئازالە كە نابى
گۈشتە كەى بخورىت. (نوعى مرض حيوانات)
تەرىكى: [ناۋ] تەنىيائى؛ تەنىياكە وتوۋى؛
گۈشە گىرى. (عزلت)
تەرىيە: [ناۋ] تەرىدە؛ پىگر؛ چەتە؛ جەردە.
(راھزن)

تەزەرد: [ناۋ] مەرى سى كە سەروچاۋى زە-
ردىيت. (رەنگ گوسفند)
تەزاندن: [چاۋگەت] سەردن؛ لەئاۋى سارد
يان بەفردا پارگرتى ئەندامى گيانلەبەر؛
(ب) تەممى كردن. (كنايى، تنبيه كردن)
+تەزىن: [چاۋگە] (۱) مىلۋورە كردنى ئە-
ندامى لەش؛ (مورمور كردن اعضا) (۲) چيان؛
چوون و سەبوون بە سەرما. (كرخت شدن).
تەژ: [ئاۋەلناۋ] پىر؛ دۆلدەر؛ لىپاولىپ. (پر)
تەژە: [ناۋ] (۱) تەگە، نىرى (نەھاز). (۲) يارى
قەلەمندارى. (نوعى بازى). (۳) ئەستوون
(ستون). (۴) بالار. (الوارسقف) (۵) [ئاۋەلناۋ] زە-
بەلاج. (لندهور)
تەژەندەر: [ئاۋەلناۋ] زەبەلاج؛ درىژ و ناقول.
(ليلاق؛ لندهور)

+ تەس: [دەنگەناۋ] فەمانى دەنگدانى كەل
گامىش و ئەسپ بو پاشەۋە چوون. (فرمان
پس رفتن اسب و گاميش)
تەسكوتروسك: بەرتەنگ؛ بارىك و تەسك
(كم عرض وباريك)

تەسمە: [ناۋ] وشەيىكى بيانى بەلام بە باو
بوونى سەيارە، لە سەر زارى جەماۋەر ۋەك

كوردى بە كار دەبرىت و كوردكارىش كراۋە و
بوۋەتە تەسوۋ يان تەسوۋ بەلام زىاتەر ھەر
تەسمە دەوترىت. (تسمه)
تەسمە پەروانە: [ناۋت] ئالاقە لاسىقىكە كە بە
ھىزى ماتوۋ پەروانە ھەلدە سوۋرپىت بو
فېنك كەردنەۋەى رادياتور. (تسمه پروانه)
تەسوۋ: [ناۋ] سىرمە؛ تەسوۋە. (تسمه ، نوارى
از پوست وچرم)

تەسەل: ئارام؛ تىرو تەسەل، بوۋى ھەيە (تير
وتەسەل) بى و تەسەلەى ئارە-
ۋى (سوكنايى) يە (آرام)
تەسىقى شوفپىرى: [ناۋت] گەۋاھى نامەى
شوفپىرى؛ شەھادەى شوفپىرى. (گواھينامە-
رانندگى)

تەشاۋم: [ناۋ] شىۋە و شوبھاندن؛ وىدەچى لە
ۋشەى (تەشابوھەۋە) كوردكارى بوۋىت.
(تشابه)

تەشرىف: عد؛ فد؛ وشە ئارەۋىيە بەلام بە واتاى
(بەپىزەۋە ھاتن) بەتايىيەت لە ھەۋرامان و
موكو ريان زور دەگوتىتە (تشرىف)

تەشرىن: [ناۋ] عد؛ ناۋى دوو مانگى سالە لە
بەينى ئەيلوول و كانوونى يەكەمدان نام
(دوماه)

تەشكەل: [ناۋ] داۋىن؛ دامىن. (دامن)
تەشەخوس: [ناۋ] كەسايەتى؛ دەمار و لووت
بەرزى، لە ئارەۋىيەۋە ھاتوۋە.
(شخصيت؛ تكبر)

تەشەنە: [ناۋ] پەرە؛ تەننەۋە (پخش)
تەشەنە كردن: [چاۋگەت] تەشەنە ۋ ھە-
ۋكەردنەۋەى بىرىن. (بازچرك كردن زخم).

(۲) تهنینه‌وه. (پخش شدن)

ته‌شی‌بریق: [ناو] برووسکه. (برق)

ته‌شیکه: [ناو] موغ‌موغه؛ میشووله‌ی لاق-
دریژ که هندیکیان سهریشتیان کولکنه
(پشه‌بزرگ)

ته‌شی‌مل: [ناو] کولیچه گیواو؛ گوله‌کانی زهره
و له پال‌یه‌کدان، پشه‌که‌ی تام‌تاله دهرمانی
نیسی گه‌ده و پوهانه‌وه‌ی تووره‌یه. (جینتیانا)
ته‌شیوک: [ناو] جوړیک هه‌له‌په‌رکی. (نوعی
رقص)

ته‌عارفکردن: [چاوگه‌ت] فد: ناره‌ویه به‌لام
به واتای خولک‌کردن له زمانی کوردیدا باوم
(تعارف‌کردن)

ته‌غمه: [ناو] شه‌قلی نازهل‌داخکردن؛ تاغمه.
(مهر داغ‌کردن حیوانات)

ته‌غهر: [به‌ند] زورتر؛ زیاتر. (بیشتر؛ غالباً)

ته‌فت: [ناو] قهرتاله. (سبد میوه)
ته‌فتی: [ناو] گهنمی وه‌ک برپیش کوتراو.
(گندم نیم کوب)

ته‌فره‌باز: [ناو] لئاو ته‌فره‌دەر؛ فریوده‌ر؛ له
خشته به‌ر؛ خه‌له‌تین؛ خاپین. (فریبکار)
ته‌فەش: [ناو] لئاو + ناو] خاپین؛ خوفروش.

(خائن)

ته‌فته‌فیک: [ناو] که‌مانچه. (کمانچه)
ته‌فجفان: [ناو] له‌گهل‌که‌سیک زورنزیک-
بوون؛ په‌یوه‌ندی. (رابطه)

ته‌فدا: زهره‌رگه‌یین؛ زیانی خورو. (زیان‌رسان)
ته‌فرزین: [ناو] ته‌به‌رزین. (تبرزین)

ته‌فسک: [ناو] ته‌فزک؛ ته‌فزک؛ ته‌فاریک؛
هه‌زیر؛ (هه‌نجیری کیوی. (انجیر کوهی)

ته‌فش: [ناو] قه‌مچ؛ چه‌وی پان. (تکه‌سنگ
پهن سابیده‌شده)

ته‌فگر: [ناو] لئاو هه‌مووگر؛ هه‌موو لایه‌نیکی
ده‌گریته‌وه؛ هه‌مووان ده‌گریته‌خو. (همه-
گیر؛ شامل)

ته‌فل: [ناو] لئاو تیکه‌ل. (مخلوط)
ته‌فنیپر: [ناو] ته‌فنه جنوکه؛ ته‌ونی جالجا
لووکه؛ تالی دایپروشک. (کارت‌نک. تار
عنکبوت)

ته‌قوو: [به‌ند] ته‌قوو؛ ته‌قاو؛ به‌لکوو؛ به‌شکوو.
(بلکه)

ته‌قاندن: [چاوگه]، (۱) به‌شوین شتیکیدا گه-
پان و پشکین؛ هه‌موو جیگاییکیان ته‌قاند
به‌شوینیدا تا دوزیانه‌وه. (پی گشتن) (۲) چه-
ک ناوردان. (شلیک کردن). (۳) داته‌قاندنی
ده‌غل. (بیختن). (۴) تره‌کاندن. (منفجر کردن)
+ ته‌قاو: [به‌ند] ته‌قوو؛ ته‌قوو؛ هاتوو؛ به‌لکوو؛
به‌شکوو؛ به‌شکه‌م. (بلکه)

ته‌قاو: [رابوردووی ته‌قین] به‌هه‌موو
ماناییکه‌وه؛ ته‌قه‌کردوو؛ شقه‌بردوو؛ تره‌کیو.
(منفجرشده)

ته‌ق‌ته‌قان: [ناو] پلیکان له به‌ردی خو‌رست
(پله سنگی طبیعی)

+ ته‌قله: [ناو] جه‌والی گه‌وره که سهریکی
بجیت به ناو خویدا له کاتی باران باریندا
وه‌ک که‌په‌نک ده‌یدهن به سهردا. (نوعی
بارانگیر)

ته‌قه‌تیکه‌وتن: [چاوگه‌ت] به‌رمو خه‌لاس-
بوون چوون؛ یه‌که‌یه‌که و دووان دووان
مردن یان کوژران، به‌ره به‌ره چو لکردنی

جیگاییک (روبه انقراض رفتن)
 تهقه پراو: [ناو] جوړیک پراو که به دمنگ وهه را
 نچیر دهرده پهرینن. (شکار باسرو صدا)
 تهقه کردن: [چاوگه، ت] (۱) تره کین؛ تره کیان؛
 قهله شان؛ (ترکیدن) (۲) به چه کی گهرم
 تیرهاویژتن. (تیراندازی کردن)
 تهقه ل به ربوون: [چاوگه، ت] باقیه ی برین
 پچران؛ له یه ک به ربوونی تهقه لی دووریاو.
 (بخیه پاره شدن)

تهقه لو: [تاوه ل ناو] شروډ پوښ. (زنده پوش)
 تهقیاو: [پاوردووی ته قین] ته-
 قیاگ (۱) دایژراو. (بوجاری شده). (۲) تهقیو؛
 وه ک: قومبولی تره کاو؛ تهقاو. (منفجر شده)
 + ته کان خواردن: [چاوگه، ت] داچله کان (یکه
 خوردن)

ته کاندەر: [ناو] و [ناو بک] هه ژینه ر؛ جمینه ر؛
 پراوه شینه ر. (تکان دهنده)
 ته کان له خودان: (ب) هه لمه ت بردن بو
 کردنی کاریک (تکان خوردن برای انجام
 کاری)

ته ک تیره ناز: [ناو] ته ک تیرهاویژ؛ تیره نازی
 زور دهست راست و ټمنگیوه له عه سکه ریډا
 که بو مه بهستی تاییه ت که لکی لی وه رده-
 گرن. (تک تیرانداز)

ته ک خال: [ناو] فد؛ چوار بهرگی ته که له ده-
 سټیک پهری په رانتوډا. (تکخال) < ته که ۱
 ته کنای: [چاوگه] ته کاندن. (تکاندن)
 + ته که: (۱) بی وینه یه؛ ته نیایه. (تک است)
 (۲) تاقه؛ جووت نییه. (فرداست) (۳) بجوه؛
 ته که نه ولاتر؛ بچو نه ولاتر. (بروآنظر ف) (۴)

چوار پهری ته ک خالی دهستی په-
 رانتو. (تکخال ورق). (۵) حاله تی ته کان
 خواردن؛ شه که ی شتی ئاو یزان. (تکان
 خوردن؛ اهتزاز)
 ته ک هاوسهری: [ناو] (ب) یه ک ژنی؛ دژی
 فره ژنی. (تک همسری)
 ته گهر: [ناو] تاییز؛ تایه ر؛ چهرخ؛ پای خول-
 خوری ټه رابه و سه یاره. (تایر)
 ته لابی: [ناو] بهو ئاره وانه یان ده گوت، که
 پیشه یان له کاته یی بوو؛ گولچنی ئارمو.
 (خوشه چین تازی)
 ته لاق: [ناو] له سهرته نیش ت یان ټانی شک
 پالډانه وه. (لمیدن روی آرنج) +
 ته لپ: [ناو] تلپ؛ سلپ؛ تلف؛ لیته ی
 نیشتووی بن تراو؛ پلته. (تفاله؛ درد)
 ته لچن: [ناو] توپی به ته لچنراو (طور سیمی)
 واپاوه به (شبه که، توپی ټینتیر ټیتی ده لټین،
 که پیماویه وشه ی) توپی، یان راهیله، یان
 راهیله (شیاوتره له ته لچن. < راهیله
 ته لډروو: [ناو] تیل ډروو؛ ته لی ډم کدار؛ ته ل-
 ډم کین. (سیم خاردار)
 ته لواسه: [تاوه ل ناو] په شیو؛ ئالوز؛ ئالوز؛ خه-
 مبار. (آشفته)
 ته لووکی: [ناو] چالووکی؛ ته نگز. (سفیدخار)
 ته له باو: [ناو] قور ولیته ی به جیماو له سیلاو.
 (گل ولای جامانده از سیل)
 + ته له زم: [ناو] ههرشتی باریک و دریز برراو
 وه ک سیرمه. (۲) جیابوونه وه وسهره له دانی
 توآلشه یی له پیست یان ناخوون. (تراشه)
 ته له سه نگ: [ناو] گابه رد (سنگ بزرگ)

تهله که: [ناو] پارهیی که قومار بازان به خاوه-
نی قومارخانه بیان ده؛ پاچرا. (شتیل) < فیل
وتهله که

تهله مار: [ناو] گیای مهرگه مار؛ له پابوردو دا
له ناوچهی ژاوهر و گهلاکه بیان ده کولاند و بو
نه وهرینی مووی سهرکه لکیان لی وهرده
گرت. (کبر)

تهله یفون: [ناو] فرد؛ فد؛ تند؛ نامیری
تیلداری ناخاوتن له دووره وه (نه ورو بیتلشی
هده). (تلفن)

تهله یفوونچی: [ناو] کهسیک که کاری
پیکهینانی په یوهندی تهله یفوونی له نیوان-
تهله یفوون کهرانه؛ ته غهر له تهله یفوونخانه.
(تلفنچی)

تهله یفوون کردن: [چاوگهت] (جه رهس) زه-
نگ لیدان و په یومنی گرتن. (تلفن کردن)

تهله یفوون گرام: [ناو] فرد؛ فد؛ تند؛ نووسینی
په یغامی تهله یفوونی. (تلفن گرام)

تهله یفوونی بی سیم: [ناو] تهله یفوونی که له
سونگهی شه پوولی رادیوییه وه په یوهندی
پیکدینی؛ تهله یفوونی بیتل. (تلفن بیسیم)
تهله یفوونی هاوپی: موبایل. (مبایل)

تهله و: [ناو] (۱) قهرز (قرض). (۲) داوخواز.
(خواستن) (۳) چوونه زگ، زیاتر زور بو هینانی
جنسی، نه حمده چووه تهله و فاتم. (۴) کاتی
جووت خوازیی یهک سمی میوینه؛ به تهله ب.
(فحل)

تهماته جنانی: [ناو] گیاییکی گه لاپانه و بهره-
که له تهماته وردتره و عیلاجی باداری و
بهردی مسولدانه (عروسک پشت پرده)

تهماته مارانه: [ناو] میوه مارانی؛ ههندی
ژاری (بریونین) ی تیدایه، له پرشه که ی بو
چارهی شه که رمز که لک وهرده گرن
(انگورمار)

تهماته مروژه: [ناو] گیای پرزه له؛ تهماته
مروچه؛ دهرمانه بو زیپکه و پالوتنی خوین.
(تاجریری)

تهماشا کردن: [چاوگهت] بالاخوهدان؛ به-
راخوهدان؛ سهر کردن؛ پامان؛ چاولیکردن؛
نهیپن؛ میزه کرن؛ تواشا کردن؛ سهرنج دان.
(نگه کردن)

تهماشاگه: [ناو] بهرجه وهن؛ دیمه ن؛ جیی
پوانین. (تماشاگه)

تهماکوچنانه: [ناو] گوشه ن وهنا؛ گیاییکه بو
لاپردنی بهردی مسولدان به که لکه (تنباکوی
کوھی)

تهمایهر: [ئاوه لئاو] چاوه پوان؛ به هیوا؛
هیقیدار؛ (چاره نووست خوټ ته بی دیاری
بکه ی، نهک تهمایهری که بوټ دیاری-
بکه ن «قانع» امیدوار)

تهم باز: [ناو] ته پوُلک؛ که مبار. (تپه کوچک)
تهمباسک: < تمباز

تهمبورقان: [ناو] تهمبورژهن. (تنبور نواز)
تهمتومان: [ناو] تهم و مز. (مه غلیظ)

تهمخه: تهمخه؛ ته غمه؛ داخمه. < ته غمه
تهمر: [ناو] پارچه قاقه زیکی چاپکراوی
چووکه یه ونرخی له سهر نووسراوه و له به-
رانبر ههر خرزمه تیکدا ده ولت له جه ماوهری
دهستینی و موزی پووج (به تال) بوونی لیده-
دا، وهک: تهمری سهر پاکه تی پووسته (تمبر)

تەمەرى ھېندى: [ناو] دارىكى ئارانييە و بەرە -
كەى كەلكى پزىشكىي ھەيە. (تەمەرىندى)
تەمس: [ناو] لىخشاندىن؛ پەلاندن؛ پياھىنان.
(لمس)

تەمشك: [ناو] تەمىشك؛ تووپك؛ تووئوپك.
(تمشك)

تەمومۇز: [ناو] تۆز و غمار؛ (ب) ھەورىك كە
بە سەر غەزدا دەكشى. (مەغلىظ)

تەموورەدان: ئاپورەدان؛ ئابلوقەدان؛ تىئالان؛
كۆبۈنۈھە بە دەور شتىكدا. (جمع شدن دور
چيزى)

تەمەرىز: [ناو] شەپەكەل؛ (ب) گرمە و گورە؛
قەرەبالغ و شىوانى جەماور، شەپ و ھەلا.
(جنگ كل؛ شلوغى)

تەمەل: [ناو] ھەلماتى مەرمە؛ كەللا. (تيلە)
تەمەل: [ناو] جورىك گيانلەبەرى مەيموون
ئاساى تىسك درىزى خاوە خاوەرى جە -
نگەلە. (تنبل)

تەمەن درىز: [ئاوھلناو] بەعومر؛ پىر؛ عومر -
درىز. (مسن)

تەمىنە: (۱) ناوہ بو ژنان (تەمىنە) (۲) شە -
ستە باران (باران تند)

تەنتەل: [ناو] مۆتەكە؛ مېردەزمە؛ حالەتى -
سەنگ سواربوون. (كابوس)

تەنخو: [ناو] برى؛ باتى؛ لەباتى؛ (شيعرى
وېم تەنخوای سەمتوور و سازى) ھەلەوى.
(تنخواه؛ عوض)

تەندروسى: [بەرھەمى چاوغە] تەندروسى؛
لەش ساغى. ساخلىمى. (تندروستى)
تەنكوتىوال: [ئاوھلناو] شتى زور تەنك و

ناسك. (بىسارنازك)

تەنگال: [ناو] و [بەند] رەخ؛ پالوو؛ كەنار؛ بە -
رقەد؛ كەلەكە؛ قەراخ. (بېھلو؛ جنب)

تەنگاوتىلكە: [ناو] شەتەكدانى كۆلەبار بە -
پشتەو بە شىوھى راستوچەپ و زور
توندى. (راستوچەپ بستن كۆلەبار)

تەنگوتىرش: [ئاوھلناو] تەنگوتىرووسك؛ بە -
تايەت بە لىيا سى (جلوبەرك) ى تەنگ دە -
وتىرت. (لباس تنگ)

تەنگەزى: [ناو] وام كىوى (بادەم كىوى)؛ دارجە -
وگ؛ لە كىوھەكانى زاگرووس زور دەرويت و
ماكىكى تىدایە بەناوى (پروتناز) ھەربەو
ھويەوھە زووتر لە ھەموو پرووھ كىك لە بە -
ھاردا گولەكە، گەلەكە ى وردە و دەرمانى -
كرمەك و كرمى (ئاسكارىس) ە (بادام كوهى
مريوانى)

تەنگەكىش: [ناو] كەمەربەند؛ نىوقەد بەند؛
كەزووى ژىرسىنگى بارەبەر. (كەمربند؛ تەنگە
اسب)

تەنگى ئىوارە: تەنگوۆرى؛ ئىوارە ى دەرەنگوھ
خت. (تنگ غروب)

تەندووړاو: [ناو] گىژاو؛ تەندووړە ى ئاو.
(گرداب)

+ تەنووړە: [ناو] (۱) ناخى گىژاو؛ گىژاوى زور
بە ھىز. (گرداب سەمگىن) (۲) گىزەلووگە.
(گردباد) (۳) شوئەلى بەرزى ئاور. (شعلە
بلندآتش)

تەنەسوور: ناوى كەسىك كە بە دەستوورى
ئەردەشىرى پاپەكان بەشەكانى ئاويستاي كۆ
كردەوھ. (جمع اورى كننده بخشهاى اويستا)

به دستور اردشیر بابکان

ته نه که: [ناو] پروپه پری ناسکی کانزا؛
گیاننداری لاوازی پیده شو بهین، وه که:
مایین ته نه که (حلبی)

ته نه که پووتی: [ناو] چله نگی نهوت؛ (نایه ره -
پیکه بو ده غل، به ران به ره ۱۶ کیلو یان
پووتیک) (حلبی نفت)

ته نه ی دار: [ناو] ساقه تی دار؛ کوته ی دار، له
پیشه وه تا لقی دار. (ته درخت)
ته نی: [ناو] له دایک و بایک؛ دژی زپ.
(تنی)

تهواره: [ناو] ده غلی پیگه یشتوو. (غله رسیده)
تهوازی: [ناو] بوی هیه له (تهوازوع)
ثارهویه وه هاتیبت، و واتاکه ی گوپاییست؛
داوخوازی لیووردن. (پوزش)

ته واشیر: < ته باشیر

تهوان: [ناو] هیژ؛ توانایی. (توان)
تهواو عه یار: [ناو] تهواو؛ بی که مو که
سری؛ له سه تاسهت. «گوفاری مه باد ۱۱۲» (صد
درصد)

تهور له ق: [ناو] ناکار خراپ. حیز؛
ثاریله (لوس؛ بد رفتار)

تهوریز: [ناو] ته بریز؛ شاری ته بریز له
نازربایجانی خوره لات (شهر تبریز)

تهوقات: [ناو] نیشست؛ به شه پلاخه به پشت ملدا
دان. (سیلی به پشت گردن زدن)

تهوقه گول: [ناو] گولیکی له هه موو پهنکه و
گه لاکه ی ده کولینن بو درمائی ددانه -

کیرم (گل شاه پسند)

تهوم: [ناو] ته گبیر. (تدبیر)

تهون و بهست: [ناو] بهن و بهست؛ به ندوبهست.

(بندوبست)

تهوهرک: [ناو] مباره ک؛ ته به پروک؛
پیروز (تبرک)

+ تهوهره: [ناو] مازه. (محور)

تهومنو دوزخ ی: [ناو] بهرده سمانه؛ بهردی جه -
هه ندهم. (فسان)

تهوه نی پژنی: [ناو] بهرده مه پمه پ. (سنگ مرمر)
تهه تافک: [ناو] ته حتافک؛ نه عنا؛ پوونگه؛
پینک. (پونه)

تهه لک: [ناو] ته حلک؛ تالک؛ خرچه -
تال؛ گم که تال. (خریزه و طالبی نرسیده تلخ)
ته ی: [ناو] مه پری یه کده ست سپی. (گوسفند
سفید)

تهیرین: [ناو] لهش گران بوون؛ سست بوون
(سست شدن)

تهیسان: [ناو] بریقه دان؛ برووسکان؛
ترووسکان؛ [له] چاوگه ی ته یسین. (برق زدن؛
سوسو)

تهیه و بووگ: [ناو] (ب) مروقی له کل ده -
رهاتوو؛ به نه زموون و قال بوو (انسان پخته) +

+ تی بهر بوون: [ناو] چاوگه ت؛ به دار تی بهر بوون
و لیدان؛ تی پو بوون تی هور ووژان. (کتک -
زدن؛ جمع شدن)

تیبینی: [ناو] چاویا گیپان؛ چاف لیگیران؛
وردبوون هوه؛ ورده و بوون بو ناگاداری؛
(ملاحظه)

تیپ: [ناو] بریتییه له سی گورهان؛ له -
شکریکیش سی تییه (تیپ).

تیپ: (۱) [داها تووی هاتن] به پوهیه دیت

(میآید). (۲) [ناو] تاته به ردی که گو لاوی له
سه ر بیّت. (تخته سنگ دارای چاله پر آب)
تیت: تیبت؛ دیبت؛ دی؛ دیی؛ دیت؛ تی.
(میایی)

تیترون: [ناو] قوماشی چی بوو له هودای
پولستیر. (تترون)

تیدامان: [چاوگه، ت] له ناو جیگاییک یان
مه کاتیکدا مان. (ماندن در جایی) (۲) له

کاریکدکدامان و دهسه و سان بوون. (درماندن)

تیرامان: [چاوگه، ت] سه رنج ییدان؛ ته-
ماشاکردن؛ لی نه پیرین؛ لی نو پیرین؛ میزه کردن؛

لی ورد بوونهوه. (بادقت نگاه کردن)

تیرتیرک: [ناو] سیسرک. (جیر جیرک)

تیردوهن: [ئاوه لئاو] تیریهز؛ چه ور. (ب) قه له و.

(دنبه دار؛ چاق)

تیرزان: [چاوگه، ت] سه تلی ناوی تیرزان:

رژاندیه ناویهوه؛ رژاندنه ناو؛ له شکر تیرزان و

گونه که یان گرت. (در آن؛ ریختن؛ ریختند)

تیر کردن: [کینایی] (ف. گیو) هاندان؛ فیتدان.

(تیر کردن).

تیروهاتن: [چاوگه، ت] هیرش بردن؛ په

لاماردان؛ پریدا کردن. (حمله بردن)

تیز: [ناو] دواهمین نامیلکه بو وهرگرتنی

بروانامه له زانستگا، که پیویستی به لیدوان

وسه لماندن ههیه. (تز)

+ تیز: [ناو] بارووتی ورد؛ گهردی بارووت.

(باروت ساییده)

تیزار: نازناوی نیمپراتووره کانی هووس. (تزار)

تیزاندن: [چاوگه، ت] هه له اتن و له پر ده

چوونی حه یوانی به رزه، به تایبته کمر به تر و

زه رزه روهوم. (عر و تیز)

تیزمالک: [ناو] باریکه؛ هه ر شتی باریکه و مبوو؛

باریک بوونهوه بو خو دزینه وه. (باریکه؛ جیم-

شدن)

تیزه جار: [ناو] (۱) گالته جار؛ که سیک که گالته

ی پیده کریت. (کسیرامسخره کردن) (۲)

شوینی گالته کردن. (جای شوخیکردن)

تیزاو: [ناو] تراویکی ترش و تاوینه ره تمنانه-

ت کانزایش ده تاوینیتیهوه؛ وهک تیزاو

باتری (باتری) سه یارم. (اسید)

تیزبیر: [ئاوه لئاو] وردبین؛ هزر قوول؛ عاقل؛

بیرومهند؛ که سیک زوو له مبه ست بگا.

(تیزبین)

تیزبین: [ئاوه لئاو] خاوهنی چاوی به هیز؛ (ب)

زور سه رنجده ر؛ هویربین؛ هووربین؛ وردبین.

(تیزبین)

+ تیزپه: [ئاوه لئاو] نیره یی که زور ده په ریت

و زور ناخیایی (نرینه ای که زیاد و سریع

جفتگیری میکند)

تیز که له: [ئاوه لئاو] به له باریک؛ ناتله نگ زراف؛

به ژن باریک؛ به ژن شووش؛ تیشکه له.

(قد باریک؛ کمر باریک)

تیزه و کردن: [چاوگه، ت] (۱) تیز کردن؛

تیز کردنهوه؛ وهک تیز کردنهوه ی دمه-

تیخ. (۲) < تیر کردن. دنه دان.

تیسرماندن: [چاوگه، ت] تیسره وانندن؛

پیدمالین و تیکوتان؛ لیدان؛ پیاکیشان.

(کتک زدن)

تیشته نگاو: [ناو] (۱) خواردنی به یینی به ر

قلیان و فراوین. (خوراک بین صبحانه و

نهار (۲) کاتی به یانی. (صبح زود)

تیشک شکانه وه: [چاوه، ت] هه ر ۷ منگی
تیشکی خۆر له ناو تراو یان هه لمدا پادهی
شکانه وه یان (لا تراسکه) جیاوازه که ده بیته
پیکهاتنی که سکه سوور؛ هه موو نووریکی -
تریش پادهی شکانه وه یان جیاوازه.
(انکسار نور)

+ تیشکان: [چاوه، ت] تانجی بهردانه که -
رویشک ږووه ږوو له بهر هه و سه ر پادا ده -
بیته هووی تیشکان و لیک ترازانی تانجی و
نچیر. (بسرعت ازهم بردندن)

تیک: [ناو] درز؛ قه له ش. (درز؛ شکاف)
تیکفه دان: [چاوه، ت] تیکدان؛ شیوان؛
ئالۆزی؛ ئالۆزی؛ پشیوه دروستکردن.
(خرا بکردن؛ بهمزدن)

تیکردنه وه: [چاوه، ت] دریز کردنه وهی داوین
به قوماش دانه دهم. (دوختن تکه ای پارچه -
بدامن کوتاه) +

تیکفرمان: [چاوه، ت] ږووخان؛ تیکشکان؛
ویران بوون. (ویران شدن)

تیکله: [ناو] کیتته له؛ له گۆزه چوو کتر و ده می
گه وره تره؛ دیزه ی چوو ک. (کوزه دهن گشاد)
تیکمه: [ناوه ل ناو] توکمه؛ قهوی و قول؛ تهنگه -
قهوی؛ تهزه؛ زه به لاج؛ تیکسم ږاو. (هیکیلی
و شکم گنده)

تیکوشهر: [ناو، بک] هه ولده ر؛ ته قه لاده ر؛
خه باتکه ر. (کوشا)

تیکهوتن: [چاوه، ت] ژنیک که ده که ویتته
عاده تی مانگانه؛ ژنه ک کو مه هان ده به ت.
(افتادن به عادت ماهانه)

تیک و مردان: [چاوه، ت] شیواندن؛ تیکه لکردن.
(همزدن)

تیکه وه پپچان: [چاوه، ت] باریپچانه وه؛
(بارگه یان تیکه وه پپچا و بهر ی بوون یاران)
همین. (بار و بندیل بستن)

+ تیکه وه دان: [چاوه، ت] تیکدانه وه؛ خراب -
کردنه وه؛ ږووخاندنه وه؛ ږووخاندن. (خراب -
کردن)

+ تی گرتن: [چاوه، ت] پیداکرتن؛ مه لافه
(چه رچه ف) تیگرتن؛ بهرگ تیگرتن. (برگ -
دوختن؛ جلد گرفتن)

+ تیگیران: [ږا بوور دووی چاوه، ت]
(۱) کیشه یان له به یندا په یدا بوو. (درگیر
شدن) (۲) [چاوه، ت] کیشه په یدا بوون.
(درگیر شدن)

تيله کو: [ناو] ناوچه ییکه له بهینی سه قز و
سنه دا. (منطقه ای بین سقر و سندنج)

تیلیسان: [ناو] بهر هه تاوگر؛ قایش یان
لیواری پپشه وهی کلاو. (آفتابگیر کلاه)
ته له فزیون: [ناو] نامیری ږاگه یاندنی دهنگ
و ږهنگ. (تلویزیون)

تیمساح: [ناو] عذ؛ خزو کیکه له چه شنی
مار میلک به لام زور گه وره یه. (تمساح)

تیتینوکه: [ناو] بینه قاقا؛ بهر قو ږوو. (بیخ گلو)
تینور: [ناو] دهنگی هه ره بهرزی پیاو (بهم،
بول، بوږ) له کوږی مو سیقادا؛ کوژی
موسیقاییه. (بلندترین صدای مردانه، بم)

تینه گیا: [ناو] تاس نه ور؛ خه رده له چه رمه -
له؛ ده رمانه بو له رزینی دهست و سه ر. (خردل
سفید)

تیوار: [ئاوَه لَناو] بهر تهسک؛ تهنگ؛ باریک.
(تنگ)

تیواندن: [چاوگه،] تاواندن؛ ئاتیواندن؛
تاواندنهوه. (ذوب کردن)

تیول: [ناو] تهویل؛ نیوچاوان. (پیشانی)
تیووشین: [چاوگه،ت] تیوکوشین. تریت. (تلیت-
کردن)

تیوهشین: [ناو،بک] کهسک که کاری تیوه-
شاندنی لیباسه (جلوبه رگ) له ناو ته ندووردا؛
یان خول ده پرژینی به سهر قوردا. (تکان
دهنده لباس؛ پاشنده)

تیوه تالاندن: [چاوگه،ت] تیوه گلاندن؛ تیوه-
پیچان. (ب) تووشی کاریک کردن.
(درگیر کاری کردن)

تیومریخ: [ناو] داوی پوی جولایی که له نیو
ماسووله (ماسووره) دایه. (ریسمان و نخ بود
جولائی)

تیوه شانندن: [چاوگه،ت] (ب) لیدان؛
پیدامالین. کاری < تی وهشین (کتک زدن) +
تیمو: [ناو] که رهسته ییکی موسیقایه له
دومبه ک ده کا. (تمپو)

+ تی هه لدان: [چاوگه،ت] تیومردان؛ ئاو یکی-
تی هه لده: ئاو یکی تی وهرده. (آبکشی)
تی هه لقورتان: تی هه لقوتان؛ خو هاو یشتنه ناو
کار یان قسه ی دیتران. (فضولی)

+ تی هه لکردن: [چاوگه،ت] تیگرتن؛ تیر-
تیگرتن؛ ئاوقه کردن. (هدف قرار دادن)
تییه: [ناو] قهباره. (حجم؛ تیراژ)

(ت) بهشی وشه‌ی بیانی

تاچه‌ک: [ناو] بن چه‌ک؛ دوا‌ی واژو‌کردن
ولیکر دنه‌وه‌ی چه‌ک کوتیکی چووک له
پاش چه‌که‌که به‌جی دهمینیت. (ته‌چک)
تاخستن: (ف. گیو) بیخ‌گرتن؛ بن‌گرتن؛
نیشتنی خلته‌ی شله‌مه‌نی. (ته‌گرفتن)
تاقیب: [ناو] له‌وشه‌ی (تعقیب) ی‌ناره‌ویه‌وه
کورد کاری کراوه، وه‌شوین که‌وتن. (تعقیب)
تا‌کردن: قه‌د‌کردن؛ نووشتان‌دنه‌وه؛
دوولا‌کردن به‌سهریه‌کدا. (تا‌کردن)
ترانزیت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ ایتاد؛ پ‌موتی په-
پینه‌وه‌ی پ‌بیوار، یان‌شت‌ومه‌ک گواستنه‌وه
له‌ولاتی‌که‌وه بو‌ولاتیکی‌تر. (ترانزیت)
ترانس: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ کورت‌کراوه‌ی
ترانس‌فو‌ماتور؛ نامیریکی کاره‌باییه بو‌که‌م
و زور‌کردنی هی‌زی کاره‌با. (ترانس)
ترانسپورت: [ناو] فد؛ فرد؛ اند؛ پا‌گو‌یزی؛
نارو‌گو‌یز؛ تراومری. (ترانسپورت)
تراویرس: [ناو] فرد؛ فد؛ اند؛ ته‌خته‌کانی ژیر
هی‌لی قه‌تار. (تراورس)
تره‌یلیر: [ناو] اند؛ فد؛ تره‌یلی؛ که‌ره‌سته‌ی باری
قورس پا‌گو‌یزان که به‌تره‌یلی‌کیش (ته‌سپه-
ک) ه‌وه‌دبه‌ستری‌ت. (تریلر)
تری‌کو: [ناو] قوماشی کی‌شباف؛ جل و
پول‌یو‌یری کی‌شباف. (تری‌کو)
توالیت: [ناو] اند؛ فرد؛ فد؛ (ب) ته‌دبه‌خانه.
(توالیت).
توستیز: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکی کاره‌بایی بو

برژاندن یان‌گهرم‌کردنه‌وه‌ی نان. (تستر)
توونیل: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] قومه‌ش؛ په‌هو‌لی-
گه‌وره؛ بوار‌گه‌ی قه‌تار و سه‌یاره‌ی، ده-
سکردی ناو‌دلی کیو یان‌ژیر‌عهرز. (تونیل)
ته‌رکه‌ش: [ناو] ساچوری تیران؛ تیردانک؛
تیردان. (ترکش)
ته‌ک‌نه‌وازی: فد؛ ده‌سته‌واژه‌ی موسیقاییه و
کورد به‌کاری نابا و هه‌ندی موسیقازانانی
ئیرانیش پی‌ده‌لین (سو‌لو) که ده‌سته‌واژه‌ییکی
موسیقایی ئوروپییه واتا‌تاک‌ژمنی. (تکنوازی؛
سو‌لو)
ته‌ن‌خوا‌گه‌ردان: [ناو] فد؛ پامریکه به
که‌سیکی به‌رپرس ده‌دریت بو‌خهرجی
پیوستی پ‌یک‌خراو‌پ‌یک که دوا‌ی ماوه‌ییکی
دیاری‌کراویان ته‌واو بوونی پاره‌که دیته
حی‌ساب. (تنخواه‌گردان)
تیراژ: فرد، فد، [ناو] تیه‌ی دهرچوونی گو‌فار
و بلا‌وک له‌یه‌ک جار چاپ‌کردندا. (تیراژ)
تیرمینال: [ناو] فرد؛ اند؛ فد؛ (ب) جی‌گای سوار
کردن و پیاده‌کردنی پ‌بیواران (موسافیر‌گه-
ل) ی‌شاره‌کان؛ جی‌ی گاراجه‌کانی چند‌شه-
ریکه‌ی پا‌گو‌یزانی مو‌سافیر. (ترمینال)
تیزاریسم: فد؛ فرد؛ اند؛ پ‌یزیمی پامیاری و
کومه‌لایه‌تیی زالی ده‌ورانی قه‌یسه‌ره‌کان به
سهر‌عورو و سیات (پرووسییه) دا. (تزاریسم)
تیرور: فد؛ اند؛ فد؛ [ناو] پ‌موتی کوشتن؛ ته‌غهر
کوشتنی پامیاری. (ترور)

+ تیره: [تاوه لئاو] توخ؛ دزی ناچخ؛ سووری
 تیره: سووری توخ. (تیره)
 تیکست: [تد فغرد] دهقی نووسراوه؛ ثابته؛
 ناوه روکی نووسراوه ییکی پهراو. (تکست؛
 مطلب)
 تیکنیک: [تد فغرد] ریگا وشیواری زانست
 و زانایی. (تکنیک)
 تیلیکس غرد: [تد فغرد] نامیری په یوهندی و
 په یغام ناردن و وهرگرتنی په یغام. (تلیکس)

تیمارستان: [ناو] شیتخانه؛ جیی دینه کان.
 (تی مارستان)
 تیوپ: [ناو] [تد فغرد] فغرد
 (۱) لاسیق (لاستیک) ی ناو ته گهری سه-
 یاره. (۲) که مهربندی لاستیکی پر له با بو
 مه له کردن و نه که و تنه بن ناو. (۳) لووله ی
 جیگه ی پهنگی پو نیی (پهوغه نی) نیگار
 کیشان. (۱، ۲، ۳) تیوپ

جائسته : به جیمان وشه ییکی ئاویستاییه هه-
ربه و اتا و مهبهسته. (جامانندن)
جائهسمه : [چاوگه،ت] به جیهیشتن.
(جاگذاشتن)

جابر : وتهی بی و اتا. (سخن بی معنی)
جاتروک : [ناو] جاتره؛ گیای نه عنای کیوی.
(نعناو حسی)

جاجرم : [ناو] جاجم؛ جاش. (رختخواب پیچ)
جاجک : [ناو] جاجکه؛ جاجک؛ بنیشت. (سقز)
جاجولکه : [ناو] جولآته نه؛ جالجالو و که؛
دایپرو شک. (عنکبوت)

جاجولگهر : [ناو]، جادوو گهر؛ جاجوولگهر.
(جادوگر)

جاجیل : [ئاوه لئاو] جه حیل؛ لاو؛ گهنج؛ هه-
رزه کار. (جوان)

جادوویی : [ئاوه لئاو] نه فسووناوی؛ سیجراوی؛
په یوه نندیدار به جادوو مووه. (جادویی)

جادهی ئاسفالت؛ جادهی قیر تاو. (جاده آسفالته)
جادهی ترانزیتی : جادهی تاییهت به هینان و
ناردنی کالای دهر کزه و بهر کزه. (جاده
ترانزیتی)

جادهی خاکی : [ناو،ت] ریگایی که خوّل و
خاکیه. (جاده خاکی)

جادهی زینخ پیز : [ناو،ت] جادهی خوش کراو
که زین و چهو به سه ریندا پیزراوه و پان
کراوه تهوه. (جاده شوسه؛ جاده شن ریزی
شده)

جار جیم : [ناو] جارجم : < جاش ۱

جارموجام : [ناو] (ب) داچه ندنی مه زرا له هه-
موو سالیکدا، دواي پنینه وهی گهنم و جو
ديسان شیو برین و داچاندنی مه زرا؛ په ریزاو
په ریز. (کنایه همه ساله کاشتن زمین)

جاری : [به ند] هیشتا؛ جاری نه گه یشتوو هه-
هیشتا نه گه یشتوو هه. (هنوز) +

جاریکیان : (۱) [به ند] جاریک له چه ند جار.
(دفعه ای). (۲) یه یک جار؛ جاریکیان میوان ده بم

: یه یک جاریان میوان ده بم. (یکبار)
جاریو : جاری؛ (جاریوتهر : جاریکی تر).
(یکبار)

جاریوتهر : [به ند] که ره تیکی تر؛ جاریکی تر.
(دفعه دیگر)

جاز : [ناو] اند؛ فد؛ موسیقی رهش بوستالانی
ئه فریقیا که ئه مرو له دونیادا باوه. (جاز)

جاسووسی دوو لایه نه : سینخوپی که فسووسی
بو ههر دوو لایه نی دژ به یه ک ده کات.
(جاسوس دو جانبه)

جاش : [ناو] (۱) مه و ج؛ جاجم؛ جارجم؛
جاجرم؛ جار جیم. (جاجیم). (۲) هولی که ره؛ به-

چکه که ره. (کره خر) (۳) هندی جار که ژنیک
سی ته لاقه بکر درایت ده بوو له که سیکی

دیکه ماره ی بکه ن و پاش ته لاقدانی، بو
میړده که ی ماره ی بکه نه وه، بهو که سه بیان

ده گوت جاش و بهو کاره یشیان ده گوت
(ماره به جاش) (محلل) +

جاش بالته : [ناو] قوله بالته؛ بالتهی کورت.
(اورکت)

جاش ماکهر: جاشه میو؛ هولی که ری که میو
بیټ. (کره خر ماده)

جاش نیره کهر: هولی که ری که نیر بیټ؛
جاشه نیر. (کره خر مذکر)

جاش هیستر: هیستری چکوله تا سی سالان.
(استری که هنوز کره است)

جافی: [تاوه لټاو] په یوه نندیدار به جافه وه؛ وه-
ک هورهی جافی؛ زاراهوی جافی. (مربوط به
طایفه جاف)

جاکه شی: [ناو]، گه وادی؛ قورمساخی؛ پیشه-
ی دهویت؛ دهویت. (جاکشی)

جالو: [ناو] پرد؛ زیاتر به پردی دارین ده-
وتریت. (پل چوبین)

جامبازه: [ناو] غاری و شتر؛ و شتر لوقی به له ز.
(نوعی دویدن شتر)

جامتا: [ناو] جانتا؛ ساک. (ساک)

جام زریان: (ب) ریسوا بون. (رسوا شدن)

جامه ربه: [ناو] ده فری که شه ش مشت (ربه
یی) ده غل بگری. (کیل ۴ کیلویی غلات)

جامه لووسکی: [ناو] کلکه سووتی وه ک ماستاو
کردن؛ خولته کردن؛ ریا و زیانلووسی.
(چاپلوسی و تملق)

جامی: ناوی مه لا جامی زاناییکی گه وره ی
کورد که گلکو که ی له سابلآغه و مهیدانی
مه لا جامی به ناویه وه ناو نراوه. (جامی)

جامی جهم: [ناو، ت] ناوینه ی نهفسانه یی جه-
مشید که شای ئیران بووه؛ (ب) جامی جیهان
نوما. (جام جم)

جامیلکه: [ناو] (۱) جامی چووک؛ ناوینه ی

گچکه (آینه کوچک). (۲) ده فر و بادیه ی
چووک. (ظرف کوچک)

جامی وهرزشی: [ناو، ت] کاپی وهرزشی؛ ده-
فریکی گولدان ناسا بو خه لاتی یاریزانانی
سه رکه و تووی وهرزشی؛ جامی قارهمانی.
(کاپ قهرمانی)

جانیبزار ناوی تهنگیکی قهیمیه (نام تفنگی-
بوده)

جاندارم: [ناو] جاندارمه؛ ژاندارمه؛ پولیسی
دهرهمه ی شار. (ژاندارم)

جاندارمه: < جاندارم

جانک: (۱) کیژی پیگه یشتوو. (دختر جوان).
(۲) جوانوو. (کره اسب)

جانکان: [ناو] گوپ؛ گلکو؛ گوپ. (قبر)

جانگوری: [ناو] گیان فیدایی؛ گیانبازی.
(جانبازی)

جانگیر: جیهانگیر؛ ناوی پیاوانه. (جهانگیر)

جانه گا: جوانه گا. (گا و جوان)

جانیک: [ناو] جوانوو؛ جوانوو ماهین. (کره-
اسب
ماده)

جاورس: [ناو] گاورس؛ گارس؛ دیمیله. (ارزن-
تلخ)

جاوه جاو: [ناو] خاوه خاو قسه کردن؛ قسه
جوونه وه. (من و من کردن درسخن گفتن)

جاوی گازری: [ناو] جاویک بوو تا ماوه ییک
ده خرا ناو شیاکه بو سپیتر بوونه وه، و پاش
شوردن ده کرا به کراس و دهری. (نوعی کربا-
س سفید)

جبله: [ناو] که له شیر؛ که له باب؛ دیکل.
(خروس)

جبه : [ئاوه لئاو] مهره خهس؛ سهر بهست؛ به -
 خشارو؛ عافو کراو؛ چاوپووشی لیکراو له گوناح؛
 نازاد. (عفوشده؛ مجاز)
 جخاره: [ناو] جفاره؛ جگهره؛ سیفار. (سیگار)
 جخل : [ئاوه لئاو] دوزمن؛ نه یار؛ ناحهز.
 (دشمن)
 جرت و فرت : (ب) هاتوچوی به لهز و له سهریه -
 ک؛ فرت هاتن و چوون. (آمدن و رفتن با -
 عجله و زیاد) چرپوچوپ؛ هاتوچوی له سهریه -
 ک و به لهز. (رفت و آمد زیاده و عجله)
 جرت هجرت : (۱) دهنگی با لیبه ر بوونی له سهر -
 یه ک. (گوزیدن زیاد). (۲) خوته و بوله؛ جرت -
 و پرت. (غروندن)
 جرتی : به سووکایه تی به ژنی ده لاین سووکو -
 چرووک و بی نارام و قهرار بیت. (زن جلف و
 نا آرام)
 جرجال : < جه جال
 جرسه : [ناو] جلسه؛ جوړیک کووتالی قه -
 دیمی. (ژرسه)
 جرم : [ناو] به لڼغ و خلته ی شتی تراو که ورده -
 ورده به سهر شتیکی ترموه دهنیشی و وه ک
 به ردیکی (نه زور پهق) پییدا ده لکی و وه ک :
 خلته به ردی پروکاری ناومه ی سه ماوه و
 کتری و بنی ددان. (جرم)
 جرمگر : [ناو، بک] به لڼگر؛ ماکیکی کیمیاوییه
 که جرم له خویدا ده تاوینیتیه وه و لای ده با.
 (جرمگیر)
 جرم گرتی ددان : (۱) کراندنی به لڼی بن
 ددان به کارد یا نامیری تاییه ت که نوکتوری
 ددان دهیکا. (جرمگیر ی دندان) (۲) به لڼغ چی
 بوون له سهر ددان (جرم گرفتن)

جرناو فرنا : < جوړناو فرنا
 جرنګ : [ناو] جرینگ؛ دهنگی له یه ک کهوتنی
 مامیز یا هه رجور کانزایی. (جرینگ) +
 چرو جانه وهر : [ناو] جووله وهر و گیاندارانی ورد
 و کچکه؛ وه ک؛ کرمومیش و میروو. (کرم -
 وحشرات)
 جرو که جروک : [ناو، ت] دهنگی خویندنی چوله -
 که؛ جوو که جووک؛ (صدای گنجشک) (ب)
 گریانی له ژیر لچه وه و به نووزه نووز. (۲)
 [ناو] پرته و بوله ی له ژیر لچه وه؛ بوله و
 خوته ی له بهر خووم. (غروندن؛ مویه)
 جرووسکه : [ناو] چرووسکه؛ ترووسکه؛ بریقه
 لیدانی ههور. (برق زدن؛ درخشش)
 جرید : [ناو] جریت؛ جلیت؛ دار ته قله ی
 کورت. (چوبدست سوارکاران در نوعی بازی)
 جریفک : [ناو] گهسک؛ گسک. (جارو)
 جرینگاندن : [چاو گهت] بوله و خوته ی له
 ژیر لچه وه. (غرغر کردن)
 جرینگه جرینگ : [ناو، ت] جرینگ وهوپ؛ (۱) ده -
 نگی له یه ک کهوتنی (خشل و کانزا و مامیز) ی
 له سهریه ک و زور. (جرینگ جرینگ). (۲)
 [ناو] پرته و بوله و قسه ی له ژیر لچه وه خوته
 و بوله له بهر خووه. (غروندن)
 جزار : [ناو] پهنج؛ نازار؛ جه زرمبه؛ جزیا؛ بیگار.
 (عذاب؛ بیگاری)
 جزال جزال : [ئاوه لئاو] پیزال پیزال؛
 ونجرونج؛ له تله تی چکوله. (تکه تکه)
 جزوین : [ناو] دژوین؛ جوین. (دشنام)
 جسوجو : [ناو] له (جستوجو) ی فارسیه وه وهر
 گیراوه گهړان و پشکنین؛ به دوا ی شتی کدا
 گهړان. (جستجو)

جغه: [ناو] مووی تهوئل که به شیوهی چه-
تری بقرتی. (مووی پیشانی چتری)
جفتکردن: [چاوه، ت] (۱) کیلانی زمو،
(شخم کردن). (۲) پیکهوه چه سپاندن؛ جووت-
کردن. (۳) دوو دهنک لههر شت نانه پال یه-
ک، وهک: کهوش جووتکردن. (۲و۳ جفت-
کردن)
جفته جفته: (۱) [ناو] بهزمی شانو ناسا که
لایهن
دهستهی لوتیانوه که له قه دیمدا بهر پیوه ده-
چوو. (نوعی بازی لوتیهایی دوره گرد بود) (۲) [به-
ند] جووته جووته؛ دووان دووان. (جفت جفت)
جفته دووانه: [ناوه لئاو] لفه دووانه؛ ناوه لئووانه؛
جفی. (دوقلو)
جقات: [ناو] بزوتنه وه و شوږشی به کو مهل؛
بزاو؛ خهباتی به کو مهل؛ راپه رپن؛ جووله؛
جووین. (جنبش و شورش)+
جفراندن: [چاوه، ت] جه فلاندن؛ جنقاندن؛
جهنقاندن؛ ترساندن؛ داچله کاندن. (ترساندن)
جفلین: [چاوه، ت] که ولکردن؛ پیست دامالین.
(پوست کنند)
جقه: [ناو] خشلیک بو رازاندنه وهی کلاو یان
تانجی سولتان و گه وران. (جقه). (۲) چو؛
نینوک (نانووخ)ی بهینی دوو په نجهی که له-
شیر. (ناخن بین پای خروس)+
جقه شینه: [ناو] جوقه شینه؛ کاسه لکه شینه؛
کاسه له شینکه. (سبزه قبا)
جگمه: [ناو] جمگه؛ جومگه؛ بهند؛ جمزگه.
(مفصل؛ بند)
جگه: [بهند] بیجگه؛ جیا؛ ژبلی؛ جودا. (بجز)
جگه رخوین: جگه رخوون؛ زوړ جاران جگهر

له جیاتی دل به کار ده بریت: واتا دل پر له
خوین؛ ناوی شاعیریکی نیشتمان په روه (شیخ
مووسا حه سهن) له سووریا. (نام شاعر بزرگ-
کرد)
جلخوز: [ناوه لئاو] جلف؛ بی میشک؛ سووک و-
چرووک. (جلف)
جلشووری: [ناو] (۱) کاری بالاف کردن؛
شیوو کول کردن. (لباس شستن) (۲) [ناو] مه-
کینه یی که جلک ده شوا و به کاره با ئیش ده-
کا. (لباس شویی)
جلکدروو: [ناو، بک] جلدروو؛ بهر گردروو؛ جل-
وراز؛ خهیات. (خیاط)
جل وراز: < جلکدروو
جله: [ناو] جوړیک قهوزیه که ده که ویتنه
سهرناو. (نوعی جلبک)
جله: [ناو] جلّه لایین؛ گیای سهره تان؛
(شیرپه نجه) وهک ده زوو وایه و په منگی زمرده
و لامزه له هر زهر حاتی بدا (به تاییه ت له
وینجه) وشکی ده کا. (نوعی انگل گیاهی)
جله وشل کردن: [چاوه، ت] (ب) بهر بهر-
لأکردن و بهرگری نه کردن؛ قهده غه و قورخ
لی نه کردن؛ پروویدان و سهر بهست کردن؛
(ممانعت و جلوگیری نکردن)
جله وگرتن: [چاوه، ت] (۱) له غاوو گرتن.
(گرفتن افسار). (۲) بهرگری کردن؛ پیش-
گرتن. (جلو گرفتن)
جلیتقه ی دزی گولته: [ناو، ت] جلیسقه ی چی-
کراو له مایک که گولته نه بیبری. (جلیقه-
ضد گلوله)
جلیتقه ی نه جات: [ناو، ت] جلیسقه یی که پرده
بیت له با، بو بهرگری له نقوم بوون و خنکان

له ناودا. (جليقه نجات)

جليسقه : [ناو] جليقه؛ جليته؛ جورِيك سينگ
پوشى بى قول كه له زير كوته وه ده كړي ته بهر
و له جنسى قوماشى كو ته كه يه و پشته وه
له جنسى ناسته پرى كوته كه يه. (جليقه)

جمزگه : < جگمه

جمو جوول تيکه وتن : [چاوگه، ت] (ب) سهره -
تاي بزاف؛ جووله كهو تنه ناو جقات؛ سهره تاي
سهر بزوي. (ابتدای جنبش و شورش)

جموور : زموور؛ حيساب راگرتنى پروژ و مانگ
و سال له ههوراماني قه ديمدا. (شمارش روز -
وماه سال؛ نوعى تقويم در اورامان قديم)

جناخه : [ناو] كرمه ك؛ زه نهر و زيوه ريك كه
له زير چه ناكه وه له دوولاي لاره پيچ يان ده -
سروكه و كلاو قاييم دميت؛ زير چهنه.
(زيورست زنانه)

جناره : [ناو] خه ياره؛ جورِيك قوونير و دومهل
و كوان. (نوعى كورك)

جن جن : [ئاوه لئاو] نمنجن نمنجن؛ له ت له ت؛
تيكه تيكه؛ كوت كوت؛ جنينى ورد. (قطعه قطعه)
جنچك : [ناو] پل؛ جنچك، وه ك؛ جنچكه
گوشت؛ پله گوشت. (چنجه) +

جندوكه دار (۱) [ئاوه لئاو] شيت؛ جندار.
(ديوانه). (۲) [ناو] جيگاييك كه بهر پوايه ت و
نهفسانه ده لين خپوى هه يه يان جنوكه ي
هه يه. (به جائي گويند كه جن و پرى دارد)

جنراو : [ئاوه لئاو، بهر + ناو بهر] نمنجن نمنجن -
كراو؛ له ت له ت كراو؛ پل پل كراو؛ (تكه تكه شده)
جنگل : [ناو] گينگل؛ پاپوكه؛ وه ك؛ به دور
خودا كو بوونه وه ي مار. (حلقه؛ چمبره) +

جنهنار : [ناو] جن همنار؛ ههناره جنانه؛ ههناره -
جنانى؛ داريكه له ههناره ده كا. (اناروحشى)
جواب كردن : [چاوگه، ت] كرى نشينى كه
خاوه ن مال پى رابگه ينى ماله كه ي چول بكا.
(جواب كردن) +

جوات : [ناو] جقات؛ جووله؛ جووين؛ بزاف؛
بزاو؛ رابه پرى به كومهل؛ كومهل؛ جهماوهر؛
جهمهوور. (شورش) +

جواده : [ناو] جورِيك مهشكه ي ناو تيكردن.
(نوعى مشك آب)

جوان : [ئاوه لئاو] (۱) قهنج؛ قه شهنگ. (زيبا).
(۲) جه خيل؛ ههرزه كار. (جوان)

جوانړو : [ناو] مه خاليكه سهر به شارى
كرماشان. (جوانړود)

جوانمير : [ئاوه لئاو] (۱) جوانمه رد؛ جوامير؛
مير خاس. جوانمرد. (۲) پياوى جوان و جه -
خيل. (مرد جوان)

جوانه زمه : [ناو] جوانه زوه؛ عازمه؛ زپيكه ي
جه خيلي؛ جوانه ژو. (جوش جوانى)

جوانه ژو : [ناو] جوانه زمه؛ نازموه؛ نازمه.
(جوش جوانى)

جواو كردن : [چاوگه، ت] جواب كردن؛ نه خوشى
كه پزيشك لى ناهوميديت و ماليجه ي پى
نه كرى و ماليجه كردنى رت بكا ته وه. (جواب
رد دادن؛ رد كردن) +

جواهير نيشان : [ئاوه لئاو] گه وه رنیشان؛
شتي كه به جواهيرات رازاوه ته وه و له سهرى
دامه زراوه؛ نقيم بنه. (جواهر نشان)

جوايه ز : [ئاوه لئاو] جياواز؛ جوى. (جدا)
جوبوار : [ناو] جوبار؛ له نهسل دا جوگه بووار بووه
و بووه ته جوبار و له كورديه وه چووه ته نيو

فارسی. (جوبیار)

جوبه: [ناو] (۱) جنده خانه؛ جیگای له ش-
فروشی. (فاحشه خانه). (۲) مهیدانی بهر چاو
خستنی کالاً بو فروش وهک مهیدانی ماست و
دانه ویله فروشتن. میدان فروش کالای خوراکي)
جوبی: بهوهویه؛ له بهرتهوه؛ ژبه رفی ههندي.
(به سبب)

جوت قوچ: [ناوه لئاو] جووت شاخ؛ خاونی-
دوو شاخ. (دارای دو شاخ)
جوتکه: [ناو] جووته؛ پین هاقیتنا دهواران به
هر دوو پاشی خو؛ له قه خستنی حیوان به
هر دوو پاشوو. (جفتک)
جوخینه: [ناو] خه رمانه ی دموری مانگ.
(هاله ماه)

جودابوونهوه: [چاوگه، ت] دهست لیک بهردان؛
جیا بوونهوه ی زن و میرد؛ لیک دوور که-
وتنهوه؛ لیک هه لبران؛ (ب) بهشکردنی مال و
سامانی شهریکی. (جداشدن)
جوداجودا: [بهند] بهش بهش؛ جوی جوی.
(جدا جدا)

جوداکاری: [به ره می چاوگه] [ناو] جویکاری؛
کارو پوهوتی لیک هه لبرین و جیا کردنهوه.
(جدا سازی)

جودایی خوازی: [ناو] ویست و داوخوازی جیا
بوونهوه؛ (ب) همول بو جیا کردنهوه ی بهشی
له ولاتیگ و کردنی به ولاتیکی سه ره خو.
(جدایی طلبی)

جودو: [ناو] وه رزشیکه له پوژ هه لاتی دوورمه
هاتوو و مروف ناماده ده کات بو خو پاراستن
و زال بوون به سهر حه ریفدا. (جودو)

جوربوون: [چاوگه، ت] آبه بابوون؛ بهین خوش

بوون؛ پیک وییک بوون؛ پیک هاتن؛ په خسان؛
دایین بوون. (جوربودن)

جورابین: [ناو] جوراوپن؛ گوره وی یازی.
(جوراب یازی)

جورناو فرنا: [ناو] ورینه؛ وراوه؛ له بهر خووه
قسه کردن. (هزیان)

جو پوهوته: [ناو] یوهه پوهوته؛ گیاییکی گهنم
ناسایه دهیدورنهوه بوخوراکی نازل (جودوسر)
جوش: [ناو] تاو وتین؛ هه لپه پین به هه لخنه و
داخه ی زور و به تاو و تینهوه. (حرارت؛ تبو-
تاب)

جوش خواردن: [چاوگه، ت] پوهوتی چاک
بوونه

وهی ئیسقانی شکاو؛ لکان و جوش خواردنی
متوربه. (جوش خوردن)

جوش دان: [چاوگه، ت] (ب) گهرم کردنی
کوپی هه لپه رکی. (گرم کردن و تبوتاب به-
گروه رقص دادن)

جوشکاری: [به ره می چاوگه] [ناو] شوئی
جوشکار؛ کاری لکانندی پارچه گه لی کانزا به-
گهرم کردن و تاواندنهوه به گاز و هه وا و...
کارگهی نهو کاره. (جوشکاری)

جوش و خوروش: [ناو، ت] تاو و تین؛ کول و کو؛
جرینی و بی نارامی له هه لپه پیندا؛ ویستی
گهرم و گوپ بو کردنی کاری. (گرمی و حرارت
در کار و رقص؛ جوش و خروش)

جوشی شیرین: [ناو] مایکیکی سپی پمنگ و
خوراکییه به لام خواردنی دپیته هوئی کفه لی
ئیسقان؛ بو شور دنی ناو باتری (باتری) سه یاره
به که لکه. (خوش شیرین)

جوغ: [ناو] نیل؛ ماقیله؛ نیر. (یوغ)

جوقه : [ناو] فرېنده يېکه له چوله که مه زتر؛
به شمو و پروژ نالهم دی له چول و له به پېدا،
وهک به ردیکی گولاوان وهک جوقه ی خاصه -
سیا «فولکلور» (نوعی پرنده)

جوقی : [ناو] له ناو یستادا به واتای پښه و
مور شیدی زانا، هاتووه و له کوردیشدا هر بهو
مانایه. (مرشد)

جوگمه : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ جمشیرگ؛ به -
ند.

(بند)

جوگه داخستن : [چاوگه، ت] (۱) جوگه هه -
لگرتن؛ جوگه کیشان. (جوی آب کشیدن).
(۲) ناوی جوگه به ردانه وه له شهله گه وه.
(سرا زیر کردن آب از جوی اصلی)

جول : [ناو] له زور جیدا پیتی (ل) له کوردیدا
ناو تریټ و له ته سلدا جوگهل و جوگله بووه.
(جوی)

جول : [ناو] و [ناوه لاناو] ناو ټټه؛ (۱) ټیکه لآو؛ ته -
قلی هه ف؛ به سه ریبه کداکراو. (مخلوط)
(۲) زنجیر. (زنجیر). (۳) کهرت؛ وهک که رته -
مه. (دسته چندتایی). (۴) جوړیک گهنم.
(نوعی گندم)

جوله میړگ : [ناو] جوله میړگ؛ شاریکی
کور دنشیننه، پیته ختی ولاتی هه کاری بووه،
ټیسته سه به ولاتی تورکیایه. (نام شهری -
در کشور ترکیه)

جومه : کو؛ جمله. گشت؛ تاقم؛ دهسته. (بو
من له جومه ی عهبدی خودانیم؟، سه عاتی
له دهس مهینه ت ره هانیم؟). «فولکلور»
(جمله)

جونگه : [ناوه لاناو] (۱) جنگز؛ به هانه گر؛

بیانووگر؛ له سه ر چز بو شه پ فروشی. (۲) <
جوگمه

جونگه : [ناوه لاناو] شه مبوز؛ ته سپی ناوارام و
شه روور (شه روور) و جووته وه شین و چه -
مووش. (چموش)

جووانن : (۱) [چاوگه، ت] بزواتن؛ بزواندن؛ ته -
کان دان؛ جوواندن و هاندان. (تکان دادن؛
تحریک کردن) (۲) جوانن؛ قه نجن؛ قه شه ننگن.
(قشنگ هستند)

جووتباقیه : [ناو] جوړیک دروومانه. (یک نوع -
دوخت)

جووتبوون : [چاوگه، ت] (۱) کاری سه ر جیی -
کردن؛ پیوه پروانی سیلوټی نیرومی.
(هم خوابگی؛ جفت شدن سنگنرو ماده). (۲)
لکان؛ چه سین. (چسبیدن)

جووت بهنده : [ناو] وه زیری خاومن جووت -
وگا؛ دزی ره شایی. (کشاورز دارای گاوشخم -
زنی)

جووت په روانه : [ناو + ناوه لاناو] جوړیک
فر وکه ی قه دیمی که دوو په روانه ی (په -
روانه ی) هه بوو. (دوې روانه) هه ر شت که
خواهندی دوو په روانه بیټ. (جفت پروانه)

جووت خال : [ناو] دوو خال به شیوه ی (؛) بو
شروقه کردن و مانا لیدانه وه له پاش په سته دا
داده نری. (دونقطه)

جووتزگ : [ناوه لاناو] جوټزک؛ لفه دووانه.
(دوقلو)

+ جووت کردن : [چاوگه، ت] به هاو تاکردن و
نزیک دانانی دوو تاق وهک؛ کهوش جووت کردن
< جفت کردن. (جفت کردن) +

جووتگیری : به پواله ت وشه فارسیه، به لام

دهسته واژه‌ی دارتاشی و ناسک کاریبه؛ واتا له-
بهین بردنی ماوه‌ی بهینی دوو ته خته‌ی
لکاو به‌چشنی که شه‌به‌قنه‌دا یان ئاو نه‌ده-
لینی. (جفتگیری) (۲) کاری وه‌سه‌ر گیرانی
نیر و می (جفتگیری)
جووت لووله: [ناو] (ب) تفه‌نگی دوولوول.
(تفنگ‌دولوول)
جووت له‌قه: [ناو] جووته؛ پاش له‌قه به‌هر
دوو پا، یان پاشوو. (جفتک)
جووتماقه: [ئاوه‌لناو] شمل و به‌ره‌که‌ت؛ شه-
نگله به‌ره‌که‌ت؛ دوو دمنک میوه‌ی پیکه‌وه
چه‌سپاو. (دودانه میوه بهم چسبیده)
جووت وگا: [ناو] که‌ره‌سته‌ی جووتیاری و شیو
برین؛ په‌وتی داچاندنی مه‌زار به‌گاجووت.
گاوا و اسباب کار شخم‌زنی
جووته‌ی سه‌ران: (ب) دوو دوست که همیشه
پیکه‌وه بن. (کنایی، دو دوست که همیشه باهم
باشند)
جووتی: جووتیک؛ جفتی؛ جفتیک؛ یه‌ک-
جووت. (یک جفت)
جوو جکه‌له‌قی: [ناوت] (ب) زه‌حمه‌تی زور؛ به
مه‌زار جوو جکه‌له‌قی کاره‌که‌م خه‌لاس کرد؛
کلکه له‌قی. (کنایه از زحمت فراوان)
جووچه: [ئاوه‌لناو] زورزان؛ فره‌زانا؛ زانا. (دانا)
جووپ کردن: [چاوگه‌ت] فش کردن و تاوانی
قومار به‌حریف‌دان؛ (هه‌لبه‌ت وشه‌ییکی بی
ئه‌ده‌بانیه) به‌هیلکه‌کردنی مریشکیش ده‌لین
که نه له‌هیلانه‌ی خویدا بیدوپړنی. (اخ-
کردن و تحویل دادن)
جوو قه‌وار لی برین: که‌س نه‌هیشتن و هه-
مووان کوشتن، هیچ‌که‌س که کو‌مه‌لی یا له

ئیلی نه‌هیشتن. < جیوساید. (کنایه
از کشتن کلیه کسان)
جوو که‌لی برین: بیدنگ کردن؛ (ب) هه‌ناسه
بر کردن؛ خنکاندن. (خفه کردن)
جووکی: [ئاوه‌لناو] (۱) مروی نوو که‌نووک
که‌ر؛ جووکن. (نق نقو) (۲) [ناو] موپ‌تاز؛ هه-
ندی له‌پیاوانی (په‌نج و عازاب) دیتووی تهر که
دونیا له‌هیندوستان. (جوکی مرتاض)
جوولیم: [ناو] قرژانگ؛ قرژال. (خرچنگ)
جوولین: [ناو، بک] بزوین؛ که‌سی که‌ده-
جوولینی و ده بزوینی. (تکانه‌دهنده). (پازین؛
پازینه‌ر؛ (ب) [ناو] هه‌ژینه‌ر؛ هاندر. (محرک)
جوومار: [ناو] که‌ومه‌مار؛ جوړیک ماری شینی
کوله. (نوعی مار)
جوومه‌کار: جوومه‌کشان؛ که‌سیک که‌پایه‌خ و
به‌ره‌دروست ده‌کات. (یافته‌گلیم)
جهال: [ناو] جو‌هال؛ جه‌وال. (جوال)
جهبر: [ناو] ده‌رسیکی زانستگایه وه‌ک جه‌بر
و موسه‌له‌سات. (جبر)+
جه‌برا: [ئاوه‌لناو] چه‌پله‌ر؛ که‌سیک که‌به‌ده-
ستی چه‌پی زیاتر کارده‌کا. (چپ‌دست)
جه‌بعه: [ناو] سندوق؛ مجری؛ سنووق. (جعبه)
جه‌بعه‌ی په‌ش: [ناو] جه‌بعه‌ی په‌ش؛ ثامرازی
تومار کردنی هه‌موو چه‌شنه‌پووداو‌یک له
فروکه‌دا که زیاتر دوا‌ی که‌وتنه‌خواره‌وه‌ی
ته‌یاره، هو‌ی پووداوه‌که‌پوون ده‌کاته‌وه.
(جعبه سیاه)
جه‌بله: [ناو] بی‌خو‌یی قور؛ کو‌گای قور. (کپه
آب و گل)
جه‌بو‌ره: [ناو] جیه‌ی بو‌ر؛ جو‌ی په‌ش.
(جوسیه)

جبهه ش : [ناو] ژبه ش؛ شمستی؛ شمتی؛
شووتی؛ شامی؛ شفتی؛ همنی، زبه ش.
(هندوانه)

جبهیل خانه : [ناو] جبه خانه؛ قوږخانه؛ هماری
چهک و تهقه مهنی. (اسلحه خانه)

جه تان : [ئاوه لئاو] ږقه ن؛ کمال؛ بووره.
(زمین سفت و سخت)

جه جال : [ناو] جرجال؛ که رسواریکی نه
فسانه ییبه له داهاتوو دا ږوژیک دهرده کهووی
و جه ماوهر بانگ ده کا بچنه سهر ئایینی نهو.
(ب) ساخته چی؛ دروژن؛ فیله باز. (دجال)

جهخت هینان : [چاوگه ت] چاک هینان؛
دووچار پشمین ئواتا جه ختی هیناوه و ماتل-
مه به و له سهر نه وکاره له زبکه.
(دوبار عطسه؛ خوب آمدن)

جه خسی : [ناو] چیلانگهری؛ شیلانگهری؛
چه

کسازي؛ وه ستایی له چهک ساز کردند.
(اسلحه سازی)

جه درقه : [ناو] نانی تنووری که له کولیږه
ناسکترو پاتره. (نوعی نان)

جه دوبن جه د : جه دونابا؛ بنه وبنه چهک؛
پشتاوپشت؛ ږه چه له ک؛ (وشه بیانیه و له سهر
زارانه). (جداندرج)

جهړ : [ناو] بزماریکي پیچداره به بادان توند
ده بیټ و به باری دیکه دا شل ده بیټه وه. پیچ.
(پیچ)

جه ربه زه : [ناو] جوربوزه؛ شه هامه ت؛ غیره ت؛
بویری؛ کارامه یی؛ لیها تووی. (جریزه)

جه رجوو : [ناو] قاپوږه فیشه ک. (پوکه فشنگ)
جه رجهه : [ئاوه لئاو] لیزان؛ پسپوږ؛ وریا؛

هونه رمه ند؛ زانا؛ زیره ک. (زیرک ودانا)

جهردام : [ناو] گولاو؛ قولکی ږم له ئاو. (چاله-
پرآب)

جهردان : (۱) پیچ بادان و بستن. (بستن پیچ).

(۲) شه ته کدانی بار؛ به توندی بهستن. (بستن-

بار). (۳) به ستنی ئاو؛ به سه هول بوونی ئاو له
سهرمای زوردا. (پیچ بستن) +

جهرده : [ناو] (۱) جرج؛ مشک. (موش). (۲) دز؛
ته ریده؛ جهرده. (راهزن)

جهرده یی : [ناو] نه بابوژی؛ ته ریده گهری؛ چه-
ته یی؛ ږیگری؛ ږاوه ږووت کردن. (راهزنی)

جهردی : [ئاوه لئاو] پاستی؛ بایه خ؛ به گرینگ-
گرتن؛ پوږیته پیدان؛ دوورله گالته وگپ؛ کوږشا؛
تیکوږشهر؛ پیداکر. (جدی)

جه رسی : [ناو] ږیسوایی؛ بی ئاپرووی. (رسوایی)

جهرگ هه لقرچاو : (ب) فرزند مردوو؛ جه-
رگیراو؛ جهرگ سووتاو. (جگر سوخته)

جهرگ برین : (ب) کوشتن. (کنايه از کشتن)

جهرگدار : [ئاوه لئاو] به جهرگ؛ نه ترس؛ ئازا؛
جوامیر. (ترس)

جهرگ سوژ : [ئاوه لئاو] خه مخوږ؛ جگهر سوژ؛
دل سوژ. (دل سوژ)

جهرگه به ز : [ناو] (۱) ږه شبه له ک؛ داوه تیګ که
زن و پیاو ږیکه وه هه لپه ږن. (رقصیدن زن و

مرد با هم). (۲) جهرگی که له ناو چه وریدا سوور
بوو بیټه وه. (جگر در چربی سرخ شده)

جهرگه لین : [ئاوه لئاو] سوو سهرت؛ سه یرو-
سه مه ږه. (عجیب)

جهړ له دم : [ئاوه لئاو] ناکبه ند؛ نه کراوه؛ ده ست
لینه دراو. (آکبند)

جهړنه : مهری شاخدار. (گوسفندشاخدار)

جهړه بابۀ : (۱) توندکردنی دوو شت به پیچ و جهړ؛ بهستنی توندی کول و بار؛ بهنهم شه- ته کدان؛ جهړاندن. (محکم کردن). (۲) (ب)سه- هول بهستن له سهرمای زوردا و پیکه وه چه- سپینی دوو شت به هووی سه هول بهستنه وه.

(بخ بستن وبهم چسبیدن درسرمای زیاد)+

جهړه بادهر : [ناو] ئاسنیکی دهستکداری دوو یان

چوار سووچه بو بهستن و کردنه وهی جهړ. (پیچ گوشتی)

جهړه بایله : [ناو] پشتوین ئاساییکه پر له با که له ناوقه دی دبهستن بو ئه وهی له ئاودا نقوم نه بن. (کمر بند پراز یاد برای شنا)

جهړیمه نووسین : [چاوه ت] دیاریکردنی پادهی پارهی سزا به نووسین وه ک جهړیمه ی سه یاره به هووی پچاو نه کردنی یاسای سه یاره ئاژوته وه. (جریمه نوشتن)

جهړیمه ی نه غدی : [ناوت] نوقره داخ؛ سزا دان به شیوهی پاره لیسه ندن. (جریمه نقدی)

جهز : [ناو] مالووسکه ی گهنم له خهرمان، که دواى شه نکر دن سوور ده بیټ و پاک ده بیټه وه له کا. (گندم پاک شده از کاه در خرمن)

جهزیا : (۱) [ناو] جهز ره به؛ جهز ره وه؛ سزا؛ عه- زیه ت؛ ئازار؛ جهزا؛ (اذیت؛ آزار؛ جزا) (۲) [ناو] پاداشت؛ قهرمبوو. (جزا؛ پاداش)

جهژنی ئاییینی : له هر ئاییینی کدا پوژی واهمه یه که دیاریکراو وجیی پړزو حورمه ته و لهو پوژده جهژن ده گرن. (جشن دینی)

جهژنی سه ده : [ناو] جهژنیکی ئاییینی زه پده شتیانه؛ به رانبر به ده همی مانگی پړیه ندان.

(جشن سده)

جهژنی سه رسال : جهژنی دهستیکی سالی نوی؛ وه ک: جهژنی نه وروژ و جهژنی کریسمه س. (جشن اول سال)

جهژنی میلی : بو پړز نان له پرووداویکی میلی

و نه ته وایه تی پوژی سألها تی نه و پرووداوه ده که ن به جهژن و شادی. (جشن ملی)

جهعبه : [ناو] جهعبه، مجری؛ صندوقی چووک. (جعبه)

جهغزین : [ناو] ناوی دوو کایه ی باوه له- کوردمواریدا؛ (۱) به زاپ میته ده رخستن له ناو جهغزیکی چووکدا که له سه ر عهرز ده- کیشری؛ زاپین (۲) جوړیک گهمه ی توپین که له ناو جهغزیکی گهوره دا ده کری؛ توپینی ناو جهغز (۱و۲، نام دوبازی متداول در کردستان)

جهغه تاو : [ناو] پون و ئاوی پاش کولاندن گوشت که وه سه ر چیشت ده که هویت. (آب و جربی گوشت پخته)

جهغه توو : [ناو] جهغه توو؛ ناوی چومیکه له کوردستانی خوړ هه لات که ده پړیته زهریای ورمی. (نام رودخانه ایست)

جهغه ته : [ناو] جهغه؛ توپژی ناسکی سه ر تراو یان توپژی ناسکی سه هوولی سه ر ئاو. (یخ-یا- قشروی مایعات)

جهفا : [ناو] ئازار؛ پهنج؛ جهور؛ زولم؛ دژی وه- فا؛ جهز ره وه؛ جهز ره به. (جفا)

جهفتین : [چاوه ت] جهفتکردنی پیستی ئاژهل؛ پیستی که به جهفت (جهوت، تال وجه- وت) خوښ بکریټ وه ک مه شکه.

(مهياکردن پوست حيوانات بوسيله ميوه بلوط)

جهفل : [ناو] ترس؛ بيم. (ترس)

جهفلاندين : [چاوگهت] ترساندن؛ داچله كانندن.
(ترسانندن)

جهفلين : [چاوگه] ترسان؛ كو (سل) كردن؛
دهست نه چوونه كار؛ دهست شل بوونه وه له
كردنى كاريك. (ترسيدن؛ اباداشتن)

جهفلين : [چاوگه] سيس بوون؛ ژاكان.
(پژمردن)

جهفهنك : [ناو] حمنهك؛ گالته. شوخي.
(شوخي)

جهفلاندين : [چاوگهت] هه ژاندين؛ داچله كانندن؛
ته كان دان؛ جوولاندين. (تكان دادن)

جهكو : له كوى؛ له كووره؛ له كوينه. (ازكجا)
جهلا : لهلا؛ لهروخ؛ لهكن. (ازطرف؛ ازجانب)

جهلا : [ناو] ناوى پوئيكه به سهر نيكار(نه-
قاشى) يان تهخته داردا دهساورى بو بريقه دار
كردنى. (جلا)

جهلال : [ناو] ناوى پياوان؛ ناوى شوپشگيرى
پرزدار و بهناوبانگ، مام جهلال تالهبانى هه-
وهلين سهروك كوتمارى كوردى عيراق له
ميژووى كوردستاندا. (جلال)

جهلجهلوټ : [ناو] زانستنى جادوو؛ زانينى نهو
فسوون و سيحر. (علم جادوگرى)

جهلو : له گهل عهلوټا ديت، عهلوجهلوټ، واته؛
گه دمو گوده، بى سهرويا. (بى سرويا)

جهله : [ناو] جهله؛ ههرشتى رهسته كراو و هوئرا
وه وهك؛ جهله ماسى و جهله وشتر. (هرچيزى

رارديف كردن وبه صف كردن)

جهلهب : [ئاوه/ئاو] نه و شه له ئاره مويه وه

هاتووه، مروقى ئاكار خراب؛ ناتهسل و عه-
بيدار. (جلب) +

جهلهبهست كردن : [چاوگهت] پيكه وه بهستنى
و شتر و دهوار و پيز كردنيان. (رديف كردن-
وبه هم بستن حيوانات)

جهلهبهند : [چاوگهت] جهلهبهست؛ پيزكه ر؛
پيكه گرپدر؛ پيكه گرپدان؛ پيكه وه بهستن؛
به جهله كردن. (رديف كردن)

جهلهوك : [ناو] جهلهبك؛ پهله پيتكهى تفه-
نگ. (ماشه تفنگ)

جهمام : [ناو] بهخاوكهوتن؛ بههوى ماندوو
بوونى ماسوو لكهى له شه وه زههريك له ناو
ماسوولكه دا كوڊه بيته وه نه گهرنه و ماندوو بييه،
له پاش ماوه بيكى زور كار نه كردنى ماسوو لكه
بى، زههره كه درهنگ دهه مويته وه و ماسوو
لكه رهق دهبيت و ژان دهكا و بهو حاله ته ده-
لين به جهمامكهوتن (كوفتگى)

جهماوه رى : (١) جقاتى؛ كوهملى؛ سه ربه جه-
ماوه ر. (جمعى) (٢) كو كرده وه؛ ئازله كانم جه-
ماوه رى كرد؛ كوهم كرده وه. (جمع كردن؛
گردآورى)

جهماهى : [ناو] جهژنيكى ئيزه ديانه؛ به رانه ر
به جهژنى مپهره گانى زه رده شتيان. (نام جشن-
ايزديان)

جهمبازى : [ناو] (١) جامبازى؛ چودارى؛ كرين
و فروشتنى ئازال و ولاخ. (٢) ته نافبازى؛ جه-
نبازى. (طناببازى) . (٣) فيل و تهله كه-
كردن؛ حيله بازى. (حيله بازى؛ حيله گرى)
جهمداندين : به سههول كردن. (به يخ كردن)

جهمره : [ناو] پوټوو؛ سكل. (اخگر)

جهمسهر : [ناو] سهروبنى ههر شت به تاييهت

شتی دریژ؛ به دوو سه‌ری باکوور و باشووری-
گوئی زه‌وینیش ده‌لین. (ابتدا وانتها؛ قطب)
جه‌م‌وجور: [ئاوه‌لناو] گردو کو؛ ته‌کووز؛ پیک و
پیک. (جه‌م‌وجور؛ جمع‌وجور)
جه‌مه‌ک: [ناو] مز؛ کری؛ پیمز؛ حقه‌ده‌ست.
(مزد)
جه‌مه‌لون: [ناو] رووپه‌پی کانزای رووکی‌ش-
کراو به‌پوچ، واتا گالوانیزه که سه‌ربانی پی
دایوشراییت. (شیروانی)
جه‌مه‌وور: [ناو] جه‌ماوهر؛ کو‌مار. (جمهور)
جه‌مه‌ووری: [ناو] کو‌ماری؛ جه‌ماوهری؛
(ب) حوکماتی سه‌روکیک که له لایه‌ن جه-
ماوهره‌وه به‌رگه‌م کراییت. (جمهوری)
جه‌نده‌ره: [ناو] ته‌نگ‌وچه‌لمه؛ سه‌رگه‌ردانی؛
حه‌یرانی؛ نا‌مه‌تی؛ ته‌نگانه. (تنگنا؛
سرگردانی)
جه‌نقاندن: [چاوگه‌ت] جه‌نقین؛ ترساندن؛ جه-
فلاندن؛ داچله‌کاندن. (ترساندن)
جه‌نگه‌پویی: [ناو] شه‌ده‌نووی؛ شه‌ره-
جوین.
(جنگ‌لفظی)
جه‌نگه‌لی: [ئاوه‌لناو] پیوندی‌دار به‌لی‌مه‌واره‌وه؛
(ب) کیوی؛ دوور له شارسانییه‌ت؛ وه‌حشی.
(جنگلی)
جه‌نه‌گرتن: [چاوگه‌ت] مان‌گرتن؛ بیانو-
گرتن. (بهانه‌گرفتن)
جه‌واده: [ناو] جه‌واله؛ خیگه‌ی ئاو؛ مه‌شکه‌ی
ئاو. (مشک‌آب)
جه‌واز: [ناو] ئیجازه و ئیزنی کارکردن که له
لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه به‌کس یان پیک‌خراوه-
پیک ده‌دری‌ت په‌روانه؛ به‌رای؛ ئیجازه‌نامه.

په‌سایو‌رت. (جواز)
جه‌واهیرساز: ئاوه‌لناو+ [ناو] که‌سیک که‌گه-
وه‌هرکاری ده‌کا؛ کاری دروستکردن و
پازاندنه‌وه‌ی که‌ره‌سته‌گه‌ل به‌جه‌وا‌هیر.
(جواهرساز)
جه‌وجه‌و: [ناو] جه‌وجه‌وک؛ تولو؛ توله‌ی-
گچکه؛ توله‌ی کونه‌پوی چووک. (توله‌سگ-
کوچک)
جه‌ودک: [ناو] خیگه‌ی گچله. (خیک‌کوچک)
جه‌ورک: [ناو] تووتکه‌تانجی هه‌تا‌یه-
کسالان. (توله‌تازی)
جه‌وز: [ناو] (۱) جیوه؛ جه‌وه؛ شیله‌ی وشکه-
وه‌ب-وووی رووه‌ک. (صمغ-۲)
گو‌یز. (گردو، گردان)
جه‌وزا: [ناو] سی‌ه‌مین بورجی سال به‌رانبه‌ر
به‌جو‌زه‌ردان. (جوزا)
جه‌وشه‌ن: [ناو] زری؛ کنجی کانزایی که‌ده-
یانکرده به‌ر بو‌شه‌پی شیر و گورز، له‌قه-
دیمدا.
(جوشن)
جه‌وله‌خ: [ناو] جه‌وال؛ جوهال. (جوال)
جه‌وه: [ناو] شیله‌ی وشکه‌وه‌بووی رووه‌ک؛
جیوه. (صمغ)
جه‌وه‌ر: [ناو] جه‌وه‌هر؛ ناوی پیاوانه؛ ناوی
سمایل‌ئاغای سمکو. (اسم‌مردانه)
جه‌ه‌ته‌ر: [ناو] نه‌عنای کیوی؛ جاتره؛
عارقیکی لی‌ده‌گیری که‌بو‌ژانی گده‌به‌که-
لکه. (نعنای وحشی)
جه‌هر: [ناو] پیداکری و سووربوون له‌سه‌ر
بوغز و کینه و قین. (جه‌ر)+
جه‌یران: [ناو] ناوه‌بو‌ژن؛ ئاسک. (نام‌زنانه؛

جی: [پیشکر] به واتای جیگا؛ جی شه کر، جی-
 سه هو، جی لیاسی، جی کلیل. (پیشوند جا)
 جیات: [ناو] جیاتی؛ جیی؛ بات؛ بری؛ له
 جیاتی: له بری، له باتی. (عوض)
 جیپ: [ناو] جوړی سه یاره تاییه به که ژ و
 کیو و جاده ی ناساف. (جیب)
 جیپ ئیسته یشین: [ناو] جیی که زیاتر له دوو
 ریز سنده لی همییت. (جیب استیشن)
 جی پاکیران: [چاوگه، ت] شوین گیران؛ شوین
 هه لگرتن. (ردپا گرفتن)
 جیت: [ناو] اند؛ فد؛ که رهسته ییک که به ده-
 رچوونی گاز به لای دیکه دا دمرده چی و دهر و؛
 (ب) جوړیک فروکه ی تیزبال. (جت)
 جی خالیانه: [ناو] چوونه لای که سوکاری
 سه فهر کردو زیاتر به دیاریه وه. (به دیدن-
 کسان سفر کردن و کادو بردن)
 جی خهرمان: [ناو] (۱) گوړه پانی له بهرد و کولو
 پاک کردنه وه و ناو پرشین کردن و کوتانه وه و
 گسک لیدان بو کیش و گیره و خوین. (جای-
 خرمن). (۲) بن خهرمان؛ پاشماوه ی گهنمی
 بن خهرمان پاش خهرمان هه لگرتن که باو بوو
 ده یاندا به پهنجهر و سه پان. (پس مانده
 غلات پس از برداشت خرمن)
 جیدار: [ناو] (ب) که سیک که کوپی هه-
 یه. (کنایه؛ دارای فرزند ذکور)+
 جیدار: [ناو] (بهر فراوان؛ ههراو. (جادر)+
 جی دووگمه: [ناو] تالفه دووگمه؛ کونی له
 لیاسی (جلوبه هرگ) ی دووگمه داردا بو
 داخستنی دووگمه. (جای دکمه در لباس)
 جیر: [ناو] جوړیک چه رمی خوش کراوی

بی بریقه ی زبر و کولکن بو چیکردنی (کوټ)
 وقوله بالته و کهوش وهتد (جیر)
 جیر دو: [ناو] (ناو) چر دو؛ ناوالی که م شیر؛
 ناوالی که به زهحه بو دوشین راده وهستی.
 (حیوان نا آرام در وقت دوشیدن یا کم شیر)
 جیره: [ناو] بوولی گیلانی روزه ی مندا.
 (جیره)+

جیر مبهندی: [ناو، ت] رهوتی دهست پیوه گرتنی
 شتیک که کم بیت یان بو نه وهی زیاتر بهش
 بکات؛ له راده ییکی که م دا روزه یا هه ر جه
 دابهش بکریت به سهر به شداراندا. (جیره بندی)
 جیره وشکه: [ناو، ت] نازو خه و دانه ویله بو
 دروستکردنی چیشت و خوراک؛ له جیاتی نه-
 هار و شام پیدان. (جیره خشکه)
 جیره مومه واجب: [ناو، ت] (ب) مووچه. (حقوق)
 جیر یفک: [ناو] گسک؛ گهسک. (جاروب)
 جیر فک: [ناو] (۱) دهر په پین و هه لاتن.
 (پریدن و فرار کردن). (۲) دهر چوون به
 (لووشکه، جووته، و لهقه وه. (جفتک)
 جیقانندن: [چاوگه، ت] (۱) قیزانندن.
 (داد کشیدن). (۲) پیقنه کردن. (فضله کردن پرنده)
 جیقن: [ناو] (ناو) (۱) پیقنه کهر؛ (۲) لاواز؛
 زه حیر. (ریغو). (۳) جیق جیق کهر. (جیغو و بیغ
 کننده)+

جیقنه سیلکه: [ناو] پیقنه سیلکه؛ جوړیک
 نه خوشینی کوشنده ی مریشک و که له باب و
 فم ندهیه. (نوعی مرض پرنده)
 جیق جیق: [ناو، ت] زریکانندی زور؛ قسه کردن
 به توو په یی و زریکاندن و به دنگی به رزه وه؛
 قیژه قیژ. (جیغو و بیغ)
 جیکه برین: جوو که برین؛ له زریکه و قیژه

خستن؛ له دمنگ خستن؛ (ب) خنکاندن.
(خفه کردن)

جیکه نه: [ناو] نامرازیک که ژیکه وانی هه-
لا جی دهله رینیتهو؛ کوتکی هه لاجی. (وسیله
چوبی کوبنده دستگاه ندافی)

جیگا: [ناو] یاگه؛ جی؛ شوین؛ جیگه؛ جاگه.
(جا)

جیگا کړنه وه: [چاوگه، ت] (۱) جی کړنه وه؛
جیگا دابین کردن بو شت یان که سی.
(جا کردن). (۲) جی بو که سی یا شتی ناواله
کردن و دانیانه نهو جییه. (جاباز کردن-
و گذاشتن در آنجا) (ب) تی تر بنجاندنی شتیک
به ناو شتیکی دیکه دا، به زور (سپوختن)

جیگا گوړ کی: [ناو، ت] په وتی جیگوړین و
شوین گوړین؛ جیگوړ کی: (جاعوض کردن)

جیگرتنه وه: [چاوگه، ت] (۱) جی دابین کردن؛ []
له پیش موسافیره کاند چوومه نیو توتوبووسه-
(باسه) که و له پزی هه وه لدا جیگه م گرتوه.
(جا گرفتن). (۲) جی پر کړنه وه؛ به جینشی
که سیک بوون؛ نهو کوپه جی باوکی گرتووه-
ته وه. (جانشین شدن)

جیگرتوو: [ناو، لئاو] حواوه؛ نیشته جی بوو؛
حهواوه؛ دامه زراو؛ دامه رزیاگ. (جاگیر شده؛
مستقر) +

جیگوړ کی: [ناو] په وتی شوین گوړین.
(تمویض جا)

جیگوړ کی پی کردن: [چاوگه، ت] گوړانه وه له
جیگاییکه وه بو جیگاییکی تر. (جابجا کردن؛
حالت نقل مکان کردن)

جیگه به جیگه: (۱) [ناو] جییه جی؛ نه بنجامدانی
کاری. (جابجا) (۲) [بهند] شوین به شوین.

(مکان مکان؛ جای جای)

جی گهرم کردن: [چاوگه، ت] (۱) له زستاناندا
که مروړف سارده جی ده خه ویت تا ماوه ییک
ناو جیوبانه که ی سارده ورده وورده به گهرمای
لهش گهرم ده بیت (۲) (ب) جی خوش کردن و
مانه وه له جیگاییک. (جا گرم کردن)

جیگه ماگ: [ناو] به جیماو؛ که له پوړ؛ جیماگ
دواکه وتوو. جائسته. (بجامانده؛ جامانده)

جیگه وبان: [ناو] جیوبان؛ نوین؛ لیفه و دوشه-
که؛ جیوان. (رخت خواب)

جیگه هیشتن: [چاوگه، ت] به جی هیشتن؛ به-
جی هیلان؛ جائاسمه. (جا گذاشتن)

جیل: [ناو، لئاو] جیل؛ جهیل؛ جوان و جیل؛
جوان و جهیل. تولاز؛ گهنج. (جوان)

جیل: [ناو] تورمه؛ بهر هی تمه نی. «هوقاری-
مهباد۱۲۲» (نسل)

جیله: [ناو] سیخوار. (بژ)

جی لیژ کردن: [چاوگه، ت] (ب) بوونه هو ی
پیژ بوون یان دهر کردن که سیک له (جییک
یان له سهر شو لیک) زیاتر به شو قاری.
(زیر آب کسی رازدن)

جین: [ناو] (۱) دهسته واژه ی بازار پیه و اتا شه-
ش دانه و دوو جین و اتا دوازه دانه. (جین). (۲)
قوماشیکی قوتوقایم و قهوی زیاتر شهر و آلی
لی دروست ده که ن. (جین). (۳) جوړیک
خواردنه وه ی ئالکو لداره؛ خواردنه وه ییکه زی تر
له ټینگلیز دروست ده کری. (جین)

جینار: [ناو] جیران؛ هاوسی؛ هاوسا. (همسایه)
جینگر: [ناو، لئاو] له سهر بیانوو؛ له سهر رگزه؛

په لپ گر؛ نه گونجاو. (بهانه گر؛ ستیزه جو)
جینوساید: فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] بهر ه کوژی نه-

سل کوژی؛ جووقهوار لیبرین؛ وشه بیانیه به-
 لام زور به کار دهریت. (نسل کشی؛ جینوساید)
 جیوار: [ناو] شوینی نیشته جی بوون؛ جیی -
 مانه وه؛ جیگه ی ژیان؛ جی هوار؛ ناسه وار.
 (جای ماندن)

جیوان: [ناو] جیووبان؛ جیگاووبان؛ پیخه فی
 نووستن. (رختخواب)

جیوان: < جیگه ووبان

جیوبری: [ناو] گیلغان (گیرفان) بری؛ دزینی
 پاره ی ناو گیلغانی که سیک. (جیب بری)

جیوه: [ناو] (۱) کانزاییکی رهنک زیوینی له-
 رزوکه (جیوه) (۲) جهو؛ شیله ی وشکه وه بووی
 دار. (صمغ درخت)

جیوه تیگراو: (ب) [ناو] نه سره وتوو؛ بی نارام؛
 فره بزپو؛ (کنایی، نارام).

جیوه له ک: [ئاوه لئاو] سوو کوچرووک؛
 عاسمان لیف؛ ئاواره؛ ههرزه. (هرزه؛ آواره)

جیهان بینی: [ناو] بیر و بوچوون و روانین بو
 گشت دیارده کانی دونیا. (جهان بینی)

جیهان دیتوو: [ئاوه لئاو] دونیاگه پراو؛ دوونیا-
 دیتوو؛ (ب) سرده رچوو؛ کارزان؛ عاقل؛ به
 نه زموون. (جهان دیده)

جیهان نوما: [ناو] دونیانوین؛ خهریتیه ی ته-
 واوی سره گوی زموین که له سره روو په پریک
 کیشراییت. (جهان نما)

جیهانی نازاد: [ناو] نهو دهو له تانه که پیشکه-
 وتوو ترن له باری دیمو کراسی و نازادییه وه؛
 ولاتگه لی که دیواری جیاواز بوونیان به دهوری
 خوین و میله ته که یاندا نه کیشاوه و
 هاتوچوین بی گریف و گیریتیه و هه له بهت
 خوین نهو ناوه یان له سره خوین داناه.

(جهان آزاد)

جیهانی سیهم: [ناو] (ب) نهو به شه له ولاتانی
 دنیا که پاشکه وتوو ترن له چاو ولاته کانی
 پیشکه وتوو تر. (جهان سوم)

جی هیشتن: [چاوگه ت] (۱) به جی هیشتن؛
 له سره پانه وه ستان و روین. (۲) کاره که م
 جی هیشت: لیی گه رام و دهستم لییه ردا.
 (ولکردن)

جیی خو کر دنه وه: [چاوگه ت] (ب) به ئاکاری
 له بهر دلان له ناو دلی کوپ یان کو مه لدا خو
 شیرینکردن و خو گونجاندن و خو خوشه-
 ویست کردن. (جای خود را باز کردن)

جیی لینه بیٹ: دووریٹ له رووی مه جلیس؛
 دوور بیٹ له م جی و له رووی تو یا ئیوه؛ حه-
 ددی نه بیٹ؛ په رژینی قایم بیٹ؛
 حاشا حازری. (دور از حضور)

- چابوک دهست: [ئاوه لئاو] به دهست و برد؛ ته پرده - ست. (تر دست)
- چابوک سوار: [ئاوه لئاو] سوار چاک. (چابک سوار)
- چابوکی: [ناو] توندوتوئی؛ قو چاخی؛ به ده - ستوبردی. (چابکی)
- چابووغ: [ناو] (ف. مشه) سنوور. (مرز)
- چاپارزهن: [ناو] چایی پالئو. (صافی چای)
- چاپان: [ناو] (۱) نه ندازه؛ بارست. (اندازه). (۲) جاو؛ خام. (کرباس)
- چاپانه سهری: [ناو] گیاییکه له که ره شیی ده - کا، به لام درووی نییه. (گیاهی است)
- چاپاز: [ئاوه لئاو] دروژن؛ فیله باز. (حیله باز)
- چاپکرو: [ناو بهر] له چاپ دراو. (چاپشده)
- چاپکه: [ناو] دهفری ماست تیدا هه وینکردن. (ظرف ماستبندی)
- چاپگهر: [ناو] (۱) نامیری چاپ - کردن. (۲) شوئی
- که سی که چاپ ده کا. (۲.۱) چاپگر
- چاپوک: < چاپوک.
- چاپوگوپ: [ناو] چاپوچووپ. فر و فیل؛ درو و ده له سه. (نیرهنگ)
- چاپهزی: [ناو] پیشه ی چاپچیئی. (قهوه - چیگری)
- + چات: [ئاوه لئاو] گه وره؛ گوشاد. (گشاد)
- چاتکردن: چاککردنی ماین له ته سپ. (مادیان راگشن کشی کردن)
- چاتکیش: [ناو] تاسنیکی باریکه به سهر شر
- یتی پاککردنه وهی لووله ی تفته نگه وهیه. (وسيله تفنگ پاک کنی)
- چاته ری: [ناو] چند ریان. (چند راهه)
- چاچوله باز: [ئاوه لئاو] ته شقه له باز؛ داوباز. (حقه باز)
- چاخانچی: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) دروژن؛ دهله - سه باز. (چاخانچی)
- چاخچاخ: [به ند] جار جار؛ کات کات. (گاه بگاه)
- چاخکردن: (۱) قهله وکردن. (فریه کردن).
- (۲) داگرساندنی جگهره. (گیرانندن سیگار). (۳) تاماده کردن. (آماده کردن)
- چاخموور: [ئاوه لئاو] قاییم؛ (محکم)
- چاخوهی: چی ده خوی؛ چ ده خوی؛ چی ئه - خوی. (چه میخوری)
- چاخی: [ناو] قهله وی. (چاقی)
- چادره لدان: دامه زرانندی ره شمال و چادر. (برپا کردن چادر)
- چادرچی: [ناو] خیوه ت چیکهر؛ خیفه تساز. (خیمه ساز)
- چاربه ری: [ناو] بزنی چوارساله. (بز چهارساله)
- چارپانی: [ناو] جوړه هه لپه پرنیکه؛ چاپانی. (نوعی رقص)
- چارتیکانی: [ناو] چوارمه شقی؛ چوارمشقی. (چهار زانو)
- چارچهف: [ناو] چارشوو؛ چارشهو. (چادر)
- چارچی: [ناو] جه ره باده ری چوارسووچ؛ جه ره -

بادهری چوارگوښه. (چهارسو)
 چاردوړ: [ناو] چواردهور؛ چوارکه نار؛ (ب) ده-
 وړانده وړ. (چهارطرف)
 چاردیو: چوارلا. (چهار لایه)
 چارسوو: چوارگوښه؛ (ب) جه په بادهری
 چوارسووچ. (چهار گوشه)
 چارکه وت: [ناو] چارده مسال؛ چواروه رز. (چهار
 فصل)
 چارگاف: [ناو] چوارنال؛ غاری به پر تلوی نه-
 سپ. (چهار نعل)
 چارلنگ: [ناو] چواری. (چهارپا)
 چارله پک: [بند] چوارده ستوپا؛
 گاډوکی. (چهار دست و پا)
 چارماک: [ناو] (ب) چوار ماکی سهره کی؛ ټاو،
 ټاور، یا، خاک. (چهار عنصر اصلی)
 چارمه دوړ: [ناو] چوارکه نار؛ چوارگوښه؛ چوارده-
 وړ. (چهار دور)
 چارمه کووک: [ناو] جوړیک بووزوو. (نوعی
 شال)
 چارمیرکی: < چوار تیکانی.
 چارنیچک: [ټاوه لټاو] چوارگوښه. (چهار گوشه)
 چاروڅ: [ناو] جوړیک پاپوښی وهک کاله یه.
 (چاروق)
 چاروکه: [ناو] پارچه قوماش، زیاتر له
 هومایی که ژنان له کوټلی ده کهن؛
 کوټوانه. (پارچه روی دوش)
 چاروی: [ناو] چارهوا؛ چاروا. (مال سواری)
 چاره ساز: [ټاوه لټاو] به ټیغاقه؛ چاره سهرکه رده-
 رمان کهر. (چاره ساز)
 چاره شل: [ټاوه لټاو] دموچاو سوور هوولی-
 خالخال. (صورت سرخ نقطه دار)

چاره کردن: دهرمان کردن؛ چاره سهر کردن.
 (چاره کردن)
 چاره گران: [ټاوه لټاو] خوین تال؛ په زاگران؛
 ناشیرین. (بدگل؛ زشت)
 چارینی: [ناو] چارینه؛ چوارینه؛ چوارخسته-
 کی. (رباعی)
 چاروو گهر: [ټاوه لټاو] جادوو گهر؛ فیله باز؛
 جامباز. (جادوباز)
 چاروو: [ټاوه لټاو] چاروو؛ خاپینوک؛ فریودهر؛
 حيله گهر؛ جامباز. (حيله گر)
 چاژی: [بهند] لهوی. (انجا)
 چاشاندی: [ناو، بهر] وشه ییکی ټاویستایه له
 کورمانجی ژوو رویشدا هه ربه و ټایه یه؛
 فیډ کری؛ فیډ کراو؛ چیشته کراو؛ (تعلیم گرفته)
 چاشیدمر: [ناوی بکه ر] فیډ کهر. (یاد دهنده)
 چاشین: [چاوگه] فیډوون. (یاد گرفتن)
 چاغوبه نگ: [ناو] تهره؛ فریو. (فرب)
 چاقبرچی: [ټاوه لټاو] چاو برسی؛ چاو
 چنوک؛ رزده. (خسیس)
 چاقبه لوټ: [ټاوه لټاو] چاو بوټ؛ چاو دهر په پیو.
 (چشم برجسته)
 چاقپارسه ک: [ټاوه لټاو] فریودهر؛ ته فهره دهر.
 (فریبنده)
 چاقتاری: [ناو] چاو کزی. (کم سویی چشم)
 چاقه نگ: [ټاوه لټاو] ږد؛ چکووس؛
 چاو برسی؛ بهر چاو ته نگ. (خسیس)
 چاف چه رینک: [ټاوه لټاو] چاو ه چاو کهر؛
 چاو حیز؛ چاوله وه پین. (نظر باز؛ چشم زال)
 چاقدیری: [ناو] چاولیوون؛ (ب) ناگالیوون؛
 ناگاداری. (مراقبت)
 چاقری: [ټاوه لټاو] چاو په ی؛ چاو هوان؛ به تمامای

نزم (گودی). (۲) ته سپی ته ستره دار؛ ته سپی
 ناو چاوان سپی. (اسب پیشانی سفید)
 چال : بزنی سه رسپی. (بز سر سفید)
 چالاکی : [ناو] فند: (۱) توندوتوئی؛ به کاری؛
 چوستی. به ده ستوبردی. (چالاکی). (۲) (ب)
 ده ورگیژان و به شداری له ته نجامدانی-
 کاریکدا. (فعالیت)
 چالپیستان : [ناو] دیواو؛ که ردوو. (کرت)
 چالپیش : ئازالی سهر و پا سپی. (بز و
 گوسفند سر و پا سفید)
 چالینک : [ناو] قوولکی بهر گردن (گودی-
 جلو گردن)
 چال چمناکه : [ناو] چالی چمنه. (چاه زرخدان)
 چال زنیان : [ناو] سیا چالی زیندان (سیاه چال-
 زندان)
 چاله قووت : [ناو] چالی کوو؛ چالایی. (گودی)
 چاله که : [ناو] گوږه نبش؛ گوږه نه فش؛ گوږه به-
 شه؛ قوږه به شه؛ جووالوو. (گورکن)
 چاله وین : [ناو] قوولکه ی ئاو؛ چالوا؛ ده فری
 ئاو خوارنده وهی سپلوت. (ظرف آب خوردن
 سگ)
 چام : [ناو] چه په ریکی سیگوشه یه بو
 جو مالکردن. (ابزار لایروبی)
 چامه : [ناو] جوړیک لاوانده وه به شیعر
 وهونراوه ی پاشیلنداری دریژ به بالوره و
 لاوکه وم (نوعی عزاداری)
 چامه په ش : [ناو] به لایی په ش؛ به لای گه وره.
 (بلای سیاه)
 چانته : [ناو] آتووره که ی شتومه ک؛ جانتا؛
 جانتک. (ساک چننه)
 چانده : [ناو] فره هنگ. (فرهنگ)

که سی بوون. (چشم براه)
 چاقسپیک : [ناو] مارمیلک. (مارمولک)
 چاف کلدایی : چاوبه کل. (چشم سورمه کشیده)
 چافکوور : [ناو] [ناو] چاو کویر؛ (ب) چاو برسی؛
 نازوهر؛ پژد. (خسیس)
 چاف که روک : [ناو] چاولیکه؛ لاسایی کهر.
 (همچشمی)
 چافگرتی : [ناو] [ناو] چاونه کراوه؛ دونیانه-
 دیتوو؛ نابه لهد. (چشم بسته)
 چاف که روک : [ناو] [ناو] چاو گیژ؛ چاوله وه پین.
 (چشم چران)
 چاف لی که تن : چاف پی که تن؛ دیتن. (دیدن)
 چافلیکه پراندن : چاولیگیژان؛ (ب) به ته ماشا
 به دوا ی که سی کدا گهران. (دنبال گشتن)
 چاف هافیز : چاولیدمر؛ به چاوه وه کهر؛ [ناو]-
 [ناو] چاویس. (چشم زخم زن)
 چافه شک : [ناو] [ناو] پروودار؛ پر پروو. (رودار)
 چافه هولی : [ناو] خیلی؛ چاوچه پ
 وچیری. (لوچی)
 چافی : (۱) سهر چاوه؛ چاوگهی
 کاریز. (سرچشمه)
 (۲) ویچوون؛ لیگردن؛ شیوه (شبیبه)
 چافینوک : < چاف هافیز.
 چاکل : [ناو] که له وه؛ که له مه. (چنبر)
 چاکله : [ناو] چاتول؛ داوه ل. (مترسک)
 چاک هینان : دوو جار پشمین؛ جهخت هینان.
 (خوب آوردن)
 چاک هینان؛ له یاری ته خته و په پانتودا موړه و
 به لگی باش هینان؛ (ب) له سهر شانس بوون.
 (شانس آوردن)
 چال : [ناو] (۱) قوولک؛ جیگهی

چانقووش : [ناو] جانکووش؛ مجبوری کلیسا.
(خادم کلیسا)
چاو ئاو نه خواردن: هومید پینه‌بوون؛ نه‌په-
رمیان. (ناامیدی)
چاوانکی : (ف. گيو) چونه‌کی؛ چلوئی.
(چگونه)
چاو باشقالی : [ناو] چاوله‌وه‌پینی؛ چاو‌حیزی؛
چاوبه‌لی. (چشم چرانی)
+ چاوبه‌کی : [ناو] کیبر کیی نه‌قون‌جانندی
چاو. (بازی پلک نزدن)
چاو بلین : چاو ولین؛ هه‌لگلوفینی پیلووی
چاو. (چشم مالیدن)
چاو به‌رای نه‌دان: دل هه‌لنه‌گرتن؛ (ب) نه-
بوونی توانا بو دیتنی هه‌ندی حاله‌تی پروداوی
دلته زین. (توانائی دیدن بعضی مناظررا
نداشتن)
چاو به‌ستن: (ب) خاپاندن؛ فریودان. (فریب-
دادن)
چاو به‌ل: چاو‌حیز؛ (ب) زیاتر به میوینه
دموتریت؛ زنی که زور ته‌ماشای پیوان ده‌کا.
(چشم‌هیز)
چاو به‌موله‌ق ویستان : زه‌ق بوونه‌وه‌ی چاو
به‌بی تروو‌کاندن؛ (ب) حاله‌تی چاو‌کاتی مه-
رگ. (حالت چشم هنگام مرگ)
چاو پر‌بوونه‌وه : توژ و خوّل چوونه‌ناو
چاو. (گردو خاک نوی چشم‌رفتن)
چاو پرووشه : کوس کوسک؛ چاو مژومور،
هاوپی له‌گه‌ل تروو‌کاندنی له‌سه‌ریه‌کی
چاودا. (کم سویی چشم باپلک زدن پیایی)
چاو پیداخساندن : به‌په‌له‌ چاو پیدا
گیران. (سر‌سری نگاه‌ی انداختن)

چاو پیوه‌بوون: [چاو‌گه‌ت] چاو تیوه‌بوون؛
(ب) ئاگا لیوون؛ چاقدیری. (مراقبت)
چاو ترساو : (ب) په‌ند گرتوو؛ ته‌مبی‌بووگ.
(چشم‌ترسیده)
چاو تیوه‌ برین : (ب) به‌ته‌مابوون؛ ته‌ماح
تیکردن؛ چاو تی‌برین. (چشم طمع‌داشتن)
چاو چه‌پوپاس : [ئاوه‌لناو] چاو چه‌پ‌وچیر؛
خیل؛ خوئل. (لوچ)
چاو‌چلکن : [ئاوه‌لناو] (ب) چاوپیس؛ چافینوک.
(چشم‌شور)
چاو‌خومار : [ئاوه‌لناو] چاومه‌س؛ چاومه‌ست؛
دیده مه‌س. (دیده خمار)
چاوداته‌کاندن: هیما به‌ چاو، بو‌کردنی کاریک
یان وه‌لامی ئه‌رینی. (بله‌ با‌اشاره‌ چشم)
چاورا : [ناو] چاره‌وی؛ چاوره؛ چارموا. (مال-
سواری)
+ چاو قرتاندن : چاو داگرتن. (چشم‌ک‌زدن)
چاو‌قوولکه‌ی‌گا : [ناو] لاره‌شه؛ قوهر؛ گاقران؛
بامرنیی ره‌شه‌ولاغی. (طاعون گاوی)
چاو‌قوولکه‌ی‌مامر : [ناو] تازاره‌میشک؛ پوپه
ره‌شه. (طاعون پرنده)
چاو‌کال: [ئاوه‌لناو] چاو‌که‌زال. (چشم‌قهوه‌ئی
روشن)
چاو‌کراوه : [ئاوه‌لناو] (ب) دنیا دیتوو؛ شار و
به‌ره‌ گه‌راو؛ (ب) شارما و ئاگا. (چشم و گوش-
باز)
چاو‌کولی : [ناو] چاو‌ئیشه. (چشم‌درد)
چاو‌گریدای : [ئاوه‌لناو] چاوبه‌سته؛ (ب) چاونه
کراوه؛ تینه‌گه‌یشتوو. (چشم‌بسته)
چاو‌گلکردن : چاو‌ئیشان. (چشم‌درد)
+ چاو‌گه : دمی برین؛ چاوانه؛ سه‌ر‌چاوم. (دم)

زخم؛ مصدر؛ سرچشمه).

چاوه: سه‌رچاوه؛ له‌زمانه‌وانیدا، وشه‌یی که به-

بی‌ره‌چاوه‌گرتنی (کات، مه‌کان، که‌س) کردنی-

کاریک ده‌گه‌بینی (مصدر)

چاوگیم: [تاوه‌لناو] (۱) چاو له‌وه‌پین؛ چاوه-

ل. (چشم‌چران). (۲) چاو چه‌پوچیم؛ خیل-

(لوچ)

چاولار: [تاوه‌لناو] چاو تاوه‌تا؛ چاو لاوه‌لا؛ قیچ؛

چاوچه‌پوراس. (لوچ)

+ چاوله: [ناو] چالاو. (چاه‌آب)

چاو له‌بلیندان: (ب) به‌رزه‌فر. (بلندپرواز)

چاوله‌بهر: چاوشوپ؛ (ب) شهرمه‌زار؛ چاو له‌ده-

ست. (شرمنده)

چاو لی‌بوون: (۱) دیتن. (دیدن). (۲) مه‌لاعه-

زه‌کردن؛ ناگالی‌بوون. (مراقبت)

چاو لی‌پوشین: (۱) خو به‌گیل کردن؛ چاو

نووقاندن. (چشم‌پوشی) (۲) لی‌پووردن؛ گوزه-

شت کردن؛ به‌خشین. (گذشت کردن)

چاو مچاندن: چاو قونچاندن؛ چاو قووچاندن؛

(ب) مردن. (چشم بستن)

چاوموپ: [تاوه‌لناو] چاوزه‌ق؛ چاو دهرپه‌پرو؛

چاوبوق. (چشم‌برجسته)

چاونیرگسه: [ناو] جوریک ماسی. (نوعی

ماهی)

+ چاوه: [ناو] یه‌که‌ی شماردنی ژوور و ژوده

و بیرری کاریز. (واحد شمارش اطاق)

+ چاوه: [ناو] له‌داره‌پای خانوودا به‌بینی

دوو کاریته‌یه. (فاصله دو بالار)

چاوه‌پیی: [ناو] چه‌مه‌پایی؛ چاوه‌نواپی؛ ته-

مایه‌ری. (منتظری؛ درانتظار)

+ چاو هه‌لته‌کاندن: برو هه‌لته‌کاندن؛ به‌چاو

وبرو هیماکردن بو نه‌کردنی کاریک، مه‌چو،

مه‌که، یان وه‌لامی سه‌لیی و نه‌رینی، نه، نا.

(ابرو بالا انداختن).

چاو هه‌لینان: چاو کردنه‌وه؛ (ب) به

خوداها تنه‌وه. (چشم‌باز کردن)

چاویلکه‌دان: جزمه و قوتووی جیگی

چاویلکه. (کیف‌عینک)

چایپالوون: [ناو] چاپارزه‌ن؛ چای پالیو. (صافی

چای)

+ چای: [ناو] چا؛ چایی؛ بنجه‌داری

چایی؛ ده‌م

کراوی گه‌لای په‌روه‌رده کراوی دارچایی. (بته

و برگ و دمکرده چای)

چایچی: [ناو] چاپه‌ز؛ قاوه‌چی؛ چای په‌ز. (قهوه-

چی)

چای هه‌وایی: [ناو] چالی هه‌وایی که فروکه

له‌پر تیده‌که‌وی و داده‌چی. (چاه‌ه‌وایی)

چتگهل: کووی چت؛ شتگهل. (چیزها)

چت‌ومه‌ک: [ناو] شت‌ومت؛ که‌لوپهل. (اشیا)

چتونه: چتو؛ چوون؛ چاوا؛ چلون. (چطور)

چتی: [به‌نداشتی؛ شتیکی؛ وانیکی. (چیزی)

چرابریر: چراییکی قه‌دیمی بوو به‌فتیله و

شيله‌ی گهرچه‌ک هه‌لده‌کرا (چراغ روغن

گرچک)

چرا پی‌بوون: چرا هه‌لکردن؛ گرم‌اندنی چرا. (۲)

خاوه‌ن چرا؛ چرا پی‌بوون؛ که‌سیک که‌چرای پییه.

(چراغ روشن کردن)

چرا ده‌سی: [ناو] چراییکی پلیته‌داری که‌م

شو‌له‌بوو. (چراغ موشی)

چرالخ: [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه، لکی

داریکه وه‌ک مووم ده‌سووتی. (درختی است

مانند شمع میسوزد)
 چِراو (۱) پَر و تیک نالِاو. (توی هم-
 رفته) (۲) پچراو. (قطع شده)
 چراوی : [ناو] چرا. (چراغ)
 چرای : بانگ کردن. (صدازدن)
 چریه ی پی : دهنگیکی که می کاتی هه-
 نگاوانان ؛ (شتی نیه که خوشتر بی له چریه ی-
 پی و چیه یچیه). «به شیو» (بیج بیج)
 چِرِدو : [ئاوه لئاو] ئاژه لیک که باش
 شیرنادا (حیوانیکه مشکل دوشیده شود) <
 چِرِدو
 چِرده ری : [ئاوه لئاو] (ب) ژنیک که درهنگ
 خو به دهسته وه دِدا. (کنایی، زنی که به سختی
 خود را در اختیار بگذارد)
 چِرژ : [ئاوه لئاو] پِرژ؛ بَلّاو؛ پِرش. (پخش)
 چِرژان : چوون به ناو یه کدا و تیک هالان؛ لکی
 داره کان تیک چِرژا وِن. (توی هم رفتن)
 چِرِسک : [ناو] ترووسکه و چرووسکه ی
 پووناکی؛ ترووسک. (سوسو)
 چِرقراندن : پِرش و بَلّاو کردن. (پخش و پراکنده-
 کردن)
 چِرقری : [ناو] بَلّاو؛ پِرژی؛ پهریشانی.
 (پراکندگی)
 چِرَقه : [دهنگ] قِرچه؛ دهنگی شکانی دار.
 (قرچ)
 + چِرکه چِرک : به چِرکه چِرک پیاچوون؛ زوَر
 و به زه حمت و گوشار پیاچوون. (بافشار)
 چِرگاو : [ناو] زه لکاو ی پِر و چِر. (نیزاران بوه)
 چِرکه چِیگای دژوار و چِر. (جای سنگلاخ
 و دشوار)
 چِرگمر : [ناو] گورانی بیژ. (آواز خوان)

چِرِمسان : چِرِمسین [چاوگه] سیسبوون و
 ژاکان. (پژمردهن)
 چِرَوچِیو : [ناو] چیلکه و چه ویل؛ لقی داری
 و شکی باریک و ورد. (خرده چوب خشک)
 چِرَوْنهک : هه شار؛ نادیار؛ پنهان. (پنهان)
 چِرَووسکه پراو : شه و پراوی پله و مر به
 چرا. (شکار پرنده در شب با چراغ)
 چِرَووس : [ناو] ترووسک؛ چرووسکه؛
 ترووسکه. (سوسو)
 چِرِه که و : خویندنی که و؛ کیسه رکیی خویندنی
 دوو یان چند که و. (مسابقه خواندن کبک)
 چِرِیسکان : ترووسکان. (درخشش)
 چِر : [ناو] نووکی قولای ماسی گرتن؛ وهک؛
 قولای دوو چِر. (نک قلاب ماهی گیری). +
 < دریشووشک.
 چِریرین : [چاوگه] سیس بوون؛ ژاکان؛ چِرچ-
 بوون. (پژمرده شدن. چِر و کیدن)
 چِرزلیک : [ناو] جوَرِیک کیردی که وانییه وهک
 خنجیر. (گزلک) +
 + چِرِه لی هه لساندن : (ب) زهرمر لیدان؛ نازار
 پیگه یانندن؛ پیوه دان. (ضرر و آزار رساندن)
 چِرِسک : [ئاوه لئاو] چوست؛ چالاک. (چست)
 چِر : < چِر.
 چِراندن : به گژدا کردن؛ هاندان. (تحریک
 کردن)
 چِفْت و بهس : [ناو] ئالقه ریز و دوو لایی. (چفت
 و بست)
 چِفته : (۱) [ناو] (تفهنگی پراو. (تفنگ
 شکاری).
 (۲) [ئاوه لئاو] سیابه خت؛ به دبه خت؛
 دماو (بیچاره)

چفکرن غیل و فهره ج کردن؛ گزی کرن؛ ته -
 شقه له کردن. (حیله کردن)
 چفه چف : [ناو] سرته سرت؛ بچه بیج. (بیج بیج)
 چفانگه : [ناو] جفانگه؛ جیی کو بونونهوه؛ کو مه -
 لگا. (جای اجتماع کردن)
 چفو : [ناو] حیله باز؛ فیله باز، گزی که -
 ر؛ جام باز. (مکار)
 چفوونی : [ناو] جوان و جه حیلی؛ لاوی؛ هه -
 رزه کاری. (جوانی)
 چفین : [چاوه] خواربون؛ چه مین؛ هاتنه وه -
 یه ک. (خمیدن)
 چقر : [ناو] چقر؛ خاچ؛ خالی خاچ له په پی په -
 رانتو دا. (خاچ)
 چقله که وی : [ناو] درووه زمرده. (نوعی خار)
 چقله که وه : [ناو] پوور نایشی؛ جو ریک درووی
 کورته بالاییه. (نوعی خار)
 + چک : کوتایی؛ بران؛ بیهن چک بوون؛ هه
 ناسه بریان. (قطع)
 چکون : جه کون؛ له کوین؛ کیده ریئ؛ له کووره -
 ن؛ وه کوورمن. (کجایند)
 چگزین نه تنوپه هت بوون؛ به شک بوون؛ به -
 دگومانی؛ چافزورک. (شکاکی)
 چگووراندن : [ناو] ناوساندن؛ هه لمساندن؛
 باییکردن؛ رق هه لمساندن. (عصبانی کردن)
 چلاب : [ناو] زیره یی نالتوون. (زنجیر طلا)
 چلپایی : [ناو] هه زاریا. (هزارپا)
 + چلپولیس : خواردنی به له ز و به دهنک
 وسه داوه. (خوردن یا سروصدا و عجله)
 چلتوو کجار به ره زه و شه لتوو کجار؛ مه زرای -
 برنج. (شالیزار)
 چلتیکه : [ناو] پوهوی لیفه یی چپوو له تیکه -

گه لی قوماشی دهمه دویرد. (چهل تکه)
 چلچراو : [ناو] چلچرا؛ لووستیر. (لوستر)
 چل چله : زور به سال آچوو؛ چه نندجار چل سال.
 (چهل چهله؛ چل چله)
 چلچه مه؛ کیویکه له به یینی سه قز و مه -
 ریواندا که سه رچاوه یی چو می قزلوه زانه. (نام
 کوهی است)
 چلخووس : [ناو] رژد؛ چکووس. (خسیس)
 چلدان : (۱) پتدانی دهمار و برین. (۲) ئیشان؛
 ددانم چلده دا؛ دیشیت. (۱) انقبض -
 زدن. (۲) تیر کشیدن، در در کردن)
 چل درو : (ب) زور دروژن. (خیلی دروغگو)
 چلقلین : [چاوه] چریسکین؛ بریقه دانه وه؛ شه -
 وق دانه وه؛ ترووسکه دانه وه. (درخشیدن)
 چلقو ک : [ناو] به بریقه؛ به دره وشانه وه؛
 برووسکه دار. (درخشان)
 چلکبر : دهرمانی دزی چلکی برین و
 هوورگ (میکروپ)؛ ثانتی بایوتیک. (آنتی -
 بیوتیک)
 چلوان : [ناو] چله کانی زستان. (چله های -
 زمستان)
 چلوو : [ناو] مه ودای بینویژ بوونی ژن له پاش
 مندال بوون هه رچهند له چل پروژیش که متر -
 بیت. (مدت قاعدگی زن پس از زایمان)
 چله شور : (۱) پرژنه بارانی پاش چله یی زستان؛
 (۲) وسلی دوی چلوو. (۱) باران پس از چله -
 زمستان؛ ۲، غسل پس از چله)
 چله کان : (۱) لکه کان. لقه کان. (شاخه ها).
 (۲) شله ژان؛ خوریان؛ چله کیان؛ سله مان. (یکه -
 خوردن)
 چله کاو : شله ژاو؛ خورپاو. (یکه خورده)

چله کیانه وه : سلهمانه وه؛ داچله کان. (یکه- خوردن)
 چلی هامنی : چله ی هاوین. (چله تابستان)
 چم : [ناو] سم؛ سمی ولآخ. (سم)
 چمبل : [ناو] ده ستکی هیربار. (دسته ظروف- سفالین)
 چنچکان : [ناو] چینچکان؛ به چنچکانه وه
 دانیشتن؛ هه لئرووشکان. (چمباتمه)
 چنک : [ناو] پیزمول؛ ورتکه نان. (ریزه نان)
 + چنگ گرتن : [چاوه، ت] به ناخوون پرووشاند-
 ن وبریندار کردن. (چنگ زدن)
 چنگولگرتنه ی : چنگگرتن. (چنگ گرفتن)
 چنگه بلماسی : [ناو] هاشاول بردن به پهنجه و
 چنگ گرتن؛ شه پهنجه؛ حاله تی که سی که له
 شه پدا وه ژیر که وتوو له ژیرم وه به چنگ ده-
 ست ده کاته وه. (باچنگ از زیر دفاع کردن)
 چینیه : شتی نییه؛ تشتی نییه؛ (ب) گرینگ
 نییه. (چیزی نیست)
 چینیه وه : [چاوه، ت] هه لگرتنه وه و کو کردنه-
 وه؛ نان چینیه وه ی شوان له ئیوارندن. (جمع-
 کردن)
 چو : [ناو] چق؛ چقه؛ چوب؛ قیتکه ی ژوور په-
 نجه ی که له شیر و فرنده. (انگشت شاخی پای
 خروس)
 چو؟ ار : [ناو] به یینی واو و تهلَف (د) یکی
 سوواو هه یه که به حال ههستی پیده-
 کریت. چودار. (چوبدار)
 چوارپاره : [ناو] چواربه ش. (ب) فیشه کی تاپی
 چوار ساجمه ی راوی گه وره منجیر. (چهارپاره)
 چوار جامه : [ناو] چوار مشقه. (چهارزانو)
 چوار چو : [ناو] چوار چیوه؛ قایی وینه و

ئاوینه؛ قاپ. پیزه ک. (چهارچوب)
 چوارخرت : به ران و بزن و بوقله و مه پری
 چوارساله. (بز و گوسفند چهارساله)
 چواردانگ : (۱) [کوژی موسیقایی] له موسیقادا ده-
 نگی گورانیییزه کان به سی پله دابه شده-
 کریت ۲، ۴، ۶، دانگ. (۲) چواردانگ له شه ش
 دانگی هه رملکیک. (چهاردانگ)
 چوارشه ممه سووری : [ناو] وشه یه کی فارسییه
 وله کوردیشدا دهوتریت؛ کوله چوارشه ممه.
 چوارشه ممه ی ئاخری سال. (چهارشنبه-
 سوری)
 چوارقاپ : [ناو] جوړیک یاریه به
 میچ (جگ، قاپ) (چهارقاپ)
 + چوارقه د : [ناو] (ب) سه پووش و پروسه ریی
 چوارگو شه. (روسری چهارقد)
 چوارگا : [ناو] مه قامی چوارگا له موسیقادا.
 (چهارگاه)
 + چوارلا : چوار تو؛ چواره ینده. چوار به رانبهر.
 (چهاربرابر)
 چوارومرز : چوارفه سل. (ب) سال. (چهارفصل)
 چوپ : [ناو] درو. (دروغ)
 چوپمه مه : [ناو] چوپمه مه. (چوب پنبه)
 چوتیر : [ناو] چویشتیر؛ بزنی دووساله.
 (بز دوساله)
 چوخی : [ناو] چوغه. (بلیز از شال)
 چوده رچوو : [ئاوه لئاو] چق دریزبوو. (ب) خاوه-
 نی ته زموون و دونیادی توو. (کنای، دنیا دیده)
 چوپ : [ناو] چوپ پوپ؛ که له شیر ی جهنگه لی؛ قه-
 رقاوول. (قراقول)
 چوپراوگه : [ناو] پلووسکی سه ریان. (ناودان
 پشتبام)

چورت شیوان : چورت بریان؛ چورتی تریاکی
پچران؛ خهوه نووچکه شیویان. (چرت پاره
شدن)

چوپه بېم : چوپېر؛ وشک کردنى دواډلویى
تراو. (تا آخرین قطره خشکاندن)

چوپه چوپ : شوپه شوپ هاتنه خوارمهوى
تراو. (شرشر)

چوپه گهلوازه : [ناو] جوړه قازلاخه. (پرنده اى-
کبودباندازه سار)

چوق : [ناو] پوک؛ مز؛ نهفه سیکه له جفاره ده-
دریت. (پک)

+ چوقان : چوقین؛ [چاوگه] له رزین له ترس
یان سرما یان یاو. (لرزیدن)

چوقلى : سهرچل؛ سهرلك؛ خونچه ی سهرلق
ویوپی دار. (غنچه و ساقه بالای درخت)

چوقین : [چاوگه] (۱) هه لقرچانی پون له سه-
رناگر. (تفیدن؛ تفت دادن) (۲) < چوقان.

چوکار : [ناو] چيوکار؛ دارتاش؛ چوگر. (نجار)
+ چوک دادان : چوک له عهرزدا دانان. (ب)

کولدان؛ شکستی هیئان؛ به زین. (شکست-
خوردن)

چوكله شهمچه : [ناو] چيلكه ی شقارت. (چوب
کبریت)

چولخه : [ناو] کهسی که خوریى نازل به
برینگ دمېرېتهوه. (پشم چین با دوکارد)

چولگهرد : [ناوه لئاو] بیابان گهرد؛ چولېر؛ کوچه-
ری بیابان نشین. (بیابان گرد)

+ چوله : [ناو] قه یسی و بادامی سهوزی نه گه-
یو. (چغاله)

چوله بادام : < چوله
چوله پیچ : [ناو] (۱) چوله مه پیچ؛ داریکی دوو

فلیقانه بو دهره یئانی نچیری وه که-
رویشک و پئیوی له کون. (چوبدوشاخه شکار)
(۲) راه کهوی کاتی کر کهوتنی ماکه-
و. (شکار کبک درایامی که ماده کبک کرچ-
است). (۳) گولوله پیچ؛ ته ناف پیچ؛ شه دانند و
شه ته کدان. (گلوله پیچ)

چوله پیچهن : < چوله پیچ

چوله که گره : [ناو] سه قری میسخور. قجی.
فپنده پیکه له تورمه ی په پهل که چوله که و

مشک ده خوا. (سنگ چشم)

چوله وانی : [ناو] دهشته وانی. (ب) کشت و کال
له کیو و دهشت. (کنایه، کشت ووزع

در صحرای)

چوماو : ناوی چوم. (آب رودخانه)

چونگه : چینه. (چینه)

چوواندن : (۱) پووچ کردنى گورهوى له
جوراییندا. (پوچ کردن). (۲) دهر کردن و قت کردن

له کوپری یاری. (اخراج)

چوواو : [ناو، بهر] قت کراو له کایه ی
پشکیلاندا. (کنار گذاشته شده در جوراب بازی)

چووزانم؛ چدهزانم؛ چیه زانم؛ چازانم، چه-
بزانم. (ب) نازانم؛ (چه میدانم)

چووزهره : [ناو] تازه ترین چووزهی پروهک؛
چووزره کردن؛ سهرده ره یئانی گیا له توو یان

له خاک. (جوانه)

چووزه لاو : [ناوه لئاو] لاوی مندالکار و که مهر
باریک، ناوقده زراف. (نوجوان کمرباریک)

چووکیئی : [ناو] پچووکی؛ چکوله یی؛ گچکه-
یی. (کوچکی)

چوولیت : [ناو] خه زیم؛ لووته وانه. (زینت پره-
دماغ)

چوونه : (۱) [پا]—ووردوی چوون.
چوونگن (رفته‌اند) : (۲) [ناو] ئهنگووتک؛ گونکه
هه‌ویر؛ توپه‌له قوپ (چونه)

چوونه‌ناو : (۱) کورت بوونه‌وه‌ی قوماش له
ئاودا. (۲) [ب] لاواز بوون؛ تاوانه‌وه له ئاودا.
(لاغر‌شدن؛ حل‌شدن)

چوونه‌به‌س : به‌ستران. قفل‌بوون؛ وه‌ک:
زمان چوونه به‌س. (بسته شدن)

چوونه به‌س : (۱) پنا بردنه بهر مه‌رقه‌د و باره-
گای چاک و پیر. (بست رفتن) (۲) دوا‌بریان؛
ته‌واو بوون. (تمام‌شدن)

+ چوونه جه‌سته به شه‌رموه چوونه سه‌رکه-
سی بو لیدانی. (پیش‌کسی رفتن بقصد‌کک-
زدن)

چوونه سه‌ر (۱) دان به سه‌ردا؛ هیرش کردنه
سه‌ر؛ له شکر بردنه سه‌رکه سی (حمله-
بردن) (۲) سه‌رکه وتن؛ پله و پایه وه‌رگرتن؛
چوونه‌بان، له نی‌ردیوان چوونه بان. (ترقی-
کردن)

چوونه‌لا : (۱) [پو]‌یشتنه که‌نار؛ چوونه لاوه؛
(کنار رفتن) (۲) چوونه‌کن؛ [پو]‌یشتن بو (خرمەت،
نزیك، کن، لا) ی که‌سی. (پیش‌کسی رفتن)
چوویت : (۱) [پا]‌بور دووی چوون بو هه‌وه‌لکه-
سی تاک [پو]‌یشتووی؛ [پو]‌یشتگی؛
[پو]‌یشتی. (رفته‌ای؛ رفتی) (۲) [ناو] هه‌ش.
(نیل) (۳) [ب] تە [ئاوه‌ناو] چقیت، پاک له‌پاک.
(بیهساب)

+ چووین : چوون بو هه‌وه‌ل که‌سی کو؛ ئیمه
چووین؛ [پو]‌یشتین. (رفتیم)

چه‌پازله : [ناو] شه‌ق‌زله؛ شه‌پ‌لاغه. (سیلی)
چه‌پاله : [ناو] چه‌پک؛ چه‌پاله‌گول؛ ده‌سته‌گول.

(دهسته)

چه‌پخووس : [ئاوه‌ناو] به‌دواز. خراپه‌خواز. نیاز
خراپ. (بدخواه)

چه‌پخوون : (۱) [ئاوه‌ناو] خیل. چاولار (لوج).
(۲) [ناو] هیرش بردنه سه‌ردوژمن بی‌خه‌به‌ر و
به شه‌مو. (شیخون)

چه‌پ‌ده‌ست : چه‌پ‌له‌ر.

چه‌پ‌راست : نه‌سپیک که ده‌ستی چه‌پ و
لاقی راستی باز نه‌ییک سی په‌نگی هه-
بیت. (اسبی که دست‌چپ و پای راستش
دری‌خلق سفید باشد)

چه‌پ‌له‌ر : [ئاوه‌ناو] چه‌پ‌ده‌ست؛ مرویی که به ده-
ستی چه‌پ کار ده‌کا یان دهنووسی. (چپ-
دست)

چه‌پ و گوپ : [ناو] [پاوه‌رووت. (راهزنی)
چه‌په : وه‌رگه‌پانی سه‌یاره. (چه‌په)
چه‌په‌رجی : [ناو] [پو]‌ستچی؛ په‌یک و نامه-
هینەر؛ نامه‌به‌ر. (پستچی)

چه‌په‌رخانه : [ناو] [پو]‌ستخانه. (پستخانه)
چه‌په‌لکاری : [ناو] کاریسی؛ کارناپوختی.
(گندزن)

چه‌په‌لی : [ناو] پیسی؛ گه‌ماری؛
قریزی؛ [پو]‌خلی. (چرکینی؛ گندی)
چه‌په‌نداز : [ئاوه‌ناو] ده‌غل؛ فیله‌باز؛ حيله-
باز (حيله گر)

چه‌پی : [ئاوه‌ناو] (۱) نه‌ندامی حیزبی چه‌پ
بوون. (چی) (۲) [ناو] چه‌له‌پایی؛ هه‌له‌په‌رکی
کرز (تو‌عی رقص‌تند)

چه‌ت : [ناو] (۱) کو‌زری خه‌رمان؛ ساقه‌تی
گوله‌گه‌نمی نه‌کو‌تراو. (ساقه‌نیم‌کوب‌خرمن)
(۲) ته‌گه‌ره. (چت)

چەتاندن : قتانندن؛ قرتاندن. (قطع کردن)

+ چەترهه لدان: سه یوان کردنه وه؛ چە ترپان-
کردنه وه؛ چە ترپیکانی بۆقله و تاوس. (چە-
ترباز کردن)

چەتومر : [ناو] نیوهی نیوبتری شله مەنی به-
رانبه به ۲۵۰ سی سی (سانتیمتری چوارگۆشه).
(چتول)

چەته برزین : [ئاوه لئاو] برزاندنی به پەله و نیوه
برز. (نیم پخته)

چەته پری : [ناو] لا پری؛ پښگهی باریک وچه-
توون؛ کویره پری. (کورهره)

چەته ول : [ناو] پولیسی ئیشکگر. (پاسبان)

چەتیان : [ناو] دهرزیله؛ دهرزی عورووسی؛ ده-
رزی سنجاخ؛ دهرزی بهرسینگ و بهروک.
دهرزیله. (سنجاخ قفلی)

چەتیم : چەتیوه؛ کچه تیو. (یتیمچه دختر)

چەتین : [ئاوه لئاو] چەتوون؛ دژوار؛ سه-
خت. (مشکل)

چەچه کوڵه : [ناو] چەچه قوڵه؛ جوړیک ناساخی
حه یوانی بهرزیه. (نوعی مرض اسب وگاو)

چەخت : [ئاوه لئاو] بیشهرم. (بیشرم)

چەختی : [ناو] بیشهرمی؛ چەقه-
سوویی. (بیشرمی)

چەختی : [ناو] چوختی؛ له کار دهرهاتوویی؛
وریایی؛ کارامهیی. (کارامدی)

چەخش : [ناو] بهرزموهندی؛ قازانج. (منفعت)

چەخمور : [ناو] فد. نه سپی که گلینهی
چاوئیکی کالتربیت له چاوه که ی دیکه ی.
(چخمور)

چەخمور : [ئاوه لئاو] چاخموور؛ پتهو؛ قهوی؛
خوړاگر؛ قاییم. (محکم)

چەدما : [بهند] جه دما؛ له دووماهی؛ له پاش؛
له دوو. (بعداز؛ سپس)

چەراخوڅ بهشی ژووره وهی سه رته نوور و
مدبهق. (قسمت بالای مطبخ)

چەرت : [ناو] سه تلی گه وهی ئاو. (سطل
بزرگ)

+ چەرچهف : روو تهختی؛ مه لافه. (روتختی)

چەرختهوون : [ناو] سوڤا؛ کووره. (بخاری)

چەرخی : [ناو] بایدیهی مسی؛ کاسه ی
چووکی مسی. (بادیه مسی)

چەرخیای : [چاوگه] چەرخین؛ خول خواردن.
(چرخیدن)

چەرخی خه یاتی : [ناو] مه کینه ی دروومان.
(چرخ خیاطی)

چەر قوبه ز : [ناو] هه لپه پین و دوو ده سماله ی
دوو که سییه. (رقص دونفری)

چەرما ی چهما : چەر مینه ی چاو؛ سپینه ی
چاو. (سفیدی چشم)

چەر مه : [ئاوه لئاو + ناو] چەر موو؛ سپی.
(سفید)

چەر مه له : [ئاوه لئاو] سپیکه له. (سفید)

چەرنا ی : له وه راندن. (چراندن)

چەر ده دوو که ل : < چەر ده دوو که ل
چهس : [جیناو] چییه؛ چیشه. (چیست)

چهسپ : (۱) [ناو] چهست؛ سلاوی عهسکه ری
به پاکوتانن به یه کدا. (چسپ). (۲) [ئاوه لئاو]

جلوبه رگی پرپه پری ئه ندام؛ دژی فش و هه راو
(چسبان) +
چهسپی ئاوه کی : [ناو، ت] چهسپی دار تاشی. چه-
سپتراو. (چسب مایع)

چهسپنای : [چاوگه] لکاندن؛ چهسپاندن.

(چسباندن)

چه سپین : [ناو، بک] نووسین؛ لکین.
(چسباننده)

چه سپی نهواری : [ناو] چه سپی کاغه زی و
نایلوئی. (چسب نواری)

+ چه شته : [ناوه لئاو] (ب) کار به دهستی که
فیری به رتیل وه رگرتن بوو بیت. (کنایی،
کار مندرشوه بگیر)

چه شته ی : [چاوگه] چه شتن؛ چیشتن.
(چشیدن)

چه شنه : پشک؛ [ناو] قورعه. (قرعه)
+ چه شنی : [ناو] ته قینه ری فیشه ک که له
بنی هه ر فیشه کیدا هه به. (چاشنی فشنگ)
چه فت و چیپ : [ناوه لئاو] چه وت و گیر؛ چه فت-
وخوار. لار و گیر. (کچ ومعوچ)

چه فتیاگ : [ناو، بهر] لار بووگ؛ خوار بوو؛ گه-
راو. (خم شده)

چه فر : [ناو] جفر؛ خاچ؛ چقر. (خاچ)
چه فی : [پا بور دووی چه فین؛ چه مین] چه ما؛ چه-
می؛ خه م بوو؛ گه را؛ لار بوو؛ چه میا؛ چه فیا.
(کچ شد)

چه فی : [ناو] حاله تی کوو پ بووگ؛
کوو پی؛ لاری؛ (خمیدگی)

چه ق : [ناو] (۱) لای ناو چالی قاپ. (طرف
گودشتانگ) جوړیک پشه و دهماری سفتی
ناو گوشت؛ گوشت یان مهمکی داشوړاو و
چه ق. چه ق وداشوړاو. «سینه ی ره قم مهمکی-
چه قم» «فولکلور» (پی؛ پستان شل و افتاده)

چه قماق : [ناو] تد، فد؛ چه خماخ؛ نامیریکه به-
سه ر گیلنه نگیده نه وه؛ (چخماخ)

چه ق و ته فی پوژگار : (ب) چه رمه سه ری

پوژگار. (کنایی، محنت روزگار)

چه قو لووړ : چه پی به کو مه لی سپلوټ.
(عوعو دستجمعی سگها)

چه قو چو : [ناو] چه قو چو لی پین؛ قرته لی پین؛
مژینی گوان و مهمک تا دوا دلوب. (تا آخرین
قطره مکیدن پستان)

چه ق و چوق : ته قه ی ددان له کاتی له رز
لیها تندا. (صدای بهم خوردن دندان)

چه قوی زامندار : [ناو] چه قویکی زبانه داره که
به بی گوشاری نهو زبانه دمه که ی
نانو و شتینه وه. (چاقوی ضامندار)

چه قه ته : [ناوه لئاو] زوړ بلی. چنه باز. (وراج)
چه قه دوو که ل : [ناو] چه دوو که ل؛ ته په دوو.
(دود غلیظ)

چه قه رو : سه گوهر؛ هه راو هوریا؛ هه لا. (عوعو؛
هممه)

چه قه سرو : [ناوه لئاو] زوړ بلی؛ قه ره چه ناخ؛
روو دامالو. (پررو؛ بیشرم)

چه قه ل : [ناو] چه قه ل. (شغال)
چه قه لاخ : [ناو] که میله ی ژیر دووگی مه-
ر. (گال؛ پوستاله)

چه قه لته : [ناوه لئاو] له ر؛ لاواز. (ضعیف)+
چه قه وانه : [ناو] نامرازیکی موسیقایه، چه نگ.
(چنگ)

چه قی مهرگ : [ناو] به هه زار حال و کیشه-
کیش. (باز حمت)

چه قی نه حله ت : [ناو] مانگرتن و پازی نه-
بوون. (لج کردن)

+ چه قیو : [پا بور دووی چه قین] (ب) بیج ووله
و ته کان، مه زره قه که پیرانیکر دووه و له جیی
خوی چه قیوه؛ پاره ستانی بی بزوه. (بیحرکت)

ایستادن)

چه کال: [ناو] گوشتی له ش که له ره ی دیت و
سیس و چرچه. (گوشت شل و آویزان بدن)
+ چه کمه پرمق: خان زاده؛ به گزاده؛ (کوټه چه -
کمه پرمق: خان زاده ی لیکه -
وتوو.) (خان زاده؛ نجیب زاده)

چه کمه سوور: [ناو] فرنده ییکه له تورمه ی
مه له پوژ، له شی بچوو که و لاقی دریژ.
(چوپا)

چه کوچو: < چه قوچو
چه کو چول: [ناو] چه ک و ئامرازی شه -
پ. (اسلحه و اسباب جنگ)
چه ک و که وان: [ناو] ئامیره کانی هه -
لاجی. (دستگاه حلاجی)

+ چه که رداسی: [بند] تده و شه ییکی تورکییه،
(داس کیشان بی تیفکرین) له ئاکوئی؛ لا پره سه -
نی؛ بی پیوانه و کیشانه و به راورد و هه لسه -
نگاندن. (بدون قیاس و تفکر؛ سرسری)
چه که ره کردن: هه وه لین نیشانه ی سه -
وزبوونی پرووه ک. (جوانه زدن)

چه لاپه: پوای به فیره به سه ره. (شکار کردن
برروی برف یخ بسته)
چه لاندن: چه راندن؛ له وه پراندن. (چراندن)
چه لتین: [چاوگه] کهول کردن. (پوست
کندن)

چه لچه له: [به بند] جار جاره؛ جاروبار. (گاهی)
چه لخور: [ناو] چه لخور؛ چه لغوور؛ گسکی
له لکی گزیچار. (جارو از شاخه درخت گز)
چه لخورسی جو: گوله جو ی پروینراوی بو دراو
بو چیشته (جو نارس بوداده)
چه لخورسی گهنم: گهنمی فهریکی له ناوی

کولاتوو هه لکی شراوی وشکه وه بووی له ده -
ستار کراو. (خرده گندم نارس خشک شده)
چه لغوور: چه لغوو. < چه لخور.
چه لماندن: وه قسه هیئان. (بحرف آوردن)
چه لمین: [چاوگه] آقسه کردن؛ ئاخه فتن (حرف -
زدن)

چه له بی: [ناو] چه له بیچی؛ چو دار. (چوبدار)
چه له حانی: له سه رقه سه پویشتن به هه را و ده -
نگی به رز. (حرف زدن با صدای بلند)

+ چه له پایی: [ناو] (۱) هه لخه؛ هه له پریئیکی
توند و کرزی کوردییه. (۲) ئاهه نگیکی
موسیقاییه به پریمی توندموه؛ ئاهه نگ و
گورانی کرز به زه ربی تاییه توه بو هه له پریئیکی
چه له پایی. (آهنگ و رقص تند)

چه له کی: [ناو] جو ریک ماسی. (نوعی ماهی)
چه له نگی: [ناو] جوانی؛ شوخ و شهنگی. توند
و تولی. (جوانی؛ خوشگلی. چابکی)
چه ماش: [ئاوه لئاو] چه مووش. ئاوارام.
(چموش)

چه ماو: < چوماو +
چه مبرسی: [ئاوه لئاو] چاو برسی؛ چکووس؛
پژد. (کنس؛ خسیس)

چه مبرای: [ناو] چاولیکه ری. (تقلید؛ چشم و
هم چشمی)

چه مبلوول: [ناو] پلووسک. (ناودان)
چه م تنگ: [ئاوه لئاو] به رچاوته نگ. (חסود)
چه مچ: [ناو] که و گیز؛ که وچک؛ چه مچه؛ که -
وچکی دهمپانی به منایی. (چمچه)
چه مچشین: چاو فرین؛ ییلووی چاو په -
پین. (چشم پریدن)

چه مچو چای: [ناو] که وچکه چایی (قاشق

چایخوری)

چەمچۆر : [ئاوہ لئاو] مروقی لەر و لاواز.
(انسان لاغرونحیف)

چەمچەمال : شاروچکە ییکە لە بەینی سلیمان
و کەرکووکدا. (اسم شهرکی است)
چەمچەقازان : [ناو] کەوگیزی گەورە ی ئاو هە
لگوێزان. (آبگردان)

چەمچی : [ناو] چەرچی. (بیلهور)

چەم داری : [ناو] چاودیری. (مواظبت)

چەمزەق : [ئاوہ لئاو] چاو دەرپەرپو؛ چاوزه-
ق. (چشم برجسته)

چەمساخ : [ناو] دەسکیشی کوێر؛
چاوساخ. (راهنمای کور)

چەم کز : [ئاوہ لئاو] کەم بین؛ چاومزومور؛
چاوکز؛ چاوپرووش. (چشم ضعیف)

چەمل : [ناو] قولقە ی هیربار. (دسته کوزه)
چەمنای : [چاوگە] چەماندن. (خماندن)

چەموچوغر : [ناو] قورخ و چۆم؛ چۆم و
دارستان؛ لیپەوار و چۆم. (درختستان کنار نهر)
چەموخەم : [ناو] پیچ و پلۆوچ؛ راز و پەمز. (چم-
وخم)

چەموز : [ناو] وشەییکی هەورامییە و دە-
کریت لە جیاتیی کوئتەر و لچی بە کار
بیریت. چاومدیری شتیک بوون (کنترل و لچی؛
نظارت کننده)

چەموک : [ناو] چۆمی چکۆلە. جوگە. (جوب)
چەنانی پیشوو : [بەند] هەر وە ک چەلانی-
پیشوو؛ وە ک جاران. (مانند زمان گذشته)
چەنتە : [ناو] جانتا؛ جەنتک. (ساک)

چەنچووژ : < چەم برسی

چەنخووس : < چەم تەنگ

چەنگەپرچە : قزکیشان لە شەردا. (چنگزدن)

بمو ددعوا)

چەنگەک : [ناو] چفتە؛ قولاپ؛ قە-
نارە. (چنگک)

چەنەئامە ی : [ناو] لە دەست هاتن؛ تووانا و
لیهاتنی کار. (قادر بودن)

چەنەدریز : [ئاوہ لئاو] زوڕبلی؛ چەنەشکاو؛ دەمە
وەر؛ سوپرسقە؛ فرەوێژ. (پرگو)

چەنەگە : [ناو] ئەرزینگ؛ ئارزەن؛ ئارچەن؛ چە-
ناکە؛ چەنە. (چانه)

چەنەم : (١) چەناکەم؛ (چانەام). (٢) لیم. لەمن.
(ازمن)

چەنیدان : [ناو] دەرزیدان؛ جیگە ی دەرزی.
(جاسوزنی)

+ چەو : چیبوو؛ چ بوو. (چەبود؛ چەشد)

چەوت و چیر : [ئاوہ لئاو] چەوت و چە-
ویل؛ خوار و خێچ. (کچ و کوله)

چەوچە : [ناو] مەتەلوکە؛ هەلھین. (متل)
چەوچەو : [ناو] هەوھەو؛ شلەژاوی. (آشفتگی)
چەودما : [بەند] لەوھەدوا؛ لەمەودوا. (سپس؛
منبعد)

چەمەرانە : هەوای (مۆسیقای) چەمەری.
(آهنگ عزای چمری)

چەمەرچۆپی : [ناو] چەمەری؛ دەستگرتن بە دە-
ورە و ئالقە پێکان بو ماتەم و عەزا کە

جوړیک هە لپەر کێیە. (عزاداری حلقه وار)

چەمەرەخە یار : [ناو] تروژی. (خیار چمبر)

چەمەزەخم : [ناو] (١) بە چاومەو-
بوون. (٢) نووشتە ی چاومەزار. (چشم زخم.

طلسم چشم زخم)

چەمەقوولە : [ناو] چاووقوولکە؛ چاوهقوولە؛

چای باله کیان: کیویکی بهرزه له ناوچهی
 باله کایه تی. (نام کوهی است)
 چای بستی: کیویکه نزیکی رهواندنز. (نام
 کوهی است)
 چای زینی دهرگه له: کیویکه له ناوچهی
 حاجی ئومه ران. (حاجی عومران) (نام کوهی-
 است)
 چیبوون: [چاوگه، ت] (۱) چه شته بوونی تانجی
 له هه وهل راودل (شکار یاد گرفتن
 تازی). (۲) دروست بوون. (درست شدن)
 چیتین: [ئاوه لئاو] فرندهی چیل چیل;
 خالخال؛ پلنگ پلنگ. (نقطه نقطه)
 چیچکه: [ناو] پزه ول؛ ورتکه نان؛ (پزمنان).
 < چنچکه.
 چیچیست: ناوی زه ریای ورمی (نام دریاچه-
 ارومیه)
 چیخ: [ناو] چیخ؛ پهرده له هه سیری
 قامیش. (پهرده حایل از نی)
 چیدار: [ناو] که له پیچه. (دستبند؛ کلپچه)
 چیدمای: [به ند] له مه وودوا؛ له ئیسته به ولاوه.
 (از این بعد)
 چیر: [ناو] غه بیته؛ پاشمله باسکردن.
 (غیبت)
 + چیر: [ئاوه لئاو] له گهل چه پدا دیت به واتای
 لار و گیر، ددانی چهپ و چیر و نارپیکه (کج-
 وکوله)
 چیش: چی؛ چیه. (چه؛ چی)
 چیشتلپنان: [چاوگه، ت] گرار و چیشتل
 دروستکردن. ئاشپهزی کردن. (آشپزی کردن)
 چیفانوک: [ناو] هه کایه ته (داستان
 چیفک: [ناو] چیفک؛ چوله که؛ چفیک؛

بامرنی؛ بای مردنی. (طاعون)
 چه مه نزار: میر غوزار؛ میرگ؛ چیمه نزار. (چمنزار)
 چه میاگ: [ئاوه لئاو + ناو، بک] لار بوو؛ چه ماوه
 (خمیده)
 چه ناکه شکیاگ: [ئاوه لئاو] چه نه شکاو؛ (ب)
 چه نه وهر؛ زور بلی؛ ده مه وهر؛ فره ویز. (پرگو)
 چه نان: چه ندان؛ هینده؛ (چندان)
 چه و دان: [ناو] چه وار؛ چودان؛ چه-
 هداس. (چودار)
 چه و رو چلیک: [ئاوه لئاو] بیس و پوناوی؛ چرب
 و چیلی)
 چه وس: [ناو] ئازار؛ مهینه ت؛ رمنج. (آزار)
 چه و کیش: [ناو] که ره سه ته بیکه وهک شه ن که
 سه ره که ی چه ماوه ته وه بو دهر دانی کولو و ور
 تکه به ردی زه وی و زار. (شنکش)
 چه و گان: [ناو] فد جووری یاری که به سواری
 نه سپ و گوچانی تاییه ت و گو ده-
 کریت (چوگان)
 چه و گه: چه بووگه؛ چی بووه؛ چه بووه (چی شده)
 چه ول: [ناو] چه ویل؛ چیلکه و چه ویل؛
 پاشاخو. (بسمانده علف درشت در آخور)
 چه ویر: گیاییکی بوون خوشه که له
 کوردوستانات. زور. (آویشن)
 چه ییگ: [ئاوه لئاو] ته زیو؛ چیاو؛ چاییگ؛
 سارد؛ پچیاو. (سرد)
 چی نه وی: (۱) چ شتیکی گهره که (چه-
 میخواهد). (۲) چه نه وی؛ چه نه بیته؛ چیده بیته؛
 چه ده بیته (چه میشود)
 چیاو: [ئاوه لئاو] (۱) سارد؛ چاییگه (سرد). (۲)
 پچیاگ؛ به سه هول بووگ. (بخ بسته)
 چیا ی ناگری: < ناگری داغ

کویشکه؛ کیشکه؛ مهلیچک؛ میرچک؛ مه -
 لیچک؛ مهلیشکه؛ چوول؛ جیفک. (کنجشک)
 چیق : [ناو] قالآوه پره شه؛ قرقا رهش؛ قهله پره -
 شه. (کلاغ)
 چیکه : (۱) دروستی بکه. (درست کن). (۲) نه -
 گره. لیړه. ویړی. نه پرا. قیری. (اینجا)
 چیکه : چیکه؛ چیکا؛ لیړه؛ قیری. (اینجا)
 چیکهولا : [بند] لیړهولا. (ب) چیدمای؛ له مه -
 ودوا. (منبعد)
 چیلکرن : [چاوگه]ت یادکرن؛ ومبیر هیئانه وه.
 (یادکردن)
 چیلکه وچه ویسل : [ناو] پووش وپلاش.
 (خاروخاشاک)
 چيله ک : [ناو] چیل؛ مانگا. (ماده گاو)
 چيله کی : [ناو] جوریک ماسییه. (نوعی ماهی)
 چيله وچه وته : [ناو] سیله وچه وته؛ سیله وچه -

فته؛ بهوردی پروانین؛ سیره گرتن له تفهنگ
 هاویشتندا. (دقیق نگریستن؛ نشانه رفتن)
 چین : [ناو] توپژ؛ وهک چینی دیوار؛ چینی -
 کریکار؛ توپژی کریکار. (طبقه) (۲) کووی چی؛
 نهوانه چین؛ چشتیکن. (چيستند) (۳) ناوی ولاتی
 چین (کشور چین)
 + چيو : [ناو] شت؛ چت. (چیز؛ شیئی)
 چيوک : [ناو] ده مار؛ (ب) ده ماری
 توتون. (رگبرگ توتون)
 چيوک : [ناو] قنچک؛ قنچکی کشمیش و
 میوژ و تری. (دم کشمش)
 چيولای : [بند] له مه و دووا. (بعد از این)
 چيوه خرتی : [ناو]ت [چيوه] خاندن له چيگای
 تهنگ. و تیوه ژمندن؛ (ب) دارگیراندن له کون
 و نچیرده رپه پاندن. (شکار را با چوب از سوراخ
 بیرون کردن)

حوجره : [ناو] ژووری چکوله‌ی فقه‌ییان له‌مزگه-
 وت؛ ژووری چووکى کارى توجارپ‌ت‌له بازار.
 (حجره؛)
 حوققه : [ناو] (۱) قوتوو. (قوطى) (۲) فیل؛
 گزى. (حقه) (۳) سه‌رى بافوورکه تلیاکى پیدا
 ده‌چه‌سپینن. (حقه؛ سروافور)
 حوکم : [ناو] جوړیک یارى به په‌په‌رى په‌رانتو.
 (بازى حکم)+
 حوښوون : [چاوگه‌ت] سه‌رسام‌بوون گيژ‌بوون.
 (گيچ شدن)
 حوښک : [ناو] که‌پر. (کپر)
 حوښکيل : [ناو] گيژه گيژ؛ گيژ وحوښ؛ گيژو
 ويژ. (گيچ و ويچ)
 حوښيسک : [ناو] شيلوک. (عضوى در شکم
 گوسفند برای پنی‌ر مایه)
 حوښى : [ناو] (۱) ټوښى؛ نه‌ومى سه‌ره‌وه‌ی خانوو.
 (طبقه آخر ساختمان). (۲) گيلى؛ گيژى؛ (گيچى)
 حوليچه‌ک : [ناو] هه‌لووژه؛ هه‌لووچه. (الوچه)
 حونه‌ر : [ناو] حونه‌ر؛ کارى که ته‌نیا که‌سانیکى
 تاييه‌ت ده‌توانن ته‌نجامى بدن؛ کارى شياو، ته-
 وتو؛ بو‌ی هه‌یه وشه‌ی هونه‌ر له‌پيشدا حونه‌ر
 بو‌وييت. (هنر)
 حه‌بان : [ناو] جه‌په‌ی ټاو. (کوزه آب)
 حه‌بدال : [ناو] مروښى ماقوول؛ خوداناس؛ سه
 وداسه‌ر؛ عه‌ودال. هه‌لوهدا؛ (انسان خانه بدوش؛
 خداشناس)

حارب : [ناو] ټارمو. (عرب)
 حاربگا‌گوزى : [به‌ند] سه‌رسه‌رى؛ لا‌پره‌سه‌نى چه-
 که‌رداسى. (سرسرى)
 حازربيه‌ی : [چاوگه] حازربوون. (حاضرشدن)
 حال : [ناو] (۱) بارو‌ټوځ. (حالت) (۲) کيشه‌به-
 هزار حال باره‌که‌م برده‌سه‌ر؛ حاله‌حال؛ ږمنج و
 کيشه. (مشکل)
 حالورى : [ناو] فيزدارى؛ بزورى. (تکبر)
 حالووک : [ناو] هه‌لووک، هه‌لووچه. (الوچه)
 حالى حازر : [به‌ند] ټه‌لعان؛ ټيسته؛ ټه‌م‌کاته.
 (حال حاضر)
 حاملان : [ناو] په‌روه‌رده؛ په‌روه‌رشت (پرورش)
 حاملاندن : [چاوگه‌ت] ږمښو هينان؛ په‌روه‌رده-
 کردن. (به عمل آوردن)
 حاوښ : [ناو] که‌سيک که ده‌حاوښ‌ټيسته‌وه.
 (آرام کننده)
 حاوښه‌ر : [ناو] حاوښ؛ به‌خيو که‌ر؛ ټارام که‌ر.
 (پرورنده؛ آرامش دهنده)
 حل : [ناو] هيل؛ جوړیک بهاراتى بو‌نخوشه؛ به-
 رى دارى هيل. (هل)
 حنچک : < که‌نگ.
 حوپله : حوپله‌ر. < حوپه
 حوپن : [ټاو] له‌ناو] زه‌به‌لا حى نا‌قول؛ زه‌لام و
 گمه‌ت. (دراز بى قواره)
 حوپه : [ټاو] له‌ناو] زه‌لام؛ زه‌به‌لاح؛ نا‌قول (يغر)
 حوته : [ناو] حه‌وتوو؛ حه‌فته؛ حه‌وته. (هفته)

چه‌دالی : [ناو] سه‌وداسه‌ری ؛ هه‌لوه‌دایی .
 (خانه بدوشی)
 چه‌دویی : [ناو] ئیلی سماییل ئاغای سمکو له
 نزیکه شاری سه‌لماس و گوندی چه‌هریق
 نیشته‌جین . (طایفه اسماعیل آقای سمیتقو)
 چه‌پنای : [چاوگه] چه‌پین ؛ وه‌پین چه‌په‌کردن .
 (وعو‌وکردن)
 چه‌پونه : [ئاوه‌لناو] چه‌پوله ؛ که‌مه‌هوش ؛ مروقی
 زل و تی‌کسمراو ؛ چه‌پلوس . (آدم یغر و کودن)
 چه‌په می‌ش‌خوړ : (ب) مروقی گیل و گه‌وج و
 نه‌زان . (کنایی، آدم گیج و بیش‌عور)
 چه‌تال : [ئاوه‌لناو] له‌گه‌ل به‌تالدا دیت . به‌تال -
 وچه‌تال . خالی‌وخوت ؛ چول ؛ بیکار . (خالی بیکار)
 چه‌تتار : [ناو] عه‌تر فروش ؛ عه‌تتار . (عطار)
 چه‌جمان : [چاوگه] چه‌جمین ؛ ته‌بتین ؛ عه‌جمان ؛
 ئارام و قه‌راز ؛ هه‌دا . (آرام وقرار)
 چه‌جمان‌دن : [چاوگه] ئارام کردن ؛ ته‌بتان‌دن .
 (آرام کردن)
 چه‌جمین : < چه‌جمان .
 چه‌رد : [ناو] ئه‌رد ؛ عه‌رز ؛ زه‌وی ؛ چه‌رز ؛ عه‌رد .
 (زمین)
 چه‌رز : [ناو] ئه‌رد ؛ زه‌وی ؛ عه‌رز . (زمین)
 چه‌ره‌مخانه : [ناو] فد ؛ زووری جودا له
 میوانخانه‌ی گه‌وران ؛ ئه‌ندمه‌روونی . (منزل
 مخصوص خانواده ؛ حرم‌خانه)
 چه‌رمه‌ل : [ناو] گیاییکه بو نه‌خوشینی باداری
 به‌که‌لکه . (نام گیاهی ایست)
 چه‌ره‌سناک : [ئاوه‌لناو] چه‌سوود ؛ به‌ئیرهیی .
 (حسود)
 چه‌ریر : [ناو] شاریکه نزیکه شه‌قلاوه ؛

گوندیکه نزیکه شاری کردند له باشووری
 ئیران . (نام شهر و نام دهی است) +
 هزار : [ئاوه‌لناو] هه‌زار . (هزار)
 چه‌ز و نه‌نامه‌ی : [چاوگه] ت [چه‌زلی‌کردن .
 (دوست داشتن)
 چه‌سابی : < حبیبی
 چه‌ساو که‌رده‌ی : [چاوگه] ت [حساب کردن .
 (حساب کردن)
 چه‌ساوی : [ناو] که‌ری به‌کار و نازا . (خر پر
 توان و طاقت)
 چه‌سه‌س : [ناو] پاسه‌بان ؛ کیش‌کچی ؛ (عسس)
 چه‌سه‌نه‌سه‌سته : [ناو] بالنده‌یی که لاق دریز
 و کلک کورت . (اسم پرنده ایست)
 چه‌سیره‌ئاو : [ناو] هه‌سیراو ؛ هه‌ماراو ؛ ئه‌ستییر .
 (آب‌انبار ؛ استخر)
 چه‌سیل : [ناو] چه‌سیر . (بوری)
 چه‌سیلک : [ناو] چه‌سیر . (بوری)
 چه‌شاکه‌رده‌ی : [چاوگه] ت [حاشا کردن ؛ وه‌ئه -
 ستونه‌گرتن ؛ نه‌په‌ژراندن . (انکار کردن)
 چه‌شر کردن : [چاوگه] ت [چه‌شر به‌ریا کردن ؛
 (ب) کاریکی ئه‌وتو کردن ؛ نواندنی نازایی و
 کوشتاری زور له شه‌ردا . (حشر بیا کردن)
 چه‌شر و چه‌له‌لا : [ناو] هه‌للا و هه‌نگامه ؛ زما زه‌نا .
 (هیاهوی بسیار)
 چه‌شیا : تشت ؛ شت ؛ له ئه‌شیای ئارمویه‌وه
 هاتووه ، کو‌ی شه‌یی . (اشیاء)
 چه‌شیفان‌دن : [چاوگه] ت [نووسین . (نوشتن)
 چه‌فت‌برالی : [ناو] چه‌وت ئه‌ستییره‌ی چه‌وته -
 وانان . (هفت‌ستاره دب‌اصغر)
 چه‌فتم : [ئاوه‌لناو] چه‌وته‌م ؛ چه‌وته ؛ چه‌و رۆز پاش

ه دایک بوون یا مردن . (هفتم)

هفته یی : [بهند] ههوتیه یی؛ ههه ههوت پوژ
جاریک . (هفته ای)

ههفتیر : [ناو] ههوتیر ؛ جوړیک دهمانچه .
(هفت تیر)

ههفه : [ناوهلناو] ههفه؛ ههفهو . (هفده)

ههقیق : [ناو] حاقیق؛ عاقیق؛ عاقیق . (عقیق)

ههکلوو : ههکلوو ؛ په کلکوو . (وه)

ههلاقی : [ناو] جوړیک تری . (نوعی انگور)

ههلاوی : [ناو] بهفرینه؛ پهرومرده کراوی شیر و
شه کر له نیو بهفردا . (نوعی بستنی)

ههلقه به گوښ : [ناوهلناو] نالقه به گوښ؛ [ناو]

زپر خرید؛ زپر کر؛ بنده؛ بهنی؛ نالقه له گوږی؛
(حلقة به گوښ)

ههلوا : [ناو] به لاقیک ههله به زینه وه و پوښتن .

ههنگله شهله؛ ههله که (لی - لی)

ههله بی : [ناو] (۱) ته نه که؛ (ب) چه لنگه پووتی؛

خه لک و په یوه مندیدار به شاری ههله به وه
(۱ و ۲ حلبي)

ههلهوی : < ههله بی

ههلی شیش : [ناو] ههله شیش؛ بوقله مووته؛ قه ل؛

که رگامیسری؛ قه له موون؛ گزگل؛ ههله و ههلهو .
(بوقله مون)

ههلیم : [ناو] خوراکی که له گهنم و گوشتی
بوقله . (حلیم)

ههلماروژی : [چاوگهت] نامباز بوون؛ هیرش .
(هیرش) بردن . (حملة کردن)

ههلمتهر : [ناو] ههلمتهر؛ ههلمتهر . (عنتر)

ههلمس : [ناوهلناو] ههلمس جوړیک ږنگی بزن
و نیړی . (نوعی بز)

ههمله یی : [ناوهلناو] ههمله یی؛ گیروده به شه راب

و تریاک یان شتی تر . (عملی؛ معتاد) +

ههنزه پرووت : [ناو] ههنزه پرووت ؛ شیله ی وشکه -

وه بووی تووسی . (شیره چوغان)

ههنک : [ناو] ژمنین ؛ هینچک؛ کوت . (کله زدن)

ههنهق : [ناو] ههنهک؛ گالته؛ شوخی؛ گالته
و گه پ . (شوخی)

ههه : [ناو] حد . (۱) راده؛ ههنده؛ مهقام؛ هه -

وی به چیه ؛ قاییلی به چیه . (۲) سنوور؛ تخووب؛

خودود (۱ و ۲ حد)

ههورانه وه : [چاوگهت] پونگ خوار دنه وه . (جمع)

شدن آب و بر گشتن

ههوزخانه : [ناو] ژووری که ههوزی تیداییت .

(خوضخانه)

هههوشی : [ناو] ههوشه؛ ههسار . (حیات؛ زمین

محصور)

ههول و دمول : [ناو] ههول و تهقالا . (جدیت

و کوشش)

ههه یاس : [ناو] هه یاز؛ جقه؛ چو . (انگشت شاخی

پای خروس)

هههیتاندن : گوپر هکردن؛ ههه ههوی سواران .

(هورا کشیدن دستجمعی)

هههیته : [ناو] (۱) چه تیو (نوعی ناسزا) . (۲) ب

نیشانه ی نیړبوون؛ کیر (آلت تناسلی مرد)

هههیس و بهیس : [ناو] فد؛ (ب) گیره و کیشه؛ هه -

نگامه؛ دهمه قاله . (حیص و بیص)

هههیش : [ناو] ههیش؛ خوش ږابوواردن؛ وهشی؛

که یف و خوشی . (خوش گذرانی)

هههین : [ناو] حان؛ له ههینی گهرمادا ؛ له وه -

ختی گهرمادا؛ (وقت) +

هیج : [ئاوه‌لناو] هیج نه‌تشت؛ هیج نه‌زان (هیج)
 هیج : [به‌ند] هیج زانیوته ده‌ستم شکاوه؟ (هیج)
 هیج : [پیشگر] هیج‌کاره؛ به‌هیج جوړی. (هیج)
 هیج : [جیناو] هیجی؛ هیج‌یک؛ هیج‌که‌س.
 (هیج)

هیج‌شتی : [جیناو] هیشتی؛ (هیج چیز)
 هیج‌کاره : [ئاوه‌لناو] بی‌نیش؛ بی‌کار؛ بی‌ده‌سه‌لات.
 (هیج‌کاره)

هیج‌کام : [جیناو] هیج‌کامیان؛ هیج‌کامه‌یان؛
 هیج‌که‌سیان؛ (هیج‌کدام)

هیج‌که‌س : [جیناو] که‌سیک‌نه؛ هیج‌که؛
 (هیج‌کس)

هیج‌نه‌زان : [ئاوه‌لناو] بی‌ئاومز؛ ناشاره‌زا؛ گه‌وج.
 (دانائی نداشتن؛ نادان. (هیج‌مدان))

هیج‌وه‌خت : [به‌ند] هیج‌کات؛ قه‌ت؛ هه‌ر‌گیز؛
 (هیج‌وقت)

هیز و سلامه‌ت : بو‌پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی، سه-
 رشوړی قبول‌ل‌کردن. (بخاطر منفعت، خفت
 قبول‌کردن)

هیزه‌فرسه‌ت : [ناو،ت] ناپیاوانه له‌ده‌رفه‌ت که-
 لک و مرگرتن. (بانامردی از فرصت استفاده
 کردن)

هیزه‌فیل : [ناو،ت] فیلی بی‌ثابروانه و شه‌رمه-
 زارانه و ناپیاوانه. (حیله ناپسند)

هیزه‌له : [ئاوه‌لناو] مروقی سووک و چرووک و

ترسه‌نوک. (ترسوی بی‌ارزش)

حیسابی : [ئاوه‌لناو] (۱) به‌ړی و جی؛ باش؛
 قسه‌ی حیسابی؛ قسه‌ی به‌ړی و جی. (۲) چاک؛
 ماقوول؛ پیاوی حیسابی؛ پیاوی چاک و
 ماقوول (حسابی)

حیسابی : [به‌ند] به‌ته‌واوی؛ تیر و پر؛ حیسابی
 دارکاری کرا. (حسابی)

حیشووه : [ناو] عیشووه؛ نازوئه‌دا؛ لارو له‌نجه.
 (عشووه)

حیشووه باز : [ئاوه‌لناو] عیشووه‌گره. (عشووه‌گر)
 حیل : [ناو] عیل؛ تایفه؛ ئیل. (طایفه)

حیل : پته‌و. (محکم)
 حیلاتی : [ئاوه‌لناو] عیلاتی؛ ئیلاتی؛ عه‌شیره
 تی. (ایلیاتی؛ عشیره‌یی)

حیلانن : [چاو‌گه‌ت] شه‌هین؛ کوپ‌اندنی نه-
 سپ. (شیعه کشیدن)

حیلم : [ناو] هیلم؛ چه‌سپی نه‌جاړی. (دارتاشی).
 (نوعی چسپ چوپ)

حیله‌حیل : [ده‌نگه‌ناو] چند شه‌هینی له‌دوای
 یه‌ک. (شیعه پی در پی)

حیله‌زووک : [ناو] حه‌قلی‌مه‌قو. (اله‌کلنگ)
 حیلهمار : [ناو] کوله‌کوړه؛ کوپ‌رهمار. (افعی)

حینوان : [ناو] عینوان؛ حیشووه؛ فیز و دهمار.
 (ده‌چیه گوپی بانان کراس زهردی، حینوان ده-
 فروشی) «فولکنو» (غمزه و تکبر)

خاراج : [ناو] خه راج؛ باج و پیتاک. (خراج)
 خازی : [ناو] خاز؛ گولخاز؛ گیاییکه بو
 سومای چاو یان لابر دنی زمر داو به که لکه.
 (گل شیپوری) +
 خازی : [ناو] خوژگه؛ ناوات؛ خوزیا؛ هیوا؛
 هیقی؛ داوخواز؛ که لکه له؛ (آرزو)
 خاسه سی : [ناو] قازی کیوی. (قاز کوهی)
 خاشه بر : [ناو] له بیخ دهر هیئان؛ بنه بر کردن؛
 په گهز نه هیشتن. (از بیخ کندن؛ نسل کشی)
 خاشه کیشان : [چاوگه، ت] (۱) ب) سهر برین؛
 کوشتن. (کنایی، کشتن؛ سر بریدن)
 (۲) ب) خوراک ته واو کردن و هیچ نه هیشتنه -
 وه. (خوردن خوراک و چیزی باقی نگذاشتن)
 خاک به سهر : [ئاوه لئاو + ناو] قور به سهر؛
 خاکه سار؛ کلؤل؛ کلؤل. (خاک بر سر)
 خاک شیر : [ناو] زینده موری وردیله ی ناو ئاوی
 زورماو له نیو عمار لودا، که خوراک ماسیه.
 (خاک شیر)
 خاک شیر که شیله : [ناو، ت] توودر که؛ گیاییکه
 دژی نوبه تییه (یاوی مالآپا) یه و له
 کوردستان زوره. (قدومه کوهی)
 خاک نشین : [ئاوه لئاو] بوول نشین؛ مال ویران؛
 مافینگی؛ پووش له دم. (خاکستر نشین)
 خاک وهج : [ناو] جووتیار؛ فه لا. (کشاورز)
 خاکینه و خولینه : [ئاوه لئاو] (ب) مروقی بی -
 فیز و دهمار. (انسان متواضع)

خال و به لکه : [ناو] کاژ و واژ؛ خالخال بوونی
 به فیری کوپستانان. (خالخال شدن برف
 کوهستان)
 خام چه لاهه : [ناو] جوړیک خام؛ جاو؛ (به -
 رهه لینه ی خام چه لاهه، ههرده پرویی و ده -
 کراوه). «فولکلور» (نوعی متقال؛ کرباس)
 خانه شاری : [ناو، ت] بو نهم وشه دوو هو په -
 چاو ده کریت (۱) خانه واتا مال، کوچ پیکردن
 بو شار. (۲) گوپز تنه وهی جیگای ژینی به گ
 و خانه کان له گونده وه بو شار؛ که ده گه پخته -
 وه بو زممانی پمزا شای پاله وی له ئیران
 ۱۹۴۱ز؛ (ب) به زور کوچ پیکردنی خان و
 سه روک عیلی دیار یکراوی ده ور بهری
 شاری سه قز له دیهاته وه بو شار. (خانه -
 شهری) +
 خانه میری : [ناو] جوړیک هه لپه برین و
 گورانی تاییه تی نهو هه لپه پینه. (نوعی رقص
 و آهنگ مخصوصش)
 خانی خانان : [ناو] سه روکی خانگه ل. (خان
 خانها)
 خانی له پزیرین : [ناو] قارممانی قه لای
 دمدم. (نام یکی از قهرمانان کرد)
 خاو : [ئاوه لئاو + ناو] هیواش؛ نارام؛ ناهنگی
 خاو دژی ناهنگی بن بزیکه و کرژ. (ملایم؛
 نارام) +
 خاو : [ئاوه لئاو] بانه دراو؛ دژی گرژ (ریس زیاد)

نتابیده)

خاوشکاندن : [چاوغه،ت] پاهینانی وهرزا بو
جووتکردن له نهوعلی به هاردا به چهند هیل
جووت پیکردن. (آماده کردن ورزا برای
شخم). < جهمام.

خاوک : [ناو،بهن و فریتی پیویستی تهون؛
خاوه. (مواداولیه قالیبافی)

خاوکان : [ناو] بهنی زور با نه دراوی باریک
که دوو تالی پیکه وه باده دهن و ده بیته دوولا؛
(شیرین تهشی ده پرسی خاوکانه یان
دوولایه) «فولکلور» (پرس زیاد تابنخورده)

خاوکردنه وه : [چاوغه،ت] هیواشکردنه وهی
پهوتی، پیوستنی توند و بهله زی سه یاره یان
هر شت که توند و به تاو ده پروا.
(یواشکردن)

خاوکیش : (ب) په تکیش؛ لیدان و په ته تی
پیکردن و گه وزاندن. (کنایی، کتک زدن)
خاوه : < خاوک

خاویرخاویر : [بهند] هیواش هیواش؛ خاوه-
خاو. (یواش یواش)
خاویلکه : [ئاوه لئاو] خاوه خاوکه؛ ته مبهل.
(تنبل و شلو ول)

خاوین : (۱) [ناو] گیای ژانه دل؛ له کوردوستان
زوره و بو نه خوشینی بای سوور به که لکه.
(گیاه دمر و بوا) (۲) [ئاوه لئاو] پاک. (تمیز)
خایه ن : [باشگر] واتا پیچوون؛ دریز خایه ن.
(پسوند به معنی طول کشیدن) +

خرمان لوغه : [ناو] خهرمان لوغه؛ ده غلیک
که له سهر خهرمان ده دریت به هه زاران.
(از خرمن چیزی به فقرا دادن)

خرنه : [ناو] کووده له؛ پیچووی به راز. (بچه
گراز)

خروپر : [ئاوه لئاو] توند و تول و قهلهو. (تپل
و فرز)

خشپه گیا : [ناو] دارخه لاتنه؛ زهرداو په پینه؛ له
کولیندراوی خهستی گه لاکه ی مه له همیک
چیده کهن و ده یساون به سهر بیرودا، به-
موفایه. (شونگ؛ پلاخور)

خشه : [دهنگه ناو] دهنکی بهیه کدا ساوینی
دوو شتی زبر و پهق. (خش خش)

خشیل : [ناو] کهوله گیا؛ شيله که ی ههوینی
به په نیرکردنی شیره. (علف پنییر؛ شیر پنییر)

خفتان : [ناو] خهفتان؛ توو چاندنی پاییزی
درهنگ وهخت. (تخمپاشی درپاییز دیرهنگام)
خلخله : [ناو] خلخل؛ فرنده ییکه له جوړه
گه وره تر، سهر بالی شینه و سینگى قاوه ییه.
(خوتکا)

خوان : [ناو] پنه؛ پنه که ی گونک له سهر
پان کردنه وه. (تخته خمیر پهن کردن) +
خو پراژاندن : [چاوغه،ت] بزواندنی لهش له
کاتی ئیش و په زاره دا. (خود را جنباندن)
خوپرانا ن : (ب) هووشه کردن؛ خو هه لکیشان.
(تعریف از خود)

خوردوس : [ناو] لاله عه باسی؛ بو له به یین-
بردنی جوانه زمه و زیادکردنی مه یلی جنسی
پیاوان باشه. (لاله عباسی)

خورده ک : [ناو] ئورده ک؛ جوړپیک مراوی.
(اردک)

خورکه : [ناو] مورانه ی کتیب و دار. (موریانه
چوب)

خوری شور: [ناو] تهخته داریکی لاپانه جلک
و خوری پی ده کوتن له کاتی شورندا؛ (ب)
لیدانی زور و به توندی وه ک شتنی خوری.
(کتک زدن زیاد)

خوزگه خواستن: [چاوگه، ت] ثاوات خواستن.
(آرزو کردن)
خولیدان: قهره که وتن؛ نزدیک که وتن.
(خود را در گیر کردن؛ نزدیک شدن)

خومه ههرده: [ناو] گیا وه سمه؛ گیاییکه
خومی لی چیده کهن له جوانرو و مهربوان و
شنو زوره. (نیل کوهی، وسمه)
خوپنپالین: [ناو] گیای شاته ره؛ دژی جوانه
زمه یه. (شاه تره)

خه ربه نگ: [ناو] گیای شادانه؛ مهنکه-
گیا؛ گوله لیوه. (شاهدانه)
خه رته ل: [ناو] داله کهر خوره؛ شانه کووپره.
(نوعی کرکس)

خه رمان لوغه: < خرمان لوغه.
خه روو: [ناو] پاکه متیار؛ گیاییکه بو نه خو-
شینی که پرولی به که لکه. (خرنوب)
خه زال: [ناو] قشقه ره؛ قشقه له. (زاغی)
خه زالی: [ناو] خه زایی؛ که شوشک؛
توو خوره؛ عایله مهل. (سار صورتی)

خه لاته گیا: [ناو] گوله نهوین؛ له کوردوستان
به تاییه ت له ژاورو زوره و بو نه خوشینی
واریس (گری کری بوونی دهماری به له ک)
به که لکه. (گل فراموشم مکن)

خه سته خانه ی دهر وونی: تاییه ت به
نه خوشینه کانی می شک و عه سب و
نه خوشینی روچی. (بیمارستان روانی)

خه سته خانه ی ده وله تی: بیمارستانی که له
ژیر چاوه دیری ده وله تنایه و پاره ی کهم له
نه خوش ده ستینی یان ههر ناستینی.
(بیمارستان دولتی)

خه سته خانه ی سه حرایبی: خه سته خانه ی ناو
چادر یا ناو سه یاره بو بریندارانی شه یا بوومه
له رزه و ئیتر له محل دا. (بیمارستان
صحرای)

خه سته خانه ی عمومی (گشتی): (۱) خه سته-
خانه ییک بو مالیجه ی هه موو نه خوشینیک. (۲)
بیمارستانی که بو ته وای جه ماوره و
تاییت به که سانیکی تاییه ت نییه.
(بیمارستان عمومی)

خه مه خوره: [ناو] واق واق که ره؛ شاهه-
شینه. (اگر ت ساحلی)
خه نجه ربال: [ناو] په ره مه ساسه؛ تهیره
کویره. (باد خورک)

خه نجه رده م: < دار ته قینه
خه نه دیمی: [ناو] خه نه کرمانی؛ خه نی؛
گیاییکه که لاکه ی بولابردنی خورووی پیست
و به هیز کردنی پرشه ی موو به که لکه.
(حنای کرمانی)
خه نی: < خه نه دیمی

خه و: [ناو] خاو؛ باری لار بوونه وه ی توو کی
فه رش و رایه خ و قوماشی توو کدار.
(خواب)

خه وین: [ناو] گیای دهرمانه برک؛ بو کهم-
کردنه وه ی چه وری و ته وژی خوین به که-
لکه. (ملیس)

خه یاره مارانه: [ناو] خه یاره دیمی؛ گیاییکه بو
ره واندنه وه ی ماس و په نمائی نه ندام به که-
لکه. (خیار خر)

داناو یستن : [چاوگه، ت] هه لواسین. (اویزان -
کردن؛ اویختن)

انههرده . بژارده . (بومیوه و چتی تر)
دابړ کردن: [چاوگه، ت] بړدان؛ جویکر دنهوه؛
کو تکر دن و زموت کردت (جدا کردن، غصب کردن)
دابگر دن: [چاوگه، ت] پړت بېوون؛ تیپه پړین.
(گذشتن)

دابووران دن: [چاوگه، ت] تیپه پړاندن. (گذراندن)
دابوورین : [چاوگه، ت] دابوور دن؛ تیپه پړین.
(گذشتن)

دابه زینراو: [ناو، بهر] که سیګ که له سواری
هینرایته خوارموه؛ پیاده کراو. (پیاده شده)
داییزاندن: [چاوگه، ت] داییزتن. (غریال کردن)
دایینان : [چاوگه، ت] دابهستن؛ گریدان. (بستن)
دایین کردن: [چاوگه، ت] شار دنهوه، دهسته بهر
کردن. (پنهان کردن، فراهم کردن)+
دابړزان: [چاوگه، ت] پړش و بلباو بوونهوه.
(بخش و پلا شدن)

دابلوخین : [چاوگه، ت] (۱) دابلوسین؛ به توندی
لیدان. (کتک زدن) (۲) به گهرمای زور یان ثاوی
کولآتوو سووتانی لهش سوختگی بعلت حرارت زیاد)
دایوی: < پیوه دان.

دایپړ: [ناوبیک] نهوهی ده پړپړته خوارموه. (پائین
پرنده)

دابه پړین : [چاوگه، ت] باز دان له سهرهوه بو خوار.
(پایین پرییدن)+

دابهستان: [چاوگه، ت] ناخینهوه؛ په ستاوتن (تپا
نیدن)

دابه ستراو: [ناو، بهر] ناخراو؛ داته پاو. (تپانده شده)
دابه نهی : [چاوگه، ت] پیدان؛ به خشین. (دادن)
دات : [پیشگر] وه ک، داتخست؛ داتنا؛ داتکرمان.
(پیشوند)

داترازان: [چاوگه، ت] لیک هه لېرآن. (در رفتن)
داتراشین: [چاوگه، ت] تاشینی سهره و خوار. (رو به
پائین تراشیدن)
داتووکان : [چاوگه، ت] هه لئرو و شکان. (چمبامه
زدن)

داته پاو : [ئاوه لئاو + ناو، بهر] شیلراو؛ ته یینراو؛
داسمراو؛ هیما بو مروقی کورته بالآ و قه لهو و
شل وشه ویق؛ داته پیو. (آدم شل و ول چاق)+
داته پیو: [ناو، بهر + ئاوه لئاو] پړوچوو؛ قوپاو؛ داته پاو
(نشست کرده)

داته کیان : [چاوگه، ت] به تال بېوون؛ ته کیان. (خالی
شدن) +

داته میان : [چاوگه، ت] داته پیان و سیس بوون به
هووی خهم و که سهرهوه. (افسرده شدن)

داجوړان: [چاوگه، ت] شوپ بېوونهوه؛ چه مینهوه؛
ئاویزان؛ داهاتی لقی دار. (خمیدن، اویزان شدن)+
دافبسک : [ناو] داومووسک؛ داوی ته پکه. (دام از
رشته مو)

داجه کاندن : [چاوگه، ت] مژین؛ دلۆپ لی بړین.
(تا آخرین قطره مکیدن)

داچه کاو : [ناو، بهر] (۱) مه مکی که زاروک مژ-
 بیستی. (۲) هه لئاو اسراوی شل وشه ویق؛
 داچوړاو. (مکیده و آویزان)
 داچه مان: [چاوگه، ت] چه مینه وه؛ کووړ بوونه وه؛
 چه مانه وه. (خمیلن)
 داچه ماندن: [چاوگه، ت] اکووړ کردن. (خم کردن)
 داچه لاندن: [چاوگه، ت] داهیشتن؛ شوړ کردنه وه.
 (آویزان کردن)
 داخاز: ک داوخواز.
 داخازتن: [چاوگه، ت] دلو اکړدن؛ ثاوات خواستن.
 (درخواست کردن؛ آرزو کردن)
 داخرا: [ر اېوړ دووی چاوگه ی داخستن] ته نووړ
 داخرا: ته نووړ هه لکرا؛ پی کرا. (روشن شد) (۲)
 پیوه درا؛ به ستر (بسته شد) +
 داخران: [چاوگه، ت] (۱) به ستران؛ پیوه-
 دران. (بسته شدن). (۲) راخران؛ پان کران؛
 راخستن. (پهن شدن)
 داخرماندن: [چاوگه، ت] داکرماندن؛ داکروژتن.
 (ماندن، جویدن قند و غضروف)
 داخزاندن: [چاوگه، ت] داخلیسکاندن؛ خزانندن؛
 خزین. (سرانندن رویا تین)
 داخشان: [چاوگه، ت] داخوشین؛ خشکه کردن
 روو به خوار. (خیزش رویا تین)
 داخ که رده ی: [چاوگه، ت] داخ کردن. (داغ کردن)
 داخ کیشان: [چاوگه، ت] دهر دکیشان؛ ناخ هه-
 لکیشان. (آه کشیدن)
 داخمه: [ناو] ته مخه؛ ثامیری موړی دروشم و
 داخ کردنی ناژال. (انگ داغ)
 داخ و دوخان: [ناو] خه م و خه فته. (غم و اندوه)
 داخوړاو: [ناو، بهر] داپو وخواو؛ دیوار یک که

خوړا بیته وه یان باران لاییکی شوړ دیته وه.
 (خور دگی دیوار)
 داخورت: فالگرتنه وه و پیشگوایی. (پیشگویی)
 داخولا: [به ند] داخوا؛ داخو؛ داخوم؛ ناخو؛ ثایا.
 (آیا)
 داخی به جه رگم: (ب) داخی گرانم؛ حه یفی
 (افسوس)
 دادپرسته ی: دادپرسین. (داد پرسیدن)
 دادپر مردم: ناوی جوړیک قوماشی ژنانه بوو.
 (اسم پارچه)
 دادنووس: [ناو] شکایه ت نامه نووس؛ سکالا
 نووس (عریضه نویسی)
 دادو پوړو: [ناو] شیوه ن و هاوار؛ داد و هاوار.
 (شیون)
 دادوورانندن: [چاوگه، ت] پیدا دروون؛ دوورین.
 (دوختن)
 دارنالیگ: [ناو] لاو لاو؛ لاف لاف. (نیلوفر)
 دارات: داره ت؛ خو ت له و داراته مه ده؛ خو ت وا
 نیشان مه ده؛ خو ت له و پیه مه ده. (وانمود کردن)
 دارباز: [ناو] دارموان. (استاد در بالا رفتن از درخت)
 دارباسقه منه: [ناو] جوړه داریکه دارجگه ره ی لی-
 دروسته کری ت. (چوب درست کردن چوب سیگار)
 داریه دهم سه گه وه کردن: (ب) بی حه یایی. (کنایی
 شرارت و بی حیایی) +
 دار به رو خدا دان: زهر لیڈان. (ضرر و ضربه زدن)
 داریزو: [ناو] جوړیک داره؛ پارچه داریکی پزوو
 ده که نه ملوانکه و دهیکه نه ملی په ز بو نه وه ی -
 نه خوشینی پزووی چاک بیته وه (له بری نو-
 وشته) (گردن آویز گوسفند برای بهبود مرض پزو)
 داریچ: [ناو] گولی لاو لاو؛ گیای مله گه وی؛

دارخز: بو تهنگه نه فه سی به که لکه
(لبلاب؛ نیلوفر).
دارپچی کیوی: [ناو] مله گهوی؛ گیای لاو لوی
کیوی: بو پوهوانی به که لکه (لبلاب؛
نیلوفر صحرایی)
دارتاوگ: [ناو] گیای ته یلی؛ تایله؛ به ره که ی بو
تاوون (بامرنی) و په نمانی سی و زمر دووی به
که لکه. (داغه اغان؛ تاغوت؛ تاغوت؛ درخت طا)
دارته پان: [ناو] چپوته پانه؛ داریکه له که ره سته ی
جولاییدا. (چوب دستگاه جولایی)
دارته قینه: [ناو] فرنده ی دارته قنه؛ داره سمه؛ خه-
نجه رده مه. (دارکوب)
دارجووت: [ناو] نه قیزه ی جووت کردن.
(سیخونک دراز گاواهن)
دارچه سپ: [ناو] گیای لاو لوی دیواری؛ که به
دیواردا هله که کشی و دیوار داده پوشی و خوی
به دیوار موه ده چه سپینیت؛ بو زمان به ربوونی
مندا ل به که لکه. (موجسب؛ پیچک دیواری)
دارچه نگال: [ناو] نالقه و دوویشکه؛ نامرازی نیو
که ره سته ی گیره. (قطعه ای در خرمنکوب)
دارچینی: [ناو] دارچین پیستی نه و داریه و
ماکی (ثانتي ستيك وثانتي ميكوتيك) ی تیدا یه-
که دژی هوورک و قارچی پیسته. (دارچین)
داردووله کان: [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب بازی)
داردهغان: [ناو] (دهروداغان؛ کور تکراره ی
دهرب وداغان یان دهروداغانه) له به ریه ک دهر
هینراو. (درب وداغان)
داردهماخ: [ناو] داری سهول؛ داریکی هه میشه
سه وزه. (سرو)
دارسم: [ناو] فرنده ی دارته قینه؛ شه شجورن به-

لووچی، پی پی، بال سپی، شین، خالخال، رهش
(دارکوب).
دارسورک: [ناو] په یومند (متور به) کراوی داری
ههرمی له به پروو. (پیوند درخت بلوط و گلابی)
دارسه وله: [ناو] (۱) بیللی لوتکه. (پاروی قایقرانی)
(۲) داری سهول. (درخت سرو)
دارسیان: [چاوگه ت] هیرش بردن؛ په لاماردان.
(حمله بردن)
دارشاخرن: [چاوگه ت] سهر کوته کردن؛ پیدا
هه لکا لان؛ پیدا هه لساخان. (سرزنش کردن)
دارشکین: [ناو] یک که سیک که دار ده شکینی؛
داربر. (هیزم شکن)
دارشهق: [ناو] چپوشهق؛ چپوی ژیرباخه لی پا
شکاو یان شهل. (چوب زیرغل)
دارشین: [ناو] داریکی کیویه له کاتی سوتاندندا
گرپکی پو شنی هه یه، له جیاتی له تهر هه لیان
ده کرد. (اسم درختی است)
دارشینه: [ناو] دارکون که ره. (دارکوب)
دارفرسهق: [ناو] نیشانه ی ماوه ی ریگا. (تابلوی
کیلومتر شمار)
دارقهنده: [ناو] کلکه قلیان. (چوب قلیان)
دارکافور: [ناو] داریکه له هیندوستانه وه هاتووه
و بو گه پرولی و بیرو به که لکه؛ کافووری لیده گرن
که بو گه پرولی و بیرو به که لکه. (درخت کافور)
دارکه کهو: [ناو] داریکیف؛ که یکوف؛ چپویکی
په رنگ جوانه بو ناسک کاری وخه پاتی باشه؛
که لکه ی ده کو لینن بو هاو له وسوور یجه به که-
لکه. (کرکف. ککم)
دارگه زو: [ناو] مازگ دار؛ نهره؛ داربه پروو؛ جیوه
(شيله) ی دارمازگ بو شه که رمز به که لکه.

(کزغلی؛ بلوط)

دارلوق: گالوک؛ وه کاز؛ چپو شق؛ گوچان.
(عصا)

دارموق: [ناو] تابووت. (تابوت)

دارمهلههم: [ناو] داریکه له هیند و نهفغانستانه
وه هاتوو و له همورامانی لههون زوره دهرمانی
نهخوشینی تمنگهنهفهسه. (درخت برنگ کابلی)
دارنین: [چاوگه،ت] دامالین؛ وهک: پروومت پنین؛
پنین: پروومت به ناخوون له سهرهوه بو خوارهوه
(خراشیدن)+

دار و لهله: [ناو] داری دالیه؛ (ب) ئاگاداری له
حیساب و کیتاب و له زیر چاوه دیریدا. (کنایه از
زیر نظر بودن)

دارونهدار: [ناو] ههست و نیست (ب) ههموو شت.
(داروندار)

دارووشاندن: [چاوگه،ت] پرووشاندن و دارنین
پوو به خوارموه. (خراشیدن روپائین)

دارومنی: [ناو] دارموهن؛ دارقهسقهوان؛ له شیله-
کهی بنیشت دهگیریت که دهرمانی پهنمان و
برینی گهده و پرخولهیه و بو شه کهرمزیش به-
کهلکه. (درخت بنه؛ پسته وحشی)

داروینه: [ناو] جوړیک کاری هونهریه؛ وینه-
ری، به کهلک وهرگرتن له پارچه داری پهنگ
جوړاو جوړ؛ (له روانگی پهنگ و ناچ و توخیه-
وه). (مهرقکاری)

دارمبهجینگول: [ناو] داری چاکی. (درخت سرمزار
مبارک)

دارهمنه: [ناو] دارتهون. (دارقالی)

داری دنی: یادارایی دنیا؛ لیږه دا به هه لکهوت
داری ئارموی: (مال، خانوو) له گهل دارایی و

سامان (مال) ی کوردی هاومانان که دیتته، (مالی
دوینا) که جیی سامانی دنیا یا دارایی دنیایش
دهگریته وه. (داردنیا)

داری نان: [ناو] داریکه له همندی ناوچهی شه-
فریقا جوړیک کولیره و نانی لی دروست دهکن.
(درخت نان)

داریوش: [ناو] ناوی شاییکی هه خامه نشییه
(داریوش)

داژی: لاره سییهری عهسر. (قبل از غروب)
داسراکی: [کاری ئهری] بیرهوه؛ زموت به؛
دامرکی: ئارام به. (آرام باش)

داسراکین: [ناو، بک] ئارام که رهوه؛
دامرکین. (آرام بخش)

داسقاله: [ناو] داسوولکه؛ داسی چووک. (داس
کوچک)

داس کیش: [ناو، بک] دروینه وان. (دروگر)
داسمراو: [ناو، لئاو] مروی قهلهوی شل و شهویق.
(آدم شکم گنده و کوتاه قد)

داسن: [ناو] خوازیینی کهر. (خواستگار)
داس و هشین: [ناو، بک] دروینه وان. (دروگر)
داسه پاندن: [چاوگه،ت] به سهردابهرین.
(تحمیل)

داس: [ناو] (۱) ته ندوور؛ ته نووری ئاسنگهر.
(کوره آهنگر) (۲) تد: بهرد؛ داسی دامه: بهردی
دامه. (سنگریزه دامه)

داس به داس: [ناو، ت] له دامه دا بهرد به بهرد؛
واتا بهردی له جیاتی بهردی دهچووی. (داس
به داس)+

داس دامه: [ناو] داس تورکیه واتا بهرد؛ بهرد یان
زیخی دامه پیکردن. (سنگ ریز دامه)

داشکان: [چاوگهت] خوارکردنه‌وه؛ شه‌له‌گه
 داخستن. (خم کردن؛ تعویض مسیر آب) +
 داشکاندن: [چاوگهت] داگیران؛ مه‌په‌کان
 داشکینه بو داوینی کیو-پائین بردن گله- (۲)
 شکاندن؛ شکست پی‌هینان. (شکست دادن)
 داشو: [ناو] برایی مه‌زن. (داداش)
 داشی: [ناو] خوشکامه‌زن. (خواهری‌زگر)
 داشیار: [ناو] تهنور داخه‌ر؛ کابانی‌مال. (روشن-
 کننده تنور؛ خانه‌دار)
 داشی دامه: [ناو] زایی دامه؛ به‌ردی دامه. (مهره
 داما)
 داغان کردن: [چاوگهت] شق و شر کردن؛ له
 به‌ریه‌ک هه‌لوه‌شاندن. (داغان کردن)
 دافسین: [چاوگهت] آفس خواردن؛ قزمبون؛ خه-
 وتنی مریشک بو که‌له‌شیر. (خوابیدن مرغ زیر
 خروس)
 دافلیقاندن: [چاوگهت] پان و فلج کردن. (له-
 کردن)
 داف-داف: [به‌ند] تال-تال؛ همودا همودا.
 (رشته رشته)
 داچوون: [چاوگهت] پوچوون؛ چه‌قین.
 (فرورفتن) +
 داگردن: [چاوگهت] به‌ئامانجکردن؛ میته‌ی
 هه‌لماتین و نیشانه‌ی تیرمه‌نازی دانان. (نشانه
 تیلهمازی و سیبل گذاشتن) +
 داکوتان: [چاوگهت] (ب) به‌میوانی له
 جیگاییک زور مانه‌وه؛ جی خوشکردن. (جاخوش
 کردن) +
 داکه‌تی: [به‌ند] باکه‌تی؛ تاکه‌تی؛ تاوه‌کوو؛
 تاکوو. (تا)

داگرتنه‌وه: [چاوگهت] کوتانه‌وه؛ په‌ستاون؛
 ناخینه‌وه. (لگدکوب؛ کوبیدن) +
 داگرانن: [چاوگهت] گووشین. (فشار دادن)
 داگیراو: [ناو به‌ر] (۱) رابووردووی داگیران؛ له‌ش
 داگیراو. (تن سنگین شدم از مرض) (۲) نه‌وه‌ی له
 سه‌رموه هینراوه‌ته خوارموه. (پایین آورده شده).
 (۳) لیم داگیراوه واتا لیم داگیرکراوه. (غضب
 شده). (۴) تاییک توتن داگیراوه؛ ناخراوه. (اکنده
 شده). (۵) زمویه که به ناو داگیراوه؛ ناو
 داگیرتووه، زموتی کردووه (آب گرفته) (۶) ف.هن.
 گر تیچوو (شعلهور).
 دالاش: [ناو] توره‌مه‌ی دالاش پینج جوړن؛ که-
 شکه خوړه (پیروزه)، پشت‌سپی، په‌شه‌دال،
 سیسارگ، شانه‌کووپه. (هما؛ کرکس)
 دالانداری: [ناو؛ به‌رهمی‌جاوگه] (۱) شوئی
 چاودیری گاراج؛ ته‌ویله‌داری. (دالانداری) (۲)
 کرئی باری هه‌مارکراو له گاراج. (انبارداری)
 دالانی هموایی: [ناو] شوینگه‌لی دیاریکراوی
 هات‌ووچی فزوکه له به‌ینی دوو و لاتدا. (دالان
 هوئی)
 دالبه‌ش: [ناو] دابه‌ش؛ به‌شکردن به‌سه‌ر چه‌ند
 که‌سدا. (پخش)
 دالقاندن: دارداکرن؛ هه‌لواسین. (آویزان کردن)
 دالکه‌پیران: [ناو] که‌نگر وه‌ختی پیرده‌ییت.
 (کنگر پیرشده)
 دالکه‌دزان: [ناو] ده‌س کیس؛ دز ده‌سک.
 (راهنمای دزد)
 دالکه‌مارانه: [ناو] جوړیک مارمیلکی گه‌وره.
 (سوسمار)
 دالگوشت: [تاوه‌لناو] له‌ر؛ لاواز؛ په‌قه‌له؛ ناژالی

که درمڼگ قه له و دمیت. (لاغر)

دالووت : [ناو] چپو به سستی باخ؛ دار به سستی باخ.
(دار بست باخ)

دالووشاندن: [چاوگه ت] فم کردن و لووت پاک-
کردنه وه. (فین کردن)

داله : [ناو] باخچه ی بهر مالان. (باغچه جلومنزل)
داله : [ناو] پیشگو. (پیشگو)

داله که ر خوره : [ناو] دالاش. (کرکس)
داله واز : (۱) زینده وار. (جاندار). (۲) له سه ری پناه
ستاو. (روی یا ایستاده)

دالینگ : [ناو] ده ستور؛ قانون. (قانون)
دالینگوک: قانون نامچه و نیزام نامچه. (قانون نامه)
داماب : [ناو] گیای که لپوری؛ بو لوی گه روو
(له وزه تین) و ده ست له رزین به که لکه (مریم-
گلی؛ مریم نخودی)+

دامانگر : داوینگر؛ دامان گیر. (دامن گیر)
دامله : [ناو] گوئلکی نیری دوو ساله. (گوساله نر
یکساله)

دامله ماچ : [ناو] ناوچه یه کی تاسوری نشینه له
نزیکی مووسل. (منطقه ای آسوری نشین نزدیک
موصل)

دامنه : [ناو] دامنه؛ داوین؛ خواروو. بمنی
خواروه. (دامنه، مرابگذار پایین)
دامووسکان : [چاوگه ت] هه لآواسین. (آویزان-
کردن؛ آویختن، داردا کردن)

دامه زران : [چاوگه ت] (۱) ماموستا ده رسی دامه-
زران یا دامه زرانند: ده سستی یکرد (شروع
کردن). (۲) بناغه دامه زرانند. (پایه ریزی کردن)
(۳) (ف.هن) جیگرتن. (جایگیر شدن)
دامه زرینر : [ناو یک] دایینکار؛ حاوینر. (فراهم

کننده)

دان ئیشه : [ناو ت] ددان ئیشه. (دندان درد)
داناش : [ناو] دانه ویله ی تاییه ت بو هارین له
ناش. (بنش برای آرد کردن)

دانان : [به ند] گرمانه کردن؛ وادانان؛ داینین
وابوو؛ گرمان وابوو؛ هاتوو وابوو. (به فرض)+
دان به جه رگی خو دانان : (۱) پشو و دریزی.
(تحمل کردن). (۲) ویران؛ زات کردن. (جرت
کردن)

دان به ی : وه دوو که وتن؛ وه شووین که وتن. (دنبال
کردن)
دان بیانان : په ژراندن؛ حاشالینه کردن؛ درکاندن.
(قبول کردن)+

داندار : [ناو] دمنک دار؛ پرده نک وه کوو هه-
نار و گوله گمنم که دانی زوریت. (پر دانه)
دان دو قه : [ناو] که ره کیوی. (گورخر)
داندول : [ناو] که له ک؛ جه نجال؛ گیچه ل.
(هچل؛ معرکه)

دانر سکی : [ناو] ددانه چیره. (دندان قروچه)
دانر یوی : [ناو] ددانه ریوی؛ خشلیکی جوانه
زپرینگه ران چیی ده کن. (نوعی زیور)
دانز لین : [چاوگه ت] هه راسان بوون؛ جار س
بوون. (پری شان شدن)

دانسته : به ناگایی وه؛ (ف.مشه) تاییه تی؛ هه-
لبژارده؛ بژارده. (بخصوص)
دان کردن : [چاوگه ت] هه لومراندنی هه نار و
بوئی تری وو... (دان کردن)
دانو وشتاو : [ناو بهر] داچه ماو؛ داهاتوو. (خم
شده)+

دانووله : [ناو] دانه ویله ی کولآو به هوئی ددان دهر

هينانی مندآله وه دروستی ده کهن. (بنش پخته)
دانه : (۱) دانی؛ داینی؛ باره که ت دانه: باره که ت
داینی؛ دای بنه. (بگذار) (۲) دهنگ؛ گله. (دانه؛
عدد) +

دانه بنار : دان به بناردا؛ رهو له بناری کیو کردن.
(رو به دامنه کوه نهادن) +

دانه قود : (ناو بهر) (ف. یاد) : گهنمه کوتراو.
(گندم کوبیده)

دانه بهر : (۱) لیخوپینی ئاژال؛ (ب) پاونان و دهر
کردن. (دنبال کردن). (۲) به ژیرسه یارم وه کردن؛
و بهر دان. (مانند؛ زیر ماشین گرفتن) (۳) وه پیش که
وتن. (جلو زدن)

دانه بهزه : [ناو] مهمکی ژن یا گووانی و لاخ و ئا-
ژالنه له دمیکدا که وشک بکا. (پستان
شیردهی که خشک شود)

دانه خاف : [ناو] گهنمی کوتراو و له ت بوو.
(گندم نیمکوب شده) +

دانه دانه : [بهند] دهنگ دهنگ؛ دانار دانار؛ (دانه-
دانه)

دانه دوواوه : [چاوگه ت] (۱) ره تکرده وه؛ وهر نه-
گرتن؛ گهر اندنه وه؛ گل نه دانه وه. (پس زدن؛ پس-
دادن) (۲) کشانه دوواوه؛ پال دانه دوواوه (عقب-
کشیدن)

دانه دهست : نه سپاردن؛ پی نه سپاردن؛ به دهسته وه
سپاردن. (سپردن)

دانه پرژه : [ناو] رهوتی کو مباینی دمنک پرژین و
ئاشی که له گهل تارد دمنکی ساخ فریده دا. (دانه-
ریختن کمباین و آسیاب)

دانه سهر : ره شک داویه ته سهری. (دامه سهر خوه-
ما؛ دام به سهر خوئدا) به سهر و پوترکی خودادان؛

به سهر دادان؛ به لامار بردنه سه ره (بسروروی
خود کوبیدن؛ حمله بردن)
دانه شاخ : [چاوگه ت] (ب) یاخی بوون؛ به-
کیو دادان. (یاخی شدن)

دانه کوژتن : [چاوگه ت] دان به کوشتن؛ به-
کوشتندان (به کوشتن دادن)

دانه گرتن : [چاوگه ت] دان به گرتن؛ بوونه هو
گرتن و گیران؛ به گرتن دان. (سبب بازداشت
شدن)

دانه وه : (۱) بنوشتیوه؛ دابه؛ کوپنوش بکه. (خم
شو) (۲) نه داوه کردن؛ پیدانه وه؛ (پس دادن) +

دانه ویله دیمی : [ناو] گیاییکه له ناو چاره گهنمدا
دهر ویته و تیکه لی گهنم ده بیت، بهر که ی له
گهنم ده کا و خواردنی بو ئینسان ژاریکی بکووژه
و چاره ی ژههره که ی خواردنی هه نار و بهر ووه.
(گهنم رنگ) یشی پیده لین (چچم؛ تلخک، علف
چین)

دانه هف : کو کرده وه؛ بهر هف کرن. (جمع کردن)
دانی کرمول : ددانی کرمی و ره شه وه بوو. (دندان
کرم خورده)

دانیه : [ناو] دانه ویله. (بنشن)
داواخواز : [ناو] داواکار؛ خواز بینیکه ره.
(خواستگار)

داوارین : [چاوگه ت] دابارین. (باریدن)
داوا کردن : [چاوگه ت] (۱) داخاز کرن؛ له که-
سیک ویستن. (تقاضا کردن). (۲) شه پر کردن.
(دعا کردن)

داوا کهر : [ناو] [ئاوه لئاو] شه پر کهر؛ شه پرانی.
(خوازه لوک) (جنگی؛ جنگیده؛ خواهان) +
داوال : [ناو] لقه گهنمی به پاوه به جیماو له په-

ریژ. (ساقه درو نشده بجا مانده در مزرعه)

داوباز : [تاوه‌لناو] حیل‌باز؛ فیْل‌باز. (حیل‌باز)

داوبسته : [ناو] داد و بسه؛ تالّش وِیرش؛ کَپَرین و فروشتن. (خرید و فروش)

داوداو : [بمند] هه‌وداهه‌ودا؛ بِلّاو و پهریشان؛ تالّ-تالّ. (تارتار)

داوداوه‌کوّسته : [ناو] شوان خه‌له‌تینه. (اسم‌پرنده ایست)

داودوژ : [تاوه‌لناو] داو دُوژه‌رموه؛ دافدوژ؛ داودیه؛ داودیتوو (ب) فیْل‌باز-وه‌ک بالّان دیده. (دام‌دیده؛ حیل‌گر)

داوک : [ناو] سیپه؛ ره‌به‌ت؛ که‌مین؛ بوّسه. (کمین)

داولّنا : [ناو] فد؛ (دابلنا، رووس‌د). لوّتو. (دابلنا)
داوانانه‌وه : [چاوگه‌ت] (۱) نه‌خشه‌ی فیْل و ته-شقه‌له‌ کِیشان. (۲) داو و ته‌پکه نانه‌وه؛ ته‌له‌ نانه-وه. (۱ و ۲ دام‌گستری؛ تله‌گذاری)

داوودلّ : به‌دلّ و به‌گیان تاره‌زوومه‌ندی؛ به‌تاسه‌وه (آرزو)

داوودی : [ناو] (۱) جوړیک قوله‌بالتّه؛ (۲) (تاوه-لّناو) دهنکی داوودیغه‌مبه‌ر تاسا؛ (ب) دهنکی سیحراوی و خوّش. (نوعی تپوش؛ صدای داوداسا) (۳) ناوی گولیکه. (نام‌گلی‌است)

داووژ داووژ : [بمند] داب‌دابر؛ شق شق؛ له‌ت-له‌ت؛ به‌دراوی هیلّ هیلّ. (بریدن درپی‌هم)
داووژین : [چاوگه‌ت] داب‌برین؛ قسه‌داب‌برین؛ قسه‌به‌رینه‌وه. (بریدن)

داوووسیان : [چاوگه‌ت] تاوایوون؛ بزریوون؛ وه‌ک تاوایوونی مانگ و خوژ. (گمشدن؛ غروب‌کردن)
داو و ناو : [بمند] به‌دانسته؛ به‌تاییه-

تی. (مخصوصاً)

داوه‌رانن : [چاوگه‌ت] داباراندن؛ دارپژاندن. (باراندن)

داوه‌رفاندن : [چاوگه‌ت] داوه‌رانن؛ پرووتاندن-وه‌ی دار؛ دارخاوینکرده‌وه‌له‌گه‌لا و وشکه‌ل. (تکاندن میوه‌درخت)

داوه‌رفین : [چاوگه‌ت] داوه‌رین. (تکانیدن)
داوه‌ره : [کاری ته‌مری] تاوه‌ره؛ ساوه‌ره؛ ثابوره؛ دایبرو؛ دابی. (بیا)

داوه‌زیان : [چاوگه‌ت] دابه‌زیان؛ دابه‌زین. (پیاده شدن)

داوه‌سته : [تاوه‌لناو] دابه‌سته. (پروری)
داوه‌شانندن : [چاوگه‌ت] وه‌شانندن؛ چاندن؛ بلاو‌کردنه‌وه. (پاشیدن)+

داوه‌کا : [ناو] شه‌لته؛ ره‌شکه‌ی کاکیشان. (طور حمل‌گاه)

داوه‌مشار : [ناو] مشاری وه‌ک موو باریک؛ مشاری ناسک‌کاری. (اره‌مویی)

داوی : ده‌هاوی؛ ده‌خا؛ ده‌هاویژئی. (می‌اندازد)
داوینگر : [ناو] دامینگر؛ داوینگیر؛ هاتنه‌ری و تووشیوونی سزای کرده‌وه. (دام‌گیر)

داوینگرتن : [چاوگه‌ت] دامینگرتن؛ دسته-وداوین بوون. (دام‌گرفتن)

داهات : (۱) چاوم له‌به‌رخور داهات. (چشم‌درد)
(۲) داره‌که داهات؛ به‌درا. (قطع شد). (۳) باو کردن. (۴) پیداشد. (۵) پیداشد. (۶) پیداشد. (۷) پیداشد. (۸) پیداشد. (۹) پیداشد. (۱۰) پیداشد. (۱۱) پیداشد. (۱۲) پیداشد. (۱۳) پیداشد. (۱۴) پیداشد. (۱۵) پیداشد. (۱۶) پیداشد. (۱۷) پیداشد. (۱۸) پیداشد. (۱۹) پیداشد. (۲۰) پیداشد. (۲۱) پیداشد. (۲۲) پیداشد. (۲۳) پیداشد. (۲۴) پیداشد. (۲۵) پیداشد. (۲۶) پیداشد. (۲۷) پیداشد. (۲۸) پیداشد. (۲۹) پیداشد. (۳۰) پیداشد. (۳۱) پیداشد. (۳۲) پیداشد. (۳۳) پیداشد. (۳۴) پیداشد. (۳۵) پیداشد. (۳۶) پیداشد. (۳۷) پیداشد. (۳۸) پیداشد. (۳۹) پیداشد. (۴۰) پیداشد. (۴۱) پیداشد. (۴۲) پیداشد. (۴۳) پیداشد. (۴۴) پیداشد. (۴۵) پیداشد. (۴۶) پیداشد. (۴۷) پیداشد. (۴۸) پیداشد. (۴۹) پیداشد. (۵۰) پیداشد. (۵۱) پیداشد. (۵۲) پیداشد. (۵۳) پیداشد. (۵۴) پیداشد. (۵۵) پیداشد. (۵۶) پیداشد. (۵۷) پیداشد. (۵۸) پیداشد. (۵۹) پیداشد. (۶۰) پیداشد. (۶۱) پیداشد. (۶۲) پیداشد. (۶۳) پیداشد. (۶۴) پیداشد. (۶۵) پیداشد. (۶۶) پیداشد. (۶۷) پیداشد. (۶۸) پیداشد. (۶۹) پیداشد. (۷۰) پیداشد. (۷۱) پیداشد. (۷۲) پیداشد. (۷۳) پیداشد. (۷۴) پیداشد. (۷۵) پیداشد. (۷۶) پیداشد. (۷۷) پیداشد. (۷۸) پیداشد. (۷۹) پیداشد. (۸۰) پیداشد. (۸۱) پیداشد. (۸۲) پیداشد. (۸۳) پیداشد. (۸۴) پیداشد. (۸۵) پیداشد. (۸۶) پیداشد. (۸۷) پیداشد. (۸۸) پیداشد. (۸۹) پیداشد. (۹۰) پیداشد. (۹۱) پیداشد. (۹۲) پیداشد. (۹۳) پیداشد. (۹۴) پیداشد. (۹۵) پیداشد. (۹۶) پیداشد. (۹۷) پیداشد. (۹۸) پیداشد. (۹۹) پیداشد. (۱۰۰) پیداشد.

خوارموه. (نشست‌کرد) (۵) تاشین؛ سافکردن؛ ناسک کردن، ته‌خته‌که به‌پنده داهات؛ ته‌نک بووه‌وه (تراشیده شد). (۶) گه‌بیشت؛ به‌سه-

رداهات. شهوداهات: بوو به شهو. (رسیدن) به -
 شانه مووی سهر داهیان: نالوژابوو چه توون به
 شانه، داهات. (شانه شد) (۷) چهما؛ لقه که زور
 داهات، شکا. (خمید) (۸) راهانن؛ دلم بهم شاره
 داهاتوه. (انس گرفت) (۹) دانان دروست کردن؛
 هه تا نهو ناههنگم بو داهات، ماندوو بودم.
 (ساخته شد). (۱۰) لاره سیبه ردهات: (سایه -
 بعد از ظهر پیدا شد) (۱۱) به هره؛ دهرامهت
 (ف.هن) بهره؛ درآمد

داهاوردن: [چاوگهت] (۱) پاویر کردن. (نواوری؛
 کشف کردن). (۲) کردن به باو. (مذکردن).
 داهزانن: [چاوگهت] تی ترنجاندن؛ لغاندن؛
 کردنه نیو قالب. (در قالب ریختن)
 داهو: [ناو] گزی؛ هه زاری سهر ده به رخو؛
 پیلان؛ (جادوو گهر و گه پدمر و به داهو) همه زار
 (حیله)

داههژ: [ناوبک] هه ژین؛ جوولین. (جنباننده)
 داهیزاو: [ناوبهرا] داهیزاو؛ لهش گران بوو.
 (بی حال شده از تب یا گرما)
 داهینهرا: [ناوبک] دوزمرهوه؛ قه داندمر؛ خولقینهرا؛
 پاویر کهر (کاشف) چه مینهوه؛ داجه مین. (خم
 کننده) +

داییووه: [پرابووردووی پیوه دان]؛ داییهوه؛ پیودا؛
 پیوهیدا. دای پیهوه. (نیش زدن)
 دایکیرا: [ناو] زپ برای دایک؛ دوویرا له دایکی.
 (برادر مادری)
 دایک مردگ: [ئاوه ناو] دایک مردوو؛ (مادر
 مرده)

دایه بهری: (۱) دایه دمی؛ به دهمیه وهدا؛ دریزه -
 ی پیدا؛ (دایه بهری له هه موو بابه تی قسه ی کرد)

(طول دادن به صحبت) (۲) به شیک ی خسته سهر
 به شیکتر. (جزو آن کرد) (۳) به سه یاره دایه
 بهر، لاقی شکاند. (زیر کردن)
 دایه گموره: [ناو] دایکی باب، یان دایکی دایک.
 (مادر بزرگ)

دایهنگا: [ناو] جیکه ی ناگالیوون و پهروه راندنی
 مندا لی ساوا. (پرورشگاه اطفال)
 ددان نیشای: [چاوگهت] ددان نیشان. (دندان -
 درد کردن)

ددان به جهرگانان: [چاوگهت] (۱) خو خوار دنه وه؛
 هیچ نه در کاندن به رانهرا به نیش و نازار.
 خو پراگری. (دندان روی جگر گذاشتن)
 ددان پیدانان: [چاوگهت] پی لیشان؛ در کاندن؛
 پالینان؛ راستی مبهستی ناسکرا کردن (اعتراف
 کردن)

ددان پیدانهرا: [ناوبک] در کینهرا؛ پالینهرا.
 (معترف)

ددان شاش: ددان بلاو. (دندان فاصله دار)
 ددان شکین: (ب) جوابی همق؛ به رسقا تهحل؛ جو -
 ابی تال. (جواب تلخ)
 ددانکهل: [ناوت] که سیکه یهک یا چند ددانی
 کهو تیبت. (دندان افتاده)

ددان مرواری: (ب) ددانی پیکوپیک و سپی.
 (دندان سفید و ردیف)

ددانه: (۱) نهوه ددانه. (این دندانست) (۲)
 [ناوت] هه شتی زوپ یا ددان ناسا وهک
 ددانه ی سی سوو، ددانه ی بره بند، ددانه ی پیچ و
 موهر، ددانه ی کلیل. (ددانه آج) +

ددانه چیره: [ناوت] حاله تی که لپه نیشاندانی
 درنده به نیشانه ی هه پرشه. (دندان نشان دادن)

درنده) +

ددانه پېچې: < ددانه چیره .

ددانه پړیوی: [ناوټ] دانړیوی؛ جوړه خشلیکی-
ژنانه یه. (نوعی زیورزناڼه)

ددانی خیرپیاننه ښان: [چاوهگهټ] (ب)باس به-
چاکه نکړدن. (بد گفتن)

ددانی شیري: [ناوټ] ڼو دداناڼه یه؛ کهله ته-
معنی ۶ و ۷ سالیډا ده کهون. (دندان شیري)

دې: [ئاوه لئاو] به هیڅی پمگ له نیگار کیشیدا
وهک: پښ و شین؛ دهسته واژه یه. (قدرت رنگ
درمخلوط کردن) +

دې: [پاشگر] دپښ: دپښه؛ قه له شین، شه قکر،
دپه له شکر دان. (دو نیم کردن و راه باز کردن)
دراقگمنی: [ئاوه لئاو] پاره پیس؛ بهرچاوته مگ .
(خسیس)

دراوکې: [ناو] به دراوکړا؛ زیرې کم. (زر خرید)
درژانگ: [ئاوه لئاو] لاواژ؛ کز؛ لمې. (لاغر)
درکاندراو: و تراو؛ درکینراو؛ پی لئیراو؛
ناشکراکراو. (کفته شده)

دې کمالهټ: [ناوټ] گیای زړوی؛ گنم پمگ؛
ده لئین، دهرمانی بهرگری له وه رینی مووه .
(چوغان؛ چچم؛ علف چمن)

دې که پهرچین: [ناوټ] گیای دې مباحی؛ به ټاور
روټه کی ده گرن و دهیساون به سهر بالوو که ده،
بو چاکه وه بوون؛ بو تیراویش به که لکه.
(خارباغی)

دې که خمنجر: [ناوټ] توټی . (نوعی شوقاق)
دې که دهرزی: [ناوټ] گیای دپووه بزماره؛ پاش
کولاندنی له ټاودا بو شور دنی بیرو و که پولی به-
که لکه . (خارزرد؛ خارشیری)

دې که ژال: [ناوټ] گیای کوله وار؛ دې کیکه
ترنجه بیني لیده گرن و بو که و ته یی و سکه شور و
هاوله به که لکه . (خارستر؛ خارترنجین)

دې که که ره: [ناوټ] گیای دې که ولخ؛ دې که هری؛
دهرمانی بیوه سیریه . (کنگر فرنگی)

دې که گورزه: [ناوټ] گیای که رته شی؛ گورزه گیا؛
به راوه زووی که رکول؛ بو زیاد کردنی پاده ی شه-
کری خوین به که لکه. (خارشرک تیغال)

دروار: (ف. گیو) بهر گدروو؛ دروومان کهر. (خیاط)
درواری: [ناو] بهرگ دووری. (خیاطی)
دروانگه: [ناو] پوچن؛ پوچنه؛ کولا و که. (روزن
بام)

درواو: [ناو بهر] (۱) دووراو؛ دورواو؛ (۲) پ نراوه.
(۱) دوخته شده؛ (۲) دروشده)

دروودال: [ناوټ] دې کودال. (خاروخاشاک)
درووده له سه: [ناوټ] بافیش کردن؛ چاووپراو.
(چاخان بازی)

دروو کردن: [چاوهگهټ] دې که دهره ښان؛ (دې که
کردن) ی همدی گیا وه که کمنگر. (خاردرآور دن
گیاه) +

دروهدای (۱) درو ک کردن؛ (۲) دروی ک کردن.
(دروغگوئی؛ دروغ گفت)

درو هه لبه ستن: [چاوهگهټ] قسه ی
درو ساز کردن. (دروغ پردازی)

دې دهموا: [ناوټ] دپووه دهموا؛ دې که دهموا؛ گیای-
که رکول؛ له زور به ی ناوچه کانی کوردستاندا
زوره و دهرمانی تموزمی خوښه. (خارمقدس)

دروموشدار: [ناوټ] ټالادار؛ پهرچه مدار؛ بهیره-
قدار؛ درووشم دار. (پیرچمدار)

دې ریل: [ناوټ] توپ پراگرتن و یاری

پیکردن و درمگ پاسدان له توپی پا و
 باسکیتبالدا. (دربیل)
 دریخ کردن : [چاوه‌گه‌ت] دریخ کردن: کوتایی-
 کردن له کاریکدا . (کوتاهی در کار)
 دریژاهی : [ناو] دریژایی. (درازی)
 دریژکیشان : [چاوه‌گه‌ت] تلوربوون؛ تلورکه‌فتن؛
 پالکھوتن. (دراز کشیدن)
 دریژموکردن : [چاوه‌گه‌ت] دریژوکردن؛
 دریژکردنه‌وه؛ راکیشان؛ (دراز کردن)
 دریشووشکه : [ناو] دریشووشک؛ جز؛ جزووی
 مار و دوویشک . (نیش و مار و عقرب)
 دریف : [ناو] دراف؛ دراو؛ پوول؛ پاره. (پول)
 درپله : [ناو] گیای درپله‌باخی؛ قه‌یسه‌کوژ (مه-
 جنون کوژ) گیاییکی کورته‌بالایه؛ ده‌یکوآلینن ناوه-
 که‌ی بو خهم وخه‌فت ره‌واندن باشه . (ترتیزک
 چمنی) +
 دزبازار : [ناو] (ب)جیگاییک که دزی بره‌وی
 هه‌یه (دزبازار)
 دزجار : [ناو] شووینیکه دزی زورپیست؛ جیی‌دز.
 (مسکن زده‌ها)
 دزخنده : [ناو] لیوکهنی په‌نامه‌کی. (لبخند
 دزدکی)
 دزداشه : [ناو] کراسی دریژ؛ زیاتر کراسی
 مروقی‌دینی و راهیبه. (پیراهن بلند)
 دزگین : [ناو] هموسار؛ له‌غاو؛ ده‌سته‌جله-
 و. (افسار)
 دزنیرو : [ناوه‌لناو] شو‌فار؛ تیچین. (تمام)
 دزوک : دز . (دزد)
 دزه خورجینی : کردنی کاریک یا شتی‌ک به-
 دزیه‌وه (پنهانی)

دزه کردن : [چاوه‌گه‌ت] خودزینه‌وه . (جیم شده)
 دزیار : [ناوت] ده‌سکیس؛ دایکه دز؛ ده‌ستکیس.
 (راهنمای دزد)
 دزی کردن : [چاوه‌گه‌ت] شه‌بابوژی و ده‌ست-
 پیسی کردن. (دزدی کردن)
 دزاو : (۱) مه‌زراییک که لیژیبت و چاک ناو نه-
 خوات. (مزرعه شیدار) (۲) ناوه‌لی که مه‌یلی
 ناو‌خوارونه‌وی نیسه. (حیوانی که میل به آب
 خوردن را ندارد)+
 دزخمان : [ناو] آوژمن . (دشمن)
 دزدوین : [ناوه‌لناو] که‌م‌قسه؛ که‌م‌لوو . (کم
 حرف)
 دزله‌وه‌م : ناوه‌لی که چاک ناله‌ورپت . (حیوانی که
 نمی‌چرد)
 دشبوکه : [ناو] وورده زیپکه و قنچکه له سه-
 ریپست. (جوش پوست)
 دفته‌ری : [ناو] خونا‌ق؛ وناق؛ بوغمه؛ دهر‌دیکه
 پشوو ته‌نگ ده‌کات و توژیکی‌سی له سه‌ر-
 شهرمی ژن و ناو گه‌روو چیده‌میبت (دیفت‌ری)
 دفنان : قهرم‌بووی چاکه کردنه‌وه؛ توله‌ی چاکه
 کردنه‌وه . (جبران نیکی کردن)
 دفن‌به‌ران : قه‌پوژبه‌ران؛ که‌پوژبه‌ران؛ < پوژبه-
 ران . (مغرور)
 دکراندن : [چاوه‌گه‌ت] حورمه‌ت‌گرتن؛ پیز‌گرتن؛
 قه‌در‌گرتن. (احترام گذاشتن)
 دگور : جوړه بووزویکه. (نوعی شال)
 دل‌نازا : [ناوه‌لناو] دل‌قاییم؛ نازا؛ به‌جهرگ؛ چاونه
 ترس. (دلیر)
 دل‌ناو‌پرشین کردن : (ب) زورپی‌خوش‌بوون؛
 دل‌گه‌شانه‌وه. (کنایی، دل‌شا دشمن)

دل ئیشان : [چاوه،ت] (۱) ژانکردنی دل (دل
 درد) (۲) یزیدبوون؛ دلمه‌ندبوون؛ دلگران‌بوون؛ په
 نجیان؛ دلگیربوون. (دلخورشدن)
 دل‌خیف : [ناو] گرانی؛ قات‌وقری. (قحطی)
 دل‌ارام : [ئاوه‌لناو] سوکندامری‌دل؛ نارامی‌دل؛
 داسراکین. دوست؛ یار؛ ناوی ژاناه؛ (دل‌ارام)
 هیلالی‌نهو به دیدارت موباره‌کبی، (دل‌ارام)
 دل‌اودل : [ئاوه‌لناو] دووشک؛ دوودل. (دودل)
 دل‌باز : [ئاوه‌لناو] به‌رفراوان؛ دل‌واز؛ دل‌گوشا.
 (وسیع؛ خوش‌منظر)
 دل‌بزوین : هه‌ست بزوین؛ دل‌گر. (احساس‌برانگیز)
 دل‌بکول : [ئاوه‌لناو] دل‌به‌کول؛ خه‌فه‌تبار؛ دل‌په‌له
 که‌سه‌ر؛ خه‌مبار. (غم‌گین)
 دل‌بووردنه‌وه : [چاوه،ت] دل‌سست‌بوون؛ بی-
 حال‌بوون. هاتن به‌لادا. (ازحال رفتن)
 دل‌به‌جی‌هینان : [چاوه،ت] دل‌نه‌وایی و دل‌نه-
 وازی‌کردن؛ ناشت‌کردنه‌وه. (دلجویی‌کردن)
 دلپارسه‌ک : ژن‌په‌رست؛ می‌باز؛ دل‌بزووک. (زن
 باز)
 دل‌په‌رینه‌سه‌ر : دل‌چوونه‌سه‌ر؛ نارە‌زووک‌کردن.
 (پسندکردن)
 دل‌یی‌سووتان : [چاوه،ت] زگ ییسووتان؛ به‌زه-
 یی پیداهاتن؛ په‌ژاره‌هه‌لگرتن بو‌که‌سیک.
 «کوفاری‌مه‌لاد ۱۱۲» (دلسوزی)
 دل‌خه‌سانه‌وه : [چاوه،ت] دل‌نیابودن؛ خاتر‌جه‌م
 بوون. (مطمئن‌شدن)
 دل‌خالی : (ب) له‌خورینی؛ ناشتا. (ناشتا)
 دل‌خالی : دل‌ساف؛ دل‌پاک. (دلپاک)
 دل‌خاوبوونه‌وه : [چاوه،ت] دل‌سست‌بوون؛ بی‌خا-
 ل‌بوون. (بی‌حال‌شدن)

دل‌داخورپاندن : [چاوه،ت] داچله‌کاندن.
 (ترساندن)
 دل‌دوین : [ئاوه‌لناو] دل‌خه‌وین؛ دل‌داری‌دمر.
 (دل‌نواز)
 دل‌ده‌ره‌هاتن : [چاوه،ت] (ب) تامه‌زرروی دیتن؛
 دل‌مه‌ده‌ره‌هاتن بوئی؛ دیکم‌کرد بوئی. (دل‌یک‌ریزه
 شدن)
 دل‌پفین : [ئاوه‌لناو] هه‌ر دیمه‌نیکی جوان و
 دل‌پفین؛ سه‌رنج‌پاکیش. (دل‌پا) +
 دل‌سووتان : [چاوه،ت] جه‌رگ سووتان؛ (ب)
 په‌وله‌مردن. (دلسوختن) +
 دل‌سووتین : [ئاوه‌لناو] (ب) خه‌می جه‌رگ‌بهر؛
 پشت‌شکین. (جگر‌سوز)
 دل‌غه‌لینه‌ک : [ناو] په‌شانه‌وه. (استفراق)
 دل‌قاییم : [ئاوه‌لناو] به‌وره؛ نه‌رخه‌یان؛ پشت‌گه‌رم.
 (مطمئن)
 دل‌قفل‌بوون : [چاوه،ت] (ب) بیتاقه‌ت و دل‌ته-
 نگ‌بوون. (دل‌قفل‌شدن)
 دل‌کلافه‌بوون : [چاوه،ت] دل‌داگیران؛ دل‌خه-
 فه‌بوون؛ دل‌ته‌نگی؛ دل‌گوشران. (دل‌کلافه‌شدن)
 دل‌کوژتن : دل‌کوشتن؛ پا به‌سه‌ردلدانان؛ له‌عه
 شق‌بووردن. (دل‌کشتن)
 دل‌که‌ر : بی‌خه‌م و خیال؛ (ب) دل‌داری‌نه‌زانین.
 (بی‌خیال)
 دل‌که‌فکردن : [چاوه،ت] دل‌هه‌لچوون. (دل‌کف-
 کردن)
 دل‌گرتن : < دل‌په‌رینه‌سه‌ر
 دل‌له‌خو‌کردن : [چاوه،ت] له‌خو‌زویرکردن.
 (رنجاندن)
 دل‌له‌دوا : [ئاوه‌لناو] نیگه‌ران؛ چاوله‌دوا؛ چه‌مه-

پای له ده ست چوو. (دلوایس)

دلنگان : [ناو] بی بانگهیشتن چوونه میوانی .
(تغیلی)

دلنهرم : [ئاوه لئاو] میهره بان؛ دلناسک. (مهربان)

دلنهرم بوون : [چاوگه مت] رام بوون؛ رازی بوون
بوکردنی کاریک. (دل نرم شدن)

دلووق : [ناو] بلوق؛ پورگی . (تاول)

دل ویستن : [چاوگه مت] دلخوواژتن؛ ښاره-
زووکردن؛ هه زکردن . (دل خواستن)

دله دمرد : تازار و ښیسی دل؛ بو جیویش به-
کاردمبریت. (نوعی دشنام) +

دله ودوا : [ئاوه لئاو] چاوله دوا. (نگران جا گذاشته)

دل هه لکه ندران : [چاوگه مت] مه یلی جیگاییک
نان. دلم لهم ښاره هه لکه ندراره لیږه نامینم.
(دل کنده شدن)

دل هه لگرتن : [چاوگه مت] تووانای قبول کردن.
(دل قبول کردن)

دل هینانه جی : [چاوگه مت] ناشتکر دنه وه؛ رازی
کردن. (راضی کردن)

دلی لووای : [چاوگه مت] چوونه ژوور؛ چوونه ناو.
(داخل شدن)

دلیمه : [ناو] کهله سهر (داوه ل) ی ناو بیستان.
(مترسک)

دمارو : دواړوژ؛ (ب) داهاتوو. (آینده)

دمه کدپریاک : [ئاوه لئاو] ښامو سوو؛ بی ښاروو؛
پیسوا. (بیابرو) (۲) [ناو] کهسیک دمه کی لی

دراپیست. (پوسته ضرب پاره شده)

دنچ : [ئاوه لئاو] (ف. گیو) نارام؛ ښامووده؛ خه لوه-
ت. (دنچ)

دنکز : [ئاوه لئاو] فیتنه؛ ښاموچی؛ (فتنه)

دنگه : [ناو] بهردی ناوچالی چه لتووک و دانه-
ویله تیډا کوتان. (دنگ)

دنیداری : [ناو] سامان پیکه موه نان؛ خه ریکی په-
یداکردنی مالی دونهیاوون. (دنیداری)

دواناژو : < دواوان.

دوابع : [ناو] دووهه مین کهس له میښیندا؛
پاشمه للا . (نفر دوم)

دوا به گ : [ناو] جی ښین. (جانشین)

دوا به ند : کوپله ی څاخر؛ پاشبند . (آخرین بند؛
بستن پای چاریا)

دواپاریز : < پاشه ننگ؛ پاشکوی سپا.

دوا جار : جاری څاخر؛ له دوا ییدا؛ له پاشان . (دفعه
آخر؛ سپس)

دواخ : [ناو] روو به ند؛ نیقاب. (نقاب)

دواخستن : [چاوگه مت] وه پاشخستن؛ پاشقه برن.
(عقب انداختن)

دواژه : < دواوان

دواسک : (۱) قولینچکی لای لاجانگی چاو . (-)
گوشه بیرونی چشم) (۲) دوا هه مین مندل بوون.

(آخرین زایمان)

دواکه وتوو : شوینکه وتوو؛ دوا ی کهسیک که وتوو؛
به دوا ی کهسیکدا رویشتوو. (دنبال افتادن). +

دواگیان : سه رمهرگ؛ ښامو یکه؛ ښامو زینگ . (دم
مرگ)

دوان دوان : [به ند] جووته جووته . (دوتا-دوتا)

دواوان : [ناو] کومه کی شوان؛ میړمندالیک که
له پاش ښامووه دموړا . (کمک شبان) +

دوانه : [ئاوه لئاو] بوئینسان؛ لفه دوانه بو رووه ک
شملوبهره که ت. (دوقلو) +

دوبیه : [ناو] دوبه؛ رنگال؛ شیله؛ (شیره؛ شهد)

دَوْتُ : [ناو]، کيژ: بنه‌مای (دو) له داواتی په‌شبه-
 له کدا (دختر) +
 دَوْتَر : [به‌ند] ئه‌یتر: ئیدی: ئه‌دی. (دیگر)
 دَوْتَمیر : [ناو، ت] کچی‌میر: پره‌نسیس. (دختر
 امیر)
 دَوْخ‌رشمه : [ناو، ت] دَوْخ‌رشمه: ده‌سکه‌وسار؛
 ده‌سته‌وسار؛ هه‌وسار: په‌تی رشمه . (افسار)
 دَوْخوین : [ناو]، دَوْخین: هو‌ج‌نه. (کمر‌بند‌شلوار
 کردی)
 دَوْخین شل : [ناو + ئاو‌ه‌ل‌ناو] دَوْخین سست: (ب)
 سووک: حیز: بی‌ناو: بی‌نام‌ووس . (بی‌آبرو)
 دَوْر‌اخذان : [ناو، ت] تَوْر‌اخذان: تووره‌که‌ی دو.
 (کیسه‌ دوغ چکیده)
 دَوْر‌به‌ند : چوار‌چپوه. (چهار‌چوب)
 دَوْرَج : [ناو]، سندووقی چکوله‌ی جیکه‌ی شتی
 به‌نرخ. (صندوقچه چیزهای بهادار)
 دورووک : [ناو] دیروک: میژوو. (تاریخ)
 دورولبا : [ناو] به‌ردیک‌ی قاوه‌یی پ‌مگی به‌نرخ و
 وریشه‌داره . (نوعی سنگ قیمتی)
 دَوْر‌مه‌ر : [ناو، بک] مه‌ر‌دوشت: بی‌ری: مال‌اندوشت.
 (گوسفند دوش)
 دَوْر : (۱) [پاشکر] دَوْر‌ره‌وه: پش‌کین: وه‌ک:
 داودوژ (پیدا‌کننده) (۲) فد: فرد ده‌سته‌واژه‌ی
 یزیشکیه واتا راده‌ی خوراکی هه‌ر ژمه‌یکی ده-
 رمان. (دوز)
 دوزام : [ناو]، به‌لوه‌شین: گولی . (جذام)
 دَوژ : [ناو]، ناو: ناگر: دَوژ: جه‌مه‌ننه‌م. (آتش)
 دَوژم : ده‌لیم: ئیژم: دیژم: ماچو: ده‌یژم: نووشم.
 (می‌گویم)
 دَوستودو : (ب) که‌سوکار: دَوست و خزم. (کس -

وکار)

دَوسَوُل : [ناو]، تَوْر‌اخ : تَوْر‌اخیک که‌که‌شکی
 لی دروست ده‌که‌ن . (دوغ چکیده)
 دَوش‌خواردن : [چاو‌گه‌ت] کولان: هاتنه‌ کول.
 (جوش خوردن)
 دوششان : [ئاوه‌ل‌ناو] نیه‌ت خراب: کیناوی: دوزمن
 (دشمن)
 دَوْلائی : [ناو]، نه‌شکافی نیو دیوار: که‌توژ: وه‌ک
 جیگای نوین و لیاس: جاریش هه‌یه‌ ده‌رکه‌ی
 تیده‌خه‌ن و ده‌ییت به‌ کو‌مو‌د (گه‌ نه‌ج). (دو‌لاب)
 دَوْلاخ : [ناو] جوړیک چارشویو دوراو له شیوه-
 ی کیسه‌ییکی سه‌ر و بن به‌تال‌که‌ دوو کونیشی
 هه‌یه بو ده‌ست هینانه‌ ده‌رموه . (چاقچور) +
 دَوْلار : [ناو]، یه‌که‌ی پاره‌ی ئه‌مریکا و کانادا و
 ئوسترالیا و چهند ولاتی دی. (دلار)
 دَوْللو : [ناو]، دَوْل‌اف: دَوْل‌یان: (دَوْل‌ تورکیه: پر)
 پ‌ر‌ئاو : چالی پر له‌ ناوی بارانی سه‌ر تاش‌به‌رد:
 یان بوی هه‌یه له‌ دَوْل به‌ واتای شیو وه‌ر-
 گیرایی: لولوی ناوی ناش‌که‌ ده‌رژ‌یته سه‌ر
 په‌ر‌ه‌ی ناش. (لوله ریختن آب آسیاب: چاله‌ پر
 آب روی سنگ)
 دَوْللو : [ناو]، (۱) دوو لولوی تمه‌که‌ ئاسایه‌ له
 کائزای زمرد که‌ ده‌چن به‌ ناویه‌ کدا و جیگه‌ی
 ده‌رز‌ی دروومان پ‌اگر‌ته، ده‌یکه‌ن به‌ به‌رموور
 (پای‌ملوینک) یان له‌به‌ر یه‌خه‌ ده‌ر‌یست.
 (جاسوزنی پای گردنبند) (۲) قول‌فه‌ی کائزای
 داخستنی سووخمه. (بست یلک)
 دَوْل‌به : [ناو] پال‌اخ: په‌ل‌خه: گو‌لیکی گامیش . (بچه
 گامیش)
 دَوْل‌ه‌دَوْل : له‌رزه‌ له‌رز: ده‌له‌ده‌ل: جوول‌ه‌ جوول:

له رله ر؛ له رانه مو. (لرزیدن)

دوله ماج: [ناو] دوغرمه. (آبلوغ خیار)

دوله مکاره: [ناو] تهسکه نه ی ناوچال؛ دوله

موغاره. (اسکنه قاشقی)

دوله هه ویر: [ناو] تبه ک؛ سوینه ی هه ویر

(تاغار خمیر)

دولیان: < دولو

دوماره کوډ: [ناو] دوو پشک. (عقرب)

دوماست: [ناو] ماستاو. (ماست مخلوط با آب)

دومبه ران یا دومبه لان: گیاییکه بنه که ی ده-

برژینن چیژی له که بابی گونی به ران ده کا. (-)

دمبلان

دوتفه: قاپ و جگی په شه ولخ. (شتالنگ گاو)

دوونوان: [ناو] زهریب؛ جیگه ی تیکه لآو بوونی د-

ووچوم. (محل تلاقی دو رودخانه)

دوونه لو: [ناو]؛ دوئیل؛ شهر ی تن به تن. < دو

ئیل. (دوئل)

دوونه نداز: [بند] دووچه ندان؛ دووهینده؛ دوونه-

نازه. (دوبرابر)

دووبایی: دوو به رانه برحیسا بکراو. (دوبرابر ارزش)

دووبله: [ناو] کاری وهر گیرانی قسه ی ټاکه ره-

کان به زمانیکې دی له سهر فیلم. (دوبله)

دووبنه کی: [ناو] مال له دوو جی؛ وه ک که-

سیک له شار و له دی مالی هه بیت. (داشتن دو

منزل)

دووبه رخ: مه پری که دوو زگی کر دیت. (میش

دو بار زائیده)

دووبه یانی: [ناو] بهند دووسبه ی. (پس فردا)

دووین: چاوخیل. (چشم چپ)

دووپشکه: [ناو] قوبه ی کانه زای سهر دهسکی

خنجیر. (قبه روی دسته خنجر)+

دووپینگ: فده فرد بند؛ ناو] کاری که لک و مر-

گرتن له ماکې وزه زیاد کهر بو کیبه رکی.

(دوپینگ)

دووتایی: [ناو] په شکه ی ناو قده به ستر او. (طور

دو نیمه بسته شده گاه کشی)+

دووتهر که: [ناو] دوو پشته کی؛ دوو که س

سوواری یه کسمی یان هه رچی. (دوترکه)

دووتیغه: [ناو] دوو چار له سهریه ک تیغ به

پیشدا هینان و تاشین. (دو تیغه)

دووجاره زی: تازه لی که له سا لیکدا دوو چار

پیچووی دمبیت. (حیوانی که سالی دو مرتبه

میزاید)

دووچه رخ: [ناو] (۱) دوو ته گهر؛ (۲) گوشت که

دوو چار له چه رخی گوشت بدریت. (۱ و ۲. دو

چرخ)

دووچه ننگ: [ناو] دوو وشه ی لیکدراو؛

دوو پر گه یی؛ وشه ی دوو پر گه، وه ک شا + قه-

ل: شاقه ل. (دو سیلابی)

دوو خوړ: [ناو] چه قه ل؛ دووگ خوړ. (شغال)

دووده شوک: [ناو] پاچی دوو دم؛ قولنگ؛

قولینگ. (کلنگ)

دووراهی: [به ره می چاوگه] دوورایی؛ دووری.

(دوری)

دوور گه ی مه رجان: [ناو] دوور گه ی پیکه اتوو

له لاشه ی مه رجان. (جزیره مرجانی)

دوور له تو: دوور بیت له تو؛ دوو له تو. (دور از شما)

دوور له روی تو: (ب) بیلاته شبی؛ دوو له پروی-

تو؛ عه یب نه بیت. (دور از حضور)

دوور له زهین: جیی سهر سوو پرمان؛ دوور له باو پر؛

شتیکه له عه قلدا ناگونجیت. دوور له چاوه پوانی.
(دور از باور)
دوورونزدیک : که و تنه شوین کهس یا جانوه-
ریک نه زور نزدیک که ههست بکات نه زور
دوور که له چاو گوم بیت. (دورونزدیک)
دووره تفهنگ : [ناوت] تفهنگ خستن بو
ثامانجی زور دوور. (تیراندازی به هدف خیلی
دور)
دوورهدی : [ناو] (۱) دوورله دی؛ (دور از آبادی)
(۲) دیی چهپک و دوور. (ده خیلی دور)
دوورمگ : [ئاوه لئاو] (۱) بهلهک؛ بازک؛ بازی.
(ابلق؛ دورنگ). (۲) پریاباز؛ دوورپوو؛ دوو پاز.
(دورنگ)
دووزمردینه : هیلهکه بییک که دوو زمردینه ی هه-
بیت. (دوز رده)
دووسی : دوو یان سی؛ دووسی پوژی تر:
دوویاسی پوژی تر. (دوسه)
دووش : فرد؛ فلد؛ [ناو] وشه یه کی بیانیه و له-
سهر زاری جه ماوهره به شیر ی حمام ده لین که
وهک ئاوپاش سهره که ی کون کونه و ئاو ده-
پرزینیت له سهره وه بوخوار له گهر ماودا. (دوش)
دووشهقه : دووله تکرار؛ وهک که لاکسی شفق-
کراوی ئاژهل له قهسابی. (دوشقه)
دووفپشک : دووفشک؛ دوماره کوئل. (عقرب)
دووفکوت : کلک قرتاو؛ کلک پراو. (دم بریده)
دووکان : [ناو] تیکه زه وینیکی چکوله ی خوش
کراو بو چاندنی شه تل. (جای پرورش نشا)+
دووکوپ : [ناو] قورمه شه؛ چاله که. (گورکن)
دووکه پسه : [ناوت] گورمویه؛ گوریه چنه؛ فرنده
بییکه، هیالنه که ی وهک گورموی به داراندا شوپ

دهبته وه. (اسم پرنده ایست)
دووکلکیش : [ناوت] کونی کوانووی ناومال که
ههتا سهربان دریژه ی ههیه و دووکه ل له سهر
بانوه دهرده کات؛ یان پوری دووکلکیشی سوپا و
بوغاری. (دودکش)
دووکولنگی : دوو گلنگی؛ بهر به دووگواره؛
ئاژهلک که له بهر ملیدا دوو گوشتی شوپوه
بووی ههیه له چه شنی گواره. (گوسفندیکه دو
آویزه گوشتی جلو گردنش دارد)
دووگوی : [ناوت] کوئه که ی دوو حاحه
(دووفلیقانه). (ستونیکه از بالا دو شاخه باشد)
دووگی : < دووگوی.
دوولا : [ناو+ ئاوه لئاو] دژی خاوان؛ دووتال به-
نی به یه کا بادرای گرز. (رسمان دو لایه)+
دوولاچهنگ : [ناوت] له نوت نووسینی
موسیقادا (به شیک له سازده بهش) ی یه که ی
کات؛ نیوه ی چهنگ. (دولاچنگ)
دوولایی : [ناو] قایشی جووت که ده به ستری
به یه کی له سی چوکلله ی نیرمه وه نه گهر گاییک
که هم هیژ تربیت دوولایی ده خریته سهر چوکلله ی
نزیکتر به گای به هیژ تره وه. (وسيله ای درخیش)+
دوولپ : دوو حاحه؛ دووفلیقانه. (چوب دوشاخه)
دوولچ : [ئاوه لئاو] لچی پان و قهوی که له باری
دریژی چالاییکی وهک هیل تیداییت. (لب
کلفت شکاف دار)
دوولقه دهره : [ناوت] زه رده قوپره؛ زینده وه ریکه -
پهنگ ده گوپی و پهنگی دهره بهری ده گریته
خوی. (نوعی سوسمار)
دووله پشت : < دوویشک.
دوومشقان : له سهرچوک دانیشن. (بزانو)

دووموهر : [ناو] دووموژ؛ نهسپی نامور کیش؛ نه-
 سپی شیوپرین . (ر سب شخم زنی)
 دوون : [ناوه لئاو] په ست؛ بیایه خ . (دون)
 دووناو دوون : [ناو] پموتی جیگوپ کیی پوچ له
 قالبیکه وه بو قالبیکه تر؛ له لایهن که سانیکه وه
 که پروایان بهو مبهسته هیه . (تناسخ روح)
 دووناو دوون : هندیک پریان وایه که هه مان
 (تونواو توونه) واتا له چقه ره یه که وه بو چقه ره-
 ییکی دیکه ی جهه ندم . (از جهنمی به جهنمی
 دیگر)
 دوونیکل : [ناوه لئاو] دووپو په؛ فرنده ی دوو کلاوه .
 (دو تاج)
 دووهوئی : [ناو] دووپرووی؛ دووپر منگی . (دوروی)
 دووینهر : [ناوبیک] که سپیک که وه قسه دینی .
 (به حرف آورنده)
 دوی : [ناو + بهند] دوینی؛ دویکه . (دیروز)
 دویچه : [ناو] گلوله بهن . (گلوله ریسمان)
 دهب : [ناو] نابروو؛ پوومه ت؛ حورمه ت . (آبرو)
 دمبا : جیگای دمبینه وه؛ وهک؛ نه م کیسه
 دوو کیلو دمبا . (جامیشود. ظرفیت)
 دمباراندا بوون : له تواناندا بوون؛ له دهست هاتن .
 (توانائی داشتن)
 دمبه : [ناو] مووچه؛ مزی قهره واش و نوکهر و
 ژیر دهستان؛ بهرات . (حقوق؛ دستمزد)
 دمبوو : نهشیا؛ دهشیا؛ دمبووا؛ مهشیا . (میبود)
 دمبه : [ناو] بهرمیل؛ بوشکه ی چووک؛ دمبه .
 (دبه)
 دمبه : جوانه گای نه خه ساوی مل نه ستوور و شه-
 رانی . (گاو گردن کلفت)
 دمبه رنیشتن : [چاوگه ت] خو دانمبه ر کاریک؛

دهستیگردنی کاریک له بهر نیشتن . (مشغول به-
 کاری شدن)
 دمبه رنیشتن : [چاوگه ت] چوونه بهر کووشی زن
 بو کاری سهر جیی . (بردامن زن نشستن)
 دمبه گولوو : [ناو ت] کوومکردنی ههر شتی
 دیاری کراو تا ده جار و ههر جار دوو به رانبهر ده-
 بیته وه، وهک ۱۶/۸/۴/۲ واتا ۱۰۲۴ به رانبهر
 (تصاعد هندسی تا ده بار)
 دمبیر : [ناو] سهیدا و سیت که له دمبیر ستاندا
 وانه (دهرس) ده لینه وه؛ پازنووس؛ نووسهر .
 (دبیر)
 دهپودوغر : [بهند] (دوغر تور کییه؛ پاست) قسه ی
 پاست و پوهان؛ قسه ی پاسته وخو و بی پوو بینی .
 (رک وراست)
 دهجال : [ناوه لئاو] (ب) دروژن . (دروغگو) < جه جال
 دهخشته : [ناو] دهستان؛ مهه مان؛ بینویژی
 (قاعدگی)
 دهخل : داهات؛ ماف؛ پیومندی؛ دهخلی به منه-
 وه نییه؛ پیوندی به منه وه نییه . (ارتباط)
 دهراغ : [ناو] جیگه ی چینی فیشه کی دهمانجه
 و تفهنگ که دهخریته خه زانه؛ جیی فیلم که له
 گهل فیلمه که دا دهخریته ناو کامیرا . (خشاب)
 دهرا نه : [ناو] درانه؛ دمرک؛ دهرگا؛ دهرکه .
 (درب)
 دهراوردن : [چاوگه ت] دهره اوردن؛ دهره یان
 (دراوردن)
 دهرهس : [ناو] دهره ست؛ ترس؛ واهیمه؛ دهرهس
 نیم؛ ترسم نییه؛ پهنگه ههر بهمانای شه وه بیست
 دهرهس نیم؛ بهر پرس نیم یا ومبه رخوم نه گرتوه
 و زامن نیم . (ترس یا تعهد)

دەربەند: [ناو+] گەلی؛ کووچەیی بن بەستراو؛
 کوڵاتا بن گرتی. (دەر؛ بن بست)
 دەرپ: [ناو،] تەور. (تبر)
 دەردان: سەرھەلدانی زییکە و ھاولە. (سربیرۆن
 آوردن)+
 دەرد دامرکان: [چاوگەت،] ئیش و ئازار نەمان؛
 داسە کینینی ئیش و ئازار. (درد آرام شدن)
 دەردمردە: گیانداریک کە لەبەر لاوازی و نە-
 خوشی مردیبت. (ازمریضی مردن)
 دەردەستکردن: [چاوگەت،] ئامادەکردن. (آماده
 کردن)
 دەردی پیدەمرمان: [ناو،ت] دەردی کوشندە؛ دە-
 ردی کاری. (درد لاعلاج)
 دەرزى سنجاق [ناو،ت] دەرزى عورووسی؛ دە-
 رزیلهی قاییمکردنی قوماش و بەریەخە. (سنجاق
 قفلی)
 دەرزى قاقەز: [ناو،ت] جوړیک دەرزى کەسەرە
 کەى گوپکە یەکی خړە و بو لکاندنى چەند بە-
 رگ (لاپەرە) قاقەز کەلکی لى وەرەدە-
 گرن. (سنجاق کاغذ)
 دەرزى گیا: [ناو،ت] دەرەیلی؛ واتای ناوە کەى بە
 ئینگلیسی و ئارەوی و فارسی گیای شە کەرمزە.
 (علف مرض قند)
 دەرزى لیان: [چاوگەت،] (١) بە دەرزىلە شتى
 بەستن. (سنجاق زدن) (٢) بە شرینقە دەرمان
 کردنه نیولەش. (آمپول زدن)
 دەرساخ: [ناو،] دەستاخ تەدەستاق؛ دوساخ؛
 زیندان. (زندان)
 دەرکەزە: [ناو،] کالاییک کە پەوانەى دەرموہى
 وڵات دەکریت؛ دزى بەرکەزە. (صادرات)

دەرمانە ئازار: [ناو،ت] گولە دەورى؛ گیاییکە لە
 سەقز و سەردەشت و ھەورامان زۆرە بو کولنج
 بە کەلکە. (آقرقرا)
 دەرمانە حەفوو: [ناو،ت] دەرکە بوولینە دەرکە کەوہ؛
 دەرپووە شینە؛ وردکراوى ساقەت و گەلکەى لە
 گەل سەردا بو برین و جیی جزوی دوویشک و
 مار بە کەلکە. (خارنقرهای)
 دەرمانە دیان: [ناو،ت] گیای کەفینە. (گیاه
 صابونی؛ غاسول)
 دەرمانە گمیز: [ناو،ت] گیاییکە دزى دەلەمیزى
 لە سەقز و مەھاباد و شتو و بوکان زۆرە. (سنبل-
 ختایی)
 دەرمانە گوێ: [ناو،ت] گیای مارەمى لە خۆراوای-
 کوردستان و جوانرۆ و کەرکووک زۆرە،
 دارچییوشى پیدەلین بو کوشتنى ھوورگی
 ناوگوێ بە کەلکە. (گل مریم)
 دەرمانى پەوانى: (١) دەرمانى ئیسھال و
 زکچوون. (مسهل)
 دەرنشێف: [ناو،لناو] بەراوہ زوو؛ سەرەونخوون.
 (برعکس)
 دەروازە: [ناو،] دەرکی گەورە؛ دوو پرێزە کى بە-
 توپچنراوى گۆرە پانی توپی یی. (دروازه فوئبال)+
 دەرووندەر: [ناو،لناو] بە جەرگ؛ دلدار؛ دلگوشاد؛
 جوامیز؛ دلفران. (با همت؛ جگرددار)
 دەروونی: [ناو،لناو] ھونەرورى؛ ناخی؛ گیانی.
 (درونى)
 دەروەج: [ناو،] پەنجیرە. (پنجره)
 دەرەتان: ھەل و دەرفەت؛ جیگەى پزگاربوون.
 (مفر)
 دەرەجەیک: بن زاراوہى ئەرەلانی کە دەرەجە

يک.

دمرجه يه ک : [ئاوه لئاو] هه ناره که دمرجه يه که
واتا: زور چاکه؛ سهره. (درجه يک؛ ممتاز)
دمرجه يک : په يک؛ يه کپله؛ دمرجه يک
سوږاکه زياد بکه، واتا: يه کپله، يه ک دمرجه
زيادی بکه. (يکدرجه).

تيښي: هه ره ناوچه (موکوريان) که يک به يه -
ک گوږيه ده کا هيندي جار به راوه ژويان ده کاته -
وه و (دانه دم يه ک به دانه دم يک) به کار دینی
که ليره دا (په ک و يک) هه و اتاييکيان هه يه
وکيشه ي بڼه مایي زماني کوردی نيه نه که رچی
چاوه پوانی يه کلایي بوونی هه يين

دمره ده: خوږ زينه وه له کار. (از زیر کار در رفتن)
دمرنده شت: [ئاوه لئاو] کاکي به کاکي؛ زور به -
رفراوان. (درندشت)

دمرنگ: دمرنگ؛ ډير. (دير)
دمرمو که فتن: [چاوگه ت] چوونه ده؛ وه دمر که
وتن؛ ناشکرا بوون. (بيرون رفتن؛ برملا شدن)
دمری: [ناو] زماني فارسيی دهری. (فارسی
دری)

دهر يابه: [ناوت] ماسی خوړه؛ فړنده يه کی مه -
له وان و گه وره يه، دوو جوړن؛ په ش و گه ردن -
سوور. (مرغ غواص)
دهر يادل: [ئاوه لئاو] دل فره؛ دل فره وان؛ دل او.
(در يادل)

دهر ياکير بوون: حاله تي نه خوشيني زور مانه وه له
که شتی و دهر يادا. (درياگرفتي)
دهر ياونی: هه لسو وړاندي کاروباری که شتی و
پاپوړ. (ناخدائی)

دهر يزانک: [ناو] که وشکه ن؛ ئاستانه؛ پيشدرگا.

(کفش کن)

دهری ناهيني: (۱) نای هينيته دهر وه. (بيرون
نمی آورد) (۲) ب. پيکنایي؛ واناييت؛ تهواوی ناکا؛
سه رناگری. (نمی شود) (۳) به ش ناکا؛
ناگا. (نمیرسد)

دهزگ بادرياک: [ناو، بهر] فريتي کرژ؛ دهزووی
بادراو؛ کشته ک. (ريسمان تاب داده)

دهزگ هه لکه ر: [ناوت] خه په ک؛ کلافه که ر و
کوکه رموه ي دهزوو. (چرخ ريسمان)

دهزگ ياو: [ناوت] دمروو يک که دوعای به
سهردا ده خوږن بو چاکبوونی نو به تی؛ دهزووی
له زېرين. (ريسمان دعای قطع تب)

دهزگين: [ناو]؛ (۱) دمرگيره. (دستگیره). (۲) هه -
وسار؛ هه قسار؛ دهسکه وسار؛ دهسته جلمو. (اقسار)
دهزويران: [ناو]؛ دمرگيران. (نامزد)

دهزيران: [ناو]؛ دمرگيران. (نامزد)
دهزاندين: [چلوگه ت] داخکړنی ددان بو ژان
شکاندنی. (داخکړدن دندانی که در دکنند)

دهس ئاير: [ناوت] ئاور دوو؛ دهسه چيله. (شاخه
های نازک آتش روشن کردن)

دهسايه ر: [ناوت] ئاور دوو؛ دهسته چيله. (خار -
برای روشن کردن آتش)

دهسبار: دوو که سی، دهست به يه که وه گرتن و
تاييک بار کردن. (دو نفر باری بار کردن)

دهسباز: [ناوت] دهسته واژه ي موسيقايه، واتا
دهنگی سیمی ساز له حاله تي ئاز ادا. (دستباز)

دهس بژير: [ناو + ئاوه لئاو] دهستچين؛ به دهست
هه لېژير دراو؛ هه لېژارده. (دستچين)

دهسبو: [ناو]؛ شهمامه. (دستبنو)
دهسبه دهس دان: (ب) دهست نانه ناو دهستی يه -

ک؛ بهیهک گه یاندنی بووک و زاوا. (دست به دست دان) +

دهس به زهره ر : زهره رگه یین؛ که سیک زور خه تا بکا و زهره ر بگه یه نی. (زیان رسان)

دهس به کاربوون : [چاوه گه ت] دهس پیکردن . (شروع کردن)

دهس بینک : [ناو، ت] دهس تبه ند؛ بازنه؛ خر فال. (النگو)

دهس تافیتن : [چاوه گه ت] دهس تاو یژتن؛ گرتن؛ ده- ست بو بردن. (دست درازی. دست اندازی)

دهس تاو : [ناو، ت] تاماو؛ ناودانی مه و مالات به ناوی که (دو و سزگاوی تیکه ل ده کهن . (آب- دادن حیوانات با آب و دوغ مخلوط) +

دهس تراز : فد؛ [ناو، ت] کوژی موسیقاییه؛ میز راب له سیمی نامیریکی موسیقادان بی نه وهی قامک له سه سیم دابریت. (دست باز)

دهس تیر : [ناو، لئاو] دهسیر؛ قولیر؛ فیله باز؛ هه لحه له تین؛ خاپین. (کلاه بردار)

دهس تبه ربوون : [چاوه گه ت] (ب) جیا بوونه وه؛ لهیهک هه لبران؛ دوور که و تنه وه؛ دهس تبه ربوون له شتی که به دهس ته وه بیت. (جدا شدن)

دهس تبه سستی : [ناو، لئاو] دهس تبه ستر او؛ چ ژی- نه هاتی. (دست بسته)

دهس ت به سه ردا گرتن : [چاوه گه ت] ناگالپوون؛ خودان کردن؛ دهستی به سه ر مندالی هه تیوودا گرتووه . (مواظبت کردن) (ف. هن. زه- و تکر دن. (غصب کردن) +

دهس تبه سه ری : [ناو] هه لداشتن و دوور خسته- وه له زید به ویستی حکومت و له ژیر چاوه- دیریدا بوون. (تعبد)

دهس ت به لاف : [ناو، لئاو] هه له خه رج؛ دهس ت بلاو. (ولخرج)

دهس تبه ند : [ناو،] (۱) که له پچه. (دست بند زدنانی).

(۲) بازن؛ خر خال؛ مووچ بند. (دست بند) +

دهس تیین : [ناو،] دهزین؛ پرسمانیک که شه- وانه شوان دهیکاته مل شه کیکی سرک و سه- ریکی تری ده کاته باسکی خوئی بو ناگاداری له مه ترسی یان پادانی پانه مه پ. (ریسمان بازوی- چوپان)

دهس تیپک؛ سه ره تای دهس تکردن به- کاریک. (شروع)

دهس تیکه لکردن : [چاوه گه ت] (ب) سه رجیی کردن و پیکه وه نووستنی ژن و پیاو. (هم خوابگی)

دهس تییه لکیشان : [چاوه گه ت] دهس تکردن به ناو تراو یان شتی تردا؛ دهس تکردن به ناو قولی کراسدا. (دست فرو بردن)

دهس تجهم : [بفند] ته فر؛ تیکر؛ گشت؛ پیکه وه. (دسته جمعی)

دهس تیچیکری : [ناو، لئاو] کاری دهس ت؛ ده- س تکرد. هه ر شتیک که به دهس ت دروستکراییت . (دست کرد)

دهس ت خالی : [ناو + ناو، لئاو] دهس ت به تال؛ (ب) فقیر؛ بی نه نو؛ هه ژار؛ دهس تنگ؛ نه دار. (بینوا)

دهس ت خاو : [ناو، لئاو] دهس تخاف؛ سست له کاردا . (سست درکار)

دهس تخرو : [ناو] (۱) دهس تخرو؛ فریو؛ خاپان؛ خه له تان؛ (فریب) (۲) دهس ته مو؛ رام؛ هوگر؛ (رام)

دهس تخور : چیشتی که به دهس ت بخوریت و تراو نه ییت. (خوراک غیر آبکی)

دهستخوش : ثافه رین کردن له چاک نه نجامدانی
 کاریک. (تشکر)
 دهست خویندهوه : [چاوگهت] بهراوه ردکردنی
 دهستی حریف له یاری په راتودا؛ (ب) هه ست
 کردن به نییه تی کهسیک. (دست خواندن)
 دهستخهړو : [ناو] (۱) فریو؛ (فریب) (۲) دهسته مو؛
 پام؛ کهوی. (رام) < دهست خړو
 دهست خهړو کردن : [چاوگهت] خاپاندن؛ رام کر-
 دن. (فریفتن)
 دهست خلیای : دهست له جی چوون. (ازجا-
 در رفتن دست)
 دهستدروو : [ئاوه لئاو] شتیکه به دهست درواییت،
 (دووراییت). (دست دوز)
 دهستدریز : [ئاوه لئاو] (ب) دهستپوشتوو؛ زوردار؛
 دهسته لانداز. (قدرتمند)
 دهست دریزمو کردن : [چاوگهت] دهست دریز
 کردنهوه. (ب) پارسه کردن؛ سوال کردن. (گدایی
 کردن)
 دهستدریزی : [ناو] زموت؛ تهجاوهز؛ ئیلاقه؛
 هیرش. (تجاوز)
 دهستپاست : [ئاوه لئاو] نهنگیوه؛ تیرنه اندازی له
 نامانجدهر. (هدف زن)
 دهستپاستی : [ناو] دهستپاستی؛ نیشانه نهنگیوی.
 (مهارت در تیر اندازی)
 دهستپوشتن : [چاوگهت] دهستپوشتن؛ دهسته-
 لات داری. (قدرتمندی)
 دهستپوشتوو : [ئاوه لئاو] بالا دهست؛ به دهسته-
 لات. (ب) دهولمه هند؛ تیروته سهل. (قدرتمندی)
 دهستپوشتن : [ناو] دهستپوشتن؛ دهسته لاتداری؛
 دهولمه نندی. (قدرتمندی)

دهستپوشتوو : [ئاوه لئاو] به دهسته لات؛ توانا؛ دهست
 پوشتوو. (قدرتمند)
 دهستپونج : [ناو] پاره ی په یدابوو بهر نه جی شان؛
 مزی پونج و حهول و ته قالا و زه حمت کیشان.
 (دست رنج)
 دهستپونگین : دهستنه خشین؛ کار جوان و هو-
 نه رهنه د. (دست رنگین)
 دهستسپ : [ناو]ت دهسره دهست؛ ههوله.
 خاولی. (دستمال؛ هوله)
 دهستسووک : [ئاوه لئاو] (ب) کهسیک که زینده-
 وهر سهرده پریست درهنگ گیانی دهرده چیت.
 (سبک دست) +
 دهستشپ : [ئاوه لئاو] دهستبلاو؛ ههله خهرج.
 (ولخرج)
 دهست شل یوونهوه : [چاوگهت] (ب) بیمیلی له
 تهواو کردنی کاریک؛ دهست نه چوونه کاریک.
 (بیمیلی به انجام کاری)
 دهستقورس : [ئاوه لئاو] (۱) کهسیک که مشت و
 زله ی زور به هیزه. (۲) نه گهر ناژه لیک سه-
 ربهر پیت زوو گیانی دهرده چیت. (دست سنگین)
 دهستگا : [ناو]ت دهزگا و مهقام له-
 موسیقادا. (دستگاه) +
 دهستگر : یارمه تیدمر؛ یاریکار؛ ئاریکار. (یاری-
 کننده)
 دهستگه یشتن : [چاوگهت] سهرپه رزان. (فرصت
 داشتن)
 دهستگیرانهوه : [چاوگهت] گیرانهوه ی دهست
 له کاریک و لئی په شیمان بوونهوه. (دست پس-
 کشیدن)
 دهستگیراو : بی دهر فته؛ سهر نه پهر ژاو. (بی فرجه)

دهست لُفوک : کردهوه؛ پَفتار . (رفتار)

دهست لهسه رسینگ : [ئاوه لئاو] به ته دهب له به رانبر گهوراندا پړاوهستان و چاوه پړوانی ئمرو فه رمان، وکردنی فرمان بوون؛ ئاماده به خزمهت . (دست به سینه)

دهست لیخشانندن : [چاوهگهت] په لاندن؛ دهست پیامالین. دهست پیا هیئان. (دست مالیدن. لمس - کردن)

دهست لی شوړدن : [چاوهگهت] له شتیک ناهومید و بی هیواوون. (ناامید شلن)

دهست لی کیشاننوه : [چاوهگهت] دهست لی هه لگر - تن. (رها کردن)

دهست مال : [ناوت] (۱) له چک؛ دهست مال . (۲) دهره دهس؛ دهست سړ. (۱) له چک (۲) دهست مال (دهست میز : [ناو] دهست نوویژ . (وضو)

دهست نفیس : [ناو] دهست نووس؛ دهست نووس (دست نویس)

دهست نیژ : [ناوت] دهست نیا؛ ئهو باخه دهست نیژی خوځه : خوځ چه قاندوومه (بادست خود کاشته) دهست واز : [ئاوه لئاو] دهست باز؛ دلاوا. (باهمت؛ بخشنده) < دهس باز

دهست و پا وهشانندن : [چاوهگهت] دست و پا لیدان؛ په له قازی کردن (دست وپازدن) + دهست هارپ : [ناوت] دهسارپ. (دستاس)

دهست به بندی : دهسته کردن و بهستن . (دسته بندی) +

دهسته چن : [ناوت] (۱) جوړیک تری (نوعی - انگور). (۲) میوه ییک که به دهست له داربکریته وه (دستچین)

دهسته چو : [ناوت] داره دهست؛ چپودهست. (چو

بدست)

دهسته دار : (۱) داره دست؛ (۲) داری نیونجی؛ (۳) دهسته دار؛ دهسکار . (۱) چوب دست ۲. چوب متوسط ۳. دسته دار)

دهسته کچ : (۱) کچی جه خلی مندالکار. (دختر نو جوان) (۲) گوروویک کچ. (یکدسته دختر)

دهسته کوپ : (۱) کوپه لوی مندالکار؛ تازه لاو. (۲) گوروویک کوپ. (۱) نو جوان ۲. یکدسته پسر)

دهس تهنیا : [ئاوه لئاو + ناو] تهنیابال؛ به تاقی تهنیا . (دست تنها)

دهسته واژه : کوژ؛ ئیستیلانج؛ وشه ی تاییهت به هه ر تیپ و تاقم و دهسته که واتاییکی تاییهت ده گه ینی وهک دهسته واژه ی بازپړی، هونه ری، مو سیقای . (اصطلاح)

دهسته هارپ : (۱) [ناوت] دهستارپ. (دستاس) (۲) دهسته هاره؛ دهسکی دهسارپ. (دسته دستاس) دهست هه لکردن : [چاوهگهت] قول هه لکردن؛ خو ئاماده کردن. (آماده شلن)

دهست هه لئنان : [چاوهگهت] (ب) کوځه ک کردن، له شهرو ژن هیئاندا یان هه ر کیشه یه کی دیکه دا. (کمک کردن)

دهس خالی : [ئاوه لئاو] دهست تنگ؛ دهست کورت؛ هه ژار. (دست خالی)

دهس داشوړین : دهس داشوشتن؛ (ب) له شتیک ناهومید بوون. (قید چیزا زدن)

دهس دروو : [ئاوه لئاو] دووراو به دهست (دست دوز) دهره بادان : [چاوهگهت] دهره هه لسووپړاندن له هه لپه پړندا . (دستمال دورسر گرداندن)

دهسکه نه : پښه وهی دهغلی کور ته بالآ به دهست، که بهر داس نه که ویت. (درو بادست)

دهس کیشانهوه : [چاوگه،ت] تهک دانه دواوه له
 سهر سفره: دهس هه لگرتن له کار. (عقب
 کشیدن)
 دهسگور : به ئانقه سه؛ به دانسته؛ دهس نه نقه س .
 (عمدا)
 دهس له دونيا بهردان : [چاوگه،ت] دهست ژ
 دنۍ بهردايۍ؛ دهست له خوښۍ دونيا هه-
 لگرتن، (دست از دنيا شستن)
 دهس له رهش و سپۍ نه دان (ب) هيچ کارۍ نه-
 کردن . (دست به سپاه و سفيد نژدن)
 دهس ليداشورن : [چاوگه،ت] هوميد به شتيک
 نهمان؛ ناهوميد بوون . (دست شستن از چيزی)
 دهسه هار : [ناوت] دهستار؛ دهسکی ده-
 ستار، (دستاس؛ دسته دستاس)
 دهس هه لگرتن : [چاوگه،ت] ره هاکردن؛ لی گه-
 ران؛ واز لی هينان. (دست برداشتن)
 دهس ههوسار : هه قسار؛ ده زگين. (افسار)
 دهسکه پن : گيا و دهغل ودان به دهست پښنهوه؛
 دهسکه نه . (درو با دست)
 دهسکه پښه : نامرازیکه له که رهسته ی هه
 لاجيدا (قطعه ای در دستگاه حلاجی)
 دهس لاخستن : [چاوگه،ت] له کيشان و پيواندا
 فيلکردن؛ کهم فروشتن؛ کهم فروشی (کم فروشی)
 دهس ليړياگ : [ناوبهر] دهس پياهورياک؛ ده-
 ستا ليدراو؛ شهقل شکاو . (دستکاری شده)
 دهس ليکيشانهوه : [چاوگه،ت] واز لی هينان؛
 دهست لی هه لگرتن . (دست کشیدن)
 دهس مال شهرمه : [ناوت] چنراو پکه به بهر لووتدا
 هه لده به ستریت. (دستمال جلو بينی)
 دهس نه خواردوو : تاکبه ند؛ دهست لينه دراو؛ مورنه

شکاو؛ شهقل نه شکاو . (دست نخورده)
 دهسنووانن : [چاوگه،ت] دهست نوواندن؛ دهسته-
 لات نيشاندان؛ خو نوواندن . (خودنمائی)
 دهس ودلواز : [ئاوه لئاو] دلاوا؛ به هيممه؛
 دلفراوان. (دست و دل باز)
 دهس ونه خش جولان : [ئاوه لئاو] کار جولان؛ به سه-
 ليقه له کار دا دهست پښه گين. (با سليقه در کار)
 دهس وه شين : [ناوبک] مشت وه شين ؛ وهک
 شاخ وه شين. (کتک زن با دست)
 دهسه خويشک: دهسته خوشک؛ گرو پیک هاواله
 کيزی هاو تهمه ن. (دختران همسال و دوست)
 دهسه سهر: دهس به سهر؛ مه ژوول؛ خاپاندن؛
 فريودان؛ (بچو بلی هاتووم بو دهسه سهره که)،
 به مندا ل ده لين بو نه وهی بهو سپارده يه سهر-
 گهر می بکه ن. (دست بسر)+
 دهسه لين : [ئاوه لئاو] دهسته مو؛ دهسگرو؛ پرام. (رام)
 دهسه ناو : نه سپ پښه؛ دهسته ناو؛ مه يدانه نه-
 سپيک. (ميدانی باندازه تاخت اسب)
 دهسه وئاوانی : [ناوت] دهسکا ونگ؛ دهسکی-
 ناو ننگ. (دسته هاون)
 دهسه لپيکان : پهنجه هه لپيکان؛ (ب) خه مبار-
 بوون؛ پهنجه تيک هه لکيشان. (دست به زانو)
 دهسه لگرتن : [چاوگه،ت] دهسته لگرتن؛
 واز هينان؛ ليگه ران. (دست برداشتن)
 دهسه هوسار : [ناو] دهسته هوسار. (افسار)
 دهسی : [ناو] دهستی؛ نه غد قهرز پيلان؛ (ب)
 دهست قهرز. (دستی)
 دهستی کاکی به کاکی : [ناو] دهستی چول وهول و
 بهرين؛ يبابانی بی يابان. (بيابان برهوت)
 دهسی : (۱) دينۍ؛ دهزی. (می ارزد). (۲) له سهر-

چاوهی (شیان)ه نه‌شی پړوم. (باید)

ده‌شیا: (۱) ده‌ی هی‌نا؛ ده‌ژیا. (می‌ارزید). ده‌بوو؛ نه‌شیا؛ ده‌بوو؛ مه‌شیا. (می‌بود)

ده‌غه‌له: [ناو،] خموش؛ نا خالیسی. (غش)

ده‌فيله: [ناو،] سان؛ پړژه؛ پړژه‌وو. (سان)

ده‌قار: [ناوټ] (۱) ده‌وار؛ حیوانی راگیراو، وه-ک نه‌سب و مهر و مالټ. (حیوانات اهلی). (۲) په-شمال. (سیاه‌چادر)

ده‌فبگوټن: په‌یمن‌پاگر؛ خاوه‌نی‌قسه‌ی خو‌ی؛ له‌به‌لین‌لانه‌ده‌ر. (درست پیمان)

ده‌قد‌ریا: [تاوه‌ل‌ناو] زور‌بلی؛ زار‌دراو؛ چنه‌دریژ؛ پاژ پانه‌گر. (روده‌دراز)

ده‌قراست: [تاوه‌ل‌ناو + ناو] پراست‌بیژ؛ قسه‌که‌ر له‌لایه‌ن جه‌ماو‌مریکه‌وه‌ده‌م‌پراست. (راست-گفتار؛ سخنگو)

ده‌فک: [ناوټ] ده‌سره‌ی به‌رلووت؛ سه‌رپوش؛ ده‌م‌ناخن؛ زار‌ناخن. (سربوش)

ده‌فکهن: لیو‌کهن؛ زه‌رده‌خنه. (لبخند)

ده‌فنه‌رم: میهره‌یان؛ پرو‌خوش. (خوشرو)

ده‌فه‌ده‌شتی: ته‌پاله‌ کیویه. (تاپاله)

ده‌فه‌ر: [ناو،] ناوچه؛ هه‌ریم. (منطقه)

ده‌فیک: [ناو،] کلک؛ جوو‌جکه. (دم)

ده‌قاو‌ده‌ق: ته‌واو وه‌ک خو‌ی؛ عه‌ینی شت. (مطابق)

ده‌قبه‌ستن: [چاو‌گه‌ت] ساف‌ویستان؛ ده‌ق‌گر-تنی شتی ئوتوو‌کراو یان قه‌دکراو؛ شتی له‌حاله-تیکدا مانه‌وه. (صاف‌شدن؛ ماندن در یک‌حالت)
ده‌قد‌قان‌دن: چاو‌گه‌ت [قدیلکه‌دان؛ ختیلکه‌دان. (غلغلک‌دادن).

ده‌قسان‌دن: چاو‌پوشی؛ خسته‌ن پش‌تگووی. (چشم

پوشی)

ده‌ق‌و‌غ‌ر: [به‌ند] پراست‌وپ‌ه‌وان؛ بی‌پروده-ربایستی‌کردن؛ بی‌پرو‌بینی؛ پراسته‌وپ‌راست. (رک-ورو راست)

ده‌ق‌و‌ده‌ق: [به‌ند] ده‌پ و و‌غ‌ر؛ پراست‌وپ‌ه‌وان. (پراست و بی‌تعارف)

ده‌ل‌ل‌نه: [ناو] دل‌لویه. نم. شه. شی. (نشت؛ ترشح)
ده‌ل‌ده‌لو‌ک: < داو‌داوه‌کو‌سه

ده‌ل‌ق: [ناوټ] ته‌لق پرو‌په‌ری نایلو‌نی شو‌وشه-ثاسا. (طلق)

ده‌لو‌وجه: [ناو] بی‌باری‌سوور. (فلل قرمز)
ده‌لو‌ود‌لی‌ر: [تاوه‌ل‌ناوټ] جوامیر و تازا‌میر‌خاس و دل‌قایم. (با جرئت)

ده‌لو‌وق‌هل: [ناو] (۱) مرو‌قی پروو هه‌ل‌ما‌ل‌راوی تازای چنه‌باز. (تترس. خراف) (۲) گه‌ده و‌گوده.

(الوات)

ده‌له: (۱) ده‌له؛ زور‌مال‌انگه‌پ. (دله). (۲) [پیش‌گر] دیل؛ بو‌می‌بینی‌ه‌حیوانگه‌لی وه‌ک سه‌گ و گورگ. (سگ و گرگ ماده). (۳) له‌چاو‌گه‌ی ده-ل‌ل‌دن وه‌ر‌گیراوه‌وه‌ک ده‌ل‌میز. (چکه)

ده‌له‌چه‌یی: نرمی و سوو‌کی و میچکه‌میچکه-کردن بو‌ثم و نمو؛ ماستاو‌که‌ری؛ (ریایی)
ده‌له‌شیر: شیر‌ی می. (ماده‌شیر)

ده‌له‌میز: [له‌چاو‌گه‌ی ده‌ل‌ل‌دن] که‌سیک‌که‌به‌خویدا ده‌میزی؛ (شاشو)

ده‌لیف: [ناو] هه‌ل؛ ده‌رفه‌ت؛ ده‌ره‌تان. (فرصت)

ده‌لینگان وه‌ره‌اتن: [چاو‌گه‌ت] پاهه‌ل‌خستن؛ توند پرو‌یشتن. (سریع رفتن)

ده‌ماخ‌شکان‌دن: [چاو‌گه‌ت] که‌یف‌خوشی له‌که

سیک تیکدان. (حال گرفتن)

دهمارگرز: [ئاوه لئاو] پروتال؛ تووپه. (عصبانی)

دهماره: [ناو] په گه ی کانزا له کان (مه عده) دا

وهک په گه ی زېږ و ناسن له ژیر عه زدا. (رگه)

دهمان: دمو دوو؛ به کری گرتی زه وی به دمو دوو.

(دودهم) +

دهمای: دواپی؛ دمای. (عاقبت؛ بعدا)

دهمای: [ناو، ت] مداس؛ چه کچه کیله؛ که وشي

سهر پای. (دمای)

دهمه قین: [ناو، بک] (ب) [ئاوه لئاو] چنه باز؛

فروپژ؛ دریژ دادپ. (پرخرف)

دهم تپوه دهر: (ب) خو تپه لقورتین به قسه.

(فضول)

دهم چه ورکردن: [چاوه گه، ت] (ب) سمیل چه-

ورکردن؛ دهم شیرینی پیدان؛ رشفت دان. (سبیل

چرب کردن)

دهم خوشی: [ناو] راوینز خوشی؛ زمان-

شیرینی. (شیرین زبان)

دهمدادان: (ب) سهرله له وهه کردنی ئاوال.

(چریدن حیوانات)

دهم دهمان: دهم به دهمه وهمان؛ راموسینی زور و

لیو له سهرلیو. (بوسیدن زیاد)

دهمدهمانی: دهمدهمانی؛ ماچ گوپینه وه؛ دهم به-

دهمه وهمان. (لب بر لب)

دهم پانه وهستاو: [ئاوه لئاو] (ب) قسه درکین؛ پاز

درکین. (افشاگر پاز؛ دهن گشاد)

دهمژمار: کاترمیر. (ساعت)

دهمسارد: [ئاوه لئاو] تانجی که به نچیر دهگا به

لام درمنگ نچیر بگریت. (تازی که دیر شکار را

بگیرد)

دهم شیرینی: [ناو، ت] پیزانه؛ شمنعام؛ خهلات

پیدان بابه تی چاک شهنجامدانی کاریک. (ب)

پشفهت (انعام؛ رشوه)

دهم قورس: [ئاوه لئاو] پاز هه لگر؛ پازدار؛ قسه

نه درکین. (دهن قرص)

دهمکو: دهمکوت؛ سه رزمشت. (سرزنش)

دهمکول: دهم ولیو چکوله؛ دهم خونجه. (غنچه

دهن)

دهمکیش: (۱) سیغار کیشیک که دوو کهل ناباته

نیو سییه کانی و قووتی نادا. (دهن کش) (۲)

ماده (دوشه کچه) ی سهر نانه وهی (پلاو) بو دهم-

کیشان. (ده مکن)

دهمگه نیگ: جوریک جوینه؛ زار بوگمن. (دهن

گندیده)

دهمدهست: [ئاوه لئاو] دهمودهست؛ خیر؛ ئازا؛

زوو؛ فهوری. (فوری)

دهم له دهم نان: [چاوه گه، ت] (۱) دهمدهمان کردن

و راموسین. (لب بر لب گذاشتن) (۲) سهر خسته

سهر؛ شهره چهقه له گه لکردن (دهن به دهن

گذاشتن)

دهم له سهر پشت: که وتنه دوا ی بی ماوهی تانجی

به شوین نچیردا. (بی فاصله دنبال دودن)

دهم لینیان: [چاوه گه، ت] دهم پیوه نان؛ دهم به کا-

نییه وه یان کاسه ی پر له تراوه وه نان. (کنایی

نوشیدن)

دهموجهم: [ناو] (ف. گیو) ئابور. (اقتصاد)

دهمووش: [ناو] (ف. گیو) شیه ی حتی شیرین.

(شیره شیرین)

دهمهت: [ناو، ت] تووتنی وه لاشمی له سهریه ک

دانراو و کوگا کراو. (کپه توون چیده شده)

دهمه ترشته : [ناوت] (۱) دهمه ته شوی: (۲)
 تولا شه؛ تولا ش. (تیغه تیشه؛ تراشه چوب) +
 دهمه رقاجان : ناو ربازی له شایی و
 شادمانیدا. (شادی و آتش بازی)
 دهمه رقوپان : [ناوت] پاتول؛ پاتول.
 (شلوار کردی)
 دهمه زمرده : بیچووی مهل که هیشتا زمردی
 دهندووی ماوه. (جوجه که هنوز نوکش زردی
 دارد) +
 دهمه قه چی : [ناوت] لهت و کوتی قوماش و
 قاقه ز که له بریندا یان پیکرکندا ده مینیته وه. (دم
 قیچی؛ پرت)
 دهمه وچوون : [چاوگه، ت] پیریه وه چوون؛ پیشواز
 کردن. (پیشواز کردن)
 دهمه وژوور : [ئاوه لئاو] سه ره وژوور. (سربالا)
 دمنلو وکبیله : [ناوت] فرنده یه کی کوچه ریه،
 نیومیتر دریژه و سپی پهنکه، دمنلو وک و بالی
 په شه و سه ری دمنلو وکی زمرده. (کفچه ننگ)
 دمنلو وک سووره : [ناوت] فرنده یه که به قه رای
 قه له بانه یی ده بیټ، سینگ و پشتی په شه و
 بالی سپیه. (صدف خور)
 دمنگ دابړین : [چاوگه، ت] په وتی توران و
 زیزبوون. (قهر کردن)
 دمنگدان : [چاوگه، ت] هاندان؛ فرماندان؛
 بانگ کردن؛ به لام بو فرمان به حیوان زیاتر
 وشه ی تورکی به کار دهری (۱) بو بز (گدی)
 واتا جوان، گدی واتا لاچو؛ یخه، (۲) بو که ر
 (هوش یا هیشت) کور تکراره ی هیشته که، (۳) بو
 سه گ کاتی پیوه پووان، (سوواربوون)، (سیک-
 سیک). (۴) بو سه گ کاتی دوور خسته وه (چنخ)

واتا دمر که وه، (۵) بو که له شیر له ومختی شه په-
 که له شیر دا دگل، (دگل دگل دانت دهمه)، (۶)
 بو وشر له کاتی چوک داداندا (یخ) واتا بکه وه
 ،بخه وه. (۷) بو گامیش، (یه لی) به زاراهوی
 سوواوی تورکی واتا. (یاعه لی) کاتی له ژیر باری
 قورس دایه (تهیج کردن) +
 دمنگ گر: [ئاوه لئاو] دمنگ بو؛ دزی زیل. (صدای
 بم)
 دمنگ وپهنگ: [ناوت] دمنگ و سیما. (ب) ده
 نگ و پهنگ بهر: ته له فزیون. (صدا و سیما؛
 تلویزیون)
 دهوان : ده بان. (خنجر از فولاد جوهر دار)
 دهور : رول؛ نقش؛ کایه کردنی نه کهر که له
 فیلمدا دهور ده گیری. (نقش بازی کردن) +
 دهور به سه رچوون : [چاوگه، ت] له باوکه وتن؛ له
 بره وکه وتن؛ له بیر خه لک چوون؛ دهوری چه
 قوکیشی به سه رچوو، ته و او بوو. (زمان بسر آمدن)
 دهوره : (۱) چاخ؛ سه رده م؛ دهوره ی نادرشا.
 (زمان نادرشا). (۲) زممانی دیاریکراو بو ده سییک
 و ته و او بوونی کاریک، دهوره ی ئاوسبوون نو
 مانگه. (دوره بارداری). (۳) کاری که به شیوه ی
 چهرخین و گهران به پیومبچی، دهوره میوانی.
 (دوره مهمانی). (۴) په وتی غار غارین به شه سب
 به شیوی جه غز سووپانه وه. (دوانیدن اسب
 بصورت دایره). (۵) ته و او کردنی ماوه ی چوونه
 وانه ی فیروونی کاریک؛ وه ک: دهوره ی
 میکانیکی. (دوره). (۶) گهران به شار و گونددا وه-
 ک چه رچی دهوره گیللی (گهردی). (دوره
 گردی). (۷) وانه ی فیروانی ته و او کردن (دهوره
 دیه) دهوره دیده: (ب) کارامه بوون و پسپو بوون

له کاریکدا . (دوره دیده) (۸) کتیب و نووسراوهی
پیوښتی وانه ییک، دمورهی پوولی چوارهمی
سهره تایی نوکتیبه. (دوره کتابیک کلاس)
دموره له لگرتن : [چاوهگهت] (۱) سه یاره کهوتنه
سهر باری توند روښتن. (دور برداشتن). (۲)
تهنگ پی هه لجنین و په تا په تا قسه پیوتن و
سهر زمشت کردن به تور پیوه . (دور برداشتن)
دموره یی : هه تا قهوان نه بیوو به باو، گوړانی
کور دی دموره یی (پیروډی) بوو هه چرغند سال
جاریک به شیوه یی (دموره یی) بو ماوه ییک زیندو
د مېو موه و دیسان فها موش دمېوو، دواي چه-
ند سال دیسان دهاته موه کایه. (دوره ای)
دموریش : [ناو]، عمودال؛ دموریش . (درویش)
دمولک : [ناو]، سه تلی ناو هه لکیشان؛ دولچه.
(سطل)
دمولت که تی : لیقه موه؛ هه زار؛ لیکه وتوو. (از
قدرت افتاد)
دمولته تی : [ناو له ناو] سه ربه میری؛ شتیک که
خاومنده که ی میر و جو کوومته بیت. (دولتی)
دموله قووج : [ناو له ناو] زار به ستوو؛ هه زار؛ دم-
قووچاو؛ بیدمگ. (بیدسا؛ بینوا)
دموه : (۱) دمبه؛ دمبه؛ ده فری نهوت و تراو
تیکردن. (دبه) (۲) دمبه که له گای نه خه ساوی مل
نه ستوو. (گاو گردن کلفت) +
دهیر : [ناو]، کلیسا؛ کنیسه . (کلیسا)
دهیلاخ : [ناو]، دهیلاخ؛ به چکه و شتری به-
کساله. (بچه شتر یک ساله)
دهیمیله : [ناو]، دیمیله؛ که ردیم (نوعی ارزن-
درشت)
دهیندک : [ناو]، چه قاله بادم؛ باهیف ته. بادم؛

چغاله).
دیپازون : فرد فد؛ اند؛ [ناو]، تاپیریکه بو کوک-
کردنی که مرسته گه لی موسیقیه که دنگی
نو ته کانی موسیقای لیدی و نه گوړه. (دیپازون)
دیار : [ناو]، ولات؛ ولایت. (ولایت) +
دیاره : (۱) له بهر چاو دیاره؛ به بهر چاو موه یه. (جلو
چشم است) (۲) پروونه؛ مه علوموه . (معلوم
است)
دیاکو : نهو له لین پادشای میدیا (ماد) که له
ناوچه یی هممه دان سهری هه لدا؛ له وشه-
کانی (دیانو کو، دایانو کو، دیا ناوک) موه هاتووه.
ناوی سردار یکی به ناو بانگی سهرده می هه-
خاصه نشیان بووه. (اولین پادشاه ماد. دیاکو)
دیالوگ : اند؛ فد؛ په یشین. دهسته واژه ی
سینما یه و اتا قسه کردنی نا که ره کان له فیلم و
شانودا. (دیالوگ)
دیا : جوړیک قوماشی نه تله س. (دیا) +
دیده ی بهد : چاوی پیس. (چشم شور)
دی دی تی : (د. د. ت) فرد؛ فد؛ اند؛ پوړیکی سپی
بو له بهرین بردنی جر و جانه وهر. (د. د. ت)
دیرو : که ردوو؛ (قاناو، له تور کیسه موه هاتووه)؛
که ردووی میو. (کرت) +
دیرو : (۱) هه لکو لرو؛ دهر دراو؛ دیرو؛ که ردوو.
(۲) رابووردووی چاو گه ی دان؛ دراو؛ وهک
: ناود دیرو؛ ناودراو، که ناودیر ناوی پیداو (کرت)؛
آبیاری شده)
دیرن دیر : ناوړیک که فله کان له نیوه ی مانگی
ره شه مه یدا دهیکه نه موه (آتش بازی
عیسویهارنیمه اسفند)
دیرنشین : دهرنشین؛ کلیسا نشینی. (ب-ته-
نیایی و دووره پهریزی و دهست له دنیا بهردان

(دیرنشیني)

دیرهگ : هه‌رواز؛ ته‌پ؛ ته‌پی دریز؛ تیره-
شان (تیه دراز)

دیزبان: [ناوټ] چاودیری قه‌لا. (دژبان)

دیزبانی : چاودیریی قه‌لا؛ (ب) مهرزینگه‌ییکه
چاوه‌دیری به‌پوه‌چوونی یاسای عه‌سکه‌ریه.
(دژبانی)

دیسک : فرد؛ فر؛ اند؛ [ناو] (۱) پووپه‌پیکی جه-
غزئاسا وه‌ک قه‌وان له‌ ئامیری کامیوټیردا
(فلایی دیسک) (۲) پووپه‌پیکی کانزایی دوو
کیلوپیسه بو و مزرشیی دیسک هاوټزن.
(دیسک) (۳) پووپه‌پیکی جه‌غزئاسایه له‌ ده-
زگای تورمزی سه‌پاره‌دا. (۴) کروژ کروژیی
خړوله له‌ ناو موغهره‌ی پشتدا. (دیسک) (۵) نه-
خوشینی دیسک؛ نازار پیگه‌یشتن یا ترازانی
دیسکی موغهره‌ی پشت. (دیسک)

دیغ: [ناوټ] خه‌ت. هیل. (خط)

دیغ‌دیغ : خه‌ت‌خه‌ت؛ هیل‌هیل؛ ری‌ری. (راه
راه)

دیقدیشک : [ناوټ] کرمی پېخوله. (کرم روده)

دیقین: پینه‌خت؛ پاته‌خت. (پایتخت)

دیقلوک : [ناو،] باپشکیو؛ قنچکه‌سلاو؛ چینه‌چکه-
سلاو؛ سیتکه‌سلاو. (گل مژه؛ سنده سلام)

دیکرن : [چاوه‌ت] دیتن؛ تماشاکردن؛ پوانین.
(نگاه کردن)

دیلات : داوه‌ت؛ شایی؛ زه‌ماوه‌ند؛ دیلان.
(جشن عروسی)

دیلاف : [ناو،] پزگه‌ی ئاوی پو‌بار. (جائی که
آب رودخانه در آن میریزد)

دیلماج : [ناو،] له‌ تورکییه‌وه هاتوو‌ه (دیل واتا
زمان) وه‌رگیزی قسه به زمانیکی تر. (مترجم)
دیلسوان : [ناو،] دهرزی ته‌به‌نه؛ دهرزی لیغه
دوورین. (سوزان لحاف دوزی)

دیله‌سه : دیله‌سه‌گ. (لگ ماده)

دیله‌ف : [ناو،] جیگا. (جا)

دیله‌وه‌وا : [ناوټ] دیله‌به‌با. (سگ گشن خواه)

دیلی : حاله‌تی به‌ندی بوون؛ گیراوی له‌شه‌پ‌دا.
(ب) بنده‌ستی؛ ژیرچه‌پوکه‌یی. (اسیری)

دیسانی : ماننده‌وه؛ ماندگار؛ دژی کوچه‌ری.
(ماندگاری)

دین : (۱) نه‌وانیش دین؛ (داهاتی هاتن) می
آیند. (۲) زه‌ین؛ دینا خوه بدی؛ سه‌رنجی بده‌ری؛

تماشایی بکه. (ذهن)

دین : (۱) دین؛ ئیمه‌یش دین. (میائیم). (۲) سه-
رنج؛ زه‌ین؛ دینا‌خوه بدی. (ذهن)

۴. ۵. ۶. ۷. ۸. ۹. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳. ۳۴. ۳۵. ۳۶. ۳۷. ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰. ۱۰۱. ۱۰۲. ۱۰۳. ۱۰۴. ۱۰۵. ۱۰۶. ۱۰۷. ۱۰۸. ۱۰۹. ۱۱۰. ۱۱۱. ۱۱۲. ۱۱۳. ۱۱۴. ۱۱۵. ۱۱۶. ۱۱۷. ۱۱۸. ۱۱۹. ۱۲۰. ۱۲۱. ۱۲۲. ۱۲۳. ۱۲۴. ۱۲۵. ۱۲۶. ۱۲۷. ۱۲۸. ۱۲۹. ۱۳۰. ۱۳۱. ۱۳۲. ۱۳۳. ۱۳۴. ۱۳۵. ۱۳۶. ۱۳۷. ۱۳۸. ۱۳۹. ۱۴۰. ۱۴۱. ۱۴۲. ۱۴۳. ۱۴۴. ۱۴۵. ۱۴۶. ۱۴۷. ۱۴۸. ۱۴۹. ۱۵۰. ۱۵۱. ۱۵۲. ۱۵۳. ۱۵۴. ۱۵۵. ۱۵۶. ۱۵۷. ۱۵۸. ۱۵۹. ۱۶۰. ۱۶۱. ۱۶۲. ۱۶۳. ۱۶۴. ۱۶۵. ۱۶۶. ۱۶۷. ۱۶۸. ۱۶۹. ۱۷۰. ۱۷۱. ۱۷۲. ۱۷۳. ۱۷۴. ۱۷۵. ۱۷۶. ۱۷۷. ۱۷۸. ۱۷۹. ۱۸۰. ۱۸۱. ۱۸۲. ۱۸۳. ۱۸۴. ۱۸۵. ۱۸۶. ۱۸۷. ۱۸۸. ۱۸۹. ۱۹۰. ۱۹۱. ۱۹۲. ۱۹۳. ۱۹۴. ۱۹۵. ۱۹۶. ۱۹۷. ۱۹۸. ۱۹۹. ۲۰۰. ۲۰۱. ۲۰۲. ۲۰۳. ۲۰۴. ۲۰۵. ۲۰۶. ۲۰۷. ۲۰۸. ۲۰۹. ۲۱۰. ۲۱۱. ۲۱۲. ۲۱۳. ۲۱۴. ۲۱۵. ۲۱۶. ۲۱۷. ۲۱۸. ۲۱۹. ۲۲۰. ۲۲۱. ۲۲۲. ۲۲۳. ۲۲۴. ۲۲۵. ۲۲۶. ۲۲۷. ۲۲۸. ۲۲۹. ۲۳۰. ۲۳۱. ۲۳۲. ۲۳۳. ۲۳۴. ۲۳۵. ۲۳۶. ۲۳۷. ۲۳۸. ۲۳۹. ۲۴۰. ۲۴۱. ۲۴۲. ۲۴۳. ۲۴۴. ۲۴۵. ۲۴۶. ۲۴۷. ۲۴۸. ۲۴۹. ۲۵۰. ۲۵۱. ۲۵۲. ۲۵۳. ۲۵۴. ۲۵۵. ۲۵۶. ۲۵۷. ۲۵۸. ۲۵۹. ۲۶۰. ۲۶۱. ۲۶۲. ۲۶۳. ۲۶۴. ۲۶۵. ۲۶۶. ۲۶۷. ۲۶۸. ۲۶۹. ۲۷۰. ۲۷۱. ۲۷۲. ۲۷۳. ۲۷۴. ۲۷۵. ۲۷۶. ۲۷۷. ۲۷۸. ۲۷۹. ۲۸۰. ۲۸۱. ۲۸۲. ۲۸۳. ۲۸۴. ۲۸۵. ۲۸۶. ۲۸۷. ۲۸۸. ۲۸۹. ۲۹۰. ۲۹۱. ۲۹۲. ۲۹۳. ۲۹۴. ۲۹۵. ۲۹۶. ۲۹۷. ۲۹۸. ۲۹۹. ۳۰۰. ۳۰۱. ۳۰۲. ۳۰۳. ۳۰۴. ۳۰۵. ۳۰۶. ۳۰۷. ۳۰۸. ۳۰۹. ۳۱۰. ۳۱۱. ۳۱۲. ۳۱۳. ۳۱۴. ۳۱۵. ۳۱۶. ۳۱۷. ۳۱۸. ۳۱۹. ۳۲۰. ۳۲۱. ۳۲۲. ۳۲۳. ۳۲۴. ۳۲۵. ۳۲۶. ۳۲۷. ۳۲۸. ۳۲۹. ۳۳۰. ۳۳۱. ۳۳۲. ۳۳۳. ۳۳۴. ۳۳۵. ۳۳۶. ۳۳۷. ۳۳۸. ۳۳۹. ۳۴۰. ۳۴۱. ۳۴۲. ۳۴۳. ۳۴۴. ۳۴۵. ۳۴۶. ۳۴۷. ۳۴۸. ۳۴۹. ۳۵۰. ۳۵۱. ۳۵۲. ۳۵۳. ۳۵۴. ۳۵۵. ۳۵۶. ۳۵۷. ۳۵۸. ۳۵۹. ۳۶۰. ۳۶۱. ۳۶۲. ۳۶۳. ۳۶۴. ۳۶۵. ۳۶۶. ۳۶۷. ۳۶۸. ۳۶۹. ۳۷۰. ۳۷۱. ۳۷۲. ۳۷۳. ۳۷۴. ۳۷۵. ۳۷۶. ۳۷۷. ۳۷۸. ۳۷۹. ۳۸۰. ۳۸۱. ۳۸۲. ۳۸۳. ۳۸۴. ۳۸۵. ۳۸۶. ۳۸۷. ۳۸۸. ۳۸۹. ۳۹۰. ۳۹۱. ۳۹۲. ۳۹۳. ۳۹۴. ۳۹۵. ۳۹۶. ۳۹۷. ۳۹۸. ۳۹۹. ۴۰۰. ۴۰۱. ۴۰۲. ۴۰۳. ۴۰۴. ۴۰۵. ۴۰۶. ۴۰۷. ۴۰۸. ۴۰۹. ۴۱۰. ۴۱۱. ۴۱۲. ۴۱۳. ۴۱۴. ۴۱۵. ۴۱۶. ۴۱۷. ۴۱۸. ۴۱۹. ۴۲۰. ۴۲۱. ۴۲۲. ۴۲۳. ۴۲۴. ۴۲۵. ۴۲۶. ۴۲۷. ۴۲۸. ۴۲۹. ۴۳۰. ۴۳۱. ۴۳۲. ۴۳۳. ۴۳۴. ۴۳۵. ۴۳۶. ۴۳۷. ۴۳۸. ۴۳۹. ۴۴۰. ۴۴۱. ۴۴۲. ۴۴۳. ۴۴۴. ۴۴۵. ۴۴۶. ۴۴۷. ۴۴۸. ۴۴۹. ۴۵۰. ۴۵۱. ۴۵۲. ۴۵۳. ۴۵۴. ۴۵۵. ۴۵۶. ۴۵۷. ۴۵۸. ۴۵۹. ۴۶۰. ۴۶۱. ۴۶۲. ۴۶۳. ۴۶۴. ۴۶۵. ۴۶۶. ۴۶۷. ۴۶۸. ۴۶۹. ۴۷۰. ۴۷۱. ۴۷۲. ۴۷۳. ۴۷۴. ۴۷۵. ۴۷۶. ۴۷۷. ۴۷۸. ۴۷۹. ۴۸۰. ۴۸۱. ۴۸۲. ۴۸۳. ۴۸۴. ۴۸۵. ۴۸۶. ۴۸۷. ۴۸۸. ۴۸۹. ۴۹۰. ۴۹۱. ۴۹۲. ۴۹۳. ۴۹۴. ۴۹۵. ۴۹۶. ۴۹۷. ۴۹۸. ۴۹۹. ۵۰۰. ۵۰۱. ۵۰۲. ۵۰۳. ۵۰۴. ۵۰۵. ۵۰۶. ۵۰۷. ۵۰۸. ۵۰۹. ۵۱۰. ۵۱۱. ۵۱۲. ۵۱۳. ۵۱۴. ۵۱۵. ۵۱۶. ۵۱۷. ۵۱۸. ۵۱۹. ۵۲۰. ۵۲۱. ۵۲۲. ۵۲۳. ۵۲۴. ۵۲۵. ۵۲۶. ۵۲۷. ۵۲۸. ۵۲۹. ۵۳۰. ۵۳۱. ۵۳۲. ۵۳۳. ۵۳۴. ۵۳۵. ۵۳۶. ۵۳۷. ۵۳۸. ۵۳۹. ۵۴۰. ۵۴۱. ۵۴۲. ۵۴۳. ۵۴۴. ۵۴۵. ۵۴۶. ۵۴۷. ۵۴۸. ۵۴۹. ۵۵۰. ۵۵۱. ۵۵۲. ۵۵۳. ۵۵۴. ۵۵۵. ۵۵۶. ۵۵۷. ۵۵۸. ۵۵۹. ۵۶۰. ۵۶۱. ۵۶۲. ۵۶۳. ۵۶۴. ۵۶۵. ۵۶۶. ۵۶۷. ۵۶۸. ۵۶۹. ۵۷۰. ۵۷۱. ۵۷۲. ۵۷۳. ۵۷۴. ۵۷۵. ۵۷۶. ۵۷۷. ۵۷۸. ۵۷۹. ۵۸۰. ۵۸۱. ۵۸۲. ۵۸۳. ۵۸۴. ۵۸۵. ۵۸۶. ۵۸۷. ۵۸۸. ۵۸۹. ۵۹۰. ۵۹۱. ۵۹۲. ۵۹۳. ۵۹۴. ۵۹۵. ۵۹۶. ۵۹۷. ۵۹۸. ۵۹۹. ۶۰۰. ۶۰۱. ۶۰۲. ۶۰۳. ۶۰۴. ۶۰۵. ۶۰۶. ۶۰۷. ۶۰۸. ۶۰۹. ۶۱۰. ۶۱۱. ۶۱۲. ۶۱۳. ۶۱۴. ۶۱۵. ۶۱۶. ۶۱۷. ۶۱۸. ۶۱۹. ۶۲۰. ۶۲۱. ۶۲۲. ۶۲۳. ۶۲۴. ۶۲۵. ۶۲۶. ۶۲۷. ۶۲۸. ۶۲۹. ۶۳۰. ۶۳۱. ۶۳۲. ۶۳۳. ۶۳۴. ۶۳۵. ۶۳۶. ۶۳۷. ۶۳۸. ۶۳۹. ۶۴۰. ۶۴۱. ۶۴۲. ۶۴۳. ۶۴۴. ۶۴۵. ۶۴۶. ۶۴۷. ۶۴۸. ۶۴۹. ۶۵۰. ۶۵۱. ۶۵۲. ۶۵۳. ۶۵۴. ۶۵۵. ۶۵۶. ۶۵۷. ۶۵۸. ۶۵۹. ۶۶۰. ۶۶۱. ۶۶۲. ۶۶۳. ۶۶۴. ۶۶۵. ۶۶۶. ۶۶۷. ۶۶۸. ۶۶۹. ۶۷۰. ۶۷۱. ۶۷۲. ۶۷۳. ۶۷۴. ۶۷۵. ۶۷۶. ۶۷۷. ۶۷۸. ۶۷۹. ۶۸۰. ۶۸۱. ۶۸۲. ۶۸۳. ۶۸۴. ۶۸۵. ۶۸۶. ۶۸۷. ۶۸۸. ۶۸۹. ۶۹۰. ۶۹۱. ۶۹۲. ۶۹۳. ۶۹۴. ۶۹۵. ۶۹۶. ۶۹۷. ۶۹۸. ۶۹۹. ۷۰۰. ۷۰۱. ۷۰۲. ۷۰۳. ۷۰۴. ۷۰۵. ۷۰۶. ۷۰۷. ۷۰۸. ۷۰۹. ۷۱۰. ۷۱۱. ۷۱۲. ۷۱۳. ۷۱۴. ۷۱۵. ۷۱۶. ۷۱۷. ۷۱۸. ۷۱۹. ۷۲۰. ۷۲۱. ۷۲۲. ۷۲۳. ۷۲۴. ۷۲۵. ۷۲۶. ۷۲۷. ۷۲۸. ۷۲۹. ۷۳۰. ۷۳۱. ۷۳۲. ۷۳۳. ۷۳۴. ۷۳۵. ۷۳۶. ۷۳۷. ۷۳۸. ۷۳۹. ۷۴۰. ۷۴۱. ۷۴۲. ۷۴۳. ۷۴۴. ۷۴۵. ۷۴۶. ۷۴۷. ۷۴۸. ۷۴۹. ۷۵۰. ۷۵۱. ۷۵۲. ۷۵۳. ۷۵۴. ۷۵۵. ۷۵۶. ۷۵۷. ۷۵۸. ۷۵۹. ۷۶۰. ۷۶۱. ۷۶۲. ۷۶۳. ۷۶۴. ۷۶۵. ۷۶۶. ۷۶۷. ۷۶۸. ۷۶۹. ۷۷۰. ۷۷۱. ۷۷۲. ۷۷۳. ۷۷۴. ۷۷۵. ۷۷۶. ۷۷۷. ۷۷۸. ۷۷۹. ۷۸۰. ۷۸۱. ۷۸۲. ۷۸۳. ۷۸۴. ۷۸۵. ۷۸۶. ۷۸۷. ۷۸۸. ۷۸۹. ۷۹۰. ۷۹۱. ۷۹۲. ۷۹۳. ۷۹۴. ۷۹۵. ۷۹۶. ۷۹۷. ۷۹۸. ۷۹۹. ۸۰۰. ۸۰۱. ۸۰۲. ۸۰۳. ۸۰۴. ۸۰۵. ۸۰۶. ۸۰۷. ۸۰۸. ۸۰۹. ۸۱۰. ۸۱۱. ۸۱۲. ۸۱۳. ۸۱۴. ۸۱۵. ۸۱۶. ۸۱۷. ۸۱۸. ۸۱۹. ۸۲۰. ۸۲۱. ۸۲۲. ۸۲۳. ۸۲۴. ۸۲۵. ۸۲۶. ۸۲۷. ۸۲۸. ۸۲۹. ۸۳۰. ۸۳۱. ۸۳۲. ۸۳۳. ۸۳۴. ۸۳۵. ۸۳۶. ۸۳۷. ۸۳۸. ۸۳۹. ۸۴۰. ۸۴۱. ۸۴۲. ۸۴۳. ۸۴۴. ۸۴۵. ۸۴۶. ۸۴۷. ۸۴۸. ۸۴۹. ۸۵۰. ۸۵۱. ۸۵۲. ۸۵۳. ۸۵۴. ۸۵۵. ۸۵۶. ۸۵۷. ۸۵۸. ۸۵۹. ۸۶۰. ۸۶۱. ۸۶۲. ۸۶۳. ۸۶۴. ۸۶۵. ۸۶۶. ۸۶۷. ۸۶۸. ۸۶۹. ۸۷۰. ۸۷۱. ۸۷۲. ۸۷۳. ۸۷۴. ۸۷۵. ۸۷۶. ۸۷۷. ۸۷۸. ۸۷۹. ۸۸۰. ۸۸۱. ۸۸۲. ۸۸۳. ۸۸۴. ۸۸۵. ۸۸۶. ۸۸۷. ۸۸۸. ۸۸۹. ۸۹۰. ۸۹۱. ۸۹۲. ۸۹۳. ۸۹۴. ۸۹۵. ۸۹۶. ۸۹۷. ۸۹۸. ۸۹۹. ۹۰۰. ۹۰۱. ۹۰۲. ۹۰۳. ۹۰۴. ۹۰۵. ۹۰۶. ۹۰۷. ۹۰۸. ۹۰۹. ۹۱۰. ۹۱۱. ۹۱۲. ۹۱۳. ۹۱۴. ۹۱۵. ۹۱۶. ۹۱۷. ۹۱۸. ۹۱۹. ۹۲۰. ۹۲۱. ۹۲۲. ۹۲۳. ۹۲۴. ۹۲۵. ۹۲۶. ۹۲۷. ۹۲۸. ۹۲۹. ۹۳۰. ۹۳۱. ۹۳۲. ۹۳۳. ۹۳۴. ۹۳۵. ۹۳۶. ۹۳۷. ۹۳۸. ۹۳۹. ۹۴۰. ۹۴۱. ۹۴۲. ۹۴۳. ۹۴۴. ۹۴۵. ۹۴۶. ۹۴۷. ۹۴۸. ۹۴۹. ۹۵۰. ۹۵۱. ۹۵۲. ۹۵۳. ۹۵۴. ۹۵۵. ۹۵۶. ۹۵۷. ۹۵۸. ۹۵۹. ۹۶۰. ۹۶۱. ۹۶۲. ۹۶۳. ۹۶۴. ۹۶۵. ۹۶۶. ۹۶۷. ۹۶۸. ۹۶۹. ۹۷۰. ۹۷۱. ۹۷۲. ۹۷۳. ۹۷۴. ۹۷۵. ۹۷۶. ۹۷۷. ۹۷۸. ۹۷۹. ۹۸۰. ۹۸۱. ۹۸۲. ۹۸۳. ۹۸۴. ۹۸۵. ۹۸۶. ۹۸۷. ۹۸۸. ۹۸۹. ۹۹۰. ۹۹۱. ۹۹۲. ۹۹۳. ۹۹۴. ۹۹۵. ۹۹۶. ۹۹۷. ۹۹۸. ۹۹۹. ۱۰۰۰. ۱۰۰۱. ۱۰۰۲. ۱۰۰۳. ۱۰۰۴. ۱۰۰۵. ۱۰۰۶. ۱۰۰۷. ۱۰۰۸. ۱۰۰۹. ۱۰۱۰. ۱۰۱۱. ۱۰۱۲. ۱۰۱۳. ۱۰۱۴. ۱۰۱۵. ۱۰۱۶. ۱۰۱۷. ۱۰۱۸. ۱۰۱۹. ۱۰۲۰. ۱۰۲۱. ۱۰۲۲. ۱۰۲۳. ۱۰۲۴. ۱۰۲۵. ۱۰۲۶. ۱۰۲۷. ۱۰۲۸. ۱۰۲۹. ۱۰۳۰. ۱۰۳۱. ۱۰۳۲. ۱۰۳۳. ۱۰۳۴. ۱۰۳۵. ۱۰۳۶. ۱۰۳۷. ۱۰۳۸. ۱۰۳۹. ۱۰۴۰. ۱۰۴۱. ۱۰۴۲. ۱۰۴۳. ۱۰۴۴. ۱۰۴۵. ۱۰۴۶. ۱۰۴۷. ۱۰۴۸. ۱۰۴۹. ۱۰۵۰. ۱۰۵۱. ۱۰۵۲. ۱۰۵۳. ۱۰۵۴. ۱۰۵۵. ۱۰۵۶. ۱۰۵۷. ۱۰۵۸. ۱۰۵۹. ۱۰۶۰. ۱۰۶۱. ۱۰۶۲. ۱۰۶۳. ۱۰۶۴. ۱۰۶۵. ۱۰۶۶. ۱۰۶۷. ۱۰۶۸. ۱۰۶۹. ۱۰۷۰. ۱۰۷۱. ۱۰۷۲. ۱۰۷۳. ۱۰۷۴. ۱۰۷۵. ۱۰۷۶. ۱۰۷۷. ۱۰۷۸. ۱۰۷۹. ۱۰۸۰. ۱۰۸۱. ۱۰۸۲. ۱۰۸۳. ۱۰۸۴. ۱۰۸۵. ۱۰۸۶. ۱۰۸۷. ۱۰۸۸. ۱۰۸۹. ۱۰۹۰. ۱۰۹۱. ۱۰۹۲. ۱۰۹۳. ۱۰۹۴. ۱۰۹۵. ۱۰۹۶. ۱۰۹۷. ۱۰۹۸. ۱۰۹۹. ۱۱۰۰. ۱۱۰۱. ۱۱۰۲. ۱۱۰۳. ۱۱۰۴. ۱۱۰۵. ۱۱۰۶. ۱۱۰۷. ۱۱۰۸. ۱۱۰۹. ۱۱۱۰. ۱۱۱۱. ۱۱۱۲. ۱۱۱۳. ۱۱۱۴. ۱۱۱۵. ۱۱۱۶. ۱۱۱۷. ۱۱۱۸. ۱۱۱۹. ۱۱۲۰. ۱۱۲۱. ۱۱۲۲. ۱۱۲۳. ۱۱۲۴. ۱۱۲۵. ۱۱۲۶. ۱۱۲۷. ۱۱۲۸. ۱۱۲۹. ۱۱۳۰. ۱۱۳۱. ۱۱۳۲. ۱۱۳۳. ۱۱۳۴. ۱۱۳۵. ۱۱۳۶. ۱۱۳۷. ۱۱۳۸. ۱۱۳۹. ۱۱۴۰. ۱۱۴۱. ۱۱۴۲. ۱۱۴۳. ۱۱۴۴. ۱۱۴۵. ۱۱۴۶. ۱۱۴۷. ۱۱۴۸. ۱۱۴۹. ۱۱۵۰. ۱۱۵۱. ۱۱۵۲. ۱۱۵۳. ۱۱۵۴. ۱۱۵۵. ۱۱۵۶. ۱۱۵۷. ۱۱۵۸. ۱۱۵۹. ۱۱۶۰. ۱۱۶۱. ۱۱۶۲. ۱۱۶۳. ۱۱۶۴. ۱۱۶۵. ۱۱۶۶. ۱۱۶۷. ۱۱۶۸. ۱۱۶۹. ۱۱۷۰. ۱۱۷۱. ۱۱۷۲. ۱۱۷۳. ۱۱۷۴. ۱۱۷۵. ۱۱۷۶. ۱۱۷۷. ۱۱۷۸. ۱۱۷۹. ۱۱۸۰. ۱۱۸۱. ۱۱۸۲. ۱۱۸۳. ۱۱۸۴. ۱۱۸۵. ۱۱۸۶. ۱۱۸۷. ۱۱۸۸. ۱۱۸۹. ۱۱۹۰. ۱۱۹۱. ۱۱۹۲. ۱۱۹۳. ۱۱۹۴. ۱۱۹۵. ۱۱۹۶. ۱۱۹۷. ۱۱۹۸. ۱۱۹۹. ۱۲۰۰. ۱۲۰۱. ۱۲۰۲. ۱۲۰۳. ۱۲۰۴. ۱۲۰۵. ۱۲۰۶. ۱۲۰۷. ۱۲۰۸. ۱۲۰۹. ۱۲۱۰. ۱۲۱۱. ۱۲۱۲. ۱۲۱۳. ۱۲۱۴. ۱۲۱۵. ۱۲۱۶. ۱۲۱۷. ۱۲۱۸. ۱۲۱۹. ۱۲۲۰. ۱۲۲۱. ۱۲۲۲. ۱۲۲۳. ۱۲۲۴. ۱۲۲۵. ۱۲۲۶. ۱۲۲۷. ۱۲۲۸. ۱۲۲۹. ۱۲۳۰. ۱۲۳۱. ۱۲۳۲. ۱۲۳۳. ۱۲۳۴. ۱۲۳۵. ۱۲۳۶. ۱۲۳۷. ۱۲۳۸. ۱۲۳۹. ۱۲۴۰. ۱۲۴۱. ۱۲۴۲. ۱۲۴۳. ۱۲۴۴. ۱۲۴۵. ۱۲۴۶. ۱۲۴۷. ۱۲۴۸. ۱۲۴۹. ۱۲۵۰. ۱۲۵۱. ۱۲۵۲. ۱۲۵۳. ۱۲۵۴. ۱۲۵۵. ۱۲۵۶. ۱۲۵۷. ۱۲۵۸. ۱۲۵۹. ۱۲۶۰. ۱۲۶۱. ۱۲۶۲. ۱۲۶۳. ۱۲۶۴. ۱۲۶۵. ۱۲۶۶. ۱۲۶۷. ۱۲۶۸. ۱۲۶۹. ۱۲۷۰. ۱۲۷۱. ۱۲۷۲. ۱۲۷۳. ۱۲۷۴. ۱۲۷۵. ۱۲۷۶. ۱۲۷۷. ۱۲۷۸. ۱۲۷۹. ۱۲۸۰. ۱۲۸۱. ۱۲۸۲. ۱۲۸۳. ۱۲۸۴. ۱۲۸۵. ۱۲۸۶. ۱۲۸۷. ۱۲۸۸. ۱۲۸۹. ۱۲۹۰. ۱۲۹۱. ۱۲۹۲. ۱۲۹

داشبورد : [ناو] اند.فد. پروپه‌ری به‌رده‌م شو‌فیر
 له سه‌یاره‌دا. (داشبورد)
 داغی : [ناو] کور‌تک‌راوی داغانه؛ که‌رسته‌گه‌لی-
 هه‌لوه‌شاوی خراپ‌بووی مو‌تور. (داغی)
 دریل : [ناو]؛ دریل؛ مه‌تی؛ که‌رسته‌ی کون-
 کردن به‌مه‌ته. (درل)
 دوئیل ؛فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو]؛ شه‌پ و ململانی له
 سه‌ر تاب‌و تامردن، له‌ئوروپای قه‌دیمدا . (دوئیل)
 دوال : [ناو]؛ سیرمه؛ ته‌سمه‌ی چه‌رم یاییست .
 (رشته‌باریک پوست)
 دووبلوپ : [ناو،بک] نه‌وه‌ی کاری گوته‌وه‌ی
 قسه‌ی نه‌که‌ره‌کان به‌زمانیکی دی ده‌کا؛
 پاچقه‌که‌ری فیلمی سینما. (دوبلور)
 دووخان : [ناو،] دووکه‌ل. (دود)+
 دووش‌گرتن: [چاوگه‌ت، کوردی نییه‌به‌لام هه-
 موو خه‌لکی سه‌قز تا کرماشان ده‌یلین واتا ئاوبه
 خوداکردن له‌حه‌مام و ژیر دووشی گه‌رماو
 چوون. (دوش‌گرفتن)
 دوون‌په‌روه : فد؛ [ئاوه‌لناو] دونیای دوون‌په‌روه:

دونیای خو‌پ‌په‌روم. (دون‌پرور)
 دمه‌نگی : [ناو] حو‌لی؛ و‌پی؛ سه‌رسامی؛ گیزی؛
 کاسی. (دبنگی)
 ده‌رب‌وداغان : [ئاوه‌لناو] شتی تی‌ک‌ومه‌سکه-
 ندراو؛ یان به‌سه‌ریه‌کد‌اشکاو. (درب و داغان)
 ده‌سته‌ودایره : [ناو،ت] له‌فارس‌هوه‌هاتوه‌ته‌نیو
 زمانی کوردی؛ گرو‌پی ده‌وروبه‌ر؛ زیاتر بو‌هه-
 وادارانی رامیاری ده‌وتری. (دسته‌ودایره)
 دیکو‌پاژ : فرد؛ فد؛ [ناو]؛ دابه‌شکردنی سناریو؛
 (فیلم‌نامه)؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینماییه . (دکور پاژ)
 دیکور : [ناو] خه‌ملاندن و‌پازاندنه‌وه‌و چینی
 که‌لوپه‌لی مال به‌شیوه‌ی جوان و دل‌خواز و به-
 رچاو؛ ده‌سته‌واژه‌ی سینما و شانویه‌خه‌ملاندنی
 پوانگه‌یی‌ک که‌فیلمی لی‌هه‌لده‌گیری. (دکور)
 دیکور‌اتور : خه‌ملینه‌ری دیکور؛ پسوپ له‌هونه-
 ری دیکور‌اسیوندا. (دیکور‌اتور)
 دیکور‌اسیون : پموتی پازاندنه‌وه‌ی دیکور؛
 پازاندنه‌وی ناومال یان هه‌رجی. (دکور‌اسیون)

پابوار : [ناو] پَبوار. (رهگذر ؛ رهرو)
 پابووردن : [چاوگه،ت] دمبازیوون و تییه‌پین؛
 له‌شوینیکه‌وه دابگردن و رویشستن.
 (گذشتن. ردشدن)
 پابویری : [ناو] پابواردن؛ گوزهرانکردن؛
 (ب) ژبانی خوش کردن؛ له‌که‌یف و ئاهه-
 نگدا بوون. (معیشت؛ خوش گذرانی)
 پابه : (۱) [ناو] پابی؛ کورتکراوه‌ی ناوی
 پاییه و پاییه (راییه) (۲) [ته‌میری له
 چاوگه‌ی پابوون] هه‌لسه. (بلند شو)
 پابه‌زاندن : [چاوگه،ت] پی‌وه‌ستان؛ دهره‌قه‌ت
 هاتن. (مقابله کردن) +
 پابه‌ل : [ئاوه‌لناو] تووره؛ قه‌لس. (عصبانی)
 پاپازنین : [چاوگه،ت] وه‌ک؛ گوشینی په‌نیر
 و چی‌کردنی په‌نیری سه‌لک؛ گوشینی
 جلک و قوماشی شو‌ردراوی ته‌پ. (فشردن
 پنیر و لباس شسته)
 پاپووت : [ناو] باری پانایی ئالوار و ته‌خته
 دار، که له‌ بواری ئاوخوره‌کاندا نه‌ییت. (؟
 این لغت در فارسی پیدانشد. حالت عمود
 بر آوندها)
 پاپه‌راندن : [چاوگه،ت] په‌راندنه‌وه؛
 پژگارکردن. (گذراندن)
 پاپه‌ژلین : [چاوگه،ت] سه‌رکه‌وتن؛ چوونه-
 سه‌ر. (بالا رفتن)
 پاپه‌لین : [چاوگه،ت] په‌پینه‌وه. (عبور
 کردن از آب)

پاپیج : پامال. (جلو انداختن و روییدن)
 پاپیگردن : [چاوگه،ت] پرس
 پیکردن. (رای خواستن)
 پاتله‌قاندن : [چاوگه،ت] ته‌قاندنه‌وه؛ پاره-
 شاندن و سوورپه‌لدانی بیژنگ و کهو بو
 پاککردنه‌وه‌ی ده‌غل. (چرخاندن غربال)
 پاتله‌کاندن : [چاوگه،ت] پاته‌کاندن؛ ته-
 کان‌دان؛ بزواندن و له‌ خه‌وه‌لساندن.
 (تکان دادن)
 پاتول : [ئاوه‌لناو] پاتوول؛ ئاواره؛ گه‌پان و
 سه‌رگه‌ردان. (آواره)
 پاتوه : [ناو] مووچه‌ی دهرس خویندن؛
 یاریده‌دانی خویندکار له‌ باری ئابووریه‌وه.
 (بورس؛ راتبه)
 پاته‌کیان : [چاوگه،ت] پاته‌کان؛ ته‌کان‌دان.
 پاهه‌شان. (تکان دادن)
 پاته‌ورانندن : [چاوگه،ت] به‌گوریسی دپیز
 به‌ستنه‌وه‌ی مآلات بو له‌وه‌پ. (با طناب بلند
 حیوانات را بستن برای چرا)
 پاچه : [ناو] کاریتیه‌ی خانوو؛ داری‌داره‌پا.
 (الوار سقف خانه)
 پاچه : هیندد؛ نازناوی ئاغا و سه‌رعیل له
 هیندوستان. (راچه)
 پاچاف : [ناو] زی‌په‌وان؛ چاودیز؛ په-
 چاو. (نگهبان)
 پاچاف‌کرن : [چاوگه،ت] زی‌په‌وانیکردن.
 (مواظبت کردن)

ڀاڄلہ کانڊن : [ڇاوگه،ت] داڄلہ کانڊن؛
 ڀاپه ڀانڊن. (ترساندن ناگهاني)
 ڀاڄلہ کين : [ڇاوگه،] داڄلہ کين؛ ڀاڄه نين.
 (يڪه خوردن)
 ڀاڇووانڊن : [ڇاوگه،ت] تڀر اڪردن؛ تي-
 ڀو ڪردن. (فرو ڪردن)
 ڀاڇه رانڊن : [ڇاوگه،ت] لهوه ڀانڊن.
 (چرانڊن)
 ڀاڇهنيو : [ناو،بک] ڀاپه ڀريو؛ داڄلہ ڪيو؛
 داڄلہ ڪياڳ. (يڪه خورده)
 ڀاخستي : [ناو،بهر] پانڇه ڪري؛ ڀاخراو؛
 داخراو؛ پانهوه ڪراو؛ داخرياڳ. (پهن شده)
 ڀاخشڪرن : [ڇاوگه،ت] خوڻاماده ڪردن؛
 خوڻه يار ڪردن. (آماده شدن)
 ڀاخ و ڀهخ : [ناو] چوار ڪهنار؛ دهوراندهور.
 (دورتادور)
 ڀاخووت : ڀاخوٽ؛ ٺه ڀاي خوٽ؛ ٻوڇوٽ.
 (براي خودت)
 ڀادار : [ناو] ٺاميڙي وهه ڳرنتي شه ڀوڻي
 هه وائي، زياتر ٻو ٺاگادهري سه بهارت به
 هه ٻووني ڦرو ڪه و مووشه ڪ له عاسماندا.
 (رادار)
 ڀاداشتن : ڪ ڀاڍيران
 ڀادان : [ڇاوگه،] ٿه سپهه ڪي ڀادا؛ غاري ڀي-
 ڪرد؛ ٺاڙووتن و به غار ڀه تانڊن. (تاختن)+
 ڀادان : [ڇاوگه،] (۱) ڀامالين؛ مالين.
 (روبيدن) (۲) وه پيش خوداني هه رشت ،
 زياتر ٻو ٺاڙال و ليڇو ڀينيان دهور ٿيٽ.
 (هدايت ڪله به جلو) (۳) ڀيگادان؛ ڀيگه پيدان.
 (راه دادن)
 ڀاڍياتور : [ناو] ڪهر مستهي (سارد يان گه-

رم) ڪردني ژورور وساردهوه ڪهري ٺاوي
 سه يارهيه به پهره گهلي ناو هه لو لهوه له -
 شوڦاڙ و سه يارهدا ، ڪه ٺاو له ناويدا ده گه-
 ڀيٽ. (ڀاڍياتور)
 ڀاڍيتن : [ڇاوگه،ت] په رمان؛ پيا ڀاڍيتن؛
 پيا په رمان. (جاي اطمينان و چشم داشت)
 ڀاڍير : [ناو،بک] ڪه سيڪ ڪه ڪاري
 ڀاهيشتني منڊالہ. (ڪار سرپا ڪردن بڇه)
 ڀاڍيران : [ڇاوگه،ت] ڀاهيشتن؛ ڀاداشتني
 منڊال ٻو ميز ڪردن. (سرپا ڪردن بڇه)
 ڀاڍيران : [ڇاوگه،ت] (۱) ڀاداشتن. وه ڪ؛
 فانووس ٻو ڪه سيڪ ڳرتن. (مانند؛ چراغ
 براي کسی گرفتن) (۲) به تهناف شتيڪ
 شو ڳرڊنهوه يان تهناف شل ڪردن و
 شو ڳرڊنهوه. (چيزير اباطناب، ياقط طناب
 را پايين فرستادن)
 ڀاڍيشو : [ٺاوه ٺاوا] مه يخوش؛ ترش-
 وشيرين؛ مزر. (ترش و شيرين)
 ڀاڍاپي : [ناو] دووڏلي؛ هه رتاو له سه رمه-
 ڀامي؛ وازوازي. (ددمي مزاج)
 ڀاڍهنگي : [ناو] ڀارنگي؛ نارنگي. (نارنگي)
 ڀارهوي : (ب) هه لڪهوت. (اتفاقي)
 ڀاز راڳر : [ٺاوه ٺاوا] ڀازدار؛ جيي متمانه ٻو
 نه درڪانڊني سوڀ. (رازدار)
 ڀاز نووس : [ناو] سڪالا نووس؛ عه ريزه
 نووس. (عريضه نويس)
 ڀاز و نياز : [ناو] قسه ي په نامه ڪي و
 عاشقانه يا به نه هيئي دو عا ڪردن. (رازو
 نياز)
 ڀازاو : خه ملاو؛ نيوي ٺافره تانه. (آرايش
 شده؛ نام زنانه)

ٲازتن : [چاوه] دروومان؛ دوورين؛ جل -
 دوورين. (خياطي)
 ٲازراف : [ئاوه لئاو] مزهدار؛ به چيز؛ به تام.
 (خوشمزه)
 ٲازگو : كه سيك كه نههيني دهخاته ٲوو؛
 (ب) زه دهشت؛ تييني: (ٲاز) و (راست)
 دوو واتاي دوور له يه كيان ههيه، كاتي كه ٲاز
 ويژرا و خرايه ٲوو له ناخافتندا (ٲازگو) و
 (راستگو) له يه ك نزيك دهبنهوه؛ < ٲازوه -
 شير و ٲاست وه شير (رازگو)
 ٲازناي : [چاوه] ٲازاندن؛ خه ملاندن؛
 جوان كردن. (آراستن)
 ٲازوه شير : [ئاوه لئاو] سوٲ ٲوش؛ ٲازاگر.
 (سرنگهدار)
 رازيانه توونه : [ناو] گياييكه له ههورامان و
 ٲاوه زوره و دژي كرمه، به تايبهت كرمي (ئه -
 نكيلو ستوم). (نانخواه؛ زنيان)
 ٲازيانه كيويله : [ناو] ٲازيانه ٲومي گياييكه
 بو چاره سهر كردني به ردي گورچيله به كه -
 لكه. (باديان رومي؛ انيسون)
 ٲازياوه : [ناويه] ٲازاوه؛ خه مليو. (آرايش
 شده)
 ٲازياي : [چاوه] خه ملين؛ خه ملان؛
 ٲازاندنه وه. (آرايش شده)
 ٲازي بوون : [چاوه، ت] قايل بوون؛ مل -
 دان به كردني كاريك. (راضي شدن)
 ٲازي كردن : [چاوه، ت] قايل كردن.
 (راضي كردن)
 ٲازو : [ناو] هه لهين؛ فه شارتی؛ نوكته.
 (معما)
 ٲازمواني : [ناو] شروقه كاري؛ شروقه كه ري؛

ٲافه كه ري. (تفسير گري)
 ٲاژير : [ناو] لاي خواروو؛ (ب) باشوور؛ كاتي
 تماشا كردني خه ريته ي جوغرافيا وا باوه كه
 باكوور له لاي سه ره وه ٲاده كرن و باشوور
 ده كه ويته لاي خواروو. (غرب)
 ٲاژينه ر : [ناو، بك] جولينه ر؛ هه ژينه ر؛ ته -
 كاندمر. (تكان دهنده)
 ٲاس : [بهند] ٲاست؛ دروست؛ ٲاست له
 نيمه شه ودا هات؛ [ناو] شاني ٲاست. (درست؛
 سرموقع؛ طرف راست) +
 ٲاس : [ئاوه لئاو] بيرو؛ بي كوٲ ٲايي؛ قسه -
 ي ٲاست. (راست و درست)
 ٲاس ٲوش : [ئاوه لئاو] ٲاست ٲوش؛ دروژن؛
 ٲاستي وه شير؛ ماف كوژ. (حق كش)
 ٲاسپير : (١) ٲاسپير دراو. (سفارش برنده.
 فرستاده) (٢) كه سيك كه ٲاده سپيريت يان
 ٲاده سپير ريت. (سفارش دهنده)
 ٲاست : (بهند) كاتي گونجاو؛ ٲاست له نيمه -
 ٲودا هات؛ درست له نيمه ٲودا هات.
 (درست) +
 ٲاست : [ناو] دژي چهٲ.
 ٲاست : [ئاوه لئاو] ٲاست چه قيو؛ هه والي
 ٲاست؛ هيلي ٲاست.
 ٲاستافه كرى : [ناو] ٲاست كراوه؛ ناشكرا
 كراو. (آشكار شده)
 ٲاستك : [ناو] خه تي به يني قزه سهر. (باز
 شدن فرق مو) +
 ٲاست كردنه وه : [چاوه، ت] (١) لا بردني
 هه له ي نووسراو. (تصحيح) (٢) خوارو خيچي
 لا بردن. (راست كردن)
 ٲاست كه تي : [ئاوه لئاو] شياو؛ لايق؛

گونجاو. (سزاوار)

پاست گه پریای: [چاو گه، ت] پاست گه پان؛
وه دی هاتن. (تعییر راست)

پاستو: [ئاوه لئاو + بهند] پاستگو؛ سهر به
ست؛ نازادیژ؛ پاست و پهوان. (بی پرده
پوشی؛ صادق در صحبت)

پاستهاتن: [چاو گه، ت] تووش یه کترهاتن؛
پیکه وت. (برخورد؛ اتفاقی)

پاسته پی: [ناو، ت] قرچه پی؛ بهلهز له بهر
هه لسان. (فوری جلو پا بلند شدن)

پاسته که وان: [ناو، ت] دووهیلی سهر چه-
ماوه پووه پووی یه کترین که له کاتی
نووسیندا چهند جووت که وان ده گرنه بهر
خو وه ک [] (کروشه)

پاسته و پاست: [ئاوه لئاو] به بی لاکردنه وه و
لا پیکردن؛ یه که پاست (پاسته و پاست) هاتم
بو ئیره؛ (مستقیم)

پاسته و پاست: [بهند] پیکور پاست؛ ده پو
دوغر؛ پاستو پهوان؛ (به طور مستقیم؛
مستقیماً)

پاستی: [بهند] (۱) به پاسته قینه. (۲) بو
پرس کردنه؛ به پاستی؟ واتا درو ناکه ی.
(راستی)

پاستی: [ناو] پهوتی پاست بوون؛
پاستکرداری. (راستی) +

پاستی: [وته ی پرس کردن] بو سه رنج
پاکیشان؛ راستی، نه تگوت چهنده قهرزاری؟
(راستی)

پاسلهر: [ئاوه لئاو] پاسته؛ دزی چه پلهر.
(راست دست)

پاسهاتن: < پاستهاتن.

پاسهر: (۱) لای ژووروو؛ سهر وه. [ناو]
باکوورک پازیر. (طرف بالا)

پاسهرین: لای به رزیسه وه؛ لای سهر وه؛
لای بلیندایی وه. (طرف بالایی)

پاش: [ناو] داریکی جهنگه لیه له قه-
لاشکاریدا که لکی هه یه. (راش)

پاشکا: [پابوردووی پاشکان] شهو پاشکا
ته ژنوم شل بوو مانگ به تاقی ئاسمانه وه
هه لپرووکا. (به شیو) شق بوو. (نصف شد)

پاشکان: [چاو گه، ت] شق بوون؛ شهو
پاشکان؛ شهو شق بوون. (نصف شدن)

پاشکاندن: [چاو گه، ت] تییه پر کردن؛ راقه-
تانندن. (گذشتن)

پاقه پریای: [ئاو بهر] پاقینراو. (ربوده شده)
پاقه ووت: [ناو، ت] راه ووت؛ جهرده یی؛
ته ریده گهری. (رهزنی)

پاقه پرو: [ناو، ت] گه پان؛ هاتن و چوون. به-
شوین شتیکدا گه پان. (جستجو)

پاقه نان: [چاو گه، ت] پاونان؛ دهر کردن؛
دوور خستنه وه. (بیرون کردن)

پاقوت: [ناو] پیکر؛ ته ریده ی سهر جاده
(رهزن)

پاقه تانندن: [چاو گه، ت] جوی کردنه وه؛
قرتانندن؛ پاشکانندن (جدا کردن)

پاکالین: پاپه رین به غار و چوارنال.
(پیریدن و دویدن حیوانات)

پاکرن: (۱) [چاو گه] له خوبه ستن؛ له-
خو قاییم کردن؛ قایش له خویم پاکهم؛ له خو می

بیه ستم؛ له بهر کردن. (بستن؛ پوشیدن) (۲)
غار کردن و هه لاتن. (فرار کردن) (۳) به-

رز کردنه وه. (بلند کردن)

ڀاڪهوهي : [چاوههت] داسرهوتن؛ ڊاڪه-
 وتن؛ ٿارام بڻون. (آرام شدن)
 ڀاڪيشان : [چاوههت] ڙني ميڙدار به
 ڙوره ملي زهوت ڪردن؛ (ڪههتر به بي مه-
 يلي ڙن پرووي داوه) (غصب ڪردن)+
 ڀاگرتي : مروقي به پرومهت و سهنگين و
 گران. (شخص محترم)
 ڀاگوستن : [چاوههت] ڀاگوڙتن؛ گوڙتنه-
 وه. (جابه ڄاڪردن)
 ڀاگومڪي : [ناو] ڀي گومڪي؛ ايزگوم ڪردن؛
 شوينه گومڪي؛ هه ڙاره دوولايي. (ردگم
 ڪردن)
 ڀاگوڙ : [ناوبڪ] ڀاگوڙهر؛ ڪهسيڪ ڪه
 ڀاده گوڙي. (منتقل ڪنده)+
 ڀاگهيڻ : [ناوبڪ] ڪهس يان ٿامرازي
 بلاو ڪردنهوهي خهبر؛ ڀاڍيو يان خهبر
 ويڙي ڀاڍيو. (گوينده و رسانه خبري)+
 ڀالووي : [چاوههت] به ڀيگادا ڀويشتن؛
 ڀيگاپرين. (رامرفتن)
 ڀا ليڻوون : [چاوههت] ڀا لهسهر بڻون؛ په
 سهند ڪردن. (برگزين؛ عقیده داشتن)
 ڀامدانن : ڀاخستن؛ پان ڪردنهوه؛ داخستن.
 (پهن ڪردن)
 ڀاموو : ڀامين؛ هيمن؛ ٿارام؛ ڀام بڻو؛ (آرام
 شده؛)
 ڀامي : [ناو] (۱) ناوي جوڙيڪ يارييه به
 په ڀانتو. (رامي) (۲) دهسته موڻي. (حالت رام
 بودن)
 ڀانڪوچوڻه : [ناوت] ڪهواو پانتولي له
 بووزوو؛ ڀانيوبه رگوزو؛ شالوشاپڪ. (فرنچ
 شلوار از شال پشمي)

ڀانويڻ : [ناوبڪ] ڀانوما؛ ڀانيشاندهر؛
 ڀينموون. (راهنما)
 ڀانه ڪي : [ناو] ڀالوو؛ ڀالوو. (ڀاردم)
 ڀانيار : [ناوبڪ] ٿاڙووهر؛ هاڙوتهر؛ هاڙوهه؛
 ليخوپ. (راندنه)
 ڀانيه : شاري ڀانيه له ناوچهي بيتوينه. (نام
 شهري است)
 ڀاو : [ناو] (۱) ڀاف؛ شڪار. (شڪار) (۲) لڪهي
 سهرو چاوي ڙني تولدار. (لڪه روي صورت
 زن آبستن) (۳) شيلهه ههنگوين. (شيره
 غسل) (ب ۴) گالته پيڪردن. (دست انداختن)
 (۵) فهند و فيل. (حيله). (۶) دهسته موڪردن؛
 خستنه توڙ؛ ڀامڪردن؛ (ب) ڪوپيڪ ڪه
 ڪچيڪ سازيڪا. (رامڪردن)
 ڀاوارتن : [چاوههت] گوڙانهوه؛ گوڙتنهوه.
 (جا بجا ڪردن)
 ڀاوباز : [ٿاوهلناو] (ب) دروڙن؛ گزيڪار؛ ڪه-
 له ڪباز؛ فيلباز؛ حوقه ڪباز؛ ٿاگول باز. (حقه ڪباز)
 ڀاوبازي : [ناو] قهلودهل ڪاري؛ فريوڪاري؛
 حوقه ڪبازي؛ فيله ڪبازي؛ داوبازي؛ حيله ڪبازي.
 (حقه ڪبازي)
 ڀاوڪردن : [چاوههت] نيچير ڪردن؛ (ب)
 ڀاڙي ڪردن و ڀام ڪردني ڪيڙ. (به تور
 انداختن و شڪار ڪردن)
 ڀاووڪ : [ناو] ڪيسهي ٿاوي تري و هه-
 نارگرتن. (ڪيسه آب انگورگيري)
 ڀاووڪ : ڪڙ ڀاووڪ.
 ڀاوهباڀ : [ناوت] دهسته واڙهي ڀاوپيانه؛
 ڀاوي ٿاخي هاوين ڪه بيچووي ڪه و گه
 وردههين. (شڪار ڪيڪ در آخر تابستان)
 ڀاوهست : [ڪاري ٿهري] ڀاوهسته؛ دهست

ڀاڱرہ: ٻوڀستہ. (ايست)

ڀاوه ڪر: [ناوبڪ] شروڦه ڪر؛ (ب)

دووخال (:) ڪه نيشانهي (واتا) يان شروڦه-

ڪرڻه له نووسين دا. علامت (:)

ڀاويش: [ناو] له پروي نووسراوه نووسينه-

وه. (نسخه برداري)

ڀاهانين: [ڇاوههت] راهينان؛ بارهينان؛

پهروهه ڪرڻ. (پرواراندن)

ڀاهيلہ: (۱) [ڪاري ٽمري] شوڙي بڪهروهه.

(اويزان ڪن) (۲) [ناو] تهوني دا پيروشڪ؛

داوهه تهنه؛ ڀاهيلہ؛ [تار عنكبوت] < ڀاهيلہ.

ڀاهينهر: [ناوبڪ] ڦير ڪر؛ پهروهه ڪار؛

بارهينهر؛ (پرور)

ڀايت: [ناو] وشه ٿيڪي بيانبييه واتا نووسين

(ب) چاپ ڪرڻ به ٽاميڙي ڀايتيڙ؛ له-

ڪوردي دا ڀاويش و ڀايش و ڀاڙيڙ؛ به واتاي

له بهر نووسينه وه و ويٺه هه لگرتن له

نووسراوه هه يه و (زور نزيڪه به ڀايشي-

ڪوردي.) (ڀايت)

ڀاڙيه: [ناو] ڀاويڙ ڪار. (رايزن)

ڀايهخ: [ناو] ڀاينخ؛ ڀاخهر؛ (ب) ٽهوهي ڀاده-

خريت بو له سهر دانڀستن. (زيرانداز)

ڀاهيل: [ناو] ڀههيل؛ خه واندني ههرشتي

ٽهستووني به حاله تي ٽاسويي و دريڙ

ڀاڳڀانندي. (خوابانده ودرائز شده) +

ڀاهيل ڪرڻ: [ڇاوههت] تهناف شوڙ ڪرڻه-

وه؛ دارخسته سهرباني خانوو؛ دارمڙا، خه-

واندني دهسهڪ له داره ڀادا؛ تهناف گيڙان

و داچيني تهنافي تهون؛ داخستن؛

ڀاخستن؛ پاڻ ڪرڻه وه. (خواباندين

ودراز ڪرڻ؛ پهن ڪرڻ تار قالبيافي)

ڀاهيلہ: راهيلہ؛ ڀايلہ؛ يان (توڙ)؛ به واتاي

داوي جو ٽانهنه له جياتي تهلچن به-

جيٽره. (تور، شبڪه)

ڀهناڙ: [ناو] ڀي ههناڙ. (رڀانار)

ڀچه: [ناو] جي ڀي. (ب) ڀيوشوين؛ ڀوار؛ به

ڀچهي ڪه سيڪدا ڀويشتن؛ بهنوڙناڪ ڪرڻ.

(جاڀا)

ڀچه شوٽ: [ناو] ڏوندرمه؛ بهستهني؛ ٽهوه

ڀچه له ڇاوههي (ڀچان و ڀچين) هوه

هاتووهه وشوت له تور ڪيدا؛ سوت، واتا شير.

(بستي)

ڀچياڱ: [ناوبهر] ڀچاو؛ بهسههول ٻوو.

(بيخ بسته)

ڀڙاڱ: [ناو] (۱) بهرديڪي نه رمه و بهرده

مردو ويشي ڀي دهلين. (۲) [ناوبهر] ڀڙياڱ؛

ڀڙاو. (نوعي سنگنرم؛ ريخته شده)

ڀڙد: [ناو] ٽاوهلناو ٽاموورپڪ ڪه گاسنه-

ڪهي زور لهه رز ڀچه ڦي؛ دڙي ٽامووري-

مال؛ چڪووس. (گاواهنی ڪه زياد درزمين

فرو رود، خسيس) +

ڀست: [ناو] يه ڪهي شماردني ته مهنی

تازي. (واحد شمارش سن تازي) +

ڀستاق: [ٽاوهلناو] بهرانبه؛ بهرامبه. (برابر)

ڀستي: (۱) [ناوبهر] ڀيسراو؛ تشتيڪو

هاتيه ڀستن؛ شتيڪ ڪه ڀيسراوه؛ ڀيسراو.

(ريسيد هه شده.) (۲) [ناو] عهرزي پتهو.

(زمين سخت) (۳) ٽهوه ڀستي؛ ڀابووردوي

ڀستن بو هه وهل ڪهي ناديار. (ريسيد؛

باقت؛ ريسيد)

ڀسو ابوون: [ڇاوههت] ڀيسو ابوون؛

ٽابرووچوون. (رسواشدن)

په سر : [ناو] مه پری سه رومل سپی. (گوسفند
 سروگردن سفید)
 په سر به له ک : [ناو] مه پری به له ک که سه -
 ری سپی بیت. (گوسفند ابلق سرسفید)
 رشته : (۱) [پاږوړدووی پښتن] ریژراو؛
 وه ک چاو ریژراو. (وسمه کشیده) (۲) تالی -
 هوټراوه به مو ورو یان مرواری؛ (۳) پندول؛
 بزگور. (رشته) +
 پشفه خواردن : [چاوگه، ت] به رتیل وه -
 رگرتن؛ به رتیل خواردن. (رشفه خوردن)
 پشقه ن : [ناو] پشخن؛ گالنه؛ بزهی -
 سوعبت پیکردن. (ریشخند)
 پفانای : [چاوگه، ت] پفاندن؛ پفاندن.
 (ربودن)
 پق نیستنمه وه : [چاوگه، ت] نه رناف لیچوون؛
 تارام بوونه وه؛ ته و او بوونی که رب و پق.
 (زایل شدن عصبانیت)
 پکانی : [ناو] مله؛ کیبه رکی. (مسابقه)
 پمای : [چاوگه] رمان؛ رووخان؛ ټیک ته -
 پین؛ پمان. (فرور یختن)
 پمه : [ناو] سه هوټل؛ یخ؛ زیاتر بو چلو وړه
 سه هوټل به کاردمبریت. (دنگال)
 پندک : [ناو] پندوک؛ پوتک؛ نه سر؛
 پوتک؛ نه سرین؛ فرمیسک. (اشک)
 پندول : [ناو] تیتول؛ شیتال؛ بزگور؛ تیسما -
 لکی قوماش. (بزگور)
 پنه : [ناو] حه یاز؛ حه یاس؛ چو؛ چق؛
 ناخوونی دیاری دان و به راوه رد پیکردنی
 تمه منی که له شیر. (ناخن خنجر مانند پای -
 خروس)
 پوباب : [ناو] ټامپریکی موسیقای ته لی،

(سیمي) بووه له قه دیمدا. (ریاب)
 پوبل : [ناو] یه که ی دراوی پرووسیا.
 (واحد پول روسیه)
 پوبنار : [ناو] په نار؛ په ی همنار؛ په چاری
 همنار. (رب انار)
 پوپیه : [ناو] یه که ی دراوی هیندوستان.
 (واحد پول هندوستان)
 پوچیارگیریای : [ناو، ت] پوژ گیران.
 (روز گرفتگی؛ خسوف)
 پوچیار نیشته ی : [چاوگه، ت] پوژ ناو ابوون.
 (آفتاب غروب کردن)
 پوچیار هوړ نامای : پوژ هه له اتن. (برآمدن
 آفتاب)
 پوچه : [ناو] پوژوو؛ پوژه؛ پوژگ. (روزه)
 پوچی : [ناو] پوژوو؛ پوژگ. پوژی؛ پوچه؛
 پوچی. (روزه)
 روچ هاتنه سه رلیو : (ب) زور ترسان؛ نزیک
 به مردن له ترسان. (کنایی، خیلی
 ترسیدن)
 روخ : [ناو] (۱) ناوی چوار داش له سی و دوو
 داشی شه تره نچ. (رخ). (۲) پروخسار؛ سه -
 روچاو؛ پرو؛ سیم. (رخ)
 پوژنه پوژی : [به ند] پوژی نا پوژه که ی دی؛
 (ب) دوو پوژ جاریک. پوژنا. (روز درمیان)
 پوژوو شکاندن : [چاوگه، ت] کوتایی هیټان
 به پوژوو. (روزه شکستن)
 پوژسته م : ناو بو پیاوان؛ پال هوانی به ناو
 بانگ. (رستم)
 پوژمان : [ناو] نووسینی چیروکی دریژ.
 (رمان)
 پوژشنا : ناسینی که سیک به پوژاله ت؛ به لام

ټم وشه سهر به خونیه و حاله تی پاشبه ندی
هه یه بو(ناشنا)، ناشناوروشنا به واتای
ناسیاوگه لیکن که به پوالت دمناسرین و
هیشتا نه بوونه ته دوست و هاوال. (روشنا)
پوشنایی. (روشنایی)

پوناس : [ناو] پوناس؛ گیای پهنگردنی
بهن. (روناس)

پون بهنگ : [ناو،ت] پونیک که له گولی
شادانه ده گیریت؛ ماکیکی هوشبه ری
تیدایه. (روغن بنگ)

پون جه لا : [ناو،ت] بو بریقه دار گردنی
وینه ی پهنک و پهوغهن یان بریقه -
دار گردنی دهرکه و ههرکه رهسته ی چیوی
به که لکه. (روغن جلا)

پون سوتاندن : [چاوگه،ت] به هوئی شل
بوونی بازنه ی پینگی سوپاپ له موټوپی
سه یاره دا پون تیکه لی بینزین ده بیټ و
موټوټ دووکه لی زورده بیټ و پون کهم ده -
کات. (روغن سوزی)

پون کاری : [ناو، بهرهمی چاوگه] جه -
ورکردنی بهند و جومگه گه لی موټوټ بو په -
وان کارکردن. (روغن کاری)

پون ماسی : [ناو،ت] پونیک که له ماسی
ده گیردریت. (روغن ماهی)

پونه ر : [ناو، بک] دانهر. (گذارنده)
پونه پرو : < پورنه پروزی.

پونی : [کاری نمری بو دانان و دانیشن]
(۱) داینی. (بگذار). (۲) پونیشه؛ دانیشه.
(بنشین)

پونی ته لیف : [ناو،ت] له وینه کیشی دا یان بو
گرتنه وهی ته کلیل به کاردیت. (روغن الیف)

پونی نیسکاتیف : [ناو،ت] پونیک گیاییه
بو زووتر وشک بوونه وهی پهنکی وینه -
کیشی ده یکه نه نیو پهنگه وه. (روغن
اسکاتیف)

پونی گیایی : [ناو،ت] پونیک که له تووی.
(به ری گیا) وهک ناوکی په موو و تووگوله -
به پوژه ده گیریت. (روغن نباتی)

پونی موټوټ : [ناو،ت] بهرهمیکی پاترولی
(نه وتی) ه بو پوهان کارکردنی موټوټ به که -
لکه. (روغن موټور)

پووان : [ناو] پیوه لکان وجووت بوونی
سپلوټی نیلرله میو. (حالت جفتگری سگ) +
پووباری کرن : [چاوگه،ت] پووبارکردنه وه؛
به ره و روو کردنه وه. (روبروکردن)

پووبه پراکردن : [چاوگه،ت] وه ری خستن؛
جیبه جیکردن. (روبراه کردن)

پووپوش : [ناو] (۱) نیقاب. (نقاب). (۲) عه -
باتاساییکه ژنان ده یکه نه بهر. (روپوش)

پووپوشین : [چاوگه،ت] دمو چاو شارنده -
وه به ده ستمال و له چک یان ههر چی. (ب)
شهرم کردن. (روگرفتن)

پووپوشین : [چاوگه،ت] سه ری دهر
دپوشین؛ دپوشین به قوماش یان هه -
رچی؛ پوخسار دپوشین. (سهر پوشیدن)

پوویوی : [ناو،ت] پیوان و دیاری گردنی
دریزی و پانی ههر پووپهر و تختاییک.
(مساحی)

پووتنای : [چاوگه،ت] پووته وه کردن؛
پووتکردنه وه. (لخت کردن)

پووتوش : [ناو] ده سته واژی وینه گه ری وانا
جوانکاری له سهر فیلمی وینه گیرای

سیما(پورتړه). (رتوش)

پووتهختی : [ناو] جوړه جاجم یان په شمیڼه
یان قوماشیکه ددړیت به سمر پیڅه فی سهر
قهر مو پلای نووستندا. چهرچهف. (روتختی)
پووخلاکوړ : [ناو] پيڅوله کوپړه. (روده کور)
پوو خوروک : [تاوولناو] دمو چاو گرووی؛
پوخسار هاو لایی. (آبله رو)

پوودار : [تاوولناو] بی شهرم و پر پرو. پړو؛
بی شرم)

پووداو : [ناو] به سهرهات؛ به دیهاتوو یان
قمو مانى کاریک؛ خولقانى به سهرهاتیک.
(رویداد)

پوودل : [ناو] گرفت. (رودل)
پووسکه : [ناو] گوله جاف؛ گوله جه فاکیش؛
گولیکه له ناوچه کانی سنه و سه قز و
سلیمانیدا زور دپروى و بو تازاره باریکه به-
که لکه. (گل خیار؛ گل کارگر)

پووشور : [ناو] دیمه شور. (روشور)
پوونووس : [ناو] نووسینه وه له بهر ده قیکه-
وه؛ رایش کردن. (رونویس)

پوونه بوون : [چاوگه،ت] (ب) شهرم و حه-
یا کردن. (شرم کردن)
پووهاتن : [چاوگه،ت] پووه لاتن؛ شهرم-
نه کردن. (شرم نکردن)

پووهک : [ناو] داروگیاو گزی که سهرله-
خاک دهر دین. (گیاهان)

پووهو : بهرمو؛ پووهو بازارچوو؛ پرو به لای-
بازار داچوو. (روبه)

پوویگ : [پاوردووی پوین] پویشتوو.
(رفته)

پوهیشتن : [چاوگه،ت] داهیشتن؛ داهیلائن؛

شوپرکړنه وه. ((اویزان کردن))

پویشتنه جی : له کوپړی یاری په پړانتودا وهک
(پامی و ناس) چوونه جی ونه دیتن (جارتفتن)
پویى : پویشت؛ چوو. [پاوردووی پویشتن]
(رفت)

پمبساندن : [چاوگه،ت] کوکمکړنه وه؛
کوکړنه وه؛ کوما کردن. (کپه کردن)

پمبسین : [چاوگه،ت] کوما بوون؛ کوّم بوون.
(کپه شدن)

پمبناوک : [ناو] سمل؛ گیاییکی پون خوشه.
(گیاهی خوش بو)

پمبنگ : [ناو] پوواسی کوله بنه؛ قالابن.
(ریواس کوتاه قد)

پمبه نی : [ناو] به ره می چاوگه [بی زن و
مندالی؛ تنیایی؛ مال به کولی؛ (مجرد)

پمپانندن : [چاوگه] پمپانندن؛ چوارنال غار
پیکردن؛ ماندوو کردن؛ زورگیران. (خسته
کردن)+

پمپرپ : [دنگه ناو،] ته په ته پ؛ زرمه زرم.
(صدای تاپ تاپ)

پمپر وراست : (۱) [تاوولناو] قیت وقنج
پاوه ستاو. (راست ایستاده) (۲) [به ند] بی-

پووینی ناخافتن، ده پودوغر. (رک و راست)
پمپ و هوپ : [دنگه ناو،] ته په ته پی توند و

زور؛ زرم وهوپ. (صدای تاپ تاپ زیادوبلند)
پمپه که : [ناو] (ب) شیناوه ردی بی هیز و

لاواز. (گیاه و سبزه بی نمو و غیر شاداب)
پمپه لگا : [ناو] پمپه لگه؛ پاوانی به ره له لدا

کراو؛ یاریکه و جیگای هاتن و چوون.
(میدان بازی و رفت و آمد)+

پمپنان : پاونان وهه لبرین و وهه واکه وتن.

(دری دودین و بیرون کردن)
 پهتل: [ناو] (۱) گون. (خایه) (۲) پیوه ریک بوو
 له قه دیم دا. (پیمانهای قدیمی)
 پهتوم: [ناو] موږشیدی دینی زه پده ستیان.
 (مرشد دینی زردوستی)
 په چله ک بر او: [تاوه لئاو] دوا بر او: (ب) بی-
 کوږ: وه جاخ کویر. (اجاق کور)
 په حه تی: [ناو] ږا حه تی: کراس وشه روا لی
 ناو ما ل و خه وتن. (بیژاما)+
 په خ و روځ: < ږا خ و په خ.
 په ختئاو پز: [ناو] چیلوبیاس. جیگای
 جلو به رگ پیدا هه لواسین. (رخت آویز)
 په ختخاو پیچ: [ناو] جاجم؛ جاش؛ مهوج؛
 جار جیم. (رخت خواب پیچ)
 په دیوونه وه: [چاوگه ت] په ت بوونه وه؛ وه-
 رنه گیران؛ قه بوول نه بوون له نه زموونی -
 خویندن دا. (ردشدن)
 په دکردن: [چاوگه ت] په تکردن؛ دهر
 باز کردن؛ به پړکردنی که سیک که له مه-
 ترسیداییت. (رد کردن)
 په دمو کردن: [چاوگه ت] دانه دوواوه؛
 قبول نه کردن؛ گه ږاندنه وه؛ وهر نه گرتن. (-
 رد کردن)
 په دزاسووک: [تاوه لئاو] په دزاشیرین؛ نیسک
 سووک؛ له به رد لآن؛ خوین شیرین. (تودل برو)
 په دزیه ت دان: [چاوگه ت] نیجازه دان؛
 ږازی بوون؛ (ب) خوش بوون له تاوانبار له-
 لایه ن شکایه ت کاره وه. (رضایت دادن)
 په دزک نان: [چاوگه ت] پیدا کردن؛
 پیاکړدن؛ تی پوکړدن؛ (ب) کاری سه
 رجیی. (فرو کردن)

په زم: فده: [ناو] جهنگ؛ شه پ. (رزم)
 په زه کی: [ناو] کوپروو. (سیاهک گندم)
 په ژیدهر: [ناو، بک] چیکهر؛ دروست کهر؛
 تا فر پنه ر؛ دروست کهره وه. (آفریننده؛
 تعمیر کننده)
 په ساس: [ناو] قورقور شم. (سرب)
 په سه و: [ناو] جهز؛ جیز؛ په سه؛
 مالووسکه ی گهنمی سوور بووی خه رمان.
 (گندم پاک شده خرمن)+
 په ش بام: (۱) په ش بومایه؛ په ش
 بوواییتم. (سیاه میبوم). (۲) مه یله و په ش؛ په-
 شباو؛ په شتاله. (سیاه. تیره)
 په ش به شه: [ناو] گمارو؛ مریشکه په شه؛
 فرنده ییکی (فرنده یه کی) مه له وانه. (چنگر)
 په ش دهر مان: [ناو] گیای سیاو
 پووژ؛ سیا پوژ. (پرسیاوشان سیاه)
 په شکاچاف: [ناو] بیبیلای چاو؛ په شکینه ی
 چاو. (قرنیه چشم)
 په شکاکای: [ناو] په شکه کا. (طورکاه کشی)
 په شکویت: [ناو] په نگی نه سپی که کویت
 توخ بیت و به سه ر په شی دا به روانیت.
 (کمیت تیره)
 په شمیو: [ناو] په شمیو؛ میوی تری په شه.
 (مو انگور سیاه)
 په شوکی: [ناو] (ب) بزنه گهل. (بزها) (ف).
 هن تفهنگی په شوکی. (نوعی تفنگ
 سرپ)+
 په شه بی: [ناو] جوړیک داری. (نوعی بید)
 په شه توو: [ناو] داری توو شیرینی په نگ
 سووری توخ و به ره که ی؛ گاتوو؛ شاتوو.
 (شاهتوت)

په‌شه‌چاو : [ناو] گیای سیاچاو؛ گیای-
سیاداری که بوته‌خوشینی فی به‌که‌لکه-
(خریق)

په‌شه‌دار : [ناو] رهش دار؛ سیاوچنار؛ په‌شه-
چنار. (صنوبرسیاه)

ره‌شه‌دال : [ناو] داله‌گوورگه؛ جوړیک‌داله
که‌لاکی توپیو ده‌خوات. (دال‌سیاه)

په‌شه‌پراف : [ناو] پاوی په‌شینک؛ پاوی بی-
به‌فر. (شکار در وقت نبودن برف)

په‌شه‌قه‌زوان : [ناو] داری په‌شه‌وهن؛ وه‌نه-
سیاوی؛ بهر و گه‌لاکه‌ی ده‌ه‌ارن‌موه بو به-

رگری له وه‌پینی قژ و بو چاره‌سهر کردنی
که‌چه‌ل‌یش به‌که‌لکه. (بنه‌کوهی)

په‌شه‌گزه‌ر : [ناو] گیای گزه‌رگه سیاوی.
(شقاقل)

په‌شه‌وار : [ناو] ده‌واری له موو چیکراو؛
سیامال؛ سیاچادر. (سیاه‌چادر)

په‌شه‌وبوون : [چاوگه‌ت] به‌فری کیوان
چوونه‌وه. په‌ش هه‌لگه‌پان؛ په‌ش‌بوونه‌وه؛

په‌ش‌بوون. (سیاه‌شدن)
په‌عنا : (۱) ناوی ژنانه. (اسم‌زنانه). (۲) [ئاوه-
لناو] خاومن به‌ژن و بالایی‌شه‌نگ؛ نه‌رم و

نول؛ شل و مل. (زیبای نه‌رم اندام)
+ په‌فه : قاته‌کانی گه‌نجه. (طبقات قفسه و

گنجه)
په‌فاشک : [ناو] نامیری خه‌پاتی. (دستگاه-
خراتی)

په‌فونک : [ئاوه‌لناو] گورگه؛ قاچاخ؛ هه-
ل‌تووی خو وه‌شیر. (تحت‌تعقیب)

په‌فین : [چاوگه] په‌وکردن؛ بازدان؛ هه-
لاتن؛ رو‌یشتن. (فرار)

په‌قاز : [ناو] (۱) گو‌یزی به دارموه وشک‌بوو.
(گردوی روی درخت خشکیده). [ناو، بک]

په‌قاس؛ په‌خس‌که‌ر. (رقاس)
په‌قاندنه‌وه : [چاوگه‌ت] (۱) وه‌ک به دیواره

وه‌چه‌سپاندن و به‌نهییم گوشاردان. (بدیوار
چسپاندن وفشار دادن) (۲) ناسک کردنه -

وه‌ی دمه‌داس به چه‌کوش. (نازک کردن
تیغه داس باچکش)

په‌کسانا : ناوی کچی کوورش. (نام دختر
کوروش)

په‌گاژو : [ناو] پيشاژو؛ له‌سهرپیشه‌سه-
وزبوون و پهره‌سهندنی دار. (روی‌ریشه

جوانه‌زدن سبزشدن)
په‌گاوپه‌گ‌بوون : [چاوگه‌ت] په‌گ‌به‌په‌گ-
بوون. (رگ‌برگ‌شدن)

په‌گ‌په‌ر : [ناو] مله؛ جو‌په‌ر؛ جو‌پرک.
(آبدزدک)

په‌گه‌زپه‌رس : که‌په‌گه‌ز په‌رست.
په‌گه‌زپه‌رست : [ناو] نژاد په‌ره‌ست. (نژاد

پرست)
په‌گه‌زناس : [ناو] نیژاد ناس. (نژاد شناس)
په‌لم : [ناو] خیزی ورد؛ نه‌رمه‌خیز؛ په‌مل.

(ماسه)
+ په‌مز : عد؛ فد؛ [ناو] (۱) چه‌ندژماره یان
پیتی نه‌هینی بو کردنه‌وه‌ی قوفلی په‌مزدار.

(۲) پاز. (رمز)
په‌مه‌کی : تا‌کو‌یی (ب) دوور له شارسانیه-
ت؛ گاره‌ش؛ گارانی؛ تاسایی. (بی‌توجه به

ئاداب؛ بی‌تمدن)
په‌مهن : [ناو] وشکه‌چن؛ دیواری هه‌ل‌چن‌راو
به‌به‌رد. (دیوار سنگی بی‌ملات)

+ پهنجڊان: [چاوهگه، ت] نازاردان. (آزادا دن) فهن. پهنج پيدان؛ (رنج دادن) پهنج- کيشان. (رحمت کشيدن)

پهنجدر: دژواتايه. (۱) [ناو، بک] پهنجین؛ کهسيکه ده پهنجینی (رنجاننده). [ناو، بهر] (۲) (ف. هن) رهنجهر. (رنج کش) +

پمند: [ناو، لئاو] پند؛ نه ترس؛ نازا؛ زیرهک. (رند). (۲) جوان؛ قهنج (قشنگ)

+ پمگ: [کوژی نياگار گهريه] ههر په- نگیگ جگه له سپی و پش، که له نياگار کيشيشدا به پمگ له قه لهم نادرین؛ ههموو پمگیگ له تیکلاو کردنی سی په- نگی سهره کی (سوور، زهره، شين) پیکدین. (رنگ)

پمگاو: [ناو، بهر] پمگ کراو؛ (ب) خه ملیو و پازاوه به رمگ. (رنگ شده)

پمگاوی: [ناو، لئاو] رمگ تیوه تلاو؛ پمگ پياساوراو. (رنگی شده)

پمگ به پرووه وه نهمان: پمگ بزکان؛ په- نگ پهرين. (رنگ پريدن)

پمگ کار: [ناو، بک] پمگین؛ پمگ کهر؛ [ناو، لئاو] کهسيک که پيشه ی پهنج- کردنه. (رنگ کاری)

پمگ گوپان: [چاوهگه، ت] (ب) به پی بارو دوخی ژيان چوونه سهر پهوت و دوخیکی- تر. (رنگ عوض کردن)

پمگ گوپان: [چاوهگه، ت] له شهرمان سوور هه لگهران؛ يان له ترسان پهنج هه- لبروسقان. (رنگ برنگ شدن)

پمگ هه لگهران: [چاوهگه، ت] پهنج پرو- وسقان؛ پهنج پهرين؛ پهنج شيوان. (رنگ-

پريدن)

پهنگی: [ناو، لئاو] پهنگين؛ ههر پهنگی- جگه له سپی و پش، که له نياگار کيشيشدا به پهنج له قه لهم نادرين. (رنگی)

پهنگی سارد: ههموو پهنج کاني تيکی لئاوی نيوان زهره و شين. (رنگ سرد)

پهنگی سهره کی: تهواوی پهنج کان له- تیکلاو کردنی جوراو جوری سی پهنگی سه- ره کی (سوور، زهره، شين) پیکدین؛ له- وينه گهریدا سپی و پش به پهنج نازميردین، به لکو به تاریک و روشن داده نرين. (رنگ اصلی)

پهنگی گهرم: دهسته واژه ی نياگار کيشيه: ههموو پهنج کاني تيکه لئاوی نيوان زهره و سوور. (رنگ گرم)

پهنه کاری: [ناو، بهر ههمی چاوهگه] تاشینی- دار به نامیری پهنده؛ پهنده کاری. (رنده- کاری)

پهوازان: [ناو] به شياو له قه لهم دهر؛ پادای؛ به پهوا ده زانی؛ ويزا. < پهوانامه. (روايد)

پهوال: (ف. شه) پهوش؛ شيوه ی کار؛ په- وتی کار. (روال)

پهوانامه: [ناو] ئيزنی چوون بو ولاتيک که له لايين نوپنهری تهو ولاته وه به بيانيان دهریت؛ ويزا. (روايد؛ ويزا)

پهواندنه وه: [چاوهگه، ت] نالقه ی زنجير هه- راو کردنه وه؛ جه غز ههراو و گهوره کردنه وه؛ له بهر يه ک پهواندنه وه؛ (گشاد کردن) +

پهوانسهر: شارو چکه يیکه له بهینی کرمانشان و سنهدا. (نام شهر کی است)

پهوان کردن: [چاوهگه، ت] چهور کردن و پرو-

نکاریکردنی که رسته گلی موتوپی بو
 ناسان گه پړان. (روان کردن) +
 په وانکړی : [ناو بهر] په وانه کړاو؛ نیردراو؛
 نارو و؛ په وانکړاو. (روانه شده؛ رهوان شده)
 په وانه : [به ند] به ریکړاو؛ به پړوه؛ له حالی
 چووندا (روانه شده)
 په وانه : [به ند] (۱) له چووندايه؛ به پړيگه وه يه؛
 (۲) له حالی پوښتندايه؛ بو جیگایي ده پړوا؛
 وه ک ناوی چوم. (۳) [تاوه لئاو] مه کینه ی
 گریس لیدراو پیگیرو گرفته، په وان ده -
 خولیته وه. گیر ی نییه. (روانه؛ روان است)
 په وانی: (۱) نه خوشینی پوحي. (۲) حاله تی
 موتو پړيکه بی گیرو گرفت کار ده کا. (۳) نه -
 خوشینی ئیسهالی؛ زگچوون. (۴) په وتی
 خویندنه وه ی دهرسی بی هه له. (۱و. ۲و. ۴
 روانی. ۳. اسهالی.
 په وه وان : [ناو] دارگويز ته کین. (گرد
 و تکاننده) +
 په وایله : [ناو] پړچکه؛ جهله؛ پړز؛ قه تاره.
 (صف. قطار)
 په ویه : [ناو] پړی و په سم؛ په وشت؛ (به نده
 نه وازیت وه پیشه که رده ن، په ویه ی بو -
 زور گیت به جا ناوردن) «ممولوی» (رویه)
 په مها : [تاوه لئاو] سهر به خو؛ نازاد؛ ویل؛ به -
 ردراو. (رها)
 په مها بوون : [چاو گه ت] نازاد بوون؛
 پزگار بوون. (رها شن)
 په مهن : [ناو] بارمته دانان بو قه رز وهر -
 گرتن؛ یان خانوویک له به ران بهر پاره یی کدا
 بو ماوه یی کی دیایکړاو به گړیو له لا بوون
 (ره ن)

په مهن دهر : گړیو دهر؛ گره و دهر؛ نه وه ی که -
 شتی له په مهن دا داده نیټ. (ره ن دهنده)
 پړیا کار : فند [تاوه لئاو] پروبین؛ دوو پروو؛ مه -
 رای ی که ر؛ په وانه ت باز؛ به درو خوښاندان به -
 چاکه خوازی؛ ماستاو که ر. (پړیا کار)
 پړیا : [ناو] سوودی چه پام له ئیسلام دا؛
 سوودی پاره. (نزول)
 پړی بزرکری : له پړی دهر چوو؛ پړی گوم -
 کردوو (ب به هه له دا چوو. (راه گم کرده)
 پړیال : [ناو] (۱) جل و بهرگ و لیباسی
 کوڼ وشړ و شړول. (لباس ژنده) (۲) فیله -
 باز؛ (حقه باز)
 پړتالی : [ناو] گه پیده یی؛ دونیادی تووی؛
 تاواری یی؛ سهر گه ردانی. (آواره گی)
 پړت پړتوک : [ناو] زه حیری؛ ئیسهالی.
 (اسهالی)
 پړتم : لنډ فند فرد؛ [ناو] [کوژی موسیقایه]
 په وتی کرزی و خاوی له موسیقا یان
 گورانیډا؛ چونیه تی زه ربا هه ننگ، (زه ری)
 ناهه ننگ. (ریتم)
 پړتن : [چاو گه] رشتن؛ پړانندن. (ریختن)
 پړچار : [ناو] ماموستا؛ فیر کار. (استاد)
 پړخراو : [ناو] پړیکخراو. (سازمان)
 پړخستن : [چاو گه] سازدان؛ کوپړیکمان
 پړخستوه. (راه انداختن) +
 پړخن : [تاوه لئاو] لهر و لاواز؛ زه حیر.
 (اسهال؛ لاغر)
 پړخوله باریکه : [ناو] پړخوله یی که له پیش
 پړخوله گه وره دایه و پییه وه چه سپاوه.
 (روده کوچک)
 پړخوله گه وره : [ناو] پړخوله نه ستوره، که

له دواى پړخوټله چكوله ووهيه. (روده بزرگ)
پړخه داروو: [ناو] گياييكه بو پالوتتى-
خوين له ژار، به كه لكه. (سنبل الطيب؛
علف گربه)

پړخه شله: [ناو] نه خوښينى فيركه
نازال. (مرض اسهال حيوانات)
پړخه كوړه: [ناو] ريخوټله كويړه. (روده كور)
پړزار: [ناو] به حورمهت؛ به پروومهت؛
مروى گران و سهنگين. (محترم)

پړزگر: [ناو، بك] حورمهت گر. (احترام گير)
پړزاف: [ناو] نه خوښينى نازال به هوى
خواردنه ووى تاوى زور له گهرمادا. (مرض-
گو سفندوبز)

پړزهو: [ناو] لووزهو؛ نيرينهى تاو. (ريزش-
آب با فشار؛ گودى رودخانه)+

پړسمه: [ناو] ئيسقانى قوتى جومگه كه -
له ناو ئيسكيكى چالدا ده سوورپت و ده-
جووى. (استخوان برجسته مفصل)+

پړسمه دهركه: [ناو، ت] گريزه نهى دهركا؛
گيجه نهى دهركا؛ پازنهى دهركا. (پاشنه در)
< زير پړسمه

پړس وگوريس: (ب) ناخافتنى بى سه روبه ر.
(سخن بى سروته؛ آسمان وريسمان)
پړسهر: [ناو، بك] نه ووى كه ده پړسى.
(ريسنده)

پړشاو: [ناو] په گاږو؛ له سه رپړشه سه-
وزبوونى پروه ك. (روى ريشه سبز شدن)

پړش تراش: [ناو، ت] ئاميرى خو تراش (۱)
ئاميرى كارهبابى كه پړش ده تاشيت. (۲)
گويزان؛ تيخ. (۲۱ ريش تراش)

پړش دهرمان: [ناو] ناوى گياييكه. (زرنباد)

پړشكه: [ناو] پړشوه؛ پړشو؛ هه لوه شاوى
كه نارى ميزه و و ناغه بانوو كه چهند تال
چهند تال بادراييت. (شنگله)

پړشكه هه لبه ستن: [چاوگه، ت] پړشوه هه-
لبه ستن؛ پاشتن. (شنگله پيچيدن)

پړش گريو دانان: [چاوگه، ت] پړش له گريو دا
دانان؛ (ب) دهر ووستى و به لينى نه خلاقى.
(ریش گرو گذاشتن)

پړشولى: [ناو] گاوانى؛ پړشوله. (سار)
پړشه: [ناو] (ب) نه مامى به زړشه وه هه-
لكه ندر او بو چه قاندين له جياييكي تردا؛
يه كهى ژماردى نه مام. (ريشه +)

پړشه بر: [ناو] بن بر؛ له بيخدا برين؛ (ب)
خاشه بر كردن و په چه لكه فه وتاندين.
(ريشه در آوردن) < جينو سايد

پړشه داكوتان: [چاوگه، ت] (ب) مانه وه به
يه كجارى له مه لبه ندى و پابه رجا بوون.
(استقرار دائمى)

پړشه داكوتان: [چاوگه، ت] پنج داكوتانى-
گيا؛ خو قاييم كردن و مانه وه له جيايى؛
جيگر بوون و دامه زران. (ماندگار شدن)

پړشه دهرهاتن: [چاوگه، ت] (ب) توخيچوون؛
(ب) ئهركى زور كيستان. (كنايى. زحمت-
فروان كشيدن)

پړشه كه ن: [ناو، ت] هه لكه ندين به پړشه وه؛
بنه بر كردن؛ خاتيمه پي هيئان؛ پړشه كيشت.
(ريشه كش كردن)

پړشه كيشت كردن: [چاوگه، ت] (۱) به په ك و
دهماره وه هه لكه ندين. (۲) بنه بر كردن. (ريشه
در آوردن)

پړشه هه لكيشان: < پړشه دهره يئان.

پریق چه م : [ناو] ریپوقی چاو. (ژمک چشم قی - چشم)

پیک ده رچوون : < پیک هاتنه وه

پی کردن : [چاوگه، ت] جیگا کردن : ئیزن - دان بو هاتنه ژوور؛ میوانم نه مشه و پیگه م که : جیگه م که. (راهدادن؛ جادادن)

پیک هاتنه وه : [چاوگه، ت] (ب) به قه را یه - کتربوون؛ به قه دیه کترین بوون؛ حاله تی به - رانبه ری. (مساوی شدن)

پیکیشه : [ناو] پیکیشه؛ باری ههنگ؛ گلامه ل؛ گه لادومه ل؛ گیاییکه بو درگا کردنی دومه ل به که لکه. (بارهنگ - سرنیزه ای)

پی گوم کردن : [چاوگه، ت] پی بزرگ ری. (ره گم کردن)

پیگه : [رابور دووی چاوگه ی پوین] پویگه؛ پویشتووه؛ پیکه سهو؛ پویشتووه ته وه. (رفته است)

پیلین : [چاوگه] وه پین؛ چه په کردنی سه گ.

(پارس کردن سگ)

پیموله : [ناو] پیشکه و پیشکه کردنی چاو (دودو زدن چشم)

پین : [چاوگه ی کورتکراو] کورتکراوی پوین؛ پویشتن؛ بابرین؛ بابرین؛ ته غه ره بن زاراوه ی ئهرده لانیدا دهوتریت (ضمیر - مرخم، رفتن) +

پینگاو : [ناو] تراوی خه ست وخول وه ک ئاوی خهستی سهروپی. (مایع غلیظ شده)

پی نوین : [ناو] پی پیشاندر. (راهنما) پیواس چه رمگ : [ناو] گیای پیواوچو؛ بو عیلاجی به ردی کیسه ی سهفرا (زرداو) به - که لکه. (ریوندچینی)

پیواوچو : < پیواس چه رمگ.

پیوایهت : [ناو] له ئاره ویه وه هاتووه به لام له کوردیشدا بووه ته باو واتا، گیرانه وه ی باسیک له زمانی که سیکی ترموه. (روایت) پی و په سم : [ناو] بنه مای په ژریندراو و په - سن کراوی باوی کومه لیک. (راه ورسم)

پادی : (ف.شه) می‌رخاس؛ به‌دهه‌ند. (راد)
 پادیکال : فد؛ فرد؛ اند [ناو+ئاوه‌لناو] له-
 پامیاریدا واتا بونیات‌خواز؛ لایه‌نگری
 گو‌پانکاری بنه‌مایی شیوازگه‌ل. (رادیکان)
 پادیکالیسم : فد؛ فرد؛ اند [ناو]
 بونیات‌خوازی توندوتیژی. (رادیکالیسم)
 پادیوسکویی : فد؛ فرد؛ اند [ناو] وینه‌گرتن
 له‌ئەندامی گیاندار به‌ئامیری پادیوگراف.
 (رادیوسکویی)
 پادیولوی : فد؛ فرد؛ اند [ناو] چاولیکردن
 وناسینی گیروگرفتی‌ناخی له‌ش به‌که‌لک-
 وه‌رگرتن له‌تیشکی نادایاری ئیکس.
 (رادیولوی)
 پادیولویست : فد؛ فرد؛ اند [ناو] پسپو‌ری
 پادیولوی. (رادیولویست)
 پاسوو : [ناو] مشک خورما. گیانله‌به‌ریکی
 چووکه‌ی خورمایی په‌نگه. (موش خرما)
 راشیتیس : فد؛ فرد؛ اند [ناو] نه‌خوشینی
 نه‌رم‌بوونه‌وه‌ی ئیسک. (راشیتیس)
 پاک‌ئەندەرول : فد؛ فرد؛ اند [ناو] جو‌ریک
 سه‌مای دوو که‌سیی پوژئاواییه. (راک-
 اندرول)
 پاکیت : فد؛ فرد؛ اند [ناو] ئامیری به‌ده-
 سته‌وه‌گرتن له‌یاری پینگ‌پونگ و تینیس-
 دا. (راکت)
 پاکیت : فرد؛ اند؛ فد [ناو] ئامیریکی شه‌په؛
 گوله‌تو‌پ‌ئاساییکه‌ گه‌وره و په‌ته‌قه‌مه‌نی.
 (راکت)
 پاگو : فد؛ فرد؛ اند [ناو] تاسکه‌بابی سه-
 ربازخانه و ئورویی. (راگو)

پالی : فەغرد؛ اند [ناو] کیه‌ریکی سه‌یاره
 ئازووتن. (رالی)
 په‌شته‌پلاو : [ناو] هه‌رشته‌پلاو. (رشته‌پلو)
 په‌فوزه : فرد؛ فد؛ [ئاوه‌لناو] په‌ت بوونه‌وه .
 ده‌رنه‌چوون له‌ئه‌زموون. (رفوزه)
 په‌فوزمبوون : [چاوگه‌ت] په‌ت‌بوونه‌وه له
 ئه‌زموونی واندا و ده‌رنه‌چوون. (رفوزه-
 شدن)
 پو‌ل : فد؛ فرد؛ اند [ناو] (۱) ده‌ورگیران له-
 شانوو سینمادا. (رل). (۲) فه‌رمانی‌سه-
 یاره‌سوکان. (رل) (۳) تو‌بی خه‌له‌ل‌درای
 دریز، وه‌ک پو‌لی کاغه‌ز. (رول)
 پو‌لیت : فەغرد [ناو] ناوی جو‌ریک شیرینیاته
 که‌ وه‌ک بابو‌له‌ ده‌پ‌چ‌ریته‌وه. (رولت)
 پوماتیس : فەغرد [ناو] پووماتیس؛ نه-
 خوشینی په‌نمینی جومگه‌ به‌هو‌ی ته‌په-
 شو‌یی وسه‌رماوه. (رما‌تیس)
 پوماتیک : ایتاد؛ فد؛ فرد؛ اند [ئاوه-
 لناو] (۱) هه‌ست‌بزوین. (۲) خه‌یا‌ل‌وی وه‌ه-
 ستوکی. (۳) هه‌ره‌ونه‌ریک به‌ناوه‌پو‌کی نه-
 ویندارانه و هه‌ستوکییه‌وه. (رومانتیک)
 پو‌نیسانس : ایتاد؛ فد؛ فرد؛ اند [ناو] په‌وتی
 نوی‌بوونه‌وه و بو‌وزانه‌وه له‌باری هونه‌ره‌کان
 و پیشه‌سازیه‌وه، که‌ چه‌رخ‌ی ۱۴ تا ۱۶ ی
 زایی‌نی له‌ئور‌وپا سه‌ری هه‌لدا. (رنسانس)
 پو‌وباز : [ئاوه‌لناو] سه‌ربه‌تال؛ بی‌سه‌ربان و
 میج؛ ده‌فری سه‌ربه‌تال. (روباز)
 په‌زایه‌تینامه : [ناوت] به‌نووسراوه
 چاو‌پوشین له‌سووچی‌تاوانبار؛ ده‌برینی په-
 زامه‌ندی به‌نووسین. (رضایت‌نامه)
 په‌وان‌پزیشک : [ناو] دوکتوری پو‌ح و په‌وان.

(روان پزشک)

پهوان پزیشکی: [ناو] لقی له زانستی
پزیشکی، که کاری ناسین و چاره سرکردنی
نه خوشینه کانی دهروونی و روځیه. (روان-
پزشکی)

پهوان ناس: [ناو] خاوه نی زانستی پهوان-
ناسی. (روان شناس)

پهوان ناسی: [ناو] زانستی لیکوآینه وهی
کرده وه کانی پوځی و هه ست و بیر و
بوځوونی هزری و چاره سرکردنی گرفته-
کانی. (روانشناسی)

پهوان ناسی په روه رده کاری: که لک و هر گرتن
له بنه ما کانی پهوان ناسی بو باشر په روه رده
کردن. (روانشناسی پرورشی)

پهوان ناسی تاوانکاری: دوکتوری ناسین و
توژینه وهی هوځه لی هاندری مروځ بو
تاوانکاری. (روانشناس جنایی)

پهوان ناسی گشتی: په وتی تاوتوی کردنی
په سم و یاسا و ده ستووری گشتی که به-
سر می شکدا زالن. (روانشناسی عمومی)

پهوان ناسی مندالان: توژینه وهی ټاکاری

مروځ له سهره تای مندالییه وه هه تا لوی.
(روانشناس کودک)

په موند: شیوه ی کار؛ په وت؛ په فهند. (روند)

پهیل: اند؛ فند؛ فرد؛ پڼگا یان خه تی
ټاسنی شمه نه فنه؛ هیلی ټاسن. (ریل-
قطار)

پزیدینت: فند؛ فرد؛ اند؛ [ناو] پزیشکیک-
که بو پسرور بوون له کاری کرده وه بی دا، له
به رده ست ټوستاددا له نه خوشخانه کارده-
کا. (رزیدمت)

پیکورددار: فند؛ فرد؛ اند؛ [ټاوه ل ناو] خاوه نی
باشترین شوپ و پله و پایه له کییه رکیدا.
(رکورددار)

پینگ: اند؛ فند؛ فرد؛ [ناو] بازنه ییک له کانزا
که لاستیکی ته گهری سه یاره ده چی به-
سهریدا. (رینگ)

پینگ: اند؛ فند؛ فرد؛ [ناو] سه کوی ته ناف
کیشر او به چوارده وردا بو کییه رکیی شه په-
مشت. (رینگ بوکس)

پینگ: اند؛ فند؛ فرد؛ [ناو] که ره سته ی-
موټوږه. بازنه ټاسا له ده وری پیستون ده-
خری و به سیله ندره وه جووت ده بیټ. (رینگ)
پینگ: [ناو] له موسیقادا به ټاهه نگی بن-
بزیکه ده و تریت که به بی گورانی، به ساز
لیده دریت؛ چوارمیز راب. (رنگ)

پیولیویر [ناو] اند؛ فند؛ ریځلیځیر؛ ده مانچه ی
ته و ره دار (تویی دار). (رولور)

زَاب : [ناو] زابی گهوره و چووک ناوی دوو زی
له کوردستانی عیراق. (دودریاچه درکردستان-
عراق)
زابی مهیه : نوژه؛ گه پهدامهیه؛ نو بهی مهیه.
(نوبت ماست)
زاتاو : [ناو] زاتناو؛ ناوی تالی نیو زراو؛ ناوی
زاور؛ سه فرا. (صفرا)
زاج : [ناو] زنی زهستان؛ زنی تازه زاو. (زائو؛ زن
تازه فارغ شده)
زاخ : قهله پشه. (زاغ)+
زاخاو : [ناو] (۱) تاویاوهی زاخ له نیو ناودا. (زاج
در آب حل شده). (۲) زاخجوش. (با زاج جوش
کردن؛ زاج ذوب شده)+
زاخاودانهوه [چاوگه، ت] (۱) پاککردنهوهی خشلی
زپ و زیو به شیوهی تایبته له زیرینگه ریدا.
(تمیز کردن جواهرات). (۲) زاخجوش کردن.
(زاغجوش کردن). (۳) مشتومالکردنی تیخی
خنجیر و شمشیر. (مشتومال دادن تیغه خنجر).
زاخاودانی چاو : به که یفی دل ته ماشای دیمه-
نیکی دل رفین یان هر شتیکی جوان کردن؛
(پروناک کردنهوهی چاو به دیمه نی جوان
دیتن) (دیده جلادان)
زاخجوش : [ناو] تاواوهی زاخ به گهرما پیدانی
زور. (زاج ذوب شده)
زاخجوش کردن : [چاوگه، ت] قاییم کردن و
جوش دانه وه و چیکردنهوهی شتی شکاو به زاخ

تاواوه. (جوش زدن بازاج)
زاخ دراو : [تاو بهر] گاودراو به زاخ؛ قاییم کراو به-
زاخ. (چسبانده شده بازاج)
زاخوران : [تاو له ناو] تیترنه خور؛ زورخور. (پرخور
زاخویی : [تاو له ناو + ناو] (۱) خه لکیان په یوه-
ندیدار به زاخووه. (اهل یا مربوط به زاخو).
(۲) جوریک بالته که دهستکاری زاخو بووه.
(نوعی پالتو)
زاخه کهوه : [ناو، ت] قازقازه؛ ژهنگار؛ مووروه شینه؛
زاخی شین. (زاج آبی)
زاخی چهرمگ : [ناو، ت] زاخی سپی؛ له پزیشکی
و پهنگر پزیدا به که لکه و سیازاخیسی لی دروست-
دمییت. (زاج سفید)
زاخی سهوز : [ناو، ت] مندارمهرد؛ قزالک؛ بو
دروست کردنی مهره کهف و پهنگ کردنی چهرم
به که لکه. (زاج سبز)
زادپه یزاد : پشتاویشت؛ جهد نه ندمه رجه؛ په چه-
له ک. (جد اندر جد)
زارانج : زارانجه؛ که و (کبک)
زاردراو : [تاو له ناو] (ب) فره ویز؛ زوربلی. (پرگو)
زارا : سارا؛ ناوی ژاننهیه. (اسم زنانه است)
زاراف : [ناو] زاراو؛ شیوهی ناخافتن؛ زارافه.
(لهجه)
زاربلاو : [تاو له ناو] راز درکین؛ قسه پانه گر.
(افشاکنندمر از)
زاربه زار : دهم به دهم؛ سینه به سینه؛ به بی نووسین

ڀاڳوڙرائي مههه ست له ڪه سيڪهه ٻو ڪه سيڪي
 ڊيڪه. (سينهه به سينه)
 زار به ستن: [چاوگهت] دهم بستن؛ (ب) قسمه نه-
 ڪردن؛ قوروقه پ ڪردن؛ قوروقه پ پيڪردن.
 (دهن بستن)
 زار جوو: [ناو] دهمه جاو؛ به نه ندازه ي جاريڪ
 جاوڻ. (باندازه يڪبار جوڍڻ)
 زار خنده: [ناو] ليوڪن به ته وسهوه؛ (ف. مشه)
 ڪه نينا نه ڏڏل. (زهر خند)
 زار دروو: [چاوگهت] (ب) دهمه سڪردن؛
 بهرگري له قسه ڪردن. (دهن بستن) (ب)
 پيشوهت پيدان ٻو چاوپوشي و قسه نه-
 ڪردن. (بارشوه دهان بستن). (۳) همدوو ليو به
 يه ڪدا دوورڻ. (لب دوختن)
 زاردهشت: [ناوه لئاو] راست ويڙ؛ زمان راست؛ (ب)
 ناوي زمردهشت پيغه مبر. (راستگو؛ زردوش)
 زارزائڪ: [ناو] شانوڪار؛ شانوگهر؛ نه ڪتھر و ده-
 رهينهري شانو. (تيا ترگر باز يگر تياتر)
 زار ڪردنهوه: [چاوگهت] زار ليڪردنهوه (ب) دهم
 لي هه لمالين و قسه ي ناخوش پيوتن. (دهن-
 باز ڪردن)
 زار نانهوه: [چاوگهت] سهر داپوشين؛ سهر نانهوه؛
 (ب) قسه لينه ڪردن. (سرپوش گذاشتن)
 زار وزيخ: [ناو] ناو و دهنگ؛ ناو و نيشان؛ ناوداري.
 (اشتھار)
 زار و هه ساران: [ناو] مندالي ته ستيره ڪان؛ (ب)
 زهردهشت ڪه رپوايه ته ڪوري ته ستيره بووه.
 (فرزند ستاره ها)
 زاره ڪي: [ناوه لئاو] دهمي؛ له فزي؛ له بزي؛ ده-
 فڪي؛ به گوته. (شفاهي)

زاره دهر: (۱) دهر گاي زورويڪ ڪه بهرمو ڪولان
 بڪري ته وه. (دري ڪه روبه ڪوچه باز شود). (۲)
 جيگاي گولله يان بريني ديواو ديو. (جايگلوله ڪه
 از طرف ديگر خارج شود)
 زارهه ڏديها: [ناو] گياي دهمه شير؛ جوڙيڪ گولله.
 (نوعي گل)
 زازايي: جوڙيڪ هه لپه پڻ؛ خه لڪ و شيوه زماني
 زازاڪان. (نوعي رقص و زبان زازاها)
 زاغوري: [ناو] لاره پيچي شاده؛ ميزهري شاده.
 (نوعي دستار ابريشمي)
 زاف: [ناو] له زه عفي ثاروميه وه هاتووه، حاله-
 تي دل بي هيڙ بوون. (ضعف)
 زاف: [ناو] رهم؛ نائين. (ائين)
 زافدان: [ناو] تولدان، مندالدان. (رحم)
 زاکوماڪ: [ناوت] زاوماڪ؛ بهر خومه پ. (بره-
 وميش)
 زاکون: [ناو] زيڪ؛ برشت؛ ڪارليھاتن؛ قودرته.
 (قدرت؛ ابھت؛ قاطميت)
 زاگاري: [ناو] زگاري؛ په شيوي؛ عاجزي؛ غه-
 مباري. (آشفته گي؛ غصه داري)
 زاگه: زايگه؛ زاوه؛ مندالي بووه. (زائده است)
 زال: پير؛ به سالآچوو؛ ناوي باوڪي پوڙسته مي پالھ
 وان بووه. (زال) (۲) هيڙ به سه رداشڪان.
 (زور چر بدين)
 زال: [ناو+ ناوه لئاو] به سالآچوو؛ زال. پير. (پير)
 زال: [ناو] زهر؛ زار؛ زهر. (زهر)
 زالھ: ڪيسه ي سهر؛ ڪيسه ي جيگاي زال (زه-
 حري سهر) (ڪيسه صفرا)
 زالوو: زاروو؛ مارمڙ؛ (زالو)
 زال بهردن: [چاوگهت] (۱) هاوار بدن؛ گلھ و

گازنده بردن بو لای کهسیک. (دادخواهی پیش-
 کسی بردن) (۲ب) ترساندن. (ترساندن)
 زاله ته قین: پر مه ترسی؛ زور به سام و ترس.
 (ترسناک)
 زاله زرداوه: < زاتاو.
 زالی زه: نازناوی باوکی پوخته می دهستان
 بوون. (زال زرا)
 زامن بوون: [چاوگه ت] بهر عودمبوون، دهسته به-
 ربوون؛ قفل بوونی چهک و چه قووی
 زامندار. (ضامن شدن)
 زامندار: (۱) [ئاوه لئاو] هه که رهسته ییک که
 زمانه ییکی بییت بو نه جوولان یان کارنه کردنی
 به شیکی نهو که رهسته. (۲) دهسته بهر کراو.
 (۱و ۲. ضامندار)
 زامنه: [ناو] زامن؛ نامیری قفل کردنی پهله ییکه-
 ی تفهنگ یان چه قووی زامندار. (ضامن)
 زامووسقه: [ناو] هه ویری که له خاکی میل و پون
 به زرهک بو پر کردنه وهی درزی ته خته و بو
 دابهستنی شووشه پهنجیره. (زامووسقه)
 زان: [چاوگه و پاشگریکه] واتا زاین به لام نهک
 هه مندل بوون؛ خوین تیزان؛ ئاو تیزان. < زاین
 (پسوند جمع شدن)+
 زانای: [چاوگه] زانین؛ تیگه یشتن؛ تیگه یشت.
 (دانستن؛ فهمیدن)
 زانهویر: [ناو] ئالوو گوپ؛ گوپان. (عوض کردن)
 زاوا بهند: < زاواریوی
 زاواریوی: [ناو] زاوای له سهر مالی خه زووره
 دانیشوو. (داماد سرخانه)
 زاوازی پینه: [ناو] نازناوی که به تازمزاو ده لین.
 (مانند شاه داماد)

زایوه: [ناو] سی سووچ؛ گونیا؛ که رهسته ی قه-
 لاشکاری و نه ندازیاریه. (گونیا)
 زایفه: [ناو] له قه دیمدا به ژنیا ده گوت؛ ئافره-
 ت. (ضعیفه)
 زایله: [ناو] زایله؛ زایله؛ دهنگدانهوه؛ گه پانهوه-
 ی دهنگ؛ ئاو یزه ی دهنگ. (برگشت
 و تشدید صدا؛ ایکو)
 زایه که رده ی: [چاوگه ت] له ناو بردن.
 (ب) فروشتنی مهرومالات. (ازین بردن)
 زاین: [چاوگه ت] قه تیس بوونی ئاو له چاودا؛
 ئاو زاینه چاو؛ دهستم قرنجا خوینی تیزا. < زان.
 (جمع شدن مایع)+
 زبان: [ناو] زمان به هه موومانوه؛ وهک زبان
 تال؛ زبان پیس؛ واتا زمان تال، زمان پیس، زمانی
 ئاخافتن. (زبان)
 زبانه [ناو] (۱) بلیسه. (شعله). ۲) داری تا شرای
 ناو کانه؛ هه رشتی قوت که ده خریته نیوشتی
 ناو چال بو چاکتر پیکه وه لکان وهک کانه و زبانه.
 ۳) بزمار ئاسای سه ر ئالقه ی ئاغزوونه. (زبانه)
 زبری: [ناو] دزی نه رمی؛ زووری؛ حاله تی زبر
 بوون؛ زقری. (زبری)
 زخ: [ئاوه لئاو] سهخت؛ زهخ؛ زهخت. (سخت)+
 زدک: [ناو] زییک؛ زییکه؛ زبرکه؛ جوشی سه ر-
 پیست؛ جوانه زمه؛ جوانه زوه. (جوش)
 زراسک: [ناو] کوریه؛ مندالی ساوا. (بچه تازمه
 دنیا آمده)
 زرالات: [ناو] تاته بهرد؛ بهردی پان و گه-
 وره. (تخته بزرگ سنگ)
 زرانوو: [ناو] زران؛ ژنو؛ نه ژنو؛ چوک؛ وژنگ؛
 زرونی؛ زانوو؛ زهنگول. (زانو)

زړانه وه : [چاوگه، ت] زړپانه وه؛ دمنگی ناقووس و
زمونگوله بهرز بیونه وه. (به صد ارامدن ناقوس و
زنگ)

زرانی به زرانی: چوک به چوک؛ (ب) نریک و پرو به
پرو دانیستن. (زانو بزانو)

زراو : [ئاوه لئاو] زراف؛ باریک. (باریک) < زاله
(ف.هن)

زړاوشان : [ناو] زړپوه شان؛ پاره به سه ربوو کدا
همه لخته نه وه. (زر افشان)

زړباف : [ناو] باوه بیاره؛ زړباب. (ناپدری)
زړبراله : [ناو] زړبرا؛ برای که نهی نه بییت.
(نابرادری)

زړپورا : [ناو] زړ برای هاوسه؛ زړ برای زن.
(نابرادری زن)

زربه : [ناو] زبره؛ گرنج گرنج؛ درشته. (نخاله)
زربی : [ناو] زبری؛ گرنجی؛ ناسافی؛ دری.
(زبری)

زرتخانه : [ناو] جیگه کی به رکی و گالته و قه
شمه ری. (جای مسابقه و شوخی کردن)
زرت پورت : [ناو] جرت پورت؛ قسه ی بی و اتا؛ و بی
مانا. (یاوه)

زرته سوور [ئاوه لئاو] زرتمه زلام؛ زرتمه پور؛
زلحورت. (لندهور)

زړچه نه : [ناو] ژړچه نه؛ خشلیکه دووسه ری به
قولاپ له ژړ چه ناکه وه به لاره پیچه وه قایم ده-
کریت. (نام زیوری است)

زړدش : [ناو] زړ برای میړد. (نابرادری شوهر)
زړدی : [ناو] زړدایک؛ ژنی باب؛ باوه ژن. (زن-
پدر)

زرز : [ئاوه لئاو] شمه پور؛ ناآرام؛ شه پور؛ ته غمر

بو ولاخ دمو تریت. (شرور)

زړزړه : [ناو] زوخوا؛ خویناوی برین؛ کیم؛ (کیم)
چلکی برین. (چرک زخم)

زرشک : [ناو] زریسک؛ زریشک. (زرشک)
زرگ و هه لمت : [ناو] زهر دوما؛ زوورگ و هه لمت؛
پر کوسپ و که ندال؛ هه لدر. (سنگلاخ)
زرم تانه : [ناو] توله؛ حه یف؛ حه ق سهندنه وه.
(انتقام)

زړنازیک : [ناو] جولانی؛ جولانه. (تاب بازی)
زرنگانه وه : [چاوگه، ت] زرین گانه وه؛ هیرباری-
کون و بون گرتوو به ثور سوور کردنه وه. (سرخ-
کردن دوباره کوزه کهنه) +

زرنگه ی گوپچکه : [ناو، ت] به هو ی دمنگی زور
بهرز وه ک دمنگی توپ، که گوی هازه هازی لی-
دیت. (ویزویز گوش)

زړنووق : [ناو] چریسکایی پون له سه شورباو.
(چربی کم روی سوپ)
زړنووققاو : < زړنووققاو.

زړنووققاو : [ناو] چه وایی که به سه چپستی-
ترلو وه (چربی کم روی غذای آبکی)
زرو : [ناو] زرب؛ زبر؛ زقر. (زبر)

زړوالی : [ناو] زړ خوشک؛ خوشکی ناتمنی.
(ناخواه ری)

زړوزیل : [ناو] زیلوزال؛ خه وشوخال. (آشغال)
زړوزمنگیانه : [ناو] متو موورو. (خرزمو منجوق)
زروقه : [ناو] (۱) جوو که (جیک جیک). (۲) شهبه ق؛

شه وقی که؛ پوشنایی که م. (سو)
زرونی : [ناو] زرانوو؛ زانی؛ ژنو؛ نه ژنو؛ چوک؛
وژنگ؛ زانوو؛ زمنگول. (زانو)

زروی : [ناو] در که تاله؛ چه وغان. < تو سی

زړه فقهی : [ناو] (ب) که سیک که تازه دهستی به
خویندن کردوه؛ کهم خویندموار؛ کهم سهواد.
(کم سواد)

زړه کبون : [چاوگه ت] زړه مېوون؛ چاوله بهر تیشک
هه لنه هاتن؛ به شهواره که وتن. (ننډیدن بعلت-
نور ورو برو)

زړه که کش : [ناو] که شاو پیک که کرز بووه ته وه و
بو کیلان تاماده بووه. (زمین آبداده آماده شده)
زړه گهنه : [ناو] گیایکی بو ن ناخوشه و بهره که-
ی خړ و در کاویه. (نام گیاهی است)

زړه لارو : لاری ترسهنوک و بی بایه خ. (جوان ترسو)
زړه مهندي : [ناو] گیایکه وه که مهندي به لام
کورته بالتره و گه لاکه ی وردتره. (نوعی گیاه)
زړیو ش : [ناو] له عه سکه ریدا ده بابه ییکه له-
جیاتی زنجیر له سهر ته گهری لاسیقی دهر وړا.
(زړه پو ش)

زړیپه : [ناو] په راوی زهریا؛ که ناری زی؛ که-
ناری دهریا. (کنار دریا)

زړیشکی : [ناو] په نگی زړیشک؛ سووری توخ؛
پیکدی له سوور و قاوه یی توخ. (زړشکی)

زړیکه لی هه ستانندن : [چاوگه ت] زړیکه لی هه-
لستاندن؛ پیوه دان؛ بازار پیگه یانندن. (بازار رساندن)
زستانه خه و : [ناو ت] نیوه خهوتنی ههندي
گیانله بهران له زستاندا و بووژانه وه و به خه بهر
هاتنیان له به هاردا. (زمستان خوابی)

زفر : < زرو.

زفر وک : [ناو بک] خول خور؛ که سیک زور ده که
پیت. (گردنده؛ چرخنده)

زفر وک : [ناو] گیزاو؛ خول خواردنی ناو؛ ناشی جند-
وکان. (گرداب)

زقوم : [ناو] زوقم؛ خووسار؛ سیخوار؛ نالشک؛
خویسک؛ قراف؛ خویز؛ سهرماوهرده؛ جیله؛ هه-
لمی به سه هول بووی سهرگه لای دار. (بژ)

زک دان : [چاوگه ت] له م دای؛ ته پله که کردنی
دیوار؛ هاتنه پیشه وه ی به شی له دیوار یان هه
رووپه پیک. (شکم دادن)

زکر : [ناو] پرچ هه لسو وړانندن و هه لپه و داپه-
پی دهرویشانه، ته غهر به هه وای دهنگی دهفه وه.
(سماع درویشان)

زکره ش : [تاوه لئاو] دلپیس؛ دووشک؛ به دگومان.
(مظنون و دل چرگین)

زک شیلان : [چاوگه ت] (ب) لیدان و به پاوه
چوونه سهرزگی که سیک. (کتک زدن)

زک قویاو : [تاوه لئاو] که له که قویاو؛ (ب) له و
لاواز. (کنایی لاغر)

زکه دپی : (ب) زور هه وادار بوون و له سهر کردنه وه
و لایه نگرینی به هه موو توواناوه. (شکم دریدن)

زگ بهرلا : [تاوه لئاو] (ب) زور خور. (شکمو)
زگ بهرس : [تاوه لئاو] زگ بهرست؛ چلیس؛ نه-

وسن؛ سکه پو؛ چله که. (شکم پرست)
زگ دپاو : [تاوه لئاو] (ب) زور خور؛ خورا؛ فره خومر.
(شکمو)

زگده بهر پیگ : [تاوه لئاو] سک مه شکه؛ سکزل؛
زگماسیو؛ زگ په نماو؛ ورگن؛ ته نگه قهوی.

(شکم گنده)
زگماهی : زکماکی؛ سروشتی. (طبیعی)

زگه خشکی : [ناو ت] به زگه وه خوخشاندن و
چوونه پیشه وه زیاتر بو پاریز بردن. (باشکم خزیدن)

زلهول : [تاوه لئاو] گمته ی گیز و ویز و گهوج و
گیل. (گندمبگ خول و چل)

ز لحیز : [ئاوہلناو] زەلامی بی زرروی بی غیرەت و
 حیز : (یوغر بی غیرت)
 زلفگیر : [ناو] گیرەیی قز؛ گیرەیی سەری ژنان. (گیرە-
 مو)
 زلقە زلق : [دەنگە ناو] جلقە جلق؛ قولتەیی نیو
 قوپی شل و قوړاو. (صدای پادەرگل وشل)
 زلمقیاک : [ئاوہلناو] شلەقاو؛ شلەژباو؛ شیواو.
 (بەمژدەشودە؛ آشفته)
 زلموو : [ناو] مووی قووی کە لە پیریدا لە سەر
 کەپو و ڕوومەتی مروق دەپوێ. (موی بلند کە-
 درپیری روی صورت میروید)
 زلھیز : [ناو] دەسەلتاداری گەورە. (ابر قدرت)
 زلیندک : [ناو] دوێرد؛ قەییچی؛ مقەس؛ مقە
 ست؛ دوارد. (قیچی)
 زلینە : [ناو] زەمیلە؛ قولینە؛ قەرتالە؛ بەرچن.
 (زنبیل)
 زمان پاراو : [ئاوہلناو] زمان لووس؛ قسەزان؛ دەم-
 پاراو. (سخنور)
 زماندن : بەرەملاکردن؛ ویل کردن؛ پەها کردن.
 (رہا کردن)
 زمان پەرق : [ئاوہلناو] قسەپەرق؛ قسەتال؛ زمان-
 تال. (بددھن)
 زمان گەستن : [چاوگەت] (ب) وەناگاہاتن لە
 ھەلە و ھەسەرت خواردن. (زیان گزیدن)
 زمانەوان : [ناو] پەسپوپی زمان ناسی. (زیان دان؛
 خبرەزیان)
 زەمبە : [ناو] شیشی تەفەنگ پاک کردنەوہ؛ زەم-
 (سنبە تەفنگ)
 زەمبیل قەیتان : (ب) کەسیک کە سمیلی باریکە؛
 سمیل قەیتان. (سییل باریک) +

زەمپارە : [ناو] کاغەز پەرناخ؛ سەمپارە.
 (کاغذسەمپارە)
 زەمپان : [ناو] زەمپین؛ ئاروین؛ ئەزموون.
 (امتحان)
 زەمپاندن : [چاوگەت] ئەزموون کردن؛ تاقی-
 کردنەوہ؛ ئاروین کاری. (امتحان کردن)
 زەمراو : [ناو، بەر] بە تاقی کردنەوہ ناسراو؛ ئە-
 زموون کراو. (امتحان شودە)
 زەروود : [ناو] زەرووت. (زەرد)
 زەناکار : [ناو، بک] زیناکەر؛ زیناچ کەر؛ زیناچاکەر.
 (زناکنندە)
 زنج : [ئاوہلناو] تیز؛ تیزایی تیغ؛ دەمی تیزیی تیغ.
 (تیز) +
 زنجیری تەگەر : [ناو، ت] تۆپە زنجیریکی کە لە
 کاتی بەستەلە کدا بە دەوری تەگەری سەیارەدا
 دەییچرێت. (زنجیر چرخ)
 زنگار : [ناو] زنجار؛ زنگار؛ ژەنگ و چلکی سەر-
 کانا؛ ژەنگی مس کە ڕەنگیکی شین باوہ و
 ژاراوییە. (زنگار)
 زەنە : [ناو] چۆپە چۆر ئاوەاتنەدەر لە کوێرەکانی؛
 دەلاندن. (نشت. آبزا)
 زەنەکیش : [ناو] جۆگەیی زۆرقوول کە لە ناو
 زۆنگەزەویدا ھەلە کەندریت بو کیشانی ئاوی زە-
 وی و وشک کردنەوہی. (جوی عمیق برای-
 کشیدن آب زیادی زمین باطلاقی)
 زەنیاک : [ناو، بەر] گوپکە کردوو؛ ھەلزاراو؛ لیوھە-
 لزییاک؛ لیوھەلزاراو. (لیویشکووتوو. (تبخال شودە)
 زوخوال : [ناو] سوخال؛ زووخال؛ پەژی. (زغال)
 زوڑا تەکیویلە : [ناو، ت] دیملە؛ کەردپ. (ارزن-
 خوشەای)

زوراد : < زوراته کیویله.

زورائیک : [ناو] سه هؤل خانه؛ به فرمه چال؛ به-
رپرسی به فرمه چال. (بخچال و مستول بخچال)

زوربو هیئان : [چاوگهت] تمگ پی هه لچنین؛
تمنگه تاو کردن؛ گوشار بو هیئان. (تحت-
فشار قرار دادن)

زورخواز : [ناو] فره ویست؛ زورویست؛ (ب) به ته-
ماح. (زیاده خواه)

زورک : زورکان؛ زیخه لآن؛ زموینی زور سفت
و پرهق؛ پهین. (زمین سفت)

زورگه گم : [ناو] خول خور؛ (ب) مالانگه گم؛ زور له
سه فره دابوون. (زیادگشتن و گردش کردن)

زورلیکراو : [ناو بهر] (۱) ناچارکراو؛ زوربو هیئو؛
(مجبور شده). (۲) زولم لیکراو؛ ماف خووراو.
(مظلوم)

زور وهنه کریا : < زورلیکراو

زوره : (۱) فره س. (زیاداست). (۲) زوره ره؛ ناوی ته-
ستیره ی ناهیدینا چاریه. (زهره، زوراست)

زورهان : [ئاوه لئاو] پیری بی تاقهت؛ پیری لاکه-
فته؛ پیری له کار که وتوو. (پیراز کار افتاد)

زورهاوردن : [چاوگهت] زور هیئان؛ تمنگه-
تاو کردن. (فشار آوردن)

زوق : [ناو] جووت؛ دژی تاق؛ به جووت. (جفت)
زول : [ئاوه لئاو] (ب) فیلمه باز؛ حیل که ره؛ ساخته-
چی. (حیله گر) +

زولاته : [ناو] ثالثه کانی زنجیر. (حلقه های زنجیر)

زولوولاو : [ناو] به لووی؛ پوه کیکی لامزه،
پیشه ی له سهر داری به پرو دهر ووی و میوه که-

ی بو رموانی باشه (کشمش کولی؛ دارواش)
زوله چهرم : [ناو،ت] سیرمه؛ پیشالی باریک بر دراو

له چهرم. (پرش باریک چرم)

زوله زا : [ئاوه لئاو] حه رامزاد؛ حه رامزاو؛ بیژوو.
(حرامزاده)

زوله ک : [ناو] دهنکی گهرمه شانی که له برژاندندا
نه پشکووتوو؛ دهنکه دانه ویله ی نه کولیوی
ناو چیشت. (دانه ذرت چسفیل نشده؛ دانه پخته-
درآش)

زومراو : < زومراو.

زومه : [ناو] توبه؛ کومه لی په شمال له پهنای یه-
کدا. (چندسیاه چادر باهم)

زونار : [ناو] زونار؛ که مهربندی قه شه ی
مووسایی. (زنار) +

زوان به سه : [ئاوه لئاو] زبان به سه؛ به سه زمان؛
فه قیر؛ بیده نگ؛ بی قسه. (زبان بسته)

زووان لاخستن : [چاوگهت] (ب) درو کردن.
(دروغ گفتن)

زووانه گا : [ناو] گول گوزروان؛ گوزربان؛ گوله که-
ی بو رموانی باشه و میزه هیئره. (گل گاوزبان)

زووخال سهنگ : [ناو،ت] زووخالی به رد؛ به رده
په ژی؛ سوخاله ته مون. (زغال سنگ)

زووخواله ته مون : [ناو،ت] زووخالی به رد؛
زووخال سهنگ. (زغال سنگ)

زورمه ناوی : [ناو،ت] زبره ی ناوی؛ زبره ییک که
بو تیژ کردنی تیخ ته پی ده کهن. (سنگ سمباده)

زورپ مزووپ : [ناو،ت] گریان و شیوه به ده نگی-
به رز؛ قووپه قووپ. (گریه کردن با صدای بلند)

زورپ منج : [ئاوه لئاو] که سیک زوو دلی بشکی
یان بتوپیت. (زودرنج)

زووغور : [ناو] گورچیله ی حیوان گله. (کلیه-
حیوانات)

زووگور: [تاوه‌لناو] پیدقی؛ پیدایستی؛ پیوست.
(لازم)
زووگورت: [تاوه‌لناو] زووگورد؛ په‌بن؛ ته‌نیا؛
بی‌هاوسه‌ر؛ سه‌لت. (مجرد)
زووه‌له‌به‌ست: [ناو] بی‌فکرکردنه‌وه خولقاندن؛
ده‌سه‌به‌جی حازرکردنی به‌ره‌م یان جوواییک.
(فی‌البداهه)
زوئل: [ناو] پووش و پلاش؛ زبل. (خاکروبه)
زهباندن: [چاوه‌گه‌ت] فریودان؛ گومراکردن؛
لاپی پیکردن؛ خاپاندن. (فریب‌دان)
زمبرو وونی: [ناوت] زه‌بری خوین؛ فشاری-
خوین؛ ته‌وژمی خوین. (فشارخون)
زمبری خوین: [ناوت] زمبرو وونی؛ ته‌وژمی-
خوین. (فشارخون)
زمبرور: [ناو] ناوی کتییی عاسمانیی داوود پیغه-
مهر (د). (زبور)
زمبرجه‌د: [ناو] جوړیک به‌ردی به‌هاده‌ره؛
جوړیک خشله. (زبرجد)
زمبرده‌س: [تاوه‌لناو] زمبره‌ده‌س؛ به‌ده‌ست-
وپرد؛ کارامه‌د. (زبردست)
زمرحه: [ناو] زمهله؛ زاور؛ زنده‌ق؛ زراو. (کیسه-
صفر)
زهمخه: [ناو] گوشتی ژیرپلاو. (گوشت‌زیرپلو)
زهمخ‌پیچ: [ناو] برین‌پیچ؛ قوماشی‌ناسک و
دریژی بو برین پیچان که زیاتر له که‌تان چیده-
کریت. (باندزخم‌به‌ندی) که‌سیک که برین ده-
پیچینه‌وه.
زهم‌دمرکردن: [چاوه‌گه‌ت] سه‌ره‌له‌دانی برین
له‌سه‌ر پیستی‌له‌ش. (زخم‌درآوردن)
زهم‌کردن: [چاوه‌گه‌ت] زخم‌دارکردن؛

بریندارکردن. (زخم‌کردن)
زهمخه: فد: [ناو] میزراب؛ لی‌دانی میزراب؛ به-
میزراب نه‌غمه و هساندان له سیمی‌تار؛ نه‌غمه.
(زخمه)
زهرپاف: فد: [ناوت] قوماشی زهری؛ کری-
سیمی‌باریک وزمرد. (زرباف)
زهربانی‌مهربوانی: زاناییکی کورد بووه که له په-
سه‌دخانه‌ی مه‌راغه کاری‌کردووه و کتییی
ساروج‌نامه‌ی له زهمانی هه‌لاکوی مه‌غوول‌دا
نووسیوه. (زربان‌مربوانی)
زه‌ریق: [ناو] زهرنیک. (زرنیخ)
زمرتک: [ناو] زمردوویی؛ خوینه‌میز که. (یرقان)
زمرچی: [ناو] هه‌وه‌لین سه‌وزایی که به‌هاران
سه‌وزده‌بیئت. (اولین سبزمه‌باری)
زمرحات: [ناو] (ب) بیستان و سه‌وزی‌کاری.
(سبزی‌کاری‌وبوستان)
زمرد: [ناو] (ب) کانزای برنج. (برنج)
زمرد: [ناو] مسوار؛ کانزای تیکه‌لاو له مس و
قالایی که سه‌ماوهریان لی‌دروست ده‌کرد.
(مسوار)
زمردال: ناوی گیاییکه؛ سه‌نده‌ل. (اسم‌گیاهی-
است)
زهردیست: [تاوه‌لناو] زهردی‌پوستال؛ په‌گه‌زی
ئینسانگه‌لی زهردی پوژمه‌لاتی‌دوور. (زردپوست)
زهردجوش: [ناو] مسواری‌جوش‌کردنی دووکانزا.
(زردجوش)
زهردکریاک: [ناوبهر] (اب) گوشت یان سه‌وزی
یان هه‌ر شت نیوه سورکراوه له‌سه‌ر‌ثاور. (تفت-
داده‌شده) (۲) په‌نگی زهرد تیه‌له‌ساواراو. (رنگ‌زرد
مالیدن)

زمر دوسوور : [ناو] هه سینه زپړنه؛ موندای فاتمه؛
 موندای تابشه؛ که سکه سوور؛ توپل زپړنه؛ کولکه
 زپړنه؛ کولکه زپړنه؛ نه ستوونه زپړنه؛ هوره-
 وری؛ هه ساره زپړنه. (قوس و قرح)+
 زمر دوی : [ناو] عیلمی کورن له ناوچه ی پاه؛
 ناوی نهو ناوچه. (ایل زردوی)
 زمره برین : [ناو] ناوړه؛ زمره زخم. (نوعی زخم-
 واگیردار)
 زمره پیهاتن : به که سیک پیکمین به لیوکه نی
 به ته وسه وه. (به کی خندیدن)
 زمره تا : [ناو] ته ی زمره؛ نه خوشینیکی جی مه-
 ترسی و گیر و داره. (تب زرد)
 زمره چوپه : [ناو] زمره چپوه؛ زمره چو؛ زمره-
 چهوه. (زرد چوبه)
 زمره زخم : [ناو] ناوړه؛ زمره برین؛ برینیکی-
 گیر و داره. (نوعی زخم واگیردار)
 زمره شامی : [ناو] گوړه ویله؛ گوړه وی چنه؛ فر-
 نده پیکه هیلانه که ی به شیوه ی گوړه وی به
 داراندا شوړ ده بیته وه. (اسم پرنده ایست)
 زمره دشت : زارده دشت؛ دهشت واتا راستی؛ دم-
 راست؛ قسه راست؛ زمره دشت؛ رهنکه شاری سه-
 رده دشت پیومندی هبیت به زیدی زمره دشته وه
 چونکا که وتوه ته باشووری زمره یای ورمی که
 زورینه ی میژو نووسان نهو شوینه یان به زیدی
 زمره دشت زانیوه. (زرتشت)
 زمره دشتی : [ناو] په یرومی نائینی ناوهورامه زدا.
 (زرد دشتی)
 زمره که نه : [ناو،ت] لیوکه ن. (لبخند)
 زمره گوینی : [ناو،ت] جوړیک گوینی که له
 جهوه که ی که تیره ی زمره دباو ده گرن. (گون زرد)

زمره لو : [ناو] گیای لوی زمره دباو. (نام گیاهی است)
 زمره لیو : [ناو،ت] لیوکه ن؛ بز هاتنه سه رلیو.
 (لبخند)
 زمره ماسی : [ناو،ت] زمره په؛ ماسیک که
 ژیر زگی زمره. (ماهی زرده پر)
 زمره هاتن : گزینوه؛ گزینوه؛ بز هاتنه سه-
 رلیو. (لبخند بر لب آمدن)
 زمره ی خوراوا : زمره ی پوژپه. (آفتاب غروب)
 زمره ی : [ناو] جوړیک گیایه؛ قاقلی گیوی؛ بونه-
 خوشینی ته نگه نه فیه سی به که لکه. (کاجیره؛
 کاژیره؛ کافشه؛ گلرنگ)
 زمره دینو هیله ی : [ناو،ت] زمره دینه ی هیله که. (زرد
 تخم مرغ)
 زمره : [ناو] (۱) زور ورد. (۲) دنگی زمره اندنی
 کهر. (صدای عرعر خر)
 زمره تال : [ناو،ت] (ب) په زاتال؛ نیسک گران.
 (زشت)
 زمره شیرین : [ناو،ت] (ب) په زاشیرین. جوان.
 (تودل برو)
 زمره زوور : که په سر یلکه.
 زمره فار : [ناو] سه راف؛ که سیک که پیشه ی
 گوړپنه وه ی پاره ی جوړه جوړه. (صراف)
 زمره کاهیکی : [ناو،ت] زمره دینه ی هیله که؛ زه-
 ردینو هیله ی. (زرد تخم مرغ)
 زمره که زوی : [ناو] گیاییکه به سه ر زه ویدا پان
 ده بیته وه و سه لکی بنه که ی شیرینه (اسم-
 گیاهی است)
 زمره که شی : [ناو،ت] ره ه می چاوگه [ف. گیو)
 روو کیش کردنی هه رشت به ناوی زیر؛ ناو دانه وه
 به زیر. (روکش کردن طلا)

زهډگوز : [ناوت،] داری په لک؛ جوړیک په شه-
 چناره. (درخت ترنگوت)
 زهډگوز : [ناوت،] (۱) دارگوویژیکي زمرده.
 (گردوی زرد). (درخت گردوی رنگ روشن)
 زهډناس : [ناو] که سپک که به بهردی مه که
 زیږده ناسی؛ (ب) مروقی تیگه یشتوو؛ به نه زموون.
 (زرشناس)
 زهډنگهړ : [ناو] زیږنگهړ؛ زیږفروش. (طلاساز.
 طلافروش)
 زهډنیگار : [ناو] به زیږ نه خشاو. (زرنکار)
 زهډوفار : کمزفار.
 زهډوزیومر : فد؛ [ناوت،] خشل و خاو. (زروزیور)
 زهډومزمرده : [ناوت،] گوله هه نگووین؛ بو لا-
 بردنی زهډاو به که لکه؛ گیای سه فراهه.
 (شاسپرم کوهی)
 زهډویله : [ناو] زهډویوله؛ زهډویله؛ زهډویوله؛
 چوله که ییکی دمنگ خوشه ونیره کانیاں ږمنگی
 زمرده. (پرنده مایست)+
 زهډهاتن : [چاوگه، ت] (ب) هه وه سی قسه ی
 بیجی کردن، قسه ی بهرز و بیجی کردن؛ هاوتای،
 نه جهل هاتن. (هوس صحبت بیجا کردن)
 زهډهزم : [ناوت،] زهډپنی له سهریه کی کهر.
 (عرعر)
 زهډهوشان : [ناوت،] زیږهوشان؛ پاره به سهر
 بوو کدا هه لڅستنه وه. (زرافشان)
 زهډهاتن : کمز هاتن.
 زهډهلی : [ناو] هه لووچه زمرده. (الوجه زرد)
 زهډپان : [چاوگه] زهډپن؛ دمنگی کهر. (عرعر)
 زهډیب : [ناو] (۱) سنوور؛ که وشه ن؛ حودوود.
 (مرز). (۲) جیگه ی بهیه ک گه یشتنی دوو چوم.

(محل تلاقی دو رودخانه)
 زهډی قیچ : [ناوت،] زهډی ناچخ. (زرروشن)
 زهډریک : زراف؛ باریک. (باریک)
 زهډریم : [ناو] نیرگز؛ نیرگس. (نرگس)
 زهډغف : [ناو] لئاو (۱) زور؛ گه لیک. (زیاد). (۲)
 [ناو] له سه رخوچوون؛ دل بووردنه وه.
 (ضعف) < زاف
 زهډچوون : نه مان؛ له بهین چوون؛ پشه کهن
 بوون. (از بین رفتن)
 زهډغل : [ناو] بزار و گیای زیادی له ناو ده غلی
 سهوز و شیناوه رد دا. (گیاه هرز)
 زهډق : [ناو] هه لومات؛ که لای میشین؛ مهږمه ری
 میشین. (تيله)
 زهډقان : [ناو] میشین. (تيله بازی)
 زهډقه زق : [ناوت،] چاودا پچرین و ته ماشا کردن و
 چاولی نه تروکاندن. (زل زدن)
 زهډلام : [ناو] لئاو گه وړه؛ همر شت که قه لافه تی
 گه وړه بی. (بزرگ) + پیاو
 زهډلامباش : [ناوت،] لئاو [سهر گه وړه؛
 مروقی که له گهت و بالابه رز. (قد بلند)
 زهډله لوک : [ناو] خلیسکین؛ خلیسک.
 (لیز؛ سرسرم بازی)
 زهډلله : [ناو] زمان به هه له گه ږان؛ قسه جووړاندن.
 جووړاندن. (تبق)+
 زهډلوموړ : [ناوت،] زینده وار؛ مهږموالات.
 (احشام)
 زهډلهان : خزین؛ خوشین؛ خشکه کردن. (خزیدن)
 زهډلین : خووسانه وه؛ فیسانه وه. تهرپوون و نه رم
 بوون له ناو دا؛ خزین؛ (خیساندن؛ خزیدن)
 زهډلین : زهناو؛ زموینی زونگ؛ جیگای شین بوونی

قامیش و زهل. (گل وشل؛ باطلاق)
 زه مبه: [ناو] ناوه؛ نهسته موولی؛ دهفري
 قوږ کيشان. (زنبه)
 زه مبه ريش: [ناو] سه رين؛ بالشت؛ باليف؛ موته
 کا؛ مته کا. (بالش)
 زه مبه ق: [ناو] گولی زه مبه ق. (زنبق)
 زه مته: [ناو] زه مبه لاج؛ گمه؛ ټيکس مړاوی
 ته مبه ل. (يغوروتبل)
 زه مزه مبه: فند: [ناو] (۱) دمنگی هه لقولینی ناوی
 کم له عهرز. (۲) له بهر خووه گورانی وتن به ده-
 نگی نرم؛ ویرمویر. (۱و۲زمزه)
 زه مبه گلیره: [ناو] چلووړه؛ سه هوولی شوړه موبووی
 بهر پلووسک و گويسوانان. (دنگاله)
 زه منجهف: [ناو] متومو وروو؛ زیر و زیوه؛ خشل
 و خاو. (زروزیور)
 زه منخ: [ناو] گهنیو؛ بوگهن؛ گهنی؛ گهنیگ.
 (گندیده)
 زه مند: (۱) [ناو] گه وړه؛ مه زن؛ زه لام.
 (بزرگ). (۲) [ناو] نازناوی چند شای ټیران له
 عیلي زه منديه. (زند)+
 زه منده فیستا: [ناو] زه منده فیستا؛ په ترووکی
 پیروزی زه منده شتیان. (زند او یستا)
 زه منده شوړ: زه منده شوړ؛ جوړه سه گیکه که چوارپه لی
 تا قولابه و تا مه چه که له سه رعه رز دادمنی.
 (نوعی سگ)
 زه مندووک: [ناو] مووچ پیچ. (مچ پیچ)
 زه منگ: [ناو] (۱) کاتی دیاریکراو بو دهرس-
 خویندن له وانه دا. (۲) ناوی نه و دهرسه که له
 ماوهی وانه ییک دا ده خویندري وهک زه منگی-
 چواره ماموستا دهرسی جوغرافیا ده لیته وه، (۳)

ده سټیک و کوټایی هاتنی وانه به زړه ی (زام)
 زه منگ. (۱و۲و۳زنگ)
 زه نگار: [ناو] زه نگار؛ قاز قاز؛ مووړوه شینه؛
 زاخی کهوه؛ زاخی شین. (زاج آبی)
 زه نگارو: [ناو] زه نگارو؛ زه منگی شین؛
 زه منگی کهوه. (زنگاری)
 زه نگدار: [ناو] زه منگی زه منگ؛ ده سته واره ی-
 موسیقایه، به سازی ده لین که ده منگ ده داته وه و
 زایه له ی هیه. (زنگدار)
 زه منگل: [ناو] زه منگل؛ دلوپ؛ تکه ی تراو؛ دلوپه.
 (قطره)
 زه منگله زیوه: [ناو] جوړیک فرنده ی گچکه یه بهر
 سینگی سووړه و له بهر زایی داراندا هیلانه چیده
 کات. (نوعی پرنده کوچک)
 زه منگله میره: [ناو] جوړیک بالنده ی گچکه یه.
 (اسم نوعی پرنده)
 زه منگ لیدان: ده ستنان به دوو گمهی زه منگدا زه-
 نگی مه درسه و کلیسا لیدان؛ (ب) ته له یفون-
 کردن. (زنگ زدن)
 زه منگول: [ناو] زه منگول؛ زه منگول؛ وژنگ؛ چوک
 زه منگول. (زانو)
 زه منگول: [ناو] زه منگول؛ دلوپه دلوپ؛ دلویی-
 فرمیسک و ناره قی له ش. (قطره قطره)
 زه منگوله گیا: [ناو] گیای بهرزه لینگ، پالوته ی
 کولینراوی گول و گه لاکه ی دزی کرمی پرخو
 له یه. (درمنه؛ ورک؛ یوشن)
 زه منگه: [ناو] داری شکاو بو سووته مه نی. داری
 شکاوی سوخت بو کووړه. (هیزم شکسته)
 زه منگه زیره: [ناو] زه منگه سووړه. (نوعی زنبور
 درشت)

زەنگەسوورە : [ناو] (۱) زەنگەسوورە ی پشباو
 به قەرای (کو) دەییٔ و ژەهری زۆر بڤهیه. (۲)
 ژەنگەسوورە ی پەنگسووری ئاچن کە کەمەر
 باریکە و دووھیندە ی ھەنگەژالە دەییٔ. (۱و ۲).
 دونوع زنبوردرشت)
 زەنگەنە : [ناو] دووھوژی ناودارن لە نزیک
 کرماشان و نزیک کەرکووک. (زەنگە)
 زەنگەنە ی گەردەکان : ھۆزیکبوون لە نزیک ھە
 مەدان. (زەنگەگردکان)
 زەنگی : [ناو + ئاوەلناو] خەلکی زەنگباری ئافریقا؛
 پەش پوستان؛ قوڵە پەش. (زەنگی)
 زەنگیالی : [ناو] زەنگیانی؛ زەنگیانە. (منجوق)
 زەنگی پشوودان : [ناو، ت] زەنگیک کە نیشانە ی
 کوتایی ھاتنی وانە و دەستیکی پشوودانە و زە-
 نگیک تر کوتایی بە پشوودانە و دەستیکی وانە-
 ییکی ترە، ماوە ی بەینی ئەو دوو زەنگە کە
 نزیکە ی دەخولە کە، زەنگی پشوودانە. (زەنگ-
 تفریح)
 زەنگی درگا : [ناو، ت] زەنگی کارەبایی لە جیاتی -
 دەرکە لێدان و تەقە کردن. (زەنگدر)
 زەنگی کاروان : [ناو، ت] (۱) جەرەس؛ زەنگۆلەیی
 کە دەکرێتە ملی ھە یوانی کاروانی بە تاییەت
 و شتر و زیاتر بو ملی و شتری پیشەنگ، بوھاندان
 و کە مەتر ھیلاک بوونیان. (۲) مەرگی نزیکان و
 ھەوآلان کە ھیما و ئامازە ی بە نزیک بوونەوہ ی
 مردن و پویشن بەرە و مەرگ. (۱و ۲) زەنگ-
 کاروان)
 زەنگی کلیسا : [ناو، ت] زەنگیکی گەورە یە، ناو
 وس؛ جمخار. (ناقوس)
 زەوت کردن : [چاوگە، ت] (۱) ئارام کردن؛ ئەسپە کەم

بو زەوت ناییٔ؛ مندالە کە زەوت ناییٔ. (آرام-
 کردن). (۲) داگیر کردن. (غصب کردن)
 زەوتەک : [ناو، بک] فریودەر؛ خاپین؛ خاپینۆک.
 (فریب دەھندە)
 زەوزوو : [ناو] زاوزوو؛ زەوہزو؛ زاوزی؛ زاوزو؛ زاوزوہ؛
 زایینی زۆر. (موالیزید)
 زەولە : [ناو] مەچەک؛ زەند. (مچ؛ ساعت)
 زەولمئەستوور : [ئاوەلناو] مەچەک قەوہ ی؛ زەند
 ئەستور. (مچ کلفت)
 زەوونج : [ئاوەلناو] زوڤنگ؛ ئەردی ئاوی پراوەستاو؛
 شیدار؛ شەدار. (زمین ھمیشە تر؛ باطلاق)
 زەوونگ : [ناو] دولمە گیہ؛ دولمە ی پخوئلە و
 گەدە ی ئازەل کە پری دەکەن لە برنج و برۆش و
 سەوزی. (دلەمە از رود دەست شدە)
 زەوہر : [ناو] زەھەر؛ زەھەر؛ بھئارد کردنی پاییزانی
 دانەوئلە بو زستان. (زەمان ھەر) (آرد آخوہ
 زەستانی)
 زەوہزو : < زەوزوو.
 زەوی پیو : [ناو] ئەندازە گری زەوی. (مساح)
 زەوی پیوان : [چاوگە، ت] ئەندازە گرتنی زەوی.
 (مساحی)
 زەوی پیوان : [چاوگە، ت] دیاری کردنی درێژی و
 پانایی یان ھەردووکیان بە پیوان و مێتر کردن.
 (مەترژومساحی زمین)
 زەوی ناسی : [ناو، ب] ھەرھەمی چاوگە [زانستی
 ناسینی چۆنەتی ئەرد. (زمین شناسی)
 زەوین خوشکریاگ : [ناو، ب] زەوینی ئامادە
 کراو؛ (ب) مەزرای خوشکراو بو داچاندن.
 (زمین آمادە شدە)
 زەھاک : [ناو] زوھاک؛ شاییکی خوین پێژی

تیرانی بوو. (زحاک)

زهماو : زیندوو؛ ثاوه دان؛ (زنده؛ آباد)

زهمره تره ک : [ئاو، لئاو] زاله تره ک؛ توقیني زراو؛
(ب) ترسان. (زهره ترک)

زهمره مار کردن : [چاوه گهت] زهمره مار کردن؛ (ب)
خواردنی که به دلوه نه نووسی؛ به زهری مارت
بیټ: به قوزه لقور تټ بیټ. (زهر مار کردن)

زهری هه لاهه لا : [ناو] زهری هه لاهیل که -
زور بکوز. (زهر لاهل)

زهه فان : [ناو] کو مه ل؛ دهسته؛ تاقم. (گروه؛
دسته)

زهه فتر : [ئاو، لئاو + بهند] زهه فتر؛ زیاتر؛ زورتر؛
فیشته ر. (بیستر)

زهه لبردن : ترساندن؛ توقانیدن؛ زاله بردن. (-)
ترساندن)

زهه لمهر : [ناو، بک] ترسین؛ توقین؛ زاله تره
کین. (ترساننده؛ ترسناک)

زهه له چوون : [چاوه گهت] ترسان؛ زاله چوون؛
زنده چوون؛ توقین. (ترسیدن)

زهه مان : [ناو] قمبرستان؛ زیاره تان؛ گوپرستان.
(گورستان)

زهه ک : [ناو] زهه اک؛ زهه؛ بزنه کان زهه کیان
تیکه و تووه؛ زهویان تیکه و تووه. (زایش)

زهه وونه تاله : [ناو] داریکه له بهره که ی روئی
زهه وون ده گرن. (زیتون وحشی)

زیان دمر : [ناو، بک] زهره گه یین. (ضرر رسان)
زیانی کردن : [چاوه گهت] زهره گه یانیدن؛ (ب)

مالات کردنه نیو زهه رجات و دهغلی دیتران. (ضرر
رساندن)

زیبک : [ناو] زاگون؛ توانایی؛ هیز؛ برشت.

(توانائی؛ قاطعیت؛ ابهت)

زیتک : [ناو] زمانه ی تاغزوونه و بالان. (زبان-
سگک وتله گورگ) +

زیخمال^۱ : [ناو، ت] خو لمال؛ ساوینی دهفر له کاتی
شوردندا به خو ل و زیخ. (شن ساب)

زید په رومر : [ئاو، لئاو] نیشتمان په رومر. (وطن پرور)
زیده پارو : [ناو، ت] پارووی زیادی بو قه له و
بوون؛ (ب) تفاقی زیادی کردنه بهر مالات.
(اضافه غذا)

زیر نای : [چاوه گهت] زیر کانندن؛ قیزانندن. (جیق
زدن)

زیروبه م : [ناو، ت] زیقه و بوړه؛ (ب) دهسته واژه ی
موسیقیه دوو دهنگی نه رم و بوړ، یان دوو دهنگی -
ناسک و بو ل. (زیروبم)

زیره : [ناو] (۱) زیره؛ ترووسکه؛ چلقلین؛ دره -
وشانه وه. (درخشیدن). (۲) سروه؛ شنه؛ سریوه؛
بای که م و هیواش. (نسیم)

زیره سیاوه : [ناو] گیای ره شه زیره؛ کولیندراوی
بو په نمانی گه ده و بی خه وی به که لکه. (زیره
سیاه)

زیره ی روئی : [ناو] جوړیک زیره یه. (زیر مرومی)
زیره ی سهوز : زیره ی که سک؛ جوړیک زیره یه
که رنگی سهوزه و بو په نمانی جومگه
(روماتیزم) به که لکه. (زیره سبز)

زیر ی بی خه وش : [ناو، ت] زیر ی خالیس؛ (ب)
مروقی پاکو راستی ییده شو به یین. (طلای ناب)

زیر ی سیی : [ناو] پلاتین؛ له زیر ی زهره به قیقه -
تتره. (طلای سفید)

زیرین : [ئاو، لئاو] له زیر چیکراو. (زرین)
زیرمه نندی : [ناو] گیاسیریز؛ به لبه له شووانی؛ به -

لبه‌لشوانه. (نام گیاهی است)

زِقاوه : [ناو] سی‌جور مه‌لشوانن: زِقاوه و زِقاوه‌ی ده‌شتی و زِقاوه‌ی کلک‌سپی‌ک‌داوداوه کو‌سه.

زِقیه‌تی : [ناو] کی‌شه و تن‌گانه؛ تن‌گ‌وچه‌لمه؛ نه‌داری؛ بی‌ده‌رتانی؛ هه‌ل و مه‌رجی دژوار. (مضیقه)

زِیل : [ناو] جه‌رگ. (جگر)

زیلان : [ناو] پِسمه‌ی ده‌رگا؛ گری‌زنه‌ی ده‌رگا. (پاشنه‌در)

زیلک : [ناو] ژیلهمو؛ سکل‌ی ژیر خوله‌می‌شی نیوه دامر‌کاو. (آتش زیر خاکس)

زیندان به‌یگاریه‌وه : به‌ندکردن و کاری‌کردنی به‌لاش. (زندان‌باکار)

زیندانی : [ئاوه‌ل‌ئاو + ناو] به‌ندکراو؛ به‌ندی؛ گیراو؛ پاگیراو له‌زینداند. (زندان‌ی)

زیندانی‌ته‌به‌د : [ناو، ت] زیندان کردن بو‌ه‌تا هه‌تا و تا ناخری‌عومر. (زندان‌ابد)

زینده‌زی : [ئاوه‌ل‌ئاو] هه‌رگیانله‌به‌ریک که له-جیاتی هیلکه هه‌له‌پیان، (به‌راوه‌ژووی تورمه‌ی خو‌ی) به‌چکه‌ی دمبیت. (ب) جوریک‌ماسی که گه‌راکانی له‌ناوز‌گیدا هه‌لدینی و به‌چکه‌کانی به‌زیندویی دمبیت. (زنده‌زا)

زینک : زینگ. اند؛ فرد؛ ئالماند؛ فند [ناو] پروویه-پنکی مسیه له‌کاری چاپ‌دا که‌لکی هه‌یه. (زینک)

زین‌گرتنه‌وه : [چاو‌گه‌ت] زین له‌سه‌رپشتی چاره‌وا هیئانه‌ خووار. (زین‌برگرفتن‌ازاسب)

زینگه‌وکردن : [چاو‌گه‌ت] زیندوو‌کردنه‌وه. (احیا کردن؛ زنده‌کردن)

زین‌لیکردن : [چاو‌گه‌ت] زین‌دانانه‌سه‌رپشتی چاره‌وا و قاییم‌کردنی. (زین‌کردن)

زین‌وبه‌رک [ناو، ت] : زین، (ب) هه‌موو شتی-پیویست بو‌زینکردنی ته‌سب. (لواز‌م‌زین‌کردن)

زین‌وه‌شکه‌ر : [ناو، بک] زین‌چی‌که‌ر؛ زین‌ساز. (سراج)

زینهب : زینهو؛ ناوه بو‌ژنان. (اسم‌زنانه)

زینت : ناوه بو‌ژنان. (اسم‌زنانه)

زینی یاییلی : [ناو] زینیک که بو‌هه‌مو چاره-وینیک به‌کاری. (زینی که‌بدرده‌مه‌اسب‌ه‌بخورد)

زیوان : [ناو] کون له‌مه‌شکه‌دا. (سوراخ در مشک)

زیومر : [ناو] خشل؛ ناوه بو‌ژن و پیاو. (زیور؛ نام‌برای‌زن‌ومرد)

پیتی (ز) به‌شی و شه‌ی بیانی

زالووسیفه‌ت : (ب) مرو‌ی خوین‌مز. (زالو‌صفت)

زه‌ر : [ناو] به‌که‌ی پیوانی دریزایی له‌قه‌دیمدا به‌ران‌به‌ر به‌۱۰۴ سانتیمتر. (ذرع)

زه‌روه‌ره‌ق : [ناو، ت] کاغه‌زینکی پر نه‌قش و نیگار یان ناسک، زیاتر په‌نگین بو‌پیچانه‌وه‌ی دیاری و پیشکه‌شی. (زورورق)

زیپ : اند؛ فند [ناو] زنجیر. جوریک به‌ست بو‌هه‌لپیکانی درزی شه‌روال و کیف (جانتا) و ئیتر. (زیب)

زیر خرید. [ناو، به‌ر] زه‌رخ‌ری؛ به‌پاره‌که‌رداو؛ [ئاوه‌ل‌ئاو] (ب) کوپله؛ به‌نده؛ به‌نی. (تاله‌ی جودایی)

هین « (زرخ‌رید)

زیراکس : اند؛ فرد؛ فند [ناو] وینه‌گرتن وه‌ک کوپیه‌گرتن له‌به‌لگه. (زیراکس)

تاشن بو قه لّم. (گياهی برای درست کردنی -

قلمنی)

ژاله : ژالّه؛ ناوی ژنانه یه. (اسم زنانه است) +

ژان بردنه دلّ (ب) چزه لیدان؛ داخ نانه سه ردلّ؛

داخ به دلّه وه نان. (داخ بدل گذاشتن)

ژان یژاردنه موه : [چاوگهت] به ره ژانی پیش

ژانی مندالبوون؛ ورده ژان. (در دیکه علامت -

درد زایمان است)

ژاندارمری : فرد؛ فد: [ناو] ژاندارملی؛ پیکخر

او یکی دهوله تی (له ئیراندا) که زاوتی -

دادگوسته ری بوو و به پویه چوونی قانونی ده -

رمه وی شاری وهه ستو بوو. (ژاندارمری)

ژاندارمه : [ناو] جندرمه؛ ژاندارم؛

ژاندار. (ژاندارم)

ژانکردوو : [ناو]، (۱) که سیک که ژان دهستی

پیدابیت. (که سسی که دردش گرفته). (۲)

(ب) [ناوه لّناو] بیقه رار و بی ئارام و چه جمان

لیپراو. (بیقرار)

ژان کرده ی : [چاوگهت] ژان لیها تن؛ ژان -

کردن. (درد شروع شدن؛ درد کردن)

ژانویه : [ناو] مانگی هه وه لی سالی زاینی له

۱۱ ی به فرانباره وه تا ۲۰ ی پریه ندان.

(ژانویه)

ژانه ژاردنه موه : < ژان یژاردنه وه.

ژانه سک: [ناو، ت] ژانی ناو زگ؛ دل پیچه؛ سک

ئیشه. (دل پیچه)

ژ: (۱) له؛ ژبه ر وی هندی: له به ره نه وه.

(بعلت) (۲) (ف. گیو) هه م؛ ش؛ یش؛ زیف -

ژی به نرخه: زیویش به نرخه. (نیز) (۳) به؛ مه -

ژته را گوت: من به تو م گوت. (به)

(۴) (ف. هن) واتای جیا بوون ده گه ینی، جلکی

ژ به ر خوبکه (از)

ژاراف: [ناو] چه وتاو کردنی جیی دهمی

سپلوت؛ گلاوی ده رکردن به گله سووره و ناو.

(نجسی در کردن)

ژاراف: [ناو] گلاو؛ سپلوت؛ ژاراو. (نجس)

ژاراو: [ناو] ژاراف؛ گلاو سپلوت. (نجس)

ژاربوون: [چاوگهت] بی نه نوا و فه قیربوون؛

لاواوا بوون بی هیژبوون. (۱. بینوا شدن ۲. زارو

نزار شدن)

ژارو: بو بانک کردنی هه ژاره؛ نه ی هه ژار؛

ئوی هه ژار. (ای بینوا)

ژارین: (ف. گیو) هاوار کردن؛ پارانه وه؛ لالانه -

وه. (ههوار؛ تمنا کردن)

ژاز [ناوه لّناو] قه رمبالغ؛ شلوق. پر چه شامهت.

(جمعیت زیاد و شلوق) +

ژازک: [ناو] باویشک. (دهن دره) (ف. هن)

بنیشت؛ جاکچه (سقز)

ژازکه: [ناو] جاکچه؛ بنیشت؛ جاکچ. (سقز)

ژازیل: زوربیلی خاوه خاوقسه که ر. (من و من -

کردن و زیاد حراف)

ژازیلوک: [ناو] پرووه کیکه ساقه ته که ی ده

ژانه هوورک : [ناو] ورده ژانی پیش ژانی -
مندال بوون؛ بهره ژان. (دردهای کم پیش -
از زایمان)
ژاوه ژاو : خاوه خاوقسه کردن؛ فلته فلت. (من -
ومن) +
ژبهش : < شووتی؛ هه نی.
ژرسه : فرد؛ فد: [ناو] جرسه؛ جوړیک
قوماشه. (ژرسه)
ژمارای : [چاوه] شماردن؛ پژاردن. (شمردن)
ژمیر : [ناوبک] که سیک که دمبژیری؛ نه -
ژمیر. (شماره کننده)
ژمیردراو : [ناوبه] ژمیراو؛ نه ژمارکراو؛ هه -
ژمیراو. (شمرده شده)
ژنیاب : [ناو] باوه ژن؛ زپدایک؛
ژنیاف. (نامادری)
ژن باو : < ژن پنگ.
ژنجا : [ناو] زینا؛ زیناج؛ سهرجیی کردنی ناپوا.
(ژنا)
ژنحیز : (ب) گه واد؛ بی نامووس. (کسی که -
زنش هیزاست)
ژن پنگ : [ناوه لئاو] ژن پنگ؛ ژنائیله؛ بله -
کناچی؛ ئاریله؛ لووسکه ی ژن ئاسا. (پسرزن نما)
ژن سهیدا : [ناو] ماموستاژن؛ ژنی پیاوی
مودم پیس. (همسر مرد معلم)
ژن قیان : [ناو] ژن خواز؛ ژن ویست. (زن خو -
استن. خواستگار زن)
ژنکاپشت لئه مردی : [ناو، ت] ژنی ماره کراو.
(زن عقد کرده)
ژن مردگ : ژن مردوو؛ بیوه پیاو. (زن مرده)
ژنمیر : [ناو] که له ژن؛ شازن؛ شیر -

ژن. (شیرزن)
ژن و مندال : [ناو، ت] (ب) خیزان؛ خاوخیزان.
(خانواده)
ژنویانه ی : [ناو، ت] ژنی مالداز؛ بناوان؛ که ییا
نووی مال؛ کابانی مال؛ بهرمالی. (زن خانه -
دار)
ژنه سیت : [ناو] سیت؛ ژنی که ماموستایه.
(معلمه)
ژنه که : (۱) [ناوی ناسراو] لیړه دا (که) نامرازی
ناسیاریه. (آن زن، معرفه). (۲) ژنه کی؛ نه ی
ژن؛ زیاتر ژنان له ناخافتندا به یه که ده لئین؛
ژنه که درهنگه بابړوین. (ای زن)
ژنه وای : [چاوه] بیستن؛ شنه فتن؛ ژنه فتن.
(شنیدن. بشنفتن)
ژنه وایی : [ناو] پموتی ژنه وتن؛ په وتی بیستن.
(گوه داری) (شنوایی)
ژورژیت : فرد؛ فد: [ناو] ناوی جوړیک
قوماشه. (ژررت)
ژوکیم : [ناو] دوو کارتی تاییه ت له پهره ی
په پانتودا، شهیتان یان شهیتانه. (ژوکر)
ژووری : (۱) [ناو] ناوه وه. (۲) [بهند] لای سه
رموه؛ (۳) [ناوه لئاو] ژووروو؛ ژوورموه؛ سه روو.
(۱- داخل ۲ طرف بالا ۳ بالا)
ژووژ : [ناو] حاکم (قازی) له ناو
قومار بازاندا. (ژوژ)
ژووژک : [ناو] ژیشک؛ ژووژوو؛ ژفزی؛ ژزو؛
ژووو؛ ژیزوو؛ ژووشک. (جوجه تیغی)
ژوولان : [چاوه] ژوولین؛ جوولان؛ ته کان
خواردن؛ جوولانه وه. (جنیدن)
ژهقنی هه لاهیل : ژهقنه ی هه لاهیل؛ ژه -

هری هه لاهیل. (ب) ژه قنه مووت. (زههر- هلاهل)

ژهمه ن: [ناو] بهرمه شکه. (کره حاصل از یک بارمشک زدن)

ژمندن: [چاوگه] هه لپه پین له جیوه و چه له- پایی بی جیگو پین. (دریک نقطه رقصیدن)+
ژمگ: [ناو] وهک ژاری قلیان؛ جرمی قلیان؛ خلته ی مو دنه. (جرم پیس و قلیان)+

ژمنگار: [ناو] ته مومژی سه رکیوان؛ ته م و دوومان. (مه)+

ژمنگ هاوردگ: [ناو، ت] ژمنگ لیدراو؛ ژه- نکاوی. (زنگ زده)

ژمنگیت: [ناو] برو؛ نه برو. (ابرو)

ژمنیاگ: [ناو بهر] ژمنراو؛ ژمنیاو؛ ژنیاگ (مضارع) (ژمندن) باهمه معانی)

ژمنیک: [بهند] تو سکا لی؛ تو سقا لی؛ که می؛ به ئاسته م و دووبه لا. (یک ذره)

ژمه رکمنگر: [ناو، ت] جه وی وشک بووی بنی که منگر؛ بو پرموانی به که لکه. (انگم کنگر)

ژمه ره با: [ناو، ت] بای سه بوون؛ بای سه- موون؛ گرمبا؛ بای زورگرم که زه رحات هه- لده پرو کینی. (بادسام)

ژهی: (ف. مشه) که ژهیگا.

ژهیگا: (ف. مشه) ژهی؛ ژنابه؛ ژنی خراپ و کردار خراپ. (زن بدکاره)

ژهینگی وه: [بهند] له وه به دووا؛ له وساو؛ له ئیسته وه. (از حال)

ژیار: [ناو] هه لاج؛ په ره کهر. (حلاج)+

ژیاره: [ناو] گوزهران؛ به پینچوون؛ پیو یستی ژیان. (معیشت)

ژیان: [ناو] شیان؛ هیئان؛ بایه خداری؛ ده- ژی: دینی. (ارزش)+

ژیان نامه: [ناو] نووسینی کاره ساتی ژیان و به سه رهات و پرووداو له دریژه ی عومردا. (زندگینا مه)

ژی بهردان: [چاوگه، ت] لی بهردان؛ دهس ژیه بردان؛ بهر مال کردن، ته لاقدان، دهست ژی بهردان: دهست لی بهردان. (طلاق دادن)

ژی بهردایی: [ناو بهر] بهر مالکراو؛ لی ته- لاقدراو. (طلاق داده شده)

ژی دریژ: [ناو له ناو] بهسالا چوو؛ ته مه ن دریژ؛ عومر دریژ. (مسن؛ عمر دراز)

ژی رئاوی: مه له کردن له ژیرئاودا؛ به مه له رویشتن له ژیرئاو موه؛ (ب) به دزیه وه و زیره- کانه کردنی کاریک. (زیرابی)

ژی ربان: [ناو] میچ. (سقف)

ژی رپاخستن: [چاوگه، ت] ژیر بی خستن؛ پامال کردن؛ پایه مال کردن. (پایمال کردن)

ژی رخاکی: له ژیر خاکیا شاردراوه؛ (ب) کهل- و به لی که و نارا که له ژیر خاک دهرده- هینریت. (زیر خاکی)

ژی ردمریایی: [ناو] جو ریک که شتییه (پاپو پ)

که ده توانی له نیو ئاودا نقوم بییت و له ژیر ئاوموه بروات. (زیر دریایی)+

ژی رپسمه: [ناو] بهرد یان کانزای ناوچال که پاژنه ی درگا له سه ری ده سوو پیت.

(زیر پاشنه در)

ژی رزین: [ناو] نه رمه زین؛ لبادی ژیر زین که پیش زین کردن له سه ر پستی چاره وا داده- نریت. (نمد زین)

ژیرسەر : ئاگاداری له پیلان؛ (ب)
 هوێ (فیت، سووچ، خهتا، تاوان)، ئهوکێشه-
 گشتی له ژیرسەر ئهوابوو؛ ئهوکێشه گشتی
 فیتی ئهوابوو، به هوێ پیلانی ئهوموه بوو .
 (آگاهی از دسیسه بازی)

ژیرسیفار : [ناو] تهبلهک؛ ژیرجفاره؛
 ژیرجگهره؛ ژیرسگار؛ چیرجگهره؛ دهفریک بو
 سووتکهسیگار تیکردن. (زیرسیگار)

ژیرمیزی : [بهند] (ب) بهرتیل به کاربه دهستی
 پشتمیز نشین دان به پهنامه کی. (زیرمیزی)
 ژیرهاپ : [ناو] بهردی بنهوهی ئاش و ده-
 ستاپ. (سنگزیرین آسیاب)

ژیستاندن : [چاوگهت] زی ئهستاندن؛ لی-
 ئهستاندن. (گرفتن از)

ژیسی : [ناو] ناوی تهنگیکه. (نام اسلحه-
 ایست)

ژیقناو : [ناو] زیان؛ زینگی؛ زینده گی.
 (زندگی)

ژیقانی : پهژیوانی؛ پهشیمانی؛ پوژمانی؛
 پوشمانی. (پشیمانی)

ژیقای : [ناو] زیان. (زندگی)
 ژیقنای : [چاوگهت] زیانن؛ بهخیوکردن.

(زندگی دادن)
 ژیقناتندن : [چاوگهت] لی قهقه تانن؛

لی جیاکردنهوه؛ لی قرتانندن. (جداشدن و جدا
 کردن از)

ژیکری : [ناو، بهر] برآو؛ لیکراوه. (قطع شده)
 ژیلا : تهگره ژيله؛ تهرزه؛ (تگرگ)
 ژيلهم : [ناو] ژيلهمو؛ ژيلهمو؛ پوولووی ژیر
 خوله میش. (اخگرزیر خاکستر)

ژیمایی : [ناو] لیماره؛ (ب) له پاش به جیماره؛
 میرات؛ لی به جیماره. (ماترک)

ژین : [پاشگر] کهسیک که ده ژهنی؛ پارژین؛
 هه ژین. (پیواژه، تکان دهنده)

ژین : [ناو] له کرۆمۆزۆمدا هوکاری
 پاگوێزتنی تایبه تمه ندیگه لی په گهزی و نه-
 خلاقى و سرو شتییه له دایک و بابه وه بو
 منداڵ. (ژن)

ژین : ناوی پوژنامه یه کی کوردی که له-
 سلیمانی ده رده چوو. (روزنامه ژین) +

ژین درمانی : [ناو] چاره سه رکردنی که م
 و کووپیه کانی په گهزی به دهست تیوردانی
 کرۆمۆزۆمه کان. (ژن درمانی)

ژینگه : [ناو] جیگه ی زیان. (جای زیستن)
 ژین و ژار : [ناو] ژیانی ناخۆش. (زندگی تلخ)

ژینیرال : [ناو] مهقامیکی بالایه له عهسکه-
 ریدا؛ (ژنرال)

ژیوان : [ناوه] ژیقان؛ پهژیوان؛ پهشیمان؛
 پاشگهز بوون له کردنی کاریک. (پهشیمان)

ژیوای : [ناو] ژیقایی؛ زیان. (زندگی)
 ژیونای : [چاوگهت] ژیقنای؛ زیانن؛ به-

خیوکردن. (زندگی دادن)

پیتی (ژ) بهشی بیانی

پیکوپیککردنی هر پووپه پیک بو کارکردن
له سهری. (۱) زیرسازی

ژیله : فرد؛ اند؛ فد؛ اسپانیاد؛ [ناو] لهرزانهک؛
گهردیکه که له ناو ناوی گهرم ده کریت
دوای ساردبونهوه وهک ناوی سهروپی
سارده ومبوی مهبوی لی دی و دهلمهیه و
شلو شهوپیقه، نه گهر له جیاتی ناو بکریت
نیو ناوی میوه ده بیته ژیله ی خواردمهنی و
بهناوی میوه که یهوه ناوده بریت. (ژله)

ژین : [ناو] له کرۆمۆژمدا هوکاری
پاگوژتنی تایه تمه ندیکه لی په گهزی و نه-
خلاق و سروشتیه له دایک و بابهوه بو
مندال. (ژن)

ژین : ناوی پوژنامه ییکی کوردی که له
سلیمانی ده رچووه. (روژنامه ژین)+

ژینپاتۆر : [ناو] دینام؛ موتۆری کارمبا؛ که ره-
سته یی که هیزی جوولینه ره کاته هیزی
کارمبا. (ژنراتۆر)

ژینیتیک : [ناو] زانستی که له سهر دیارده
کانی ئیرسی (میراتبه ری) و په گهزی ده-
کولیتهوه. (ژنتیک)

ژینیتیکی : [ناوه لئاو] ئیرسی؛ میراتی؛ نه-
وشته سروشتیانه که له دایک و بابهوه به
مندال گه یشتووه؛ (ب) زگماکی؛ وهرنه-
گیراوی زاتی. (ژنتیکی)

ژامبون : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] گوشتی پانی
لاشه ی سه ربپاو؛ (ب) باسترمه ی پان.
(ژامبون)

ژانر : فرد؛ اند؛ فد؛ چه شن و چه مکیکی
تایهت له کاری هونه ری و نه ده بی دا،
ئاواندنی کاریکی هونه ری یان نه ده بی که
ناوه پوکیکی تایه تی هه بیته؛ دهسته وازه ی
سینه مایی و هه وانی پیری سینه ماییه. (ژانر)

ژوو پنال : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] گوڤاریک که له
بابهت هونه ری کردموه ی ده سته یهوه ده-
دووی، وهک وینه ی لیاس و جلدروونی
باوی پوژ. (ژورنال)

ژووژ : له کوپری یاریدا به تایهت له قوماردا
قه سه ره واه و حوکم په واه (داوه ر) ئاسایه. (ژوژ)
ژیتون : فرد؛ اند؛ فد؛ کوته کاغه ز یان -
پلاستیک یان کانزاییکی موژکراو یان
نیشان لیدراوه که له شوینگه لی گشت گیردا
له سندوقدار یان که سیکی تایهت، به پاره
ده کردیت و ههر له شوینه دا برهوی هه یه و
زیاترله شوینگه لی وهک قومارخانه و
چیشته خانه و جنده خانه و (بیسترو) و ئیتردا
باهه. (ژتون)

ژیرسازی : (۱) پیکوپیککردنی چینی ژیره-
وهی جاده و هیللی ئاسن و ته پاندنه وهی بو -
کارکردن له سهری یان ئیسفالت کردن.
(۲) کاری هه ول ده ست په منگ کردنی دیوار
یان تابلوی وینه کیشی یان ههرشتی که له
پاشان په منگی پیوستی لی بدریت؛

ساب: [ناو] سابات؛ که پر؛ چه تر. (سایه بان)

سابات: < ساب.

سابروون: : [ناو] سابریڼ؛ نیږی؛ ته گه. (شاک؛ تکه)

سابری: < سابروون.

سابوټه: [ناو] پیره ژناکه فن؛ پیړنځی قاپی. (زن بسیار پیر)

سابود: : [ناو] جوڅینه؛ خه رمانه ی مانگ. (هاله)

سابیر: ناوه بو یاوان

سابی سالار: : [ناو] کاروان سالار؛ پښه ری کاروان. (کاردان سالار)

ساب ساپانی: : [ناو] نانوماست؛ زاپ- فرېدانی لاتیل بو سه رټاو که چهند جار هه- لده به زیته وه. (نوعی باز)

سایت: : [ناو] سایتته؛ کاریته؛ بالار. (شاه تیر) ساتار: : [ناو] ساخوړ؛ روو ته نی ناو لپړه وار و جهنگه ل. (زمین بی درخت در میان جنگل)

ساتای: سایه ی؛ له ساتای توډا؛ له ژیر سایه ی توډا. (سایه کرم)

ساتن: [چاوگه] کوتان؛ لیدان. (کتک زدن) ساتوسه وودا: : [ناو] سه وودا و موعامه له؛ کرپن و فروشتن. (معامله)

ساتوور: [ناو] ساتوړ؛ کاردیکی زوړ بان بو شه- قه کردنی لاشه له قه ساییدا. (ساتور)

ساتیر: [ناو] گالته و شوخی؛ تمنز؛ جه فنگ.

(تنز)

ساجی عه لی: وشه ییک بو نه داری و

موفلیس بوون؛ که وتو ته سه رساجی عه لی: واتا هیچی به ده ست نه ماوه. (ساج علی)

ساجان: پشوودان؛ حه سانه وه. (خستگی- در کردن)+

ساجلخ: [ناو] ساج به توورکی واتا نه گریجه و زولف، (لخ) یش هه رتوورکیه واتا شتی نه- گریجه به ند؛ زیوه ری زولف. (زیور زلف)

ساجمه: [ناو] به ردی سه نگ فه رش؛ بانوان. (سنگ سنگ فرش)+

ساجمه پړی: [چاوگه] به رد پړی؛ سه نگ- فه رش کردن؛ بانواندن. (سنگ فرش کردن)

ساجینه: [ناو، بک] ساریژ که ر؛ دهر مان که ر؛ خوه شه و که ر. (مداوا کننده)

ساحیب: ناوی گوندیکه له روژه لاتی سه قز. (صاحب)+

ساحیبی: [ناو] ساحیوی؛ جوړیک تری. (نوعی انگور)

ساحیو: ساحیب؛ گوندیکه له روژه لاتی شاری سه قز (قریه ای نزدیک سقز)

ساحیو مال: : [ناو] خاوه ن مال؛ (ب) خانه خوی. (صاحب خانه؛ میزبان)

ساخ: [ناوه لټاو] (ب) ده ست لینه دراو؛ شه قل- نه شکاو. (دست نخورده)+

ساخی پاریز نای: ساخی پاراستن؛ ته ندروستی

ڀاڳرتن. (رعایت تندرستی کردن)

ساد: [ناو] پارچه؛ تیکه؛ کوت؛ لهت. (تکه)

سادر: [ناو] تهورداس. (تبر داس مانند؛ نوعی-
تبرزین)

سادول: [ناو] دولیانی له چیمهنتو که سهری
ثاواله بیئت. (ناو آسیاب)

سادیل: [ناو] چووزنه مام؛ چووزنه خه لف.
(ترکه جوان درخت)

ساراگردنه وه: [چاوه، ت] جیگای نارپک و پر
کوسپ و که ندال پیک کردن. (صاف کردن-
زمین)

سارال: ناوی کیویکه له هورامان. (کوه ساران)
سارامی: پیز له کاتی تیریدا؛ په زی تیربوو.
(گوسفند سیر شده)

سارده سیږ: [ثاوه، ناو] کوستان؛ ناوچه یی
که هه وای سارد بیئت. (سردسیر)

سارده کیل: [ناوت] توووه شانندی درهنگ
وهخت له پاییزدا. (تخم پاشی آخربایز)

ساردی کردن: نه خوشی به هوئی خواردنی
خوراکی (سروشت سرده وه). زورخوراک به
سروشت سارد ده ناسرین و به خواردنیان
مروقت ساردی ده کات و نه خوش ده که ویت.
(سردی کردن)

ساردین: فرد فدا اند. [ناو] جوریک ماسی
وردیله: (ب) کونسیرو (قوتووی پر له ماسیی
ساردین که ناماده کراوه بو خواردن).
(ساردین)

ساروبیره: ناوی قاره مانیکی بانه ییه له شهر ی
چالندوړاندا به شدار بووه و به دهستی سوپای-
تورک کوژراوه. (ساروبیره)

ساروج: [ناو] تیکه لایویکه له قسل و خوله-
میش بو سوواخدانی هر روز به کارده هیئرا
پیش ته وهی چیمهنتو پلویر بیئت. (ساروج)
ساروخ: ناوی چومیکه له کوردستانی پروژه-
لأت. (نامرودخانه ایست)+

ساروخ: مووشه که چه کی شهر. (موشک)
ساروقامیش: گوندیکه نزدیکی بوکان زیدی
دوو زانا و بلیمه تی کورد، برایم خانی سه لاج و
حه سه ن خان سه لاج سوړان. (ساری قاموش)
ساره بان: [ناو] ساره وان؛ وشره وان؛ شوانی
حیشتران. (شتربان)

ساری: [ناو] ته زیاتی؛ سفکی؛ ساردی.
(سردی)

ساری: [ناو] جوری قوماشی تهنکه ژنانی
هیئد له خویانی ده پیچن. (ساری)

ساری: [ناو] ساردی؛ سهردی؛ (ب) بی-
خولکی؛ لالووتی. (سردی)

ساریج: < سارووج.

ساریژه کردن: [چاوه، ت] دلنه وایی کردن؛
ناشت کردنه وه. (آشتی کردن)+

ساز: [ناو] ناوی هه موو نامیره کانی موسیقاییه
به لام به تاییه ت بو تار به کارده بری. (ساز)+

سازاخ: [ناو] توفی سارد؛ با و بوران پیکه وه.
(بوران)

سازبهندی: [ناوت] کاری سازبهند؛ هه-
لبژاردن و دابه شکردنی سازه کان له
نور کیستردا. (تنظیم کننده ارکستر)

سازگ: [ناو] ته پرده ساز؛ ترشیاتیک که شهله-
میشی تیداییت. (ترشی باشلغم)

سازگاری: [ناو] (۱) هوتی هه لکردن و پیک-

هاتن له گهل خه لک: (۲) پیکه وتن؛ نهو ده-
 رمانه م پیناکه ویت ساز گارنیه: (۳) پیک-
 هاتن؛ نهوونی کیشه و دزایه تی؛ پموتی
 سازشت؛ ساز یاری؛ ساز یان. (ساز گاری)
 سازوباز: [ئاوه لئاو] حازر و ناماده. (حاضر
 و آماده)
 ساز یان: [چاوگه، ت] سازشت کردن. (سازش-
 کردن)
 ساس: غه ریب سنجان؛ جووجه؛ تهخته پیتی؛
 واتا (ئه سپیی تهخته) له تور کییه وه ره گیراوه؛
 جووله وه ریکی پانکیله ی چکوله تر له گه نه یه
 و له رویشتندا گورجه، پهنکی قاوه یی سووره و
 شه وراوه له پوشنایی بیزاره و خوینمزیک
 زور به خوورووه، پانکه یشی پیده لئین، و
 خوینه که ی بوگه نه. (ساس)
 ساسی: [ناو] گه دایی؛ سووالکهری؛ دهرویشی.
 (گدایی)
 سافو: [ناو] کلپله به فر؛ پنوو. (بهمن)
 ساقه: [ناو] (۱) سیاقه؛ سه دهقه؛ به ساقه و بجم؛
 به سه دهقه تجم؛ (ب) به لا گه ردان. (۱ و ۲ صدقه)
 ساقه: [ناو] ساغه؛ نه شکاوه؛ ساخه. (سالم
 است)
 ساقه ت: [ناو] لاسکی پرووه ک؛ لاسق؛ لاسک.
 (ساقه)
 ساقی: [ناو] (۱) ساغی؛ ساخی؛ (سالمی)؛
 (۲) مه ی گپ. (ساقی)
 ساقی: وشه ییکی بیانییه به لام زور به ی
 شاعرانی کورد؛ باسیان کردوه به واتای مه-
 یگپ. (ساقی)
 ساک: [ناو] جانت؛ کیفی لیباس و شتوومه ک-

تینان؛ جانتا. (ساک)+
 ساکار: [ئاوه لئاو] ساده؛ بی نه قش و نگار؛ یه-
 ک پمگ؛ بی پیا. (ساده)
 ساکان: [چاوگه] چه په سان؛ تاسان؛ کاس-
 بوون. (گیج شدن)
 ساکسیفون: فرد؛ فدی؛ اند: [ناو] شامیریکی-
 موسیقاییه به فوو لیده دری. (ساکسیفون)
 ساکه دهشت: [ناو، ت] دهشتی پان و ساف و
 به رین. (صحرای برهوت)
 ساکه گوپ: ک ساکه دهشت.
 ساگات: [ناو] ساکات؛ سییه ر. (سایه)
 ساگه وان: [ناو] به رازی می؛ مالوس. (خوک-
 ماده)
 سالاد: فرد؛ فدی؛ اند: [ناو] زه لاته؛ سه لاته؛
 سالت. (سالاد)
 سالار: (۱) له قه می سالاری ناسر (مسته فابه گی
 موکری په چه له کی به ره بابی ناهیده کانی ئیلی
 فه یز و لابه گی. (۲) له قه می ته حمه دخانی فاروقی
 بر ازای سالاری ناسر، که سالی ۱۳۲۵ هه، له-
 گهل دووبرا و ۵ ئاموزای شه هیدکران. (۳) له-
 قه می سالاری ئالبلاغ نیگار کیشیکی به-
 ناوبانگ. (سالار)+
 سالانه: [ئاوه لئاو] به ند؛ هه موو سالی ک؛ له-
 سال دا؛ ساله هات. (سالانه)
 سالپ: [ئاوه لئاو] سالیانه؛ کریگرتی به بر بو
 سالی ک. (یکساله)+
 سال بویر: [به ند] سالی نه سالی. (سال درمیان)
 سالح: ناوه بوپیاوان؛ ساله. (صالح)
 سالدات: [ناو] پله ییکی عه سکه ری بوو له
 پرووسیا. (سالدات)

سالنامه: [ناو] به سهرهاتی سالانه؛ گوڤاری که
 سالی جاری دمرده چی. (سالنامه)+
 سالووس: [ئاوه لئاو] (ف. گیو) رپاکار؛
 چاپلووس؛ درو تاش. (سالوس)
 سال وه گه پ: [ناو] ساله هات. (سالگرد)
 ساله و سال: [بهند] سالی جاریک؛ نه مسال بوئه-
 و سال. (سال به سال)
 سالی نامی: سالی داهاتوو؛ سالییک که دیت.
 (سال آینده)
 سالی به دوانزه مانگ: (ب) له ته و او ی سال دا؛
 همه میسه و داییم. (مدام)
 سالی خویندن: ماوه ییک که قوتابیان وانه ییک
 ته و او ده که نه به رانبهر به ۹ مانگه و سی-
 مانگیش پشوو ی هاوینییه. له ئیراندا له نه وه-
 لی ره زبه ره وه دستپیدکات هه تا ناخری -
 پوو شپهر. (سال تحصیلی)
 سالی داهاتوو: سالیکی تر؛ نه و ساله که دیت.
 (سال آینده)
 سالی پابووردوو: پار؛ پاره که. (پار سال)
 سالی زاینی: به قهرا سالی هه تاویه به لام سهه-
 ره تای ده که ویتته ۱۱ ی به فرانبار. (سال-
 میلادی)
 سالی مالی: ۱۲ مانگه به لام سهه تاکه ی به
 پی بارودوخ دیاریده کری و سی مانگیش ماوه
 داده نریت بو سهه رپاست کردن لیست و
 (بیلانی) خهرج. (سالی مالی)
 سالی مه لا خلیل: سالی ۱۳۰۷ پاپه پنی مهلا
 خلیل که بووه ته سالی میژویسی له ناوچه ی
 موکوربان. (سال ملاخلیل)
 سالی میژویی: رووداو یک که له سالی کدا قه-

وماوه و به ناوی تهو رووداوه ناوی لی ده بهن.
 (سال تاریخی)
 سالیون: [ناو] گیای کاشمه مه؛ که ره وزی
 کیوی؛ بو ئیشی جومگه باشه. (کرفس کوهی)
 + سام: (۱) باییری پوستانم (پدر بزرگ رستم)
 (۲) باییکی زورگه رمه له گه رمینه وه دیت.
 (بادیست بسیار گرم)
 سامال: ساف؛ بی گری؛ لووس؛ سایه قه؛
 عاسمانی ساف؛ ئاسمانی بی ههور. (صاف)
 سامالسا: ویران کردن و جیگه ی ویرانه که
 ساف کردن. (با خاک یکسان کردن)
 سامالسا: همه وو؛ گشت؛ سامالساتالان کردن؛
 هیچ بو نه هیشتنه وه. (بکلی)
 سامان: [ناو] خوینانی کووه کراوی گهنم و جو.
 (خرمن جمع شده گندم و جو)+
 سامان: ناوه بو پیاوان. (سامان)+
 سامرند: ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)
 سامرئز: < قالاو گیر.
 سام لی نیشتن: [چاوه گه ت] خوف لی په-
 یدابوون؛ هه ست کردن به ترس. (احساس-
 ترس کردن)
 ساموتکه: [ناو] ساموته؛ سامورته؛ بهندی
 پاشته رک. (فتراک)+
 سانتیمتر: فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] سانتین؛ یه که له
 سه دی میتریک. (سانتیمتر)
 سانتین: سانتیم؛ یه که له سه دا؛ سامتین.
 (سانتیم)
 سانده: [ناو] گویسووانه. (لبه بام)
 سانگو: [ناو] کویلیکی نیری دوو ساله. (گوساله-
 نردوساله)

کهنه‌وه له‌ئاودا که‌ف‌ده‌کات وه‌ک سابوون
 جلکی پی ده‌شون. (اشنان)
 سپیایی: چه‌رمگی. (ب) ماست و شیر و دو.
 (کنایی لبنیات)
 سپیته‌لوک: داری به‌پاوه وشک‌بوو. (درخت
 در‌جا‌خشک‌شده)
 سپی چه‌روک: [ئاوه‌لناو] سپیچه‌لوک: ره‌نگی
 ده‌موچاو‌یک که مه‌یله و زه‌ر‌دییّت. (زر‌درنگ)
 سپیکاچاقی: [ناو] سپینه‌ی چاو. (سفید‌چشم)
 سپی‌کرده‌وه: [چاو‌گه‌ت] (۱) پاک‌کردن و
 پیست‌لی‌کردنه‌وه‌ی میوه: (۲) که‌ول‌کردن و
 پیستی لاشه‌ی حیوان یان سه‌روپی‌گرتنه-
 وه: (۱ و ۲ پوست‌گرفتن): (۳) ده‌فری‌مس به
 قالیایی سپی‌کرده‌وه: (سفید‌کردن ظرف-
 مسی)
 ستارخانی: [ناو] جوړ‌یک فیشه‌کدان و قه-
 تاره‌ی فیشه‌ک‌بووه. (نوعی فانوس‌قه)+
 ستماندن: (۱) غه‌در و ستم‌کردن. (ظلم-
 کردن): (۲) تی‌کدان: پروخاندن و هه‌لوه-
 شانندن. (شکافتن: خراب‌کردن)
 ستم‌دیتسی: [ناو، به‌ر] (ب) زولم‌لی‌کراو.
 (ستم‌دینه)
 ستیقلووک: [ناو] جره‌کویره: مشکه‌کویره.
 (موش‌کور)
 ستیکان: [ناو] وشه‌ییکی پرووسیه: نیستیکان.
 (استکان)
 ستیل: [ناو] نه‌ستیل: نه‌ستیر. (استخر)
 سقّاله: [ناو] سوّاله: ده‌سته‌یی‌ک ده‌غلی
 دروینه‌کراو. (یک‌دسته‌گندم‌یا‌جو‌دروشه)
 سقوک: [ناو] سقاق: داری سقاق و به‌ره‌که‌ی.

سانه‌وه: [چاو‌گه‌ت] پشوو‌دان: بیهن‌وه‌دان؛
 حه‌سانه‌وه: وچان‌گرتن. (خستگی‌در‌کردن)
 سانلیکه: [ئاوه‌لناو] ئاسانووک: ئاسان: سانا.
 (آسان)
 سانیلووک: [ئاوه‌لناو] سانیلووک: سانيله؛
 سانلیکه: ئاسان: ئاسانووک: سانا. (آسان)
 ساواخی: [ناو] ساوایی: مندالی: کو‌رپه‌یی.
 (نوزادی: بچگی)
 ساواژ: ساواژ: سه‌وازه: ترس‌م‌وینه‌وه. (بی-
 ترس)
 ساوه‌له‌وان: [ناو، ت] به‌ر‌غه‌له‌وان: کاره‌وان.
 (شبان‌بره)
 ساهیک: [ناو] کیویه: ته‌پاله. (تا‌پاله)
 سائراو: [ناو، به‌ر] ساوراو: سوواو: ساویاگ.
 (سابیده‌شده)
 سایی: [ناو] ساییله: ساییله: جوړ‌یک‌هه‌لوای-
 که‌م یان بی‌شیرینی. (کاجی: حلوای بی-
 شیرینی)
 سایه‌وشک: [ئاوه‌لناو] سایه‌هیشک: (ب)
 چکووس: رژد. (خسیس)
 ساین: [چاو‌گه‌ت] ساوین: سوون. (سائیدن)
 سیانده: [ناو] سوانه: گوئی‌بان: قه‌راخ‌بان؛
 پاساره: گوئسوانه. (کناره‌بام)
 سبجان: ناوی گوئیکی مه‌زنه له‌ناوچه‌ی وان
 له‌تور‌کیا. (نام‌دریاچه‌یست)
 سه‌وور: [] گسک‌لی‌ده‌ری‌کولان و شه‌قام؛
 زبل‌پژ: له‌(سه‌وور‌گه‌ی) تور‌کییه‌وه هاتووه‌ته
 نیو فارسی و کوردی، به‌واتای گسک.
 (سیور)
 سه‌وون: [ناو] سه‌ون: بنه‌گیاییکه وشکی ده

(سماق)

سجاف تهنگ : [ئاوه لئاو] ده ستكورت؛ ده ست تهنگ؛ فەقير؛ نه دار؛ بى ئه نوا. (بيناو)

سج : [ناو] مچ؛ جورىك مچى پان و چوو كه. (نوعى كنه كوچك)

سخان : [ناو] ئيسقان؛ ئيسك. (استخوان)
سخولمه: سيخورمه؛ به مست تيكوتان.
(سقلمه)

سپراند نهوه : [چاوگهت] سپرین؛ پاك كرده وه؛ ده ست يان په رو پيدا هينان. (پاك كردن)

سرب : [ناو] سوروب؛ قورقوشم؛ كانزايىكى نه رم و قورس و سپيه. (سرب)

سپر كردن : [چاوگهت] بى هه ست كردن به ده- رمانى سپر كه ر زياتر له نه خوشخانه و ددان- پزىشكى، بو (كاردوژه) نه شته ركارى. (بى- حس كردن)

سرکه يى : [ئاوه لئاو] ^۲ هه ر شت دروستكراو له سرک؛ ده ستمالى سرکه يى؛ ده ستمالى- سرک؛ هه وورى. (لباس از نوعى پارچه بنام سرک)

سرۆک : [ئاوه لئاو] سه رما بر دوو؛ (ب) كه سى- كه به سه رما قه لسه. (سرمايى)

سره دپه : [ئاوه لئاو] گيژ و حول؛ بى ئاوه ز. (بى شعور)

سره موک : [ئاوه لئاو] بى ئاوه روک؛ پووچه ل؛ بى ئاوه كه. (بى مغز)

سرياس : هه وار گه يه كه له نزىكى پاوه له هه- ورامان. (اسم منطقه اى دراورامان)

سريشم : [ناو] هيلم. جوړىك چه سپى داره له خوین و ماسى دروست ده كرى. (سريشم)

سزگاو : [ناو] ئاوېك كه له كاتى په نير دروستكردندا ده مي نيت هوه؛ دوى گه رم و كولائوو. (آب پير)

سزيان : [چاوگهت] سوچاى؛ سووتان؛ كولان؛ جوش هاتنى تراو. (سوختن؛ جوشيدن)

سزین : هاوكات ژان كردن و خورائى برين. (خارش ضمن درد زخم)

سفح : [ناو+ بهند] سبح؛ سبه ينى؛ به يان؛ به- يانى. (صبح؛ فردا)

سفحاً : [ناو+ بهند] سبحا؛ سبه ينى؛ شه وه كى؛ سه يزوو؛ سوژى؛ به يانى. (فردا)

سفرنه : [ناو] ليوارى سه ريان يان ديوار كه له پيشه وه تره بو ئه وه باران ديوار نه شواته وه. (برآمدگی لبهام)

سفوره : [ئاوه لئاو] ژنى ته رووشى زور خودانه- پوشره؛ زياتر له ئورويا كه (ديكولته) ده پووشن و شان و مليان پرووته. (زن شيك پوش كه گر- دن وشانه اش په يداست؛ ديكولته پوش)

سكه رو : [ئاوه لئاو] زكه رو؛ نه وسن؛ چليس؛ دايمه له بيري خواردن دا. (شكم پرست)

سگووم : [ئاوه لئاو] نه گونجاو؛ به دنه خلاق. (بد اخلاق)

سلتوسوبا : [ناوت] سه لت و په بن؛ ته نيا و بيمال. (مجردبى مال و منال)

سلورت : (ف. مشه) بيكار. (بيكار)

سلوره : [ناو] كاشيه ن؛ كاشيه مند. (ماهيچه- بستن مقعد)

سلوک : [ئاوه لئاو] سلوک؛ سرک؛ سلکهر؛ په مووک؛ په موک. (رم كننده)
سله زه وه : [ناو] قنچكه سلآو؛ باپشكيو؛

چینچکه سلاو؛ سیتکه سلاو. (گل مزده)
 سله منای: [چاوگه، ت] سله ماندن؛ داجله
 کاندنی حه یوان گهل. (شکه کردن)
 سله وه چه: [ناو] نه خوشینیکی ئازآله که
 ناتوانی خوراک قووت بدا. (مرض حیوانات)
 سلیک: [ناو] چقل؛ دړک؛ دروو. (خار)
 سلیمانکه ندی: گوندیکه سهر به شاری سه قز
 بهشی فه یزولابه گی که بو هه وه لین جار
 پو شنبیری به ناوبانگ یفتیخار (عبدو لآخانی -
 ناهید) له سالی (۱۲۹۸ هه) دا تاری شیرازی هیئا
 کوردستان و لهو گونده داینا، زیدی نوستادی
 نیگار کیشی و موسیقا (فه یزو لآا خانی ناهید)
 (سلیمانکندی)
 سلین: ناوی گوندیکه له هه ورامان. (سلین)
 سمایلوک: [ناو] بیر خه نیله؛ برپوشین. (آش -
 بلغور)
 سمپووتی: [ناو] سمکول؛ سم کوتان و به سم
 عهرز پرووشاندن. (سم برزمین ساییدن)
 سمتهر: [ناوبک] (له چاوگه ی سمین) کون -
 کهر؛ هه لکول. (سوراخ کننده)
 سمت: [ناو] سمینت؛ چیمه تتو. (سیمان)
 سمه: پاشگر به واتای کونکهر: (کهنده سمه.
 داره سمه). (پسوند)
 سمه کرپی: [ناو، ت] سمه کوتی؛ سمکول. (سم -
 برزمین کشین و کوبیدن)
 سمیل قیت: [ناو، ت] سمیل قنج؛ (ب) مروقی
 قیت وقووز و شایی به خو. (سبیل روبه بالا و
 از خود راضی)
 سناریو نووس: [ناو، ت] فیلم نامه نووس. (سنار
 یونویس)

سنتور: ناوی داعباییکی تهفسانه ییه که گویا
 نیوهی لای ژوورووی لهشی ئینسان بووه و
 نیوهی تری تهسب بووه. (نام جانوری افسانه -
 ای؛ سنتور)
 سنجاو: سهنجاب؛ سموره. (سنجاب)
 سنچیه: [ناو] رهوشت؛ خو؛ ته خلاق. (اخلاق)
 سندم: [ناو] گری؛ بهست؛ قوفله گری؛ گری -
 پووچکه. (گره؛ بست)
 سندوقدار: [ناو، ت] سندوقدار؛ ده خلدار؛ بهر -
 پرسی پاره ی پیک خراویک؛ کهسیک که له
 فروشگاییک پاره یشتی فروشراو له کرپاران
 دهستییت. (سندوقدار)
 سندووقی پوستی: [ناو، ت] سندووقیکه له
 جیاتی ئادریس (ناونیشان) ژماره ییکی تاییه -
 تی هه یه بو نامه ی پوستی که دیت.
 (سندوق پستی)
 سنگو: [ناو] رهب؛ نیزه. (نیزه)
 سنگ و بهروک: [ناو، ت] بهریه خه؛ بهر
 سینگ؛ سینگ و مه مک. (جلوسینه)
 سنگه بهر: [ناو، ت] بهردی خوړس؛ بهردی -
 خوړست؛ بهردی چه قواو له عهرزدا. (سنگ -
 تانیمه درزمین فرو رفته محکم)
 سنوور په راندن: [چاوگه، ت] له نه اندازه
 ده چوون؛ (ب) کاری بیشهرمی و ناااسایی
 کردن. (از حد گذشتن)
 سنوورداز: [ناو] (۱) بهر پرسی سهر حه د و
 سنوور. (مرزدار). (۲) ههر شت که کهوشه نی
 دیاری کراییت. (دارای مرز)
 سنوورداشی: [ئاوه لئاو + ناو] هه قسی؛
 هاوسی؛ جینار؛ جیران؛ هه مسا. هاوسا؛

دراوسى: نهم وشه په گيكي توركيي پټوه-
 دياره. (همسايه)
 سنووق ناواز: [ناوت،] گرامافون؛ گه په ما-
 فوون. (گرامافون)
 سو: پاشگريکه له زاراوه ي قهديمي سقزی
 و هندی زاراوه ي تر دا جیگای (تو) و (تهوه) ی
 ده گرتوه وه ک: خوار دگيه سو، بردگيه سو، وانا
 خوار دگيه سهو، بردگيه سهو. (خواددوويه تو،
 خوار دوويه تهوه) دوژرلوه سو (دوژراوه تهوه) که
 نيشانه ی بکهر و بهر کاره. (پسوند)
 سو بهری: [ناو] مهله وانی؛ مهله کردن.
 (شناگری)
 سو حوف: کتبی ئیراهیمی خه لیل. (کتاب-
 ابراهیم خلیل الله)
 سو خان [ناو]: (۱) ئیسقان؛ ئیسک. (استخوان)
 (۲) زووخال، په ژى. (زغال)
 سوخل: [ناو] سوخال؛ زووخال؛ په ژى؛ په ژوو؛
 کومر. (ذغال)
 سوخورمه: [ناو] سیخورمه. (سقلمه)
 سوډا: [ناو] سهودا؛ تراویکی گازداری بیړه-
 نگه ټیکه لی خوار دنه وه ده کریت. (سودا)
 سوډره: [تاوه لئاو] سهیروسه مه په. (عجیب-
 وغریب)
 سوژافک: [ناو] سووره قانگ. (نوعی مرغ-
 دریایی)
 سوراو سپاو: [ناوت،] سووراو و سپاو؛
 دووماکی نارایشتی ده موچاو. (سرخاب-
 سفیدآب)
 سوړاهی: [ناو] سووری؛ سوریتی. (سرخى)
 سوړبون: ناوی زانستگای به نوابانگی فله په-

نسییه. (دانشگاه سورین)
 سوړژه: [ناو] سوورژه؛ سووریجه؛ سوورکه؛
 سوړکه؛ سووهرک. (سرخجه)
 سوړیشک: [ناو] قورقوړاچکه؛ سووړینچک؛
 سووهریچک؛ سووړیچکه؛ سوورانچک.
 (سرخ نای)
 سوک: [تاوه لئاو] هه رزه؛ بی قابلیهت؛ بی-
 قابیلهت؛ سووک؛ سووکوچرووک. (هرزه)+
 سول: فردغد؛ [ناو] پینجه مین نوتی موسیقا.
 (سل)
 سولاهه سپی: [ناوت،] نال؛ نالی نه سب.
 (نعل اسب)
 سولسو: [ناو] دوویشکی ساوا؛ بیچوه-
 دوویشک. (بچه کژرم)
 سولو: فردایتا فغاند [ناو] کوژی موسیقایه.
 تاکه ژهنی؛ میلودییک به تنیا که ره سته ییکی
 موسیقازندن یان ناوازیک که گورانیزیک
 به تنیا له ئوپړا ده یلیت. (سولوسلو)
 سولهدار: [ناوت،] شوپته دار؛ داری گهز.
 (درخت گز)
 سولی: [ناو] سویری. (شوری)
 سونوله تیف: [ناو] گوله خمو؛ گیاییکه بو که م-
 خهوی و له ش داگیران باشه و دژی زاری
 خوینه. (علف گربه. سنبل الطیب)
 سوند: فدفر داند. [ناو] نامرازی هه راو کردنه-
 وهی ده راویکی له ش به تاییهت بو چاره ی
 میز گیران. (سوند)
 سونده: [ناو] سوند؛ لوله ی پلاستیکی؛ بوژی-
 پلاستیکی باریک. (لوله پلاستیکی)
 سوندهر: [ناو] سوواندهر؛ چه وندهر؛ چوندهر.

(چندر)

سونقور: شاریکی نزدیک کرماشانه. (سنقر)

سووا: [ناو] له سنه به وهستاده لښ؛

(سوواکار: وهستا کار)؛ وهستا. (استاد)

سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.

(آهنگی درموسیقی کردی)

سووارو: ناوی بهیټیکه له موسیقای کوردیدا.

(آهنگی درموسیقی کردی)

سوواعبت: له (سووجهت) ی ثارهویه وه

هاتوه و کورډینراوه به واتای شوخی و جهفه-

نگ و گالتهیه. (شوخی)

سووای سألحان: [ناوت] سبجی زوو؛ بهر به-

یان. (صبح صادق)

سووپرانو: [ناو] دهسته واژه ی موسیقاییه؛ ده-

نگی بهرز و زیل له کوپی ناوازا. (سوپرانو)

سووت: (۱) پاشکر بهواتای سووتاو. تاوه-

سووت. (پسونده). (۲) رپیا. (رپا). (۳) قازانج،

سوود، موفا. (سود)

سووتاو: نازناوی شاعیری به توانای مه هابا-

دی په سوولی که ریمی. (تخلص رسول کریمی

شاعر مهابادی)

سووتفه: [ئاوه لئاو] هه لکه وت. (تصادفی)

سووتکه: [ناو] (۱) سوونکه؛ بنیسک؛

سوولکه؛ (سووتکه سابوون: سوولکه سابوون)؛

(۲) بڼه جگهری کیشر او. (ته سیگار). (تعماند-

صابون و کشک ساییده شده)

سووچهک: [ناو] سووتوو؛ سووتک.

(خاکستر سیگار و کاغذ)

سوور: [ناو] له کایه ی پاسووردا؛ بهی سهر-

باز پهری خال له عهرزدا نه هیشتنه وه. (سور)

سووراوی لیو: ماتیک. (ماتیک)

سووربوژ: [ئاوه لئاو] په نگی بوژ که به

سووراییدا بڼوینی. (رنگ کېودتیر همایل به قرمز

سوورپیستال: سوورپیست؛ په گه زیک له

چووار په گهزی مروقی سهرگو ی زهوی له-

پوانگه ی په نگی پیسته وه. (سرخ پوست)

سوورسوور: [ئاوه لئاو] (ب) ناشکرا؛

سوورسوور ده زانم کاری نه وه؛ به ناشکرا ده-

زانم کاری نه وه. (اشکارا)

سوورپمان: [چاوگه ت] حه یران بوون؛ حه په-

سان؛ واقعی و پمان. (حیران شدن)

سوورمه: سوورم؛ (سوورمه) نیوه بو ژنان. (نام-

زنانه است) +

سوورمه پریژ: چاوپشتن به سوورمه. (سر مه-

کشیدن چشم)

سوورنجی: [ناو] سووریزه؛ سووریزه.

(سر خچه)

سووروسه پان: ژنی جوان و جه حیل. (کنایه،

زن جوان وزیبا)

سوورهبا: [ناو] بای سوور؛ نه خوشینیکی

گیر و داره. (نوعی مرض و اگیردار)

سووره بیاز: [ناوت] بیازی سه لک سوور که

له هه ماردا دره نگر خراپ ده بیټ. (بیاز قرمز)

سووره تفی: [ناوت] سووره توو؛ شاتوو؛

گاتوو. (شاه توت)

سووره ریوی: [ناوت] جوړیک پړوییه که

سهریشت و لاکه له که ی مه یله و (سوورزه-

رده). (رو به قرمز)

سووری کال: سووری ناچخ. (سرخ کمرنگ)

سووری هاوین: [ناوت] (ب) هه په تی گه-

رمای هاوین. (در گرمای تابستان؛ چله تابستان)
سووزیای: [چاوگه + پابوردووی سووزیان]
سووتان؛ سووتای؛ سووزیان. (سوختن؛ سوختی)

سووک: [بهند] هیواش؛ سووک قسه بکه
بابت خه وتووه: هیواش و نزم قسه بکه.
(یواش) +

سوولک: ناوی گوندیکه له روز ناوای شاری
ورمی که تافگه ییکی به رزی لییه. (اسم دهی - است)

سوولی که باب: [ناوت] بووی ههیه له
تور کییه وه هاتیبت سوولی واتا: ناودار؛ که -
بابی ناودار واتا زور ناوه که ی نه چنرایبت
یان زور نه برزایبت. (کباب آبدار)

سوونبول: [ناو] سونبول؛ سوومبول؛ جوریک
گولی بون خوشه. (سنبل)

سوونگه: [ناو] وشه ییکی یونانییه ناره
وکاری بووه و هاتووه ته نیو فارس و
کوردیش؛ ماکیکی دروستکرای نهرمی کفه -
له وه ک ناوی قالوره ی گوله به پرژه؛ که بو
دوشه ک و زیر سهندلی سه یاره به کارده بری.
(اسفنج)

سوهیل: [ناو] ثالف پیچ: گیاییکه له لاو لاو
ده کا و پالوته ی کولیندرای که لاکه ی بو
چاره ی قیداری به که لکه. (سس. اقیمون)
سوی: غهش؛ له سه رخوچوون؛ غهش کردن.
(غش کردن) +

سوین: [ناو] گوگرد؛ له زهمانی موغه کانی زه -
رده شت دا که سیک کاریکی خرابی بگردایبت
سویناویان پیده خوارد (ده خوارد یان ده -

دا) سوین ناو: واتا ناوی گوگرد، نه گهر
گوناجبار بووایه دهمرد و نه گهر بی گوناج
بووایه هیچی لی نه ده مات...؟، سوین خواردن و
سویند خواردن پاش هاتنی نیسلام بووه به قه -
سه م خواردن، به لام قه سه م خواردمه نی نییه
و له سر په وتی ناوی گوگرد خواردنه وه، قه -
سه میش بووه به خواردن. (قسم؛ سوگند)

سه با: ناوی مه قامیکه له موسیقای کوردیدا.
(نام دستگاهی در موسیقی کردی)

سه بای زوو: [ناوت] سبهینی زوو؛ هه وه لی
سبهینی. (صبح زود)

سه بری ته ییوب: (ب) تاقه ت و پشوو دریزی
زور. (صبرایوب)

سه به تچی: [ناوت] سه وه ته چیکه؛ سه وه
ته چن؛ سه وه ته فروش. (سبد فروش؛ سبد ساز)
سه به قور: سه به قور؛ که سیک که بو
مردووی خوشه ویستی سه ری له قور ناوه.
(ب) نازیه تبار و سه به ههش و قور.
(عز اگر فته و گل بسر ریخته)

سه پدونه: کیوئیکه ده لین زه پرده شت له ویوه
سه ری هه لدا؛ له پرژه هاتی باشوری ورمییه.
(کوه خاستگاه زردوشت)

سه تمیاگ: [ناو] ناو بهر؛ سه تمیا؛ سه -
تمیاو؛ ویران بوو؛ کاول بووگ. (ویران شده)
سه تمین: [چاوگه] ویران بوون. (ویران شدن)
سه تهره: قاتر؛ هیستر؛ وشه ییکی ناویستاییه
ههر به و مانا. (استر)

سه حله ب: [ناو] گیاسالمه؛ گیاییکی به نر خه.
(گیاه سلمه)

سه حن: [ناو] وشه ییکی فارسی و نارمویییه؛

بوی ههیه له (صحن) ی ئارهوییهوه هاتییت،
 بهلام له کوردیشدا دهوتریت؛ جیگای بهربلاو؛
 گوڤهپان؛ (دلاراما هیلالی نهو به دیدارت
 موباره کبی، بهدیداری مههی وهک مهه -)
 گرفتارت موباره کبی، قه تاره ی دووگمه که -
 ی سینت ترازان بو تهماشای من، دوو
 ناری نهوهرسی سهحنی سهمه نزارت موباره -
 کبی. (بداخموه ناوی شاعیره کهیم له بیرنییه)
 (صحن)

سهحنه: شاریکی کوردنشینی سهربه ههریمی
 کرماشانه. (صحنه)
 سهحه ری: ناوی ئاههنگیکه که له پیش ده -
 ستپیکی شایی و ههلهپرکیی بهیانیان به
 زورنا لیده درا بو ئهوه خه لک ئاگاداربکهن که
 بو ههلهپرکی ئاماده بن. (نام آهنگی است)
 سهحی: سهعی؛ سهعو؛ سووکه له ناوی سه -
 عید. (اختصار سعید)
 سهختان: سهخناخ؛ زهوینی پهقهن؛ زوورکی -
 سهخت. (زمین سخت و سنگلاخ)
 سهخته دار: داری پهق وهک داری گوێز و قه -
 یسی و بادام. (سخت چوب)
 سهخته و بوون: [چاوگهت] سهخت بوونهوه؛
 پهق بوونهوه؛ پتهو بوونهوه. (سخت شدن)
 سهخلاو: [ناو] تاقمی پیشمه رگهی ئیشک گر
 که له جیگایی دهمیننهوه؛ بوی ههیه له وشه ی
 (ساخلوو) ی تورکییه وه هاتیته نیو کوردی
 بهواتای جیی مانه وهی عهسکه ر؛ که له -
 چاوگه ی (ساخله ماخ) بهواتای (پاوهستان و
 راگرتنه) و چووته نیوزمانی فارسیش. (ساخلو)
 سهخه ل: [ناو] پز؛ ناوه لمه. (جنین)

سهده په لکه: [ناو] جوړیک گولی پرپه په یه.
 (نوعی گل)
 سهدره: ناوی کراسییکی موباره کبووه له
 ئایینی زه دهشتدا که پیش بلووق بوونی
 مندال ده یان کرده بهری و به ومنداله یان ده -
 گوت سهدره پووش. (نام پیراهنی مقدس در دین -
 زردوشت)
 سهدری: پیشبه ندیک که بهر سینگ داده -
 پووشیت (سینه بند)
 سهدمیری: [ناو] هاوالی؛ هاوکاری؛ ئاریکاری؛
 هه قپایی. (همکاری)
 سهدهمه: [ناو] (ب) بهقه؛ ترکز؛ ئه و کاره سهده -
 مهیه مهیکه؛ ئه و کاره جیی مه ترسییه باسی
 سه (صدمه) +
 سهدی سهده: سهده له سهده؛ (ب) بی که ماسی؛
 تهواو؛ هه موو؛ بهیه قین. (صد در صد)
 سهپ: [ناو] زه؛ زه پینی که ر. (عر)
 سهراثسن: [ناوه لئاو] (ب) مروقی که لله پهق و
 سه رکیش و که لله شهق. (لج باز)
 سهراثقه: [ناو] هه وه لئین ئالقه. (ب) سه رتو پ؛
 سه رباشقه؛ له هه مووان سه رتر. (سرحلقه)
 سه رته ستوون: [ناو] تاج کو له که؛ سه ر کو له که؛
 سه رستوون؛ ته په له کی په شمال. (سرستون)
 سه رثیلچی: [ناو] سه رو ک ئیلچی؛ ریش سپی و
 بهر مه تهی تاقمی بهر پیکراو بو نه نجامی کاری؛
 بالوێز. (سفیر)
 سه راف: [ناو] ئاودهس؛ سه رئاو؛ کناراو؛ به نه -
 ده به وه ده لئین ده ستشوری یان ته والیت.
 (توالت؛ مستراح)
 سه راد: سه رهند؛ چوار گوشه ییکه وهک کهو

به تهل چنراو بو گرتنی درشته ی کلو و به -
 ردی خوّل و خاک . (سرنډ)
 سه رادار: [ناو] (۱) سه رایدار؛ کاروانسه -
 راجی. (۲) ژیرماله؛ چاودیری خانووبه ره و
 کوّشک. (سرایدار)
 سه رانسو: به سه رکردنه وه؛ سه رلیدان.
 (سرزندن)
 سه رانگری: [ناو] سه رمنگری؛ هه لکه وتن؛
 هه لکه نگووتن؛ (ب) هه له. (سکندری؛ اشتباه)
 سه راویژ: [ئاوه لئاو] سه ره وخوار ئاویژان؛ به -
 راوه ژوو؛ دالقان سه ره وخوار؛ دارداکری، به -
 راوه ژی. (برعکس آویژان)
 سه ربې: [ناوبک] دروینه کردنی گول بې؛
 دژی بن بې. (خوشه بریدن و جا گذاشتن ساقه -
 بلند در درو) +
 سه رب رډن: (ب) به له زبوون؛ به تالوو که بوون؛
 له شه پری قدیم دا ئه گهر سه ری سه روکی -
 دوژمن بېر درایت، زور به له ز به سواری و ته -
 قلّه کوت ده یان ناردموه بو باره گای میر؛ ئه وه -
 چیه ئه وه منده به تالوو که ی ده لئی سه ر دبه -
 ی. (سر برډن؛ کنایه، عجله داشتن) +
 سه رب رده: [ناو] سه رب هووری؛ سه رگوزه شته؛
 سه رگوره شته؛ به سه ر هات. (سرگذشته)
 سه ربه تاک: [ئاوه لئاو] سه ربه تال؛ دانه پوشر او؛
 سه رنه راوه. (سر باز)
 سه ربه سته بوون: (۱) ره وتی نازادی و سه ربه -
 سته (نازادی). (۲) به سه ربه سته گه یشتن؛
 به نازادی گه یشتن. (آزاد شدن)
 سه ربه ستن: [چاو گه، ت] (۱) سه ربیچانه وه.
 (بستن سر). (۲) سه رلینانه وه. (سرپوش -

گذاشتن)

سه ربه فته رات دان: تووشی گیچه لیک کردن
 که سه ری تپیدابچی. (سرکسی رابه باد دادن)
 سه ربه کلاوه: (ب) بارانی توند و دهنک گه وره؛
 شه سته باران. (بارش شدید باران)
 سه ربه هو ی: [ئاوه لئاو] سه ربه خو؛ سه ربه ست؛
 نازاد. (آزاد؛ مستقل)
 سه ربه هو یی: سه ربه هه و ی؛ شوو کردن به که -
 سیک که ژنی دیکه ی هه بیت. (شوهر کردن -
 به مردی که زن دارد)
 سه ربه هه ش: ماته مگیژی که خوم له سه ر -
 خو ی بساو بیت. (عزادار؛ علامت حاتم گرفتن)
 سه ربه هه و ی: شوو کردن به پیاویک که ژنی -
 دیکه ی هه یه. (از دواج با مرد زن دار) +
 سه ربین: [ناو] میزه؛ شتیک که سه ری پی
 بیهستن یان شتی سه ر نانه و ی دهر؛ بین
 واتای به ستن دها وه ک ده سبینی شوان،
 ده مبینی گاکیره. (سرپوش؛ درپوش)
 سه ربایی: [ناو، ت] ده سته واژه ی نه خوشخانه -
 یه؛ مالیجه کردن به بی خواهندن له سه رته خت
 و له ناو جیگه وباندا. (سرپایی)
 سه رب پوش: [ناو، ت] (ب) له چک؛
 چارشپو؛ چوارقه؛ (ئه وکولمه جوانه له ژیرسه -
 رپوشا، به بای پاریزی خه یال دهروشا،
 فرمی سکی دل په ق به ردت لیباری، توچون
 دلته هات پیابیته خواری. «هولی دیوانه» (سرپوش)
 سه رب پوشر او: [ناو، بهر + ئاوه لئاو + به ند] داپو شر او
 ئیهانی؛ سه ربه مو ر؛ شار او. (سرپوشیده؛
 نهانی)
 سه ربولی زه هاو: شاریکه سه ر به کرماشان.

(سرپل ذهاب)

سهرپووت: (ب) سهرزل؛ سهربهقه را پووتیک.
(سرگنده)

سهرپه: لای ژووروو؛ لای سهروو؛ (پوو له
لای من که مهچو بو سهرپه ری) «مین».
(صدر مجلس)

سهرپهنا: [ناو] په ناگا؛ (ب) جیی ژبان؛
ژووریک که سهری داپو شراییت. (سرپناه)
سهرپیچی گلوپ: [ناوت] ثامیریکی قوولی
پیچداره که گلوپی چرای به پیچ لی قاییم
ده کن (سرپیچ لامپ)

سهرپیدانه واندن: [چاوگه، ت] کول پیدان؛ سهر
پی شوپ کردنه وه (وادار به شکست)

سهرتاس: [ناو] کهوچک ئاسا دروستکراو له
تهنه که، له دوو کانی به قالی دانه ویله ی پیده-
که نه ناو دهفر یان ترازوو. (سرطاس)
سهرتاس: [ناوت] تووکی سهر وه ریو؛ هه ویز.
(سربیمو؛ طاس)

سهرته پوله: که ره کیکی قه دیمی له شاری
سنه. (نام محله ای در سنندج)

سهرته ندوور: سه نته نوور: < سهرته نوور.
سهرته نوور: [ناوت] مدبهق؛ جیی چیشت
لینان و نان کردن به تهنه نوور. (مطبخ)

سهرته ونانه: [ناوت] جیژن گرتن به هو ی
تهواو بوونی (فه رش و پاخه ری) چنراو.
(جشن پایان فرش بافی)

سهرتیپ: [ناو] پله و پایه ییکه له عه سکه ریدا؛
بالا تر له سهره نگی. (سهرتیپ) +

سهرتیر: سهرتیل؛ له میشین و هه لماتیندا به
هه لگرته ده لین؛ دزی خشکه. (تيله هوایی -

انداختن) +

سهرتیکردن: [چاوگه، ت] (۱) سهریکرده
بری شکه که تا تهواوی نه کرد هه لئه سا.
(خوردن تا تمام شدن) (۲) هه موو پوژی ده چنه
زگ کیسه ی کشمیشه که و سهریان-
تیکردوو؛ دهست کردن به خواردنی شتیک و
دهست له خواردن هه لئه گرتن؛ یان هه-
مووکات له شتیک خواردن. (خوردن هه روزه)
سهرتیکه: [ناو] سهدوو که؛ سهدو که؛
گیاییکه به ره که ی پاترله نو که و ده خوری.
(نام گیاهی است)

سهرجه مفروش؛ سهرجه مورمش؛
تیکر افروش. (عمده فروش)

سهرچاوان: له کاتی به خیره یان و به ریکردنی
میواندا دهوتری و اتا؛ قه ده مت سهرچاو؛ یان
له جیاتی به لی دهوتری، به سهرچاوان. (روی-
چشم)

سهرچق: [ناو] سهرلق؛ سهرچل؛ سهرلک؛
لکی سهره وه ی دار. (بالاترین شاخه درخت)
سهرچک: [ناو] ترشه کشمیش؛ کشمیشی-
که ولی؛ زرشک. (زرشک)

سهرچوپی کیش: [ناو، یک] که سیک که سه-
رچوپی ده گری له هه لپه ریندا. چوپی کیش.
(چوپی کش)

سهرچه میان: [چاوگه، ت] سهرخوار بوون؛
(ب) سهرشو پوون. (سرخم کردن؛
شرمسار شدن)
سهرحه لقه: < سهرئالقه.

سهرخستن: [چاوگه، ت] وه سهرگیپانی نی له
می. (سوار کردن نر روی ماده) +

سهرخواردن : (ب) مردنی که سیک له پاش
هاتنی که سیک تر. (کنایه، مردن کسی -
بابدنیا آمدن کسی دیگر)

سهرخواری: [ناو] سهرشوړی؛ شهرمه زاری.
(شرمساری)

سهرخوڼه هاتن: [چاوگه، ت] هاتنه وه سهرخو؛
وه ناگاهاتن؛ هاتنه وه هوش. (بخود آمدن)

سهرخوران: حاله تی سهر وه خورین هاتن؛ (ب)
خولیا و مهیلی دهروونی بوگردنی کاریک؛
شوړش سهری له کاری پامیاری ده خوریت؛
واتا مهیلی لیه تی. (سرخاریدن؛ بی میل نبودن)
سهرخوری: پیستی گا به تو که وه؛ که ولی
خوش نه کراو. (پوست درباغی نشده گاو)

سهرخوشیدار: [ناو، لئاو] سهره خوشیدار؛ خاوه -
نی عهزا؛ خاوه ن پرسه؛ عهزادار. (صاحب عزا)
سهرخوشیکهر: [ناو، بک] سهره خوشیکهر؛ که -
سیک که ده چیت بو پرسه. (افراد که به -
تسلیم میروند)

سهرخه رمان: [ناو، ت] دانه ویله ی پاک و
خاوینی سهرجه زی خه رمان؛ دزی بن خه رمان.
(بنشن بالائی خرمن) +

سهرخه فنای: [چاوگه، ت] کوپ نووش کردن.
(تعظیم کردن)

سهرداخانه: [ناو] نوقره داخ؛ جه ریمه و پاره
لی سهندن. (سزای نقدی)

سهررداری: [ناو] جوړیک گهنمی پرمگ
ناچختر له سمه وه ژه که نانی سپی تر و جوانتره.
(نوعی گندم) +

سهرداس کردن: [چاوگه، ت] ثیجاره کردن
ههردی پر گزوگیا بو پرنینه وه. (قرارداد

درو کردن علفزار)

سهردانه واندن: (ب) کوډان؛ سهرشوړبوون.
(تسلیم شدن؛ خجالت شدن) +

سهردبونه وه: [چاوگه، ت] ساردمو هبوون؛
ساردبونه وه. (ب) مهیل نان. (سرد شدن)

سهردروو: [ناو، بک] دروینه وائی که دهستی
له سهره وه ده گریټ و لاسق به جی دیلیت؛
دزی بن دروو. (دروگری که ساقه بلند بجامی -
گذارد) +

سهردره ټینان: < سهردره ټینان به هه موو
ماناییکه وه. (سرد آوردن)

سهردره کردن: [چاوگه، ت] خوړ زگار کردن؛
سهردره که و مال زوره. (خود رانجات دادن) +
سهردهسته: [ناو] سهردهست؛ سهرقولی
کراس و کوټ و کهوا. (سراستین) +

سهردیز: [ناو] ټاودانی زموی که هه رسره -
وهی ته پریټ و بنه که ی نه یچیژی. (آب -
دادن سرسری)

سهردیز: [ناو] عینوان؛ سهرناوی شیعر و
نووسراوه. (تیترا)

سهرپر استکردن: [چاوگه، ت] کردنه وه؛ پیک -
ویک کردن؛ ټازاد کردن؛ دهست لیه ردان.
(باز کردن؛ آزاد کردن) +

سهرپاو: [ناو] له پاره که رویشکدا راوچییک به
تانجی پستکراوه وه ده چیته مله ی کیو، که
که رویشک لی په تبوو تانجی تییه رده دا.
(موضع گرفتن بالای کوه در شکار)

سهرپهقی: [ناو] که لله پهقی؛ که لله شقی؛ پی -
داگری و سهرپی نه هاتن؛ سهرسهختی.
(لجبازی)

سهر پږدا بږدن: [چاوگه،ت] هه لفریواندن؛ له
 خشته بږدن؛ هه لخر اندن. (فریب دادن)
 سهر پږدا چوون: [چاوگه،ت] له پږی لادان؛ هه له-
 کردن؛ هه لفریوان. (از راه بدر شدن)
 سهر زه لووت: سهر ژووت؛ بی میزهر و بی کلاو
 و سهر پوښ؛ سهر په تی. (بی کلامه سرپوش)
 سهر زه وی: [ناو] سهر زه مین. (ب) نیشتمان.
 (سرزمین)
 سهر ژیکړدن: [چاوگه،ت] سهر پږین؛ سه-
 رلیکړنه وه. (سرقطع کردن)
 سهر سامکړدن: [چاوگه،ت] حه په ساندن؛ په-
 شوکاندن؛ حه یران کردن. (حیرت زده کردن)
 سهر سامی: حاله تی سهر سام پوون؛ سه-
 رسو وړمان؛ سهر سو وړماوی؛ حه په ساوی؛ حه-
 یرانی؛ وږی و گیژی. (تجیر)
 سهر سلامه تی: (ب) سهره خوښی؛ پرسه.
 (تسلیت)
 سهر سوڼگه: کاوه خو؛ فه راغه؛ ئاسو وده یی؛
 سهر په زړان؛ شینه یی. (فراغت)
 سهر سه را: کوڅکی زوړ بهر فراوان؛ باله خانه ی
 گهوران. (سررا)
 سهر سه نگیڼ: [ئاوه لئاو] وشه ییکی فارسیه
 به لام له کوردستانی پوژ هه لات زوړ به ساناهی
 ده وتری به دوو واتا. (۱) سهر قورس؛ نه-
 سپیک که بهئاسانی سهری به له غاو وهر-
 ئاسو وړینی. (۲) سهر گران و لالووت؛ نه بان؛
 (سه نگیڼ) له هه نېانه بوړینه یش دا به و اتای
 کیشی قورس و مروی به حورمه ت هاتووه.
 (سر سنگین)
 سهر سه وز: [ئاوه لئاو] ولاتی زه نویر و پر گیا و

لپړه وار. (سر سبز)+
 سهر شکین کردن: [چاوگه،ت] دواى دابه-
 شکردن به سهر هه موواندا ته گهر هیندی له و
 شته زیادی بمینیته وه، دوو باره به سهر هه-
 موواندا به شینه وه. (سر شکن)+
 سهر شناس: [ئاوه لئاو] به ناو وده نگ؛ سهر ناس؛
 خاوه ن که سایه تی. (سر شناس)
 سهر شیو: ناوچه ییکه له سه قز؛ ناوچه ییکه له
 مه ریوان. (نام دو منطقه در کردستان)
 سهر شیه ی: [چاوگه،ت] هه لچوون؛ هه-
 لچوونی چیشته له سهر ئاور. (سر رفتن مایع-
 روی آتش)
 سهر فلته: دزیو؛ ناشیرین؛ سهر پووت؛ سهر زل.
 (زشت کله گنده)
 سهر قوفلی: [ناو] سهر قفلی؛ پاره ییکه خاوه ن
 ملک (زیاتردو وکان) له کاتی ئیجاره داندا له
 ئیجاره داری ده ستینی. (سرقفلی)
 سهر قووق: [ناو،ت] هه ویز؛ که چهل.
 (تاس؛ کچل)
 سهر قه بران: [ناو] سهر زیاره تان؛ گورستان؛
 گه پره کیکه له شاری سه قز. (گورستان؛ محله-
 ایست در شهر سقر)
 سهر قه پاخ: [ناو،ت] قه پاخ به تورکی واتا
 (درگاه، زار، سهر) و قاپالی؛ واتا درگاه به ستراو؛
 ده پوښ؛ سهر داپوښ؛ سهر و زاری ده فر.
 (سرپوش)
 سهر قه لم: [ناو] نووکی کانزای سهری خو-
 و دنووس و قه لمی به جه وهه ر نووسین.
 (نیش قلم)+
 سهر کار: ناویکه بو پږیزنان له عه سکه ریدا تا

پله‌ی سهره‌هنگی ده‌وتریت. (سرکار) +

سهرکارگر: [ناو] سهرعه‌مه‌له؛ عه‌مه‌له‌باشی؛

سهرۆکی کریکارگه‌ل. (سرکارگر)

سهرکوت: [ناو] ته‌مران؛ دامرکان. (سرکوب)

سهرکوت‌کردن: [چاوه‌ت] دامرکاندن؛ ته-

مراندن؛ شکاندنی جقات؛ له‌هیز‌خستن. (سر

کوب‌کردن)

سهرکوتکهر: [ناو، بک] (۱) دامرکین؛ داته-

مرین؛ (سرکوبگر)؛ (۲) لومه‌کهر؛ سهرکوتنه-

کهر (سرکوفتن)

سهرکۆل: [ناو] (۱) باری سهربار. (سربار). (۲)

تاج‌کۆله‌که؛ سهرئه‌ستوون. (سرستون). (۳)

په‌کردنی قه‌لا قووج؛ قلاقووجان. (تانتهاى-

طرفیت‌په‌کردن)

سهرکونسوول: [ناو] سهرۆکی یه‌ک یان

چه‌ند کونسوولگه‌ری له‌ وڵاتیکدا. (سرکنسول)

سهرکه‌تی: [ناوه‌لناو] سهرکه‌وتوو؛ پيشکه‌وتوو

له‌کاردا. (موفق)

سهرکه‌چ: [ناوه‌لناو] مل‌که‌چ؛ سهرشۆپ؛ سهر-

چه‌میای؛ شه‌رمه‌زار؛ به‌رفرمان. (گردن‌کچ)

سهرکه‌ش: [ناوه‌لناو] بوکیوی زۆر؛ بلند ده-

وتریت. (سرکش)

سهرکه‌وت: (۱) ناوه‌بوپیاوان. (اسهمردانه). (۲)

[ر‌ابوردووی سهرکه‌وتن] چووه‌سهر؛ چووه‌بان.

پيروزی؛ (بالارفت؛ بالارفتن؛ پیروزی)

سهرگاینجه: [ناو] سهرمژانه. (رابط‌خیش‌ویوغ)

سهرگۆپ: (۱) سهرمه‌زار؛ (سرهمزار) (۲) سه-

رگه‌رد؛ قوریانی. (بالاگردان)

سهرگورد: [ناو] یاهه‌ر؛ پله‌ییکی عه‌سه‌رییه له

سوپای ئیراند. (سرگرد)

سهرگۆه‌ند: [ناو] سهرگۆبه‌ند؛ سهرچۆپی.

چۆپی‌کیش. (نقراول‌چۆپی)

سهرگهرم‌کردن: [چاوه‌ت] سهرقال‌کردن؛

خافلانن؛ (ب) جوړیک‌خاپاندن؛ مه‌ژوول-

کردن. (سرگرم‌کردن)

سهرگه‌شته: [ناوه‌لناو] وێل؛ حه‌یران؛ ئاواره؛

سهرلیشیواو. (سرگشته) +

سهرگه‌ندان: [ناوه‌لناو] سهرگه‌ردان؛ ئاواره؛ (له

هه‌ندی ناوچه‌هه‌روا گۆیه‌ده‌کریت)

(سرگردان)

سهرگین: [ناوه‌لناو + جیناو] شه‌وه‌ی سهره‌وه؛

سهرووتر؛ بانگین. (بالاتی)

سهرلووای: [چاوه‌ت] سهرکه‌وتن.

(بالارفتن)

سهرله‌به‌ر: [ناوه‌لناو] سهرله‌به‌نگ؛ سهرشۆپ؛

مل‌که‌چ؛ فرمانبه‌ر. (خجل‌وفرمانبردار)

سهرله‌پیدا‌بوون: [چاوه‌ت] (ب) حازر بو شه-

نجامی فرمان‌تاسه‌ر تیاچوون. (حاضربه‌انجام-

فرمان)

سهرلیک‌ردنه‌وه: [چاوه‌ت] (۱) سی و دوو

کردن؛ دوودل‌بوون. (۲) سهربرپن. (خوودلی؛

سربرپن)

سهرمابری: [ناوه‌لناو] سهرمابردوو؛ سهر-

مابردگ. (سرماپی؛ سرمازده)

سهرمایه‌داری: [ناو] سیسته‌میکی حوکومه‌ت

که له‌سهر بنه‌مای ئابووری و پیشه‌سازی و

بازارگانی دامه‌رزاییه‌ت. (سرمایه‌داری)

سهرمایه‌وز: [ناو، بک] شه‌وه‌ی سهرمایه‌داده-

نیته‌ بو‌کاریک. (سرمایه‌گذار)

سهرمایه‌وسه‌ی: [ناو] سهرمایه‌دانان.

(سرمایه‌گذاری)

سهرمه‌وقولات: سهرمه‌قولات؛ خو هه-
لگیرانه‌وه به سهر سهردا. (پشتک)
سهرنانه‌وه: [چاوگه‌ت] (ب) دیزه‌به‌ده‌رخونه؛
باس نه‌کردنی مه‌به‌ستی‌ک؛ شاردنه‌وه‌ی قسه-
وباسی‌ک. (پنهان کردن)+
سهرنگا: [ناو] (گ، منگه‌ییه) سهرین؛ موته‌کا؛
سهرنگا. (متکا)
سهرنگووم: [ئاوه‌لناو] بی‌سهروشوین؛ سهر
نقوم؛ به‌ئاو‌اچوو؛ تیاچوون؛ سهرئوندا. (ازبین-
رفته‌بی‌نشان)+
(ب) بی‌سهروشوین؛ سهرنقووم. (گم‌شدن-
وبی‌نشان)+
سهرنووسهر: [ناو‌ت] سهرنقیس‌کار؛ سه-
رنقیسه‌ر؛ سه‌روکی نووسه‌رانی گو‌قار و
بلاقوک. (سردیر)
سهرنه‌فی: [ئاوه‌لناو] سهرشو‌پ؛ سه‌چه‌میای؛
سهرمه‌زار. (شرمسار)
سهرنه‌شیف: [ئاوه‌لناو] سهربه‌ره‌وخوار؛ سه-
رنشیو؛ سهره‌وو‌زیر. (سراشیب)
سهروان: [ناو] (۱) پله‌وپایه‌ی عه‌سکه‌ری له
سو‌پای ئیراندا، له‌ سیتوان یه‌ که‌م بال‌اتر.
(سروان) (۲) وشته‌روان. (ساریان)
سهروو‌پوز: [ناو‌ت] سهروو‌پوتراک؛ سهروسه-
کوت؛ سهرومیق‌ل. (هواله‌تی پوشته و په‌رداخ؛
سهروسیمما (سروسیمما)
سهروتار: [ناو] وتاری سهره‌کیی گو‌قار و
بلاقوک له‌ لاپه‌ره‌کانی هه‌وه‌لی گو‌قاردا که
زیاتر له‌ لایهن سهرنووسه‌رموه‌ ده‌نووسریت.
(سرمقاله)

سهرودل: [ناو‌ت] فی؛ خووداری؛ گه‌شکه؛
په‌رکه‌م؛ فه‌رکه‌م. (صرع)
سهروریش: [ناو‌ت] مووی سهر و ده‌مو‌چاو.
(سرویش)
سهروزماندار: [ئاوه‌لناو] زمان‌پاراو؛ به‌توانا له
ئاخه‌فتندا؛ (ب) زیره‌ک. (سروزیاندار)
سهروزمان‌ناخوش: [ئاوه‌لناو] زمان‌تال؛ قسه
ناخوش؛ قسه‌په‌ق. (تلخ‌زبان)
سهروسامان: [ناو] رپ‌ک‌وی‌کی؛ جه‌مو‌جو‌ری؛
سه‌قام. (سروسامان)
سهروسامان‌گرتن: [چاوگه‌ت] (ب) بوونه
خاومنی ژن‌ومندال؛ بوونه‌خاومنی زیانیکی-
باش. (سروسامان‌گرفتن)
سهروسوپ: [ناو‌ت] که‌ین‌وبه‌ینی په‌نامه‌کی.
(سروسر)
سهروسه‌دا: [ناو‌ت] هه‌راهه‌را. (سروصدا)
سهروسه‌مه‌نه: [ناو‌ت] سهروسه‌نه‌مه؛ سه-
رونه‌شه‌مه؛ ودم؛ پی‌وقه‌ده‌م. (یمن)
سهروعوزرشو‌ر: [ئاوه‌لناو، بک] (ب) کچیک‌که
بالق‌بووه. (دختر‌بالغ)
سهروکی‌ده‌وله‌ت: [ناو‌ت] سه‌روک‌وه‌زیر.
(نخست‌وزیر)
سهرونه‌شه‌مه: [ناو‌ت] پاوقه‌دم؛ یومن؛ ودم.
(یمن)
سهره‌وخت: (۱) ئاگادار؛ وشیار. (تذکر). (۲)
لی‌پرسین؛ سوراخ‌گرتن؛ به‌ته‌نگه‌وه‌بوون؛
چوونه‌دیار؛ چوونه‌لا. (سراغ). (۳) له‌سهر وخت-
دا حازربوون؛ به‌وه‌خت‌حازربوون. (سرموقع)
سهره‌ره‌گی‌پان: [چاوگه‌ت] (۱) پشت‌تیک‌کردن؛
پویتی‌نه‌دان؛ هرو چه‌رخاندن؛ هرو کردن به-

لای دیکه دا، (۱ و ۲ روبرگرداندن)

سهر وین: [ناو] سهر یین؛ میزه؛ ده سهری به سهر وه به ستن. (دستار) سهر یین.

سهر وینی: [ناو] سهر خوئی؛ له سهر وینی: له- سهر خوئی. (هوشیاری؛ آرامی)

سهره: [ئاوه لئاو] قهیره؛ نیوه پیر. (ب) چوده- رچوو؛ به نه زموون. (دنیادیده) +

سهره پت: (ب) بهر پرسی و ده سه لات داری؛ سهره په تیکم به دهسته وه نییه؛ هیچکاره نیم. (کنایی شغل)

سهره پیر یزن: بهر واته گیز، به لام زورزان. (بظا هر گیج ولی حيله باز)

سهره تان: [ناو] (۱) شیر په نجه (سرطان). (۲) ته خته ی تالی تهون یوه بستن. (تار بند قالیبافی)

سهره چلووسک: [ناو] سه لکه بزووت. (چوب- نیمسوز)

سهره خوشی: [ناو] دل نهوایی؛ سهره سلا مته تی؛ ته سه لا؛ پرسه لیکردن. (تسلیت)

سهره سوډره: [ئاوه لئاو] مروقی ئاژاوه چی و شهر هه لخر یین. (فته گر)

سهره شورگه: [ناو] سهر شورگه؛ جیگه ی- خوشتن یان سهر شتن له مالد. (جای تن- شستن)

سهره کوتی: [ناو، ت] (ب) به له قه له قه پویشن؛ به کوته کوت؛ به حاله حال؛ کهم- و کوو پ تیکه یشتن. (لنگان لنگان؛ بزحمت راه- رفتن؛ با اشکال فهمیدن، یا خواندن سطری- بزور)

سهره کی: [ناو] (۱) بنه مایی. (اصل). (۲) پیسه

کی؛ سهره تا. (پیشگفتار؛ مقدمه)

سهره له قی: که سهره کوتی.

سهره ماسی: [ناو] بای سوور؛ ئازاریکی- گیروداری سهره مه یه (بفه). (بادسرخ)

سهره مرگ: [ناو، ت] کاتی گیانه لالا؛ ئاویله که؛ نزیک مردن؛ کاتی گیان دمر چوون. (موقع- مردن)

سهره ندهر: زانین؛ عه قل ییگه یشتن؛ په ی به- کاری بردن؛ پسوپی له کاریکدا؛ سهر دهر- چوون. (اگاهی از کار)

سهره وچیره: [ناو] سهره ولیژی. (سرازیری) سهره هوستا: [ناو] سهره هوسته؛ سهره وستا؛ وه- ستاباشی. (سراستاد)

سهره موقوله: [ناو، ت] نووکوسو؛ جووری یاری- به دهر زیله؛ سهر و بنی هیله که. (نوعی بازی- است؛ سروته تخم مرغ)

سهره ونیان: [چاوگه، ت] نیان به سهره وه؛ تراوبه سهره ونیان و خوواردنه وه. (سرکشیدن) سهره هلدان: [چاوگه، ت] (۱) سهره ره ییان؛ له خاک سهره ره ییان. (۲) په یدابوونی بیروکه یان جقات. (سردر آوردن؛ پیدا شدن)

سهره هیش: [ناو] سهره خیش؛ دهنده؛ دهنده ی- جیگای گاسن له ئامووردا. (چای آهن گاو آهن) سهره عوره: [ئاوه لئاو] لهنده هور؛ زبه لاج؛ تیکسمراو. (لندهور)

سهره غلت: [ئاوه لئاو + بهند] سه غلت؛ (۱) سه خت؛ دژوار. (دشوار). (۲) دلته نگ؛ من گه- له ک سه غله تم؛ من زور دلته نگم. (دلته نگ) سه غلت کردن: [چاوگه، ت] سه غلت کردن؛ دلته نگ کردن. (دلته نگ کردن؛ غمگین کردن)

سه‌غیربار: ژنیک که مندالی وردی همییت و میردی نه‌بییت (زن بیوه‌دارای بچه‌صغیر)

سه‌فپیکان: (۱) [چاوگه] سه‌فبستن؛ (صف‌بستن)؛ (۲) [پ‌ابوردووی چاوگه] سه‌فیانبه‌ست؛ سه‌فیانبه‌ست. (صف‌بستند)

سه‌فرابه‌ر: [ئاوه‌لناو] زهرداوبه‌ر؛ که‌م که‌رموه‌ی ده‌لاندنی زهرداو، وه‌ک ناوی زرشک و ناوی همنار. (صفرابر)

سه‌فرابه‌ر: [ناو] داریکه (نیروک و نیرووک) یشی پیده‌لین؛ بولا‌بردنی زهرداو به‌که‌لکه. (سرخس‌نر)

سه‌فره‌نگ: [ناو] شروقه‌کردنی وشه؛ فره‌ه‌نگی وشه. (فره‌نگ)

سه‌فهر: [ناو] مانگی دووه‌می سالی مانگی. (ماه‌دوم‌سال‌قمری)+

سه‌قله: [ناو] قه‌بز بوونی مه‌زاج؛ زک کارنه‌کردن؛ دژی زه‌حیر. (ییس)

سه‌کری‌سه‌کران: ناوی کیویکه له‌باله‌کایه‌تی نزیک‌ی کیوی هه‌لگورد، که‌پادیوی هی‌زی پیشمه‌رگه‌ی شو‌پشی ته‌یلوول له‌ئه‌شکه‌وتیکی ته‌وکیوه‌دابوو. (نام‌کوهی‌است)

سه‌گ: (ب) شو‌به‌اندن به‌سه‌گ؛ زور‌زان؛ حیل‌باز؛ زور‌سه‌گه؛ زور‌فیل‌بازه. (کنایی‌حیل‌گر)

سه‌گبا: [ناو] نه‌خوشینی ریخو‌له‌گیرانی‌سه‌گ. (مرض‌مخصوص‌سگ)

سه‌گباب: سه‌گباوک؛ کو‌پی‌سگ. (پدرسگ)

سه‌گبزدینک: [ناو] سه‌گ‌پسینکه؛ که‌رویشکی یه‌کساله‌که زور‌خیرانییه، زوو‌خوی‌ده‌رباز بکات و سه‌گیش‌نایگاتی و

ته‌وه‌نده سه‌گ به‌دوای خویدا‌پاده‌کیشی هه‌تا سه‌گ شه‌که‌ت‌ده‌بییت یان‌ده‌پسیت. (خرگوش یکساله)

سه‌گ‌حه‌سار: [ناوت] سه‌گ‌به‌حه‌وشه؛ ته‌می‌کردنی سه‌گی‌ک که‌زیانی‌خورو‌بییت؛ ده‌ر‌که‌ی‌حه‌وشه‌ی لی‌داده‌خه‌ن و دارکاری‌ده‌که‌ن؛ (ب) ئازاردان و گیره‌و‌کیشه‌ی زور‌پیکردن. (سگ رادرحیا‌ط‌درسته‌تنبیه‌کردن)

سه‌گ‌خور: (۱) [ئاوه‌لناو] هه‌ر شت شی‌اوی ته‌وه‌بییت سه‌گ بیخو؛ (۲) بی‌خورمه‌تی به‌که‌سپیک که‌شتیکی پی‌بدری به‌نابه‌دلی؛ بگه‌رته‌م هه‌زارتمه‌نه‌یش سه‌گ‌خور؛ واده‌زانم سه‌گ‌خواردی. (سه‌خور)

سه‌گده‌ست: [ناو] که‌ره‌سته‌یی‌که له‌سه‌یاره‌دا. (سگ‌دست)+

سه‌گ‌ژی: [ناوت] سه‌گ مه‌رگی؛ ژیبانی‌سه‌گی؛ وه‌ک سه‌گ‌ژیان. (ب) ژیبانی‌ناخو‌ش و تال. (زندگی‌سگی)

سه‌گ‌گورگ: [ناوت] جو‌ریک‌سه‌گه‌له‌نیوانی‌سه‌گ و گورگ‌دا و زور‌هو‌شیاره و له‌هی‌زی پو‌لیس‌دا یاریده‌ره بو‌دو‌زینه‌وه‌ی تاوانبار و کالای قاچاخ و شتی‌تر. (سگ‌گورگ)

سه‌گ‌ماسی: [ناو] جو‌ریک‌ماسییه. (سگ‌ماهی)

سه‌گ‌مه‌گه‌ز: [ناو] سه‌گ‌مه‌گه‌س؛ می‌شه‌سه‌گانه. (سگ‌مگس)

سه‌گ‌نه‌خور: (۱) هه‌ر شت که‌سه‌گ‌نه‌یخوات؛ (ب) زی‌ر و زی‌و و پاره و پوول. (طلا‌پوول). (۲) خو‌راکی زور‌ناخو‌ش.

(خوراک بدطعم)

سهگ و سه رچوپی؟ : < سهگ و مزگهوت؟

سهگ و شوان هاتنهوه: [چاوگهت] قېوونی
که رته مهږ له کیو و گهړانه وهی سهگ و
شوان بی مهږ (ب) مافینگی بوون و پووش -
له دهم بوون. (کنایی دارایی از دست دادن)
سهگ و مزگهوت؟: (ب) کاریک که له که سیک
نه وه شیتنه وه. (کنایی ناهمخوانی افعال)

سهگ وور: سه و گور: سهگ و گورگ;
بوومه لیل: تاریک و وونی به یانی که سهگ
و گورگ به دیتن ففرقی پی نه کریت: وهک
گورگ و میش. (گورگ و میش)
سهلاته: < سالاد.

سهلاجه: وشه له نارمویه وه هاتووه و له-
کوردستانی باشوور به یه خچالی فارسی ده-
لین (یخچال)
سهلامت: [ناوه لئاو] (وشه نارمویه) سلامت;
ساغ: تهندر وست: وهش: ساق: ساخ.
(سلامت)

سهلبه: [ناو] سهول: بیلی که له ک لیخوپین;
سهلپ. (بیل قایق رانی)
سهلوا: [ناو] سهلوو: سهلوی: سهول: داریکی
همیشه سهوز به گهلای باریکی سووژنییه وه.
(سرو)

سهلوینک: [ناو] سهرانگو یلک: سهرانگو لک.
(شوله: سرگینگاه)

سهما: [ناو] بوئی ههیه له (سماع) ی نارمویه وه
هاتییت: هه لپه پرکی: (ب) دوو ده سماله
کردنی ژنانی که سوکاری زاوا له بهردهم
بووکدا له کاتیکدا بووک ده گاته بهرمالی زاوا.

(رقص بادستمال جلو عروس)

سه مات: [ناو] تهرسه قول: تهرس. (پهن اسبو
استر)

سه متاندن: [چاوگهت] هه لکی شان له ناو.
(در آب گرم فرو بردن)

سه مخه رات: [ناو] سه خمه رات: هو: سه بارهت
: به خاتر. (علت: بخاطر: سبب)

سهمل: [ناو] به رمال. (جانماز)

سهموون: [ناو] جوړیک کولیره ی خه په له و
خر و چکوله: (نوعی گردنمان)

سه مهمل: سرووتی ناواختی کورتان. (ساقه-
گندم داخل پالان) +

سه مه نند: [ناو] رهنگی ته سییک که به رهنگی
کایه و زهرده. (سمند)

سه مه نندهر: [ناو] (۱) جوړیک مارمیلک.
(سوسمار). (۲) داعاییکی ته فسانه ییه که ده-

لین له ناو ناگردا ناسووتی. (سمندر)

سه مه نندی کلک ویال سپی: [ناوت] یه یزیدی: پره-
نگی ته سپی یه یزیدی کوپی معاویه، که رهنگی

سه مه نند بوو به نام رهنگی یال و کلکی
ناچتر بوو. (سمند یال و دم شسته: یزیدی)

سه مه نندی یه یزیدی: [ناوت] ته سپی سه مه نند
که یال و کلکی کالتر یان سپی ییت: رهنگی

ته سپی یه یزیدی کوپی معاویه بووه.
(سمند یال و دم شسته)

سه نناف: [ناو] سه یوان: سایه بان: پی شه وهی
کلأوی لیو داری پان. (سایبان)

سه نبول: فغرداندن: [ناو] ثورناگ: نمونه:
سهرمه شق کردنی شت یان که سییک:

نمووده: نیشانه. (سمبل)

سه‌ته‌نه: سه‌لته‌نه؛ ناویکی ژنانه‌یه. (نامی)

(است زنانه)

سه‌نج: [ناو] دوو جه‌غزی وه‌ک دموری

دروستکراو له‌کانزای زهرده که به‌یه‌کدا

بدریٚت دهرزینگیته‌وه، که‌ره‌سته ییکی موٚ-

سیقایه. (سنج)

سه‌نجاږ: ژه‌نگاله؛ ژه‌نگار؛ ناوی شاریک و

چیاییکه له‌نزیکی موسٚ. (نام‌کوهی‌است)

سه‌نچوور: [ناو] سه‌نجوٚل؛ قه‌له‌ده‌ی تانجی؛

قه‌لاده. (قلاده)

سه‌نجه‌ر. ناوه‌بوٚیاوان. (سنجر)

سه‌ندن: [چاوگه] کرپن. (خریدن)+

سه‌ندنه‌وه: [چاوگه‌ت] گوٚرانی سه‌ندنه‌وه‌ی

دوو یان چه‌ندک‌ه‌س بوٚ ماندوو نه‌بوونی

گوٚرانیبٚژ. (تکرار تصنیف)

سه‌نده‌لووس: [ناو] سه‌نده‌رووس. داریکی

کورت‌ه‌بالایه‌جیوه‌که‌ی بوٚ دروستکردنی ده-

رمان به‌که‌لکه. (سندروس)

سه‌نگ: [ناو] لاسکی که‌نگری پیرکه

درووه‌کانی دامالریٚت. (ساقه‌بی‌خارکنگریر)

سه‌نگ: [ناو] موٚته‌که. (سه‌نگ‌سوواربوون؛

هه‌ستی خنکان له‌خه‌ودا). (کابوس)

سه‌نگدadan: لاسه‌نگ بوون. (طرفی‌سنگین-

تر؛ نامیزانبوون)+

سه‌نگدانه‌سه‌ر: گوشار و هیٚز خسته‌سه‌ر.

(فشاروسنگینی‌برچیزی‌واردکردن)

سه‌نگ‌فه‌رش: [ناو،ت] بانووان؛ داپوٚشانی

شوٚتیٚک به‌به‌رد و (چیمه‌نتوٚ یان قور).

(سنگ‌فرش)

سه‌نگ‌وسووک‌کردن: [چاوگه‌ت] (۱) به-

راوه‌ردکردن (تخمین‌زدن)؛ (۲) له‌به‌شی

قورس‌هه‌لگرتن و خسته‌سه‌ر به‌شی

سووک تا میزان بوون و به‌رانبهر راوه‌ستان.

(میزان‌کردن)

سه‌نگ‌وسووکی: [ناو،ت] (۱) له‌موعامه‌له‌دا

به‌راوه‌ردکردن و پیٚکگرتن. (۲) ته‌تک‌کردن

(زوٚریان سه‌نگ‌وسووکی به‌سه‌ر هیٚنا؛ زوٚریان

ناٚروو چوواند). (۱) برآورد. (توهین)

سه‌نگ‌وماست: [ناو،ت] سه‌نگی که‌نگر که

ناوه‌کولٚ بکریٚت و تالاییه‌که‌ی ته‌واوبیٚت و

له‌گه‌لٚ ماست تیٚکه‌لٚ بکریٚت. (ساقه-

لنگروماست)

سه‌نگ‌وسوزن‌کردن: [چاوگه‌ت] هه‌موو که-

لٚنیٚک گهران و پشکین به‌دووی شتیٚکدا.

(سنگ‌وسوزن‌کردن)

سه‌نگه‌ر: [ناو] بوٚسه. (سنگر)

سه‌نگه‌سیر: [ناو] خوٚراکیکی زوٚر ناوداره به

تاییه‌ت له‌موکوریاندا که له‌گوٚشتی گیسک

یان که‌روپشک و ماست چیٚده‌بیٚت.

(قور‌او)یشی پیٚده‌لٚین. (نام‌خوراکی‌محل‌ی‌است)

سه‌نگه‌لٚ: [ناوه‌لٚناو] ناٚره‌لیٚک که‌گوانیٚکی

گه‌وره‌تریٚت و شیر‌ی‌زیاتری تیٚدابیٚت.

(دامیکه‌یک‌پستانش بزرگتر باشد)

سه‌نگی‌زاوٚر: [ناو،ت] به‌ردیٚکه له‌کیسه‌ی

سه‌فرا‌دا دروست ده‌بیٚت و زوٚر به‌ئیٚشه و

ئیٚستا، به‌نووری له‌یزیرٚپ مالیجه‌ی ده‌که‌ن.

(سنگ‌صفرا)+

سه‌نگین‌ته‌سه‌له‌ه: [ناوه‌لٚناو] (ب) له‌پیٚاوٚیک-

که‌نیشانه‌ی نیٚرینه‌یی گه‌وره‌بیٚت. (کنایی،

بزرگ‌بودن آلت تناسلی)

سهنګین پا: [ئاوه لئاو] پاسه نګین. <بی قورس.
(پاسنګین)
سهنګین دهست: [ئاوه لئاو] که سیګ که مالت
سهرده بېړت زوو گیانیان دهرده چی؛ (۲) که-
سیګ که دهستی قورسه و له ههر که س بدا
زور نزاری پیده که یینی. (۱ و ۲ سنګین دست)
سه وادبوونه وه: [چاوگه مت] سه وازه بوونه وه؛
ترس وهرین. (ترس ریختن)
سه واش: [ناو] دهمه قال، شه په قسه؛ هاوار و
داد؛ (سه واش به تور کی واتا؛ شهر). (جنگ-
لفظی)
سه ورو؛ [ناو] کووت؛ په یین به زمویدا کردن
بو به هیژ بوونی خاک. (کود حیوانی؛ کود-
بزمین پاشیدن)
سه وری: [ناو] سابړین؛ ساورین؛ نیړی. (ته که)
سه وزلف: [ناو] تالفی سه وز؛ (ب) وینجه و
گزره و گیا. (علف سبز خشک یاتر)
سه وزه: [ئاوه لئاو] مروقی په شتالهی ناچخ؛
گهنم په نگ؛ شه سهر؛ سه وزه لی سه وزه
باریکی مندل "هفولکلور". (سبزه رو)+
سه وزه دار: [ناو] داره سه وزه؛ داریکه گه لاکانی
وهک سوژن باریکه و همیشه سه وزه؛
پالآوته ی کولیندراوی گه لاکه ی بو عیلاجی
که چهلی به که لکه؛ و حه یوانی ثاوس به
خواردنی گه لاکه ی بهر ده خات. (درخت کاج)
سه وزی: [ناو] سه وزه؛ سه وزه وات؛ گیای-
خواردنه منی. (سبزی)
سه وس: [ئاوه لئاو] ویل و سهر گه ردان و سه-
وداسهر. (سوداسر)
+ سه ول: ناوی گولیکه (گل تاج خروس)

سه ول لیدان: [چاوگه مت] به لهم نازووتن به
سه ول و بیلی تایبته. (پاروزدن قایق)
سه ولاندن: [هه لته کاندن؛ ته ته له کردنی دانه-
ویل به پاک کردنه وه له خه وش وخال.
(بو جاری وپاک کردن غله)
سه وله جان: [ناو] گوچان؛ وه کاز، گاگولک.
(عصا)
سه ولی بیگری: سه لوی راست هه لچوو؛
شوبه اندنی قه د و بالای بهرز و ناتله نگ زراو
به سه ول. (سرو قامت)
سه ووروک: [ناو] سی پروژ به رانیه به یهک
مانگ. (سی روز؛ یک ماه)
سه وهان: [ناو] (۱) که ره سته ی ساوین؛ برپه ند؛
(۲) جوړیک شیرینیاتی به ناوبانگه له ئیران.
(سوهان)
سه وی: [ناو] سه وه ته؛ سه به ته؛ قولینه. (سبد)
سه هوه: [ناو] تاریکی شه؛ په شی شه فی؛
ده وال؛ ده وال؛ دیو و درنج؛ نه جننه. (تاریکی؛
جن)
سه هی: [ئاوه لئاو] راست؛ بی گری. (سهی)
سه یاره: [ناو] ترومبیل. ماشین؛ ماشینی
سواری. (ماشین)
سه یخول: [ناو] که له وه؛ که له مه. (چنبره)
سه یده ران: گیاساج؛ گه لاکانی خره و ده-
خوری؛ بو چیکردنی بوړانی به که لکه و دزی
کرمی ریخو له یه. (سیرزرد)
سه یز: [ناو] خزمه تکاری شه سپ؛ مه یتهر.
(مهرتر)
سه یوان: (۱) گوړستانی کی گه وره له سلیمانی؛
(گورستانی در سلیمانیه) (۲) چه تری سییه؛

سایه‌وان؛ (سایان) (۳) ناوی کیویکه له
 نیلام. (کوهیست در ایلام)
 سه‌یوهت : [به‌ند] شینه‌یی. ؛ ته‌سپایی؛
 هی‌واش؛ نارام. (آرام؛ یواش)
 سی: پاشگر واتا (تی) کردگیه‌سی، واتا
 کردوویه‌تی و نیشانه‌ی بکهره < سو (پسوند)
 سی‌ناشان: گه‌ه‌کیکه له شاری مه‌هاباد.
 (محل‌ه‌ای در مه‌اباد)
 سیا: کورت‌کراوه‌ی ناوی سیامه‌ند و سیامه‌ک
 و سیاه‌وش. (مختصر سه‌اسم مردانه)
 سیاچال: [ناوت] (ب) جوړیک گرتوو خانه‌ی
 قدیم؛ زیندانی قدیم. (سیاه‌چال)
 سیاچاو: [ناوت] گولیکی پینچ‌پهره و ناخی
 په‌شه و له سه‌قز و مه‌هاباد و هم‌ورامان و
 سو‌م‌برادوست زوره و له قه‌دیما چلویان به
 هار‌دراوه‌ی گوله‌که‌ی دم‌شت بو یومن و
 دوور خسته‌وه‌ی وه‌یشوومه. (خریق سفید)
 سیار‌پ‌حان: [ناوت] په‌شه‌پ‌حانه. (ریحان-
 سیاه)
 سیازام: [ناوت] بریناره‌ش؛ نزاریکی هاوبه
 شی نازل و مرویه‌که‌به شیوه‌ی کوانیکی ناو
 په‌ش له سه‌ریست هه‌ل‌ده‌دا و گیروداره.
 (سیاه‌زخم)
 سیاسووت: [ناوت] پاره‌که‌وی هه‌وه‌لی به-
 هار. (شکار کبک در اول بهار)
 سیاقه‌له‌م: [ناوت] ده‌سته‌واژه‌ی نیگار
 کیشیه واتا وینه‌کیشان به‌په‌ش له‌سه‌ر
 رووپه‌ری سپی (ب) وینه‌کیشان به‌میدادی‌په-
 ش. (سیاه‌قلم)
 سیاگوش: [ناو] پشیل‌ه‌کیوی له پ‌یوی پان و

پو‌پ‌تره و کلکی کورته و پیسته‌که‌ی به‌نرخه.
 (گره‌گوهی)
 سیامانگا: فد؛ [ناوت] گیانه‌به‌ریکی گوانداره
 به‌ده‌ست‌وپای دریز و ده‌نگیلی زیل و به‌رزه-
 وه زیاتر له سه‌ردار و ناو جه‌نگه‌ل‌دا ده‌ژی.
 (سیامانگا)
 سیامه‌ند: په‌شتاله؛ ناوی پی‌اوانه‌یه؛ که‌سایه‌تی
 به‌یتی خه‌ج و سیامه‌ند. (سیه‌چرده؛ نام
 مردانه)
 سیاو‌ئاله‌ت: [ناوت] په‌شه‌ییار؛ هه‌ستی
 پی‌اوه‌تی زیاد ده‌کات؛ دژی ژه‌هری خوینه.
 (قلقل سیاه)
 سیاو‌پوژ: سیاو‌پوش: < قه‌یت‌ه‌ران.
 سیبا: [ناو] سیبات؛ سابات؛ که‌پر؛ سایه‌وان.
 (سایان)
 سیبات: < سیبا.
 سیب‌نه‌رد: < سیف‌نه‌رد.
 سی‌به‌نگی: [ناوت] هو‌نینه‌وه‌ی قزه‌سه‌ر به
 سی‌په‌لکه. (بافتن موی سردر سه‌رشته‌)
 سیبه‌ه‌ران: [ناو+ به‌ند] به‌لیشاو؛ فره‌و‌فر‌وان؛
 به‌زوری. (سیار)
 سیپ: [ناو] جه‌عه‌له ته‌خته‌ی سی‌پو‌پ‌ه‌ر
 یان زیاتر چی‌بوو؛ سیپی چایی ده‌کیلو‌چایی
 تیدایه. (جعبه‌تخته‌سه‌لایی)
 سیپا: [ناو] (۱) هه‌رشتی پاچکه‌دار به‌سی
 پاچکه‌وه؛ (۲) سی‌باز؛ په‌پ‌ینی سی‌باز. (۱ اسم-
 پایه‌۲ پرش سه‌گانه‌)
 سیپال‌شور: [ناو، بک] جلک‌شور. (لباس شو)
 سیپه: [ناو] سه‌پان؛ هه‌پ‌ه‌تی لاو‌یتی؛ هه‌پ‌ه‌تی
 جه‌وانی؛ سوور‌وسه‌پان: (ب) جوان و جه‌حیل.

(عنفوان جوانی)+

سیپه‌په: [ناو] ئامیری کون کردنی دار له نه-
چاریدا. (سه‌پر)+

سی‌پهری: [ناو] سیوه‌په: گیاییکی کورته-
بالای که وه‌یه: شه‌وه‌ره هه‌ردی. (شبد-
روحشی)

سی‌پیکه: [ناو] سی‌پا، سی‌پی، سی‌پایه. (سه‌پایه)
سیتاف: [ناو] خور، هه‌تاو، خوره‌تاو.
(نورآفتاب)+

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقای تاییه‌ت به
ولاتی هینده و پهرده‌کانی کاززایه و سوزیکی
تاییه‌تی هه‌یه. (سیتار)

سیتار: [ناو] ئامیریکی موسیقایه که ۴ ته‌لی
هه‌یه و به قامک لی‌ده‌دری. (سه‌تار)

سی‌ته‌لاقه: [ئاوه‌لناو] سی‌به‌رده؛ سی‌به‌سی؛
سی‌وه‌سی؛ ته‌لاقیک که ئیتر گری‌ ناخوا‌مه-
گهر دوا‌ی شوو‌کردنیکی دیکه یان به‌راستی
یان به‌پواله‌تی که پی‌ ده‌لین جاش. (سه-
طلاقه)

سی‌تیر: [ناو] تفه‌نگیکی قه‌دیمی‌بوو سی-
فیشه‌کی ده‌خوارد. (سه‌تیر)

سیچکه: [ناو] به‌ره‌سماق؛ گیاییکه گه‌لاکه‌ی
دزی هوورگ و جووله‌وه‌ره، ده‌رمانه بو‌به-
ردی گورچیله. (ترشک)

سیچهن‌گرتن: [چاو‌گه‌ت] ئوقره‌گرتن.
ئارام‌گرتن. هه‌دادان. (آرام‌گرفتن)

سیخ: [ناو] سیخ (۱) به‌که‌ی شماردنی که‌باب؛
(۲) شیشی که‌باب برژاندن. (۱ و ۲ سیخ)+

سیخانندن: [چاو‌گه] ده‌نگی هه‌ناسه؛ ده‌نگ
له‌سینگه‌وه‌هاتن. (خس‌خس‌سینه)+

سیخمه: [ناو] سووخمه؛ ئیله‌ک؛ کول‌ونجه‌ی
بی‌قول. (یلک)

سیخوار: [ناو] زوقم؛ ئالشت؛ خووس؛
خووسار؛ خوویز؛ سیخار. جیله. (پژ)

سیخواره‌پشت: [ناوت] ده‌سته‌واژه‌ی
پاو‌که‌رانه؛ هه‌په‌تی قه‌له‌وی و خیرایی که-
رویشک (ب) کاتی پاییزیکی دره‌نگ.
(اصطلاح‌شکارچیان. آخرپاییز)

سیخه: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی‌سینگ و سیپه-
لاک له‌کاتی هه‌ناسه هه‌لکیشان‌دا. (صدای-
خس‌خس‌سینه)+

سی‌ده‌نگان: [ناوت] به‌سی‌ده‌نگان
بانگ‌کردن؛ زور به‌ده‌نگی به‌رز بانگ‌کردن.
(باصدای‌بلند‌صداکردن)

سیرب: [ناو] خه‌لک و مه‌ردومی سیربستان
که له‌په‌گه‌زی ئیسلاوه‌کانی باشوورن.
(صرب)

سیرداخ: [ناو] سیری‌ورد‌کراو و سوور‌کراو له
ناو‌پوندا‌چه‌شنی‌پازداخ. (سیرداخ)

سیرماست: [ناو] سیری‌جنراو له‌ماست‌ده-
کری و ده‌پشته‌سیرماست. (سیرماست)

سیرنوک: [ناو] ته‌رزهی‌ورد. (تگر‌گریز)
سیرو: ناو‌چه‌ییکه له‌پوژ‌ئاوای‌شاری‌ورمی.
گوندیکه له‌سه‌رسنووری‌ئیران و
تورکیا. (سرو)

سیروان: ناوی‌پیاوانه. (اسم‌مهرانه)+
سیرووفه‌له: [ناو] ته‌یره‌کویره؛ بال‌داسووکه؛
ته‌یره‌ه‌شکه. (پرستوی‌سیاه)

سیره: [ده‌نگه‌ناو] ده‌نگی‌هه‌لو؛ ده‌نگی که-
وشی تازه و ته‌نگ له‌کاتی‌په‌گه‌پوشتندا؛

جېړه جېړی کهوش؛ (ثامینی نازهنینی سپړه
دی له پوټینی 'فواکوز'. (صدای جیر جیر کفش)
سپړه: [ناو] (۱) سههره؛ سهیره؛ جوړیک-
فرندهی دمنگ خوښ. (سهره) (۲) سیله و چه-
فته گرتن؛ میزان کردنی تفنگ له سهر
ثامانج. (نشانه رفتن)
سیرهت: [ناو] ټاپو. (بی سیرهت کردن؛ بی-
ټاپو کردن؛ به ناپهوا کچینی هه لگرتن).
(سیرت) (۲ب) کیر؛ (آلت تناسلی مرد)
سیرهسه گانه: [ناو] گیایکه سهلکی بنه کهی
له پیاز و سیرهده کا. (سیرکوهی)
سیزوو: سهیزوو؛ سوژی؛ سبهینی؛ بهیانی؛
شهوه کی؛ سبحا. (فردا)
سیسوو: [ناو] برهنندی سی سووچ؛ سی-
گوشه. (سوهان سه گوش)
سیفاری: [ناوه لئاو] خوو گرتوو به کیښانی
سیفار؛ جگره کیښ. (سیگاری)
سیغه: [ناو] زن ماره کردنی کاتی یان
دایمی؛ (ب) ماره کردنی کاتی. (صیغه)
سیغه کردن: [چاوگه ت] ژنیک به هاوسه ری
کاتی، ماره کردن. (صیغه کردن)
سیغه یی: [ناوه لئاو] ژنیک که سیغه کراوه.
(صیغه ای)
سیفر: [ناو] ژماره ییکه له یه ک که متر؛ له
گهر مایودا خالی بهینی ساردی و گهرمی؛
نزیک به هیچ. (صفر)
سیفنهرد: [ناو] سیب نهرد؛ شقاق. (سیب-
زمینی ترشی)
سیقای: [ناو] مهله. (شنا)
سیفره شک: [ناو] سیفه کیویله. (سیب-)

کوهی)

سیقیل: اند؛ فد؛ فرد: [ناوه لئاو] سیویل؛ قهره-
یه خه؛ که سیک که عهسکه ری نییه.
(سیویل)+

سیقلیوق: [ناوه لئاو] ژنی زمان شم و بی شهرم
و هه وه سباز. (زن هوسباز)

سیقه توره: [ناو] سیکه توره؛ له زوربه ی فه
رهنگه کاندا به جیکه لدان و جیقه لدان
ماناکراوه، به لام سیکه توره زیخه لدانه و
(کوله زرگ) یشی پیده لین و کیسه ییکی به قهرا
گورچيله ی کاوې ده بیټ و پهنگی سووری زور
توخه و ده خوریت به لام جیکه لدان ناخوریت.
(سنگدان)

سی کانیان: [ناو] کیویکی به رزه نزیک کیوی
په قیتان (له یلان چوغه) له باکوری شاری سهقر.
(نام کوهی است)

سیکتر: [کاری نه مری] له وشه ی
(سیکدیر) ی تور کییه وه هاتووه به واتای (بدر،
پرو بده) له کور دیشدا واتای به سوو کایه تییه-
وه دهر کردن ده گه یه نیټ، گومبه له بهر چاوم؛
پرو گومبه؛ پرو بده. (پرو گمشو)

سیکهنه وسه رخان: [ناوت] به جیگای
قه ربالغ ده لین که هاتوچوی زور بیټ. (جای
شلق)

سیلسانک: [ناو] سهقری سپی واش؛ جوړیک
مشک گره ی سپی واش. (چرغ سفید)
سیلم: ناوی چیا ییکه نزیکی حاجی نومهران.
(نام کوهی است)

سیلوخ: [ناوه لئاو] لهړ و لاواز. زهرده ل و نه-
خوش و کز. (مريض لاغر و مردنی)

سیله وچه فته : [ناو] سیړه؛ سیړه گرتن به تفه -
نگ بو پیکانی تامانج. (نشانه رفتن)
سیم : [ناو] تیل؛ تهل؛ سیلک. (سیم)
سیمان : فد. [ناو] چیمهنتو. (سیمان)
سیمر سیمر : [ناو، ت] سمر سمر؛ هه راو هوریا و
د همه قاله. (هیا هو)
سیمرووکه : [ناو] سیره کیو یله. (سیر کوهی؛
سیر خرس)
سینا : (۱) ناوی پیاوانه. (اسم مردانه). (۲) ناوی -
کیو و ساراییکه له فه له ستین. (صحرای -
سینا) +
سیناریو : فرد. فد. اند. [ناو] دهسته واژه ی
سینه ماییه؛ فیلم نامه؛ دهقی نوو سراوه ی حه -
کایه تی فیلم. (سناریو)
سینجوپ : [ناو] سنجر؛ تیشکی ناوړ؛ شو له ی نا -
ور. (شراره آتش)
سینگور : [ناو له ناو] قه له و؛ گوشتن. (چاق)
سینگه سوژ : [ناو، ت] دلّه کزی؛ ژانی سینگ و
سک. (دلدرد. سینه درد)
سینمائیسکوپ : [ناو، ت] سینه ماییک که
وینه کان له سهر پهرده یه کی پانتر له سینه -
مای ناسایی نیشان ده ریت. (سینما سکوپ)
سینه به ند : [ناو، ت] جوریک ژیرپوشی ژنانه یه
بو بهرگری له داچوران و داهیزرانی مه مک.
(پستان بند) +
سینه ر : [ناو، بک] بسین؛ که سیک که ده -
ستینی یان ده کړی؛ کړیار. (گیرنده. خریدار)
سینه راما : فرد. فد. اند. [ناو] شیوه ییک له فیلم
هه لگرتنی سینه ماییه که به سی کامیرا و
چهند نامیری دهنگ هه لگر، تو مار ده کړیت و

له سهر پهرده یه کی پان و چه ماوه به سی
(پروژیکتور) نیشان ده ریت. (سینه راما)
سینه کیش : [ناو] سیغار کیشیک که دوو که لی
سیغار ده باته نیو سیهه کانیه وه. (سینه کش)
سی نزام : [ناو] نامیریک له بیچمی سی
شه ویلکه، که به پیچ له یه که ده کړنه وه و
د به سترین و بوړاگرتنی مه ته به سهر درپله -
وه به کار ده ریت. (سه نظام)
سینی مال : [ناو له ناو] سینی مال؛ کاسه لیس؛
چلکاو خوړ؛ (ب) خو به بیگانه فروش.
(سورچران؛ خود فروخته)
سیواد : [ناو] سپایی به یانیا ن و سوورایی
نیوارانی سهر ناسو. (سفیدی و قرمزی افق -
در صبح و غروب) +
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو به راوه -
رد کردن یان حیسایی چاکی و خرابی یان
قازانج و زهرمر کردن؛ تویش سی و دووی دلی
خو تبکه؛ وانا لیکي بدهر موه. (برآورد کردن)
سی و دوو کردن : [چاوگه، ت] لای خو به له سه -
نگاندن و به راوه رد کردن. (تحمین زدن)
سیوراو : [ناو، بهر] سیویاگ؛ سوواو. (سائیده شده)
سیوسیوه : [ناو] ته وهره ی بانگردین.
(محور بام غلطان)
سی وشکه : [ناو] (۱) جوریک ژوژو له چاله که
ده کا و تیرها ویزه و در که کانی وه ک تیر
دهاویت بو بهر ه ننگاری له دوزمن : (نوعی -
خاریشت تیر انداز) ؛ (۲) فسوس؛ خو به دوزمن
فروش؛ نیشتمان فروش. (جاسوس) (۳)
جوریک نه خوشییه که مروف تیر ناخوا له
خواردنی ناو؛ نیسقا. (استسقا)

سیوه : [ئاوه لئاو] هه تیو؛ مندالی بی دایک و
 باب؛ سه غیر. (یتیم)
 سی وه خته : (ب) سبهینی و نیوه پو و شهو؛
 (سی ژمه). (سه وعده)
 سیوه پو : [ناو] سیبه پو. یاوی نوبه؛ تهوی -
 مالاریا. له سی پوژدا جاریک یاو کردن؛ نوبه -
 تی. (تب نوبه)

سیوه هه رمی : [ناو، ت] میوهی دارسیوی
 موتور به کراو له داره هه رمی؛ سیوی گولاو.
 (سیب گلاب)
 سیویخانه : [ناو، ت] جیگای مندالی بی باب -
 ودایک به خپو کردن. (یتیم خانه. دارالایتام)
 سیوی گولاو : [ناو] بهری داری په یوند کراوی
 سیو له هه رمی. (سیب گلاب)

سابوتاز : فرداندغد؛ کارشکینی؛ کوٚسپ-
خستنه بهریا. (سابوتاز)

ساپورت : پشتوانی؛ پشتهقانی. (ساپورت)
سادیست : سادیسمی؛ تووشی نازاری-
سادیسم هاتوو؛ نازاردر. (سادیست)

سادیسم : فرداندغد؛ مهردم نازاری؛ (ب)
سوکنایی هاتنی جنسی به نازاردانی لف.
(سادیسم)

سازمانی و لاتنه یه کگرتوه کان؛ پیکخراوی
میلله تگهلی هاوبهش و هاوپه یمان. (سازمان-
ملل متحد)

ساسات : که دهستهیی بو کهم کردنه وهی ههوا
له کاربوراتوری سه یاره دا. (ساسات)
ساقدوش : [ناو] ساخدوش؛ له تورکیش داهیه
بهواتای شانی راست (ب) برازاوا. (دوستان
داماد)

سالون : فردایتاغدنند [ناو] هول؛ نوڊهی
زور گه وره؛ ته لاری به رفراوان. (سالن)

ساندویج : فلداند. [ناو] بابولهی دریز؛ پیخوری
له نان پیچراو؛ ریوایه ته که قوماربان دایان-
هیناوه و کردویانه ته باو (ساندویج)

سپای دانش : [ناو، ت] سهرباز موعه لیم؛ لهزه-
مانی حمه ره ره زاشادا هیندی سهربازی سه
واددار تهرخان ده کران بو دهرس وتنه وه به
مندالانی دیهات له جیاتی خزمه تی سهربازی.
(سپاه دانش)

سجاف : [ناو، بهر] دووراو، ته قه ل لیڊراوی
پهراویزی لیباس. (دوختن حاشیه لباس)

سللول : فده اند؛ فرد [ناو] بچوو کترین به-
شی ههرماکیک که نیشانه یی ئه و ما که ی پیوه-
بیئت. (سلول)

سللول : فده ژووری یه ک که سیی-
زیندان. (سلول)

سولفیژ : به دهنگ وتنه وهی نوته کان بو قیر
بوونی موسیقا. (سولفیژ)

سولیس : تاکه ژمن؛ که سیک که سازی
سولو (تهنیا) لیڊه دا یان ئاوازی تهنیا له کوڤدا
ده چری. (سولیس)

سونات : فرداندغد. ایتالیا؛ بهسته ییکی
موسیقای بی گورانیییژه و تاییهت به ئوروپایه.
(سونات)

سوورپریز : فرداندغد؛ کاری چاوه روان نه
کراو که بیته هووی دلخووشی و شادی که
سانیکی تر؛ جوریک مزگینی؛ (سوورپریز)

سوورپرتالیست غرداندغد؛ شوپگرانی سوور
رتالیسم. (سووررتالیست)

سوورپرتالیسم : بزاقیکی هونه ری و ئه ده بییه و
بروای به خستنه پیش چاوی سهر به ست و
نازادانه ی بیر و بوچوونه، به بی ئه وهی عه قل و
بریار و ره سم و رسووم ئه و بیر و بوچونه
تییک بدا. (سووررتالیسم)

سووسیالیسم غرداندغد؛ فده بروایه لاچوونی
دهسته لاتداری (کهس) به سهر ئامیره کانی به-
ره هم هینه ر و سهرمایه دا؛ سیسته می
حوکومه تی دامه زراو له سهر ئه و بیر و بروایه.
(سووسیالیسم)

سووسیاالیسمی میلی : فد؛ (ب) نازیسم؛
 تاموژهییکی رامیاری و کومه‌لایه‌تی که له
 نیوهی ئه‌وه‌لی چه‌رخ‌ی بیسته‌م‌دا له ئالمانیای
 ییک‌هات و په‌گه‌زه‌ستی تاپ‌اده‌ییک په‌ره-
 ی سه‌ندکه له ناو‌عه‌سکه‌ری و ئه‌فسه‌رانی
 هیتلیریدا بوو به‌هوی پیک‌خستنی ئیس-
 ئیس. (نازیسم؛ ناسیونال سووسیاالیسم)

سه‌دادار : [ئاوه‌لئاو] وشه‌ییکی فارسییه به‌لام له
 کوردیشدا هه‌یه؛ ده‌نگ‌دار؛ هه‌ر شت‌ده‌نگی
 لیوه‌ییت؛ (ب)‌سازی خوش‌ده‌نگ و ده‌نگ‌به‌رز.
 (صدادار)

سه‌ره‌رستار : [ناوت] سه‌روک و به‌رپرسی
 په‌ره‌ستار گه‌لی نه‌خوشخانه‌ییک. (سرپرستار)
 سه‌رچه‌شمه : [ناو] سه‌رچاوه؛ بناوان.
 (سرچشمه)

سه‌ردۆشی : [ناو] (وشه‌ییکی فارسی و
 کوردیه) پاگوون. (پاگون)
 سه‌رده‌فته‌ر : [ناو] به‌رپرسی نووسینگه؛ سه‌ر-
 ده‌فته‌ری ژن‌ماره‌کردن و ته‌ل‌ل‌ق‌دان. (سردفتر)
 سه‌رپشته‌داری : [ناو] مه‌رزینگه‌ی دابین-
 کردنی ئابووری له‌عه‌سکه‌ریدا. (سررشته-
 داری)

سه‌فیر : [ناو] سه‌رئیلچی؛ بالۆیز؛ بریکاری
 به‌پیکراو بو‌ئه‌نجامی کاریک. (سفیر)
 سه‌مبول : فەردەتەفەد؛ سه‌نبول؛ ئورناک؛ نمانا؛
 شیاوی به‌نموونه‌کردن. (سمبل)
 سه‌مبولیست : فەردەتەفەد؛ ئورناک‌خواز؛
 نمووده‌خواز. (سه‌مبولیت)

سه‌مفونی فەردەتەفەد؛ مۆسیقای درێژ‌خایه‌نی
 چووار به‌شی که به‌ئورکیستری فره‌سازی
 لێده‌دری. (سمفونی)

سه‌ناتۆز؛ فەرد؛ فد؛ [ناو] نوینه‌ری مه‌جلیسی-
 سه‌نا؛ ئه‌ندامی په‌په‌لمانی پیران له‌پۆمی‌قه-
 دیمدا. (سناتور)

سێروم : [ناو] تراویکی ده‌رمانی و خوراکیه به
 شریقه‌ ده‌کریته ناو ده‌ماری هه‌ندی نه-
 خوش. (سرم)

سیکولار : فەردەتەفەد؛ لادینی؛ بی‌دینی؛ بایه‌خ
 به‌دین نه‌دان. (سەیکولار)

سیکولاریسم فەردەتەفەد؛ سیسته‌می لادینی
 و حوکومه‌تییک که پێوه‌ندی به‌دینه‌وه‌نییه.
 (سیکولاریسم)

سیلف‌سرویس : چیشتخانه و په‌ستورانی بی
 پیش‌خزمه‌ت که موشته‌ری خو‌ی خوراک ده-
 باته سه‌ر میزه‌که‌ی خو‌ی. (سلف‌سرویس)
 سیلو : [ناو] هه‌ماری گه‌وره و فه‌نی (فه‌نانی)
 بو‌پاگرتن و خراب نه‌بووتی ئارد و دانه‌ویله و
 ئالف. (سیلو)

سیم‌کارت : ئەتەفەد؛ [ناو] کارتیکی چکۆله‌یه
 له‌ناو موبایلی ده‌نن. (سیم‌کارت)
 سیناریو : فەردەتەفەد؛ فیلم‌نامه؛ نووسراوه‌ی
 داستانی فیلم. (سناریو)

سینت : یه‌ک له‌سه‌دی دۆلاریک. (پنت)
 سیویل : فەردەتەفەد؛ قه‌ره‌یه‌خه‌غیری ئه-
 سکه‌ری. (غیرنظامی) +

شابک: [ناو] (۱) چوځه. (چوځا). (۲) قهفی
بسک که ده که ویتته نیوچاوان. (حلقه زلف)
شابه لووت: [ناو] جوړیک به پروو؛ شابه پروو.
(شاه بلوط)

شابه ننگ: < بوژانه سیاوه

شابی: < شاویرول

شاپ: [ناو] (۱) شوپ؛ جی پا؛ چه. (رد. جای پا)
(۲) زاب؛ سوآلت یان به ردی خری چکو له ی
پان. (سنگ یاسفال پهن و کوچک)
شاپانی: [ناو] شاپان؛ زاپن؛ کایه به زاب؛ کایه
به شاب < شاب ۲. (نوعی بازی)

شاپک: < شابک

شاپوور: ناز ناوی چمند شای ساسانی له تیران.
(شاپور؛ شاهپور)
شاپه سمند: ناوی گولیکه و ناوی ژنانه یشه.
(شاه پسند)

شاتون: [ناو] که ره سته ییکه له موټوری سه یاره
و هره که ره سته ی سوپا داردا. (شاتون) +
شاته په دیمی: [ناو] گیای که ره مه ژن؛ توونه گیا.)
خردل وحشی)

شاجوگه: [ناو] جوگه ی سهره کی که چمند جو
گه ی لی جیا ده بیته وه. (جوی بزرگ؛ کانال)
شاخبیزی: [ناو] شاخبزی؛ مه په شا؛ هوما
یی؛ مه په مش؛ بلووری؛ بالبالی؛ پیرانشا؛ موړی.
(چلوار)

شاخ دمره ینان: [چاوگه ت] (۱) شاخ پروان له سهر

سهری کاوړه نیړ و ناژله تر. (شاخ روئیدن) (۲)
واق و پرمان؛ سهر سوو پرمان. (از تعجب شاخ در آوردن)
شاخه و شاخ: یال و یال؛ له لک بو لکی داریکی
تر. (از این تپه به آن تپه؛ از این شاخه به آن شاخه)

شاخه وهرز: شاخه وان. (کوهنورد)

شادی: ناوی ژنانه یه. (اسم زنانه)

شار: [ناو] مووړووی کانزای نیو بولبرینگ؛ توپی
دارینی یاری بیلیرد. (شار) +
شاراشو؛ شارشیوین؛ شه نشو؛ شهره لایسین.
(شهر آشوب؛ آشوب طلب)

شارباژپ: شاریکه له کوردستانی باشوور. (نام
شهریست)

شاربه دهر بوون: [چاوگه ت] له شار دهر چوون
یان له شار وه دهر نانی که سیک. (نفی بلد شدن)
شاربه دهر کردن: [چاوگه ت] له شار دهر کردن؛
(ب) دهر به دهر کردن. (نفی بلد کردن)

شاردار: [ناو] سهر وکی شار؛ بهرپرسی شار؛ (له
باشوور شاره وان). (شهردار) +

شاروچکه: شاروکه؛ شاری بجووک. (شهرک)
شارو کردن: [چاوگه ت] گه پران؛ پشکنین؛ توپزینه
وه؛ لیکو لینه وه. (تحقیق و گشتن به دنبال چیزی)
شارویران: ناوچه ییکه نزدیکی مه هاباد. (ناحیه
ای نزدیک مه هاباد)

شارمزدره واله: [ناو] جیی ژیانی تا قمی هه ننگه
ژاله و هه روه ها شاره میلووره. (مکان و سوراخ
کلنی زنبور)

شاره زمرگه ته : [ناو] شانه و کونی ههنگه ژاله.
 (لانه زنبور) < شاره زهرده و آله
 شاسپه رهم : [ناو] رېخانه؛ شائه سپه رهم. (ريحان)
 شاشه : پووپه پری شووشه ی ته له فزیوڼ که وینه
 دمنوینې. (صفحه تلویزیون)
 شاعیر : [ناو] هوڼه ری شیعر؛ هه لېه ستفان. (شاعر)
 شاکار : [ناو] کاری بهرچاو؛ جوانترین کرده و یان
 دهستکرد. (شاهکار)
 شاکلیل : [ناو] کللیک که زوربه ی قوفل بکاته
 وه کللی دز؛ (ب) لابه ری زوربه ی گیر و گرفت
 و کیښه. (شاه کلید)
 + شاکه : (۱) بینه ر؛ سه یرکه ر؛ (تماشاگر) (۲) خوی
 فروش. (نمک فروش)
 شاگول : ناوه بو ژنان به تاییه ت له ناوچه ی سنه
 (نام زنانه)
 شالگه ردن : [ناو] ثلیمی؛ مل پیچ؛ شالی دهوری
 مل. (شالگردن)
 شالووک : [ناو] شالوول؛ شالوور؛ پيشوولی؛ گاوانی.
 (سار)
 شالی : [ناو] مه زرای برنج؛ چه لتووک؛ شه لتووک
 . (شالی. شلتوک)
 شالی جاپ : [ناو] جاپی برنجی دروینه کراو. - (بودن)
 (شالیزاردو شده)
 شالیکار : [ناو] فه لای برنج چیڼ. (شالیکار)
 شالیگا : [ناو] جیی چاندنی برنج؛ جاپه برنج.
 (شالیزار)
 شامپانی : جوړیک تری په شه له ولاتی شامپانی
 فه رانسه که شه پاییکی هه ر بهو ناوه لی دروست
 ده کهن. (شامپاین)
 شام : [ناو] قامیش. (نی)

شامپو : [ناو] تراویکه بو سهر و قز شتن.
 (شامپو)
 شامه ترووک : [ناو] ههنگی کی چکوله یه له
 کولوره ی داراندا شانه دمه سستی. (نوعی -
 زنبور عسل)
 شامیران : [ناو] شای شاهان؛ میری میران؛ شای
 میران. (شاهنشاه)
 شانامه : [ناو] دیوانه شیعی فیردهوسی تووسی
 ؛ شاهنامه. (شاهنامه)
 شانای : خستن؛ بلاو کردنه وه؛ توډ چاندن؛ هه ل
 خستنی موړه ی نه رد؛ په وانه کردن؛ ناردن؛ نار
 دی. (روانه کردن) +
 شاندار : [ناو] به شکو؛ مه قام دار؛ پایه به رز؛ شیاو.
 (بلند مرتبه)
 شان داهیشتن : له سهرته نیشت درېژ بوون؛ شان
 دادن. (روی پهلو دراز کشیدن)
 شانک : [ناو] نازموی؛ نازم وه؛ جوانه زمه. (جوش
 جوانی)
 شانکم : [ناو] دووایی پله ی سفلیس. (شانکر)
 شان له شان دان : (ب) خو هه لسه نگاندن و په
 رانبه رگرتن له گه ل پله و پایه ی که سیکا. (همپا
 بودن)
 شان وشکو : [ناو] پایه به رزی؛ مه قامی به رز
 . (شکوهمندی)
 شانوکی : [ناو] گیای جافری کیوی؛ دژی نووره ی
 خوینه. (جعفری)
 شانچه چرکی : (ب) له ناو حه شامه تدا به زور پښا
 کردنه وه و دهر باز بوون. (در جمعیت بزور رام باز
 کردن)
 شان هه لته کاندن : نیشانه ی بی ته فاوته ی و

بی‌دهرومستی و اتا به من چی؛ که یفی خوته.
(شانه بالانداختن)

شان هه لگرتن: شایان بیوون؛ لایق بیوون؛ شیاوی.
(لیاقت)

شانه‌ی خوری: [ناوت] جوریک شانه‌ی گه‌وره
له‌کانزا بو شی کردنه‌وه‌ی خوری و مووی نازل
(شانه‌پشم)

شانه‌ی هه‌نگوین: [ناو] شانی هنگفین؛ خانه
خانه له میو، جیگه‌ی هه‌نگوین و به‌چکه‌ی هه
نگ. (شانه‌عسل)

شاوول: [ناو] شاغوول؛ نامیری هه‌لچینی دیوار
ی راست. (شاغول)
[ناو] ریقه‌بهر؛ به‌ریومه‌بر؛ به‌رپر س؛ مودیر.
(مدیر)

شاور: [ناو] چهند گو‌لای گچکه نزدیک به یه
ک. (چاله‌های پراز آب کنارهم)

شاور: [ناو] شاور؛ شه‌ور. (شیدر)
شاورول. [ناو] شابی؛ داریکه له میسر مه هاتو
وه عاره‌مکی لیده‌گرن به‌ناوی عاره‌قی بیدمشک
بو نه‌خوشینی دل به‌که‌لکه. (بیدمشک)
شاوریری: [ناو] قالبن؛ ریواسی کوله‌بنه. (ریواس
ساقه‌کوتاه)

شاهدانه: [ناو] گیاییکه له گه‌لآکاتی جه‌شیش
دروست ده‌کهن و به‌بهره‌که‌بشی که له هه‌رزن
ده‌کا و ده‌خوری ده‌لین شادانه یان شاهدانه.
(شاهدانه)

شاهید: [ناو] شایهت؛ گه‌وا؛ شایه‌د. (شاهد)

شاهیگ: [ناو] جیگای لووس و خلیسک. (جای‌لینز)
شاهی‌که‌مو: [ناوت] که‌ویک که په‌نجه و چاو و
ده‌ندوکی مه‌یله و زه‌ردبی. (نوعی کبک‌فوک‌زرد)

شایجان: بانگ‌کردنی ژنانه به‌ته‌وسه‌وه؛ باجی
شایجان؛ له‌ناو کورده‌کانی خوراساندا ناوی ژنانه
(خطاب‌تمسخرآمیز زنان؛ نام زنانه)

شاینه‌ک: شاهینه‌ک؛ باشوو‌ک‌باشوو

شایه‌تیمان: [ناو] شاتیمان؛ شاده‌تیمان؛ شادیمان
(کلمه‌شهادتین)

شایی‌شایی: (اب) کو‌کردنه‌وه‌ی پاره، شایی له-
گه‌ل

شاییدا و به‌زه‌حمه‌ت؛ ته‌و پاره‌یه‌م شایی‌شایی و
قران‌قران کو‌کردنه‌وه. (شاهی‌شاهی). (۲)

خو‌شی‌خو‌شی (خو‌شی‌وسرورزیاد)

شبانندن: [چاو‌گه‌ت] شو‌به‌اندن. (تشبیه‌کردن)
شبره‌و: [ناو] شبرو؛ جوریک چه‌رمی بریقه‌داره
که‌وشی لی چیده‌کهن. (شبرو)

شپک: [ناو] مألوو؛ داریکی دریزه که له ناومرا
ستیدا کو‌نیکی تی‌کراوه و ده‌چی به‌سهر دمندی
نامووردا و به‌سهر زه‌وینی شیو بر‌اودا‌پایده‌کیشن
بو‌ریک‌کردنی گری و‌گو‌ل و‌کو‌لو. (نوعی‌ماله)
شپنه‌کردن: [چاو‌گه‌ت] پاش شیو‌برینی زه‌وی
مألوو‌کردن؛ ریک‌کردن به‌مألوو. (صاف‌کردن
زمین‌شخم‌زده‌باماله)

شپ‌پوش: [ناو] لئو[الیاس‌شر؛ که‌سیک که جلی
شر و‌کو‌نه له به‌ر ده‌کات؛ مرو‌قی شپ‌ول. (ژنده
پوش)

شرپه: [ده‌نگه‌ناو] شلپه؛ ده‌نگی شتی نهرم که
وه‌عه‌رزبکه‌ویت؛ ده‌نگی شتی که بکه‌ویده ناو
ناو (صدای درآب‌افتادن چیزی) شر‌ابه؛ گولینگ؛

مه‌نگوله؛ شو‌را‌به. (منگوله)

شر‌کردن: (۱) له‌ت‌وپه‌ت‌کردن؛ در‌اندن. (تکه
پاره‌کردن). (۲) سهرزه‌نشستی زور به‌توو‌په‌یه‌وه

یان فەزێحەت بەسەرھێنان و تەمبەیی کردن و
 ئابروو بردن. (آبروریختن)
 شروچی: [ناوبیک] شروقه کەر؛ شیکەرە وە
 باس؛ لیکدەرە وە ی خەبەر. (مفسر)
 شرو و شروڵ: بێ سەر و بەرە و بێ واتا؛ شرو وپ.
 (بەقەسیدە ی شرو و شروڵ) «قانع» (بیمەنی؛ ژنده)
 شروڵ: شروڵە؛ تیتۆڵ؛ پێشال؛ بزگوپ؛ پێندۆل.
 (ژنده بوش؛ نواریارچە کەنە)
 شروو: [ناو] شروی؛ دارێکی کورتە بەلایە،
 کۆڵێندراوی گەڵاکە ی بو شوردنی لەشی کە
 سیک کە نەخۆشینی کەوتەیی گرتوو یان زەر
 دووی گرتوو بە کەڵکە. (کرکو؛ افرا ی صحرا یی)
 شرو وپ: [ئاو و لئاو] دپاو؛ لە کار کەوتوو؛ و نچرو
 نچر؛ پزێو؛ پرتووکیاگ. (داغان؛ پارە پورە)
 شریت: [ناو] بەن؛ پێسمان؛ هەر شتی باریک و
 ناسکی وە ک قەیتان یان نەوار. (رێسمان؛ نوار)
 شریت پ کردنەو: [چاوگەت] نەواری کاسیت
 یان ویدئو تۆمار کردن و زەفت کردن (نوار پ کردن)
 شریخ و هوپ: [دەنگە ناو] گرمە و گوپە؛ گرمە گرم؛
 شریق و هوپ. (غرش یی دریی)
 شفرە: [ناو] تانە؛ کینایە؛ تەوس. (رمز)+
 شفرە ی فیل: [ناو، ت] دوو ددانی درێژی فیل کە
 زۆر بەنرخە، لە ناسککاری و خاتە مکاریدا بە کە
 لکە. (عاج فیل)
 شغەزی: شیر بە شیر؛ زگیڕ بوونی ژنی کە شیر
 بە منداڵە کە ی دەدا. (حاملە شدن زن شیر دە)
 شققوت: قەمچی کوت؛ ئاوەزەنگی کوت؛ (ب) زۆر
 بە لەز ئاژۆتن؛ یان بە لەز بە پێگادا رویشتن. (راە
 رفتن یا راندن با عجلە)
 شفقوت: < شققوت.

شقیلە: [ناو] شەو پەو؛ کەسیک بە شەو بە پێدا دە
 پوا. (شبرو)
 شقاق: [ناو] سیب نەرد؛ سیو مین عەرزیلە. (سیب
 ترشی)
 شکافە: [ناو] میز راب؛ زەخمە؛ نەغمە. (ئامیری
 تارژ مەندن)
 شکاکی: [ئاو و لئاو و ناو] پێو مندیار بە شکاکەو؛
 جوړیک هەلپە پین. (مربوط بە شکاک؛ نوعی رقص)
 شکاندنەو: [چاوگەت] (۱) دەستەواژە ی گوڤە
 و ییازانە؛ شکاندنەو یان چوواندنی گوڤەو یی بێ
 پشکیل لە جوړاییندا. (پوچ کردن جوړاب درجو
 راب بازی) (۲) پاش دەمکی شانی چایی ئیستی کانی
 ک پ کردن و دیسان کردنەو ناو قووری. (ازقوری یک
 استکان جای پر کردن و دوبارە دا
 خل قوری ریختن)
 شکایەت: [ناو] شکات؛ گازەندە و گلە و داد خو
 از ی. (شکایت)
 شک بوچوون: گومان کردن لە کەسیک؛ گومان
 بردن. (گمان بردن)
 شکست: نوکۆولی؛ شکان؛ بەزین؛ کۆل دان.
 (شکست)
 شکست هۆر پەستە ی؛ چاوگەت [هەلپەستەو ی
 شکاو. (شکستە بندی)
 شک لیکردن: [چاوگەت] گومان لە کەسیک
 کردن. (بە کسی شک کردن)
 شکۆ: [ناو] جەلال؛ لە گەڵ شەرمدا دی، شەرم
 و شکۆ؛ شەرم و حەیا. (شرم و حیا)+
 شکۆفە: [ناو] واباو بە گۆلی داری بەر دەلین،
 بە لام شکۆفە گۆلی نە کراو یە؛ پشکوژ؛ خونچە.
 (غنچه)

شکەف : [ناو] دهبه؛ تهنه که پووتی نهوت؛ دهفر
ی گهوره وهک بهرمیل؛ چهلهنگی نهوت. (پیت)
شکه نهجه : نه شکه نهجه؛ تازار. (شکنجه)
شکین : [پاشگر] ناوبک؛ شکینه؛ کهسیک که
دهشکینی. (شکست دهنده؛ شکننده چیزی)
شلاتی : < شهلای.
شلپ وهوڤ : [دهنگناو] شلپه شلپی زور. (شلپ
شلوپ)
شلپیتاو : شوڤاوای زورتراو و بی پون. (کنایی،
شوربای خیلی آبکی)
شلته : [ناو] دوشهک؛ پارهخی نووستن. (تشک)
شلکردن : [چاوهگهت] نهرم کردن؛ (ب) فش
کردن. (نرم کردن؛ اخ کردن و تحویل دادن)
شلکه پان : [ناو] نهرمه ی پان (شلکه پانی بگوو شم
بوئی له سینته ومهم کهم) «مین» (نرمی ران)
شلکه گووی : [ناو] جیگای کونکردنی گوویچکه
بو گواره؛ نهرمه ی گووی. (نرمه گوش)
شلوی : شله ژاو؛ ڤمگ تیک چوو. (رنگ باخته؛
آشفته)
شله پاندن : [چاوهگهت] شله قاندن؛ بهیه کدا دانی
شله مهنی. (جنباندن و بهم زدن مایعات) +
شله ساوار : [ناو] پرویشینی تراو. (آش بلغور آبکی)
شله مهنی : [ناو] تراو؛ ثاوه کی. (مایعات)
شله و بوون : [چاوهگهت] شل بوونه وه؛ تراو بوونه وه؛
نهرم بوونه وه. (آبکی شدن؛ نرم شدن)
شله و قوله : [ناوت] که دهه و گووده؛ بهره لاهه ره لاه؛
لات ولووت. (لات ولوت)
شمش : [ناو] له قالب دراوی کاتزا؛ وهک شمش
تهلا. (شمش)
شمشیربال : تهیره کویره؛ تهیره حه وایيله. (پر

ستوی سیاه)
شمشیرسی چاره کی : (ب) به ڤوالهت تازا و له ته
سلدا خوڤی. (شمشیر سه چاره کی)
شمقار : جوڤیک بالندهیه له شاهین چکوله تره و
گوشت خوڤه. (نوعی شاهین)
شملی براهه : < شمل و بهره کهت.
شناسای : [چاوهگه] ناسین؛ ناس کرن؛ شارهزا
بوون. (شناختن)
شناسنای : [چاوهگهت] ناساندن؛ شناساندن؛
شارهزا کردن؛ فیئر کردن؛ ناشنا کردن. (شناساندن)
شنووت : دهسته ک؛ دهسته کی داره پرای خانوو.
(تیرسقف)
شوان کار : [ناو] (۱) شوانی بهرغهل. (شبان بره).
(۲) شوانکاره؛ شوانی کردن به نیوهیی. (شبانی
کردن و سهیم شدن در مالکیت گله). (۳) کهسی
که پیشه ی شوانی بیته. (شغل شبانی)
شوانکیله : گیاییکه جیوه بیکی کیشداری ههیه.
(نوعی گیاه)
شوانه ویله : (ب) مروقی ساکار و گهوج و گیل.
(انسان ساده)
شوٚت گرسیڤ : گیای خشیل؛ کهوله گیا؛ دوو
دلۆپ شيله ی نه و گیایه هه وینی لیتریک شیره
که بیکات به پهنیر. (علف پهنیر)
شوخی باز : گالته چی؛ گالته وه که پ کهر؛ حه نه ک
باز؛ حه نه ق باز. (شوخی باز)
شور : که له سوو؛ مانگییک که کهل زور سواری
بیته؛ (ب) هاو جییی کردنی زور و له سهریه کی
نیر له کهل میوینه. (زیاد جفت گیری کردن ماده گاو)
شور : سویر؛ پرخوی. (شور)
شورافک : شوراف؛ شورک؛ شوره کات. (شوره زار)

شوپش : ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه) +
 شوپقه بوون : شوپره بوونهوه؛ دالقان؛ هه لواسران.
 (سراژیر شدن؛ آویزان شدن)
 شورک : شوره کات؛ زموینی که خاکی سویر و
 خونداریبی. (شوره زار)
 شوپ کردنهوه : [چاوگهت] داهيشتن؛ داهیلان؛
 بهردانهوه. (آویزان کردن)
 شوره شوان : [ناو] نانه مروچه؛ شه وهره شهوهن؛
 گیاییکه بو خوراکي ئاژال، له سه قز و سابلاغ له
 گهل قازیاخدا ده یانکولاند بو عیلاجی زهر دوو
 یی و رامالینی زهر داو. (اسپرس)
 شوپهلأس : هاوالی خه زال له بهیتی لاس خه
 زالدا. (نام مردانه)
 شوفاق خور : شوفاو خور؛ چلکاو خور؛ (ب) نوکهر
 و بهرماوه خور. (نوکر ماب)
 شوقة : له نارهوی و مرگیراوه < ئاپارتمان (آپار
 تمان)
 شوک : قولایی ماسیگرتن. (قلاب ماهی گرفتن)
 شوکره لات : [ناو] شوکولات؛ چو کلیت. جوریک
 شیرینی. (شکلات)
 شوکه : [ناو] شیله یی که میشوولهی (شسته)
 دروستی ده کا و له سهر گهلای داران به تاییهت
 له سهر گهلای داربی دهنیشی و تامی شیرینه و
 له گه زو ده کا. (مدفوع شته)
 شوکرن : [چاوگهت] کار کردن؛ ده وامکردن
 (کار کردن)
 شوڤ کهفتن : [چاوگهت] وه شوین کهوتن؛ به
 دووادا پوشتن؛ (ب) رچه و پویشوینی که سیک
 گرتن. (دنبال رفتن؛ دنباله روی)
 شووالیس : < شهروال پس.

شووال چه پهل : < شهروال پس
 شوورته : که شک. (شک)
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگه یشتن
 کراو بو دوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووتیله : شفته زی؛ گیاشیر؛ دوو دلوپ له شیله
 ی ئهو گیایه ده بیته هو ی پهوانی. (گیاه فرفیون)
 شووخال : [ناو] شوین؛ ئاسهوار. (رد؛ عمل
 بجامانده)
 شووداخ : [ناو] داخی سهر گو یچکه ی ئاژال.
 (داغ گذاشتن روی گوش حیوانات)
 شوورا : [ناو] شووبرا؛ هیومر. (برادر شوهر)
 شووره و مووره : شروشاتال؛ ئه سپایی نیومالک.
 (وسایل منزل)
 شووش : ناوی بازپرایی کهونارا له باشووری
 ئیران. (شوش)
 شووش : (۱) [ئاوه ناو] باریک؛ (ناو) په نمانی
 جیگهی قامچی؛ شووش بهستن؛ ماسینی جیگای
 قامچی وه شانندن. (جای شلاق) +
 شووشبین : [ناو] شووشبان؛ پیاوانی بانگه یشتن
 کراو بو دوات؛ برازاوا. (رفقای داماد در عروسی)
 شووشته ری : (۱) جوریک پاخه ری وه ک به په یه.
 (نوعی زیلو) (۲) ناوی مه قامیکی تاواری کوردی
 و فارسیه. (شوشتی)
 شووشته ری : گوشه ییکه له مه قامی هوما یووندا،
 هندی به بنه مای هوما یوونی ده زانن. (شوشتی)
 شووشتی : شوړاو؛ [پابووردوی شتن بو سیهه م
 که سی تاک]؛ شوړدی. (شسته شده؛ شست)
 شووشی : ناوی قه لاییک له خوراوی باکووری
 ئیران بووه. (قلعه شوشی)
 شووفلجه زن، شادی به هو ی پرگار بوونی موو

سایه کان له بهندی بابلیه کان له لایهن کوور
شی هه خامه نشیه وه، که مووسایه کان هه موو
سالی له نهوه لی پایزدا دهیگرن. (جشنپاییزی
یهودیان)

شووگا: که له کیوی. (شوکا)

شووگره [ناو] جه غیزیکی کانزای له غاوی نه سب
که لچی خوارووی نه سب ده چی به نیویا. (گیره
لگام)

شویردن: سواری؛ گوشین؛ سواردهی؛ گواشتن؛
گفاشتن. (فسردن)

شوین به شوین: یه ک له دوا یه ک؛ به دوا ی
یه کدا پهمانه کردن و ناردن. (پشت سرهم)
شوینگر: [ناو] (۱) جیگر؛ به ردیل. (جانشین). (۲)
پی و شوینی که سی هه لیزاردن و کهوتنه سهر
نهو پموشته. (پیرو)

شهبانکاره: ناوی هوژیکی کورد، که دایکی نه
رده شیر ی باببه کانی شای ئیران لهو هوژه بووه.
(نام عشیره ای کرد)

شهبخان: [ناو] داوین و گو شه ی کهوا؛ شاقهل.
(دامن کتوعبا)

شهبکاندن: [چاوگه، ت] ئیشانندن؛ ئیشان. (به
درد آوردن؛ درد کردن)

شهنم: (ف. مشه) شهونم؛ شهفتم؛ ئاونگ؛
قهرمو. (شبنم)

شهبه که ی چاو: [ناو، ت] تو پرنه ی چاو. (شبکیه
چشم)

شهبهنگ: [ناو] تارمایی؛ زور له دوورمه و به
حال دیار بوون. (شبح)

شهبالمه: [ناو] شه پلاغه؛ زله. (کشیده)

شهبالوخ: [ناو] وهروه؛ بیلی به فرمالین. (بیل)

برفروبی)

شه پاندن: [چاوگه، ت] شله پاندن؛ شله قاندن
(تکان دادن مایعات)

شه پلاندن: [چاوگه، ت] ئالوز کردن؛ شیواندن؛
شله قاندن. (آشفته کردن)

شه پله لیدراو: [ئاوه لئاو] سه کته کردوو؛ فهر کهم
کردوو؛ پهر کهم لیدراو؛ (ب) که سیک که ده ست و
پای ئیفلیج (سه قهت) بی. (افلیج)

شه په شه پ: [دهنگه ناو] ته په ته پی شتی شو پ که
جار جار له عهرز بخشی؛ (شلب شلب)

شه ترهنج: [ناو] شه ترهنگ بووه به لام ئارمو
پیتی (گ) ی نیبه و بووه ته شه ترهنج، یارییکه به
۳۲ موره ده کری. (شطرنج)

شه ترهنجی: [ئاوه لئاو] وه ک ته خته ی شه ترهنج
خانه خانه؛ چوار گو شه چوار گو شه. (شطرنجی)
شه ترهنگ: [ناو] ناوی پیشوی شه ترهنج؛ له بهر
نهوه ئارمو پیتی (گ) ی نیبه بووه ته شه ترهنج.
(شطرنج)

شه ته: [ناو] میشله ییکی بی باله که له سهر گه
لای گول و گیا دهنیشی، جور یکیشی هه یه شو که
دروست ده کا. (شته)

شه ختاندن: [چاوگه، ت] بهراوه ژوو کردن؛ هه
لگه پاندنه وه؛ سهره ونخوون کردن. (برگرداندن)
شه ختین: بهر ئاوه ژوو؛ سهره ونخون. (برگرداندن)
شه خسه: [ناو] شه خته؛ بای زور ساردی پاییز
که زهر حات له بهین دهبا. (سرما ی پای پاییزی
آفت کشت)

شه خل: [ناو] شه قل؛ دیاری کردن. (نشان)
شه دانکه: [ناو] بهر بوخچه و کیسه ی شانه و
ئاوینه ی زنان. (جای وسایل زنان)

شده لار : میزه‌ری شده‌ی لار پیچراو؛ [ناو]

لاره پیچ به‌سەر. (کج‌دستار)

شەربەک : شەربە؛ لیوان؛ ئاوخۆری؛ لیوان.

(لیوان)

شەڕ بەرپاکردن : [چاوه‌ت] گێچەل نانه‌وه؛

شەڕ هەڵایساندن؛ ئازاوه نانه‌وه. (شەڕبەریکردن)

شەڕخواز : [ئاوه‌لناو] جینگز؛ بیانووگر؛ شەڕفروش،

جینگن. (ستیزه‌جو؛ جنگ‌طلب)

شەردین : داییزان؛ لەبیزنگ‌دان. (غەربال‌کردن)

شەڕکەر : [ناو] (ب) که‌سانی که‌ چەک و سفته‌ی

بی‌مەحل (بی‌جی) به‌ هەرزاتر ده‌کەرن و کاری

وەرگرتنی پاره‌ی چک و سفته‌که‌ وەهسته‌و ده

گرن. (شەرخ)

شەرمخاندن : [چاوه‌ت] خوراندن؛ به‌ ناخوون

رنین؛ هەل‌گلاشین. (خاراندن)

شەرمخین : [چاوه‌ت] خوروو لی‌ پەیدا‌بوون؛

خوران. (خاریدن)

شەرمین : [ناو] گیای گوله‌زەنگ؛ ماکی خەو

هینەری لی‌ده‌گیری. (گل‌شراب)

شەڕنانه‌وه : کە‌شەڕ بەرپاکردن.

شەڕنەخیوی : [ناو] شەڕانخیوی؛ شەڕناخیوی؛

غارغارین و تەقلە به‌ ئەسب. (تاخت‌وتاز)

شەروال‌پیس : [ئاوه‌لناو] داوین‌پیس. (تردامن)

شەڕوبنار : [ناو، ت] شەڕوکی‌شه. (جنگ‌ودعوا)

شەڕوتەر : [ناو، ت] کی‌شه و هەرای بی‌جی و خو

نەخواز. (جنگ بی‌جهت)

شەڕوشوڕ : [ناو، ت] فیتنه و کی‌شه له‌ ناوچه‌یی‌کدا؛

کی‌شه و هەرا؛ نانه‌منی. (ناامنی)

شەڕه‌باخه : [ناو، ت] کی‌به‌رکی‌ی دروینه‌وانان له

کاتی دروینه‌دا. (مسابقه‌درو)

شەڕه‌فەر : کە‌شەڕه‌قسە.

شەڕه‌فنامه : کتییی می‌زووی کورد که‌ له‌ لایەن

شەڕه‌فخانی به‌تلیسییه‌وه نووسراوه. (شەرفنامه)

شەڕه‌قسە : [ناو] شەڕه‌فەر؛ شەڕه‌جینۆ، (یان به‌راستی

یان به‌گالته). (جنگ‌لفظی)

شەڕه‌ک : [ناو] شەڕیتی به‌ستنه‌وه‌ی ره‌شمال.

(طناب‌بستن‌چادر)

شەڕه‌که‌ر : [ناو، ت] شەڕکردنی دوو یان چەندکه‌ر؛

(ب) شەڕی چەندکه‌سیکی ناخالی و بی‌عەقل.

(جنگ‌خران)

شەڕمێزه : شەڕه‌رمب. (جنگ‌بانیزه)

شەڕه‌هەلگەرساندن کە‌شەڕ بەرپاکردن.

شەڕه‌هەلگەرسین : [ئاوه‌لناو] فیتنه به‌پاکەر، شەڕ

هەلخەپین. (برپاکندنه‌ فتنه)

شەری زیرپینگەری : [ناو، ت] شەڕی بەدرو بو

بازار گەرمی له‌ لای که‌سی یان لای موشته‌ری.

(جنگ‌زرگری)

شەش‌ناگر کە‌شەش‌تیر.

شەشپەر : [ناو] گورزیکی ئاسنین که‌ شەش

گوپکه‌ی هەبووه. (گرزقدعی) +

شەش‌پەنجە : که‌سانیک که‌ قامکی زیادیان

هەیه. (شش‌انگشت)

شەش‌تیر : [ناو] چەکی شەڕ که‌ شەش فیشه

ک ده‌خوات. (شش‌تیر)

شەشخان : [ناو] شەشخان؛ یاری مندالان.

(نوعی بازی بچه‌ها)

شەشده‌ربوون : پێگای ده‌رچوونی مۆره‌ گیران

له‌ نه‌ردین‌دا ؛ (ب) پێگهی چاره‌ به‌ستران له‌

ته‌نگوچه‌له‌مه‌دا. (ششدرشدن)

شەشلو : هەڕ به‌لگیکی پەراتتو که‌ شەش خالی

تیدابیت. (شش لوی ورق)

شه شلوویه: [ناوه لئاو] (ب) دروژن؛ حيله باز؛ کلاوباژ. (کلک)

شه شلوول: ک شهش تیر.

شهش و بیش: (بیش و شهییکی تورکییه و اتا (پینج)، شهش و پینج هیئان له نهر دین دا؛ (ب) دهست پیوه نه گرتن؛ شهش و بیش خه رج کردن. (ولخر جی)

شه غلهم: [ناو] بهزموهه را؛ هه راوهوریا؛ ثوغله مه؛ غه له به. (دادوهوار و شلوغی)

شه غهل: [ناو] سه ریاچ کردن؛ سه رموهی پرووه ک هه لپاچین. (غرس)

شهفت: [ناو] ئامیریکی سه یاره یه که دهچی به ناو رینگی ته گهردا. (شفت) +

شهفتالوو: له هه شتالوو (قوخ) ده کا، به لام کورکی نییه و چوو کتریشه. (شفتالو) +

شهفتور: [ناوه لئاو] شهفتوور؛ لارمه لار؛ خووارو خییج. (اریب)

شهفته: گیامیشووله. (نام گیاهی است)

شهفته: شهپکه؛ شهپقه. (کلاه به دار)

شهفادی: شهفته؛ پییری شهو. (پریشب)

شهقبیری: شهو نشینی. (شب نشینی)

شهفته رادی: به سر پییری شهو. (پس پریشب)

شهفته چرا: [ناو] شهو چرا؛ چرای شهوی؛ (ب)

چرای خه. (چراغ خواب)

شهفته رین: [ناو] شهو چهره؛ شهو چله. (شب چره)

شهفته شت: [ناو] کالیار؛ تروژی که دایده نین بو توو. (خیار جنبه بزرگ تخمی)

شهفته شکی: [ناو] شهو کوپیری. (شب کوری)

شهفته پ: (۱) شهو گهر؛ شهوی به شهو دا ده گه پری.

(شب گرد). (۲) به زمی مالی بووک له شهوی بیش گوپژ تنه شهوی بووکدا. (جشن شب قبل از عروسی

در خانه عروس)

شهقاقی: [ناو] شقاق؛ شوقاق؛ نه خوشینی ولا خی به رزه یه که س میان ده قله شی. (مرض تر

ک خوردن سم اسب)

شهقاو: [ناو] قه ده دم؛ هه نگاو؛ هه نگاف. (گام)

شهقاویل: [ناوه لئاو] راسته وخو؛ راسته وراست. (مستقیم)

شهقتین: [چاوگه] شهق کردن و هه لوه شانده وهی درومان؛ هه لوه شانندن. (شکافتن)

شهقراندن: [چاوگه، ت] شله قانندن؛ شیواندنی

تراو؛ راژمندی تراو. (جنبانیدن مایعات)

شهقژن: [دهنگه ناو] دهنگی شهق وهو؛ وهک

دهنگی هه وره تریشقه. (صدای مهیب)

شهقلچی: بهر پرسی شهقل کردن و سهردان له شهقل. (مسئول مهریانشانه کردن)

شهقه ماسی: جوریک ماسییه. (نوعی ماهی)

شهقیف: [ناوه لئاو + ناو، بهر] شهقیف؛ شهقیو؛

شهق بردگ؛ شهق بر دوو؛ له تبوو؛ قه له شیواو

(در بزرگ؛ شکاف؛ شکافته)

شهکر پهنیر: [ناو] جوریک شیرینیاته له شهکری

هاپاوه چیده می. (شکر پهنیر) +

شهکروکه: [ناو] (۱) گیای که رته شی که بو

زیاد کردنی راده ی شهکری خوین به که لکه.

(شکر تیغال) (۲) کوپری لووسکه که له زهماوه

ندی هیندی تور کاندای دهره خسی به کنجی کچا

نهوه. (رقاص پسر دختر نما)

شهکره سیو: [ناو] سیوی گولاو؛ بهری داره

سیوی په یوه مند (موتور به) کړاو له همرمې؛ مرو
فی زور جوان و ږهزا شیرینی پی ده شو بهینن.
(سیب گلاب)

شه کری خوارد: شه کهری خوارد؛ (ب) بیجای
کرد؛ غه له تی کرد؛ گووی خوارد. (غلط کرد)
شه کنای: [چا وگه، ت] شه کاندن؛ ږاوه شانندن.
(تکان دادن؛ به اهتزاز در آوردن)

شه کو: بیلی تاییه تی ږاوه ماسی له چومی که م
تاودا. (بیل شکار ماهی)

شه که ت: (۱) شه که تدان: توند به ستن. (محکم
بستن). (۲) [تاوه-لناو] ماندوو؛ هیلاک. (خسته)
شه که راو: [ناو] شه کړاو؛ شه ربه ت؛ (ب) به ین
شیوان؛ په یدا بوونی ساردوسری له به ینی دوو
دوستدا. (شکر آب)

شه که ره: [ناو] گیای شه که ره؛ که رته شی؛ ډروه
گورزه؛ جیوه که ی که له جیی جزووی جوړیک هه
نگه؛ ژاله وه دیته دهره وه ده پته هیلانه ی هه نگه
ژاله و نهو جیوه بو زیاد کردنی قندی خوین به
که لکه و بو دهنک به ربوونیش باشه. (گیاه شکر
تیغال)

شه کیانه وه: [چا وگه، ت] شه کانه وه؛ له رانه وه؛
به دهم باوه له رینه وه ی قوماش. (اهتزاز)
شه کین: [ناو] جگین؛ یاری به قاب. (بازی
شتالنگ)

شه که: [ناو] لای چالی قاب؛ چکه؛ ږووپه پری
پشته وه ی پکه. (طرف گود شتالنگ)
شه لاق: شه لاخ؛ شیلای؛ قامچی؛ قه مچی.
(شلاق)

شه لال: [تاوه-لناو] بی حال؛ زور شه که ت و شال؛
زور ماندوو و هیلاک؛ زور نه خوش. (بی حال) +

شه لان شه لان: شه له شه ل؛ به شه لین ږویشن.
(لنگ لنگان)

شه لپه: [ناو] مار نه گه ز؛ چه که؛ جزمه. (چکه)
شه لین: [چا وگه، ت] بنکه ن؛ ږیشه که ن؛
دوور خستن؛ لا بردن؛ له به ین بردن. (ریشه کن؛
از میان برداشتن)

شه لتاخ: [ناو] شه لتاخ؛ شلتاخ؛ ته شقه له؛ گیچه ل.
(شلتاق)

شه لتاخ: [ناو] شه لتاخ؛ شه ږووشی؛ ته شقه له
کردن. (قاتلای)

شه لته: [ناو] خه رار؛ هوږی زور گه وره ی تاییه تی
کاکیشان، له ږه شکه چکو له تر. (غراه)
شه لوال: شه روال؛ پاتول. (شلوار)
شه لوال به کو ل: [ناو] شه روال به کو ل؛ گیاییکه

بنه که ی ده خوری و بو ږه وانی به که لکه. (گیاهی
است با خاصیت مسهل)

شه ل وشه پک: [ناو ت] شال وشاپک؛ ږانکو
چو غه. (لباس از شال)

شه ل و کو ت: شه که ت؛ مانو؛ هیلاک؛ به لیدان
شپره کردن. (خسته)

شه ل و کو ت کردن: [چا وگه، ت] (ب) به لیدانی زور
شه که ت کردن و له توانا خستن. (کتک زدن زیاد)
شه له مکهره: [ناو] پشيله پاییزه. (قاصدک)
شه له می: شيلم؛ شه له م. (شلفم)

شه له وشه پک: [ناو] شه ل وشه پک؛ شال وشه پک؛
ږانکو و چو غه. (لباس محلی از شال)
شه له ولهو: [تاوه-لناو] هه له ویز؛ زور بلی؛ چه نه
دریز. (پر حرف)

شه لی: [ناو] گپری؛ پا له نگبوون؛ له نگي.
(لنگي)

شهماته: [ناو] زهنگ؛ وهخه به رهینه؛ سه عاتی
 شهماته دار: سه عاتی زهنگ دار. (شهماته)
 شهمال گیر: [ناو] قاقلی به هار؛ گیاییکی گهلاپانه
 و گوله کانی چکوله و له پال یه کدان، عیلاجی که م
 خهویه. (گلپر)
 شهمامه بهنی: [ناو] جوریک کاله یه؛ کاله ی شه
 مامه بهندی. (بند چارق)+
 شهمامینه: < شهمامه +
 شهمانندن: [چاوگه، ت] (۱) واز لی هیئان؛ دهست
 لیبه ردان. (صرف نظر کردن). (۲) خلیسکاندن. ()
 سردادن
 شهمزیای: [چاوگه، ت] قورمچیی؛ سیس بوون.
 ئالوز بوون؛ زهنگ په پین. (آشفته شدن؛ پژمردن؛
 رنگ باختن)
 شهمزین: (۱) [چاوگه، ت] شهمزین؛ ئالوز بوون.
 (آشفته شدن). (۲) [ناو] ئاوالی شه م له بهیتی شه م
 و شهمزین دا. (عاشق شم). (۳) ناوه بو زنان
 شهمزین ناوه بو پیاوان. (اسم مردانه)+
 شهمسی: [ناو] شوپروهی به فر و سه هولی به
 هاران که درمگ ده تاو یته وه؛ ناوه بو زنان.
 (شره آب یخ که در بهاران خوب میشود)
 شهمشاد: [ناو] شهمشاد؛ داری شهمشاد. (شهمشاد)
 شهمشاق: [ئاوه لئاو] جووامیر و دل فراوان و به
 پیاوه تی. (راحمرد)
 شهموک: [ناو] شه م کوله که؛ داری که دهیده نه
 بهر دیواری شکست بو پراگرتنی. (حایل دیوار)
 شهمه ت: [ناو] جوریک جاو. (نوعی کرباس)
 شهمه ند و فیغ غرد؛ ند: [ناو] که رسته ی جوریک
 قوماره. (شمند و فر)
 شهمی: کورت کراوه ی ناوی شهمسه ددین و

شهمسولاً و شهمسی. (اختصار اسم)
 شهمندی شوپ: [ئاوه لئاو] شان داچه کاو؛ شیرزه.
 (پیشانی حال)
 شهمشه: [ناو] توولی هه لاجی؛ (جگه له هه لا
 جی کردنه که به جیکه نه و کهوان ده کریت)
 به شوولیکی باریک خوری و لوکه ده کوتن و
 پیی کو ده که نه وه. (باتر که حلاجی کردن)
 شهن کردن: [چاوگه، ت] خهرمان به دهم باوه دان
 بو جیا بوونه وهی کا له دان. (خرمن به باد دادن)
 شهن گال: [ناو] (۱) زهنگار. (زن گار) (۲) ناوی شار
 و چیا یکه له پوژ تاوای موسل. (نام شهر و کوهی
 است)
 شهنه با: [ناو] خهرمان به شهنه به دهم باوه دان؛
 شهنی خهرمان. (باد دادن خرمن)
 شهنه وا: [ناو] شهنه با؛ شهن کردن. (باافشون
 خرمن باد دادن)
 شه وئاژین: [ناو] شه وئاژین؛ ئاژین کردنی ئاو به
 سهر زهوی و مه زادا به شهو. (آبیاری شبانه
 مزرعه)
 شهوار. شهوگار. (شبهه. در طول شب)
 شهواره: [ناو] نه دیتنی چاو له بهر نووری زور به
 هیژ به تاییه ت له تاریکی دا. (در مقابل نور قوی
 چیزی راندیدن)
 شهواره بوون: [چاوگه، ت] (۱) چاوه له نه هاتن له
 بهر پرووناکیی زور و سهر لی شیوان. (عاجز از دیدن
 مقابل نور زیاد). (۲) به شهو هه لفرین و ئاواره
 بوونی مه ل له هیلائنه. (آواره شدن پرنده در شب)
 شه ووال بین: [ناو] به ن شه ووال؛ دوخین؛ هوجنه.
 (بند تنبان)
 شهوبات: [ئاوه لئاو] چیشتی شهومه نه. (غذای

بیات)

شهو بوسان : [ناو] گولی شهو بوی زمرد. (شب بوی زرد)

شهو به کیو : [ناو] مالائی که شهوانه له کیو مۆل دهری، له په چهی دووره دی. (در صحراماندن گله در شب)

شهو بیر : [ناو] دوشینی ئاژال به شهو دا. (دوشیدن گوسفندان در شب)

شهو چراخ : [ناو] گهوهریکه؛ گهوهری شهو چراخ که له تاریکیدا دهرهوشیته وه. (گوهر شب چراخ)

شهو چهره ز : [ناو] شهو چهره؛ شهو چله. (شب چره) شهوړن : [ناو] ړنینه وهی شهوانه؛ (ب) دزی له بیستان به شهو دا. (چیدن شبانه بوستان)

شهو سو : [ناو] چرای که سو؛ چرای کاتی خهو؛ چرای خهو. (چراغ خواب)

شهو که ران : [ناو] گیاییکی ژهراویه. (شوکران) شهوگورد : [ناو] ژووانی شهوانه؛ ژووان. (محل قرار شبانه؛ راندوو)

شهو مهمهی : [ناو] مانگه شهو. (شب مهمتایی) شهو نامه : [ناو] بلاقوکی نههینی که به شهو بلاو ده کریته وه. (شب نامه)

شهوهرگ : [ناو] شهوهر؛ شهبدهر. (شبدر)

شهوهره سووره : [ناو] گوچانه باغی؛ گیاییکه گوله که هی وهک گوچان چهماوهیه؛ کولیندراوی گول و گه لاکه هی بو بینایی چاو باشه. (شبدر عطری)

شهوهره شه : [ناو] جهژنیکی کاکه بیانه. (نام جشنی است در میان کاکه ایها)

شهوهره نگ : شهوی تاریک؛ تاریکی خهست؛ نه

نگوسته چاو. (شب بسیار تاریک)

شهو که : [ناو] شه به که؛ ته لجن؛ کون کون؛ کونا کونا؛ وهک شه بابک. (شبه)

شهو کی : [بهند + ناو] سبهینی؛ سبهینی؛ سوژی؛ سهیزوو؛ بهیانی. (فردا) +

شهو هه نیانه : [ناو] شهو هه نیانه؛ شهو جومعانه؛ (ب) خیری تاییه تی شهوی جوومعه. (خیرات شب جمعه)

شههباز : [ناو] شاباز؛ بازی سپی. (شاهباز)

شههبال : [ناو] شابل؛ په ره دروزه کانی بالی بالنده. (شاهپر)

شههراوون : [چاوگه، ت] له سفر پاشوو ههستانی یه کسم. (بلند شدن اسب روی دوبا)

شههریوه : [ناو] مانگی شه شه می سالی کوچی هه تاوی، به رانیه به نه یلوول. (شهریور)

شههسوار : [ناو] شاسوار؛ سوار چاک. سهرتویی سواران. (شهسوار)

شههله وهند : [ئاوه لئاو] هونه رهنند؛ زانا؛ فیرس. (هنرمند)

شهیتان : [ئاوه لئاو] (ب) هاروهاج؛ مندالیکی شه یتانه : مندالیکی هاروهاجه. (شلقو؛ بازیگوش) +

شهیتانهک : [ناو] پارچه ییکه له شاخی حیوان دروست کراو، لمبهینی دهسک و په نجه هی تاردا که سیمی تار ده که ویته سهری. (شیطانک)

شهیدایی : [ناو] شیتی و سهرگردانی به دوی داخواز یان عشق دا. (شیدایی)

شهیههت : [ناو] شههین؛ حیلهی نه سب. (شیهه)

شهباب : [ناو] گولپهی تهنور؛ چاوانهی تهنور؛ گولپهینی تهنور. (هواکش زیر تنور)

شیپ : [ناو] بهن؛ پسمان؛ قه مچی هه لخواینه

رى شىلاق. (شلاق گرداننده گردنا)

شىيُو : [ناو] كه رسته شىي ئه ندازه گرتنى نم و ته رايى و هلم. (بخارسنج)

شىتارى : [ناو] شىي تاريك؛ نه سې شىي توخ؛

شىي مهيله و كويت. (رنگ اسب كرنگ تيره)

شىت شەيتان: كه سېك به ئانقه ست خو بدا له

شىتي. (ديوانه مصلحتي)

شىتوشپ : [ئاوه لئاو، ت] بى ئاوه ز؛ بى ئه ده ب.

(بى عقل)

شىته شيت : [ناو، ت] به قيزانده ده مهه راشى

كردن، به تايهت بو زنن به كار ده برى. (دادو

فرياد كردن زنن))

شىته ويزه : تاوى به ئاوه ز و تاوى شيت؛ هه

ركات حالهت گوپن. (گاه عاقل گاه ديوانه)

شىته ويزى: قسه شى هه ليت و پليت كردن. (حرف

بى ربط و غير عاقلانه كردن)

شىتي پته رى : [ئاوه لئاو] شيتى پته به ر؛ شيت

و ويت. (ديوانه)

شيتين : [ئاوه لئاو] شيرتين؛ (ب) تراوى كه تينى

به ئه ندازه شى تينى شيرى تازه دوشراوى. (ولرم)

شىخانى : په يوه نديدار به عه شيره شىخانه وه

له نزىكى كه ركوك؛ (ب) هه لپه پينى شىخانى.

(مربوط به شىخان)

شير : [ناو] پروپهرى قوشه شى قه ديمى كه وينه شى

شيرىكى پيوه بوو؛ ئه و ديوى خهت. (شيرروى

سكه) +

شير : [ناو] شيرى: (سه ماوه ر، ده ستشورى، حه

مام). (شير آب)

شيراز: شارى كه له ئيران، زىدى حافظ و سه عدى

شاعيرانى به ناو بانگى ئيرانى كه به شارى گول

و بولبول به ناو بانگه. (شيراز)

شيرپ: شيرفه كرن؛ له شير برينه وه شى مندالى

شير خوره. (قطع كردن شير دادن به بچه)

شيرحه رام : [ئاوه لئاو] (ب) بيوه فا؛ بى نمه ك؛ بى

ئهمه ك؛ حرامزاد و فيله باز. (حرامزاده حيله گر)

شيرحه لال : [ئاوه لئاو] (ب) شيرحه لال، پاك

داوين، به ئهمه ك، حه لال زاده. (حلال زاده)

شيرخشت : [ناو] دارى شيرخشت؛ به ميوه كه

يشى ده لين شيرخشت؛ دزى به لغهم و پاليومرى

خوين و دزى زمر دوو بيه. (شيرخشت)

شيرخشت : [ناو] گه رد يكي ورده بو رهوانى ده

يدن به مندال. (شيرخشت)

شيرخورگه : [ناو] (ف. مشه) جيگاي به خيو كردنى

مندالانى شيره خوره. (شير خوارگاه)

شيرداخ : [ناو] شيرداخى؛ جورىك قوماشى قه

ديمى. (نوعى پارچه قديمى)

شيردادان : [چاوگه، ت] (ب) مهيل پى دان؛ ده

ست ئاواله بوون له حاندى كه سيكدا. (تمايل؛

سر كيسه شل كردن)

شيردان : شير به بيچوودان؛ مهمك به مندال

دان. (شير دادن)

شيرزاد : نيوه بو پياوان؛ به رناوى به ره بابيكي عه

شيره شى فه يزولابه گى له نه ته وه شى تاغا شير به گ.

(شيرزاد)

شيركو : (۱) نيوه بو پياوان. (نام مردانه). (۲) به چكه

شير؛ شيركوله. (بچه شير) (۳) شيرى چيا و كيو.

(شير كوه)

شيرگيا : [ناو] شير هه رد؛ دوو جو ره بى زه هر و زه

هردار، بى زه هر كه شى له ناوچه كانى سنه وجوانو

و مه هاباد و ورمى زوره و دزى بالوو كه شى مالتى

بهرزه‌یه. (مانیوک)

شیرمه‌رده : [ئاوه‌لناو] شیرم‌رده؛ بیچووی له‌رو
لاواز به‌هووی که‌م شیر ی دایکه‌وه. (شیرم‌رده)
شیرمه‌شک : [ناو،ت] مه‌شکه‌ی شیرتیکردن؛
(بی‌ری دین راده‌برن شیر مه‌شکیان پییه)

«فولکلور» (مشک‌شیر)

شیرواره : ده‌سته وامی شیر؛ له پاییزاندا که شیر
ی ئازال زور که‌مه‌ده‌کا چه‌ندمال شیر ی خوین
به نوبه‌ ده‌دن به یه‌کتر بو ئه‌وه‌ی بشی ماستی
لی‌دروست بکه‌ن. (قرض‌داخن شیربه‌همدیگر)
شیروخه‌ت [ناو] شیریاخه‌ت؛ یاری به‌قه‌ره پوو
ل. (بازی شیریاخه‌ت)

شیر وشک : [ناو] گهردی شیر که له ئاودا ده
یتاوی‌بنه‌وه و به مه‌مکه‌مز به زاروینانی ده‌دن.
(شیرخشک)

شیر و کوئل : [ناوریا،ت] ئه‌ستووئیک به سه‌ر کوئل
که‌ی دریزموه له بیچمی خاچ ، وه‌به‌ر دیواری
شکست ده‌دریت، (ستون سلیب مانند‌حایل دیوار
شکسته)

شیره : [ده‌نگه‌ناو] (۱) ده‌نگی قه‌له‌م قامیش له
کاتی نووسین‌دا؛ (دایک وه‌قوروان شیر ی قه‌له
مت بی) «فولکلور» (صدای قلم نی) (۲) ده‌نگی
دادپینی قوماش. (صدای جرداخن پارچه)
شیره به‌فرینه : [ناو] تاپووی شیر له به‌فر که
مندالان دروستیده‌که‌ن. (شیری‌برفی)

شیرمه‌له‌ک : [ناو] شووتی؛ شامی؛ هه‌نی؛ کو
لیندرای پیسته‌که‌ی دزی به‌ردی گورچیله‌یه
؛ به‌لام زور خواردنی شووتی ده‌بیته هووی په
نمان یان زامی گه‌ده. (هندوانه)

شیره‌تکه‌ر : [ناو،بک] مو‌جیاری که‌ر؛ نه‌سیحه

تکه‌ر. (ناصح)

شیره‌توون : [ناو] گیای شيله‌توون؛ توونه‌گیواو؛

توونه‌گیا؛ ته‌رخون؛ بو مایچه‌ی په‌نمانی

جومه‌گه (پوماتیزم) بو خه‌وی به‌که‌لکه. (ترخون)

شیره‌خانه : [ناو] شیره‌کی‌شخانه؛ له‌قه‌دیما

جیگاییک بوو بو‌کیشانی تریاک. (شیره‌کشخانه)

شیره‌می‌ناوی مانگی ده‌هه‌می کوردیه به‌رانبه‌ر

به به‌فرانبار (مانگی‌ده‌ی). (دی‌ماه)

شیره‌هر : < شیرگیا

شیری‌ده‌ریایی : [ناو] گیانله‌به‌ریکی قه‌له‌وی مه

له‌وانه و ماسی‌خوره و شیر به بیچووی ده‌دا. (

شیردریایی)

شیرین : ناوی ژنانه‌یه؛ بو شوپه‌اندنی شتی جوان

و مروقی جوان به‌کاردی؛ که‌نیشکه شیرینه‌که‌م؛

کچه‌جوانه‌که‌م، نه‌شمیلانه‌که‌م. (شیرین)

شیرین‌به‌له‌ک : [ناو] میمووک؛ شیرین‌به‌یان.

(شیرین‌بیان)

شیرین‌به‌هاره : ناوی شیرینی به‌پز شیراهیم

ئه‌حممه‌ده که شاعیر وخه‌باتگپری کوئلنه‌ده‌ری

کورد بووه و به‌پز تاهیرته‌وفیق به‌ئاواز گوتوو

یه‌ته‌وه. (نام‌شعری‌از‌ابراهیم‌احمد‌شخصیت‌نا‌امدار

وشاعر بلند‌آوازه‌کرد؛ نام‌آوازی‌کردیست)

شیرین‌توم : [ناو] گوله‌شه‌راو؛ گیاییکه له‌هه

ورامان و بانه‌زوره و له‌گه‌ل نارگیل و زه‌نجه‌فیل

ده‌به‌په‌ر نه‌وه بو به‌هیزبوونی هه‌ستی پیاوه‌تی به

که‌لکه. (گل‌ساعت)

شیرین‌تومه‌که‌شیه : [ناو] گیای بنجیله‌که‌شیه؛

گیاییکی کیویه تامی گه‌لاکه‌ی تفته و به‌ره‌که

ی بو کوخه‌په‌شه به‌که‌لکه (قنومه‌کوهی)

شیرین‌زووان : [ئاوه‌لناو] شیرین‌زمان؛ زمان

خوش. (شیرین زبان)

شیرینکاری : [ناو] (ب) هونه ر نوواندنی وهرز
شکارانی زورخانه به یاریکردن و هه لڅستنه
وهی که رسته میل و شتی تر و نیشاناندنی
لیها تووی خویان له کاری وهرزشی باستانیدا.
(شیرین کاری)

شیرین کاری : [ناو] جوان کاری؛ قهنج کاری؛
هونه ر نیشانندان. (شیرین کاری)

شیرین گروی : [ئاوه لئاوت] گروی خوین شیر
ین؛ هه روا شیرین خیل و شیرین شهل. (آله رو)
شیرین و فهرهاد : چیرو کیکی به ناوانگه که
نیزامی گهنجه وی به شیر دایناوه و شیرین
عاشقی خوسره و په روژ بووه، فهرهادیش عاشقه
پروته ی شیرین بووه. (شیرین و فهرهاد)
شیرینی خواردن : (ب) دیاری کردنی کچی بو
کوپری. (شیرینی خوران)

شیش کوت : بار و تابار به شیش پشکنین.
(بازرسی بار با سبب زدن)
شیشه ی مه ی : [ناوت] بوتری مه ی؛ بوتلی مه ی.
(بطری)

شیشی تفهنگ : [ناو] زمه؛ سوبه؛ تهل ئاساییکه
بو پاک کردنه وی لووله ی تفهنگ یان بو ده
رکیشانی قاپووی گیر کردو له تفهنگدا.
(سبب تفهنگ)

شیشی ته ندوور : [ناوت] شیشه ی کانزا بو دهر
هینانی کو له یان خوشکردنی ئاوری ته نوور.
(شیش ته ندور)

شیشی که باب : [ناوت] سیخی که باب برزاندن.
(سیخ کباب)

شیرینی شین گیر ی : به وی مردنی که سیکه وه

شیر هه لبهستن بو ی؛ لاواندنه وه به شیر.

شعر در مدح فوت شده

شیف برین : [چاوه گهت] شیو برین؛ کیلانی زه وی.
(شخم زدن)

شیفه رهش : [ناو] شه وی رهش؛ ئهنگوسته چاو.
(شب تاریک)

شیکال : [ناو] کاله و قونده ره و کهوشی دپاو که
له پادا چه که ی دی. (پاپوش گهنه وه ره)

شیکرن : [چاوه گهت] (۱) رافه کرن؛ شروقه کردن.
(تفسیر کردن). (۲) شوو کردن؛ میرد کردن. (شو
هر کردن)

شیل : [ئاوه لئاو] لیل؛ ئاوی شیل و عاسمانی شیل
واتا ئاوی لیل و عاسمانی تم گرتووی نه ساف
(ضد صاف)

شیلان ویلان : [ناوت] شیل و بیل؛ فرو فیل؛
فیل و ته له که. (شیله پیله)

شیلانق : [ناو] جوریک مه زره قی بی تمتمه یه که
به شپ ده خو لته وه. (نوعی گردنا) +

شیلاناوی : گوندیکه نزیک مه هاباد، زیدی
ماموستا هیمن. (نام قریه ایست)

شیلگیر : (۱) [ناو] بیژنگ و که وی کون زل.
(غریبال خیلی درشت). (۲) [ئاوه لئاو] شیتگیر؛ سوور
بوون له سه ره مه به ست. (مصر)

شیله په ریژ : پاداگرتن له سه ره شیله په ی ئاموور
و چه قاندنی زیاتری گاسن له شیو بریندا؛ (ب)
ته واول تیچه قاندن. (شخم زدن عمیق)

شین به ندان : [ناو] به ی؛ پرسه؛ تازی؛ عهزا؛
شین گیر ی؛ ماته م. (عزاداری)

شین خور : فروشتنی حاصلات پیش به ره هم ها
تن. (پیش خور)

شینکه : [ناو] جووله وهریکی شین پهنگه له ژیر
په پوبالی فرنده په یاددهیی. (جانوری شپش
مانداندگل پرنده) +

شین گیر : [ناو، بک] مردوو لاوین؛ شیوه نکهه ر بو
مردوو. (عزا گرفتن؛ عزاگردان)

شین وړهش بوونه وه : [چاوگه، ت] (ب) پیران
کردنی منډال له بهر گریانی زور. (کبودشدن
بچه بسبب گریه زیاده)

شین خاتوو زمهریر : [ناو] (ب) سه رما و توفی
هه وه لی په شه مه؛ پریوایه ته کوپی سه یاح به ره و
پوژناوا که و ته پری بو هینانه وهی خوړ، له کاتی
ئاخر مانگی زستاندا و نه گه پرایه وه خاتوو زمهری
خوشکی سه یاح شینگیری بو کرد که هه مان سه

رما و سوله ی مانگی په شه مه یه. (سرما ی آخر
اسفند و اول فروردین)

شیوه دان : [چاوگه، ت] ویچوون؛ دهسته واژه ی
وینه گه ریبه نه و وینه شیوه ی خاونه که ی نادا :
واتا له و ناچی. (شبییه بودن)

شیوه قوله : [ناو] شیوه قولانی؛ چیشه قوله ی
منډالان که تیکلاوی ده که ن و ویکه وه ده یخوون.
(خوراکی که بچه ها قاتی می کنند و باهم می
خورند)

شیوه کردن : [چاوگه، ت] به پروا له ت ویچوون؛
دووشک بوون له ناسینی که سی. (باتر دینده کسی
شبییه بودن)

شیه و کردن : [چاوگه، ت] شی کردنه وه؛ شروقه
کردن. (تفسیر؛ شرح دادن)

عادلو : [ناو] ئاداو؛ ئاداب؛ (۱) رهسم و
 ږسوم. (آداب). (۲) کیم) کیم و زووخواوی
 برین. (خون وچرک زخم)

عادل : ناوه بوږیاو. (اسم مردانه)

عارسز : [ئاوه لئاو] بی عار؛ (سز) وشه ییکی
 تورکیه به واتای (نه بوون) و (عار) واتا
 عهیب و نهنگ بی عاریش واتا بی نهنگ
 و بی عهیب به لام وا باوه به که سیک ده لاین
 که بیډه روه ست و بی شهرم بیت، (بی عار)
 عارب قوژی : [ناو] ئارمو قوژی؛ جوړیک
 ږووه که؛ گولیکی شینی که مړه نگی هه یه.
 (نوعی گل)

عاره قگیر : [ناو] ژیر کراس. (زیر پیراهن) +
 عاره قه : [ناو] ئاره قه؛ خووه؛ خووه ی؛ عاره-
 ق. (عرق)

عاره ویی جلف : زمانی ئاره ویی زاراوه یی.
 (عربی جلف)

عاسته م : [ئاوه لئاو] حاسته م؛ سهخت؛ دژوار؛
 وهک شاخی عاسته م. (دشوار) +

عاسته م و دووبه لآ : [ناو] زور هیواش؛ به-
 عاسته م و دووبه لآ دهستم لی که هوت؛ که-
 موو که؛ شتی زور که م. (خیلی یواش؛ خیلی-
 کم) +

عاشق بهند : [ناو] زنجیر و زه مبه له کیکه بو
 سهر سینگى ژنان. (زیور زنان)

عاقیق : [ناو] عاقیق؛ ئاقیق؛ جوړیک

موورووی به نرخ. (عقیق)

عالمه : [ناو] عالهم؛ دنیا. (ب) حال وهه و؛
 دهرویشی عالهمیکی تایبه ت به خو ی هه یه.
 (عالم)

عامباز بوون : [چاوگه، ت] نامباز بوون؛ له-
 هه مبیژگرتن و باوش پیدا کردن به شه ږموه؛
 هیرش بردن. (دست به یخه شدن)

عوولی : [ناو] ئوولی؛ ژوور؛ نهوم. (اطاق؛
 طبقه)

عوین : [ناو] ئوین؛ دهستی برنده وه یان
 دانانی یاری و قوما؛ عوینیک ته خته ی دانا.
 (یکدست بازی)

عوین : [ناو] ئوین؛ له تورکیه وه هاتووه، واتا
 کایه؛ بازی؛ قهره چی عوین : قهره چی بازی.
 (بازی)

عه برهش : [ئاوه لئاو] هه برهش؛ زور توونی.
 (خیلی تشنه)

عه بیر : [ناو] گیای شه مدانی؛ عه ترین؛ عه-
 تره گیا. (شمعدانی)

عه ته ب : [ناو] ږه خنه؛ عه تهو؛ عه یب؛ ایراد.
 (ایراد؛ انتقاد)

عه تهو : [ناو] عه ته ب؛ ږه خنه. (ایراد؛ انتقاد)
 عه جمان : حه جمان؛ حه جمین؛ ئوږه؛ ئارام
 و قهرار. (آرام وقرار)

عه جیو : [ئاوه لئاو] عه جیب؛ سه یروسه مږه؛
 سو سهره ت؛ به لاجه وی. (عجیب)

عهداف: [ناو] چلک؛ کیم؛ زووخاو؛ ئاداو؛
 ئاداب.
 (چرک زخم)
 عهدیال: [ناو] پهتوو؛ بهتانی. (پتو)
 عهدپابه: [ناو] ئهپابه؛ عهدهبانه؛ ئارهبانه.
 (ارابه)
 عهدپابهی جهنگی. تانگ؛ زیرپوش؛ تانگی
 که نه سهر ته گهری لاسیقی دهروا؛ ناتگ؛
 دهبابه. (تانگ)
 عهددانی: ئهردانی؛ زوران؛ بهعهدزدادن.
 (کشتی؛ زمین زدن)
 عهدزاله: [ناو] ههزال؛ که پروکه؛ سه کووی
 ناومال و په شمال. (سکوی جای اشیاء در خانه و
 چادر)
 عهدرک: [ناو] جیقه لدان؛ ناشک. (چینه دان)
 عهدرن: ئهرن؛ رق و قین؛ تووهره؛ قهلس.
 (عصبی)
 عهدرنوکی: [ناوه لئاو] ئهرنوکی؛ رقی؛ قه-
 لسی. (عصبانی)
 عهدرنین: [چاوگهت] ئهرنین؛ ئهرنین؛ عه-
 نرین؛ نه پاندن وتووهره بوون. (داد کشیدن
 از عصبانیت)
 عهدزهره: [ناو] تاو؛ ترس؛ خوف؛ لهعهدزهره-
 ت زیندان ههلات. (خوف)
 عهدسرانه: [بهند] ههموو عهدسریک؛ [ناو] (ب)
 نان خواردنی بهینی نیمه پو و شیو؛ عه-
 سروژه. (عصرانه)
 عهدسروژه: < (ب) عهدسرانه
 عهدسکه ری: (۱) سهربازی؛ نیزامی؛ ئهرته-
 شی.

(ارتشی). (۲) ناوی جوړیک ترپی بی ناوکه.
 (نوعی انگور)
 عهدشرفی: [ناو] ئهشرفی؛ قوشه ی
 چووکی ئالتون؛ ناوی سکه ی چووکی
 زیری ئیران. (اشرفی)
 عهدقرو: [ناو] لهعهدقروبی ئارموییه وه
 هاتوو؛ دوویشک. (عقرب)
 عهدلاخیده: [ناوه لئاو] جیاواز؛ جیا.
 (علیحده) +
 عهدله م: (ف. شه) جیی پشک کرنا ئاوئییه؛
 جیگه ی دابه شکردنی ئاو. (جای تقسیم آب)
 عهدلی قورته: [ناو] کاغز پهرداخ. (کاغذ-
 سمباده)
 عهدماراو: [ناو] ژووری ژیرزمینی بو پاشه-
 کهوت کردنی ئاو؛ بو شک و بهرمیلی
 جیگای ئاو. (بشکه جای آب)
 عهدمرداری: < ئه نبارداری یا ئه مبارداری.
 عهدماره: ناوی شاریکه که قه دیم ناوی
 (ئاوماله) بووه. (نام شهرست)
 عهدماراو: [ناو] عهدباراو؛ ژووری ژیرزمینی
 بو عهدمارکردن و پارگرتنی ئاو. (آب انبار)
 عهدمبار: [ناو] عهدمبارد؛ ئامبارد. (حمله)
 عهدمبه: [ناو] داریکه تاییه ت به
 هیندو وستان بهر که یشی ناوی عهدمبه یه.
 (عهدبه) +
 عهدمبه ر: [ناو] جوړیک نه ههنگه؛ عهدمبه ر؛
 شیاکه که یشی ناوی عهدمبه ر یان عهدمبه ره
 که عه تریکی بوئخووشی هه یه. (عنبر)
 عهدمبه ر: [ناو بهر] فرمانبهر؛ (ب) سهربازی
 که دهستووری بالادس پاده گه یینی. (امربر)

عەممە : [ناو] عەنبە؛ ئەنبە. (انبە)

عەمەلی : حەمەلی؛ کەسی کە وەسواس و دوودل بێ لە پاک بوونی زۆرشت. (وسواس)

عەمەلی : [ئاوێلناو] عەمەلی؛ حەمەلی؛ کە- سێک کە فیری عارق یا تریاک بووبی و نەتوانی دووری لی بکات. (معتاد)

عەمەلی : [ئاوێلناو] حەمەلی؛ دوودل لە پاکوتەمبسی؛ (وسواسی)

عەنبەرگول : گیاییکە لە ناوچەکانی سەقز و سنە و شنۆ زۆرە، بو بۆنخۆشی لە نزیکی جل و بەرگدا دایدەنن، لە عەترسازیشدا بە- کەلکە. (گل عطر)

عەنگرین : توورە بوون؛ ئەنگرین. (عصبانی شدن)

عەنناج : [ئاوێلناو] (ف.شە) گەلاج؛ حیلە- گەر. (حیلە گر)

عەنەزە : لە ئانا زاوێ هاتووێ کە ئانا تورکیە

واتا دایک. دایکزا؛ دارای پەسەنی دایکی؛ بە چارەوای پەسەن و کەحیل دەوتریت. (اسباصیل)

عەیار : [ناو] ئەیار؛ پێست و کەولی ئازال. (پوستبەز و گوسفند)

عەیار : [ئاوێلناو] حەیار؛ زۆرزان؛ حیلە باز. (حیلە گر)

عەیار : [ناو] عەیار؛ زەدەداری. (عیبەداری)

عەسا : پێغەمبەری خاوەنی کتیی عاسمانی ئینجیل. (عیسی)

عەشوێ گەر : [ئاوێلناو] عەشوێ فرۆش؛ بە ناز و خەمزە. (عشوێ گر)

عەشوێ گەری : [ناو] دلبەری؛ ناز و خەمزە- کردن. (عشوێ گری)

عەلام : عەلام؛ ئیلام؛ ئیلام؛ ناوچەییکی لە ئێران. (ایلام)

غایله : [ناو] خه یالی ییجی؛ دووشکی؛ دوودلی؛
غایله به دلتا نه ییت : خه یالی خراب به دلتا نه ییت.
(شک و گمان)

غایه تی : [وته؛ حه رف] به لام؛ من هاتم بولات
غایه تی تو له مال نه بوویت : به لام تو له مال نه-
بوویت. (اما)
غزباب : [ئاوه لئاو] (ف. شه) قه لهو؛ به که یف.
(چاق و سرحال)

غوتکه خوړه : [ناو] جوړیک مراوی. (نوعی مرغابی)
غوړابییه : [ناو] جوړیک شیرینیاتی تایبه تی
ئاوړیایجانی ئیرانه؛ غوړابی. (نوعی شیرینی)
غورد : [ئاوه لئاو] دمه؛ که لی دمه و نه خه ساوی
مل نه ستوور؛ غوللوور؛ که لی کوپاره داری قه لهو.
(گاو پر قدرت جنگی)

غولام گەردش : [ناو] پیشخانه؛ به رهه یوان. (جلو
اطاق نشیمن؛ جلوایوان)

غولغوله : [ناو] غولغوله؛ دهنگی ئاوی کانیاو که
له عمرز هه لده قولی؛ (ب) هه را و هوریا و قه ره
بالغ. (غلغله)

غهلان : [ئاوه لئاو] بو ی هه یه له فارسییه هه ها
تبیته نیو زمانی کوردی، خهلان؛ تلیاو (غلطان)
غهدووک : [ئاوه لئاو] قین له دل؛ غه یزله سک؛
رق هه لساو؛ کین له دل؛ ده خس. (کینه دردل)
غهب غه به : [ناو] به رخه به به؛ گوشتی ژیر چه نا که.
(غغبغ)

غهرقه؛ دو شه کی چووکی مندالان که نایلوئی

ئییه لده کیشن بو ئه وه ی ته نه ییت. (نایلون-
کشی دور تشکچه)

غه ره : [ناو] غهل؛ ئاغهل؛ خهل؛ کوژ؛ کور ته دیو
اریکی جه غز ئاسا بو حاوانه وی ئاژال. (آغل)

غه رب سنجان : ساس؛ سوور که؛ ته خته پیستی؛
جووجه؛ جووله موهریکی سووری مه یله و قاوه ییه،
شه وراوه و له نوور بیزاره، جیی گه زتنی زور به-
خو رو شه، له قه له شی دیوار و ته خته دا ده زی، به-
پرشاندنی نه وت به قه له شه کانی دیواردا چاره ی-
دیت. (ساس)

غه زنه کردن : ئاودز کردنی برین و چلک کردنی.
(چرک کردن زخم)

+ غه لیز : [ئاوه لئاو] (۱) خه ست. (غلیظ) (۲) (ف.
هن) له ئایین دا زور پی چه قین. (متعصب در دین)
غه لین : قامک یا پهل به گه روودا کردن بو
پرشانه وه. (چیزی در گلو کردن برای استفراق)

غه واس : فذ؛ عد : [ناو] ویشه ییکی ئارمویه و
هاتوو هه نیو کوردی، ئه وه ی له ئاودا خو ی قووم
ده کا و له بنی ئاودا بوشت ده گه پیت؛ (گه وه هه رم
که وته دهریا به، به سه د غه واس بو م دهریا به)
«هولکلر». (غواص)

غه واسی : [ناو] مه له کردن و چوونه بن گو م و
ئاوی قوول؛ (ب) لیکو لینه وه و به دوا دا گه-
ران. (غواصی)

غه وغا : غه لبه غه لب؛ هه راوه وریای جه ماوه ری
زور. (غوغا)

دوی بهندی و فتراکی بهن سامورته. (فتراک)
فتیلک: پلیته‌ی چرا؛ پلیته‌ی برین؛ فتیل‌ه-
چووک. (فتیله)

فجوق کردن: فجووز کردن؛ دل‌دهره‌اتن و
دبق کردن له دووری که سیک؛ سوی بوونه‌وه؛
پهرکه‌م کردن. (سکته کردن)
فدی: فهیت؛ فه‌دی؛ فهید؛ فه‌هیت؛ شهرم؛
حه‌یا. (شرم)

فر: (۱) توّم وه‌شاندنی هه‌راش و بلاو؛ ده‌غلی
چاندرای ته‌نک. (کشت کم‌پشت گیاموغلّه)
(۲) پیوه‌ندی. (ارتباط)

فر: خه‌بر به‌حریف‌دان له کاتی ته‌واو کردن و
برنده‌وه‌ی یاری پاسورد. (اعلام‌بردن-
یک‌دست‌پاسور)

فراماسیون: فرامسون؛ کومه‌لیکی نه‌هینی که
له نو‌روپا دروست بوو، له پاشان پهره‌ی سه‌ند
و ره‌نگی رامیاری به‌خویه‌وه گرت و زور به-
هیز و جیهانی بوو، زوربه‌ی نه‌ندامانی له که-
سانیکی ده‌سه‌ لآتدار و سه‌ربه‌ ده‌روه بوون.
(فراماسیون)

فرامین: ناشتایی؛ فراوین؛ فرابین؛ قاوه‌توون؛
قاوه‌لتوون؛ قاوالتی؛ قاوه‌لتی؛ قاوه‌تی. (وادیاره
له‌که‌ل فراویندا که له هیندی ناوچه به واتای
نیمه‌پوژیه جیاوازه) (صبحانه)
فری‌داندان: دژوین پیدان؛ جوین پیدان. (فحش-
دادن)

فابریکا: وشه‌ی بیانییه، کارخانه؛ کارگه‌ی
دروستکردنی شتومه‌ک به (تامیری ماشینی).
(کارخانه)

فارسوئی < فاسوئی
فارسوونیا < فاسوئی

فارگون: فارغوون؛ فره‌غوون؛ ثاره‌بانه‌ی یه-
ک‌ته‌گه‌ره‌ی ده‌ستی. (فرغون)
فاسوئی: فارسوونیا؛ فارسوئی؛ قوماشیکه بو
لیباس (جلو به‌رگ) (فاستونی)

فالووده: فالووده؛ پالووده؛ جوړیک هه‌رشته
ئاسا که له نی‌شاسته دروست ده‌کریت و شه-
ربه‌تی به‌سه‌ردا ده‌کریت: (پالوده)

فاماندن: فامین؛ تیکه‌یشتن. (فهمیدن)
فام‌کردنه‌وه: (۱) (ب) گه‌وره‌بوون و عاقل‌بوونی
من‌دال. (۲) به‌خودا هاتن و هو‌شیاری‌بوونه‌وه له
هه‌له‌کاری هه‌له؛ عه‌قل به‌یدا کردن. (۱و۲)
بزرگ‌شدن. بخودآمدن

فانتازی: رازاوه؛ نه‌خشینراو؛ جوان؛ ئیم‌رویی.
(فانتزی)

فانووس: (۱) چرای ده‌ریایی؛ چراییکه له‌سه‌ر
بورجی که‌ناری ده‌ریا بو پ‌نموونی پاپوژ. (۲)
له‌نته‌ر؛ فه‌نر. (۱و۲ فانوس)+
فت و فراوان: زورزیاد؛ زه‌حف؛ زوروزمه‌ن.
(فت‌وفراوان)

فتراک: فد؛ وشه‌ییکه فارسییه و مه‌لایی
جزیری فه‌رموویه (شکاره‌ک درخوری شاهم،

فرچوک : فلچہی چووک؛ قہلہمی مووی -
 چکولہ. (قلم موی کوچک)
 فردان : هاویشتن؛ (هاویشتن) فریدان؛ خستن؛
 هاڤیژتن. (انداختن؛ پرت کردن)
 فردو : فردوق؛ فردک؛ تیکوشیوی دو. (تلیت دوغ)
 فردوق : خوراکي خراب و ناپه سهند. (خوراک -
 بی ارزش)
 فردوق خور : فیروبو به خوراکي خراب خواردن؛
 پیس خوراک. (خوراک بد خوردن)
 فرس : [ناو] هه ریژ؛ فریزوو؛ هه ریژ. (فریز)
 فرسک : فرچک؛ گوچ؛ هه وین؛ ئامیان. (مایه)
 فرسهق نوین : [ناو، ت] فرسهنگ ژمار؛ نیشانده -
 ری ماوهی پښگا له سهر جاده. (فرسنگ شمار)
 فرشه : [ناو] فرچه؛ فلچه؛ قهلهمی موو. (فرچه)
 فرپک : [ناو] په پهره روک؛ په پهره روک؛ په روانه؛
 په پپوله. (پروانه)
 فرپوته : [ناو] قوماشی شانش چنراو؛ قوماشی
 سست وهه راو چنراو. (پارچه شل یافت)
 فرک بوون : زایین و بهر هینانی مایین؛ له زگ
 بوونه وهی مایین. (بچه آوردن مادیان)
 فرکه فرک : [ناو، ت] فر کوهوژ؛ (۱) هاتوچوی
 زور و بهلهز. (آمدن و رفتن زیاد و با عجله) (۲) په یتا -
 په یتا بهرد هاویشتن یان شتیک فریدان بو
 کهمی یا بو ئامانج. (سنگ یا چیزی انداختن -
 مسلسل وار)
 فرلداخ : [ناو] فروفیل. <فرو فیل> (نیرنگ)
 فرمان : له پروانگهی دستووری زمانه وه واتا
 کار (فیل)، (فعل) +
 فرمه : [دنگه ناو] پر مه؛ پرماندنی یه کسم.
 (صدای بینی اسب)

فرنه : [ناو] فرن؛ تهنوور؛ تهنوور؛ بو هیه
 فیفر (فیفری گاز) ی ټینگلیسی و فارسی له فرنه
 وهر گیراییټ. (تنور)
 فروشه مهنی : [ناو، ت] کالایی که بو فروشته؛
 فروشی. (فروختنی)
 فروفیشال : [ناو، ت] درو و دلهسه؛ فروفیل؛
 هووشه؛ بافیش. (چاخان یا خان)
 فروفیل : [ناو، ت] فرلداخ؛ فیل و فره رج؛ چاپو -
 چوب. (حیله و نیرنگ)
 فروک : [ئاوه لئاو] خوین شیرین؛ ئیسک سووک؛
 له بهر دلان. (جذاب)
 فروکه شکین : [ناو، ت] (۱) جوریک فروکه ی
 تیژبال؛ فروکه ی شه ری. (هواپیمای شکاری).
 (۲) چه کی که بو خسته خوار وهی فروکه
 به کار ده بریت. (اسلحه ضد هوایی)
 فروکه ی بو مبه هاوژ : جوریک فروکه ی جه -
 نگی که تاییه ته به خسته خوار وهی بو مبه.
 (هواپیمای بمب انداز)
 فروکه ی بی فروکه وان : جوریک فروکه یه که
 به ئامیری تاییه ت له دووره وه پښموونی ده -
 کری. (هواپیمای بی سرنشین)
 فرووت : ساقه تی گهنم. (ساقه گندم)
 فرووز : فروژ؛ زور بو هینان؛ تنگ پیه لچنین؛
 جاپز؛ قهلس. (به تنگ آوردن)
 فره خومر : فره خور؛ زور خور. (پر خور)
 فره دان : (۱) داندار؛ پر دان؛ گولی ده غلی که
 دهنکی زور پیوه یه. (پروانه). (۲) حاله تی
 زور دایین؛ زور بده ری. (زیاد دادن)
 فره گیل : زور گهر؛ نه وهی زور ده گهری.
 (زیاد گشت زن)

فرهماگ : زورماو؛ (ب) کوڼ؛ قهديمی. (زياد-مانده)

فرهنگ : فرهنگ؛ فرهنگستان؛ (ب) ټوپوړيا؛ کور تکراره یی ناوی فرهنگیس. (فرنگ)

فرهواج : دريژداد؛ زوربلی؛ چنه دريژ. (پر-حرف)

فرهوهړ : زورچه په کهر. < فرهواج

فرهوهړ : زورخور. (پرخور)

فرياد : فريا؛ فرهیاد؛ هاوار؛ داد؛ هانا. (داد)

فرياکهوه : (ب) زووپرو؛ زوو وهره؛ فريای که

وه؛ فريام کهوه؛ زووبگه یه؛ زووبگه ری. (زود

برس)

فريانه کهوتم : (ا) نه متووانی؛ دهستم نه گه-

یی؛ پيم نه کړا. (توانستم). (۱) فريای نه کهوتم

هه تامن چووم نه و پوښتېوو؛ نه گه یشتمی

(نرسيدم)

فريت : کشته ک؛ رایه لی تهون؛ تانی فرهش؛

بهن و پيسمانی کرژ بادراو. (تار در فرشبافی و

جنس آن تار)

فريدان : په رت کردن؛ هاوښستن؛ ټافيتن؛

تووپره لدان؛ خستن؛ ټاراسته کردن؛ ټاويزتن.

(انداختن؛ پرت کردن)

فريز : جوړيک دريل (دريل) به هه لسووپاڼيکی

زوره وه که مه ته یی تاييه تی ده خړپته سر له -

نه جارپدا. (فريز)

فريشته : پهری؛ ناوی ژنانه یشه. (اسمېزنانه؛

فرشته)

فريشک کهوتن : [چاوهگه،ت] به ژه کهوتن؛

نه خوښيني مندالی ساوا له ترسه وه. (مرض-

بچه قنداقی از آغوز گرفتگی)

فريشک گرته وه : [چاوهگه،ت] چاک کردنه وه ی

نه خوښيني مندالی که فريشکی کهوتی. (به-

ژه کهوتی) يان ترساييت (علاج مرض بچه-

قنداقی از مرض آغوز گرفتگی يا ترس)

فريشې : [تاوه لټاو] براشتی؛ برزاو؛ کوللو. (پخته)

فريودهر : [ناوبک] هه لځه لټين؛ که سی که

فريو دده؛ خاپين؛ هه لټريوین. (فريب دهنده)

فستق : فندق؛ بهری داري که ټيکه ل ده کړپته

نيو ټاجيل؛ داری فستق. (فندق و درخت فندق)

فسدوومان : زوورپک که کوڼمه ليک جگه ره ی

ټيداده کيش يان پر له هه لم و دوو که ل.

(اطاق پراز بخارودود)

فسه گور : تسه گورگ.

فس نيشتنه وه : بادهر چوون؛ (ب) له هه وا و ته

که بور و لووت به رزی کهوتن. (از تکبر افتادن)

فسه کلک : مريشک يان که له بابيک که کلکی

شوړبی. (مرغ و خروس دم رو به يابين)

فسه گورگ : [ناو] جوړيک جالجالو که ی بی-

داوه ته نه یه که له عه رزیدا چاليکی چکوله ی خز

هه لده که نی و خو ی له ژپره وه له بوښه دايه که

جووله وهری تی بکهوی و ټاو يان بکا. (نوعی-

عنکبوت زمينی)

فشاندن : چه ماندن؛ لار کردن و چه ماندنه وه

وه که که مه ی گوچان. (خم کردن)

فشاندن : فيشقاندن وه که دهنگی به راز.

(صدای گراز)

فشه پرته قال : نارنگی. (نارنگی)

فشه و بوون : فش بوونه وه ی مريشک بو که له-

شير؛ فش بوونه وه؛ شل بوونه وه. (شل شدن)

فشين : [چاوهگه] (۱) چه مين؛ خواربوون.

(خمیدن). (۲) هووشه کردن؛ خوٲاريف کردن؛ به خوٲشين. (از خود تعريف کردن). (۳) دهنگي- هووشاندني مار. (صدای مار) +
 فلتَه: [دهنگه ناو] پلٲه؛ دهنگي قسه کردني بيٲداني پير. (صدای حرف زدن پير بي دندان)
 فلجه فلج کردن: ملجه ملج له کاتي خواردن دا؛ (ب) قسه ي بيٲام کردن؛ فلتَه فلت کردن. (صدای حرف زدن بيدندان)
 فلي: کور تکراره ي ناوه کاني (فلامهرز، فهرامهرز، فهره يدون و فهريد) (مختصر شده فرامرز و فريدون و فريد)
 فنجل: بوٲره يپاو؛ گوله که؛ (ٲٲواره وه خته فنجل به به خته) «فوتکٲوٲ». (مرد بي ارزش)
 فوت وفن: [ناوت] ورده کاريگه لي پيوست بوٲ کردني کاري؛ فهندوفيل. (فوت وفن)
 فوتو کوٲي: وشه ي بيانييه، فهرکاندن؛ ويٲه هه لگرتنه وه زياتر له نووسراوه. (فتوکٲي)
 فوٲر: له گهل (فش) دا دي فش وفوٲر: گه وره و ههراو. (گشاد)
 فوکل: [ناو] (۱) له کاتي سه رتاشين دا بهري- سر دهه يلنه وه که فوکل ي ده لين. (فکل).
 (۲) مووي سر به ره بان شانہ کردن و خستني- به پشت سه ردا. (موي شانہ شده روبه بالا). (۳) مليٲج؛ شالگه ردن. (شالگردن)
 فوکل وکراوات: [ناوت] مل پيٲج و قه ره ويٲه. (شالگردن وکراوات)
 فووله دو نه کردن: گوي به چه لال و چه رام نه- دان. (در قيد حلال و حرام نبودن)
 فه تراک: [ناو] زمره؛ زبان؛ ٲيش ونازار. (زيان- ورنج)

فهٲرومه: [ناو] موتوربه؛ په ترمه؛ په يوه- نذر دني دار. (پيوند درخت)
 فهٲسان: خنکان؛ خه فه بوون. (خفه شدن)
 فهٲساندن: خنکاندن؛ خه فه کردن؛ قه له شانندن. (خفه کردن؛ شکافتن)
 فهٲسين: قه له شين؛ قه له شان؛ خنکان. (ترک- خوردن. خفه شدن)
 فهٲسووت: فهٲرتسووت؛ دارزاو؛ داقنيو؛ ٲزاو. (پوسيده؛ فرتوت)
 فهٲحه: کور تکراره ي فهٲتحوٲا؛ (ب) گيز و وٲ. (گيج)
 فهٲراش: وشه ييکي بيانييه به لام له کورديدا ماناکه ي گوٲراوه و به واتاي گاره که ري به رده- ست و چاپه زي ميوانخانه ي گه ورانه. (مستخدم بزرگان)
 فهٲراشي مه دره سه: گسگ دهري چه وش و چه ساري مه دره سه. (فراش مدرسه)
 فهٲراموٲشخانه: جیگاييک بوٲ تاليمي ٲي و ٲه- وشتي ٲه نداماني فراماسيون. (فراموشخانه)
 فهٲرخه سيني: [ناو] فهٲرخه بوٲ چکوله ي هه رشت به کارد ي و بوٲ به چکه ي چه يوانيش ده- گوٲريٲت، که شهٲي چکوله؛ مجوٲعه ي چکوله. (سيني و مجمع کوچک)
 فهٲٲروخ: ناوه بوٲ يپاوان؛ سه رکه وتوو. (نام- مردانه؛ پيروز)
 فهٲرزانه: فر، وشه ييکي بيانييه و به ٲوالٲهٲ کوردييه و بوٲي هه يه له فره زان وه رگيراييٲت؛ فره زانا؛ فره زان؛ چه کيم. (فرزانه)
 فهٲر سهٲخ: فرهٲسهٲخ؛ فرهٲسهٲق؛ فرهٲسهٲنگ. (فرسهٲنگ)

فهرسنگ : [ناو] فرسه ق؛ فرسه خ؛ دريژايي
 ريگا نزيك به سي مایل (ميل). (فرسنگ)
 فهرشه : پنه كه؛ پنه؛ ته خته ي گونگه هموير له
 سهر يان كړدنه وه. (تخته پهن كړدن چونه خمير)
 فهرشي باريكه : < فهرشي لاکيش.
 فهرشي تابلو : فهرشي تابلو؛ جوړيک فهرشي
 ده ستياي چوو كه يه پوگه ي زياتر له ثاوريشمه
 و گريكانی زور ورده : و زياتر (پورتره) و وينه -
 ي جوانی له سهرده نه خشين و له قايي ده -
 گرن يو هه لواسين به ديواړی ثوده دا. (فرش -
 تابلو)
 فهرشي خرسه ك : جوړيک فهرشي نه باشه
 گريكاني هه راشه (گه وره يه) و تووکی دريژتره.
 (فرش خرسك)
 فهرشي ده ستياف : فهرشي كه به ده ست ده -
 چنريت. (فرش دستياف)
 فهرشي لاکيش : فهرشي كه باريك و دريژ زياتر
 يو سهر پليكان به كه لك ديټ. (فرش باريكه)
 فهركه م : [ناو] په ركه م؛ كوټووېر؛ نه خوشيني
 شه پله. (سكنه)
 فهرمان : [ناو] فرمان؛ رولي سه ياره؛ جه غز و
 بيژنگه (قه ربيلي) سه ياره ليخوپړين. سوكان .
 (فرمان اتومبيل)
 فهرمان نامه : ده ستووري په سمی؛ ده ستوور به
 نوو سراه. (امريه)
 فهرمانفه رما : سه روک؛ حاكم؛ (فه رمانفه رمای
 ملك ده روون پريشان) همو لمو ی. (فرمانفرما)
 فهرماني : [ناو] جوړيک فرنچ وكه وا. (نوعی -
 كت محلی)
 فهرمه سوڼ : < فرما سوڼ .

فهرپويست : خير و بهر هكت. (يمن وغنا؛
 خير و برکت)
 فهرهاد : ناوی پياوانه؛ ناوی عاشقه كه ي
 شيريني گراوی خه سهره و په رويژ بووه. (فرهاد)
 فهرهادكوژ : (ب) كولي كه ي سهر به خوین؛
 پيرژني فيله باز و سهر به ده هو. (فرهادکش)
 فهرهان : ترسان؛ داچله كان؛ فهرهين.
 (ترسيدن)
 فهره بوون : (۱) زور بوون. (زيادشدن). (۲) به -
 رفره بوون؛ گوشادبوون؛ بهرثاواله بوون. (وسیع -
 بودن)
 فهره ح : [ثاوه لئاو] (۱) گوشاد؛ بهر فرراوان.
 (وسیع). (۲) دلشاد؛ خوشحال. (فرح)
 فهره ژان : فهره ژان؛ دران؛ پچران؛ قه تيان؛
 قتيان؛ قرتيان. (پاره شدن)
 فهره ژاندين : دراندين؛ پچراندين؛ قه قه تيان؛
 قرتاندين. (پاره كړدن)
 فهره زين : پچرين؛ درين. (پاره كړدن)
 فهرمنقه : [ناو] فهاقه؛ فه لاقه؛ پمت و چپوی
 فه لاقه؛ كاری فه لاقه كړدن. (فلک و چوب فلک)
 فهرمگ : (۱) كورتكراوی فهرنگيس. (خلاصه
 نام فرنگيس) (۲) ولاتي فهره ننگستان.
 (فرنگستان، اروپا، فرانسه)
 فهرهوود كړدن : تالان كړدن؛ غارمت كړدن. (غارت -
 كړدن)
 فهره يدون : ناوی پياوانه. (فريدون)
 فهريادرس : فريادره س؛ كه سيك كه فريای
 كه سيك بكه وي و ياریده ی بډا. (فريادرس)
 فهرید : ناوی پياوانه. (فريد)
 فهریده : ناوی ژنانه يه. (فريده)

فهریکه : فهریک؛ بوی هیه له فهریکی
 تور کییهوه هاتبیت بهواتای، (تازه پیگه ییو)؛ وه-
 ک نوکه فهریکه و گو له کانی نیوه سووتی گه-
 نمی شک بو قهره خهرمان. (گندم دلمل بوداده)
 فهای مه لکی : ناوی عیله که له نیو دزه بیاندا.
 (نام عشیره ایست)

فهای نه حمه دی داره شمانه : ناوی قاره مانیکی-
 کورد بووه و بنه چه کی عیله فیه یزولابه گیه که
 به شیکیان له ئیران و به شیکیان له داره-
 شمانه ی عیراق نیشته جین؛ مه زاریشی ههر له
 داره شمانه یه. (نام سرسلسله طایفه فیض اله-
 بیگی)

فهای ته یران : ناوی موحه ممه د بووه وشاعیر و
 بلیمه تی کورد که له سه ده ی نو هه می کوچی
 هه تاویدا هاتوو ته دنیا. (نام شاعر کرد)
 فه گلی : که له وه کیسی؛ سه ریچی؛ نافه رمانی؛
 سه ره مرویی. (نافرمانی)

فه لاقه کردن : دار کاری کردنی پاییک که له ناو
 په تی چنو فه لاقه داییت. (فلک کردن)
 فه نواز : [ناوه لئاو] فیله باز؛ به فهندوفیل؛ حیلهم باز.
 (حیله گر)

فهنتاز : فانتازی؛ شتی مود و جوان وتازمباو.
 (فانتزی)

فانتازی : [ناو] فروفیل؛ جادووبازی. (حیله گری)
 فیت : فه هیئت؛ شهرم؛ هیا. (شرم)
 فیر کاندنی چه ک : فیر اندنی چه ک به جو ریگ
 (چه شنی) ناو ریگریت به لام گو له له لووله ی
 چه ک دهر نه پهریت و دوو که لی بارووت له-
 پاشه وه ده رچی. (گلوله در نرفتن از لوله اسلحه-
 در موقع شلیک)

فیسقه : (ب) مروقی زور نابووته و چکوله و له.
 (فسقلی)+

فیسکو : پیاوی نیرباز. (مردبچه باز)
 فیسکی : ژنی زینحاکار؛ به ژنی خو فروشیش
 ده لین. (زن هرجایی)

فیسه : زینحاک؛ زینا؛ زیناج. (زنا)
 فیسه ک : فیسه کار؛ زینحاکار؛ زیناکار.
 (زنا کننده)

فیسه کهر : فیسه کار؛ فیسه ک؛ زینحاکار.
 (زنا کننده)
 فیسه کی : وشه ییکی مردووه و کهم به کارده-
 بریت؛ قاجبه. (قچه)

فیسایی : فیسیاگ؛ خووساو. (خیس و وارخته)
 فیشال کردن : هووشه کردن؛ خو هه لکیشان؛
 درو و ده له سه کردن. (از خود تعریف کردن. دروغ)
 فیشقاندن : دهنکی که لگامیش و یه کانه ی به-
 راز. (صدای گاو میش و گراز)+

فیکاله کونی : قه راقه را؛ یاری خوشاردنه وه؛
 خوشارکی. (قایم موشک؛ قایم باشک)
 فیک فیکه : [ناو] فیق فیکه. (سوت سوتک)
 فیله گیجه : [ناو] فیله گیژه؛ گامیشی وه حشی؛
 بووفالو. (گاو میش وحشی. بوفالو)

فی لیه اتن : بیهوش بوون و ده ستوپا وه شانندن
 و کهف هه لخر اندن؛ حاله تیکه به سه ره خووداردا
 دیت. (دچار بحران صرع شدن)
 فینار : له (فه راری فارسیه وه کورد کاری بووه؛
 هه لاتن. (فرار)

فینکاهی : فینکایی؛ فینکی؛ جیگای فینک.
 (خنکی)

فینوک : فینک؛ خونک؛ مروقی زور به نیشتییا
 بو کاری سه رجیی. (خنک؛ حشری)

فا : [ناو] باو؛ خول؛ با؛ پیچ. (پیچ)

فاج : [ناو] گوشه؛ کهنار؛ حاشیه؛ په-
راویز. (گوشه. کنار)

فاچ : [ناو] گویه؛ گوته؛ بیژه؛ ویژه؛ زورفاچ؛
فرمویز. (گویه)

فاخواردن : [چاوگه،ت] باخواردن؛ خول-
خواردن؛ پیچ خواردن؛ گشت بوون؛ کرزبوون.
(پیچ و تاب خوردن)

فار : [ناو] بار؛ باروکه. (جوجه مرغ شش-
ماهه)

فارک : <فار.

فاگیر؛ باگیر؛ جیگایی که بای تی بکه ویت.
(بادگیر)

فالا بوون : [ناو] کراوه؛ به تال بوون؛ به تال.
(بازبودن؛ خالی بودن)

فاو فاران : [ناو،ت] واو واران؛ باو باران. (باد
وباران)

فرافه : [ناو] (۱) وهرینی سهگ؛ فراه سهی؛ (پار
س کردن سگ). (۲) وهرینه؛ وراه؛ قسهی
هاته ران و پاته ران. (هزیان)

فرتو قین : [ناو] درو و دهله سه؛
ماستاو کردن. (چاپلوسی)

فرپ : [دهنگه ناو] ویرپه؛ دهنگی به رد و گو لله؛
فینگه. (صدای گلوله و سنگ اندازی)

فرپروک : [ناو] فرپره؛ له یستوکی مندالان
که له کاغذ یان دار دروستی ده کهن و به با

ده خولیته وه. (فرپره)

فلته فلت : [ناو] (۱) فلته فلت؛ دهنگی فلت هی
کاتی ناخافتنی بی دادن. (صدای دهان پیر-
بی دندان) (۲) قسهی بیتام کردن. (یاوه-
گفتن)

فلتیا ی : په قیای؛ قه له شان؛ ته-
قیان. (ترکیدن)

فهبال : [ناو] وه بال؛ توبال؛ تاوان. (تاوان-
گناه)

فهبیرین : [چاوگه،ت] برپینه وه؛ قه رار و مه-
داری موعامله برپینه وه؛ قه ول و قه راری
سه ودا و موعامله ته واکردن. (اتمام پیمان
معامله)+

فه بز داندن : [چاوگه،ت] (۱) ترساندن
(ترساندن)

((۲) قرتاندن. (قطع کردن)

فه بز داندن : [چاوگه،ت] بز داندنه فه؛
پساندنه وه؛ پچراندنه وه. (دوباره پار کردن پاره-
کردن)

فه بز دین : [چاوگه،ت] (۱) ترسان. (ترسیدن).
(۲) قرتان؛ بریان. (گسستن)

فه بز یان : [چاوگه،ت] ژیکفه بودن؛
جیا بوونه وه؛ قرتیان؛ قرتان؛ فه قه تیان.
(قطع شدن)

فه پار یان : پارانه وه؛ لالیانه وه. (التماس-
کردن)

فِه چفاندن : [چاوگه،ت] سهر کوئه کردن؛
 بو دواوه بردن؛ چغه لیکردن. (ملامت کردن)؛
 فِه چکیان : [چاوگه،ت] چک بوون؛ وشک-
 بوونی تاو؛ وشکایی هاتن؛ هسکبوون؛ نه مان
 و دوايي هاتنی ههر شت؛ نه فهس چکیان؛
 نه فهس بریان. (قطع شدن؛ خشک شدن-
 چکه) +
 فِه چوپریان : [چاوگه،ت] چوپریان هه؛
 بلاو بوونه وه؛ جیابوونه وه. (جدا شدن)
 فِه خاپاندن : [چاوگه،ت] فریودان؛ فیْل-
 لیکردن؛ له خسته بردن. (فریب دادن)
 فِه خاندن : [چاوگه،ت] خویندنه وه؛ بانک-
 کردن. (خواندن؛ صدا کردن)
 فِه خه له تاندن : [چاوگه،ت] دهست برین له-
 سهودا
 و موعامه له دا ؛ له خسته بردن؛ سهر دا برن.
 (مغبون کردن)
 فِه خوهندن : [چاوگه،ت] بانگ هیشتن-
 کردن. (دعوت کردن)
 فِه درپاندن : [چاوگه،ت] درپاندنه وه؛ درپاندن؛
 یچراندنه وه. (دریدن؛ بریدن)
 فِه دی : جودا کرن؛ خو ژمن فِه-
 دیکه : خو له من جودا که : خو دوور بگره له
 من؛ فِه دی ناکه ی مه بتيغ. «جزیری».
 (دوری گرفتن)
 فِه راسه ی : وراسه ی؛ دوورین؛ دروومان.
 (دوخت؛ دوختن)
 فِه راقبهر : به رانبهر؛ رووبه پروو. (مقابل)
 فِه رانبهر : به رانبهر. (برابر)
 فِه رچاله : قه چاله؛ ترسه نوک؛ بی زاله.

(ترسو)

فِه رستیای : هه لوه شانندن؛ کردنه وه. (باز-
 کردن)
 فِه رسهاندن : پشووییدان؛ حه سانندن وه.
 (استراحت دادن)
 فِه رهز : وه رهز؛ بیزار؛ ناسته نگ؛ به ته نگ-
 هاتوو؛ جارِس؛ جارز. (بتنگ آمدن)
 فِه رهستی : دهست به ردایی؛ رهزاری.
 (رهستگاری)
 فِه ره مک : برکن؛ بن کر. (ته دیگ)
 فِه ریک : به ریک؛ گیلان؛ گیرفان. (جیب)
 فِه شاردن : شارندن وه؛ وه شارتن. (پنهان
 کردن)
 فِه شه هتاندن : [چاوگه،ت] هیلاک کردن؛
 ماندوو کردن؛ ماندی کرن. (خسته کردن)
 فِه قه راندن : [چاوگه،ت] شکاندن؛ شکاندنه-
 وه؛ ته تبلا مه فِه قه راند؛ تو قامکی منت
 شکاند. (شکستن)
 فِه قه رچیان : وه ک؛ له به رقرچه ی خو رهش
 داگرسان؛ رهش هه لگه ران له بهر هه تاودا.
 (سیاه شدن در آفتاب)
 فِه قوتان : کوتان؛ لیدان. (زدن)
 فِه کایین : قاچک جوون؛ قاچک جاوین؛
 کاوژ؛ (ب) رینگانه وه و دووپات کردنه وی
 قسه (نشخوار)
 فِه کوروتن : [چاوگه،ت] کوروتن؛
 کوروشتن؛ کوروشتنه وه؛ داگرماندن؛ به ددان
 وردکردنی شتی رهق. (خرد کردن خوردنی-
 سخت و بادندان شکستن)
 فِه کولان : [چاوگه،ت] (۱) هه لکولان؛ هه-

لکولین؛ هه لکه نندن، (کنندن) (۲) توژینه وه؛
پشکنین و گه پان به دوای مه به ست و واتادا.
(تحقیق و تجسس) +

قه گرتن : گرتنه وه؛ گرتنی نه خوشین له -
که سیکه وه؛ گرتنه وهی حه یوانی به ربوو؛
داگیر کردن. (پس گرفتن؛ از کسی قرض
گرفتن؛ باز گرفتن تسخیر کردن)

قه گزانندن : جوو لاندن؛ ته کان دان؛ رازه نندن؛
هه ژانندن. (جنبانندن)

قه گزاندان : پاپسکانندن و پژگار کردن.
(تکان دادن و نجات دادن)

قه گز لان؛ پاپسکان؛ هه ژانندن؛ پاره شان و ته -
کان دان. (تکان دادن)

قه گوهازتن؛ قه گوهاستن؛ گوپیستنه -
وه؛ پراگوینان. (جابهجا کردن)

قه گه شیان : گه شبوونه وه؛ گه شانوه وه؛ گه
شه کردن. (شتعل شدن؛ اخگر شدن؛

شکوفاشدن؛ شاداب شدن گیاه)
قه گه فزانندن : [چاو گه ت] گه وزاننده وه؛ به -

پالکه و تنه وه خول و پیچ پیدان؛ تل پیدان.
(پوینکی تورکی پیوه دیاره). (غلطانندن)

قه ماگ؛ شتیگ که مایته وه؛ به جی ماو؛ وه -
پاشکه و توو؛ وه دوا که و توو. (مانده؛ بجامانده)

قه ها : قه هه؛ ئاوا؛ به و جو ره. (اینطور)
قه هانندن : هویننه وه؛ پستن؛ به پرسیمانه وه -

کردنی مووروو. (رستن؛ رشته کردن)
قه هژانندن : [چاو گه ت] هه ژاننده وه؛ رازه -

ندن؛ پاره زه نندن. (تکان دادن)

قه هه وانندن : [چاو گه ت] کووم کردن؛ کو -
کردن؛ کوو کرده وه؛ (جمع کردن)

قه یدان : قه هه وانندن.

قه یه : (۱) وایه؛ قایه. (اینطور است).
(۲) ئه وه یه؛ ئه وه تانی؛ ئه وه تا؛ ئاوه ها.
(اینست)

قیان : [ناو] ویست؛ هه و جه؛ پیداو یست؛ گه -
ره ک؛ خواز؛ خوازه؛ خوشه ویستی.
(خواستن) +

قییو : فرد؛ فده؛ فته؛ ویتو؛ ده سه لاتی ره -
تکر دهنه وهی رای گشتی، (رای کوو پیک
شکانندن). (وتو)

قیچی : [ناو] خواری؛ لاری؛ لار و گیر؛
خیچی. (کچی)

قیدیو : ویدیو؛ ئامیری نمایش کردنی شریت
(کاسیت) ی ویدیو. (ویدیو)

قیرین : گیفه ی شتی هاو یژراو وه ک ویره -
کردنی به رد و گولله. (صدای سنگ پرتاب -
شده و گولله)

قیژانندن : قیرانندن. (اسهالی)

قیک که تن : [چاو گه ت] (۱) ویک که وتن؛
پیک هاتن؛ ئاشت بوونه وه؛ که وتن ته کیه -

ک. (توافق کردن). (۲) له یه ک که وتن؛
تووشی یه که بوون؛ پاستی یه ک هاتن.

(به هم پر خوردن کردن)

قاب: [ناو] قاب؛ چوار پیوهی وینه و پوستیر. (قاب) +
قاب : [ناو] تد؛ (به تور کی واتا درگا) سهر پوشی
دهفر؛ دهر پوش؛ قاچاخ. (درپوش)
قابخانه : [ناو] جیگهی قاب و قاچاخ و دهفر و
نامانی مدبهق؛ (جای ظروف آشپزخانه)
قاب دهسما: [ناو] دهره‌ی قاب سرین یان
وشکه‌وه کردنی قاب و قاچاخ. (قاب دستمال)
قابلی : [ناو] قابولی؛ قبولی؛ پلاوی برنج و برو
یشی تیکه‌لاو له‌گل گوشت و له‌په و کشمیش.
(نوعی خوراک)
قابولی : < قابلی.
قابووخه فیشهک : [ناو] قابووره فیشهک؛ جهر جوو.
(پوکه فسنک)
قابه‌جاخ : [ناو] قاب و قاچاخ؛ نامان و دهفری
مدبهق. (ظرف و ظروف)
قابیلته : [ناو] شایه‌نی؛ سیاوی؛ توانایی؛ لی‌هاتوویی.
(قابلیت)
قاب‌ر‌مش : پیر‌مش؛ قه‌ده‌ر‌مش؛ به‌دیومن. (بدقدم)
قاب‌قاچاخ : قاب و قاچاخ. < قابه‌چاخ
قابوور : به‌سووکی به‌پیره‌ پیاوی زور‌هان و به
که‌له‌خ دموتری. (خطابی ادبانه‌به‌پیر‌مرد) <
قابووخه فیشهک +
قابووره : [ناو] قولابه؛ قولابه‌ی‌پا؛ جومگه‌ی‌پا؛
قابووله. (میج‌پا)
قابووس : [ناو] می‌رده‌مه؛ خهوی ناشه‌وپاشه؛
سه‌نگ سوار‌بوون. (کابوس)

قاب‌هاویر: (۱) [ناو، بک] که‌سی که جگ‌ه‌له‌داوی
له‌یاری جگین‌دا. (شتالنگ‌انداز). (۲) قاپاویر؛
(حیوانیکه در راه رفتن قوز‌کهای پایش به‌هم‌بخورد)
قابه‌شینکه : [ناو] قابه‌که‌وله؛ گیای قه‌یتهران.
(نام گیاهی است پر‌سیاوشان)
قابه‌که‌وله < قابه‌شینکه.
قایلیک : [ناو] قایلک؛ نیسقانی دموری له‌شی
ره‌قه و کیسه‌ل؛ توخلی گویر و بادام و... (پوسته
لاکپشت؛ پوسته بادام و گردو)
قاتا شهری : جهر‌گهی شهر. (ب) مه‌یدانی شهر.
(میدان جنگ)
قاترداشاگی: له‌تور‌کییه‌وه هاتووه‌گونه‌هیسره؛
هه‌لوچه‌ییکی دمنک گه‌وره‌ی ره‌شه. (آلوی سیاه
دانه درشت)
قاتو: [ناو] شه‌قه‌مشار؛ مشاری مه‌زنی دوو ده
ستک. (دره‌دونفره)
قات‌وقوتی : [ناو] قات‌وقری؛ گرانی و نه‌بوونی؛
وه‌گیرنه که‌وتنی شتی. (گرانی و نایابی)
قاتول : [ناو] وشر‌خوره. (خارستر)
قاتی‌پاتی: نوشه‌ییکی فارسیه‌به‌لام له‌سه‌قر هه‌تا
کرماشان له‌سهر زمانانه؛ تیکه‌ل‌پیکه‌ل. (قاتی‌پا
تی)
قاچاخی : تد؛ فد: (۱) نه‌هینی؛ به‌دزیه‌وه. (پنهانی)
(۲) مالی قاچاخ؛ شتی‌ک که به قاچاخ ده فرو‌شریت.
(قاچاقی؛ کالای قاچاخ)
قاج‌قاج : قاش‌قاش. (ف. مشه) پارچه‌پارچه.

قاب: [ناو] قاب؛ چوار پیوهی وینه و پوستیر. (قاب) +
قاب : [ناو] تد؛ (به تور کی واتا درگا) سهر پوشی
دهفر؛ دهر پوش؛ قاچاخ. (درپوش)
قابخانه : [ناو] جیگهی قاب و قاچاخ و دهفر و
نامانی مدبهق؛ (جای ظروف آشپزخانه)
قاب دهسما: [ناو] دهره‌ی قاب سرین یان
وشکه‌وه کردنی قاب و قاچاخ. (قاب دستمال)
قابلی : [ناو] قابولی؛ قبولی؛ پلاوی برنج و برو
یشی تیکه‌لاو له‌گل گوشت و له‌په و کشمیش.
(نوعی خوراک)
قابولی : < قابلی.
قابووخه فیشهک : [ناو] قابووره فیشهک؛ جهر جوو.
(پوکه فسنک)
قابه‌جاخ : [ناو] قاب و قاچاخ؛ نامان و دهفری
مدبهق. (ظرف و ظروف)
قابیلته : [ناو] شایه‌نی؛ سیاوی؛ توانایی؛ لی‌هاتوویی.
(قابلیت)
قاب‌ر‌مش : پیر‌مش؛ قه‌ده‌ر‌مش؛ به‌دیومن. (بدقدم)
قاب‌قاچاخ : قاب و قاچاخ. < قابه‌چاخ
قابوور : به‌سووکی به‌پیره‌ پیاوی زور‌هان و به
که‌له‌خ دموتری. (خطابی ادبانه‌به‌پیر‌مرد) <
قابووخه فیشهک +
قابووره : [ناو] قولابه؛ قولابه‌ی‌پا؛ جومگه‌ی‌پا؛
قابووله. (میج‌پا)
قابووس : [ناو] می‌رده‌مه؛ خهوی ناشه‌وپاشه؛
سه‌نگ سوار‌بوون. (کابوس)

(قاچ قاچ)

قاچک : [ناو] په لڅورۍ کاوړ نه کړاوی نیو گډه
ی دووسم. (خوراک نشخوارننده داخل شکمبه)
قادیين : [ناو] پسرپور و شاره زای جهنگ؛ قادناس.
(متخصص امور جنگی)

قاده : [ناو] جوړیک خیشکه بو کیښانی شه غره ی
گیا و نالف. (نوعی اربه بدون تابر)

قاډ : وه لا ترو؛ قت؛ بهر که نار. (برکنار)

قارغ : پوژ کویر؛ که سیک که له پوښنا پیدا چاوی
باش نابینی. (روز کور) توپ قارپن. (نوعی بازی)
قاره مانۍ : [ناو] پله ی یه کم می کیهر کی و مرزشی؛
میر خاسی؛ پاله وانی. (قهروانی)

قاره واناوی دوو گونده له بهینی سه قز و بوکاندا.
(نام دوقریه)

قارپن : [ناو] قه له مناری؛ (نوعی بازی باتوپ)
قازانه سر : مه لیکی تیژ چنگاله و گوشت خوره و
کلاونه. (نوعی پرنده شکاری) < قازان به سر.
(ف.هن)

قازوخ : [ناو] وشه ییکی تور کییه و تور که کان بو
نه شکه نجه دانی تاوانباران داریکی تاییه تیان دهر
په پاشی تاوانباران؛ دار تیپرین. (نوعی شکنجه
ترکی در گذشته)

قازوق : < قازوخ

قازووج : [ناوه لئاو] له؛ لاواز؛ بیحال و بی تین و
بی توانا. (لاغر؛ ناتوان)

قازووخ : [ناو] هور هی دار قه له شانندن؛ میخ ته ویله؛
پوواز. (پفاز)

قازهرن : [ناو] دهسکه نه له جاری پرگز و گیادا که
ناچار وه ک له وهر پینی قاز چله چله دهسکه نه بکری.
(درو کردن بادست وساقه ساقه)

قازه قوره : جوړیک پرووه که. (نوعی گیاه)

قازیاغه : [ناو] قازیاغه؛ قازیاخه؛ گیاییکی کور ته بالا
ی مه لاپانه و ده خوری. (قازیاغی)
قازیاغه : < قازیاغه

قازی بازی : [ناو] قالونچه ی ږنگ سهوزی بریقه
داره که له سره گولان دهنیشی. (نوعی سوسک سبز)
قازی قولینگ : [ناو] قازی قولینگ؛ بالنده ییکی
قاچ و مل دریزی ثاوییه و زیاتر له هه لفریندا پرز
دبه ستن. (درنا)

قازه ک : [ناو] قشقه له؛ قشقه ږه؛ قه له کلک دریز.
(زاغچه)

قاست : قاس؛ نه ندازه؛ حاست. (حد؛ اندازه)

قاسلوانک : گوانی؛ پشولی. (سار)

قاسیه پاییزه : [ناو] قاسیده پاییزه؛ گولی داوودی،
مه له میکی لیډروست ده کهن بو جیی جزووی
دوو پشک و مار به که لکه. (گل داوودی)
قاش قاش : [ناو، ت] کووز کووز؛ له تله تی میوه.
(قاچ قاچ)

قاشقوش : مروفی تمبهل و له شگران. (آدم تنبل)
قاشقول : [ناو] قشقول؛ قشقیل؛ هه نجیری و
شکه و هبوو به سهر داره وه؛ هه زیری هسک بوو
بداریقه. (انجیر خشک شده روی درخت)

قاشقونجی : نافرته جریین و حه که دار. (زن
هرزه)

قاشکردن : برین و له تله تکردن، به تاییه ت
کاله ک و شووتی و میوه. (قاچ کردن)

قاشو : [ناو] چپوشه ق؛ گوچانی گوین. (چوب چوگان)
قاشیله : [ناو] قاشووله؛ کوته شووشه و کوته چینی.
(تکه های شیشه و چینی)

قافک : [ناو] قاوخ؛ نیسقانی کله سر؛ قاپوور؛

قاپور؛ قافل؛ قاوړ؛ قاوغ. (پوسته؛ جمجمه)
 قافکیت هیکا: [ناو] قافکی هیلکه؛ قاوخی هیلکه؛
 هیلکه‌ی خالی له سپینه و زهر دینه. (پوسته تخم
 مرغ خالی)
 قافله پښتیا: پښتیا که کاروانی پیدا دهړوا؛ (ب)
 پښتیا ټاوه دان و پان. (کاروان راه)
 قافله سالار: فند[ناو] پښتیا قافله؛ سه‌روکی قافله.
 (قافله سالار)
 قافلی: قافله؛ کاروان. (قافله)
 قاق: ټو پاشکومتن له یاری جریټانیدا؛ ډووا کهو
 تنی نه‌سب له جلیټانیدا؛ قاپ. (عقب افتادن اسب
 درباری جریټ)
 قاقان: خاقان؛ میر؛ گه‌وره؛ زیاتر به میری ولاتی
 چینیان ده‌گوت. (خاقان)
 قاقانی: [ناو] (۱) قه‌باله؛ بونچاق؛ قه‌واله. (قباله).
 (۲) جوړیک قوماش بووه. (نوعی پارچه)
 قاقبوون: ټو له‌لارن؛ قاپ‌بوون؛ قتبوون؛ ټو پاشکه
 وتن. (برکنار شدن؛ عقب افتادن)
 قاقلاو: [ناو] فرو؛ ماستی له‌ژک چیبوو. (ماست
 از اغوز درست شده)
 قاقلو که‌شه‌یتان: قاییلکه‌ی شه‌یتانو که؛ شه‌یتانو
 که. (صدف حلزون)
 قاقلی به‌هاره: شه‌مالگیر؛ گیاییکه دژی هوورگ
 (میکروپ)، بو که‌روولی و برینی چلک کردو به
 که‌لکه. (گلپر رومی؛ انسجنان رومی)
 قاقنه‌ک: ژه‌ک. (اغوز)
 قاقه‌پچک: [ناو] قاقری؛ قوپ‌قوپ‌اچکه؛ قوپ‌قوپ‌اکه؛
 قوپ‌قوپ‌اچکه؛ قامیشه؛ قوپ‌وو؛ کر که‌اکه‌ی گه‌روو.
 (خرخره)
 قاقیزه: [ناو] قازوو. (زاغ کوچک پاقرمز)

قاقیزه: [ناو] قازوو؛ قازی؛ له ټورمه‌ی قالوهره
 شه‌به‌لام چوو کتره و دندووک و پای سووره؛
 قه‌له‌قاز. (زاغ پا قرمز)
 قال: ټو پاش سهردادی و واتای مه‌ژوول‌بوون و
 خه‌ریکی کاری بوون دده؛ سهرقالی کاره: سهر
 ی ناپه‌رژي (مشغول)+
 قالاوخور: گوراله موسایانه: <قالاوگیر
 قالاوگیر: [ناو] سام‌پژي؛ گیاییکه گوله‌که‌ی ورد و
 ټوپ ناسابه دژی زه‌راوه. (کلاغ خوشه‌ای)
 قالووه سیاوه: قه‌لاوه سیاوه؛ قه‌له‌پشه؛ قالوهره
 شه. (کلاغ سیاه)
 قالب‌پژي: [ناو] کاری له قالب‌دانی کانزا یان
 خشت له قالب‌دان. (قالب‌ریزی)
 قالب‌سازی: [ناو] کاری دروست‌کردنی قالب؛ جی‌گای
 دروست‌کردنی قالب. (قالب‌سازی)
 قالب‌سووک: [ټاوه‌لناو] اړخ‌سووک؛ چالاک و نازا؛
 دژی له‌ش‌گران. (آماده انجام کار؛ ضد تنبل)
 قالب‌گران: [ټاوه‌لناو] له‌ش‌گران؛ تمبه‌ل. (تنبل)
 قالب‌گرتن: قالب دروست‌کردن و نه‌ندازه‌گرتن
 قاوخی دروست‌کړاو یان نه‌ندازه‌گرتن شتی که
 بهو نه‌ندازه‌دارپژي؛ قالبی‌تاپوی قوپین دروست
 کردن بو دپاشتن به‌کانزا؛ قالبی‌ددان گرتن به
 هویری تاییه‌ت بو چپ‌کردنی پروو کیش یان
 ددانی ده‌ست‌کرد. (قالب گرفتن).
 قالب‌جی: <قالب‌پژي
 قالبی: [ناو] شتی له قالب‌دراو یان به‌قالب‌ده‌ر
 هاتوو؛ په‌نیری قالبی و چوار گوشه. (قالبی)
 قالچه: [ناو] قانچه؛ سووانه؛ گویش‌سووانه؛ سووانگه.
 (کناره‌های پشت‌بام)
 قالک: قالک؛ توخل؛ توپخل؛ قه‌پیلک؛ کاسه‌ی

سهر. (پوسته، جمجمه)

قالکراو: [ئاوه لئاو + ناو بهر] ئاتياو؛ کانزای به ئاور
تاواوه؛ ههنگوینی میو لی جیاوه کراو و پالاوته.

(ذوب شده؛ صاف شده)

قالنجه: [ناو] کوتر مباریکه؛ تفرک. (فاخته

قالنگ: [ناو] گولوله؛ قالنگه بهن: گولوله بهن؛ کلافه.

(کلاف)

قالووشک: پیستی دار؛ تویخلی دار. (پوسته درخت)

قاله قنگ: [ناو] قالاقنگ؛ ریواسی کوله بنه ی

ساقه ت کورت. (ریواس پاکوتاه)

قالییاف: [ئاوه لئاو + ناو، بک] تهون کهر؛ تهفنکه ر؛

فه رشاف؛ فه رش چیکه ر. (قالییاف)

قالییافی: [ناو] شو لا تهفنکرنی؛ کاری تهونکردن؛

چیکرنا مافی ری. (قالییافی)

قامام: [ناو] قومام؛ په له سوور؛ گیاییکه کورته بالا و

بوئی لیموی لی دیت، له ئاودا ده یکو لینن و ئاوه

که ی دزی کیچ و گهنه و جووله وهرانه. (گور گیاه؛

سنبل هندی)

قامکه گه وره؛ تبالامه زن؛ تباله رانی؛ تباله رانکی؛

که له مووس؛ تبلی پانکی؛ بهرانه ک؛ په نجه که له.

(انگشت شصت)

قامکی براتووته له؛ قامکی نهنگوستیله؛ تباله وخی

؛ براتووته؛ بابله یچک. (انگشت حلقه؛ انگشت بنصر)

قامکی چکوله؛ قامکه تووته له؛ قامکه تووته له؛ تبالا

قیچیلک؛ قه لینجه ک. (انگشت کوچک)

قامکی شاده؛ تلیا شادی؛ تلیا هه لافیز کی؛ دوشاو

مزه؛ له پال قامکه گه وره دایه. (انگشت اشاره)

قامکی ناو نچی؛ تبالاناوی؛ تبالنیفه کی؛ قامکی

نیوه پراست؛ نه پنه مووتی؛ قامکی قووتی؛ هه له مه قوو

ته. (انگشت میانی)

قامیشه: < قاقه یچک.

قامیشه ره شه: [ناو] زله میرگ؛ گیای جه گهن.

(گیاه هزارنی؛ جگن نه ری)

قامیشی شه کر: [ناو] قامیشیکه شه کری لیده گرن.

(نیشکر)

قامیشی گه رمیان: [ناو] له له؛ جو ریک قامیشه که

خه یزه رانیشی پیده لین. (خیزران)

قاناو: ئاوه رووی پیساوی مه بال؛ گه ناو. (جوی

گنداب ستراح) +

قانتووف: سه وه ته. (سبد)

قانج: [ئاوه لئاو] زوور؛ زبر؛ قهو ی و نه ستوور؛ دزی

ناسک و لووس. (زبر)

قانچک: [ناو] قه لئاس؛ پرزی گوله گهنم و جو؛

داسوو. (پژ؛ داسه)

قانزاج کردن: قانزاج کردن؛ سوود کردن. (سود

بردن)

قان قان: مه و دامه ودا؛ به ینا به ین؛ جیگه جیگه؛

په له په له. (جای جای. گله به گله)

قانگ: گیای نه سپه ندهر؛ تووه که ی ده سوو تینن

دوو که له که ی دزی هوور گه. (میکرو ب). (اسپند)

قانگه: کانگه؛ کانگا. (کان)

قانوونزان: [ناو] قازی؛ پسپو ری قانوون وده ستوور

و یاسای دادگا. (متخصص قانون؛ قاضی)

قاوچه خماخ: [ناو، ت] قاو و چه خماخ؛ تهستی و

بهرد و پووشو بو ئاور کردنه وه. (هود و سنگ

آتشزنه)

قاولمه: [ناو] قابله مه؛ چان چیلک. (قابلمه)

قاوه خووری: [ناو] فنجان و نیستیکانی چوو که ی

تایهت به قاوه خواردن. (قهوه خوری)

قایش کیشان: [ناو] (ب) که له وه کیشی؛ نافه رمانی؛

سهربادان؛ شه‌ره قسه و کيشه کردن. (تمرد)
 قابيه : له قاعیده‌ی ناروه‌یه‌وه هاتووه. (قاعده)
 قجیله‌شوان: [ناو]مه‌شکه‌دړه؛ جوړیک کولله‌یه له
 شیر کولله گه‌وره‌تره و دهنگیکی به‌رزی هه‌یه و
 له سهر پنجه گیا دهنیشی و وهک سیسرک
 دهنگی هه‌لدینیت. (نوعی ملخ)
 قرالوو: قرتول؛ پیری زور‌هان. (پیرازپافتاده)
 قریوق کوژ: قورواق کوژ؛ گیاییکی کورته بالایه و
 گوله‌کانی پینچ په‌ړه. (وزغ کش)
 قریوک: [ناوه‌لناو] ههر شتی پزیوی ناقایم که
 خه‌ریکه بشکی و قرببی. (نامحکم؛ شکستی)
 قرتاندن: [چاوگه‌ت] قرته کردن و گارکه گارکی
 مریشک. (قد کردن مرغ)+
 قرتک: [ناو] نرگه‌ره؛ نفره. (سکسکه)+
 قرته‌لیبرین: [چاوگه‌ت] خواردن و ته‌واو کردن؛
 هیچ نه‌هیشتنه‌وه. (خوردن تا اتمام)
 قرش‌وقه‌وال: گیاو کلوشی وشک. (ساقه‌گندو
 گیاه‌خشک‌شده)
 قرتول: قرالوو؛ پیری زور‌هان. (پیرازپافتاده)
 قرتیخستن: [چاوگه‌ت] کوشتنی به‌کومهل؛ ناسه
 وار لی‌برین. (کشتن دست‌جمعی)
 قرتیکه‌وتوو: وهک جوین به‌مندالانی هاروهاج
 ده‌وتريت؛ ناسه‌واربراو. (فنا سده‌ها)
 قرچ: [ناوه‌لناو] شتی تورت و ناسک. (ترد و نازک)
 قرچ: قرچ بوو؛ شکا؛ قرچ بوون؛ له‌ت‌بوون؛ قرچ؛
 شکان؛ تورت. (شکستن؛ شکستی)
 قرچوک: قرچ؛ تورت و ناسک. (شکستی و ترد)
 قرچول: شتی قرچ؛ (ب) مروقی قرچ و چرچول؛
 چرچه‌ل‌وک. (پرچین و چروک)
 قرچه‌بی: یه‌کپی و به‌له‌ز له‌بهر که‌سی هه‌لسان.

(جلوپای کسی باشتاب بلند شدن)
 قرخاندن: [چاوگه‌ت] قرخه‌قرخ کردن؛ دهنگی
 گه‌روو کاتی خنکان. (خرخر هنگام خفه شدن)
 قرخول: [ناوه‌لناو] قرخن. (زیاد خرخر و سرفه
 کننده)
 قرخه‌مه‌ره‌س: [ناوه‌لناو] مل‌نه‌دان و پریگه دانه
 گرتنی تازی رست کراو. (امتناع از بدن‌بال آمدن
 تازی وسگ)
 قرزل‌وک: کیچی ده‌ریا؛ نه‌نگوش؛ قولمه‌ی‌ناوی؛
 مه‌یگوو. (میگو)
 قرقیز: زمان و خه‌لکی قرقیزستان له‌ناسیای
 ناوه‌ندی. (قرقیز)
 قر‌نای: قر‌اندن؛ موزده؛ خه‌به‌ری خوش؛ نوفلانه.
 (بشارت؛ مژده)
 قر‌نایی: قر‌اندن؛ نوخشانه‌ی خراپ یان چاک
 پیدان، یان هیئان (فال‌بازدن؛ مژده)
 قر‌وقه‌مزه: (ب) نازوقه‌مزه؛ ناز و نه‌تووار. قه
 لبیره؛ نازونینواز؛ عیش‌وه‌وناز. (قروغمزه)
 قره‌قر: [ناوت] قیر‌مقیر؛ هه‌راهه‌را؛ دمه‌قاله.
 (دعای لفظی و دادوقال)
 قره‌قر: [ناوت] کیشه‌کیش؛ زه‌حمه‌تی زور؛ به
 هه‌زار قره‌قر جانتاکه‌م هه‌لگرت زور قورس بوو.
 (زحمت)
 قر‌یان: [چاوگه‌ت] قر‌بوون؛ قرتیکه‌وتن؛ تی‌کرا
 مردن. (مردن دست‌جمعی)
 قر‌یزه‌کوچک: [ناو] خه‌نمه‌بر‌دیل؛ خه‌نه‌گورگه؛
 گله‌وه؛ گله‌وه‌زه؛ گه‌نمه‌به‌ردیل؛ چاییه‌شه‌یتانه؛
 به‌لخ‌کوچک؛ قه‌وه‌زه‌برد، بیرو‌به‌رتک؛ خه‌نه‌تیفک؛
 قوز‌مه‌رد؛ خه‌نه‌تیلکه. (گل سنگ)
 قریول: قهر‌مویل؛ قه‌ریول؛ ته‌ختی له‌سهر نوو

ستن. (تختخواب)

قزلباش : تَدْ فَد [ناوت] دوو وشه ی لیکدراوی
تورکییه قزل : سوور و باش : سهر، واتا سهر سوور.
(ب) عهسکه ری شاعه باسی سهفهوی که کلاویان
سووربوو و ناویان دهر کردبوو به سهر سوور به
تورکی ده بیته قزلباش. (قزلباش)
قزویتیک : [ناوت] مووی سهر؛ سهر و قز. (موی
سر)

قسقانج : [ناو] جوولمهوهریکه له قالونچه چوو کتره
و کلکی دووفلیقانه یه. (نوعی سوسک)
قسقه : تووی ییاز. (تخم ییاز)
قسقه : سه لکه ییازی ورد، بو چاندن. (پیاز ریز)
قفه په شه : [ناو] قوژم په شه؛ کوخه په شه. (سیاه سرفه)
قلا فم نگی : کاسه لکه شینه؛ کاسه له شینه و کرا
سه شینکه له. (سبز قبا)

قلنج : [ناو] داسوو؛ داسووک. پرزه ی سهر گولی
گنم وجو. (اخگل؛ داسه)
قلخن : < قرخول.

قلکه جهوت : [ناو] کلاوه ی به پروو. (کلا هک بلوط)
قلم بوونهوه : [چاوگه ت] رژیان؛ (ب) خه لاسوون؛
جاران دموله مه ند بوون به لام قلم بوونهوه و
هیچیان نه ماوه؛ تایفه ییکی گهره بوون که سیان
نه ماوه به جاری قلم بوونهوه. (ریختن؛ ازبین
رفتن)

قلم کردنهوه : [چاوگه ت] (۱) پرژاندنی ناوی دهفر.
(ریختن آب ظرف). (۲) به بادان و له دهست
دانی مال و سامان. (بیاد دادن دارایی)

قله کردن : گالته کردن؛ جفهنگ کردن. (شوخی
کردن)

قلیج : شمشیر؛ شوور؛ شیر؛ ناوی گوندیکه نزدیکی

بوکان. (شمشیر؛ نام دهی است)

قنالی : گیاییکه بو مالیجه ی (سینوزیت) نازاری
چلک کردنی ناوهوه ی لووت و دهموچاو به که لکه.
(گیاه منداب)

قنچ بوونهوه : راست بوونهوه؛ قوت بوونهوه. (پا
شدن؛ سر بلند کردن)

قنچ گوش : که رویشک. (خرگوش)

قنجیلانه : [ناو] خنجیلانه؛ خونجیلانه؛ چوو که له ی
جوان. (زیبای ریزه)

قنگرتن : فیری دانیشان بوونی زارو. (نشستن
یاد گرفتن کودکان)

قنگه جووپی : قنگه جوولی؛ خو خافلاندن و بی مه
یلی له کردنی کاریک؛ مله جووپی به نزا که تتره.
(بی میلی از انجام کاری به تأخیر انداختن)

قنگه خه و خه و نووچکه به دانیشانیه و مه وزدان.
(پینکی)

قوباد ناوی جوړیک ماسی؛ ناوه بو پیوان. (قباد)
قوتب : [ناو] کوشتاری به کومه ل و هچکه س
نه هیشتن. (نسل کشی)

قوتب پین : [چاوگه ت] له ناو بردن؛ لناف برن. (از بین
بردن) قوتب کردن : بنه بر کردن؛ قه لاچو کردن؛
په گز نه هیشتن. (نسل کشی و ریشه کن کردن)
قوتو قول : < قهوی و قول.

قوت و قایم : [ناوه لئاو] زور مه حکم؛ زور قایم.
(خیلی محکم)

قوت و قوی : [ناوه لئاو] تیکسمر او؛ مروقی ته زه
و زه لام. (شکم گنده؛ لندهور)

قوته قوتد کوته کوتی دل لیدان. (زدن نبض) +
قوته مووت : قوته موور؛ ناوالی گوی گچکه و قوت.
(گوسفند و بز گوش کوچک و بر جسته)

قوتیان : [چاوه‌ت] کوخین؛ قوخن؛ کوکین.
(سرفه کردن)

قوچوو سه رقل : نووچکه‌ی کیو. (قله‌کوه)
قوچه‌ن : [ناو] قوشه‌ن؛ قوشوون؛ له‌شکر. (لشکر)
قودغ : [ناو] له‌تورکییه‌وه هاتوووه : جاشه‌کهر؛
هولی‌کهر؛ گودخ. (کره‌خر)

قوده : خوپه‌سه‌ن؛ گه‌قه‌زه؛ گه‌به‌زه؛ خوبه‌زل‌زان؛
له‌خوبایی؛ بادیه‌هوا. (خودپسند)

قوديله : قوديله؛ ناوینه‌ی چووکه. (آینه‌کوچک)
قوپ : (ب) هه‌راو؛ له‌به‌ریه‌ک ره‌وینه‌وه‌ی نالقه و
جه‌غز؛ قویانی ده‌فر. (گشاد؛ قور) +

قورابه : قه‌رابه؛ ده‌فریکی شووشه‌ی مل‌دریزی
گه‌روو تنگ. (قرابه)

قوراخ : [ناو] که‌ژووی ژیرسکی بارمه‌ره بو
راگرتنی کورتان؛ که‌ژگ. (نوارپهن؛ بندپالان)
قورازه : قورازه؛ نامیری وه‌ک سه‌یاره‌ی کوون و
شرو و و شکاو. (قراضه)

قوراس : [ناو] یه‌که‌ی ژماردن‌ی کالای توجاری
به‌رانبه‌ر به‌دوو‌ازده‌ دوو‌جین. (قراض)
قوراو‌خواردنه‌وه (ب) منته‌کیشان؛ منته‌تباربوون.
(منت‌کشیدن)

قوربانی : (ب) گیان له‌ده‌ستدان له‌شهریان‌روو
داویکدا؛ شه‌ری دوینی‌سی قوربانی‌لیکه‌وته‌وه.
(قربانی) +

قورینه : قرقینه. (اروغ)
قورچ و قورژن : [ناوت] کونج و قورژن؛ که‌لین و
کولین. (سوراخ‌سمبه)
قورخانه : [ناو] جبه‌خانه؛ جیگای چه‌ک‌وته‌قه‌مه‌نی.
(اسلحه‌خانه)

قورخچی : که‌سی‌که‌ ناگای له‌لیهم‌وار و دارستان

و میسه‌ی پاوانه. (نگهبان‌بیشه)

قورس : (ب) خوراکی‌که‌ درم‌نگ هه‌لده‌تاوی. ()
خوراک‌دیره‌ضم) +

قورسان : [چاوه‌ت] پچران؛ پسان؛ هه‌لتاواندنی
خوراک له‌گه‌ده‌دا. (پاره‌شدن؛ هضم‌کردن)

قورساندن : [چاوه‌ت] پچراندن؛ پساندن؛ قور
سان. (پاره‌کردن)

قورسه‌یاو : [ناو] گرانه‌یاو؛ گرانه‌تا؛ که‌وته‌یی؛ نه‌سپه
ک؛ که‌وته‌ویی. (تیفوس)

قورشیلان : قورخوش‌کردن و ناماده‌کردن بو‌قوره
کاری و هیربار؛ (ب) کچانی ناوایی دم‌نگ ده‌دران
بو‌شوینی و یاسای هه‌له‌په‌رین و داواتیش به‌ده‌م
شیلانی قوری هیرباره‌وه به‌پ‌ئوه‌ده‌چوو. (مراسم
آماده‌کردن گل‌کوزه‌گری)

قورقورک : [ناو] که‌په‌ک؛ هه‌ویره‌ده؛ که‌په‌واله. (بلدر
چین)

قورمچاندن : (۱) سیس بوون. (پژمرده‌شدن) (۲)
لیو هه‌لقورتاندن. (لب‌ورچیدن)

قورمیج : [ناو] ره‌شایی و بارستای دوو‌که‌ل له‌سه‌ر
دیوار و میچی مدبه‌ق‌نیش‌توو. (دوده‌سقف‌مطبخ)
قورنی : [ئاوه‌ل‌ناو] تووره؛ قه‌لس؛ به‌خیل. (عصبانی؛
بخیل)

قورچلپاو : [ناوت] قوری شلی دوا‌ی بارانی زور.
(گل‌وشل)

قوروشکه : [ناو] روس‌د؛ تده‌شهریه و ئاو‌خور
ده‌سکدار له‌چیمکو. (لیوان‌لعابی‌دسته‌دار)
قورووسکاندن : دم‌نگی سه‌گ له‌کاتی بازار پیگه
یشتن‌دا. (جیغ و ناله‌سگ‌ازشدت‌درد)

قورووش : له‌دوا‌ی قایش‌دی، قایش و قورووش؛
قایش و له‌ته‌قایشی زور. (چرم‌وتکه‌چرم‌زیاد) +

قورپه پست : [ناو] قورپه بان. (گل اندود کردن بام)
 قورمه مه : [ناو] دهن؛ دهنده؛ دهنی جیی گاسن له
 بنی ئامووردا؛ که به سه رئا مووره ده کریت. (جای
 تیغه گاو آهن)
 قورپی : [ناو] (۱) حاله تی قورپوون و گون په نمان.
 (فتقی داشتن). (۲) قورپی؛ چادان. (قوری) +
 قورپی : جوییکه بو زنان واتا زنی که خه شهی
 هه راوبی. (ای گشاد)
 قورپجان : جویینی زنانه؛ قورپی. (دشنام زنانه)
 قورپی قه لا : گوندیکه سه ر به شاری پاره که نه
 شکه ووتیکی به ناوبانگی لییه هه ربه و ناوه. (قوری
 قلعه)
 قورپه زمرده : [ناو] زمرده قورپه؛ جوریک مارمیلکه که
 په نگی دموروبه ری ده گریته خوی (نوعی سوسمار)
 قوزای : [چاوگه] قوخین؛ کوخین. (صرفه کردن)
 قوزلوو : گوندیکه نزدیکی شاری سه قز که تری
 به ناوبانگه. (نام دهی است)
 قوزه سیاوه : [ناو، ت] قوخه په شه؛ خورووزه ک.
 (سیاه سرفه)
 قوزمه قوز : [ناو، ت] کوخه کوخ؛ (صرفه کردن زیاد)
 قوفلی پرمزی : قوفلی پرمزدار، که به پرمزی
 تایبهت و دیاریکراو ده کریته وه. (قفل رمزدار)
 قوقل : [ناو] نیړه کهو. (کبک نر)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] دهرهینانه دهر؛ وه ک کاسه
 ی چاو هه لکولان؛ چاقیت وی قوقلانندن؛ چاویان
 دهرهینا. (قلفتی درآوردن)
 قوقلانندن : [چاوگه، ت] هه لکولین؛ چاو قوقلانندن؛
 کالانی چاو دهرهینان. (قلفتی درآوردن)
 قول : کون. (سوراخ)
 قول : هه لاتن وه ک هه لاتنی هه ویر. (ورآمدن) +

قولاپدووزی : چنین یان دوورینی هه ر شت به
 قولاپ. (قلاب دوزی)
 قولایی دووچز : [ناو] جوریک قولایی ماسیگرته
 که دوو نووکی تیزی ههیه و ماسی لئی پزگار
 نابیت. (قلاب دوسر)
 قولاجه : مهوادی هه ردوو قول به کراوه یی؛ بو
 پیوان و نه ندازه کردن. (فاصله دودست باز شده)
 قولپن : [ئاوه ئناو + ناوبیک] ده ستپ؛ ده ست و گوپی؛
 (ب) ساخته چی؛ کلاویاز. (کلامبردار)
 قولت : سه لت و قولت : په بن و ته نیا؛ تاق و ته نیا.
 (تک و تنها) +
 قولتپ : قه لحه کوپ؛ زیاتر بو میینه ده و تریته.
 (واژه توهین به پیر افتاده)
 قولته ی پان : [ناو] شلکه ی پان. (نرمه ران)
 قولداخ : [ناو] بازنه؛ خر خال. (النگو)
 قول قول : دهسته دهسته. (گروه گروه؛ دسته دسته)
 قولک : [ناو] قولکه؛ ده خیلهی قهره پوولی
 مندالان. (قلک)
 قولک : [ناو] چه پک؛ چه پکه؛ پم قولی ده ستیک.
 (دسته)
 قولکردن : [چاوگه، ت] (ب) له قوماردا پاره پیته
 هیشتن (کوژی قومار بازانه). (درقمار تا آخرین
 دینار از حریف بردن)
 قولمه ی ناوی : کیچی دهریا؛ نه نگوش؛ قرز لوکه؛
 مه یگوو. (میگو)
 قولنج : [ناو] کولنج؛ پمونج؛ پمق بوونی نه ندامی
 له ش وه ک قولنجی شان و مل و قولنجی گه ده.
 (قولنج)
 قولنجی گه ده : [ناو] له سه رمای زوره وه مروف توو
 شی ده بیت و نازاریکی جیی مه ترسییه. (قولنج)

(معدہ)

قولنچک : < قولینچک.

قولوچ گیر : شاخ گیر؛ شاخ وەر گهراو؛ شاخ چه میو.
(شاخ کج)

قوله : (ب) خسته پشت گوی و له بیر چوونه وهی
قهر زانموه؛ کهوته قوله نه یتر نایدانه وه . (کنایه
از قرصی که ادانمی شود)

قوله : قوله؛ قول؛ کورت؛ بی کلک؛ کلک کورت.
(دم کوتاه؛ بی دم)

قوله کووره : لووله ی دوو که لکیشی سوڤا. (لوله
بخاری)

قولیر : [ناو] حوله‌با؛ پوچن؛ ده لاقه. (پرویزن)
قولینچک : [ناو] سووچ؛ گوشه؛ قوزبن؛ که لین؛
قولنچک. (گوشه؛ زاویه)

قولینگ : [ناو] (۱) پاچی دووسهر. (کلنگ) (۲) قازی
قولینگ؛ قورینگ. (درنا)

قومار : (ب) خوبه ناو و ناگردا دان؛ زیاتر له
توچارهت و موعامه له‌دا. (قمار؛ ریسک) +

قومراخ : [ناو له‌ناو] به دهست ویرد؛ گورج و گول؛
نازا؛ له سه‌رحال؛ قوڤاخ. (قبراق)

قومسال : خاکی زیخ‌دار؛ زیخه‌لان؛ خیزه‌لان. ()
خاک‌دارای شن)

قومه‌لان : [ناو] قومه‌لان؛ زیخه‌لان. (شن‌رار)
قوتراش : [ناو] خوتراش؛ که ره‌سته‌یی که به تیخ

ریش ده‌تاشی. (خودتراش)

قونگره : [ناو] ددانه ی زویی لیواری کوشک بو
سه‌نگهر یان بو جوانی. (دندان؛ کنگره)

قونگره : [ناو] گونجه‌ی نه‌ستیر (راه‌آب استخر)
قونگره قونگره : شه‌پول شه‌پول؛ همر شتیک زور
په له بهرز و چالی بیت. (کنگره کنگره؛ مواج)

قونه‌ره : [ناو] (ن) منگه، قونده‌ره؛ کهوش؛ پیل‌او.
(کفش)

قووشچی : شاروچکه‌یکه و ناوی چپاییکه له
به‌ینی سه‌لماس و ورمیدا. (قوشچی)

قووفلین : چرچ هه‌لاتنی چه‌رم. (چروکیدن چه‌رم)
قووقنای : [چاوگه، ت] قووقاندن؛ خویندنی که له
شیر. (خواندن خروس)

قووقه : دهنگی که له‌باب. (صدای خروس)

قوولکرن : [چاوگه، ت] کون کردن. (سوراخ کردن)
قوولکه‌ستو : [ناو] چالی به‌رگه‌ردن. (گودی گردن)

قووله‌شکاندن : (ب) بن‌پژاندن. (دخترگی برداشتن)
قووناو : [ناو] پاشاوی ناو‌داشتنی زه‌وی که له خوار

مویه بر ژینه دهر موه. (آب‌زیادی از مزرعه خارج شده)
قوونجانندن : [چاوگه، ب] هستن؛ قووجانندن؛ چاف

گریدان؛ لیکنان و به‌ستنی دهست و چاو. (بستن)
قوونسوول : [ناو] نوینهری ولاتییک له ولاتییکی

دیکه‌دا. (کنسول)

قوونوو : [ناو] که‌نووی می‌ش هه‌نگوین؛ که‌نووی
گوژه‌ناسای هه‌نگوین. (کندوی غسل)

قوونه‌جووپی : که‌ی گرتن؛ مل‌یادان و نه‌کردنی کار
ی. (اطاعت نکردن؛ سرباز زدن از کردن کاری است)

قوونه‌خشکی : خو‌خشانندن له‌سه‌رسمت. (روی
باسن خزیدن)

قوونه‌خه‌و : وه‌نه‌وز؛ به‌دانیشته‌موه وه‌نه‌وزدان؛ چور
ت‌لیدان. (چرت زدن)

قوونه‌پژیه : [ناو] دوومه‌لی که به‌هو ی سوواری
زور موه له خوار سمته‌موه دهر دی. (دمل بعلت سوار

کاری زیاد)

قوونه‌شه‌ر : شه‌پی نه به‌راستی؛ شه‌په‌جینیو یان
چنگه پلماسکی بو خو دزینه‌موه له شه‌پ. (جنگ)

لفظی)

قوونه ههنگوین : < قوونوو.

قویماخ : [ناو] تدجوووچووش؛ خوراکى زهستان له ئارد و پوڻ. (قیماق. کاچی)

قهبا : [ناو] کورتهک؛ لیباسى هامدامان؛ لیباسیكى دریزی وهک بالته. (قبا)

قهبر کۆل : قهبر کۆل؛ قهبر کهن؛ قهبر هه لکهن؛ کهسیک که قهبر هه لده کهنى. (کسیکه قهبر می کند) قهبر او قهبر : دهرهینانى مردوو له قهبر و گواستنه وهى بو قهبرىكى تر له جیگایىكى تردا. (تعویض جای قبر)

قهبز : (۱) دژی پموانى و زهحیری. (قبض). (۲) قهوز پسوولهی حیساب. (قبض). (۳) قهوس؛ کاتى ساردیى پاییز. (اواخر پاییز)

قه بهل : قه بهل؛ قوتته رات؛ کارى گرتنه عۆده به کوئته رات. (کوئته رات)

قه پانچه له : [ناو] قوچه قانى بهن؛ قلماسكى بهن؛ به ره قانى. (فلاخن)

قه پچل : [ناوه لئاو] دزیو؛ ناشیرین؛ ئیسک گران. (زشت)

قه پوپر : [ناو] قاتوقر؛ گرانی. (نایابى)

قه پووشکه : [ناو] توپکل؛ توپخل؛ قاوخ؛ کاسه لهی به پروو؛ سه ده فی شهیتانوکه؛ کاسه لهی داپوشه رى ره قه و کیسه ل (پوسته. لاک پشت. صدف حلزون) قه پوولک : پاشقول؛ پاو بهرپا دان. (لنگ)

قه په چه : په نگه له قه پاتماخی تور کییه وه هاتبیت به واتای بهستن؛ ده ست بهستن؛ پښگالی بهستن. (دست و پابستن)

قه تارچیان : گه په کیکی قه دیمیه له شارى سنه. (محلله ای درسندج)

قه تار کیش : [ناو] واگونى پیشه وهى قه تار (شه مهنه فهر) که موئوپرى قه تارى تیدایه و قه تار پاده کیشى به دواى خویدا. (واگن موتور قطار)

قه تران : فلندماکیكى کیمیایى پاترولیه له نهوتى رهش به ده ست دى وهک مازووت وایه، دهرمانى نه خوشینی (ته به قى) دوو سمه. (قتران) +

قه تلاس : [ناوه لئاو] نایاب؛ بى هاوتا؛ بى وهک؛ شه وهى قهت لاسایى ناکریته وه. (بیماند) +

قه تیس : پراگراو؛ مه حتله؛ تراوى کوو بهوو؛ پراوه ستاو؛ فرمیسک له چاویدا قه تیس ماوه. (معطل؛ مایع جمع شده)

قه تین : لهت بوون؛ قرتان؛ شکان؛ بریان. (قطع شدن، شکستن)

قه جه له : < قشقه ره.

قه داخه : قه ده غه. (قدغن)

قه دکردن : نووشتانده وه؛ دوو توکردن. (تا کردن)

قه دو قهواره : [ناو، ت] قه دو بالآ؛ به ژن و بالآ. (قدو بالا)

قه ده ح : فد؛ [ناو] پیاله ی خواردنه وهیه، شووشه بیت یان گلینه. (قدح) +

قه هابه : < قو هابه

قه راخگرتن : نووشتانه وه و دوورینی قه راخى لیا س. (دور گرفتن)

قه راده : [ناوه لئاو] بى هیژ؛ بى تابشت. بى تین؛ چرچول؛ پیری زورهان (از کار افتاده)

قه راوهرپه به پیمان بهستن و تهواو بوونى موعامه له؛ خاتیمه ی قسه ی موعامه له. (قرار داد بستن)

قه راسه کردن : بهرزکردنه وهى شتى قورس و سه نگین به لو سه و قه راسه. (بلند کردن با اهرام)

قه راغ و بیجاغ : [ناو، ت] قه راخ و بیجاغ؛ دهوروبه ر. (اطراف؛ دوروبر)

قهرقهرا : [ناو] خازمه‌لی؛ یاری خوشارکی. (قایم
 موشک؛ قایم باشک)
 قهراوش : [ناوبیک] بالکیش؛ سهرنج راکیش؛
 دلدار و خوشه‌ویستی هه‌ست بزوین. (جذب‌کننده)
 قهرییل : [ناو] بیژنگ؛ سهرند؛ هیله‌ک. (غریبال؛
 سرند)
 قهرپوونه : جیگای نه‌وت له لامپادا. (جای‌نفت‌در
 لامپا، چراغ‌نفتی)
 قهرتلاندن : [چاوگه‌ت] قرتاندن و په‌رتاوتنی‌لقی
 دار؛ هه‌ژگه‌لی دار په‌رتاوتن. (هرس کردن درخت)
 قهرتلین : قهرتلان؛ قرت‌کردن؛ په‌رتاوتن. (قطع
 کردن)
 قهرتماغه : [ناو] قه‌تماخه؛ قرتماغه؛ توژی سهر
 برین؛ پوس به‌ستنی برین؛ قرتماغه. (پوسته‌زخم)
 قهرخ : [ناو] نه‌و نه‌ندازه وینجه یا گیا که به‌یه‌ک
 گه‌وزی مه‌له‌غان ده‌درویت‌ه‌وم. (اندازه‌ای در درو)
 قهرقوو : [ناو] قورخ و دارستان و قامیشه‌لان. (چنا
 رستان و نیزار)
 قهرقه‌س : [ناو] گلوشی گیرنه‌کراوی ده‌وری
 پیخوی. (ساقه‌های خورندشده درو خرمکوبی)
 قهرقه‌ف : مه‌ی. (می)
 قهرقه‌ل : [ناو] کفن؛ هومایی بو داپوشین و پیچیان
 به ده‌وری له‌شی مردوو دا. (کفن)
 قهرماندن : [چاوگه‌ت] قهرملاندن؛ ماندوو کردن؛
 هیلاک کردن. (خسته کردن)
 قهرمچاندن : [چاوگه‌ت] قهرمچاندن؛ پوو‌کاندنه‌وه؛
 مووچاندنه‌وه؛ ورد کردن؛ چرچ کردن؛ چروک کردن؛
 هوور کرن. (خورد کردن؛ چروک کردن)
 قهرمچین : [چاوگه‌ت] قهرمچین؛ ژاکان؛ چرچ‌بوون؛
 سیس‌بوون. (پزمرده‌شدن)

قهرملین : ماندوو بوون؛ هیلاک بوون. (خسته‌شدن)
 قهرمئاغاج : تد؛ له‌تور کییه و مه‌تاووه (۱) (ناوی‌گوند
 یکه). (۲) داری په‌لک؛ ره‌شه دار. (درخت ترنگوت؛
 نوعی چنار)
 قهره‌بالغ : تد؛ قهره‌بارغ؛ حه‌شامات. (جمعیت زیاد،
 شلوغی)
 قهره‌بووسه‌ندنه‌وه : توله‌سه‌ندنه‌وه. (انتقام گرفتن)
 قهره‌پلاو : پلاوی که برویشی تیدایی؛ یه‌کاوه؛
 برویش پلاو. (بلغورپلو)
 قهره‌چیاوا : گه‌ره‌کیکه له شاری سه‌قز. (محل‌های
 در شهر سقز)
 قهره‌ستوون : [ناو] قه‌پان؛ نامیریک بو کیشانی‌باری
 زور قورس. (قپان)
 قهره‌سی : [ناو] بلالوو که کیویل. (آبالوی وحشی)
 قهره‌قاز : تد؛ [ناو] قازی ره‌ش؛ جوریک قاز به‌لام
 ره‌نگی بوری توخه. (قازسیاه)
 قهره‌قانی‌گیلانی : قهره‌گه‌یلان
 قهره‌قورووت : فد؛ تد؛ [ناو]ت؛ ماکیکی خوارده
 مه‌نی و زور ترش و سویره ره‌نگی خورمایی توخه.
 (قهره‌قروت)+
 قهره‌مقول : [ناو] قهره‌مقول؛ قهرمول؛ قه‌راول؛
 چاوهدیر؛ سهربازی زیره‌وان. (قراول)
 قهره‌مولخانه : [ناو] قهرمولخانه. (قراولخانه)
 قهره‌کول : مه‌ری لاوازی تووک کورت. (نوعی
 گوسفند)
 قهره‌گه‌یلان : قهره‌قانی‌گیلانی؛ داریکه له باکووری
 ئیران به‌تاییه‌ت له گیلان زوره و میوه‌که‌ی ده
 کولین دزی ته‌وژمی خوینه. (قره‌قا)
 قهره‌مات : تد؛ سه‌یروسه‌مه‌ره؛ حه‌یران؛ سهرسووپ
 مان. (سیار حیران)

قه‌رموکی : چارز و قه‌لس به سه‌رما؛ سه‌رمایی؛
که‌سی^۱ که سه‌رما له گیا نیدا شکایت‌مه‌وه و دایم
سه‌رمایی^۲ (سه‌رمای)

قه‌رمه‌ست : فد؛ تده‌سیامه‌ست؛ زورمه‌ست؛ (ب)
زورمه‌ست و ناگا له خو^۳ پراو. (سیاه‌مست)
قه‌رنه‌ی : [ناو] نامیریکی موسیقیه به فوو لیده
دری و بنه‌که‌ی زورنا ناسا ره‌واوه‌ته‌وه و کونه‌کانی
کلیلی تاییه‌تیا ن هه‌یه. (قره‌نی)

قه‌رمول^۴ : [ناو] جیگه‌ی به‌رز بو^۵ پروانین؛ تیشکچی؛
زیره‌وان؛ زیره‌وان. (جای‌نگهبانی؛ نگهبان) +
قه‌ره‌ه‌وال^۶؛ زوربه‌پرس؛ فره‌پرسیار؛ فره‌پرس‌که‌ر.
(زیادستوال‌کننده)

قه‌ره‌یه‌خه : [ناو] له تورکیه‌وه هاتووه، که‌سیک
که نیزامی و عه‌سکه‌ر نییه. (سویل؛ شخصی)
قه‌ریسه‌ک : [ناو] زوقم؛ خووس؛ سیخوار؛ خووسار؛
تالشک؛ سووخ؛ خویسه؛ قراف؛ خویز؛ په‌ژم. (پز)
قه‌زاق : خه‌لکی ولاتی قه‌زاقستان و زبانیان که
(قه‌زاقیه). (قزاق)

قه‌زاقورته‌کی : نه‌للا به‌خته‌کی؛ خو^۷ و به‌ختی؛ به
شیوه‌ی شانسی و هه‌لکه‌وت. (الابختی)
قه‌زک : [ناو] که‌ژوک؛ ئاوریشمی په‌نگ نه‌کراوی
سپی. (ابریشم‌رنگ‌نشده).

قه‌زمه‌نوشته : [ناو] قه‌بزمنوشته؛ به‌رگه‌نوشته؛
دوعای نووسراوی سی^۸ سوچکراوا. (طلسم نوشته،
تا شده)

قه‌زه‌لوه‌ر : غه‌زه‌لوه‌ر؛ خه‌زه‌لومر کوردیتره. (آبانماه)
قه‌ساتور : [ناو] ساتور. (ساطور)

قه‌سپ : [ناو] مووروه‌شینه؛ زاخی‌شین؛ زاخه‌که‌وه.
(خرزه‌آبی؛ زاج‌کبود)

قه‌سپوک : ته‌مه‌مان؛ زه‌وینی په‌ق که گاسنی تی^۹

نه‌چه‌قی^{۱۰}. (زمین سخت‌وسفت)

قه‌سری : کاسه‌که‌لی سوواله‌ت که ده‌نینه ژیر^{۱۱}
مندال^{۱۲} بو پیسی تیکردن. (کاسه‌سریاکردن‌بچه)
قه‌سری‌شیرین : شاریکه کوردنشین و سه‌ربه‌ناو
چه‌ی کرماشان. (قصرشیرین)

قه‌سکان : قه‌سقه‌وان؛ قه‌زوان. (چاتلانقوش)
قه‌سه‌ر : [ناو] قه‌سه‌ل؛ ده‌غل^{۱۳} به ساقه‌ته‌که‌یه‌وه.
(ساقه وخوشه‌غلات)

قه‌سیسه : [ناو] په‌ریزی وشکه‌چن؛ په‌ریزی به‌رد
ینی دموری مه‌زرا. (دیوارسنگی‌باغ)

قه‌شافی : نه‌خوشینی لیوه‌شکبوون و خه‌ت خه‌ت
بوونی لیو. (خشک‌شدن و پوسته‌پوسته‌شدن لب)
قه‌شارتن : [چاوگه‌ت] قاش‌کردن. (قاج‌کردن)
قه‌شقوش < قاشقوش.

قه‌شقول : < قاشقول.
قه‌شقیل : < قاشقول.

قه‌شه‌ماسی : [ناو] جوریک ماسی چوم. (نوعی
ماهی رودخانه‌ای)

قه‌شه‌و : [ناو] قاشاو؛ پزنجه؛ په‌نک. (قشو)
قه‌فانچه : [ناو] داریکی دووفلیقانه‌یه له‌ده‌سکی
مه‌له‌غان ده‌خری. (جای‌دست‌درداس‌دراز)
قه‌فته قوشقون : دم له‌سه‌ر پشت؛ هه‌لپه‌رین و
به‌دوادا هه‌لاتنی بی^{۱۴} ماوه و مه‌ودا. (دنبال‌کردن
نزدیک)

قه‌قله‌بازی : گوله‌شلیره. (لاله‌سرنگون)
قه‌قل : [ناو] (۱) بوقله؛ عه‌له‌شیش؛ عه‌لو‌عه‌لو. (۲)

قه‌شقه‌ره؛ قشقه‌له؛ قه‌له‌بازه‌له؛ قه‌له‌باچله. (۳)
قه‌له‌بانه‌یی؛ قه‌له‌سابوونی؛ قالاو؛ قالاوه بوولینه.

(۴) قالاوه‌ره‌شه. (چهارنوع‌پرنده‌که‌به‌قل مشهورند)
قه‌لایسک : [ناو] بیله‌کان؛ بیله‌قان. (چوب‌دست)

(نک پهن)

قه لاش : [ناوه لئاو] شه فروش؛ دهست و گوښېر؛

داوباز؛ حيله گهر. (کلاش)

قه لاغه : [ناو] قه لاخ؛ ته پاله ى هه لچنراو؛ (ب)

گومبه ز ناسا له ته پاله دروسته کړى و به شيکه
سواخ ده درى بو جيگه ى ورده و ته پاله. (اطا قک)

با تاپاله درست شده)

قه لاقووچان : قه لاقووچ؛ پر کردنى ده فرى له شتى

ورد وهک دانه ويله که سهره که ى قووچ بيته وه

(مالا مال پر کردن؛ هرمى)

قه لاکردن : قه لاقووچ کردن؛ پر کردنى ده فر له ده

غل يان همر چى که له سهرى قووچ بيته وه و

له وه زياتر نه گرى. (سرپر کردن)

قه لاويز : [ناو] (۱) سهره ليل؛ پيشهنگ (پيشاهنگ)

(۲) پيش قهره ولى سپا. (طلايه سپاه) گوله جو ى به

لا سقه وه به جيماو له جاردا و بهرداس نه که وتوو له

بهر کور ته بالايى. (گل وساقه کوتاه بجامانده درمزرعه)

قه لاويز : [ناو] ناميرى بر گمبر که کردنى بو ږى

کانزا بو جيگای پيچ. (قلاويز)

قه لای دمدم : قه لای قارهمانى به ناوبانگ خانى له

پ زيرين که شاعه باس ويرانى کرد. (قلعه دمدم)

قه لای ههولير : قه لاييکى گه وره و ميژوييه له

شارى ههولير. (قلعه هولير)

قه لای چکوله : نوڅيک له شه ترمنج دا که شا ده

چيته جي ى ته سبى شا و روخ ده چيته جي ى فيلى

شا. (قلعه کوچک)

قه لايچى : گونديکه سهر به شارى سه قز که ناسه

وارى ميژينه ى زممانى سه کا گه لى لي دوزراوه ته

وه. (اسم ده ى است)

قه لای شه ترمنج له حاله تيکى تايبه تدا شا ده توانيت

دوو خانه به راست يان چه پدا پروا و روخيش به

سهريدا بازېدا و له پناى جيگيريت. (قلعه شطرنج

قه لای گه وره : دوخى له کايه ى شه ترمنج دا که شا

ده چيته جي ى فيلى وه زير و روخ ده چيته جي ى

وه زير. (قلعه بزرگ)

قه لبيره : < قه و قه مزه

قه لپنگ : [ناو] که رخنکينه. (نوعى گياه)

قه لپووج : قه لپووت؛ ناو خالى؛ پووج؛ (ب) کوږى

که گو ى چاوى نه بى. (پوچ؛ حدقه چشم در آمده)

قه لپه زه : شه پل دانى ناو به ته وژم؛ قه لوه زه؛

قه لپه زه؛ که لوه ز؛ قله کردنى ناو له بهر زاييه وه.

(موج بلند آب)

قه لپه زهنگى : کارى پيس و قه لپ و ناشيرين.

(کار ناسره)

قه لچغه : [ناو] سپيچه؛ په ره مريشکه؛ مووى

له ش راسته وه بوون به هو ى سهرماى زوره وه.

(سيخ شدن مواز سرما)

قه لخان : ده ليل؛ پيش قافله؛ قه لاويز. (طلايه) +

قه لخ کردن : [چاوگه مت] پيستی تازه لى سهر پر او

دامالين. (يوست کردن لاشه حيوانات)

قه لداسوو : [ناو] قه لداس؛ قلیچخ؛ داسوو؛ داسوو که.

(اخگل؛ داسه)

قه لشيو : [ر] بور دووى قه لشين؛ قلیشاو؛ قه له شاو؛

قه لشاو. (ترکيده)

قه لنوشه : [ناو] تووى بر زاوى که نگر (تخم بوداده

کنگر)

قه لوگاگوز : [ناو] پوله که گايانه؛ به گلينه يش ده لين.

(غله ايست خوراک گاو)

قه لونکيش : قلیان کيش. (قلیان کش)

قه لوين : قلیان. (قلیان)

قهله به له ک : (۱) قشقهره؛ قشقهله؛ قهله بازله؛
 قهله باچکه؛ قهجهله. (زاغچه). (۲) قهله بانه یی؛
 قهله سابوونی؛ قالاوه بوولینه. (زاغ؛ کلاغ خاکستری)
 قهله پیچک : [ناو] توخل؛ توپخل؛ قافک؛ قاوخ،
 زیاتر بو توپکلی میوه دهوتری. (پوسته گردو و بادام)
 قهله ده : [ناو] قه لاده؛ سهنجور؛ قه لاته؛ قه له ته؛
 قه له نگ؛ قه لیته؛ سهنجول؛ تهوق؛ قلیته. (قلاده)
 قهله ره شه : قالاوه ره شه؛ به قه د قالاوه بوولینه به
 لام ره شه. (کلاغ سیاه)
 قهله زهنگ : < قه لانگ.
 قهله شت قه له شت : شه قار شه قار. (ترک ترک)
 قهله قاز : < قاقیزه .
 قهله م په راندن : (ب) به ناوا کاری سهر جیی کر
 دنی ژن. (زنا کردن زن)
 قهله م زریش : قهله م زریج؛ قهله م ره ساس؛ میداد.
 (مداد)
 قهله می تهوهن تاش : قهله می بهرد تاشین. (قلم
 سنگ تراشی)
 قهله می پیشکه : قهله می لاتک؛ بلویری میزی مندال
 له لانکه دا. (لوله ای درگهواره که پیشاب بچه رابه
 جای پیشاب هدایت می کند)
 قهله می موو : [ناو] قهله می وینه کیشان بو پهنگ
 و په وهن پیاساوین. (قلم مو)
 قهله ندر : (۱) که سی که داب و نه ریتی کومه لگا
 ره چاو نه کاو در به سستی خه لک نه بی. (۲) جار و بار
 وهک جوین به زنی خو دانه پو شه ری روودا مالالو
 ده لین. (۳) گوندیکه سهر به شاری سه قز. (۱)
 و ۲ و ۳. قلندر)
 قهله نده ری : [ناو] رپیاز گه ییکی سوفیانه یه.
 (پیروی از عقیده ای سوفیانه)

قهله نگ : [ناو] قه لانگ؛ گوچانی که له باتی کهمه
 ی خووار کروا، لکی کورتی ههر تهو داره ده بیته
 کهمه ی گوچانه که. (نوعی عصا)
 قهله وده له : [ناو] فیل و ته له که؛ عهله م و قهله م.
 (نیرنگ)
 قهله و قوته : [ناو] قاله و قوته؛ هه تیومه تیو؛ ره ش و
 رووته؛ گه دهو گوده. (لشوش؛ بیکارها)
 قهلیانقوز : قلیان قوز؛ پوشته و پهر داخ؛ به پوز و
 بو شناخ. (شیک و با تکبر)
 قهلمته ر : [ناو] شه یتان له غاو؛ شه یتان لغاف.
 (نوعی دهنه لگام)
 قهلمچ کهره : فرنده ییکه له تهختی هیلانه که یدا
 زیخی لاپان و قهلمچ دادمنی. (نوعی پرند)
 قهلمچووره : خشلیکی ژنانه یه؛ ژیر چهنه. (زیوری
 زنانه است)
 قهلمچی قوت : قامچی قوت؛ قهلمچی کوت؛ (ب)
 زور بهله ز به ریگادا رویشتن یان نه سپ تاژو
 وتن. (عجله کردن در راه رفتن)
 قهلمچی موو : [ناو] لئاو + ناو] قهلمچ و لوول؛
 مووی لوول؛ ههله ک؛ پیچ و لوولی قز. (مووی فر؛
 حلقه زلف)
 قهلمچین : قهلمچان؛ یاری به قهلمچ و زیخی
 پان. (نوعی بازی با سنگ ریزه پهن)
 قهمراندن : [چاو گهت] برژاندن؛ که باب کردن؛
 سوور کردنه وه له تاوه دا. (کباب کردن)
 قهلمقور : نه شکه وتی تاریک و تنوک و تهنگ؛
 ژووری تهنگ و تاریک؛ ژیر خانی تهنگ. (اطاق و
 غارتنگ و تاریک)
 قهله ره ژه : [ناو] قومری؛ کوکوختی؛ کوتره باریکه؛
 کوتره بهرجیله؛ فاتموک؛ یاکه ریم؛ یاهوو؛ فاتک؛

تووتاک؛ تفلک. (فاخته)

قهمل: ملوژمی زمرحات و دهغل؛ وه ک: سن؛ کیسه له. (آفت مزرعه)

قهمه لاخ: [ناو] پاوی زړه کهو به زستانان و له سهر به فره بلووک. (شکار کبک در زمستان و در برف)

قهنات: (۱) [ناو] قهنات؛ قهناد؛ شیرینی ساز شیرینی فروش. (قناد). (۲) قهنات؛ کاریز. (قنات)

قهناس: [تاوه لئاو] قهنگاس؛ گیم و ویر؛ ناله بار؛ نارپک و به ده قهواره. (قناس)

قهنج کار؛ کار جوان؛ کار چاک؛ قهنجی کار. (نیک کار)

قهنبر: [ناو] قهن بر؛ مقهسی قهند شکین؛ دویرد ناساییکه دم کورت بو له تکریدن و به کولوی ورد شکاندنی قهند. (انبر قندشکن)

قهنذیل: [ناو] شووشه سه هوئی شوپ موه بووی لیواری گویشوانه و پلووسک. (دنگاله) +

قهنگاس: < قهناس

قهنه فه: ههر کانپه یی ئینگلیزه واتا نیمکته به لام له کوردستانی باشوور به موئل ده لئین

(مبل؛ کانپه)

قهواخه: [ناو] قهباخه؛ قاپوور؛ جهرجوو؛ قاوخ. (پوکه؛ پوسته)

قهواره: [ناو] ئه اندازه؛ قهواره یی قوماش که به شی دهستی لباس بکات یان به شی کراسیک یان

ههرچی. (قواره) +

قهوراندن: [چاوگه؛ ت] قهوراندن؛ بهر ملاکردن؛ دهر کردن؛ نازاد کردن. (آزاد کردن؛ دک کردن)

قهوچه: [ناو] (ب) به سوو کایه تی به که سی دم لئین که دهمه جاویکی گه وری بنیشت له دهمدابی

و بیجاوی. (جویدن سقز) +

قهورخه: [ناو] قهورغه؛ قمبرغه؛ که له که. (تهیگاه)

قهورین: قهوران؛ دهر کردن. (پیرون کردن)

قهول: به قهول کردن؛ به قسه کردن؛ به قهولم ناکا؛ جواپم ناداته وه؛ به قسه مناکا. (گفته؛ حرف)

قهوم: [ناو] خزم؛ تایفه؛ عه شیر؛ (به) واتای میلله ت نییه) میلله ت بو یه یه له چند تایفه و ئیل و

عه شیرهی جیاواز پیک بیت، بهر سیم و زار او و زبانی جوړاو جوړ موه. (قوم) +

قهومینه: (۱) خزمینه؛ خزمه کان؛ ئهی خزم گهل. (ای نزدیکان). (۲) ئهی ئیل گهل؛ عه شیر گهل.

(ای عشایر؛ ای نزدیکان)

قهوه ت کردن: [چاوگه؛ ت] به نه هییم گوشار هیئان بو خو به تاییه ت زنی که له حالی زاین دایه.

(فشار به خود آوردن)

قهیسی وړون: [ناو؛ ت] خوراکیکه؛ چهقاله یی قهیسی دهر دین و وړنی داخ ده کهن به سهریدا.

(خوراکی از زرد آلو باروغن)

قهیلوله: عد؛ فد؛ دهسته واژه یی فه قیانه، خهوی پیش نیوه پرو. (قیلوله)

قهیله سوون: ناوی گوندیکه له خوره لاتی شاری سه قز. (نام قریه ایست)

قهیله سیل: [ناو] بهر به سیل؛ قور او؛ خوراکیکه له گوشت و ماست و وړون چیده بیی. (نام خوراکی

محلی)

قهیه و کردن: [چاوگه؛ ت] قهی کردنه وه؛ رشانه وه. (قی کردن)

قیچه قیق: لار وخیچ تماشا کردن؛ روانینی لابه لا. (کجکی نگاه کردن)

قیچه ک: فد؛ تد؛ نامیریکی موسیقایه، له ماندلین چوو کتره. (قیچک)

قیرسی: [ناو] بهر چاوته نگی؛ قهر نویسی. (چشم تنگی)

پیتی (ق) بهشی وشه بیانی

قالتاخ: [تاوه لئاو] مروقی شه فروش؛ لات و به بیانوو
 بو شه کردن. (قالتاق)
 قه دهخ: فد: پیاله ی خوار دنه وه یه، شووشه بی یان
 گلینه. (قدح) +

قیرو گونی: [ناوت] گونیه ی له قیر هه لکیشر او بو
 ږوو کیشر کردن (دایوشینی) سهربان. (قیرو گونی)
 قیره گیا: گیای گول پزین. (خاتم سلیمان)
 قیز به له: هه لاکوک. (پامچال)
 قیز گه: نیشانه؛ نامانج؛ وه ک نیشانه داکردن بو
 تیر نه ندازی و پیکان به چه ک. (هدف؛ سیبل)
 قیز و بیز: له سهر زمانان و له قامووسه کاندای به
 واتایدل هه لنه گرتن ویشتی نه چوونه سهر خوار
 دهمه نی کبیز
 قیز نای: [چاوگه] قیز نای؛ قیز اندن؛ قیز اندن. (جیغ
 زدن)
 قیسپ: [ناو] داری چه قاوی لیواری نه ږابه ی که لی
 له گلوش کیشاندا. (تیر چوبی کنار ارا به)
 قیلچ: توخلی چه قاله ی بادام و گوینز. (پوست
 بادام و گردو)

کابرنج : [ناو] به لُم؛ کای ساقه تی برنج. (کاه- از ساقه برنج.)

کاپ : [ناو] جامی کپیه رکئی وهرزش. (کاپ)
کاپشین : اند. فد؛ [ناو] قوله بالته؛ قه مسه له.
(کاپشن)

کاپوت : اند. فد؛ [ناو] (۱) سه ریوشی مۆتۆری
سه یاره (کاپوت)؛ (۲) کاندوم، ثامرازی به-
رگری له نه خوشین یان تۆلدار بوونی زن که
به سهر سیره تی پیادا ده کیشریّت. (کاندوم؛
کاپوت)

کاپۆل : [ناو] که لله سهر کاسه سهر؛ کاپۆلک؛
قالکامه زى. (جمجمه)

کاتا : چین د؛ [ناو] دسته واژه ی وهرزشی
تیکواندویه؛ په وتی جوو لانه وه ییکی وهرزشی
تیکواندویه. (کاتا)

کاتمی : [ناو] هه لمه له؛ گوله هیرو؛ گوله که ی
بو بهرگری له وهرینی مووی سهر به که لکه.
(گل ختمی)

کاتۆس : [ناو] کاکتۆس؛ گوله خه پله؛ پروه-
کیکه گه لا و ساقه تی قه وی و پرله درووی
ههیه و چند جووری ههیه له میکزیک
جوړیکی به قهرا سی میتر بهرزه بیته وه.
(کاکتۆس)

کاتۆلیک : [ناو] لقى له مه سیحیه ت که
شوینگری واتیکانن. (کاتۆلیک)
کاتهوار : [ناو] شوینه وار؛ شوئه وار؛ ئاسه وار؛

نیشان له شتی رابوردوو. (نشانه های بجامانده)
کاتی : [ئاوه لئاو] ده می؛ وهختی؛ بو زهمانیکی
دیاریکراو؛ بو ماوه ییک؛ ماوه یی. (موقتی؛
زمانی؛ فصلی)

کاجو : [ناو] کای ساقه تی جو. (کاه ساقه جو)
کاجپر : [ناو] شه ویلکه؛ کاجپر. (فک)
کاخ : فد؛ [ناو] قه سر؛ کو شک. (کاخ)
کاخنشین : فد؛ [ئاوه لئاو] دانیشتووی کو شک
و قه لا. (کاخنشین)

کادی : [ناو] که نلوو؛ قوونووی ههنگ.
(کندوی عسل)

کار : [ناو] (۱) فرمان؛ (له بواری زمانه وانیدا
فیعل؛ کردار) (۲) پیشه و شوّل؛ (۳) خه بات و
تیکوشان هه رکاریکم کرد به قسه ی نه کردم؛
(۴) پاشگره وه؛ گوناکار؛ وهرزشکار؛
کاشی کار؛ خراپکار. (کار)

کاراته : چین د؛ فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جوړیک
وه رزشی تاییه ت و پاویری خو ره لاتی
ئاسیایه. (کاراته)

کاراته کار : [ناو، ت] کاراته باز؛ که سیک که
وه رزشی کاراته ده کا. (کارته باز)
کاراد : [ناو] که وهر؛ که وهرگ. (تره)

کاراوان : [ناو] (جوړیک شو ده ی ته گهردار)
که به پاش سه یار موه دبه ستریّت. (کاراوان)
کاربرانه وه : [چاوگه ت] کاربرد پانه وه؛ کو تایی
هاتن؛ نیش ته و لو بوون و دوایی پیه نیان

(کارت تمام شدن)

کاربُون : فرد؛ اند؛ فد؛ [ناو] کاغه زی کوپییه.
(کاربن)

کارپیدا کردن : [چاوگه،ت] شول دوزینه وه.
(کار پیدا کردن)

کارت : [ناو] (۱) پروپه ریکی مقهبایی؛
(کارت)؛ (۲) کارد؛ کیرد. (کارد)

کارتوئل : [ناو] ئیره ل؛ (ئیره لماسی)؛ له
توور کییه وه هاتووه، (ییز: زهوی + ئالما: سیو)
یاره لماسی؛ سیوک؛ یره لماسی؛ کارتوئل؛
کارتوپی؛ په تاته؛ سیف زهمینی؛ سیب
زهمینی؛ کارتینه؛ هییره لماسی؛ کرتوئل؛
پوتیه؛ کارتینک؛ کرتوئل؛ په تیه. (سیب
زمینی)

کارتوپی : [ناو] سیف زهمینی؛ هییره لماسی؛
سیوک؛ کارتوئل؛ په تاته؛ په تیه؛
هیله ماسی؛ یاره لماسی؛ کار به توورکی واتا
به فر؛ توپی به تورکی واتا توپی نه؛ توپی به فر
(توپه له به فر)؛ جگه له سیوک و سیف زهمینی
و هیله ماسی که کوردین په تاته و په تیه یش
ئینگلیزییه و وشه کانی دیکه هه موویان له
تورکیه وه وهر گیراوان. (سیب زمینی) < یره-
لماسی

کارتون : فد؛ [ناو] (۱) جه عبه ی مقهبایی
(کارتن)؛ (۲) جوړیک فیلم که به وینه کیشان
چی ده بییت. (کارتون)

کارتوو : [ناو] که ردو؛ دیراو. (گراز)

کارتی پوستی : [ناوت] کارت پوستال؛ هه روه ها
کارتی بانگه یشتن؛ کارتی پیروزیایی؛ کارت
پیناسه؛ کارتیه نه ندامیتی. (کارت پستی)

کارتیکردن : [چاوگه،ت] به دلوه نووسانی
قسه یان کرده وپییک؛ باندور له سهردانان.
(رد گذاشتن؛ کارگر بودن)

کارتینک : [ناو] داوی جالجالو وکه؛ تهونی جو-
لآته نه. (کاتنک عنکبوت)

کارخف : [ناو] ههرمی؛ هه مرؤ؛ نارمووت؛ نه-
مروود. (گلایی)

کارخه وتن : [چاوگه،ت] کاروستان؛ ماتل-
بوونی کار؛ کاراگیران. (کار خوابیدن)

کاردار : [ناو] (۱) بهرپرسی رامیاری دهوله تییک
له ولایتیکی دیکه؛ بریکاری بالوئیز؛ (کاردار)؛
(۲) کاربه دهست و بهرپرسی کاری دهوله تی؛
(کارمند)؛ (۳) که سیپ که کاریکی هه بییت.
(شاغل)

کارداک : ناوی میژویی نه ته وه ی کورده.
(نام تاریخی کرد)

کاردانه وه : [چاوگه،ت] باندور دانان؛ ئاوئیه-
ی کرده وه یان رهفتارو گوته. (عکس العمل
انعکاس فعل در جامعه)

کاردو : < کاردوخ

کاردوخ : کاردوک؛ ناوی ههره کوئی گهلی
کورد؛ (نام باستانی کردها)

کاردوژه : [ناو] (۱) به نه شتهر پشکنینی
توخله گوئیز بو دهره یانی لهت و کوتی کاکله-
که ی. (تکه های مغز گردو را با کارد درآوردن)؛
(۲) نه شتهر کاری له سهرلهش، (جراحی)؛ (۳)
< کارده وه ژه.

کاردوش : ناوی کورده کانی گیلان به زبانی
گیلانی، که له لیواری زهریای خه زهر دژین.
(کاردوش)

کارډوک : < کارډوځ

کارده : [ناو] گیاییک که له سهر پښه ی سالی
پاږوډووی شین بیټه وه. (گیاهی که بر روی -
ریشه اش سبز شود)

کارده و هڅه : [ناو] کارډوڅه؛ پشکین و گه پان
به دواي شتپکدا به کارد. (جستجو به دنبال -
چیزی)

کارفین : [ناو، ت] کارمبا؛ کارهوا. (کهربا)
کارقاییم : [ناو، لټاو] به مشوور؛ کارپتهو.
(محکم کار)

کارکردن : [چاوگه، ت] (۱) کارکردنی وه ک
نووسین؛ دروینه؛ دفر شوړدن؛ (۲) شول -
کردن، د هوام کردن له ئیداره دا. (کار کردن؛
اشتغال)

کارکرده : [ناو، لټاو] کارکردو؛ (ب) شتی کون
و له کارکړو؛ شتی دهستی دوو. (کار کرده)
کارکه و تنه پړی : (۱) دهستی پکړدن کار،
گیروگرفتمان نه ماوه کاره که مان که و تنه ته -
پړی؛ (۲) کار جیبه جیوون؛ له شماره وانی
زوو کاره که م که و تنه پړی. (کار راه افتاده)

کارگه پینه : [ناو] قارچکیکی ژه حراویه له -
سهر په ین و پال ده پړووی. (نوعی قارچ سمی)
کارگه چی : [ناو] به پړیو به پری کارگه؛ خاوه نی
کارگه؛ کارخانه دار. (مستول کارخانه) +

کارگه خوویرک : [ناو] قارچکیکی هه ره باشه
بو خواردن. (نوعی قارچ خوردنی)

کارگه شیتته : [ناو] قارچ که شیتته؛ قارچکیکی
ژه هراویه و خواردن ئینسان ده کوژی. (قارچ -
آمانیت کشنده)

کارگه ف : [ناو] جوړیک قارچکی ژه حراویه؛

هار دراوه که ی بو سهر برینی کرمولی مالات
باشه. (نوعی قارچ سمی)

کارگه که رکول : [ناو] کارگه ه لږ؛ قارچکی
خوړاکی. (نوعی قارچ خوردنی)

کارگه نیو : [ناو، لټاو] کارگه نیگ؛ کارلینه -
هاتوو؛ کارخراپ؛ نه بوونی توانای نه نجامی
کاریک. (گندکار)

کارگه هه لږ : [ناو، ت] قارچکیکی هه ره باشه
بو خواردن. (نوعی قارچ مرغوب خوردنی)
کارگی دار : [ناو، ت] قارچکیکی لامزه که به -
شیله ی دار ده زی و ژه هراویه. (غاریقون)
کارگی که ما : [ناو، ت] قارچکیکی له سهر بنی
که ما ده پړووی و ده خوړیت. (نوعی قارچ -
خوردنی)

کارمه زهل : [ناو] (۱) نووسینگه؛ ده فته رخانه؛
(محضر)؛ (۲) چرپای له سهر نووسین.
(میز تحریر)

کارن : ناوی یه کی له کوپه کانی کاوه ی
ئاسنگهر. (یکی از پسران کاوه آهنگر)
کاروان ناشی : [ناو،] هیلکاو؛ پياز او به هیلکه -
وه. (آش پياز و تخم مرغ)

کاروکاسپی : [ناو، ت] کاروبار؛ کارویشه؛ که -
سبو کار؛ کاروکاسپی. (کاروکاسپی)

کارووت : [ناو] کاروت؛ گیزهر؛ گه زهر؛ گزهر؛
دوو جوړه؛ به نه وش و زهر د. (گیزهر؛ هویج)

کارما : (۱) [ناو] کارژیله ی میو؛ (بزغاله -
ماده)؛ (۲) [ناو، لټاو] شارمزا و کارزان. (کاربلد)

کارماو : [ناو] کارمبا. (کهربا)

کارهوان : [ناو] شوانی به رغهل. (شبان -
بزغاله ها)

کارهیل: [کوی کار] کارگه؛ کارهکان؛
 ئیشهکان. (کارها)
 کاری: (۱) [ئاوهلناو] وهک برینی کاری؛ ده-
 ردی کاری؛ (کاری)؛ (۲) [پابوردووی کارین]
 تووانی؛ پیی کرا. (توانست)
 کاریبو: [ناو] گیانله بهریکی شاخداري سه-
 دریزه بهقهرا جوانه گاییک دهبیّت و له گهوه-
 زن (که له کیوی) دهکا. (کاریبو)
 کاری پیکاری: کاری بیسووت و بیمونا.
 (کاری سود)
 کاریت: (۱) [پابوردووی کارین] توانیت؛
 تانیت؛ (توانستی)؛ (۲) ههنگوین؛ ههنگین.
 (عسل)
 کاریزه: ناوی دووگونده له نزدیکی شاری
 سهقر. (نام دوقریه)
 کاریش: [ناو] کارووش؛ گیاییکه له گارس-
 دهکا. (نوعی گیاه)
 کاری کهس نه کردگ: < کاری کهس نه کردو.
 کازوماری: [ناو، ت] کراژهمار؛ کراشهمار.
 (پوسته انداخته مار)
 کازوواژ: [ئاوهلناو] خال^۲ خال^۲ تیکهوتنی بهفر
 له دمهوه بههارد. (خال خال شدن و ذوب شدن-
 برف)
 + کاژیر: کورتکراوی کاتزمیر تاییهت به
 کات؛ بو ناوی ئامیری (سهعات) ههر کاتزمیر
 دموتریت. (مخفف کاتزمیر برای تعیین وقت)
 کاسان: [چاوگه] تاسان؛ بیهووشبوون؛
 گیزبوون؛ حاله تی و پوون. (گیج شدن)
 کاسکردن: [چاوگه، ت] و پکردن؛ گیز کردن.
 (گیج کردن)

کاسوچهمی: < کاسه ی چاو.
 کاسه پشتی ئاوی: [ناو، ت] رقه؛ جوریک
 کیسه لی پانکه له یه له ناو ئاودا دهژی.
 (لاکپشت آبی)
 کاسه چه م: < کاسه ی چاو
 کاسه سر: [ناو، ت] قاپ دهستمال. (دستمال
 طرف خشک کن)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه و دهفری گلین که
 ههندیکی پهریبیّت یان شکابیّت. (کاسه-
 گلین شکسته)
 کاسه کهل: [ناو، ت] گلینه یان دهفری ئیو
 ههله پریو یان نیوه شکاو. (کاسه شکسته)
 کاسه گول: [ناو، ت] و په گیا؛ گیاییکه بو بی-
 خهوی و بیقه راری باشه. (گل انگشتانه)
 کاسه ی جیژن: [ناو، ت] کهلوپهل و شتی
 پیویست بو به پیره بردنی جیژن گرتن، وهک:
 برنج و پون و... هتد (وسایل برگزاری جشن)
 کاسه ی چاو: [ناو، ت] کالانی چاو؛ ئه وچالاییه
 که گوئی چاوی تیدایه. (کاسه چشم)
 کاشمه م: [ناو] که رهس؛ حه شه گیواو؛ که ره-
 فس. (کرفس)
 کاغز: فد؛ [ناو] کاغز؛ (۱) پروپه پریکه بو له-
 سه ر نووسین. (۲) نامه. (کاغذ) +
 کاغزی فافون: [ناو، ت] پروپه پریکی ناسکه له
 فافون بو تیوه پیچانی دیاری یان بهسته.
 (کاغذ آلومینیومی)
 کاغزی ئا: کاغزی تاییهت بو چاپ له ئه -
 ندازه ی ۹۰۰×۶۰۰ (میلیمتر) دا ههروهها (ئا
 ۳) له ئه ندازه ی ۲۹۷×۴۲۰ م. دا (ئا ۴) له
 ئه ندازه ی ۲۹۷×۲۱۰ م. دا و (ئا ۵) له ئه -

ندازه‌ی ۱۴۸×۲۱۰ م.م.دا و (بی) له نه‌ندازه‌ی ۱۰۰۰×۷۰۰ م.م.دا و (بی^۴) له نه‌ندازه‌ی ۳۲۰×۲۳۵ م.م.دا و (بی^۵) له نه‌ندازه‌ی ۲۳۵×۱۶۰ م.م.دا.

کاغه‌زی‌کایی: [ناوت] کاغه‌زیکی نه‌باش؛ کاغه‌زی هندی روزنامه و بِلَاوک. (نامه-نوشتن)

کافزیم: [ناو] کفه. (کف)

کافینان: وه‌ک: برژاننده‌وی برین؛ خوین بهس کردنی‌برین. (بندآوردن خون‌زخم)
کاکا: فُد؛ [ناو] له کوردیه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛ کاکه؛ برای‌گه‌وره. (کاکا)

کاکائو: فِرْد؛ فُد؛ اند؛ [ناو] داریکی کورته بالّا-یه؛ به به‌ره‌که‌یشی ده‌لین کاکائو نیوه‌برژی به‌ره‌که‌ی ده‌ه‌پ‌نم‌وه و ده‌یک‌نه نیو شیري داخ یان ناوی داخ و ده‌یخ‌ونه‌وه. (کاکائو)

کاکروُس: [ناو] پاقله. (باقلی)
کاکله‌مووشان: جوړیک جال‌جالووک‌ه‌ی ژارداره و زیاتر پهنکی پ‌مه‌شه. (رطیل)
کاکوت‌کردن: [چاو‌گه‌ت] دوا‌ی‌سوواخدان کا به‌سه‌ر قوړه‌که‌دا کردن و شیلان. (کاه-روی‌گل‌اندودریختن‌وکویدن)

کاکوُل‌هه‌له‌ک: [ناو] پوړه‌له‌ک؛ قز‌لوول؛ قز‌فر‌فری؛ قزی پیچ‌پیچ. (موفر‌فری)
کاکوُل‌ی‌گه‌رمه‌شانی: [ناوت] تال‌گه‌لی باریکی سه‌ر گه‌رمه‌شانی؛ پوپه‌کابه؛ کاکوُل‌ی کابه (کاکل‌خرت)

کاکه‌مه‌م: گراوی خاتووزین له به‌یتی خاتووزین و کاکه مه‌م‌دا. (نام‌مردانه)
کاک‌به‌کاکي: [ئاوه‌ل‌ناو] ده‌شت‌یان بیابانی

کاک‌به‌کاکي واتا تاچاو هه‌ته‌رده‌کا به‌رین بیټ و ته‌غه‌ر چوُل بیټ. (دشت‌وبیابان په‌ناور و برهوت)

کاکيله: [ناو] خر؛ ددانه‌کانی دواوه‌ی تاییه‌ت به‌ه‌پ‌ینی خوړاک. (آسیا)

کاکيله: [ناو] وشه‌ی بانگ‌کردنی برای چکوله؛ هو‌ی کاکيله؛ کاکه‌ی چکوله. (داداش‌کوچک)

کالاور: [ناو] که‌وشی وه‌ور؛ کاله له پیستی خاو بو‌ناو به‌فر و سه‌هوُل. (چارق)
کالای: [چاو‌گه] (۱) هه‌ل‌کوئلین؛ (گود‌کردن)؛ (۲) کیلان. (شخم‌کردن)

کالوش: [ناو] گالوش؛ که‌وشی ناسک زیاتر له لاسیق که به سه‌ر که‌وشدا ده‌کر‌يته پا بو‌به‌رگری له قوړاوی بوونی که‌وش له‌کاتی قوړ و چلپاودا. (کاش)

کال‌وکړج: [ئاوه‌ل‌ناو] (۱) مروقی مووزم‌ردی سوور و سپی و چاو کال؛ (بورس‌فید پوست) (۲) نه‌گه‌پیو؛ نه‌کولا. (نرسیده؛ نپخته).

کاله‌کی‌کرمی: [ناوت] هه‌نه‌ی کاله‌ک کاتی به پرووله‌یه می‌شووله‌ییکی تاییه‌ت پیستی ناسکی به‌پرووله‌که کون ده‌کات و گه‌رای تیدا داده‌نیت و ده‌بیته هو‌ی کرموُل بوونی؛ بو به-رگری له کرموُل بوون ده‌بی... <گول‌گرتن. (خربزه‌کرمو)

کاله‌نوږ: [ناوت] سبه‌ینانی زوړ زوو که هیشتاکاتی نوږ نه گه‌یشتی. (نزدیک‌به-وقت‌نماز‌صبح)

کاله‌وبووک: [ئاوه‌ل‌ناو] کاله‌وبوو؛ پ‌ه‌نگ-پویش‌توو. (رنگ‌باخته)

کالهی شه‌مامه‌به‌ندی: [ناوت] کاله‌ییکه به
ناورشمی په‌نگاوپه‌نگ گولینگى بو دروست-
ده‌کرى. (نوعى چارق)

کالیسکه‌ی سهر به‌فر: [ناوت] سوورتمه‌ی
تایبه‌ت، که به‌سهر به‌فردا ده‌خزى و له‌جه-
مسه‌رى باکوورى گووى زهوى ئیسکیموکان
چهند سه‌گ ده‌کهنه سوورتمه‌که بو
پاکیشانى. (سوورتمه‌برفى)

کالین: [چاوه‌گه] (۱) بالاندن؛ باراندن؛ (بع-
کردن) (۲) پیاکالین؛ توورمبوون؛ به‌منداله‌که‌دا
هه‌لکالى؛ لى توورپه‌بوو. (سرزنش کردن)+
کانال: فده‌فرد؛ [ناو] جوگه‌ی به‌رفراوانى به-
ینى دوو دهریا که ده‌ستکرده؛ که‌نداو؛
(کانال)؛ (۲) تورپو شبه‌که‌ی (ته‌له‌فزیون؛
کانال تلویزیون)؛ (۳) لووله‌ئاسای چوارپالو
بو‌هاتنى هه‌واى سارد له‌کولپه‌وه. (کانال-
کولر)

کانگا: [ناو] (ب) قوولایی؛ ناخ؛ له‌کانگای
دل‌هوه؛ له‌ناخی دل‌هوه. (بیخ؛ ته)+
کانوون: [ناو] جوړیک مراوى له‌توره‌مه‌ی
ومرده‌ک (ئورده‌ک) ه و چهند جوړه. (۱)
کانوونى کاکولدار. (مرگوس کاکلی). (۲)
کانوونى گه‌وره. (مرگوس بزرگ). (۳) مراویى
سهرسپى. (اردک سهرسفید)

کانه‌وزبانه: [ناوت] ئه‌و به‌رزاییه له‌ته‌خته-
ییک که ده‌چینه نیو جیگای کانیشکافه‌وه بو
جووت بوونى دوو ته‌خته. (کانه‌وزبانه)

کانیشکاف: [ناو] که‌ره‌سته‌ییکه وه‌ک
کوشته‌ره، به‌لام له‌ناوه‌پاستى ته‌خته‌دا هیل-
هه‌لده‌که‌نیت. (کانیشکاف)

کانیشکافه: [ناو] کانه؛ به‌ره‌مى هه‌لکه‌ندنى
هیل له‌سهر ته‌خته به‌کانیشکاف. <
کانیشکاف.

کانیکه‌وه: گوندیکه سهر به‌شارى سه‌قز.
(اسم‌دهى است)

کاوبا: [ناوت] خه‌یال‌تیک که می‌شک به
خوپه‌وه خه‌ریک ده‌کا؛ (ب) خه‌یال پلاو.
(خیالات‌واهى)

کاولکسه‌رده‌ی: [چاوه‌گه‌ت] کاولکردن؛
پوو‌خاندن. (خراب کردن)

کاوه: (۱) دارى پزىو؛ (کنده‌پوسیده)؛
(۲) کیوى زور به‌رز و قووج. (کوه‌سرکش)
کاویه: گه‌ندهل بوونى ناخى دار. (پوسیدن-
داخل‌کنده‌درخت)

کناف: کونجى. (کنجد)+
کتکه‌شور: [ناوت] پشيله‌شور؛ شتنى به‌په‌له
و سهرسهرى. (گره‌شور)

کچه‌تیو: [ناوت] چه‌تیم؛ کچى هه‌تیو؛ چه-
تیو؛ به‌ته‌وسه‌وه بانگى کچیک ده‌کهن وه‌ک
جوین. (دخترک‌یتیم)

کچه‌مام: [ناوت] کچ‌مام؛ کچى ئاپ ئاموزای
میوینه؛ (دخترعمو) هه‌روها کچه‌خال؛ کچه-
پوور. (دختردایى. دخترعمه)

کچى: [ناو] کچه‌که؛ کیژى؛ که‌نيله؛ که‌نى؛
له‌کاتى ئاخافتن‌دا به‌کیژده‌لین. (دختر)
کچى‌مو‌دار: [ناوت] (ب) کچیک که بنى
هه‌بى. (دخترباکره)

کچینه: [ناو] گلینه‌ی‌چاو؛ بیبيله؛ په‌شکینه-
ی‌چاو؛ بیبيله‌ی‌چاو. (سیاهى چشم. مردمک)
کخک: [ناو] قوخه؛ کوخه؛ قه‌ف. (سرفه)

کخمیتە : [ناو] تۆز و ورده ئاردی دهوروبه‌ری
 ئاش. (آردا طراف‌آسیاب)
 کدوخ : [ناو] گهرماف؛ گهرماو؛ هه‌مام. (حمام
 کراس‌قاقانی : [ناوت] که‌سیک که‌کراسی له
 قوماشی قاقانی له به‌ردایه؛ به‌سته‌یی که له
 گورانی کوردیدا؛ (بیراهن‌از قاقانی. نام‌ترانه-
 ایست)
 کراسه‌مارانه : [ناوت] کرازی‌مار؛ کاژمه‌مارانه؛
 تفره‌مار. (پوست‌انداخته‌مار)
 کراش : [ناو] توژ و قه‌تماغه‌ی برین؛ کراز؛
 توژ. (پوست)
 کراشو : [ناو] کدوخ؛ هه‌مام؛ گهرماو. (گرمابه)
 کراک : [ناو] ماکیکی سه‌که‌ری به‌یه.
 (کراک)+
 کراوات : فد‌فرد؛ ئالماند؛ اند؛ بوینباخ؛ که-
 راوات؛ که‌ره‌وینته؛ قه‌ره‌وینته. (کراوات)
 کرپه : خورپه؛ کرمه؛ وه‌ک؛ کرپه‌له‌دلمه‌وه-
 هات : (ب) دلم‌داکه‌وت؛ (دلم‌ریخت؛ دل-
 ریختن)+
 که‌خه‌و : له‌خه‌وی گرانه‌وه‌چوون. (خواب-
 غمیق)
 کردنه‌یه‌ک : دوو شت دانه‌دهم یه‌ک و به‌یه-
 کی کردن. (یکی کردن)
 کرده‌په‌شیمان : که‌سیک که له‌کاری
 رابوردوی یان له‌کاریک که کردوویه‌تی په-
 شیمان بیت. (از عمل یا از اعمال پشیمان)
 کرده‌ی : [چاوه‌گه] کرن؛ کردن. (کردن)
 کرفه : [ناو] سه‌روا؛ دمنگی فریشته؛ دمنگی-
 غه‌یی؛ سروش. (وحی؛ الهام)
 کرکاسه : [ناو] ده‌فر و قاپ‌وقاچاخ. (ظرف-

(ظروف)
 که‌که‌وه : [ناو] که‌که‌که؛ کوروژ‌کوروژه؛
 که‌کروچکه؛ خرینچکه؛ خرینک؛ کور‌کوروژه؛
 ته‌ستی‌کوژ؛ له‌ئیسک نه‌رمتره. نه‌رمه
 ئیسک. (غضروف)
 که‌رمزی : [ناو] حونه‌ر؛ هونه‌ر؛ کاریک که له
 ده‌س هه‌مووان نه‌ییت. (هنر)
 که‌رم : [ئاوه‌لناو] هه‌که‌دار؛ ژنی به‌ئالووشی
 زو‌ر به‌ئیشیا بو‌کاری سه‌ر جییی؛ جو‌ریک
 جوین. (حشری)+
 که‌رم : [ئاوه‌لناو] وه‌ک‌جوین به‌ مروی
 ئالو‌شدار ده‌وت‌ریست؛ که‌رم یان که‌رمه.
 (حشری)
 که‌رمشان‌دن : [چاوه‌گه] جیق ده‌ره‌یینان؛
 گوشینی به‌ته‌وژم و تلیقاندنه‌وه. (فشاردادن و
 له‌کردن)
 که‌رمشین : [چاوه‌گه] وردوخاش کردن؛
 تلیقاندن. (له‌ولورده)
 که‌رمه‌توو‌کنه : [ناوت] جو‌ریک کرمه به
 کو‌مه‌ل له‌ده‌وری بنجه‌گیاییک ده‌هالین و
 تالگه‌لی وه‌ک تالی جال‌جالوو‌که به‌لام شپ‌رزه و
 شی‌واو دروست ده‌که‌ن و بنه‌گیاکه داده‌پوشن
 و خویشیان توو‌کنن. (نوعی کرم)
 که‌رمه‌ک : [ناو] کرمی زو‌ر وردی ناو رپخوله.
 (کرمک)+
 که‌رمه‌کوژه : [ناو] گیان‌گیر؛ گیاییکی ژه‌هرداره
 و عیلاجی تیراوی و برینی دیکه‌یه.
 (شوکران‌صغیر)
 که‌رمه‌که‌رپنه : [ناوت] گول‌ته‌ستیره؛ کرمیکی
 فوسفور‌داره به‌شه‌وه ده‌درموشی. (کرم‌شب‌تاب)

کرمی نارمووش : [ناوت،] کرمی هه‌وَرِشِم؛
 کرمی ئاورِشِم. (کرم‌ابریشم)
 کرمی که‌دوو: [ناوت،] که‌دووانه؛ جوړِیک کر-
 می ناو پ‌یخو‌له‌یه وه‌ک تووی کووله‌که وایه و
 به‌ده‌م‌یه که‌وه‌یه. (کرم‌کدو)
 ک‌پ‌نده : [ناو، بک] لَیسک؛ نام‌رازی قوول‌کر-
 دنی کاسه‌ی تار و که‌و‌چک. (لیسک)
 ک‌پ‌نووش : [ناو] کو‌پ‌نووش؛ سه‌رچه‌ماندنه‌وه؛
 کو‌م بوونه‌وه. (ک‌رنش)
 ک‌پ‌نه : [ناو] ک‌پ‌نوو؛ ق‌ر‌نوو؛ م‌ج؛ چنگنه؛
 ک‌پ‌نک. (نوعی کنه‌کوچک)
 کرو‌چ‌لی : [ناو] کرو‌ژ کرو‌ژه. (غضروف)
 کروشمه : [ناو] دووش‌دامان؛ ک‌زومات دان‌یشتن؛
 خو‌ک‌ز کردن له‌خ‌م یان له‌سه‌رما. (خود‌راج‌مع-
 کردن و نشتن)
 ک‌پ‌وکاش : [ناو] ته‌قالا؛ حه‌ول و ته‌قه‌لا؛ (ب)
 د‌پ‌ک و دال‌ دوورین و کو‌کردنه‌وه‌ی. (کوشش)
 کرو‌لیه : [ناو] تو‌پ‌ه‌ل؛ گونک؛ تو‌پ‌ه‌له؛ گونده‌له
 به‌فر یان هه‌ویر. (مانند گلوله‌ب‌رف یاخمیر)
 ک‌پ‌ومات : [ئاوه‌ل‌ناو] ک‌پ و بی‌ده‌نگ؛ کش-
 و مات. (ساکت‌وبی صدا)
 ک‌ری‌تی : [ناو، به‌ره‌مه‌می چاو‌گه] فه‌ی‌تی؛
 ناشیرینی؛ کار خ‌رای‌ی؛ چه‌په‌لی؛ خ‌رای‌ی.
 (زشتی؛ بدی)
 ک‌ری‌خانوو : [ناوت،] ک‌رامال؛ ئیج‌اره‌ی خانوو؛
 ک‌ری‌مال. (ک‌رایه‌خانه)
 ک‌ری‌داسی : [ناوت،] حه‌قه‌درو‌ینه؛ ک‌ری‌ی
 درو‌ینه؛ م‌زی سه‌پانی. (فرد‌درو کردن)
 ک‌ری‌ز : ک‌یش‌هاتنی شله‌مه‌نی؛ وه‌ک ک‌یش-
 هاتنی هه‌نگوین. (کش آمدن مایعات)

کز : [ناو] له‌کوردیه‌وه چووه‌ته نیو فارسی؛
 حاله‌تی کو‌وه‌بوونی موو له‌کاتی سووتاندا.
 (کز)+
 ک‌ز‌زین : [ناو] جوړِیک گه‌مه‌ی کو‌پ‌ه لاوی
 گوندنشین بوو، به‌تویی به‌ن ده‌ک‌را. (نوعی-
 بازی)
 ک‌سپه : ک‌زه؛ حاله‌تی ئاسنی داخ به‌له‌شدا
 چ‌زان؛ (حالت سوزش تن با آهن گداخته)
 ک‌شایه‌وه : [پ‌ا‌بردووی ک‌شانه‌وه] ک‌شادوو‌اوه؛
 پ‌اشه‌ک‌شه‌ی کرد. (عقب‌کشید)
 ک‌شت و ک‌یاز : [ناوت،] چ‌اندنی بیستان و ته‌پ‌ه-
 کاری (ته‌پ‌ه‌ک‌الی). (کاشتن بوستان)
 ک‌شت و ک‌یل : [ناوت،] ک‌شت و ک‌ال؛ کاری مه-
 ز‌راداری. (کشت و زرع)
 ک‌شتی جه‌نگی : [ناوت،] که‌شتی شه‌پ‌ی؛
 پ‌اپو‌ری تو‌پ‌ داری تایب‌ت به‌شه‌پ‌. (کشتی-
 جنگی)
 ک‌شک‌شین؛ وه‌دره‌نگ ک‌یشانی کار یان کات؛
 وه‌دره‌نگ که‌وتن؛ زو‌ری‌پ‌چوون. (ب‌درازا کشیدن)
 ک‌فاره : [ناو] فی‌چ‌قه‌کردنی ناو له‌لووله (بو‌پ‌یه)
 ی‌یکه‌وه که‌له نیو‌حه‌وزدا دروستی ده‌که‌ن؛
 فو‌واره. (فو‌اره)
 ک‌فت : [] وه‌ک؛ ک‌فت‌قسه‌که‌ی تو؛ وه‌ک
 ق‌سه‌که‌ی تو؛ ته‌غ‌ر له‌بن‌زاراوه‌ی ئه‌رده‌ل‌انیدا
 گو‌یه ده‌ک‌ری‌ت. (مانند)+
 ک‌فته‌زو‌وخال : [ناوت،] ورده‌زو‌وخال که‌به‌ئاو
 ته‌پ‌ی ده‌که‌ن و وه‌ک ک‌فته‌ی گه‌وره‌خ‌پ‌ی ده-
 که‌ن پ‌اش و شک بوونه‌وه زستانان ده‌پ‌ینه
 نیو چاله‌قورسی. (خرده‌ذغال بصورت ک‌روی -
 درست‌شده)

کفته وشوروا : [ناوت،] کفته وشوربا؛ جوریک-
چیشته؛ کفته وشورباو. (کوفته وشوربا)
کفته وگوشت : [ناوت،] خواردنیکه؛ لهشاری
سنه، وهک سهروپی زیاتر به بهرقه نده ده-
یخون. (کوفته وگوشت)
کفتی : [ناو] کفته. (کوفته) (۲) شه که تی؛
حاله تی ماندوو بوون. (خستگی)
کفکار : [ناو] کارگ؛ قارچک. (قارچ)
کفن زه رنده بوون : هیشتاگنی زه رنده بووه :
زوری پی نه چووه مردووه؛ (ب) تازه مردوو.
(کفن زردنشدن)
کفه : (۱) [ناو+ دمنگه ناو] قف؛ قفه؛ کوخه؛
قوخه؛ کوکه (سرفه)؛ (۲) دهنگی هه لېوونی
بارووت و گوگرد؛ (صدای روشن شدن گوگرد)
(۳) هلچوونی تراو له سه رئاور؛ (سررفتن-
مایعات).
کفهل : [ئاوه لئاو] پووک؛ قانگ؛ پف.
(متخلخل)
کلا : که نار؛ بو ته سب له سهر ناخوپ له جیاتی
ته نیشت به واتای (پروته ولاتر) به کارده بریت.
(برو اطرف)
کلاج : [ناو] که لاج؛ ئامیریکه له سه یاره دا که
دمنده رها (خه لاس) ده کا بو گوپینی دهنده.
(کلاج)
کلاس : [ناو] که لاس؛ پولی خویندنگه؛
کلاسی پینج : پولی پینج. (کلاس)
کلاشپان : (ب) سه پان و رهنجهر. (کارگر؛
رنجبر)
کلاش ومرار : [ناو] کلاشکه ر؛ کلاش دروو.
(کفش نخ ساز)

کلاف : [ناو] به ردیکی تاشراوه پینج سانتیم
پانه و له به ردکاری نومای بینادا ده یخه نه به-
ینی به ردی (تریشته یی) و به ردی نوما بو
جوانی. (کلاف)+
کلاف : [ناو] که رهسته ییکی کانزایی زیاتر له
زیو به نندازه ی جیگای ئیستیکان دروست-
ده کراو ده سکداربوو له جیاتی زیر پیاله
ئیستیکانی بی قولفه یان تیدنه نا. (کلاف-
استکان)+
کلاکردن : [چاوگه، ت] خستنه لاوه؛ وه لانان.
(به یکطرف انداختن)
کلاووپوچنه : (۱) [ناو] روچن؛ کولاوکه.
(روزنه بام)
کلاوسه رنان : [چاوگه، ت] (ب) خاپاندن؛
فریودان. (کلاه گذاشتن سر کسی)
کلاون : [ئاوه لئاو] فرنده ی پویه دار؛ کلاونه.
(پرنده کاکلی)
کلاوی سه خریچن : [ناو] کلاویکی ته فسانه ییه
پویاينه هه رکهس له سهری نی له چاو ون ده-
بیئت. (اسم کلاهی افسانه ای)
کلچیف : [ناو] کلچوک؛ کلچوک؛ میلی کل-
کیشانی چاو. (میل سرمه کشی)
کلک پیا هه لساپردن : [چاوگه، ت] (ب) بایه خ
پی نه دان؛ که مته رخمی له کردنی کاریک.
(اهمیت به انجام کاری ندادن)
کلک زهرده : [ناو] تورمه ی فرنده ی کلک زه-
رده دوو جورن. (۱) کلک زهرده که کاکولی
خورمایی ناچخه و سهری زه رده و بالی رپه-
شه. (بال لاک) (۲) میوه خوره که له سهر دار و
بنچک هیلانه ده کا و میوه کانیاں بوژی مه یله

و قاوه‌ییه و نیره‌کانیان پهنگی بوری ناچخه
 و لا جانگیان ره‌شه. (میوه‌خور)
 کلک کردن به‌ناو‌گل‌دا: له کاتی شکستی
 سه‌گ له شه‌ره سه‌گ‌دا کلک بردنه ناو
 پاشوو؛ (ب) قزمبوون وترسانی مروقی پیده-
 شوبه‌ینن. (نا‌توانی و شکست)
 کلک‌گرتن: [چاو‌گه‌ت، (۱)] کلک به‌رز کردنه‌وه-
 ی نه‌سب زیاتر له کاتی غاردا؛ (دم-
 بالانگاهداشتن اسب)؛ (۲) ده‌ست‌گرتن به
 کلکی حیوانه‌وه (گرفتن دم حیوان)؛ (۳) له
 خوده‌ر چوون، به پله و پایه که یشتوه خوئی
 لی‌گو‌راوه و کلکی گرتووه؛ ده‌غیه لی‌په‌یدا بوون
 (دارای کبر و غرور شدن)
 کلک‌مه‌قلی: [ناو‌ت] قشقهره؛ قه‌له‌به‌له‌ک.
 (زاغچه)
 کلک‌نام‌راس: [ناو‌ت] قامکی ناوه‌راس‌ت؛ تیلای
 قووتی؛ تلیا ناوین؛ به‌رزه‌ملی. (انگشت‌وسط)
 کلک‌ووژه: [ناو] که‌له‌موس‌ت؛ تیلای‌مه‌زن؛ تلیا-
 مه‌زن؛ قامکه‌گه‌وره؛ کلکه‌گه‌وره؛ به‌رانی.
 (انگشت‌شصت)
 کلکه‌بیل [ناو‌ت]: ده‌ستکی‌بیل. (دستمیل)
 کلمسین: [چاو‌گه‌ت] واق‌ورمان؛ سه-
 رسامبوون. (سرسام گرفتن)
 کلون کردن: [چاو‌گه‌ت] کلوم کردن؛ گاله-
 دانی در گا به‌گلون. (کلون کردن)
 کلووچی: [ناو] کولووچه؛ کولیچی؛ کولیچه.
 (کلوچه)
 کلوور: [ناو] کروور؛ کوروور؛ نیوملوین.
 (کروور؛ نیم‌میلون)
 کلوئی: [ناو‌ل‌ناو] پیوکی؛ بلووری؛

کریستالی؛ کولویی. (کریستالی)
 کله‌وه: [ناو] قولایی ماسی‌گرتن.
 (قلاب‌هیگیری)
 کلیپ: فداند؛ [ناو] دمنگ‌خستنه سهر وینه‌ی-
 فیلم به شیوه‌ی لیو جوولاندنه‌وه. (کلیپ)
 کناچلی‌چه‌م: [ناو‌ت] بیبیل‌چاو؛ په‌شکینه‌ی
 چاو. (مردمک)
 کناچو: [ناو] کچ؛ قیز؛ دوت؛ که‌نیک؛ کیژ؛
 که‌نیشک؛ کناچه. (دختر)
 کنج: [ناو] مه‌هان؛ بی‌نویزی‌ژنان؛ تی‌که‌وتنی
 مانگانه‌ی‌ژنان. (قاعدگی)
 کنگلاشک: [ناو] قنگه‌لاشک؛ گه‌نگری پیر؛
 گیای که‌نگری پیری وشکه‌وه بوو. (گیاه
 کنگر پیر خشک‌شده)
 کنیشت: [ناو] کنشت؛ په‌رستگای جووله‌کان.
 (کنشت)
 کو: [ناو] قالونچه‌ناساییکه هه‌ل‌ده‌فریت و
 نه‌گه‌ر خوئی بدا به‌چاوی‌گا و مانگادا
 دوو‌چاری چاوئیشه و نه‌خوشین‌چاویان ده‌کا.
 (نام‌حشره‌ایست)+
 کوئه‌ندام: [ناو‌ت] چه‌ندئه‌ندام که هه‌موو
 پی‌کمه‌وه له بوواریک‌دا نه‌رکی خو‌یان به‌جی‌د-
 ینن بو‌کردنی‌کاریک. (اعضا)
 کوئه‌ندامی‌هه‌رس: [ناو‌ت] (ب) نه‌ندامه-
 کانی (دهم، گه‌روو، گه‌ده، ریخو‌له، جهر‌گه
 زراو) که سه‌رجه‌م کاری هه‌رس‌کردنی
 خوارنه‌کان ده‌که‌ن. (دستگاه‌گوارش)
 کوا‌ی: (۱) [به‌ند] کوا؛ له‌کویی‌ه؛ له‌کویی.
 (کجاست؛ کجایی). (۲) [چاو‌گه] کوتان؛
 هارپین. (کوبیدن). (۳) لی‌دان؛ دارکاری یان به

کوته ک لیدان. (زدن)

کوب : [ناو] کاپ؛ له کاپی ټینگلیزه وه ها-
تووه، فنجان؛ ټیستیکانی قاوه خواردنه وه.
(کاپ؛ جام)

کوپان وراز : [ناوت] کورتاندروو؛ پالان چیکه ر.
(پالان دوز)

کویله : [ناو] (۱) بهش؛ کوگای چکوله. (کپه)؛
به شیک له شیعیکی دریژ. (فراز؛ بند)

کویپک : [ناو] (۱) قهره پوولی پرووسیا؛ (۱)-
جزاپول روسیه؛ (۲) پیلووی چاو. (پلک چشم)
کوتانه زمويا : [چاوگه ت] کوتانن به عه رزا؛
دان به عه رزا؛ کوتانن به زه وینا، (ب) کول پی-
دادان؛ شکست دان. (زمین زدن)

کوتحه : [ناو] کوفل؛ کوته دار؛ داری سووتانندن
له کل و تهن دووردا. (کنده چوپ)

کوتحه ی جه همدنم : [ناوت] (ب) مروقی
ناخوشه ویستی زورهان؛ کوته داری جه همدنم.
(کنده چوپ دوزخ)

کوثر : [ناو] کابوک؛ که بوته ر؛ که فوک؛
کاوک؛ له پروانگه ی فرنده ناسیه وه چند جور
فرندن. (۱) کوثره شینه. (کبوتر-
چاهی). (۲) کوثره گایانه. (کبوتر جنگلی).
(۳) کوثره نه خشینه. (کوکوختی). (۴) قومری.
(قمری). (۵) کوثره باریکه. (قمری درختی).
(۶) (یا کریم؛ یا هوو) که کللی له قومری دریژ تره.
(یا کریم)

کوثره په پوو : [ناو] تورمه ییک بالندن که
دووقامکیان له پیشه وه یه و دووقامکیان له-
پاشه وه یه و سی جورن، (۱) کوثره په پوو.
(کوکو)، (۲) کوثره په پوو جقه رهش،

(کوکوی تاجدار)، (۳) کوثره په پووی خالخال،
(کوکوی خالدار)

کوثره ینان : [چاوگه ت] له یاری په پانتو یان
هه رقوماریکدا خراب ینان. (بدآوردن درقمار)
کوثری دهریایی : [ناو] فرنده ییکی تیژباله و
به رزگ سپی و پشت په شه، له بهرد و شاخی ه-
راخ دهریادا هیلانه ده کا. (کبوتر دریایی)
کوثری نامه بهر : [ناو] کوثریکه نامه ی به
پاوه ده بهستن و له هر شوینی به ریدن ده-
گه پته وه بو هیلانه سهره کیه کی و له قه-
دیمدا له جیاتی چه پهر که لکیان لی و مرده-
گرت. (کبوتر نامه بهر)

کوټ وکولکه : [ناوت] ورده مووی قرتاوی
سهرورپش له ده لاکخانه؛ ورده خوری و
مووی ناپوره که به خاوکان دهر پسن بو به-
نی جه وال و تیر دوورین. (پشم ویله)
کوټ وکویر : [ئاوه لئاو+ ناو] کویر؛ (ب)
چاوکز؛ نیوموناته واو دیتن. (کور؛ چشم کم-
سوو)

کوټ وله ت : [ئاوه لئاو] شروپچراو؛ له ت وپه ت.
(تکه پاره)

کوته : (۱) [پاوردووی کوت بوون] له ته؛
شکاوه؛ (۲) [ناو] کوته سواله ت؛ سواله تی له-
ت. (تکه شده؛ تکه)

کوته : که زاره و دولایی
کوته : کوته؛ له جیاتی دهر دوسندان و ژه قنه
و ژه حریمار و قسه ی ناخوش دموتریست.
(متراذف زهرمار و کوغت)

کوته راو : [ناوت] راهه کهوی ناخوری پاییز. (-)
شکار کبک پاییزی)

قەزوان (بېنېست). (قاشقەق جمع اورى سقز)
 كۆد: [ناو] پىتى نەوت؛ چەلەنگ؛ دەفرى
 تەنەكەى بىستىلىرى. (پىت) (۲) پېش ژمارە؛
 ژمارەى پەمز. (كد)

كورد: [ناو] كوردمانج؛ كورمانج كە لە وشەى
 كورماد وەرگىراو. (کرد)
 كورزە: [ناو] جەوال. (جوال)
 كورژىن: [چاوغەت] بۆلەبۆل؛ گۆپەگۆپ.
 (غرغر)

كورسىن: [ناو] (۱) كورسى؛ قورسى؛
 قورسىن؛ چىراپىك كە لە زستاندا ئاور لە
 ژېرىدا دادەنن و لىفەى بەسەردادەن.
 (كورسى)؛ (۲) [چاوغەت] كورپووسانەو.
 (كلوچىدن) +

كوپ كوپ: [ناو] هاوارە بەرە؛ كەتى؛ قەتى؛ قەتك
 ؛ كوپ كوپ. (مرغ سنگ خوار؛ باقرقرە). حەوت-
 جوړن. (۱) كوپ كوپەى بە رزگ خەنەى،
 (۲) بەرزگ پەش، ((۳) بەرزگ سى، (۴) خال-
 خال، (۵) پى پى؛ (۶) كلك درېز؛ (۷) كوپ كوپە-
 ى گەنمان، (۱). شكم بلوطى، ۲. شكم سىيە،
 ۳. شكم سفید، ۴. خالدار، ۵. رەرا، ۶. دم دراز؛ ۷
 كوكر گندمى.)

كورماج: [ناو] كورماج؛ كورمانج؛ كورماد؛ واتا
 ھەموو كوردىك لە سەر گوێ زەوى و بەسى
 بەش و سى زاراوہ دابەش كراوہ.
 (۱) كورمانجى زووروو. (۲) كورمانجى ناوہ
 پاست. (۳) كورمانجى خواروو. كە ۱۰۴ بن
 زاراوہى ھەيە. ئەگەر بەسووكايەتى بە
 تاقمىكى نەخويندەوار دەلێن، ئەوہ ناپەوايە و
 ھەلبەستى نەيارانى كوردە. (كورمانج)

كوتهرە: [ناو] (۱) كور تەوہ بوو؛ وەك گسكە
 كوتهرە؛ گسكى كە چوو تەكار و كور تەوہ -
 بووہ (كو تەوہ شەدە)؛ (۲) كوتەى كورتى دار بە تايبە-
 ت بنى دار كە دەپ دري تەوہ و بنەكەى دەمىنى
 لە عەرزدا. (ماندە تە درخت بري دە شەدە درزمين)
 كوتەكوت: [بەند] لە تاريكىدا بە پەل كوتان
 پويشتن؛ رېگار پويشتنى كويز. (كورمال)
 كوئەل: [ناو] كوئەل؛ بەيرەق؛ (ب) جلى
 مردوو لە مەيدان كيدا وەك ئالا بەرز دەكەنەوہ
 و نيشانى پرسەكەرانى دەدەن يان جل و چە-
 ك و فیشەكدان و شتى تری مردوو لە سەر
 پشتى ئەسپىك دادەنن و بە پرسەكەرانى
 نیشان دەدەن و شيوەنى بو دەگيرن. (علم-
 كردن لباس واسلحە متوفى براى نشان دادن بە-
 مردم در عزادارى متوفى)

كوئەى: [چاوغە] كەوتن. (افتادن)
 كوچيلە: [ناو] ئەستونەكى پەشمال. (ديرك-
 چادر)

كوچبار: [ناو] ماله كوچ؛ سامانى مال كە
 بار كراوہ بو كوچكر دن. (كوچبار)
 كوچك: ناوى دووگونە لە ياكوورى شارى
 سەقز (نام دەكەدە) بەرد؛ تەوہن. (سنگ)

كوچك تراش: [ناو] كوچك تاش؛ تەوہنتاش
 ؛ بەرتاش؛ بەرتاش. (سنگ تراش)

كوچەركى: [ئاو] ناو وەك كوچەر؛ پەمەكى؛
 دەشتەكى؛ بى سەرە و بەرەيى. (ھردمبيل)
 كوچەك: [ناو] بەچكەى و شترى يەكسالە.
 (بچە شترى كسالە)

كوچەلە: [ناو] كەوچكەلە؛ كەوچك ئاسا لە
 قور دروست دەكرىت بو گرتنى شيرەى دار

کۆرنا: [ئاوئەلناو] نان کۆیڤ؛ نانکۆڤ؛ ږږد؛ ده-
 س قووچاو. (خسیس)
 کۆږنومیتەر: [ناو] کات پښو؛ زهمان پښو.
 (کرنومتر)
 کۆږنیر: [ناو] خوخی له یاری توپی پادا که
 له گوشهوه دهست پدهکا. (کرنر)
 کورون: یه که ی پاره ی ولاتانی دانمارک و
 سوئید و نورویژ. (کرن)
 کورهمام: [ناوت] کورهمام؛ پسمام؛ ناموزای
 نیرینه؛ کورناپ. (پسرعمو)
 کورهموار: [ئاوئەلناو] وار، یان ههوار، یان ما-
 لبات، کویږ بوونهوه. شوینهوار کویږ بوونهوه؛
 مال ویران؛ بووی ههیه کولهوار سیواروی
 کورهموار بیت. (بدبخت؛ خانمان ویران)
 کوزاز: [ناو] نه خوشینی که به هووی هورگی
 کوزازوهه مروف تووشی ده بیت و ماسوولکه ی
 لهش پهق ده کات و ده بیت هوی مهرگ؛ ده-
 رده کوپانه؛ نه خوشینی که ده بیت هوی په-
 قبوونی ماسوولکه کانی لهش و زور بقیهیه.
 (کزاز)
 کۆږبهستن: [چاوگه،ت] کۆږبوونهوه به دهوره.
 (جمع شدن دایره وار دورهم)
 کۆږروبه ربانانهوه: (ب) ته مبی کردن و
 لیدانی زور. (کنایی تنیه کردن)
 کۆږاندنهوه: [چاوگه،ت] (۱) هیل کیشان یان
 په شکر دنهوه یان سرپینه وهی نووسراوه؛
 (محو کردن)؛ (۲) ته مراندن؛ خاموش کردن
 ناوړ و چرا. (خاموش کردن)؛ (۳) نارام کردنهوه
 و لابر دنی شهروکیشه. (خاموش کردن فتنه)
 کۆږه: [ناو] هه ساوی؛ که ری سپی ږمگ.

خرسفیدرنگ)+

کۆږهل: [ناو] جومال. (لایروبی جوی آب)
 کۆږیاگ: [ناو+ ناو، بهر] (ب) هه ویره مردوو؛
 هه ویرترش؛ (خمیرمایه) (۲) کۆږراو. (کشته شده)
 کۆس: [ناو] ته پلی زه لام؛ ده هولی شه ږی.
 (پوس کوس گوس ئاو کیشان که م که م، ئی سه ر
 نه وسه رهن دوورینه که ی چه م) هه ولعی
 (کوس)
 کۆس: [ناو] کۆست؛ مه یتی کورپه لاوی ده ز-
 گیراندار (به کیژیک ده گو تریت، (کوس کهوته)
 که ده زگیرانی مرد بیت. (جنازه نامزد دختر)
 کوسالان: ناوی چیا ییکی به رزه له هه ورامان.
 (نام کوهی است)
 کۆست که وتوو: [ئاوئەلناو] یه کیژیکی ده-
 زگیراندار دهوتریت که ده زگیرانه که ی
 مرد بیت، به لام وا بووه به باو هه رکس
 مردووی لی بم ریت یان به لاییکی گه وری به
 سه ردا بیت پی ده لپن کوس کهوته؛ یان
 کۆست که وتوو. (دختر نامزد مرده)
 کۆس و که رها: [ناوت] موسیقای تاییه تی شه ږ
 له قه دیمدا؛ ته پل و شه پیوړ. (کوس و کرنا)
 کۆسه: [ناو] (کۆسته؛ دایکی کونی کورده-
 واریه زیاتر له گونده کانداهک شانوگه ری
 دهمه و نه وروژ به ږیوه ده چی، چهند لویک خو
 ده گوړن و پش بو خویان دروست ده که ن و
 له مالان کۆسه ده گیرن و پاره یان میوژ و
 گوړیزیان ده دنی. (مراسم کوسه درایام نوروز)
 (۲) جوړیک ماسی دږنده و زور گه وریه.
 (کوسه ماسی)
 کۆسه وهوی: [ناوت] بوو که بارانی.

عروسکی که برای باریدن باران درست می کنند)
 کوسه‌ی هجیج : زاتیکی به پیزی ثایینییه که
 کلکوک‌ه‌ی له گوندی (ه‌جیج) ی ه‌هورامانه.
 (کوسه هجیج)
 کوش : [ناو] داوینی به رموی کراسی ژنانه؛
 پرکوشی کرد له دانه‌ویله؛ داوینی پرکرد له دا-
 نه‌ویله. (دامن)+
 کوشا : [ر‌اپوردوو کوشش] تیکوشا؛ خه‌باتی-
 کرد. (کوشید)
 کوشا : [ئاوه‌ل‌ناو] خه‌بات‌که‌ر؛ تیکوش؛ حه‌ول
 و ته‌قالادهر. (کوشا)
 کوشتی : (۱) [ر‌اپوردوو کوشتن] گیانی-
 کیشا. (کشت)؛ (۲) [ناو] بو کوشتن؛ ئازهل-
 دابه‌سته بو قه‌له‌و بوون و سه‌ربرین. (حیوان
 پروازی مخصوص ذبح کردن)؛ (۳) [ناو، به‌ر]
 کوژراو؛ باب کوشتی؛ باب کوشته؛ کوشته؛
 (کوژراو) (کشته‌شده)
 کوشتیار : پیداکری کردن؛ کوشتیاری بووم نه-
 هات له‌گه‌لم. (اصرار کردن)
 کوشنای : [چاوگه‌ت] کوژاندنه‌وه؛ خاموش
 ردن. (خاموش کردن)
 کوشهر : [ئاوه‌ل‌ناو] هه‌ول‌ده‌ر؛ خه‌بات‌که‌ر؛ ته-
 قالادهر؛ تیکوش. (کوشا)
 کوپ : [ناو] چیا؛ کو؛ کیو؛ کیف. (کوه)
 کوک : [ئاوه‌ل‌ناو] ده‌سته‌واژه‌ی موسیقایه
 واتا میزان بوونی سیم‌گه‌لی ساز. (کوک)+
 کوک‌کردن : [چاوگه‌ت] میزان‌کردنی ته‌لی
 ساز و هیئانه‌ سه‌ر (فریکانس) یان نو‌تی
 پیویست. (کوک کردن)
 کوکلاش : [ناو] کوکلاشک؛ جو‌پیک چه‌قه،

وه‌ک بنیشت‌ده‌جاوړیت و له شیل‌ه‌ی گیای
 کوکلاش ده‌گیردریت. (نوعی سقر)
 کوکو : [به‌ند] کو‌مه‌ل کو‌مه‌ل؛ کو‌گا‌کو‌گا؛
 کو‌ما‌کو‌ما. (کوپه‌کوپه)
 کوکی‌دی‌پازون : [ناو، ت] کوکی‌په-
 رژیندراوی جیهانییه له موسیقادا < دی‌پازون
 کوگه : [ناو، ت] جیگای کو‌بوونه‌وه؛ جیگای-
 کو‌ر به‌ستن. (جای تجمع)+
 کولا : [ناو] ماکیکه له نوشابه‌ی وه‌ک پیسی
 کولا و کو‌کا‌کولا ده‌کریت و به‌رهمی‌داریکه
 هه‌ر به‌و ناوه. (کولا)
 کولاس : [ناو] فیشه‌ک کیشی تفه‌نگ و
 چه‌ک. (قشنگ‌کش)
 کولاک : [ناو] (فمشه) بارو‌قه؛ بادمه‌وه.
 (کولاک)
 کولپک : [ناو] جیگه دوو‌کمه؛ کونه‌دوو‌گمه.
 (جای دکمه) کولکریاو؛ قرتاو؛ کورت‌کراو؛
 قول‌کراو. (کوتاه‌شده)
 کولکه‌مه‌لا : [ناو، ت] نیمچه‌مه‌لا؛ مه‌لاییک
 که سه‌واد‌ی‌زور نه‌ییت. (ملای کم‌سواد)
 کولکه‌میرزا : [ناو، ت] میرزاییک که به‌زه-
 حمه‌ت بتوانی بنووسی و بخوینیت‌ه‌وه. (که-
 سیکه نیم‌سواد‌ی دارد)
 کولگرتن : [چاوگه‌ت] کوله‌گرتن؛ به‌دزییه‌وه
 گو‌ی له قسه‌ی خه‌لک‌گرتن؛ گو‌ی‌پ‌اگرتن له
 قسه به‌دزییه‌وه؛ گووشی مالی و سه‌ی. (-
 استراق سمع)
 کولنه‌دمر : [ئاوه‌ل‌ناو] نه‌به‌ز؛ خو‌پ‌اگر و نه‌به‌ز؛
 بی‌شکست. (شکست‌ناپذیر)
 کولور : [ئاوه‌ل‌ناو] که‌له‌به‌رکه‌وته‌ دیوار؛ قه‌له-

شی گه وره؛ ناو خالی. کوته ره بوون. (تو خالی) +
 کوله : [ناو] کوپله؛ بهنی. (بنده)
 کوله دار : [ناو، بک] کوپله دار؛ چه وسینه ر؛
 (نیستیمار گهر). (برده دار؛ استعمار گر) +
 کوله زرگ : [ناو] سیکه توره؛ سیکه توره؛ نه-
 ندایکی ناوزگی فرنده یه که وهک گورچیله-
 ی بهرخ وایه وکیسه ناسایه وزیخ و بهرد هه-
 رس دهکات و پهرده ییکی زهردی له
 پروکاری ناوه وه هیه و خوئی پهنگی؛
 سووری توخه. (سنگدان)
 کوله فیتنه : [ناو+ ناوه لئاو] مایه فیتنه؛ کورته
 بالای شهر هه لخرین؛ کورته بالایش نه بیت
 ههر بهو مانایه یه. (فتنه گر)
 کوله که چه قانندن : [چاوگه، ت] له سهر سهر
 ویستان؛ له ژیمناستیکدا. (روی سر ایستا دن)
 کوله وار : [ئاوه لئاو] برینداری زور سهخت؛
 مال ویران بوون له موعامه له دا؛ حال-
 خراب. < کوژرموار (زخمی؛ خانه خراب)
 کوله وار بوون : [چاوگه، ت] (ب) له موعامه له دا
 زور تی شکان و زهره کردن. (مغبون شدن-
 زیاد در معامله
 کوله وه یوای : [ناو] سووزمانی؛ به ته وسه وه به
 زنی خراب ده بیژن. (لقبی ناشایست برای زن-
 بدکاره)
 کولی : [ناو] بالا ف؛ که لی؛ که ل؛ گه-
 رماوچوون؛ خو شور دن له گهر ماو. (حمام-
 کردن)
 کولیچه گیا : [ناو] کولیچه گیواو؛ ته شی مل؛
 گه لاکانی پانه و گوله کانی به ینا به یین له ناو
 گه لاکه دیدان؛ بوکه م ئیشتیایی باشه. (چنتیانا)

کولیر : فنداند فرد (کولیر)؛ [ناو] وشه ییکی
 بیانییه واتا سارده وه که ر؛ دوو جو ره گازی و
 ناوی ئامیریکی کاره بیایه بو فینک کردنه-
 وهی ناو مال به کار دیت. (کولیر)
 کولیر ناسکه : [ناو، ت] کولیر له هه ویریکی
 چینه بیت که له جیاتی ئاو به شیرده گیرته وه و
 پوئیشی تی ده که ن. (نوعی گرده)
 کولین : [چاوگه] کولان؛ کولین؛ فه کولان؛
 کولیان؛ کولاندن. (حفر کردن)
 کوماچه : [ناو] شه پوئی گه وره ی سیلاو که له
 بیچمی کوماچی سهر بان بهرز ده بیته وه؛ قه-
 لیه زم. (موج سیلاب)
 کومار : له وشه ی کومای مادیه وه وهر
 گیراوه بهواتای کوگا. جه ماوه ری کووه بوو؛
 (جمهور؛ جمعیت)
 کومپووته : [ناو] کومپووت؛ میوه ی نیوه کول
 له شه ربه تدا. (کمپوت)
 کوپم : [ئاوه لئاو] پشت کوپم؛ پشت کوپم. (کوژ-
 پشت)
 کومزه خ : [ناو] ئه شکموت؛ ئه شکموت؛ موغار.
 (غار)
 کوپمه بوون : (۱) [چاوگه، ت] کوپونه وه؛
 خپوونه وه له دموری یه ک. (جمع شدن)؛ (۲)
 نووشتانه وه؛ کوپو بوون. (خمشدن) چه میانه وه؛
 کوپو بوون؛ چه مانه وه. (خمشدن)
 کوپمته : فرد؛ فد : [ناو] لیژنه ی بالای
 لیکوئینه وه و راگه یینی؛ گوزارشتی به ره می-
 کاری ئه نجام دراو. (کمپته)
 کوپمته ۱ : [ناو] لیژنه ییکی چند که سی که
 بهرپرسی کاروباری شار یان ریخنراویکی

رامیاریه. (کمیته)

کومیسیون: [ناو] مه جلیس گرتن بو پاگه-
یشتن به کاروباری پیکخواوی. (۲) مافی ده-
لالی موعامه له. (۱۰۱ کومیسیون)

کوناودهر: کوناودیو؛ له م سهر تا ئهوسهر
کون؛ شهبه ق تیکه وتوو؛ (تاطرف مقابل سوراخ)
کوند: [ناو] بایه قوش؛ باده قوش؛ بایا قوش؛ بوو؛
بووم؛ بووه؛ بووه ته قله؛ بووه کهره؛ کونده بوو؛
کونده به بوویشی پیده لین. (جغد؛ بوف)

کوند: [ناو] چهند جور فرنده له پروانگه ی
فرنده ناسیه وه له تورمه ی کوندن، (۱) تاق-
تاق کهره، (مرغ حق). (۲) تاق تاق کهره ی بو،
(مرغ حق جنوبی). (۳) کونده پشیل، (جغد -
گوش دراز). (۴) کونده پرومال، (جغد ماهی خوار).
(۵) کونده زپر، (جغد). (۶) کوندی سبی که زیاتر
تایبته به ولاتانی سارده سیر. (جغد سفید).
(۷) کونده شه خسه ی خالخال، (جغد-
خالدار). (۸) کونده قوته، (جغد تالابی).
(۹) کونده گایانه، (جغد بزرگ طلایی).
(۱۰) کونده شه خسه، (جغد کوچک).

کونداکور: [ناوت] کونده کوپره. (بوف کور)
کونده کی: هه لئرووشکان؛ قهره فیسکا
پوئیشن؛ به قتیچکانه وه دانیشن. (روی-
پانشتن)

کوندی شاخدار: [ناوت] کوندا شاخدار؛
کوندی که دووپه ل وه ک شاخ له ژوور چاویدا
هه به. (جغد شاخدار)

کونگره: فرد. فدان. [ناو] کوپوونه وه ی ئه-
ندامانی یه ک یان چهند گروهی هه لئزاردی
دموله تی یان پیکخواوی سه ربه خو؛ وه ک:

کونگره ی جیهانی دوکتورگه ل یان کونگره-
ی جیهانی ناشتی. (کنگره)

کونه جهرگ: [ئاوه لئاو] وه ره؛ جاز؛ قه لئس؛
هه راسان؛ کونه جهرگ کردن: زوربو هینان و
قه لئس کردن. (فشار آوردن و عصبانی کردن)
کونه چه کمه ره ق: قه دیم دمه لمه ندی لیکه-
وتوو؛ جاران دمه سلات دار و چه کمه له پا بووه
و ئیستا نه داره و لیکه وتوو. قدرت و مال
از دست داده)

کونه زن: (۱) پیریزن؛ ژنی به سالداجوو. (-)
پیرزن. (۲) ژنی پشوو؛ ژنی ته لاق دراوی که-
سیک. (زن سابق)

کو نه کردن: [چاوه گه ت] نه ترسان و سل نه-
کردن و نه پرینگانه وه. (نترسیدن)؛ (۲) کو نه-
کردن: که قنه کردن؛ (چاوه گیژم دیارنییه له-
یلم، دیاره کونه ی کردووه مه یلم): مه یلی
کون کردووم. (که نه کردن)

کونه لانی: [ناو] (۱) خه لکی کونه لان. (اهل-
کونه لان)؛ (۲) جادوو گه؛ سحر باز؛ (جادوگر)
کونه میرد: [ناوت] شووی پشوو ی زن، یان
مردییت یان ژنه ی ته لاق داییت. (همسر-
سابق زن)

کوانی: [ناو] کووانوو؛ کووانگ؛ ئاوورگ.
(اجاق)

کووپ: [ناو] دوو جور خاله له په ره ی په-
رانتو دا له بیجمی دل، کوویی سوور و کوویی
رهش. (کوپ)

کووپه ی تار: [ناوت] کاسه گه وه که ی تار؛ له
نه قاره گه وه تره و خهره کی سیمه کان له سه ر
پیستی کووپه ی تار داده نریت. (کاسه تار)

کووفت : [ناو] سفلیس؛ پله ییک بفه ترله
سووزاک. (سفلیس)
کووفتی کاری: [ناو،ت] سفلیسی کاری؛ وهک-
جینو دموتریت له جیاتی ژه حری مار. (کوفت-
کاری)
کووفه کووف : [ناو،ت] هه ناسه کردنه نیوده-
ست بو گهرم بوونه وه له سه رمای زوردا؛ (ب)
ههل له رزین له سه رمادا. (ازسرما لرزیدن وگرم-
کردن دست بانفس)
کووله که سه رثاوی : [ناو،ت] کووله که ده-
رویشی؛ کووله که ییکی بن خری مل باریکه بو
مهله فیربوون به که لکه و بو جیگه ی دانه-
ویلایش دهییت. (نوعی کدو)
کووله که شپته : [ناو،ت] کووله که دیمی؛
جوړیک کووله که ی چوو که ی کیویه یو نه-
خوشینی شه که رمز باشه. (کدوی صحرایی)
کویر بوونه وه : [چاوگه،ت] (۱) پرووخان یان
پربوونه وه ی گومانه ی کاریز و کان. (بسته-
شدن راه آب که ریز)؛ (۲) نهمانی شورته و ناو
و دهنکی ئیل و ته بار و فه وتان و نهمانیان؛
خانه دانیکی گه وره بوون ناویان کویر بووه وه.
(ازبین رفتن فامیل یانام آنها)؛ ویک هاتنه وه ی
کونی نهرمه ی گوی که کونی ده که ن بو
گوشه واره. (سوراخ جای گوشواره هم آمدن)+
کویر کویرانه : [ئاوه لئاو+ بهند] نه نجام دانی
هه رفرمانیک بی سه رنجدان له دروستی و
نادروستی فرمانه که؛ وه کوو کویر
(کور کورانه)+
کویر کیش : ده سکیشی کویر؛ پرینمونیکه ری
کویر له ریگه رویشان دا. (عصاکش)

کویره کویر : [بهند] وهک رویشان به پدا له
تاریکاییکدا که چاو هیج نه بیینییت. (کورمال-
کورمال)
کوستانی : [ئاوه لئاو+ ناو] (۱) په یوه مندیدار به
کوستانه وه؛ شه وه ی له کوستان ده زی.
(مربوط به کوهستان). (۲) جوړیک گهنمه.
(نوعی گندم)
که بابی : [ئاوه لئاو] گوشت یان ماسی یان
هه رشت که وهک که باب برژاییت؛ هه رشت
که شیوا یان بابته ی که باب و تاییه ت به که-
باب، دانراییت بو شه وه ی بیکه ن به که باب.
(کبابی)
که بابی پل : [ناو،ت] که باب له پله گوشت؛
که بابی چنجه (جنچک) (کباب چنجه)
که بابی لوول : [ناو،ت] که بابی قیمه که له
شیشی پانی دده ن. (که باب کویده)
که به ره زبره : [ناو،ت] زبره ته وهن؛ به ره زبره؛
به ره زووره. (سنگ سوهان)
که بیسه : [ناو] سالیک که ۳۶۶ روزه؛ و له
چوارسالدا جاریک سال که بیسه دهییت و شه
روزه ده خریته سه ر مانگی ره شه مه. (سال-
کیسه)
که پچاندن : [چاوگه،ت] دوواندن؛ قسه له گه-
لکردن؛ وه قسه هینان. (بحرف آوردن)
که پچین : [چاوگه] دووان؛ قسه کردن؛
ثاخفتن. (حرف زدن)
که پسوول : [ناو] شه وشه یه بیانییه؛ (۱)
جوړیک نه زبه، جیگای گهردی ده رمان که
ده چی به ناویه کتریندا و گهرده که راده-
گریت. (کپسول)؛ (۲) نه زبه؛ که پسوولی گاز. (-)

کپسول)

که په بیل : [ناوت] که ته بیل؛ بیلې کوڼی دهم سوواو. (بیل که نه و کار کرده)

که تان : [ناو] گیامروژه؛ له لقی پرووشال پرووشالی نهو گیایه بهن و قوماشی که تانی دروست ده کهن. (کتان)

که چه : [ناو] کرپش؛ بوی هه یه که چه لی له وشه ی که چه راهاتی. (شوره)

که چه ک : [ناو] میزمر؛ مه ندیل؛ پیچی له سهر به ستن. (دستار)

که چه لباد : [ناوت] کوته لبادی شرو کوڼ. (-) قطعه نمذ که نه وپاره)

که دخوا : [ناو] کوپخا؛ قیخا؛ که ی خودا؛ که د به تور کی واتا گوند؛ کوپخادی. (کدخدا)

که دکهر : [ناوت] کار کهر؛ کاره کهر. (کارگر)

که دووانه : [ناو] کدووانه؛ کر میکه له بیچمی تووی کووله که، ته زیج ئاسا به دهم یه که وهن و له ناو ریخوله ی مروفدا ده زی. (کرم کدو)

که راکه : [ناو] ته پلې سهر؛ سهر؛ (ب) سهری-زل. (سر)

که راهی : [ناو] که پیتی؛ په وتی که رهوون؛ بیگوپی. (کری)

که رب : [ناو] توو په یی؛ قین. (عصبانیت)+

که ربانن : [چاوگه ت] توو په کردن؛ قین هه لساندن؛ دنه دان؛ هانندان. (عصبانی کردن. تهیج کردن)+

که ربین : [چاوگه] توو په بوون؛ قین هه لسان. (عصبانی شدن)

که رپسه : [ناو] که رپه سه؛ جوړیک مار میله که. (آفتاب پرست)

که رتکردن : [چاوگه ت] له ت کردن؛ به دوو به-

ش کردن؛ کوتکو تکردن. (دونیم کردن)

که رت که رت : [ئاوه لئاو] له ت له ت؛ کوت کوت؛ به ش به ش؛ (تکه تکه)

که رتور : [ناوت] تورانی نیره کهر بو ماوه یی کی کورت و ماکه ری به ته له ب به جیه یشتن و دیسان که رانه وهی؛ به ته وسه وه به که سیک ده لین له بی جی له شتیک بتوریت. (قهر کردن بیمورد)

که رخ : [ناو] گهوز؛ نه ندازه ی جاریک داس یان مه له غان هینان به گیا یان گهنم و جو دا له کاتی دوورینه وه دا. (جای یکبار داس بکار بردن در درو)

که رخنن : [چاوگه ت] تی کدان؛ خراپ کردن. (خراب کردن)

که رخاو : [ناو] دپراو؛ که ردوو. (گراز)

که رخه نوک : [ناو] که رخنکینه؛ جوړیک گیایه. (نوعی گیاه)

که رخی : [ناو] که له ک؛ لو تکه ی له چهن د مه شکه و ته خته چیوو، بو په رپنه وه له چوم. (کلک)

که رخن : [چاوگه، که رخان] بی زیان؛ وه ک؛ بی زران له خوار دنیک؛ له به رچاو که وتنی خوار دمه نییک. (از چشم افتادن غذا)

که ردو کیش : [ناوت] بیلاسن ئاسایی کی زور پانه به دوو ته نافه وه که ردووی پی هه لده ده- نه وه. (بیل گراز کنی)+

که رده ی : [چاوگه] کردن. (کردن)

که رزیه : [ناو] بارینی ورده به فری پیش به- فر بارین؛ پروو شه. (بارش برف دانه ریز)

که پرسوون : [ناو] تاوه. (ماهیتابه)

که رسه له : [تاوه لئاو] ئاواره؛ دهر به دهر. (آواره)

که رکاش : [ئاوه لئاو] نه سرموت؛ ئوقره نه گر؛ بزۆز. (ناآرام)

که رکاوی : [ناوت] که راقی؛ که لک؛ دوو جوړن که لکی سپی و که لکی بوړ، فېرنده ییکی گه وړه ی ماسی خوړه. (پلیکان)

که رکوپړگ : [ناوت] جاش؛ (ب) که رکوپړگ؛ کوپړی که ر؛ وه ک جوین دوتړیت. (کره خر)

که رکوز : [ناوت] که ربه ننگ؛ هه ربه ننگ؛ گیاییکه دوو ساله و ژه هراوییه و ماکی خه و- هینه ری تیدایه خواردنی ده بیته هو ی نه مانای هه ست، (سر که ر) ه. (بنگ دانه)

که رکه : [ناو] (باینجانی سوور) ی نه گه ییو؛ ته ماتهی کال و شینی نه گه یشتوو. (گوجه فرنگی نرسیده) +

که رگوان : نازلایکه گوانیکی وشک بوو بیت. (حیوانی که یک پستانش بی شیر باشد)

که رگه دیوی : [ناوت] وشترمر. (شتر مرغ)

که رگه س : [ناو] داله که رخوړه؛ سیسارگ؛ سیسارگه که چه له. (کرکس)

که رگهوز : [ناوت] نه گه رکه ریک لئاو خو لدا خو ی بتلینیته وه که ره گه لی دیکه یش هه رته و کاره ده که ن؛ (ب) چاولیکه ری. < که- رمیز (چشم و هم چشمی)

که رمیز : [ناوت] هه رکات له که ره گه لدا یه- کیکیان میزیکات زوړ به ی نه وانی تریش میز ده که ن؛ له وړه وه بو چاولیکه ری نه و وشه به کاردینن؛ چاولیکه ری. (چشم هم- چشمی)

که رو کویر : (۱) که سیک که نه بیسیّت و نه- بینیت؛ (کرو کور)؛ (۲) چا ووده م نه کراوه؛ هیچ نه دیتوو؛ دنیا نه دیتوو؛ نااگا له دنیا. (چشم و گوش بسته)

که رو له : [ناو] سه کو ییک که له په نای دهر که- ی ژوور دروست ده کریت بو که وش دانان. (سکوی جاکشی)

که ره ته ی : مهری که ریلی سپی پرنګ. (گوسفند سفید گوش کوچک)

که ره سی : [ناو] که ره س؛ کاشه مه؛ که ره وس؛ که ره وز. (کر فس)

که ره شین : [ناوت] که رو وه شینه که ره کیفه؛- که روو؛ ماکیکی (ثانتي بایو تیکی) لی ده گیریت که دژی هوور گه. (کپک)

که ره فرو : [ناوت] که ره؛ ژه ک؛ ژه ک له سر ناور دانه نین هه تا ده گرسیّت. (نوعی آغوز)

که ره که ر : گه و جه گه و ج. (احمقانه صحبت کردن)

که ره گوشه : [ناو] به ری جه گهن؛ شتیکی توو کنه و له قه دیمدا ده کرایه نیو گه چ بو گه- چکاری دیوار که ده بووه هو ی نه قه له شانی گه چی دیوار. (کرک گل نی) +

که ره گهل : [کو ی که ر] په مه ی که ر؛ هه ره- گهل؛ (ب) به گرو ییکی ناحالی ده لین. (ر مه- خران)

که ره ننگ : [ناو] جوړ نیک هه نگی بی هه نگی و نه له قه له شی داره کو ندا ده ژی. (نوعی زنبور)

که ری : [ناو] که روو؛ که ره کیفه. (کپک) که ری پړز گاو : که ریک که هه زه پرنی هه- بیت و په پرنی نه بیت؛ پیای بی کرداری

سوږ پر قسه ی پښه شوې هین (لاف زن بی عمل)
 که زیکوور : [ئاوه لئاو] بی بهخت؛ بی شانس؛
 به دبهخت؛ ته غه ر بو ژن ده گو تریت. (زن-
 بدبخت)

که ژ : [ناو] که ش؛ به نیکی کیښداره له جیر؛
 هه ر شت که کیښی بیت. (کش)+
 که ژوکو : [ناو، ت] کیو و سارا؛ ده شت و کیو؛
 بیابان و کیو. (دشت و صحرا)

که سایه تی : [ناو] خو و خده و ږه و شتی هه ر-
 که س که ده بیت هوی بایه خ دار بوون له
 کومه لدا یان بی بایه خ بوونی. (شخصیت)+
 که سستی : ناوی ناوچه ی سه رشیو نریکی سه-
 قز که وشه ییکی (په هله وی و نارامیه) که به
 پشتوینی زهر د ږه نگی موو سایه کانیاں گوتووه
 که له ناوچه ی که سستی (سه رشیو) دروست ده-
 کرا. (نام قدیم منطقه سرشیو)
 که سدار : [ئاوه لئاو] پشتیواندار؛ خاوه نی قه وم
 وخیش. (دارای قوم و کس)

که سری شان : نهم وشه یه بیانییه، به لام له سه ر
 زمانی جه ماوهریشه؛ نه وه ی ده بیت هوی شان
 و شکو که بوون؛ هوی که به بوونه وه ی که-
 سایه تی له نیو جه ماوهردا. (کسر شان)

که سکوون : [ئاوه لئاو] دهر دونه خو شینی
 تیژوتوند و به؛ تازه که م که سکوونه دهر ده-
 که م توو لانییه «فولکوز» (خطرناک؛ مرض
 سخت)+

که س نه بینی : گوږ پنه وه ی شت به مه رجی
 چاو پینه که وتن. (معاوضه بدون دیدن)
 که س نه کردوو : (۱) [ئاوه لئاو] کاریکی دژوار
 که هیچ که س پی نه کریت؛ (کاریکه از عهده-

کسی بر نیاید)؛ (۲) کاریک که تا نه و کاته که-
 سیک نه یکر دیت. (کاری که سی انجام نداده-
 باشد)

که س نه کیل : [ئاوه لئاو] مه زرای بی داهات
 زمو نیکی که شیوا ی کیلان نه بیت. (زمین بی-
 حاصل)

که سه ین : مه ینی خوین. (دلمه شدن خون)
 که شاو : [ناو] (۱) که شهو؛ چه که جه؛ که شه-
 وی میز. (کشو). (۲) ناو داشتی زه وی بو نه رم
 بوونه وه و نا سان کیلران. (آبیاری زمین برای-
 نرم شدن و شخم زدن)

که شتی باده وان دار : [ناو، ت] پاپوړیک که به
 باده وان دمر وات. (کشتی بادبانی)
 که شتی شکین : [ناو، ت+ ناو، بک] جوړیک
 پاپوړی قایمی شه ږه بو تیک شکاندنی
 پاپوړی دوژمن. (ناوشکن)
 که شکول : [ناو] داری نارگیل؛ ده لین ږونی
 به ره که ی به رگری له وهرینی مووی سه ر ده-
 کا. (نارگیل)+

که شکه ږه شه : [ناو، ت] قه ره قورت؛ له
 کولاندنی ناوی ماست دروست ده بیت.
 (قراقورت)

که شکه ژه نی : [ناو] که شکه زنگول؛ که
 شکه ژنو؛ کلاوه ی چوک؛ کلاوه ی نه ژنو.
 (کاسه زانو)

که شکه سوو : [ناو، ت] سووتکه که شک؛
 کشکی ساوراو که نه ختیکی ده مینی وه ک
 سووتکه سابوون. (مانده کشک سایده شده)
 که شهن : [ئاوه لئاو] هیلاک و ماندوو؛ شه که-
 ت. (خسته)

که شه‌نی : [ناو] هیلاکی؛ ماندوویی؛ شه‌که-
 تی. (خستگی)
 که شه‌وان : [ناو] که ژوان؛ شاخه‌وان؛ کو‌گه‌رد؛
 که ژفان. (کوه‌نورد)
 که فسوول : < که پسوول
 که فو کول نیشته‌وه : [چاو‌گه‌ت] له‌که‌ف-
 و کول که‌وتن؛ (ب) ساردبوونه‌وه و
 دلساردبوونه‌وه له‌نه‌جامی کاریک؛ له‌جوش
 و خو‌روش که‌وتن. (از‌شورو شوق افتادن)
 که‌فچک : [ناو] که‌موچک؛ که‌فچی. (قاشق)
 که‌قلاندن : [چاو‌گه‌ت] که‌قل کرن؛ که‌ول-
 کردن. (پوست‌کندن لاشه)
 که‌فیس : مه‌پیک که‌سه‌ری زه‌رد بیت.
 (گوسفندی که‌سرش زرد باشد)
 که‌لاس : [ناو] لاشه‌ی مندارموه‌بوو؛ که‌لاکی
 مردارموه‌بوو. (لاشه‌مردار)
 که‌لان : فد؛ [ئاوه‌لناو] بو‌ی هه‌یه‌له
 کوردیه‌وه‌چو‌بیته‌نیو‌فارسی؛ چوونکا که‌ل له
 زمانی کوردیدا ئورناک (سه‌مبول) ی که‌له‌پیاو
 یان که‌لانه : وه‌ک که‌لان، که‌هاوتای پیاوانه
 و گه‌وره‌یه؛ بو‌ مو‌عامه‌له‌ی گه‌وره‌له‌ فارسی و
 کوردیشدا به‌کار دیت. (کلان)
 که‌لبه‌ته‌ین : [ناو] گاز؛ گازی بزمار هه-
 لکی‌شان. جاران ددانیان پی‌ده‌کی‌شا. وه‌ک دوو
 که‌له. (گاز)
 که‌لپتاندن : [چاو‌گه‌ت] تو‌خل لی‌کردنه‌وه.
 (از‌پوسته‌درآوردن)
 که‌لپوره‌ی : < دام‌گ
 که‌لیچ : [ناو] که‌ریچ؛ که‌ریوچ؛ (که‌ریچ‌به-
 تورکی واتا خشت له‌کوردیشدا واتای خشت-

دهدا. (خشت)
 که‌لت : [ناو] جو‌ریک‌راخه‌ر. (نوعی فرش)
 که‌لچه‌ری : [ناو] که‌لچه‌ری؛ خوینده‌واری؛
 رو‌شنیری؛ پسپو‌ی می‌زوو؛ له‌(کالچیر) ی
 بیانییه‌وه‌وه‌رگیراوه‌واتا (که‌لتوور). که-
 لتووری. (روشن‌فکری)
 که‌لس : [ناو] به‌لغی که‌به‌شیوه‌ی به‌رد له
 بیخی‌ددان یان بنی سه‌ماوه‌ر و شتی‌تردا
 پی‌کدی. (جرم)
 که‌لشو‌ک : [ئاوه‌لناو] شاپ‌لاتان؛ شه‌پ‌لاتان؛
 شه‌پ‌فروش؛ شه‌پانی. (شارلاتان)
 که‌لک : [ناو] که‌لک؛ مو‌فا؛ فایده؛ قازانج.
 (فایده)
 که‌لک‌دار : [ئاوه‌لناو] به‌که‌لک؛ به‌مونا؛
 بکارهاتوو؛ به‌قازانج. (فایده‌دار؛ بدربخور)
 که‌لک‌گری : [ناو] په‌وتی به‌که‌لک خواردن؛
 به‌کارهاتن. (بدربخوری)
 که‌لله‌پووک : [ئاوه‌لناو] می‌شک‌خالی؛ نه‌زان؛
 بی‌ئاوه‌ز؛ (کله‌پوک)
 که‌لله‌گه‌رم‌بوون : (ب) سه‌رخوش بوون؛ مه-
 ست‌بوون. (که‌له‌گرم‌شدن)
 که‌لله‌مه‌له‌ق : [ناو] له‌لله‌مه‌له‌ق؛ سه‌رمه‌و
 قولانج؛ سه‌رمه‌و قولات؛ له‌فارسیدا به‌واتای
 به‌راوه‌زووه. (کله‌معلق)
 که‌لله‌وشک : [ئاوه‌لناو] می‌شک‌وشک؛ کو‌نه-
 په‌ره‌ست؛ می‌شک‌کو‌ن؛ دژی نوی‌خواز و
 رو‌شنیر. (مرتجع)
 که‌لله‌وشکی : [ناو] می‌شک‌وشکی؛ کو‌نه‌په‌ره-
 ستی؛ په‌وتی بی‌رکردنه‌وه‌له‌بواری‌پ‌ابوردوودا؛
 دزایه‌تی له‌گه‌ل نه‌وژه‌نی و نوی‌کاری و

پوشنیریدا. (ارتجاع)

که لمزاندن : [چاوه، ت] که لاندن؛ کولاندن؛
وه کول هینانی تراو؛ وه جوش هینان.
(جوشاندن؛ پختن)

که لمزین : [چاوه، ت] کولان؛ جوشیان؛
کولیان؛ که لیان. (جوشیدن)

که لمیش : [ناو] میشه حوکه؛ میشه گایانه؛
جوړیک میشی هره هره یه. (نوعی مگس-
درشت)

که لنه وهن : [تاوه، ناو] غه واره؛ بیگانه؛ ناواره؛
دهربه دهر. (آواره)

که لوهو خوره : [ناو] هارپه؛ کرمیکه میملی
که لوهوی نوکه. (آفت مزروعی خود)

که لوهو پرېز : [ناو، ت] نوک نیسک و دانه ویله ی تر
که درهنگ بیدوورنه وه؛ به که لوهو که یه وه ده-
رژینه سرع رز. (ریختن نیامک بنش که-
دیر چیده شوند)

که لوهو پرېز : [ناو] سر پرېز؛ لیواولیو پر؛ لپا ولیپ؛
قهلا قهلا پر. (لبریز؛ مالا مال پر)
که لهانندن : [چاوه، ت] کولاندن؛ جوشاندن.
(جوشاندن)

که له رم قومری : [ناو، ت] داشکه له رم؛ داشکه-
له م. (کلم قمری)

که له شاخ : [ناو، ت] شاخی ناوه لولی که-
لگامیش و گا که چه وره سانی دروینه وانانی
تیده کن. (جای روغن تیز کردن داس)
که له شه؛ کیسه کیش؛ بهزه حمه؛ دمردیسه.
(زحمت و درسر)

که له شیر باز : [ناو] که سیک که که له شیر
را ده گریت و هزی له شه ره که له شیر.

(خروس باز)

که له که بری : [ناو] جوړیک گمه ی مندالنه؛
به ردیک له ناو کوگا خو لیکدا ده شارنه وه و
یه که مندال که خاوه ندی کوگا که یه به شق
له منداله کانی دی هله دده و بهرگری ده کات
له پروخاندنی کوگا که له لایه ن هیرش که-
رانه وه. (نوعی بازی کودکان)

که له م گول : [ناو، ت] گول که له رم؛ بو
دروست کردنی ترشییات که لکی هیه. (گل-
کلم)

که له وان : [ناو] لقه دیمدا که نه رابه ی گه لی
هه بوو به که سیکیان ده گوت که نه رابه ی که-
لی باژوی. (راننده رابه)+

که له وه شکینی : [ناو] که له وه کیشی؛ سه-
ریچی؛ مله وری؛ یاخیگری. (یاغیگری)
که لهین : [چاوه، ت] کولین؛ جوشین؛ وه کول-
هاتن. (جوشیدن)

که لی : [ناو، بهر] کولوا؛ چیشی نه که لی؛
چیشتی نه کولوا. (پخته)
که لیان : [چاوه، ت] کولان؛ وه کول هاتن. (پختن؛
جوشیدن)

که لیز : [ناو] به له چه کی کووله که. (قاج کلو-
ی خشک شده)

که لیشه : [ناو] کلیشه؛ له ش. (جسم جاندار)
که م : [پیشگر] به واتای که میک یان (بی)؛
وه ک؛ که م تاوه؛ که م تاو؛ که مته رخه م؛ که-
مبایه خ. (پیوازه، کم)

که ماچ : [تاوه، ناو] زبر؛ پروش؛ ناساف؛ گرنج-
گرنج؛ زفر. (زبر)

که ماسی : [ناو] که مایه تی؛ که م کوووری؛

کیماسی؛ ناته‌واوی. (کمبود)

که‌ماندار : [ناو] که‌واندار؛ که‌سیک که‌خاوه-
نی تیروکه‌وانه؛ (ب) تیره‌اوژی که‌وان.
(که‌ماندار)

که‌مانه : که‌وانه؛ (۱) [ناو] نیوه‌جه‌غزی
ووک؛ (نیم‌داره‌کوچک)؛ (۲) لاتراسکه؛
لاپ‌یکردنی به‌ردی هاو‌یژراو یان گولله که‌له
شتی په‌ق بکه‌و‌یت و لاتراسکه بکات؛
(که‌مانه)؛ (۳) [ناو] ئارش‌هی ویلوون و که-
مانجه. (که‌مان)

که‌ماول‌اخ : [ناو] زهرده‌که‌ما؛ به‌شیله وشکه‌وه
بووه‌که‌ی ده‌لین (ئانفوزه)، دژی کو‌خ‌ه‌یه.
(که‌مای اصلی)
که‌ماهی : < که‌ماسی.

که‌مبوون : (۱) میوانه‌کان زور نه‌بوون، که‌م-
بوون ؛ (که‌بودن)؛ (۲) هاتنه که‌مایه‌سی؛ که‌م
بوونه‌وه؛ که‌مه‌وبوون؛ هاتووه‌ته که‌مبوون
خه‌ریکه ته‌واو ده‌بیت؛ (که‌م‌شنن)؛ (۳) حاله‌تی
که‌می؛ که‌مبوونی به‌ش؛ (که‌م بودن)؛ (۴) که-
م بووگن؛ که‌میان کردووه، نیوه‌یان له نیو
چوون. (چووگن). (که‌م‌شده‌اند)

که‌متر : (۱) [ئاوه‌ل‌ناو] خوارتر؛ خله له بله
که‌متر نییه «فولکلور»؛ (۲) [ئاوه‌ل‌ناو] دژی زیاتر؛
من پارهم له تو که‌متر هه‌یه؛ (۳) [به‌ند] به‌هه-
لکه‌وت؛ جار‌جار؛ که‌مجار؛ که‌متر ده‌تیینم.
(۱ و ۲ و ۳ که‌متر)

که‌متو‌لیه : [ناو] که‌متو‌لی؛ کلینچکه؛ دووایی
مو‌ره‌کانی مو‌غ‌ه‌ره‌ی پشت. (دنبلیچه)
که‌متین : (۱) که‌م‌گه‌رم؛ که‌م‌تاو؛ بی‌تین.
(که‌حرارت)؛ (۲) [ئاوه‌ل‌ناو] لاواز؛ بی‌هیز.

(ناتوان) +

که‌م‌خیر : [ئاوه‌ل‌ناو] بی‌داهات؛ که‌م‌باره؛ بی-
سووت. (که‌م‌بهره)
که‌مراندن : [چاو‌گه‌ت] سوور کردنه‌وه؛ وه‌ک
سوور کردنه‌وه‌ی خو‌راک له ناو تاوه‌دا. (سرخ-
کردن)

که‌مشیر : نه‌بره‌ش؛ عه‌بره‌ش؛ میوینه‌یی که‌
شیری که‌م بیت. (که‌مشیر)
که‌م‌فرو‌ش : [ئاوه‌ل‌ناو] ترازوو‌سووک؛ که‌سیک
که‌شتی فرو‌ش‌راو به‌ته‌واوی به-
کریار‌نادا که‌م‌فرو‌ش
که‌م‌که‌م : [به‌ند] تو‌ژه تو‌ژه؛ ورده‌ورده؛ نه‌خته-
نه‌خته؛ که‌م‌که‌مه؛ هی‌واش هی‌واش. (که‌م-
که‌م)

که‌م‌که‌مه‌ک : [به‌ند] تو‌ژه تو‌ژه؛ ورده‌ورده؛ له-
سه‌ره‌خو؛ به‌کاوه‌خو. (که‌م‌که‌م)
که‌م‌وارده‌ی : [چاو‌گه‌ت] که‌م‌خواردن. (که‌م-
خوردن)
که‌م‌و‌که‌سری : [ناو] که‌مو‌کو‌پی؛ که-
مو‌کو‌پی؛ ناته‌واوی. (که‌مو‌ک‌سری)
که‌م‌وو‌نی : [ناو] که‌م‌خو‌ینی؛ که‌م‌خینی. (که‌م-
خونی)

که‌مو‌هر : (۱) [ئاوه‌ل‌ناو] که‌م‌به‌ر؛ ته‌سک؛
(باریک‌و غیروسیع)؛ (۲) که‌م‌خو‌ر؛ (که-
م‌خو‌راک)؛ (۳) که‌م‌به‌ر؛ داریک که‌به‌ری
که‌م‌بیت. (که‌م‌بهره)
که‌مه‌ج : [ناو] دیاری؛ نیشانه؛ عه‌لامه‌ت.
(نشانه؛ علامت)

که‌مه‌چ‌کردن : [چاو‌گه‌ت] دیاری‌کردن؛
پیشان‌دانان بو‌ناسینه‌وه. (علامت‌گذاری کردن)

که مهرباریک : [ئاوہ لئاو] ناف تہ نگ زراف؛
 (ب) تیشک لہ و قہ و باریک؛ ناو قہ د باریک
 (کمر باریک)
 کہ مہربہس : [ناو] پشتوین؛ (شال کمر)
 کہ مہربہستن : [چاوگہ، ت]؛ (۱) پشتوین بہ
 ستنہوہ؛ (شال بہ کمر بستن)؛ (۲) نامادہ -
 بوون بو خزمہت یان ئہ نجامی کاریک. (کمر
 بستن)
 کہ مہربہسہ : (ب) کہ مہربہستہ؛ نامادہ ی
 خزمہت. (امادہ خدمت)
 کہ مہربہندی ہیمنی: کہ ژو ئاساییک لہ سہ -
 یارہ دا کہ سہریکی بہ سہ یارہوہ لکاوہ و سہ -
 رہ کہ ی تریشی سہرسینگ و کہ مہری
 دانیشتووی نیو سہ یارہ دہ گریٹ و دہ بہ ستری
 بہ پال^۱ سہندہ لیہوہ. (کمر بندایمنی)
 کہ مہرہ شل : پشتوین شل و مل؛ (ب) ناوی
 گورانییکی کوردیہ. (کسی کہ شالش راشل می -
 بندد)
 کہ مہوکردن : [چاوگہ، ت] کہ مکردنہوہ. (کم -
 کردن؛ کاهش دادن)
 کہ نارخستن : [چاوگہ، ت] خستہ لاوہ؛ (ب)
 پاشہ کہوت کردن و لہ خہرج گیرانہوہ؛ وہ -
 لانان. (کنار گذاشتن؛ پس انداز)
 کہ نار دہریا : [ناو] لہج دہریا؛ بہ ستینی دہریا؛
 قہ راخ دہریا؛ روخی زہریا. (کنار دریا)
 کہ ناوہ سمہ : [ناو] کہندہ سمہ؛ رہنگ پڑہ؛
 میٹش خورہ؛ ہہنگ خورہ؛ لہ بہندن و کہندہ -
 لآن و کونی تاشہ بہردان ہیلا نہ سازدہ کا و
 سی^۲ جوړن، (۱) کہندہ سمہ ی ئاسایی، (۲) کہ -
 ندہ سمہ ی چووک، (۳) کہندہ سمہ ی گہردن

قاوہ یی. (۱) زنبور خور. (۲) زنبور خور کوچک.
 (۳) زنبور خور گردن قہویی)
 کہندو کوٹسپ: [ئاوہ لئاو] کہندولہند؛ زہوینی
 بہرز و نزم یان پڑ کوٹو و ناساف. (زمین -
 ناہموار)
 کہندولہند : [ئاوہ لئاو] بلیندو نہو ی؛ کہ -
 ندو کوٹسپ. (پست و بلند)
 کہنگرہ خاتوونہ : [ناو، ت] کہنگریکی لاسک -
 دریژ و ناسکہ. (نوعی لنگر مرغوب)
 کہنگرہ کہرانہ : [ناو، ت] کہرتہ شی؛ شہ -
 کروک؛ دڑ کہ گورزہ؛ بو ژور بوونی شہ کری
 خوین بہ کہ لک (گیاہ شکر تیغال) کہرتہ شی
 کہنگرہ ماسی : [ناو، ت] کہنگری لہ ہی لکہ -
 وہردراو کہ لہ ناو پڑندا سوورہوہ بوویٹ.
 (لنگر و تخم مرغ سرخ شدہ)
 کہنہ لآن : [ناو] ئاودڑ؛ ئاودڑ کہ ی گہورہ؛
 کہندہ لال. (آبکند بزرگ)
 کہنو لآن : کوئندہ لآن؛ گوئدیکہ سہربہ شاری
 سہقز. (اسم دہی است)
 کہنہ کاری : [ناو] کہندہ کاری. (کنندہ کاری)
 کہو ابوو : [وتہ ی شہرتی] ہہرگاواہ؛ کہواتہ؛
 کہواسہ؛ کہواہیہ. (اگر اینطور است)
 کہواژ : [ناو] ہیربار؛ دہفری گلین. (ظرف -
 سفالی)
 کہواغ : [ناو، بک] ہہوڑ گہر. (سفالگری)
 کہوانگوٹشہ : [ناو] شتیکہ وہک دوو کہوان و -
 ہک [] کہچہند کہوان دہ گریٹہ خو. (کروشہ)
 کہوانی پڑستہم : کوٹلکہ زیڑنہ. (قوس و -
 قزح)
 کہواوخانہ : [ناو، ت] کہبابخانہ. (دکان کبابی)

کهوتنه خوار : بهر بوونهوه له سهرموه
 بوخوارهوه؛ له نه سپ کهوتنه خوار؛ خلور
 بوونهوه؛ وهرسيان؛ گريل بوونهوه. (پايين-
 افتادن. بپايين غلطيدين)
 کهوتنه دل : (۱) کهفتنه دل؛ به دلاها تن؛ (بدل-
 برات شدن)؛ (۲) په سهند کردن؛ به دل بوون.
 (پسند کردن)

کهوته ی : [چاوه] کهوتن. (افتادن)
 کهوته یی : [ناو] نه خوشینی نه سپهک؛ له نه-
 سپیی سپیه وه مرووف تووشی ده بیټ؛
 (تیفوس)؛ له نه سپیی رهش (نه سپیی سهر) وه
 مرووف نایگریټ.

کهووجووت : [ناوت] پاوه کهوی ناخری
 خاکه لیوه که له و کاته دا کهو خه ریکی
 جووتگرتنن. (شکار کبک در آخر فروردین)

کهوخور : [ناو] دهنکی ههره وردی تری له -
 ناو بولی تریدا که له پیش دهنکه گه وره کاند
 ده گات. (دانه های زیر میان خوشه انگور)
 کهوشه دارینه : [ناو] تهفته قیله؛ کهوشی سه-
 ربایی له تهخته دار. چه کچه کیله. (دمپایی-
 چوبی)

کهوکهو : [ناو] کهوکهب؛ گولیکی جوانی
 پرپره گه لاکه ی کورکدار و پانه ، گه لاکه ی
 ده کولینن بو شور دنی برین. (کوکب)
 کهوکهوه : [ناو] (۱) ههوه وه وه هه-
 راوه وریای جهماوهر به بو نه ی هاتی که-
 سیکی پر زداره وه؛ (۲) گوپالیکی تاییه ت به
 سولتان له قه دیم دا؛ (۳) شکو و جه لال و ته-
 مته راق و ته نته نه. (۱و ۲و ۳ کبک به و دبدبه)
 کهوگیز : [ناو] کهوچکی ههره گه وره. (قاشق-
 بزرگ)

کهول : [ناو] پیسته ی نازال به لام له زور ناوچه
 به سفره دهوتریت چونکا له پیشتا سفره له
 کهول بووه. (سفره)
 کهوله کوڼ : [ناوت] به ته وسه وه به مروقی
 زور هانی قلخه قلخ کهر ده لین. (کنایی-
 از پیراز کار افتاده)
 کهوله گیا : کشوت گرسین

کهولی نان : [ناوت] (۱) سفره ی نان له سهر
 خواردن؛ (۲) قوماشی که له قه راک ته نوور
 دایده خه و گونکی له سهر داده نین. (۱و
 ۲ سفره نان)

کهوهرگ : [ناو] کهوهر؛ کاراد؛ جوړیک سه-
 وزه واتی تام تیژه. (تره)

کهوه زهن : [ناو] دووبرا؛ دووبراله؛ هه لوی-
 کاوان، هه لویکی گه وره یه تا ۷۰ سانتیمتر
 بالایی ته پاوی که رویشک و بالنده (ته غه ر
 کهو) ده کا. (نوعی عقاب)

کهوه گیا : [ناو] خوم؛ وه سمه گیا؛ نیل؛
 گیایی که بو رنگ کردنی موو به کار ده بری.
 (وسمه؛ نیل)

کهوه موورگ : [ناوت] مووروه شینه. (خر-
 مهره)

کهویل : [ناو] چارداخی نیو بیستان و باخ؛
 کولیت؛ کوخ. (کوخ؛ کومه)

که بیانوو : [ناو] کابان؛ که بیانوو؛ ژنی که سه-
 ره شتی مال ده کا؛ ژنی به رمال؛ به رمالی.
 (بانوی خانه دار)

که بیانوو : [ناو] کابانی به مشوور و
 کارامه له به پرپوه بردنی نه رکی
 مالداریدا. (خانه دار)

که یخا : [ناو] قیخا؛ که یخوا؛ کو یخا؛ کوخا.
 (کدخدا)

که یخوسرهو : (که ی؛ گه وره ، مه زن. و

خوسرهو: (ناودار) گهوره و ناودار. (ناوی
شاییکی ساسانییه) (نامدار بزرگ؛ نام یکی از
شاهان ساسانی)
که یکیف: [ناو] که یکوف؛ کیف؛ سه خته-
داریکی نه خش جوانه بو دروستکردنی کهره-
سته ی پازینه ره له کاری خه پاتی و نه جاریدا
به که لکه، گه لاکه ی دژی زهر دووییه. (کیف؛
کرکف)
که یلان: ناوه بوژن؛ ژنی جوان و پیک و پیک؛
تهر لآن؛ خوش به ژن و بالآ. (زن بلند قامت زیبا)
که یله کوڤ: [ناو] که لاوه کوڤ؛ خانو و به ره ی
له میژ پروخوا و تیک ته ییو. (خرابه قدیمی)
که ین و به ین: [ناو] سه روسپ؛ قه رار و به ره ی
په نامه کی. (سروسپ)
که یوان: ناوه بو پیاوان. (نام مردانه)+
کیاسه ی: [چاوگه، ت] کیاسه ی؛ ناردن؛ هه-
ناردن. (فرستادن)
کیانای: [چاوگه، ت] کیاسه ی؛ ناردن؛
کیانندن. (فرستادن)
کیانندن: [چاوگه] هه ناردن؛ ناردن؛ شانندن.
(فرستادن)
کیه ره: [ناو] کیه؛ نه قم؛ نه غمه؛ کانال؛
بوودر. (کانال؛ مجرا)
کیچ که ونه که ول: نوڤره لی بران و له زکردن
بو نه نجامی کاریک؛ شله ژان. (قراردادن-
و عجله کردن)
کیره ول: [ناو] پیستی شوڤه و موبوی ژیرسکی
گا که میزی گا له ویوه ده چوپر یته خواره وه.
(پوست آویزان زیر شکم گا)
کیسه کیشان: [چاوگه، ت] له گهر ماو به-
کیسه خوشتن؛ (کیسه کشیدن)؛ (۲ب)
ماستاو کردن و پریایی کردن. (تملق کردن)
کیش: [ناو] هیزی راکیشان و روپشتن؛ سه-

یاره که نامیزانه کیشی نییه. (کشش)
کیشه: [ناو] گیرو گرفتگی؛ گرفتاری؛ دهمه قاله؛
شه ه قسه؛ شه (گرفتاری. نزاع لفظی)+
کیل گهر دن: [ئاوه لئاو] (ب) ژنی گهر دن به رز.
(زن گردن بلند)
کیلومتری چوار گوش: [ناو، ت] به ران بهر به
یه کملیون متری چوار گوش. (کیلومتر مربع)
کیله: [ناو] عه یاره ییکه بو پیوانی ده غل به را-
نهر به ۱۶ کیلو. (کیل)
کیم: (۱) که م؛ دژی زور. (کم)؛ (۲) چه که-
سم؛ من کیم؛ چ که سم. (کی هستم)؛ (۳) کیم؛
ناداو؛ زو و خاوی برین. (چرک زخم)
کیمخیته: [ناو] سپوس؛ که په ک؛ پیستی گه-
نم. (سپوس)
کیمو کیاسی: [ناو] که مو که سری؛ که م-
و کورتی؛ که مو کوو پی. (کم و کسری)
کیمونو: فرد زاپون دفت. [ناو] کراسی دریژی
قول فش که له پیشه وه و هک بالته به سه ریه-
کدا دیته وه و به که مهره ییک قاییم ده کریت.
(کیمونو)
کیپاره: [ئاوه لئاو] ناوچه ی کوپستانی.
(جای کوهستانی)
کی ولکانی: [ناو] کیهر کی؛ کیهر کی. (مسابقه
کیوی: [ناو] به ری داری کیوی؛ که میوه ییکه
هیلکه ئاسا و تووکن و رهنک قاوه یی،
تامیکی مزی هیه و ده خوریت. و تاراده-
ییکی زور ویتامینی (سی) هیه. (کیوی)
کیوی ئاورپژین: [ناو، ت] کوو ئایر پژگنای.
(کوه آتشفشان)
کیها: کامه؛ کام؛ کیژان؛ کامه تا؛ کیشک.
(کدام؛ کدامین)
کیهایان: کامه یان؛ کامیان؛ کیه یان.
(کدامشان)

ک : کورتکراوه‌ی گشت؛ همه‌وو؛ سوپاسی
 گلاییکتان ده‌که‌م: سوپاسی همه‌ووتان ده-
 که‌م. (همگی)
 ک: [پاشگر] له هه‌ندی زاراوه‌دا نیشانه‌ی به-
 رکاره وه‌ک مردگ، سووتاک، خواردگیه،
 بردگیه
 گاباردین : [ناو] گاواردین؛ جوړیک
 فارسوونای ئینگلیزی زوړ به ناویه و باشه.
 (گاباردین)
 گابازی : [ناو] داییک‌کی کوونی ئیسپانیایه،
 مروقیکی گاباز له مه‌یدانیکدا له‌گه‌ل گاییک
 شه‌پ‌ده‌کات و زیاتر گاکه شکست دینی و
 ده‌کوژریت و جاریش هه‌یه گابازه‌که کو‌له‌وار
 ده‌بیت یان ده‌کوژریت. (گابازی)
 گابزار : [ناو] بزاری به‌رد له کاتی جووتکرندنا،
 که له پاش هیلی گاسنه‌وه به‌ردبژیر ده‌کریت.
 (جمع‌کردن سنگ‌درشیار شخم)
 گابه‌ده‌نگ‌نه‌پویشتن : بیبایه‌خ بوونی فرمان؛
 (ب) جواب‌نه‌دانه‌وه. (اجران‌کردن دستور)
 گابه‌ردان : کاتی لاره‌سیه‌ری ئیواری که
 گای جووت و په‌شه‌ولانگی گیره به‌رده‌دهن بو
 له‌وه‌پ. (درعصر باز کردن یوغ گردن
 گاوخرم‌نکوب)
 گابینان: جووت به‌ستن؛ نیر له سه‌رملی گا
 به‌ستن بو جووت؛ گاگریدان بو جووت. (یوغ-
 بستن بگردن گاو)

کاترمه : [ناو] که‌مه‌ربه‌ند؛ که‌مه‌ربه‌ندی زیړ و
 زیړو نیشان. (کمر بند طلا یا نقره نشان)
 گاج : گاو. (چوپان گله‌گاو)
 گاجی : [ناو] گاو. (چوپانی گاوها)
 گاخور : هه‌ر شت که گا بیخوات؛ هه‌ر شت-
 که گا ده‌خوات؛ (ب) زوړخور. (پیرخور)
 گاپران گولکانی : [ناو] (ب) بی‌سه‌ره‌وبه‌ره‌یی؛
 هه‌ر که‌س به که‌یفی خو؛ بی‌ده‌ستووری. (بی-
 نظمی؛ بی‌قانونی)
 گار که‌گارک : [ده‌نگ‌ناو] گاره‌گار؛ خویندنی-
 مریشک له کاتی هیلکه‌کردندا. (کراخ)
 گارگاه : [ناو] موغره‌ی پشت؛ به‌رپه‌ی پشت؛
 گازراکه. (ستون فقرات)
 گارمون : روسد؛ فد؛ تد؛ ئامیریکی
 موسیقاییه؛ گه‌پ‌مه‌شکه. (گارمون؛ آکاردئون)
 گارووس : دیمیله. (گاورس)
 گاره : [ناو] کیو؛ شاخ. (کوه)
 گاره‌ش : [ناو] گایی که په‌نگی په‌شه؛ (ب) پ-
 ه‌شه‌ولان. (ب) گا و مانگا (گاو سیاه‌گاو)
 گاریس : [تاوه‌ل‌ناو] چه‌په‌ل؛ سووک و
 چرووک؛ په‌ست؛ خراب؛ پوو‌په‌ش. (ناپاک؛
 پست)
 گاریسوک : [ناو] تهرزه‌ی ده‌نگ‌گه‌وره.
 (تگرگ‌دانه‌درشت)
 گاریه : [ناو] گاری؛ ئارهبانه. (گاری)
 گازنده : گازنده؛ گله‌یی. (گله)

گازدار : هه‌رچی که گازی هه‌بیت؛ زیاتر بۆ
نۆشابه‌یی‌ک به‌کارده‌بریت که گازی هه‌بیت؛
وه‌ک‌پییسی و سه‌ودا. (گازدار)
گازره : [ناو] ته‌ستووری؛ قیلته؛ بارستا.
(ضخامت)
گازگر : [ئاوه‌لناو] که‌زوک؛ ته‌وه‌ی گازده-
گریت. (گازگیر)
گازگرتوو : [ناو، به‌ر] په‌وتی خنکاو به‌ گازی
زاراوی. (گازگرفته)
گازمه : خاوشکاندنی گا له‌ ته‌وه‌لی به‌هارد و
ئاماده‌کردنیان بۆ شیوپه‌پن به‌ دوو سی هیل
جووت کردن؛ له‌به‌رته‌وه به‌ جه‌مام نه‌که‌ون.
(آماده‌کردن گاوپرای شخم‌زدن)
گازمه : تد؛ به‌تورکی (واتاه‌لکه‌ن). [ناو]
قولینگ؛ پاچ؛ زه‌نگن؛ کو‌له‌ک؛ کو‌له‌نگ.
(کلنگ)
گازندوک : به‌کله‌یی. (گله‌کننده)
گازوړ : [ئاوه‌لناو] به‌هیز؛ که‌سیک که‌ هیزی
به‌قه‌د هیزی گاییکه؛ زل هیز. (خرزور)
گازوگیر : نزیک‌به‌گرتن؛ هه‌مه‌تی
گیروگرتی. ته‌نگ و چه‌له‌مه. (درشرف
گرفتن با دندان؛ فشارآوردن، گیرانداختن)
گازوړ : [ناو] به‌ره‌همیکی پاترولییه، سووته-
مه‌نی مو‌توړی گازوئیلییه. (گازوئیل)
گازه : [ناو] له‌ گاتای ناویستاوه وهرگیراوه و
گازنده و گازکردن و گازی به‌واتای پارانه‌وه و
بانگ و هاوارکردنه له‌ خود؛ مونا‌جات. (-)
مناجات)
گازهره : [ناو] گازه‌را؛ مو‌غهره‌ی پشت.
(ستون فقرات)

گازی تراو : [ناو] گازی که به‌په‌ستاوتنی (به-
گوشار) بووه‌ته تراو. (گازمایع)
گازی خه‌رده‌ل : [ناو] گازیکی کیمیاییه که
حه‌له‌بجه‌ی شه‌هیدی پی بۆمباران کرا.
(گازخردل)
گاس : فند [به‌ند] گاهه‌س؛ له‌ کوردیه‌وه
چووته نیو فارسی؛ شایه‌د؛ بۆی هه‌یه؛ په‌نگه؛
ویده‌چی. (گاس)
گافادی : گافا دن؛ ده‌میکی دی؛ کاتیکی‌تر.
(وقت‌دیگر)
گافقه‌لش : [ئاوه‌لناو] هه‌رزه‌که‌پ؛ زوړ‌که‌پ؛
ئاواره. (هه‌رزه‌گرد)
گافگافانی : [ناو] کایه‌ی بازدان. (بازی‌پرش)
گافوک : < گامیز.
گاکوژه : گیاییکی ژه‌هرداره؛ مرو‌ف و گا ده-
کوژیت، به‌لام نا‌زالی‌تر نا‌کوژیت. (شوکران-
آبی)
گاکه‌رک : [ناو] فه‌ره‌جی قول‌کورتی تا ته‌ژنو
دریژ. (نوعی عه‌بای‌آستین کوتاه، دامن-
تازانبولد)
گاکلوان : [ناو] ته‌ویله‌ی گاکه‌ل. (تویله‌گاوها)
گاکوړ : [ناو] قه‌بر جگه له‌ گوړ‌یچه. (قبر بجز
ازلحد)
گاکوژ : [ناو] گلینه؛ کزن. (گاوه‌دانه)+
گالته‌وه‌گپ : [ناو] گالته‌وه‌گپ هه‌نه‌ک و په
یفین؛ قسه و شوخی. (شوخی‌وه‌گپ‌زدن)
گاله‌کوت : [ئاوه‌لناو] هه‌لچون؛ هه‌راسان؛
نیگه‌ران. (مضطرب)
گاله‌وه‌پن : [ناو] (ب) گاح؛ شووانی‌گاکه‌ل.
(چوپان‌گاوها)

گامبوره : [ئاوه لئاو] ئازا؛ به کار؛ به دهست و برد.
(کاری)
گامولکی : [ئاو] گامولکی؛ گامولکی.
(چهار دست و پاز اهر فتن بچه)
گامیر : جوړیک قالونجه. (نوعی سوسک)
گامیزه : ماریچ؛ هم بهرونه و بهرکردنی هیل
یان پینچ و قهمنج له ریگا پوښتندا. (زیگزاگ)
گاوانه سی : <گاوه ناس؛ گاوه ناز.
گاو بار : له زور انبازیدا به لای شاندا که و تن.
(نیم تیغ)
گاورى سه رکو؛ بهو زه پده شتیانه یان گوتووه،
که له دهس زوحاک پرویان کرده که ژ و کیو؛
یان دهسته ییکی تریان که به هاتنی ئیسلام
هه لاته سه رکیو و شاخ. (زردوشیان فراری-
کوه و کمر)
گاوه شه : [ئاو] گاس؛ مه شکهی گه و ره.
(مشک بزرگ)
گاوه شه دم : [ئاوه لئاو] دمزل؛ مه شکه ده مه.
(دهن گشاد)
گاوه ناس : [ئاو] گاوه ناز؛ په یدابوونی گروقه پ-
یکی به ئیش و برین و چلک له بهر ملی گادا.
(مرض ورم کردن گلوی گاو)
گاهنبار : له ئاو پستا داهاتووه که دنیا له شه-
ش پوژدا دروستبووه، (ب) لهو شه ش پوژه یه.
(شش روزی که دنیا خلق شده)
گاهیت : [ئاو] گاجووت؛ گای شیو برین و
جووت کردن به تهوسه وه وهک جوین به که-
سیکی گیژ و حول دهوتریت. (گاونر گاو آهن-
کش)
گای باری : له قه دیمدا باو بوو گایان بار ده-

کرد. (خوم کوپه کاروانی گا به بارموه)
«فولکوز». (گاو باری)
گای سهره : نه وه لاین گای گیره که له قه راخ
پینچویدا ده گه پیت. (اولین گاو در خرمنکوبی)
گایی : (۱) یه ک گا. (یک گاو). (۲.ب) [بمندا]
جاروبار؛ بری جار؛ هندی جار؛ بریو جار.
(گاهی)
گران فروش : [ئاوه لئاو] گرانجان؛ گران ورهش.
(گران فروش)
گرتن : [چاوگه] (ب) جوانووی له سی سال
به ره موژوور پام کردن بو سواری. (رام کردن-
اسب برای سواری)+
گرته ی وهر : گرته باوش. (بغل گرفتن)
گرد : له گهل؛ وه گردمنی؛ له گهل منته؛
له گهل منت دایه؛ (با)
گرد : [ئاو] نیشانه ییکه له سهر پینچ هیلی
نو تنوسینی موسیقادا که یه که ی کاته و به
رانبر به دووسپی وههشت چهنگه. (گرد)
گردمپ : [ئاو] لق یان کوته دار که به باری
پادپووتدا بیرد پته وه؛ خسته بر یان گرده بری
پیده لاین، نه وداره گردمپ، بیره وه؛ نه گهر به
باری پاراستدا ببر پته وه (داهینانی) پیده لاین.
(بریدن هر چیز گرد از عوض)+
گرده و بوون : گرد بوونه وه؛ کوپوونه وه؛ کوپ
بوونه وه؛ خربوون؛ خربوونه وه. (جمع شدن؛
گرد شدن)
گردیشک : گیاییکه له ئاله کوک ده کا. (نام-
گیاهی است)
گرسانه وه : پراوه ستانی خوینی برین؛ خوینی
برینه که ی گرسایه وه؛ بهنده ات؛ هاته بهس.

(بند آمدن خون) +

گرسوز : [ناو] گردسوز؛ جوریک چرای نهوتی
که گره کهی جه غزناسایه. (گردسوز)

گم گره : [ناو] چهرخی ئاو دهرهینان له بیر؛
جه ره جه ره. (گهردوونه؛ چرخ چاه)

گروبان : پلهی عهسکه ری بانتر له سه رباز
یه کهم و خوارتر له ئیستیوار. (گروهبان)

گروبان دوهم : پلهی عهسکه ری بانتر له
گروبان سی. (گروهبان دوم)

گروبان سی : خوارترین پلهی گروبان. (-)
گروهبان سوم

گروبان یه کهم : پلهی عهسکه ری بانترین
پلهی گروبان و خوارتر له ئیستیوار.

(گروهبان یکم)

گروقه ر : [ناو] لوو؛ لک؛ لوو؛ بهرزه ک؛
ئالک؛ ئالوو. (غده تومور) +

گروشاندن : [چاوگه، ت] کرووساندن؛
کراندنه وه و دامالین به ددان. (باندندان لخت -

کردن مانند بلال خوردن)

گرووج : [ئاوه لئاو] سووک و چرووک. (پست)
گره مشقه له : گره مشقه لآن؛ ئاگری شوله بهرز.

(آتش شعله بلند)

گری : [ناو] جوریک گروقه ره له ناو کوته یان
له سه ره پشه ی دار. (گره داخل تنه و ریشه درخت)

گریاشان : سهیرانگابوو، ئیستا گره که که له
شاری سنه. (گریاشان)

گرپال : [ئاوه لئاو] که چه له؛ سه رگه نیگ.
(کچل؛ گر)

گریدیر : اند؛ فد؛ [ناو] ماشینی تهخت کردنی
زهوی زیاتر له جاده سازیدا به کاردی. (گریدر)

گوئیر : فد؛ [ناو] له ئینگیزی و هر گیراوه واتا

ده روزه وانی کایه ی توپی پا. (گلر)

گری تیکه وتن : (ب) چهت تیکه وتن؛ کوئسپ و
به ره له ست که وتنه سه ره پی ئه نجامی

کاریک. (مشکل در کار پیدا شدن)

گری تیکه وتن : (۱) گری که وتنه ناو پریس و
بهن؛ ئالوزان و لیک گیر بوونی بهن و

پیسمان. (گره افتادن). (۲) کوئسب و له مپه ره
که وتنه سه ره پیگه ی ئه نجامی کاریک؛

دژواری دروست بوون له کاردا. (گره خوردن؛
به مانع بر خوردن)

گریس : اند؛ فد؛ [ناو] پوئیکی زور خهستی
پاتر و لیه بو پوهان کار کردنی که رهسته گهلی

سه یاره و موئور به کاردیت. (گریس)

گری گوئیر : [ناو] له بن کوته و سه ره پشه ی -
گوئیر گریسک خر ده مپه وه که تهخته نه ردی

لی دروست ده کریت و زور نایاب و به نرخه.
(گره گردو)

گریسکاری : فد؛ [به ره همی چاوگه] گریس له
پازگه لی بزوزی موئور هه لساوین.

(گریسکاری)

گرینچو : [ناو] جومگه؛ جمگه؛ خرتک.
(مفصل)

گری ده ریایی : [ناو] یه که ی دریزایی له ده -
ریادا به رانه به ره میلیکی ده ریایی. (گره ده ریایی)

گری سهر دل : داخ به دل مان؛ ئاوات نه هاتنه -
دی؛ داخی سهر دل؛ (عقده دل)

گز ره هورپر : [ناو] کوئه؛ قولمه. (ملخ)

گزمک : [ناو] بزمک؛ ده مپین. (پوزه بند)

گزی : [ناو] گزک؛ گسک. (جارو) +

گسک لیډان: [چاوه‌ت] (ب) مالینه‌وه و هج-
به‌جی نه‌هیشتن (کنایی؛ چیزی به-
جانگذاشتن)+

گسکه کوته‌ره: [ناو] گسکیکه چله‌کانی چوو-
بیته‌کار و کورت بوو بیته‌وه. (جاروب کوتاه-
شده بعلت کار کردن زیاد)

گشته‌ک: [ناو] گشته‌ک؛ به‌نی دوورینی که-
وش و درگای جه‌وال و یتیر. (نخ‌کفش دوزی)
گفکه: [ناو] گولینگ؛ گوله‌نگ. (منگوله)
گفاله: (۱) گه‌قاله؛ گه‌واله؛ پارچه‌ه‌هور. (تکه-
ابر). (۲) گفاله‌که‌فوک؛ تاقمی کوتر. (دسته)
گفشین: [چاوه‌گه] گوشین. (فشاردادن)

گفکرن: [چاوه‌گه] گیف کردن؛ خو‌ناماده-
کرن؛ چه‌تری‌کان. (آماده‌شدن؛ پزدادن)
گفن: [تاوه‌لناو] گرز؛ موڼ؛ تووړه. (عصبانی)
گل: [ناو] گله؛ دانه؛ دمنگ؛ دوو‌گله؛ دوو‌دانه.
(عدد؛ دانه) +

گلار: [ناو] گلاره؛ گلینه؛ په‌شکینه‌ی جارو؛
بیبيله؛ دهنکه تری. (مردمک چشم؛ دانه
انگور)

گلاراو: [ناو] نه‌خوشینی گلینه‌ی چاو؛ گل-
کردن و ژیسانی چاو؛ (چشم‌درد)+
گلایول: فرد؛ اند: [ناو] شالانگ؛ گوله‌دیاری؛
گه‌لایول؛ گوله‌کانی به‌ریز له سهر لقیک ده-
پشکوون و چهند پهنکی جوړاو جوړی هه‌یه.
(گلایول)

گلج: بزارې؛ برارچن. (بیلچه‌وجین)
گلدو‌گاجل: [ناو] شتی کوڼ و پرووېوچ؛ شره-
وېره؛ شره‌شاتال. (خرت‌وپرت‌کهنه)
گلکه‌ن: [ناوېک] که‌سیک که‌گل هه‌لده‌که-

نیت؛ ناخکول. (خاک‌کن)+

گلمیسک: [ناو] ناوی‌زار؛ لیک. (آب‌دهان)
گلوپ: [ناو] لامپی‌چرای کاره‌با. (لامپ)
گلوړه: شتی‌خر؛ گولوله. (کلافو‌گلوله‌نخ-
یا هر چیز گرد)

گلی‌رای: [چاوه‌گه] خلاربوونه‌وه؛
خلوړبوون؛ سه‌رسم‌دانی‌چاره‌وی.
(سرازی‌شدن، افتادن)

گلیرو‌که‌رده‌ی: [چاوه‌گه] کوڼ کردن؛
کو‌کردنه‌وه؛ خر کردنه‌وه. (جمع کردن)
گمته: [تاوه‌لناو] تیکس‌مراو؛ (ب) قه‌لب؛ به‌ره-
لا؛ گه‌ده‌و‌گوده. (کنده‌بی‌ارزش)

گن: [ناو] گروفر؛ لوو؛ گری‌ناو له‌شی
زینده‌وه. (غده)+

گنای: [چاوه‌گه] که‌وتن؛ که‌فتن. (افتادن)
گو‌اتر: فرد؛ فد: [ناو] نه‌خوشینی په‌نمانی
گرو‌قه‌ری (تیروئید) به‌هوی که‌م بوونه‌وه‌ی
(یوډ) له له‌شدا که ده‌لین له خه‌م و خه‌فته‌ی
زوړمه‌ویه؛ وه‌ره‌هم. (گو‌اتر)

گوپال: [ناو] گورز. (گرز)
گوپینه: [ناو] کوپکه؛ چروی‌دار؛ خونچه‌ی-
ساوای سهر لقی‌دار. (تزه‌درخت)

گو‌تووېز: [ناو] گفتوگو؛ وتووېز. (گفتگو)
گو‌تیار: [ناوېک] بیژمر؛ قسه‌که‌ر. (گوینده)
گو‌جه‌سته‌ک: [تاوه‌لناو] نه‌گبه‌ت؛ به نه‌حله‌ت
کراو؛ نه‌فرین‌کراو؛ نه‌گریس. (نکبت)
گو‌جیله: [ناو] گورچيله؛ ولک (کلیه)

گوړ: [ناو] گورخه‌ر؛ که‌ره‌کیفی؛ که‌ره‌کیوی؛
وه‌ک که‌ر وایه و له‌شی خه‌ت‌خه‌ته. (گورخر)
گوړای‌گوړ: [به‌ند] په‌یتا‌په‌یتا؛ له‌سهریه‌ک.

(گروگر)

گورجی: [ناو] خه لکی گور جستان -
(اهلگر جستان) + توند وتولی
گورخه ر: < گور.

گوردان: [ناو] تا قمیک عه سکه به رانبه به
سی گورهان. (گردان)
گورده ک: سه گی گوی شوپ سه گی گوی نه -
براو. (شگ گوش اویزان)

گورزه گیا: [ناو] گوله هه نگه؛ گیاییکه نیومیت
به رزه و بو پهنمانی گورچله و میزگیران به -
که لکه. (افسطنین رومی)

گورگستان: (ب) ناوچه ییک که دانیشتووانی
بی به زه و جهرده و پیاو کوژبن. (گورگستان)
گورگه بوون: [چاوگه، ت] هه لاتن و
خوشاردنه وه له دهس که سی یان حوکومه ت.
(گریختن و ناو اواره شدن) +

گورگه پاو: [ناو] پاو ی گورگ: (ب) زه حمه ت
و ده ردیسه ری زور پیدان؛ هینان و بردنی
زور. (شکارگرگ؛ آزادادن زیاد)
گورگی باران دیده: گورگی باران دیتی؛ هه له -
یه. < گورگی بالان دیده.

گورگی بالان دیتی: < گورگی بالان دیده.
گورگی بالان دیده: بالان له کوردی و فارسییدا
واتا ته له ی گورگ، دیاره هیچ گورگیک نییه
که بارانی نه دیبیت و باران دیده هه له یه که له
فارسی و کوردیدا ده یلین و له نه سلدا بالان
دیده به وه ک که وی داودوز به گورگیک ده -
گوتریت که ته له ی دیبیت و نه زموونی وه -
رگرتبیت و له ته له سل بکات و بیناسیت؛ له
ناکامدا به مروقی به نه زموون و دنیا دیتوو

دموتریت. (گرگ بالان دیده)

گورم: [ناو] پال پیوه نان و ته کاندانی به ته -
وژمی مه شکه یان شتی تر. (محکم تکاندان)
گورمه ته: [ناو] ته کان له خو دان؛ به توندی -
پاسکان؛ به توندی هیرش بردن. (جهیدن)
گورواباف: [ناو] دوو که پیسه؛ گوره ویله؛
گوره ویچنه؛ تورمه ی گوره وی چنه ۸ جوړن.
(۱) گوره ویچنه ی بوړ. (چرخ ریسک سرسیاه).
(۲) گوره ویچنه ی سه رسی. (چرخ ریسک -
سرسفید). (۳) گوره ویله ی پشت مل شی.
(چرخ ریسک پشت بلوطی). (۴) گوره ویچنه ی
تور کستانی. (چرخ ریسک تورانی). (۵) گوره -
ویچنه ی سمیل دار. (چرخ ریسک نیزار). (۶)
گوره ویچنه ی شین. (چرخ ریسک سرابی). (۷)
گوره ویچنه ی کلک دریژ. (چرخ ریسک دم دراز).
(۸) گوره ویچنه ی گه وره. (چرخ ریسک -
بزرگ)

گورهان: [ناو] تا قمیک عه سکه به رانبه به
سی دهسته. (گرهان) < گوردان
گورپه کردن: [چاوگه، ت] (ب) به هه را و ده -
ست و برد کاریک ته و او کردن زیاتر له کاری
فه لاحه ت و دروینده به کاردی (ایمان
گوراندو به ریکمان دووریه وه)؛ هه یتاندن.
(بادادوفر یادو عجله کاری راتمام کردن)

گورپچه: جوړیک ته له نانه وه له بهر درگای
کونیکدا که نیچیری تیدابیت. (نوعی تله -
گذاری) +

گوریل: اند؛ فد؛ فرد: [ناو] جوړیک مه یمونی
بیکلکه و زور به هیز و نارامه به لام نه گه ر
تووپی بکه ن بی ترس و بی به زه هیرش ده -

کات. (گوریل)

گوزن گری: [ناو] پشتوین بهستن به شیوهی
گریچن. (نوعی بستن شال کمر)

گوزهران: گوزه شت کردن؛ به خشینی
تاوانبارلی خوشبوون. (گذشت کردن) +

گوشادان: له کایه ی نهر دین دا ته نیاموره،
له بواړی موره گهلی حه ریفدا دانان.

(گوشادان)

گوشاره: [ناو] گوشواره؛ گواره؛ گوهارک؛ گوهار.
(گوشواره)

گوشت کوئی: [ناو] گوشت کوت؛ کوتکی گو-
شت کوتان. (گوشت کوب)

گوشتی قیمه: گوشتی کوتراو یان له چه رخ
دراو. (گوشت قیمه)

گوشتی کوتراو: [ناو، ت، بهرک] له قه دیمدا بو
دروستکردنی که بابی لوول گوشتیان ده کوتا
نهمرو له چه رخی گوشتی ددهن و قیمه ی
پیده لین. (گوشت کوبیده)

گوشتی گهردهمل: [ناو] (ب) ناماژه به بو شتی
سهربار و به سهر داسه پاو. (کنایی سربار)

گوشتی یهک خواردن وئیسقان نه شکاندن
: ئیشاره ته به خزمایه تی. (کنایی، قوم و خویش)

گوشدر: [ناو] گوش؛ گوی، گویگر؛ گوی رایهل
؛ (پوس کوس گوش ناو کیشان که م که م،

ئیسره نهوسهرن دوورینه که ی چه م) هموله-
وی. (شنونده)

گوشگره: [ناو] گوی داپوش زیاتر بو مندالی
دروست ده که ن. (گوش پوش) +

گوشه مله: گیای گوی مشک؛ کولیندراوی
گیای گوی مشک دژی تووهره یی و بی خه-

ویه. (مرزن جوش؛ مرزن گوش)

گوشه و که نار: (ب) دهو روبهر. قه راغ و بیجاغ.
(گوشه کنار)

گوشتی: فد. له سازه کانی ته لیدا نهو به پرووله
خرانه ن که سیم (تهل) یان پیوه دمه ستریت
بو شل و توند کردنه وه و کوک کردنیان.
(گوشتی)

گوشتی: که ره سته ی گویگرتن له دهنگی
لیدانی دل که دوکتوره کان به گوییه وه ده-
نین؛ بیستوکی دهزگای ته له فون؛ که ره سته ی
دهنگ برین له ثامیری وه ک رادیو و گرام و
نیتز که ته نیا به و که ره سته گویی لی-
بگیریت؛ (گوشتی)

گوشینه: [ناو] گونیه؛ گونی؛ ته لیس. (گونی)
گوفتار: [ناو] گوته؛ رهوتی په یقین؛ وتار؛
گوتار. (گفتار)
گوفتوگو: [ناو] ده فچه نگ؛ وتووژ؛ دمه ته-
قی. (گفتگو)

گوگرانن: [چاوگه، ت] خرت کردن؛ خره ه-
لدان؛ گرد کردن؛ له خه راتی دان. (کروی کردن)
گوگرکار: [ناو، بک] خره له ذمر؛ خره که؛ له خه-
راتیده ر؛ خرت که؛ خه رات. (خه راط)

گولاله قلیان: [ناو] گوراله قلیان؛ گوله نه وروژ؛
جوړیک گولاله یه که په ره کانی قه ویتره له
گوله خه شخاشه و گه لاکانی درژ و باریکه و
پیاژه که ی شیرینچه؛ دژی کرمی برینی ده-
ست و پای حه یواناته که کرمی هه له ی ناییت.
(لاله الوان)

گولباران: [ناو] جوړیک ریزگرتن له که سیک
به داباراندنی گول به سهریدا له لایهن که س

یان جه ماوه ره وه جوړېک باربوو. (گلباران)

گول پرشنگ : گیای پهنګل زهره؛ هه ساره

شمار؛ هه ساره ژمار. (گیاه شیر مرغ)

گولپه : [ناو] (۱) گوله سو. (۲) کوتراوی گولپه -

رگی جوړېک گوله وهک به هارات دهیکمه

نیو ماست و خوراکه وه. (کلپر)

گول تریاک : [ناو] سهیله گیا؛ مهنگه گیا. (-)

خشخاش

گولچیک : [ناو] گولچیسک؛ گورچيله؛

گولچيله؛ ولک؛ گورچه ویله؛ گورچیلک؛

گورچک؛ گولچیزک؛ گورچوو؛ فلک. کاری -

پالآوتنی خوینه له له شدا. (کلیه)

گول خاز : خازی؛ گیاییکه کولیندراوی گول و

گه لاکه ی له گه ل سرکه دا دزی کر مه و بو

بینایی چاو باشه. (گل شیوری)

گول دهسته : [ناو] چه پکه گول؛ دهسته گول؛

مناره. (گل دسته؛ منار)

گول پوخسار : [ناو] پوومهت وهک گول؛

(ب) جوان و دیمه ن گهش؛ گول عوزار.

(گل غذار)

گول سازی : [ناو] هونه ری دروستکردنی گول؛

گول دروستکردن له قوماش و پهرو و

پلاستیک و شتی تر. (گل سازی)

گول قهند : [ناو] گهرمه شانی برژاوی هه

لټوقیو له گه ل شه ربه تدا به توپه ل گوشراو.

(گلوه چسپیل باشریت)

گول گرتن : [چاو گهت] شاردنه وهی به پرووله

خرجه له ژیر خو لدا بو بهرگری له گه را دانانی

می شووله و کرمول بوونی. (زیر خاک کردن -

خر بزه در موقعی که بانداز مبادمی است برای -

جلوگیری از کرم شدن) +

گول گولاو : [ناو] گوله باخ. (گل محمدی)

گول ه باران : [ناو] (۱) تیر باران؛ کوشتنی

تاوانبار به شیوهی به ستنه وهی به نه ستونه وه

و ده سرېژ لیگردنی. (۲) به چه کی وهک تفه -

نگ و توپ و خومپاره جیگاییک دانه بهر

گوله. (۱ و ۲ تیر باران؛ گلوله باران)

گول مانج : [ناو] گولی گه وره؛ زونگاو؛ تالاو.

(تالاب)

گولمت : [ناو] گولمتل؛ پارچه؛ به شیکی گچکه

له ههرشت. (تکه کوچک)

گولناز : (۱) ناوه بو ژنان. (۲) گولیکه نه گهر

دهست له گوله که ی بدریت په ره کانی لوول

دهن. (۱ و ۲ گلناز)

گولنیشان : [ناو] گولیکی سووری بی بوته.

(نوعی گل قرمز بیو)

گولوسوورکه : ریحانه کیویله. (ریحان کوهی)

گول وینه : (۱) وینه و په سمی گول؛ له شکل

و شیوهی گول. (عکس گل؛ شکل و شبیه

گل) (۲) گولبیننه. ههواکشی خواره وهی ته -

نوور. گولبین. (گلوه تنور)

گوله ناخ : گولناوات؛ گیاییکه گوله که ی و -

شکده که ن له مهربوان و بیساران (کازه) ی

پیده لاین دهیکولینن بو سه ریثشه به که لکه.

(گل میمون)

گوله ناسو : گولیکی ههشت په ری جوانه بو

مالیجه ی سه ریثشه (میگرین) ده بیست. (گل -

ستاره ای)

گوله نالوز : کولیندراوی له راده ییکی که مدا

بو نه خوشینی جهرگی و سپل باشه و ژه -

هراويه و خوار دنی زوړی بڼه يه. (زبان در) (قفا)
 گوله ته سپهک : گولیکي ټاوییه و بو نه-
 خوشینی که و ته یی به که لکه. (نوعی گل)
 گوله با : [ناوت] گیای قلینچکه هه و وریشه؛ بو
 برینی گده که لکی لی و ورده گرن. (علف-
 چای؛ گل باد)
 گوله باخ : گول گولاو؛ گولیکه گولاوی لی ده-
 گیریت (گل محمدی)
 گوله بارزانی : گولیکي زهردی بالابه رزه؛
 گیابه رزه. (نوعی گل)
 گوله بریقه : گوله مرواری. (گل مروارید)
 گوله به فرینه : گولیکي سپی و بوڼ خوشه و
 که لای نییه و په پهی گوله که ی ته ستووره و
 ریشه ی له نیو به فردایه و دمه و به هار له
 کازوواژ (خالخال بوون) ی دمه و به هاردا له-
 سر به فر ده پوی. (گل رخ)
 گوله پاییزه : گوله حه سرهت؛ له پزشکیدا بو
 دهستکاری (کروموزوم) که لکی هه یه و بو
 جیگورکی ژینه کانی کوروموزوم به کارده-
 بری. (گل حسرت)
 گوله پیاله : گولیکي کورته بالای شیوه لاو-
 لاوه به لام کاسه ی گوله که ی قوولتره؛ بو
 خوین به سستی برین به که لکه. (گل استکانی)
 گوله تیکه : گیای شش پهره پهنگی؛ کو-
 لیندراوی/ گوله که ی بو شتنی چاوی
 چاو تیشه دار باشه. (گل آهار)
 گوله جیره : هه لاهه دیمی؛ گیاییکه
 له (مومیایی) دا زوړ به که لکه. (گل کتانی)
 گوله خه شخاش : چاره چه قیله؛ گولاله سووره؛
 خه شخاشه. (شقایق)

گوله خه نازیل : گیاییکي ژه هر داره
 کولیندراوی ده ساونه جیگای په نمینی جومگه
 یان بیوه سیری، به که لکه. (انجیرک؛ علف-
 بواسیر)
 گوله خه و : سونبوله تی؛ سونبوله تیف
 گوله دان : کابه. گهرمه شامی؛ گه نمه شامی؛
 گوله پیغه مبه ره. (ذرت)
 گوله درموش : گیای دووگه گورک؛ گوله نه-
 خته ر. (گل اختر)
 گوله پروو : گول گیروولک؛ کاتمی؛ هه لمه له؛
 گوله هیرو. (گل ختمی)
 گوله زاوا : گیاییکي یه کساله یه، بو مالیجه ی
 برینی کون بوو، له گمل پیازدا له سر برینی
 دادمین به که لکه. (آناغالس دشتی)
 گوله فهاد : گوله کاویان؛ گوله کاوان؛ گیا-
 ییکه بو ئیشی کویچکه به که لکه. (کلما تیس)
 گوله کاغه زی : گولیکي گهرمه سیږیه و په-
 نگی گوله که ی سووره له بهر تاو بیت گوله-
 که ی زوړ تره و له بهر سیبه ر که لای که ی زیاتر
 ده بیت. (گل کاغذی)
 گوله کهر : نیره کهر؛ (ب) پیای زوړ نه فام و
 تینه گه یشتوو به ته وسه وه؛ (نره خر)
 گوله گیا : گیاییکه له ناوچه ی مه هاباد و مه-
 ریوان زوره له گمل بره ټاسن به برینی گولی و
 بیرو ی ته ردا ده کریت و به که لکه. (گری-
 کش؛ اقونیطون)
 گوله لیوه : خه ره به نگ؛ گیاییکه به نگی لیده-
 گرن. (شاهدانه ندی؛ بنگ)
 گوله میلاقه : جوړیک گولاله سووره ی مه-
 لادریزه و بهرگی گوله که ی له گوله خه شخاشه

قه‌ویتره؛ گولن‌نیسان. (گل لاله)

گولمنان و دوپَر : چاره‌چه‌قیله‌ی ناو مه‌زرای
گه‌نم‌وجو؛ گوله‌خه‌شخاشه؛ به گوله‌تری‌اکیش
ده‌لین. (شقایق گل خشخاش)

گوله‌هه‌رمه‌لی؛ هه‌لمه‌له؛ گوله‌هیرۆ. (گل-
ختمی)

گوله‌هه‌نگوین : گیاییکه له ناوچه‌ی بوکان و
مه‌هاباد زۆره و زه‌رداو به‌ره و ده‌رمانی برین و
به‌ردی زراوه. (شاه‌سپرم‌کوهی)

گوله‌هه‌وار : گوله‌چایه؛ گیاییکه ده‌رمانی زه-
ردوویی و لابه‌ری زه‌رداو. (گل سرخ‌آلمانی)
گولی‌به‌خیل : (ب) مروقی چکووس و حه-
سوود و پژد. (کنایی آدم‌بخیل و حسود)

گوماندار : به‌گومان؛ به‌شک؛ زک‌په‌ش؛ دل-
پیس. (شکاک)

گومتاق : ته‌قیله له سه‌ری بی‌می‌زه‌ر. (شب-
کلاه‌بسر کرده بدون دستار)

گونچه : پاداش؛ جه‌زا؛ تو‌له. (پاداش)
گوندریا : [تاو‌لناو] گوندریاو؛ قوژ؛ قیرم. (قر)
گونگله : [ناو] گینگل؛ چه‌مه‌ره؛ ئالقه‌ پیکان.
(چمبره)

گونگه‌ل : قوما‌رویار؛ (له‌سه‌ر قورسی سه-
نگه‌لی، فی‌ری قوما‌ر و گونگه‌لی) هه‌ولک‌ۆره.
(بازی)

گون‌هه‌لبه‌ست : [ناو] سووا‌خدانی ناوبه‌ناوی
دیوار که سووا‌خه‌کی به‌ری‌داییت. (گل-
اندود کردن گله‌گله‌دیوار)

گونه‌هی‌ستره : [ناو] جوژیک هه‌لووژه په‌شه‌ی
ده‌نک گه‌وره‌یه. (نوعی آلوچه)
گووژ : [ناو] جهو؛ جیوه؛ شیله‌ی وشکه‌وه-

بووی دار و پوه‌ک. (صمغ)

گووگه‌پین : [ناو] گووگینه‌ک؛ گووگلین؛
جوژیک‌قالو‌نچه. (نوعی سوسک)

گوو نه‌که‌ر : [ناوه‌لناو] (ب) مروقی پژد و
چکووس و سه‌قیل؛ (خسیس)

گوو‌نیه : [ناو] گوئی؛ ته‌لیس؛ گوئییه. (گوئی)
گووها‌سن : [ناو] به‌رده‌په‌ژی؛ زوو‌خال‌سه‌نگ.
(زغال‌سنگ)

گوهاش : فد؛ [ناو] چه‌شنی په‌نگی وینه-
کیشان که به‌ئاو شل‌ده‌بیته‌وه. (کوهاش)

گوهقه‌چنین : [چاوه‌گه‌ت] گوئی داته‌پان؛ گویدان
گوئی‌شل کردن بو‌قسه‌ی نه‌هینی خه‌لک؛
کول‌گرتن. (استراق‌صمغ)

گوهما‌که‌ر : (ب) مروقی بی‌ئاوه‌ز و بی‌عه‌قل.
(کم‌عقل)

گوئی‌بروسقینی : [ناو] گوئی‌پچرکی؛ زیاتر له-
سه‌ر سه‌ربانی که دل‌په‌ ده‌کات مند‌آلان کو

ده‌که‌نه‌وه و کایه‌ی گوئی‌بروسقینی سازده‌که-
ن و نه‌وکی‌یه‌رکی‌یه ده‌بیته‌وه‌ی کوتانه‌وه
سه‌ربانی به‌گل‌دا پو‌شراو. (نوعی بازی‌است)

گوئی‌برین : (۱) گوئی هه‌ندی حه‌یوان وه‌ک
سپ‌لوت به‌تووتکی‌برین. (۲) خه‌له‌تان‌دن؛
زیاتر له‌مو‌عامه‌له‌دا به‌کار ده‌بریت؛ پاره
لێ‌کی‌شانه‌وه؛ (گوش‌بریدن)

گوئی‌چکه‌گا : کو‌شه‌ن‌وه‌نه. گیاییکی کی‌ویییه به
گه‌لای پان و در‌په‌وه له‌ناوچه‌ی سه‌ق‌ز و
شنۆ و براد‌وست زۆره؛ ده‌ی کولین و له‌شی
پیده‌شون خو‌رووی له‌ش داده‌مرکینی.
(کاهوی‌وحشی)

گوئی‌سبان : [ناو] گوئی‌سوانه؛ قه‌راخ سه‌ربان.

(لبه‌بام)

گوی سَنگین : گوی گران؛ دژی گوی سووک.
(گوش سنگین)

گویکه‌ره : [ناو] جووله‌وه‌یکه وه ک هه‌زاری
ده‌لین نه‌گه‌ر بچیته نیو گوی ده‌بیته هوی
که‌پی. (خزنده‌ایست)

گویل : [ناو] پره‌ره‌دووده‌ست؛ لا‌گویل (نیوه‌ی
گویل، پره‌ری ده‌ستیگ، پرل‌وچی ده‌ستیگ،
لا‌ویچیگ). (پرکف‌ه‌ردوست)

گویلاک : [ناو] سه‌روپوت‌تراک؛ سه‌روپوت‌تراک؛
پوت‌تراک. (سروسیمما)

گوی‌مالینه‌وه : [چاو‌گه‌ت] نیشانه‌ی هیرش
کردن و توو‌ره‌بوونی نه‌سب. (گوش‌خواباندن -
اسب)

گوی‌نه‌بیس : [ئاوه‌لناو] (۱) که‌ر؛ که‌رانسو.
(۲) ب‌گوی نه‌دانه قسه‌ی که‌س؛ به‌قسه‌ی که‌-
س نه‌که‌ر. (۱ و ۲ کر؛ ناشنوا نسبت به حرف کسی)
که‌پر : [ناو، بیک] نو‌که‌پر؛ نو‌به‌پر؛ که‌وته‌ن‌پیش
که‌سیکی که‌ نو‌به‌ی له‌ پیشدا‌گرتووه.
(احجاف‌درنو‌بت)

که‌بره‌ک : که‌بر؛ که‌ور؛ زه‌رده‌شتی.
(زردوشتی)

که‌بول : [ناو] ده‌فر؛ کاسه؛ قاب. (ظرف) +
که‌به : [ناو] لبادی قه‌وی و توو‌کن.
(نمد‌ضخیم) +

که‌به‌ر : [ناو] بن‌ه‌نگل. (زیربغل) +
که‌به‌زه : [ئاوه‌لناو] که‌وه‌زه؛ حاله‌تی که‌بزی؛
خو‌ویست؛ خو‌ه‌له‌کیش؛ خو‌په‌سن.
(خودپسند)

که‌به‌ل : [ناو] که‌واله؛ په‌له‌ه‌هور؛ ده‌سته‌ی -

بالنده. (دسته‌گروه) +

که‌پاندن : هه‌ل‌گلاندن؛ قووتدانی پاروو به‌له‌ز.
(لقمه‌بلعیدن باعجله)

که‌پو‌گا‌ته : > گاته‌وه‌گه‌پ.

که‌ده‌رو‌گوده‌ر : > که‌ده‌وه‌گوده‌.

که‌ده‌مو‌گوده : [ئاوه‌لناو] بی‌سه‌روپا که‌ل؛ به‌ره‌لأ
و هه‌ره‌لأ؛ په‌ش و پرووت که‌ل؛ لات‌ولووت؛
قه‌له‌وقوته؛ قه‌له‌وده‌له. (آدمهای بی‌سروپا)

که‌ر : [ئاوه‌لناو] (۱) که‌رول؛ له‌ه‌ه‌ندی ناوچه
به‌گولیش ده‌لین. (گر). (۲) نو‌به؛ ده‌ور. (نو‌بت؛
دوران)

که‌راو : [ئاوه‌لناو، ت] خواربوو؛ خواربووگ؛ ته‌-
خته‌داره که‌ که‌راوه؛ لاریووه؛ گی‌ره‌بووه. (کج -
شده) +

که‌راو : که‌ریده؛ دونیا‌که‌راو؛ (را‌بوور‌دووی که‌-
ران، که‌ریاو). (گشته)

که‌رپال : [ناو] بیژنگ؛ هیله‌ک؛ نزیکایه‌تی
هه‌یه له‌که‌ل غه‌ربالی فارسیدا. (غربال)
که‌ردان‌کردن : [چاو‌گه‌ت] پرک‌خستنی
چاوگی وشه له‌که‌ل (کات و جیگا و کار و
که‌س) له‌پسته‌کاندا. (صرف‌کردن)

که‌ردوز : [ناو] کاتی‌تیکه‌لبوونی نیر و میی
بزنه‌کیوی. (هنگام‌جفتگیری بزکوهی)
که‌ردوون : [ناو] (ب) ئاسمان؛ فه‌له‌ک؛ زه‌مانه.
(فلک؛ گردون)

که‌ردو‌وه‌رد : [ناو] توو‌چاندن و کیلا‌نی زه‌وی
پاش په‌له. (شخم‌زن زمین بعد از باران زیاد)
که‌ردی : [به‌ند] تو‌زی؛ نه‌ختی؛ که‌می. لادی.
(کمی)

که‌ردی : فد : [ئاوه‌لناو] (ب) که‌سیک که‌

خووی به کیسانی هیرویین گرتووه. (گردی)
گه‌رساندن : [چاو‌گه‌ت] ئابلوقه‌دان؛ گه-
مارو‌دان؛ قه‌رساندن؛ لیدان. (محاصره؛ کتک-
زدن)

گه‌رساندن : [چاو‌گه‌ت] گه‌وزاندن؛ تلاندن؛
تیوه‌تلاندن. (غلطاندن؛ داخل‌به‌کاری کردن)
گه‌رسین : [چاو‌گه] گه‌وزین؛ گه‌قلین.
(غلطیدن)

گه‌رک : [ناو] ناشی‌برنج‌ه‌ارین. (آسیاب‌برنج)
گه‌رمخین : [چاو‌گه‌ت] وشکه‌وه‌بوون.
(خشک‌شدن) +

گه‌رمشانندن : [چاو‌گه‌ت] هوور کردن؛
ه‌ارین؛ ورد کردن. (خورد کردن و یودر کردن) +
گه‌رمونه‌رم : [ئاوه‌لناو] خوش و له‌بار بو‌حه-
سانه‌وه‌ی له‌ش؛ جیوبانی گه‌رمونه‌رم. (گرم-
ونرم)

گه‌رمه : [ناو] گه‌مره. (سرگین‌زیرپاسفت‌شده-
وخشک)

گه‌رمه‌زان : [ناو] هه‌ره‌تی ژانی مندالبوون.
(شدت‌درزایمان)

گه‌رمه‌ژو : [ناو] زیپکه به هو‌ی تاو‌برنده‌وه؛
گرم‌ژه. (جوش‌آفتاب‌زدگی)

گه‌رمه‌لان : [ناو] (۱) لانی‌تازه‌ی گیانله به‌ران.
(لانه‌تازه. (۲) لانی‌که‌رویشک له جیگای به‌ر
پوژ که له پاییزاندا، چیی‌ده‌کات. (لانه-
خرگوش‌درپاییز که‌رویه‌آفتاب‌است).

گه‌رمه‌یاو : [ناو،ت] ته‌وی‌زوژ؛ ته‌بی‌زوژ؛ جه-
نگه‌ی نو‌به‌تی لیه‌اتن. (شدت‌تب)

گه‌رمیان : ناوچه‌یی‌که نزیکی که‌رکووک.
(منطقه‌ای‌نزدیک‌کرکووک)

گه‌رمیله : [ناو] ده‌ست‌به‌جی و گه‌رماو‌گه‌رم
سه‌رپرینی نیچیر که گومانی مندار(مردار)
بوونه‌وه‌ی لی‌بکری‌ت. (سربردن‌شکاریدن-
فوت‌وقت)

گه‌رنیزه : [ئاوه‌لناو] لاواز؛ گه‌رنیسه؛ له‌پ؛ بی-
تووک. (لاغر‌مردنی)
گه‌رنیسه : < گه‌رنیزه.

گه‌روگیف : عر و گیف. ئه‌پنین؛ نه‌پاندن و
هه‌ره‌شه‌کردن؛ گو‌ره‌کردن. (عروتین)

گه‌روه‌خره : [ناو] مله‌خره؛ دووشاخه. (خناق)
گه‌رممه‌شکه : [ناو] جو‌ریک ئاکاردئون‌ی بی
کلیل؛ ئامیری‌موسیقاییه. (اکاردئون‌بی‌کلید)

گه‌ره‌و : [ناو] گریو؛ مه‌رج. (شرط‌مرج)
گه‌رله : مه‌ریک ده‌وری چاوی په‌ش بی‌ت.
(گوسفند‌دور‌چشم‌سیاه)

گه‌ری : [ناو] (۱) گه‌پو‌لی. (گری. (۲) به‌نه-
خوشینی(گو‌پو‌ی و گولیش) ده‌لین. (آبله؛
جدام)

گه‌ریک : ده‌وریک؛ گه‌ری هه‌له‌په‌ره. (یک‌دور)
گه‌ری : [ناو] گه‌لی؛ شیوی‌قوول و به‌رین؛
دول. (دره‌بزرگ)

گه‌زگه‌سک : [ناو] گه‌زگه‌زک؛ گه‌زنه؛ گه‌زه-
نه؛ ئالوشه؛ گزگزه؛ خه‌ل‌نگ؛ گیاییکی گه‌لا-
پانه و کولکی گه‌لاک‌هی خوروش‌داره و بو
باداری (پوماتیزم) به‌که‌لکه. (گزنه)

گه‌زیزه : [ناو] (۱) گولا‌له گه‌زیزه‌ی هه‌وه‌لی
به‌هاران. (نوعی گل‌بهاری. (۲) دوورگه. ئادا.
(جزیره)

گه‌سکه‌توولینه : [ناو،ت] گسکی له خه‌ل‌فی
بلا‌لووک و گزیچار و ئیتر چی‌بوو. (جاروب-
بلا‌لووک)

از شاخه نازک درختان)

گه شت و گوزار: [ناو] گه ږان و سه یران: گه-
شت و سه یران. (گشت و گذار)

گه فوگوږ: [ناو] هه ږه شه و گوږه شه.
(تهديد)

گه فین: [چاوگه،] حه په کردن: وه ږین: (ب)
قسه ی بیتام: ځلتانیدن. (عوغو: سخن بی معنی)

گه فزتن: [چاوگه،] ت گه فزاندن: ځلا فاندنه-
وه: گهوزاندن. (غلطانیدن)

گه فز: [ناو] زیخ: ږیخ: خیز. (شن) +

گه فزاندن: [چاوگه،] ت گه فزاندن: گهوزاندن:
له تور کیدا (گهوزاتماخ) واتا گهوزاندن: خول-

پیدان و خولاندنه وه به پالکته و تنه وه: تلاندنه-
وه: له خوین گهوزاندن. له خوین وهردان. (-)

غلطانیدن)

گه فلاندی: گهوزیندراو. (غلطیده)

گه فلین: گهوزین: تلین: گهر سین. (غلط)

گه فز: مه ږه کیوی: مه ږه سوور: په زه کیوی.
(گوزن)

گه لار: [ئاوه لئاو] پیرولا که فته: به ته وسه وه به
مرو ی پیر ده لین: زیاتر به سگی پیر دمو تر یت

(سگ پیر از کار افتاده) +

گه لاله: [ناو] کاری دیاری کردن ی نه ندازه ی
پازگه ل و کیشانی نه خشه ی سهره تای ی بو

کردن ی کاریک: د ارشتی ږیژه کی سهره کی
له په یکهر سازیدا بو نه وه ی ورده کاری له

سهر بکریټ. (طرح) +

گه لباخی: [ناو] گه لواخی. ټیلیکی گه وره ن له
کور دستانی ږوژه لات. (ایل گلباخی)

گه لفاندن: [چاوگه،] ت ورد کردن: هارین:

هوور کردن. (خرد کردن: پود کردن)

گه لفچانیدن: [چاوگه،] ت هه لوه رانیدن:
ورد کردن: پروانیدن. (خرد کردن)

گه لفین: [چاوگه،] د اوه رین: گه لوفین و
پروان. (مچاله کردن و بهم سائیدن و خرد کردن)

گه لفچین: [چاوگه،] ت هه لوه رین: گه لفین:
ورد بوون: پروان: سیس بوون. (خرد کردن)

پژمردن)

گه لوان: [ناو] قه زوان: قه ز که وان: قه ز خه وان.
(نانکش: چاتلانقوش)

گه له خوی: [ناو] خاوه ن میگه ل: (چ هه ژارم
نهدی وه ک کوردی هه ژار، چاوبه نه سرین و

سړی ده س زوردار، خیوی خه رمان خړی
بی نان دمنوی، گه له خوی پیوی نه بی داس

بسوی) «هه زار». (صاحب گله)

گه له ساوکی: [ناو] نارپک ږویشن: به قاپاو ږ
ږویشن. (پاشنه به ساق خوردن در راه رفتن)

گه لیږی: [ئاوه لئاو] گه لی: نه ته وه یی: پیوه-
نیدار به گه له وه: توره مه یی: نیژادی. (نژادی)

گه لیزه: [ناو] کووزووی مل باریک: مینا:
سوراحی: سه بوو: تونگه. (سبو)

گه م: [ناو] له غاو. (افسار)

گه ماره: [ناو] خوش کردن ی پیست و که ولی
نازل. (دباغی)

گه مرین: [چاوگه،] جوی بوونه وه. (جدا شدن)
گه منده ک: [ئاوه لئاو] وشه یی کی ئاو پیستاییه

به وانا ی گهنیک: گهنیو: گهنیاگ: گهنده ل.
(گنبدیده)

گه نگ: ناوی چو می که له هیندوستان که
خو له میشی له شی مردووانی پاش سووتانیدن

تیده پڙن. (رودگنگ)
 گهنگه شه : [ناو] پشوی؛ ئالۆزی؛ کیشه و
 نارچه تی؛ دهر دیسه ری. (دردسر)
 گهنگه شه : [ناو] پاوڙ. (مشاوره)
 گهنم : [ناو] ۱۲ جوړه سهرداري، سمه وهڅ، به
 هاره سووره، کوښتانی، قهنده هاری، ئومید،
 گول پرووت یان گول پرووته، شووشه، مهلا، به-
 هاروو، حوله، زهرده، گول په رشه، بوی هه یه
 چه شنی تریشی هه بیت (گندم) +
 گهنمه به ردیله : [ناو، ت] به لڅ کوچک؛ خه نه
 تیلکه؛ گلوه رزه؛ کرږه به رد؛ قرږه به رد؛ قه-
 وزه به رد؛ کرږه به رد؛ گه وهڅ؛ بقږ؛ مه خمه لینه؛
 خه نه تیغک. (گل سنگ)
 گهنمه ویهو : [ناو، ت] خه له پڼ؛ ماشینی دروینه؛
 کوښاین. (کومباين)
 گهوار : [ناو] به چکه کهو. (جوجه کبک)
 گهور : [ئاوه ناو] جوان؛ پڼد؛ گهورامن؛
 جوانی من. (قشنگ)
 گهورایی : [ناو] ئه وهی له شیر به ره هم دی؛
 سپیایی. (لبنیات)
 گهوزاله : [ناو، بهر] خول خوار دوو؛ به گولوله بوو؛
 کلاف؛ گلوله. (کلاف؛ گلوه)
 گهوه رچین : تذ [ناو] گه وگهرچین؛ کوتر؛
 که ټوک؛ کاووک؛ کافووک. (کبوتر)
 گه ویر : شاریکی جووله که نشین بووه له
 نژیکی پاوه ئیسته بووه ته چوږږی. (نام سابق-
 چورږی)
 گهینه یه ک : توووشی یه کترین بوون؛ (ب)
 ییک برانی دوو دلدار؛ به یه ک گه یشتن. (بههم-
 رسیدن دو عاشق)

گیانآله ت : گیاییکه وهک پرکیشه بو در-
 گاکردنی دومه ل به که لکه. (نوعی گیاه)
 گیاته ناف : گیاگوریس؛ بهرگوواله؛ گیاییکه
 ته نافی لی دروست ده کهن. (کنف)
 گیاتیراوی : له ناوچه کانی مه هاباد و سوما-
 برادوست و ورمی، (گه پری گیای پیده لی و بو
 مالیجه ی برینی کوڼ بوو (تیراوی) به که لکه.
 (سيزاب)
 گیاخو : گیاییکه له به ییوون ده کا به لام په-
 نگی گوله کانی شینی مه یله و سپین. (نوعی-
 گیاه)
 گیاخوین . گیادل ژان؛ له ناوچه ی مه هاباد
 زوړه و دهرمانی بای سوور و کوئلجه. (گیاه-
 دم روباه)
 گیادوخوا : پسلی؛ گیاییکه دوخواوی لی-
 دروست ده کرږت و دژی کرمی پرځوله یه و
 زهرداوبه ره. (گندناي کوهی)
 گیاسنجا بی : گیاسالمه؛ له به سته نی (دوئدرمه)
 چیکرندنا به که لکه و ده قاقی قوماشی پی ده-
 دن. (گیاه سلمه؛ ؟ غلب؛ این فونت حرف
 پنجم فارسی ندارد)
 گیاسه فرا : گیاییکه بو په وانی باشه. (گیاهی-
 استملین)
 گیاکه و : تالشک؛ تالژگی؛ دهرمانی لابه ری
 زهرداو و مالیجه ی زهردووییه؛ گه لاکه ی
 خوړاکی کهوه. (کاسنی تلخ؛ امیرون)
 گیامایه سیر : پږه له گایانه؛ گیاییکه گه لاکانی
 وهک دهرزی باریکه و به ره که ی وهک فندق
 وایه و کوئلندراوی بو شوړدنی برین به که لکه.
 (ریس؛ ابهل)

گیامشک : گیاییکی بالابه‌رزه و گوله‌که‌ی
 ژهرداره. ناوی کولیندر اوی بالووک‌ه‌ی پی‌ده-
 شوَن به‌مو‌فایه. (مازیرون)
 گیامه‌نگه : گول‌به‌فرین؛ گیاییکی بالابه‌رزه،
 بو که‌م‌خوینی که‌لکلی هه‌یه. (گل‌رازک)
 گیان‌سه‌گ : [ئاوه‌لناو] (ب) سه‌گ‌گیان؛
 گیان‌سه‌خت. (جان‌سخت)
 گیش : [ئاوه‌لناو] تیک‌سم‌راوی سک‌زل و
 قه‌له‌و. خیش. (چاق‌شکم‌کنده)
 گیتار : اند؛ فد؛ فرد؛ [ناو] نامیریکی شه‌ش
 ته‌لی موسیقایه و تاییه‌ت به‌ئوروپایه.
 (گیتار)
 گیتاری کاره‌بایی : گیتاریک که به کاره‌با ده-
 نگه‌که‌ی به‌رز و نه‌وی دمیت‌ه‌وه. (گیتار برقی)
 گنج : [ئاوه‌لناو] گیز؛ (ب) حوَل؛ گیزو‌گه‌وج؛
 گیل. (گنج)
 گنج‌بازی : [ناو] تاقمانه‌جووت. (دل‌وه‌گنج -
 بازی چه‌پگه‌رد بازیش وهرد، جفت‌ئارمزوو
 که‌رد چه‌پگه‌رد تاق‌ئاوه‌رد). «موله‌وی»
 (بازی‌تک‌وزوج)
 گنجگا : [ناو] لاجانگ؛ شیشنگ؛ جینک؛
 جانینگ؛ گنج‌هنه؛ به‌ینی قولینچکی‌چاو و
 گوی. (شقیقه)
 گجه‌لوول : [ناو] ناخی ته‌ندووره و گیزمنی-
 ئاو؛ به‌رزبوونه‌وه‌ی نه‌ستوونی گیزم‌لووک؛ ته-
 ندووره؛ گیزه‌لووک. (گردباد؛ گرداب)
 گیرامه‌بو : نه‌یته‌دی؛ قبول‌نه‌ییت؛ گیرانه-
 ییت. (مستجاب‌نشود)
 گپ‌روویر : [ئاوه‌لناو] لاروخنج؛ چه‌پوچیر؛ گپ-
 وقیر. (کج‌ومووج)

گیزه‌پیکردن : [چاوگه‌ت] (ب) هات و چووی
 زور پیکردن. (سردانندن)
 گیزه‌شیوین : [ناو، بیک] کارتی‌کده‌ر؛ ره‌وتی
 کار گوپین و شیواندن. (کار بهم‌زن)
 گیزرانندن : [چاوگه‌ت] وهره‌نگ‌خستن؛ وه-
 دواخستن؛ گنخاندنی‌کات. (عقب‌انداختن)
 گیزگیزه‌کانی : [ناو] باوه‌خولی. (بازی‌چرخ-
 خوردن بدورخود)
 گیزن : [ناو] ته‌نووره؛ گیزاو؛ گیزه‌لوول؛ ته-
 له‌زگه؛ گیزاو. (گرداب)
 گیزو وپ : [ئاوه‌لناو] گه‌لحو؛ گیز؛ گنج؛ حوَل؛
 گیل‌وگه‌وج. (گنج)
 گیزی‌ده‌لیا : [ناو] گجیی‌ده‌ریا؛ دل‌تیک‌چوون
 و سه‌رله‌ گیزه‌وه‌هاتن له‌ناو پاپو‌ردا؛ ده‌ریا‌گه-
 زی؛ ده‌ریا بردوویی. (دربازدگی)
 گیشا : ژاپون‌د؛ فد؛ تد؛ [ناو] هه‌ندی ژنی
 ژاپونی که‌ باره‌پنراوان بو پاپو‌ردن و خزمه‌ت
 به‌پیاوان. (گیشا)
 گیشه : فرد؛ فد؛ [ناو] (ا) ئوده‌ی چووک به‌ده-
 ربیجه‌یی‌که‌وه بو فروشتنی پسووله؛ (۲) گیشه-
 ی بانک؛ باجه‌ی‌بانگ. (ا و ۲، گیشه)
 گیفه‌گیف : [ده‌نگه‌ناو] صدای باد‌تند.
 (صدای‌بادشدید)
 گیلاس : [ناو] گیلّاس؛ له‌گلاسی ئینگلیزیه
 وه‌هاتووه؛ په‌رداخ؛ شه‌ربه‌ی تاییه‌ت بو مه‌ی
 نوشی. (گیلاس)+
 گیلنای : [چاوگه‌ت] سوور‌پیدان؛ زفریان؛
 خول‌پیدان. (چرخاندن؛ گردانندن)
 گيله‌کی : [ناو] زمان و جه‌ماوه‌ری خه‌لکی
 گیلان له‌باکووری ئیران. (گیلکی)

گیلہندی : [ناو] مہلہ غان. (داس دستہ بلند)
 گیلہن گیدہن : فد؛ تد: [ناو] لہ تور کیہ وہ
 ہاتو وہ (واتا ہاتن و چون)، گہلہن گہدہن؛
 ٹامیریک لہ تہہ نگدا کہ بہ ہاتو چو ییک
 فیشہ ک دہ خاتہ بہر خانی چہ ک. (گلنگدن)
 گیندہ : [ناو] کونک؛ گشتک؛ ٹہنگو و تک.
 (چوونہ)
 گینگل^۲ : [ناو] قہ ف خواردن؛ ٹال قہ ییکان.
 (چمبرہ) +
 گینی : [ناو] گوینی؛ گہون؛ گینی. (گون)
 گیو : ناوہو پیاوان؛ ناوی کوپی گو دہرز لہ
 شانامہ دا؛ ناوی ماموستا گیو موکریانی زانا و

فہرہنگ نووسی پسپور و بہ توانای کورد. کہ
 بہ تی کو شانی (کوردستان، موکریانی) کیڑہ
 پروونا کیہرہ کہی فہرہنگی (گیو موکریانی)
 چاپ کرا. (گیو)
 گیوا : [ناو] شینایی؛ گیا؛ گیواو. (گیاہ)
 گیواوہ مانگاز : [ناو] مارہ جیوہ؛ مالہ جیوہ؛
 گیاییکہ دہ خوریت؛ دہ لین ٹہ گہر کہ سیک مار
 بیگہ زیت کوتراوی مارہ جیوہ دابنہ سہر
 شوینی مار گہستہ بہ کہ لکہ. (مارچوبہ)
 گیوہہ لکی شان : [چاو گہ، ت] کلاش ہوپر-
 کیشتہ ی؛ (ب) خوٹہ یار کردن بو ٹہنجامی کا-
 ریک. (گیوہ راور کشیدن)

بیټی (گ) به‌شی وشه‌ی بیانی

ری و ټاکته‌ری سینه‌مادا. (گریم)
 ګریموړ: فرد؛ اند: فذ: پسرپوړی کریم‌کردن.
 (ګریموړ)
 ګلگیر: فذ: [ناو] سهرقاییکې کوډمه له سهر
 ته‌ګه‌ری سهریاره بو به‌ګری له قوړ پرژانندن.
 (ګلگیر)+
 ګلگیرسازي: [ناو] (۱) په‌وتی دروست‌کردنی
 ګلگیر. (۲) پیک‌وپیګ کردنه‌وه‌ی ګلگیری
 لاروخپج‌وو. (۳) کارګه‌ی نه‌وکاره.
 (ګلگیرسازي)
 ګلوکوژ: فذ: فرد: [ناو] قهندی‌تری و هندی
 میوه‌ی‌تری له هیدرولیزی نیشاسته‌یش به‌ر-
 هم دیت و له په‌وتیکې تاییه‌تدا ده‌بیته‌شه-
 پاب و له پاشان به‌ګه‌رانه‌وه‌ی به‌هوی
 قارچکې که له هه‌وادا هیه‌یه ده‌بیته‌سرکه.
 (ګلوکز)
 ګودبای‌پارتی: اند: فذ: فرد: [ناو] میوانی
 مال‌ټاواپی: وه‌پرخستنی میوانی بو به‌پیکردن
 و خوداحافیزی له که‌سیک که دوور ده‌که-
 ویته‌وه. (ګودبای‌پارتی)
 ګوزارش: ګوزارشت: پاپورت: خه‌به‌ردان: گیر-
 انه‌وه‌ی خه‌به‌روباس. (ګزارش)
 ګوزارشګه‌ر: [ناوبک] هه‌والنیر: خه‌به‌ر-
 نووسی‌ګوفار: هه‌والده‌ر: شو‌لی هه‌والنیر.
 (ګزارشګر)
 ګولف: اند: فذ: [ناو] یارییکه به‌ګوچان و
 توپیکې ګچکه ده‌کریت و تاییه‌ت به‌ولاتانی
 ټوپوپیه. (ګولف)

ګاراتی: اند: فذ: فرد: دسته‌به‌رایه‌تی: کاری
 وه‌نه‌ستوګرتنی راپه‌راندنی گیروګرفتی که‌ل-
 وپهل، پاش فروشتنی له‌لایه‌ن فروشیاره‌وه.
 (ګاراتی)
 ګارد: اند: فذ: فرد: وشه بیانیه‌ پاریزه‌ر: یه‌ک
 یان چهندکه‌س که پاریزه‌ری گیانی که-
 سیکن. (ګارد)
 ګارسون: اند: فذ: فرد: پیشخزمه‌تی چیشخانه و
 په‌ستوران. (ګارسن)
 ګاز: فذ: فرد: اند: قوماشی‌تاییه‌ت بو برین
 پیچان. (ګاز)+
 ګالوانیزه: تنه‌که‌یی که به‌روح سوواخ‌دراوه
 (به‌سهریدا کیشراره و ټاودراوه‌ته‌وه و ژمنګ-
 ناهنی)، زیاتر بو داپوشینی سهربان به‌جه-
 مه‌لون. (ګالوانیزه)
 ګرافیسټ: اند: فذ: فرد: پسرپوړی هونه‌ری
 ګرافیک. (ګرافیسټ)
 ګرافیک: اند: فذ: فرد: هونه‌ری به‌دیپینانی
 نه‌خش و وینه به‌هیل و نووسراوه. (ګرافیک)
 ګرانیت: اند: فذ: فرد: جوړیک به‌ردی خارا
 بو ټووکاری بیا به‌که‌لکه (ګرانیت)
 ګریپ: فرد: فذ: په‌رکه‌م؛ په‌تا؛ هه‌لامه‌ت؛
 نه‌لامه‌ت؛ ټارسم؛ هاله‌موت؛ په‌سیو؛ په‌رسی؛
 زوکام؛ درم. فرینګ؛ نه‌خوشینیکه؛ به‌هوی
 سهرماپوونه‌وه تووشی مرو دمبیت و گیروداره.
 (ګریپ)
 ګریم: فرد: اند: فذ: ګوړانی شیوه‌ی له‌ش و
 سهرچاو به‌شیوه‌ی دلخوار؛ زیاتر له‌شانوګه

گووبلهن : اند؛ فد؛ فرد: [ناو] وینهی به ده-
 زووی پهنگاورهنگ چنراو؛ کووبلهن. (کوبلن)
 گهردنگهش : [ئاوهلناو] (۱) یاخی؛ (یاغی؛
 متمرّد). (۲ب) سهرکهش؛ کیوی زور بلیند.
 (کوهسربفلک کشیده)

گیربوکس : اند؛ فد؛ [ناو] جهعه دهندى سه-
 یاره. (گیربکس)
 گیوتین : [ناو] کهرهستهی قرتاندن؛ کهره-
 ستهی رپیک پرینی قهراخی کتیب؛ لهرا
 بووردوودا له ئوروپا سهری تا وانباریان پیده-
 قرتاند. (گیوتین)

لا : [ناو] (۱) لو؛ تال؛ رسته؛ (خاتوون ته‌شی ده-
رِیسیت، خاوکانه یان دوو لایه). هَوَلکَلزَه
(رسته) (۲) کن؛ نک؛ پال؛ ته‌نِشت. (طرف.
پهلو)

لا : [ناو] له مۆسیقادا ناوی چوواره‌مین نوته.
(چه‌ارمین نت موسیقی)

لائیک : [ناو] فرد؛ اند؛ فرد؛ حوکه‌متی لائیک :
حوکه‌ماتی تاقمیک که دینی نییه (جیاواز له‌دین).
(لائیک)

لاباز : ته‌سپیک که راسته‌وراست نه‌پوا و به
لاته‌نِشت و لابه‌لادا پهل باوی. (به‌طرف پهلوه-
راه‌رفتن اسب)

لاپره‌سمن : [ئاوه‌لناو + ناو] سه‌ره‌پو؛ حاله‌تی
بی‌تِفکرین کاریک کردن؛ مل به‌کاریکه‌وه‌نان
بی‌سه‌رنج و تِفکرین؛ چه‌که‌رداسی؛ بی-
تاوتویی کردن و هه‌لسه‌نگاندنی چاکی و
خرایی و ئاکام، خو خستنه‌ناو کار یان گیچه-
لِیکه‌وه؛ (ب) گوی به‌ره‌سم و ره‌سووم نه‌دهر.
(بدون تفکر و برآورد کار کردن و در نظر نگرفتن-
آداب و رسوم؛ بی‌تفکر)

لاپی : [ناو] لیژ؛ جیگه‌ی لاپال؛ وه‌ک؛ پِیگی
لیژولاپالی داوینی کیو. (راه‌مایل برکمرکش کوه)
لاییش : [ناو] وهرزی پاییز. (پاییز)

لاتانه : (۱) وه‌ک‌لات؛ لات‌ئاسا. (لات مانند).
(۲) شه‌پروشی. (شارلاتانی)

لاتانه فروشتن : شه‌پروشی؛ لائیک بو ته‌وه‌ی

سامانیکی ده‌ست که‌وِیت به‌هانه به‌که‌سپیک
بگری و شه‌ری به‌سه‌ردا به‌پینی. (پاییز-
کسی شدن؛ تحمیل کردن دعوا)

لاچ لاج : [ناو] قوماربازیکی زور به‌ناویه و
قومارزان بووه؛ (ب) که‌سپیک که زور قوماربازی
به لاج لاجی ده‌شوبه‌ینن. (لیلاج)

لاجوور : [ئاوه‌لناو] غه‌ریب؛ ناشاره‌زا؛ نابه‌له‌د.
(ناآشنا)

لاچی : (۱) [بند] ته‌راچی؛ ته‌راچه؛ بوچی؛ لو
چی. (۲) بجیته نه‌ولاوه؛ لاجی. (برای چه؛
برودکنار)

لاخستن : [چاوگه‌ت] (۱) جوړیک دزی کردن.
(۲) لی‌قرتاندن؛ له خه‌رجی روزه‌انه پاشه‌که‌وت-
کردن و گلدانه‌وه زیاتر به نه‌هینی. (کنار-
گذاشتن؛ پس‌انداز کردن و آینده‌نگری) +

لاخروار : [ئاو‌به‌ر] هه‌ر شت که لاییکی
خوراییت؛ میوه‌ی قه‌پال لیگیراو؛ (ب) میوه‌یی
که نیوه‌ی داعبا خواردییتی. (میوه‌گاززده)

لاخوز : [ناو] گر که‌ییک که لاییکی چووویی به
چالالو لهو جیگه‌دا ناسکتره و تاله. (گرمکی که-
یک‌قسمتش گودوتلخ باشد)

لادایی : لاری‌کردوو؛ له‌پی‌لاداو؛ ژ ری‌دهر-
که‌تی؛ هاتیه به‌رکه‌نار کرن. (منحرف‌ازراه)

لادگا : [ناو] لادی؛ گوند. (قریه)
لاده‌ست : که‌نارده‌ست؛ لبال؛ پال‌ده‌ست؛ له‌نک

قومارکه‌ران دانِشتن و تماشای یاریکردن؛ (-

لادهست زهینی پروونتره). (بغل دست)

لارگو: [ناو] دهسته وازهی موسیقایه وانا تاهه -
نگی زور تارام و لهسه ره خو. (لارگو)
لارولوچ: [تاوه لئاو] لاروله ویر؛ خواروخیچ. (کج-
وموج)

لاروس: ناوی کیبی فرههنگی بهناوبانگی فه -
رانسه. (لاروس)

لاره دیای: لاتیل پروانین. (چپچپ نگاه کردن)
لاری: [ناو] پښتای ته ریک؛ کویره پښتای؛
قاچاخه پښتای؛ لقه پښتای که له پښتای گهوره تر
جوی دمبته وه. (راه فرعی؛ کورمه راه)

لاریانه وه: [چاوگه ت] لاره و لار کردن؛ خو شه -
نگانندن و به ناز و قه مزه پرویشن. (خرامیدن)
لازانيا: ناوی خوراکیکی ئیتالیاییه؛ خوار دنیکه
به شیوهی پهره گه لیک له گهل هه رشته فره -
نگی و پپی (دوشاوی) ته ماته و پهنیر و گوشتدا
چی ده بیئت؛ له کوردستانیش بووه به باو،
دروستی ده کهن. (لازانيا)

لازوان: [تاوه لئاو] لاله پته؛ بی زوان؛ (ب) نه -
زان؛ ناخاللی. که مئاوه؛ له زمان حاللی نه بوو.
(الکن؛ زبان نفهم. کم عقل)

لازه لاز: [ناو] تاخاوتنی خاوه خاو؛ گه مزه گه مز
قسه کردن. (من و من حرف زدن)

لاس: [ناو] داره سنجووی نیر. (درخت سنجدر)
لاس: [ناو] هه وریشمی نه زور باش؛ ناوه بو
پیاوان. (ابریشم پست؛ اسم مردانه)

لاساوه: [ناو] پښنه باران؛ شهسته باران؛ وه ک
گوژهی سهر به ره موخوار بارینی باران. (باران تند)
لاس و خه زال: به یتیکی زور بهناوبانگی کورده -
واریه؛ ناوی دوو قارمهانی شه به یته. (نام -

آوازیست مشهور)

لاشاو: [ناو] لیشاو؛ لافاو؛ سیلاو؛ له هی؛ تیزااف؛
لیمشت؛ لاخیز. (سیلاب)

لاشو: [ناو] نافه یتیکی که ندووی هه ننگه که
قربان ده کا. (آفت زنبور عسل)

لافکهر: هیوچی؛ خو پهن کهر؛ مه دحا خو که -
ر. (لاف و گزاف کننده)

لافایی: [چاوگه ت] لالیانه وه؛ پارانه وه؛ لالانه -
وه. (لا به کردن)

لاق گرتن: [چاوگه ت] (۱) له زور انبازیدا
پاگرتن. (زیر گرفتن). (۲) پاچه بردن به دهما.
(ب) توو په بوون و جوین پیدان. (پاچه گرفتن).
(۳) سه گیک که گاز له لاقی که سیک بگریئت.
(پاچه گرفتن)

لاقوزه: [ناو] لاخوزه؛ لاخوز؛ گندوره یی که -
لاییکی چووبی به چالا و لهو شوینه دا پیسته که -
ی ناسکتره و تاله. (گرمک که از نقطه ای -
پوستش ناز کو تلخ و فرورفته باشد)

لاق ولوق: [ناو] گورگه لوقی شهسپ؛ لوقه ی
شهسپ که له یورغه توندتره؛ یورتمه. (یرتمه)
لاق وله تهر: [ناو ت] قاچ و قول؛ خواره وهی له -
ش. (پا پیین تنه)

لاقه پرغه: [ناو ت] لاقه برغه؛ کورته که له که؛
خالیکه. (پهلو)

لاک: [ناو] (۱) لاکی مور کردنی نامه و بهسته و
کیسه ی پوستی. (لاک)

لاک و نالکول: [ناو] شار لاکی تاووه له نالکولدا؛
ماکیکی سوور له ژیرسکی میرووی (تا کار لا کاو)
ده تکی و له نالکولدا ده تاو پته وه بو رهنگ -
کردن و بریقه دار کردنی ته خته و شتی

دروست کړاو له دار به کاری دینن. (لاکالکل)
 لاکوموژ کردن: [چاوگهت] داخستنی دهر کی
 ههر شت (بهتایهت پاکهتی نامه)، به گهرم -
 کردنی لاک له سهری و موړیانان؛ شه -
 قلکردنی لاکي تاواوه له سهر پاکهت یان
 قوفلی دهر که. (لاکومهر)
 لاکهوتن: [چاوگهت] کهوتنه قهراخ؛ شتی ثاو
 ثاورده، کهوتنه کهنار؛ بهرکه نار بوون. (به -
 ساحل آمدن؛ برکنار شدن)
 لاکیل: [ناو] خه لکی گوندیک که زموینی -
 گوندیکی تر بکیلیت. (اهل دهی که زمین ده -
 دیگری رابکار)
 لاکي ناخوون: [ناو] جوړیک لاکه بو په -
 نگاندنی ناخوونی ژنان. (لاکناخون؛ مانیکور)
 لاکویل: [ناو] نیوه گوئل؛ لاویچ؛ پر له پی ده -
 سټیک له ههر شت. (پریک کف دست)
 لالانگی: [ناو] لالهنگی؛ نارنگی؛ نارنگی؛ فشه -
 پرتهقال. (نارنگی)
 لالیهی: [چاوگهت] لال بوون؛ بی زبان بوون؛
 (ب) قسمنه کردن؛ وس بوون. (لال شدن)
 لالکه: [ناو] لالک؛ لالیان؛ پارپان. (لابه)
 لالنگی: [ناو] فشه پرتهقال؛ نارنگی. (نارنگی)
 لالوژا: [ناو] خالوژا. (پسرداری)
 لالیکردنهوه: [چاوگهت] (ب) مه لاههزه کردن؛
 دست گرتن و کو مه ک پیکردن. (مراعات -
 کردن؛ کمک کردن)
 لام: [ناو] کوته شوو شهییکی ناسک و چکولهیه
 بو له سهردانانی نمونه گهلی ثاپوینکاری (له
 تاقیگه) که له ژپر میکروسکوپ (هووربین) دا
 داده نریت؛ (نمونه له تووی لام و لامیدا داده -

نریت). (لام)
 لاما: (۱) نازناوی پیښه وایانی ثایینی لامایی له
 ثایینی بوودایی دا. (لاما)
 لاما: فرد؛ اند؛ فد؛ وشتی بی دووگ. (لاما)
 لامژ: چهوره؛ خو به خپو کهر. ژیان له سهر خوان
 یان له شی زینده وهرانی دی؛ وهک کرمی
 پرخو له و گهنه و نیتز. (انگل)
 لامژ: [ناو] پرووه کی که پیشهی ده چه قینیته
 ساقهت و پیشهی پرووه کی تر و به شیلهی په -
 رومرده کراوی ثهوان ده زی و له ناکام دا لا -
 وازیان ده کات یان وشکیان ده کات. (انگل -
 گیاهی)
 لامژ: [ناو] کارژیله و بهرخ، که جگه له دایکی
 خویان مه مکی ناژلی دیکه دهمژن. (بزغالهای
 که از پستان غیر مادر شیر می خورد)
 لامژ: له جگهره ی خه لک کیشان. (از -
 سیگار مردم کشیدن)
 لامل: [ثاوه لئاو] نه گونجاو؛ که له و ه کیش؛ سه -
 رکیش؛ نافه رمان؛ (ب) نه هاتنه سهر بار و پا؛
 لاسار. (متمرد)
 لاموجیم: لاموجووم؛ پرسینی هووی ثه نجامی
 کاری و سهر بادان له ثه نجام دانی ثه و کاره.
 (تمرد)
 لامه سهو: (لا) وشه ییکی ثاره و ییه، به
 واتای (بی؛ نا) و (مه سهو) یش له مه زه بی ثاره -
 و ییه و کوردکاری بووه؛ لامه زمو؛ لامه سهب؛
 واتا بی دین. (لامذهب؛ لامصب)
 لامی: [ناو] کوته شوو شهییکه له تاقیگه ی
 پزیشکیدا که نمونه ی تاقی کردنه وه له تووی
 لام و لامیدا داده نریت. (لامی) < لام

لان : لایەن؛ لانی ژن لاوازه : لایەنی ژن
لاوازه. (طرف)+

لانجین : [ناو] دۆلەیی هەویر؛ سووینە؛ تەشتی
هەویرتیدا شیلان. (تغار.)

لانچینە : [ناو] پنە؛ پنەکەیی گونکەهەویر لە-
سەر پانکردنەوه بو نان کردن. (تختەخمیریپەن-
کردن نانواویی)

لانکۆلی : [ناو] گۆرانسیکی کوردییە. (نام-
آهنگی است)

لانمولان : [ناو،ت] ئەم شان و ئەوشان؛ لاتە
ولات کەم، شانەوشانت کەم شەو لە نیو جی-
دا. «فۆلکۆر» (ازاین پهلویه آن پهلوغلتانند)+

لانی کەم : هێچنەبی؛ کەمترین؛ بەلانی کەمەوه
دوو پۆژم پێدەچیت (حداقل)

لاوا بوون : لای کەسیک وابوون؛ بە پای کە-
سیک وابوون؛ گومان کردن؛ لاموايه؛ پێموايه.
(گمان کردن؛ استنباط کردن)

لاوئای : [چاوگە،ت] لاواندەنەوه. (نوازش-
کردن)

لاوه‌ران : ناوچەییکی نزیکی پاوه. (منطقه‌ای-
نزدیک پاوه)

لاوێردە : [ناو] ئامیری دروینە. (وسیله‌درو کردن
ودروگری)

لاهییر : [ئاوه‌لناو] لاھۆرە؛ لەندەھوور؛ لەندەھۆر؛
زەبەلاح. (لندھور)

لایاوا : لەکەسیکەوه گەیشتن؛ (ب) [ئاوه‌لناو]
گیرۆدار؛ لەلاگەیشتن. (مسری. واگیر)

لای ژووورو : دایکی ئەندازیاری و نەخشە-
کێشییە هەمیشە لای باکوور لە خەریتەدا دە-
خەنە لای ژووورەوه و باشوور لە خوارەوه و

خۆرەهلەت لە پاستەوه و خۆرتاوا لە لای چە-
پەوه‌یە؛ لە ئاخەفتنیشدا بووه بە باو، واتا باکوور؛
کورمانجی ژوووروو : کورمانجی باکوور. (کنایە
از شمال)

لەج داژەندن : (ب) مۆن بوون؛ نوواندنی ناپەزایی
و خەمناکی. (نشان دادن حالت ناراحتی)

لەج هەلقوتاندن : [چاوگە،ت] لەج هەلقوتاندن؛
لیو هەلقەرچاندن؛ دەربڕینی ناپەزایی و وەرەزی.

(نشان دادن ناراضایتی با ورچیدن لب)
لەجەنان : قەرەاغە نان؛ لیواری نان. (کنارەهای-
نان. لبەنان)

لرخە : دەنگی هەناسە هەلکێشانی ئازەلی سەر
بەرداو. (خرناس)+

لرفاندن : [چاوگە،ت] (۱) گلاندن؛ هەلگلاندن؛
بەلەزخواردن. (باشتاب خوردن) (۲) دەنگی لرفە-

ی و شتر و سیالو. (صدای غریدن شتر و غرش
سیل)

لرفاندن : [چاوگە،ت] دەنگی و شتر؛ لرفەلرف-
کردنی و شتر؛ دەنگی سیالو. (صدای شتر)

لرگە : [ناو] هەودای موورو پیوہ کراو؛ هۆنراو-
ی پەلکەیی مووی سەر؛ جەلە و هۆنراو.

(رشته موی بافته؛ گیسوی بافته شده)
لرگە : [ناو] کلکەیی سۆرانی؛ کلکەیی فەقیانە.

(دنباله سرآستین پیراهن کردی.)+
لقای : [چاوگە،] لوی؛ پویشن. (رفتن)

لقو پۆ : [ناو] لک و سەرلک؛ لک و پۆپ؛ پېژ و
شوول و گەلای دار؛ لقێ قەوی و لقێ ناسکی

دار؛ گولییش؛ چفک. (شاخ و برگ)
لکنای : [چاوگە،] لکاندن. (چسب کردن؛
متصل کردن)

لَپِه : [ناو] لَلپ؛ شَه پَوَل؛ لَپ؛ پِل؛ پِل. (موج)
 لمارته : [ناو] لم؛ زِيخ؛ لِم. (شن)
 لمه : [ناو] سک؛ زگ. (شکم)
 لندوو : [ناو] ماستی گریگری له نیو ماستاودا
 که باش نه شله قابی. (دوغ صاف نشده؛ ماست-
 حل نشده داخل دوغ)
 لنگ جووت کردن : [چاوگه، ت] (ب) بَو مردنی
 مروقی ئاکار خراپ ده لین. (کنایه از مردن)
 لواسه : [ناو] لوچ؛ لواسه ی دهست: لوچی ده-
 ست؛ لاوِیج. (کف دست)
 لوا ی : [چاوگه،] رَوین؛ رَوِشتن. (رفتن)
 لوپ : [ناو] تناف یان گوریسی که له چه ند
 لو (تال) ییکه تابی و یه ک یا دوو تالی پچراپی.
 (طناب چند رشته که یکی دوتارش پاره) (شده-
 باشد) < تاب
 لوپ : [ناو] پلاس؛ جوړیک پیخه ف و پاخه ری
 چندراو له بهن یان دهموو. (نوعی گلیم نازک-
 برای زیر انداز یا روانداز)
 لوپ : [ناو] جیکه نه ی هه لاجی. (پتک حلاج)
 لوپ ژمن : [ناو] جیکه نه ژمن؛ هه لاج. (حلاج)
 لو تک : هه لَبه زین. (پریدن، بالانداختن)
 لو تکین : هه لَبه زینه وه؛ هه لَخته وه. (بال-
 پریدن)
 لوئی زله زله : [ناو] تناف باز؛ نه وه ی له سه ر
 تنافی هه لَخراو یاری ده کا. (بند باز)
 لوچ تیکه وتن : [چاوگه، ت] چرچ تیکه وتن؛ په-
 یدابوونی چرچ ولوچ له سه روچاو یان له هه ر
 شت. (چین افتادن)
 لوړکی : ناوی گورانی که له کوردی و تورکیدا.
 (اسم آهنگی است در کردی و ترکی)

لوړی لوړی : (بهند) ئارام ئارام؛ له سه ر خو
 رَوِشتن؛ لوړی لوړی هاته وه سه ربوړی. «فولکلور»
 (آرام آرام)
 لوُس : [ناو] شوړ؛ مانگایی که که له گا زوړی
 سوار بووین و به ده ستیانه وه وه په ز بووپی و
 نه تر بویان نه وِستی. (جفتگیری کردن زیا-
 دماده گاو؛ ناوی پزیشکیه که ی، بیم فومانیایه +
 لوُس : [ناو] لوُس؛ کاریته ی قهوی. (بالار-
 کلفت)
 لوفه کردن : حمل دان؛ ته قالا کردن؛ تیکو شان.
 (تقلا)
 لوق دریز : [ناوه لَناو] لاق دریز؛ (ب) دریزی
 ناقول. (لنگ دراز، آدم دراز قد)
 لوقمه قادی : [ناو] لوقمه قادی؛ لوقمه قازی؛
 لوقمه گازی؛ جه غزی هه ویری شه کر تیکراوی
 پان و ناسک و چووک، که کاکله گويز و بادام
 له تویدا داده نین و ده پیچنه وه و له پوندا
 سوریده که نه وه. (لقمه قاضی)
 لوکه میسه : گیایی که به ره که ی کور کرداره و له
 لوکه ده چی. (نوعی گیاه)
 لوک : لوړک؛ په په پوړک؛ په پووله. (پروانه)
 لونگ : [ناو] (۱) بهر مال و فوته ی شری سه-
 رسانی هه زاران؛ (شهرته له داخست لونگی له
 کول کم، له م شاره پر و بهر چاوت چول که م).
 «فولکلور» (۲) فوته ی گهر ماو. (لنگ روی شانه-
 بینوایان؛ لنگ حمام)
 لووت به لووت هه ته قین : (ب) لووت و بزوت
 تووشی که سیک بوون. (ناگهانی برخورد کردن)
 لووت په ق بوون : ههستی به زین و قسه پی-
 نه مان له جوابی که سیکا؛ له جی خو وشک-

لووله سوڤه : لووله کووره؛ قوڤله کووره؛ لووله ی
دوو کهل کیشی سوڤا. (لوله بخاری)
له ئاو ترسان : حاله تیک له نه خوشینی هاری و
کیشانی بهنگ و حه شیش که مروڤ تووشی-
دهبی و له ئاو ده ترسی. (از (آب ترسین)
له ئاو که ره گرتن : (ب) مروی زرینگ و به رژه-
ومندی خواز. (انسان سودجو و زرنګ)
له ئاو و گل ده رها تن: (ب) له خه م په خسین؛
گه و ره بوون؛ قه یرمبوون؛ پیگه یشین. (از آب و-
گل در آمدن)
له باک : [ئاوه لئاو] فرلداغ باز؛ ده سیسه باز؛ فیلباز؛
فیله باز. (حیله گر)
له بال : [به ند] پیکه وه؛ له ته ک؛ له گهل؛ پیوه ره؛
له یهل؛ ته ق؛ ته قی هه ف؛ پیکو؛ وه یه که و. (با-
هم؛ په لوی هم)
له بتان دن : [چاوگه ت] له پتان دن؛ جوو لاندن؛
بزواتن؛ له عمر زدان. (تکان دادن؛ به زمین زدن)
له بنی کووله که دان : [چاوگه ت] در کاندنی هه
موو قسه ی شاراه و در کاندنی نه هینی. (فاش-
کردن اسرار)
له بو : [به ند] ژبو؛ بوچی؛ ئه را؛ ژو؛ ئه را چه؛ لو
چی. (چرا)
له بهر ئه وه : [به ند] بوچی؛ ژبه روی هندی؛ ژبه
ئه وه. پوکی. (زیرا؛ برای چه)
له به را : [به ند] (۱) له پیشدا. (قبلا). (۲) ئه ولیباسه
وا له بهر دایه. (برتن پوشیده)
له بهر چاونه بوون : (۱) دیار نه بوون. (جلو چشم-
نبودن). (۲) بی ئه مه کی؛ ناسو پاسی؛ به چاکه
نه زانین. (ناسپاسی)
له بهر دلان : [لئاو] جوان و پهزا سووک و

بوون. (در جاشک شدن)
لووت بهران : قه پوز بهران؛ لووت که وانی. (دماغ-
کمائی) (ب) [ئاوه لئاو] به پوز؛ به ده عیه؛ لووت به-
رز؛ به فیز؛ بادیه وه. (متکبر)
لووت که له شاخ : (ب) [ئاوه لئاو] که پوزل؛ کونه-
لووت هه راو. (دماغ گنده؛ سوراخ دماغ گشاد)
لووت ماسیاو : لووت هه لماساو؛ نا پازی؛ موڤن؛
گرز؛ تووره. (عصبانی)
لووت و پووت : [ناو، ت] (۱) قیز و بیز کردن له هه-
ندی خوراک. (بدغذائی) (۲) کف هن.+
لووت هه لماسان دن. [چاوگه ت] لووت
ماسان دن؛ موڤن بوون؛ نیشانه ی ناقابلی. (اظهار-
نارضایتی)
لوو چکین : [چاوگه ت] پاک کردن؛ تویکل-
دامالین؛ تو یخل لیکر دنه وه. (پوست کندن؛
پوسته شکستن)
لوورین : [چاوگه] لووران دن. (روزه کشیدن)
لووساو که به بستن : تراو به لووز وه هاتن؛ (ب)
خوشینی ئاو به سه رعه رزدا؛ پلووسک په رین.
(آب با فشار آمدن)
لووشته ی : [چاوگه] هه لمژین؛ وه ک ئاو مزینی
قوماش؛ هه للووشین. (جذب کردن؛ مکیدن)
لووشه : [ناو] به که لکترین گیای به هاری بو له-
به ین بردنی کر مه ک و کر می ریخو له. به تاییه-
ت دوخه واکه ی. (والک)+
لووشه گول : [ناو] گیایی که دزی ئیشی ئیسقان
و جو مگه یه؛ له جه نگه له کانی مه ریوان و
نو دشه زوره؛ بو برین و پهنمانی لیواری گه ده و
ریخو له به که لکه. (گل اختر)
لوول په ر؛ لولو په ر؛ لا ولاو. (نیلوفر)

خوشه‌ویست. (دل‌پسند)

له‌به‌ر وی : ژبه‌روی؛ له‌به‌رته‌و؛ به‌خاتری‌ته‌و؛
له‌به‌رته‌وه. (به‌خاطر‌او)

له‌به‌ریه‌ک په‌وینه‌وه : گو‌شاد بوونه‌وه‌ی ئالقه-
زن‌جیر و قه‌فی گو‌چان؛ (ب) قه‌له‌و بوونی زوړ.
(گشادشدن حلقه، چاق‌شدن)

له‌بیر خو برندنه‌وه : پشت‌گو‌ی‌خستن. (پشت-
گوش‌انداختن)

له‌باخستن : [چاو‌گه‌ت] هیلاک‌کردن؛ په‌تان‌دن
و شه‌ک‌ت کردنی که‌سیک به‌جوړیک که‌نه-
توانی هه‌نگاو هه‌لبینی یا خو به‌سه‌ر پاوه
بگری. (ازبانداختن)

له‌پاش : له‌دو؛ کاری که‌له‌کاتی دیاریک‌راودا
نه‌کرای و وه‌دوا که‌وتی؛ پر‌وژه‌که‌له‌پاشه.
(تاخیر و عقب‌ماندن کار)

له‌پاک‌کردن : کردنه‌پا؛ پاک‌کردنه‌ناو؛ که‌وش و
گورموی، کردنه‌پا؛ پو‌شینی ده‌ری و پاتول. (پا-
کردن)

له‌پان‌دن : [چاو‌گه‌ت] فریودان؛ خه‌له‌تان‌دن.
(فریب‌دادن) +

له‌پته‌ده‌رچوون : [چاو‌گه‌ت] له‌مه‌رمه‌ریندا
هه‌لم‌ات له‌پله‌ده‌رچوون؛ (ب) هه‌له‌کردن.
(اشتباه‌کردن)

له‌پړیکدا : [بهند] له‌پړدا؛ له‌پړپړ؛ ژنشکافه؛
نیشکفه؛ له‌هی‌کړ؛ له‌ناکاو. (ناگهان)

له‌پ‌زیرین : له‌قه‌می (ناسناوی) خانی له‌پ-
زیرین قاره‌مانی قه‌لای دمدم که‌ده‌وله‌تی سه-
فه‌وی هیرشی هینایه‌سه‌ر و قه‌لای خاپو‌ورکرد
و خان تادواین که‌س شه‌پ‌یکرد و گشتیان
کوژران. (خان‌ل‌پ‌زیرین)

له‌پ‌ژان‌دن : [چاو‌گه‌ت] به‌عه‌رزدا دان؛ دان به-
عه‌رزدا. (به‌زمین‌زدن)
له‌پکه : [ناو] گری هه‌ویری وشکه‌وه‌بوو له‌ناو
ناندا. (خمیر‌گره‌شده‌روی‌نان)
له‌پن : [ئاوه‌ل‌ناو] تیرنه‌خور؛ چلیس؛ زوړ‌خور؛
زکن؛ فره‌خومر. (شکو؛ شکم‌پرست)
له‌پوک : [ئاوه‌ل‌ناو] له‌باک؛ فیله‌باز؛ فریوده‌ر
؛ خاپین. (فریب‌دهنده)
له‌پیش : (۱) به‌رده‌م؛ له‌پیشی‌دانا؛ نایه‌به‌رده-
ستی (جلورو) (۲) سه‌رکه‌وتوو؛ سه‌رکه‌تی.
(پیروز) +
له‌پیش : به‌ر له؛ کاری؛ که‌له‌کاتیکی زووتر له
کاتی دیاریک‌راو، نه‌نجام درابی؛ کاره‌که‌مان له-
پیشه، وه‌دوا نه‌که‌وتوو. (پیش‌بودن)
له‌پیک‌وماییک‌دان : (ب) له‌نال و بزماردان؛
پ‌یا و دوو‌پ‌رووی کردن. (کنایه‌ازدرووی)
له‌تان و پو‌که‌وتن : (ب) زوړ‌کو‌ن‌بوون؛ له‌که‌لک-
که‌وتن؛ زوړ که‌نه‌فت بوون. (فرسوده‌شدن)
له‌تره : قه‌ل‌اف‌ت و له‌ته‌ر؛ زل و گوشتن؛ قه‌له‌و.
(آدم‌گنده‌و‌چاق)
له‌ته : [ناو] (ب) که‌رته‌مه‌پ‌یک که‌به‌جیا بله‌وه-
پ‌ی و تی‌که‌ل‌اوی می‌گه‌لی گوند نه‌بی. (گله
کوچک که‌قاطی گله‌روستا نشود)
له‌ته : [ناو] سوال؛ گه‌دایی. (گدایی) +
له‌ته‌پ‌لی بی‌عاری‌دان : (ب) ته‌وپ‌ه‌ری بی‌شه‌رمی و
بی‌عاری. (زدن بر طبل بی‌عاری)
له‌ته‌چن : [ناو] سو‌ال‌که‌ر؛ پ‌ارسه‌که‌ر. (گدا)
له‌ته‌چینی : [ناو] (۱) سو‌ال‌که‌ری؛ ده‌رووزه‌گه-
ری. (گدایی‌کردن) (۲) کوته‌کاسه‌ی چینی.
(تکه‌سفال‌چینی)

له تهر : [ناو] ته شی. (هم له تهری خهم خول
ئاوه دموه، تاي گزژی مهینه ت دووباد کرده وه)
همبلمی. (دوک) +

له تهره : < له تهر

له تهری : له تهره؛ ته شی. (دوک)

له تهری خواردن و له وشکی نوستن : (ب) خوش
رېوواردن و نه بوونی سهرقالي و کیشه؛
ناسووده یی (خوردن و خوابیدن)

له تمبار : [ئاوه لئاو] چافبرسی؛ چاوبرسی؛ چاو-
چنوک؛ چافبرچی؛ چکووس؛ تیر نه خور.
(خسیس)

له چک لابردن : (ب) بی نابروکردن و ټیلاقه-
کردن و ته جاومز کردن به ژن. (کنایه از بی آبرو-
کردن)

له چهری : [ناو] پهستی؛ په زلی؛ قه نووسی.
(ردالت)

له حنعت : [ناو] له (له عنعت) ی ئاره و ییه وه
هاتووه، له هه نندی له دووبله ی فلیمه کاند و شه-
ی (نه فره ت) به کار دینن که نه ویش کوردی نییه
و ههر له حنعت به جیتره. (لعنت)

له حه رام گه پان : له حه رام گه پان. (۱) خه سار-
بوون؛ زایه بوون. (حرام شدن، ضایع شدن) (۲) به
شوین شتی ناپه و و حه رامدا گه پان. (به دنبال
حرام گشتن) (۳) ره ها کردن و دهست به ردان له
شتی حه رام، له مالی حه رام گه پي؛ مه چو به-
لا ید، لیگه پي (دوریکردن از حرام)

له خر تکه چوون : [چاوگه ت] له ورتکه چوون؛ له
ورکه چوون؛ له جی چوونی جومگه ی له ش. (از-
جادر رفتن)

له خشه : [ناو] نه خشه؛ پلان؛ پیلان؛ خه ریته؛

نه قشه. (نقشه)

له خو بوونه وه : [چاوگه ت] (ب) زور ته عارف کر-
دن؛ خولکی گهرمی میوان کردن. (تعارف کرد-
ن زیاد)

له خو ته وه : (۱) له خو ته وه دهست به بژارنی هه-
مووان بکه، دوو و اتا ده گه یی، (۱/۱) تو ته وه
که س به، (۱/۲) خو ته حساب مه که و له که-
سی پال دهستی خو ته وه دهست پی-
بکه. (از خودت) (۲) له خو ته وه نه وشه پرت دامه-
زراند : له خو را نه وشه پرت دامه زراند. (بی سبب)
له خو فشین : هو وشه کردن؛ تاریفی خو کردن.
(از خود تعریف کردن)

له خو یو : (۱) له خو ی پ؛ (۱/۱) دهستی کرد به
بژاردن له خو یه وه، خویشی هیئا حساب. (۲/۱)
خو ی نه هیئا حساب له که سی پال دهستی وه
دهستی پیکرد. (از خودش). (۲) له خو پ؛ بی ده-
لیل؛ بی به لگه؛ بی هو. (بی دلیل؛ بی سبب)

له داری دنی : له دارای دنیا؛ له مالی دنیا؛ له
سامانی دنیا. (از مال دنیا) < داری دنیا

له دوو گه پان : به دوا دا گه پان. (دنبال گشتن)
له دهست ده رچوون : [چاوگه ت] بی ناگا
لیبوون چهک به دهسته وه تعقین. (از دست در-
رفتن) (۲) له دهست چوون؛ له کیس چوون.
(از دست دادن) +

له ده م دان : (۱) له ده م راکیشان و لیدان. (توی
دهان کوبیدن). (۲) قسه لی پیرین و په تکر-
دنه وه ی قسه؛ جوابی پهق دانه وه. (تو دهنی
زدن) +

له ده م و دوو که وتن : [چاوگه ت] له قسه و
دوواندن که وتن. (ب) نه خوشی که زمانی

بشکی. (قدرت تکلم از دست دادن)

له پاست : له ناست؛ بهرانبهر؛ له حان. (در برابر؛ مقابل)

له رزه پیو : [ناو] که رهسته ی نه ندازه گرتنی پاده- ی هیژی بوومه له رزه. (لرزمنگار؛ زلزله سنج)

له رزه له رز : زور ترساو؛ له رزین له ترسا؛ ده ست له رزین به هووی مال خوشه ویستی و ده ست پیوه گرتن؛ چکووسی. (ترس و لرز؛ ازخست دست لرزیدن)

له رزیان : [چاوگه،ت] چوقه پیاها تن له یاو یان له ترس یان له سه رما؛ له رز پیاها تن؛ له رینه وه. (لرزیدن)

له رکه له : [تاوه لئاو] ناتلنگ زراف؛ قه دباریک؛ شووش و باریک و لاواز. (لاغر؛ کمرباریک)

له زارده رچوون : [چاوگه،ت] له دهم دهر پهرین؛ له زارترازان. (از دهن در رفتن)

له زگ چوونه وه : له زموزوو کهوتن. زاوزوو برانه- وم. (یائسه شدن)

له زم : [ناو] لیژم؛ قه ومووخیش؛ که سوکار. (قوم- وفامیل)

له ژیرر کیفدا بوون : له ژیرر فه رماندا بوون؛ ژیرچه- پوکه بوون. (تحت فرمان)

له سک کهوتن : [چاوگه،ت] ژنی که ئیدی مند- آلی نه بی؛ (ب) مه هان نه بوون؛ تیئه کهوتنی ژن. (عقیم شدن زن)

له سه ر خودا مالین : له کوئل خو کردنه وه؛ له مل کردنه وه؛ له نه ستوی خو لابر دن؛ (ب) خو له ده ست کیشه رزگار کردن. (از سر باز کردن)

له سه ر دانان : (۱) وهک نرخ دیار یکردن؛ قیمه ت له سه ر دانان. (قیمت گذاری). (۲) دانیا نه سه ر

شتی. (روی چیزی گذاشتن). (۳) دانیا نه بان. (بالا گذاشتن)

له سه ر درچوون : [چاوگه،ت] فه راموش کردن؛ له بهر فه قیری عه شقی یاره که ی له سه ر ده- رچوو. (فراموش کردن؛ از سر به در شدن)

له سه ر گریو : نه نجامی کاریک له سه ر مه رج؛ به مه رج. (شرطی)

له سه ر گوان : [تاوه لئاو] تازه لی نزدیک به زایین. (حیوان ماده پابماه)

له شا ته که هیئان : له قوماری بانگدا ته که بو شا هیئان؛ (ب) مروی خوش شانس. (کنایه از- آدم خوش شانس)

له شان وقول کهوتن : [چاوگه،ت] زور ماندوو بوون به کاریکه وه. (از پا افتادن بعلت خستگی)

له شت وموفا : [ناو،ت] قازانج؛ سوود؛ منفه عه ت؛ که لک. (سوود منفعت)

له شکه ر : [ناو] له شکر؛ سپا. (لشکر)

له عله : [ناو] لاله؛ مه رده نگی. (لاله)

له علی بیدانه : [ناو] جوړیک تریی دهنک گه- ره ی سووره و ناوکی نییه. (نام نوعی انگور)

له علی فا : جوړیک قوماشی پی ری بوو له زه- مانی راپوردوودا. (نام پارچه ای قدیمی)

له غ : [ناو] گری؛ چه ت. (گره)

له غامه : [ناو] له غاوه؛ سووچی هه ردوولای لیو؛ نه ملا و نه ولای لچی نه سب. (دو گوشه لب؛

دولب اسب که حلقه لگام آترا در بر می گیرد)

له غاوپره : [ناو] له غاوه گوورگه؛ فرنده ییکه به- قه را پيشو لئیک. (نام پرنده ایست)

له غاوشل کردن : [چاوگه،ت] ئیزن دان به نه سب به که یفی خو ی پروا؛ (ب) سه رگری و به رگری

نه کردن، پروویدان؛ بهرنه گرتن؛ سهر به ست کردن. (جلوگیری نکردن)
 له‌غاو کردن: (۱) له‌غاو له‌زاری ته‌سپ کردن. (لگام به‌دهن اسب‌زدن). (۲) پیش‌گرتن؛ به-ستنه‌وه و ئیزن پینه‌دان و به‌ره‌له‌ست‌بوون له‌هم‌وو بواریکدا؛ دژی له‌غاو شل کرن. (دهنه-زدن)
 له‌غاوه‌گوورگه: فرنده‌یی‌که له‌ته‌یره به‌له‌ک ده‌کا و سی‌جوړن، (۱) له‌غاوه‌گوورگه‌ی بال‌خورمای. (گلاریول بال‌قرمز). (۲) له‌غاوه-گوورگه‌ی بال‌رهمش. (گلاریول بال‌سیاه). (۳) ودوده. (دو دوک)
 له‌فره‌چوون: [چاوگه‌ت] له‌شهرمه‌وه چوون و له‌روودربایستی کهوتن؛ تریق‌بوونه‌وه؛ به‌یده-س بوون. (شرمنده‌وخجالت‌زده‌شدن)
 له‌فره‌کهوتن: [چاوگه‌ت] فرنده له‌بال‌لیدان کهوتن؛ (ب) له‌جووله و بزوان کهوتن. (بی-حرکت‌شدن)
 له‌قاودان: [چاوگه‌ت] له‌هه‌للادان؛ چه‌پله‌لی-کوئاندن؛ راستی نه‌هینی که‌سیک بلاو‌کردنه-وه. (افشاکردن‌راز)
 له‌ه‌سه‌دهرنه‌چوون: (۱) به‌ه‌سه‌کردن؛ نامو-زگاری بردن به‌پړوه؛ به‌ه‌قول‌کردن؛ فرمان‌به-جی‌هینان. (اطاعت‌کردن). (۲) له‌به‌لین‌په-شیمان نه‌بوونه‌وه؛ راو‌یستان له‌سهر‌ه‌سه و په-یمان. (سر‌قول‌ایستادن)
 له‌ق‌له‌ق: [ناو] فرنده‌یی‌کی مل‌دریژی قاج‌دریژه و مار و بوق و ماسی خوړه و دوو جوړن. (۱) حاجی له‌ق‌له‌ق؛ حاجی له‌ک‌له‌ک. (لک‌لک). (۲) حللیړ؛ له‌ق‌له‌قی رهمش. (لک‌لک‌سیاه)

له‌قنای: [چاوگه،] له‌قاندن. (تکان‌دادن-جنبانیدن)
 له‌قمبر دهره‌هینان: (۱) مردو دهره‌هینان له‌قمبر (میت‌را از قبر درآوردن). (۲) جوین به‌که‌سیک-دان که‌مردووه. (دشنام‌دادن به‌مرده)
 له‌قه‌فه: [ناو] رکه؛ قه‌فه‌ز؛ قه‌فه‌س. (قفس)
 له‌قه‌لم‌ه‌دان: [چاوگه‌ت] به‌حساب‌گرتن؛ له‌ته‌ژماره‌هینان؛ به‌حساب‌هینان؛ وای له‌قه‌لم‌ه‌مه‌ده: وای دامه‌نی. (بشمار آوردن)
 له‌قیا: [رابر‌دووی له‌قین] له‌قی؛ بزوا له‌جیی‌خوی؛ له‌ق‌بوو؛ له‌جیی‌خوی جووی. (لق‌شد)
 له‌کان: [ناو] راکیت؛ پروپه‌پړیکی جه‌غز‌ئاسایه بو‌یاری پینگ‌پونگ و تینیس. (راکت)
 له‌کول‌خستن: رزگار‌کردنی‌خو‌یان‌یه‌کی‌کی‌تر له‌ده‌ست ملوژم و کی‌شه و به‌لای به‌سهر‌دا‌سه-پاو. له‌سهر‌لا‌بردن. (نجات‌دان کسی‌از‌دست‌گرفتاری)
 له‌که‌ف‌وکول‌کهوتن: (۱) به‌سهر‌چوونی‌تین و تامه‌زروی‌ی؛ سارد‌بوونه‌وه له‌کاری. (از‌شور و شوق‌افتادن) (۲) له‌کول‌چوونه‌وه‌ی‌تراو. (از‌جوشش‌افتادن)
 له‌گا‌چوونه‌وه: وشک‌بوونه‌وه‌ی‌که‌شاو‌یک‌که‌کاتی‌کیلانی‌تیپ‌ر‌بوویت. (خشک‌شدن-زمین‌آبیاری‌شده‌برای‌شخم)
 له‌گره‌نه: (۱) له‌گره‌نا؛ لیړه‌دا‌نا؛ نه‌له‌ئی‌ره. (این‌جانه). (۲) لیړه‌ن؛ لیړه‌نه‌ن؛ نه‌وان‌له‌گره‌ن؛ هان‌لیړه. (این‌جاستند)
 له‌گو‌پ‌چکه‌ی‌گادا‌خه‌وتن: (ب) بی‌خه‌به‌ر‌بوون له‌مه‌به‌ست؛ بی‌خه‌به‌ری؛ نا‌ا‌گایی. (کنایه‌از‌بی-خبر‌بودن‌از‌دنیا)

له گوین: [وته] وهك؛ ويچوون؛ وهك شتی؛ له-
 وهدهچی؛ له گوین؛ به شیوهی. (شبییه؛ مانند)
 له گه نمال: [ئاوه لئاو] كاسه لیس؛ چلكاو خوړ؛
 نوكهركردار؛ بهرماوه خوړ. (كاسه لیس)
 له لاقان وه رها تن: هه لانتن و توند و تیز تیپه پر-
 بوون. (به تندی فرار كردن)
 له له: [ناو] (۱) قامیشی گهر میان؛ خه یزه ران؛
 جوړیك قامیشی قهویه و گه لآكهی به
 كوټراوی له سهر برین داده نین به كه لآكه. (-)
 خیزران (۲) نه یچه شه كهړ؛ قامیشی شه كر كه
 شه كړی سووری لی ده گیري. (نیشكر) +
 له له نگی: [ناو] (۱) هه ویری له پوندا سووره وه
 كراو؛ نان ساجی؛ ناو ساجی. (خمیر سرخ شده در-
 روغن؛ توتك)
 له مرک: [ناو] ثانیسك؛ هه ره ژنی؛ مرک؛
 ثانیسك. (آرنج)
 له لم لوی: [ناو] له مشوړیای؛ سكه شوړه؛ زه-
 حیری. (اسهال)
 له مكاو: [به ند] ژن شكافه؛ له هیك؛ ژنیشكفه؛
 له پړپړ؛ له پړدا. (ناگهان)
 له نال وله بزماردان: < له پیک و ماییک دان
 له نگاندن: [چاو گه ت] (۱) جوولاندنه وه؛
 (تكان دادن) (۲) شان و شان و نارام به پړگادا
 پوښتن؛ (سه یزادهی كه مهرشل بیله نگیڼه).
 «فولكلور» (سلانه سلانه راه رفتن)
 له نگر: [ناو] تراز؛ ته راز؛ میزان؛ قورسكردن و
 سوو ككردنی بار به دهست پیوه گرتن؛ له نكه-
 ریكي ټهو باره (په شكه كایه) م بو بگره. (تراز)
 له وان: (۱) له مومان؛ له وفان؛ شوانی گاهل؛
 گوان. (چوپان گاوها) (۲) له ټه وان. (از آنها)

له وچه تی: [ناو] له و چیتی؛ زور بلیسی. (پر-
 حرفی)
 له وز: [ناو] له بز؛ قسه؛ (ب) ټهو قسه كه له (له)
 وس: (لیو) دیته دهره وه؛ بو له وز ت ناگه پړیت؟.
 (لفظ)
 له وله وه: < له وچه تی.
 له وڼ: ناوچه بیکی هه ورامانه له ئیران و
 غیرا قدا. (منطقه له وڼ)
 له وه: [ناو] گا؛ گامیش؛ له و. (گاو؛ گاو میش)
 له وه پړین: [ناو، بك] كه سیك كه ده له وه-
 پړینی (ب) شوان. (چراننده؛ شبان)
 له وهی پړا: له وشته وه؛ له وهی پړا دیاره پراست
 ده كا؛ به وهی پړا. (از آن چیز)
 له ویر: [ئاوه لئاو] زیاتر له گه ل و شهی لاردا
 دیت و واتای خواروخیچ ده دا، لاروله ویر؛ چه-
 فت وچیر. (كچ و معوج)
 له هانن: [چاو گه ت] داگیر كردن؛ زهوت-
 كردن؛ دهست به سهردا گرتن. (تصرف كردن)
 له هیكه وه: [بمندا] له ناخافل؛ له ناكاو؛ له پړدا.
 (پكهو)
 له یاز: [ناو] ټاوه اوړده؛ ټاو مالک؛ ټه وهی ټاو یان
 سیلاو له گه ل خووی دهیه ټینی. (آب به ساحل-
 اوړده)
 له یزانن: [چاو گه ت] كایه پیکردن؛ گه مه
 پیکردن؛ پړوپیکردن؛ خافلاندن؛ فریودان؛ سه-
 رگه رم كردن؛ خایاندن. (بازی كردن)
 له یزتن: [چاو گه ت] له یزین؛ یاری كردن؛ چه-
 نهك كرن؛ سه ما؛ له یستن. (بازی؛ رقص)
 له یل: [ناو] جوړیك پرندهی گوشتخوره له و-
 ا شه ده كا و چیتین (چینچین: خالخال). (-)

پرنده‌ای شکاری)

له یلاخ : ناوچه ییکه بهر فراوان سهر به شاری
سنه. (نام منطقه است) +

له یلان چوخه : په قتیان؛ کیو پکی هره بهرزی
ناوچه‌ی سه قزه له بهینی دوو گوندی
سلیمانکه ندی و کانی نیاز دایه. (نام کوهی است)
له یلوئ : [ناو] هه لوړ که؛ له لوه؛ له یلوک؛
جولانی هه لبه‌ستن بو خوتنی کور په و پازه-
ندنی. (ننو)

له یلی ومه جرووم : [ناوت] له له یلی و مه جنوون
کورد کاری بووه. (یلی و مجنون)
له یهل : [بمندا] له گهل؛ له ییل؛ ته ق؛ ته قی هه-
ق؛ ییکه وه؛ ییکو. (باهم)

لی پړین : (۱) به چه قو یان شتی تیژ کوتی له
شتی پړینه وه. (پړیدن از). (۲) کوتایی هینان به
خه لات و بهرات یان جیره و مه واجب. (قطع-
کردن) (۳) وه ک: نان و ئاو لی پړین. (قطع-
کردن)

لی بواردن : په وتی خوش پابواردن. (حالت-
خوش گذراندن) (۲) لی په ت بوون؛ به سه ردا
کشان. (رشدن)

لی بوورین : [چاوگه، ت] (۱) جیگای پویشتن و
په ت بوون. (مفر). (۲) لی خوش بوون؛ به-
خشین. (۳) به سه رجوون؛ ته مهن لی بووردن.
(گذشتن؛ عفو کردن)

لیپ : [ناو] لیژ که؛ لژ که؛ پسته موورووی له تال
هه لکیشراو؛ جهله؛ پیز. (رشته) +

لی پیس کردن: [چاوگه، ت] کراسه که ت لی پیس-
کردم؛ کراسه که مت پیس کرد. (نجس و-
چرکین کردن چیزی یا کسی)

لیخاندن: [چاوگه، ت] لیدان؛ لیخستن؛
پیامالین؛ دارکاری و لیدان. (کتک زدن) لی ره دا
لیخستن به واتای تی ساوین نییه

لیخه : [کاری نهمری] (۱) لیده؛ پیا ماله؛ پیابده.
(اورا بن: بنش) (۲) پیاساوه؛ لیخشینه. (بساب)
لیدهر (۱) [کاری نهمری] لی ده؛ فرمانی لیدانه.
(۲) [ناوبک] که سیک که لیدها. (بن؛ نوازنده)
لی ده رکردن : (۱) [چاوگه، ت] نهو میشانه‌ی
لی ده رکه؛ لی دوور خستنه وه. (دور کردن از چیزی)
(۲) لی ده رهاویشتن؛ که م کردن له حساب.
(منها؛ از حساب کم کردن) +

لیر : [ناو] (۱) لیرگ؛ (۲) یه که ی پاره ی تور کیا؛
لیره؛ لیر. (کهیر؛ لیره)

لی راکیشان : [چاوگه، ت] لیدان؛ به مشت
لی راکیشان. (کتک زدن) پا لی راکیشان (پشو و
دور کردن و ناسو و ده بوون) (استراحت)

لی راکیشان : [چاوگه، ت] به زور ژنی که سیک
داگیر کردن یان هه لگرتن، داییکی زور کوون
بوو. (زن کسی را بزور فراری دادن) (ب) به که-
یفی دل خواردن، سک نانه سهر (له پلاو و گوشت
راکیشان). (بار غبت خوردن)

لی راکیشان: [چاوگه، ت] (ب) نیلاقه کردن. (بازن
هم خوابگی کردن)

لیسته : [ناو] لیست؛ سیایی؛ ناوی شت نووسین
به ریز له سهر کاغز یان دهفتهر. (لیست)

لیسمال : [ناو، ناو] ماستا و کهر؛ جامه لووسکه
کهر؛ خولته کهر. (متملق)

لیسه : [ناو] لیسک؛ نامرزی که وچک و
کووپه‌ی تار هه لکولین. (لیسک) +

لیف : [ناو] توپکلی داری خورما که کیسه‌ی

گه رماوی لی دروست ده کهن. (نوعی پوسته- درخت خرما)
 لیف بزمی. لیوبه بار؛ لیفا خشک و قهر چمی.
 (کنایه از غمگینی)
 لی کالانه وه: [ناو] لی جوان بوون؛ پیکه وتن؛ نهو
 لیبا سانه لی ده کالته وه؛ پییده که وی: لی-
 جوانه. (برازنده بودن)
 لی کالیانه وه: < لی کالانه وه
 لیک چوون: له یه کچوون؛ شیوه یه کدان.
 (شبیه بودن)
 لیک خران: [چاوه ت، پرابوردوی چاوه] له-
 یه کخران؛ دوو بوری لیک خران؛ چوون به ناو-
 یه کدا؛ نالقه پیز و دوو لایی لیک خران؛ له یه ک
 هه لیکران. تیک خران. (توی هم رفتن)
 لیک خشان: [چاوه ت، پرابوردوی چاوه]
 (۱) له یه کساوین؛ (۲) به یه کدا ساوران؛ له یه ک
 خشیان. (بهم ساییدن؛ بهم ساییده شدن)
 لیک دابردان: له یه ک دوور که وتنه وه؛ ده ست
 لیک بهردان. (جداشدن)
 لیک پاکیشان: [چاوه ت] (۱) له یه کدان؛ له
 سهرو گو یلاکی به کدان؛ شه کردن. (یکدیگر-
 رازدن). (۲) پاکیشانن ژن له یه کترین (له
 بهوریدا باو بووه). (نامزد کسی را فریفتن یا
 از چنگش در آوردن)
 لی کراو: [ناو، بهر] (۱) به سه هینراو؛ وه ک:
 زولم لیکراو. (۲) جیگای پروودای کاریک شه-
 پلیرکراو. (۱) براوشده. (۲) جای انجام کاری (۳) ده-
 غلی له ناش هار دراو. (غله آسیاب شده)
 لیک زیاد کردن: [چاوه ت، قیمة بردن سه ره-
 وه و له یه کترین زیاد کردن له موعامه له ی

کی زیاد (موزایده) دا. (مزایده)
 لیک کراو: (۱) جیا کراو له یه ک. (از هم جدا شده).
 (۲) په واره. نالقه ییک که په واره ته وه. (باز شده)
 لیک کردن: [چاوه ت] (۱) جودا کردن؛
 جیا کردن. (جدا کردن) (۲) شیوه دان؛ له یه-
 کچوون. (شبیه هم بودن)
 لیک لادان: له یه ک لاپیکرندن؛ پرو به رووی
 یه کتری نه بوون و ریگا که چ کردنه وه؛ (ب)
 تخونی یه ک نه که وتن و دووری کردن له یه-
 کترین (احتراز از رو بردن و نزدیکی)
 لیکو: [ناو] جوړیک بالنده په هنگی قاوه یی
 مه یله و نارنجیه و دوو جوړن. (۱) لیکووی خه-
 تخته. (لیکو). (۲) لیکووی زه لان. (لیکو-
 تالابی)
 لی که وتنه وه: (۱) زاین؛ نه ولاد به دنیا هینان؛
 مانگا که سی گویره که ی لیکه وتنه وه؛
 (ب) عایله و نه ولاد له دوا به جیمان. (۲)
 بومیا ییک تهقی دوو کوژراوی لی که وتنه وه.
 (۳) دیسیان لیکه وتن و هه ژار بوون و مافینگی
 بوون و مال و سامان له ده ست دان. (۱) و ۳
 بجاماند؛ بجا گذاشتن؛ دوباره ور شکست شدن)
 لیک هه لوه شان. له بهریه کچوون؛ له بهریه ک-
 ده رها تن؛ نه وراق بوون. (اوراق شدن)
 لیگو پان (۱) له وکاته وه ده و له مهنده بووه خووی
 لیگو پاره ته یتر نامناسی؛ گو پینی په فتار و
 کردار؛ بووه به حاکم خووی لیگو پاره له بیری-
 نبیه کی بوو. (اخلاق عوض شدن) + (۲) لاپی
 بوون؛ خودا له ونی لیگو پاره؛ گو مرا بووه.
 (گمراه شدن) +
 لیگو پاندن: [چاوه ت] (۱) به سه ردا قیژاندن

و هاوار کردن. (برسر کسی نعره زدن) (۲)
 گوپه لی کردن؛ به ههرا و هوریا وجوش و
 خوروشهوه هندی کار نمنجام دان؛ لیمان
 گوران و بهریکی دروینه کهمان تهواو کرد. (با
 هورا و دادوهوار کاریا به پیش بردن)

لیمان : [ناو] ناویکی خهستی چلم ناسا که
 دواي زاینی میینه له زیان دی. (مایع-
 غلیظی که همراه زائو بیرون می آید)
 لینایی : [ناو، بهر] لینراو؛ چیستی سازکراو.
 (خوراک پخته شده)

لینجاو : لینچقاو؛ لینچقی تراو. (مایع لزج)
 لینگیزه : لهنگیزه؛ باران و لهنگیزه؛ بارانی به
 خورهم. (باران تند)
 لی نیشن : به کومهل نیشن هوهی مهل له سهر
 داریان شتی تر. (نشستن پرندم بر درخت)+
 لیو جووین : لیو کروژتن؛ له توو پهیی زور یان له
 بهر خهم و که سهر. (لب گزیدن؛ لب جویندن)
 لیو پریژ. [ناوه ناو] پر؛ سهر پریژ؛ دارمال؛ دولدر.
 (البال پر؛ لبریز)

لیو کهن : [ناو] زهرده. بزه. (لبخند)
 لیو لیدان : [ناو] که کاتی (کلیپ) ی فیلمدا لیو
 جوو لاندنهوهی ئاکتھر. (لب زدن)
 لیو لینه دان : (ب) میلاک نه کردن؛ نه خواردن.
 (لب نزندن)

لی وه خو کهوتن : خو بو ناماده کردن؛ خو بو
 ته یار کردن؛ خو ناماده کردن بو هیرش کردن
 و دهست کردنهوه. (دفاع کردن آماده مقابله-
 شدن)

لی وه ربوون : هیرش بو بردن؛ تی تالان و ده-
 سته و یه خه بوون؛ هاتنه ژوور؛ (حمله بردن)
 لی وه شان : [ناو] لی شیان؛ لی کالان و لی هاتن؛

پیکه وتن. (برازنده کسی بودن)

لیوه شیان : [ناو] لی کالینهوهی جلک، لی یاس؛
 پیکه وتن. (۲) پیکران؛ توانای کاری هه بوون؛
 پی چیوون؛ له باراندا هه بوون (برازندگی-
 شایستگی)

لی هاتن : (۱) له دهست هاتن؛ پیکران؛ توانای
 نه نجامی کار هه بوون؛ له باراندا هه بوون. (از
 دست آمدن) (۲) له رز لی هاتن. فی لی هاتن؛
 دومه ل لی هاتن؛ جووت بوونی نیر له میو. (دچار-
 شدن)

لی هاندان :: [چاوگهت] لی فیر کردن و دنه دان.
 (کسی را بر علیه کسی تحریک کردن)

لی ههستان : ههستان به توو په ییهوه بو لیدانی
 که سیک. (برای حمله به کسی بلند شدن)

لی ههستان : ههستی پیاو تهی له ژنیکی جوان
 جوو لان؛ فیرهق بوون له که سیک. (نفوذ کردن)
 لی هه لسان : لی ههستان؛ رابوون بو لیدانی که-
 سی یان هیرش بو بردن. (برای تنبه کسی پا-
 شدن)+

لی هه لکه وتن : (۱) پا له شتی دان و سهره-
 نگریدان؛ (پا به چیزی خوردن). (۲) رابوون؛
 کوردستان پیاوی گهوهی زور لی هه لکه وتووه.
 (برخواستن)

لی هه لکه رانهوه : لی وه رچه رخان. (۱) جواب
 دانهوه به توندی. (اعتراض کردن). (۲) گوپینی
 دوستی به دوژمنی؛ پشت تیکردن؛ پشت به-
 ردان. (پشت کردن)

به هیما باسی شتی عهیب و عار کردن. (لفافه)
 له وهندی: [ناو] په وټیکې زاتییه له ههندي ژندا
 که به کریشمه و ناز و لیکهن، سهرنجی پیاو
 بو لای خویان راده کیشن؛ به لام شه و همز و پازه
 به شیوه ی ده سترکرد (غیری سروشتی) له وانه-
 (که لاس) ی تاییه تدا فیری ههندي ژنی
 ژاپونی ده کهن که گیشایان پیده لین. (لوندی)

لامپ: گولوپ؛ گلوپ؛ گلوپی چرای کاره-
 بایی. (لامپ)
 لامپی گازی: گلوپی چرای کاره بایی که ناوه-
 که ی گازی (نارگون یان نیئون) ی تیدایه.
 (لامپ گازی)
 له فافه: [ناو] (۱) قوماش یان شتی بو پیچانه وه.
 (پیچینی). (۲) سه ریوش؛ له توی نزا که تدا و

مات : (۱) [ئاوہلناو] حەيران؛ کيژ؛ واقو-
 ڀماو. (مات). (۲) [ئاوہلناو] خەمگين؛ دل
 ڀر له کەسەر. (غمگين). (۳) کشومات؛ بي
 جوولە دانىشتن؛ بي جوولە و خەمگين؛
 بوى ھەبە وشەى کيشوماتى شەترنج لە
 کشوماتى کوردیەو ھەرگيراييت. (کيش-
 ومات). تيبينى : زمانى کوردی لە سەر
 ھەلدانى شەترنج کۆنترە وبوى ھەبە وشە-
 ى (کيشومات) ى شەترەنج لە کشومات
 و کەشتەنگیەو ھاتييت؛ حالەتيک لە
 شەترەنجدا کە شا نەتوانييت بجوولييت؛ مت؛
 کڤ؛ واتا: دۆراندنى شەترنج. (مات)+
 مات : فد؛ فرد: [ناو] لييل؛ وەک شووشە
 (جام) ى پەنجيرەى مات کە بەشيکى کەم
 ږوشنايى ليیەو ھەرباز دەبييت. (مات)+
 مات کردن : [چاوگەت] (ب) ڤرەنەو ھى
 کايەى شەترەنج. (مات کردن)+
 ماتماتيک : [ناو] زانستى حيساب. (علم-
 حساب. رياضيات)
 ماتۆرە : [ناو] ناتۆرە؛ ناونيتکە؛ ناوى خراپ
 لەسەر کەسيک دانان. (لقب زشت روکسى
 گذاشتن).
 مات و مەلوول : [ئاوہلناو] کشومات؛ مات-
 و خەمگين؛ بي دەنگ و پە کەر؛ دەستەوئەژنو
 دانىشتن. (غمگين؛ دست بەزانو)
 مات و ميت : [ناوت] خو کڤ کردن و گوى

ھەلخستن؛ خو کڤ کرن و گوھفەچنين؛ خو
 مراندن و گوھتيژ کرن. (حواس خود راجمع
 کردن و گوش تيز کردن)
 ماتە : [ناو] سماءتە؛ بەردى جەھەندەم؛
 ھەسان. (فسان)
 ماتە : [ناو] موورگيکە دەليين بو لا بردنى
 تەمى چاو (ليلى چاو) باشە. (نوعى خرزە)
 ماتیک : : فد؛ فرد: [ناو] مايکى پەنگى بو
 پەنگ کردن و جوانکردنى ليوى ژنان.
 (ماتيک؛ روژلب)
 ماتين : [ناو] ھەلماتين؛ مەپمەپين؛ ميشين؛
 مووشين. (تيلەبازى)
 ماجەمين : ناوہ بوو ژنان؛ جەمين وەک
 مانگ؛ ھەنيەو ەک مانگ. (ماه جين)
 ماچماچانى : [ناوت] ماچومووچ. (ماچو-
 بوسە)
 ماچماچووک : < ماچماچانى
 ماچەنگى : [ناو] کايەى جگين؛ محانچين.
 (يک نوع بازى باشتالنگ)
 ماخو : [ناو] خاوەن؛ خيو؛ مالخو. (صاحب)
 ماخوليایى : [ناو] تووشى ماليخوليا ھاتوو.
 < ماليخوليا
 ماخەر : [ناوت] ماکەر؛ ماچە کەر. (ماچە-
 الاغ)
 ماد : [ناو] تەن؛ ماک؛ پەنگ؛ مادى وى
 نەمايە : پەنگى نەماوہ. (مادە؛ رنگ)

ماد : [ناو] وه کی ده زانن هه موو کوردی

کورمانجه، کورمانجی ژوورو، کورمانجی ناوه پاست و کورمانجی خواروو، کورمانج له سه ره تادا کوردماد و کوردمانج بووه و کورد و ماد وهک یهک باسی لیکراوه، له کتیبی (تهفسیری عه هه ی قه دیم و عه هه ی جه دید) دا له پال وشه ی ماد و مدی، وشه ی کورد و کوردستان له بهینی دوو- که وانداهاتوو و له ژور میژوودا هه ره بهو جوړه باسی لیکراوه. (ماد) +

مادخووز کراو : [ناو بهر] بهرگه م کراو؛ په- سند کراو؛ په سه ند کراو. (پسند شده؛ برگزیده شده)

مادی : [ئاوه لئاو + ناو] سه ره به هوژی ماد؛ زما نی مادی که تائیستا تاسه وار یکی سه ره خو ی نه دوز راوه ته وه. (مادی)

مادی: ماددی: [ئاوه لئاو] نه نبووژمنی؛ دونیایی؛ دژی (پژوننی و مه عنه وی و اتایی) (مادی)

ماران مژیو : [ئاوه لئاو] (ب) له پولاواز. (نحیف ولاغر)

مارپیچ : [ناو] خه تی چال به دموری دار یا هه رشتدا دروست کردن له بیچمی ماری که به دموری دار یکدا تالاییت؛ یا وهک لا و لاو تالاییته پرووه کی؛ مارخول. (مارپیچ)

مارپیچ : [ناو] پرووه کیکی چقل داره، جوړیک درپوهه. (نوعی خار)

مارپیچ : [ئاوه لئاو] وهک پړگی پړ پیچ و قه مچ؛ چمند پیچی ریگا یان چوم به دوا ی یه کدا؛ گامیز؛ گامیزه. (مارپیچ)

مارخول : < مارپیچ

مارده ی : [چاوگه ت] شکاندن. (شکستن) مارپقین: [ناوت] مراوکه زهرده؛ گیاییکه ژه هردار و کولینراوی ساقه ت و گه لاکه ی بو شتنی دهمی برین باشه. (گیاه درمان- عقرب)

مارزو : [ناو] مازو؛ لیگه پړان؛ هیشتن؛ نمازو؛ ناییلی. (رخصت)

مارس : فدی؛ تدا: [ناو] مارس؛ جاریک کایه کردن و برنده وی ته خته نهرد که به دوو دهست به حساب دی. (مارس)

مارس : [ناو] مارچ؛ مارت؛ مانگی سیه همی سالی زایینی (نازار؛ نادار). (مارس)

مارش : فدی؛ فرد: [ناو] نامه نگی عه سکه- ری. (مارش)

مارشال . فرد؛ فدی؛ اند؛ آلمان د: [ناو] پله- ییکی ژوور له ته رته ش (عه سکه ر) یدا، به- رانه به به سپه بود. (مارشال)

مارشیموون : < مهرشمن

مارک : ئالمان د؛ فرد؛ فدی؛ اند: [ناو] یه که ی پاره ی ئالمانیا. (۲) سوړک؛ نیشانه ی فابریکا له سه ره کالآ. (۲۰۱. مارک)

مارگل : [ناو] جوړیک فرنده یه؛ مارگر. (نوعی پرنده)

مارگیسه : [ناو] بو قله موونه؛ عه لی شیش؛ عه لو عه لو. (بو قلمون)

مارگیسه : [ناو] جوړیک مارمیلیکی گه وره- یه. (نوعی مارمولک؛ سوسمار)

مارمژ : [ناو] زاروو؛ زهروو؛ زالوو. (زالو)

مارمژ : [ناو] سینه کیش؛ سیغار کیشی که

هموو دووکه‌لی سیغار قووت بدا؛ دزی
 دهم کیش. (سیگاری سینه‌کش)
 مارنه‌گهز: [ناو] جزمه؛ چه‌کمه؛ پوتینی مل
 دریژ. (چکمه)
 مارپوخ: ناوه بو ژنان؛ [ئاوه‌لناو] پوخسار
 وه‌کوو مانگ. (ماهرخ)
 مارپوخسار: [ئاوه‌لناو] ناوه بو ژنان؛ پوخسار
 وه‌ک مانگ. (ماهرخسار)
 مارپووم: [ئاوه‌لناو] له مه‌چرووم وه‌گیراوه؛
 بی‌به‌ش؛ ئافه‌روژ. (محروم)
 ماره‌توپو: [ناوت] (ب) که‌سیکی کز و
 پی‌ده‌نگ ماتلی ههل و ده‌رفه‌تیک بیت
 تاجزه‌ی خوی لیدا و زهر بوه شینی؛ زور
 جار ده‌لین مه‌ره مردوو ههر بو‌یه توپیوه-
 که‌یش بووه به‌مردوو. (مارمرده)
 ماره‌خوره: [ناو] زمرده‌قوپه؛ دوولقه‌ده‌ره؛
 جوریک مارمیلکی گه‌وره که‌ره‌نگی ده-
 وروبه‌ری به‌خویه‌وه ده‌گری. (نوعی
 سوسمار)
 ماره‌که: [ناو] (۱) له (مه‌عه‌که) ی فارسییه‌وه
 هاتوو؛ شه‌پوماره‌که. (معه‌که). (۲) فرمان
 به‌ماره‌کردن، ماره‌بکه. (عقد‌کردن). (۳) په
 شه‌ماره‌که: ماره‌په‌شه‌که؛ له‌پروانگه‌ی ده-
 ستووری زمانه‌وانییه‌وه، ماریکی ناسیاو مه-
 عریفه‌یه. (مارمعه‌فه در دست‌ورزبان).
 ماری: ماکه‌و؛ (کبک ماده)
 مارپا: [پاپوردووی مارپان] به‌زی؛ شکستی
 هیئا. (شکست)
 مارپان: [چاوگه‌بت] مارپن؛ شکاندن؛
 شکستدان. (شکستن)

مارپایه: [ناو، به‌ر] شکاوه؛ شکستییه؛
 شکیاگه؛ به‌زیوه. (شکسته‌است)
 ماریژوک: [ناو] ماراژوک؛ گیاییکی ته‌مه‌ن
 کورته و ده‌خوریت. (نوعی گیاه‌خوردنی)
 ماریژه: [ناو] مارووژه؛ ماریژه؛ گیاییکی به
 هاریه و ده‌خوری؛ ماریژوک. (گیاهی‌است-
 خوردنی)
 ماری‌کتکی: [ناوت] ماری‌زه‌نگی. (مار-
 کبری)
 ماری‌که‌رانه: [ناوت] جو‌ری ئاسکی گه-
 وره‌یه. (گوزن)
 ماز: [ناو] به‌رانی چوارساله. (قوچ‌چهارساله) +
 مازگ: [ناو] (۱) مازه؛ موغهره‌ی پشت.
 (پشت‌مازه). (۲) مازوو؛ به‌ری دار مازوو.
 (مازوج)
 مازگه: [ناو] میژی؛ (مازگا) له ئاو‌یستاییدا
 به‌واتای میشک (مه‌غز) هاتوو. (مغز)
 مازگه‌ده‌ر: [ناو] مازگه‌ده‌رد؛ ئیشی‌مازه؛
 پشت‌ئیش. (درد‌کمر)
 مازوت. فرد؛ روسد؛ فذ: [ناو] نه‌وته‌ره‌شه.
 (مازوت)
 مازو‌ری: تو‌راو له مال و مه‌سکه‌ن و په‌نا
 بردوو به‌شوینیکی‌تر. (قهر‌کردن از خانه‌و-
 کاشانه)
 مازنده‌ر: [ناو] هه‌ندران؛ ولتانی‌دوور؛
 تاراوگه. (ولایت‌دور؛ تبعیدگاه)
 مازه: حاله‌تی ئیسیکی له‌ش؛ ئیسک به-
 ندی؛ ئیسکلیتی له‌ش (اسکلت)
 ماسته‌ک: [ناو] په‌حه‌تی. (قیف)
 ماسریشم: [ناو] هیلم؛ چه‌سپی‌دار؛ چه-

سپی نه چارپی. (سریشم) +

ماسک : (۱) [ناو] مهیته؛ خزمه تکاری نه -
سب له تهویه. (مهتر). (۲) [ناو] ئاسکی
می. (آهوی ماده). (۳) [ئاوه ناو] پژد؛
چکووس. (خسیس)

ماسک : فد؛ اند؛ فرد؛ [ناو] ماکي ده رمان و
مهله می ده موچلو سواخدان بو گه شه دان
به پیستی پروومت؛ زیاتر له ئارایشگای
ژنانه دا. (ماسک)

ماسک : فد؛ فرد؛ اند؛ [ناو] که رهسته ی
پالآوتنی هه وای هه ناسه کیشان له ناو دوو
که ل یان له ناو توژ وگازی کیمیاو یدا.
(ماسک)

ماسکی گاز : [ناو، ت] که رهسته ی پالآوتنی
گازی کیمیایی له کاتی هه ناسه کیشاندا بو
به رگری له وه زه نی گازی ژارای له سه رکۆ
نه ندای هه ناسه کیشان. (ماسک گاز)

ماس مال : [ناو، ت] گیامیرک؛ گیاییکه بو
لابردنی ماس و په نمینی جومگه ی
باکردوو به هوی (روماتیزمه وه) به که -
لکه. (گل آلاله)

ماسی خاویار : [ناو، ت] به تایبته به ماسی
(ئوزوون برون) ده گوتری چونکا چهند
چه شنه ماسی دیکه یش گه رای ناو زگیان
وه ک خاویار ده خوریت. (ماهی خاویار)

ماسیگره ک : [ناو، ت] ماسیه وچه؛ مایی -
چنه ک؛ ماسیگره؛ فنده ییکی بال دریز و
تیزباله؛ قاق؛ توره مه ی ماسیگره کان نو
جوړن. (۱) ماسی خورکه. (پرستوی دریایی)
(۲) ماسی خورکه ی بوژ. (پرستوی دریایی -

تیره). (۳) ماسی خورکه ی خه زه ری (پرستوی
دریایی خزر). (۴) ماسی خورکه ی دهن دوک
نه ستوور. (پرستوی دریایی نک کلفت).
(۵) ماسی خورکه ی دهنگ بوژ. (پرستوی -
دریایی بدصدا). (۶) ماسی خورکه ی رهش.
(پرستوی دریایی سیاه). (۷) ماسی خورکه ی
رهشی بال سپی. (پرستوی دریایی سیاه بال -
سفید). (۸) ماسی خورکه ی کلاون.
(پرستوی دریایی کاکلی). (۹) ماسی خورکه ی
قه شان. (پرستوی دریایی پشت کبود)

ماسی سپی : [ناو] جوړیک ماسی که له
ده ریای خه زه ردا زوره وگوشته که ی
خوازیاری زوره. (ماهی سفید)

ماسی سیم : [ناو] ماسیکی پانی کورته و
له ده ریای خه زه ردا زوره و گوشته که ی
خوازیاری زوره. (ماهی سیم)
ماشتن : [چاوگه] رامالینی سفره و ته و او
کردنی خوراکي سه رسفره. (همه غذای سر -
سفره را خورن)

ماشته : [ناو] کوئوانه. (چارقد رو دوشی)
ماشین شوژی : [ناو، ت] جیگای تایبته بو
شتنی سه یاره؛ رهوتی شتنی سه یاره.
(ماشین شویی)

ماشین کردن : [چاوگه، ت] (۱) به مه کینه
سهروقژ کورت کردنه وه و هه لپاچین. (۲)
تایپ کردن؛ نامه نووسینه وه به ماشین
تایپ. (ماشین کردن)

ماشین نووس : [ناو، بک] که سییک که نامه و
نووسراوه تایپ ده کا. (ماشین نویس)
ماشینه وه : [چاوگه، ت] (ب) لیساولیسدان و

هیچ له‌سەر سفره یان له ناو کاسه دانە-
هێشتن؛ مألینه‌وه؛ رامالین و گسک لیدان.
(خالی کردن و خوردن همه چیز سرفره‌یا
کاسه)

ماف ئەستین : [ناوبک] به‌ش‌وه‌رگر؛ حە-
ق‌وه‌رگر. (سهم‌گیر؛ حق‌گیر)

ماف سەندن : [چاوگەت] حەق سەندن؛
به‌ش سەندن. (حق‌گرفتن؛ سهم‌گرفتن)

ماف‌خواز : [ئاوه‌لناو + ناو] حەق‌خواز؛ کە-
سیک کە داوای حەقی خۆی بکا.
(ب) [ئازادی‌خواز. (آزادیخواه)

ماف‌خۆر : [ئاوه‌لناو + ناوبک] کە‌سیک کە
حەق و به‌شی کە‌سیک داگیردە‌کا و
نایداتی. (غصب‌کننده حق و حقوق مردم؛
حق‌خور)

مافر : [بەند] وه‌کوو؛ وه‌ک؛ چوون؛ مینا؛
میناک؛ (مانند)

ماقه : [ناو] گۆی‌چاو. (حدقه‌چشم)
ماکه‌رمه‌له : [ناو] (ب) جامه‌لووسکی؛ ده‌له-
چه‌یی؛ ماستاو کردن؛ کلکە سووتی.
(تملق)

ماکی‌سەرکەر : [ناوت] (ب) تریاک و
هێرویین؛ دەرمانی بی‌هەست کردنی نه-
خۆش له کاتی نه‌شته‌رکاریدا. (ماده‌مخدر)
ماکیش : [ناو] سه‌له‌ی پلّاو ئاو‌کیش کردن؛
پلّاو پارزن؛ پلّاو پالّو. (آبکش‌پلو)

ماگمه : مامه؛ ماومه؛ پی‌ماوه؛ ته‌واوم نه-
کردووه؛ ماگمه بگه‌م؛ تاویکی‌تر ده‌گه‌می.
(معادل: هنوز دارم؛ مانده برسم)

ماگه : ماوه؛ مایه؛ نه‌مردووه؛ هێشتاهەس؛

هێشتاهیه. (مانده. هنوز هست)

مال : [ئاوه‌لناو] [ناو] وه‌ک؛ ئامووری کە
زۆر نه‌چه‌قی دزی ئامووری پژد. (خیشی-
که زیاد فرو نرود) +

مال : [ناو] گه‌یشتنی دهمی تاژی به‌نچیر
یان له خۆل وه‌ردانی، به‌لام به‌دهمیه‌وه نه-
هاتن. (رسیدن تازی به‌شکار و در خاک-
غلتاندن امان‌گرفتن) +

مال به‌قورگرتن : [چاوگەت] (ب) مال
ویران‌کردن؛ خانه‌خراپ‌کردن؛ بیچاره‌کردن.
(خانه‌خراب کردن)

مال ویرانکەر : [ئاوه‌لناو + ناو] هەر شت و
هەر کس ببێته‌هوێ مال کاوولی؛ (ب) زنی
بی‌مشوور و هه‌له‌خه‌رج. (کنایه‌از زن-
ول‌خرج)

مال‌لاریا : فد؛ فرد؛ [ناو] نوبه‌تی؛ په‌تاییک کە
به‌هوێ چزووی می‌شووله‌ی (ئانوفیل) هوه
مروّف تووشی ده‌بیّت. (مالاریا)

مالان : (۱) مالین؛ گسک لیدان. (۲) مال-
گه‌ل. (۱) جارو کردن. ۲. خانه‌ها) +

مالای : [چاوگەت] مه‌شتن؛ مالین؛ گسکد-
ان؛ گزگ‌لیدان؛ ماشتن. (جاروب کردن)
مال به‌قورگیران : [چاوگەت] (ب) به‌د به
خت‌بوون؛ مال‌کاول‌بوون؛ بیچاره‌بوون.
(بدبخت شدن)

مال به‌کۆل : [ئاوه‌لناو] پ‌به‌ن و نه‌دار؛ بی
سەرو سامان. (خانه‌به‌دوش)

مال‌به‌ن : [ناو] مال‌به‌ند؛ جیگه‌ی به‌ستنه‌وه-
ی که‌رو چاره‌وا به‌دروشه‌ک و گاریه‌وه.
(مال‌بند) +

مال خوڼه خوړ : [ئاوه لئاو] (ب) ږژد؛
چکووس؛ دهس قووچاو؛ خه سیس.
(خسیس)
مالخیر : [ناو] جوړیک تفهنگ. (نوعی-
تفنگ)
مالدوخین : [ناو،ت] پزوو؛ نیفو؛ مالدوخین.
(جای کمر بند در شلوار کردی؛ جای بند شلوار)
مالران : گسکدان؛ پیاساوین؛ ساویان.
(جاروب زدن؛ سائیدن)
مالزاروک : [ناو] تولدان؛ پزدان؛ مندلاندان؛
مالزاروک. (زهدان)
مالشته : [ناو،بک] گسک لیدمر؛ که سیپک
که ده مالی. (سپور)
مال که مباح : [ئاوه لئاو+ ناو] مال ویران؛
چاره ږهش؛ به دبه خت. (خانه خراب)
مالکه یی : [ئاوه لئاو] مالکه یی؛ مالکه تی؛
مال و سامان له ده سداو؛ مافینگی بوو؛
موفلیس که وتوو؛ دم له پوووش. (مفلس؛
ورشکسته)
مال گرتن : (ب) مال به کریگرتن. (خانه
اجاره گرفتن، اجاره کردن)
مال گوری : نمو مالانه په زیان له راندايه
هر شه وهی مالیک پیاویک ده نیړن بو
ناریکاری شوان و ناگالیوونی ږانه مه.
(نوبتی کمک شبان کردن)
مالمالوک : [ناو] جوړیک هه لپه ږینه.
(نوعی رقص)
مال میقان : [ناو،ت] میووانخانه؛ ئوتیل؛
مال میوان. (مهمانخانه؛ هتل).
مالومین : مال و سامان؛ (ب) خوشه ویست-

وړیزدار. (عزیز) < مان
مالوو : [ناو] داریکی قهوی به قه رای
دوومیتړکه ده خرپته سر دهند بو ساف-
کردنی ناریکی له دواي شیف بېړین. (ماله-
صاف کردن شخم)
ماله : [ناو] (۱) مالنج؛ ږوو په ږیکی ده سکداره،
بو لووسکردنی سواخی دیوار. (ماله). (۲)
مالوو، کوته داریکی دریژ که کونیکی
تیدایه سهری دهند ده چی به ناویا و ده یهن
به سهر شیوی پږ له کولودا بو ساف و لووس
کردنی. (شخم صاف کن)
مالی : (۱) [ږاږوردووی مالین] گسکی لیډا.
(جارو کرد) (۲) [ئاوه لئاو] په یوه منیدار به-
مال و سامانه وه؛ وهک : کیشه ی مالی.
< ف. هن. (مالی) +
مالی بی ددان : (ب) بابه تی بی ددان،
خواردنی نه رموشل. (۲ب) شتی هه رزان
یان کاریکی ئاسان. (چیز یا کار ساده)
مالیته : [ناو] کونی داعبای کیوی وهک
گورگ و پړوی. (کنام) +
مالیجه : [ناو] چاره سه رکردنی نه خوشی؛
دهر مانکردن و چاک کردن هوه؛
له (موعالیجه) ی ئاره وییه وه هاتووه.
(معالجه)
مالیخولیا : فد؛ عد؛ یونان د؛ [ناو] ماخولیا؛
نه خوشینی بیر و هزاره و مروف تووشی
خه یالاتی تیکه ل پیکه ل ده کا. (مالیخولیا)
مالیسوک : [ناو] ږووه کیکه به ریکی سوور
و چکوله ده گری. (نام گیاهی است)
مالیکردن : [چاوگه،ت] فرنده و حه یوانی

کيوى له مالدا پام و دهسه موکړدن. (رام-
 کردن پرنده وحشى)
 ماليکي: يه کي له چوارمه زه بى موسو لمانانى
 سوننى، شوپگرانى ئيمامى ماليکي .
 (مالکي)
 مامايى : [ناو] دايرکي. (مامايى)
 مامرکوژ : [ناو] پوه کيکي تام تيزه؛ خه ردهل؛
 له کميا بارانى شارى حه له بجهى شه هيدا
 له گازی خه ردهل که لکيان وهرگرت.
 (خردل)
 مامره چيني : [ناو، ت] مريشکه چيني. (مرغ-
 چيني)
 مامره پشه : [ناو] مريشکه پشه؛ له قه-
 ديمدا باو بوو نه گهر فقهى هه تا سوو پوهى
 نه سريان بخويندايى ده بوو مريشکيکي په-
 ش به ديارى بيهن بو ماموستا. (کنايه از-
 سوره نصر)
 مامره ش : [ناو] جوړيک مراوى که په ننگي
 په شه. (مرغابى سياه)
 ماموڅ : هه ورازيکي به رزه له به ينى سه قز و
 سندها. (گردنه ماموڅ)
 ماموره : [ناو] جوړيک تروزييه. (نوعى-
 خيار چنبر)
 ماموستا : [ناو، لئاو] ليزان؛ پسپوړ؛
 ماموه ستا؛ ماموسا؛ سهيدا. (استاد؛ ملا؛
 معلم)
 مامووت : فرد؛ فد: [ناو] فيلى سه ره تاي
 ده وړانى چواره مى زه وين ناسى به له شى
 تووکن و عاج (شفره) ي دريژ و چه ماوه وه.
 (ماموت)

مامه : (۱) ماومه؛ ماگمه؛ ليمنه پراوه؛ ته واوم
 نه کړدووه (بن زاراوه ي سه قزييه). (تمام-
 نشده. تمام نشده ام). (۲) مامو؛ ناپو. (عمو)
 مام هوړتک : (ب) که سيک که شاره زاي
 زورئيس و کارگهل ييت. (خبره درخيلى
 امور)
 مان : وشه ييکي ثاويستاييه به واتاي
 (خانوو، مال) له کورديشدا هه يه وهک
 سامان؛ ساختومان؛ ساختمان؛ به واتاي بينا
 و مال؛ خان ومانت شيوى : مال کاول بى.
 (خانه)
 ماتتو : [ناو] عابا و که وای دريژى ژنانه که
 به سهر ليااسدا له به رى ده کهن. (ماتتو)
 ماندانا : ناوى کچى نازيدهاک دواهمين
 شای ماد و دايکي کوورش. (دختر ضحاک
 و مادر کورش)
 ماندننه وه : [له چاوگه ي مان] نه پويشتن له
 جيگايى و مانه وه. (ماندن)
 ماندولين : ئيسپانياد؛ فد؛ تد: [ناو] جوړيک
 ناميري موسيقي لى له باغله مه چوو کتره و
 ته ليه. (ماندولين)
 ماندو و مردوو : (ب) زور شه که ت و
 هيلاک. (بسيار خسته)
 مانگابه کهل : مانگايى که کاتى جووت-
 خوازي هاتووه. (ماده گاوغشن خواه). (ب) به
 ته وسه وه به ژنى ده لين که پياوان زور
 بکه ونه شويني. (زنى که مردان به دنبالش
 رامبيفتند)
 مانگادوش : [ناو، بک] چيل دوش (۱) که-
 سيک که مانگا ده دوشي. (گاودوش).

(۲) [ناو] ده‌فری گه‌وره له مه‌ړدوښ گه-
 وره‌تر. (ظرف دوشیدن گاو)
 مانگاماسی : [ناو] جوړیک ماسیی گه‌وره‌یه.
 (نوعی ماهی)
 مانگ‌دیتو : [ئاوه‌لناو] ژنه‌ک کو مه‌هان
 ده‌به‌ت؛ ژنیک که بکه‌وټه بی‌نوټزی. (زنی
 که قاعده‌شود)
 مان‌گرتن: [چاوگه‌ت] گه‌ی گرتن؛ (ب) بو
 مه‌به‌ستی پامیاری یان کیښه‌ی مائی، ده-
 ست له کار کیښانه‌وه و کار نه‌کردنی
 کادی‌رگه‌ل له پیک‌خراو‌یکدا. (اعتصاب)+
 مانگ‌گیران : [ناو] هه‌یف‌گیران؛ مانگ-
 گیره‌ی؛ حاله‌تی مانگ وه‌به‌رسیه‌ری زه-
 وی که‌وتن. (خسوف)
 مانگه : [ناو] هیالالی؛ خه‌رپشته؛ میچی‌خه-
 رپشته. (خرپشته)
 مانگه‌پوژ : مانگه‌شهو. (شب‌مهربانی)
 مانگ‌هه‌لتن : [چاوگه‌ت] مانگ له ناسو
 ده‌رکه‌وتن. (ماه‌درآمدن)
 مانگی‌ته‌واو : (۱) مانگی که ۳۰ پوژ که‌متر
 نه‌بیټ. (۲) مانگی پر به ناسمانه‌وه، جه‌غزی
 ته‌واوی مانگی چواره‌ده. (ماه‌تمام؛ بدر)
 مانگی‌زایینی : [ناو] ناوی مانگه‌کانی سالی
 زایینی. (ماه‌میلادی)
 مانگی‌شه‌رم : [ناو] مانگی هه‌وه‌لی
 می‌دکردن. (ماه‌عسل)
 مانگی‌نو : [ناو] مانگی‌نوی؛ هه‌ر مانگی
 نه‌و بو حاله‌م په‌شیوه، چوون هیلال شیوه‌ی
 نه‌بروی تووی پیوه؛ «فونکلور» مانگی یه‌کشه-
 وه. (ماه‌نو)

مانگی‌هه‌تاوی : ناوی مانگه‌کانی سالی
 کوچی‌هه‌تاوی؛ مانگی پوژی. (ماه‌شمسی)
 مانه : [ناو] خانووی گچله؛ له هه‌ورامیدا
 بووه به یانه. (هه‌ره‌س وه‌یانهم : هه‌ره‌س
 به‌ماله‌م) دیسان وشه‌ی وانه واتا ژووری
 ده‌رس‌خویندن، و زور نزیکه به مانه. (خانه
 کوچک)
 مانه‌وی : [ناو] شوپ‌گرانی دینی مانی.
 (مانوی)
 مانی : [ناو] خاومنی کتییی وینه‌ی ته‌رزه-
 نگ که خووی به پیغه‌مبه‌ر ده‌ناساند و
 کوردیکی وریا و قسه‌زان بووه. (مانی)
 مانیشټ : (۱) ناوی نیونامه‌ی به‌پرزسه‌جاد
 جه‌هانفهر. (۲) ف.مان. جیگای نیشته-
 جیبوون و شوته‌واری ماد (ماد+ نیشت)
 (سرزمین ماد)
 ماوت : [ناو] ماهووت؛ جوړیک قوماشی
 کور‌کداره. (ماهوت)
 ماوت‌مال : [ناو،ت] ماهووت‌مال؛ فلجه‌ی
 پاک‌کردنه‌وه‌ی قوماش و لیباس. (ماهوت-
 پاک‌کن؛ برس‌لیاس)
 ماوزو : [ئاوه‌لناو+ناو] به‌جیماو. (به‌جامانده)
 ماوس : اند؛ فد؛ [ناو] که‌ره‌سته‌ی جوولینه
 ری نیشانده‌ری سهر شاشه‌ی کامپیوټر.
 (ماوس)
 ماوه‌ر : [ناو] پوتکی به‌رد شکاندن؛ چه
 کوشی گه‌وره و قورسی به‌رد شکین
 (چکش‌سنگ‌شکن).
 ماوه‌رو : [داهاتووی هینان] دینی؛ ده‌هینی؛
 تیری. (می‌آورد)

ماهپاره : نیوی ژنانه. (مهپاره.)

ماهون : [ناو] دهسکی چهقو له داری میو.
(دسته چاقواز درخت مو)

ماهوور : [ناو] مهقامیکی ئاوازی کوردی و
ئییرانییه. (ماهور) +

مایلی دهریایی : [ناو] یه کهی مهودا له ده-
ریادا بهرانبه ربه ۱۸۵۲ میتر. (مایل دریایی)

مایو : [ناو] توونکه؛ تنوکه کی مهله و هالټیم
لیدان بو پیوان و تنوکه و مهمکبه ند بو
مهله کردنی ژنان. (مایو)

مایونیز : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] جوړیک پرب
یان سووسی سهلاته که له خهردهل و
هیلکه و سرکه و ماست و ئارد چیده بیټ.
(سس) (مایونز)

مایه : دهسته واژهی موسیقایه، (۱) پیز
گرتن واتا میزراب وه شانندن له سازیکی تر
کاتیک له کوکی سازی ساز ژهنیکدا بیټ و
دهنک ټیکه لی دهنگی سازی ساز ژهنه که
کردن. (۲) بنه مای مهقام له موسیقادا.
(۱و۲. مایه) +

مای : [ئاوه لئاو] ماوموه؛ کوڼ؛ بهیات؛ مه-
نه؛ مهنده؛ کوڼ که وتوو. (مانده؛ کهنه)

متمتی : خو پاشفه کیش؛ خو وه پاش خهر؛
خو ماتکه ر؛ ماتلی ده رفعت بوون؛ خو خافلین.
(پی فرصت بودن)

متو : [ئاوه لئاو] کهوی؛ مالی؛ رام؛ راهاتوو؛
دهسته مو؛ ئوگر. (رام)

متهق : ههست؛ جووله؛ دهنگ؛ پرزه.
(حس؛ صدا)

متهکا : سه رین. (متکا)

مجمعه: [ناو] مجوعمه؛ بو ی ههیه له (مه
جموعه: جمع گه ل) پرا هاتیټ و
کوردکاری کرایټ، به واتای کو مکرای
چهند شت؛ (مجموعه)

مجوعمه : [ناو] مجومعه؛ که شهفه ی له-
سهردانانی کو میک خوارده مهنی؛ سینی و
که شهفه ی گه وره ی نان له سهر خواردن؛
خوان. (مجمعه)

مجیوری : [ناو] کاری مجیور؛ مزی مجیور.
(کارو مزد مجاور)

مچکاندن : [چاوگه، ت] وشک کردن. (خشک
کردن)

مچیره: قه وچه کردنی که ر. (فک جنبانندن خر)
محانچین : [ناو] یاری به قاپ (جگ)، هه-
لگیرانه وهی قاپ به باریکی تر دا به قاپیکی
تر. (نوعی بازی باشتالنگ)

مچه نهک : [ناو] ته سپی په سهن؛ که حیل.
(اسب اصیل)

مختی : [ناو] شولا وهی فرمی سک. (اشک
سرا زیر شده)

مخمخانندن : [] هارین؛ په راش په راش-
کردن؛ فلیقاندنه وه. (خرد کردن؛ له کردن)
مخمخک: (۱) بیستانی ته په کالی. (جالیز) (۲)
شولا وهی فرمی سک. (سرا زیر شدن اشک)

مداس : ده مپایی. (دمپایی)

مدو : ده دا؛ دهیدا. (می دهد)

مدیو : ده پروانی؛ ئه پروانی؛ تماشاده کا؛ ده-
بینی. (می بیند)

مرخ : [ناو] داخواز؛ ئاره زوو؛ ویست؛ ته ماح.
(آرزو، طمع)

مردار بوونهوه : [چاوگهت] (ب) مردنی
مروقی خراب و بهد ئاکار. (مردن انسان بد و
فاسد) +

مردارخور : [ئاوهلناو] که لاکسی توپیو خور؛
مندارخور؛ مننارخور؛ وهک : کهمتیار و دال.
(مردارخور)

مردار کردنهوه : [چاوگهت] (ا ب) مالی که-
سیک به زهم کردن قهلب کردن له کاتی
موغامهله دا. (توی سرمال زدن). (۲)
کوشتنی حه یوان بی سهربرینی شهرعی .
(۳) خراب سهربرینی ئاژهل نه به گویره ی
شهرع. (۳و۲. مردار کردن)

مرداره مانگ : [ناو] مناره مانگ؛ بهینی به
هار و هاوین که لهو کاته دا نه خوشین و
مردار بوونهوه ی ئاژال زوره. (بین بهار
وتابستان)

مرقاندن : دهنگی نیری هاوکات له گهل
زبان دهره یانی نیری بهدهوری بزنی به-
ته گه دا ههروه ها دهنگی بهراز و گامیش.
(صدای تکه گراز و گاومیش)

مرقه : (۱) کهمترین دهنگ؛ مرقه ی ده-
رنه هات : دهنگی لیوه نه هات. (کهترین-
صدا). (۲) دهنگی گامیش و بهراز.
(صدای گراز)

مروس : مریس؛ میتن؛ مژتن. (مکیدن)
مری پووش : کفن. (کفن)
مریتانو : [ناو] مروف؛ ئینسان؛ عیسان؛
بنیادهم؛ بهشهر. (انسان)

مریشکاو ی : [ناو] قهله مروا؛ بالنده ییکی
پهشه له مروای چووکره و مهله وانه.

(نوعی پرنده آبی)

مریشکه ناویله : [ناو] توورمه ی مریشک-
ئاویله چهند جورن. (۱) پرهش به شه. (چنگر).
(۲) تاوسه. (طاوسک). (۳) مریشک ئاویله ی
گهوره و بچووک و خنه یی و دهنوک
سهوز، سوور به لهک. (یلوه بزرگ و
کوچک و خنایی و نوک سبز و خالدار)

مریشکه کیوی : [ناو] فرهندیکی تیژ باله
مییه که ی (میوه که ی) چیتین (خالخال) ه و
نییره که ی له چهند پهنگی (پرهش و سوور و
زهرد) ه، کلکی پهش و دریزه و گوشتیان
دهخوری. (قرقاوول)

مزاخه : [ناو] سندوقی نان؛ جیگای نان
تینان. (جای نان؛ صندوق جای نان)
مزانا : مزانی؛ دهزانی؛ نهزانی؛ دزانی؛
زانیت؛ زانیتیه ی. (میدانی)

مزانوو : دهزانم؛ نهزانم. (می دانم)
مزانی : (۱) مزانی؛ مزگینی؛ خه بهری
خوش هیئان؛ پاداشی خه بهری خوش
هیئان. (مژدگانی) (۲) دهزانی. (میدانی)
مزدان : حهق دان؛ پاداش دان؛ قه ره بووی-
چاکه کردنهوه. (مزد دادن)

مزراب : [ناو] میزراب نه غمه؛ دهنوک
ئاساییکی چوووک له کانزای زهرد یان شاخ
یان شاههل، یان ئیسک، بو ژندنی سازی
ژیدار و ته لدار. (مضراب)

مزره : (۱) هیستری نییر. (استرنر). (۲) ترش
و شیرینه. (می خوش است)
مزگهری : [ناو] پیشه و کارگهی مسگهر.
(مسگری)

مزووری : [ناو] به کری کار کردن؛ به کری گيراوی؛ له (موزدووری) فارسیه وه و مر گيراوه. (مزدوری)

مزه : مهزه؛ کور تکرای ناوی (مهزیه و موزه فهر) ه. (مخفف اسم مرضیه و مظفر در زبان کردی) +

مزهوت : مزگهوت؛ مزگت. (مسجد)
مزیانی : [ناو] مزگینی؛ مزگانی؛ نوخشانه؛
نوقلانه؛ خبهری خوش پیدان؛ مزانی.
(مزدگانی) < مزانی

مزیج : [ناو] بیزوو؛ مه گیرانی بیژگ. (ویار)
مژدانه : [ناو] مژدانه؛ خهلاتی که به -
مزگینی هیهر دهریت. (مژدگانی)
مژدی : [ناو] بیزو؛ مه گیرانی؛ بیژگ؛
مزیج. (ویار)

مژگ : [ناو] میشک؛ مهژگ؛ مهژو؛ مهژی.
(مغز)

مژومور : [ناو] به که سیپک دهلین چاوی کز بی؛ چاو مژومور : چاو نیوه کراوهی کز.
(چشم کم سو)

مژیای : [چاوگه] مژتن؛ مژین. (مکیدن)
مژیلانک : [ناو] مژولانک؛ مژول؛ برژول؛
برژانگ. (مژه)

مسته : مچه؛ مستو؛ کور تکرای مسته فا.
(مخفف اسم مصطفی)

مسمسوک : مسه مس کهر؛ خه خن کهر؛
منه من کهر. (مس مس یا من و من کننده)

مسوار : [ناو] کانزای مس له گهل قالایی دا
تی کهل کراو به (تالیاز) کراو. (آلیاز مس و -
قلع) +

مسوگهر : [ناو، بک] دابین کراو؛ ناماده کراو.
(تهیه کننده)

مش : فرد؛ فد: [ناو] تاییه تمه ندی قژی
پهنگ کراو، ههر چه پکی له پهنگی. (مش)
مشت قووچاو : [ناوه ناو] مشت قووچیاک :
(ب) پژد. چکووس؛ خه سیس؛ چاوچنوگ؛
په زیل. (خسیس)

مشتومال : [ناوت] جاران باو بوو له
گهرماو به جوړیکی تاییه ت ده لاک (کیسه -
کیش) (مشتومالی موشته ری ده دا، و ده -
یشیلا. (مشت و مال)

مشتومال : دهست ییاهینان و سرپن؛
(مشتومالی دهوی ناوینه ی زهنگاویی خه -
یال). (همین) (صیقل؛ پاک کردن)
مشتوه شینی : ده کری له جیاتی مشته -
کو له بو کیهر کیی شهره مشت به کارییت.
(مشت زنی)

مشته کو له : یاری شهره مشت (کیهر کیی
شهره مشت) گویا له ماوه یکی نه زور دوور دا
ئه و ناوه ی لینراوه له ته له فزیوندا
بیستومه. (بکس)

مشته گرتن : [چاوگه، ت] سیره گرتنی تفه
نگ بو له نامانجدان. (نشانه رفتن)

مشتهل : (۱) شه تل؛ نه مامی ریشه.
(نشا). (۲) دووکان؛ جی شه تل. (کرت؛
جای پرورش نشا)

مشقه مشق : (۱) مرقه مرقی نیری به ده -
وری بزندا. (۲) مژه مژه؛ خولانه وهی تازه -
لاوان به کولاناندا بو حه زلیکه ری. (صدای
شاگ در جفت گیری. ۲. پسر جوان که دور

دختران می پلکد، میچرخد)

مشوموږ : کمول و مړج.

مشوهش : ورده نیسک. (عدس خرد)

مشهخت کردن : [چاوگه،ت] کوچ پیگردن؛

ئاواره کردن؛ تاراندن؛ دوور خسته‌وه.

(کوچانیدن؛ آواره کردن)

مشه‌گیا : [ناوت] پرووه کیکه لامژ وهک

که له ییستان. (گیاهی است، انگل -

گیاهان دیگر)

مشیو : [به‌ند] مه‌شیو؛ دمی؛ ئمی؛ ئه‌شی؛

ده‌شی. (باید)

مفا : [ناو] موفا؛ خیر؛ سوود؛ قازانج؛ چاک.

(سوود؛ فایده؛ خیر) +

مفته لابیون : [چاوگه،ت] موفته لابیون؛

تووش‌ابیون؛ دووچار‌ابیون؛ موپته‌لا -

ابیون؛ گیروده‌ابیون. (مبتلاشدن)

مفس : [ناو] پارزن؛ پالیو. (صافی)

مفسیت : < مفسد

مفلنگ : [ناو] قاحبه؛ جنده. (روسی)

مقو : [ئاوه‌لناو] خووگرتوو به شتی که ته -

رکی دزواربیت؛ وهک هیروئین و تریاک.

(معتاد) +

مقومقو : (۱) دهنگو؛ وتهوت؛ قسه بلاو

بوونه‌وه له جه‌ماوهردا؛ مقومقو داکه‌وتووه :

دهنگویه. (۲). < ف. هن. (شایعه)

مکو : [ناو] مه‌کو؛ جیگای کو‌بوونه‌وه.

(جای تجمع) +

مکور : [ئاوه‌لناو] سوور له سهر قسه و ړا.

(مصر بر رای و نظر)

مکینه : < نکینه

مگیز : [ناو] تامه‌زروی؛ مه‌یل؛ هه‌وس؛

ئاره‌زوو؛ ئیشتیا. (آرزو)

ملاس : [ناو] ملاز؛ خو ماتکردن و گو‌یقلای

ده‌رفهت‌ابیون؛ له‌بو‌سه‌وه‌ابیون. (کمین)

ملاشی : [ناو] ملاشوو؛ مه‌لاشوو؛ مه‌لاشک؛

ملاشک. (سق‌دهان)

ملاله : [ناو] جزمه؛ چه‌کمه؛ پوتینی دریژ تا

نیوه‌ی به‌له‌ک. (چکمه)

ملیپند : [ناو] ملوانکه؛ ملبه‌ند؛ ملوینک؛

ملیپده. (گردنبند)

مل‌پیچی : [ناو] که‌له‌وه‌کیشی؛ مل‌یادان؛

به‌ربه‌ره‌کانی؛ نافه‌رمانی؛ مله‌جوو‌ری.

(نافرمانی)

ملنورپی : [ئاوه‌لناو] نه‌ستوزراف؛ مل‌باریک.

(گردن‌باریک)

ملکس : [ناو] گزگ؛ گسک؛ گه‌سک.

(جاروب)

ملکه‌و : [ئاوه‌لناو] (ب) ژنی شان و مل

جوان و خوشیک و چه‌له‌نگ. (زن‌زیبا -

و گردن‌زیبا)

ملکیش : [ناو] ده‌سکه‌نه؛ دروینه‌ی ده‌غل

به‌دهست. (یادست‌چیدن‌گندم‌یاجو)

ملکیش کردن : [چاوگه،ت] مل‌گرتن یا

ته‌ناف له مل‌خستن و ړاکیشان، به‌زور

بردن بو شوینی. (پشت‌گردن‌گرفتن و بردن -

به‌جایی)

ملوزم : [ئاوه‌لناو] میملی مله‌ور و به‌هیز؛ له -

به‌ین به‌ر؛ دوشمنی زال؛ نافه‌ت؛ به‌لا. (ضد؛

آفت)

ملومو : (ب) ره‌وتی سه‌رکیشان و گه‌پانی

فسوس به دواي خهبر و جاسووسی دا.
(سرک کشیدن جاسوس) +

مل و بهرمل نان : [ناوټ] بهر بهر ه کانی -
کردن : زوران گرتن. (مقابله کردن؛ رقابت)
مله جووړې : [ناو] مل يادان و که له وه -
کیشی : لام و جومی؛ لاملی؛ له قوونه جووړی
به نزا که تتره. (نافرمانی)

ملهوړی : [ناو] زور داری؛ مل ته ستووری؛
شه لاتی؛ زورم ملی. (گردن کلفتی)
ملیب : [ناو] شه نه؛ شه ن. (افشون)
منار کردنه وه : [چاوگهټ] (۱) مندار کردنه وه؛
مردار کردنه وه؛ (مردار کردن) (۲) کاری
سه قهت کردن؛ کاری گه ناندن و خراب -
کردن. (گندزدن)

منجه منج : قسه جاوین و خو خافلانندن و
دهر برینی قسه به ناږاشکاوی. (منومن)
مندو : [ناوټ] توله فهره نگی؛ سه گی -
چووکه ی کونه پو. (سگفرنگی)
مندوڅ : مندوڅ : < مندو

منع : [ناو] مهنج؛ مهنج؛ نه م وشه یه له
ناره و یه وه هاتووه به لام له کوردییدا به -
واتای لو مه به کار دیت، دوینی باسی نه -
حمه دکرا زور یان منع کرد له و کاره خراپه که
کردوویه تی، واتا لو مه یان کرد. (سرزنش)
منمانو : دهنوینی. (می نمایاند)

منمنه : [ناو] زه نگیانه؛ موورووی ورد.
(منجوق)

منوڅ : [ناو] ته مبهل؛ له ش گران؛
سست. (تنبل)

منهت کیشان : [چاوگهټ] (۱) داوای شتی -

کردن که بیته هو ی سووک و چرووک
بوون. (۲) زیرباری منه تی که سیک چوون؛
(منت کشیدن)

منهنم : خو خافلانندن له نه نجامی کاری؛
مله جووړی. (این پاوان پاکردن) +

منیج : من زی؛ نه ز زی؛ منیش؛ نه منیش.
(منهم)

مواجوو : [ناو] مه و اجوو؛ مه واجب؛ پاره ی
مانگانه ی کار به ده ست؛ مه عاش. (حقوق)
موارو : ده خوا؛ دی خوټ؛ ده خوات.
(میخورد)

موانوش : ده ی خوینم؛ ده یخوینمه وه؛ دی
بخوونم. (می خوانمش)
مو بایل : اند؛ فرد؛ فد؛ ته له فو نی هاوړی.
(مبایل)

مو بهد : زنانای ثائینی زه رده شتی له موغ
بالا تر. (موبد)
موپته لا : < مفته لا.

موتلی : موتووی؛ متو : مندالی که زور
خووی به باب یا دایکی یا که سیکی تر
گرتیبت؛ بو بیچوی زینده وه رانی تریش
دهوتری. (طفل وابسته به پدر یا مادر؛ رام)
موتووی : < موتلی

موڅ : به شیکی جیاواز له می شک که له
پشت می شک دایه. (مخ). (۲) مه ژگی -
ئیسک. (مغز استخوان)

موړتخای : مه لای موسایی؛ مه لای -
جووه کان. (عالم دینی یهودیان)

موړد : موړت؛ گیاییکه له گهرمه سیر ده -
پوی دزی بو کلیشه ی پایه؛ سرکه له گهل

ھاڤاوه مۆرد دهساونه بهینى قامكى پا و
 ژیر پا، بوگهنى پا لهبهین دها. (مورد)
 مورداد : ئهمورداد؛ مانگی ناوهراستی هاوین
 لهسالى ههتاویدا. (مرداد)
 موردهشو : مردووشور. (مردەشور)
 مۆروپنج لهخۆنان : دهعیه و دهمارکردن؛
 لووتبهرزى و فیزکردن؛ خوگرتن. (قیافه-
 گرفتن)
 موهرهپهش . بزنى كهپیلی پهش ههروها
 مووره (سوور و سپى وکال و قهشان). (بز
 گوش کوتاه باتعین نوع رنگ مو)
 مۆرهى شهترهنج : داشى شهترهنج؛ هه-
 ركام له ۳۲ پهیکه رهى کایهى شهترهنج.
 (مهتره شطرنج)
 مۆرهى كهمهه : پینج مۆرهى موغهره
 پشت له بهینى موهرهکانى پشت و موهره-
 کانى سى بهندهدا. (مهتره کمر)
 مۆرهى مل : مۆرهى گهردن (ب) جهوت
 مۆرهى سه رهوهى موغهرهى پشت. (مهتره-
 گردن)
 مۆرهى دامه : داشى دامه. (مهتره دامه)
 مۆرى : هومایى؛ بالۆرى؛ بالبالى؛ مهتره-
 پشا. (چلوار)
 مۆریانه (۱) مۆرکه؛ ژهنگ. (۲) پشک و
 سپى. (۳) جووله وههريکه میملی خورى و
 لیباسه. (ژنگ؛ شپش؛ موریانه.)
 مۆریله . میلووره؛ مروچه؛ میروو. (مورچه)
 مۆرى مارى : موورگی مار؛ مۆرى مار؛ به-
 ردی مار؛ کاتى مار کراژ ده خا کالیسیوومى
 لهشى كهه دهیتهوه بههوى کراژى نووى

دروست کردنهوه و بوقه ره بووى ئهه كه-
 ماسیه بهرد ده کروژى و دهیخوا و پاشان
 دهریانده خاته ده رهوه (دهیان هینته وه) و ئهه
 بهردانه چاره سه رى نه خو شینی چاوه و
 رهوشنایى و سووى چاو زیاد ده کا؛ واتای
 ناوه كهى به ئارهوى (بهردى نوور) ه. (مهتره
 مار)
 مۆز : جوړیک میشى جزوو داره به گاگه-
 له وه ده دا و خوینیان ده مژى. (مژمژ)
 مۆزگره : پووش به قوونه. (سنجاقک)
 مۆزه مۆز : سه ره تاي حه زلیکه رى و مشقه-
 مشق. (دنبال عاشقى پسران)+
 مۆزى : مشقه مشق و به دواى ژناندا
 چوون؛ حه زلیکه رى له گهل ژنان. (دنبال-
 عاشقى زنان بودن)
 موزیر : زهرمرگه یین؛ زیان دهه؛ (له ئاره ویرا
 هاتووه). (مضر)
 مۆزیک : (۱) مۆسیقا. (موزیک). (۲) ناوه نیا،
 مندالى زن له میردى بی شووى.
 (۳ و ۴) ف. هن
 مۆزانک : مژول؛ برژول؛ برژانگ؛ مۆزه-
 لآنک. (مژه)
 مۆزه دهه : مزگینی دهه؛ خه به رى خوش -
 هینه ر. (مژده دهنده)
 مۆسیقا : (۱) هونه رى به دواى یه کدا ده-
 رهینانى دهنگ به ره چاو گرتنى زهره
 (ریتم) و هاڤمۆنى و پیکهینانى میلووى.
 (۲) به ره ههمى ئهه کاره. (موسیقی)
 مۆسیقار : مۆسیقازان؛ زانیارى مۆسیقا؛ ژه
 نیارى ئامیرى مۆسیقا. (موسیقیدان؛

موسیقیدان؛ ساززن)

موسیقی‌ی‌پاپ : موسیقی‌ی‌خه‌لکی‌ئاسایی
به‌بی‌په‌چاو‌کردنی‌بنه‌مای (موسیقی‌ی‌مه-
قامی و په‌دیفی). (موسیقی‌ی‌پاپ)

موسیقی‌ی‌جاز : (ب) موسیقی‌ی‌تایبته‌به
په‌ش‌پوستالانی‌ئه‌فریقیایی. (موسیقی‌ی‌جاز)
موسیقی‌ی‌په‌سه‌ن : موسیقی‌ی‌که‌له‌که-
وناراه‌له‌ناو‌میله‌تیکدا‌گه‌شه‌ی‌کردووه؛
له‌کوردیدا‌زیاتر‌له‌تو‌ی‌مه‌قامه‌کاندا
گونجاوه و پیوه‌ندیی‌به‌می‌زینه‌ی‌موسیقاه
هه‌یه. (موسیقی‌ی‌اصیل)

موسیقی‌ی‌کلاسیک : موسیقی‌ی‌به‌ربلای
ئوروپیی‌له‌سه‌ده‌ی‌۱۷ و ۱۸؛ و به‌رده-
وامیی‌ئه‌وپ‌بیاژه. (موسیقی‌ی‌کلاسیک)

موشک : می‌شک؛ می‌سک؛ موسک؛ عه
تری‌ناوکی‌جوړیک‌ئاسکی‌ول‌تگه‌لی
خه‌تا و خوته‌ن و ساخارین. (مشک)

موعه‌لیمی‌تایبته‌تی : سه‌یدی‌ی‌که‌له‌ده‌ره-
وه‌ی‌فی‌رگه (له‌ماله‌وه) ده‌رس‌ده‌ل‌تیه‌وه
زیاتر‌به‌پاره. (معلم‌خصوصی)

موغ : له‌ئاو‌یستادا (مغو) به‌پیاو‌ی‌ئایینی
زهرده‌شتیان‌گوتووه. (مغ)

موغموغه : مغمغه؛ می‌شووله‌ی‌قاج‌دری‌زی
سه‌رپشت‌کولکن. (پشه‌پادراز‌بزرگ)

موفادار : به‌له‌شت‌وموفا؛ خاوه‌نی‌سوودو-
قازانج؛ مه‌فادار؛ به‌فاییه. (بهرمدار)

موفه‌تیش : (ب) سی‌خوړ؛ فس‌وس؛
جاسووس؛ پشکین. (جاسوس)

موقه‌یه‌ت : گریدراو؛ ده‌روه‌ست؛ به‌ندیوار؛
په‌وتی‌پرووده‌ر‌بایسیکردن؛ پابه‌ند. (مقید)+

موکر : له‌(مه‌کرووه‌ی) ئاره‌ویییه‌وه‌هاتووه،
کاریک‌که‌نه‌کردنی‌باشتره‌له‌کردنی؛
خوراکی‌که‌نه‌خوارنی‌باشتره‌له‌خواردنی.
(مکروه)

موکیت : فرد؛ فد؛ اند؛ رایه‌خیکه‌به‌مه‌کینه
چنراوی‌کولکن‌بو‌پراختن‌له‌ته‌ختی‌عه-
رزی‌ژووردا. (موکت)

موکیت‌کاری : په‌وتی‌پراختن‌و‌چه
سپاندنی‌موکیت‌به‌ته‌ختی‌عه‌رزی‌ژووردا.
(موکت‌کاری)

مولان : مژ؛ ته‌وموژی‌که‌به‌عه‌رزدا‌ده‌روا.
(مه‌غلیظ‌سطحی؛ هوا‌ی‌مه‌آلود)

مول‌ومرچ : مچ‌وموړ؛ مون؛ پرووتال؛
پروگرژ؛ مپروموچ. (عبوس)

موله‌ق : [ئاوه‌ل‌ناو] له‌موعه‌له‌قی‌ئاره‌ویییه‌وه
هاتووه؛ هه‌ل‌واسراو؛ ئاو‌یزان و ویستاو‌به
حاسمانه‌وه. (معلق)+

موم : [ناو] (۱) میو؛ میوی‌هه‌نگوین. (موم).
(۲) شهم؛ شهمی‌داگیرساندن. (شمع)+

مومدان : [ناو] جیگه‌ی‌شهم‌هه‌ل‌کردن؛
(ب) به‌یه‌که‌وه‌چه‌سپاندن؛ به‌ستن و شه-

ته‌کدان؛ یان‌گریدان. (شمعدان؛ چسپاندن)
مومول : مووی‌چاو‌که‌له‌پیلووه‌وه‌پروو‌به

ناو‌چاو‌ده‌روی؛ و‌ئه‌گه‌ر‌چاره‌نه‌کری‌ت
کویر‌ده‌کا. (روئیدن‌مو‌روبه‌داخل‌چشم)

مومیاهر : که‌سیک‌که‌مومیایی‌ده‌کا.
(مومیاهر)

مونیتور : [ناو] پروبه‌ری‌نیشاندهری‌وینه‌ی
که‌مپیو‌تیر و تیلیو‌یزو‌ن؛ شاشه‌ی

کومپیو‌تیر. (منیتور؛ مانیتور)

مونیر : منیره؛ ناوه بو ژن. (اسم زنانه)
 موو به به بندانه چوون : تهواو پیکه وه
 نووساؤ؛ (ب) زور بهین خوش و تهبا. (بهم-
 چسپیده؛ دوست صمیمی و نزدیک)
 مووبه موو : (ب) گیرانه وهی خهبر بهوردی.
 (موبه مو)
 موو چنگوگ : [ناو] موو چینی چووک؛
 موو کیشی چکو له؛ موو چینک. (موچین-
 کوچک).
 موو چیاگ : [ناو، بهر] نووشتاوه؛ چه ماوه؛
 شتی که موو چاوه ته وه و گرموله بووه.
 (خمیده؛ مچاله شده)
 موو خوړ که : [ناو] رهوتی دوو فلیقانه بوونی
 سه ری موو که ده بیته هوئی وه رینی موو؛
 زیاتر له مووی دریزی سه ردا په یدا ده
 بی. (موخوره؛ مرض شکافته شدن نک مو)
 موو درز : موو قلیش؛ درزی زور ورد.
 (مودرز)
 موو دهمار : ورده دهمار؛ دهماری باریکی ناوه
 لهش که له دهماره کان جیا ده بنه وه.
 (مویرگ)
 موور : (۱) که پرل؛ بزنی که گوئی چکو له و
 کورت بیت. (بزگوش کوتاه) (۲) کوتهی دار.
 (قطعه چوب کلفت)
 موور که گیا : پیچیه؛ گیاییکه به گولی سوور
 یان سپیه وه، تووه که هی خره و ماکی ثانتی
 بایوتیک (دژی هسوورک) ی زوره و
 کولیزاوی بو شتی برین باشه. (گل لادن)
 موور وه که رانه : [ناو] مورویکی تهفسانه ییه
 گویا له لهشی که سیک بساوری ده بیته

هوئی پاکیشانی خوشه ویستی و میهری
 نهو که سه. (معادل مهره مار در فارسی)
 مووری : [ناو] (۱) مووروو. (خرزه). (۲)
 مروچه؛ میلووره؛ میروو. (مورچه)
 مووزیچ : بهله کپیچ. (مچ پیچ)
 مووزمر : مووزهرد؛ پوپ زمرد؛ قزکال.
 (موزرد؛ بلوند)
 مووسیر : [ناو] سیرو که؛ مووسل؛ سیره عه-
 جه مانه؛ مووسلی؛ گیاییکه بنه که هی له سیر
 ده کا و له ناو ترشییات و ماستی ده که ن.
 (موسیر)
 مووشن : (۱) [ناو] مووشه مووشکه ر.
 (کسی که صدای نفس کشیدنش از دماغ
 شنیده شود). (۲) میهن؛ ده لین؛ ده بیژن؛
 توشن. (مگویند)
 موو قلیش : موو درز.
 مووه لپرووزاندن : [چاوگه، ت] (ب) هاتن
 و په یدا بوونی که سیک له دوی
 باسکردنی؛ له پر په یدا بوون. (موی کسی-
 را آتش زدن. کنایه از) (آمدن کسی پس از اسم-
 بردن از او)
 موه ندیس : [ناو] نه ندازیار. (مهندس)
 مهباد : [ناو] (۱) ناوی نازمه رهوشه نگ، پیغه-
 مبه ریکی پارسیه کان بووه؛ (۲) شاری
 مهباد، زیدی قازی موحه ممه د (مهباد)
 مبه ران : [داها تووی چاوگه ی بردن بو کو]
 ده بیهن؛ ده بن؛ نه وهن؛ نه یوهن. (می برند)
 مبه ری : [داها تووی چاوگه ی بردن بو]
 که سیک دووه می تاک [ده بیه ی؛ ده بی؛
 نه وهی؛ نه یوهی؛ موه ری. (می بری)

مه ترسوو : ده ترسم؛ ته ترسم. (می ترسم)
 مه ترهباز : [ناوه‌لناو] پياز پاک‌که‌ر؛ پرباز؛
 خو‌لته‌که‌ر؛ ماستاو‌که‌ر؛ زمان‌لووس؛ چاپ-
 باز؛ خاف‌لین؛ خو‌قه‌باز؛ جامباز؛ مه‌رایي‌که‌ر.
 (حقه‌باز؛ چاپلوس)
 مه‌تره‌ق : (ب)ته‌ندامی شهرمی پیاو. (ذکر)
 مه‌تکنه : [کاری ته‌مری سه‌لبی] مه-
 دلۆپینه؛ مه‌تکینه؛ (نه‌چکان)
 مه‌تلَب : ئەم وشه له ئاره‌ویه‌وه هاتوو
 به‌لام واتاکه‌ی گۆردراوه. پیم مه‌تلَب نییه؛
 واتا پیم شتیکی ته‌وتو و گرینگ نییه
 (مهم؛ مسئله چشمگیر)
 مه‌ته‌ریز : شهره‌که‌ل؛ شهر؛ شهرگه؛ مه
 یدانی شهر. (جنگ؛ میدان جنگ)+
 مه‌ته‌لوان . مه‌ته‌لوک‌بیژ؛ مه‌ته‌لوان. (معمما-
 گوی)
 مه‌ته‌وک‌هوان : [ناوت]جو‌ریک مه‌ته‌ی ده-
 سته‌دار که به ژیی که‌وان ده‌خو‌لیته‌وه بو
 کون‌کردنی دار و شتی‌تر. (مه‌توک‌مان)
 مه‌جی‌بوور‌ناو : گه‌په‌کی که‌نار شار و فه‌قیر-
 نشین که خانوو به ته‌لیس و ته‌نه‌که
 دروست ده‌که‌ن. (حلبی‌آباد)
 مه‌جمنه : له چاو‌گه‌ی جوین؛ مه‌جی‌ونه؛ مه-
 له‌قینه؛ مه‌شه‌کنه؛ مه‌شه‌کینه؛ (ب) ته‌کانی-
 مه‌ده. (تکان‌نده)
 مه‌چه‌که : جو‌ریک مله و زۆربانی؛ زورانی
 که مه‌چه‌ک له ناو‌قه‌دی یه‌کتر‌تون‌ده‌که‌ن.
 (نوعی کشتی محلی)
 مه‌حبوس : جو‌ریک یاریه به ته‌خته‌ن‌ه‌رد
 ده‌کری. (محبوس)

مه‌حه‌جهری : [ناو] تارمه؛ مه‌حه‌جهری؛
 دیواری ده‌وری هه‌یوان یا قه‌راخ پلیکان به
 میله‌ی کانزا یان‌دار بو به‌رگری له که‌وتنه
 خو‌اره‌وه. (معجر)
 مه‌حلان : [ناوه‌لناو] قابیل؛ خاومنی زانایی؛
 پسپۆر؛ شار‌ه‌زا. (دانا)
 مه‌خته : [ناو] ده‌سته‌به‌ری. (بیمه)
 مه‌خشووش : شی‌او؛ تیکه‌ل و پیکه‌ل. به-
 تره‌ف. (مغشوش)
 مه‌خمه‌له‌ک : فد؛ [ناو] سوور‌یچه.
 (مخملک)
 مه‌خه : [کاری ته‌مری سه‌لبی له چاو‌گه‌ی
 هاو‌یشتن] مه‌یخه؛ مه‌یهاوی؛ مه‌هاوی؛
 فم‌مه‌ده. (نیانداز)
 مه‌هره‌خه : [ناو] ته‌سپه‌ره؛ جی‌گای‌پی له-
 سه‌ردانانی پیم‌په. (جای‌پادربیل)
 مه‌هوونه : [ناو] جو‌ریک چرای شيله‌گه-
 رچه‌ک. (چراغ‌روغن کرچک)
 مه‌رازه : یه‌که‌ی ژماردنی ته‌مه‌نی سه‌گ؛
 سه‌گی‌دوو‌مه‌رازه : سه‌گی‌دوسال‌انه‌یه.
 (واحد عمرسگ)
 مه‌رافه : [ناو] له مه‌رافیعای فارسییه‌وه
 هاتوو؛ شهر، داوا؛ جه‌نگ؛ کیشه. (دعوا)
 مه‌رییل : [ناو] ته‌سپه‌ره‌ی پیم‌په؛ مه‌دره-
 خه؛ پیم‌په. (جای‌پادربیل؛ بیل‌آه‌نی)
 مه‌رجان : [ناو] گیان‌داریکی ده‌ریاییه له
 ناوی شیرینی (غه‌یری سو‌پ‌ری) ده‌ریادا ده-
 ژی؛ کورال یان بستام پا‌شماوه‌ی له
 شیه‌تی که له سه‌ریه‌ک کو‌ده‌بیته‌وه و
 خشل‌ومو‌ورووی لی دروست‌ده‌که‌ن.

(مرجان)

مه‌رجان پيخاوس : (ب)ورج. (کنايه.خرس)
مه‌رزدار : [ناو](۱)هه‌ر شت که سنووری
دياريکراييت. (دارای مرز). (۲) به‌ريرس و
ئاگاداری سنوور؛ مه‌رزه‌وان. (مرزدار)
مه‌رزداري : [ناو](۱) په‌وتی سنوور
دياريکراوی. (حالت مرزداشتن). (۲) په‌وتی
کارگيري و به‌رپرسيوونی سنوور.
(مرزداري)

مه‌رمز : [ناو] پلووسک. (ناودان)

مه‌رزه‌فان : [ناو] سنووره‌وان؛ مه‌رزه‌وان؛
ئاگاداری سنوور. (مرزبان) < مه‌رزدار
مه‌رزينگه : [ناو] دام‌وده‌ستگا؛ پيکخراوه؛
پيخراوه. (اداره؛ پايگاه)

مه‌رشمين : [ناو] مارشهموون؛ مارشيموون؛
سه‌رکرده و گه‌وره‌ی فه‌له(مه‌سيحي)گه‌ل.
(مارشيمون)

مه‌رقه : [ناو] پيازداخ. (پيازداغ)

مه‌رقه‌و : [ناو] مه‌رقه‌د؛ گوپ؛ قه‌بر. (مرقد)
مه‌رگومير : [ناو] مه‌رگ و تيا چوون. (ب)
په‌وتی قه‌تيکه‌وتن؛ مردنی زور له‌ناو په‌مه -
يان جه‌ماوه‌ردا په‌يدا بوون. (مرگومير)
مه‌رگونه : گولوله‌کردن و پيچاندنه‌وه‌ی
هه‌رشت. (گلوله‌کردن و پيچیدن)

مه‌رگه‌مويش : [ناو] مه‌رگه‌موش؛ ژه -
هري ئارسنيک؛ ژه‌هري مشک کوژ.
(مرگموش)

مه‌رگه‌مار : [ناو] ته‌له‌مار؛ گياييکه له
کورديستان زوره له قه‌ديمه‌دا هاپاوه‌ی ميوه -
که‌ی له‌گه‌ل زرنيقدا گه‌رديکي لي‌دروست

ده‌بوو که ماری کوپړ ده‌کرد، بو سياتيک
(په‌نماني ده‌مار) به‌که‌لکه. (پانه -
ترو؛ خاورک؛ کبر)

مه‌رگه‌مه‌له : [ناو] (ب)مه‌له چاک نه‌زانين.
(کنائي، خوب شنابلندنودن)

مه‌پموول : [ناو] بره؛ سفه‌هی په‌رک؛ سفه‌ه -
ی به‌رزا. (خو دندان‌گراز)

مه‌پمه‌پش : [ناو] هومایی؛ بلووری؛ شاخ -
بزی؛ بالبالی؛ به‌لووری؛ مه‌پمه‌پشا؛ موري.
(چلوار)

مه‌رنای : مراندن. (ميراندن)

مه‌په‌بيير : [ناو] پانه‌بيير؛ دانه‌مه‌پ؛ رانه‌مه
ره‌ينه‌انه‌وه بو نزيك گوند له نيوه‌پودا بو
دوشين. (گله‌رابرای دوشيدن نزديک‌آبادی -
آوردن)

مه‌ره‌مووز : به‌ئه‌زموون؛ دونيادي‌توو؛
پوخت. (دنياديده؛ باتجربه)

مه‌ز : لا؛ کن؛ پال؛ بال؛ نک؛ ته‌نيشت.
(نزد؛ جنب)

مه‌ز : مه‌زن؛ (مه‌ز، مه‌زی، مه‌زویی، مه‌زدا)
له ئاو‌يستادا به‌واتای گه‌وره هاتوو و وشه -
ييکی زور کوئی کوردیيه. (بزرگ؛ کبير)
مه‌زاختن : له هه‌رام‌گيران؛ خراب‌کردن؛ له
ده‌ستدان. (خراب‌کردن)

مه‌زاد. [ناو] کي‌زياد؛ جوړيک فروش وه‌ک
هه‌پاج به هه‌رکه‌س قيمه‌تی زياتر بدا.
(مزايده)

مه‌زار : قه‌بر؛ گوپ؛ گلکو. (قبر) +
مه‌زارگه : زياره‌تان؛ قه‌برسان؛ گوپ‌ستان.
(گورستان)

مهزانه : (۱) زانینت نه بیټ؛ ټاگات لی نه- بیټ. (ندان). (۲) تومهز؛ تمهز؛ مهنا؛ تومه یژه؛ تومه لی. (تونگو)

مهزحه که : [ناو] گالته جار؛ گالته. (مسخره)
مهزدا : مهز واتا گه ووره و (دا) پوی هه یه که یه کی له سی وشه ی (دارا، دانا، دانهر) وه- رگیر بیټ. (مزد)

مهزدهک : مروقیکی کورد بوو که نایینی مهزده کی دامه زراند و له پاشان خو ی و شوپگرانی به دهستی نه وه وشیره وانی شای ئیران کوژران. (مزدک)

مهزده کی : [ناو] شوپگری دینی مهزدهک. (مزدکی)

مهزراح : [ناو] مهزرق؛ مزراق؛ مزراح. (گردنا)

مهزره که وان : چاپخان چی. (چاپخانه چی)
مهزغنه : [ناو] خانوو ییک که چاوه- چاوه (دیودیو) و ژوور ژوور به کری بدری. (خانه ای که اطاق اطاق کرایه داده شود)

مهزگی : [ناو] (مهز واتا گه ووره (گی) واتا : گه، گا، جیگا، گه ووره جیگا؛ جیگای گه ووره؛ جیگای به ریز؛ جیگای به ورومهت؛ مزگه- وت. (مسجد)

مهزگیت : [ناو] مهزگی؛ مزگت؛ مزگهفت؛ مزگهوت؛ مزهوت؛ مالی خودا؛ خانه ی- خودا. < مهزگی (مسجد)

مهزناندن : [چاوگه، ت] حورمهت گرتنی زو- ر؛ گه ووره کردن له لای خه لک؛ مهزن کردن. (بزرگ داشتن)

مهزووک : [ئاوه لئاو] نه ژوک؛ میوینه یی که

بیچووی نابی. (نازا)

مهزه : کورتکراوی ناوه کانی مهز زیه و موزه فهره. (مخفف اسه مریضیه و مظفر) +

مهزه چیشتن : [چاوگه، ت] تام کردن؛ میلاک کردن. (مزه کردن)

مهزالک : [ناو] قاپوولکه ی سهر؛ قاپیلک؛ قاقلوک؛ کاپوولک؛ کاژه لاک؛ کاسه ی سهر. (جمجمه)

مهزگی ئیسقان. مهزگی ئیسک؛ مهزگی- لوولاک؛ موخی ئیسقان. (مغز استخوان)
مهزه : نیسک؛ مهزو؛ نوژی؛ میژوی. (عده)

مهزیر : پسپوړ؛ زانا؛ کارزان. (متخصص)
مهژی وشک : میشک وشک؛ قسه ناحالی که ههر له سهر بوا ری فیکری خویدا ماوه؛ فکر کوون؛ کوته پهره ست؛ بیر گرساو؛ دزی پیشکه هوت خواز و نوی خواز. (متحجر)
مهژی هسک : < مهژی وشک

مهست کهر : (۱) [ناو، بک] که سی که مهست ده کا و شه پاب ده خواته و (کسی که مهست- میکند) (۲) [واوه لئاو] ههرشتی بیته هو ی سهر خوشی. (مسکر)

مهستووره : ناوه بو ژنان؛ ناوی مهستووره ی نه رده لان ژنه شاعیری به نوا بانگ. (مستوره)

مهسهف : [ناو] ته پکه. (نوعی دام پرندگان)
مهسهو : [ناو] مهزهو؛ مهزه ب. (مصب)
مهسیح : هه زره تی عیسا پیغه مبه ر. (عیسی مسیح)

مهسیحی : [ناو] خاچ پهره ست؛ فه له؛ فه لا.

(مسیحی)

مه سیحیهت : خاچ په رهستی؛ پربازی مه-
 سیحی بوون. (مسیحیت)
 مه شکه دو: [ناو] (۱) جوړیک ماری کورت و
 قهویه. (۲ب) مه شکه ی جیگای دو یان
 پرله دو؛ پیاوی زگ زلی پیده شو-
 بهینن. (نوعی مار. مشک دوغ)
 مه شکه پان : [ناو] شلکه ی پان؛ نه رمه پان.
 (نرمی ران)
 مه شکه رهک : [ناو] مه شکه دره؛ جوړیک
 کولله یه (سهوز و په شه) و به دهنگی بهرز
 ده خوینی. (نوعی ملخ بزرگ باصدا ی
 بلند جیر جیرک آسا)
 مه شکه سکه : سکه مه شکه؛ به مروقی زگ
 زل ده لین. (شکم گنده)
 مه شکه لاق : [ناو] مه شکه لوولاک؛ به له-
 ک. (ساق پا)
 مه شکه لوولاک : < مه شه لاق.
 مه شکه و مه لآن : [ناو، ت] ده زگای مه شکه؛
 مه شکه یا گاوس به سیپاکه یه وه. (مشک-
 و سه پایه اش)
 مه شه یی : [ناو] مه شه دی؛ که سیک که
 چوو بیت بو زیاره تی تیمامی هه شته می
 شیعه؛ زیاتر له ناو شیعه دا باوه؛ (مشدی)
 (۲) خه لکی مه شه ده. (مشهدی)
 مه عده نووس : [ناو] مه ده نووس؛ شانوکی؛
 جافری. (جعفری)

مه عزه ر : [ناو] له مه حزه ری ثاره و بییه وه
 هاتووه، نوووسینگی (ماره و ته لاق) یا
 نووسینگی (قه باله) و به لگه ی ملک و

خانوو. (دفتر خانه)

مه غلا : [ناو] مولگه؛ جیگای مولدانی په-
 شه و لاخ. (جای استراحت گاوها)
 مه فادار : [ناو، لئاو] به له شت و موفا؛ سوودو-
 قازانچ دار؛ موفا دار؛ به فایه. (بهره دار)
 مه فشه ن : [ناو] مه شفه ن؛ تاته شوړ.
 (تخت مرده شویی)
 مه فلاندنن : [چا و گه، ت] پرنګ پیاساوین؛
 پرنګ کردن؛ پرنګانندن. (رنگ کردن)
 مه فلین : [چا و گه، ت] پرنګ تیساویان؛ په-
 نګ کران. (رنگ شدن)
 مه قهر نه : [ناو] ماکاروونی؛ جوړیک هه-
 رشته؛ هه رشته فه پرنګی. (ماکارونی)
 مه کرو : < موکر
 مه کیشو : مه کیشوو؛ ده کیشم؛ نه کیشم.
 (می کشم)
 مه لالان : نه وان ده لالیانه وه؛ ده لالینه وه؛
 ده پارانه وه؛ ده پارایه وه؛ ده لالیاه. (التماس-
 می کردند؛ التماس می کرد)
 مه لالیا : نه و ده پاراوه؛ ده پارایه وه.
 (التماس می کرد)
 مه لایه : (۱) مه لاس؛ پیش نویژه. (ملا).
 (۲) [ناو] سهر به کلاوه؛ بالندیکی پوپه داره
 به قهرا ریشو لیک ده بیت. (نام پرنده ایست)
 مه لحه که : < مه زحه که
 مه لخانندن. شاردنه وه؛ دابین کردن؛ هه-
 شاردان. (پنهان کردن)
 مه لسین : (۱) په راش په راش بوون؛
 وردبوون؛ شکان، وردوخاش بوون. (۲)
 ملاس بوون؛ ملاس بوون. (خریدن)

کمین کردن)

مه‌لکه‌سه‌ن : کرمیکه داوه‌ته‌نه دروستده‌کا
و له پاشان بال دهر دیننی و هه‌لده‌فریت.

(نوعی کرم)

مه‌للا : [ناو] نه‌فه‌ری نه‌وه‌ل له کایه‌ی
می‌شین و مه‌مه‌پندا. (نفراول درتیه‌بازی)

مه‌لوک : پی‌او‌ی که له مالدای کاری ژنانه
ده‌کا. (مردی که کار ژنانه انجام می‌دهد)

مه‌لومند : [ناو] مه‌لوه‌ن؛ جیگه‌ی ژبان؛ مه-
لینه‌ند. (جای زندگی کردن)

مه‌له‌پوژه : فرندیکه له پاساری چوو‌کتر و
بزوژ‌تره، دمندوو‌کی دریز و باریکه و شیله-
ی گولان دهمزی و هیلانه‌که‌ی به‌لقی-
دارندا شوپ ده‌بیته‌وه. (شهدخور)

مه‌له‌غان‌گپ : دروینه‌وانی که به‌مه‌له‌غان
دروینه‌ده‌کا. (دروگری باداس‌بلند)

مه‌له‌نگ : [ئاوه‌لناو] جوان و خوشیک؛ قه-
نج؛ شه‌پال؛ ده‌لال؛ خوشکوک؛ (زیبا)

مه‌له‌یب : [ناو] مه‌له‌هب؛ شه‌نه؛ شه‌ن.
(افشون)

مه‌مان : [ناو] (۱) مه‌مکان. (یستانه‌ها). (۲)
له‌کورستانی پوژ هه‌لات له فارس‌یه‌وه
هاتوه و بووه به‌باو، مندال له جیاتی دایه
ده‌لی مه‌مان. (مامان)

مه‌مکه : [ناو] پیچیکی کونکراوه، جیگای
نه‌وت هاتنه‌ده‌ر له چراتوپ و چوونه‌ناو
توری چرا؛ جیگای هاتنه‌ده‌روه‌ی گاز له
چیشته‌لینه‌ری گازی‌دا. جیگای هاتنه‌ده-
روه‌ی بی‌زین له کار بو راتوری سه‌یاره‌دا
بو‌ناو مو‌توپ. (یستانک)

مه‌مو‌له : [ناو] مه‌مکو‌له؛ مه‌مکی گچ‌که.

(یستان کوچک)

مه‌مووز : [ناو] مامیز؛ مه‌همیز. (مهمیز)
مه‌می‌ئالان : شاریکی که‌ونارای خاپوور،
که له کوردستاندا بووه. (نام‌شهر ویرانه-
قدیمی)

مه‌نار : [ناو] منتار؛ مردار؛ بی‌سه‌ر‌برین -
مردنی حه‌یوان. <مردار کردنه‌وه. (مردار)
مه‌نته‌شه : [ناو] لا‌ولا‌وه‌ی دهرک و په-
نجیره. (الوای درب‌پنجره‌) +

مه‌نجه‌لی زنجیره‌دار. مه‌نجه‌لی زور‌گه-
وره‌ی ده‌سک‌دار. (دیگ‌دسته‌دار‌بزرگ)
مه‌نجه‌نیک : [ناو] ئاره‌و کردوویه به‌مه-
نجه‌نیک؛ له شه‌ری قه‌دیمدا ئاگر هاو‌یز
بووه بو‌بان قه‌لا له‌کاتی گه‌مارودان یان
هیر‌شکردن و‌گرتنی قه‌لای دوز‌من.
(منجیق)

مه‌نج : < منع

مه‌ندهل : [ناو] (۱) فال؛ وه‌ک؛ په‌مل‌گرتنه-
وه. (۲) حاشا؛ ددان‌پیدانه‌نان؛ نه‌په‌ژراندن؛ پا
لینه‌نان. (فال‌گرفتن. انکار)

مه‌ندین : [ئاوه‌لناو] به‌هیز؛ به‌قه‌وه‌ت؛ قه-
له‌وی تی‌کسمراو. (پر‌قدرت؛ چاق و کوتاه‌قد)
مه‌نقه‌لی کاره‌بایی : [ناو] مه‌نقه‌لی که به
کاره‌با گه‌رم ده‌بیته. (منقل‌برقی)
مه‌نه‌ج :

مه‌نه‌ی : [چاو‌گه، مان. (ماندن)
مه‌نیجه : مه‌نیج؛ (مه‌نیزه، کچی نه‌فراسیاو
گراوی بیژنه) ناوی ژنانه‌یه. (منیزه)
مه‌وج : [ناو] (۱) شه‌پیل؛ شه‌پول؛ مو‌نج؛

پیل. (موج). (۲) جاش؛ جاجم؛ نوین پیچ.
(رختخواب پیچ)

مهوز : [ناو] داریکی گهرمه سیریه؛ به
میوه کهیشی ده لاین مهوز. (موز)
مهولانا : < مهولهوی

مهولهوی : ناوی جه لاله ددین موحه ممد
به هادینی به لخی بووه، ناسراو به مهولانای
رومی خاوه نی دیوانی مه سنه ویی معنه -
وی و دیوانی شه مسی تهریزیه که به
زبانی فارسی دایناوه به لام خوئی عارفیکی
مه زنی کورد بووه. (مولوی بلخی؛ مولانای
رومی)

مهولهوی تاوه گوژی : < ف. هن
مهوهر : [کاری ئه مری له چاوگهی بردن بو
که سیک دووه می تاک] (۱) مه یبه؛ مه یوه؛
نهبه؛ مه به؛ (نبر؛ مبر) (۲) مه یبه به ناویدا؛
پیامه که؛ پییدامه که. (فرونکن)

مهوینی : ده بیینی، ئه بیینی. (می بیینی)
مه هان : [ناو] بی نوژیی مانگانه ی ژنان.
(عادت ماهانه)

مه هیرن : ماوه ی بیژوکردنی ژنی تولدار.
(روزهای و یارزن یاردار)

مه هموز : [ناو] مامیز؛ مه همیز. (مهمیز)
مه هووز : [ناو] مه قیزه؛ میوز؛ مه ویز؛ ماوز؛
مه قیز. (مویز)

مه ههر : [ناو] شفاعت؛ لایانه وه. (شفاعت)
مه ی : [ناو] مانگی پیجه می سالی زایی
۳۱ پوژه و له یه که می گولانه وه ده ست
پیده کا. (مه) +

مه ی پهره ست : [تاوه لئاو] جهز له مه ی کهر؛

مه ی خور. (می پرست)

مه یاندار : [ناو] میاندار؛ مه یاندار؛ مه یدا -
نداری زورخانه؛ سه رده سته ی پالنه وانانی
زورخانه. (میاندار)

مه یانه : [ناو] خه لووزی به رد؛ زوخال سه -
نگ. (ذغال سنگ)

مه یانوووم : ئه مگه یینی؛ ده مگه یینی. (مرا -
می رساند)

مه یهنگ : [ناو] مه بیانگ؛ مه یخانه.
(میخانه)

مه یجیر : اند؛ [ناو] ده رجه ی عه سکه ری
له ئه رته شی ئینگلیز و ئه مریکا دا؛ به رانبه -
ری سه رگورد. (سرگرد)

مه یدان دان : [چاوگه ت] مه یدان ییدان؛
پوویدان؛ به ده مه وه دان؛ پیدان؛ ماوه ییدان.
(میدان دادن)

مه یده : (۱) کاری ئه مری له چاوگهی دان
بو که سیک دووه می تاک] مه یدمری؛
بی مه ده؛ دل هه ریه کیکه مه یده به هه زار.
«فولکلور» (۲) ئاردی دووچار له هیلکه ک
دراو. (آرد دو بار الک شده)

مه یده فان : [ناو] نانه وا؛ نانپیز. (نانوا)
مه یره : (۱) مه ی هیئه؛ ته نیاوهره که س -
له گهل خوت مه یره؛ که س له گهل خوت
مه هیئه. (میاور). (۲) < مه یله ۲

مه پرژه : [کاری ئه مری له چاوگهی پرژتن -
بو که سی دووه می تاک] کلی پیامه ساوه؛
کلچوکی پیامه هیئه؛ چاوت مه پرژه؛
سوورمه ی تی مه پرژه. (سر مه نکش).
(۲) قلمی مه ده ره وه؛ بلاوی مه که وه؛

ئاوھەمەپېژە؛ مەپېژنە؛ مەپېژنە. (نرېز)
 مەيل نان : مەيل وەلاتان؛ لەبەر بردنەوھى
 خۆشەويستى. (فراموش کردن محبت و -
 دوستى و عشق)
 مەيلە : (١) سەر بەست لە کردنى کارى؛ مە-
 يلە يە : ھەر کەس بە مەيلى خۆيەتى. (دل-
 بخواھى) (٢) مەيلە، يان مەيرە، لۆرک و
 پەنيرى تېکە لاو. (پنيرولور مخلوط)
 مەيو : ديت؛ دى؛ تيت. (مى آيد)
 مەيوھ : (١) [کارى ئەمرى لە چاوەگى
 بردن بو کەسيک دووھەمى تاک [مەيە؛
 دورى مەخەوھ. (نېرش). (٢) پيامەکە؛
 پيامە چەقینە. (فرونکن). (٣) مەييوھ؛
 گرساوھ. (منعقدشده). (٤) ميوھ؛ ميوھ. (ميوھ)
 مەيەز : [ناو] مەيەس؛ مېش مەگەز.
 (مگس)
 مى : [ناو] سېھەمىن نوټى مۇسقىا. (مى)
 ميتکنە : < ميتوولکە.
 ميتوولکە : [ناو] ئەسپى وردى تازە لە
 ڤشک (گەرا) دەرھاتوو؛ ميتکنە.
 (نوزادشپش)
 ميتەل : [ناو] دۆشەک؛ دۆشەکە. (تشک)
 ميتين : [ناو] ھەلماتين بە ميتە داکردن؛
 مەپمەپين. (نوعى تيله بازى)
 مېچ کوت : تەژى کردنى ھەمار يا ھەر
 ژووړى تا مېچ؛ ھەمارى کا مېچ کوت لە-
 کايە : واتا سەر ليو پەرە. (تاسقف پر کردن
 انبار)
 مېچکە : [ئاوھلناو] (ب) پياوى ئارپلە و ژن
 ئاسا؛ ژنانيلە. (اخلاق زنانه داشتن مرد)

مېخ سکە : [ناو] گولمېخى سەرپانى ئاسن.
 (گل ميخ سريهن)
 مېديا : [ناو] ميللەت و دەولەتى ماد کە کورد
 نەتەوھى ئەوانن؛ دەولەتى ماد. (مېديا؛ ماد)
 ميراوا : گونديکە پاليداوھ بە بوکانەوھ.
 (ميرآباد)
 ميراوھەلى : عەشیرە تېکن لە پشدر. (نام-
 عشيره اى در پشتد عراق)
 ميردەزموکە : [ناو] ميردەزمە؛ سەنگ
 سواربوون (کاووس)؛ مۆتە؛ مۆتەکە.
 (کابوس)
 ميرگەشە : [ناو] ميرگ؛ چيمەن؛ ميرغوزار.
 (مرغزار چمن)
 ميرمندال : [ناو] لاو؛ گەنجى کەم تەمەن؛
 تازە لاو. (نوجوان)
 ميروولە کردن : [چاوەگەت] سەرەتاي وە-
 کول هاتنى تراو. (اوایل جوش آمدن-
 مايعات)
 ميروولە عەجەمانە : [ناو] جوړيک ميلوورە-
 ى گەورە و گازگرە. (نوعى مورچه)
 ميرەدى : گونديکە لە باشوورى سەقز.
 (ميرده)
 ميرى ميران : [ناو] ئەميرى ئەميران؛
 سولتان. (سلطان)
 ميز : [ناو] چرپاي لە سەر نووسين. (ميز)
 ميزا : [ناو] ميرزا؛ خويندەوار. (ميرزا)
 ميزافک : [ناو] ميزاو؛ ئاوھ باريکەى
 کوڤرەکانى؛ شوپراوھى کەم. (آبباريکه)
 ميزان . [ئاوھلناو + ناو] (١) رادە. ئەندازە.
 (٢) بەرانبەر. (٣) کوک؛ لە يەک کوک دا؛

دووسازی هاوکوک، (۳) دروست بوونی
شتی وهک کاتزمیر، کات ژمیره که ت
میزان که. (۴) مانگی حوته می سال^۲ یه-
که مانگی پاییز. (۵) پاژی جیاکراوه به
دوو هیلی نهستوونی له سهر پینج هیلی
ناسویی نوتی موسیقا. (۱و۲و۳و۴و۵)
میزان)

میزراب : < مزراب.

میز که ف کردن : هاتنه سهر بار؛ که یف له
نه نجامی کاری هه لسان. (کنایی تمایل پیدا-
کردن برای انجام کاری. اشتیاق داشتن)
میژوینه : [ناو] نیسکین؛ میژوینه.
(عدسین)

میژه کار : [ناو] چاودیر؛ زیره فان؛ زیره مان.
(نگهبان)

میژونک : [ناو] شه مشمه کوپره. (خفاش)
میژومه مار : [ناو] نیسکه تاله؛ گیاییکی ژه-
هرداره و بهره که ی خره. (عدس تلخ)
میسواک : فد : [ناو] سیواک؛ ددان شور.
(مسواک)

میش : مهر؛ گورگومیش : به یانی زوو یان
ئیواره ی درهنگ وهخت که گورگ و مهر
له یه ک جوی نه بنهوه. (میش) +
میش : [ناو] ههنگ؛ کرمیکه له زستاناندا
له ژیر پیستی ره شه ولخ پهیدا ده بیست و -
هه لده قویی و له هه ولی به هاردا له پیست
دیته دهرهوه. (نوعی کره زیر پوست گاو) +

میش کوز : [ناو] که و گیر ناساییکه له
نایلون بو لیدان و کوشتنی میش و میرووی
بالدار؛ (ب) دهر مانگه لی که میش له بهین

ده بهن. (مگس کش)

میشک وشک : < مهژی وشک

میشکی کهر خواردن . (ب) درهنگ حالی
بوون؛ درهنگ تیگه یشتن یا هه رتینه گه-
یشتن له مه به ست و قسه. (مغز خوردن)
میشگره گیا : [ناو] میشه گره؛ گیاییکه گه-
لاکه ی شيله ییکی خهستی له سهره که
میش پیهوه ده چه سپی؛ بو قو خه ره شه و
نیسی گه روو باشه؛ له کوردستاندا زوره.
(دیونه؛ گیاه مگس گیر)

میشوله بهند : [ناو] په شه بهند؛ پیشکه بهند؛
چادریکه له والی ناسک که شهو له ناویدا
ده خهون. (پشه بند)

میش و مه گز : [ناو، ت] (ب) جرو جانه وهه.
(حشرات)

میشه گز : [ناو] (۱) گول بانوو؛ جوریک
میشی سهوز رهنگی چزو و داره. (مگس-
نیش دار). (۲) موز. (مژمژ)

میشی سرکه : [ناو] میشوله ییکه میوه ی
کون هه لیدینی؛ زیاتر له سهر سرکه و
شه راب ده نیسی. (مگس سرکه)

میقانگه : [ناو] میوانخانه؛ مه یمانخانه.
(میهمانخانه)

میکانیک : فرد؛ ند؛ اند : [ناو] به شیی له
زانستی فیزیک که سه بارهت به وزه و هیژ
و کاریگه ری له سهر تهن ده کوئیته وهه.
(مکانیک)

میکانیک : فد؛ فرد؛ اند : [ناو] وهستی
دروست کردنه وهی ماشین به تاییهت سه-
یاره. (مکانیک)

میکووک : [ناو] نامرازیکی جولاییه؛ شه پوپه. (وسيله‌ای در جولایی) +

میگان : دامنه چه قان؛ نووینک؛ مینگوین؛ نینگوین؛ بهر که ل. (ماده گاوسه ساله)

میگون : < میگان.

میل : جوړیک گلی ورده ناوېته‌ی پوښی به زره کی ده کهن و ده بیته به توونه یان به- تانه. (مل)

میل : جووتی کوته داری خه

پاتیکراوی ده سکداره له زورخانه وهرزشی پیده کهن : (میل) +

میل : شیشی خر که له زه مانی قه دیمدا سووریان ده کرده و به چاوی تاوانبارانیاندا ده کیشا و کوپریان ده کردن. (میل)

میل : شیشی کاموا چنین. (میل بافتنی)

میل : میل؛ هیل؛ خهت؛ میل میل؛ خهت- خهت؛ پی پی؛ خال و میل؛ خهت و خال. (خط)

میل کیشان : (ب) میله‌ی سوورمه‌بوو به چاودا کیشان و کوپر کردن. (۲) چاوپرستن. (۲۰۱. سرمه کشیدن)

میللی : [تاوه لئاو] پیوه‌ندی‌دار به میله‌ته‌وه؛ شتی میله‌ته. (ملی)

میلودی . فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] ده‌سته‌وازه‌ی موسیقاییه، چند نوټ و ده‌نگ که پرسته- ییکی موسیقایی پیک دینن. (ملودی)

میلودیکا : [ناو] نامیریکی موسیقاییه که به - فوو لیده‌دری و دوو گمه‌داره وه ک ئورک. (ملودیکا)

میمن : میوان؛ مه‌یمان؛ میقان؛ مه‌هقان. (۱. ب) خه‌رجی که‌سیک له نه‌ستوی که- سیکی‌تر؛ ثم نه‌هاره که‌س له‌م پرستورانه پارمه‌دا هم‌وو میوانی منن؛ با بروین بو سه‌فهر خه‌رجه‌که‌ی میوانی منی؛ خولکی دووکاندار و فروشیار : پارمه‌ده میوان به. (۲) له میوانخانه ژوور به‌کری گرتن و مانه‌وه؛ ثم میوانخانه نه‌مسال میمانی که‌م بوو. (۲۰۱. مهمان) +

میمنک : [ناو] خونچه‌ی‌دار که له پاشان ده‌پشکوی و ده‌بیته گول. (شکوفه)

میمل : [تاوه لئاو] میمل؛ به‌لا؛ ثافت؛ دژ؛ خه‌نیم؛ دوژمن. (بلا؛ ضد)

میمی : گوپردراوی ناوی مریه‌م. (بجای نام مریه‌م گفته‌میشود)

میناک : (۱) زهر. (زهر). (۲) وه‌ک؛ له- گوین؛ وه‌کو. (مانند)

مینج : [ناو] جوړیک یاری له سهر به‌ره ییکی چوار گوش که به تاس (موره) هه- لختن ده‌کری. (منج)

مینک : [ناو] زینده‌وه‌ریکه له مشک گه- وره‌تره و پیستی به هاداره؛ قیژه‌ک. (مینک)

مینگی‌یی : [ناو] به‌و پیت و وشه ده‌لین که له که‌پودا مینکه دروست ده‌که‌ن وه‌ک (زه- نگ؛ ده‌نگ؛ منگ). (حرف و کلمه تودماغی)

میوان به‌روه‌ر : میوان چه‌وین؛ میوان دو‌ست؛ میوان خوشه‌ویست؛ میهمان نه‌واز. (مهمان- پرور؛ مهمان‌نواز)

میواندار . (۱) که‌سیک که میوانی زور

بوڻيت. (۲) خانه خوي. (۳) راسپاردهي
 پڻڪخراوي بو خرمهت كردن به ميواناني
 ٿو پڻڪخراوه. (۴) ڪهسيڪ ڪه ڪاري
 خرمهت كردن و ڀاڳهين به ڪاروباري
 موسافيري باس (ٿوتووبووس) و فروگهيه.
 (۱ و ۲ و ۳ و ۴ مهماندار)

ميوان هه وڻن : [ٿاو ٿناو] ميٿان هه وڻن؛
 ميوان نهواز؛ ميوان دوست؛ خانه خوي به -
 خولڪ. (مهماندوست)

ميوره : [ناو] چرپي ولقي هه لڀاچراوي داره
 ميو. (شاخه هائي بريد هه شده مو)

ميوڙه : [ناو] دهنڪه تري و شڪه وه بوو له
 بهيني هيشوه تريدا. (دانه هائي خشڪ شده -
 بين خوشه انگور)

ميوڙه ڀه شڪه : [ناو] ميوڙي تري ڀه شه.
 (مويز سياه)

ميوڙه مه لي : [ناو] ميوڙه مه لا؛ ميوڙه مه له؛
 جوڙيڪ ميوڙه. (نوعي مويز)

ميوڙه ماراني : [ناو] هه نگوور همار؛ گيايڪي
 ژهرداره و زور خوار دني بڻهيه؛ خوار دني
 ڀوڙي سي دهنڪ له تووه ڪهي تا ڀازده روڙ
 ده بيهه هوئي به رخستني تولدار. (انگور -
 فرنگي؛ انگور مار)

ميوين : (۱) مشه ماي له ميو هه لڪيشراو.
 (آغشته به موم). (۲) پشتوڻي سي ڪريي
 زهره شتيان به نيشانهي سي -
 درووشي (کردار و وتهو نيته) ي چاڪ.
 (ڪمر بند سه گره زردوشتيان)

ميهران : شاريڪه له باشووري ٿيران سهر
 به ٿيلام. (مهران)

ميهره جان : [ناو] ٿاهه ننگي گشتي؛ جوڙيڪ
 جهڙن و شانوي گشتي؛ جهڙن ناسا؛
 فيستيوال. (جشنواره)
 ميهره ٿان : [ٿاو ٿناو] ميهره بان. (مهربان)
 ميهل : [ناو] ميگهل؛ ڀان؛ ڀانه مهڀ؛ ڀانه -
 ڀهز. (گله گوسفند)

ماتریالیسم : فرد. اند. پ‌یازیکی فه‌لسه‌فیه
 که (ماک) به راستییکی سهره‌تایی و (ئه-
 زه‌لی) ده‌ناسیت. (ماتریالیسم)
 مارکسیسم : فد. فرد. اند. ناموزه‌ی فه‌لسه‌فی
 و رامیاری کارل مارکس له‌سهر بنه‌مای
 ماتریالیسم و شووسیالیسم. (مارکسیسم)
 مارکسیسم لینینسم : فرد. فد. بهره‌می
 لیکدانه‌وه‌ی لینین له مارکسیسم-
 (مارکسیسم لینینسم)
 مازوخیست : فرد. فد. تووشی نه‌خوشینی
 نازار خوازی هاتوو. (مازوخیست)
 مازوخیسم : فرد نازار خوازی؛ نه‌خوشینی
 که مروف به نازار و سووکایه‌تی به‌سه-
 رهاتن له لایهن گراوه‌وه کاژیر ده‌بیئت.
 (مازوخیسم)
 ماسک : فد؛ اند؛ فرد؛ ده‌مامک؛ رووبه‌ند.
 (ماسک)
 مافیا : ایتالیا؛ فرد؛ فد؛ اند؛ ناوی
 پ‌یخراویکی خراپه‌کار و پیاوکوزه که له
 دوورگه‌ی سسیلی ئیتالیا دروست بوو؛
 ناوی ههر پ‌یکخراوی پیاو کوژ
 (تیروپریست)ی نه‌هینی و شاراه. (مافیا)
 ماکروویف : اند. فد. (۱) مه‌کروویف : که-
 رسته‌ییک بو گهرم کردنه‌وه‌ی خوراک به
 هو‌ی شه‌پولی مه‌کروویفه‌وه. (۲) در‌یازی
 شه‌پول له یه‌ک تا سی میلیمه‌تره‌وه.
 (۱ و ۲. ماکروویو)
 ماکزیموم : لانی‌زور. زورترین. بان‌ترین

ناست. (ماکزیمم)
 ماکسی ژووپ : ماکسی ژووپ. کراسی در‌یژ
 تا قولاپه. (ماکسی ژوپ)
 ماکیاولیسم : پ‌یازی رامیاری نیکول
 ماکیاولی. که‌رای‌وايه له رامیاریدا درو و بی
 نه‌خلاقی بو گه‌یشتن به ئامانجی رامیاری
 ره‌وايه. (ماکیاولیسم)
 مانور : ره‌وتی خو راهینانی هی‌زی چه‌کدار
 بو شهر. (۲) بارودوخی مه‌یدانی شه‌پرگوپین
 به هی‌رش یا کاری پیویستی عه‌سکه‌ری.
 (۱ و ۲. مانور)
 مانیکور : فرد؛ فد؛ لاک‌ی ناخوون‌ره-
 نگکردنی ژنان. (لاک‌ناخن)
 مونتاز : فرد؛ فد؛ اند؛ (۱) کار و ره‌وتی
 خسته‌سهریه‌ک و یکه‌وه‌نانی پاژگه‌لی
 سه‌یاره یان که‌ره‌سته‌گه‌لی مو‌توری یا
 کاره‌بایی. (۲) له پال یه‌ک دانانی پاژگه‌لی
 فیلمی سینه‌مایی یان شریت یان نووسراوه
 یان ههر ئامیریک بو به‌دیهینانی بهره-
 میکی پ‌یک‌ویک و ته‌واو. (مونتاز)
 مه‌شرووته : عد؛ فد؛ ئهم وشه‌کوردی نییه
 واتا حوکمات و پ‌ژی‌می مه‌شرووته.
 (مشروطه)
 مه‌لات : [ناو] مه‌لات؛ قور یا چیمه‌نتوی
 گیراوه بو دانان له به‌ینی به‌رد و خشتی
 بینادا. (ملاط)
 مه‌لاس : فد؛ فرد؛ اند؛ شه‌ربه‌تی خه‌ستی
 ناوی چون‌ده‌ر پیش ته‌وه پالوته بکری یا
 بیته‌ شه‌کر له فابریکا؛ بو دهرمان و به-

هیزی له ش که لکی ههیه. (ملاس)

مهلامین : (۱) جوریک پلاستیکی پهق بو
چیکردنی دهوری و دهفر. (۲) دهفری
دروست کراو له مهلامین. (ملامین)
مهلیله دوژی : فد: [ناو] بهزنگیانه نه-

خشاندن: دادوورینی زهنگیانه بهقوماشدا;
به رههمی ئه وکاره. (ملیله دوزی)

مهنع : بهرگری; وشهییکی ئارهویییه و له
کوریدیدا بهواتای لومه کردن به کاردی.
(سرزنش)

مه یجیچ : اند. دهره جهی عهسکه ری له
ئهرتهشی (سوپی) ئینگلیز و ئه مریکادا.
به رانه ری، سه رگورد. (سرگرد)

میترا ئیسم : خور په رستی. روجیار په رستی.
(آفتاب پرستی)

میتینگ : اند؛ فرد؛ فد: خو پیشاندان و کوپ
بهستن بو ده برپینی ههست وخوازه. (میتینگ;
تظاهرات)

میچکاندن : داگرتنه خوار؛ هینانه خوار.
(پایین آوردن)

میزانیلی : فد؛ فرد؛ هه له ک لیدان و
پازاندنه وهی مووی سه ر. (میزانیلی)

میزانسین : فرد. فد. پهوتی پیکخستنی که -
ل و په ل و جیی ئاکته ره کان له سه ر شانۆ

یان جیگهی وینه ی فیلم هه لگرتن.
(میزانسن)

میسینوین : فرد. فد. ئه ندای لیژنه ی به -
پیکراو زیاتر بو بانگه شه ی دینی مه سیح.
(مسیونر)

میکروفون : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ئامیری
دهنگ زیاد کردن له بلیندگووه؛ که رهسته -
یی که شه پوولی دهنگ ده کاته شه پوولی
ئیلیکتریکی بو بلاو بوونه وهی به هیتر یان
بو تو مار کردن. (میکروفن)

میلیتاریسم : فرد. فد. حوکماتی هیزی چه -
کدار و عهسکه ری. (میلیتاریسم)

مین : قوتوو یان بهسته ی پر له ته قه مهنی
که به گوشاردان یان پا پیدانان یان گوشار
له سه ر هه لگرتن یان گه رما ده ته قیته وه.
(مین)

مینۆ : فرد؛ فد؛ اند: پیرستی خوارده مهنی له
نادی و په ستوران. (منو)

مینیاتور : فرد؛ فد: [ناو] وینه کیشانیکی
تاییه ت که دوور و نزیک (پرسیکتیف) ره -
چاو ناگیری. (مینیاتور)

مینی ژووپ : [ناو] کراسی قوله و کورتی
ژنانه که داوینی ناگاته ئه ژنۆ. (مینی ژوپ).

(نابینا)

ناپالم : اند؛ فد: [ناو] سووتینه؛ (ب) بومبی
ناپالم؛ بومبی سووتینه؛ و گرتیه رده. (ناپالم)
ناپه تی : [ئاوه لئاو + ناو] (۱) نه په تی؛ بیهوشی؛
له سهر خو چووی. (بیهوشی) (۲) [ئاوه لئاو]
تیکه لآو؛ خه وشار. (ناخالص)
ناپه تیاتی : [ناو] په وتی هوش له خوېران و
بیهوش بوون. (حالت بیهوشی)
ناپیاگی : [ناو] ناپیاوی؛ ناجوامیری. (نامردی؛
ناجوانمردی)

ناتورخان: [ناو] ئیشکچی بیستان و باغ.
(باغبان)
ناته نی : [ئاوه لئاو] زه پرا یان زه خوشک؛ زه.
(ناتی)

ناچاندی : نه چینراو؛ نه وه شیندراو؛ نه چیندراو.
(کاشته نشده)

ناخاس: [ئاوه لئاو] خراب؛ شتیک یان که سیګ
که چاک نه بیت؛ نه باش. (بد)
ناخوازه لآا : نه خوازه؛ خاسمه؛ به تاییه؛ سهره-
پای نه وه. (مخصوصا)

ناخوون گر: [ناو] ناخوون گیر؛ ناخوون قرتین؛
نینوک بر. (ناخون گیر)

ناخوونگرتن : (ب) نانووڅ کولکړدنه وه؛ سهری
ناخوونی دریژ قرتانن. (ناخون گرفتن)

ناخوونین : [ناو] ناخوون؛ نانووڅ. نینوک. (ناخن)
نارو : (۱) هوار که ییګی جافه کانه له ناوچه ی
جوانړو. (نام خیمه گاه بیلاقی ایل جاف).

نئاندرتال : [ناو] ئینسانه کانی سهره تای په یدا
بوونی ټاگر که له نه شکموته کاند ده ژیان.
(نئاندرتال)

نئوپان : فرد؛ فد: [ناو] نئوپان؛ ته خته ی ده-
ستکرد له بره دار و چه سب. (نئوپان)
نئارام : [ئاوه لئاو] بی قهرار؛ نه سهره وت؛ بی قو-
قهر؛ ئالوز؛ ناته من. (ناآرام)

نئارامی : [ناو] ئوقره لیپړاوی؛ بی قهراری؛ حه-
جمان لیپړاوی؛ حاله تی شه پو شوپ، ناته منی.
(ناآرامی)

ناته من : [ئاوه لئاو] جیی مه ترسی؛ په وتی نه-
مین نه بوونی شوینی. (ناامن)

ناته منی : [ناو] نه بوونی ئاسایش؛ نه بوونی
هیمنایه تی. (ب) شهر و پشیوه له شوینیکدا.
(ناامنی)

نابان : [ئاوه لئاو] (۱) نه بان؛ ئازالی که ناهیلی
بیچووه که ی بیمړی. (بزم تنفر از بزاغاله اش).
(۲) قه لاس؛ تووړه. (عصبانی). (۳) ناته با؛ توړاو.
(قهر کرده)

نابلوه پی : [ناو] بی پروایی؛ بی موتمانه یی؛ په-
وتی پروا پینه کړدن. (نابلوری)

نابه رامبه ر: [ئاوه لئاو] ناته راز؛ له چونه تیدا وه ک
یه ک نه بوون؛ یان فخر و جیاوازی له به رانه بر
یاسادا. (نابرابر)

نابه له و : [ئاوه لئاو] نابه له د؛ ناشاره زا. (ناوارد)
نابه هوژ : [ئاوه لئاو] نارپک. (ناهموار)
نابینا : [ئاوه لئاو] کویر؛ که سیګ که نابینیت.

(۲) نار دراو. (فرستاده). (۳) ژاراو؛ تالآو. له جیاتی
 دمر د و سندان دموتری؛ ژه قنه مووت. (زه رابه)
 نارچه : [ناو] حه شارگه؛ ره بت. (کمین گاه)
 نار دنه وه : گه پاندنوه؛ قه زفر اندن؛ زفر اندن؛
 دووباره ناردن. (برگرداندن)
 نارستان : [ناو] باخی هه نار. (نارستان)
 نارگیل : [ناو] نالگیر؛ که شکول؛ داریکه له
 داری خورما ده چی؛ میوه که می گه وریه و له
 که شکول ده کا؛ پهنگی قاوه بییه و پیشال ده-
 وری گرتووه؛ ده لئین پرونی نارگیل بو بهرگری
 له وهرینی مووی سهرباشه، میوه ی نارگیلی
 وشک له گهل کاکله گويز و بادام و
 تووشیرین بو نه زوکی باشه. (نارگیل)
 نارنجبو : [ناو] لیمو. (لیمو).
 ناروجه : [ناوه لئاو+ ناو] نارنجی؛ بهرپهنگی
 نارنج. (نارنجی)
 ناروهن : [ناو] جوریک داری جهنگه لئه و سه-
 خته داره. (نارون)
 نار هه تی دروستکردن : (ب) کیشه دروست
 کردن؛ گچهل بو که سیک دروستکردن.
 (ناراحتی درست کردن)
 نار هزایی : [ناو] ناقایلی؛ پازی نه بوون له که
 سیک یان کاریک؛ نارازیوون. (نارضایتی)+
 نارهنار : [ناو، ت] له زور جیدا (ل) ده بیته (ر) وه
 ک (مال) ده بیته (مار) بو ی هه به وشه ی نارهنار
 له (نالهنال) ه وه هاتبیت به واتای نالین و له بهر-
 خووه لوورهلوور یان ویره ویر کردن یان له بهر-
 خووه گووانی وتن. (زمزمه کردن ترانه)+
 ناری : کچ و ژنی شهرمیون و کهم پروو؛ ناوه
 بو ژنان؛ (نام زنانه؛ زن و دختر کمرو)
 ناری قه لا : [ناو] نارین قه لا؛ جیگاییکی بهرزه

له ناوه پاستی شاری سه قزدا له گهره کی ناو
 قه لا؛ بو ی هه به له (ناری نارمویه وه هاتبیت به-
 واتای ناو) و نارین قه لا بوو بیت که تاته تشگا
 یان ناو رگای زه پده شتیه کان بوو بیت، چوونکا
 زور به ی ناو رگاکانی زه پده شت له جیی بهر زدا
 دروستکراون. (نام قلعه شهرسقر)
 نارپکی : [ناو] نه گونجاوی؛ نارپستی؛ ناکوکی؛
 فیلاوی؛ ناتهبایی. (ناراستی). (۲) پر که ندوله-
 ندی؛ پر که مندو کووسی؛ لاروله ویری. (ناصافی؛
 ناهمواری)
 ناز بالگهه : [ناو] ناز بالنج؛ بنسهر. (نازبالش)
 ناز بالیف : [ناو] ناز بالگهه؛ ناز بالنج؛ سهرینی
 چووک. (نازبالش)
 نازار : نازدار؛ ناوه بو ژنان. (اسم زنانه)+
 نازانم : چووزانم؛ چه دزانم؛ چه زنانم.
 (نمیدانم)
 ناز که فس : ناز و خه مزه ی ژنی که لئی نا
 کالیته وه. (ناز کردن زنی که برا زندهش نیست)
 ناز کی : [ناو] ناسکی؛ (۱) ناسکی ناوه بو ژنان.
 (اسم زنانه).
 ناز کیشان : ناز هه لگرتن؛ کیشانان نازان. (ناز-
 کشیدن)
 ناز گول : ناوه بو ژنان (اسم زنانه)
 نازم : [ناو] (۱) که سیک که نه زم و زهر ب
 (ریتمی) گووانی تیکنادا. (۲) جینشینی
 مودیری مه دره سه. (ناظم)
 نازناف : ناسناق؛ ناسناو؛ نازناو؛ له قه می هه-
 لبرارده. (اسم مستعار)
 نازی : ناویکه بو ژنان. (نامی است دخترانه)
 نازی : [ناوه لئاو+ ناو] ههوا داری نازیسیم؛
 ناوی حیزبیک که هیتلیر له ئالمان دروستی

کرد. (نازی)
 ناژتن: [چاوگه] (۱) ناشتن؛ به خاکسپاردن
 (دفن کردن). (۲) نه‌مام و شه‌تل چه‌قاندن.
 (نشا کردن و کاشتن درخت)
 ناسازگار: [ئاوه‌لناو] (۱) که‌سیک که له‌گه‌ل
 که‌سیکدا نا‌حاو‌یت‌ه‌وه؛ ناته‌با؛ نه‌ساز. (۲)
 خو‌راک یان دهرمان پی نه‌که‌وتن (۱ و ۲). نا
 سازگار)+
 ناسپاس: [ئاوه‌لناو] سپله؛ بی‌نه‌مه‌ک؛ بی‌وه‌فا؛
 بی‌چاو‌وو؛ پی‌نه‌زان. (ناشکر؛ بی‌وفا)
 ناسته بو: نه‌یه‌یشتیبت؛ نه‌یه‌یشتوی؛ نه-
 یه‌یشتویبت. (نگذاشته‌باشد)
 ناسر: ناوه بو پیاوان. (اسم‌مردانه)
 ناسرومالمال: ناوی به‌یتیکی کوردییه. (نام
 آوازی کردی است)
 ناسک به‌دهن: [ئاوه‌لناو] نه‌رمونیان؛ شل‌ومل؛
 ناتله‌نگ زراف. (نازک‌اندام)
 ناس کری: [ئاوه‌لناو+ ناو] ناسیاو؛ ناسراو.
 (آشنا. شناخته‌شده)
 ناسکه‌نان: [ناو] نازکه‌نان؛ (۱) نانی پان و
 ناسکی ته‌نووری یان ساجی. (نان‌لواش). (۲)
 نانیک که له هه‌ویری کولیره ناسکه دروست
 ده‌یبت و له‌باتی ئاو هه‌ویره‌که‌ی به شیر ده-
 گیر‌یت‌ه‌وه. (نان‌لواش‌ترد)
 ناسکی: ناوی ژنانه‌یه. (اسم‌زنانه)
 ناسناو: نازناو؛ نازناف؛ له‌قه‌می هه‌لبژارده.
 (اسم‌مستعار)
 ناسیاو: ناسراو؛ به‌ناو‌ده‌نگ؛ مه‌نشوور.
 (شناخته‌شده؛ مشهور)
 ناسیلک: [ناو+ناوسیلی؛ نان‌سیلی؛ ناوساجی.
 (گرده در روغن سرخ‌شده. توتک)

ناشتایی: [ناو] سفحانه؛ سب‌حانه؛ سو‌بحانه؛
 نه‌وزاده کو سپیدی دخون؛ نانی که سبه‌ینان
 ده‌یخون. (ناشتایی)
 ناشته: ناشتا؛ برسی، کو ژسپیدفه هیچ نه-
 خاری؛ له‌خرینی؛ له‌خورینی. (ناشتا)
 ناشته: نیژراو؛ به خاک سپی‌ردراو؛ نه‌مامی
 ناشته: نه‌مامی چه‌قینراو. (به‌خاک
 سپرده؛ کاشته)
 ناشته کرن: ناشتایی کردن؛ به‌رقه‌نده خو‌اردن.
 (صبحانه‌خوردن)
 ناشنه‌وا: فد: [ئاوه‌لناو+ناو] ناژنه‌وا؛ که‌پ؛ (ب)
 ئه‌و که‌سه کو گو‌ه نه‌ده‌ته چ شیر‌ه‌تان؛ که-
 سییک گو‌ی نه‌داته قسه‌وپه‌ند. (ناشنوا)
 ناشه‌رعی: دژی ده‌ستووری شه‌رع‌ودین؛ (ب)
 زو‌لم‌و‌زو‌ر و نا‌په‌وایی. (ناشرعی)
 نا‌عاملاو: [ئاوه‌لناو] نا‌حاملاو؛ رانه‌هاتوو؛ په-
 عه‌مه‌ل نه‌هاتوو؛ (ب) په‌زاگران؛ نا‌قولا؛ ناعه-
 ملاو؛ ورچی نا‌عاملاو، به‌مرو‌قی نا‌قولاو
 ناشیرین ده‌لین. (بدقیافه؛ زشت)
 نا‌عیلاجی: [ناو‌ت] مه‌جبووری؛ نا‌چاری؛ بی-
 دمه‌ره‌تانی. (نا‌عیلاجی)
 ناف پی‌دان: [ناو‌ت] ناو‌لی‌نان. (اسم‌گذاری)
 نا‌قبری: [جیناو] ناو‌بردوو؛ ناو‌براو. (مذکور)
 نا‌قبین: نا‌قهبین؛ نیوان؛ مابه‌ین. (بین)
 نا‌قبین چی: [ناو‌ت] ناو‌بژی‌که‌ر؛ ناو‌جیی‌که‌ر.
 (میان‌جیگر)
 نا‌قچار: [ناو‌ت] (۱) ناو‌جال. (گود). (۲) قامکی
 ناوه‌راست؛ هه‌لمه‌قووته؛ زه‌رنه‌قووته؛ به‌رزه-
 ملی؛ تلپاناوین؛ قامکی قووتی. (انگشت وسط)
 نا‌ق‌دوک: [ناو‌ت] نی‌ره‌ژمن؛ نا‌ق‌دو؛ دارمه‌شکه
 که ده‌چی به ناو هه‌ردوو ده‌سکی (لو‌له‌پ) ی

مه‌شکه‌دا. (چوب میان دو دسته مشک

ناقشرین : (۱) دهروون و ناخی شتی که شیر-

ین بیټ. (وسط ومیان شیرین). (۲) ناو خوښ؛

نیو جوان. (اسم‌نیکو؛ اسم‌قشنگ)

ناقهنجی : [تاوه‌لناو] ناونجی؛ نیونجی؛ دهسته؛

نه‌زور نه‌که‌م. (وسط)

ناقئ : ناوی؛ مه‌ته‌ناقئ : من‌توم ناوی؛ نامه-

وی؛ (نمی‌خواهم)

ناقیره : [ناو] دویرد؛ قه‌یچی؛ مقه‌ست؛ دوارد؛

تورتو؛ مقه‌س. (قیچی)

ناقیش : [ناو] زک‌ئیشه؛ ئیشی‌هه‌ناو. (دل‌درد)

ناقووس : [ناو] زه‌نگی گه‌وره. (ب) زه‌نگی

کلیسا. (زنگ‌بزرگ)

ناک نه‌وت : اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-

رزشی مشته‌کو‌له (شه‌رمشت) ه واتا له شه‌ره-

مشت‌دا ناک داونی (که‌وتنی) که له ژماره‌ی

دیاریکراودا نه‌تووانی هه‌لسیته‌وه. (ب) له‌عه-

ردران و شکست‌خواردن له کییه‌رکیی شه‌ره-

مشتدا. (ناک‌اوت)

ناکداون : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ده‌سته‌واژه‌ی وه-

رزشی مشته‌کو‌له (شه‌رمشت) ه واتا له شه‌ره

مشتدا که‌وتن و به‌عه‌رزدا دران به‌لام له ماوه-

ی بژاردنی ده ژماره‌دا، هه‌لسانه‌وه و ده‌وام دان

به کییه‌رکی. (ناک‌دوان)

ناکام : [تاوه‌لناو] نه‌وه‌کام؛ نه‌گه‌یشتوو؛ کال؛

خونه‌گرتوو. (نرسیده) +

ناکامی : [ناو] (۱) به‌ناکام نه‌گه‌یشتوویی؛

نامورادی. (نامرادی) (۲) نه‌وه‌کامی؛ به‌ناکامی

به‌رخه‌که له دایک بوو نه‌ژیا. (کامل‌نشده)

ناکوک : سازی که سیمه‌کانی (ته‌له‌کانی) میزان

نه‌بیټ. (ناکوک)

ناگوره : [تاوه‌لناو] بایه‌خدار؛ پر‌دل؛ نازا؛ دلیر.

(بارزش؛ شجاع)

نال : له‌گه‌ل (نک) دی واتای ناله‌ده‌دا، نک-

ونال. (ناله)

نال‌ه‌شکینه : [ناو] ته‌پیکه له قه‌راخ شاری

بوکان. (اسم‌تپه‌ایست)

نال‌نال : هه‌ندی جار واتای گرماندن ده‌دا، وه-

ک ناله‌نالی توپ و مه‌تره‌لوس؛ ناله‌نالی هه‌ور.

(صدای رعد‌آسا) +

نامان : [ناو] حودود؛ سنوور؛ که‌وشه‌ن؛

تخووب. (مرز)

نام‌راس : [ناو] ناو‌راس؛ ناوه‌راس؛ ناوه‌پراست.

(میان؛ وسط)

نامووس : [ناو] (۱) شه‌ره‌ف. ئابرو. (ناموس).

(۲) ژن و دایک و خوشک و کچ که پارا-

ستنی ئابرویان له نه‌ستودایه. (ناموس) +

نامووسی : [تاوه‌لناو] پیوه‌ندیدار به ناموو سه‌وه؛

جوینی نامووسی : جوینی دایک و خوشک

به‌ده‌ما هاتن. (ناموسی)

نامه‌ت : [ناو، تاوه‌لناو] له به‌ینی (ن و ته‌لف) دا

ده‌نگیک که ئاو‌ته‌بییکه له (ه، گ، ی) هه‌یه

که له کوردیدا پیتی تاییه‌تی نییه و ناچار

وشه‌ی (نه‌دامه‌ت) جیگای پر‌کردوه‌ته‌وه؛ به-

واتای نه‌کبه‌ت؛ شووم؛ به‌دیومن. (نکبت؛

شوم؛ بدیمن)

نامه‌ی سه‌رئاواله : (ب) سکالا و داوخواز له

گو‌قاردا بلاو کردنه‌وه بو ناگاداریی کاربه‌ده-

ستیکی حکومه‌ت. (نامه‌سرگشاده)

نامیای : [چاو‌گه‌ت] چه‌میای؛ دانه‌وین؛

کو‌پ‌نوش‌کردن؛ کو‌م‌بوون؛ کو‌وپ‌بوون. (خم-

شدن)

نامیزان : [تاوه لئاو] نارېک بوون و هاوسهنگ
 نه بوونی تاي ترازو؛ له پاشبوون يان له
 پيشبوونی کاتزمير؛ خراپ کارکردنی موټوټو؛ تراز
 نه بوون؛ لار؛ گيږ؛ کورت و دريژ بوون؛
 ناراست؛ ناکوک. (ناميزان)

نانا : [ناو] له هندی شوين به نه عنا دهوتری.
 (نعنا)

نان بدی : [تاوه لئاو] دهس ناواله؛ دلوا؛ به سه -
 خاوه؛ دل فوره؛ دهست و دل باز. (سخی)
 نان بر : که سيک که دمبته هوې له سهر کار
 لابرډن و بريني داهاتي که سيک. (نان بر)
 نان برنجی : [ناو] جوړېک شیرينياته (توشه) که
 به نارده برنج دروست دهيت؛ کولووچه برنجی؛
 نان برنجی کرماشان بېناوويه. (نان برنجی)
 نانېره گول : [ناو] (۱) گولۍ خه شخاش؛ گياي خه -
 شخاش که له شيله ی گورزه که ی ترياک ده -
 گیردریت. (گياه خشخاش). (۲) نانودوېر؛ چاره
 چه قيله ی نيو مه زاری گنم و جو. (شقايق)
 نان حرام : [تاوه لئاو] بی ټمه ک؛ بی و هفا؛ ته
 مه ک نه ناس. (بیوفا)

نان حه لال : [تاوه لئاو] نان حه لال؛ (ب) به ټمه -
 ک؛ به و هفا؛ ټمه کناس؛ له بن زاراوه ی ټهرده -
 لائیدا واتای (ناني حه لالیش) ده د (باوفا)
 نان خوړ : [ناو] (ب) جیره و بهرات گری بهرده -
 ست. (نان خوړ) +

نان و دوېر؛ که سيک که دمبته هوې پووش -
 لهدمی و بی سامانی؛ (ب) به دیومن و نا
 سپاس و ناشکور؛ (ب) چاره چه قيله ی ناو زه -
 رحات و گنم و جو. (کنايه از بدیمن و ناشکر؛
 شقایق رویده در کشتزار)

نان و ماس : [ناو] یاری مندالانه؛ زاپ لاتیل

فریده دمن به سهر تاودا که ته ته له ده کا و چند
 جار به سهر تاوه که دا هه لده به زیته وه. (نوعی -
 سنگ اندازی روی آب)

نان و ناو : (ب) داهات له گهل ناو دمر کردن و
 منشور بوون؛ پاره و پله و پایه؛ پاره و ناوداری.
 (نان و نام)

نانه جیم : [تاوه لئاو] نانه جیب؛ به دټه سل؛ به د
 په سن؛ (ب) به ژنی ههرزه و تمور له ق ده لین.
 (نانه جیب)

نانه کیشکه : [ناو] نانه چیشکه؛ گياي نان
 چوله که. (گياهی است)

نانه مروچه : [ناو] گياي شهوهره شهوهرن؛ شهوهر -
 ره شوان. (گياه اسپرس)

ناني حه ج : [ناو] نان و چیشته به خه لک دان، به
 بوټی هاتنه وه له حه ج. (حاجيانه)

ناني حه رام : [ناو] (ب) ههر شت له پړگای که
 سبی نار هوا و دزی و فزیبه وه به ده ست بیت. (-)
 نان حرام)

ناني حه فته : [ناو] خوانی پازاوه که له مالی
 بابی بوو که وه تا حه وت پروژ بو مالی زاوه ده -
 نیردری. (نان هفته)

ناني حه لال : [ناو] (ب) ههر شت له پړگای
 رهوا و حه لاله وه به ده ست بیت. (نان حلال)
 ناني زه ماوهند : [ناو] (ب) شامونه هارېک که
 به خه لکی به شدار له زه ماوهنددا ده دری. (نان -
 عروسی)

ناني سوچ : [ناو] نانی به یانی؛ به رقیان؛
 ناشتایی؛ سفحانه؛ به رقه نده. (صبحانه)

ناني گال : [ناو] له قاتوق پيدا له ههرزن کولیره
 دروست ده کری؛ کولیره ی ههرزن. (نان ارزن)
 ناو دمر کردن : منشور بوون، (مه شهوهر بوون)

به ناووده‌نگ بوون؛ ناو که‌وتنه ناوان. (اسم درکردن؛ مشهورشدن)
 ناوال : [ناو] که‌وشه‌ن؛ خودوود؛ سنوور. (مرز ناوبری : ناوبراو. (نامبرده)
 ناویسیر : [ناو] نیغه‌ک. (خشتک)
 ناوته‌نگه : [ناوت] ته‌نگه؛ نیوقه‌د؛ ناتله‌نگ. (اندازه‌کمر)
 ناوچال : [ناوت] هه‌ر شتیک ناوه‌راسته‌که‌ی چوویت به‌چالدا؛ قوپاو. (گود)
 ناوچاو : [ناوت] [ب] به‌خت؛ شانس؛ ئیغبال؛ نیوچاو؛ له‌نیو چاوی ئه‌و خانه‌دانه، له‌هی بوچی پیتی برآوه. هساره‌تیلخانی زانه+
 ناودار : به‌ناووده‌نگ؛ ناسراو؛ سه‌ربه‌ده‌روهه؛ مه‌نشوور. (نامدار)
 ناوده‌ر که‌وتوو : [ئاوه‌لناو] ناویه‌ده‌روهه؛ به‌ناوبانگ؛ مه‌نشور. (مشهور)
 ناو‌راس : ناوه‌راس؛ نیوه‌راست؛ نام‌راس. (میان؛ وسط)
 ناوژووکه : [ناو] ساچمه‌ی گه‌وره که‌له‌نیو زه‌نگوله‌دایه. (ساچمه‌زنگوله)
 ناوقه‌ل؛ نارین قه‌ل؛ گه‌ره‌کیکه‌له‌ناوه‌راستی شاری سه‌قزدا. (محلله‌ای درسقز)
 ناوک : [ناو] (۱) ده‌نکی ناو میوه؛ چه‌قاله‌ی میوه. (هسته‌میوه). (۲) کاکلی نیو چه‌قاله وه‌ک کاکلی بادام. (مغز هسته). (۳) چالایی ناوه‌راستی سک. (ناف)
 ناوک داخستن : [چاوگه‌ت] داچله‌کاندن به‌ته‌قه‌یان خه‌به‌ری دوور له‌چاوه‌روانی. (وارد کردن شک شدید؛ شکه‌کردن)
 ناوکه‌دووانه : [ناو] دوو ده‌نک نیوک که‌له‌ناو چه‌قاله‌ییک‌دا بیت. (چغاله یا بادام با دومغز)-

ناوکه‌وتنه ناوان : ناو بِلّاو بوونه‌وه؛ شوهرت په‌یداکردن؛ بوونه‌خواه‌نی ناووده‌نگ. (مشهور-شدن)
 ناوگه‌ل : (۱) نیو کوّمه‌ل؛ نیوجقات. (داخل جمعیت). (۲) چهند ناو؛ ناوه‌کان. (اسمها)
 ناومیری : < ناویژک
 ناوانمه : فره‌ه‌نگی ناو؛ نیوانمه. (نامنامه)
 ناونیتکه : [ناو] ناتوره؛ ناو و نرتک له‌قه‌می خراپ له‌سه‌ر که‌سیک دانان. (لقب‌زشت)
 ناونیشان هه‌لدان : [چاوگه‌ت] ناساندنی چلو-نایه‌تی و شیوه و شیوازی که‌سیک به‌قه‌سه، چلوانیه‌تی وینه‌ی که‌سیک شروقه‌کردن. (شرح‌نشانه‌های برجسته‌کسی)
 ناو و نرتک : [ناوت] نیو و نرتک؛ ناو و ناتوره؛ ناونیتکه؛ له‌قه‌می خراپ. (لقب‌زشت)
 ناوه‌به‌ناو : < ناومناوه
 ناوه‌خت : [ئاوه‌لناو+ به‌ند] نه‌له‌کاتی خویدا؛ بی‌وه‌خت؛ (ب) دره‌نگ؛ دره‌نگ وه‌خت. (نابه‌نگام؛ دیروقت)
 ناوه‌ره : [ناو] په‌خوله؛ په‌له‌خو. (روده)
 ناوه‌زول : ناوه‌زیل < ناوه‌زیله
 ناوه‌زیله : [ناو] ناخ و ناوه‌روک؛ ناوه‌راستی ناخ؛ وه‌ک؛ شووتی ناوه‌زیله‌که‌ی شیرنیت‌ره. (وسطومیان)
 ناوه‌ش : [ئاوه‌لناو] ناخوش (به‌هه‌موو واتا ییکه‌وه). (ناخوش)
 ناوه‌کی : [ئاوه‌لناو] شتی ناومه‌وه، دژی ده‌ره‌کی. (داخلی)
 ناوه‌ناوه : [به‌ند] به‌ین به‌ین؛ به‌ینابه‌ین؛ جار‌جار. (هراز‌گاهی؛ گاهگاه)
 ناوی فامیلی : < ناوی‌گه‌وره.

ناویت : (۱) [کهسی دووهه می تاک] نابی؛ ته تو
 ناویت به ته نذا زیار. (نمی شوی). (۲) [کهسی
 سیهه می تاک] نابی؛ ناوی. (نمی شود). (۳)
 نابووت؛ نابوود؛ مافینگی؛ دهم له پووش. (نابود)
 ناویت : نابی؛ ناوی؛ نابی. (نمیشود)
 ناویرم . ذات ناکه م؛ زاتم نییه؛ ده ترسم؛
 جورته ناکه م. (جرئت نمی کنم)
 ناویژک : [ناوت] داری بهینی دوو لوله پ؛ دار
 دو ژنگ؛ نیژه زن. (چوبین دودسته مشک)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] لکه دار؛ لکه دار؛ عه ییدار.
 (لکه دار؛ معیوب)
 ناویژه : [ئاوه لئاو] نه بیستراو؛ سویره؛
 سویره؛ عه جایه؛ تایهت. (عجیب؛ ممتاز)
 ناوی گه وره : ناوی فامیلی؛ شوهر؛ ناوی بنه-
 مالهیی که له بابوه به فرزند دهریت.
 (شهرت)
 ناوین کفش : له روانگهی دهستووری زمانه-
 وانیوه، ناوی شتی ناسراو (مه عریفه). (اسم-
 معرفه)
 ناوین نه کفش : له روانگهی دهستووری
 زمانه وانیوه، ناوی شتی نه ناسراو (نه کهره).
 (اسم نکره)
 ناهید : [ناو] (۱) بهرهبایکین له ئیلی فهیزوللأبه-
 گی که شوره تیان (ناهید). (۲) زوه ره گه-
 روکیکی ئاسمانیه و دووهه مین گه روکی
 نزیک به خوهر. (ستاره زهره؛ ناهید)
 نایاب : [ئاوه لئاو] شتی که درهنگ یا به دژو-
 اری و ده دست بکهوی؛ (ب) به قیمهت؛ به-
 هادار. (نایاب)+
 نایلون :: فد : [ناو] لایلون؛ دهلق؛ تهلق؛
 (نایلن)

نتک : [ناو] پنوک؛ خال؛ لکه. (لکه)
 نخو : [ناو] نوک؛ نخووت؛ نخ؛ نخه. (نخود)
 نزاره : [ناو] مهشکه دهره. (نوعی ملخ بزرگ و-
 سیاه)
 نزاکهت : [ناو] ناوه بو ژنان؛ نهزاکهت؛ حهیا؛
 تهدهب؛ له سه ره خوپی؛ له توئی نزاکهت دا قسه
 کردن : په ردهی تهدهب راگرتن. (ادب؛ حیا؛
 نزاکت)+
 نزوول : عد؛ فد : [ناو] ئارهوییه، به لام زور له-
 سه زمانی جه ماوهره، پریا؛ سووت. (نزول)
 نزی : کورتکراوهی ناوی نزاکهته. < نزاکهت
 نزیکه : (۱) دوورنیه؛ ماوهی که مه. (نزدیک
 است). (۲) [بهند] له وانهیه؛ خهریکه؛ نزیکه
 بمری : له وانهیه بمری. (مشرفاست)
 نزیککی : [ناو] (۱) دژی دووری. (نزدیکی).
 (۲) کاری سه رجیپی؛ ئیلاقه. (همیستر شدن)
 نژاره : [ناو] بنه بانی خانوو؛ سه ربان. (پشتبام)
 نژی : < نه سک؛ نیسک
 نسرم : [ناو] ژیرزه مینی و ژیرخانی ته ره شو؛
 یان جیگای خوهره گر. (اطلاق زیرزمینی مرطوب)
 نسک : ف. مان. ژیان؛ ژین. (زندگی)
 نشم : [ئاوه لئاو] هییدی؛ ئارام. (آرام)+
 نعوری : [ناو] میزراح؛ مه زرهق. (گردنا)
 نفاوه : له بهین چوونی په نمان؛ نیشته وهی بای
 هه لماسینی لهش. (خوابیدن آماس)
 نفژدی : [ناو] په بهنی؛ سه لئی؛ بی ژنی.
 (مجردی)
 نفیژ هیل : نوپژ نه کهر. (کسی که نماز می خواند)
 نفیسهر : [ناو] نووسهر؛ نفیسار. (نویسنده)
 نفیسین : [چاوه] نووسین : کاری نووسینی
 کتیب و نامه. (نوشتن)

نقیشک: [ناو] (۱) گۆچ. (معلول). (۲) کهره.
(کره)

نقتین: دلوپه کردن. (چکه کردن)

نقووره: [ناو] چه کوش؛ چه کوچ. (چکش)

نکمال: [ناو] په نامال؛ جیران؛ هاوسی؛ جینار.
(همسایه)

نکمه: [ناو] نکم؛ بوود؛ په هوولی ناوه رو؛ نه-
غم؛ نه غمه؛ له غمه. (کانال آب و فاضلاب)

نکینه: [ناو] فزنده ییکه له مریشک چوو کتره
ولاق دریژ و دمندووک دریژه، له تهنکاواندا
پاوده کا و جوړیکی تریان هیه که چه کمه
سووری پیده لاین. (اوست؛ چوب پا)

نگریس: [ناو] نه گبه؛ پيس؛ چه-
پهل؛ کریت. (نکبت)

نمانای: نیشاندان و وده مرخستن؛ نوواندن.
(نشان دادن)

نم تک: [ناو] نراف؛ دزاو؛ جیگهی ناو ده لاین؛
دلوپه ی کمه. (چکه ناجیز؛ نشت)

نمتک لیپرین: [چاوگه، ت] وشکایی پیهینان؛
دلوپ لیپرین؛ چکاندن. (قطع کردن تراوش)
نم کیشان: نم کیشته ی؛ تهره شو بوون؛ شی-
مژین. (نم کشیدن)

نم- نم: [ناو] دلوپ دلوپ؛ نمه نمه. (نم نم).
[بند] (ب) هیواش هیواش؛ کم کم؛ به شینه-
یی؛ هییدیکا؛ هییدی هییدی؛ نارام نارام. (نم-
نمک. آرام آرام)

نمه ک پهره ورده: [ناو] (ب) به خپو بوو له سهر
سفره ی که سیک؛ (ب) منه تباری چاکه ی-
فراوانی که سیک بوون. (نمک پرورده)
نمه کنه ناس: [ناو] ناو سپله؛ بی نمه ک؛
پیوه فا. (نمک شناس)

نو: پیشگر واتا نوی؛ نو بووک، نوموسو لمان،
نومال. (پیشوند بمعنی نو) +

نوئافرین: خولقاندنی شتی تازه؛ نوژهن.
(نواقرین)

نوینیات: [ناو] نوینیات؛ تازه ساز کراو؛
تازه دروست بوو. (نوبنیاد)

نوبه: [ناو] (۱) نوگه؛ نوبه؛ گهره د. (نوبت).
(۲) جار؛ که رت؛ باره که ی به دوو نوبه
گو یزاوه. (بار؛ مرتبه) +

نوبهری گیلای: به تهوسه وه به که سیک ده-
وتری، مه گهر نوبهری گیلایست هیئاوه؟
هاواتاکه ی ده بیته مه گهر چاوت جوانه؟. یان
مه گهر کاریکی نهوتو و گرنگت کردوه؟ مه-
گهر لهوخه لکه زیاتری؟ (معادل تافته جدا بافته
و نوبرش را آوردن؛ نوبر گیلای آوردن)

نوبه ند: (۱) گای نو سال جووت کردوو. (گاو-
۱۲ ساله). (۲) گایی که تازه نیری خراوته سه-
رمل. (گاو تازه به خیش بسته شده)

نوټ: [ناو] نوټه؛ نهلف ویی نوو سینی موسیقا.
(نت) +

نوټشه: [ناو] نوټشه؛ شاریکی که ونارایه له
بهینی سنه و پاوه دایه؛ بهواتای نمر له زمانی
په هلهوی کوندا. (نوټشه)

نوټلا: [ناو] میناک؛ مینا؛ وه ک؛ وه کوو؛ کوت-
وموت؛ بیناتی؛ وه کی. (مانند)

نوټورفان: [ناو] نهیره فان؛ چاودیر؛ نوټروان؛
قهره ول. (نگهبان)

نوخرو؛ نخرو؛ نوغرو؛ نقوم بوون له تراودا؛ وه-
زیر ناو که وتن و نقوم بوون. (غرق شدن)

نوره فوتان: نوگه فوتان؛ که سیک که
نوبه ی گرتووه و له کاتی پیو یستدا لهوی نه-

بووه و که سیکی دیکه که له دوایه وه بووه
هاتووه ته جیگای نهو. (ازدست دادن نوبت،)
نوژاوا : [ئاوه ئاوا + ناو] تازه اوا. (تازه داماد)
نوژوو : < نه سک؛ نيسک

نوژهنی : [ناو] نوی ژهنی؛ نوی خوازی؛ نهو ژه
نی؛ پاویری؛ داهینان. داهینه ری؛ داهانین.
(نوآوری؛ اختراع)

نوسکه نو سک : [ئامراز، دهنگ] قوروووسکه
قوروووسکی سپلوت. (نالیدن پی در پی سگ)
نوسند : [ناو] ئاو منیا؛ په پسته. (آبسته؛ بسارده)
نوئش : له گهل عهیش دادی؛ عهیش ونوئش :
پاواردن به خوئشی. (نوش) +

نوئش : [ناو] گهوارا؛ پاشگر وه ک؛ باده نوئش.
نوئش گیان : [ناو، ت] نوئشی گیانت بی؛ گهوارات
بی. (نوش جان)

نوئشابه : (۱) ناو بو ژنان. (۲) [ناو] خواردنه وی
به له زهت؛ شهر بهت. (نوشابه)

نوئشابه ی ئه لکولی : [ناو، ت] سارده مه نی که
ئالکولی تیداییت؛ (ب مه ی. می)

نوئشان (۱) [چاوه] نوئشین. (۲) [پاوردووی
نوئشین] نوئشیان کرد؛ نوئشیان؛ خواردنه مه.
(نوئشیندن)

نوئشانه : تراوی خواردنه وه؛ نوئشابه. (نوشابه)
نوئشانه ی خودایان : [ناو، ت] له زه مانی زه پ
دهشتدا له هه ورامان دروست ده کرا و ههوت
گیای تاییهت له ناو هوومه (کوپه) ی شه پابدا
ههوت سال ده مایه وه ههوت دهردی چاره سه ر
ده کرد له گو رانییه فولکلوره کاندای هیمای پی
کراوه (درمانی هه و ده رانی). (نوشابه خدایان)

نوئشی گیان : واتا به گیانت خوئش ییت؛ له
جوابی فه رموو یان به سلامه تی، له کاتی

خواردنه وه دا؛ یان له پاش خواردن و خواردنه وه
دهوتری. (نوش جان)

نوئقامبر. [ناو] نوئامبر؛ مسانگی یازده مه می
سالی زاینی. (نوامبر)

نوقره داخ : [ناو، ت] جه ریمه کردن و چزاندن
به پوول و پاره ی نهغد لی سهندن. (نقره داغ)

نوقره داخ کردن : [چاوه، ت] (۱) زیوی داخ
چزاندن به له شی که سیکا. (داغ کردن بانقره -
داغ). (۲) جه ریمه کردن و پاره لی سه -
ندن. (نقره داغ) گهرم کردن نوقره. (داغ کردن -
نقره)

نوقره ج : [ناو] ماشه؛ گاز؛ مقاش. (منقاش؛
گاز)

نوقله ده مه : [ناو، ت] به کیژ ولای ده م چکوله
ده لئین. (معادل غنچه دهان)

نۆکه سوور که : [ناو، ت] له نۆکه په شکه ده ک،
به لام پمگی توخ نیه و قاوه یی ئاچخه. (نخود
رنگ صورتی)

نۆکه شامی : [ناو، ت] گیای باقله شامی و به ره -
که ی. (باقلا ی مصری)

نۆکه مار : [ناو، ت] وله ره؛ گیای نۆکه فه پمگی
که میوه که ی له کالاتیکی دوو درزدا یه، دژی
کر مه کی پرخوله یه. (گیامنخود فرنگی)

نۆل : نۆلی؛ میناک؛ مینا؛ وه ک؛ لیچوون؛ وه -
کوو؛ شیوه دان. (مانند)

نوواندن : (۱) نیشان دان؛ نمونه ی کالاکه ی له
بازار نوواند. (نشان دادن). (۲) سه رنج پاکیشان
و فیز کردن، ئه دادره ییان و خو نوواندن. (خود -
نمایی) +. (۳) دیاربوو؛ (چاییه که ی دهستت
حه وره نگ ده نوینی). (نمایان شدن). (۴)
پازاندن. خه واندن. (خواباندن) +

نووچ : [ناو] وهنهوز؛ خهوه نووچكه. (چرت)
 نووچدان : كورته خهو؛ وهنهوز برده نهوه. (چرت-
 زدن)
 نوورانی : [ئاوه لئاو] تیشكدار؛ پرشنكدار؛ (ب)
 پیاوی خواناس و ئه نی گهش. (نورانی)
 نوورباران : [ئاوه لئاو+ ناو] (داپرژانی نووری
 زور) تیشك باران؛ مانگه شهو نووری ده باراند
 به سهر عهرزدا : تیشكى ده باراند نوور وشه-
 ییكى ئارمویه به لأم له سه رزماني جه ماوه ره،
 كه س به مردوو نالی تیشك له قهبرت بباری،
 یان شهوق له قهبرت بباری، زیاتر ده لئین نوور
 له قهبرت بباری و مه به ست نووری خوداییه.
 (نورباران)
 نووروناوچاو : [ناو] شانس و ئیغبال؛ له نوور و
 ناوچاوی تو به شكیم كاره كه دروست بییت.
 (بخت و شانس)
 نووره : [ناو] بهرده زووخال؛ خه لووزی بهرد؛
 بهرده پهژی. (ذغال سنگ)
 نووری دیه : [ناو] نووری دیده؛ پوشنایی و
 پروونگی چاو؛ (ب) زور خوشه ویست؛ فرزند.
 (نوردیده)
 نووژی : < نهسك؛ نیسك
 نووسان : [چاوگه] (۱) كپ بوون؛ دهنگ نووسان؛
 دهنگ كه وتن. (گرفتگی صدا). (۲) تووش -
 بوون؛ دووچار بوون؛ هه لامة تم پیوه نووسا.
 (مبتلا). (۳) سازگاری و نزیک بوونهوه له كه-
 سیک، ناسازگاره به كه سیکه وه نانوسی.
 (نزدیک شدن). (۴) نفیسان، نووسین
 ؛ نووسانگمه : نووسیومه. (نوشتن) (۵) چه-
 سپاندن؛ وهك گه نه پیا نووسان؛ لكان؛ به چه-
 سپ پیا نووساندن. (چسپاندن)

نووسكاندن : نووزه نووز كردنی سپلوت؛
 قوروو سكاندن. (صدای سگ در وقت درد و
 آزار)+
 نووسیار : [ناو] نفیسار؛ نووسهر؛ كه سیک كه
 دهنووسی. (نویسنده)+
 نووسینگه : [ناو] بونگا یان پیکخراویکی وه-
 ك؛ نووسینگهی مال و خانوو؛ نووسینگهی
 ماره و ته لاق و ئیتر. (بنگاه؛ دفترخانه)
 نووسینهوه : له سهر پا نووسین؛ ۲ و ۳ (ف.هن).
 (دوباره نوشتن)+
 نووک تیژ : [ئاوه لئاو+ ناو] به سهری باریك و
 تیژموه؛ دژی نووک كول و نووک كول.
 (نوكتیز)
 نووكراندن : [چاوگه، ت] نووقاندن؛ چاولیكنان ؛
 چاو قووچاندن. (بستن؛ رویهم گذاشتن)
 نووهووت : [ناو] پارگویری می. (گوساله دو-
 ساله ماده)
 نوی ته فلا توونی : [ناو، ت] پیا یازیکی فلهسه فییه
 ده لی هه موو عالم تیشكیک له خودایه و روچ
 ده گه پینه وه لای خودا. (نوافلاطونی)
 نوی باو : [ناو] تازه داهاتوو. (مؤدیرن) مؤد.
 (مدرن؛ مد)
 نوی خواز : [ئاوه لئاو] لایه نگری پیا یازی تازه له
 بواری پامیاری و كومه لایه تی و هونه ریه وه؛
 نوی ژهن. (نوگرا)
 نوی خوازی : [ناو، ت] رهوتی نوی خواز بوون؛
 خاومنی هزری نوی خوازانه. (نوگرایی)
 نویژخانه : [ناو، ت] ژووری ته رخان كراو بو
 نویژ كردن به تاییه ت له ئیدارات و رهستورانی
 سهر جاده دا. (نمازخانه)
 نویژی جومعه : [ناو، ت] ناو نویژی ههینی كه

زیاتر له مزگموتی جامیعہی ہر شاری له
 پشت پیشوئیزموه ده کری. (نماز جمعه)
 نوئیزی شیوان : [ناوت] چوار رکاتی ناخری
 نوئیزی شمو؛ نوئیزی خهوتنان. (نماز عشا)
 نویسهی : [چاوگه] نووسین؛ نفیسین؛
 نوویسان. (نوشتن)
 نه بانی : [ناو] ناسازگاری؛ ناکوکی؛ زویری.
 (ناسازگاری؛ بدخلقی)
 نه پراوه : (۱) [داهاتووی نه برین] هیشتا نه-
 بر پراوه؛ به مشار نه پراوه تهوه. (هنوز بریده-
 نشده). (۲) [ئاوه لئاو] له بران نه هاتوو؛ دهوام دار.
 (خاتمه نیافته) (۳) لهت نه کراو، ساخ. (قطع
 نشده)
 نه بهیستی : [ئاوه لئاو] نه بیسراو؛ نه بیستوو.
 (شنیده نشده؛ نشنیده)
 نه پسین : [ئاوه لئاو] نه پچر؛ (ب) تالی قاییم و
 خوراگر که درنگ بیچری. (غیر قابل قطع
 شدن)
 نه پوخته : [ئاوه لئاو] (۱) له کار دهر نه هاتوو؛
 پانه هاتوو؛ ساف و ساده؛ بی نه زموون؛ جی نه-
 کهوتوو؛ له کل دهر نه هاتوو؛ کار نه زان؛ (۲) نه
 کولیو. (۳) نا پخته+
 نه په تی : [ئاوه لئاو] بیهوش؛ بهرزه؛ نادیار؛ په-
 سیو. (بی هوش. گم)
 نه تراندن : تهسکین دان؛ دلداری پیدان؛
 نارامکردن. (تسکین دادن)+
 نه ترسان : ویران؛ نه ترسیان؛ بی پهروایی؛ بی-
 هراسی. (ترسیدن)
 نه ترسه : (۱) بویره؛ بهزاته؛ به جور نه ته. (-
 شجاع است). (۲) مه ترسه؛ ترست نه بییت.
 (پروانکن)

نه ترین: [چاوگه،ت] نارام بوون؛ ئوقره گرتن.
 (آرام شدن)
 نه تهویست : [ئاوه لئاو+ ناو] دل نه خواز؛
 دوژمن. (دشمن)
 نه جهخ : [ناو] بیور؛ تهوری چکوله. (تبرزین)
 نه ختهک : [بهند] نه ختیک؛ که میک؛ توزیک.
 (کمی)
 نه خشکار : [ناو، بک] نهوهی کاری نه خشاننده.
 (نقش کننده)
 نه خل : [ناو] دار خورما. (نخل)
 نه خوازه : [بهند] بو کهس دریغیم نییه نه خوازه
 بو تو؛ نه خاسما؛ به تاییهت؛ خاسما. (مخصوصا)
 نه خوشهر : [ناو] له په. (لپه)
 نه خوشین داری: [ناو] (۱) پهره ستاری و
 ناگالیوونی نه خوش. (۲) که سیک که له مالدا
 نه خوشی هه بی و ناگای لی بییت. (بیمار
 داری).
 نه خوشینی ئورژانسی: نه خوشی له مه ترسیه وه
 نزیک که بی نوبه گرتن له نه خوش خانه، ده بی
 دوکتور بگاته سهری. (بیمار اورژانسی)
 نه خوشینی خهوه: چه شنی نه خوشین که به هوئی
 پیوه دانسی می شوولهی (تسه تسه) ئینسان
 تووشی ده بی. (مرض خواب)
 نه خوشینی قهند: [ناو] شه که رمز؛
 دیابیت (بیماری قند)
 نه خوشینی گیرو دار: نه خوشینی که جه ماوه
 له یه کترینه وه تووشی ده بن و زوو ته شه نه ده-
 ستینی. (بیماری واگیردار)
 نه خوه: [بهند] نه خو؛ نهینا؛ نه گینا؛ دهنه.
 (وگر نه)
 نه دار : فد: [ئاوه لئاو+ ناو] دهسته واژهی قومار-

بازانه، مهبهست له دوو نهفه ره کوپری قومار-
 بازاندا که له یه که پاره وه رناگران. (ندار)+
 نه داری : [ناو] حاله تی نه دار بوون له قوماردا؛
 فه قیری. (نداری؛ بینوایی)+
 نه دهر ووم : نه مدا؛ نه دهر ووم و مباد نه مدا به با.
 (ندادم)
 نه دیتوک : [ئاوه لئاو] نه دیتوو؛ نه دیو بدیو؛ تازه
 یاکه هفتگ. (ندیدبید)
 نه دیتی : [ئاوه لئاو] نه دیتوو؛ نه دی ویدی.
 (ندیده؛ ندیدبید)
 نه دیر : [ئاوه لئاو] نه دار؛ نه دیرم : نه یرم : نیمه،
 نه دیریټ : نه یریټ : نه تی، ههروه ها نه یری :
 نه یریټ : نه تی، نه دیرن : نه یرن : نیانه. (ندار)
 نه راست : [ئاوه لئاو] (۱) درو. (دروغ). (۲) که چ؛
 خوار؛ لار. (کچ)
 نه پراوه ستایی : [ئاوه لئاو] خو پراوه گر؛ نه چه جماو؛
 بزوز؛ بی ئوقره؛ بی تارام. (ناآرام)
 نه پرماده : [ئاوه لئاو] پیتی (د) له زورجی نایته
 گوټن و ده سیوریت، واتا نه ئیر نه میوی
 گامیش و وستر. (نهنرونه ماده گامیش وستر)
 نه رم گو : [ئاوه لئاو] زمان خوش؛ نه رم پیژ.
 (شیرین زبان)
 نه رمه خوناټ : [ناو، ت] نه رمه باران؛ پروو
 شهی باران. (باران اندک)
 نه رمه پان : [ناو] نه رمایی پان؛ شلکه پان؛ نه-
 رمه پانی (شلکه پان) ی بگوشم بوئی له سینه و
 مهم که م. «هیمن». (نرمه ران)
 نه رمه ساو : [ناو] تیز کردنی تیخ به هه سان
 یان شتی ساف دژی زبره ساو که به بره مند
 تاییه تی ئاسن یان زبره ده کریټ (تیز کردن-
 تیخ با فسان یا شیتی صاف)+

نه رمه نایه : [ناو، ت] نامیریکی موسیقاییه به فوو
 لیڤه دری. (نوعی نی)
 نه رمیلی : < پیچه
 نه پانی : [چاوگه] نه پاندن؛ نه عهر ته پیکان؛
 نه پین. (نهره زدن)
 نه ره : [ناو] به لوو؛ به پروو؛ (ب) مازگ دار؛
 دار گه زو. (گر علفی، بلوط)
 نه ریت : [ناو] داب و ده ستوور و ره سمی باو
 له کوټمه لگادا. (رسم و رسوم)+
 نه پیک : [ئاوه لئاو] (۱) ناپیک؛ ناراست؛ چه-
 وت؛ لار. (ناصاف. کچ). (۲) نادروست؛ ناتیه با.
 (نادرست)
 نه ریمان : باوکی سامی جه ددی پوسته م؛ ناوه
 بو پیاوان. (نریمان)
 نه زاکهټ : < نزاکهټ.
 نه زرونیاز : [ناو، ت] به لینی مال و سامان به-
 خشینه وه پیشه کی یان به مهرجی به دیهاتی
 ئاواتیک. (نذرونیاز)
 نه زری : [ئاوه لئاو] به ند مال و سامان و
 خوټراکیک که به هوئی به دیهاتی ئاواتیک به
 ناو خه لکدا بلو دمیته وه یان به نیازی
 خپرو خپرا ته وه دهبه خشریته وه یان دانراوه بو
 به خشینه وه. (نذری)
 نه ژناس : [ئاوه لئاو] ناس نه کری؛ نه ناس؛ نه-
 ناسراو؛ نااشنا؛ ناشناس. (ناشناس)
 نه سارا : [ناو] مه سیحی؛ مه سیحیگه ل.
 (مسیحیان)
 نه ساز : [ئاوه لئاو] نه وهی ناسازی و له گه ل
 که سن ناحه ویته وه. (ناسازگار)
 نه ستووری : [ناو] لقی له ئایینی مه سیحیه ت.
 (نسطوری)

نه سرانی : [ئاوه لئاو] شوپگرانی عیسا مهسیح؛
مترانی. (عیسوی)

نه سک : [ناو] نيسک؛ نووژی، نوژوو؛ نوژوی؛
نژی، نژوو؛ مژوی؛ مهرجو؛ مهرجی؛ نسک؛
میژوی؛ مهرژی. (عدس)

نه سک : [ناو] ههریه که له ۲۱ بهشی ئاو یستا.
(هه ریک از ۲۱ باب اوستا)

نه سوژ : [ئاوه لئاو] نه سووچ؛ نه سوژ. (نسوز)
نه شکه ن : [ئاوه لئاو] وشه فارسییه، به لام
ناوی جوړیک شووشه یه که درهنگ دهشکی و
به رکه گرتیه. (نشکن)

نه شمیل : خونجیلانه و نه رمو نول؛ جوان و
کورته بالآ. (کوتاه اندام خوش قیافه)

نه شنهفتن : (۱) نه میستن؛ گوی لی نه بوون.
(نشیندن). (۲) گوی به قسه نه دان؛ گوی لی

خه واندن. (گوش ندادن). (۳) که پی. (کری)
نه شنهفتن : نه ی بیستوو؛ گویی نه داوه-

تی؛ گویی لینه بووه. (نشنیده)

نه شیف : [ئاوه لئاو] نشیو؛ سه ره وژیړ؛ سه ره-
ولیز؛ لیژ؛ سه ره و خوار. (سراشیب)

نه عناداخ : [ناو، ت] نه عنای له نیو پوئدا
سووره وه بوو بو سه ره هندی خوراک. (عناداخ)

نه غمه : < میز راب. +

نه غمه : [ناو] ئاواز؛ ئهی موتیرییی هه ریفان
دهست که ن به نه غمه خوانی. هه ره توفیق.

(نغمه) +

نه فیک : [ناو] نه فیک؛ شقارتیه؛ شه مچه؛
کمریت؛ گورد. (کبریت)

نه فته ره شه : [ناو، ت] مازوو، نه وته سیاوی؛
ناوی گه ره کیکه له شاری سنه. (نفت سیاه؛

نام محله ای در سنج)

نه فتی : [ئاوه لئاو] هه رکه رهسته ییک به نه وت
کار بکات. (نفتی)

نه فتی گاز : [ناو، ت] گاز وییل؛ سووختی هه ندی
ماشینی دیزل. (گاز وییل)

نه فسکه : [ئاوه لئاو] نه فسه ک؛ نه وسن؛
چلیس؛ سکه پو. (شکمو؛ شکم پرست)

نه فچار : [ناو] نه وه. (نوه)

نه قاره : [ناو] کاسه ی چوو که ی تار. (نقاره) +
نه قو : [به ند] نهو؛ نهو؛ نوو که؛ ئیستا؛ نه لمان.

(حالا)

نه گه پ : [ئاوه لئاو] بی جووله و ته کان و خول
خواردن؛ بی پرهوین و زه پریان. (ساکن و-

بی حرکت)

نه ماگ : [ئاوه لئاو + ناو، به ر] نه ماو؛ له بین
چووگ؛ فه وتاو؛ له ناو چووگ. (نمانده؛ از بین-

رفته)

نه مانه وه : (۱) له جیگاییک نیشه جی نه بوون
و گل نه خواردنه وه. (نماندن در جایی). (۲) له

که سیک که متر نه بوون؛ به جی نه مان؛ که م
نه هینان؛ تو له که س نامینیه وه؛ تو له که س

که متر نیت. (کم آوردن)

نه ماو : < نه ماگ.

نه مری : (۱) [ناو] زیندوویی؛ په وتی هه رمان.
(مرگ ناپذیر). (۲) هه ربژیت و نه مری؛ مردنت

لی دووریئت؛ نه مریت. (زنده باشی؛ نه مری)

نه نی : [ناو] (۱) دایه گه وه؛ نازناویک بو ژنی
زور پیر و دایر. (۲) زور ژنی مانگادوش به

مانگا ده لین، به تاییه ت له کاتی دوشیندا، وه ک
لاواندنه وه (۱ و ۲. ننه)

نهو : [به ند] ئیسته؛ ئیسه؛ نه لمان؛ نهه؛ نوو که.
(حالا)

نه واپړای : نه گوران. (عوض نشدن)

نه و انخانه : [ناو] بی ښه نواخانه؛ هه ژارخانه؛
جیگای به ځپو کردن و مانه وهی هه ژاران و
فهقیران. (نواخانه)

نه وتکیش : [ناو] که رسته ی ډاگو یزانی نه فت؛
وهک پایوپ و تریلی نه وتکیش. (نفتکش)
نه وتی سپی : [ناو] (ب) نه وتی سوو تاندن؛ نه-
وتی چرا. (نفت سفید)

نه وراتن : هه ویر هه ښه هاتن. (ور نیامدن خمیر)
نه وساز : [ناو] تازه دروست کړاو؛ نوی ساز؛
خانوه کهم نو سازه یان نه وسازه : تازه سازه.
(نوساز)

نه و سازی : [ناو] تازه کړنه وه؛ نو پکړنه وه؛
چاک کړنه وهی خرابی؛ ښاوه دان کړنه وه.
(نوسازی)

نه ووسی : [ناو] زړمندال. (ناپسری و نادختی)
نه وه پړه : (۱) گوندیکه نزیکه شاری سڼه.
(اسم دهی است). (۲) مه وه پړه؛ چه قه مه که.
(عوعونکن، ورنزن) (۳) ناو ه پړیت (پارس
نمیکند)

نه وه زوی : نه هی خه یته؛ تی نه هاو ییت؛ نه هی خه-
یه؛ نه هی خهی. (نیاندازی)

نه وه کام : [ناو] کامل نه بووگ؛ نه گه ییو؛
خو نه گرتوو؛ وهک بهرخی که له پیښ کاتی
خویدا له دایک بیټ؛ تووی خرچه هیښتا نه-
وه کامه. (ناکامل)

نه وه منده : [ناو] په پسته هی دره ننگ چیژاو.
(آبسته و بسارده دیر کاشته شده)

نه ویم : (۱) نه بووم؛ نه ووم. (نبودم). (۲) لی نه-
ویم بووم بهرزه و نه بوو؛ گوشار بو بهرزه کړنه-
وهی شتیک. (فشار برای بلند کردن) (چیزی) (۳)

له خواره وه؛ بهر زیم. (در پائینم)

نه وینوون : نه بینم. (نبینم)

نه هیڅیکری : چاوه پروان نه کړاو؛ دوور له هیوا.
(دور از انتظار)

نه هیښتن : (۱) پریکه نه دان. (نگذاشتن). (۲)
له بین بردن و نه هیلان؛ له ناو بردن. (از بین-
بردن)

نه هیل : [ناو، بک] نه هیژ؛ بهر گر؛ که سیک که
ناییلی و بهرگری ده کا. (مانع؛ جلوگیری)

نه هی لیدان : شمshal ژندن. (نی نواختن)
نه یچه شه کهر : [ناو] نه یچه شه کهر. < له له
نیا : (۱) پاشکر له چاوه گی (نیان، دانیان، دانان)
به واتای چاندن؛ ده سڼیا. (۲) له (نگاه) هی
فارسیه وه هاتووه ته کورت کردن به واتای پروانین.
تماشا. (نگاه) +

نیاگیه : بهوری نیان. < نیای
نیانگر : [ناو] نه هینگر؛ نه هیندر؛ یانی گر؛
نیانینگر؛ سه گی که له پاشه وه به نه هینی دی
و له پر گاز ده گری. یانینگر. (سگی که دزدکی
وبی سروصدا حمله می کند)

نیانه وه : نانه وه؛ دروست کردن (مال نیانه وه)، ته-
ون نیانه وه؛ ته ون هه ځستن؛ ناژاوه نیانه وه؛
ناژاوه نانه وه. (برپاکردن، دایر کردن)

نیانه وه : نانه وه؛ دیار یکردن؛ له بهر چاو گرتن،
نیانه وهی جیگاییک بو دزی یان کردنی
کاریکی تر. (زیر سر داشتن؛ در نظر گرفتن)

نیانی : [ناو] بهند [شاراوه؛ په نامه کی؛ له
(نه هان) ی فارسیه وه هاتوو. (نهانی)

نیانینگر : < نیانگر

نیای : [ر] اوردووی چاوه گی نیان. (۱) نای؛
چه قاندى. (کاشت). (۲) دای نیا؛ داینا، نیا به ښه-

گره : داینائیره. (گذاشت)

نیتون . (۱) ناوی تهستیره ییکه. (۲) ناوی خودای زهریا له یونانی قه دیمدا. (نیتون)

نیترو گلیسرین : [ناو] تهقه مه نیکی زور به- هیزه. (نیترو گلیسرین)

نیر : [ئاوه لئاو] له موسیقی دا به دهنگی بوږی گورانیییژ ده گوتری؛ باس؛ گږ؛ بهم. (صدای- بهم خواننده)

نیر گزه کردن : [چاوگهت] نژده کردن؛ برینی به قهرا دوو قامک له سه ری کلکی جوانوو بو تهوهی چاک کلک بگری. (قطع دوسانت از- دم کره اسب)

نیرن ژهن : [ناو] داروژهنک؛ داریک که ده چی به ناو ههردوو لوله پی مهشکه دا. (چوب میانه دودسته مشک)

نیروک : [ناو] گیای زهرداوبه؛ باوه شینه گیا. (سرخس نر)

نیرومی : [ناوت] دهسته واژی دارتاشیه؛ واتا کانه وزبانه؛ دوو تهخته که یه کیکیان ده چی به ناو یه کیکی دیکه دا. (نرو ماده)

نیروو : [ئاوه لئاو] کاتی جووتخوازی پشيله ی میو. (گر به مول)

نیره ژهن : [ناو] داری بهینی دوو لوله پ له مهشکه دا؛ دار دو ژهنک؛ مهترهقی پیای پی ده شوبهینن. نیره ژهن. (چوب بین دودسته- مشک)

نهرقان : [ناو] نهرقان؛ چاودیر. (نگهبان)

نیرمهو : (۱) [ئاوه لئاو] نیره مووک. (نه نرنه- ماده) (۲) [ناو] په یومندی پروهک؛ موتور به؛

موتور به؛ کاری تاماندن. (پیوند)

نیرمهوی نه دنام : [ناوت] په یومندی نه دنامی

لهش وهک گورچيله و دل و جهرگ. (پیوند اعضا)

نیرمنان : [ناوت] تیره نان؛ تیروک؛ وهردینه؛ داری نان پانکردن له سه ر پنه که. (نورد)

نیرمنیر : [ناوت] قیژه قیر و هاوارهاوار؛ نه- پاندنی زور. (داد زدن زیاد)

نیرمههر : [ناوت] نیره کهر؛ کهری نیر. (نره خر)

نیری : [ناو] (۱) بارودوخی نیر بوون. (نری) (۲) نیره ی بز. (شاک؛ تکه)

نیژان : نیژتن؛ چه قاندنی نه مام؛ زیبر خاک کردن؛ به خاک سپاردنی مردوو. (دفن- کردن؛ نشازدن)

نیسکه شور : [ناوت] نیسک شور دنهوه به دوو کاسه بو جیا بوونهوهی زیخ، لهو کاسه وه بو تهو کاسه گو یسته نهوه؛ (ب) هاتوچوی زور. (شستن- عدس؛ برو بیا کردن)

نیشان : پاشگر به واتای له سه ر دانراو و له سه ر چه سب کراوی عه لامهت؛ نیشانه کراو؛ وهک؛ سه دهف نیشان، گه وهه ر نیشان؛ ده ست نیشان. (نشان)

نیشانه نهنگیو : [ناو، بک] له تامانج دهه؛ تامانج نهنگیو. (کسیکه به هدف میزند)

نیشن : [چاوگه] (۱) له یاری پامیدا دانانه عهرزی کو مه لیک له کارته کانه. (۲) گیله نه- هیان و وه گه ر خسته نهوهی موره ی کوژراو له نه ردیندا. (۱، ۲، نشستن)

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته نهوه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته نهوه ی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عهرزی

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته نهوه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته نهوه ی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عهرزی

نیشن : [چاوگه] داچوون؛ پروچوون؛ قوبانی سه ربان. (نشست)

نیشته نهوه : (۱) له گه ر که وتنی با؛ با که ی نیشته وه؛ نیشته نهوه ی با. (فروکش- کردن) (۲) دوا ی هه لفرین هاتنه سه ر عهرزی

فړنده و فړوکه. (نشستن پرنده) +

نیښه توف: [ناو] نیوټوو؛ پښه وهی دهغل به -
مزیک، بهرانبهر به نیوټی تووی وهشوی ده -
غله که. (دروکردن غلات درمقابل دریافت -

کردن نصف تخم پاشیده شده)

نیښه پوژه: [ناو] فرافین؛ نههار؛ نیوټ پوژه؛ نانی
نیمه پو. (نههار)

نیکوټین: [ناو] ماکیکه له ناو ژه حری سیغاردا؛
ماکی له ناو تووتن و دووکه لی ته ماکودا.
(نیکوټین)

نیگارستان: [ناو] جیگای وینه گهری یان هه -
لواسین یان دانانی وینه گهل؛ گالپری؛ گهلپری.
(نگارستان)

نیگار گهر: [ناو، بک] وینه کیش. (نقاش)

نیل: < که وه گیا.

نیل: [ناو] نیل؛ نیر؛ نارق و نیل: نامور و نیر.
(یوغ)

نیل نیل: [ناو، ت] حاله تی گهری به ته وژم و
تینی ټاگر. (زبان بلند آتش؛ حرارت زیاد بخاری)
نیم په رده: [ناو، ت] نیو په رده نیو په رده له
موسیقادا له بهینی دوو نوټی سهره کیدا نیوټی
په رده بییک. (نیم پرده)

نیم پرو: [ناو، ت] کوژی وینه کیشییه، نیم -
پرو خسار؛ وینه ی نیوټی سهر وچاو واتا له ته -
نیشته وه. (نیم رخ)

نیم سال: [ناو، ت] نیوټی له سال؛ شش
مانگ؛ (ب) نیو سالی خویندن؛ نیو تیږمی یه -
کساله یان تیږمی شش مانگه. (نیم سال)
نیم گرد: [ناو] کوژی موسیقاییه، نیوټی یه که -
ی کات له نوټ نوو سیندا، بهرانبهر به یه ک
سپی یان چوار چه نگ. (نیم گرد)

نیمه یی: [ناو] نیوټی؛ (ب) له نیوټی استدا شه -
ریک بوون؛ نیوټی بووه: گه یشته وه ته نیوټ.

(۵۰٪ نصف؛ نیمه)

نینوږ: [ناو] گیایکی دوو ساله یه، گه لاکه ی
ماکیکی سرکه ری تیډایه به ناوی (لوړین) که
ده بیته هو ی سهرگیژ بوون؛ دزی په نمائی
گورچیله یه. (کرفس عطری)

نیوټالقه: [ناو] نیوچه غز؛ له ټیک له جه غزی؛
نیوټی جه غزی. (نیمدایره)

نیووانیو: (ب) په شکردن له نیوټی استدا؛
دوو کوټی بهرانبهر و به قه رایه ک. (نیم ونیم)
نیوږ: [به ند + ناو] له ریزیک چه ند دانه به
حیاسب نه هیټان؛ به جی هیشتنی ناو به ناو؛
به ینابه ین به جی هیشتن؛ مهودا به مهودا. (چند،
یا یک درمیان) +

نیوټه دهر مه: [ناو، ل ناو] ل ناو دار؛ مه نشور؛ ناسراو
له جه ماوه ردا؛ به نیوټانگ. (مشهور)

نیوچاوان: [ناو، ت] تویل؛ ته ویل. (ب) بهخت و
شانس. (پیشانی؛ بخت و اقبال)

نیوچاوانه: [ناو، ت] له ناوټی استی شتیګدا؛ ناو -
ند؛ له کوردستانی باشور سهر ته به کار دینن
که له سینټیری ټینگیزی وه ها تووه. (مرکز)
نیوږان: [ناو، ت] ناوټ؛ ناو گه له ی په ز؛ د
چه نیو ږان؛ ده چه ناو میګهل. (میان گله) +
نیو قه د: [ناو] به ینی نوو چکه ی کیو و دامین؛
که مهر؛ ناتلنگ؛ ناوټی استی دریژایی. (کمر؛
کمر کش؛ میان)

نیوک کهوتن: [چاوه ت] (۱) ناوک کهوتن؛
جوړیک نه خوشین به یشی ناو زگه وه. (ناف -
افتادن). (۲) (ب) ترسان و داچله کانی به ته
وژم. (شکه شدن)

نیوکه په شه: [ناو] برینی سهر پستی یه کسم به
هو ی باری په ق یان گرتنی زین و کورتانه وه.
(زخم پشت اسب والاغ)

نیوگایی: [ناو] (گا) واتا (جیگا)، نیو جیی؛

ناوېژۍ. (ميانجيگري)
 نيوْلۍ نان: [چاوگه،ت] ناو له سهر دانان؛
 نيونان. (اسم گذاري)
 نيوه: [ناو+پيشگر] کوټيکي تهواو؛ نيوه شهو؛
 نيومړو؛ پيشگر واتا به شي، نيوه شوړ. (نيمه)
 نيوه: پيشگر به واثای کوټۍ يان به شي؛ وهک
 نيوه شهو، نيوه کول، نيوه پزيو؛ نيوه کوتراو.
 (نيمه)
 نيوه پهرده: < نيم پهرده.
 نيوه دوورگه: [ناو،ت] جيگاييک له وشکي که
 سی که ناری ټاويټ و لاييکي چه سپايټ به
 وشکانيهوه. (شبه جزيره)
 نيوه کاره: [ټاوه لټاو+ بهند] نيوه وناتهواو؛ کاری
 که هيشتا تهواو نه بووه. (نيمه کاره)
 نيوه کاری: [ناو] پموتی کاری نيوه کار؛ په-
 نجبه ريک که به شيک له دوو به شي به هره و
 داهات دهبات. (۵۰٪ درېره شريک شدن-
 کارگر)
 نيوه گو: [ناو،ت] کوټيکي تهواو له شتيکي خړ.
 (نيمکره)
 نيوه گوۍ باشووری: [ناو،ت] نيوه گوۍ زهوی
 له هيلی نيستیواوه بهره و باشوور. (بهره خوار).
 (نيمکره جنوبی)
 نيوه گوۍ باکوری: [ناو،ت] نيوه گوۍ زهوی
 له هيلی نيستیواوه بهره و باکور. (بهره ژوور).
 (نيمکره شمالی)
 نيوه گيان: [ټاوه لټاو] له نيوان مان و نه ماند؛
 نه خوشی نزيک به مردن. (نيمه جان)
 نيوه نيوه: [بهند] جار جاره؛ ناوبه ناو؛ بهينا به ين.
 (گاهگاه)
 نيومونه تهواو: [ټاوه لټاو] کاری که نيوه کاره
 مايتهوه. (نصف ونيمه کاره)
 نيومونه نيوه: [بهند] له ناوه راستدا؛ وهک له ناوه-

پيتی (ن) به شي وشه ی بيانی

ناتوړ اليست: فد؛ فرد؛ سروشت خواز؛ هوگری
 سروشت به تاييهت له نيگار کيشيدا.
 (ناتوړ اليست)
 ناتوړ اليسم: فرد؛ فد؛ ريبازيکي هونه ری
 نيکار کيشيه، که شوپگرانی هوگری سروشتن.
 (ناتوړ اليسم)
 نارپ سيزيسم: فد؛ فرد؛ اند؛ تد؛ نه خوشی خو
 به زیاتر له ديتران زانين و خو په سهندي و
 خوويستی. (نارپ سيزيسم)
 نازيسم: فرد؛ فد؛ اند؛ ټاموژهيکی رامیاری

عهسكهري و كوومه لايه تي كه له ئالمانيا
 پيگهات و له سهرينه ماي په گهز په رستي و
 تاكه حيزبي دامه زرا. (نازيسم)
 ناسيوناليست : فرد؛ فد؛ اند: نه ته وه خواز؛ باوه-
 رمه ند به هوژ و نه ته وه ي خو. (ناسيوناليست)
 ناسيوناليسم : فرد؛ فد؛ اند: نه ته وه خوازي؛
 پرواي له نه ندازه دهر به هوژ و نه ته وه ي
 خو. (ناسيوناليسم)
 ناشايسته : [ئاوه لئاو] (۱) ئالايه ق؛ ژي نه هاتي؛
 نه شياو. (ناشايست). (۲) ناشايست؛ ناپه سه ند؛
 به د؛ كر ي ت. (ناشايست)+
 نشيني : پاشگر به واتاي دان ي شتن و مانه وه؛
 شارن شيني؛ گوندن شيني. (نشيني)
 نوخته چين : ناوي جوړ ي ك نيگار كي شيه به
 خالي (پرو له په ناي يه ك و جارنا خالي
 بلاو بلاو). (نقطه چين)

نوشوست : [ناو] پوچوون؛ به چالدا چوون و
 قوپان و نيشتنی سهربان و عهرز؛ سهربانه كه
 نوشوستي كړدووه؛ داچووه؛ پوچووه. (نشست)
 نهسته عليق : عد؛ فد؛ [ناو] ناوي جوړ ي ك
 نووسينه، زياتر به قه لهم قاميش دهنووسري و
 زور په سه نده. (نستعليق)
 نه سخ : عد؛ فد؛ ناوي شيوه نووسينيكي ولاته
 ئيسلاميه كانه. (نسخ)
 ني ئوپان : [ناو] ته خته ي ده سكر د، له بره دار و
 چه سپ. (ئوپان)
 ئيسكافه : [ناو] جوړ ي ك قاوه ي هارپاوه كه
 حه وجه ي به دم كړدن و كولان دن نيه و له
 ناوي كولاتوو ده كر ي ت. (نسكافه)

هائومه گا : [ناو] مه یخانه. (میخانه)

هاتنه دهست : [چاوگه،ت] (۱) پاره هاتنه دهست: وه دهست که وتن. (بدست آمدن).

(۲) دهستکردنه وه و بهر هنگار بوونه وه:

کوره کان هاتنه دهست و شه پکی باشیان

کرد. (دفاع کردن) (۳) فیروون و شیوی و

شاره زایی بو ئه نجامی کاریک؛ رهوشتی

کار هاتنه دهست. (خبره شدن در کاری)

هاتنه سه ره په : [ناو،ت] بو داوخوازی

چوونه مالی که سی، زیاتر بو خواز بیی ژن

وکج. (خواستگاری)

هاتنه سه ره چوک : [چاوگه،ت] هه لسانه سه

چوک بو ولام دانه وه زیاتر ولام دانه وه به

توندوتیژی. (روی زانو بلند شدن برای جواب

دادن)+

هاتنه قهوام : خو گرتنی چیشته یا خوراک

تراو که به کولاندن دیته راده ی

دیاریکراوی ناماده بوون. (قوام آمدن)

هاتنه کوشتن : [چاوگه،ت] کوژران؛

کوژیان. (کشته شدن؛ کشته شدند)

هاتنه کهوان : [چاوگه،ت] نزیک بوونه وه

تاتیره پهس؛ (ب) رازیوون؛ هاتنه سه ربار؛

مهیل دان، نه گهر مه یلت له سه ره به راستی

ومره که وان. «هولکلوه». (براه آمدن)

هاری : [چاوگه] هارین؛ ورد کردن. (خرد-

کردن)

هارپ : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ئامیریکی

موسیقیایه وه ک چهنگ وایه و به قامک ده-

ژمندری. (هارپ)

هارژنگ : [ناو] ته نگز؛ چالووک. (سفیدخار؛

نوعی خار برای پرچین روی دیوار)

هارس : [ناو] تاوان؛ گوناخ؛ سووچ. (گناه)

هارمونیکا : [ناو] ئامیریکی موسیقیایه به فوو

لیده دریت. (هارمونیکا)

هارمونپوم : [ناو] ئامیریکی موسیقیایه به

فوو لیده دری. (هارمونپوم)

هاروژاندن : [چاوگه،ت] شیواندن؛

ئالوژاندن؛ هورووژاندن وه ک ئالوژاندنی

شاره ههنگه زاله. (آشفته کردن)

هاره بر : [ناو،یک] به ردی ده ستار و ئاش

چیکهر؛ وه ستای هاره دروستکهر. (تراشنده

سنگ آسیا)

هازی : [به ره می چاوگه] توانایی؛ به تاقه-

تی؛ به هیژی. (توانایی)

هاژیله : [ناو] حاجیله؛ حاجیله؛ کووژه که ی

چووک؛ قاوخی هه ندی زینده وه ری ده-

ریایی وه ک شه ی تانو که ی چووک. (پوسته

نوعی حیوانات دریایی)

هاس : [ناو] پهنگی قاوه یی ئاچخ به په له-

ی وردی په شه وه. (رنگ قهوه یی باخال های-

سیاه)

هاسر : [ناو] کاترمیر؛ دهمرمیر؛ سه عات.

(ساعت)

ها سراساز : [ناوت،] سه عهت ساز؛ کاتر میړ -
چیکه روه. (ساعت ساز)

هاشاول : [ناو] حاشاول؛ هیرش؛ به شه پرموه
بو چوون و په لاماردان. (حمله)

هاقیتی : (۱) فرېدراو. (پرت شده). (۲) فرېیدا؛
خستی؛ هاویشتی؛ هاویشتی (انداخت)

هاکوو : [بهند] هاتوو؛ له وانه یه؛ نزیکه؛
تهقاو؛ پرمگه؛ هاکوو گه یشته ئیره : هاتوو
گه یشته ئیره. (ممکن است؛ به زودی)

هاکی : اند؛ فد؛ فرد؛ هیندد: [ناو] یارییکه
وهک توپی پی؛ به لام به گوچانیکی تاییهت
له توپ دهری دوو چوری هه یه له سهر
عهرز و له سهر سه هوّل. (هاکی)

هاللو : (۱) [ناو، بک-ناو، بهر] تیوه پیچراو؛
له پام هاللوو : له پام ناللوو. (پیچیده شده).

(۲) [ناو] هوپمی گهرمی ناوړ؛ (هاللووی
خوشره له پلاوی) (گرمای آتش).

(۳) [ناو] چیشتیکی مزری قوره تیکراوه،
تاییهت به ناوچه ی سنه یه. (نوعی غذا با -
غوره)

هالای : < هه لای

هالتیر : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] میله یک له پول

که له ههر دوو سهره وه سفنگی تاییهتی
دهخړته سهر بو بهرز کردنه وه و وهرزش
کردن و کیهرکی. (هالتیر)

هالولک : جه ژانه. (عیدی)

هاله کوی : له کوییه؛ ههروها، (های له -
کوی و هان له کوی). (کجاست)

هالهینه : له وییه؛ نهو هتا له وی؛ له وینده -

رّیه؛ له وینه یه. (آنجاست)

هاملفه : (۱) [ئاوه لّناو] هاوولف؛ هاو جووت؛
هاوشان؛ لفه دووانه؛ جمک؛ (۲) هاو جووته؛

هاوشانه؛ (همتا؛ دوقلو؛ همتاست)

هامویر : [ئاوه لّناو] هاو فکر؛ هاوپا؛
هاو بیروړا؛ هاوباوهر. (همفکر)

هاندراو : [ناو، بهر] فیړکراو؛ بزویندراو؛ دنه -
دراو؛ هه ژیندراو؛ (تحریک شده)

هانگافا : [بهند] ههرئه وکاته؛ دهست به جی.
(فوری)

هانه هانه دای : [چاوگهت،] هوپ نیای؛
هاندان؛ دنه دنه دان. (تحریک کردن)

هاوناست : [ئاوه لّناو] هاوته راز؛ هاوشان.
(همسطح. هم شان)

هاواربه دم : (۱) [ئاوه لّناو] دهم به هاوار؛ که -
سیک که زور و زوو دهنکو داده خا. (۲) که -

سیک که قسه و پروداو له ههر جیگا ده -
گیړ یته وه. (خبر پخش کن)

هاواروداد : [ناوت] ههراوهوریا؛ قیژه قیژ.
(دادو هوار)

هاوال مندال : [ناوت،] په پرمول؛ ئوال -
مندال. (جفت)

هاوپایه : [ئاوه لّناو] هاوشان؛ هاوپله؛ هاو
دهره جه. (همپایه)

هاوجا : [ناو] ژنانی دووبرا بو یه کتر؛
هیورژن. (زن برادر شوهر)

هاوخوین : (۱) دوو یان چند کهس که
گروپی خوینیان یه ک جوړ بیت. (هم گروه -

خونی). (۲) هاوپه گهز؛ هاو نیژاد؛ (ب) خزم و
کهس. (هم خون)

هاوخه رچ : [ناو] چهند كهس كه پيکه وه
شت ده کړن يا ده چنه سه فهر و هه رکه س
به شه پاره ی خوۍ دده؛ دوو يان چهند هاو
مه نزل که له خه رجي مالد شهيکن.
(همخرج)

هاودل : [ئاوه لئاو + ناو] هاومه پام؛ يه ک
بير. (همدل)

هاوده ر : [ناوت] دراوسۍ؛ جينار؛ جيران؛
هاوسۍ؛ هاوسا؛ هامسا؛ هاوهيس.
(همسايه)

هاوده وړه : [ناوت] که سانيک که پيکه وه
به شداريان کرده له خويندنی بابۀ تيکی
فهنيدا يا پيکه وه سه ربا ز بووگن. (همدوره)
هاوړدانه وه : [چاوگه، ت] ناوړدانه وه؛
لاليکر دنه وه؛ (ب) کوښه ک و ټاري کار يکړدن.
(مساعدت)

هاوړه ننگ : [ئاوه لئاو] له پړنگی يه ک؛ هه -
فره ننگ؛ ويکچوويی. (همرننگ)

هاوسه رکه م : [ئاوه لئاو] که متر له ټاولان؛
(ب) که مده ستي؛ هه ژاری؛ نه بوونی. (کمتړ -
ازديگران؛ بينوايي.)

هاوسه نيړی : [ناو] هاوسه ري؛ زن و -
ميړ دايه تی. (همسری)

هاوقوتابی : [ناو] دوو يا چهند کهس که
پيکه وه له شوينۍ هاو وانه بووگن؛ هاوکه -
لاس؛ هاومه دره سه. (همدرس)

هاو کيش : [ئاوه لئاو] هاوسه ننگ. (همسنگ)
هاو کيشه : [ناو] هه فکيش؛ مو عاده له؛ په -
سته ييکی دوو به شي له ماتماتيکدا که به -
رانبه رن. (معادله)

هاونيۍ : [ئاوه لئاو] هاوناو؛ چهند کهس که
ناويکيان هه يه. (همنام)
هاوواتا : [ئاوه لئاو] دوو يا چهند وشه که
مانايکيان هه يه. (هممعنی)
هاوهل : [ناو] هاوال؛ دوست؛ ره فیق.
(دوست)

هاوهن : [ناو] هاون؛ هاونگ؛ ټاونگ.
(هاون)

هاويناو : [ناوت] ټاودانی ده غل له هه وه لی
هاويندا. (آبدادن کشت دراويل تابستان)

هاويه : [ناو] چه کوچيک که به کاره با يا به
ټاور گرم ده بيت بو له حيم کردن. (هاويه)
هايدی : تد؛ [به ند] هايدی؛ وشه ی هاندانه؛
زووکه؛ گورج به؛ خيراکه؛ له تورکی عو -
سمانيشدا همر به ومانايه يه. (زودباش)
هايوييهی : [چاوگه، ت] هه لسان له خه؛
وه ټاگا هاتن؛ وه خبه ره هاتن. (بیدارشدن)
هتد : < هه ته د

هچکار . [ناو] هچهار؛ بيباری سوور؛ بيه ر.
(فلفل قرمز)

هرچکی : [ئاوه لئاو] کار لینه هاتوو؛ بی ده -
سه لات؛ ناشايست؛ نالايه ق؛ نه شياو.
(نالایق)

هرشاندن : [چاوگه، ت] پېتن؛ پړاندن؛
قلمدانه وه (ريختن)

هروش : [ناو] پيرخه نیله؛ ورده ساوار؛
برویشی ورد. (خرده بلغور)

هشکه ساو : ټيشکه ساو؛ (١) [ئاوه لئاو]
ټاسمانی سامال و بی هه ور له کاتی هه وا
سارديدا. (آسمان ساف دروقت يخبندان)

وسرما(۲) [ناوت] ساوینی تیغ و تیز
کردنی به ههسان و زبره به بی پوون و چه-
ورهسان و ناو. (تیز کردن تیغ بدون چربی)
هلهلاندن : [چاوگه،ت] دراندن؛ کوئه-
کردنی لیباس و شپ کردن. (فرسوده کردن-
وپاره کردن)

هلهلین : < هلهلاندن

هناری : نهوک گیران؛ قورگ گیران و
قورسبوون له بهر خه م و گریان. (گلو-
سنگین شدن و گرفتن)

هنگودینگ : [ناوت] هنگودنگ؛ شکو و
شانازی؛ که بکه به و ده بده؛ دنگ و ف-
نگ. (دنگ و فنگ)

هوئوئو : نهوئوئو؛ وها؛ کاریکی وها بهر چاو؛
ئاوا. (اینطور و چنین؛ چشمگیر) +

هوئیل : [ناو] ئوئیل؛ میوانخانهی موئی
پوژ. (هتل)

هوچکچی : [ناو] کشمیش : (کشمش)
هوئانهوه : [چاوگه،ت] گه پراندنهوهی گا-
جووت له جه مسهری گاوخاندا؛ (ب) بادانه-
وه و قسه گوپان. (برگرداندن ورزا در-
موقع شخم)

هوړقوړنای : [چاوگه،ت] ههلقوړاندن؛ هه-
للووشین و قوړه لی هیئان. (هورت کشیدن)
هوړکراندن : [چاوگه،ت] هه لکراندن.
(حالت آتش زدن مو)

هوړگپاندن : [چاوگه،ت] هه لکردنی چرا و
ئاگر؛ گپاندن؛ پیکردنی چرا و ئاگر..
(روشن کردن آتش)

هوړترووشکنای : [چاوگه،ت] هه لتروو

شکاندن. (نشاندن بحالت چمباتمه)

هوړترووشکیای : [چاوگه،ت] هه لترووشکان.
(چمباتمه زدن)

هوړتهوبه ره : [ناوت] له کاتی جووت کردندا
بو خستنه سهر هیلی جووت به گا جووت
دهوئری. (ب) هاتوچووی زوړ پیکردن. (بیا و
برو) +

هوړدی : [ناو] هوړدوو؛ له شکر؛ سپا؛ (اردو)
هوړزای : [چاوگه،ت] هه لسان؛ رابوون؛ هه-
ستان؛ وه خه بهر هاتن. (بیدار شدن)

هوړشین : [چاوگه،ت] هه لچوونی تراو له سهر
ئاوړ. (کف کردن غذاروی آتش)

هورمز : [ناو] گیای گوژروان. (گیاه، گل-
گاوزبان)

هوړمیس : [ناو] هوړمیسک؛ فرمیسک؛
ئه سرین؛ پوئندک. (اشک)

هوړمیسک : ئه سرین؛ فرمیسک. (اشک)
هوړوگیلان : [چاوگه،ت] وهرگه پراندن؛
زفراندن؛ هه لگه پراندنهوه؛ پاچقه کردن.
(برگرداندن؛ ترجمه)

هوړه : [ناو] (۱) کوئترین ستایشی ئه هورا
مهزدا به دنگ هه لپرین. (۲) پاشماوهی
په سمی هوړه که جوړیک ئاوازه به شیوهی
خویندن و (لاسابی کردنهوهی خویندن)
کهوه. (نوعی آواز کهن)

هوړه ۲: ئه ورو له جیاتی شیعی گازه
کردن و ستایش، شیعی دلداریش ئامیته-
ی هوړه بووه و له ۲۲ شیوه ئاههنگی
هوړهی ته مهن چوار ههزار ساله ته نیا ۱۳
یان ماون.

هوڙه گورگي: [ناوت،] گورگه زى؛ باران و
خوڙ پيڳه وه. (باران باريدين درموقعيڪه آسمان
آفتابي است)

هوڙ هوڙه: [ناو] قوڙ قوڙه؛ مه زره قى ناو به-
تال ڪه دهنگي ليو هدى. (مزراح ميان تهى)
هوڙيال: [ناو] هوڙي ڪهر؛ ڪهر ڪوڙگ؛ جاشه
ڪهر. (ڪره خر)

هوڙه بانه: [ناو] گويزه بانه؛ شت به خشينه-
وه و سه دهقه ڪردن بو بيستنى گوى و قسه
ڪردنى منڊال و ساغى گوى و زباني.
(سور دادن به اميد گوش وزبان نوزاد سالم-
بودن)

هوڙى: [ناو] وه رزاي يه خته نه ڪراو؛ ڪه لى
دمبه. (گاواخته نشده)

هوڙه: [وته] هوڙا؛ ههروه ڪوو؛ له-
گوين؛ مينا؛ چه شن؛ وينه. (مانند؛ همانند)
هوڙترمر: [ناو] گيانله به ريكي زور زه لامه
له جنسى فرنده، به لام هه لافري.
(شتر مرغ)

هوڙهنگ: (۱) [ناو] منڊال مردوو. (بچه-
مردہ). (۲) [ئاوه لئاو] زير هڪ؛ زانا. (دانا)

هوڙهڪل: [ناو] بليمهت؛ هه لکه وته؛ پسپوڙ
و فرمه زان. (نابغه)

هوڙل برينه وه: [چاوگه، ت] دمرهينانى گه-
مره له هوڙلى مالت. (جمع آورى تاپاله-
فشرده شده از کف تويله)

هوڙلاک: [ناو] هوڙلمان؛ هوڙترک؛ گهده؛
مه عده؛ ورگ؛ ٿوور. (معهده)

هوڙلالى: [ناو] گهون؛ گوينى. (گون)
هوڙلتكى: [ناو] جوڙلتى؛ ديڙه ڪانى. (تاب-

بازى)

هوڙله وه: [ناو] ڪه مڪوڙله وه؛ ڪه مڪوڙله گويز؛
تويڪله شينه ڪه ي ڪويز، ڪه له پهنگ
پڙي و پهنگ سازيدا ڪه لکى هه يه. (پوسته
سبز گردو)

هوڙما: [ناو] خدا. (يزدان)
هوڙما: [ناو] ڪه شڪه خوڙه؛ بالنده پيڪى
سپيه و سه ربالى پهشه و گوشت خوڙه.
(هما)

هوڙمان: [ناو] سه روکى سپا؛ فه رمانده؛
ناوى پياوانه. (فرمانده سپاه. اسم مردانه)
هوڙناوه: [ناو، بهر] شتى وهڪ موورو و به
پڙسمانه وه ڪراو. (رشته شده). (۲) هه لبه-
ستى شيعر. (رديف شده؛ سروده شده)

هونه رپه رومر: [ئاوه لئاو] لايهنگر و بار-
هينهرى هونه ر و هونه رمنه. (هنر پرور)
هوود: اند؛ فرد؛ فد: [ناو] هه واگيشى ڪاره-
بايى زياتر له سهر ڪوانووى چيشتخانه
داده مهرىت بو هه لکيشانى هه لم و بوڻ و
دووه ڪل. (هود)

هووده: [ناو] موفا؛ سوود؛ قازانچ؛ دڙى
بيهووده و بى موفا. (سود)

هوورات: ف. مان. (۱) بيرموهري؛ هوور-
مان؛ (خاطرات) (۲) بوڻ خوش؛ (خوشبو)
(۳) ناوى گوڙيڪه (نام گلى است)

هوور ڪه موور ڪ: [ناوت،] ورده و پرته؛
ورتڪ و پرتڪ. (خرده مرده؛ ريزه ميزه)

هووندا: [ئاوه لئاو] ٿووندا؛ وندا؛ ون؛ گوم؛
بزر. (گم)

هه پله هورج: حه پله هورج. < هه پهنتى

هه‌پله‌گو: [ئاوه‌لناو] چه‌قه‌ سرو؛ پر‌پیز؛ چه-
نه‌ در‌پیز؛ هه‌له‌ پاس. (پر‌حرف)
هه‌په‌لوک: [ناو] گیای قیز‌ب‌له؛ هه‌په‌لوک.
(نام‌گیاهی‌است)
هه‌په‌نتی: [ئاوه‌لناو] چه‌په‌نتی؛ زه‌به‌لاح؛
زل‌حو‌رت؛ زل و زه‌به‌نده. (لنده‌ور)
هه‌تاف: [ناو] هه‌تاو. (۱) پوژ؛ جه‌غزی پوژ
به‌ عاسمانه‌وه. (خور‌شید). (۲) خوژ؛ تیشکی
پوژ. (اشعه‌خور‌شید)
هه‌تاکه‌ی: (۱) [به‌ند] تا؛ هه‌تاکوو؛ هه-
تاکه‌ی تو له‌وینه‌ بیت من ناییم. (تاوقتی-
که). (۲) هه‌تا چه‌وه‌ختی، هه‌تاکه‌ی له‌ سه‌فه‌ر
نایینه‌وه؛ تاکه‌نگی له‌ سه‌فه‌ر نایینه‌وه.
(تاچه‌وقت)
هه‌تک‌که‌ر: [ناوبک] نه‌تک‌که‌ر؛ ئاب‌روبه‌ر.
(رسواکننده)
هه‌تلی: [ئاوه‌لناو] هیتلی؛ بی‌شهرم؛ بی-
حه‌یا؛ مروقی په‌ست. (بی‌حیا)
هه‌ته‌د: له‌ ئاخ‌ری په‌سته‌دا به‌ واتای هه‌تا
دوایی؛ زیاتر له‌ گه‌ل سی‌ خالدا یان هه‌تا-
د... یان هتد... (الی‌آخر...)
هه‌ته‌رپ: چاو‌یک که‌ هی‌زی دیتنی شتی
زو‌ر دووری هه‌بیت. (چشم‌دوربین)
هه‌تیه: [ناو] (۱) ئامرازی جی‌گای پیچ
دروست کردن له‌ دهره‌وه و ناوه‌وه‌ی
لووله‌ی کانزادا. (حدیده). (۲) پارچه‌ پولا-
یی‌که‌ به‌ چند کونه‌وه له‌ گه‌وره تا چکوله
بو‌ باریک کردنه‌وه‌ی ته‌ل و سیمی ئامیری
موسیق. (حدیده). (۳) ئامرازی ته‌لی زیر و
زیو دروست‌کردن له‌ زیر‌پ‌نگه‌ریدا.

(شف‌شاهنج)

هه‌تیه: [ناو] کول؛ ئامیری ده‌قدانی
قوماش به‌تاییه‌ت بو‌وزوی رانک‌و‌چو‌غه.
(نوعی‌اطو)
هه‌جامه‌ت: له‌ حه‌جامه‌تی ئارموی کورد
کاری بو‌وه‌ واتا که‌له‌ شاخ‌گرتن. (حجامت)
هه‌جه‌ت: [ناو] حه‌جه‌ت؛ به‌ل‌گه؛ ده‌لیل؛
نیاز؛ پی‌ویست؛ بو‌ی هه‌یه‌ له‌ (حوجه‌ت
یان (حاجه‌ت)‌ی ئاره‌وی کورد‌کاری
بو‌ویست (دلیل؛ نیاز)
هه‌دلان: [ناو] نه‌خوشینی په‌شه‌ولا‌خه.
(نوعی‌مرض‌گاو)
هه‌رسین: (۱) ناوی بازپ‌یکه‌ له‌ هه‌ریمی
کرمانشان (نام‌شهری در استان کرمانشاه)
(۲) هوورسین؛ خو‌رسین؛ خو‌ر هه‌لات؛ پوژ
هه‌لات (مشرق)
هه‌ر له‌بر نه‌کردنه‌وه: نه‌زانینی جیاوازی له
به‌ینی کرمی ساقه‌تی تووتن و بر‌که‌ی تو-
وتندا. (ب) نه‌زان وتینه‌ گه‌یش‌توو. هاوتای
قول به‌ فول حالی بوون. (کنایه؛ نادانی)
هه‌راج: [ناو] (۱) فروشتنی شت‌ومه‌ک
به‌ که‌مترین قیমে‌ت؛ ماله‌ که‌م هه‌راج کرد
واتا هه‌رزان فروشم کرد. (۲) هه‌راج
جو‌ریک (مه‌زات یا مه‌زاده) که‌ شت ده-
فروشری به‌ که‌سی که‌ له‌ کو‌په‌دا زیاترین
قیمه‌ت پیشیناریکا. (حراج)
هه‌راز: [ناو] ها‌تو‌چو و شه‌کانه‌وه‌ی شتی
ئاو‌یزان؛ وه‌ک ئاونگی هه‌ندی کاتزمیری
دیواری. (ا‌ونگ)
هه‌رال: [ئاوه‌لناو] به‌ره‌ل؛ بی‌عار؛ بی‌کاره؛

خوښگوږاو؛ غمړه و لووت بهرزی بی جی.
(بیعار؛ ول)

هراله برهم : < هراله برایمه.

هر او : (۱) [ناوه لټاو] گوښاد؛ بهر فره وان.
(گښاد). (۲) [ناو] گیایکه له ناو گه لاکه یدا
کرمیک ده ژى که ئاژال به خوار دنى ده -
مرى. (نام گیاهی است) +

هر پره چوون : [چاوگه، ت] هر پره چشین؛
هه لاسان؛ ناوسان؛ هه لاسان؛ په نمان؛
ماسین؛ باکردن. (باد کردن)

هر جوول : [ناو] جوړیک کولله یه. (نوعی
ملخ)

هر دک : هه تک؛ هر دووک؛ هر دوو؛
هر تک؛ هر دک دهستی شکا : هه تک
دهستی شکا. (هر دو)

هر دمه بيله : [ناوه لټاو + ناو] زه وینى بی -
داهات؛ زه وینى بی خاومن و چول و به پره -
هووت. (زمین بیهاصل و برهوت)

هر دى : شاعیرى ناسک خه یال و
بیرتیزى کورد، که له نویسینى نه م وشه -
دانه دا هاندهرم بوو بو تیکوشان و نه ترسان
له پرخنه، و پای و ابوو که هر وشه له سهر
زارى جه ماوهره سامانى خو په تى ته کهر
وشه که بیانیش ییت. (شاعر کرد استاد احمد
هردى)

هر دین : [چاوگه، ت] هر ژین؛ جوی بوونه -
وه؛ جیا بوونه وه؛ له یه ک تر ازان. (جدا شدن)
هرز : [ناو] فریس؛ هه ریس؛ هه ریز؛
فریزوو. (فریس)

هرزه مهرهس : [ناو، ت] سپلوت یا تانجی

که پست ده کرى و هه رکس پای کیشى
پست ددها و اتا به شویندا ده پروا. (تازی که
بارشته قلاده به دنبال هرکسى راه ییافتد)

هرزه گیل : [ناوه لټاو] حاله تى بیکار
سوورانه وه و گه پان؛ گافقه لیش. (هرزه -
گرد)

هر ژین : < هر دین

هر ساندن : [چاوگه، ت] فیر کردن. (یاددا دن)
هر رسته فره پهنکی : [ناو، ت] هر رسته له ئا -
ردى بی سپوس که به دزگا و مه کینه
چی ده بییت. (ماکاروونى. (ماکارونى)

هر کوپى : (۱) هر کوپى. (هر کوهى).
(۲) هر کوپى؛ هر کوپنه یک؛ هر کوپنه -
ییک؛ هر جیى؛ هر جیگایى. (هرمکانى)
هر کوپى : < هه کوپى (۲)

هر کیشه : [ناو، ت] بارانى په له؛ هیشه نم.
(بارانى که به اندازه حدود بیست سانت زمین را -
ترکند)

هر گه له : [ناو، ت] که ره گهل؛ (ب) جه ماوه -
ریکی وه پاشکه وتووى نه زان. (گله خر)
هرم لیسین : [چاوگه، ت] هه لم لیسین؛ هه -
لم ژین؛ هه لم ژتن؛ وه ک مژینى ناوی هه نار
و میوه. (مک زدن)

هر مه لى : هر مه یژه؛ هر مه وژه؛ هر
مه وشه؛ هر مه بیژه. (هى نگو).

هرمه لى : [ناو] هه لمه له؛ هه رمه له؛
گوله هیرو. (گل ختمى)

هرمه نى : نه رهنى. (ارمنى)
هرنه بی : (۱) هرنه وى؛ تو قهت نه بی.
(هیچ گاه نباشی). (۲) هرنه بی؛ به لانی که -

مهوه. (لااقل)

ههړنهمووت: [ئاوه لئاو] بوگه ننی شتی ترشاو
و گهنیو: بوی زور ناخوش. (بوی بسیارید)
ههړوگیف: [ناو] عهړوگیف: زهړاندن و
جووته خستن و هه لاتی کهر. (ب) نه-
ړاندن و گوړاندن و خو تووړه کردن.
(عروگیف)

ههرووشا: [ناو] کهرویشک؛ ههرووشه؛ که-
وریشک. (خرگوش)

ههروهړ: جوړیک هه لپه پینه. (نوعی رقص)
ههړمبان: [ناو] ههړگه بان؛ قوړمبان. (گل-
اندود کردن بام)

ههړه زانی: [ناو] جو لانی؛ جو لانه کردن.
(تاب بازی)

ههړه شین: [چاوگه] ههړه شیان؛ خراپ-
بوون؛ له ناوچوون. (از بین رفتن)

ههړه گ: [ناو] ههړه ت؛ جهنگه؛ تاف.
(نوغان؛ به وقت؛ گرم گرم)

ههړه گه وړه: (۱) [ناو] کهړه گه وړه. (خربزرگ)
(۲) [ئاوه لئاو] زوړمه زن؛ زوړگه وړه؛ هه له-
گه وړه؛ ههړه گه وړه. (خیلی بزرگ)

ههړه مک: [ئاوه لئاو] نه سستیور؛ نه زوک.
(نازا)

ههړه مه خه رج: [ئاوه لئاو] هه له خه رج؛ ده-
ست بلآو؛ ده ست پیوه نه گر؛ نه بله خه رج.
(ولخرج)

ههړه نگ: [ناو] هیز؛ تابشت؛ تاقه ت؛
خوړاگری. (توانایی)

ههړه ههړه: تیره شاخیکه نزدیک هه ورامانی
تهخت. (اسم سلسله کوهی است در اورامان)

ههړیژن: [ناو] ههړه ژن؛ ثانیشک؛ بن ثا-
نیشک. (آرنج)

ههړیس: [ناو] ههړیز؛ فریزوو. (فریس)
ههړیسان: [چاوگه ت] قرنچیان پیستی
له ش که خوینی تیزاییت؛ کونجرین.
(خونمر دگی بعلت ضربدیدگی و فشار روی
پوست)

ههړیل: [ناو] جاو؛ خام. (کرباس)
ههړینگا: [به ند] ههړگا؛ ههړینگا وایه؛ که
وایه. (حالا که)

ههړه زارفند: (ب) به فیل و تله که؛ کلآوباز؛
حوقمباز. (حقه باز)

ههړه زاره: [ناو] لوښه؛ باری. (اهرم)
ههړه زاره: ناوی هوژیکي گه وړه ی کورده له
نه افغانستان. (نام ایل بزرگی از کردهای
افغانستان)

ههړه زاره دوولایی: [ناو ت] هاتوچوی که وړو
یشک له به فردا به سهر شوینی خویدا بو
چهند جار، که شوینی خوی له راو که ران
تیکده دا و له پاشان به چهند قه له مپاز
خوی له و شوینه دوور ده خاته وه. (نوعی-
ردگم کردن خرگوش بر روی برف)

ههړه کیوی: [ناو] ههړه کیوی؛ گیاییکی
بوون خوشه؛ کولیراوی گه لاکه ی بو سهر-
ئیشه (میگرین) باشه و مایکی هوورگ
کوژی تیدایه. (آویشن کوهی)

ههړه زار: ناز ناوی ماموستا عه بدولپه حمان
شهره فکه نندی زبانزان و شاعیر و پاچقه-
زانی کورده که هه نېانه بوړینه و چهن دین
دیوانی شیعر و نوسراوه و پاچقه، به جیما

وی ژيانی پر بایه‌خی شه‌وبلیمه‌تیه.
 (تخلص دانشمند بزرگ کرد)
 هه‌ژخوه‌کەر : [ئاوه‌لناو] هه‌ژ له‌خو‌کەر؛ خو-
 پسه‌ند؛ خو‌ویست؛ له‌خو‌بایی؛ لووت‌به‌رز.
 (خودخواه)
 هه‌ژگوه‌ژال : [ناوت] هه‌ژگوب‌ژال؛
 هه‌ژگه‌ل؛ چیلکه‌وچه‌ویل؛ پرو‌ووش.
 (شاخه‌های خشک و باریک درخت)
 هه‌ژمه‌ت : [ناو] هه‌جمه‌ت؛ هه‌یبه‌ت؛ له-
 تاو؛ په‌روش؛ ترس. (هیبت، ترس)+
 هه‌ژه‌ژوک : له‌رزوک. (مبتلا به مرض-
 رعشه)
 هه‌ژیا : [ناو] هه‌ژدیها؛ هه‌ژیا؛ هه‌فی. (اژدها)
 هه‌ساره‌ژمار : < گول‌پرشنگ.
 هه‌ساره‌ی گه‌ج‌ه‌شون : نه‌ستیره‌ی گه‌له-
 شوین؛ به‌ردی نه‌ستیره‌یی که ده‌خوشی و
 کلکی‌کی گه‌رداری به‌پاشه‌وه‌یه. (شهاب)
 هه‌ساوی : [ناو] هه‌ساوی؛ جسته‌که‌ریکی
 به‌کار و به‌هیزه. (نژاد نوعی خرپر قدرت)
 هه‌ستوون : [ناو] ویستوون؛ کو‌له‌که. (ستون)
 هه‌ست‌ه‌ورووژین : [ئاوه‌لناو] هه‌ست‌بزوین.
 (حس برانگیز؛ مهیج)
 هه‌سته‌وه‌ری : [ناوت] هه‌ستیاری؛ هه-
 ستوکی؛ هه‌ست ناسکی؛ چاو‌م له‌به‌ران‌به‌ر
 تیشکی خو‌ژدا هه‌ستیاره : هه‌سته‌وه‌ره‌یان
 هه‌ستوکه. (حساسیت)
 هه‌سروه : [ناو] خه‌سوو. (مادرزن)
 هه‌سووره : [ناو] خه‌زووره. (پدرزن)
 هه‌شامه‌ت : [ناو] هه‌شامه‌ت؛ ئاپوره‌ی جه-
 ماوهر؛ کو‌مبوونه‌وه‌ی زو‌ری خه‌لک. (انبوه)

(جمعیت)
 هه‌شت گول : [ناو] کاتی که گه‌نم یان ده-
 غل ته‌واو گول ده‌کا. (هنگام خوشه‌بستن-
 گندم)
 هه‌شت‌پهل : [ناو] هه‌شت پالو‌و؛ هه‌شت
 سووچ؛ هه‌شت گو‌شه. (هشت گوش‌هشت-
 پر)
 هه‌شتی له‌مشتی : به‌شی‌ک له‌شتی‌ک؛
 نمونه له‌هه‌ر شت. (نمونه‌چیزی)
 هه‌شنبو‌ژ : [ناو] شین‌بو‌ژ؛ بو‌زی مه‌یله‌وشین.
 (رنگ تیره‌مایل به‌آبی‌ستور)
 هه‌شینوک : [ناو] سوور‌یجه؛ سوور‌یژه.
 (سرخچه)+
 هه‌فان : [ئاوه‌لناو] هیلاک؛ ماندوو. (خسته)
 هه‌فاندن : [چاو‌گه‌ت] هیلاک کردن؛
 ماندوو کردن. (خسته‌کردن)
 هه‌فته‌جو‌ش : [ناو] هه‌وجو‌ش؛ کتری گه‌وره
 له‌جنسی مه‌فره‌ق. (کتری بزرگ از مفرغ)
 هه‌فت‌خه‌ت : [ناو] [ئاوه‌لناو] له‌قه
 دیما ته‌وکات که شه‌راب خواردنه‌وه مه‌باح
 بووه له‌جیگایی به‌ناوی مه‌یخانه‌شه-
 راییان ده‌خواردنه‌وه، که‌سی‌کیش که
 ساقییان پی‌ده‌گوت به‌ئامیر‌یکی (په-
 ردا‌خیک)ی هه‌وت هی‌ل بو‌موشته‌ریه‌کان
 شه‌رابی تی‌کردوو و ته‌و ساقیه‌ئاگاداری
 راده‌ی شه‌راب خواردنه‌وه‌ی هه‌ر که‌سی‌ک
 بووه و به‌قه‌را توانای (هه‌ر که‌س) له‌پووی
 هی‌له‌کانه‌وه بو‌ی تی‌کردوون، که‌سی‌ک که
 ته‌وپه‌ری توانای خواردنه‌وه‌ی هه‌بووایی‌ت
 هه‌تا هی‌لی هه‌وته‌م بو‌ی په‌رده‌کرد، ته‌و

وشه یه ماوه ته وه و به که سانیکیان گوتووه
 که پالھوان و به هیز بووگن و نیمرو واته ی
 گوړاوه و به که سانیکی زیرک و فیله باز ده
 وتریت حه وخه ت. (هفت خط)
 ههفت پرنګ : [ئاوه لئاو] حه و پرنګ
 (ب) مروقی کلاوباز که هه رده م خوئی به
 پرنګی نیشانده دا. (هفت رنگ)
 ههفت زمان [ئاوه لئاو] : حه و زمان (ب)
 مروقی ماستاو کهر و پرباز و زمان باز،
 زمان لووس. (زبان باز)
 ههفت سین : [ناو] سفره ی جه ژنی نه وروژ
 که حهوت شت یا خوراک که هه ول پیتی
 ناوه که یان (س) بی له سهر سفره داده نین.
 (هفت سین)
 ههفتووه : [ناو] نه فتاوه؛ تافتاوه. (آفتابه)
 ههفته بیجار : [ناو] حهفته بیجار؛ جوړیک
 ترشیاته که چند جوړ سه وزی و بهری
 گیای تیده کهن. (هفته بیجار)
 ههفته و : [ناو] نه فتاوه؛ لوولینه ی مسی؛
 ههفتووه. (آفتابه)
 ههفتو و : [جیناوی] یه کودوو؛ ههفتو دوو؛ یه-
 کترین؛ یه کتر. (همدیگر)
 ههفره سمن : [ئاوه لئاو] ههفت جنس؛
 هاو نیزاد؛ هامر سمن؛ هاو پره گز. (هم نژاد)
 ههفگه ل : [ناو] پشتیوان؛ یارمه تی؛ هه-
 واداری به کو مه ل. (پشتیبانی) +
 ههفتو : [ناو] نیریه کیوی؛ که له کیوی. (گل-
 کوهی)
 ههف هیسی : [ناو] هاوسا؛ هاوسی؛ جینار؛
 جیران؛ هامسا. (همسایه)

هه فیساندن : [چاوه ت] هه رساندن؛ فیر-
 کردن. (یاد دادن)
 هه فیسین : [چاوه ت] فیر بوون؛ هه رسین؛
 فیر بوون. (یاد گرفتن)
 هه فین : [ناو] هه وین؛ نامیان. (مایه)
 ههقه : [ناو] توخله هیلکه؛ توپکلی هیلکه؛
 قاخکی هیکی. (پوسته تخم مرغ)
 ههقه په له : [ناو] حهقه په له؛ بارانی نیوه
 راست مانگی پاییز. (باران آبانماه)
 هه کل مه کل : [ناو] مندالان پایان پاده-
 کیشن و یه کیکیان به ئاهه نګ ده لی هه-
 کل مه کل کلکافوکی زهر د و سوور و شه-
 ماموکی میخم کوتا میخ هه لبه زی تیکه-
 ی چه پم ئاله مه گزی و لهویدا ئیشاره ی
 به هه پاییک کرد، هه لده کیشریت هه تا
 ته نیا پای که سیک ده میئته وه که سهرکه-
 وتووی کایه که یه. (آچین و واچین)
 هه ل : [پیشگری کار (فیل)] وه ک هه لپه-
 رین، هه لبه زینه وه، هه لخنه وه. (بیشوند)
 هه لازیان : [چاوه ت] هه لازیان؛ هه-
 لپشکووتن؛ وه ک هه لپشکووتنی لیو؛ لیو-
 هه لازیان. (مانند تبخال لب)
 هه لاله برایمه : [ناو] گوله شلیز؛ شلیزه. (لاله-
 واژگون)
 هه لاهو خور : [ناو] مور؛ مورانه؛ جووله وه-
 ریکه میملی قوماش و خورییه. (بید)
 هه لاپویدراو : [ئاوه لئاو + ناو، بهر] ده-
 رهاویژراو؛ داپراو؛ جیاوه بوو؛ فریدراو.
 (جداشده؛ پرت شده)
 هه لای : [بهند] هیشتا؛ حه لای؛

هالای، هیژ. (هنوز)

هه لای هیل : [ناو] ماره کوژه؛ گیای هه لا-
هیل ماکیلی ژه هراوی تیدایه به ناوی
(ئارسنیک) که کوشه نده ییکی بی-
عیلاج.ه (شوکران کبیر)

هه لبرووسقان : [چاوه، ت] (۱) پفاندن و له
دهست سهندن. (از دست کسی ربودن).
(۲) هه لگه پانهوهی شیر و دوخهوا. (بریدن-
شیر). (۳) په رنگ په پین و په رنگ به پرووهوه-
نهمان له ترسان یان هه ر شت. (رنگ-
پریدن). (۴) قرتیان؛ گیای بزار قرتیان و
به ریشه وه دهرنه هاتن. (قطع شدن)

هه لبه زینه وه : [چاوه، ت] (ب) داچله کان و
سله مینه وه. (شکه شدن؛ از جا پریدن)+
هه لپه پاندن : [چاوه، ت] (۱) په رتاوتن؛ سه-
ر قرتاندن. (قطع کردن). (۲) په خساندن.
(رقصاندن)+

هه لپه ژنین : [چاوه، ت] هه لپاچین؛ په-
رتاوتن. (کوتاه کردن؛ قیچی کردن)
هه لپه هه لپ : [ناو، ت] زور له ز کردن له
کاتی خواردندا. (باعجله غذا خوردن)

هه لچنراو : [چاوه، ت] (۱) چنراو؛ ناوی
چیشه که هه لچنراوه. (تمام شدن آب و بخار-
شدن؛ جوش رفتن آب غذا). (۲) به پیکو پیکی
له سهر یه ک دهسته کراو و دانراو. (چیده-
شده)

هه لچی : [ناو، کارگ؛ قارچک. (قارچ)
هه لخراندن : [چاوه، ت] خر کردن هه ر-
شت؛ گوپ پر له با کردن بو کایه ی په له-
بیتکه لیدان. (کروی کردن و پرباد کردن-

له پ)+

هه لداشتن : [چاوه، ت] (۱) لای کردن به
که سیک؛ هه لفریواندن. (قریب دادن)
(۲) فرپیدان له به رزیه وه بو خواره وه (۳) ده-
ستبه سه رکردن دوور خسته وه. (از بالا پرت
کردن؛ تبعید)

هه لدانه وه : [چاوه، ت] کوگا کردنه سه-
ریه کی دهغل یان هه ر شت؛ خه رمانی
هه لداوه ته وه. (تلمبار کردن غله) (۲) به-
رز کردنه وه؛ وه ک کوش هه لدانه وه و به له-
ک ده ر خستن؛ په رده له سه ر لابریدن.
(بالا زدن)

هه لزرینگاندن : [چاوه، ت] زرینگاندنه وه؛
گوژه و دیزه ی کوڼ و بوڼ گرتوو دیسان
به ناوړ سوور کردنه وه. (پختن مجدد ظروف
سفالی)

هه لزه قین : [چاوه، ت] هه لزه قیان؛ هه لزو
قین؛ توقله کردن. (باد کردن؛ حباب شدن)
هه لزه لین : [چاوه، ت] هه لزه لیان؛ هه-
لخلیسان؛ (بو ی هه یه له گه ل زه لله کردندا
پیوه نندیکیان هه بیته) (سر خوردن)
هه لاس : [ناو] هیسر؛ نه سرین؛ فرمیسک.
(اشک)

هه لسو بنیش : [ناو] هه لسو که هوت؛ هاموشو.
هاتوچو. (آمدورفت)

هه لسو وړاندن : [چاوه، ت] (ب) به ریوه
بردنی کاری پیکخواو پیک. (اداره کردن)+
هه لسیان : [چاوه، ت] هه لسان؛ پابوون؛ هه-
ستان؛ وه ک: لافاو هه لسان. (پاشدن؛ آمدن)
هه لفریوین : [ناو، بک] خاپین؛ فریو دهر.

(فريب دهنده)

هه لکالين : هه لکالان؛ تووړه بوون له که-
سيک؛ تووک ليکړدن. (بدو بيراغ گفتن) +
هه لکړاندن : [چاوگه، ت] (ب) هه نديکي که م
له مبه ستيک تيگه يشتن. (درک اندک از-
مطلبي، جزئي درک کردن) +

هه لکړدن : [چاوگه، ت] (۱) ده ست پيکړدن
با. (شروع شدن و زدين باد). (۲) گلوله به ن هه
لکړدنه سهر يه ک. (کلاف پيچيدن) +
هه لکړاندن : [چاوگه، ت] مريشک و سه-
روپي دواي پاک کردن به سهر ناورداگرتن
و هه لکړاندن و هه لپړواندن پهل و سووه
ورده کاني. (سوزاندن موي کله پاچه پاک شده)
هه لکلوشان : [چاوگه، ت] خوراندن به نه هييم؛
هه لکړاندن (تبندي خاراندن)

هه لکووچان : [چاوگه، ت] هه لټرووشکان؛
هه لټووته کان؛ زياتر بو سپلوته. (چمباتمه)
هه لگر : (۱ ب) [تاوه لټاو] شياو؛ شان هه لگر؛
له باراندا بوون. (شايشته) (۲) [تاو، بک] به-
رز که رموه؛ که سيک که هه لده گريټ.
(کسيکه برميدارد)

هه لگرته : [ناو] له ياربي ميشين دا دژي
خشکيه واتا هه لټات به هه وادا بو ميته
يان هه لټاتي حريف فريدان. (تيله پرت-
کردن هوايي)

هه لگوفين : [چاوگه، ت] گهوزاندن؛ وه کوو
: سه گ که نيچير له خوټ و مرده دا و ده
يخلافينيته وه. (مچاله کردن و غلطاندن) +
هه لگويزان : [چاوگه، ت] دهر دان؛ خاليگر
دن، زياتر بو تراو وهک ناوي ههوز هه-

لگويزان. (خالي کردن)

هه لگه پيان : [چاوگه، ت] سهر که ووتن؛ به کيودا
هه لگه پيان : هه لگه پان. (صعود)
هه لگه پين : [ناو، بک] (۱) تموهي سهر ده خا.
(بالا برنده). (۲) زفر پين؛ به راوه زوو که روه ر
چه رخين. (برگرداننده؛).

هه لگيرساندن : [چاوگه، ت] هه لگرساندن؛
ناور کردن هوه. (ب) ناشووب نانه وه و بهرپا
کردني فيتته. (آتش روشن کردن؛ فتنه-
بياکردن)

هه لټاو بگر : [ناو، ت] کيشه و هه راوه وريا.
(درگيري و داد و هوار)

هه لټووشين : [چاوگه، ت] (۱) هه لټوپړاندن و
خواردنه وه. (نوشيدن). (۲) هه لټوپړاندن به
دهنگ و سه داوه. (هورت کشيدن)

هه لماشتن : [چاوگه، ت] هه لمالين؛ وهک
قول هه لکړدن. (بالا زدن)

هه لمالان : [چاوگه، ت] سهرپوش له سهر
لاچوون؛ له زور جيډا هه لمالان و دامالان
يهک واتان و هه ندي جاريش دژ واتان
(پروو به خوار و زوور)؛ سهرپوش دامالان؛
پيستي دهستم هه لمال راوه : پيستي دهستم
دامال راوه. (لغزیدن)

هه لمه قووته : [ناو] تلياوناوين؛ قامکي ناوه-
پاست؛ زړه نه قووته؛ بالابه رزه؛ قامکي
قووتي. (انگشت وسط)

هه لمه دوو : [ناو] هه لمي گهرمي دوو که ل؛
بوقي گهرمي ته ره شو دار؛ شهرجي.
(شرجي)

هه لمه دووگ : [ناو] هالاوي گهرمي چه-

ورایی و دووگ. (بخارچربی)

ههلمه قووت: قووتدانی بهلهز؛ قووتدان به
یه کجاری و به توندی؛ قووتدان به گرمی
و سارد نه کردنهوهی خوراک. (خوردن-با-
عجله و گرما گرم)

ههل وپهل: [ئاوه لئاو] زورکولان و له بهر یه-
ک چوون؛ بوئی ههیه که (ههل) ی ئارموی
و پهل ی به واتای (کووت ولهت) ی کوردیه وه
دروست بووپیئت. (لهشدن بعلت پختن زیاد)

ههل و مهرج: [ناو] بارودوخ. (موقعیت)
ههله وه شاندنه وه: [چاوگه مت] (۱) له بهر یه-
ک دهرهینانی ئامیر و ئه ندامی که رهسته-
ییک. (اوراق کردن). (۲) تیکدانی موعامه له
و پهیمانی به ستراو. (فسخ کردن معامله) +

ههلهوی په پر کوور: [ناو] ۷۰ تا ۸۰ سانتیمتر
بالایه تی، بالی زهرده و کلکی سپیه.
(عقاب طلایی)

ههلهویست: [ناو] ههلهویس؛ لایهنگری له
مه بهست و داوخوازیکی فکری. (اصرار و
پشتیبانی از نظریه و یا موردی)
ههله پارسی: ههله پاسی؛ زور و هپی؛ (ب)
فره ویزی. (پروگویی)

ههله شه: [ئاوه لئاو] شیرزه؛ دهسته نه کراو.
(آشفته؛ فله)

ههله لوک: [ناو] نه رمه ی گوی؛ به لگی گوی.
(نرمه گوش)

ههله موو ده م: [بهند] گشت کاتییک؛ ههله موو
کاتییک. (همه وقت؛ هر دم)

ههله لایه نه: [ئاوه لئاو] له ههله موو لاییکه-
وه؛ له گرد لاییکه وه. (همه جانبه)

ههله میر ترش: [ناو] ههله ویر ترش. (خمیر مایه)

ههله نه پهس: [ناو، بک] ههله نه پهس؛ فریار پهس.
(فریار درس)

ههله نه سه بهر کی: [ناو] نه فهس نه فهس لیبدان
به هوئی هیلک بووونی زور وه. (نفس-
نفس زدن) +

ههله نه سه پهس: [ئاوه لئاو] بهد یومن؛ نه فه-
س پیس. (بدیمن)

ههله نه سه که وته ژماره: (ب) سه ره مه رگ.
(نفس به شماره افتادن)

ههله نه سه ی دوایی: (ب) ئاخیرین ههله نه سه ی
سه ره مه رگ. (آخرین نفس)

ههله نه افه شی: [ناو] زکره شی؛ دل پیسی؛ به-
شک بوون. (سوظن داشتن)

ههله نه کو تی: [ناو] دله کو تی؛ دله ته پی. (-)
طپش قلب)

ههله نه جنراو: [ئاوه لئاو، ئاوه بهر] نه نه جنراو؛
ورد کراو؛ نه نه جن نه نه جن کراو؛ قیمه کراو.
(قیمه شده)

ههله نه ری نه: [ناو] گیاییکه له شیله که ی
لاستیک دروست ده پیئت. (نام گیاهی است)
ههله نه هی: چاوچنوکی؛ چکووسی. (خست)
ههله نه گ: [ناو] دهسته واژه ی کامپیوتیرییه
واتا قوفلکردنی کامپیوتیر. (هنگ)

ههله نه گ: [ناو] فهوج؛ دهسته ییک عه سه که
که بریتیه له سی گوردانی سیسه د که سی.
(هنگ) +

ههله نه گافی: [بهند + ناو] (۱) نهو؛ ئیستا؛ نوو که
؛ ههله نه گاو. (حالا). (۲) یه که قه ده م؛ قه-
ده میک. (یک قدم)

ههله نه گ بهر: [ناو] گیای فاته مه داروو؛ بو
بیرووی وشک و بیرووی ته به که لکه.

(فرنجمشک)

ههنگل^۱: [ناو] دهسته، دهسکی گۆزه؛ قوُل^۲؛
باسک؛ بن ههنگل : بن باسک : (بازو،
دسته)+

ههنگوزه : [ناو] شیرهی وشکه وه بووی دار؛
جیوه؛ جهو؛ جهوگ. (صمغ)

ههنگوف : [ناو] چوړیک میشه له زستاناندا
له ژیر پیستی په شه ولغاندا ده زیته وه و
به هار سهر دردینی؛ ههنگی په شه ولخ.
(نوعی انگل زیر پوست گاو)

ههنگووره تاله : [ناو، ت] ته ماته مارانه؛
(گیاو بهر که ی). (مهر گیاه؛ بلادن؛ شایزک)
ههنوان : [ناو] جیگای په سیو که باران نه-
یگری. (پناهگاهی که از باران محفوظ باشد)
ههنه کار: [ناو، لئاو] هه نه ککار؛ گالته چی.
(کمدین)

ههنی : (۱) [بهند] هه نیک؛ هه ندی؛ هه-
ندی؛ هیندی؛ که می؛ هه نی. (کمی)
(۲) <شووتی

ههواکیش : [ناو] (۱) که ره سته ی پاونانی
ههوا له ژووره وه بو دهر وه زیاتر له ناشپه-
زخانه دا؛ (۲) قو له کووره ئاسا بو کیشانه ده-
ره وه ی ههوا بو سه ره وه. (۱ و ۲ هواکش)

ههوالنیری : (۱) [ناو] پیک خراوی خه بهر
شاندن؛ بلاو که ره وه ی خه بهر. (خبرگزاری)
(۲) کاری خه بهر ناردنی ههوال نووسی
گوفار. (خبرنگاری)

ههوته ههوت : [ناو، ت] وه په وه پ. (وعو)
ههوجا : [بهند] نهوجا؛ نه مجا؛ نهوسا؛ سا.
(حالا دیگر)

ههودانه وه : [چاوگه، ت] هودانه وه ی گا

جووت له جه مسهری گاوخانی جووت
کردندا. (برگرداندن گاو در آخر خط شخم)

ههودل : [ناو] دهفریکی گه وره له مهر-
دوش مهزنتر؛ گادوش. (ظرف دوشیدن گاو).
ههوراز و نشیو : [ناو، لئاو] بهرز و نزم؛ چال^۱
و بهرز؛ کهند و کو سپ. (پست و بلند)

ههورنگ : نهله تریکی ساکین که له کاتی
دهست ییاساوین به قوماشی په شمیندا
ده تروسکیته وه و قرچه ی دیت؛ ئاورینگ؛
پرشکه هاویشتنی ئاور. (الکتریسته ساکن
؛ جرقه آتش)

ههوروبا : [ناو، ت] دهسته واژه ی په نگاریه؛
پهنگی تیکه ل^۱ پیکه ل^۲ و شیواو له بیچمی
ههور. (ابر و باد)

ههوروبه رق : [ناو] هه وره برووسکه؛ هه وره
تریشقه؛ چه خماخه ی ههور. (رعدوبرق)+
هه وکردنه وه : [چاوگه، ت] سه رله نوی ته-
شه نا کردنی برین پاش چاک بوونه وه؛ یان
دووباره نه خوش که وتنه وه پاش چاک بوونه
وه. (ب) هاتنه وه گه پی کیسه ی کو و له-
بیرچوو (له بیر چووگ). (عود کردن)

ههول^۱ : [ناو] (۱) خوف؛ که وتنه حاله تی
شیواوی له ترس یان له بهر پروداویکی
ترس هینه ر؛ ده سه پاچه بوون؛ شله زان.
(هول) (۲) حه ول ته قالا. (کوشش)
ههولدر : [ناو، بک] ته قالا در؛ تیکوشهر.

(مجاهد)

ههویر تیکان : [ناو، ت] په بینکه؛ ئاردی^۱ که
به سه ر گونکی هه ویردا ده کری بو نه وه ی
به تیر وکدا نه لکی. (آردی که روی چانه می
پاشند)

هه‌وێل: [ناو] هه‌رد و مه‌كان؛ جیگا؛ ده-
و‌رو‌به‌ر؛ ئارا؛ كه‌س له‌ هه‌وێل دان‌ه‌ به‌و:
كه‌س له‌و هه‌ردومه‌كان و جیگا دا‌نه‌-
به‌و. (م‌كان)

هه‌ویه: [ناو] (١) چه‌كوشی كه‌ به‌كاره‌با یان
ئاو‌ر گه‌رم ده‌كری بۆ له‌حیم كاری. (هویه).
(٢) له‌ كوردستانی باشو‌ور به‌ناسنامه‌ ده‌لێن
و له‌ ئاره‌وییه‌ وه‌ وه‌رگیراوه‌. (كارت-
شناسایی؛ شناسنامه‌) +

هه‌ویه‌شه‌و: [ناو] مانگه‌شه‌و؛ هه‌یفی شه‌-
ف. (مه‌تاب‌شب)

هه‌یانی: هه‌تا‌كانی؛ هه‌تا‌كوونی؛ هه‌تا‌كه‌ی؛
هه‌تا‌كانی؛ هه‌تانی؛ هه‌تا. (تا‌وقتی)
هه‌یتان‌دن: گو‌ران‌دن؛ قیزان‌دن به‌ سه‌ر كه‌-
سێكدا. (نهره‌زدن)

هه‌یفی‌سو‌ور: [ناو] هیلالی ئه‌حمه‌ر؛ دامه‌-
زرا‌وییه‌كه‌ له‌ و‌لاته‌كانی ئیسلامیدا كه‌ كاری
یارمه‌تیدانی لیقه‌وما‌وانه‌، له‌كاتی ڤووداو
یان نه‌خوشی و گی‌شه‌دا؛ وه‌ك سه‌لیبی
سو‌ور له‌ ئو‌روپا. (هلال‌احمر)
هه‌یه‌ها‌وار. هه‌ی‌داده‌ی‌بی‌دا؛ ئه‌ی‌ها‌وار.
(ای‌دا‌و‌بی‌دا)

هییب: [ناو] جو‌ریك‌ ئاهه‌نگه‌ كه‌ زیاتر
كچان به‌ لیو ده‌لێن و پێی هه‌له‌ده‌په‌رن.
(نام‌آهنگی‌است)

هیپاتیت: [ناو] جو‌ریك‌ نه‌خوشینی جه‌-
رگه‌. (هپاتیت)

هیپكای: [به‌ند] هی‌دیکا؛ ئه‌سه‌پایی؛ به‌-
هی‌واشی و سو‌وك؛ به‌ئازامی؛ هی‌دی؛ به‌-
هیمنی؛ له‌سه‌رخۆ. (به‌آرامی)

هیج: [ناو] ته‌گه‌؛ نی‌ری. (تکه‌شا‌ك)

هیج‌وو: [ناو] خ‌وا‌زی‌نی؛ خ‌وا‌زگینی.
(خ‌وا‌ستگاری)

هیچكه‌: [جیناو] هیچكه‌س (هیچكه‌ نه‌و:
هیچكه‌س نه‌به‌و). (هیچكس)

هیچكه‌سه‌م‌نییه‌: (١) قه‌وم و كه‌سی من -
نییه‌؛ كه‌سی من نییه‌. (كس‌و‌كارمن‌نیست).
(٢) من هیچكه‌سێكم‌نییه‌. (من‌بی‌كسم)

هیچی: [جیناو] هیج‌شتی؛ هیشتیک؛
هیچیک؛ هیج‌تشت. (هیچی)

هی‌رش: ناوه‌ بۆ پیا‌وان. (اسم‌مردانه‌) +
هی‌رمال: [ناو] هی‌ربار؛ ده‌فری هه‌و‌ر؛ ده‌-
فری گلین. (ظروف‌سفالی)

هی‌روین: فرد؛ فد؛ اند: [ناو] به‌ره‌مه‌میکه‌
له‌ تریاک و مو‌ڤین كه‌ مو‌ڤ زو‌ر زوو
خووی پێده‌گریت، ماکیکی سه‌رکه‌ری به‌
هی‌زه. (هیروین)

هی‌ره‌: [ناو] نه‌په‌رن؛ می‌زه؛ ته‌ماشای؛
چاو‌لیک‌کردن؛ ڤوانین. (نگاه‌)

هی‌ره‌قونیل: [ناو] ئامو‌رو‌رنیر؛ ئاقيله‌وما‌قيله‌؛
ئاره‌ق‌ونیل؛ ئالاف. (خیش)

هی‌ره‌لماسی: [ناو] ئی‌ره‌ل؛ (ئیره‌لماسی)؛ له‌
تو‌ورکيه‌وه‌ هاتووه‌، (ییر: زه‌وی + ئالما: سیو)
یاره‌لماسی؛ سیوک؛ ییره‌لماسی؛
کارتول؛ کارتویی؛ په‌تاته‌؛ سیف زه‌مینی؛ سیب
زه‌مینی؛ کارتینه‌؛ کرتویل؛ پوتیته‌؛ کارتینک؛
کرتویل؛ په‌تیته‌. (سیب‌زمینی)

هی‌ری: [به‌ند + ناو] دوینی. (دیروز)

هی‌رین: [چا‌وگه‌] ها‌رین؛ ورد‌کردن؛ له‌
ئاش‌کردن. (خرد‌کردن)

هی‌زن: ناوی گو‌رانیه‌كه‌، چه‌له‌پایه‌ و بۆ
هه‌له‌په‌رن ده‌بی. (آهنگ‌رقصی‌است)

هیسین : (۱) [چاوه] ساوینه وه؛ سوونه وه؛
 له ساودان؛ تیز کردنی تیخ. (تیز کردن تیخ).
 (۲) بیا ساوین؛ سواخدان. (مالیدن و گل اندود)
 هیشترگا: [ناو] وشرگا. (زرافه)
 هیکادلمی: [ناو، ت] هیلکه ی ده لمه و
 نیوه کولیو. (تخم مرغ عسلی و نیم بند)
 هیکاری: هینکاری، فیرکاری؛ ئاموزه.
 (آموزش)
 هیکتار: فرد؛ اند؛ فد: [ناو] یه که ی پیوانی
 پرووپه پری زهوی به رانبه ربه ده هه زار
 میتری چوارگوش. (هکتار)
 هیکرن: [چاوه، ت] هینکرن؛ فیر کردن.
 (یاد دادن)
 هیلاکه ت: حاله تی نه خوشینی زور خراب
 و نزدیک به مردن. (دم مرگ)
 هیلکه مارانه: [ناو، ت] شه یثانوکه. (پوسته
 حلزون)
 هیلنای: [چاوه، ت] حیلنای؛ حیلاندن؛ شه-
 هین. (شیبه کشیدن)

هیله: [ناو] هیک؛ هیلکه؛ زه ربه قوونه.
 (تخم مرغ)
 هیلکیو پته: [ناو] جوړیک فروکه ی په-
 روانه داره. (چرخبال)
 هین: (۱) هینک؛ فینک. (خنک) (۲) شت؛
 وانیک. (چیز) (۳) فیر؛ فیم؛ زانین. (فهمیدن)
 هیئانه وه: (ب) پشانه وه. (استفراق)
 هیئدوو: [ئاوه لئاو + ناو] دینیکه له هیئدوو-
 ستان؛ هیئدووستانی. (دینی است درهند؛
 هندوستانی)
 هیئدی: [ئاوه لئاو + ناو] زبان و خه لکی
 هیئدوستان. (هندی)
 هیوان: [ئاوه لئاو] خوش؛ به خته وه؛ به-
 اختیار. (بختیار)+
 هیورزه: دم و شک بوون له توونیه تیدا.
 (خشک شدن دهان از تشنگی)
 هیول: [ئاوه لئاو] هیور؛ ئارام؛ هییدی؛
 هیمن. (آرام)

هونه‌رپیشه : فرد؛ اند؛ [ناو]؛ (۱) هاوده‌نگی
ری شانۆ و سینما. (هنرپیشه)
هه‌په‌رووت : [ناو]؛ حاله‌تی نه‌شه‌ بوونی زوړ
به‌هوئی کیشانی تریاک و هیروینه‌وه.
(هپروت)

ههرز : [ئاوه‌لناو] هه‌رس؛ ساف‌بوون و
سووانی هیلی گرنجی پیچ و موره. (هرز)
هیپنوتیزم : فرد؛ اند؛ [ناو]؛ خه‌وی ده-
ستکرد؛ که له لایهن هیپنوتیزوره‌وه به‌سه‌ر
که‌سیکدا داده‌سه‌پی. (هیپنوتیسم)

هیپنوتیزوړ : [ناو، بک] پسپوړی کاری
هیپنوتیزم. (هیپنوتیزور)

هیپی : اند؛ فرد؛ [ناو]؛ لاوی بیکاره‌ی
ول‌تگه‌لی پوژئاوایی که دژ به کو‌مه‌لگایان
هه‌لسوکوت ده‌که‌ن و به کنج و سه-
روقزی نا‌اساییه‌وه خویان نیشاندده‌ن و
زیاتر خوو گرتووی ماکي سرکه‌رن. (هیپی)
هیندل : اند؛ فرد؛ [ناو]؛ میله‌ییکی دوو
ثانیسکه که مو‌توړی سه‌یاره‌یان پی‌هه‌لده-
کرد نیمرو بووه‌ته (سویچ) کلیل. (هندل)

هارمونی : فرد؛ اند؛ [ناو]؛ (۱) هاوده‌نگی
له موسیقادا. (۲) له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی نه‌ندام
گه‌لی سیسته‌می‌ک یان له هونه‌ری‌نیگار
کیشیدا له‌یه‌ک کالانه‌وه‌ی په‌نگی پاژگه‌لی
نیگاریک. (هارمونی)

هافبه‌ک : اند؛ فرد؛ [ناو]؛ هه‌رکام له نه-
ندامانی تیمی کایه‌که‌ری توپی پی که له
نیوه‌ی دواوه‌ی زمونی توپی پیدا کایه ده-
که‌ن. (هافبک)

هافتایم : اند؛ فرد؛ [ناو]؛ [کوژی‌وه-
رزشی توپی‌پا] هه‌رکام له دوو نیوه‌ی
کایه‌ی وه‌ک توپی پا. (کافتایم)

هاونشین : [ناو]؛ هه‌منشین؛ هاوده‌م؛ هاوال؛
دوست. (همنشین)

هاویرکرافت : اند؛ فرد؛ [ناو، ت]؛ هافیر-
کرافت جوړیک پاوپ که به‌سه‌ر ده‌ریادا و
به سه‌ر عه‌رزدا ده‌خشی.
(هاورکرافت)

هوپ : ئوپ؛ له ئیستوپی ئینگلیزیه
ومه‌اتوو؛ به شوفیر ده‌لین به واتا پاره‌سته،
تورمز بگړه. (ایست)

واپژگ : [ناو] باوه‌شین؛ باپژین. (بادبزن)
 واپه‌پ : [ناو] باپه‌پ؛ کوْلنج. (قولنج)
 واتایی : [ئاوه‌لناو] مه‌عنه‌وی؛ پژوئی؛ (شه-
 رابی ئالی واتایی بده‌دستم فه‌له‌ک‌باده، ته-
 پ‌وتوژی خه‌یالات و خه‌فه‌تباریم وه‌به-
 رباده). (حسن‌سه‌لاح‌سوران) (معنوی)
 واته : [چاوگه] وتن؛ وته؛ به‌واته‌ی به‌دگوْ :
 به‌وته‌ی به‌دگوْ. (گفته؛ گفتن)
 واتیرپوْلوْ : [ناو] یارییکی گروپییه له نیوان
 دوو تیمی مه‌له‌واندا که یاریکه‌ران تی‌ده-
 کوْشن توپییک پخه‌نه نیو ده‌روازه‌ی به-
 رانبه‌رموه. (واترپولو)
 واجه : [ناو] له ئاوِیستادا (واج) به‌واتای وته
 هاتووه؛ واژه؛ وته؛ په‌یف؛ وشه. (واژه)
 واچتی : [ناو] وه‌ک ئه‌وه‌ی؛ وه‌کوو؛ پسه‌و؛
 مینا. (ماننداینکه)
 واچه‌ی : [چاوگه] وتن؛ کوتن؛ گوتن؛ په-
 یقین. (گفتن)
 واخ : [ناو] واغ؛ له‌یاری واخلیندا به‌ین‌دار
 بوونی دوو گوْیز یان دوو گزمووله‌یه، به‌قه-
 رای قامکه چکوله پَیدا چوونیک؛ دژی
 کوْیراخ. (دوگردوی فاصله دار دربازی-
 گردوبازی)+
 واخوان : [ناو،ت] واخوین؛ ته‌لی شه‌شه‌می
 تار که قه‌وی‌تره. (سیم‌ششم‌تار)
 واخولی : [ناو،ت] گیژه‌لووله؛ شایی

جندوْکان. (گردباد)
 وادار : (۱) [ئاوه‌لناو] بادار؛ خوْراکیک که-
 سکی پی ده‌ماسی. (رماتیسمی؛ خوراک-
 نفخ‌آور)
 وادای : [چاوگه] (۱) بادان؛ تساودان؛
 گرژکردن. (تاب‌دادن). (۲) فوو ده‌ر چوون؛
 بالیدهرچوون. (باددادن)
 وارثامه‌ی : [چاوگه،ت] هاتنه‌خوار؛
 نیشته‌نوه؛ نیشته‌نوه‌ی مه‌ل و ته‌یاره.
 (نشستن؛ پایین‌آمدن)
 واراناو : [ناو،ت] باراناو؛ ئاوی باران. (آب-
 باران)
 وارانه‌مانگ : [ناو،ت] سه‌رماوه‌ز؛ هه‌وه‌ل
 مانگی پاییز. (آذرماه)
 وارده‌مه‌نی : [ناو،ت] خواردمه‌نی؛ هه‌ر
 شت بوْ خواردن بییت. (خوردنی؛ خوراک)
 وارده‌یوْ : [چاوگه] خواردنه‌وه؛ وارده‌نوه؛
 وه‌خواردن. (نوشیدن)
 وارکیشه‌ی هه‌وایی : [ناو] چالی هه‌وایی.
 (چاه‌هوایی)
 واروْ : [ئاوه‌لناو+ جیناو] خواریوْ؛ خوواره‌وه؛
 ژیرموه. (پایینی؛ طرف‌پایین)
 وارویوْخ : [ناو] له‌تورکیه‌وه هاتووه؛ دارونه-
 دار. (هستونیست)
 وارمه‌وار : [ئامراز،ده‌نگ] بارمه‌بار؛ باله‌بال؛ ده-
 نگی کار و به‌رخان. (صدای بزغاله‌وبره)

وازلین : [ناو] ماکیکي پاتړولیه بو نهرم
 بوونهوهی پیستی وشکی لهش به که لکه.
 (وازلین)
 وازیار : [ناو+لناو] خوازیار؛ که سیک
 کو دمه خازیت. (خواهان)
 وازیگه : [ناو] بازگه؛ بازیگا؛ یاریگا؛
 جیگه ی یاری و کایه. (جای بازی)
 واژو : [ناو] په سند؛ دروست کردن؛ پیکختن؛
 شروقه؛ په ژراندن؛ نیمزا. (تصویب؛ راه-
 انداختن؛ امضا)
 واشاک : [ناو] جوړیک پشیلہ کیوی به-
 کلکی کورت و گوپی رهش و پیستی به-
 هاداره وه. (گرېبه وحشی)
 واشه ننگ : [ناو+یک] سه لاکهر و ته پل لیدهری
 پارشیوانی مانگی په مه زان. (طبل زن
 سحری در ماه رمضان)
 وافووری : [ناو+لناو] (ب) تریاکي؛ خو وگرتوو
 به کیشانی تریاک. (معتاد به تریاک)
 واق واق که ره : [ناو] فرنده ی تاق تاق که ره.
 (مرغ حق)
 واکیش : [ناو] (۱) باکیش. (۲) که له شاخ. (باد
 کش؛ استکان حجامت)
 واگون : [ناو] فارگون؛ چنده ژوور (کووپه) که
 له پال یه کدا دابه ستراون، زیاتر له شمه منده
 فهدا که له چهند واگون پیکدی. (واگن)
 وال : ناوی جوړیک نه هه نکه. (وال). (۲)
 [ناو] قوماشی توری زور ناسک. (تور خیلی
 نازک)
 والس : فرد؛ فد؛ اند؛ [ناو] جوړیک هه لهر-
 کیی نارامی دوو که سی نوو وپییه. (والس)

(۲) تاهه نگیکی سی زهری تاییه ته بوړه-
 قسی والس. (آهنگ والس)
 والوړ : [ناو] چرایکی چیشت لینانی پلیته-
 داره. (والور)
 واله : [ناو] لنگ لیدان و خوار و خیج بوو
 نهوهی هه رته گهریک له کاتی خولا نهوه دا.
 (لنگ زدن تاير ماشين)
 واله : [ناو] خوشک. (خواهر)
 واله زا : [ناو] خوشکه زا؛ خوارزا؛ خارزا؛ مندالی
 خوشک. (خواهرزاده)
 والی : [ناو] خوشک؛ واله. (خواهر)
 والیبال : [ناو] یاریکی گروپیسه، دوو ده-
 سته ی شش که سی که یاری و مله ده که ن
 به توپ، توپیکیش له ناوه راستیاند، که نابي
 بهین توپ له زهینه که یاندا وه عهرز بکه-
 وی. (والیبال)
 وامه زمند : [ناو] مه زمنده که ری با؛ باپو.
 (بادسنج)
 وان : (۱) [جیناو] شهوان. (آنها). (۲) [ناو]
 شاریک و گوپیکه له کوردستانی تورکیا.
 (شهرودریاچه است). (۳) [ناو] دمفریکي دریژ
 و گه وره یه له گهرماو پری ده که ن له ناو بو
 خو شور دن و چوونه ناوی. (وان). (۴) بهو
 جوړهن؛ وهان. (اینظوره ستند)
 وانای : [چاوگه] خویندن. (خواندن)
 وانگ : [ناو] بانگ. (اذان)
 واونندن : [چاوگه] (۱) بهو جوړه نیشان دان
 ؛ (ب) بهو جوړیکي پیچه وانه خسته بهرچاو؛
 بهو جوړیکي دروین خسته پیش چاوی خه-
 لک بو به هه له بردنیان. (وانمود کردن) (۲)

وېچوون؛ واده نوښتی؛ له وه ده چی. (بنظر- رسیدن)
وانییه : وه هانییه؛ بهو جوړه نییه؛ (ب) راست نییه؛ دروږه. (اینطور نیست؛ دروغ است)
واوښه : [ناو] باوښه؛ باوش؛ باخه ل. (بغل)
واوه یلا : هاوار؛ وشه ییک بو دهر پړینی کار خرابی. (واویلا)
واهوږه : [ناو] واهوږ؛ بوړان؛ با وکړیوه پیکه وه. (طوفان)
وایکینگ : [ناو] ټیلیکی شه پر کهری پاپوړه وان بوون له نیسکاندیناوی که زور جار جیناره کانیاں تالان ده کرد و تا سده دی ده- یه می زاینی ټه و کاره دموامی بوو. (وایکینگ)
وته ی : [چاوگه] خه وتن؛ نووستن؛ پازان. (خوابیدن)
وراسه ی : [چاوگه] دروومان؛ دوورین. (دوختن)
ورتکه و پرتکه : [ناو،ت] ورده و پرته؛ هوور کوموورک. (خرده ریزه)
ورچه که بوون : دریز بوونه وه ی سیبه ری بهرد و پروه. (درازدن سایه سنگلاخ)
ورده کاری : [ناو] له کاری هونه ریدا له پیشدا که لاله ییک ده گرن و پاشان به وردی له سهری کار ده کهن که ناوی ورده کاریه. (ریزه کاری)
ورده گیواو : [ناو] ټم گیایه له زهمانی ټه- شکانییه کاند دمرکه ده کرا بو ولاتی روم و لهوی بو عیلاجی نه خوشینی نزیکیه تیسی ژن ویواو (جنسی) که لکیان لی وهرده گرت.

(درمنه دشتی.)
ورسته ی : [چاوگه] هه لسان؛ پاپه پړین. (پا شدن؛ قیام)
ورسی : [تاوه لټاو] برسی. (گشنه؛ گرسنه)
ورشه ورش : [ناو،ت] جریوه جریوی ټه- ستیران؛ تروسکه تروسک؛ تروسکانه وه ی له سهر یه ک. (درخشیدن زیاد)
ورگه پیست : [ناو،ت] ورگه پوس؛ پیستی ژیر سکی ناژهل هه لسان، یان ټاو تیزان و ماسین. (پوست زیر شکم حیوانات باد کردن)
ورپوه ی جادوو : ناوی دیویکی ټه فسانه یی میوینه یه. (نام دیوی افسانه یی)
ورپه گیا : < کاسه گول
ورپزان : [چاوگه] (۱) پچه نین و له خه و هه لسان. (۲) هه لسانه پا. (۳ و ۲۱ پاشدن)
وزاندن : وزوز کردن؛ ویزاندن؛ گیزه- گیز کردن می و همنگ. (وزوز کردن)
وززه : (۱) [تامراز، دهنگ] ویزه؛ دهنگی بالی میش؛ (۲) [ناوه] هیز؛ توانایی. (صدای بال- مگس؛ زور)+
وزمه دار : [ناو] داریوه؛ دارییه؛ گزه دار؛ داریکی بالاً بهرز و جهنگه لییه که لاکه ی له کهل که لای تووشیرین و وونه وشه ده- کولین و پروزی که کوچکیکی ده خون بو ماليجه ی برینی ریخوله (کولیت) به که لکه. (درخت نارون)
وزار : [ناو] بزار. (وجین)
وزارکی : [ناو] خوشارکی؛ قهراقه را. (قایم- باشک. قایم موشک)
وزاره : [ناو] په زاره؛ ټندیش؛ خوف؛ ترس.

(ترس)

وژن : [ناو+ ناو، بک، بزار؛ وژن کەر : بزار-

کەر. (وجین)

وژنه : [ناو] گاینجه؛ سه رمژانه. (رابط بین-

خیش و یوغ)

وشارده ی : [چاوگه] گوشین؛ کوشین؛

گوشان؛ گفاشتن؛ گوفاشتن. (فشردن)

وشرگا : [ناو] زه پافه. (زرافه)

وشک و برینگ : [ئاوه لئاو] وشک و برینگ؛

زور وشک. (خشک خشک)

وشکه بهند : [ناو، ت] (ب) سه رمای زور و

بی بارین که ئاو ده یبه ستی. (سه رمای سخت؛

یخ بندان)

وشکه شای : [ناو، ت] (۱) بی هو و بی په یوه-

ندی به شتی که وه چوپی گرتن و هه لپه پین.

(بی دلیل و علت رقصيدن). (۲) هه لپه پینی بی

دو (دو ت). (رقص مردانه بدون دختر و زن)

وشکه شیو : [ناو، ت] جاران بریتی بوو هه-

لگیرانه وه ی لیباس وه ک پشتوین و میزه ر

به باری خاوی نتریدا؛ به لام ته مرو به شوشتی

لیباس ده لئین له ماشینی (وشکه شور) دا بی

ئه وه ی ئاو ی لیکه وی و به تراوی تاییه ت

یا بینزین ده شوردری؛ ناوی ئه و مه کینه و

به ره می کاری ئه و مه کینه وشکه شیوه.

(خشک شویی)

وشکه که له ک : [ناو، ت] دیواری وشکه چن؛

دیواری به رد چن بی مه لات و قو پ.

(دیوار سنگ چین)

وشکه مز : [ناو، ت] وشکه مس؛ مزی ده-

ست و حقی کریکار به شیوه ی نه غد و

بی نان و ئاو یان خو راک پیدان. (مزد-

بدون خوراک)+

وشی چن : < ئاواره ۳

وشی کەر : < ئاواره ۳

ولوشه : [ناو] برویش؛ ساوار؛ په رشه. (بلغور)

ولوف : [ناو] وله ف؛ هه چک؛ هه چهل؛

ئالقه ی سه ری گوریس و که ژو. (وهنگ)

ول ول : [ئاوه لئاو+ ناو] کون کون؛ (دل ول-

ول کهرده ن خه دهنگی دووری) مه لموی

(سوراخ سوراخ)

وله گولوی : [ناو] گولی گولوا؛ گوله باخ؛

گولباخی؛ گول گولوا. (گل محمدی)

وله تووتی : [ناو] گوله تووتی؛ گوله باخی کیوی؛

کولیندراوی گوله که ی بو مالیجه ی به ردی

گورچيله باشه. (نسترن؛ گل سرخ وحشی)

ولیکان : [ناو] داب و په سمیکی کوئی ناو-

چه ی گه رووسه له ئاخری سالدا په یکه ره-

ییک له په رو چیده که ن و هه رکه س

گازیک له پیاز دها و تفی ده کاته وه به

سه ر په یکه ره که دا به داخه وه هو په که ی ته-

واو بووم پروون نه بووه وه. (مراسمی در-

گروس)

ون نه ور : [ناو] گیای هه ریز؛ فریزوو؛

کولیندراوی بو لابردنی به ردی گورچيله

باشه. (مرغ؛ بید گیاه)

ونتال : [ئاوه لئاو] خوین تال؛ ناشیرین.

(زشت)

ون پز : [ئاوه لئاو] خوین پز؛ پیاو کوژ؛ بکوژ.

(خون ریز)

ونه ن : [ناو] پردی له میوره ی دریز چیبوو

ی سهر پوټبار. (پل از تاک درست شده)

ونهی : [چاوگه] خویندن. (خواندن)

وودکا : روسد؛ فد؛ [ناو] فودکا؛ تراویکی

نالکولداري سهر خوشکهره. (ودکا)

وهئاگاهاتن : [چاوگه،ت] خه بهر بوونه وه؛

هوشيار بوونه وه؛ له بيخه بهري دهرهاتن.

(آگاه شدن)

وهبا : [ناو] چاووولکه؛ نازاريکه، به هوئی

زگه شوړه و پشانوه ناوی لهش کهم ده-

بی و زور بقیه. (وبا) (۲) بهبا؛ وهک: دیله

بهبا. (موقع جفتخواهی سگ)

وهبالېز : [ئاوه لئاو] تاوانبار؛ بهر سووچ؛ گونا

حکار. (گناهکار)

وهباي ئالتوپ : [ناو] جوریکي کهم هیژ تره -

له نه خوشینی چاووولکه. (نوعی وبا)

وهبهردان : [چاوگه،ت] شتییک دانه بهر

شتییک یان ته گهریک بو پراگرتی؛ کاریته-

ی شکاو کوله کهی وه بهرده دن. (حایل-

کردن)+

وهپیش گهران : [چاوگه،ت] پیشکه وتن و

به رانېر دانه وه. (جلو افتادن و دور زدن)+

وهتاو : (۱) بهخور. (۲) [بهند] بهتالووک؛ به-

پهله؛ بهلهز؛ به پرتاو. (با خورشید و آفتاب؛

باعجله)

وهجاخ کوړ : [ئاوه لئاو] له سهرده می زهرده-

شتدا کوانووی ناگر، نه ولادی نیړینه هه-

لیده کرد؛ نه گهر که سییک نه ولادی نیړینه-

ی نه بووايه پپیان ده گوت وهجاخ کوړ یان

وهجاخ کویر. (اجاق کور)

وهجی : [ئاوه لئاو] (۱) بهجی؛ بهجی وپری.

(بجا). (۲) له جیاتی؛ ته نخوای. (درعوض)

وهختاو وهخت : (ب) ۲۴ کاترمیر. (۲۴

ساعت)+

وهخت وناوهخت : [بهند] به شیوهی گورایگور

چوون بو جیگایی، له کاتی له بار یان ناله

باردا. (وقت و بی وقت)

وهختیه سی : وهختیه تی؛ کاتی خوپیته تی؛

کاتی هاتووه. (وقت آنست)

وهخشوور : پیغه مبهه. (پیامبر)

وهخشووری : [ناو] (ب) زه پده شتی. (زردو

شتی)

وهخوگر : [ئاوه لئاو] له خوگر ؛ دهر وهست؛

حاله تی دهسته بهر بوون. (متعهد؛ ضامن)

وهدوو که وتن : [چاوگه،ت] (۱) پیگه و په-

وشتی که سییک کردن به تور ناک و له سهر

نهو پریازه پویشتن. (کسی را سر مشق-

قرار دادن). (۲) دواي که سییک که وتن و به

شوین که سییکدا پویشتن. (دنبال کسی راه-

افتادن)

وهدهر خستن : [چاوگه،ت] (۱) ناشکرا کردن

و سهر لابرندی سوپ. (آشکار کردن). (۲)

پیشاندان خویا کردن؛ نشان دادن. (نشان دادن)

(۳) دهر کردن و وهدهرنانی که سییک له-

جیگاییک. (بیرون کردن)

وهدهست وپا که وتن : [چاوگه،ت] که وتنه خو؛

که وتنه پهله و ههول بوون؛ که وتنه جم و

جوول. (به دست و پا افتادن)

وهدهنگ هاتن : [چاوگه،ت] (ب) زبانی په-

خنه و نارهایزی کردنه وه. (زبان به اعتراض-

گشودن)

وهر: (۱) [ناو] بهر؛ پانایی. (پهنا). (۲) [ناو]
 خور؛ روژ. (خورشید)
 وهرآور: [تاوه‌لناو، ت] بهرام‌بهر؛ به‌رانبهر.
 (برابر)
 وهربازن: [ناو] بهربازن؛ بازنه‌ییکی تنگ
 و چووک، پاش بازنه ده‌کریته دهست که -
 بیته له‌مپهر بو ته‌وهی بازنه‌کان دانه مالر
 ین. (نگهدارنده‌النگوها)
 وهربردهی: [ناو] خوربردن؛ له بهر خور
 سووتان؛ خور سوچنای. (آفتاب‌سوختگی)
 وهربیژ: [ناو] قه‌لبیر؛ هیله‌ک؛ بیژنگ. -
 (غربال)
 وهرپرای: [به‌ند + ناو] خورپهر؛ خور‌تاوا
 بوون. (غروب)
 وهرپه‌گا: [ناو] خورپه‌رگه؛ به‌رانبهری خور
 هه‌لات؛ خور‌تاوا؛ خور‌نشین. (مغرب)
 وهرتاخ: [ناو] شه‌خه‌ل؛ نهمامی ساوای
 داری لیر‌ه‌وار. (نونهال)
 وهرچه‌پ: لای چه‌په‌وه؛ (ب) سووچ؛
 گوشه؛ لابه‌لا؛ لاری. (گوشه؛ بیراهه)
 وهرچهم‌لایل: [تاوه‌لناو] وهرمالوس؛ زور
 خه‌و هاتن؛ چاو پر له خه‌و؛ خه‌و زاینه چاو؛
 خه‌و هاتنی زور. (خواب‌آلود)
 وهرده‌ک: [ناو] نورده‌ک؛ ثم تورمه‌هه‌ر
 له هیلکه هاتنه‌دهر هه‌موو مه‌له‌وانن، ده-
 ندوکیان پانه و له روانگهی فرنده ناسیه‌وه
 پینچ جورن. (۱) ده‌ندووک مشاریه‌کان.
 (نک اراهیها). (۲) قازه‌کان. (قازها). (۳)
 مراویه‌کان. (مرغابیها). (۴) قوو. (قو). (۵)
 مراویه بینه کیشه‌کان. (مرغابیهای غواص)

وهرده‌ک: [تاوه‌لناو + جیناو] بهرده‌ک؛ نه-
 گهر دوو‌که‌س دوو‌پشته‌کی سوواری نه-
 سپی‌بین ته‌وهی پیشه‌وه وهرده‌ک یا به-
 رده‌ک و ته‌وهی پاشه‌وه، پشته‌ک یان
 پشت تهرکه. (سوارجلویی)
 وهرزا: [ناو] وشه‌ییکی پیتی کوردیه‌که -
 چووه‌ته نیو فارسیس واتا گاجووت. (ورزا)
 وهرزان: [چاوگه] جوولان؛ ته‌کان؛ بزوان؛
 وهرزش. (جنبش)
 وهرزاندن: [چاوگه، ت] (۱) جوولاندن.
 (تکاندان). (۲) خاراندن؛ خوش کردنی
 پیست و چهرم. (دباغی‌کردن‌پوست)
 وهرزانه‌وه: [چاوگه، ت] جوولانه‌وه؛ بزوانه‌وه؛
 وهرزش کردن. (ورزشی‌کردن)
 وهرزشی پیشه‌یی: [ناو، ت] وهرزشی‌که
 بیته کاری سهره‌کیی وهرزشکار. (ورزش-
 حرفه‌ای)
 وهرزشی تاکه‌که‌سی: ته‌و وهرزشانه‌ن که
 وهرزشکار به تنیا ده‌چیته مه‌یدانی‌حه-
 ریفه‌وه، وه‌ک؛ زوران و جو‌دو و شه‌ره
 مش. (ورزش‌انفرادی)
 وهرزشی زستانی: [ناو، ت] وهرزشگه‌لی
 تاییه‌ت به زستان که زیاتر له‌سهر سه‌هول
 و به‌فر به‌رپوه ده‌چن. (ورزش‌زمستانی)
 وهرزشی زورخانه‌یی: [ناو، ت] وهرزشی‌که
 له ناو زورخانه‌دا به‌ره‌سمیکی تاییه‌ته‌وه به-
 رپوه ده‌چی. (ورزش‌یاستانی)
 وهرزشی سوئیدی: [ناو، ت] (ب) له‌ش‌گه-
 رم کردن بو ده‌ستپیکی کارگه‌لی وهرزشی؛
 وهرزش کردن به جوولانه‌وهی نه‌ندامگه‌لی

لهش، به‌بی‌که‌لک وەرگرتن کمره‌سته‌ی
 وەرزشی. (ورزش‌سوئدی)
 وەرسیان: [چاوگه‌ت] که‌وتنه خوار؛ پیکه-
 وتن؛ رو‌یشتن. (افتادن‌پایین؛ براه‌افتادن)
 وەرسین: [چاوگه] (۱) به‌ربوونه‌وه خواری؛
 دا‌که‌فتن. (افتادن‌پایین). (۲) کار‌ی‌ربوون؛
 بازی‌بوونی‌جنسی. (ارضاشدن در
 هم‌خوابگی)
 وەرکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] له‌خو‌پ‌اکرن؛
 کردنه‌به‌ر؛ پو‌شین؛ پو‌شان. (پوشیدن)
 وەرکه‌مه‌ر: [ناوت] به‌رده‌گیا؛ که‌وچکه
 چایی له‌کول‌یندراوی گول‌ه‌خره‌کانی بو
 ماوه‌ی سی‌پو‌ژ کرمی‌پ‌یخو‌له
 (ناسکاریس و کرمه‌ک) له‌به‌ین ده‌با.
 (برنجاسف وحشی؛ بومادران‌کوهی)
 وەرکه‌وتوو: (پاشکه‌وتوو، سه‌گی‌خه‌وتوو؛)
 به‌ته‌وسه‌وه به‌که‌سیکی‌خه‌وتوو ده‌ل‌ین.
 (سگ‌خوابیده)
 وەرگل‌دای: [چاوگه‌ت] گل‌دانه‌وه؛ به‌ر-
 گرتن؛ نه‌ه‌یشتن و بوونه‌له‌مه‌په‌ر. (مانع
 شدن؛ جلو‌گیری‌کردن)
 وەرگیراو: [ناو، به‌ر] (۱) هه‌ر شت تا ئیستا له
 که‌سیک ته‌ستیندراوه‌یان وەرگیراوه. (۲)
 په‌سند کراو په‌ژر‌یندراو. (قبول‌شده)
 وەرگیل: [ناو] به‌رد‌کیش؛ خه‌ره‌کی.
 (وسيله‌سنگ‌کشی‌بالا‌اغ)
 وەرگیلاو: [تاوه‌ل‌ناو + ناو، به‌ر] وەرگی‌پ‌دراو؛
 به‌راوه‌ژوو؛ سه‌ره‌مون‌خوون؛ پاچقه‌بوو؛ ته-
 رجه‌مه‌کراو. (برگردانده‌شده؛ ترجمه‌شده)
 وەرمال: به‌رمال؛ پ‌یش‌مال. (جلومنزله)

وهرم دیه‌ی: [چاوگه‌ت] ورم؛ خه‌و دیتن؛
 خه‌و بینین. (خواب‌دیدن)
 وهرمه‌زپ: [چاوگه‌ت] خه‌و زپ‌یان؛ خه‌و نه-
 هاتن. (خواب‌از‌چشم‌پ‌یریدن)
 وەر‌و‌چ‌یش: [به‌ند] نه‌پ‌اچی؛ لو‌چی؛ بو
 چی؛ بو‌چ؛ نه‌پ؛ له‌به‌رچی؛ له‌چ‌رووی‌که‌وه.
 (چرا)
 وەر‌وه‌سه‌ر: [تاوه‌ل‌ناو] به‌فره‌به‌سه‌ر؛ به‌فری
 که‌مرو‌ف تی‌پ‌ناچه‌قی. (برف‌سفت‌متجمد-
 شده‌روی‌زمین)
 وەر‌وه‌وار: [ناو] به‌فرانبار؛ هه‌وه‌ل‌مانگی
 زستان. (دیماه)
 وەر‌ه‌زی: [ناو] بی‌زاری؛ جاززی؛ بی‌تاقه‌تی.
 (بی‌زاری)
 وەر‌ه‌س: [تاوه‌ل‌ناو] وەر‌ه‌ز؛ بی‌زار؛ بی‌تاقه‌ت.
 (بی‌زار)
 وەر‌ه‌قه‌هاتن: [چاوگه‌ت] (ب) ناوی که-
 سی‌ک به‌سه‌ربازی ده‌ر‌چوون. له‌زه‌مانی
 قه‌دیم‌دا ناوی چهند که‌س له‌سه‌ر وەر‌ه‌قه-
 ی‌یک ده‌نووسراو ده‌درایه‌ده‌س دی‌هبان که
 حازریان بکات بو ناردنیان به‌سه‌ربازی.
 (اسم‌درآمدن‌به‌سربازی)
 وەر‌هل‌وایی: [ناو] چوونه‌پ‌یش؛ پ‌یشه‌چوون.
 (پیشرفت)
 وەر‌هما: [ناو] به‌رخه‌میو. (برمه‌اده)
 وەر‌ه‌ندل: [ناو] جو‌ر‌یک تفه‌نگی قه‌دیمی
 بوو. (نوعی تفنگ‌قدیمی‌بود)
 وەر‌ه‌نیا: [ناو] بیراز؛ گرنج‌گرنج‌کردنی به-
 ردی‌ناش. (أجدار‌کردن‌سنگ‌آسیا)
 وەر‌ه‌ن‌یر: [ناو] به‌رخه‌ن‌یر. (برهن‌ر)

وهرېځستن : [چاوگه،ت] (۱)ناردن؛
 خستنه پې. (فرستادن). (۲)سهرپه رستي
 كردن و بهرپرسيكردن و نيداره كردن و
 بهرپوه بردن. (اداره كردن). (۳)پيكيهينان
 وهك، ميواني وهرېځستن. (راهانداختن)
 وهرينان : وهرهينان؛ له دمور نالاندن؛ ده
 ستم له قهدي وهرينا : نالقمه كرد. (حلقه-
 كردن)
 وهريهقه : [ناو] (۱)بهريهخه؛ بهروانكه.
 (دستمال سينه). (۲)پيسير؛ يهخه؛ بهروك.
 (گريبان)
 وهز : [ناو] بهز؛ پيو؛ چهوري و چهورايي
 دووگ و بهز. (چربي و دنبه)
 وهزاله هاتن : [چاوگه،ت] وهرېز بوون؛ وه-
 هاوار كهوتن؛ زور بو هاتن. (درفشارافتادن)
 وهز مند : [ناو] وهزمن؛ زهره و زيان؛ ته-
 زيهت و تازار. (زيان؛ ضرر)
 وهزي : [ناو] گويز؛ دار و بهري، داري گويز.
 (گردو)
 وهزاره : بير و باوهريك كه تهنيا له خه-
 يالهوه سهره لهدها؛ پرپوچ و خورافات.
 (خورافات؛ موهومات)
 وهزوور كهوتن : [چاوگه،ت] (۱)لاي زوورو
 ووهه دانستن. (دردصنشتن). (۲)چوونه
 ژوورهوه؛ چوونه ناووهوه؛ لي ووهزوور كهوتن.
 (بركسي واردشدن)
 وهستاكار : [ناو،ت] پسپوړي ههركاريك،
 وهستاي تهو كارويه؛ وهك؛ وهستا كاري
 ناش : ناش وهستا. (استادكار)
 وهستهك : [ئاوه لئاو] حهيوائيك كه زوو

ماندوو دمبيت؛ زياتر بو تهسپ و قاتر ده-
 وتريت. (اسب و قاطري كه زودخسته مي شود)
 وهسله : [ناو] (۱)دارتاشي؛ نه جاري.
 (نجاري). (۲)ب) وهسله و پينه. (وصله).
 وهسهر كردنهوه : [چاوگه،ت] بهسهر كردنه
 وه؛ سهرليدان؛ حيساب كردن؛ كهسيك به
 حيساب هينان. (سرزدن)
 وهسهر كهوتن : [چاوگه،ت] (۱)وهك؛ كه-
 وتنه سهر ناو. (روي آب ايستادن چيز سبك).
 (۲)پويشتنه سهر و چوونه قاتي سهرهوه
 يا سهر يان. (بالا رفتن). (۳)ب) به پله و پايه
 گه يشتن. (ترقي كردن)
 وهسهن : بهسه؛ ئيتر بهسه، لهوه زياتر
 پيوست نيبه. (بس است)
 وهشتو وار : [ناو] وهشته ي و بارين؛ باران
 بارين. (بارندگي)
 وهشپنگ : [ئاوه لئاو] خوشپنگ؛ (ب)
 پروگهش؛ نهني گهش. (خوشرنگ؛ خوشرو)
 وهش ونه نامه ي : وهش گهره گ بيه ي؛
 خوش ويستن؛ خوشه ويستي. (دوست-
 داشتن)
 وهشينه ر : [ناو، بك] (۱)تهوه ي بلاو ده كاته-
 وه؛ توه وهشين؛ بلاو كهروه ي گوڤار.
 (ناشر). (۲)ليدهر؛ شق وزله وهشين.
 (بزن). (۳)هاويزه ر؛ فريدهر. (انداز)
 وهفات : (۱) وهفای تو؛ قورباني وهفاتم.
 (وفای تو). (۲) وشه ئاره وييه واتا مردن.
 (وفات)
 وهفرين : [ئاوه لئاو] بهفرين؛ ههر شت له
 بهفر بچيت يان له بهفر دروست بووييت.

(برفین)

وه قله كهوتن : [چاوهگهت] ومخو كهوتن و خو ساز كردن بو نهنجامی کاری؛ پل هه- لسان. (خودراآماده كردن)

وه كازه : [ناو] وه كاز؛ گوچان؛ گالوك. (عصا) وهك خوّل : (ب) به شتی زور و فراوان دموتریت؛ وهك خوّل پزاهه : یه كجار زوره. (مانندخاك)

وه كردن : [چاوهگهت] (۱) كردنه وهی گری و شتی به ستراو. (باز كردن). (۲) ناگر وه- كردن: ناگر كردنه وه؛ هه لكردن. (روشن- كردن آتش). (۳) ناوه لا كردن. ناواله كردن و كردنه وهی دهركه. (باز كردن)

وه كهك : [ئاوه لئاو] به كهك؛ ههروها وه تهگه: به تهگه و وه بهران : به بهران. (ماده گاوگشن خواه)

وه لاداهاتن : [چاوهگهت] (۱) به پال كه- سیکدا روشتن؛ به لاداهاتن (ازكنار گذشتن). (۲) بووردنه وه، بووردنه وهی دل؛ به لادا كهوتن؛ (ب) مردن. (بیحس شدن و افتادن) وه لاشم : [ئاوه لئاو] وهك گیای دوورای نه- به سترای کووه بوو؛ پرش و بئاو و شیواو؛ به سته بهندی نه کراو. (سته نشده و بهم- ریخته؛ فله)

وه لهخ : [ناو] یاکه ریم؛ قومری؛ جوریک کو تره باریکه. (قمری)

وه لیشهت : [ناو] رشوه؛ بهرتیل. (رشوه) وهم جوړه : [بهند] وهیته ور؛ بهم جوړه. (اینچنین)

وه نندیداد : [ناو] به شیکه له کتییی پیروزی

ئاو پستا. (وندیداد)

وهن سیاوهش : [ناو] خوینی سیاوهش؛ گیاییکه که به گوله کهیشی ده لئن خوینی سیاوهش، گوله کهی هیئنده ده کولینن تا ئاوه کهی ده چنریت پاش وشک بوونه وه هه جار به قهرا دمنکه نوکی له ئاودا ده- تویننه وه و له ده می وهردن بو عیلاجی چلک کردنی پووک (پیوره) به که لکه. (خون- سیاوشان)

وه نه دی : [ناو] (۱) جابه (جابه به) ی له شووشه چیکراوی پیش دووکان. (ویتترین). (۲) هه ر شتی شووشه تیگیراو وهك ئاوپنه و پهنجیره و... (هر چیز با جام شیشه ای) وه نه دیگ : < وه نه دی

وه نییه . وهانییه؛ وانییه؛ (ب) ئایا وهانییه؟ (آیا اینطور نیست؟)

وه ور : [ناو] به فر. (برف)

وه وراو : [ناو] به فراو؛ تاواوهی به فر؛ (ب) ئاوی سارد و سه هوئاو؛ وه وراوان چوون سهیل دیدهی من جو شان هموئوی آب سرد؛ آب برف)

وه ویه جنوگانه : [ناو] بوو که جنوگانه؛ شاییه جنوگانه؛ گیزه لووله. (گردباد) وه هابی : [ئاوه لئاو] شوپگرانی وه هابییهت. (وهابی)

وه هابییهت : [ناو] لقیك له مه زهه بی حه- نبهلی که له سه ر بیرو پروای موحه ممه دی عه بدلوله هاب دائراوه که قورعان و سونه- تی پیغه مبه ر به بنه په تی پروا ده زانی و به- غه یری خودا پنا به هه ر شت بردن به شه-

ریک دانان بو خودا ده‌زانی. (وهاييت)
وهی وه‌گه‌پښ: [ناو] به‌لا وه‌رگه‌پښ: به-
لاگه‌ردان: قه‌لخانی به‌لا. (بلاگردان)
ویاران: [جیناو] نه‌وانه‌ی ویه‌ردن: (بوور
ین، رابوورین): رابوور دوو‌گه‌ل. (گذشتگان)
ویتامین: فرد: فد: اند: [ناو] هه‌رکام له
پیکهاته‌ تالیه‌کان له نیو خوراکدا که بو
ژیان پیوسته به‌لام نایته هیژ و وزه.
(ویتامین)
ویتامین نا: [ناو] رتینول: نهو ویتامینه له
نیو چه‌وریدا ده‌تویته‌وه و کهم بوونه‌وه‌ی
نهو ویتامینه له له‌شدا، ده‌بیته هو‌ی شهو
کویری و زیر بوونی پیست. (ویتامین‌ا)
ویتامین ئی: [ناو] له گه‌وره بوونی ماسوو
لکه‌کانی له‌شدا ده‌ورده‌گیر و پیشگری له
زوو پیربوونی سیلولوله‌کان ده‌کا. (ویتا
مین‌ای)
ویتامین (ب ۱): [ناو] کهم بوونی نه‌م
ویتامینه له له‌شدا ده‌بیته هو‌ی نه‌خوشینی
بی‌ری‌بی‌ری: له ناو جهرگ و هیلکه و بیرده‌ا
زوره. (ویتامین ب ۱)
ویتامین (ب ۲): [ناو] نه‌م ویتامینه ده‌بیته
گه‌شه و نه‌شه‌ی له‌ش: له ناو شیر و جه-
رگدا زوره. (ویتامین ب ۲)
ویتامین (ب ۶): [ناو] به‌رگری له دل به
یه‌کداهاتن و ر‌شانه‌وه ده‌کا. (ویتامین ب ۶)
ویتامین (ب ۱۲): [ناو] له دروستکردنی
خوین له ناو له‌شدا ده‌وری هه‌یه. (ویتامین-
ب ۱۲)
ویتامین (سی): [ناو] له ناو سه‌وزی خواردن

و میوه‌دا زوره: بو به‌رگری له هه‌لامه‌ت-
باشه: خوش که‌رمه‌وه‌ی برینی له‌شه.
(ویتامین سی)
ویتامین (دی): [ناو] له پته‌و بوونی
ئیسک و ددان دا ر‌و‌لی هه‌یه. (ویتامین د)
ویتامین (کا): [ناو] له ر‌اوه‌ستانه‌وه‌ی خوینی
به‌ر‌بووی له‌ش و گرسانه‌وه‌ی خوینی‌بریندا
ده‌وری هه‌یه. (ویتامین کا)
ویترای: فرد: فد: [ناو] چه‌شنی وینه‌کیشان
به‌ر‌م‌نگی خه‌ستی (هه‌ویری یان ر‌و‌نی) له-
سه‌ر شووشه. (ویترای)
ویتن: [چاوگه] وتن: هو‌تن: خو‌تن: خه
وتن: نووستن: ر‌ازان. (خوابیدن)
ویچنه: [ناو] بی‌زنگ: ویچن: هیله‌ک.
(غربال)
ویدئو: اند: فرد: فد: [ناو] که‌رمه‌سته‌ی تو‌مار
کردن و بلا‌کردنه‌وه‌ی دمنگ‌ور‌م‌نگ به
شیوه‌ی میقاتیسی. (ویدئو)
ویده‌چی: [به‌ند] (۱) له‌وانه‌یه: ر‌ه‌نگه‌وا‌ییت.
(شاید: احتمالا). (۲) شیوه‌ده‌دا: له‌وده‌چی.
(شبه‌است)
وی‌رانکه‌ر: [ناو، بک] وی‌رانکه‌ر: خاپوور‌که‌ر:
تیک‌ده‌ر. (ویرانگر)
وی‌رانکه‌رده‌ی: [چاوگه‌ت] ویران‌کردن:
خاپوور‌کردن: کاول‌کردن. (ویران‌کردن)
ویرشیه‌ی: له‌بیر چوون: له‌یاد بردن: فه-
رام‌وش‌کردن. (فراموش کردن)
وی‌رمووت: ناوی جو‌ریک شه‌رابه. (نام‌نو-
عی شراب)
وی‌ر‌نی: فرد: فد: [ناو] (۱) تراویکه بو بریقه-

دار کردنی وینه و چه رم. (۲) چه رمی و پرنی
لیدراو. (۳) جوریک چه رمی ده سترکردی
بریقہ دار. (۱ و ۲ و ۳ ویرنی)

ویرول: [ناو] ویکول؛ ویکول؛ بیه کول؛
بنجہ بی؛ گہ لاکہ ی ده کولینن، بو ماليجہ ی
زمر دووی و مالارپا (نوبه تی) باشه؛ سی جورہ
(۱) بیه چه رمه، یان سپیه بی، (۲) سوورہ بی
(۳) پەشہ بی. (بید)

ویرہویر: [ناو، ت] بیرہ بیر؛ هه لاتن و کورته
پاوه ستانی ئاسک. (رم کردن و ایستادن و -
واپس نگریدن آه)

ویرہویر: [نامراز] دهنکی هر شت که به
تیزی رابری وەک بەرد و گوللہ؛ ویرہ ی
زور. (ویزویز گلوله)

ویزا: فرد؛ فد: [ناو] به رای؛ ئیزنی چوونه
ناو ولاتیکی بیانی له لایەن نوینەری ئەو
ولاتەوہ. (ویزا)

ویزاموور: [ناو] زمنگلہ؛ زمنگولہ. (زنگوله)
ویزامه: [ناو] پروژہ؛ پەخشان؛ وەژەگ؛
نفیسکی. {نسر با (ت) سه نقطه}

ویزی: [ناو] باویشک؛ ئارووشک؛ هوئزین؛
باووشک. (خمیازه)

ویساندن: [چاوگه، ت] فیساندن؛ نماندن؛
خووساندن؛ تەپ کردن؛ خويساندن.

(خيساندن)

ویستاو: [ئاوہ لئاو + بەند] لەسەر درێزایی
چەقاو؛ بی جوولہ؛ بە پاوہ راو یستاو؛ ماتل.
(ایستاده؛ بیحرکت؛ معطل)

ویستراو: [ناوہر] داوخواز کراو؛ (ب) بانگ -
کراو له پیکخراویکی دەولەتیەوہ زیاتر بو

لێرسینەوہ. (خواسته شده)

ویستەر: [ئاوہ لئاو] خوازوک؛ کەسیک کە
دەبەوێت؛ خاتەرخواز؛ خوازەر. (خواستار)

ویسکی: [ناو] جوریک خواردنەوہ ی سەر
خۆشکەری ئالکۆلدارە. (ویسکی)

ویسیای: [ناوہر] فیسای؛ خویشای؛ خوو
ساو؛ نماندی. (خیس شده)

ویکھاتن: [چاوگه] چەمین؛ چەمانەوہ؛
چەمینەوہ؛ هاتنەوہ یەک و نزیک
بوونەوہ ی دوچەمسەری هەر شت. (خم -
شدن).

ویلک: [ناو] بەژن و ناوقەدی دار، لە پێشە
وہ هەتا جیی لق دەر کردنی دار. (تنه درخت)

ویلەکی: سەرگەردان؛ تیری بی ئامانج؛ وە -
ک: گوللە ی ویلەکی. (بی هدف؛ سرگردان)

ویلێ: [ناو] بەرە لایی؛ ئاوارەیی؛ سەرگە -
ردانی. (ول بودن)

+ وینه: ناوہ بو ژنان. (اسم زنانه)

وینجە تالە: [ناو] وینجە کەر ویشک؛
خوراکی ئاژالە؛ بو شیفای برین باشە.

(یونجە وحشی)

ویەرد: [پاوردووی پەدبوون] تپەپری؛
پاوورد؛ پوینی. (گذشت)

ویەرنای: [لەچاوگە ی ویەردن] (۱)
پاووردن؛ پوین. (۲) لێخو شبوون؛ بە -

خشین. (۱ و ۲ رفتن؛ گذشتن)

پیتی (و) به‌شی وشه‌ی بیانی

واکمن : اند؛ فد: ناوی بازرگانی بو که ره-
سته‌ی چووکی بِلّاو که ره وه‌ی دهنک.
(واکمن)

والان : فرد؛ فد: [ناو] (۱) لیواری چینداری
سهر قوئی کراس و خوار داوینی کراس.
(۲) کورته پرده‌ی چینداری ژووره‌ی په
رده‌ی پنجیره. (والان)

والوپ : فرد؛ فد: [ناو] پویته و گرینگایه‌تی
که ههرکس له کوّمه لگادا هه‌یه‌تی. (والور)
والیالیست : [ناو] یک یاریکه‌ری والیال.
(والیالیست)

وانیت : اند؛ فد: [ناو] پیکاب؛ سه‌یاره‌ی
بچووکی بارکیش که تا دوو توّن بار هه-
لده‌گریّت. (وانت)

وایر : اند؛ فد: [ناو] چه‌پکه‌سیمی
پووپوشدار؛ چند سیمی پووپوشدار له به-
ینی موّتو و دیلکو له سه‌یاره‌دا. (وایر)

ولت : فرد؛ فد: اند: [ناو] یه‌که‌ی پیوانی
په‌تی کاره‌بایی. (ولت)

ولتامیتر : [ناو] ئامیری پیوانی پاده‌ی کاره-
بای پابووردوو له ته‌لیکدا. (ولتامتر)

ولتامیتر : [ناو] ئامیری ئه‌ندازه‌گرتنی
جیاوازی پوتانسیتی خالگه‌لی خولگه‌ییک
به یه‌که‌ی ولت. (ولتامتر)

ولف : [ناو] ولف؛ جیگای باتیکردنی تیوی
سه‌یاره که به تیوپه‌وه لکاوه. (ولف)

وه‌رزشی ئاماتوری : فد؛ اند: [ناو] ت-وه-
رزشی که پیشه‌ی سه‌ره‌کیی وه‌رزشکار نه-

وات : اند؛ فد: [ناو] یه‌که‌ی پیوانی هیزی
کاره‌بایی به‌رائه‌ر به یه‌ک ژوول له چرکه-
ییکدا. (وات)

وات‌بوژد : [ناو] ته‌خته‌ی سپی که به ره‌ش
له‌سه‌ری دهنووسن؛ دژی ته‌خته‌ سیاه.
(وات‌برد)

واتیرپروف : اند؛ فد: [ناو] ئاونه‌دز؛ به-
کاتریمیره که مه‌وه ده‌چمه ناو، واتیرپروفه
ئاو نادزی؛ دژی ناو. (واتیرپروف)

واریس : [ناو] پاگره؛ نه‌خوشینی گری‌گری
بوونی دهماری له‌ش به‌تاییه‌ت له به‌له‌کدا.
(واریس)

واشیر : اند؛ فرد؛ فد: [ناو] به‌ریچ؛ ئالقه-
ییکه تفنک، ده‌خریته نیوان پیچوموره بو
به‌رگری له‌شل بوونه‌وه یانمتک لیپین.
(واشر)

واکسن : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] هوورگ و
میکرووی لاوازکراوی نه‌خوشینه‌کانی جوړ-
به‌جوړ و تاییه‌ت، بوک‌دنه ناو له‌ش و در-
وست. بوونی (دژهوورگ) له له‌شدا، و به-
رگه‌نه‌گرتنی هورگی تر به هوئی ئه-
و (دژهوورگ) هوه. (واکسن)

واکسیل : روس؛ فد: [ناو] په‌لکه‌ی
هوئراوه له قه‌یتانی لاشانی ئه‌فسه‌رانی
تاییه‌ت به ههر به‌شی له ئه‌رت‌ه‌ش.
(واکسیل)

واکسیناسیون : فرد؛ فد: [ناو] کاری واکسه-
ن کردنه ناو له‌ش. (واکسیناسیون)

بیټ. (ورزش آماتوری)

ومرهاتن : [چاوگه] په نمان؛ وهک: په نمانی
هه ویر؛ هه لاتنی هه ویر؛ هه لمسانی هه ویر.
(ورآمدن)

ومرهق هه لگه پانه وه : [چاوگه، ت] جاری
واهه یه چهند کاتژمیر قوماز بازیک له سه
یهک ده دو پښت، له ناکاو ده ست ده گوږی
و دهستی چاکی بو دیت، یان به راوه ژووی
ئه وه، به وه ده لښن ومه رق هه لگه پانه وه؛
(ب) بارودوخ گوږان. (ورق برگستن)

ویتو : [ناو] خاومنی بهرگرتی زوردارانه؛
ده سولات به کهس یان پښک خراوی دان بو
تیکدانه وهی بریاری گشتی. (ویتو)
ویتو کردن : [چاوگه، ت] ځیتو کردن.
پووجه لکړدنه وهی بریاری کوږیکی قانونی
به هووی مافی ویتو وه. (ویتو کردن)

ویدنو کلووپ : [ناو، ت] دامه زراوی که
فیلمی ویدنوی به کری دده. (ویدنو کلوپ)
ویراستار : [ناو، بک] که سیک که هه لهی
به ره می نوو سراوه یی سه ر پاست ده کا.
(ویراستار)

ویرانگه: [ئاوه لئاو] که سیک یان شتی که

کاری ویرانکردنه؛ بومبی ویرانگه. (ویر
انگر)

ویرانگه ری : [ناو] کاری ویرانگه؛ په وتی
ویرانکردن. (ویرانگری)

ویرگول : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] نیشانه-
ی (۱) که دوو پاژی په سته ییک دیاری ده کا،
بو نیستیکی که له کاتی خویندنه وه دا.
(ویرگول)

ویرووس : فرد؛ اند؛ فد: [ناو] ځایروس.
(۱) گیاندارانی زور وردیله که دهنه هووی
نه خوشین له زینده مهراندا. (۲) بهرنامه ییکی
کامپیوټری بو تیکدانی په وتی ناسایی
کامپیوټر. (۱۰۲ ویروس)

ویزیتور : [ناو] (ب) بازار دوز؛ که سیک که بو
کالای فابریکا یان پښک خراوی موشته ری
ده دوزیته وه. (ویزیتور)

ویلچر : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] سه نده-
لیی (کورسی) ته گهردار تاییه ته بوسولربوونی
نه خوش و شه پله لیدراو. (ویلچر)

ویولونیست : فرد؛ فد؛ اند: [ناو] ژهنیاری
که مان. (ویولونیست)

یارمهز : [ئاوهلناو] فیلهباز؛ حیلهباز؛ عوین- باز. (مکار)
 یارمهزی : [ناو] عوینبازی، حیلهبازی؛ فیلهبازی. (مکاری)
 یاری دای : [چاوه] یارمهتی دان؛ کومهک- کردن؛ ئاریکاریکردن. (کمک کردن)
 یاریگه : [ناوت] جیگای کایه کردن، گوڤه- پانی یاری. (میدان و جای بازی)
 یازمه : [ناو] دهسره یان میزه ری وهک ههوری، که چکوله تره له پیچ و لاره پیچ. (دستار کوچک زنانه)
 یاس : [ئاوهلناو] به تهنگ هاتن؛ بی تاقهت؛ وه پهز؛ جارس. (عاصی)+
 یاسه که وه : [ناو] پوره گول؛ گیاییکی به- رزه، گوله کانی هیشو ئاسایه و بوئیکی خوشی ههیه و پهنگی گوله کانی شین و به نه وشه و له کیوه کانی بانه و مه ریوان و باکووری سه قز زوره دژی کوخه یه و بو میز گیرانش به که لکه. (یاس بنفش)
 یاسهی سهخت : [ناوت] گاشه بهردی په- ق گاشه بهرد. (سنگ بزرگ و سخت)
 یاشتن : [چاوه] ژبان؛ بوئی ههیه له (یاش) ی تور کیه وه تیکه لی زاراوه ی کورمانجی بوویت که چاوه که ی (یاشماخ) هه به و مانایه یه. (زندگی کردن)
 یاغله وی : < یه غلاوی

ی : یاشگریکی ناوچه بیسه و له سابلان و بوکان دموتری و واتا ناگوپی. (لای هه- لوی به رزه فری (به رزه می) : واتا (لای هه- لوی به رزه فری به رزه می) لیردها به رزه می حاله تی نه وهی ههیه که بلین بابچین بو (سابلان) (سابلان) واتا بچین بو سابلان. (پسوند)
 یابان : [ناو] ژاپون. (ژاپن)
 یاتاخ : [ناو] مه نزلگه؛ جیگهی مانه وه. (جای ماندن. منزل)
 یاخیکه ری : فد : [به ره می چاوه] سه- ربزیوی؛ نافرمانی؛ (ب) به ره لهستی دهوله- ت هه لسان و دزایه تی کردن. (یاغیری)
 یادها ت : [ناو] بیرها ت. (یادمان)
 یادچوون : بیرچوون؛ ژیر کرن؛ فه- راموش کردن. (فراموش کردن)
 یارد : اند. فد. فرد. [ناو] یه که ی پیوانی دریژی له ئه مریکا و ئوروپا به رانه- ربه ۹۱/۴۴ سانتی میتر. (یارد)
 یارو : (۱) [جیناو] شت؛ فلانه شت؛ فلانه کهس؛ یارو که ت برد : شته که ت برد. (چیز). (۲) ئه ی یار؛ دوستو. (ای یار)+
 یارویاوه : [ناوت] ئاریکار؛ پشتوپه نا؛ پشتیوان؛ خودا یارویاوه رت بیست : خودا ئاگای لیست بی. (یارویاوه)
 یاره لماسی : < ئیره لماسی

ياقووتی شين : [ناوت،] بهردی سافير.
(ياقوت آبی)

ياکمند : [ناو] ياقووت. (ياقوت)

ياگه ئهنگوس : [ناوت،] جی پهنجه؛ جيگه
قامک که له جياتی واژو به ژير نووسراوه دا
ده نريت. (جای انگشت)

ياگی : [ناو] ئاور؛ ئاگر؛ ئاهير. (آتش)

يالتمبهک : [ناو] يال تبهق؛ که شه فهی
دارين؛ سيني چکولهی دارين. (سینی-
چوبی)

يالغ : [ناو] له وشه ی تورکی (يال لڅ) وه-
هاتووه؛ دهستمالی مل پيچ؛ دهسروکه ی
مل. (دستمال گردن)

يال وگوپال : [ناوت،] (۱) يال و کوپال؛
مل و کوپاره ی گاو حه یوان؛ زياتر به شان و
ملی تهستور دموتریت. (يال و کوپال)

ياله : [ناو] ياله؛ که له شاخیک که له قه-
ديمدا شهراييان پی ده خوارده وه و بو ی
هه یه پيال هه ره له وشه را هاتووه. (جام-
شراب از شاخ گاو)

يانگوو : [بهند] يانکوو؛ يانی؛ واتا. (يعنی)

يانگه : [ناو] جی، جيگا. (جايگاه)

يانهوان : [ناو] ژنکابه رمالی؛ کابان؛ که-
بيانوو؛ بناوانی مال. (کدبانو)

ياوا یومر : [چاوگه، ت] هاتنه پيشه وه؛ گه-
يشتن به. (رسیدن به)

ياوز : [ناو] پاکه ره شيله؛ گيايیکه بو درگا
کردنی دومه ل به که لکه. بو ئيشی گه-
روو (لهوزمه ين) و ئيشی گه ده باشه؛ بهردی
زاور له به ين ده با، ۲۰ گره م ياوز له ۲۵۰

گره م ئاودا ده کوئين و تاجوار پوژ لی ده-
خونه وه. (اسفرزه)

ياوکوژ : [ناوت،] دهرمانه له رز؛ داريکه له
چين و هيندوستانه وه هاتووه له په راوی
زهريای دهر به نديخان ده ستنيژ کراوه و
دزی ياوی مالا پرايه و ماکیکی ليده گيريت
به ناوی گه نه گه نه که عيلاجی ياوی
مالا پرايه. (گه نه گه)

ياوو؛ بگات؛ بيته به رموم. (برسد)

يايانه : [به نديت،] خوشکانه؛ خانمانه؛
خاتوونانه؛ بانووانه. (ماندبانو)

يوورتمه : [ناو] قورته؛ لوقه؛ جوړیک به-
ريگادا روپشتنی ته سپه؛ پيگا روپشتنی ته-
سب له خاوه وه تا ده گاته چوارنال هه شت
جوړه، (۱) ته را تين، گه پاندنی ته سب بو
وشک بوونه وه ی ئاره قی له شی. (۲) قه ده م،
روپشتنی ته سب له کاتی سوواريدا، له ته-
راتين به له زتره. (۳) مه پی، شیوه رموتی
وه ک رموتی مه پی. (۴) يوورغه، له مه پی به-
له زتر و له يوورتمه خاوتر. (۵) يوورتمه،
گورگه لوق؛ لوقه؛ قورته. (۶) نهرمه غار؛
غاری هيواش له گورگه لوق به له زتر. (۷)
غار، له نهرمه غار به له زتر. (۸) چوارنال،
په را تاو؛ به له زترين غاری ته سپه. (يوورتمه)

يوورغه : < يوورتمه

يوگا : [ناو] (۱) کومه له وه رزשיک بو
راهييان و زال بوون به سهر له ش و روح-
دا. (۲) پيازيکی دينيه له هيندوستان، که
سهر به سستی روح له ده ست به ردان له
(هه وهس و داخوازی) له ش دا ده بينی.

(یوگا)

یوگرت: [ناو] یه کگری؛ یه کگرتن. (اتحاد)
یونجه تالی: [ناوت] وینجه تالی؛ وینجه
که رویشک؛ گیاییکه خوراکي مالآته و
کولیزاوی گه لاکه ی له گه ل گه لایدا بو
عیلاجی بیروی وشک به که لکه که پیی
دهشون. (یونجه وحشی)

یوتو: [ناو] (۱) یاری مندالان به که رهسته-
ییکی کیشداره؛ ناوی نهو که رهسته. (یویو).
(۲) یه که یه که. (یکی یکی)

یه پراخ: [ناو] یاپراخ؛ یاپراخ؛ ئیراخ (ویده-
چی وشه ییکی تورکی بیت) دولمه. (دلمه)
یه تیمچه: (۱) [ئاوه لئاو] هه تیوی بی بایه خ؛
هه تیوه؛ یه تیم چهرک. (ولنگار). (۲) [ناو]
جوړیک خواردنه له باده مجانی رهش.
(یتیمچه)

یه تیم چهرک: [ئاوه لئاو] هه تیوه؛ پهست و
بی بایه خ. (انسان بی ارزش؛ ولنگار)
یه خاف: [ناوت] بو کوشتن و له بهین
بردنی جوو لهوهر و گه راکانیان، له زستاناندا
ئاو ئازین ده که نه سهر مه زرا که بی بهستی.
(آبیاری زمستانه مزرعه برای ازبین بردن-
حشرات)

یه خاو: [ناوت] (۱) ئاوی سهوولی تاواوه.
(۲) سهوول و ئاوی تیکه لاو. (۳) (ب) ئاوی
زور سارد و چاییگ، به فراو؛ سه-
هولاو. (آب یخ)

یه خچال: [ناوت] له قه دیمدا چالیان هه-
لده کهند و له زستاناندا به فریان ئاویان
تیده کرد که له چله ی زستاندا بی بهستی و

له هاویناندا ده ریان ده هیئا، نه مرویه-
خچالی نهوتی و کاره بایی هه یه و بهو که-
رهسته ده لئین که سهوول دروسته کات.
(یخچال)

یه خچالی سروشتی: له هه نندی کیوی
سهر که شدا شیو و دول پرده بن له به فر و
ساله وسال ده مین و ناچنه وه، به فره چالی
سروشتی. (یخچال طبیعی)

یه خدان: [ناوت] (۱) جیگای سهوول. (۲)
یه غدان؛ سندوقی گه وره. (سندوق بزرگ)
یه خمال: [ناوت] شهره تی خاکشیر به
ورده سهووله وه. (شربت خاکشیر باقعات -
ریز یخ)

یه خه ئیسکی: [ناوت] یه خه ی پر بهمل
که به سهر خویدا دهنووشته وه و ده ورانده-
وری مل تا نزدیک چهناکه داده پوشتیت
زیاتر به کراسی بهن (پولیوپر) ی یه خه دریز
دهوتریت. (یقه اسکی)

یه خه ئینگلیسی: [ناوت] یه خه ی کراسی
ملیوان کورت. (یقه انگلیسی)

یه خه چلکن: (۱) [ناو] که سیک که یه خه ی
لیباسی چلکن بیت. (۲) به مروقی
شپووشی بی که سایه تی دهوتری. (یقه
چرکین)

یه خه دادرای: [ناو] جوړیک گهنمی قهنده-
هاری. (نوعی گندم)

یه دی: کور تکرای یه دواللا. (مخفف-
یدالله)

یه راق: [ناو] زهنه بری سهر و ملی نه سپ؛
خشلی نه سپ. (یراق)

یهراق دروو : [ناوت،] کهسیک که یهراق
چیده کا. (یراق دوز. یراق باف)
یهره : سی؛ یهره شه ممه : سی شه ممه.
(سه)
یهز : [ناو] یهزدان؛ خودا؛ خول؛ (یزدان)
یهزان پهرس : [ناو] گیاییکه زهراوییه، به-
لام پینج گرمی له گهل ۲۰ گرم گوله وه-
نهوشه و گوله هیرودا ده کولینن بو
عیلاجی نه خوشینی هه ناسه تهنگی.
(ناسم). (تاج الملوک)
یهزسن : < یهسنا
یهساخ : یاساخ؛ قهدهغه. (قدغن)
یهسنا : [ناو] یهسنه؛ یهزسن؛ بهشیکی به-
هیزه له ناویستا. (یسنا)
یهسه : ئه مه یه؛ ئه مه سه؛ ئه مه سه؛ ئه وه
تانی. (اینست)
یهشت : [ناو] بهشیکه له کتییی ناویستا. (-
بخشی از آوستا)
یهشمی : [ئاوه لئاو+ ناو] پهنگی سهووزی
توخ به پهنگی یهشم؛ نامیته ی زهره و
شین و قاوه یی توخ. (یشمی)
یهغلاوی : تد؛ فد: [ناو] یهغله بی؛ تاوه ی
دهستکداری سهربازی. (یغلاوی)
یهک : [ناو] ییک؛ ئیک؛ له ههرسی
زاراوه ی سه ره کیدا واتاییکیان هه یه (یک)
یهکانه : [ناو] یاریییکی دوو یان چهند که-
سییه که مندالان به نوبه بهسه ره یه کنردا
باز ددهدن. (جفتک چارکش)+
یهکبتوون : [بهند] یهک وچان؛ یهکبین
بی مهوداو پشوودان. (یکسره؛ بدون وقفه)

یهکبه رخ : مه پ؛ که جاریک زاییت.
(گوسفندی که یکبار زائیده باشد)
یهکدی : [جیناو] هه فودوو؛ یه کتری؛ یه-
کترین. (همدیگر)
یهکدونیا : [بهند] بهقهرا دونیاییک؛ یه
کدونیا سو باست لیده کهم : بهقهده دونیا-
ییک. (ب) گه لیک. (یک دنیا؛ یک عالمه)
یهکراست : [بهند] بی لادان له جیی تر، یه-
کراست هاتم بو مالی ئیوه؛ راسته وراست.
(مستقیما)
یهکپهنگ : [ئاوه لئاو+ ناو] چاکر دنه ناو
ئیستیکان یان شهریه له قوریه وه بی شه وه
ئاوی داخی بهسه ره دابکریت. (ب) چایی
په پهنگ. (یکرنگ)+
یهکری : (۱) [ئاوه لئاو] به ره وه یهک لا؛ یه-
ک بیر و باوه پ؛ هاو بیر هاو بیر؛ یهک پریاز.
(یکمسیر). (۲) یهکرا؛ به جاری؛ ههموو؛
به یهک جاری. (یکبار؛ یکباره)
یهکسه ری : (۱) [ئاوه لئاو] یهک لایی؛
کاره که یه کسه ری بکه وه : بیخه به -
باریکدا. (یکسره). (۲) [ناو] پهشکه کای
نیوقهده نه به ستر او. (تورگاه کشی کامل و
وسط بسته نشده)
یهکشه وه : ئه وه به فیه ری دویشه و باریییت.
(له ههر کاتیکی سال دا باریییت)+
یهکشیوه : [ئاوه لئاو] یهک جوړ؛ یهک وینه.
(یک شکل)
یهک قسه : [بهند] فروشیاریک که له
موعامه له دا قسه ناگو پیت و حهوجه به
چه ناکه لیدان (چهنه لیدان) نییه. (یک کلام)+

یه‌ک‌که‌وتوو : [ر]بور‌دووی چاو‌گه‌ی یه‌ک
که‌وتن [ر]یک‌که‌وتوو؛ یه‌ک‌گرتوو؛ ته‌با.
(به‌توافق‌رسیده)

یه‌ک‌لای: ته‌واو کردنی قسه‌ی مو‌عامه‌له
یان گرفت و گیری و کیشه، سه‌ر‌پاست
کردن و خستن به‌باریکدا. برینه‌وه‌ی
قسه‌وباسی په‌یمان. (یک‌طرفی؛ حل‌کردن-
مسئله؛ یکسره)

یه‌ک‌وچان : [به‌ند] بی‌پشودان؛ کاره‌که-
مان یه‌ک‌وچان ته‌واو کرد. (بدون‌وقفه)
یه‌کودوو‌کردن : پاوپا‌کردن؛ بیر لی‌کردنه‌وه
و هه‌لسه‌نگاندن و به‌راوه‌رد کردن؛ بی‌یه-
کودوو : گورج؛ به‌له‌ز. (فکر‌کردن و برآورد-
کردن انجام‌کاری)+

یه‌که‌پهل : [ئاوه‌لناو] یه‌که‌تا، ته‌نیابال؛
بی‌که‌س؛ بی‌یاریده‌ده‌ر. (تنها)

یه‌که‌له : یهل؛ گیان‌داریک که له نه‌ندامه-
کانی جووت، ته‌نیا یه‌کیگی هه‌بیّت، وه-
ک(یه‌که‌له‌گون، یه‌که‌له‌چاو، یه‌که‌له‌
گوان). (حیوانی‌که‌از‌اعضا‌جفت‌فقط‌دارای-
یکی‌باشد) له فارسییدا هاوتای (یه‌که‌له‌م
نه‌دو‌زیه‌وه. (ته‌ک و یه‌ک) ده‌گوتری

یه‌که‌هوا : یه‌ک‌ره‌وت؛ له سه‌ر ره‌وتیک؛
له سه‌ر نه‌زمیک؛ بی‌گو‌پینی ره‌وتی هه‌نگاو
هه‌لگرتن؛ نه‌گو‌پانی ساردی و گهرمی هه-
وا. (یک‌هوا)

یه‌کیک : [ئاوه‌لناو+ناو+جیناو] تا‌قی‌ک؛
تاییک؛ دانه‌یی‌ک؛ که‌سیک؛ گله‌یک.
(یکی)

یه‌ل : (۱)[ناو] پاله‌وان؛ یه‌لان : قاره‌مانان.

(یل). (۲)گهل؛ کو‌پهل : کو‌پ‌گهل. (ها)
یه‌ل‌گوان : [ئاوه‌لناو+ناو] یه‌که‌له‌گون؛
ئاژه‌لی که ته‌نیا گوانیکی هه‌بیّت. (تک-
پستان)

یه‌مه‌نی : [ئاوه‌لناو] سه‌ر به‌ولّاتی یه‌مه‌ن.
(یمانی)+
یه‌ند : [به‌ند] هی‌نده؛ شه‌ونده؛ شه‌ونه.
(آنقدر)

یه‌نگو‌که‌رده‌ی : [چاو‌گه‌ت] لاسایی کردن؛
ده‌مه‌لاسکی کردن. (تقلید و ادا درآوردن)
یه‌وه‌تالی : [ناو] جو‌تاله؛ جو‌ی کیوی. (جو-
صحرا‌یی، جوهرز)

یه‌وه‌دیوی : [ناو] جو‌ی هورج؛ جو‌ی ورچ؛
گیایی‌که له هه‌موو کوردستان‌دا زوره و ده-
رمانه بو چلکی می‌زله‌دان و ئاته‌شه‌ک
(سو‌زاک) و بو شه‌کرم‌زیش به‌که‌ل‌که.
(یولاف، جووشی)

یه‌وه‌پروته : < جو‌پروته
یه‌وه‌پرومی : [ناو] جو‌ی دووسه‌ر؛ بو ئازاری
زه‌ردوویی به‌که‌ل‌که و هه‌روه‌ها بو ده‌له-
میزی مندالان که‌ل‌کی هه‌یه. (جودوسر)
یه‌وه‌ره : [ئاوه‌لناو] لاواز؛ کز؛ دال‌گوشت.
(لاغر)

یه‌وه‌شامی : < یه‌وه‌پرومی
یه‌هوودی : [ئاوه‌لناو+ناو] جوو؛ مووسایی؛
ئومه‌تی حه‌زهرتی مووسا(س). (یهودی)
یه‌هوه : [ناو] خودای جووله‌که‌کان، ته‌له‌ها.
(یهوه)

یه‌ههر : [ناو] جه‌رگ؛ جگهر. (جگر؛ کبد)
ییّت : [نیشانه‌ی کو‌م‌کردن] نیشانه‌ی کو؛

کان؛ گهل؛ وهک ئهسپیت سپی : ئهسپه
 سپیه کان. (علامت جمع)
 ییربه ییر : تد؛ فد: (۱) [ئاوه ئناو] پاک له-
 پاک؛ بی حیساب. (۲) جی به جی؛ (ب) ئه-
 نجام دانی کاریک. (ییر له تورکیه وه هاتوووه
 به واتای جیگا، عهرز). (یربه یر؛ انجام دادن)

ییش : (۱) [ناو] ئیش؛ ئازار. (درد) (۲)
 [ئامرازی دهنگ] فرمانی راوهستانی ئهسپ.
 (فرمان برای ایستادن اسب)
 ییک : < یهک
 یین : (۱) دین؛ ئهوانیش یین : ئهوانیش دین.
 (می آیند). (۲) [ناو] یهکه ی پاره ی ژاپون.
 (ین) .

- (۷) پێژمانی کەسی سییەمی تاک، د. شێرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۱۵۹ لاپەرە).
- (۸) چوارینتێن خەيام، د. کاميران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینیە وە د. عەبدوللا یاسین ئامیدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۹۴ لاپەرە).
- (۹) شێوەی سلیمانی زمانی کوردی، د. زەرێ یوسوپوفا، و: لە روسییە وە د. کوردستان موکریان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۱۶ لاپەرە).
- (۱۰) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۲۱۸ لاپەرە).
- (۱۱) ژانەرەکانی پۆژنامەوانی و میژووی چاپخانە ۱۴۵۰ - ۱۵۰۰، د. مەغدید سەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۸ لاپەرە).
- (۱۲) زاراوێ پاگیانندن، لیژنەی زاراوێ لە کۆپی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۰۸ لاپەرە).
- (۱۳) فەرەنگی زاراوێگەلی پاگیانندن (ئینگلیزی - کوردی - عەرەبی)، بەنران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۶۵ لاپەرە).
- (۱۴) ئەدەبی منداڵانی کورد - لێکۆڵینە وە - میژووی سەرەلێدان، جەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۴۰۶ لاپەرە).
- (۱۵) گێرەکێن زمانی کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۳۴ لاپەرە).
- (۱۶) ل دۆر ئەدەبی کرمانجی ل سەد سالێ نوێ و بیستێ زایی، تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۶ لاپەرە).
- (۱۷) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شێرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۲۰۶ لاپەرە).

- ١٨) هۆنراوه‌ی به‌رگری له‌به‌ره‌می چهند شاعیریکی کرمانجی سه‌روودا ١٩٣٩ - ١٩٧٠،
د. عبدالله یاسین عه‌لی ئامیدی، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی
٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپه‌ره).
- ١٩) یوسف و زوله‌یخا، حه‌کیم مه‌لا سالح، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده،
سالی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپه‌ره).
- ٢٠) زمانی کوردان - چهند لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولیر
ئه‌وانی تر، و: له‌ ئه‌لمانییه‌وه. د. حمید عزیز، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی
په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپه‌ره).
- ٢١) پێه‌ری بیه‌لوگرافیه‌ کوردیه‌کان ١٩٣٧ - ٢٠٠٥، شوان سلیمان یابه، هه‌ولێر،
چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (٤٠٠ لاپه‌ره).
- ٢٢) فره‌نگی گه‌وره‌ی من. د. کوردستان موکریان، چاپی یه‌که‌م، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی
وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (٨٠ لاپه‌ره).
- ٢٣) دیوانی عه‌زیز - محه‌مد عه‌لی قه‌ره‌داغی - هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی
په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٠، (١٤٤ لاپه‌ره).
- ٢٤) زاراوه‌گه‌لی کاروباری مین - جه‌مال جه‌لال حوسین - دلێر سابیر ئیبراهیم - ده‌زگای
گه‌شتی هه‌ریم بۆ کاروباری مین، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی
٢٠٠٦، (٨٠ لاپه‌ره).
- ٢٥) زاراوه‌ی راگه‌یاندن - که‌مال غه‌مبار - هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی
٢٠٠٦، (٩٦ لاپه‌ره).
- ٢٦) زاراوه‌ی ئه‌ده‌بی - ئاماده‌کردنی: لیژنه‌ی ئه‌ده‌ب له‌ کۆپی زانیاری کوردستان،
هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (٣٨٠ لاپه‌ره).
- ٢٧) ئیندیکیسی گۆفاری کۆپی زانیاری کورد (١٩٧٣ - ٢٠٠٢) - شوان سلیمان یابه -
هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (٢٤٠ لاپه‌ره).

٢٨) The Historical Roots of the National Name of the Kurds

د. جهمال رهشید، ههولیر، چاپخانه‌ی وهزاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٦، (١٠٧)

(لاپه‌ره)

٢٩) فره‌نگی کومه‌لناسی - عوبید خدر - چاپخانه‌ی ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی

٢٠٠٧، (٨٢ لاپه‌ره).

٣٠) بزافی پژگاریخوازی نیشتمانی له کوردستانی پژه‌ه‌لاتدا (١٨٨٠ - ١٩٣٩) -

د.سه‌دی عوسمان هه‌روتی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧،

(١٥٥ لاپه‌ره).

٣١) شوپشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لکه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: حه‌سن

عه‌لی خانی گه‌پووسی، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی - چاپخانه‌ی

ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپه‌ره).

٣٢) شوپشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لکه‌نامه‌ی نه‌رمه‌نیدا، نووسینی:

نه‌سه‌ک‌نده‌ر غوریانس، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپه‌ره).

٣٣) فره‌نگی کوردی - فارسی، وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی.

چاپخانه‌ی ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپه‌ره).

٣٤) شوپشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لکه‌نامه‌ی ئینگلیزی و نه‌مریکی دا -

نووسینی - وه‌دیع جوه‌یده. وه‌رگێرانی له عه‌ره‌بییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی -

چاپخانه‌ی ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپه‌ره).

٣٥) شوپشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لکه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی خان

گوته‌خان نه‌فشار. وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپه‌ره).

٣٦) شوپشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له به‌لکه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی

نه‌کبه‌ر سه‌ره‌نگ. وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی

ده‌زگای ناراس - ههولیر، سالی ٢٠٠٧، (١٩٢ لاپه‌ره).

(۳۷) چه پێك له زارواه گهلی كشتوكاڵ - ناماده كوردی - حه مه سالح فهرهادی - چاپخانه ی ده زگای ئاراس - هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۱۴۴ لاپه ره).

(۳۸) شوڤشی شیخ عوبه یدوللای نه هری له به لگه نامه کانی وه زاره تی کارویاری ده ره وه ی ئیران دا. وه رگێپانی له فارسییه وه: محمه د حه مه باقی. چاپخانه ی ده زگای ئاراس - هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۲۷۰ لاپه ره).

(۳۹) فهره نگی دیوانی شاعیران (نالی، سالم، کوردی)، نووسینی - د. محمه د نووری عارف، چاپخانه ی ده زگای ئاراس - هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۱۰۰۰ لاپه ره).

(۴۰) یه که م فهره نگی تو، وه رگێپانی: د. کوردستان موکریان، چاپخانه ی ده زگای ئاراس، هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۸۶ لاپه ره).

(۴۱) نه ده بی مندالانی کورد دوا ی پاپه رین، نووسینی: حه مه که ریم هه ورامی، چاپخانه ی ده زگای ئاراس، هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۳۶۸ لاپه ره).

(۴۲) فهره نگی هه راشان، کوکرنه وه و دارشنتی: کو مه لێک ماموستا، چاپخانه ی ده زگای ئاراس، هه ولیژ، سالێ ۲۰۰۷، (۳۳۶ لاپه ره).

نه کادی میای کوردی:

(۴۳) نه لیبوومی که شکۆ، ب ۱، دانراوی: محمه د عه لی قه ره داغی، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالێ ۲۰۰۸، (۳۵۲ لاپه ره).

(۴۴) الأدب الشفاهي الكردي، علي الجزيري، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالێ ۲۰۰۸، (۲۰۰ لاپه ره).

(۴۵) به رکو لێکی زارواه سازیی کوردی، ناماده کوردی: جه مال عه بدول، دووه م چاپ، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالێ ۲۰۰۸، (۳۳۰ لاپه ره).

(۴۶) دیوانی قاصد، ساغکردنه وه ی: شوکر مسته فا و ره حیم سورخی، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالێ ۲۰۰۸، (۳۵۲ لاپه ره).

(۴۷) چه ند لیکۆلێنه وه یه ک ده ریاره ی میژووی کورد له سه ده کانی ناوه راستدا، نووسینی: دکتۆر زرار سدیق توفیق، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالێ ۲۰۰۸، (۲۰۸ لاپه ره).

- ٤٨) کیمیای ژەهری دەستکرد. نووسینی: پ.د. عزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).
- ٤٩) پۆلى سەربازى كورد لە دەوڵەت و مێرەشێنە ناكوردیەكان لە سەردەمى عەباسیدا، نووسینی: مەهدى عوسمان حەسێن ھەروتى، چاپخانەى خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەڕە).
- ٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ - ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالکريم فندی الدوسكى، چاپخانەى خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٤ لاپەڕە).
- ٥١) عبدالله گۆران، راندا لحرکة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەى خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٢٠ لاپەڕە).
- ٥٢) وثائق بريطانية عن تشكيل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ - ١٩٢٧، دانانی: د.عبدالفتاح على البوتانى، چاپخانەى خانى - دهۆك، سالى ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەڕە).
- ٥٣) سالنامەى ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنى: پروفیسور د. وریا عومەر ئەمین - چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەڕە).
- ٥٤) مەمى و زینى، ئامادەکردنى: جاسمى جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا پەرسوول خستووێتیە سەر نووسینی کوردی عێراق و پێشەکیی بۆ نووسێوە و لێى کۆلیوەتەو، چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەڕە).
- ٥٥) ھەنگاوێک لە سەر ڕینگەى لێکۆلنەوێ (دیوانى سالم)دا، محەممەدەلى قەرەداغى، چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەڕە).
- ٥٦) کەرەسە بەتالەكان لە روانگەى تیۆرى دەسلەلات و بەستەنەو (شێوەزاری کرمانجی سەرۆک)، نووسینی: فێان سلێمان حاجى، چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەڕە).
- ٥٧) ھێز و ئاواز لە دیالێکتى کوردی ژوورودا، نووسینی: عەبدولوەھاب خالید موسا، چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەڕە).
- ٥٨) گەپنامەى مێرگولان، نووسینی: رەسوول دەروێش، چاپخانەى حاجى ھاشم - ھەولێر، سالى ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپەڕە).

- ٥٩) دۆخه کانی ژیره وه لای فیلموړو هندی لایه نی پسته سازیی کوردی، ناماده کوردی: یوسف شهریف سه عید، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپه ره).
- ٦٠) هندی لایه نی پیزمانی ده سلات و به ستنه وه (GB) له زمانی کوردیدا، ناماده کوردی: د سه باح ره شهید قادر، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپه ره).
- ٦١) الحياة الاجتماعية للکورد بين القرنين (٤ - ٩هـ/ ١٠ - ١٥م)، دانانی: دکتۆره فائزه محمهد عزهت، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپه ره).
- ٦٢) العلاقات الايرانية - السوفيتية ١٩٣٩ - ١٩٤٧، دانانی: نزار ايوب حسن الکولی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپه ره).
- ٦٣) ببیلیۆگرافییای کوردناسی له سه رچاوه فهره نسییه کاندا، د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٥٢٨).
- ٦٤) ببیلیۆگرافییای کوردناسی له سه رچاوه ئینگلیزییه کاندا، د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٤٤٨).
- ٦٥) امیر امراء کردستان (ابراهیم باشا الملی ١٨٤٥ - ١٩٠٨)، دانانی: ا. د. عبدالفتاح علی البوتانی - علی صالح المیرانی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپه ره).
- ٦٦) دیوانا مه لا محمهدی سهدا، به هه فکر: سه ید جه لال نزاسی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپه ره).
- ٦٧) داستانی هه یاسی خاس و سولتان مه حموود، نووسینی: محمهد سالح سه عید، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٣٢٦ لاپه ره).
- ٦٨) کیمیای ژینگه، پیسبوونی ناووه وا، پ. د. د. عزیز نه حمهد شه مین، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپه ره).
- ٦٩) گه شتنامه ی پوژولا بق کوردستان سالی ١٨٣٧، وه رگێپانی: د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٩٨ لاپه ره).
- ٧٠) ریزمانی کوردی، وه رگێپانی: د. نه جاتی عه بدوللا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٤ لاپه ره).

- (٧١) بونیاتی زمان لە شیعرى هاوچەرخى کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحمود، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپەرە).
- (٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ - ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح على البوتانی، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپەرە).
- (٧٣) فەرھەنگى سۆفیانهى دیوانى (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراھیم ئەحمەد شوان، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپەرە).
- (٧٤) چیۆکی منداڵان لە ئەدەبى کوردیدا (١٩٩١ - ٢٠٠٥)، دانانی: پازاو پەشید صەبرى، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٢١٢ لاپەرە).
- (٧٥) هەولێر لە سەر دەمی ئەتابەگیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قادر کردویه بە کوردی، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپەرە).
- (٧٦) هەورامان باشتر بناسین، نووسینی: محەمەد رەشیدی ئەمینى، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠، (٩٦ لاپەرە).
- (٧٧) فەرھەنگا کانی، نووسینی: محەمەد سالح پێندروۆی (جگەر سۆز)، چاپخانهى سپیریز - دھۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپەرە).
- (٧٨) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب الله (بێدار)، چاپخانهى سپیریز - دھۆک، ساڵى ٢٠١٠ (١١٤٧ لاپەرە).
- (٧٩) بېبلیۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنى لیژنەى بېبلیۆگرافىای ئەکادیمیای کوردی، چاپخانهى سپیریز - دھۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٤٠٠ لاپەرە).
- (٨٠) ئاسووریەکانى باشوورى کوردستان، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانهى سپیریز - دھۆک، ساڵى ٢٠١٠ (٢٠٨ لاپەرە).
- (٨١) جوگرافىای ئابوورى نەفت لە کوردستاندا، چاپى ستیپەم، نووسینی: د. عەبدوللا غەفور، چاپخانهى حاجى هاشم - هەولێر، ساڵى ٢٠١٠ (٣٠٥ لاپەرە).
- (٨٢) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تالیف محمد امين دوسكي، الطبعة الثانية، مطبعة سپیریز - دھۆک، سنە ٢٠١٠ (١٩٦) صفحە.

- ٨٣) فەرھەنگی کوردی - فەرھەنگی، نووسەر: ئۆگست ژاڤا، بلاوکەرەوێ زانستی: فێردیناند یۆستی، وەرگێڕانی پێشەکی و دووبارە لە چاپدانەوێ: د. نەجاتی عەبدوللا، چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپەرە.
- ٨٤) فەرھەنگی ئابووری، دانانی: پ. ی. د. سەلاحەددین کاکۆ خوشناو، چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠١٠ (٢٥٦) لاپەرە.
- ٨٥) الوسائل التعليمية ومعلوماتها في تدريس العلوم، رشيد فندي، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحة.
- ٨٦) سایکۆلۆژی زمان
- ٨٧) الکرد في مؤلفات المقرئ التاريخیة - دراسة تحليلیة، الدكتور فرهاد حاجی عبوش، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحة.
- ٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحة.
- ٨٩) نێل و ئویجاخێن کوردال کوردستانا ئێرانێ، وەرگێڕانا مەسعود گۆلی، چاپخانا سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.
- ٩٠) سمکویی شکاک و شۆڕەشاوی د بەلگەنامەیی ئێرانیدا، ئامادەکردن و تویژاندن فاخر حەسەن گۆلی و وەرگێڕان و پێداچوون نزار ئەبوب گۆلی، چاپخانا سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپەرە.
- ٩١) الفارقي ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميفارقين وأمد، تأليف سططان محمد سعيد كوچر، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحة.
- ٩٢) پەندی کوردی، نووسینی حەمید رەشاش، چاپخانەی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەرە.
- ٩٣) دوفرەهنگێن فەهاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) بەرھەفکرنا تەحسین ئیبراھیم نۆسکی، چاپخانەی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١١٢ لاپەرە.
- ٩٤) دوفەهینۆکێن کرمانجی د علمی تەجويدی دا، بەرھەفکرنا تەحسین ئیبراھیم نۆسکی، چاپخانەی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپەرە.
- ٩٥) لیکۆلینەو و ساغکردنەوێ بەشێک لە دیوانی موخلیس. د. ئیبراھیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەرە.

- ٩٦) دیوانا نه فعی، ساخکرن و به ره فکرن ته حسین ئیبراهیم دۆسکی و مه سمود خالد گولی، چاپخانا سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپه ره.
- ٩٧) بنیاتی جۆره کانی پووداو له پۆمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ریزان عوسمان (خاله دێوه)، چاپخانه ی سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپه ره.
- ٩٨) تورک له بولگارستان، کورد له تورکیا، نووسینی، عزیز نه سین، وه رگێران و ناماده کردنی، به کر شوانی و سیروان ره حیم، چاپخانه ی حاجی هاشم/ هه ولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حکیم عبدالرحمن البابی، مطبعة، حاجی هاشم/ أرییل ٢٠١٠، ٣٢٠ صفحه.
- ١٠٠) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی یه که م ٨٤٠ لاپه ره.
- ١٠١) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی دووه م ٧٩٦ لاپه ره.
- ١٠٢) فرههنگی پزشکی، دانانی د. جهمال رهشید، چاپخانه ی حاجی هاشم، هه ولێر ٢٠١٠، بهرگی سییه م ٦٨٠ لاپه ره.
- ١٠٣) راسپارده کانی کۆنفرانسی به ره و پێنووسیکی یه کگرتووی کوردی، ناماده کردنی: لێژنه ی زاراو له نه کادیمیای کوردی، هه ولێر سالی ٢٠١٠، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، (٦٤) لاپه ره.
- ١٠٤) رۆژنامه نووسی پروفیشنال و ئیتیکسی رۆژنامه وانی، نووسینی: محمه د سالح پیتندرویی (جگه رسۆز)، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپه ره.
- ١٠٥) په وتی نوێکردنه وه ی شیعرێ کوردی له باشووری کوردستان له سالانی (١٩٨٠-١٩٩١) دا، نووسینی: د. حوسین غازی کاک ئه مین گه لاله یی، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپه ره.
- ١٠٦) فرههنگی میدیا (کوردی- کوردی)، بهرگی یه که م، نووسینی: د. ئه وده حمانی حاجی مارف، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپه ره.
- ١٠٧) لایه نه په وانپێژیه کان له شیعرێ کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د. ئیدریس عه بدوللا مسته فا، چاپخانه ی حاجی هاشم - هه ولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپه ره.

۱۰۸) فره‌نگی زارواه‌کانی ناو، نووسینی: ناهیده تالهبانی - دخالید به‌رزنجی - فره‌یروزه‌سه‌ن عه‌زیز، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۲۸) لاپه‌ره.

۱۰۹) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (۱۸۹۵-۱۹۷۵) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۲۴) صفحة.

۱۱۰) عه‌قیده نامه‌یێن کرمانجی، کۆمکرن و به‌ره‌فکرین: ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۲۵) لاپه‌ره.

۱۱۱) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۴۲۳) صفحة.

۱۱۲) ما مِنْ مَكانٍ نَخْتَبِئُ فِيهِ، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ۱۹۵۴-۱۹۹۱، تأليف: سوزان فرانكس و أندرية كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۲۹۵) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Auther : Dr.

Waria Omar Amin, Printed in : Haji Hashim Printing House,

Erbil- 2011, (179) page.

۱۱۴) بیره‌وه‌رییه‌کانی عه‌لی ئه‌که‌به‌رخانی سه‌نجای سه‌ردار موقته‌در، ساغکردنه‌وه‌ی: دکتور که‌ریمی سه‌نجای، وه‌رگێپانی: دکتور هه‌سه‌ن جاف، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۶۸۷) لاپه‌ره.

۱۱۵) شیعری شانتۆیی له‌ ئه‌ده‌بی کوردیدا (باشووری کوردستان ۱۹۲۵ - ۱۹۶۱)، نووسه‌ر: عه‌بدولڵا ره‌حمان عه‌ولڵا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۶۹۵) لاپه‌ره.

۱۱۶) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية - أثرية)، المؤلف: الدكتور عماد عبد السلام رؤوف - الدكتور نرمن علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۱۴) صفحة.

۱۱۷) تقسیمات کی‌شوری در شرق کردستان، گردآورند: دکتر عبدالله غفور، چاپ دوم، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ۲۰۱۱، (۴۴۸) لاپه‌ره.

- ١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عزت سليمان حسين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
- ١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمال حسين غمبار، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
- ١٢٠) ئيزدياتي (جفاك، سه مبول، ريتووهل و ميت)، نووسەر: د. خانا ئۆمه رخالي، چاپى دووهم، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير سالى ٢٠١١، (١٩٨) لاپه ره.
- ١٢١) گهشتيك به كارگهى جولايى دا، نووسيني: عهبدوللا سه مه دى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ٢٠١١، (١٢٢) لاپه ره.
- ١٢٢) فهرمهنگى ناهيد، نووسيني: محهمه د ناهيد، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ٢٠١١، (٨٢٨) لاپه ره.